ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ
ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ:
ΒΥΡΩΝ ΚΟΤΖΑΜΑΝΗΣ, ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΘΩΜΑΣ ΜΑΛΟΥΤΑΣ, ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΟΥΣΙΟΣ, ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΤΙΤΛΟΣ:

ΟΙ ΧΩΡΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΕΞΕΛΙΞΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΒΟΛΟΣ

ΜΑΙΟΣ 2006

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Στην έλευση

της κόρης μου

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διατριβή διαπραγματεύεται τις εξελίξεις των βασικών δημογραφικών συνιστωσών (πληθυσμιακών δομών, θνησιμότητας και σύγχρονης μετανάστευσης) στον Ελληνικό χώρο στα πλαίσια της θεωρίας της Δημογραφικής Μετάβασης κατά τη διάρκεια του 20ου αιώνα με έμφαση στο δεύτερο μισό του. Η εργασία αναζητά να απαντήσει σε δύο βασικά ερωτήματα: αν υπάρχει (όπως η θεωρία προβλέπει) σύγκλιση των δημογραφικών συμπεριφορών στο χωρικό επίπεδο του νομού και αν η μαζική εισροή αλλοδαπών στο τέλος του αιώνα ήταν ικανή να οδηγήσει σε πληθυσμιακές ανατροπές, μεταβάλλοντας προς το νεανικότερο την πυραμίδα των ηλικιών.

Τα δεδομένα που χρησιμοποιήθηκαν έχουν ως πηγή τους την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος (ΕΣΥΕ). Οι μέθοδοι ανάλυσης εγγράφονται στην κλασσική δημογραφική μεθοδολογία αλλά ωστόσο με έναν πρωτότυπο τρόπο καθώς συχνά είτε δεν είχαν εφαρμοστεί ξανά σε ελληνικά δεδομένα, ή/και σε δεδομένα χαμηλού χωρικού διοικητικού επιπέδου.

Τα αποτελέσματα των αναλύσεων οδηγούν σε μια σαφώς θετική απάντηση στο πρώτο τιθέμενο ερώτημα, καθώς το σύνολο της χώρας αλλά και οι νομοί παρουσιάζουν κοινή πορεία από μια ισορροπία υψηλής θνησιμότητας και γονιμότητας σε μια νέα, χαμηλών ποσοστών γεννητικότητας και μεγάλων προσδόκιμων ζωής. Η εξέλιξη αυτή αντικατοπτρίζεται τόσο στις πληθυσμιακές πυραμίδες, οι οποίες από μια μορφή ‘νεανική’, ισοσκελούς τριγώνου στις αρχές του 20ου αι. κατέληξαν να έχουν μια όψη ‘αμφορέα’, γερασμένου πληθυσμού στην αυγή του 21ου, όσο και στις ιδιαίτερα σημαντικές βελτιώσεις της επιβίωσης που ανέδειξαν οι σχετικοί πίνακες θνησιμότητας. Αναφορικά δε με το δεύτερο ερώτημα, τα αποτελέσματα των αναλύσεων κατέδειξαν ότι οι αλλοδαποί άσκησαν επιρροή στην κατά φύλο και ηλικία κατανομή του πληθυσμού της χώρας, αλλά φάνηκε ότι δεν είχαν το κρίσιμο μέγεθος ή/και την τόσο ακραία δημογραφική συμπεριφορά ώστε να ανατρέψουν την προδιαγεγραμμένη πορεία του πληθυσμού της Ελλάδας προς τη γήρανση.

Τέλος, η διατριβή αυτή δύναται να αποτελέσει έναυσμα για νέες ερευνητικές δραστηριότητες σε πολλαπλά εννοιολογικά επίπεδα καθώς αποτελεί πρωτότυπη προσπάθεια σε ένα γόνιμο αλλά ανεξερεύνητο επιστημονικό πεδίο για τη χώρα μας.

Λέξεις-κλειδιά: Χωροταξία του πληθυσμού, Θεωρία της Δημογραφικής Μετάβασης, Πληθυσμιακές δομή και πυραμίδες, Θνησιμότητα., Πίνακες Επιβίωσης, Γήρανση, Μετακινήσεις, εισροή μεταναστών, Περιφερειακό Επίπεδο Ανάλυσης.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ABSTRACT

The present dissertation deals with the development of basic demographic components (population structure, mortality and modern immigration) in Greece, in the framework of the Demographic Transition Theory; particularly, for the second half of the 20th century. The dissertation seeks to provide answers to two fundamental questions: a) Does demographic behaviours converge at the administrative level of Prefecture, as expected according to the Demographic Transition Theory?, and b) Was, the massive inflow of foreigners at the end of century, capable to lead to demographic inversions by altering the population age pyramid structure to a more juvenile one?

The data used for the analysis, were provided by the National Statistical Service of Greece (NSSG). Classic demographic methods were applied in order to derive all the necessary conclusions. However, they had not been applied again to Greek data, and/or to data of a lower administrative level.

The results of the analysis lead to a positive answer for the first posed question, concerning the national level, as well as the Prefectures. Both spatial levels are characterised by common attitude from a balance of high mortality and fertility towards a new, low rate of birth and large life expectation. At the lower spatial level, this realisation is reflected to the sum of demographic pyramids, which changed their shape from a "juvenile" form, at the beginning of the 20th century into aging population in the dawn the 21st century; followed by significant increase of survival rates at the mortality tables. As far as, the second question is concerned, the derived results revealed that foreigners influenced the sex and age distribution of the total country population, although they did not present the critical size or an extreme demographic behaviour, in order to be able to alter the inclination of Greek population towards ageing.

Finally, this dissertation is able to pose and inspire new inquiring questions, in terms of future research, in various conceptual levels as it constitutes an innovative effort into a relatively new scientific field for our country.

Key-Words: Spatial distribution of population, Demographic Transition Theory, population Age-structure and pyramids, Mortality, Life Tables, Ageing, Movements, Immigration, Regional Level of analysis.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Παρά το γεγονός ότι η έκφραση ευχαριστιών τείνει σήμερα να χάσει το νόημά της, μου είναι αδύνατον να παραλείψω το κομμάτι αυτό στο οποίο πραγματικά επιθυμώ να ευχαριστήσω μέσα από την ψυχή μου όλους τους ανθρώπους που συνέβαλλαν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο στην υλοποίηση της διατριβής αυτής. Η πορεία αυτή των επτά χρόνων ήταν μακρά, επίπονη και χωρίς τη βοήθεια της οικογένειας, των φίλων αλλά και του ευρύτερου κοινωνικού περίγυρου, δεν θα μπορούσα να φτάσω στο επιθυμητό αυτό αποτέλεσμα.

Να ξεκινήσω με την οικογένειά μου, τον αγαπημένο μου σύζυγο Βασίλη Τριζώνη αλλά και τους γονείς και τα αδέρφια μου οι οποίοι με ανέχτηκαν όλα αυτά τα χρόνια όταν αγχωνόμουν καθώς φυσικά ποτέ ο χρόνος δεν ήταν αρκετός.

Να συνεχίσω με τους καθηγητές μου και κυρίως τον Βύρωνα Κοτζαμάνη με τον οποίο η μακρόχρονη συνεργασία μας έχει μετατραπεί σε μια σχέση αλληλοεκτίμησης, συναδελφικότητας, βαθιάς και ειλικρινούς φιλίας. Οι δύο συνεπίκουροι καθηγητές στο κουραστικό αυτό έργο ο Κος Δημήτριος Γούσιος και ο Κος Θωμάς Μαλούτας δε θα μπορούσαν να λείπουν από το μικρό αυτό κατάλογο εκείνων που αφιέρωσαν κόπο και χρόνο από τη ζωή τους στο πόνημα αυτό. Εδώ θα συμπληρώσω την αναφορά μου με τον Καθηγητή του Πανεπιστημίου Αιγαίου Κο Στέφανο Γκρίτζαλη διότι η συμβολή του σε μια κρίσιμη στιγμή ήταν καθοριστική για την πορεία της διατριβής, τόσο που αν η καλή μου τύχη δεν τον έφερνε μπροστά μου, ίσως και να είχα εγκαταλείψει τον αγώνα…

Οι συνεργάτες στο εργαστήριο του ΕΔΚΑ δε μπορούν να παραλειφθούν: Σας ευχαριστώ, Μιχάλη Αγοραστάκη, Λευτέρη Μπόζη, Αβραάμ Πηλείδη, Κάκια Σοφιανοπούλου, και όλα τα παιδιά που με την εργασία τους και τη συμπαράστασή τους στις δύσκολες στιγμές προσέφεραν ουσιαστική αλλά και ηθική υποστήριξη στο έργο μου. Ειδική μνεία αξίζει στην Διδάκτωρ Δημογραφίας-Κοινωνιολογίας Κα Σταματίνα Κακλαμάνη, καθώς η σύμπτωση των δρόμων μας τα τελευταία δύο χρόνια, η επιστημονική μας συνεργασία, η φιλική της διάθεση και η γενναιοδωρία της συνεπικούρησαν στην συγγραφή ενός ολόκληρου κεφαλαίου της διατριβής αυτής.

Έπειτα, θα αναφερθώ σε όλους εκείνους που βοήθησαν στη συλλογή των δεδομένων διότι η συμμετοχή τους ήταν θεμελιώδης. Ο Κος Γεώργιος Κοτσυφάκης, ο Κος Κωνσταντίνος Βούλγαρης, ο Κος Φίλιππος Σωτηρόπουλος, η Κα Νεκταρία Τσιλιγκάκη, υπάλληλοι όλοι της ΓΓ ΕΣΥΕ υπήρξαν ορισμένοι μόνο από τους ανθρώπους εκείνους που βοήθησαν στην παροχή των δεδομένων με κόπο και προσωπικές τους φιλότιμες προσπάθειες, καθώς είναι γνωστή η δυστοκία της δημόσιας διοίκησης στη χώρα μας.

Το προσωπικό του Πανεπιστημίου, των βιβλιοθηκών, τις γραμματείες και όλους τους συναδέλφους Χωροτάκτες.

Τέλος, θα μιλήσω για τους φίλους που επέμεναν ότι ‘αφού ξεκίνησες, πρέπει να τελειώσεις’, που ‘άντε βρε, η ουρά σου έμεινε’…και είναι πάρα πολλοί. Τόσοι που φοβάμαι ότι κάποιον θα ξεχάσω κι έτσι δε θα αναφέρω ονόματα.

Σας ευχαριστώ θερμά όλους.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ II

ABSTRACT III

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ V

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ X

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ XIII

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ XVI

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΚΡΩΝΥΜΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ XVII

ΕΙΣΑΓΩΓΗ 1

Η Επιστημη, η Κοινωνια και ο Σχεδιασμος 1

Η Διατριβη-Το κεντρικο προβλημα - ερωτημα, Μεθοδολογικες Αναζητησεις 3

Η Διατριβη, Συνοψη των Περιεχομενων 5

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι: ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΔΕΔΟΜΕΝΑ 10

Εισαγωγη 10

1. Ιστορική Αναδρομή των διαθέσιμων Δημογραφικών Δεδομένων στην Ελλάδα 11

1.1 Αναδρομή στην ιστορική πορεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος 11

1.2 Αναδρομή στα στατιστικά δημογραφικά δεδομένα στην Ελλάδα: Απογραφές Πληθυσμού 24

1.3 Αναδρομή στα στατιστικά δημογραφικά δεδομένα στην Ελλάδα: Στατιστική της Φυσικής Κίνησης του Πληθυσμού 27

1.4 Αναδρομή στα στατιστικά δημογραφικά δεδομένα στην Ελλάδα: Στατιστική της Μεταναστευτικής Κίνησης του Πληθυσμού 30

1.5 Σύνοψη της Ιστορικής αναδρομής των Δημογραφικών δεδομένων στην Ελλάδα 33

2. Δημογραφικά δεδομένα και πηγές στη μεταπολεμική Ελλάδα-Αξιολόγηση 34

3. Τα χρησιμοποιούμενα δημογραφικά δεδομένα, προβλήματα στην αξιοποίηση τους 39

4. Πραγματικός, Μόνιμος, Νόμιμος ή εκτιμώμενος ο Πληθυσμός βάσης των Αναλύσεων; Ένα κρίσιμο ερώτημα με πολλαπλές προεκτάσεις 42

5. Συμπεράσματα 47

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ: ΔΙΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΦΑΣΗ – ΟΙ ΜΕΓΑΛΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ 49

1. Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑΣ 49

2. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΙ ΠΟΡΟΙ 52

Εισαγωγή 52

2.1 Το Μαλθουσιανό δόγμα 53

2.2 Οι αντιδράσεις, μια διαφορετική προσέγγιση του πληθυσμού 56

3. Η ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗ ΜΕΤΑΒΑΣΗ 59

3.1 Υποθέσεις της θεωρίας, βιβλιογραφικές αναφορές 59

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

3.2 Παρουσίαση της θεωρίας της Δημογραφικής Μετάβασης *62*

4. Η ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑ 69

4.1 Η ιστορική πτώση της θνησιμότητας – η επιδημιολογική μετάβαση *69*

5. ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ 76

5.1 Οι Θεωρίες 'προσέλκυσης – απώθησης' της Μετανάστευσης *76*

5.2 Εσωτερική μετανάστευση – Αστικοποίηση *79*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ: ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΣΤΗ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ 85

ΕΙΣΑΓΩΓΗ 85

1. ΔΕΙΚΤΕΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ 86

1.1 Ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής του πληθυσμού (r) *88*

1.2 Φαινόμενη μετανάστευση *88*

1.3 Οι δομικοί δείκτες *89*

1.3.1 Δείκτης αναλογίας φύλων 89

1.3.2 Ποσοστό συμμετοχής ηλικιακών ομάδων στο σύνολο του πληθυσμού 89

1.3.3 Δείκτης εξάρτησης 89

1.3.4 Δείκτης γήρανσης 89

1.3.5 Δείκτης αντικατάστασης 90

1.3.6 Δείκτης χωρικής συγκέντρωσης 90

1.4 Ταξινομική ανάλυση 'δυναμικών πυρήνων'(Cluster Analysis) *90*

1.4.1 Ιεραρχική ταξινόμηση 91

1.4.2 Μη ιεραρχική ταξινόμηση 92

1.4.3 Ταξινόμηση των δομών του πληθυσμού σε χωρικό επίπεδο νομού 93

1.5 Μέθοδος χαρτογράφησης των δεικτών *93*

1.6 Μέτρηση της διαφορετικής κατά ηλικία σύνθεσης δύο πληθυσμών *94*

1.6.1 Συγκεφαλαιωτικός Δείκτης Σχετικής Διαφοράς (IRD) 95

1.6.2 Σταθμισμένος Μέσος Δείκτης Σχετικής Διαφοράς (avRD) 95

2. Ο ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ, ΕΩΣ ΤΟΝ Β΄ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ 95

2.1 Τα γενικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού *95*

2.2 Η κατά φύλο και ηλικία σύνθεση και η φυσική κίνηση του πληθυσμού, 1821 και 1951 ..... *99*

2.3 Μεταναστευτικά ρεύματα και η επιρροή τους στον Ελληνικό πληθυσμό – εξωτερικές και εσωτερικές μεταναστευτικές κινήσεις *106*

2.4 Συνοπτικά *111*

3. ΟΙ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΕΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 114

3.1 Τα γενικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού *114*

3.2 Η κατά φύλο και ηλικία σύνθεση του πληθυσμού της Ελλάδος, 1951, 2001 ..... *115*

3.3 Η φυσική κίνηση του πληθυσμού, ισοζύγια και φαινόμενη μετανάστευση *118*

3.4 Εσωτερική Μετανάστευση- Αστικοποίηση *120*

3.5 Εξωτερική Μετανάστευση: η αναστροφή των τάσεων *128*

3.5.1 Η μεταβατική περίοδος 128

3.5.2 Η νομική διάσταση της μετανάστευσης στην Ελλάδα 131

3.5.3 Η επίδραση της Εξωτερικής Μετανάστευσης στη δομή του πληθυσμού της χώρας (2001) 137

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

3.6 Τα δομικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού της Ελλάδας και ο Ευρωπαϊκός χώρος, 1950 και 2000: συγκριτικά δεδομένα *150*
Εισαγωγή 150
3.6.1 Η πορεία των πληθυσμών των 25 κρατών της ΕΕ και η Ελλάδα μεταπολεμικά 151
3.7 Συμπεράσματα *163*
4. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΩΝ ΔΟΜΩΝ ΣΤΙΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΕΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ (ΝΟΜΟΥΣ, NUTS 3) 166
4.1 Μεθοδολογικές εξειδικεύσεις, πηγές και δεδομένα *166*
4.2 Η εξέλιξη των βασικών συνιστωσών του πληθυσμού των νομών (1951-01) *167*
4.2 Πληθυσμιακές Πυραμίδες, 1951-2001 ..... *176*
4.2.1 Σχολιασμός ομάδων: 1951- Οι συνέπειες των πολέμων 179
4.2.2 Σχολιασμός ομάδων: 1971- Αποδημία - Αστυφιλία 181
4.2.3 Σχολιασμός ομάδων: 1981 – Η Ελλάδα σε ανασυγκρότηση, μια ενδιάμεση κατάσταση 183
4.2.4 Σχολιασμός ομάδων: 1991- Μια γρήγορη μετάβαση: η πτώση της γονιμότητας 185
4.2.5 Σχολιασμός ομάδων: 2001 - Μετά τη μετάβαση τι; 187
4.3 Δομικοί δείκτες *188*
4.4 Συμπεράσματα *193*
4.4.1 Συνοψίζοντας τα αποτελέσματα της ανάλυσης των δεδομένων 193
4.4.2 Ο δομικός μετασχηματισμός των πληθυσμιακών πυραμίδων 195
5. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΩΝ ΔΟΜΩΝ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΝΟΜΟΥ – Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ 198
5.1 Η χωροταξία των μετακινήσεων μεταπολεμικά *199*
5.2 Η χωροθέτηση των αλλοδαπών, ανάλυση σε επίπεδο νομού, 2001 ..... *201*
5.3 Η επίδραση των αλλοδαπών στη σύνθεση του πληθυσμού των νομών, 2001 ..... *204*
5.4 Συμπερασματικά *220*
6. ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΣΤΗ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ – ΤΕΛΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ 223

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV: ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑ 232

ΕΙΣΑΓΩΓΗ 232
1. Δείκτες Θνησιμότητας *235*
1.1 Αδροί δείκτες 235
1.2 Προτυποποιημένοι δείκτες 236
1.3 Δείκτης βρεφικής θνησιμότητας 237
1.4 Πίνακες Επιβίωσης - Life Tables (ή πίνακες θνησιμότητας) 238
2. Ιστορική εξέλιξη της θνησιμότητας στην Ελλάδα, από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα *243*
2.1 Οι Ελληνικοί Πίνακες Επιβίωσης: ιστορική επισκόπηση, υπάρχοντες πίνακες σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο 243
2.2 Η μεθοδολογία της δημιουργίας ιδίων Πινάκων Επιβίωσης σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο 245
2.3 Η εξέλιξη της θνησιμότητας στη νεότερη Ελλάδα: αδρές τάσεις 250
2.4 Η εξέλιξη της θνησιμότητας στη νεότερη Ελλάδα: η προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση και σε επιλεγμένες ηλικίες 254
2.5 Συμπεράσματα 279
3. Η ελληνική θνησιμότητα στον Διεθνή και τον Ευρωπαϊκό χάρτη: συγκριτικά δεδομένα *280*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

4. Η χωρική προσέγγιση της θνησιμότητας: Οι Περιφερειακοί Πίνακες Επιβίωσης (1981, 1991, 2001) *292*
4.1 Οι υπάρχοντες Περιφερειακοί Πίνακες Επιβίωσης, παρουσίασή τους 292
4.2 Οι νέο-υπολογισθέντες Πίνακες Επιβίωσης στο μόνιμο και τον πραγματικό πληθυσμό των Περιφερειών (1981,1991,2001) 293
4.3 Μόνιμος – Πραγματικός Πληθυσμός: Οι συνέπειες των 'τύπων' του πληθυσμού στους Πίνακες Επιβίωσης Περιφερειακού επιπέδου 294
4.4 Η διαχρονική εξέλιξη της θέσης των περιφερειών με βάση τη μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση – και σε επιλεγμένες ηλικίες – ανά φύλο 297
4.5 Το ερώτημα της σύγκλισης-βαδίζουμε προς μια σύγκλιση των δια-περιφερειακών διαφορών; 305
4.6 Συμπεράσματα 313
5. Η ΧΩΡΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ: ΟΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΝΟΜΟΥ (1981,1991, 2001) 314
Εισαγωγή *314*
5.1 Θέματα μεθοδολογίας: Η επίδραση της χωρικής κλίμακας *315*
5.1.1 Μόνιμος και Πραγματικός πληθυσμός, διαφοροποιήσεις της e_0 σε επίπεδο νομού 315
5.1.2 Μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση, η ανομοιογένεια των Περιφερειών και η ανάδειξη των διαφοροποιήσεων στο εσωτερικό τους 316
5.2 Μια πρώτη προσέγγιση της θνησιμότητας σε επίπεδο νομού: αδροί και προτυποποιημένοι δείκτες (1951-01) *318*
5.3 Η βρεφική θνησιμότητα (1961-2001) *320*
5.4 Η μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση κατά φύλο, 1981, 2001 ..... *321*
5.5 Η μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση, ταξινόμηση, 1981, 2001 ..... *323*
5.6 Προς μια σύγκλιση των χωρικών διαφοροποιήσεων σε επίπεδο νομού ανάμεσα στο 1981 και το 2001 ..... *325*
5.6.1 Μεθοδολογική προσέγγιση 325
5.6.2 Σύγκλιση ή απόκλιση τα πρώτα συμπεράσματα με βάση την τυπική απόκλιση (κατά φύλο ανάλυση) 326
5.6.3 Η μέτρηση της ταχύτητας των χωρικών διαφοροποιήσεων σε επίπεδο νομού – Η απεικόνιση σε επιλεγμένες ηλικιακές ομάδες 328
5.7 Συμπεράσματα *334*
6. Η ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΤΑ ΧΩΡΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΑΝΑΛΥΣΗΣ, ΤΕΛΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ 335

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ 341

1. ΣΥΝΟΨΗ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ 341
1.1 Πηγές και δεδομένα *341*
1.2 Σύντομη πληθυσμιακή ιστορία της Ελλάδας *343*
1.3 Πληθυσμιακές δομικές μεταβολές σε χωρικό επίπεδο νομού *346*
1.4 Ελληνική Θνησιμότητα, Περιφερειακή προσέγγιση *351*
1.5 Ανακεφαλαιώνοντας *355*
2 ΕΝ ΕΙΔΕΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ 356

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 359

ΕΛΛΗΝΙΚΗ 359
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ 365
SOFTWARE 376

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Παράρτημα Α, Κεφαλαίου Ι: Πηγές και Δεδομένα

Πίνακας τιμών Χαρτών Παραρτήματος Α
Κατάλογος Χαρτών Παραρτήματος Α
Κατάλογος Πινάκων Παραρτήματος Α
Χάρτες Παραρτήματος Α
Πίνακες Παραρτήματος Α

Παράρτημα Β, Κεφαλαίου ΙΙΙ: Πληθυσμιακές μεταβολές στη μεταπολεμική Ελλάδα

Πίνακας τιμών Χαρτών Παραρτήματος Β
Κατάλογος Χαρτών Παραρτήματος Β
Κατάλογος Διαγραμμάτων Παραρτήματος Β
Χάρτες Παραρτήματος Β
Διαγράμματα Παραρτήματος Β

Παράρτημα Γ, Κεφαλαίου IV: Θνησιμότητα

Πίνακας τιμών Χαρτών Παραρτήματος Γ
Κατάλογος Χαρτών Παραρτήματος Γ
Κατάλογος Πινάκων Επιβίωσης Παραρτήματος Γ
Κατάλογος Κειμένων Παραρτήματος Γ
Χάρτες Παραρτήματος Γ
Πίνακες Επιβίωσης Παραρτήματος Γ
Κείμενα Παραρτήματος Γ

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Κεφάλαιο Ι: Πηγές και Δεδομένα

Πίνακας 1: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος - Οργανωτικές μεταβολές

Πίνακας 2: Διαθέσιμα δεδομένα *που χρησιμοποιήθηκαν* σε ψηφιακή μορφή

Κεφάλαιο ΙΙΙ: Ανάλυση δεδομένων- Πληθυσμιακές μεταβολές στη μεταπολεμική Ελλάδα

Πίνακας 1: Πληθυσμός της Ελλάδος, επιφάνεια και πυκνότητα, 1821-1951

Πίνακας 2: Δομικοί δείκτες της εξέλιξης της κατά ηλικία συνθέσεως του πληθυσμού της Ελλάδος, 1821-1951

Πίνακας 3: Εξέλιξη των κατ΄ εκτίμηση ποσοστών Γεννητικότητας και Θνησιμότητας στην Ελλάδα, 1821-1950

Πίνακας 4: Φυσική κίνηση πληθυσμού κατά βαθμό αστικότητας (1925-1939)

Πίνακας 5: Πληθυσμός της Ελλάδος, επιφάνεια και πυκνότητα, 1951-2001

Πίνακας 6: Δομικοί δείκτες της εξέλιξης της κατά ηλικία συνθέσεως του πληθυσμού της Ελλάδος, 1951-2001, στα απογραφικά έτη

Πίνακας 7: Εξέλιξη των κατ΄ εκτίμηση ποσοστών Γεννητικότητας και Θνησιμότητας στην Ελλάδα, 1931-2000

Πίνακας 8: Φυσικά ισοζύγια και φαινόμενη μετανάστευση (1931-2000)

Πίνακας 9: Φυσική κίνηση πληθυσμού κατά βαθμό αστικότητας (1956-2000)

Πίνακας 10: Αλλοδαποί εργαζόμενοι αναλόγως της διάρκειας εγκατάστασής τους (2001)

Πίνακας 11:Αλλοδαποί, κατά κατηγορία χώρας προέλευσης και αιτία εγκατάστασης, Ελλάδα (2001)

Πίνακας 12: Αλλοδαποί, κατά αιτία εγκατάστασης και κατηγορία χώρας προέλευσης, Ελλάδα (2001)

Πίνακας 13: Οι είκοσι πρώτες χώρες προέλευσης αλλοδαπών στην Ελλάδα, αναλόγως του λόγου εγκατάστασής τους και την κατηγορία χωρών που προέρχονται (2001)

Πίνακας 14: Ποσοστιαία (%) επίδραση της παρουσίας των αλλοδαπών σε επιλεγμένους δομικούς δείκτες του πληθυσμού της Ελλάδας

Πίνακας 15: Κατανομή των 25 Ευρωπαϊκών κρατών μελών της ΕΕ, σε τέσσερις κατηγορίες

Πίνακας 16: Ελλάδα, Πληθυσμός (30/6), Επιφάνεια (Km^2), Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής (r,‰) και Πυκνότητα (Κάτοικοι/Km^2), ανά νομό, 1951,1981, 2001

Πίνακας 17: Ελλάδα, Γεννητικότητα (‰), Θνησιμότητα (‰), Φυσικό ισοζύγιο (‰) και Φαινόμενη Μετανάστευση (‰) περιόδων, ανά νομό, 1951-1980, 1981-00

Πίνακας 18α: Ταξινόμηση των νομών της Ελλάδος σύμφωνα με το Φυσικό τους Ισοζύγιο (‰) και τη Φαινόμενη Μετανάστευσή (‰) τους (1951-80)

Πίνακας 18β: Ταξινόμηση των νομών της Ελλάδος σύμφωνα με το Φυσικό τους Ισοζύγιο (‰) και τη Φαινόμενη Μετανάστευσή (‰) τους (1981-00)

Πίνακας 19: Συγκεφαλαιωτικός Δείκτης Σχετικής Διαφοράς (IRD15_64), κατά νομό, ομάδα ταξινόμησης και φύλο, στους 51 νομούς της Ελλάδας

Πίνακας 20: Ταξινόμηση των νομών σύμφωνα με την επίδραση αλλοδαπών στη δομή του πληθυσμού τους

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 21: Κατανομή των αλλοδαπών και Ελλήνων (%), κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητα στο σύνολο της χώρας, αντίστοιχη ταξινόμηση των εργαζόμενων αλλοδαπών κατά νομό

Πίνακας 22: Διαφοροποίηση (%) δείκτη γήρανσης και παραγωγικών ηλικιών, οφειλόμενη στην παρουσία αλλοδαπών, ποσοστό συμμετοχής τους στο συνολικό πληθυσμό κάθε νομού

Κεφάλαιο IV: Ανάλυση δεδομένων - Θνησιμότητα

Πίνακας 1: Πληθυσμός της Ελλάδας και θάνατοι, απόλυτοι αριθμοί και αδροί δείκτες (ποσοστά, ‰), 1931-2002

Πίνακας 2: Εξέλιξη στην προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση και την ηλικία των 65 ετών σε διάφορες χρονικές τομές στην Ελλάδα

Πίνακας 3α: Ελλάδα, άνδρες, ποσοστό (%) συμμετοχής των ηλικιακών ομάδων στη βελτίωση της μέσης προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση

Πίνακας 3β: Ελλάδα, γυναίκες, ποσοστό (%) συμμετοχής των ηλικιακών ομάδων στη βελτίωση της μέσης προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση

Πίνακας 4α: Ελλάδα, άνδρες, ποσοστό (%) συμμετοχής των ηλικιακών ομάδων στη βελτίωση της μέσης προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση

Πίνακας 4β: Ελλάδα, γυναίκες, ποσοστό (%) συμμετοχής των ηλικιακών ομάδων στη βελτίωση της μέσης προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση

Πίνακας 5: Εξέλιξη της κατάταξης της Ελλάδος στη μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση (ανδρών – γυναικών)1950-55 / 1990-95 (σε σύνολο 206 χωρών)

Πίνακας 6: Κατανομή των 25 Ευρωπαϊκών κρατών μελών της ΕΕ, σε τέσσερις κατηγορίες

Πίνακας 7: Μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση των 25 χωρών της ΕΕ, Άνδρες, Γυναίκες, 1950, 2000

Πίνακας 8: Προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση κατά διαμέρισμα και φύλο: 1961-1981

Πίνακας 9: Διαφορές στη μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση των 13 Περιφερειών στη μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση (μόνιμος-πραγματικός πληθυσμός), ανά φύλο, 1991, 2001

Πίνακας 10: Διαφοροποιήσεις της ταξινόμησης των Περιφερειών σύμφωνα με τα e_0 αναλόγως το είδος του πληθυσμού βάσης

Πίνακας 11: Προσδοκώμενη ζωή κατά τη γέννηση κατά Περιφέρεια και φύλο: 1981, 1991, 2001

Πίνακας 12: Κατάταξη των Περιφερειών σύμφωνα με την εξέλιξη της μέσης προσδοκώμενης ζωής κατά τη γέννηση: 1981, 1991, 2001

Πίνακας 13: Προσδοκώμενη ζωή στα 15 έτη κατά Περιφέρεια και φύλο: 1981, 1991, 2001

Πίνακας 14: Κατάταξη των Περιφερειών σύμφωνα με την εξέλιξη της μέσης προσδοκώμενης ζωής στα 15 έτη: 1981, 1991, 2001

Πίνακας 15: Προσδοκώμενη ζωή στα 45 έτη κατά Περιφέρεια και φύλο: 1981, 1991,2001

Πίνακας 16: Κατάταξη των Περιφερειών σύμφωνα με την εξέλιξη της μέσης προσδοκώμενης ζωής στα 45 έτη: 1981, 1991,2001

Πίνακας 17: Προσδοκώμενη ζωή στα 65 έτη κατά Περιφέρεια και φύλο: 1981, 1991,2001

Πίνακας 18: Κατάταξη των Περιφερειών σύμφωνα με την εξέλιξη της μέσης προσδοκώμενης ζωής στα 65 έτη: 1981, 1991, 2001

Πίνακας 19: Περιφερειακές διαφοροποιήσεις προσδοκώμενης ζωής σε διάφορες ηλικίες: 1981, 1991, 2001, Τυπική απόκλιση

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 20: Περιφέρεις Ηπείρου και Ιονίων Νήσων, οι νομοί που τις απαρτίζουν και οι μέσοι όροι ζωής για το 2001, άνδρες

Πίνακας 21: Ταξινόμηση των νομών σύμφωνα με την ένταση της επιβίωσής τους συγχρονικά, 1981 και 2001

Πίνακας 22: Περιφερειακές διαφοροποιήσεις προσδοκώμενης ζωής σε διάφορες ηλικίες (χωρικό επίπεδο νομού): 1981, 1991, 2001, Τυπική απόκλιση

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Κεφάλαιο ΙΙΙ: Ανάλυση δεδομένων- πληθυσμιακές μεταβολές στη μεταπολεμική Ελλάδα

Διάγραμμα 1: Ελλάδα, Πληθυσμιακές πυραμίδες 1900, 1951 (%)

Διάγραμμα 2: Μέση ετήσια φυσική μεταβολή περιόδων, 1821-1939

Διάγραμμα 3: Πληθυσμός της Ελλάδας κατά βαθμό αστικότητας, 1853-1951

Διάγραμμα 4: Ελλάδα, Πληθυσμιακές πυραμίδες 1951, 2001 (%)

Διάγραμμα 5: Μέση ετήσια φυσική μεταβολή περιόδων, 1931-2000

Διάγραμμα 6: Πληθυσμός της Ελλάδας κατά βαθμό αστικότητας, 1951-2001

Διάγραμμα 7: Πυραμίδες πληθυσμού της Ελλάδας κατά βαθμό αστικότητας, 1961

Διάγραμμα 8: Πυραμίδες πληθυσμού της Ελλάδας κατά βαθμό αστικότητας, 2001

Διάγραμμα 9: Η μεταπολεμική έξοδος των Ελλήνων (1947-1977)

Διάγραμμα 10α,β: Σύνθεση κατά ηλικιακή ομάδα και εθνικότητα, Συνολικός πληθυσμός (10α) και Αλλοδαποί (10β), Ελλάδα (%), 2001

Διάγραμμα 11:Πληθυσμιακή σύνθεση κατά ηλικιακή ομάδα και εθνικότητα, Έλληνες, και αλλοδαποί, Ελλάδα, απόλυτες τιμές, 2001

Διάγραμμα 12: Σύνθεση κατά ηλικιακή ομάδα και εθνικότητα, Συνολικός πληθυσμός και Έλληνες, Ελλάδα, ποσοστιαία σύνθεση, 2001

Διάγραμμα 13: Πληθυσμός των 25 χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 1950, 2000

Διάγραμμα 14α: Ποσοστό (%) ηλικιών 0-14 ετών, ΕΕ 25, 1950-2000

Διάγραμμα 14β: Ποσοστό (%) ηλικιών 15-64 ετών, ΕΕ 25, 1950-2000

Διάγραμμα 14γ: Ποσοστό (%) ηλικιών ≥65 ετών, ΕΕ 25, 1950-2000

Διάγραμμα 15: Ταξινόμηση των νομών σύμφωνα με την επίδραση των αλλοδαπών στην σύνθεση των εργασιακών ηλικιών (IRD_{15-64}), συνοπτικές πυραμίδες ηλικιών κατά ομάδα, 2001

Κεφάλαιο IV: Ανάλυση Δεδομένων- Θνησιμότητα

Διάγραμμα 1α: Ελλάδα, παρουσίαση των υπολογισμών της μέσης προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση, ανδρών, (1879-2001)

Διάγραμμα 1β: Ελλάδα, διαφορές των υπολογισμών της μέσης προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση γυναικών, (1879-2001)

Διάγραμμα 2: Ελλάδα, εξέλιξη του Αδρού Δείκτη (‰) και του Δείκτη Βρεφικής Θνησιμότητας (‰), 1931-2002

Διάγραμμα 3: Ελλάδα, εξέλιξη στη μέση προσδοκώμενη ζωή κατά τη γέννηση (e0), 1879-2001

Διάγραμμα 4: Ελλάδα, εξέλιξη του κέρδους (σε έτη) στη μέση προσδοκώμενη ζωή κατά τη γέννηση (e0), 1879-2001

Διάγραμμα 5α: Ελλάδα, πιθανότητες θανάτου ανδρών (q_x) ανά πενταετείς ηλικιακές ομάδες (σε ημι-λογαριθμική κλίμακα, 1879-1957)

Διάγραμμα 5β: Ελλάδα, πιθανότητες θανάτου γυναικών (q_x) ανά πενταετείς ηλικιακές ομάδες (σε ημι-λογαριθμική κλίμακα, 1879-1957)

Διάγραμμα 5γ: Ελλάδα, πιθανότητες θανάτου ανδρών (q_x) ανά πενταετείς ηλικιακές ομάδες (σε ημι-λογαριθμική κλίμακα, 1957-2001)

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Διάγραμμα 5δ: Ελλάδα, πιθανότητες θανάτου γυναικών (q_x) ανά πενταετείς ηλικιακές ομάδες (σε ημι-λογαριθμική κλίμακα, 1957-2001)

Διάγραμμα 6α: Ελλάδα, Λόγος πιθανοτήτων ($_nq_x$) θανάτων ανδρών/γυναικών (%) σε διαδοχικές χρονικές τομές (ανδρική 'υπερ-θνησιμότητα', 1879-1957)

Διάγραμμα 6β: Ελλάδα, Λόγος πιθανοτήτων ($_nq_x$) θανάτων ανδρών/γυναικών (%) σε διαδοχικές χρονικές τομές (ανδρική 'υπερ-θνησιμότητα', 1957-2001)

Διάγραμμα 7α: Ελλάδα, άνδρες, % συμμετοχή των ηλικιακών ομάδων στη βελτίωση της μέσης προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση, 1879-2001

Διάγραμμα 7β: Ελλάδα, γυναίκες, % συμμετοχή των ηλικιακών ομάδων στη βελτίωση της μέσης προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση, 1879-2001

Διάγραμμα 8α: Ελλάδα, άνδρες, % συμμετοχή των ηλικιακών ομάδων στη βελτίωση της μέσης προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση, ανά χρονική περίοδο, 1879-2001

Διάγραμμα 8β: Ελλάδα, γυναίκες, % συμμετοχή των ηλικιακών ομάδων στη βελτίωση της μέσης προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση, ανά χρονική περίοδο, 1879-2001

Διάγραμμα 9α: Μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση κατά φύλο, ΕΕ 25, 1950

Διάγραμμα 9β: Μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση κατά φύλο, ΕΕ 25, 2000

2000

Διάγραμμα 9γ: Μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση κατά φύλο, ΕΕ 25, 1950 και 2000

Διάγραμμα 10α: Μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση κατά φύλο, ΕΕ 25, 1950 και 2000, Ομάδα χωρών Α

Διάγραμμα 10β: Μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση κατά φύλο, ΕΕ 25, 1950 και 2000, Ομάδα χωρών Β

Διάγραμμα 10γ: Μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση κατά φύλο, ΕΕ 25, 1950 και 2000, Ομάδα χωρών Δ

Διάγραμμα 11: Δείκτης βρεφικής θνησιμότητας (θάνατοι βρεφών στις 1000 γεννήσεις), ΕΕ 25, 1950 και 2000

Διάγραμμα 12α: Μέση προσδοκώμενη ζωή κατά τη γέννηση, κατά φύλο στις 13 Περιφέρειες, 1981

Διάγραμμα 12β: Μέση προσδοκώμενη ζωή κατά τη γέννηση, κατά φύλο στις 13 Περιφέρειες, 1991

Διάγραμμα 12γ: Μέση προσδοκώμενη ζωή κατά τη γέννηση, κατά φύλο στις 13 Περιφέρειες, 2001

Διάγραμμα 13α: Τυπική απόκλιση e_x ανδρών στις διάφορες ηλικίες, στις 13 Περιφέρειες

Διάγραμμα 13β: Τυπική απόκλιση e_x γυναικών στις διάφορες ηλικίες, στις 13 Περιφέρειες

Διάγραμμα 14α: Μεταβολές της μέσης προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση, 1981-2001, στις 13 Περιφέρειες της χώρας

Διάγραμμα 14β: Μεταβολές της μέσης προσδοκώμενης ζωής στα 15 έτη, 1981-2001, στις 13 Περιφέρειες της χώρας

Διάγραμμα 14γ: Μεταβολές της μέσης προσδοκώμενης ζωής στα 45 έτη, 1981-2001, στις 13 Περιφέρειες της χώρας

Διάγραμμα 14δ: Μεταβολές της μέσης προσδοκώμενης ζωής στα 65 έτη, 1981-2001, στις 13 Περιφέρειες της χώρας

Διάγραμμα 15α: Τυπική απόκλιση e_x ανδρών στις διάφορες ηλικίες (επίπεδο νομού)

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Διάγραμμα 15β: Τυπική απόκλιση e_x γυναικών στις διάφορες ηλικίες (επίπεδο νομού)

Διάγραμμα 16α: Μεταβολές της μέσης προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση, 1981-2001, στους Νομούς της χώρας

Διάγραμμα 16β: Μεταβολές της μέσης προσδοκώμενης ζωής στα 15 έτη, 1981-2001, στους Νομούς της χώρας

Διάγραμμα 16γ: Μεταβολές της μέσης προσδοκώμενης ζωής στα 45 έτη, 1981-2001, στους Νομούς της χώρας

Διάγραμμα 16δ: Μεταβολές της μέσης προσδοκώμενης ζωής στα 65 έτη, 1981-2001, στους Νομούς της χώρας

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Κεφάλαιο Ι: Πηγές και Δεδομένα

Κεφάλαιο ΙΙ: Διερευνητική Φάση – Οι θεωρίες

Σχήμα 1: Τα στάδια της δημογραφικής μετάβασης

Σχήμα 2: Μορφές δημογραφικής μετάβασης

Σχήμα 3: Μορφές πληθυσμιακών πυραμίδων αναλόγως τη δομή του πληθυσμού

Κεφάλαιο ΙΙΙ: Ανάλυση Δεδομένων- Πληθυσμιακές Μεταβολές στη Μεταπολεμική Ελλάδα

Σχήμα 1: Η εξέλιξη της μορφής των πυραμίδων του πληθυσμού του νέου Ελληνικού Κράτους 1821-1961

Σχήμα 2: Μεταναστεύσεις στα τέλη του 19^{ου} - αρχές του 20^{ου} αιώνα

Σχήμα 3: Ποσοστιαία κατανομή των αλλοδαπών μόνιμων κατοίκων της Ελλάδας κατά κατηγορία χωρών (2001, μόνιμος πληθυσμός απογραφής)

Σχήμα 4: Κατανομή των αλλοδαπών με βάση την κατά κλάδο οικονομική τους δραστηριότητα, 2001

Σχήμα 5: Σχηματική απεικόνιση των ομάδων των πληθυσμιακών πυραμίδων, κατά νομό

Σχήμα 6: Σχηματική παράσταση της πορείας των πληθυσμιακών πυραμίδων κατά τη διάρκεια του δημογραφικού μετασχηματισμού μιας χώρας (όπως η Ελλάδα)

Σχήμα 7: Ποσοστά μετανάστευσης, ‰ (1951-1976)

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΚΡΩΝΥΜΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

Α΄ ΠΠ	Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος
αι.	Αιώνας
Β΄ ΠΠ	Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος
ΒΔ	Βασιλικό Διάταγμα
ΓΓ ΕΣΥΕ	Γενική Γραμματεία Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος
ΓΔΑ	Γενική Διεύθυνση Απογραφών
ΓΣΥΕ	Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος
ΕΔΚΑ	Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΚΚΕ	Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΣΣΔ	Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών
ΕΣΥΕ	Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος
ΙΚΑ	Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων
ΗΒ	Ηνωμένο Βασίλειο
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής
Η/Υ	Ηλεκτρονικός Υπολογιστής
κ.ά.	και άλλα
κ.λπ.	και τα λοιπά
κ.ο.κ.	και ου το καθεξής
ΚΥΣ	Κεντρική Υπηρεσία Στατιστικής
Ν	Νόμος
ΝΔ	Νομοθετικό Διάταγμα
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΟΤΑ	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΠΑΘΕ	Πάτρα-Αθήνα-Θεσσαλονίκη-Εύζωνοι
ΠΔ	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΘ	Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
ΠΣΘ	Πολεοδομικό Συγκρότημα Θεσσαλονίκης
ΠΣΠ	Πολεοδομικό Συγκρότημα Πρωτευούσης
ΤΜΧΠΠΑ	Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΥΑ	Υπουργική Απόφαση
ΦΕΚ	Φύλο της εφημερίδας της Κυβέρνησης

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Επιστήμη, η Κοινωνία και ο Σχεδιασμός

Η Χωροταξία (ως οργάνωση του χώρου) και ο Σχεδιασμός δεν αποτελούσαν ανέκαθεν επιστήμη αλλά μια μορφή πολιτικής πρακτικής η οποία είχε αναπτύξει τόσο πολύπλοκες μεθόδους και είχε δανειστεί τόσες αρχές από ποικίλα γνωστικά πεδία ώστε ήταν πλέον απαραίτητη η σπουδή της σε ξεχωριστό Πανεπιστημιακό Τμήμα ως ενιαία οντότητα. Θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί ότι κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του ΄90 η Χωροταξία υπήρχε στην Ελλάδα σε εμβρυακή κατάσταση όταν ξεκίνησε να αποκτήσει τη δική της επιστημονική υπόσταση με την ίδρυση του τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης (το οποίο μετονομάστηκε στις αρχές του 21^{ου} αιώνα σε Χωροταξίας, Πολεοδομίας & Περιφερειακής Ανάπτυξης) του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Στην προσπάθεια απόκτησης επιστημονικής βάσης, αλλά και ως ενέργεια με επιπτώσεις, ο σχεδιασμός έχει υποχρέωση να κατανοεί-γνωρίζει το κοινωνικό περιβάλλον, μέσα στο οποίο παρεμβαίνει. Έτσι, υπάρχουν διάφοροι τρόποι – προσεγγίσεις για να κατανοήσει κανείς τον κοινωνικό κόσμο γύρω του. Οι πολλαπλές οπτικές γωνίες υποδεικνύουν τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να αντιμετωπίζουμε όλες τις κοινωνικές επιστημονικές θεωρίες: σαν κάτι που επιτρέπει την αναδιοργάνωση της αντίληψης μας, όπως και των προθέσεων και πράξεων μας και που στη συνέχεια οδηγεί στην εκπλήρωση, τροποποίηση ή διάψευση τους.

Επιστημολογικά λοιπόν, όπως αναφέρει ο A.G. Gutenschwager (2001:150), υπάρχουν τριών ειδών οπτικές με τις οποίες μπορεί κανείς να αναλύσει την πραγματικότητα: ο θετικισμός, ο δομισμός και η φαινομενολογία οι οποίες τρεις μαζί και χωριστά μπορούν να συνδράμουν στην προσπάθεια κατανόησης του κόσμου. Η ‘εξωτερική’ οπτική γωνία του *θετικισμού* δίνει ζωτικές περιγραφικές πληροφορίες σε μεγάλη κλίμακα που είναι απαραίτητες για την υιοθέτηση της κατάλληλης σχεδιαστικής στρατηγικής. Παράλληλα γνώση μπορεί να παραχθεί και μέσα από το πρίσμα του *δομισμού* κατά τον οποίο το όλον υπερβατοί του ατομικού με δικούς του νόμους και εσωτερικούς δεσμούς αλλά και της *φαινομενολογίας* η οποία μπορεί να βοηθήσει στο σχεδιασμό ενσωματώνοντας σ΄ αυτόν την άποψη ότι η κοινωνία απαρτίζεται από ανθρώπους που δρουν με τρόπο που εμπεριέχει συνειδητότητα και πρόθεση.

Η γνωστική προσπέλαση του κόσμου συνδυαστικά και με τους τρεις τρόπους φαίνεται να είναι ο μόνος τρόπος για να αποφύγουμε μονόπλευρη και περιορισμένη θέαση της κοινωνικής πραγματικότητας. Η θετικιστική προσέγγιση δίνει τα εργαλεία ενώ οι δύο άλλες προσεγγίσεις προσφέρουν τις εναλλακτικές οπτικές γωνίες που επιτρέπουν την προσέγγιση σημείων όταν η επιβεβαίωση της σχέσης αιτίου αιτιατού (μέσω της επαγωγής ή της

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

απαγωγής) είναι απαραίτητη. Συνήθως επιλέγεται η απαγωγική μέθοδος καθώς ο άνθρωπος ποτέ δεν έπαψε να αναζητεί την ουτοπία, δηλαδή να επαληθεύει την ύπαρξη παγκόσμιας και πανανθρώπινης κοινωνικής αλήθειας που να εκφράζεται με ένα πλέγμα σταθερών υποσχέσεων των συστημάτων. Ωστόσο μετά την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού στα τέλη της δεκαετίας του ΄90, η έννοια της ουτοπίας αμφισβητήθηκε και ξαναδιατυπώθηκε σε παγκόσμια κλίμακα πια.

Ταυτόχρονα, η ανάπτυξη των πληροφοριακών συστημάτων και η ενσωμάτωσή τους στις παραγωγικές διαδικασίες, η όλο και πιο οργανωμένη καταγραφή των κοινωνικών γεγονότων και δράσεων, έκαναν δυνατή τη χρήση της επαγωγής ως μεθόδου κοινωνικής έρευνας. Έχει τεθεί το ζήτημα αν είναι δυνατόν να εξαχθούν οι θεωρίες μέσα από τα δεδομένα. Η ιδέα της επαγωγής δεν είναι καινούρια και χρεώνεται στον Francis Bacon (1561-1626[1]). Όμως, ο ερμηνευτικός ρόλος των θεωριών δεν είναι δυνατόν ούτε να αναχθεί στα, ούτε να εξαχθεί από τα δεδομένα. Κατ΄ αυτόν τον τρόπο η θεωρία υπερβαίνει τα δεδομένα (και άρα δεν μπορεί να εξαχθεί από αυτά) ακριβώς γιατί τα εξηγεί.

Η ανίχνευση των προτύπων μέσα από την ανάλυση των δεδομένων που η επιστήμη των υπολογιστών υποστηρίζει με τόση ευκολία σήμερα, μπορεί να ειδωθεί υπό ένα νέο πρίσμα. Η ανάδυση προτύπων και η ερμηνεία τους μέσω θεωρητικών υποθέσεων μπορεί να αποτελέσει μια νέα οπτική γωνία στη μέθοδο της επαγωγής. Αν τα αναδυόμενα πρότυπα (τα χωρικά στην προκειμένη περίπτωση) επαληθεύουν τη θεωρία τότε μπορεί κανείς να θεωρήσει ότι η μεθοδολογική αυτή προσέγγιση είναι απόλυτα ασφαλής για την επιστημολογική της αρτιότητα (Στ.Ψύλλος, 2005).

Η προσπάθεια συγκερασμού της επιστήμης της Δημογραφίας με τη Χωροταξία και το Σχεδιασμό εγγράφεται στα πλαίσια μιας επιστημολογικής προσέγγισης όπου η θεωρία συναντά την πράξη και μαζί ελέγχουν την ιστορική κοινωνική πραγματικότητα. Στην παρούσα διατριβή η έννοια του χώρου δεν αντιμετωπίζεται με μια αυτόνομη επιστημονική προσέγγιση αλλά μια διεπιστημονική οπτική γωνία εξαρτώμενη τόσο από το χωρικό επίπεδο (κλίμακα) του ενδιαφέροντός μας όσο και από το αντικείμενο της έρευνας ως προς την έννοια του χώρου. Ο χώρος είναι δυνατόν να προσεγγιστεί με διάφορους τρόπους, μπορεί να αποτελεί απλά την τρίτη διάσταση ή να αντιμετωπίζεται (όπως και στη δική μας περίπτωση) ως ένα σύνολο διαστάσεων, σχέσεων και εννοιών.

[1] Συγγραφέας της Αναγέννησης, αυλικός, και πατέρας της επαγωγικής λογικής. Τα κείμενά του, πλήρης ανάπτυξη της βιογραφίας του αλλά και των έργων του είναι δυνατόν να βρει κανείς στο: http://www.luminarium.org/sevenlit/bacon/baconbib.htm.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Η δομή αυτή αποτελεί προϊόν λογικής αφαίρεσης (μοντελοποίησης του χώρου) και η υλοποίησή της προσδίδει τις ιδιότητες στις μονάδες του χωρικού σχεδιασμού οι οποίες είναι *η μεγάλη κλίμακα των περιοχών αναφοράς (στην περίπτωσή μας επίπεδο νομού και μεγαλύτερο) και ο μέσος ή μακρύς χρονικός ορίζοντας*. Συνεπώς η έννοια και η σημασία της χωρικής κλίμακας για την οπτική γωνία που υιοθετούμε είναι ουσιαστική και μπορεί εύκολα να κατανοηθεί. Στο χωρικό επίπεδο που ενδιαφέρει την παρούσα έρευνα ο χωροταξικός σχεδιασμός και προγραμματισμός αποκτά το δομικό του χαρακτήρα και εγγράφεται *στο θεωρητικό πλαίσιο της περιφερειακής οικονομικής επιστήμης και ιδιαίτερα της αναπτυξιακής της κατεύθυνσης*.

Η Διατριβή-Το κεντρικό πρόβλημα - ερώτημα, Μεθοδολογικές Αναζητήσεις

Ζητούμενο της παρούσης ενότητας είναι η σαφής διατύπωση των κεντρικών ερωτημάτων στα οποία καλείται να απαντήσει η διατριβή σε μια προσπάθεια προσέγγισης της έκδηλης πραγματικότητας μέσα από το οπτικό πρίσμα που παρέχουν η επιστήμη της Δημογραφίας και τα εργαλεία ανάλυσης του χώρου. Ο επιστήμονας οφείλει να αναζητεί την πραγματικότητα και να αποφεύγει το σκόπελο της υποκειμενικότητας και της πρόθεσης εντάσσοντας τις στους αρχικούς του στόχους. Υπό αυτήν την έννοια, πρόθεση και κίνητρο της νοητικής αυτής προσπάθειας είναι η ανάπτυξη ενός νέου τρόπου 'περιφερειακής αντίληψης' της επιστήμης της Δημογραφίας πέρα από την αυστηρά τομεακή και κάθετη κοινωνιολογική της υπόσταση. Για πρώτη φορά, η χωρική κατανομή δημογραφικών φαινομένων αντιμετωπίζεται αφεαυτού ως το αντικείμενο της έρευνας, και η εξέλιξη τους στο χρόνο εντάσσεται στα πλαίσια μιας ευρύτερης θεωρητικής κατασκευής.

Αναλυτικότερα, ο τρόπος με τον οποίο οι αποφάσεις των ατόμων για δράση στα βασικά γεγονότα της ζωής τους επηρεάστηκαν από τις κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, αποτελεί το ερευνητικό αντικείμενο της επιστήμης της Κοινωνικής Δημογραφίας. *Η παρούσα διατριβή, θεωρώντας τη χωρική διάσταση των δημογραφικών φαινομένων ως σημαντική μεταβλητή, επικεντρώνεται στη χωρική κατανομή τους και στην ανάλυση των εξελίξεών τους στην πορεία του χρόνου. Με τον τρόπο αυτόν φιλοδοξεί να αποτελέσει το έναυσμα για μια συζήτηση πάνω στη χωρική κατανομή των δημογραφικών φαινομένων στην Ελλάδα, η οποία σε ένα επόμενο στάδιο θα μπορούσε να συμπεριλάβει οικονομικές, τεχνικές, κοινωνικές ή άλλες μεταβλητές στην ανάπτυξή της*. Έτσι, η εργασία ξεκινά με τη *διατύπωση του κεντρικού προβλήματος - ερωτήματος* και τη σταδιακή εξειδίκευσή του σε κάτι πολύ συγκεκριμένο και σαφές. Τα χαρακτηριστικά ενός ερωτήματος έρευνας θα πρέπει να είναι η *σαφήνεια*, η *δυνατότητα* του ερευνητή να τη διεξάγει (με την έννοια του εφικτού στα πλαίσια του χρόνου και των διαθέσιμων πόρων) και η *καταλληλότητα* (με την έννοια της εξάλειψης των αξιολογικών πολιτικών, ιδεολογικών και φιλοσοφικών ιδεών του ερευνητή).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Ακολουθεί – και εδώ η παρούσα εργασία έχει μια ιδιαιτερότητα –η φάση της *διερεύνησης του πεδίου* έρευνας. Στην προκειμένη περίπτωση, επειδή είναι λίγες σε αριθμό και περιορισμένες σε έκταση οι έρευνες πάνω σε αυτό το θέμα, η περιγραφική ανάλυση του αντικειμένου είναι ιδιαίτερα εκτενής και τεκμηριωμένη με τα αντίστοιχα δεδομένα. Η συλλογή, ομοιογενοποίηση και οργάνωση σε βάση δεδομένων στο χώρο και το χρόνο των διαθέσιμων από τη Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος στοιχείων είναι το προαπαιτούμενο για την προσέγγιση της χωρικής διάστασης των δημογραφικών εξελίξεων.

Ακολουθεί η ανάπτυξη της προβληματικής – του *θεωρητικού υπόβαθρου* πάνω στο οποίο θα δομηθούν οι υποθέσεις εργασίας έτσι ώστε να διευκολυνθεί το επόμενο επίπεδο ανάλυσης με την οριοθέτηση των εννοιολογικών εργαλείων που χρησιμοποιούνται. Το στάδιο αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό διότι αποτελεί ένα σημείο δίχως γυρισμό, εφόσον πάνω σε αυτό βασίζεται όλη η υπόλοιπη έρευνα. Τα επόμενα στάδια της έρευνας είναι λίγο – πολύ 'εκτελεστικά', *η ανάλυση των κατάλληλων δεδομένων* και η συναγωγή των *συμπερασμάτων* ακολουθούν σταδιακά.

Αντικείμενο – στόχος της διατριβής είναι η διερεύνηση των διαχρονικών εξελίξεων των πληθυσμιακών δομών στον ελληνικό χώρο, ως και της θνησιμότητας, μιας εκ των τριών βασικών συνιστωσών που επηρεάζει καθοριστικά το μέγεθος και την κατά φύλο και ηλικία κατανομή του πληθυσμού των εξεταζόμενων χωρικών ενοτήτων. Το ερμηνευτικό πλαίσιο που υιοθετήθηκε για την πρότερη διερεύνηση είναι η θεωρία της Δημογραφικής Μετάβασης, χρονικός ορίζοντας ο 20^{ος} αιώνας (με έμφαση στο δεύτερο μισό του), και το χωρικό επίπεδο αναφοράς είναι το σύνολο της χώρας και το διοικητικό επίπεδο του νομού (nuts 3)[2].

Με άλλα λόγια η Θεωρία της Δημογραφικής μετάβασης υποθέτει ότι η πορεία των δημογραφικών συνιστωσών θα πρέπει να *ακολουθεί συγκλίνουσα πορεία* (τάση) αν και με διαφοροποιημένες ταχύτητες (χρόνος). Τα ερωτήματα της διατριβής σε συνδυασμό με την πρωτοποριακή ανάλυση των δεδομένων μπορεί να συνοψιστούν στις παρακάτω προτάσεις:

[2] Οι βασικές δημογραφικές συνιστώσες που επηρεάζουν έναν πληθυσμό είναι η γονιμότητα, η θνησιμότητα και η μετανάστευση. Στην παρούσα διατριβή επικεντρωνόμαστε κυρίως στη θνησιμότητα, δευτερευόντως δε στις σύγχρονες μεταναστευτικές κινήσεις και πολύ λιγότερο στη γεννητικότητα. Η επιλογή αυτή ήταν απαραίτητη ώστε να περιοριστεί η διατριβή στα πλαίσια του εφικτού. Τα κριτήρια με βάση τα οποία έγινε η επιλογή των φαινομένων ήταν κατά πόσο το κάθε ένα έχει μελετηθεί διεξοδικά στο παρελθόν και επιλέχθηκαν εκείνα που έχουν τύχει της λιγότερης προσοχής.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

- *Αναδύονται χωρικά πρότυπα όσον αφορά την κατανομή του πληθυσμού κατά φύλο και ηλικία στην Ελλάδα 20ου αιώνα σε διοικητικό επίπεδο νομού;*

- *Υπάρχει ή όχι η τάση προς την ομοιογενοποίηση των πληθυσμιακών δομών στη διάρκεια της τελευταίας πεντηκονταετίας;*

- *Πως η εισροή αλλοδαπών μόνιμων κατοίκων (κυρίως οικονομικών μεταναστών από τα Βαλκάνια) κατά την τελευταία δεκαετία του εικοστού αιώνα επέδρασε στις πληθυσμιακές δομές των εξεταζόμενων χωρικών ενοτήτων;*

- *Τέλος, ποιες οι εξελίξεις της θνησιμότητας, μιας εκ των βασικών συνιστωσών που επηρεάζουν την δομή ενός πληθυσμού; Υπάρχουν χωρικά πρότυπα, και αν ναι, οι μεταβολές στη διάρκεια της τελευταίας πενηντακονταετίας οδηγούν σε σύγκλιση ή απόκλιση του φαινομένου;*

Σε γενικές γραμμές για να απαντήσουμε στα πρότερα ερωτήματα ακολουθήθηκαν τα βασικά βήματα που απαιτούνται για την ερευνητική προσέγγιση ενός θέματος. Η δομή της εργασίας μας ακολουθεί σχετικά πιστά την προτεινόμενη από τη βιβλιογραφία διαδικασία προσέγγισης ενός ερευνητικού αντικειμένου (Β. Κοτζαμάνης, 1993:17-248, Β. Φίλιας 1999:455-484, M. Barbut, 1975:101-116, 255-291, M. Duverger, 1990:11-111,205-221). Στα πλαίσια της παραπάνω μεθοδολογίας ελέγξαμε τα ερωτήματά μας σύμφωνα με τα τρία κριτήρια τα οποία τίθενται ουσιαστικά για την επιτυχή διεξαγωγή οποιασδήποτε έρευνας.

Διαπιστώθηκε ότι τα ερωτήματά μας ήταν *σαφή*, *εφικτά* και *πρόσφορα*. Ταυτόχρονα, προβληματιστήκαμε ιδιαίτερα όσον αφορά την επιλογή του χωρικού επιπέδου ανάλυσης και καταλήξαμε να επιλέξουμε τα διοικητικά διαμερίσματα (νομούς). Οι χωρικές αυτές ενότητες, πιθανόν ανομοιογενείς στο εσωτερικό τους όσον αφορά τα θέματα που διερευνούμε (δομές και θνησιμότητα), είναι όμως οι μόνες για τις οποίες διαθέτουμε επαρκή διαχρονικά δεδομένα και ταυτόχρονα επιτρέπουν την ελαχιστοποίηση των προβλημάτων που απορρέουν από το μικρό πλήθος παρατηρήσεων (πόσο μάλλον όταν οι παρατηρήσεις αυτές αναφέρονται σε χρονικές τομές, βλ. απογραφές πληθυσμού).

Η Διατριβή, Σύνοψη των Περιεχομένων

Στο σημείο αυτό παρουσιάζεται μια σύνοψη των περιεχομένων της διατριβής, ώστε ο αναγνώστης να αποκτήσει μια προϊδέαση για την δομή της εργασίας μας. Η διατριβή αποτελείται από την εισαγωγή, τέσσερα κύρια κεφάλαια και ένα τελευταίο όπου συνοψίζονται τα συμπεράσματα. *Το πρώτο* από τα τέσσερα κύρια κεφάλαια αναφέρεται στις πηγές και τα δεδομένα. Αρχικά, γίνεται μια πλήρης ιστορική αναδρομή όσον αφορά τα δημογραφικά στοιχεία της χώρας μας από την ίδρυση του ελληνικού κράτους και στο εξής. Η ιστορία τους ταυτίζεται με την πορεία στο χρόνο της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Ελλάδος η οποία και περιγράφεται αναλυτικά. Επίσης, γίνονται πιο εξειδικευμένες αναδρομές αναλόγως το είδος των δημογραφικών στατιστικών. Περιγράφεται δηλαδή η εξέλιξη των απογραφών του πληθυσμού, της καταγραφής της φυσικής κίνησης και των μεταναστευτικών ροών του. Ακολουθούν η σύνοψη της ιστορίας των στατιστικών στοιχείων και η αξιολόγηση τους, ενώ παρουσιάζονται διεξοδικά τα δεδομένα που τελικά χρησιμοποιήθηκαν στην εργασία αυτή. Επίσης, εξετάζουμε αναλυτικά τις επιλογές ως προς τον προσήκοντα πληθυσμό αναφοράς που χρησιμοποιείται στις δημογραφικές αναλύσεις που ακολουθούν. Τα συμπεράσματα της εξέτασης των πηγών και των δεδομένων παρουσιάζονται στο τέλος του κεφαλαίου αυτού.

Το δεύτερο κεφάλαιο διαπραγματεύεται το θεωρητικό πλαίσιο της επιστήμης της δημογραφίας ξεκινώντας από τον ίδιο τον ορισμό της και συνεχίζοντας με τις υπόλοιπες θεωρίες που άπτονται των επερχόμενων αναλύσεων. Σε μια πρώτη φάση παρουσιάζεται η εξέλιξη του πληθυσμού σε σχέση με τους παγκόσμιους πόρους και τον προβληματισμό που εγείρει ο συσχετισμός αυτός. Εξετάζεται το Μαλθουσιανό δόγμα, οι αντιθέσεις που έχει προκαλέσει στην επιστημονική κοινότητα και η θεωρία της Δημογραφικής Μετάβασης (ή μετασχηματισμού). Δεδομένου του γεγονότος ότι το βασικό ερώτημα, αντικείμενο της διατριβής βασίζεται στη θεωρία της δημογραφικής μετάβασης, αυτή παρουσιάζεται αναλυτικά στο σημείο αυτό. Οι υποθέσεις της, η σχετική βιβλιογραφία αλλά και η ίδια η θεωρία και οι προεκτάσεις της περιλαμβάνονται στο κεφάλαιο αυτό. Κατόπιν, ακολουθεί το φαινόμενο της θνησιμότητας, το οποίο εξετάζεται επίσης διεξοδικά στα πλαίσια της διατριβής. Αναπτύσσονται οι θεωρητικές προεκτάσεις της ιστορικής της πτώσης - της επιδημιολογικής μετάβασης. Καταγράφονται οι αιτίες πτώσης της και παρουσιάζονται οι διάφορες αντικρουόμενες συχνά απόψεις πάνω σε αυτές. Τέλος, στο ίδιο κεφάλαιο εξετάζεται συνοπτικά και η μετανάστευση θεωρητικά με έμφαση στη θεωρία των παραγόντων προσέλκυσης – απώθησης η οποία χρησιμοποιείται από τους σύγχρονους ερευνητές στην προσπάθεια ερμηνείας του φαινομένου. Η διαδικασία δε της αστικοποίησης εξετάζεται στο τέλος ως προς τα κίνητρα αλλά και τις συνθήκες που ευνόησαν τη μεγέθυνση της παγκοσμίως.

Το τρίτο κεφάλαιο εισάγει τον αναγνώστη στο κύριο μέρος της εργασίας με την ανάλυση των πληθυσμιακών μεταβολών και ειδικότερα των πληθυσμιακών δομών στη χώρα μας, ιδιαίτερα δε στη μεταπολεμική περίοδο. Πριν κατατεθούν τα αποτελέσματα των αναλύσεων περιγράφονται τα μεθοδολογικά εργαλεία και δείκτες που χρησιμοποιήθηκαν. Στη συνέχεια περιγράφεται η διαδικασία της ταξινομικής ανάλυσης με τις δύο μορφές της (ιεραρχική και μη-ιεραρχική ταξινόμηση) και ο τρόπος με τον οποίον αυτές χρησιμοποιήθηκαν για την ταξινόμηση των πληθυσμιακών πυραμίδων σε επίπεδο του νομού, ως και η μέθοδος χαρτογράφησης των χρησιμοποιούμενων δεικτών. Τέλος, στο ίδιο αυτό κεφάλαιο

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

αναφερόμαστε και στη μέτρηση της διαφορετικής κατά ηλικίας σύνθεσης του πληθυσμού. Για τη μέτρηση χρησιμοποιούνται ο Συγκεφαλαιωτικός δείκτης σχετικής διαφοράς (IRD) και ο Σταθμισμένος Μέσος Δείκτης Σχετικής Διαφοράς (avRD). Ο πρώτος υπάρχει στη διεθνή βιβλιογραφία ενώ ο δεύτερος δημιουργήθηκε από εμάς. Αμφότεροι οδηγούν σε κοινά συμπεράσματα και για το λόγο αυτό παρουσιάζονται ως ισοδύναμοι.

Έπειτα, παρατίθεται με μια ιστοριογραφική προσέγγιση η πληθυσμιακή ιστορία της Ελλάδας από την ίδρυση του Ελληνικού κράτους μέχρι το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Στο τμήμα αυτό καταγράφεται η εξέλιξη των γενικών χαρακτηριστικών του πληθυσμού, της κατά ηλικία και φύλο σύνθεσής του, της φυσικής του κίνησης αλλά και των μεταναστευτικών ρευμάτων. Μετά από τη σύνοψη της προπολεμικής δημογραφικής ιστορίας της Ελλάδας ακολουθεί μια πιο λεπτομερής ανάλυση της μεταπολεμικής περιόδου η οποία πέρα από τα γενικά χαρακτηριστικά της εξέλιξης του πληθυσμού εμβαθύνει και στο ζήτημα της μετανάστευσης. Στο πλαίσιο αυτό περιγράφεται η εσωτερική μετανάστευση, όπως εκδηλώθηκε στη χώρα μας μεταπολεμικά με το φαινόμενο της αστυφιλίας και της απερήμωσης της υπαίθρου.

Εν συνεχεία, αναφερόμαστε στην εξωτερική μετανάστευση και τη μετατροπή της Ελλάδας από χώρα εξόδου σε χώρα υποδοχής μεταναστών. Μετά από τη σύντομη αυτή περιγραφή, επικεντρωνόμαστε στην τελευταία δεκαετία του 20^{ου} αιώνα μελετώντας την είσοδο και εγκατάσταση στη χώρα ξένων μεταναστών προερχόμενων κατά κύριο λόγο από τις χώρες της πρώην σοβιετικής ένωσης και τα Βαλκάνια. Εξετάζεται η νομική διάσταση της εισροής των αλλοδαπών αυτών στη χώρα αλλά κυρίως η επίδρασή τους στη δομή του πληθυσμού της, εφόσον το κρίσιμο μέγεθός τους (7-10%), τους προσδίδει τέτοια δυναμική. Αρχικά, παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά τους, δηλαδή οι χώρες προέλευσης, οι αιτίες εγκατάστασης, οι κατά φύλο διακυμάνσεις και οι οικονομικές δραστηριότητες με τις οποίες απασχολούνται στη χώρα μας.

Ακολουθεί η μέτρηση της επίδρασης τους στην κατά ηλικία και φύλο σύνθεση του πληθυσμού και συνάγονται από αυτήν ορισμένα συμπεράσματα. Προκειμένου δε να ολοκληρωθεί η εικόνα της Ελλάδας ως προς τη μεταπολεμική πληθυσμιακή της πορεία, αυτή συγκρίνεται με την πορεία των είκοσι πέντε χωρών μελών της ΕΕ την τελευταία πενηντακονταετία του εικοστού αιώνα, με χρήση της σύγκρισης της κατανομής των πληθυσμών των χωρών αυτών σε μεγάλες ηλικιακές ομάδες.

Στη συνέχεια, η ανάλυση επικεντρώνεται στην κατά φύλο και ηλικία σύνθεση του πληθυσμού σε επίπεδο νομού για το ίδιο χρονικό διάστημα. Οι πληθυσμιακές πυραμίδες των νομών χρησιμοποιούνται σε συνδυασμό με τις ταξινομικές τεχνικές για να αναδείξουμε την πορεία των περιφερειακών δομών της Ελλάδας στο δημογραφικό τους μετασχηματισμό και τη σύγκλιση. Οι πυραμίδες ταξινομούνται στα έτη των απογραφών και σχολιάζονται αναλυτικά

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

σε κάθε μια χρονική τομή (1951, 1971, 1981, 1991, 2001). Τέλος, οι δομικοί δείκτες υπολογίζονται και χαρτογραφούνται για τους νομούς ώστε να διασαφηνιστούν τα ποιοτικά συμπεράσματα της ταξινόμησης των πληθυσμιακών πυραμίδων που προηγήθηκε.

Το τελευταίο τμήμα του κεφαλαίου αυτού (πριν τα τελικά του συμπεράσματα) αναφέρεται στην επίδραση στην κατά φύλο και ηλικία κατανομής των αλλοδαπών, σε επίπεδο νομού. Η ανάλυση ξεκινά με τη μεταπολεμική έξοδο των Ελλήνων και τη χωρική της διασπορά, συνεχίζεται με την εγκατάσταση στους νομούς των αλλοδαπών μόνιμων κατοίκων το 2001, κατά εθνικότητα, και καταλήγει με τη μέτρηση της επίδρασής τους στον πληθυσμό. Στα συμπεράσματα που ακολουθούν περιγράφονται οι επιπτώσεις από την παρουσία των αλλοδαπών στην δομή του πληθυσμού των νομών, οι οποίες υποκρύπτονται από τους εθνικούς μέσους όρους, πριν γίνει μια συνολική αποτίμηση των αποτελεσμάτων στο τέλος του κεφαλαίου αυτού.

Στο τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο της ανάλυσης των δεδομένων εξετάζεται αναλυτικά τη θνησιμότητα. Αρχικά παρουσιάζονται τα μεθοδολογικά εργαλεία με την περιγραφή των χρησιμοποιούμενων δεικτών. Αναπτύσσεται επιπλέον με κάθε λεπτομέρεια η μεθοδολογία δημιουργίας ενός πίνακα επιβίωσης (ή θνησιμότητας). Εν συνεχεία περιγράφεται η ιστορική εξέλιξη της θνησιμότητας στην Ελλάδα, από τα τέλη του 19^{ου} αι. και καταγράφονται οι υπάρχουσες πηγές ελληνικών πινάκων επιβίωσης σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Έπειτα, αναφέρεται η μεθοδολογία που χρησιμοποιείται για τη δημιουργία ιδίων πινάκων επιβίωσης σε όλα τα υπό εξέταση χωρικά επίπεδα. Τα αποτελέσματα της εξέτασης των πηγών αλλά και των ίδιων υπολογισμών, μας επιτρέπουν να αναδείξουμε τις αδρές τάσεις του, με βάση τα προσδόκιμα ζωής στη γέννηση και σε επιλεγμένες ηλικίες. Τα αποτελέσματα από την ανάλυση αυτή δεν θα ήταν πλήρη αν δεν συνοδεύονταν από τη συγκριτική εξέταση της πορείας της θνησιμότητας της Ελλάδας ενταγμένης στο διεθνή χώρο και κυρίως στις είκοσι πέντε χώρες της ΕΕ, ιδιαίτερα μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και έως το τέλος του εικοστού αιώνα.

Στην επόμενη ενότητα του κεφαλαίου αυτού εξετάζεται η θνησιμότητα σε περιφερειακό επίπεδο. Αφού αναφερθούν πρώτα οι πίνακες που έχουν υπολογιστεί στο παρελθόν για τις 13 διοικητικές Περιφέρειες, προχωρούμε στην παρουσίαση των νέων υπολογισμών (1981, 1991, 2001), τόσο με βάση το μόνιμο, όσο και τον πραγματικό πληθυσμό των απογραφών, ενώ εξετάζονται οι συνέπειες επιλογής του πληθυσμού βάσης. Ακολουθεί η αναλυτική παρουσίαση των αποτελεσμάτων των ίδιων πινάκων επιβίωσης με τη διαχρονική εξέλιξη της ταξινόμησης των 13 διοικητικών Περιφερειών σε σχέση με την προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση και σε επιλεγμένες ηλικίες, λαμβάνοντας επιπλέον υπόψη τη διάσταση του φύλου. Ακόμη, εξετάζεται το ερώτημα της σύγκλισης και διατυπώνονται τα πρώτα συμπεράσματα.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Όμως, η εμβάθυνση στην ανάλυση των δημογραφικών δεδομένων της θνησιμότητας δεν περιορίζεται στο χωρικό επίπεδο των 13 διοικητικών Περιφερειών αλλά επεκτείνεται σε αυτό των νομών. Αφού εκτεθούν τα μεθοδολογικά προβλήματα που προκύπτουν από την απόκρυψη των εσωτερικών διαφοροποιήσεων του χώρου από τους περιφερειακούς μέσους όρους, προχωράμε σε μια πρώτη προσέγγιση της θνησιμότητας των νομών εξετάζοντας τους αδρούς και προτυποποιημένους δείκτες σε βάθος πενήντα ετών (1951 και 2001). Ακολουθεί η παρουσίαση της πορείας της βρεφικής θνησιμότητας (1961 και 2001) και της μέσης προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση. Στη συνέχεια εξετάζεται ένα από τα βασικά μας ερωτήματα (σύγκλιση ή μη των διαπεριφερειακών ανισοτήτων) με μεθοδολογικά εργαλεία την τυπική απόκλιση, την ταξινομική ανάλυση και την οπτική απεικόνιση των προσδόκιμων ζωής (στη γέννηση, τα 15, 45 και 65 έτη), σε κοινές κλίμακες το 1981 και το 2001. Στο τέλος του κεφαλαίου αυτού συνοψίζονται τα αποτελέσματα της ανάλυσης της θνησιμότητας και της πορείας της στην Ελλάδα με έμφαση στη μεταπολεμική περίοδο και στην περιφερειακή της διάσταση.

Στο επόμενο και τελευταίο κεφάλαιο παρουσιάζεται η σύνοψη των αποτελεσμάτων σε μια παράθεση και σύνθεση των συμπερασμάτων των επί μέρους κεφαλαίων που προηγήθηκαν. Τέλος, διατυπώνονται προτάσεις που αφορούν την περαιτέρω έρευνα που δύναται να βασιστεί στην παρούσα διατριβή. Η παρουσίαση της διατριβής βεβαίως εκτός από τα έξι αυτά κύρια κεφάλαια (Εισαγωγή, Πηγές και Δεδομένα, Διερευνητική φάση: Οι θεωρίες, Ανάλυση δεδομένων: Πληθυσμιακές μεταβολές στην μεταπολεμική Ελλάδα, Ανάλυση δεδομένων: Θνησιμότητα, Τελικά συμπεράσματα) περιλαμβάνει σύντομή περίληψη στα Ελληνικά και τα Αγγλικά, πίνακα περιεχομένων, καταλόγους πινάκων, διαγραμμάτων, σχημάτων, ακρωνυμίων και συντομογραφιών πριν την Εισαγωγή και τη Βιβλιογραφία στο τέλος της. Το σώμα του κειμένου αποτελείται από τα τμήματα που έχουμε ήδη περιγράψει, αλλά η διατριβή συνοδεύεται και από τρία παραρτήματα τα οποία αντιστοιχούν σε τρία από τα κύρια κεφάλαια (Πηγές και Δεδομένα, Πληθυσμιακές μεταβολές στην μεταπολεμική Ελλάδα, Θνησιμότητα) και περιλαμβάνουν τους χάρτες, τους καταλόγους και τους πίνακες που τους συνοδεύουν καθώς και επιπρόσθετες αναγκαίες πληροφορίες που δεν μπορούσαν να ενταχθούν στο κυρίως σώμα του κειμένου λόγω του όγκου ή του περιεχομένου τους (εκτενείς πίνακες, διαγράμματα κ.λπ.).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι: ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή

'Δημογραφική Γνώση και Στατιστική Πληροφορία

> Κάθε δραστηριότητα Δημογραφικής ανάλυσης οφείλει να προέρχεται από στατιστική πληροφορία κατανεμημένη σε πίνακες και αριθμούς. Για έναν αρχάριο προϋποτίθεται μια μακρά περίοδος μαθητείας, η οποία περιλαμβάνει κοντινές επαφές με τα αδρά δεδομένα. Επιπλέον, η σπουδή της στατιστικής πάντοτε απαιτεί πραγματική προσπάθεια, ανεξάρτητα από την εμπειρία που κάποιος έχει. Η εξέταση ενός πίνακα που περιέχει διάφορες ταξινομήσεις και λεπτομερείς ορισμούς απαιτεί συγκέντρωση και έναν τύπο "ικανότητας ταξινόμησης" που αποκλείει κάθε πνευματική ακαταστασία. Η σπουδή των συνόψεων των δημογραφικών στατιστικών και των σχολίων που τις συνοδεύουν πέρα από ότι αποτελούν την καλύτερη εισαγωγή στην γνώση των δημογραφικών δεδομένων, συμπεριλαμβάνουν επίσης ένα σημαντικό κομμάτι στατιστικής μαθητείας' (R. Pressat, 1980:12).

Οι πηγές των στατιστικών δεδομένων που τροφοδοτούν τη δημογραφική ανάλυση έχουν διάφορα χαρακτηριστικά. Είναι δυνατόν να είναι πρωτογενείς ή δευτερογενείς, με την έννοια ότι μπορεί να προέρχονται από άμεση συλλογή ή να αποτελούν δεδομένα πινακοποιημένα, ήδη αρχικά επεξεργασμένα. Έχουν ποιοτικό και ποσοτικό χαρακτήρα καθώς ταξινομούνται σύμφωνα με τα ποιοτικά τους χαρακτηριστικά και μπορεί να είναι σε ηλεκτρονική μορφή ή έντυπες.

Παγιωμένες πηγές δημογραφικής ανάλυσης αποτελούν οι απογραφές πληθυσμού, οι ληξιαρχικές καταγραφές (καταγραφές της φυσικής κίνησης του πληθυσμού), οι ειδικές δειγματοληπτικές έρευνες καθώς και ορισμένες διοικητικές πηγές πληροφόρησης όπως είναι τα μητρώα πληθυσμού και οι συνοριακές στατιστικές. Στη χώρα μας ο αρμόδιος φορέας για την καταγραφή, επεξεργασία και δημοσίευση δημογραφικών δεδομένων είναι η Γενική Γραμματεία Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος (ΓΓ ΕΣΥΕ) η οποία ανήκει στο Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών (Κ. Τσίμπος και Μ. Παπαδάκης, 2005: 29).

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο που αφορά τις πηγές και τα δεδομένα σε πρώτη φάση επιχειρείται μια αναδρομή της εξέλιξης των στατιστικών δημογραφικών δεδομένων στην Ελλάδα με βάση την ιστορία της ΕΣΥΕ αλλά και την εξέλιξη της διενέργειας των απογραφών

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

και των καταγραφών της φυσικής κίνησης του πληθυσμού. Ακολουθεί η παρουσίαση των διαθέσιμων δημογραφικών δεδομένων στη μεταπολεμική Ελλάδα. Έπεται ο σχολιασμός των χρησιμοποιούμενων δημογραφικών δεδομένων και των ζητημάτων τα οποία έθεσαν στην παρούσα διατριβή. Ένα από αυτά τα μεθοδολογικά ζητήματα το οποίο μας εξανάγκασε να προβούμε σε όλους τους υπολογισμούς μας δύο φορές αφορά τον τύπο του πληθυσμού αναφοράς των αναλύσεων και εξετάζεται εδώ, για να κατανοηθούν ορισμένες παραδοχές και υποθέσεις ως προς τη φύση των δεδομένων.

1. Ιστορική Αναδρομή των διαθέσιμων Δημογραφικών Δεδομένων στην Ελλάδα

1.1 Αναδρομή στην ιστορική πορεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος

Προκειμένου να καταγραφεί με συνέπεια η ιστορία του μοναδικού φορέα δημογραφικών δεδομένων στην Ελλάδα, της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος (ΕΣΥΕ) χρησιμοποιήθηκαν όλες οι διαθέσιμες πηγές. Οι πηγές αυτές είναι οι εξής τρεις: Μ. Χουλιαράκης, 1972, Ν. Σβορώνος, 1960, ΕΣΥΕ, 1956 και ΕΣΥΕ, 1961. Σε συνδυασμό δε και με την πρόσφατη σχετική νομοθεσία, συνεισφέρουν στην σχετικά αναλυτική αναδρομή των δημογραφικών δεδομένων στην Ελλάδα στα πλαίσια πάντοτε της ιστορικής εξέλιξης της ΕΣΥΕ.

Η πρώτη προσπάθεια υλοποίησης κρατικής στατιστικής έγινε μόλις στην αυγή της δημιουργίας του νέου Ελληνικού Κράτους από τους υπεύθυνους οργάνωσης των δημοσίων υπηρεσιών με τη σύσταση το 1828 ενός στατιστικού γραφείου. Το 1830 και έπειτα από πρόταση της επιστημονικής γαλλικής αποστολής που ακολούθησε το στρατηγό Μαιζώνα στην εκστρατεία του, συστήθηκε στατιστική επιτροπή η οποία διενήργησε τις πρώτες ‘αναλύσεις’ στατιστικών στοιχείων στην Ελλάδα. Μετά τη δολοφονία του Ι. Καποδίστρια και με την κάθοδο του Όθωνα οι έμπειροι περί των διοικητικών Βαυαροί θεμελίωσαν τις βάσεις της διοίκησης του Κράτους ιδρύοντας με διάταγμα[3] τον οργανισμό των Γραμματειών που έμελλε να μετονομαστούν σε Υπουργεία (το 1846). Στην Γραμματεία των Εσωτερικών ανατέθηκε με σχετικό διάταγμα[4] η ‘κατάστρωσις εντελούς πολιτειογραφίας του Βασιλείου της Ελλάδος’ και μέσω αυτού η στατιστική αναγράφεται ως ένας από τους σκοπούς της διοικήσεως της συγκεκριμένης Γραμματείας.

[3] 3(15)-4-1833 (ΦΕΚ 13/10-4-1833, σελ. 81) ‘Περί του σχηματισμού των Γραμματειών’.
[4] 3(15)-4-1833 (ΦΕΚ 14/13-4-1833, σελ. 90) ‘Περί του σχηματισμού και της αρμοδιότητος της επί των Εσωτερικών Γραμματείας’.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Για την υλοποίηση του σκοπού αυτού, τον επόμενο χρόνο ιδρύεται[5] 'Γραφείο Δημοσίου Οικονομίας' το οποίο ήταν ο προάγγελος της κρατικής στατιστικής υπηρεσίας της χώρας μας. Στο άρθρο 10 του σχετικού διατάγματος αναφέρεται ότι οι αρμοδιότητες του Γραφείου Δημοσίου Οικονομίας συμπεριελάμβαναν αφενός μεν τη στατιστική της χώρας (χωρογραφίαν όπως μεταφράστηκε το Γερμανικό 'Statistischen') αφετέρου δε τη σύνταξη εκθέσεων και προτάσεων ώριμων και στηριζόμενων σε ακριβή δεδομένα για την πρόοδο της οικονομίας καθώς και την κατάστρωση εύχρηστων πινάκων του αριθμού των κατοίκων της επικράτειας όπως και των πόρων των εθνικών εσόδων. Τα θέματα με τα οποία όφειλε να απασχοληθεί αφορούσαν την ανάπτυξη της γεωργίας, του εμπορίου και της βιομηχανίας, τη στατιστική συλλογή επεξεργασία και ανάλυση στοιχείων πληθυσμού, εποικισμού, υπηρεσίας δημοσίων έργων, ταχυδρομείων, δημόσιας αντίληψης, τον καθορισμό των διοικητικών ορίων των μονάδων της χώρας έως και τις προσαρτήσεις εδαφών και τον καθορισμό τον ορίων της ίδιας της Ελλάδας.

Παρά το γεγονός όμως της θεσμικής σύστασης της παραπάνω στατιστικής υπηρεσίας, το γραφείο αυτό δεν οργανώθηκε πλήρως τότε, διακόπηκε δε η ανάπτυξή του από 'χείρες ελληνικαί' όπως αναφέρουν οι πηγές (Μ. Χουλιαράκης,1972:18). Η οργάνωσή του περιλάμβανε πέντε υπαλλήλους (τρεις υπουργικούς συμβούλους, δύο υπουργικούς γραμματείς και έναν γραφέα). Το γραφείο συνέχισε την υπο-λειτουργία του με αυτήν τη δομή (οι τρεις υπουργικοί σύμβουλοι έγιναν δύο το 1836) μέχρι το τέλος της βασιλείας του Όθωνος, το 1860. Παράλληλα με τη λειτουργία του εν λόγω γραφείου και η δημοτική αστυνομία ήταν επιφορτισμένη με στατιστικά καθήκοντα[6] εξακριβώνοντας την 1η Ιανουαρίου κάθε έτους την κατάσταση των κατοίκων με την κατάστρωση σχετικού πίνακα με το όνομα, την ηλικία, τον τόπο γέννησης, την τελευταία κατοικία, το επάγγελμα και άλλα στοιχεία που οριοθετούσαν την οντότητα των πολιτών. Η δραστηριότητα αυτή της δημοτικής αστυνομίας φέρεται ως κατάλοιπο της Οθωμανικής κυριαρχίας και δικαίου με συνέπεια να καταργηθεί σταδιακά με δύο νόμους το 1849 και 1899.

Η καλύτερη οργάνωση του Γραφείου Δημοσίου Οικονομίας (ουσιαστικά η επανίδρυσή του) επήλθε με τον νόμο ΦΚΔ΄ της 5-4-1859[7]. Στο μοναδικό του άρθρο ο νόμος αυτός ορίζει τη διοικητική ιεραρχία του Γραφείου προάγοντας το σε Γενική Γραμματεία καθώς ο διευθυντής του ορίζεται να έχει βαθμό και μισθό Γενικού Γραμματέα, ενώ επιπλέον εγκαθιστά δύο τμηματάρχες, τρεις γραμματείς και δύο γραφείς. Πρώτος διευθυντής ήταν ο Σπ. Σπηλιωτάκης

[5] 29-4/(11-5)-1834 (ΦΕΚ 18/22-5-1834, σελ.135) 'Περί συστάσεως Γραφείου της Δημοσίου Οικονομίας παρά τη επί των Εσωτερικών Γραμματεία της Επικρατείας'.
[6] 3-12- (12-1-1837)1836 (ΦΕΚ 85/31-12-1836, σελ. 434) 'Περί δημοτικής αστυνομίας'.
[7] ΦΕΚ 15/16-4-1859, σελ. 105, 'Περί ανασχηματισμού του Γραφείου της Δημόσιας Οικονομίας'.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ο οποίος άσκησε τα καθήκοντα του επιμελώς αλλά δίχως δημοσιεύσεις μέχρι το 1860 οπότε και ανέλαβε για δύο χρόνια (1860-61) ο καθηγητής της 'Πλουτολογίας' (Πολιτικής Οικονομίας) στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, Ιωάννης Σούτσος (1803-1890). Στον τελευταίο οφείλεται κυρίως η σύσταση Τμήματος Στατιστικής στο Γραφείο της Δημόσιας Οικονομίας καθώς και η πρώτη αξιόλογη απογραφή πληθυσμού που υλοποιήθηκε στην Ελλάδα το 1861 βάσει επιστημονικών στατιστικών μεθόδων σε αντίθεση με τις προηγουμένως απλές απαριθμήσεις των κατοίκων. Η εισήγηση του Ιωάννη Σούτσου η οποία έγινε δεκτή και υλοποιήθηκε με το ΒΔ της 26-7-1861[8] όριζε ότι το γραφείο της Δημόσιας Οικονομίας διαιρείται σε τέσσερα Τμήματα από τα οποία το πρώτο ήταν το στατιστικό το οποίο όφειλε να απασχολείται με τα της απογραφής των κατοίκων του Κράτους, με τη στατιστική της γεωργίας, των τεχνών, του εμπορίου και της ναυτιλίας και στη συλλογή και τακτοποίηση στατιστικών γενικά πληροφοριών.

Παρά την οργάνωση των θεσμών ωστόσο, η πενία και η κακή οικονομική κατάσταση του κράτους το οποίο δεν είχε ακόμη συνέλθει από το μακροχρόνιο πόλεμο, δεν επέτρεπαν στην Κυβέρνηση τη διάθεση κονδυλίων για άλλες, πλην των απαραίτητων βραχυχρόνιων αναγκών επιβίωσης. Η όποια στατιστική καταγραφή που γινόταν κυρίως για λόγους φορολογικούς και διοικητικούς ήταν αμφιβόλου ακρίβειας και αξιοπιστίας. Είναι χαρακτηριστικό ότι στον προϋπολογισμό του έτους 1864 'δια λόγους οικονομίας' αφαιρέθηκε η πίστωση για τους μισθούς του διευθυντή και του τμηματάρχη. Έκτοτε οι θέσεις έμεναν κενές και στα επόμενα έτη, έως το 1870 οπότε και ορίστηκε διευθυντής ο Αλέξανδρος Μανσόλας τον οποίον διαδέχθηκαν στη σειρά ο Νεοκλής Καζάζης (1849-1936) και ο Ηλίας Λιακόπουλος. Ο τελευταίος, έχοντας άρτια επιστημονική στατιστική κατάρτιση διενήργησε το 1889 την πρώτη ολοκληρωμένη απογραφή πληθυσμού.

Έως το 1896 οπότε και διατάχθηκε η επόμενη απογραφή, η τήρηση των στατιστικών στοιχείων του κράτους ήταν πλημμελής και η στατιστική υπηρεσία παραγκωνισμένη. Μετά την απογραφή του 1907 όμως εξακολουθεί να υπάρχει τέλμα στις στατιστικές εργασίες γεγονός που δεν εκπλήσσει ιδιαίτερα αν αναλογιστεί κανείς τις δεινές πολιτικές και στρατιωτικές συνθήκες της εποχής. Οι συνεχείς πόλεμοι (Ελληνοτουρκική σύρραξη το 1897 με ήττα της Ελλάδος, Μακεδονικό ζήτημα) καθώς και η πτώχευση του Κράτους[9], υπήρξαν γεγονότα που δεν άφηναν και πολλά περιθώρια για πνευματική ανάπτυξη κατά τον καιρό

[8] ΦΕΚ 43/23-8-1861, σελ.297, 'Περί κανονισμού της υπηρεσίας του Γραφείου της Δημόσιας Οικονομίας'.
[9] Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι με το ΒΔ της 22-3-1903 διετάχθη απογραφή του Βασιλείου της Ελλάδος η οποία όμως δεν διενεργήθηκε διότι με την κυβερνητική μεταβολή υπό του διαδόχου του Υπουργείου κρίθηκε ότι για λόγους οικονομίας ήταν αναγκαία η αναστολή της.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

εκείνον. Παράλληλα με την κρατική προσπάθεια για συλλογή στατιστικών δεδομένων παρουσιάστηκε και η αξιόλογη ιδιωτική πρωτοβουλία μόλις από το 1889 με την ίδρυση της 'Στατιστικής Εταιρείας της Ελλάδος'. Ως σκοπό της είχε τη συλλογή και επεξεργασία στατιστικών στοιχείων αναφερόμενων στη βιομηχανία, γεωργία, εμπόριο ναυτιλία, παιδεία, πληθυσμό, υγιεινή και 'όλων των ζητημάτων για την πνευματική και υλική προαγωγήν της Χώρας'. Η εταιρεία μετονομάστηκε το 1916 σε 'Εταιρεία Πολιτικής Οικονομίας και Στατιστικής' για να αναβιώσει το 1948 ως η 'Ελληνική Εταιρεία Στατιστικής'. Οι δραστηριότητες της ανιχνεύονται μέχρι το 1963 οπότε και καταγράφονται τα τελευταία πρακτικά του διοικητικού της συμβουλίου. Στη συνέχεια ο σύλλογος πτυχιούχων στατιστικών υπαλλήλων της ΕΣΥΕ προσπάθησε να την αναβιώσει. Οι εταιρεία αυτή παρά τη στελέχωσή της από αξιόλογους επιστήμονες της εποχής δεν κατάφερε να ευοδώσει τα αναμενόμενα κυρίως λόγω αντιξοοτήτων ανεξάρτητων από τη θέληση των συντελεστών της αλλά εντασσόμενων στην ιστορική πραγματικότητα της Ελλάδας.

Το 1910 ξεκινά μια νέα περίοδος για τη στατιστική της Ελλάδας με την ίδρυση του Υπουργείου Γεωργίας Εμπορίου και Βιομηχανίας[10] το οποίο από το 1911 ως προς το εμπόριο και τη βιομηχανία μετονομάστηκε σε Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας[11]. Εκείνο που διέφερε ήταν η ίδρυση αρχικά στο Υπουργείο Γεωργίας Εμπορίου και Βιομηχανίας τμήματος Στατιστικής επιφορτισμένου με την τήρηση στοιχείων σχετικών με τη γεωργική στατιστική, των συνεταιρισμών, των δασών, της μεταλλείας, της βιομηχανίας, της εμπορικής και ναυτιλιακής κίνησης της χώρας και με την έκδοση ετήσιου στατιστικού δελτίου βασιζόμενου στα δεδομένα αυτά. Προσωρινά ωστόσο, η υποχρέωση διενέργειας απογραφών παραμένει στο Υπουργείο Εσωτερικών. Στη συνέχεια, και μετά την τροποποίηση του νόμου για το Υπουργείο Γεωργίας Εμπορίου και Βιομηχανίας, οπότε ιδρύθηκε το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, δημιουργήθηκε με ΒΔ[12] ένα δίκτυο για την οργάνωση της ροής των στατιστικών πληροφοριών. Το δίκτυο αυτό απαρτίζονταν από νομαρχιακές και δημοτικές στατιστικές επιτροπές επιφορτισμένες με το καθήκον της συλλογής εκείνων των πληροφοριών που απαιτούσε κάθε φορά το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας που ήταν και υποχρεωμένο να εκδίδει τις σχετικές οδηγίες.

---

[10] Ν. 3724/1910, ΦΕΚ 159/4-5-1910, 'Περί συστάσεως Υπουργείου Γεωργίας, Εμπορίου και Βιομηχανίας'.
[11] Ν. 3798/1911, ΦΕΚ 150/21-6-1911, 'Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως του νόμου (υπ΄αριθμ.3724) περί συστάσεως Υπουργείου…'.
[12] ΒΔ 26-8-1911, 'Περί οργανώσεως της στατιστικής υπηρεσίας εν τω Υπουργείω της Εθνικής Οικονομίας'.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Κατά το ίδιο έτος, το 1911, υλοποιείται ταυτόχρονα η πρώτη ολοκληρωμένη –στα όρια της σύγχρονης επικράτειας βέβαια– Γεωργική απογραφή[13]. Εγκαθιδρύεται επίσης το ετήσιο 'Δελτίο στατιστικής των μέσων τιμών των ειδών καταναλώσεως', μέσω της σχετικής υπουργικής απόφασης[14] για την εξακρίβωση κατά μήνα των τιμών των σπουδαιότερων ειδών κατανάλωσης. Ακόμη, θεσπίστηκε το συμβούλιο στατιστικής[15] αποτελούμενο στην αρχή από εννέα μέλη. Από το γενικότερο κλίμα της εποχής διαφαίνεται λοιπόν ότι η Πολιτεία είχε πειστεί για την αξία της στατιστικής παρακολούθησης των δημογραφικών, κοινωνικών, οικονομικών και λοιπών φαινομένων προκειμένου να διοικήσει επαρκώς τη χώρα. Έτσι, το τμήμα στατιστικής που είχε ιδρυθεί με το νόμο 3724/1910 στο Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας ενισχύθηκε με την προαγωγή του σε διεύθυνση. Ο σχετικός νόμος (Ν.36/1913[16]) όριζε ότι στη διεύθυνση της στατιστικής ανατίθεται η συστηματική και ακριβής συλλογή, ο έλεγχος, η επιστημονική επεξεργασία και η έκδοση όλων των επίσημων στατιστικών δεδομένων. Ο νόμος αυτός, ο οποίος τροποποιήθηκε πολλαπλώς στο μέλλον, θεωρείται το ιδρυτικό κύτταρο της ΕΣΥΕ και εδώ παρατίθενται τα δύο πρώτα του άρθρα από τα 25 που τον απαρτίζουν. Τα άρθρα αυτά προσδιορίζουν όλες τις πτυχές λειτουργίας της νέας διεύθυνσης από την υπαλληλική ιεραρχία και τις υποχρεώσεις προς τους πολίτες μέχρι τα προσόντα των νεοδιοριζόμενων έως και τον τρόπο λειτουργίας των στατιστικών συμβουλίων:

> 'Άρθρο 1: Το εν τω Υπουργείω της Εθνικής Οικονομίας τμήμα Στατιστικής μετονομαζόμενον εις 'Διεύθυνσιν της Στατιστικής' αποτελεί ιδίαν αρχήν υπαγομένην ιεραρχικώς εις την αρμοδιότητα του Υπουργείου της Εθνικής Οικονομίας, ενεργεί δε αυτοτελώς ωρισμένας πράξεις κατά τας διατάξεις του παρόντος νόμου και των προς εκτέλεσιν αυτού Β.Δ.
>
> Άρθρο 2: Σκοπός της διευθύνσεως της στατιστικής είναι η συστηματική και ακριβής συλλογή, ο έλεγχος, η επιστημονική επεξεργασία και η δημοσίευσις πάντων των δεδομένων των αναγομένων: α) Εις την κατάστασιν και κίνησιν του πληθυσμού, β) Εις την γεωργίαν, βιομηχανίαν, βιοτεχνίαν και τα επαγγέλματα εν γένει και γ) το εσωτερικόν εμπόριον και την συγκοινωνίαν.'

[13] Υ.Α με αριθμ. 20.292/30-8-1911 ΦΕΚ 246/1-9-1911, σελ.1229 'Περί ενεργείας γενικής γεωργικής στατιστικής του Κράτους κατά το έτος 1911'.
[14] Υ.Α με αριθμ. 30.140/15-12-1911 ΦΕΚ 244/17-12-1911, σελ.1801 'Περί εξακριβώσεως κατά μήνα των τιμών των σπουδαιότερων ειδών καταναλώσεως'.
[15] ΒΔ 30-4-1912, ΦΕΚ 138/8-5-1912, σελ. 900 'Περί των παρά τοις τμήμασι του Υπουργείου της Εθνικής Οικονομίας γνωμοδοτικών συμβουλίων'.
[16] Ν. 36 [4170]/9-4-1913, ΦΕΚ 65/9-4-1913 'Περί συστάσεως διευθύνσεως της στατιστικής και περί οργανώσεως της στατιστικής υπηρεσίας'.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Δύο ΒΔ ήρθαν στη συνέχεια να ολοκληρώσουν τη νομική μορφή της ίδρυσης της διευθύνσεως της στατιστικής. Το ένα[17] αφορούσε τη θεσμική κατοχύρωση του 'συμβουλίου της στατιστικής' ενώ το άλλο[18] σχετίζονταν με την αναλυτική λειτουργία της διεύθυνσης. Με τη συγκεκριμένη της μορφή, η στατιστική υπηρεσία λειτούργησε μέχρι το 1925 υλοποιώντας αρκετές σχετικές με τη στατιστική της χώρας δραστηριότητες. Η πρώτη δε διοικητική πράξη μετά τον Α΄ Βαλκανικό Πόλεμο με τα σημαντικά οφέλη[19] για τη χώρα μας ήταν η διενέργεια απογραφής για την απαρίθμηση των κατοίκων των νέων χωρών[20]. Ωστόσο η πρώτη θεσμική κατοχύρωση των απογραφών έρχεται μόλις το 1914 με το νόμο 490/30-11-1914 'Περί γενικής απογραφής του πληθυσμού του Κράτους'[21] ενώ η γενική νομοθεσία η οποία ήταν πλέον εκατονταετής με πολλαπλούς νόμους και διάφορα διατάγματα συμπυκνώθηκε και κωδικοποιήθηκε το 1916 με το ΒΔ με αριθμ 241/20-9-1916 'Περί κωδικοποιήσεως των ρυθμιζόντων την κεντρικήν υπηρεσίαν του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας[22]. Στη συνέχεια και μετά το 1918 με μια σειρά διαταγμάτων επεκτάθηκε η τήρηση στατιστικών στοιχείων στα δικαστήρια με την ίδρυση του ποινικού μητρώου. Η στατιστική υπηρεσία οργανώθηκε με τη θέσπιση γραφείων κατά θεματικά αντικείμενα, συστήθηκε σώμα επιθεωρητών στατιστικής, λειτούργησαν και αναμορφωθήκαν οι περιφερειακές στατιστικές επιτροπές και ορίστηκαν η λειτουργία και οι υποχρεώσεις του συμβουλίου στατιστικής για τη δημοσίευση των πρακτικών του στα 'Στατιστικά Χρονικά'.

Ακόμη, την επομένη της λήξης του Πρώτου Παγκόσμιου Πολέμου, η χώρα μας βρέθηκε με εκτεταμένα και διαφοροποιημένα σύνορα από το παρελθόν. Η ανάγκη για πληρέστερη στατιστική καταγραφή των κοινωνικο-οικονομικών δεδομένων ανέδειξε την υποχρέωση καλύτερης οργάνωσης των στοιχείων που τηρούσαν τα διάφορα υπουργεία με τη συγχώνευση των γραφείων τους στην ορισμένη για τους σκοπούς αυτούς υπηρεσία του Υπουργείου της Εθνικής Οικονομίας.

---

[17] ΒΔ 13-6-1913, ΦΕΚ 120/20-6-1913, σελ. 592 'Περί συμβουλίου στατιστικής'.
[18] ΒΔ 14-8-1913, ΦΕΚ 163/24-8-1913, σελ. 529 'Περί διευθύνσεως της στατιστικής και οργανώσεως της στατιστικής υπηρεσίας του Κράτους'.
[19] Προσάρτηση της Μακεδονίας μέχρι του Νέστου, της Ηπείρου, μέχρι των βορείων ορίων των Ιωαννίνων και της Κρήτης.
[20] Τα αποτελέσματα της απογραφής αυτής δημοσιεύθηκαν με ΒΔ της 7-3-1915 (ΦΕΚ 112/28-3-1915, σελ. 830) Απαρίθμησις των κατοίκων των νέων επαρχιών της Ελλάδος, του έτους 1913', Αθήνα, 1915 (Εκδοσις Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας, Διέθυνσις Στατιστικής). Παράλληλα επεκτάθηκε ο ν. 36/1913 ώστε η λειτουργία της στατιστικής υπηρεσίας να περιλαμβάνει και θεσμικά τις προσαρτώμενες περιοχές.
[21] ΦΕΚ 386/19-12-1914, σελ. 2110.
[22] ΦΕΚ 174/21-9-1916, σελ. 581-604.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Έτσι το Μάρτιο του 1925 ιδρύεται ένα συγκεντρωτικό σύστημα σαν αυτοτελής αρχή, επί Κυβερνήσεως Μιχαλακοπούλου, η *Γενική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος (ΓΣΥΕ)*[23] η οποία επιφορτίστηκε με τη διενέργεια κάθε επίσημης στατιστικής εργασίας στην Ελλάδα. Η αυτοτέλεια της ωστόσο δεν διατηρήθηκε για πολύ, αφού υπάχθηκε και πάλι στο Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας.

> '…Εδημοσίευσε δε ετησίας στατιστικάς μέχρι και των αρχών του 1940, αι οποίαι ανεφέροντο εις την κίνησιν του πληθυσμού, τας αιτίας θανάτων, την γεωργίαν και κτηνοτροφίαν, την αλιείαν, το ειδικόν εμπόριον της Ελλάδος μετά των ξένων χωρών, την κίνησιν των αξιών εις το χρηματιστήριον Αθηνών, την ναυτιλιακήν κίνησιν, τους σιδηροδρόμους, την πολιτικήν και ποινικήν δικαιοσύνην, την εγκληματολογίαν, και σωφρονιστικήν, ως και την δημοτικήν, μέσην, ανωτάτην και ειδικήν εκπαίδευσιν. Επίσης, εξέδιδε μηνιαία δημοσιεύματα του ειδικού εμπορίου της Ελλάδος μετά των ξένων χωρών, της κινήσεως των αξιών εις το χρηματιστήριον και τριμηνιαία των μέσων τιμών των κυριωτέρων ειδών καταναλώσεως, ως και άλλα έκτακτα στατιστικά δημοσιεύματα, όπως της στατιστικής των εκλογών, από του 1926 μέχρι του 1950. Επί πλέον, τας περισσότερον ενημέρους στατιστικάς πληροφορίας των διαφόρων κλάδων παρείχε το τακτικώς εκδιδόμενον από του 1929 μέχρι και του 1942 Μηνιαίον Στατιστικόν Δελτίον. Η από του 1930 μέχρι και του 1939 τακτικώς εκδιδομένη Στατιστική Επετηρίς της Ελλάδος απετέλεσε την συνισταμένην όλης της δράσεως που ανύψωσε την Γενικήν Στατιστικήν Υπηρεσίαν της Ελλάδος…' (ΕΣΥΕ, 1961, στο Μ. Χουλιαράκης, 1972:43).

Όμως, παρά την ικανοποιητική θεσμική πορεία της, η ΓΣΥΕ υπήρξε θύμα μιας κακώς εννοούμενης οικονομίας και το 1924 καταργήθηκαν 6 θέσεις εισηγητών ή γραμματέων α΄ ή β΄ τάξεως, 18 θέσεις γραφέων α΄ ή β΄ τάξεως και 4 θέσεις κλητήρων. Παρά τη δυσμενή αυτή εξέλιξη όμως, οι προσπάθειες συνεχίστηκαν για να εκδοθούν οι προαναφερόμενες καταγραφές, αλλά και θεσμικές κινήσεις έγιναν όπως η συγκέντρωση ξανά των σχετικών νόμων και η συστηματική ένταξή τους σε κώδικα '…των περί την Κρατικήν Στατιστικήν ισχυουσών διατάξεων' (Μ. Χουλιαράκης, 1972:45).

Το ίδιο έτος που διενεργήθηκε η απογραφή του πληθυσμού, το 1928, υλοποιήθηκαν δύο έρευνες από τη ΓΣΥΕ αναγόμενες στο 1927, η μία αφορούσε τις υπάρχουσες στην Ελλάδα δημόσιες βιβλιοθήκες και η δεύτερη την κατάρτιση στατιστικών του ελληνικού τύπου, ενώ το

[23] Βλ. ΒΔ 31-3-1925 (ΦΕΚ 82/31-3-1925, σελ. 473).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

1929 διενεργήθηκε και η δεύτερη γεωργική στατιστική. Επίσης, το ίδιο έτος ορίστηκε η υλοποίηση σημαντικής δειγματοληπτικής έρευνας '…επί των εργατικών οικογενειακών απολογισμών, διά την συγκέντρωσιν στοιχείων προς εξακρίβωσιν, αφενός μεν του εισοδήματος αφετέρου δε των δαπανών…'. (Μ. Χουλιαράκης, 1972:49). Ένα ενδεικτικό μέτρο της δραστηριότητας της ΓΣΥΕ για την τετραετία 1928-1931 είναι ότι σε σύνολο 573 στατιστικών τευχών τα οποία είχαν εκδοθεί στη διάρκεια της εκατονταετούς λειτουργίας της υπηρεσίας τα 148 εκδόθηκαν εν μέσω της τετραετίας αυτής, ενώ ταυτόχρονα συμμετείχε σε τρία διεθνή επιστημονικά συνέδρια της Βαρσοβίας (1929), του Τόκιο (1930) και της Ρώμης (1931).

Όσον αφορά την πλούσια δραστηριότητα της ΓΣΥΕ στο χρονικό διάστημα μέχρι και τον Β΄ΠΠ, διενήργησε τις απογραφές του πληθυσμού του 1928 και 1940, τις γεωργικές απογραφές του 1929 και 1939, την απογραφή των βιομηχανικών και εμπορικών επιχειρήσεων του έτους 1930 και την ταυτόχρονη απογραφή των υπαλλήλων και εργατών των καταστημάτων αυτών η οποία χρησίμευσε για την πρώτη οργάνωση του ΙΚΑ ως και τις απογραφές οικοδομών, βιομηχανίας, βιοτεχνίας, εμπορίου και οικοτεχνίας, τις διενεργηθείσες συγχρόνως με την απογραφή πληθυσμού το 1940.

Όπως είναι εν μέρει αναμενόμενο από τις καταστάσεις που συνεπάγονται ενός πολέμου, στην περίοδο της Ναζιστικής Κατοχής, καμία επίσημη στατιστική δραστηριότητα δεν έλαβε χώρα στο Ελληνικό Κράτος. Την 12η-10-1944 αποχώρησαν οι τελευταίοι Γερμανοί στρατιώτες από την Ελλάδα ενώ έφταναν στην Αθήνα οι πρώτοι Άγγλοι και Έλληνες.

> '…Συγχρόνως δε αφικνείται και η πρώτη μετά την απελευθέρωσιν Ελληνική Κυβέρνησις, και αντηχεί εις τον ελεύθερον πλέον ελληνικόν χώρον το πρώτον συγκινητικόν διάγγελμα του τότε Πρωθυπουργού Γεωργίου Παπανδρέου προς τον ελευθερωθέντα ελληνικό λαόν.' (Μ. Χουλιαράκης 1972:59).

Οκτώ μήνες μετά την απελευθέρωση η Ελληνική Πολιτεία συγκεντρώνει όλες τις στατιστικές της υποχρεώσεις από το σύνολο των μονάδων διοίκησής της σε μια υπηρεσία, την ΓΣΥΕ[24] η οποία ταυτόχρονα αρχίζει να λειτουργεί ξανά. Μετά τη λήξη του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου, υπογράφηκε συνθήκη στο Παρίσι το 1947 μεταξύ των συμμάχων και συνασπισμένων δυνάμεων αφενός και της Ιταλίας αφετέρου.

[24] Με το ΑΝ από 25-5-1945 (ΦΕΚ 126/28-5-1945, σελ.542) 'Περί συμπληρώσεως διατάξεων περί ΓΣΥΕ'.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Με τη συνθήκη αυτή επιστρέφονται στην Ελλάδα όλες οι νήσοι της Δωδεκανήσου και ορίζεται η τελευταία επέκταση του Κράτους το οποίο έφτασε τα 131.944 Km2. Ως συμπλήρωμα της προσάρτησης των Δωδεκανήσων στην Ελλάδα, στις 19-10-1947 διενεργήθηκε απογραφή[25] για την καταμέτρηση των νέων εδαφών.

Αφού η χώρα κατάφερε έπειτα από μια μακρά και δύσκολη περίοδο εμφύλιων αναταραχών και σπαραγμού να ισορροπήσει πολιτικά μετά το 1949 η ΓΣΥΕ επανήλθε στο προσκήνιο. Κατά την Γερμανική κατοχή είχε παρακμάσει καθώς πέρα του πολεμικού κλίματος υπήρξαν αποσπάσεις των υπαλλήλων της σε θέσεις άσχετες με τα στατιστικά τους καθήκοντα. Την αναδιοργάνωση αυτήν απαιτούσαν και οι περιστάσεις εφόσον μόνο μέσω της συγκέντρωσης και επεξεργασίας οικονομικών κυρίως στατιστικών στοιχείων ήταν δυνατόν να γίνει οποιοσδήποτε τύπου προγραμματισμός. Ψηφίστηκε τότε το υπ. αριθμ. 1564 Α.Ν της 29ης-10-1950[26] με το οποίο η μέχρι τότε ΓΣΥΕ μετονομάστηκε σε Γενική Διεύθυνση Απογραφών (ΓΔΑ) και παρέμεινε υπό την εποπτεία του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας. Ταυτόχρονα, ιδρύθηκε Κεντρική Υπηρεσία Στατιστικής (ΚΥΣ), εποπτευόμενη υπό του Υπουργού Συντονισμού, και με την πολυδιάσπαση αυτή παρατάθηκε η παρακμή έως το 1953 οπότε οργανώθηκε η *Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος (ΕΣΥΕ)*.

Όπως προαναφέρθηκε, η πολυδιάσπαση της ΓΣΥΕ δεν εξυπηρέτησε την ορθή λειτουργία ενός συστήματος ολοκληρωμένης καταγραφής και επεξεργασίας δεδομένων. Με στόχο λοιπόν την εγκαθίδρυση μιας ικανής Στατιστικής Υπηρεσίας, ψηφίστηκε το με αριθμ 2516/1953[27] Ν.Δ για να αποκτήσει η Ελλάδα μια άρτια και ενιαία Στατιστική Υπηρεσία υπαγόμενη εξ ολοκλήρου στο Υπουργείο Συντονισμού. Από τότε ξεκινά μια νέα περίοδος ακμής των υπηρεσιών στατιστικής στη χώρα, καθώς το νομοθετικό αυτό διάταγμα περιλαμβάνει μια σειρά από άρθρα που ιδρύουν και επανα-οργανώνουν τη λειτουργία της ΕΣΥΕ από τη σύσταση, το σκοπό, την αναδιοργάνωσή της έως τη δομή της κατά Διευθύνσεις.

[25] Τα αποτελέσματα της απογραφής αυτής δημοσιεύτηκαν με το ΒΔ 3-2-1948 (ΦΕΚ 41/16-2-1948, σελ.204) και σε τεύχος με τίτλο 'Γενική απογραφή του πληθυσμού της Δωδεκανήσου, ενεργηθείσα την 19-10-1947'.
[26] (ΦΕΚ 253/29-10-1950) 'Περί οργανισμού της Στατιστικής Υπηρεσίας του Κράτους'.
[27] ΝΔ 2516/16-8-1953, (ΦΕΚ 217/19-8-1953, σελ. 1421) 'Περί οργανώσεως της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος'.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Τρία έτη αργότερα, για την καλύτερη περιφερειακή κυρίως οργάνωση της υπηρεσίας με στόχο την ευκολότερη συλλογή των στοιχείων από 50 Περιφερειακά γραφεία στους νομούς της χώρας αλλά και την βελτίωση της οργάνωσης των απογραφών, όπως της επικείμενης του 1961, θεσπίζεται νέο ΝΔ 3627/1956[28] το οποίο έπειτα από μερικά χρόνια ενεργούς δράσης της ΕΣΥΕ, τροποποιήθηκε εκ νέου το 1960 με ΒΔ[29].

Έτσι, με την αρτιότερη εκ των προτέρων αυτήν οργάνωση, η ΕΣΥΕ ξεκινά το 1956 δυναμικά την πορεία προς τους στόχους της με μια σειρά από ενέργειες: Το 1956 πραγματοποίησε την απογραφή των Δημοσίων Πολιτικών Υπαλλήλων. Το 1957 διενήργησε δειγματοληπτική έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών με πολλαπλούς στόχους η οποία συνεχίστηκε κατ΄ έτος σε μικρότερη κλίμακα με σκοπό την παρακολούθηση της κατανάλωσης των νοικοκυριών στη χώρα αλλά και των πιθανών μεταβολών αυτών. Το ίδιο έτος πραγματοποίησε και την απογραφή υπαλλήλων Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου, Τραπεζών, Οργάνων Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Αυτόνομων Οργανισμών, Ειδικών Ταμείων κ.λπ.. Ταυτόχρονα, υλοποιήθηκε έρευνα για τη συγκέντρωση στατιστικών στοιχείων για την κατάσταση των οικοδομών από άποψη ενοικιάσεως ή χρησιμοποίησής τους ως επαγγελματική στέγη. Τα αποτελέσματα της έρευνας αυτής χρησιμοποιήθηκαν από το Υπουργείο Δικαιοσύνης για τον καθορισμό του ενοικιοστασίου. Τον Ιανουάριο του 1958 καταρτίστηκε και το Μητρώο βιομηχανικών καταστημάτων το οποίο περιλάμβανε εργοστάσια με προσωπικό από πέντε άτομα και πάνω. Επιπλέον, και προκειμένου να χρησιμοποιηθούν στα αποτελέσματα των απογραφών και της γεωργίας καθορίστηκαν το 1957 οι εκτάσεις των δήμων, κοινοτήτων και επαρχιών της χώρας. Μια ακόμη δειγματοληπτική έρευνα αφορούσε τη γεωργία και υλοποιήθηκε το 1958 για τη συγκέντρωση στοιχείων γεωργικής στατιστικής, ενώ το 1959 διενήργησε γενική απογραφή των θεραπευτηρίων της χώρας στη βάση της οποίας σχεδιάστηκε σχετική μηνιαία δειγματοληπτική έρευνα.

Το 1961, στις 19 Μαρτίου διενεργήθηκε η 25^{η} κατά σειρά απογραφή πληθυσμού από τη σύσταση του Ελληνικού κράτους[30]. Η απογραφή αυτή συνδυάστηκε με ταυτόχρονες απογραφές κατοικιών (την τρίτη, προηγηθήκαν μια το 1940 και μία το 1951) και γεωργίας-κτηνοτροφίας (την έκτη, προηγηθήκαν το 1860, 1911, 1929, 1939, 1950). Ακολούθησε το

[28] ΝΔ 3627/16-11-1956, (ΦΕΚ 278/16-11-1956, σελ. 2631) ‘Περί οργανώσεως της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος’.
[29] ΒΔ 871/30-12-1960, (ΦΕΚ 219/31-12-1960) ‘Περί οργανισμού της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος’.
[30] Έπειτα από δειγματοληπτική επεξεργασία του 2% των δελτίων, τα αποτελέσματά της δημοσιεύθηκαν στο ‘Αποτελέσματα της απογραφής πληθυσμού-κατοικιών της 19^{ης} Μαρτίου 1961’, Αθήνα 1964.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

1963 η έκτη γενική απογραφή βιομηχανίας-βιοτεχνίας, ορυχείων κ.λπ. (προηγήθηκαν το 1920, 1930, 1940, 1951, 1958). Οι απογραφές χρησιμοποιήθηκαν ως βάση για τη δημιουργία μητρώων που επέτρεπαν τη μηνιαία δειγματοληπτική έρευνα σε θέματα γεωργίας, βιοτεχνίας-βιομηχανίας, ενώ το 1962 τέθηκαν οι βάσεις για την έως σήμερα (2001) ισχύουσα δειγματοληπτική 'Έρευνα για την απασχόληση του πληθυσμού της Χώρας'[31]. Το 1966 για πρώτη φορά πραγματοποιήθηκε έρευνα δείγματος που οργανώθηκε από τη Στατιστική Υπηρεσία της ΕΟΚ βάσει ενιαίων οδηγών και προτύπων. Η έρευνα αυτή αφορούσε τη διάρθρωση και κατανομή των αμοιβών των μισθωτών των απασχολούμενων στη βιομηχανία, τη βιοτεχνία και τα ορυχεία. Η απογραφή της αλιείας (1963), και η συνέχιση της καταγραφής των βιοτεχνικών, εμπορικών κ.λπ. καταστημάτων (1969) έρχονται να ολοκληρώσουν την επέκταση των στατιστικών ερευνών της ΕΣΥΕ σε όλο το φάσμα της οικονομικής δραστηριότητας.

Θεσμικά τώρα, ήδη από το 1951[32] ιδρύθηκε στο Υπουργείο Συντονισμού ειδική Υπηρεσία Εθνικών Λογαριασμών η οποία είχε ως αντικείμενο την τήρηση των Εθνικών λογαριασμών (Εθνικό εισόδημα και σχετικά οικονομικά μεγέθη) κατά τα διεθνή πρότυπα της εποχής. Η υπηρεσία αυτή έπειτα από δύο χρόνια προήχθη σε Διεύθυνση[33]. Θεωρώντας δε ότι η Διεύθυνση αυτή είχε κοντινούς σκοπούς αλλά και όφειλε να συνεργάζεται στενά με την ΕΣΥΕ, το 1970 κρίθηκε σκόπιμο για την καλύτερη λειτουργία και των δύο Διευθύνσεων να δημιουργηθεί ένα νέο οργανωτικό σχήμα το οποίο τις ενοποιούσε. Έτσι, με απόφαση του Υπουργού Συντονισμού[34] ενοποιήθηκαν οι δύο Διευθύνσεις υπό τον τίτλο της ΕΣΥΕ.

Οι διοικητικές μεταβολές ωστόσο συνεχίστηκαν και μετά την προσωρινή κατάργηση του Υπουργείου Συντονισμού από την κυβέρνηση των συνταγματαρχών το 1970, οπότε η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος εντάχθηκε[35] στο Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας. Το 1973 με Υπουργική Απόφαση[36] οι υπηρεσίες Στατιστικής των επί μέρους Υπουργείων Βιομηχανίας, Γεωργίας και Εργασίας μεταφέρθηκαν στο Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας στη Δ/νση της ΕΣΥΕ σε αντίστοιχους τομείς.

---

[31] Μετονομάστηκε αργότερα σε 'Έρευνα εργατικού δυναμικού'.
[32] ΥΑ 40901/22-10-1951 (ΦΕΚ 214/25-10-1951).
[33] ΝΔ 2516/16-8-1953.
[34] ΔΤ 15152/2289/20-3-1970 'Περί ενοποιήσεως της Διευθύνσεως Εθνικών Λογαριασμών του Υπουργείου Συντονισμού μετά της ΕΣΥΕ'.
[35] Άρθρο 42 του ΝΔ 957/1971 όπως αυτές αντικαταστάθηκαν, τροποποιήθηκαν και συμπληρώθηκαν με το άρθρο 17 του ΝΔ 1174/1972 'περί αντικαταστάσεως, τροποποιήσεως και συμπληρώσεως διατάξεων τινων του ΝΔ 957/1971, "περί Υπουργικού Συμβουλίου και Υπουργείων"'.
[36] ΥΑ 1240/404/16-1-1973 (ΦΕΚ 80/Β΄/23-1-1973) 'Περί μετονομασίας Υπηρεσιών Στατιστικής Υπουργείων'.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Οι Υπηρεσίες Στατιστικής των καταργηθέντων Υπουργείων Συγκοινωνιών και Εμπορικής Ναυτιλίας εντάχθηκαν το Υπουργείο Ναυτιλίας-Μεταφορών και Επικοινωνιών σε αντιστοίχους τομείς ενώ ακόμη μια Υπηρεσία Στατιστικής από το κατηργημένο Υπουργείο Προεδρίας μεταφέρεται στο Υπουργείο Πολιτισμού.

Η ΕΣΥΕ θεσμοθετήθηκε τελικά ως Γενική Γραμματεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας στο Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας με ΠΔ το 1986[37]. Ο Οργανισμός της ΕΣΥΕ είχε θεσμοθετηθεί με ΠΔ το 1980[38] οπότε και η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, ούσα ανεξάρτητη δημοσία υπηρεσία, τελούσε υπό την εποπτεία του Υπουργού Συντονισμού, συνίστατο δε από τρεις Υπηρεσίες: την Κεντρική Υπηρεσία, τις Υπηρεσίες Στατιστικής των Υπουργείων και των Οργανισμών και των Περιφερειακών Υπηρεσιών Στατιστικής Νομαρχιακού Επιπέδου. Ο Οργανισμός αυτός τροποποιήθηκε το 1991[39] και το 2000[40] οπότε καθορίστηκε και η πιο πρόσφατη διάρθρωση της ΓΓ ΕΣΥΕ η οποία περιλαμβάνει την Κεντρική Υπηρεσία και τις Αποκεντρωμένες Υπηρεσίες. Η Κεντρική Υπηρεσία διαρθρώνεται σε δύο Γενικές Διευθύνσεις, Τμήματα και ένα Αυτοτελές Γραφείο. Οι Αποκεντρωμένες Υπηρεσίες υπάγονται στη Γενική Διεύθυνση Στατιστικών Ερευνών, λειτουργούν σε επίπεδο Διεύθυνσης και διαρθρώνονται σε τμήματα και αυτοτελή γραφεία.

Τέλος, ως έργο της ΓΓ ΕΣΥΕ ορίστηκε

> ‘Άρθρο 1: … Έργο της Γενικής Γραμματείας Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος (ΓΓ ΕΣΥΕ) είναι ο σχεδιασμός, η οργάνωση και η λειτουργία των Στατιστικών Εργασιών που είναι απαραίτητες για την ανάπτυξη και εφαρμογή των κρατικών κατευθύνσεων. Βασικοί σκοποί της ΓΓ ΕΣΥΕ είναι: *α) η συγκέντρωση στατιστικών στοιχείων τα οποία προκύπτουν είτε από ειδικές στατιστικές έρευνες ή απογραφές είτε από διάφορες διοικητικές πηγές, β) η επεξεργασία των στοιχείων και γ) η διάχυση της στατιστικής πληροφόρησης προς τους κρατικούς και ιδιωτικούς φορείς και τους πολίτες.’* (ΠΔ 226/00)

---

[37] ΠΔ 224/7-7-1986 (ΦΕΚ 91/Α’/10-7-1986) ‘Περί Σύστασης Γενικής Γραμματείας Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος (ΕΣΥΕ).

[38] ΠΔ 1143/18-12-1980 (ΦΕΚ 289/Α΄/20-12-1980) ‘Περί Οργανισμού της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος’.

[39] ΠΔ 532/23-12-1991 (ΦΕΚ 209/Α/31-12-1991) ‘Οργανισμός Γενικής Γραμματείας Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος’.

[40] ΠΔ 226/ 8-9-2000 (ΦΕΚ 195/Α/20-9-2000) ‘Οργανισμός Γενικής Γραμματείας Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος’.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Ως Γενική Γραμματεία η ΕΣΥΕ με τον οργανισμό του 2000 η Υπηρεσία Στατιστικής της Ελλάδας παραμένει να λειτουργεί έως και την αυτή του 21ου αι.. Παρατίθενται δε στη συνέχεια στον **Πίνακα 1** τα βασικά νομοθετήματα τα οποία διέπουν την εξέλιξη της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος ως προς την οργανωτική της δομή και τη θεσμική της εξέλιξη ως οντότητα στη διάρκεια της μεταπολεμικής περιόδου.

Πίνακας 1: Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος - Οργανωτικές μεταβολές

ΑΑ	**Νομοθέτημα**	**ΦΕΚ**	**Τίτλος Νομοθετήματος**
1	*ΑΠΟΦ 109//2004/*	--	Π.1116:Νέα διεύθυνση επικοινωνίας Γ.Γ. Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας.
2	*ΠΔ 226/2000/*	*Α-195*	Οργανισμός Γεν. Γραμματείας Εθν. Στατιστικής Υπηρεσίας
3	*ΠΔ 178/2000/*	*Α-165*	Οργανισμός του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας.
4	*ΥΑ 127//1993/*	*Β-439*	Σύσταση Ειδικοτήτων στη Γεν. Γραμματεία της ΕΣΥΕ-Ν.2085/92
5	*ΠΔ 532/1991/*	*Α-209*	Οργανισμός Γενικής Γραμματείας Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας
6	*ΠΔ 165/1991/*	*Α-68*	Σύσταση Διευθύνσεων και Κλάδου στη Γεν. Γραμματεία της Ε.Σ.Υ.Ε.
7	*ΥΑ 214//1991/*	*Β-372*	Κατάργηση Διοικ. Τομέα και θέσης Ειδ. Γραμματέα σε Γεν.Γραμ. ΕΣΥΕ
8	*ΠΔ 224/1986/*	*Α-91*	Σύσταση Γενικής Γραμματείας της Ε.Σ.Υ.Ε.
9	*ΠΔ 1143/1980/*	*Α-289*	Οργανισμός της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος.
10	*ΥΑ 1240//1973/*	*Β-80*	Μετονομασία Υπηρεσιών Στατιστικής Υπουργείων
11	ΥΑ ΔΤ.//1970/	*Β-194*	Ενοποίηση Διεύθ. Εθνικών Λογαριασμών Υπ. Συντονισμού με Ε.Σ.Υ.Ε.
12	ΒΔ 141/1966/	Α-35	Σύσταση Υπηρ. Στατιστικής Υπουργείων-Γραφείων Στατιστικής Νομών
13	ΥΑ 168//1965/	Β-50	Ορισμός αρμοδιοτήτων Γενικού Διευθυντού της Ε.Σ.Υ.Ε.
14	ΝΔ 4355/1964/	Α-146	Αρμοδιότητες Υπουργείου Συντονισμού
15	ΒΔ 230/1964/	Α-72	Σύσταση και μεταφορά Τμημάτων της Ε.Σ.Υ.Ε.
16	Ν 4293/1963/	Α-57	+Τροπ. Ν.Δ.3627/56 (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία) κ.λπ..
17	ΥΑ 375//1963/	Β-543	Αρμοδιότητες Αναπληρωτού Γενικού Διευθυντού της Ε.Σ.Υ.Ε.
18	ΒΔ 516/1962/	Α-130	Σύσταση τακτικών θέσεων στην Ε.Σ.Υ.Ε. κατά Ν.Δ. 4193/61.
19	ΒΔ 628/1961/	Α-152	Ρύθμιση θεμάτων Ε.Σ.Υ.Ε. με έκδοση Υπ. Αποφάσεων αντί Β.Δ/των.
20	ΒΔ 12-//1957/		Διαχείριση στατιστικών εκδόσεων της ΕΣΥΕ-Καθήκοντα Ταξινόμου
21	ΝΔ 3627/1956/	Α-278	ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ
22	Ν 2801/1954/	Α-62	Οργάνωση Εθν. Στατιστ. Υπηρεσίας Ελλάδος-Τροποποίηση ΝΔ 2516/53

Πηγή: Βάση Δεδομένων 'Νόμος', Intracom, 2004

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

1.2 Αναδρομή στα στατιστικά δημογραφικά δεδομένα στην Ελλάδα: Απογραφές Πληθυσμού

Ταυτόχρονα με την ίδρυση του πρώτου στατιστικού γραφείου το 1828 από τον Ιωάννη Καποδίστρια διατάχθηκε και η πρώτη 'απογραφή' του Ελληνικού Πληθυσμού η οποία επιπλέον της καταγραφής του πληθυσμού της χώρας το 1828 είχε αναδρομική ως προς το 1821 ισχύ. Στη συνέχεια και με βάση τη λειτουργία δύο θεσμών, του γραφείου Δημοσίου Οικονομίας και της Δημοτικής Αστυνομίας διενεργήθηκε το 1836 η πρώτη γενική απογραφή του πληθυσμού του Βασιλείου της Ελλάδας η οποία επαναλαμβανόταν κάθε χρόνο μέχρι το 1845 και στο εξής σε ανισόχρονες περιόδους, δηλαδή το 1848, 1853, 1856, 1861, 1870, 1879, 1889, 1896, 1907, 1920, 1928, 1940 και κάθε δεκαετία από το 1951 και μετά έως και το 2001.

Η οργάνωση των απογραφών και η αντίστοιχη έκδοση των αποτελεσμάτων τους έγινε με σταδιακό ρυθμό μέχρι να φτάσει στο τέλος του εικοστού αιώνα να αποτελεί μια πλήρως μηχανοργανωμένη και λογικά συναφή διαδικασία. Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων των πρώτων απογραφών δεν υλοποιήθηκε έως το 1846 οπότε και εκδόθηκε η πρώτη συνολική δημοσίευσή τους (1839-1844) στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης. Η κατάστρωση των πινάκων ήταν κατά νομούς και επαρχίες, χωρίς όμως κατανομές σε δήμους, πόλεις, κωμοπόλεις και χωριά ή με διάκριση φύλου ή ηλικίας παρά το γεγονός ότι κατά τις απογραφές αυτές λαμβάνονταν οι συγκεντρωτικές πληροφορίες. Για τα προ του 1837 έτη δεν έγινε καμία επίσημη δημοσίευση καθώς τα αρχεία του Υπουργείου Εσωτερικών φθάρθηκαν χωρίς να γίνει σε αυτά καμιά επεξεργασία, κάποιοι δε συνολικοί αριθμοί του πληθυσμού για τις απογραφές αυτές δημοσιεύθηκαν στο βιβλίο του Friderick Strong: 'Greece as a Kingdom…', London, 1842:6 (στο Μ. Χουλιαράκης, 1972:20).

Το 1861 διεξήχθη η πρώτη απογραφή πληθυσμού με σκοπό την αρίθμηση των κατοίκων και τη συλλογή δημογραφικών, οικονομικών κ.λπ. πληροφοριών με τις μεθόδους της επιστημονικής στατιστικής της εποχής. Η επόμενη απογραφή διενεργήθηκε το 1870 οπότε για πρώτη φορά δημοσιεύθηκε ο νόμιμος ή επίσημος πληθυσμός του Κράτους. Παρά το γεγονός ότι αρκετά Υπουργεία τηρούσαν θεματικά στατιστικά στοιχεία, το Υπουργείο Εσωτερικών ήταν κυρίως υπεύθυνο για τη στατιστική του πληθυσμού μέσω της διενέργειας των απογραφών οι οποίες με το από 19-1-1868 ΒΔ προβλέπονταν ότι θα διενεργούνταν κάθε πενταετία. Ωστόσο ο νόμος αυτός έμεινε ανεφάρμοστος και η επόμενη απογραφή έγινε το έτος 1879 κατά την οποία κατέστη για πρώτη φορά γνωστός ο πληθυσμός όλων των κατοικημένων τόπων της χώρας. Στη συνέχεια διενεργήθηκαν δύο μεγάλες απογραφές πληθυσμού το 1889 και το 1896 οι οποίες όμως ατύχησαν στην επεξεργασία των στοιχείων τους με συνέπεια να μη δημοσιευθούν τα αναλυτικά τους αποτελέσματα ποτέ.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Το 1889 η απογραφή είχε το χαρακτηριστικό ότι διενεργήθηκε σε μια μόνο ημέρα ενώ δεν είχε αίσιο τέλος διότι για ανεξάρτητους λόγους (φημολογήθηκε ότι αυτό έγινε για λόγους οικονομίας) η επεξεργασία των απογραφικών δελτίων διακόπηκε πριν την ολοκλήρωσή τους με αποτέλεσμα να δημοσιευθούν μόνο πίνακες που αφορούσαν το νόμιμο και πραγματικό πληθυσμό της Ελλάδας. Η απογραφή του 1896 διενεργήθηκε με σκοπό να καλυφθούν τα κενά που άφησε εκείνη του 1889 με τη χρήση για πρώτη φορά ατομικού απογραφικού δελτίου. Στην επεξεργασία όμως που ακολούθησε συνέβη ένα δυσάρεστο γεγονός, μια πυρκαγιά κατάστρεψε ολοσχερώς το κτήριο, ένα διαμέρισμα στο οποίο στεγάζονταν τα γραφεία της απογραφής, με συνέπεια τα ελάχιστα και υποτυπώδη αποτελέσματά της να δημοσιευθούν μόλις το 1897.

Παράλληλα, έγιναν προσπάθειες να απογραφούν και κάποιοι πληθυσμοί που δεν είχαν ακόμη προσαρτηθεί στην Ελλάδα επίσημα. Έτσι, το 1899 η Ηγεμονία της Σάμου διενήργησε απογραφή, τα αποτελέσματα της οποίας εκδόθηκαν κατά διοικητικές περιφέρειες και οικισμούς με διάκριση κατά φύλο και δημοσιεύθηκαν το 1899 στο ‘Ημερολόγιον της Ηγεμονίας της Σάμου’. Ένα χρόνο αργότερα, την 4η Ιουνίου του 1900 διεξήχθη απογραφή στην Κρήτη με εντολή του πρίγκηπα Γεωργίου της Ελλάδος, ύπατου αρμοστή στο νησί.

Ωστόσο στις αρχές του εικοστού αιώνα η έλλειψη των αναγκαίων για την ορθή λειτουργία του κράτους στατιστικών στοιχείων ήταν φανερή με αποτέλεσμα να διαταχθεί για την 27η Οκτωβρίου του 1907 μια ακόμη γενική απογραφή των κατοίκων της χώρας. Παρά το γεγονός ότι επιβλήθηκε ‘στατιστικό τέλος’ μέσω των τελωνείων το οποίο διατηρήθηκε μέχρι το 1933 έτσι ώστε να μπορεί να χρηματοδοτηθεί η δραστηριότητα της στατιστικής υπηρεσίας καλύτερα από το παρελθόν, δεν μπόρεσε να διενεργηθεί άλλη απογραφή παρά μόνο το 1920 λόγω της ανώμαλης πολιτικής κατάστασης της εποχής και του Πρώτου Παγκόσμιου Πόλεμου.

Μετά τους Βαλκανικούς Πολέμους κατά τους οποίους επήλθε επέκταση των ορίων της χώρας, το 1920 διενεργήθηκε γενική απογραφή του κράτους η οποία υπήρξε πλούσια σε ερωτήματα και σε δημοσιευμένους πίνακες. Χρησιμοποιήθηκε το ατομικό και οικογενειακό δελτίο αλλά και σχεδιαγράμματα απογραφικών τμημάτων κατά τον σύγχρονο της εποχής τρόπο. Κατά την επεξεργασία των δελτίων της απογραφής αυτής λειτούργησε μηχανογραφική υπηρεσία με τις πρώτες διατρητικές και διαλογικές μηχανές για την καλύτερη έκδοση των αποτελεσμάτων. Επίσης, η στατιστική υπηρεσία εξέδωσε δημοσιεύματα για τις βιοτεχνίες και βιομηχανίες κατά γεωγραφική κατανομή, τεχνολογική κατάταξη και περιγραφή της σύνθεσής τους.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, πραγματοποιήθηκε το πρώτο δεκαήμερο του μηνός Απριλίου 1923 σε συνεργασία των Υπουργείων Εσωτερικών, Εθνικής Οικονομίας και Υγιεινής, Πρόνοιας και Αντιλήψεως, απογραφή των προσφύγων που κατάφυγαν από τη Μικρά Ασία και την Ανατολική Θράκη σε ελληνικά εδάφη. Το οικιοθελές του χαρακτήρα της ωστόσο, πιθανόν να επέτρεψε την απόκρυψη αρκετού αριθμού προσφύγων. Στη συνέχεια και μόλις οκτώ έτη μετά την απογραφή του 1920 λόγω των μεγάλων πληθυσμιακών και εδαφικών ανακατατάξεων στα οποία είχε περιέλθει η χώρα, διενεργήθηκε εκ νέου απογραφή την 15-16 Μαΐου 1928. Επί της ευκαιρίας αναθεωρήθηκε ο νόμος που θεσμοθετούσε την απογραφή (490/1914) με τον 3445/1928 ο οποίος όριζε ως χρονικό διάστημα διενέργειας των απογραφών την δεκαετία (αντί της πενταετίας που όριζε ο Ν. 490 χρόνος που θεωρήθηκε υπερβολικά σύντομος).

Ακολούθως, επήλθε ξανά νομική τροποποίηση της θεσμοθέτησης της απογραφής με το νόμο 1972/1939 κατά τον οποίο ορίζεται η διενέργεια απογραφής κάθε δεκαετία και εντός των ετών που λήγουν σε μηδέν, καθώς επίσης καταργήθηκαν οι προηγούμενοι δύο νόμοι. Έτσι, δώδεκα έτη μετά από την τελευταία απογραφή και δώδεκα ημέρες πριν την κύρηξη του Ελληνο-ιταλικού πολέμου πραγματοποιήθηκε νέα απογραφή πληθυσμού στις 16-10-1940. Όμως ενώ η απογραφή οργανώθηκε επιτυχώς και διενεργήθηκε επαρκώς, τα πολεμικά γεγονότα τα οποία μεσολάβησαν καθώς και η μεταπολεμική αναταραχή, δεν επέτρεψαν την πλήρη επεξεργασία των απογραφέντων στοιχείων τα οποία θα επέτρεπαν και την σαφέστερη εκτίμηση των συνεπειών των πολέμων σε περίπτωση που ήταν ολοκληρωμένα. Αμέσως δε μετά την γερμανική κατοχή, καταρτίστηκαν πίνακες σχετικοί με τη σύνθεση του πραγματικού πληθυσμού κατά μονά έτη ηλικιών, κατά θρησκεία και γλώσσα, κατά υπηκοότητα, κατά εργαζόμενους και μη στους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας κ.λπ., η πλήρης όμως σειρά των οποίων καταστράφηκε για άγνωστους λόγους ενώ κάποιοι λίγοι πίνακες διασώθηκαν από υπαλλήλους της υπηρεσίας.

Μεταπολεμικά, και ως συμπλήρωμα της προσάρτησης των Δωδεκανήσων στην Ελλάδα, στις 19-10-1947 διενεργήθηκε απογραφή[41] για την καταμέτρηση των νέων εδαφών. Ορίστηκε δε στις 7 Απριλίου 1951 γενική απογραφή πληθυσμού συγχρόνως με τις απογραφές α) οικοδομών, κατοικιών, γ) εμπορικών καταστημάτων και δ) οικοτεχνίας. Η οργάνωση των απογραφών αυτών ήταν πλήρης με την σύσταση σχετικών γνωμοδοτικών επιτροπών και

[41] Τα αποτελέσματα της απογραφής αυτής δημοσιεύτηκαν με το ΒΔ 3-2-1948 (ΦΕΚ 41/16-2-1948, σελ.204) και σε τεύχος με τίτλο ‘Γενική απογραφή του πληθυσμού της Δωδεκανήσου, ενεργηθείσα την 19-10-1947’.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ολοκληρωμένου θεσμικού πλαισίου που τις καθόριζε, όμως η επεξεργασία των στοιχείων των απογραφών αναβλήθηκε σε μάκρος για λόγους κυρίως οικονομίας.

Με την νέα της σύνθεση η ΕΣΥΕ ως Διεύθυνση του Υπουργείου Συντονισμού διεξήγαγε την επόμενη απογραφή πληθυσμού (14 Μαρτίου 1971), οικοτεχνίας, οικοδομών, κατοικιών, γεωργίας και κτηνοτροφίας των ετών 1970 και 1971. Μέχρι το τέλος του εικοστού αιώνα και στο μεσοδιάστημα διοικητικών αλλαγών που οδήγησαν την ΕΣΥΕ σε Γενική Γραμματεία του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών, τρεις ακόμη γενικές απογραφές διενεργήθηκαν: της 5ης Απριλίου το 1981, της 17ης Μαρτίου του 1991 και της 18ης Μαρτίου του 2001. Έτσι από το 1951 και μετά, μια πλήρης σειρά απογραφών κατά δεκαετία είναι διαθέσιμη. Οι απογραφές αυτές πληθυσμού διεξήχθησαν όλες σε κοντινή ημερομηνία εντός του έτους (από 15 Μαρτίου έως και 15 Απριλίου) ώστε να υπάρχει κατ΄ έτος συγκρισιμότητα, ωστόσο όμως σε διαφορετικές εποχές και με διαφορετικές οργανωτικές και τεχνολογικές δυνατότητες.

1.3 Αναδρομή στα στατιστικά δημογραφικά δεδομένα στην Ελλάδα: Στατιστική της Φυσικής Κίνησης του Πληθυσμού

Σχετικά με τη στατιστική της *φυσικής κίνησης* του πληθυσμού, το 1836 για πρώτη φορά έγινε προσπάθεια μέσω διατάγματος 'Περί ληξιαρχικών βιβλίων' τήρησης ληξιαρχικών στοιχείων από τους Δήμους[42] της εποχής. Όμως ο νόμος δεν εφαρμόστηκε λόγω χαμηλού επιπέδου μόρφωσης των Παρέδρων και ως λύση βρέθηκε η ανάθεση της συγκέντρωσης των στοιχείων της φυσικής κίνησης του πληθυσμού από τους ιερείς μέσω συγκεκριμένων έντυπων φυλλαδίων. Οι ιερείς είχαν την υποχρέωση να συμπληρώνουν συγκεκριμένα έντυπα, να στέλνουν ένα αντίγραφό τους στους Δημάρχους οι οποίοι συνέτασσαν πίνακες φυσικής κίνησης του πληθυσμού, τους οποίους έστελναν μέσω των οικείων Νομαρχιών στο Γραφείο Δημόσιας Οικονομίας. Τα αποτελέσματα των καταγραφών αυτών δημοσιεύονταν στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης σε μορφή φυσικής μεταβολής, δηλαδή ανακοινώνονταν μόνο η διαφορά ανάμεσα στους θανάτους και τις γεννήσεις.

Το 1846, ένας άλλος φορέας επιβαρύνθηκε με την υποχρέωση συλλογής στατιστικών στοιχείων, οι νομαρχίες. Έτσι, με το διάταγμα της 5ης Δεκεμβρίου 1846[43] ορίζεται ότι στα διάφορα καθήκοντα των νομαρχών συμπεριλαμβάνονται η σύνταξη ακριβούς πολιτειογραφίας του νομού, η συλλογή ακριβών πληροφοριών περί του πληθυσμού και της εκτάσεώς του, η τήρηση ακριβών καταλόγων γεννήσεων, γάμων και θανάτων. Επίσης ήταν υποχρεωμένοι στη συλλογή στατιστικών στοιχείων για τη γεωργία, το εμπόριο, τη

[42] Το 1833 η χώρα διαιρέθηκε σε Δήμους οι οποίοι περιλάμβαναν κάθε χωριό το οποίο είχε τριακοσίους τουλάχιστον κατοίκους με αιρετό Δήμαρχο, Πάρεδρο και Δημοτικό Συμβούλιο.
[43] ΦΕΚ 35/29-12-1845, σελ.40 'Περί των καθηκόντων των νομαρχών'.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

βιομηχανία καθώς και στην υποβολή συγκεντρωτικών πινάκων εν καιρώ στην Κυβέρνηση. Η νομοθεσία[44] επαναπροσδιόρισε την υποχρέωση τήρησης από τους Δημάρχους των ληξιαρχικών δεδομένων το 1856 εγκαθιδρύοντας Ληξιαρχικά γραφεία εντός των Δημαρχείων, αλλά ο νόμος δεν είχε γενική εφαρμογή. Η αδυναμία τήρησης ληξιαρχικών βιβλίων από τους Δήμους είχε ως συνέπεια το Γραφείο Δημόσιας Οικονομίας να συνεχίζει να παίρνει τις πληροφορίες για τα ληξιαρχικά δεδομένα από τους ιερείς όπως και στο παρελθόν. Έτσι, από τους ιερείς καταγράφονταν τα γεγονότα των γάμων, γεννήσεων και θανάτων, αποστέλλονταν στους Δημάρχους όπου πινακοποιούνταν τα στοιχεία αυτά κατά Δήμο και στη συνέχεια τα έστελναν στους Έπαρχους όπου τα δεδομένα πινακοποιούνταν κατά Επαρχία για να υποβληθούν τελικά μέσω των Νομαρχών στο Γραφείο Δημόσιας Οικονομίας. Είναι επίσης σημαντικό να τονιστεί ότι μέχρι το 1863 οπότε και προσαρτήθηκαν στην Ελλάδα, τα Ιόνια νησιά είχαν ένα πλήρες και αποδοτικό σύστημα καταγραφής των ληξιαρχικών γεγονότων.

Αργότερα, τα στοιχεία της φυσικής κίνησης ξεκίνησαν να δημοσιεύονται σε αυτοτελή τεύχη με τίτλο 'Κίνησις του Πληθυσμού της Ελλάδος κατά το έτος…' από το 1860 και στο εξής συνεχίστηκαν να εκδίδονται με μια μικρή διακοπή (1863 και 1864) μέχρι το 1891 οπότε και διακόπηκαν για να αρχίσουν ξανά το 1921. Με αφορμή την επεξεργασία και καλύτερη αξιοποίηση των στοιχείων της απογραφής του 1920, ξεκίνησε ξανά η καταγραφή των γεγονότων της φυσικής κίνησης του πληθυσμού. Έτσι, η Διεύθυνση Στατιστικής του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας εφοδίασε τα ληξιαρχεία των Δήμων και των Κοινοτήτων με ειδικά έντυπα καταχώρισης των γάμων, γεννήσεων και θανάτων τα οποία συμπληρώνονταν και υποβάλλονταν κατά τρίμηνο σε αυτήν. Δημοσιεύονταν τα αποτελέσματά της σε δύο ετήσια τεύχη 'Στατιστική της Κινήσεως του Πληθυσμού' και 'Στατιστική των αιτιών θανάτου'. Ταυτόχρονα το 1920 θεσπίζεται νέος νόμος 'Περί Ληξιαρχικών Πράξεων'[45] ο οποίος τέθηκε σε ισχύ μόλις το 1925.

Το 1925, ταυτόχρονα με την ενοποίηση των Στατιστικών Υπηρεσιών όλων των υπουργείων τίθεται σε ισχύ ο νόμος 'Περί Ληξιαρχικών Πράξεων' του 1920. Για την εφαρμογή του νόμου αυτού εκτός της καλύτερης οργάνωσης όλου του ληξιαρχικού συστήματος εισήχθη το ατομικό ονομαστικό στατιστικό δελτίο κάθε είδους γεγονότος (δελτίο γάμου, γέννησης και θανάτου). Έτσι, για κάθε πράξη ήταν υποχρεωτικό να συμπληρώνεται και το αντίστοιχο δελτίο από το Ληξίαρχο και τα συμπληρωμένα δελτία υποβάλλονταν κάθε μήνα στην Γενική

[44]ΦΕΚ 75/15-11-1856, 'Ελληνικός Αστικός Νόμος' και ΦΕΚ 77/21-11-1856, 'Προς εκτέλεσιν του περί ληξιαρχικών πράξεων'.
[45] Ν.2430/1920.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Στατιστική Υπηρεσία απευθείας όταν αφορούσαν οικισμούς άνω των 5.000 κατοίκων. Για τους υπόλοιπους οικισμούς τα στοιχεία αποστέλλονταν στη νομαρχία που με τη σειρά της τα διαβίβαζε στη Γενική Στατιστική Υπηρεσία. Η διαδικασία αυτή ξεκίνησε σε περιορισμένους οικισμούς και επεκτάθηκε σταδιακά (έως το 1933[46]) σε όλη την επικράτεια. Η οργάνωση[47] αυτή διευκόλυνε τη συλλογή και δημοσίευση των καταγραφών οι οποίες ανακοινώνονταν σε ετήσια αλλά και μηνιαία έντυπα. 'Η Στατιστική Κινήσεως του Πληθυσμού', 'Στατιστική Αιτιών Θανάτου', 'Στατιστική Επετηρίδα', 'Κίνησης του Πληθυσμού των Αθηνών-Πειραιώς' ήταν οι ετήσιας περιοδικότητας ανακοινώσεις. Οι μηνιαίες συμπεριελάμβαναν Μηνιαίο Δελτίο της 'Κίνησης του Πληθυσμού των Αθηνών-Πειραιώς' και το 'Μηνιαίο Δελτίο Στατιστικής'. Θεωρείται ότι κατά το χρονικό διάστημα 1925-1933 ξεκίνησε η βελτίωση της ποιότητας των δεδομένων της φυσικής κίνησης του πληθυσμού.

Από το 1921 έως το 1938 λοιπόν δημοσιεύονταν αρκετά λεπτομερή στοιχεία γάμων, γεννήσεων και θανάτων καθώς από τότε είχε επεκταθεί σε όλη τη χώρα η εφαρμογή της νομοθεσίας για την πλήρη καταγραφή τους. Όμως, όπως και για τις υπόλοιπες δραστηριότητες της ΕΣΥΕ η συγκέντρωση αυτών των στοιχείων από τα περιφερειακά γραφεία γινόταν ανοργάνωτα λόγω του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου. Έτσι, μόνο από την άνοιξη του 1955 και μετά την οργάνωση της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας έγινε εφικτή η τακτική συγκέντρωση των δελτίων γάμων, γεννήσεων και θανάτων όλων των 6000 Δήμων και Κοινοτήτων δια μέσου των περιφερειακών της ΕΣΥΕ υπηρεσιών. Εξαιτίας δε των ανωμαλιών του παγκοσμίου και εμφυλίου πολέμου οι οποίοι διήρκησαν στην Ελλάδα μέχρι το 1949 δεν διαθέτουμε κανένα στοιχείο φυσικής κίνησης από το 1941-1948. Πολύ συνοπτικά επίσης στοιχεία φυσικής κίνησης διατίθενται για τα έτη 1949-1955, λόγω κυρίως της καθυστέρησης της μεταπολεμικής αναδιοργάνωσης της Στατιστικής Υπηρεσίας. Πλήρη στοιχεία φυσικής κίνησης διαθέτουμε από το 1956 και μετά οπότε και για πρώτη φορά δημοσιεύθηκε η μακροβιότερη έκδοση της ΕΣΥΕ, η 'Επετηρίδα της Στατιστικής της Φυσικής Κίνησης του Πληθυσμού', ένα έντυπο το οποίο συνεχίζει μέχρι και μετά το 2001 την παρουσία του (Γ. Σιάμπος, 1970,1993: 57-72).

[46] Με την εφαρμογή του Ν. 5097/31.
[47] Η ίδρυση τμήματος Φυσικής Κίνησης του Πληθυσμού έγινε με το ΦΕΚ Α140/2-5-1930 'Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως των περί Γενικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος Νόμων'.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

1.4 Αναδρομή στα στατιστικά δημογραφικά δεδομένα στην Ελλάδα: Στατιστική της Μεταναστευτικής Κίνησης του Πληθυσμού

Οι Έλληνες κατά παράδοση μετανάστευσαν από την αρχαιότητα έως και σήμερα. Με την ίδρυση του νέου Ελληνικού κράτους και στο εξής και μέχρι τα τέλη του εικοστού αιώνα, η έξοδος των Ελλήνων προς χώρες του εξωτερικού ήταν σχεδόν αδιάλειπτη. Όμως, τα δεδομένα περί της μετανάστευσης πριν από το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο κάλυπταν μόνο την υπερωκεάνια μετανάστευση (προς ΗΠΑ, Καναδά, Βραζιλία, νότια Αφρική, Αυστραλία). Τα μεταναστευτικά ρεύματα προς την Αίγυπτο, τη Ρουμανία, Ρωσία και άλλες χώρες της Ανατολικής μεσογείου και Ευρώπης παραμένουν ποσοτικά απροσδιόριστα.

Μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, από το 1946 έως το 1977 τηρείται τριμηνιαία και ετήσια 'στατιστική μεταναστεύσεως' η οποία επέτρεπε να τηρούνται τα στοιχεία των Ελλήνων υπηκόων που μετανάστευαν μόνιμα ή προσωρινά, κατά φύλο, ηλικία τόπο κατοικίας στην Ελλάδα, επάγγελμα και χώρα προορισμού (Ν. Σβορώνος 1960:20). Τα δεδομένα αυτά τηρούνταν από τις Υπηρεσίες Ελέγχου Διαβατηρίων και αποτελούσαν συνοριακές καταγραφές. Η αποδημία καλύφθηκε ως καταγραφή για το χρονικό διάστημα 1946-77, ενώ η παλιννόστηση για το διάστημα 1968-77. Η συστηματική καταγραφή της μεταναστευτικής κίνησης διακόπηκε το 1977 μετά από την κατάργηση του συστήματος των συνοριακών καταγραφών (Μ. Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 2004:37). Η ακρίβεια των δεδομένων αυτών ποικίλει κατά περίπτωση με σχετικά ακριβή τη δήλωση του φύλου, την ηλικία και τη χώρα προορισμού, αλλά με προβλήματα στον τόπο προέλευσης και το επάγγελμα του μετανάστη (ΕΣΥΕ,1980:95).

Έτσι, ιστορικά, τα μεταναστευτικά δεδομένα στην Ελλάδα έχουν υπάρξει ανεπαρκή και συχνά πλημμελώς καταγραμμένα. Μονάχα την τελευταία δεκαετία του εικοστού αιώνα ξεκίνησε μια προσπάθεια καλύτερης καταγραφής όχι τόσο των μετακινήσεων αλλά των εγκατεστημένων αλλοδαπών στη χώρα. Στις αρχές του εικοστού πρώτου αιώνα, στην Ελλάδα υπάρχουν τρεις επίσημες πηγές δεδομένων σχετικά αναλυτικών πάνω στα κύρια χαρακτηριστικά του σύγχρονου αυτού φαινομένου εισροής μεταναστών στη χώρα. Όπως είναι κατανοητό, τα υπάρχοντα δεδομένα δεν αφορούν την παράνομη μετανάστευση, ή 'λαθρομετανάστευση' η οποία οδηγεί ένα σημαντικό αριθμό ατόμων στην εκτός νόμου εγκατάσταση στην Ελλάδα. Υπολογίζεται, ότι η παρουσία των αλλοδαπών στην Ελλάδα, το 2001, φτάνει το 10% αντί για 7% που καταγράφεται στην απογραφή (Ch. Kassimis κ.ά, 2004, ΟΚΕ, 2005:8). Αναλυτικότερα, όσον αφορά τις πηγές πληροφόρησης πάνω στα χαρακτηριστικά των σύγχρονων μεταναστευτικών ρευμάτων, αυτές είναι τρεις:

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

(Α) στοιχεία που προέρχονται από το 'πρώτο πρόγραμμα νομιμοποίησης αλλοδαπών' οι οποίοι βρίσκονταν παράνομα στην Ελλάδα πριν από το 1998. Η διαδικασία νομιμοποίησης περιλάμβανε δύο στάδια: Μια αρχική καταγραφή των αλλοδαπών η οποία αντιστοιχούσε σε αίτηση προσωρινής άδειας παραμονής (συνήθως ονομαζόταν 'λευκή κάρτα') και στη συνέχεια ακολουθούσε το κύριο στάδιο το οποίο οδηγούσε σε μια αίτηση για άδεια παραμονής λόγω εργασίας (ονομαζόμενη 'πράσινη κάρτα'). Όλοι οι παράνομοι μετανάστες οι οποίοι ζούσαν ή εργάζονταν στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια της έκδοσης του ΠΔ 358/ 27.11.97 όφειλαν να ακολουθήσουν τα στάδια της νομιμοποίησης στον Οργανισμό Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ), ανάμεσα στον Ιανουάριο και τον Ιούλιο του 1998 έτσι ώστε να νομιμοποιήσουν την κατάσταση τους προσωρινά και να αποκτήσουν άδεια παραμονής ('λευκή κάρτα'). Κατά την πρώτη αυτή φάση 371.641 αιτήσεις κατατέθηκαν συνολικά. Ήταν η μεγαλύτερη καταγραφή αιτήσεων παράνομων μεταναστών στην Ευρώπη εφόσον αμέσως μικρότερη έλαβε χώρα στην Ιταλία την ίδια χρονιά (1998) με 308.000 αιτήσεις (Τζ. Καβουνίδη και Λ. Χατζάκη, 2001, M.N. Duquenne και T. Kaklamani, 2004).

Κατά τη δεύτερη φάση η οποία αντιστοιχούσε σε άδεια εργασίας ('πράσινη κάρτα') απαιτούνταν μια σειρά εγγράφων τα οποία αποδείκνυαν ότι ο αλλοδαπός εργαζόταν νόμιμα ενώ ταυτόχρονα είχε ήδη συμμετάσχει στην πρώτη φάση. Με τις δεδομένες προϋποθέσεις, μόλις 212.860 αιτήσεις καταγράφηκαν, κάτι λιγότερο από το 60% των καταγραφών της πρώτης φάσης. Τα δεδομένα τα οποία συλλέχθηκαν στη διάρκεια των δύο αυτών φάσεων της διαδικασίας οργανώθηκαν σε βάσεις δεδομένων από το Εθνικό Παρατηρητήριο Απασχόλησης, επεξεργάστηκαν και διορθώθηκαν από το Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας (Τζ. Καβουνίδη, 2002:25). Αυτές οι βάσεις δεδομένων συγκεντρώνουν πληροφορίες πάνω στην εθνικότητα των μεταναστών, το φύλο, την ηλικία, την οικογενειακή κατάσταση, το επίπεδο εκπαίδευσης και την απασχόληση. Παρά το γεγονός ότι αυτά τα δεδομένα δεν αφορούν το σύνολο των αλλοδαπών που κατοικούσαν στην Ελλάδα το 1998, είναι πολύ σημαντικά, καθώς ο αριθμός των αιτήσεων ήταν αρκετά μεγάλος ώστε να είναι αντιπροσωπευτικός αλλά και αξιόπιστα, εφόσον διορθώθηκαν στη συνέχεια. Εγείρεται ωστόσο το ερώτημα ποια είναι τα χαρακτηριστικά εκείνων των ατόμων οι οποίοι δεν καταγράφηκαν κατά τη διαδικασία της πρώτης φάσης της νομιμοποίησης του 1998. Γεγονός αποτελεί η μη δυνατότητα έκφρασης άποψης πάνω στα χαρακτηριστικά των παράνομων αλλοδαπών μεταναστών. Ωστόσο, αυτή η αδυναμία του συστήματος καταγραφής δεν είναι αρκετή για να υποβαθμίσει τη σημασία της πρώτης αυτής καταγραφής ενός τμήματος του ελληνικού πληθυσμού (3% περίπου) με το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του αλλοδαπού οικονομικού μετανάστη.

(Β) Τα δεδομένα τα οποία προέρχονται από την 'Έρευνα Εργατικού Δυναμικού' της περιόδου 2001 - 2003 αποτελούν τη δεύτερη πηγή στατιστικών δεδομένων πάνω στη σύγχρονη μετανάστευση στην Ελλάδα. Από το 1971 και στο εξής, η ΕΣΥΕ διεξάγει μια

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

έρευνα με βάση ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα, καλύπτοντας στα μέλη των νοικοκυριών άνω των 15 ετών. Σήμερα, ο βασικός στόχος της έρευνας είναι η συλλογή δεδομένων για τη μελέτη των χαρακτηριστικών της δομής της απασχόλησης και της ανεργίας σε σχέση με την οδηγία 577/98 της ΕΕ. Αυτή η οδηγία, καθορίζει με υποχρεωτικό τρόπο για όλα τα κράτη-μέλη της ΕΕ, όχι μόνο το πεδίο της έρευνας, δηλαδή τις απαιτούμενες μεταβλητές, τη συχνότητα υλοποίησης της, αλλά ακόμη και τους ορισμούς των εννοιών και των καταγραφόμενων υπό εξέταση μεταβλητών. Έτσι, μέχρι το 1997 η έρευνα διεξαγόταν κατά τη διάρκεια του δευτέρου τριμήνου κάθε έτους, αλλά σύμφωνα με την ευρωπαϊκή οδηγία, η Ελλάδα οφείλει να παρέχει τριμηνιαία δεδομένα στην Eurostat (η επίσημη στατιστική υπηρεσία της ΕΕ), και η συχνότητα της αυξήθηκε. Η έρευνα καλύπτει περίπου 30.000 ιδιωτικά νοικοκυριά με το 1/6 τους να ανανεώνεται κάθε τρίμηνο κάτι που σημαίνει ότι ανάμεσα σε δύο συνεχόμενα τρίμηνα, τα αντίστοιχα δείγματα είναι όμοια κατά τα 5/6 τους, γεγονός το οποίο επιτρέπει αφενός σύγκριση των συνεχόμενων αποτελεσμάτων και αφετέρου τον επιτυχή εντοπισμό των εποχιακών διακυμάνσεων.

Από την πηγή αυτή είναι δυνατόν να αποκτηθούν πληροφορίες πάνω στα δημογραφικά χαρακτηριστικά (φύλο, ηλικία, εκπαιδευτικό επίπεδο), στα οικονομικά (δραστηριότητα, ανεργία, επάγγελμα και θέση στο επάγγελμα) του συνόλου, αλλά ταυτόχρονα και του *αλλοδαπού* πληθυσμού της χώρας. Την ίδια στιγμή, μπορεί κανείς να εντοπίσει ετήσιες ροές και διακυμάνσεις που σχετίζονται με τη δομή και την κατά κοινωνικά χαρακτηριστικά σύνθεση του αλλοδαπού εργαζόμενου πληθυσμού που κατοικεί στη χώρα μας.

(Γ) Τέλος, μια τρίτη πηγή πληροφόρησης για τους αλλοδαπούς στην Ελλάδα σχετίζεται με δεδομένα των απογραφών πληθυσμού. Στοιχεία για την υπηκοότητα βεβαίως υπάρχουν ήδη από το 1951, αλλά πιο αναλυτικά δεδομένα περιλαμβάνονται στις απογραφές πληθυσμού του 1991 και του 2001. Τα δεδομένα τα οποία συλλέχθηκαν το 1991 ήταν αρκετά περιορισμένα και κατέγραφαν μόνο τα βασικά δημογραφικά χαρακτηριστικά του αλλοδαπού πληθυσμού: Υπηκοότητα, ηλικιακές ομάδες και φύλο. Αντίθετα, και έπειτα από σχετικές οδηγίες και συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, των Ηνωμένων Εθνών και της Eurostat, η απογραφή του 2001 έχει διαφοροποιημένα δεδομένα. Διαθέτει πληροφορίες για την υπηκοότητα, το φύλο, την ηλικία, την οικογενειακή κατάσταση, το εκπαιδευτικό επίπεδο, την αιτία εγκατάστασης στη χώρα, τη διάρκεια παραμονής, αλλά και επαγγελματικά χαρακτηριστικά όπως το είδος του επαγγέλματος, ο τομέας οικονομικής δραστηριότητας, η θέση στο επάγγελμα κ.λπ..

Το ερωτηματολόγιο της απογραφής του 2001 συμπεριλάμβανε μια ειδική φόρμα που αφορούσε τα δεδομένα της μετανάστευσης (Ρ 1-3), η οποία έπρεπε να συμπληρωθεί από κάθε άτομο με υπηκοότητα διαφορετική από την Ελληνική (μαζί με τους πολίτες με διπλή υπηκοότητα). Αυτή η φόρμα περιείχε ερωτήσεις σχετικά με το μήνα, το έτος και την αιτία

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

εγκατάστασης στην Ελλάδα και την Ελληνική ή μη καταγωγή του απογραφέντος. Παρότι δεν καταγράφηκε το 100% των παρόντων αλλοδαπών, δεδομένης της λαθρομετανάστευσης, τα δεδομένα καλύπτουν όχι μόνο το εθνικό αλλά και το περιφερειακό επίπεδο με μια συμπληρωματική σειρά πινάκων που προορίζονται για τη Eurostat και περιλαμβάνουν δεδομένα έως και σε επίπεδο Δημοτικού Διαμερίσματος Καποδιστριακού Δήμου.

1.5 Σύνοψη της Ιστορικής αναδρομής των Δημογραφικών δεδομένων στην Ελλάδα

Συνοψίζοντας τα παραπάνω, μπορούμε να ισχυριστούμε αρχικά ότι η σύγχρονη Ελλάδα έχει μακρά παράδοση στη στατιστική του πληθυσμού. Ενώ κατά τη δημιουργία του νέου επίσημου Κράτους διεξήχθη επί Καποδίστρια η πρώτη καταγραφή του πληθυσμού (το 1828) με το διπλό σκοπό να μετρήσει τον πληθυσμό του έτους εκείνου, όπως επίσης και του 1821, η πρώτη πραγματική απογραφή έγινε σχεδόν 70 χρόνια αργότερα (1889). Ακολούθησαν πέντε άλλες μέχρι τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (1896, 1907, 1920, 1928 και 1940) και εν συνεχεία μια, ανά δεκαετία, την τελευταία πεντηκονταετία του εικοστού αιώνα (1951-2001). Φυσικά, η έκταση και ο πλούτος των δημοσιευμάτων των προπολεμικών απογραφών ποικίλει σημαντικά. Η πληρέστερη κάλυψη έγινε στις απογραφές του 1920 και του 1928, ενώ αντιθέτως η επεξεργασία των συλλεγμένων στοιχείων δεν ολοκληρώθηκε στις απογραφές του 1889, 1896 και 1940, με αποτέλεσμα τα δημοσιευμένα στοιχεία να είναι ιδιαίτερα φτωχά (μόλις ο νόμιμος και ο πραγματικός πληθυσμός στις υφιστάμενες διοικητικές ενότητες).

Σχετικά με την εξέλιξη των καταγραφών της φυσικής κίνησης του πληθυσμού (καταγραφή των γεννήσεων, γάμων και θανάτων), αν και από το 1836 θεσπίστηκε διάταγμα ‘Περί ληξιαρχικών βιβλίων’ για την τήρηση των σχετικών στοιχείων από τους δήμους, η εφαρμογή του υπήρξε ελλιπέστατη (τηρήθηκε μόνον σε περιορισμένο αριθμό δήμων). Μια εικοσαετία αργότερα (1856) έρχεται για ψήφισμα ένα νέο διάταγμα που αναθέτει στους δημάρχους την ευθύνη της συλλογής των ληξιαρχικών στοιχείων. Λίγο αργότερα, το 1864, η ευθύνη της καταγραφής των ληξιαρχικών δεδομένων μεταβιβάζεται στους ιερείς οι οποίοι υποχρεούνται να συμπληρώνουν ειδικά έντυπα για κάθε γέννηση, θάνατο και γάμο, έντυπα που όφειλαν να παραδώσουν στο ληξίαρχο χωρίς όμως να έχει θεσπιστεί η σχετική νομική υποχρέωση η οποία θεσμοθετείται στις αρχές της επόμενης δεκαετίας. Με την διαδικασία αυτή καταρτίστηκαν κατάλογοι και δημοσιεύθηκαν ετήσια στοιχεία για τη περίοδο 1860-1885 (με εξαίρεση τα έτη 1862 και 1863).

Από το 1886 και μετά το σύστημα συλλογής των ληξιαρχικών δεδομένων κατέρρευσε (αν και η καταγραφή τους συνεχίσθηκε κατά περιοχές). Το 1921 ξεκίνησε εκ νέου ανά τρίμηνο η συλλογή στοιχείων και οι ληξίαρχοι υποχρεούνταν να συμπληρώσουν και να υποβάλλουν τους σχετικούς πίνακες στη Διεύθυνση Στατιστικής. Το 1925 ο τρόπος συλλογής άλλαξε και πάλι: για κάθε γεγονός, εκτός από τη ληξιαρχική πράξη, έπρεπε να συμπληρωθεί και να

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

αποσταλεί στη Γενική Στατιστική Υπηρεσία και το ατομικό ονομαστικό στατιστικό δελτίο με συμπληρωματικές πληροφορίες. Το σύστημα προοδευτικά γενικεύτηκε στο σύνολο υφιστάμενων διοικητικών ενοτήτων, επιτρέποντας την δημοσίευση σχετικά φερέγγυων στοιχείων φυσικής κίνησης για την περίοδο 1928-1939 (οι δήμοι και οι κοινότητες ξεκίνησαν να συγκεντρώνουν πλήρη δεδομένα μόνον μετά το 1928). Το 1940, με την έναρξη του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου η συλλογή στατιστικών στοιχείων διακόπτεται για μια ακόμη δεκαπενταετία, για να ξαναρχίσει και να συνεχιστεί απρόσκοπτα από το 1955 και μετά, με την ίδια μέθοδο συγκέντρωσης, αν και η κάλυψη του πεδίου και η αξιοπιστία των δεδομένων των δύο πρώτων μεταπολεμικών δεκαετιών διαφέρουν από αυτές των τελευταίων ετών (V. Valaoras, 1965 και Β. Βαλαώρας, 1988, Β. Χιονίδου, 1997). Τα δεδομένα της μεταναστευτικής κίνησης από και προς τη χώρα μας μπορούν να διαχωριστούν σε δύο περιόδους: Η πρώτη περίοδος είναι εκείνη όπου η Ελλάδα αποτελούσε αποκλειστικά χώρα εξόδου μεταναστευτικών ροών και η οποία καλύπτει σχεδόν όλο τον εικοστό αιώνα. Η δεύτερη χρονική περίοδος αφορά το μικρό χρονικό διάστημα στο τέλος του αιώνα (μετά το ΄90) οπότε η μαζική εισροή αλλοδαπών από χώρες του πρώην ανατολικού μπλοκ και κυρίως από τα Βαλκάνια την καθιστούν χώρα εισροής μεταναστών.

Τα δεδομένα των απόδημων Ελλήνων στις συνοριακές καταγραφές τηρούνται από το 1946-77 ενώ των παλιννοστούντων από το 1968-77, συχνά πλημμελώς, ενώ δεν επαναλαμβάνονται από το 1977 και στο εξής. Ως εκ τούτου δεν διαθέτουμε δεδομένα για τους Έλληνες που πιθανόν μεταναστεύουν στο εξωτερικό από την ημερομηνία αυτήν και μετά. Όσον αφορά την εισροή των αλλοδαπών, τρεις είναι οι κύριες πηγές πληροφόρησης, στοιχεία που προέρχονται από το πρώτο ‘πρόγραμμα νομιμοποίησης αλλοδαπών’, την ‘Έρευνα Εργατικού Δυναμικού’ της ΕΣΥΕ και τα στοιχεία των απογραφών πληθυσμού, ιδιαίτερα του 2001. Η τρίτη πηγή δεδομένων (η απογραφή του 2001) χρησιμοποιείται στην παρούσα διατριβή ως περισσότερο επίκαιρη και αξιόπιστη.

2. Δημογραφικά δεδομένα και πηγές στη μεταπολεμική Ελλάδα-Αξιολόγηση

Η Γενική Γραμματεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος με τις περιοδικές της δημοσιεύσεις αποτελεί την κύρια έως και μοναδική πηγή δημογραφικών δεδομένων στην Ελλάδα. Με την έκδοση δύο ειδών εντύπων απαντά στις βασικές δημογραφικές ανάγκες για στοιχεία: Η πρώτη σειρά εντύπων αποτελείται από τα αποτελέσματα των Απογραφών Πληθυσμού, και η δεύτερη είναι οι ετήσιες Στατιστικές της Φυσικής Κίνησης του Πληθυσμού. Όπως προαναφέρθηκε, τα αποτελέσματα των απογραφών εξαρτώνται σημαντικά τόσο από τα μεσοδιαστήματα τους όσο και από το χρόνο που απαιτείται κάθε φορά για την επεξεργασία τους. Για τη μεταπολεμική εποχή, υπάρχει μια σταθερή επανάληψη των απογραφών κάθε δέκα χρόνια στα μονά έτη (1951, 1961,…,2001) και τα αποτελέσματά τους τα οποία αφορούν τον πληθυσμό έχουν δημοσιευθεί ως εξής:

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Απογραφή 7ης Απριλίου 1951:

'Πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφή της 7ης Απριλίου 1951, Πραγματικός Πληθυσμός', Αθήνα 1955.

'Αποτελέσματα της απογραφής του πληθυσμού της 7ης Απριλίου 1951', Τόμος ΙΙ, 'Δημογραφικά και Κοινωνικά Χαρακτηριστικά του Πληθυσμού', Αθήνα 1958.

Απογραφή 19 Μαρτίου 1961:

Έπειτα από *δειγματοληπτική επεξεργασία του 2% των απογραφικών δελτίων*, τα αποτελέσματά της δημοσιεύθηκαν στο 'Αποτελέσματα της απογραφής πληθυσμού-κατοικιών της 19ης Μαρτίου 1961', Αθήνα 1964

Απογραφή Πληθυσμού 14 Μαρτίου 1971:

Έπειτα από *δειγματοληπτική επεξεργασία του 5% των απογραφικών δελτίων*, τα αποτελέσματά της δημοσιεύθηκαν στο 'Αποτελέσματα Απογραφής Πληθυσμού-Κατοικιών της 14ης Μαρτίου 1971' Τόμος ΙΙΙ, Αθήνα 1973

Απογραφή Πληθυσμού 5 Απριλίου 1981:

Έπειτα από *δειγματοληπτική επεξεργασία του 10% των απογραφικών δελτίων*, τα αποτελέσματά της δημοσιεύθηκαν στο 'Αποτελέσματα Απογραφής Πληθυσμού-Κατοικιών της 5ης Απριλίου 1981, Τόμος ΙV, Αθήνα 1987

Απογραφή Πληθυσμού 17 Μαρτίου 1991:

Έπειτα από πλήρη επεξεργασία απογραφικού υλικού τα αποτελέσματά της δημοσιεύθηκαν στο 'Αποτελέσματα Απογραφής Πληθυσμού-Κατοικιών της 17ης Μαρτίου 1991', Τόμοι ΙΙ, V, VI, Αθήνα, 1998 (στοιχεία και σε ηλεκτρονική μορφή)

Απογραφή Πληθυσμού 18 Μαρτίου 2001: www.statistics.gr,

Αναφορικά τώρα με τις Στατιστικές της Φυσικής Κίνησης του πληθυσμού αυτές αποτελούνται από ετήσιες εκδόσεις οι οποίες εκδίδονται σταθερά από το 1956 και στο εξής. Υπενθυμίζεται ότι οι Στατιστικές της Φυσικής Κίνησης μας δίνουν πληροφορίες για τα δημογραφικά γεγονότα, δηλαδή τις γεννήσεις, τους γάμους, τους θανάτους και τα διαζύγια.

Παράλληλα, τα τελευταία χρόνια, έπειτα και από την καθοριστική εισβολή των Η/Υ στη λειτουργία των υπηρεσιών γενικότερα, η ΕΣΥΕ διατηρεί σημαντική βάση δεδομένων των δημογραφικών στοιχείων όπως επίσης και ιστοσελίδα στο διαδίκτυο όπου διατίθενται ορισμένοι πίνακες με δεδομένα (www.statistics.gr).

Στο σημείο αυτό είναι σημαντικό να παραθέσουμε πληροφορίες οι οποίες μας δίνουν ορισμένες συντεταγμένες σχετικά με την αξιοπιστία των δεδομένων μας.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Έτσι, θα αναφερθούμε σε ζητήματα καταγραφής και αρχικής επεξεργασίας των δεδομένων τόσο όσον αφορά τα στοιχεία της φυσικής κίνησης του πληθυσμού, τα αποτελέσματα των απογραφών, αλλά και το σύνολο των δημογραφικών καταγραφών.

Από την αρχή της οργάνωσης της ΕΣΥΕ μεταπολεμικά είχε τεθεί το ζήτημα της αξιοπιστίας και ακρίβειας των παραγόμενων δεδομένων. Σε μια πρώτη φάση διαπιστώθηκε η ελλιπής καταγραφή των γυναικών σε όλες τις προ του 1920 απογραφές, η οποία είχε ως αποτέλεσμα την υπεροχή των ανδρών στο γενικό πληθυσμό, κάτι αντίθετο με τις παγκόσμιες δημογραφικές σταθερές (ΕΣΥΕ, 1966:14-15). Ταυτόχρονα εντοπίστηκε μεγάλη ανισότητα στην αξιοπιστία των αγροτικών και αστικών καταγραφών, με τις αγροτικές ληξιαρχικές καταγραφές να υστερούν σημαντικά (ΕΣΥΕ, 1966:24, 53, ΕΣΥΕ, 1980:74).

Αναφορικά με τα δημογραφικά γεγονότα, σύμφωνα με τη σχετική έκθεση του Ν. Σβορώνου (1960) είχε τεθεί το ερώτημα αν πράγματι γινόταν πλήρης η καταγραφή των γάμων, γεννήσεων ή θανάτων καθώς ο μικρός αριθμός των τελευταίων οδηγούσε σε αμφιβολίες. Προκειμένου να ελεγχθεί η ορθότητα του αριθμού των θανάτων ετησίως, χρησιμοποιήθηκαν συγκρίσεις ανάμεσα στις διάφορες πηγές των καταγραφών τους. Οι καταγραφές αυτές ήταν τα ληξιαρχεία, οι μαιευτικές κλινικές, η αστυνομία και τα νεκροταφεία. Έτσι, ήδη από το 1955, με δειγματοληπτική έρευνα παρατηρήθηκε ότι πιθανόν υπήρξε διαφυγή καταγραφών θανάτων σε μικρές κοινότητες κατά ένα ποσοστό 10% περίπου. Στην πορεία όμως, εκσυγχρονίστηκε η νομοθεσία, η οποία όριζε ότι δεν επιτρέπεται να προβούν οι ιερείς σε ταφή νεκρού χωρίς ειδική άδεια που εκδίδεται από την Αστυνομική ή τη Δημοτική Αρχή ύστερα από έγγραφη βεβαίωση καταχώρησης του γεγονότος από τον ληξίαρχο. Έτσι, το φαινόμενο της μη καταγραφής περιορίστηκε σε θανάτους ανθρώπων εκτός της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ελλάδος, είτε αβάπτιστα τέκνα, είτε αλλόθρησκους οι οποίοι ήταν έως και το τέλος της δεκαετίας του ΄80 ελάχιστοι. Στη συνέχεια όμως, ο γενικότερος εκσυγχρονισμός του συστήματος Υγείας και καταγραφών της χώρας, δεν επέτρεψε να συνεχιστεί ούτως ή άλλως η πλημμελής καταγραφή των θανάτων.

Οι θάνατοι βρεφών ωστόσο φαίνεται ότι αποτελούν το φαινόμενο με τις περισσότερες διαφυγές καταγραφών διαχρονικά καθώς πολλές φορές συνέβαιναν δίχως την ενημέρωση της εκκλησίας και του ληξιαρχείου. Έντονη διαφυγή υπήρχε στην καταγραφή θανάτων βρεφών ολίγων ημερών οι οποία όμως δεν επηρέαζε τη συνολική φυσική κίνηση του πληθυσμού καθώς συνήθως δεν καταγράφονταν ούτε ως γεννήσεις. Η έρευνα που έγινε στην Ελλάδα σε αστικές περιοχές (1955-57) έδειξε ότι έγιναν αρκετές ταφές νεογνών τα οποία ήταν αβάπτιστα και το μέγεθός της έφτανε το 10%. Η διασταύρωση με τις καταγραφές των μαιευτηρίων κατά αστικότητα κατέδειξε μειωμένο σχετικό αριθμό θανάτων βρεφών στις αγροτικές περιοχές κάτι που δεν ίσχυε εφόσον στις αγροτικές περιοχές η γέννηση σε μαιευτήριο εκείνη την εποχή ήταν κάτι το σπάνιο.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Η βρεφική θνησιμότητα τους δηλαδή ήταν ιδιαίτερα υπο-εκτιμημένη κάτι που όμως ήταν δυνατόν να διορθωθεί με σύγκριση της νεογνικής και μετα-νεογνικής θνησιμότητας οι οποίες παρουσιάζουν διεθνώς συγκεκριμένη αναλογία. Μια τέτοια προσπάθεια έγινε από την ΕΣΥΕ (ΕΣΥΕ, 1980:70-79).

Σημαντικά σφάλματα και περισσότερο δύσκολο να ανιχνευθούν εμπεριέχουν οι καταγραφές κατά αιτία θανάτου. Τα λάθη αυτά επηρεάζουν την καταγραφή των θανάτων από νόσους το κυκλοφορικού και των νεοπλασμάτων. Η σωστή τους διάγνωση και κωδικοποίηση επηρεάζει την αναλογία θανάτων με ‘άγνωστη ή ασαφώς καθορισμένη αιτία’ μια αναλογία η οποία θεωρείται ως δείκτης αξιοπιστίας των δεδομένων αυτών. Έτσι, στη χώρα μας ακόμη και πρόσφατα (1997) η αναλογία αυτή έφτανε στο 8%, ένα ποσοστό που θεωρείται σημαντικό. Ακόμη μια εσφαλμένη καταγραφή παρουσιάζεται στην κατανομή των θανάτων των ηλικιωμένων κατά ηλικία. Τα σφάλματα αυτά έχουν τη βάση τους στην ταραγμένη πολιτική ζωή της χώρας καθώς σε πολλαπλές περιπτώσεις καταστράφηκαν έγγραφα που αποδείκνυαν την ηλικία των θανόντων (Μ. Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 2004:46).

Ο αριθμός των ετήσιων γεννήσεων παρά το γεγονός ότι παρουσίαζε στο παρελθόν διαφυγές (ΕΣΥΕ, 1966:37, 39), σήμερα ελέγχεται μέσω μιας διαδικασίας σύγκρισης του συνόλου των αγοριών που επέζησαν έως τον Αύγουστο του επόμενου έτους με τον αριθμό που καταγράφεται στα Μητρώα Αρρένων τα οποία συντάσσονται στους Δήμους επίσης κατά τον Αύγουστο του επόμενου έτους. Η απόκλιση ανάμεσα σε αυτές τις πηγές οφείλεται στη μονομερή καταχώρηση των γεννήσεων αγοριών του εξωτερικού στο Μητρώο Αρρένων και είναι ιδιαίτερα μικρή (Μ. Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 2004:45). Ακόμη, οι εκπρόθεσμες δηλώσεις των γεννήσεων μειώνονται σταθερά ενώ όλα τα τέκνα που πηγαίνουν στο σχολείο δηλώνονται υποχρεωτικά πριν το πρώτο έτος φοίτησης (Γ. Σιάμπος, 1993:153).

Η ορθότητα του δηλωμένου αριθμού των γάμων ελέγχεται κατ΄ έτος με τη διασταύρωση των ληξιαρχικών καταχωρήσεων με τις άδειες γάμου που εκδίδονται τόσο για τους θρησκευτικούς γάμους από τις διάφορες εκκλησίες των δογμάτων όσο και από τις άδειες των πολιτικών γάμων. Οι διαφορές που παρατηρούνται μεταξύ των δύο πηγών είναι πολύ μικρές και ενώ είναι χαρακτηριστικό ότι είχαν μόλις 1% απώλειες ακόμη από την πρώτη έρευνα που έγινε (Ν. Σβορώνος, 1960). Η διαφορά δε, οφείλεται κυρίως στην καθυστέρηση δήλωσης του γάμου και όχι στη μη δήλωσή του. Επιπλέον, τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των νεόνυμφων δε φαίνεται να εμφανίζουν λάθη. Τέλος, η τετραετής κυκλικότητα που παρουσιάζουν οι γάμοι στην Ελλάδα οφείλεται σε εθιμικούς λόγους.

Ωστόσο είναι σαφές ότι με την έλευση του χρόνου βελτιώνονται οι καταγραφές όλων των γεγονότων και ιδιαιτέρως των θανάτων οι οποίοι φαίνονταν και οι πιο προβληματικοί στο βαθμό που η ελλιπής καταγραφή του φύλου του θανόντος θεωρείτο ως η κύρια αιτία των

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

μικρών προσμετρώμενων διαφορών της θνησιμότητας ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες στο κοντινό και απώτερο παρελθόν, ιδιαίτερα κατά τον 19ο αιώνα (ΕΣΥΕ, 1980:23, Μ. Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 1993:18).

Σήμερα, η αξιοπιστία των απογραφικών δεδομένων ελέγχεται εκ των υστέρων με συγκεκριμένου τύπου δειγματοληπτικές έρευνες. Ωστόσο, διαπιστώνουμε ότι αναφορικά με το στάδιο της καταγραφής του πληθυσμού και της δομής του, οι απώλειες αξιοπιστίας είναι ήδη από το 1951 πολύ μικρές. Όμως, προβλήματα παρουσιάζονται, ειδικότερα στις τρεις πρώτες μεταπολεμικές απογραφές αναφορικά με την επεξεργασία τους. Στη συνέχεια παρουσιάζονται ορισμένες πληροφορίες που αφορούν τα χαρακτηριστικά εκείνα των αποτελεσμάτων των μεταπολεμικών απογραφών που οριοθετούν την αξιοπιστία τους:

Απογραφή 7ης Απριλίου 1951: Έπειτα από μετα-απογραφική έρευνα διεθνών εμπειρογνωμόνων διαπιστώθηκε ότι πιθανή απώλεια στην καταγραφή του πραγματικού πληθυσμού της απογραφής του 1951 ήταν μόλις 2%. Παράλληλα, υπήρξε ελλιπής η καταμέτρηση του πληθυσμού των γυναικών (Ν. Σβορώνος, 1960).

Απογραφή 19 Μαρτίου 1961: Η μετα-απογραφική έρευνα κατέδειξε μόλις 0,04% υπερ-εκτίμηση του πληθυσμού (διπλο-εγγραφές απογραφέντων) (Γ. Σιάμπος, 1993:148). Όμως, δημοσιεύτηκαν αποτελέσματα έπειτα από *δειγματοληπτική επεξεργασία του 2% των απογραφικών δελτίων*. Στην κατά φύλο και ηλικία κατανομή του πληθυσμού εξαιρέθηκαν οι συλλογικές συμβιώσεις με αποτέλεσμα 200.000 περίπου άτομα τα οποία μάλιστα δεν είναι ομοιόμορφα κατανεμημένα ούτε στο χώρο ούτε όσον αφορά το φύλο και την ηλικία να μην συμπεριλαμβάνονται στις δημοσιευμένες από την ΕΣΥΕ πινακοποιήσεις.

Έτσι, μόλις και μετά βίας μπορούμε να έχουμε μετά από επανεκτίμηση (ΕΣΥΕ, 1966:15), την πυραμίδα των ηλικιών για το σύνολο της χώρας. Αποκλείονται δηλαδή οι αναλύσεις που βασίζονται σε κατά ηλικιακή ομάδα κατανομή του πληθυσμού (δηλαδή οι περισσότερες εκτός των αδρών δεικτών) σε χαμηλότερο του εθνικού χωρικό επίπεδο.

Απογραφή Πληθυσμού 14 Μαρτίου 1971: Η μετα-απογραφική έρευνα κατέδειξε υπο-εκτίμηση του πληθυσμού (διαφυγές απογραφέντων) κατά 0,5% (Γ. Σιάμπος, 1993:148). Η δημοσίευση των αποτελεσμάτων έγινε με δειγματοληπτική επεξεργασία του 2% των απογραφικών δελτίων.

Απογραφή Πληθυσμού 5 Απριλίου 1981: Η μετα-απογραφική έρευνα κατέδειξε 0,5% υπερ-εκτίμηση του πληθυσμού (διπλο-εγγραφές απογραφέντων) (Γ. Σιάμπος, 1993:148). Η δημοσίευση των αποτελεσμάτων έγινε με δειγματοληπτική επεξεργασία του 10% των απογραφικών δελτίων.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Απογραφή Πληθυσμού 17 Μαρτίου 1991: Η δημοσίευση των αποτελεσμάτων έγινε με επεξεργασία του συνόλου των απογραφικών δελτίων. Η δειγματοληπτική έρευνα που ακολούθησε και μετρούσε την αξιοπιστία των δεδομένων έδειξε ότι τα στοιχεία της απογραφής αυτής εμφάνισαν μικρή υπο-καταμέτρηση του πληθυσμού της τάξης του 0,6% (Μ. Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 2004:44).

Απογραφή Πληθυσμού 18 Μαρτίου 2001: Η δημοσίευση των αποτελεσμάτων έγινε με επεξεργασία του συνόλου των απογραφικών δελτίων. Όμως, για τη συγκεκριμένη απογραφή (18/3/2001) δεν διεξήχθηκε μετα-απογραφική δειγματοληπτική έρευνα (post – enumeration service) για την εξακρίβωση των σφαλμάτων για την ηλικία ή και το φύλο (σε αντίθεση με τις προηγούμενες).

Ένα ακόμα θέμα το οποίο αφορά το σύνολο των καταγραμμένων δημογραφικών δεδομένων αφορά το σφάλμα της δήλωσης της ηλικίας. Ιδιαίτερα στο παρελθόν (ΕΣΥΕ, 1980:15, Γ. Σιάμπος, 1993:157) υπήρχαν λάθη όταν οι κατανομές ήταν σε ετήσια ηλικιακή βάση τα οποία οφείλονταν στην προτίμηση που έδειχναν οι ερωτώμενοι ως προς τις 'στρογγυλές' ηλικίες (0, 3 και 5 έτη). Τα σφάλματα αυτά αφορούν τόσο τη δήλωση των ηλικιών στις απογραφές όσο και τα γεγονότα κίνησης του πληθυσμού, τις γεννήσεις, τους γάμους, τους θανάτους και τα διαζύγια. Υπάρχουν συγκεκριμένες μέθοδοι και δείκτες οι οποίοι χρησιμοποιούνται για τη διόρθωση των σφαλμάτων αυτών (Γ. Σιάμπος, 1993: 159-186).

Αυτού του τύπου τα σφάλματα πάντως πρέπει να τονιστεί ότι αφενός βαραίνουν περισσότερο τις γυναίκες, αφετέρου βαίνουν μειούμενα σταθερά στο χρόνο για να ελαχιστοποιηθούν στις πιο πρόσφατες απογραφές του πληθυσμού και τις καταγραφές της φυσικής κίνησης (Μ. Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 2004:45).

3. Τα χρησιμοποιούμενα δημογραφικά δεδομένα, προβλήματα στην αξιοποίηση τους

Αναφορικά τώρα με τα δεδομένα τα οποία *χρησιμοποιήθηκαν τελικά,* έπειτα από σχετικά μακροχρόνια αλληλογραφία ανάμεσα στο Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων (ΕΔΚΑ) και την ΕΣΥΕ[48], διατέθηκαν σε ψηφιακή μορφή τα στοιχεία που αφορούν τα έτη από το 1981 και μετά και παρουσιάζονται στον **Πίνακα 2** που ακολουθεί. Ο πληθυσμός δηλαδή των απογραφών (1981, 1991, 2001) σε χωρικό επίπεδο νομού *κατά πενταετή ηλικιακή ομάδα* όπως επίσης τα αντίστοιχα γεγονότα των θανάτων και των γεννήσεων. Κατά περίπτωση δε, ανατρέξαμε στη σχετική ιστοσελίδα του διαδικτύου για την παροχή συγκεκριμένων δεδομένων (αναφέρονται σε κάθε πίνακα ή διάγραμμα ξεχωριστά).

[48] Σημειώνεται ότι τα τελευταία απαραίτητα δεδομένα δόθηκαν στο ΕΔΚΑ από την ΕΣΥΕ την 30η Σεπτεμβρίου 2004.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Για τα υπόλοιπα έτη, η εισαγωγή δεδομένων είχε υλοποιηθεί στα πλαίσια της μακροχρόνιας λειτουργίας του Εργαστηρίου Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων (ΕΔΚΑ) του Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΤΜΧΠΠΑ) του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας (ΠΘ) ή έγινε κατά περίπτωση για τις ανάγκες της παρούσας διατριβής.

Η ΕΣΥΕ επίσης προβαίνει σε εκτιμήσεις για τον πληθυσμό στα μεσοδιαστήματα των απογραφών. Έτσι, σε πρώτη φάση διατέθηκε στο ΕΔΚΑ η εκτίμηση του πληθυσμού για το μέσο του κάθε έτους και τη χρονική σειρά από το 1981 έως το 1998. Με βάση τα συγκεκριμένα αυτά τα δεδομένα έγιναν και οι πρώτοι υπολογισμοί των πινάκων της διατριβής. Ωστόσο, όπως είναι αναπόφευκτο, κάθε εκτίμηση περιέχει σφάλματα, με αποτέλεσμα έπειτα από την έκδοση των πρώτων αποτελεσμάτων της απογραφής της 18^{ης}/3^{ου}/2001 αποδείχτηκε ότι το σφάλμα της εκτίμησης του πληθυσμού για τα έτη 1981-98 ήταν της τάξης του 5%, το οποίο θεωρήθηκε αρκετά σημαντικό. Έτσι, επανεκτιμήθηκε από την ΕΣΥΕ ο μόνιμος αυτή τη φορά πληθυσμός της απογραφής ο οποίος είχε ως αποτέλεσμα ετήσια χρονοσειρά από το 1991-2003 για την 1η Ιανουαρίου κάθε έτους. Ωστόσο, αποφασίστηκε *για λόγους συγκρισιμότητας να χρησιμοποιήσουμε το μόνιμο και τον πραγματικό πληθυσμό των απογραφών* καθότι οι όποιες εκτιμήσεις πληθυσμού μοιραία θα ανατραπούν στην επόμενη απογραφή.

Παρά το γεγονός ότι για την εισερχόμενη μετανάστευση η πηγή πληροφόρησης της απογραφής του 2001 δεν επιτρέπει τη διαχρονική ανάλυση, ωστόσο το πρόσφατο του φαινομένου εισροής μεταναστών στην Ελλάδα φαίνεται να ακυρώνει ως ένα βαθμό τη σημασία αυτής της αδυναμίας. Έτσι, ήταν σημαντική για την παρούσα διατριβή η συνεισφορά αυτής της πηγής με τα εκτενή της στοιχεία, η οποία εμπλουτίστηκε με ηλεκτρονικής μορφής δεδομένα από την ΕΣΥΕ, επεκτείνοντας τα ήδη δημοσιευμένα στο χωρικό επίπεδο νομού.

Είναι προφανές τόσο από την ιστορική εξέλιξη της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος όσο και από τα διατιθέμενα επιστημονικά και τεχνολογικά μέσα της κάθε εποχής ότι υπάρχει έντονη διαφοροποίηση στην αξιοπιστία των δεδομένων πριν και μετά τη δεκαετία του 1950. Μετά από αυτήν την διαπίστωση, για λόγους ομοιογένειας και συγκρισιμότητας κρίθηκε αναγκαία η ανάπτυξη των αναλύσεών μας σε δύο χρονικά στάδια, πριν και μετά την εν λόγω χρονική τομή (1950).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 2: Διαθέσιμα δεδομένα *που χρησιμοποιήθηκαν* σε ψηφιακή μορφή

ΧΩΡΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ / ΓΕΓΟΝΟΣ	1900	1928	1940	1951	1961	1971	1981	1991	2001
ΧΩΡΑ-ΕΛΛΑΔΑ									
Πραγματικός Πληθυσμός απογραφών ανά πενταετείς ηλικιακές ομάδες: (0-4,5-9,…,100+)									
Μόνιμος Πληθυσμός απογραφών ανά πενταετείς ηλικιακές ομάδες: (0-4,5-9,…,100+)									
Σύνολο Γεννήσεων									
Θάνατοι ανά πενταετείς ηλικιακές ομάδες: (0,1-4, 5-9,…,100+)									
51 ΝΟΜΟΙ									
Πραγματικός Πληθυσμός απογραφών ανά πενταετείς ηλικιακές ομάδες: (0-4,5-9,…,100+)									
Μόνιμος Πληθυσμός απογραφών ανά πενταετείς ηλικιακές ομάδες: (0-4,5-9,…,100+)									
Σύνολο Γεννήσεων									
Θάνατοι ανά πενταετείς ηλικιακές ομάδες: (0,1-4, 5-9,…,100+)									

Σημείωση: Στην περίπτωση των 13 Διοικητικών Περιφερειών, ισχύουν τα διαθέσιμα για την περίπτωση των νομών καθώς δημιουργήθηκαν από αυτούς με κατάλληλη συνένωση τους.

Τέλος, σχετικά με τις διάφορες διοικητικές αλλαγές που συνέβησαν σε επίπεδο νομού στη διάρκεια της υπό εξέτασης περιόδου και απαιτούσαν ομογενοποίηση των δεδομένων, αυτές ήταν πολύ περιορισμένης έκτασης. Το 1964 με το ΝΔ 4398/22-10-1964 (ΦΕΚ 185/30-10-1964) 'Περί ιδρύσεως νομών Πειραιώς και Γρεβενών και άλλων τινών διατάξεων' ιδρύθηκαν με το Άρθρο 1 και 2 οι νομοί Πειραιώς και Γρεβενών (Μ. Χουλιαράκης, 1976:227). Έτσι, με τον αυτόν το νόμο (4398/64) ιδρύονται:

'Άρθρο 1: 1) Νομός Πειραιώς, αποτελούμενος εκ του πρώην δήμου Πειραιώς, των επαρχιών Αιγίνης, Κυθήρων, Τροιζηνίας και Ύδρας και των νήσων Σαλαμίνος και Σπετσών, αποσπωμένων του νομού Αττικής….3): Νομός Γρεβενών, αποτελούμενος: α) Εκ της ομωνύμου επαρχίας, αποσπωμένης του νομού Κοζάνης, εξαιρέσει της αγροτικής περιοχής υπό την ονομασίαν Ακουμπά, των κοινοτήτων Παλαιοχωρίου και Παναγίας της επαρχίας Γρεβενών, ήτις υπάγεται εις την επαρχίαν Κοζάνης, μη θιγομένων των δικαιωμάτων των κοινοτήτων αυτών επί της εν λόγω περιοχής. Ειδικώτερον, τα όρια της ανωτέρω αγροτικής περιοχής, καθορίζονται υπό του διοικητικού δικαστηρίου ορίων του νομού Κοζάνης, και β) των κοινοτήτων Δασοχωρίου, Δεσκάτης και Παρασκευής, μετά των υπαγομένων εις αυτάς συνοικισμών, αποσπωμένων του νομού Λαρίσης και της επαρχίας Ελασσόνος και υπαγομένων εφεξής διοικητικώς, εις τον νομόν Γρεβενών και την ομώνυμον επαρχίαν, 4) Εις εκάτερον των νομών τούτων συνιστάται νομαρχία.'

Στην περίπτωση του νομού Πειραιώς οι αναλύσεις μας δεν επηρεάζονται καθώς η Περιφέρεια Αττικής έχει αντιμετωπιστεί συνολικά ως νομός και έτσι η διοικητική αυτή μεταβολή δεν δημιούργησε ανάγκες ομογενοποίησης. Στην περίπτωση τώρα του νομού Γρεβενών, η απόσπασή του από το νομό Κοζάνης στον οποίον ήταν επαρχία απετέλεσε μια σχετικά απλή περίπτωση προσαρμογής των δεδομένων αναδρομικά.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

4. Πραγματικός, Μόνιμος, Νόμιμος ή εκτιμώμενος ο Πληθυσμός βάσης των Αναλύσεων; Ένα κρίσιμο ερώτημα με πολλαπλές προεκτάσεις

Έχοντας σημειώσει προηγουμένως τη βαρύτητα της έννοιας του πληθυσμού για τη δημογραφική ανάλυση παραθέτουμε εδώ ένα πρόβλημα το οποίο σχετίζεται με τα δεδομένα. Υπογραμμίζει δε τη σημασία τους σε κάθε προσπάθεια ανάλυσης που γίνεται από την πολιτεία και ενδεχομένως παραπέμπει σε εσφαλμένα συμπεράσματα. Εξαρτάται τέλος από το χωρικό επίπεδο στο οποίο ενδιαφέρεται κάθε φορά ο ερευνητής. Ειδικότερα, από το 1991 και στο εξής, οπότε στις απογραφές καταγράφεται και δημοσιεύεται και ο μόνιμος[49] μαζί με τον πραγματικό πληθυσμό όχι μόνο στο σύνολο της χώρας αλλά και σε όλα τα διοικητικά χωρικά επίπεδα, διαπιστώθηκαν συνταρακτικές διαφορές σε ορισμένα χωρικά επίπεδα, ανάμεσα στα δύο είδη πληθυσμού. Οι διαφορές αυτές γίνονταν μεγαλύτερες όσο χαμηλότερο ήταν το διοικητικό επίπεδο αναφοράς, περνώντας δηλαδή από το νομό σε Καποδιστριακό Δήμο ή Δημοτικό Διαμέρισμα.

Είναι αναμενόμενο ο *πραγματικός* πληθυσμός (δηλαδή όλοι όσοι απογράφηκαν στο σημείο που βρίσκονταν την μέρα της απογραφής) να είναι διαφορετικός τόσο από το *μόνιμο* πληθυσμό (δηλαδή όσους δήλωσαν ως μόνιμη κατοικία τους το συγκεκριμένο χώρο εκείνη την ημέρα) όσο και από το *νόμιμο* πληθυσμό (αυτούς που νομίμως είναι εγγεγραμμένοι στα μητρώα και τους καταλόγους των δημοτολογίων). Όμως η έκταση του φαινομένου και η σημασία του ειδικότερα δεν έχει αξιολογηθεί επαρκώς. Αφήνοντας, όπως και ο αείμνηστος Ν. Σβορώνος (1960) το θέμα του *νόμιμου* πληθυσμού στην άκρη –θέμα το οποίο εφάπτεται κάθε φορά με τις επιλογές της πολιτείας και την αξιοπιστία των επί μέρους θεσμών– και επικεντρώνοντας στις διαφορές ανάμεσα στον *μόνιμο* και *πραγματικό* πληθυσμό των απογραφών, εστιάσαμε το ενδιαφέρον μας στη σημασία τους και στην αξία που έχει η επιλογή ανάμεσά στους δύο τύπους πληθυσμού για τη δημογραφική ανάλυση.

Στα πλαίσια λοιπόν της επεξεργασίας των πιο πρόσφατων δεδομένων των απογραφών του πληθυσμού (1991 και 2001) στο εργαστήριο των Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων του ΤΜΧΠΠΑ του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, διαπιστώθηκε ότι υπάρχει μεγάλη διαφορά ανάμεσα στον *πραγματικό* και *μόνιμο* πληθυσμό της Χώρας όχι τόσο στο ανώτατο χωρικό επίπεδο της Ελλάδος, όσο στα χαμηλότερα αυτού. Η μεταπτυχιακή εργασία του Α. Πηλείδη (2005), τον οποίον ευνόητα ευχαριστούμε για την παροχή των χαρτών σε εμάς, βοήθησε και ανέδειξε στο μέγιστο αυτό το θέμα. Τονίζεται λοιπόν η σημασία που έχει η διαφοροποίηση

[49] Ως *μόνιμος* πληθυσμός μιας περιοχής θεωρούνται όλα τα άτομα που ζουν – διαμένουν συνήθως – στο συγκεκριμένο χώρο. *Πραγματικός* πληθυσμός είναι όλα τα άτομα που καταγράφονται, είναι δηλαδή παρόντες για οποιαδήποτε αιτία στο συγκεκριμένο χώρο την ημέρα της απογραφής (Μ. Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 2004:29).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

της βάσης των αναλύσεών μας (του είδους του πληθυσμού) στα χαμηλά χωρικά επίπεδα, όπου αναδεικνύονται ιδιαιτέρως παραστατικά κατά κύριο λόγο οι μετακινήσεις του πληθυσμού την ημέρα της απογραφής.[50] Σε κάθε περίπτωση πάντως η επιλογή της πληθυσμιακής βάσης των αναλύσεών μας ήταν εκείνη η οποία προσέγγιζε τα περισσότερο κοντινά στην πραγματικότητα συμπεράσματα.

Το ευρύτερο συμπέρασμα από τη μελέτη του Α. Πειλήδη αλλά και από τη γενικότερη εξέταση των χωρικών δεδομένων ήταν ότι όσο '*κατεβαίνουμε*' σε χωρικό επίπεδο ανάλυσης τόσο *σημαντικότερη* είναι η διαφορά ανάμεσα στις δύο κατηγορίες πληθυσμού που εξετάζονται (πραγματικού και μόνιμου). Όταν καταστρώθηκε ο **Χάρτης 1** με την απεικόνιση του μέσου ετήσιου ρυθμού μεταβολής του πραγματικού πληθυσμού ανάμεσα στο 1991 και το 2001 στους πλέον των 6.000 ΟΤΑ του 1991, διαπιστώθηκε ότι η ορεινή Ελλάδα αυξάνεται ως προς την πληθυσμό της, γεγονός το οποίο μας προβλημάτισε σημαντικά. Ήταν μια 'επαναστατική' πορεία των Ελλήνων προς τα βουνά τους; Φαινόταν απίθανο. Με αφορμή αυτόν τον προβληματισμό ξεκίνησε η σύγκριση ανάμεσα στα δύο είδη πληθυσμού τα οποία καταγράφηκαν στις απογραφές αυτές. Το συμπέρασμα, το οποίο συνάδει με πολλαπλά ερωτήματα που αφορούν την χωρική κλίμακα έρευνας, αφορά τη διαπίστωση ότι συνήθως όσο μικρότερο και πιο περιορισμένο είναι το χωρικό επίπεδο αναφοράς, τόσο σημαντικότερη είναι η διαφοροποίηση ανάμεσα στους πληθυσμούς της απογραφής – τον πραγματικό (ο οποίος έως και το 1981 ήταν και ο μόνος) και το μόνιμο (ο οποίος από το 1991[51] και στο εξής θεωρήθηκε για πρώτη φορά άξιος δημοσίευσης).

Έτσι, ενώ στο σύνολο της χώρας για το 1991 και 2001 οι διαφορές ανάμεσα στον πραγματικό και μόνιμο πληθυσμό περιορίζονται στους αριθμούς των περίπου 36 χιλ. (μόλις 3,5‰) και 30 χιλ. (2,7‰) κατοίκων αντίστοιχα[52], όσο το χωρικό επίπεδο γίνεται μικρότερο, αναδεικνύονται σημαντικές διαφοροποιήσεις οι οποίες σχετίζονται βασικά με τη μετακίνηση των Ελλήνων την ημέρα της απογραφής. Διαπιστώνεται συνεπώς ότι υπάρχει η συνήθεια οι Έλληνες να μετακινούνται την ημέρα της απογραφής με στόχο να καταχωρηθούν ως κάτοικοι του τόπου καταγωγής τους. Η επιλογή της πολιτείας να λαμβάνει υπόψη τον πληθυσμό της απογραφής στις αποφάσεις της, υπήρχε από την αρχή του Ελληνικού κράτους με πολλαπλές συνέπειες. Έτσι, πολλοί νόμοι δεν θα μπορούσαν να εφαρμοστούν από τη διοίκηση χωρίς τη χρησιμοποίηση των δημογραφικών στατιστικών και ειδικότερα του μεγέθους του πληθυσμού

[50] Υπενθυμίζουμε ότι αναφερόμαστε στις δύο απογραφές για τις οποίες δημοσιεύθηκαν τέτοιου είδους στοιχεία, στις 14/3/1991 και 18/3/2001, των οποίων τα αποτελέσματα σε κάθε χωρικό επίπεδο είχαμε την ευκαιρία να κατέχουμε.
[51] Είχε δοθεί κάποια σημασία και στην προπολεμική απογραφή του 1940.
[52] Ο πραγματικός πληθυσμός σε σύνολο χώρας καταγράφει επιπλέον του μόνιμου πληθυσμού κάποιους τουρίστες και διερχόμενους στη χώρα.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

των διαφόρων εδαφικών περιοχών ή διοικητικών μονάδων. Για παράδειγμα, δεν θα ήταν δυνατόν να καθοριστεί ο αριθμός των βουλευτών κάθε εκλογικής περιφέρειας, ο αριθμός των μελών των δημοτικών και τοπικών συμβουλίων[53] ή και άλλων κρατικών οργάνων τα οποία εξαρτώνται από τον πληθυσμό ή ακόμη και το ύψος των κονδυλίων που θα παρείχε το κράτος στο συγκεκριμένο τόπο.

Οι Έλληνες λοιπόν παρά το γεγονός ότι είχαν συμμετάσχει ενεργά στο φαινόμενο της αστικοποίησης αλλά και (σε μικρότερο βαθμό ως προς το παρόν φαινόμενο) της εξωτερικής μετανάστευσης –είτε σε κάθε νομό με προορισμό το αστικό του κέντρο είτε με στόχο τα μεγάλα αστικά κέντρα κάθε εποχής[54] – σε κάθε απογραφή των τουλάχιστον τελευταίων τριάντα ετών, θεωρούσαν ότι 'όφειλαν' να μετακινηθούν στον τόπο καταγωγής τους ώστε να τον υποστηρίξουν[55] αριθμητικά –. Το αποτέλεσμα της πράξης αυτής μπορεί εύκολα να διαπιστωθεί από τους **Χάρτες 1-6** του **Παραρτήματος Α,** στους οποίους διαφαίνονται καθαρά οι συνέπειες των μετακινήσεων την ημέρα της απογραφής των Ελλήνων στις μετρήσεις των μεγεθών του πληθυσμού.

Σε μια πρώτη ανάγνωση των χαρτών διακρίνεται από τους **Χάρτες 1** και **2** η εύλογη 'ανησυχία' σχετικά με τη συσσώρευση πληθυσμού στα ορεινά της χώρας. Με μεγαλύτερη σημασία στο χωρικό επίπεδο των 6000 περίπου ΟΤΑ του 1991 (**Χάρτης 1**) απ΄ ότι στην περίπτωση των 1000 περίπου ΟΤΑ που ορίστηκαν το 1997 (**Χάρτης 2**) με τον περίφημο νόμο 'Καποδίστρια'[56], ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής από το 1991 έως το 2001 για τον πραγματικό πληθυσμό αναδεικνύει έναν χάρτη με σημαντικό ρυθμό αύξησης του μεγέθους του πληθυσμού στα ορεινά σημεία της χώρας, παρατηρώντας επίσης ότι το κλασσικό S της ανάπτυξης ατόνησε, διατηρώντας μόνο την αύξηση των αστικών κέντρων καθώς οι ημερήσιες μετακινήσεις ήταν τόσο σημαντικές που το υπέκρυψαν. Ο πραγματικός πληθυσμός που απογράφηκε στα ορεινά ήταν δηλαδή κατά πολύ μεγαλύτερος από το μόνιμο πληθυσμό που τα κατοικεί. Και επειδή τα άτομα που απογράφηκαν μετακινήθηκαν από τα πεδινά και αστικά κέντρα κυρίως, δηλαδή από το S της ανάπτυξης, εμφανίστηκε στη χαρτογράφηση αυτή η διάσπαση του οικονομικά ανεπτυγμένου άξονα της χώρας.

---

[53] Ν. 2539/1997, αρ.4, παρ.3.
[54] Επαναλαμβάνουμε ότι τα κέντρα αυτά ήταν η ευρύτερη περιοχή του αστικού περιβάλλοντος των Αθηνών και της Θεσσαλονίκης.
[55] Δεδομένου ότι όπως προαναφέρθηκε η διανομή των οικονομικών κονδυλίων σε πολλές περιπτώσεις είχαν ως πρώτο κριτήριό τους το μέγεθος του τοπικού πληθυσμού (παραδείγματος χάριν, βλ. Ν.1622/14-7-1986, αρ.3, παρ. 3: 'Πόροι των τοπικών συμβουλίων είναι μόνο *η ετήσια προς αυτά οικονομική ενίσχυση από το δήμο, το ύψος της οποίας ορίζεται κλιμακωτά με βάση τον πραγματικό πληθυσμό* που έχει απογραφεί μέσα στη χωρική αρμοδιότητα του κάθε τοπικού συμβουλίου και το ύψος της κατ΄ άτομο ετήσιας τακτικής οικονομικής ενίσχυσης των ΟΤΑ ως εξής…').
[56] Ν. 2539/1997, ΦΕΚ (244/4-12-1997), 'Συγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης'.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Έτσι, και ενδεχομένως δυστυχώς, η αλματώδης αύξηση του πληθυσμού του ορεινού όγκου της Πίνδου και της Κεντρικής Πελοποννήσου είναι αναντίστοιχη με την πραγματικότητα. Μετά την σύγκριση ανάμεσα στον *πραγματικό* και το *μόνιμο* πληθυσμό το 1991 και το 2001 στο χωρικό επίπεδο των Δήμων και Κοινοτήτων αλλά και του νομού αναδείχτηκε το προαναφερθέν πρόβλημα σε όλη του την έκταση. Ο λόγος πραγματικού προς το μόνιμο πληθυσμό των 1000 ΟΤΑ το 1991 και το 2001 (**Χάρτες 3** και **4** αντίστοιχα), ερμηνεύει την πλασματική αύξηση (1991-01) του πληθυσμού του ορεινού όγκου η οποία παρουσιάστηκε στους **Χάρτες 1** και **2**. Με μεγαλύτερη ένταση το 2001 απ΄ ότι το 1991 ο πραγματικός πληθυσμός του ορεινού όγκου ήταν έως και δύο φορές μεγαλύτερος ενώ ορισμένοι κυρίως πεδινοί και αστικοί ΟΤΑ παρουσίασαν μείωση στον *πραγματικό* τους πληθυσμό σε σχέση με το *μόνιμο* έως και στο μισό τους. Οι ίδιες δε αναλογίες σε επίπεδο νομού **(Χάρτης 5)** αναδεικνύουν ένα σαφώς ηπιότερο μοτίβο λόγω του γεγονότος ότι οι μετακινήσεις γίνονταν σε μεγαλύτερο βαθμό εντός των ορίων των νομών, κυρίως από τα πεδινά προς τα ορεινά, με συνέπεια πολλές να μην καταγράφονται καν σε επίπεδο νομού. Έτσι, ενώ σε επίπεδο 'Καποδιστριακού' ΟΤΑ πολλές φορές υπήρχε διπλάσια αναλογία πραγματικού προς το μόνιμο πληθυσμό, σε επίπεδο νομού η μέγιστη τιμή της αναλογίας είναι 1,64 και αφορά το Ν. Ευρυτανίας το 2001, σαφώς χαμηλότερη από την προηγούμενη περίπτωση.

Ακόμη, ο **Χάρτης 6**, ο οποίος αφορά την ποσοστιαία μεταβολή του *μόνιμου* πληθυσμού της Ελλάδας από το 1991 έως το 2001 σε επίπεδο Καποδιστριακού ΟΤΑ, αντικατοπτρίζει την πραγματικότητα δίνοντας την ακριβώς αντίστροφη από τους **Χάρτες 1** και **2** εικόνα: ο *μόνιμος* πληθυσμός του ορεινού όγκου μειώνεται περαιτέρω, ενώ ιδιαίτερη αύξηση εμφανίζουν ΟΤΑ που περιλαμβάνουν/ονται σε μεγάλα έως και ορισμένα μεσαίου μεγέθους αστικά κέντρα. Επίσης, το χωρικό μοτίβο αύξησης είναι σαφώς οριοθετημένο στα πεδινά της χώρας, στα βόρεια παράλια της Κρήτης και σε όλα σχεδόν τα νησιά του Αιγαίου και τα Ιόνια με εξαίρεση τη Λέσβο, Μυτιλήνη, Χίο, Σάμο και Λευκάδα. Ορισμένοι δε ΟΤΑ οι οποίοι εμφανίζουν κάποια σημαντική αύξηση δίχως να 'υποστηρίζονται' από τους γειτονικούς τους, χρειάζονται εξέταση κατά περίπτωση προκειμένου να δοθούν οι ερμηνείες, κάτι το οποίο ξεφεύγει από τα όρια της παρούσης διατριβής.

Παρόλα αυτά το παραπάνω φαινόμενο παρουσιάζει ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά στη διάρκεια του χρόνου ως προς το χωρικό επίπεδο του νομού το οποίο είναι και το χαμηλότερο στις αναλύσεις μας: η κύρια μετακίνηση σε κάθε περίπτωση προέρχεται από τα δύο μεγάλα αστικά κέντρα και το Νομό Λαρίσης. Επιπλέον, οι Νομοί Ξάνθης, Ροδόπης, Καστοριάς, Χίου και Σάμου, εμφανίζουν μόνιμο πληθυσμό μικρότερο από τον πραγματικό που βρέθηκε επί τόπου την ημέρα της απογραφής, με σχετική σταθερότητα και μικρής σημασίας διακυμάνσεις.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Δεν πρέπει συνεπώς να περιορίσουμε την ερμηνεία μας στη μετακίνηση της ημέρας της απογραφής για τη διαφορά αυτήν και ιδιαίτερα για τις μικρές διακυμάνσεις, καθώς και άλλοι λόγοι, όπως η παρουσία στρατού ή η εποχική μετακίνηση για λόγους εργασίας (π.χ. το ναυτικό επάγγελμα) να δικαιολογεί τις μικρές αυτές διαφορές.

Από την άλλη πλευρά, τρεις νομοί συγκεντρώνουν σε κάθε περίπτωση (παρά τη μεταβαλλόμενη ένταση κάθε φορά) το μεγαλύτερο ποσοστό επισκεπτών την ημέρα της απογραφής: οι νομοί Ευρυτανίας, Γρεβενών και Φθιώτιδας και των οποίων η αναλογία μόνιμου/πραγματικού πληθυσμού ήταν 60,1%, 85,7%, 94,7% αντίστοιχα το 2001. Με άλλα λόγια στο νομό Ευρυτανίας την ημέρα της απογραφής του 2001 μόνο το 60,1% του συνολικού πληθυσμού που βρέθηκε στο νομό αντιστοιχούσε σε αριθμό μόνιμων κατοίκων. Ένα πολύ σημαντικό ποσοστό 39,9% των παρόντων ατόμων αντιστοιχούσε σε πλασματικό πληθυσμό και οφειλόταν στη μετακίνηση της ημέρας της απογραφής.

Αιτία της παραπάνω διαπίστωσης ήταν η αλλαγή όλων των αναλύσεών μας, για τα έτη 1991 και 2001 οι οποίες είχαν διεξαχθεί με βάση τον ‘παραδοσιακό’ πραγματικό πληθυσμό των χωρικών ενοτήτων, χρησιμοποιώντας αντ΄ αυτού το μόνιμο πληθυσμό τους. Μια περαιτέρω διερεύνηση ενσωματώθηκε στη διατριβή αυτήν: Σε κάθε περίπτωση, θεωρήθηκαν ως περισσότερο αξιόπιστα τα αποτελέσματα των υπολογισμών που έγιναν με βάση το μόνιμο πληθυσμό (για το 1991 και 2001) σε επίπεδο νομού χωρίς όμως να παραληφθεί εντελώς η ανάλυση με βάση τον πραγματικό πληθυσμό. Η τελευταία ενέργεια ήταν αναπόφευκτη διότι η μόνη εφικτή ανάλυση στο βάθος του παρελθόντος χρόνου δεν μπορούσε παρά να βασίζεται σε δεδομένα πραγματικού πληθυσμού εφόσον για όλες τις παρελθούσες απογραφές δεν υπήρχε καμία δημοσίευση του μόνιμου πληθυσμού.

Τέλος, για μια ακόμη φορά είναι αναγκαίο να σημειωθεί η βαρύτητα της εκτίμησης του πληθυσμού αναφοράς των αναλύσεων, καθώς από την ορθότητά της εξαρτάται και η επιστημονική ακεραιότητα των όποιων συμπερασμάτων των αναλύσεών της διατριβής οι οποίες τονίζεται ότι πάντοτε βασίστηκαν στη διεθνή και καθιερωμένη βιβλιογραφία.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

5. Συμπεράσματα

Σε πρώτη φάση και αναφορικά με την ιστορική εξέλιξη της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος διαπιστώνουμε ότι η προσπάθεια οργάνωσής της ταυτίζεται με την εγκαθίδρυση του Ελληνικού κράτους το 1828 από τον Ιωάννη Καποδίστρια. Εντούτοις, η ολοκλήρωση της οργάνωσής της συνεχίζεται έως και το τέλος του εικοστού αιώνα με την πιο πρόσφατη μεταβολή του διοικητικού οργανισμού της να συμβαίνει μόλις το 2000. Όσον αφορά τα δημογραφικά δεδομένα, η ουσιαστική υλοποίηση στατιστικών Φυσικής Κίνησης και οργανωμένων Απογραφών πληθυσμού ξεκίνησε μεταπολεμικά. Είναι γεγονός ωστόσο ότι οι πρώτες προσπάθειες καταγραφών είχαν αρχίσει με το ξεκίνημα της πρώτης θεσμοθετημένης μορφής κρατικής στατιστικής υπηρεσίας.

Έτσι, και ταυτοχρόνως με την πρώτη προσπάθεια δημιουργίας κρατικής υπηρεσίας στατιστικής, το 1828 από τον Ιωάννη Καποδίστρια διατάχθηκε και η πρώτη ‘απογραφή’ του Ελληνικού Πληθυσμού η οποία επιπλέον της καταγραφής του πληθυσμού της χώρας το 1828 είχε αναδρομική ως προς το 1821 ισχύ. Ακολούθησε το 1836 η πρώτη γενική απογραφή του πληθυσμού του Βασιλείου της Ελλάδας η οποία επαναλαμβανόταν κάθε χρόνο μέχρι το 1845 και μετά σε ακατάστατες χρονικές περιόδους, το 1848, 1853, 1856, 1861, 1870, 1879, 1889, 1896, 1907, 1920, 1928, 1940 και κάθε δεκαετία από το 1951 και μετά έως και το 2001.

Παρά το γεγονός ότι ήδη από το 1836 είχε ξεκινήσει η καταμέτρηση των γεγονότων της Φυσικής Κίνησης του Πληθυσμού, μόλις το 1938 επεκτάθηκε σε όλη τη χώρα η υποχρέωση της καταγραφής τους. Δεδομένων όμως του Β΄ΠΠ και των πολιτικών αναταραχών που προέκυψαν, μόλις από το 1956 και μετά έγινε εφικτή η ετήσια έκδοση της ‘Στατιστικής της Φυσικής Κίνησης του Πληθυσμού’, ένα έντυπο το οποίο συνεχίζει μέχρι και μετά το 2001 να αποτελεί την πηγή των δεδομένων γεννήσεων, γάμων, θανάτων και διαζυγίων της Ελλάδας.

Η αξιοπιστία και η πληρότητα των δεδομένων αποτελεί ένα θέμα το οποίο διερευνάται από την ΕΣΥΕ σε τακτική βάση και με συγκεκριμένες μεθόδους. Σημαντικό είναι το γεγονός ότι παρά τα όποια προβλήματα των καταγραφών υπάρχουν, αυτά ελέγχονται εκ των υστέρων και διορθώνονται στα μέτρα του εφικτού. Αυτό που διαπιστώνεται όμως και αφορά τις απογραφές πληθυσμού αφορά ζητήματα που προκύπτουν στο στάδιο της επεξεργασίας και όχι της συλλογής των δεδομένων, ειδικότερα στις τρεις πρώτες μεταπολεμικές απογραφές.

Ένα ακόμη ζήτημα που ανέκυψε στην πορεία της διατριβής και αφορά τη διαχείριση των δεδομένων η οποία σε γενικές γραμμές δεν παρουσίασε ιδιαίτερο πρόβλημα, είναι αυτό του πληθυσμού βάσης των υπολογισμών. Υπήρξε λοιπόν διαφοροποίηση ανάμεσα στο μόνιμο και πραγματικό πληθυσμό των δύο τελευταίων απογραφών, η οποία γινόταν ιδιαίτερα σημαντική σε χωρικό επίπεδο νομού και χαμηλότερο.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Καθώς στις αναλύσεις μας έχουμε 'επιλέξει' το επίπεδο του νομού στο βαθμό που δεν υπάρχει δυνατότητα να κατέλθουμε σε χαμηλότερο χωρικό επίπεδο, προέκυψε η ανάγκη υπολογισμών με τη χρήση και των δύο πληθυσμών αναφοράς.

Τέλος, οφείλουμε να υπενθυμίσουμε ότι για το σύνολο των υπολογισμών χρησιμοποιήσαμε τους πληθυσμούς των απογραφών. Οι όποιες εκτιμήσεις πληθυσμών έχουν γίνει από την ΕΣΥΕ, παρά τη γενικότερη ωφελιμότητα τους είναι αναπόφευκτο να περιέχουν σφάλματα και για το λόγο αυτό δεν χρησιμοποιήθηκαν. *Ένα σχόλιο ακόμη όσον αφορά τα δεδομένα, το οποίο δεν πρέπει να παραληφθεί καθώς επηρέασε πολλές πτυχές της διατριβής αφορά τη μεγάλη χρονοτριβή και το χρηματικό κόστος που προϋπέθετε η παροχή τους από την ΕΣΥΕ.*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ: ΔΙΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΦΑΣΗ – ΟΙ ΜΕΓΑΛΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ

1. Η επιστήμη της Δημογραφίας

Η επιστήμη της Δημογραφίας αποτελεί ένα σχετικά νέο γνωστικό πεδίο το οποίο ανέκυψε ως παρακλάδι της Στατιστικής, αποκτώντας διαδοχικά ονόματα όπως 'ανθρώπινη βιολογία', 'βιομετρία', 'Βιοστατιστική', μέχρι να καταλήξει στο σημερινό της όνομα. Η σύγχρονη ορολογία αποτελεί εφεύρεση του A. Guillard στα τέλη του 19^{ου} αιώνα (1855) ο οποίος και ορίζει τη δημογραφία ως 'τη φυσική και κοινωνική ιστορία του ανθρώπινου γένους' ή, υπό τη στενότερη έννοια, 'τη μαθηματική γνώση των πληθυσμών, των γενικών τους κινήσεων, της φυσικής, πολιτικής, διανοητικής και ηθικής κατάστασής τους', (στο Θ.Κ. Παπαϊωάννου, 1966, τ.4:1753). Ας μην ξεχνάμε βέβαια και την ετυμολογία της λέξεως 'δημογραφία' η οποία είναι σύνθετη λέξη και αποτελείται από το 'δήμος' (της αρχαίας πόλεως και του πληθυσμού της) και 'γράφειν' (με την έννοια του περιγράφω) (Γ. Σιάμπος, 1993:2).

Στη συνέχεια και κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1950, όταν η επιστήμη της δημογραφίας έφτασε στην ωριμότητά της ώστε να καταγραφεί στα λεξικά ως όρος, τη συναντάμε να επεξηγείται από διάφορους συγγραφείς με ορισμούς που κυμαίνονται από σύντομες και ολιγόλογες φράσεις έως ολόκληρα φύλα ανάγνωσης. Σχεδόν κάθε βιβλίο που άπτεται του αντικειμένου της δημογραφίας ξεκινά με τον ορισμό της (T.H. Hollingsworth, 1969:14) και αν αφορά το θέμα του βιβλίου μια μικρή περιγραφή του περιεχομένου της (R. Pressat, μετ. 1980:1).

Ο P.R. Cox (1950:1) την ορίζει ως 'η μελέτη των ανθρώπινων πληθυσμών με στατιστικές μεθόδους, η οποία ασχολείται με ζητήματα όπως είναι οι αριθμοί των ατόμων που ζουν, πεθαίνουν ή γεννιούνται σε μια χώρα ή μια περιοχή, καθώς και η μέτρηση της γεννητικότητος, της θνησιμότητας και του ποσοστού των γάμων. Στην αρμοδιότητα του κλάδου περιλαμβάνονται, προκειμένου να επιτευχθούν ορισμένοι σκοποί, εκτός από τους ποσοτικούς και ορισμένοι ποιοτικοί παράγοντες'.

Ένας απλός ποσοτικός ορισμός δίνεται από τον P. Vincent το 1953 και η δημογραφία ορίζεται ως 'Η ποσοτική ανάλυση κατά φύλο και ηλικία ενός πληθυσμού και η μετακίνηση των ανθρώπων από τόπο σε τόπο' (P.R. Cox, 1950 και P. Vincent, 1953 στο J.T. Zadrozny, 1959:86). Ακόμη στο ορθογραφικό ερμηνευτικό των εκδόσεων Γιοβάνη (Χρ. Γιοβάνης, 1970:394) αναφέρεται ως 'η στατιστική μελέτη της καταστάσεως και της κινήσεως του πληθυσμού χώρας'.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Το πολύγλωσσο δημογραφικό λεξικό του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ, 1958, No 29:3) ορίζει τη δημογραφία ως 'την επιστημονική μελέτη ανθρώπινων πληθυσμών, που αναφέρεται πρωταρχικά στο μέγεθος, τη διάρθρωση και την ανάπτυξή τους' (ΟΗΕ, 1958 στο UNESCO, 1972, τ.Α:130-1 και στο Μ. Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 2004:25).

Στο πολύγλωσσο δημογραφικό λεξικό της UNESCO (1972, τ.Α:130-1), εκτός από τους παραπάνω ορισμούς υπάρχει και ένας πιο σύγχρονος, περισσότερο ευρύς και περιγραφικός ορισμός, ο οποίος εκτός από θέματα αριθμών εισάγει μάλλον με δειλό τρόπο και ζητήματα αιτίας: 'Η δημογραφία ασχολείται με αριθμούς πληθυσμών, με τις αριθμητικές μεταβολές τους και με τους τρόπους με τους οποίους επέρχονται αυτές οι αλλαγές, - όπως π.χ. με την υπεροχή των γεννήσεων επί των θανάτων ή με τη μετανάστευση. Στις αρμοδιότητες της δημογραφίας υπάγεται επίσης η διαίρεση των πληθυσμών σε διάφορες υπο-ομάδες κατά φύλο, ηλικία, οικογενειακή κατάσταση, καθώς και οι αλλαγές αυτών των διαρθρώσεων. Η δημογραφία χρησιμοποιεί κυρίως ποσοτικές και στατιστικές μεθόδους, καθώς και ειδικές τεχνικές, οι οποίες έχουν επινοηθεί για την επεξεργασία των δημογραφικών δεδομένων. Μερικές φορές πάντως θεωρείται ότι στην αρμοδιότητα της δημογραφίας υπάγονται η μελέτη των μακροπρόθεσμων κινήσεων του πληθυσμού και οι θεωρητικές πιθανολογήσεις ως προς τα αίτια αυτών των κινήσεων. Μερικές φορές ο όρος "δημογραφία" εφαρμόζεται και στη μελέτη πληθυσμού των ζώων'.

Στο παρόν, στη μετάβαση ανάμεσα στις δεύτερη και την τρίτη χιλιετηρίδα μ.Χ. η επιστήμη της δημογραφίας έρχεται να συναντήσει τον εμπνευστή της, διευρύνοντας τα όριά της πέρα από τα στενά στατιστικά μονοπάτια τα οποία ακολούθησε καθ΄ όλη τη διάρκεια του εικοστού αιώνα σε προσπάθειες αναζήτησης ερμηνευτικών σχημάτων και θεωρητικών πλαισίων που θα της επιτρέψουν να συνεργαστεί και να συμπληρώσει συγγενή εννοιολογικά πεδία όπως η κοινωνιολογία αλλά και η οικονομία ή η χωροταξία, επιστήμη του σχεδιασμού. Έτσι ο Γ. Σιάμπος (1993:2-26) δίνοντας τον ορισμό και περιγράφοντας αναλυτικά το περιεχόμενο της επιστήμης της δημογραφίας αναφέρει:

'Ορισμός: Η Δημογραφία είναι επιστήμη, η οποία έχει ως αντικείμενό της την ποσοτική κυρίως μελέτη των ανθρωπίνων πληθυσμών, από απόψεως μεγέθους, δομής και αναπτύξεως αυτών. Προς το σκοπό αυτό, η Δημογραφία, με ειδικές μεθόδους καταρτίζει δημογραφικές στατιστικές, αναλύει τα προκύπτοντα από αυτές δημογραφικά δεδομένα, αναζητεί τα αίτια και τις συνέπειες των πληθυσμιακών μεταβολών και διαμορφώνει μέτρα δημογραφικής πολιτικής.

…Η μελέτη του ανθρώπινου πληθυσμού…είναι ποσοτική κυρίως, λόγω της σπουδαιότητας η οποία αποδίδεται στην αριθμητική άποψη των φαινομένων. Δεν αποκλείεται, όμως, και η μελέτη του πληθυσμού σε σχέση με ποιοτικά χαρακτηριστικά, (φυσικά, πνευματικά, κοινωνικά κ.λπ..)….

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

…. Επομένως η Δημογραφία, πέρα της Στατιστικής, σχετίζεται με το μεγαλύτερο μέρος των κοινωνικο-οικονομικών επιστημών, καθώς επίσης και με ορισμένες των φυσικών επιστημών όπως είναι η α) Γεωγραφία…, β) Ιστορία…, γ) Οικονομική Επιστήμη…, δ) Κοινωνιολογία…, ε) Βιομετρία…, στ) Γενετική… και πολλοί άλλοι κλάδοι (αναφερομένων της Εθνογραφίας, της Νομικής, της Πολιτικής, της Ιατρικής, της Κοινωνικής Υγιεινής κ.λπ.).'

Ο Γ. Σιάμπος λοιπόν μας δίνει τη διεπιστημονική οπτική με την οποία χρήσιμο θα ήταν να αντιμετωπίζεται η δημογραφία έτσι ώστε αφενός μεν το αντικείμενό της να αποτελεί εισροή για τους άλλους κλάδους, αφετέρου δε να είναι δυνατόν να λαμβάνει και να ενσωματώνει τα αποτελέσματα των συγγενών επιστημών όπου είναι απαραίτητα, για να αποφεύγει τη στενή αριθμητική οπτική που εξ αντικειμένου της δίνει η Στατιστική της φύση.

Έτσι η *Δημογραφία* φέρεται να εξετάζει την κατάσταση και την εξέλιξη του πληθυσμού να διερευνά τις αλληλεπιδράσεις ανάμεσα στον πληθυσμό και το κοινωνικό και ευρύτερα οικολογικό πλαίσιο της ύπαρξής του. Βασικό χαρακτηριστικό της είναι η ποσοτική της διάσταση ενώ η στατιστική είναι το ουσιώδες εργαλείο της. Έχει όμως και μια διάσταση ποιοτική η οποία γίνεται περισσότερο κατανοητή στη διερεύνηση των μεγάλων κατηγοριών των πληθυσμών και των δημογραφικών συμβάντων, συνεκτιμώντας τις αλληλεπιδράσεις τους με το πλαίσιο της ύπαρξής τους (Μ. Τομαρά-Σιδέρη, 1998:11).

Λόγω της ανάγκης εξειδίκευσης των σχέσεων της δημογραφίας με ορισμένες πτυχές της πραγματικότητας έχουν αναπτυχθεί εξειδικεύσεις, μορφές, ή θα μπορούσαμε να πούμε υποκατηγορίες, κλάδοι της επιστήμης: Η *Περιγραφική Δημογραφία* καλύπτει την κατάρτιση των στατιστικών πινάκων και διαγραμμάτων και την ανάλυση τους, η *Ιστορική δημογραφία* η οποία εξετάζει την εξέλιξη των πληθυσμών ιδιαίτερα σε περιόδους ανεπάρκειας των στατιστικών δεδομένων, η *Κοινωνική δημογραφία* η οποία μελετά τις σχέσεις ανάμεσα στα κοινωνικά και δημογραφικά φαινόμενα, η *Οικονομική Δημογραφία* ανάμεσα στις οικονομικές παραμέτρους και τη δημογραφική εξέλιξη του κάθε πληθυσμού που εξετάζει, και την *Ποιοτική Δημογραφία* η οποία ασχολείται με τις σωματικές και πνευματικές ιδιότητες των ατόμων σε έναν πληθυσμό καθώς και τις διαδικασίες που συμβάλλουν στη μέλλουσα εξέλιξή τους (Μ. Παπαδάκης, 1985, σ.16-17).

Θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι η παρούσα εργασία εγγράφεται στα πλαίσια της κοινωνικής και οικονομικής δημογραφίας, χωρίς να ξεχνάμε ότι βασίζεται στην περιγραφική δημογραφία, χρησιμοποιώντας στοιχεία της Ιστορικής. Είναι στη φύση της επιστήμης του σχεδιασμού η οριζόντια αυτή αντιμετώπιση των φαινομένων καθώς μόνο μέσα από μια ολιστική προσέγγιση των δεδομένων είναι δυνατόν να χαραχθούν όλα τα δυνατά μονοπάτια πολιτικών δρομολογίων που ο σχεδιασμός οφείλει να υποδεικνύει κάθε φορά.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Στην Ελλάδα, παρόλο που η καταγραφή των στατιστικών δεδομένων ξεκίνησε σχετικά νωρίς (1828), η επιστήμη της δημογραφίας δεν άρχισε να υφίσταται ως τέτοια, παρά μόνο από τις αρχές του εικοστού αιώνα και στο εξής. Όπως αναφέρει ο Β. Βαλαώρας στον πρόλογο του βιβλίου του κ. Γ.Φ. Ταπεινού 'Στοιχεία Δημογραφίας', (1993): 'Οι πρωτεργάται της νεογενούς επιστημονικής ερεύνης των ανθρωπίνων πληθυσμών συνωθούντο κυρίως στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης και της Βορείου Αμερικής…'. Εμείς θα προσθέσουμε για την Ελληνική δημογραφική ιστορία ότι ο Β. Βαλαώρας με πληθώρα δημοσιεύσεων (ακούραστα από το 1936 έως το 1991 σύμφωνα και με τη μαρτυρία του ιδίου στο παραπάνω κείμενο) έθεσε μαζί με τους άλλους πρωτεργάτες της δημογραφικής έρευνας στην Ελλάδα, Γ. Σιάμπο, Γ. Ταπεινό, κ.ά. τις βάσεις για την όποια εξέλιξη της επιστήμης αυτής στη χώρα μας.

Δύο είναι οι βασικές θεωρίες που συναντάμε στην επιστήμη της Δημογραφίας. Η μία είναι μάλλον μια προφητεία και θέση –παρά θεωρία– και είναι η Μαλθουσιανή δυσμενής πρόβλεψη των κινδύνων του υπερπληθυσμού στον κόσμο, και η άλλη είναι η θεωρία της Δημογραφικής μετάβασης. Και οι δύο παρουσιάζονται συνοπτικά στην παρούσα εργασία καθότι αποτελούν τους δύο ακρογωνιαίους θεωρητικούς λίθους της επιστήμης της Δημογραφίας, ενώ παράλληλα είναι αναγκαίο να τις αντιμετωπίσουμε ως αλληλένδετες μεταξύ τους καθώς απασχολούνται με το ίδιο αντικείμενο αλλά με άλλη οπτική γωνία. Αμφότερες απασχολούνται με την πορεία των πληθυσμών: Ο T. Malthus προβλέπει το μέλλον τους σε σχέση με τους πόρους (οικονομική σκοπιά) ενώ η θεωρία της Δημογραφικής μετάβασης περιγράφει και αναλύει (ως επαγωγική θεωρία) παρά ερμηνεύει τις εξελίξεις τους.

2. Η εξέλιξη του πληθυσμού και οι παγκόσμιοι πόροι

Εισαγωγή

Αντικείμενο της δημογραφίας είναι ο πληθυσμός στις διάφορες εκδηλώσεις του. Αυστηρά δημογραφικά ως 'πληθυσμός' ορίζεται το σύνολο των κατοίκων μιας περιοχής σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή ή περίοδο. Σύμφωνα με τον F. Braudel, ο πληθυσμός θεωρείται σαν ένας αναβαθμός της κοινωνίας ο απόλυτος υλικός όρος ύπαρξης κοινωνίας και ιστορίας ενώ ο M. Foucault τον αντιμετώπισε ως έναν από τους καταναγκασμούς που καθορίζουν τις δυνατότητες τις ανάγκες και τις δυναμικές του κοινωνικού σχηματισμού στο σύνολό του.

Με μια διαφορετική οπτική προσέγγιση, η έννοια του πληθυσμού μπορεί να αντιμετωπιστεί σε ένα διαδραστικό επίπεδο, καθώς πάνω σε αυτόν εκδηλώνεται η επίδραση άλλων στοιχείων του κοινωνικού σχηματισμού όπως είναι η οικονομική δραστηριότητα, το φυσικό περιβάλλον, οι κοινωνικές δομές, τα ιδεολογικά και πολιτικά συστήματα κ.λπ.. Έτσι η εξέταση του πληθυσμού μπορεί να προσφέρει γνώση για τον ίδιο ως κομμάτι της κοινωνικής ζωής, σαφέστερη κατανόηση συνολικά της κοινωνίας αλλά και εκτίμηση της κατάστασης και άλλων διαστάσεών της (π.χ. πολιτική και οικονομία) (Μ. Τομαρά-Σιδέρη, 1998:14-15).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Το μέγεθος του πληθυσμού απετέλεσε ένα θέμα που απασχόλησε περισσότερο την ανθρώπινη σκέψη, κυρίως επειδή συνδέεται άμεσα με θέματα πόρων και επιβίωσης αλλά και με άλλου τύπου έννοιες όπως είναι το βιοτικό επίπεδο και η οικονομική ανάπτυξη. Αρχικά, η προσέγγιση του μεγέθους του πληθυσμού φαίνεται ότι ως θέμα υποκινήθηκε για πολιτικούς σκοπούς. Παραδείγματος χάριν, οι απόψεις του Πλάτωνα στην Πολιτεία περί 'στατικού πληθυσμού' για να διατηρηθεί η ενότητα της πόλης, είχαν πολιτικά κίνητρα και έως τον 16^{ο} αιώνα φαίνεται ότι αυτά επικρατούν στη συζήτηση για τον προσδιορισμό των επιθυμητών πληθυσμιακών μεγεθών. Το μέγεθος του πληθυσμού συνδέεται με τη στρατιωτική δύναμη και με την εύρωστη οικονομία καθώς ο αριθμός των εργαζόμενων προσδιορίζει και την αποτελεσματικότητα της κοινωνίας καθώς οι τεχνολογίες –εντάσεως εργασίας– όπως ήταν πριν από τη βιομηχανική επανάσταση εκεί βασίζονταν για να αναπτυχθούν.

Από τα τέλη του 17^{ου} αιώνα, όταν οι ιδέες επηρεάστηκαν από τις εμποροκρατικές-αποικιοκρατικές αντιλήψεις που συνδέονται με τις οικονομικές δραστηριότητες των ισχυρών οικονομικά χωρών σε παγκόσμιο επίπεδο, το πρόβλημα του πληθυσμού αρχίζει να συσχετίζεται με θέματα πόρων και επιβίωσης. Αναδύεται η οικονομική αντίληψη των πραγμάτων ενώ αναπτύσσονται αφενός αισιόδοξες τάσεις ως προς την αύξηση του πληθυσμού ο οποίος θεωρείται ότι αποτελεί πηγή δύναμης και πλούτου για ένα κράτος, αφετέρου απαισιόδοξες τάσεις που διατυπώνουν φόβους για τα δεινά επακόλουθα μιας μεγάλης διόγκωσής του, όπως η φτώχια, η ανεργία και οι κοινωνικές αναταραχές.

Στη συνέχεια, το πρόβλημα του μεγέθους του πληθυσμού θα συνδυαστεί με την παραγωγή και την κατανάλωση αγαθών όπως και με την κατανομή του εισοδήματος. Στη σύγχρονη εποχή το μέγεθος του πληθυσμού συσχετίζεται με το ευρύτερο περιεχόμενο των οικονομικών και κοινωνικών εννοιών κάθε κράτους καθώς συνδυάζονται οι αρχικές έννοιες του ελάχιστου, μέγιστου ή άριστου πληθυσμού με τη δυνατότητα κάλυψης των αναγκών από τα διαθέσιμα φυσικά και οικονομικά μέσα και συνεπώς και με θέματα βιοτικού επιπέδου και ποιότητας ζωής. (Σ. Αυγερινού-Κολώνια, 1987:13-14)

2.1 Το Μαλθουσιανό δόγμα

Ο Thomas Malthus (1766-1834) ήταν ένας Βρετανός πάστορας που εξέπληξε την κοινωνία του 19^{ου} αιώνα με την απαισιόδοξη πρόβλεψη του, ότι η μεγέθυνση του πληθυσμού θα υπερίσχυε της παραγωγής τροφίμων. Το ανθρώπινο είδος θα βυθιζόταν σε βαθιά ανέχεια. Ήταν ένας από τους διάσημους φοιτητές του Adam Smith, ο οποίος όμως προσπάθησε να βρει τους παράγοντες που δημιουργούν την ευημερία, ενώ από την άλλη μεριά, ο μαθητής του T. Malthus επικεντρώθηκε στην αλληλεξάρτηση ανάμεσα στη φτώχεια και την μεγέθυνση του πληθυσμού. Είκοσι δύο χρόνια πριν την περίφημη έκθεση του T. Malthus, ο Adam Smith αναζητούσε τη φύση και τις αιτίες της ευημερίας με το βιβλίο του 'The wealth of Nations' (1776). Κάποιος θα

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

μπορούσε να υποστηρίξει ότι το Δοκίμιο του T. Malthus είναι μια ανάλυση της φύσης και των αιτιών της ανέχειας. Η δουλειά του πάντως, ήταν περισσότερο μια απάντηση στους συγγραφείς που εξέφραζαν αισιοδοξία και πίστη στη φύση του ανθρώπου, δηλαδή ότι ο άνθρωπος θα μπορούσε να τελειοποιήσει τον εαυτό του μέσα από την εφαρμογή της λογικής και της δύναμης της θέλησης. Δύο από τους συγγραφείς που ο Malthus είχε στο μυαλό του κατονομάζονταν στον πλήρη τίτλο της εργασίας του: *'An Essay on the Principle of Population as it affects the Future Improvement on Society, with Remarks on the Speculation of Mr. Godwin, Mr. Condorcet and other Writers"*[57].

Πέντε χρόνια μετά την δημοσίευση της δουλειάς του W. Godwin 'Enquiry concerning political justice' (1793), ο T. Malthus εξέδωσε το 'Δοκίμιο' του ανώνυμα. Η πρώτη έκδοση περιλάμβανε 50 χιλ. λέξεις. Ξόδεψε τα επόμενα χρόνια ανανεώνοντας και μεγεθύνοντάς την, και το 1803 εξέδωσε τη δεύτερη έκδοση πολύ εκτεταμένη, στην πραγματικότητα μια νέα εργασία. Μέχρι την πέμπτη έκδοση είχε περιλάβει περίπου 250 χιλ. λέξεις σε τρεις τόμους. Μέχρι το 1826, το Δοκίμιο το οποίο επανεκδόθηκε συνολικά πέντε φορές απετέλεσε στην πρώτη του μορφή ένα κείμενο πολεμικής, που κατά τις επόμενες εκδόσεις του εμπλουτίστηκε και τεκμηριώθηκε με επιχειρήματα. Ο J.M. Keynes θεώρησε αυτά τα έργα ως μεταγενέστερα και την πρώτη έκδοση ως το πρωτότυπο βιβλίο. Όσο για τον ίδιο τον T. Malthus πίστευε ότι η εργασία που περιλαμβανόταν στην πρώτη έκδοση είχε γίνει 'με την έπαρση της περίστασης και από υλικό που ήταν ήδη έτοιμο λόγω της κατάστασης στην οποία έχει περιέλθει η χώρα'.

Έτσι λοιπόν, στο περίφημο Δοκίμιο του "Essay on the Principle of Population" (1798), ο T. Malthus εξέφρασε την άποψη του ότι ο λιμός και η φτώχεια ήταν τα φυσικά επακόλουθα της αύξησης του πληθυσμού και της αναντιστοιχίας αυτής με την παραγωγή των τροφίμων. 'Η αύξηση του πληθυσμού, αν δεν ελεγχθεί, γίνεται με γεωμετρική πρόοδο, ενώ τα μέσα για επαρκή παραγωγή αυξάνονται μόνο με αριθμητική πρόοδο': αυτό ήταν το δόγμα του. Ο ανέλεγκτος πληθυσμός πάντοτε θα υπερβαίνει ένα επίπεδο επιβίωσης που προέρχεται από το γεγονός ότι οι αναγκαίοι παγκόσμιοι πόροι είναι περιορισμένοι. Όταν αυτοί οι πόροι εξαντληθούν ή καταστραφούν, η ζωή όπως την ξέρουμε θα τελειώσει και τότε ο πληθυσμός θα συγκρατηθεί πάραυτα από λοιμούς, λιμούς, πολέμους και ασθένειες. Η ουσία του δόγματός του είναι ότι το επίπεδο του πληθυσμού δε μπορεί να διατηρηθεί αυξανόμενο χωρίς να φτάσει σε κάποιο σημείο στο όριο των μέσων επιβίωσης και ότι ένας έλεγχος ανεξαρτήτως είδους έπρεπε αργά ή γρήγορα να επιβληθεί. Ο T. Malthus ισχυριζόταν ότι υπήρχαν μόνο δύο παράγοντες που

[57] Τα έργα των συγγραφέων αυτών είναι: α) «Enquiry concerning political justice» (Ερευνα σχετικά με την πολιτική δικαιοσύνη), W. Godwin, 1793 και β) «Esquisse d΄un tableau historique des progrès del΄ esprit humain», (Σχέδιο ενός ιστορικού πλαισίου της προόδου του ανθρωπίνου πνεύματος), J.A. N. Condorcet, 1794 (Σ. Αυγερινού-Κολώνια, 1987:15).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

μπορούσαν να συγκρατήσουν χαμηλά τον πληθυσμό. Αφενός η εξαθλίωση και η μιζέρια, δύο αναγκαία κακά (οι αντιπρόσωποί τους είναι ο πόλεμος, ο λιμός και η ασθένεια) τα οποία θα λειτουργούσαν ως κατασταλτικοί φραγμοί στην αύξηση του πληθυσμού. Αφετέρου, όταν το 1803 ο T. Malthus δημοσίευσε τη νέα έκδοση της εργασίας του (που έως τότε είχε γίνει ένα ογκώδες βιβλίο) προσέθεσε τον 'ηθικό περιορισμό' σαν έναν επιπλέον προληπτικό έλεγχο. Με την έννοια του 'ηθικού περιορισμού' εννοούσε τον περιορισμό από το γάμο, από τις γενετήσιες ορμές με διεξαγωγή απολύτως ηθικού βίου. Πρέπει να τονιστεί ότι ο 'ηθικός περιορισμός' εισήχθη στις περαιτέρω εκδόσεις και στα τελευταία γραπτά του ο T. Malthus δίνει ιδιαίτερο βάρος σε αυτό το εμπόδιο (H.L. Beales, 1953).

Ο T. Malthus ανησυχούσε για την παρακμή των συνθηκών διαβίωσης στις αρχές του 19ου αιώνα στην Αγγλία. Μέσα στο ιστορικό πλαίσιο που δημιουργήθηκε με το ξεκίνημα της Βιομηχανικής επανάστασης, και στη συνέχεια με την πρόοδο της τεχνικής και της επιστήμης, ευνοήθηκε ο περιορισμός της θνησιμότητας του πληθυσμού. Συγχρόνως το κοινωνικό πλαίσιο που διαμορφώθηκε με την άνοδο της αστικής βιομηχανικής τάξης, συνέβαλλε στην αλλαγή των ηθών και την αύξηση της γαμηλιότητας από όπου προέκυψε και η αντίστοιχη άνοδος της γεννητικότητας. Σχετικά πάρα πολλά παιδιά γεννιόνταν, με συνέπεια η φυσική αύξηση του πληθυσμού να δημιουργήσει σημαντική δημογραφική διόγκωση στην Αγγλία κατά το διάστημα ενός αιώνα: από 5 εκατ. κατοίκους που υπολογίζεται ότι είχε η Αγγλία στις αρχές του 18ου αιώνα, έφτασε 9,2 εκατ. στην απογραφή του 1801. Κατά το ίδιο διάστημα παρατηρήθηκε μια σχετική επιδείνωση της παραγωγής των τροφίμων και οι πόροι που τροφοδοτούσαν τον αυξανόμενο ανθρώπινο πληθυσμό δεν ήταν επαρκείς (D.V. Glass, 1953:3-23).

Ο T. Malthus υπέδειξε ότι το μέγεθος της οικογένειας των κατώτερων κοινωνικών τάξεων ήταν υποχρεωτικό να περιοριστεί. Οι φτωχές οικογένειες δε θα έπρεπε να γεννούν περισσότερα παιδιά από αυτά που μπορούν να υποστηρίξουν και επιπλέον ζήτησε και την κατάργηση του νόμου πρόνοιας 'των φτωχών' με αποτέλεσμα να δεχτεί έντονη κριτική. Όπως φαίνεται από τις διαδοχικές εκδόσεις του Δοκιμίου η θεωρία του T. Malthus προκάλεσε έντονο προβληματισμό και επηρέασε τους σύγχρονους του φιλελεύθερους οικονομολόγους. Η ιδέα της φυσικής αρχής της αύξησης του πληθυσμού έδωσε αφορμή στη διατύπωση της αρχής της *φυσικής επιλογής* και της επιβίωσης των ισχυρότερων από τους φυσιοδίφες Δαρβίνο και Ουάλλας όπως οι ίδιοι αναφέρουν στα έργα τους. Ακόμη δε και σήμερα, η θεωρία του T. Malthus συνεχίζει να επηρεάζει τη δημογραφική σκέψη (νέο-μαλθουσιανιστές). Ενώ ο T. Malthus υποστήριζε την καθυστέρηση στο γάμο σαν το μόνο ικανό έλεγχό στη γονιμότητα, οι νέο-Μαλθουσιανοί υποστηρίζουν τον έλεγχο των γεννήσεων μέσω της αντισύλληψης ή ακόμη και της έκτρωσης (A. Peacock, 1953, J.C. Chesnais, 1992:14-15).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Ωστόσο, συμπερασματικά θα μπορούσε κανείς να πει ότι η σημαντικότερη διδαχή από τα δεκάδες που ο T. Malthus παρουσίασε στην 'έκθεσή' του ήταν ότι όλοι είμαστε στα χέρια της φύσης η οποία διατηρεί τις ισορροπίες ανεξάρτητα από τη βούληση μας. Οι θέσεις του, όπως ότι αν ο πληθυσμός αφαιθεί ανέλεγκτος θα ξεπεράσει την ανθρώπινη ικανότητα ζωής σε αυτόν τον πλανήτη ισχύουν και σήμερα, όπως και το 1798, ενώ ο πόλεμος, η πανούκλα, και άλλοι φυσικοί φραγμοί ενάντια στον πληθυσμό είναι επίσης υπαρκτοί. Έτσι, δύο επιλογές αναδύονται χωρίς ουσιαστική διαφοροποίηση μεταξύ τους: είτε αφήνουμε τους εαυτούς μας στους δεδομένους φραγμούς ως έχουν (ούτως ή άλλως δεν είναι εφικτό να τους αποφύγουμε εντελώς) είτε υποφέρουμε από τις συνέπειες του υπερπληθυσμού. Είναι καθαρό από τα γραπτά του T. Malthus ότι πίστευε ότι δεν υπάρχει τίποτα που μπορούμε να κάνουμε για να προστατέψουμε τον εαυτό μας. Πράγματι, υποστήριξε ότι κάθε νόμος με στόχο τη βελτίωση της κοινωνίας, της ανακούφισης της ένδειας και της μιζέριας είναι πιθανόν να πολλαπλασιάσει τα δεινά που υποτίθεται ότι καταπολεμά. Το μόνο που μπορούμε να κάνουμε είναι να έχουμε πίστη ότι οι ίδιες δυνάμεις που έφεραν τον άνθρωπο στην παρούσα κατάσταση, θα του επιτρέψουν να συνεχίσει να διατηρείται και στο μέλλον[58] (P. Landry, 2001:2-4).

2.2 Οι αντιδράσεις, μια διαφορετική προσέγγιση του πληθυσμού

Όπως ήταν αναμενόμενο, η 'έκθεση' του T. Malthus προκάλεσε μια καταιγίδα αντιδράσεων. Όπως αναφέρει ο βιογράφος του, James Bonar (1885): 'για τριάντα χρόνια έβρεχε αντικρούσεις. Ο T. Malthus ήταν ο περισσότερο προσβεβλημένος άνθρωπος της εποχής του, θεωρήθηκε ως ο άνθρωπος που υποστήριξε την ευλογιά, την σκλαβιά και την παιδοκτονία, που καταδίκασε τα συσσίτια απόρων, το γάμο σε νεαρή ηλικία και τα κοινωνικά επιδόματα, που είχε την αναίδεια να παντρευτεί αφού προπαγάνδιζε τα αρνητικά της οικογένειας, που πίστευε ότι ο κόσμος κυβερνιόνταν τόσο άσχημα που οι καλύτερες πράξεις είχαν σαν αποτέλεσμα το μεγαλύτερο κακό, που εν συντομία, πήρε όλο το ρομάντζο από τη ζωή'.

Η καταιγίδα αντικρουόμενων απόψεων η οποία ξέσπασε με αιτία την έκθεση του T. Malthus αποτελεί για τους δημογράφους μια οικία παράδοση. Ένας αριθμός ξεχασμένων 'απαντήσεων' μεσολάβησαν ανάμεσα στην πρώτη και τη δεύτερη έκδοση. Ωστόσο, όπως προαναφέρθηκε, θα πρέπει να θεωρήσουμε τις απόψεις του T. Malthus εγγεγραμμένες στο ευρύτερο ιστορικό περιβάλλον στο οποίο διατυπώθηκαν.

[58] Για μια αναλυτικότερη παρουσίαση της βιβλιογραφίας πάνω στο θέμα του πληθυσμού η οποία συγγράφηκε από το 1793 έως το 1880 καθώς και μια σύνοψη της θεωρίας του Malthus, μπορεί κανείς να ανατρέξει στο J.A. Banks και D.V. Class, 1953 και D.V. Class (edt), 1953:113-205.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Τον καιρό εκείνο οι φτωχοί, ειδικά αυτοί που βρίσκονταν σε αγροτικές περιοχές ήταν πολυάριθμοι και γενικά βρίσκονταν σε οικτρή κατάσταση. Ήταν επίσης γενικά αποδεκτό ότι η πολύ κακή κατάσταση των φτωχών οφείλονταν στους φεουδάρχες οι οποίοι είχαν στα χέρια τους τη διακυβέρνηση και πριμοδοτούσαν τις ανώτερες τάξεις σε βάρος των κατώτερων.

Ο Whilliam Hazlitt ο οποίος ήταν στο μεσουράνημα του συγγραφικού του έργου εκείνες τις εποχές διατύπωνε τις απόψεις του για τις δύο ομάδες: ‘Ένας εργαζόμενος άνθρωπος δεν επιτρέπεται να σκοτώσει ένα λαγό ή μια πέρδικα που καταστρέφει τον κήπο του. Ο τσιφλικάς έχει αμολήσει τα λαγωνικά του και η κυρία της αριστοκρατίας ‘επιβιώνει’ ακολουθούμενη από έναν πεζοπόρο πίσω της και δύο γυαλιστερά, καλοταϊσμένα άλογα’. Ο W. Hazlitt διαφωνούσε αρκετά με τις θεωρίες όπως τις εξέφρασε ο T. Malthus. Για τον W. Hazlitt, ο T. Malthus είχε αποδεχτεί, εκ των προτέρων, την αντίθετή του θέση (του W. Godwin), δηλαδή ότι ένα ‘κράτος τελειότητας’ ήταν εφικτό, αλλά αφού θα πραγματοποιούνταν, θα κατέρρεε, συν τω χρόνω, λόγω υπερπληθυσμού. Πως, αναρωτιόταν ο W. Hazlitt εφόσον ήταν τέλεια, η κοινωνία θα κατέρρεε; Ο W. Hazlitt δεν διαπραγματευόταν την υπόθεση πως το κράτος καθώς προχωρούσε προς την τελειότητά του θα μπορούσε να μειώσει την πληθυσμιακή του ανάπτυξη, διότι πολύ απλά δεν αποδεχόταν την προϋπόθεση ότι ο άνθρωπος ήταν τελειοποιήσιμος. Για να το θέσουμε απλά, ο W. Hazlitt είχε πρόβλημα με τη λογική του Malthus και πίστευε ότι έχει μπερδέψει την αιτία με το αποτέλεσμα (W. Hazlitt, 1819).

Έντονη κριτική επίσης ασκήθηκε από την πλευρά των κοινωνικών μεταρρυθμιστών, δηλαδή των ουτοπιστών σοσιαλιστών έως και των ιδρυτών του επιστημονικού σοσιαλισμού Μαρξ και Έγκελς. Ωστόσο, η διαμάχη που άρχισε μεταξύ του Προυντόν και του Μαρξ ενάντια στον Malthus και τους οπαδούς του στρεφότανε στη στάση και τους σκοπούς της κατέχουσας τάξης πιο πολύ παρά στα γεγονότα. ‘Μόνο ένας άνθρωπος παραπάνω υπάρχει στη γη, έλεγε ο Προυντόν, κι αυτός είναι ο Μάλθους’ (A. Sauvy, 1959:107).

Ο A. Sauvy επίσης υποστηρίζει ότι ‘Άμα κάνουμε συλλογισμούς πάνω στον ‘παγκόσμιο πληθυσμό’ όπως κάνουμε συχνά, τότε φαινόμαστε παράξενα οπτιμιστές (αισιόδοξοι) ή πεσιμιστές (απαισιόδοξοι) αναλόγως των απόψεών μας πάνω στην αλληλεγγύη ανάμεσα στους ανθρώπους. Η αλληλεγγύη αυτή όλο και θα δυναμώνει γιατί η πρόοδος ελαττώνει όλες τις αποστάσεις. Μπορούμε μάλιστα να θεωρήσουμε την αύξηση του εθνικισμού σαν αντίδραση των αδύνατων ενάντια σε αυτά τα διεθνή δεσμά που γίνονται όλο και πιο στενά’. (A. Sauvy, 1959:48).

Έχει παρατηρηθεί ότι μεταξύ του επιπέδου ζωής και των δημογραφικών χαρακτηριστικών μεσολαβεί μια ολόκληρη αλυσίδα παραγόντων. Επομένως δε μπορεί αυτή η σχέση να αντιμετωπίζεται απλουστευτικά, αλλά επιβάλλεται να διερευνώνται οι μετασχηματισμοί των δημογραφικών διαδικασιών που ακολουθούν τους μετασχηματισμούς του επιπέδου ζωής. Ο

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Μαρξ συμπεριλαμβάνει ενδιάμεσους παράγοντες όπως: οι παραδόσεις και οι εθνικές συνήθειες, το επίπεδο κουλτούρας του πληθυσμού, η σύνθεση των πνευματικών και υλικών αγαθών, το δίκαιο και τα θρησκευτικά δόγματα, που αντανακλούν ως ένα βαθμό στη γεννητικότητα ή ασκούν γενικότερα μια αναμφισβήτητη επίδραση πάνω στη δημογραφική συμπεριφορά των ποικίλων κοινωνικών ομάδων. Ακόμα, οι σχέσεις θνησιμότητας και επιπέδου ζωής συνδέονται άμεσα με τους κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες. Επομένως, αν ερμηνευτεί η μεταβολή των δημογραφικών δεικτών δεν πρέπει να εξετάζονται μόνο οι σχέσεις τους με τον κυρίαρχο τρόπο παραγωγής. Για την ερμηνεία της κοινωνικής και γεωγραφικής κινητικότητας όπως και της φυσικής κίνησης του πληθυσμού θα πρέπει να συνεκτιμώνται οι κοινωνικές σχέσεις που καθορίζονται επίσης από το επίπεδο των παραγωγικών δυνάμεων (Σ. Αυγερινού-Κολώνια, 1987:21-25).

Διακόσια χρόνια έχουν περάσει από τότε που ο προφητικός T. Malthus κατέθεσε την πρότασή του ότι ο ανθρώπινος πληθυσμός θα μεγαλώνει ως ένα σημείο που θα καταναλώσει όλους τους παγκόσμιους πόρους που τον συντηρούν. Μέχρι σήμερα, παρά τα προβλήματα σε ορισμένες περιοχές του πλανήτη είμαστε ακόμη εδώ. Ο T. Malthus δε μπορούσε να προβλέψει τις επιστημονικές ανακαλύψεις που επηρέασαν και τις δύο συνιστώσες της πρότασής του. Ο παγκόσμιος πληθυσμός αυξήθηκε αργά μέχρι τη βιομηχανική επανάσταση, όταν οι πρόοδοι στην υγιεινή, τεχνολογία και διανομή της τροφής έφεραν τη μείωση των ρυθμών του θανάτου. Η βιομηχανοποιημένη γεωργία τώρα παράγει περισσότερη τροφή από έναν εκτάριο αροτραίας γης από ότι ο T. Malthus μπορούσε ποτέ να φανταστεί.

Είναι πραγματικότητα ωστόσο, ότι σε αντίθεση με τα βιομηχανοποιημένα μέρη, τα μη-βιομηχανοποιημένα μέρη του κόσμου μας σήμερα βιώνουν ιδιαίτερα υψηλούς ρυθμούς γεννητικότητας και μείωση αυτών της θνησιμότητας με αποτέλεσμα τη μεγάλη διόγκωση του πληθυσμού τους. Ο έλεγχος των γεννήσεων συνέβαλε, ιδιαίτερα στα βιομηχανοποιημένα τμήματα του πλανήτη μας, στη μείωση της αύξησης συνολικά του παγκόσμιου πληθυσμού. Ο στόχος θα μπορούσε να είναι μηδενική πληθυσμιακή ανάπτυξη και πολλοί δημογράφοι προβλέπουν ότι αυτός ο στόχος μπορεί να επιτευχθεί στα επόμενα 100 χρόνια. Ενώ οι προβλέψεις των ειδικών διαφοροποιούνται αρκετά ως προς το χρόνο που θα μπορούμε να ελέγχουμε τα πληθυσμιακά μας επίπεδα, οι περισσότεροι συμφωνούν ότι μη προβλέψιμα γεγονότα κάνουν τις προβλέψεις που βασίζονται στις παρούσες τάσεις ιδιαίτερα αναξιόπιστες. Η καταιγίδα που ξεκίνησε με τον Malthus το 1978 ακόμη δεν έχει καταλαγιάσει. Δεν είναι τόσο οι αυξανόμενες δυσκολίες που ένας αναπτυσσόμενος πληθυσμός φέρνει, αλλά το πολιτικό ερώτημα αν και τι πρέπει ο άνθρωπος να πράξει γι αυτό (P. Landry, 2001:5-7).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

3. Η Δημογραφική Μετάβαση

3.1 Υποθέσεις της θεωρίας, βιβλιογραφικές αναφορές

Οι γενικευμένες θεωρητικές κατασκευές στα πλαίσια της επιστήμης της δημογραφίας, ιδιαίτερα όσον αφορά την εξέλιξη των πληθυσμών σπανίζουν, και η συγκεκριμένη της δημογραφικής μετάβασης ανήκει σε αυτήν την ιδιαίτερη κατηγορία. Η θεωρία της δημογραφικής μετάβασης μπορεί να αντιπαραβληθεί συνοπτικά με την άλλη βασική δημογραφική θεωρία του T. Malthus (1798, στο T. Malthus, 1960) με την οποία ως μοναδικό κομβικό σημείο σύγκρισης έχουν την υποτιθέμενη επίδραση της οικονομικής ανάπτυξης στην γεννητικότητα. Κατά τη Μαλθουσιανή άποψη η οικονομική ανάπτυξη παροτρύνει τη γεννητικότητα ενώ η αύξηση της ζήτησης για εργασία ενθαρρύνει το γάμο και τη δημιουργία οικογένειας. Κατά την άποψη της μετάβασης η σχέση ανάμεσα στην βιομηχανοποίηση και τη γεννητικότητα είναι αντίστροφη: η βιομηχανική επανάσταση ανυψώνει τα πρότυπα ζωής και ενθαρρύνει μια γενική επιδίωξη προς ένα όλο και ανώτερο επίπεδο άνεσης το οποίο με τη σειρά του προωθεί τον περιορισμό της αναπαραγωγής. Ωστόσο ο J.C. Chaisnes (1992:1) υποστηρίζει ότι υπάρχει περίπτωση αυτή η αντινομία να είναι μόνο περιστασιακή καθώς μπορεί κανείς να διατυπώσει τη θεωρία ως εξής συμπεριλαμβάνοντας τη διάσταση του χρόνου: ένα πρώτο βήμα μετακίνησης προς βελτιωμένες συνθήκες ζωής ανάμεσα σε πρωτόγονους πληθυσμούς με περιορισμένες ανάγκες τονώνει την αναπαραγωγή, ενώ οι περαιτέρω βελτιώσεις οδηγούν στην άνεση, την εκπαίδευση και τη δημοκρατία και τείνουν να την περιορίζουν.

Σήμερα, η θεωρία της δημογραφικής μετάβασης περιγράφεται και αναφέρεται σε ποικίλες πηγές (ως παράδειγμα θα αναφέρουμε στην Ελληνική βιβλιογραφία τον Β. Κοτζαμάνη κ.ά. (1999:26-28), Γ.Φ. Ταπεινό (1993:325-393, 2002:77-78), Γ. Τομαρά-Σιδέρη, 1991, καθώς επίσης απετέλεσε αντικείμενο τόσο εφαρμοσμένης έρευνας σε παγκόσμιο επίπεδο με στόχο τον έλεγχο των υποθέσεών της (J.C. Chesnais, 1987, 1990α,β, 1992, 2002) όσο και περαιτέρω ακαδημαϊκών αναζητήσεων και προεκτάσεων στο διεθνή επιστημονικό χώρο (G. Alter, 1992, M. Macura κ.ά, 2005, K. Montgomery, 2004, G. Steinmann κ.ά., 2000, D.J. Van De Kaa, 1991, 1997, 1999a,b, 2003). Είναι χρήσιμο κατ΄ αρχάς για να περιγράψουμε τη θεωρία της δημογραφικής μετάβασης να παρουσιαστούν τα βασικά της αξιώματα, αναφερόμενοι μόνο στην αρχική διατύπωση της η οποία, κατά σύμβαση, επικεντρώνεται στην σύνθεση του F.W. Notestein (1953). Οι συγγραφείς σε γενικές γραμμές διαχωρίζονται σε αυτούς που χρησιμοποιούν την εμπειρική προσέγγιση, αγνοώντας σε διάφορες διαβαθμίσεις το θεωρητικό υπόβαθρο που υποκρύπτεται κάτω από τα δεδομένα, και σε εκείνους που αναζητούν την ερμηνεία και προσπαθούν να διατυπώσουν τη θεωρία ενταγμένη σε ένα ευρύτερο πλαίσιο.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Οι συγγραφείς που περιγράφουν τη μετάβαση, βασίζονται στο γεγονός ότι αυτή αποτελείται από μια λογική αλληλουχία καταστάσεων που διανύει κάθε πληθυσμός στο δρόμο του προς τον ‘εκσυγχρονισμό’. Ανάλογα με το βαθμό λεπτομέρειας της ανάλυσής τους, οι συγγραφείς διακρίνουν τη μετάβαση σε δύο έως πέντε φάσεις. Αν χρησιμοποιηθεί η ταξινόμηση σε τρεις φάσεις, τότε αναφέρονται τα στάδια της προ-μετάβασης (μακροχρόνια ισορροπία υψηλής θνησιμότητας και γεννητικότητας), της μετάβασης (αποσταθεροποίηση) και της επόμενης κατάστασης (ισορροπία με χαμηλή θνησιμότητα και γεννητικότητα). Αρχικά λοιπόν, επικεντρώθηκαν στην επίδραση που φαινόταν να έχει η θνησιμότητα στη γεννητικότητα. Δεν ήταν νέα ανακάλυψη αυτή, αλλά ήδη από το 1855 ο A. Guillard με τη χρήση διεθνών στατιστικών τράβηξε την προσοχή των διανοητών της εποχής του στην μεγάλη αντιστοιχία ανάμεσα στα επίπεδα και τις τάσεις της θνησιμότητας και της γεννητικότητας. Η ιδέα της μετάβασης είχε ήδη γεννηθεί, ενώ έναν αιώνα αργότερα σημειώθηκε η αντίστροφη στατιστική σχέση ανάμεσα στη βρεφική θνησιμότητα και τη γεννητικότητα από τον A. Geissler (1885), ενώ πριν από τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο συγγραφείς όπως ο J. Wolf (1912), ανάλυσαν τις πιθανές αιτίες της μείωσης στην Γερμανική γεννητικότητα, επικεντρώνοντας εξαρχής στις βελτιωμένες τάσεις της θνησιμότητας. Η συμβολή πολλών συγγραφέων όπως ο W.S. Thompson (1929, 1946), A.M. Carr-Saunders (1936) και K. Davis (1945) παρέμεινε στα επίπεδα της περιγραφής των δεδομένων ενώ άλλοι, και ιδιαίτερα οι A. Landry (1934) και F.W. Notestein (1945, 1953) προσπάθησαν να διατυπώσουν ερμηνευτικές προτάσεις.

Η ερμηνεία της μείωσης της θνησιμότητας είναι αναμφίβολα πιο εύκολη από αυτήν της γεννητικότητας παρόλο που οι παράγοντες που παρατίθενται όπως οι ιατρικές ανακαλύψεις, υψηλότερο βιοτικό επίπεδο, βελτιώσεις στην υγεία, βρίσκονται υπό συνεχή αμφισβήτηση και αναδιατύπωση. Για την εξέλιξη της μείωσης της γεννητικότητας η οποία απασχόλησε κυρίως αυτούς τους συγγραφείς, οι παράγοντες εμφανίζονται πολύ περισσότεροι σε αριθμό αλλά και σε πολυπλοκότητα. Ωστόσο, υπάρχει η κοινή παραδοχή ότι η γεννητικότητα μειώνεται σαν αντίδραση, σαν προσαρμογή στις αλλαγές της οικονομίας και της κοινωνίας. Η κυρίαρχη επιρροή της κοινωνικο-οικονομικής ανάπτυξης η οποία θεωρήθηκε σαν την ουσία της μεταβατικής θεωρίας, έχει συχνά αμφισβητηθεί, και η κυριαρχία της οικονομίας αντιστρατεύθηκε μανιωδώς από πολλούς επιστήμονες. Οι παραδοσιακοί κοινωνικο-οικονομικοί δείκτες φέρεται ότι απέτυχαν να μετρήσουν την ποικιλία των δημογραφικών εμπειριών που καταγράφηκαν στην Ευρώπη κι έτσι κοινωνικές θεωρίες βασιζόμενες σε πολιτιστική (J. Leasure, 1963) και κοινωνικο-πολιτική (R. Lesthaeghe και C. Wilson, 1982) ή ανθρωπολογική (J.C. Caldwell, 1976, H. Les Brass και E. Todd, 1981) επιχειρηματολογία διατυπώθηκαν στον αντίποδα.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Αυτή η διχοτομία των θεωριών θα πρέπει να σημειώνεται για να μην αγνοείται η θεωρητική-κοινωνιολογική ερμηνευτική σε βάρος της περισσότερο θετικιστικής προσέγγισης. Πρώτος ο A. Landry διατυπώνει τη δική του προσέγγιση με ολιστικό τρόπο, αγνοώντας το διαχωρισμό ανάμεσα στην οικονομική και τη νοητική ή 'πολιτιστική' προσέγγιση. Όπως και οι περισσότεροι διανοητές της εποχής του (E. Troeltsch, 1911, W. Sombart, 1913, M. Weber, 1920-21) τοποθετεί την ιστορία των ιδεών πάνω από την κοινωνική (ή οικογενειακή) οργάνωση. Εισάγει ένα νέο 'μοντέλο ζωής' όπου ως κύρια αιτία της μείωσης της γεννητικότητας θεωρεί το 'μαζικό κίνημα της απελευθέρωσης του νου' και υπενθυμίζει ότι το φαινόμενο στη Γαλλία ξεκίνησε ταυτόχρονα με την Επανάσταση. Για να συνοψίσει αυτήν τη φιλοσοφική οπτική, ο A. Landry εισήγαγε την έννοια της 'εκλογίκευσης της ζωής' και αντιλαμβάνεται την εκδήλωση αυτής σε όλες της σφαίρες της καθημερινής ζωής: πολιτική, οικογενειακή, βιομηχανική κ.λπ.. Στη συνέχεια έρχεται η μεταπολεμική Αμερικανική ερμηνεία η οποία βασίστηκε κυρίως στα δεδομένα και τα συμπυκνωμένα τους αποτελέσματα ώστε έφτασε να γίνει υπερ-απλουστευτική ολισθαίνοντας προς την κατεύθυνση του 'οικονομισμού' (για παρ. A.J. Coale και E.M. Hoover, 1958) ενώ ταυτόχρονα η Ευρώπη κρατάει την παράδοσή της από τον P. Leroy-Beaulieu (1913) στους P. Mombert (1907) και J. Wolf (1912) και αντιλαμβάνεται την πορεία των φαινόμενων αυτών ως ένα δίκτυο από πολύπλοκες αιτίες, ανάμεσα στις οποίες τα συστήματα αξιών (πολιτισμός, θρησκεία, ηθική) διαδραματίζουν έναν καθοριστικό ρόλο.

Η έννοια της επιρροής του 'πολιτισμού' - βαρύγδουπη, γενική και αόριστη διατύπωση - πάνω στην εξέλιξη της γεννητικότητας αναλύθηκε από τον A. Bertillon (1874) και στη συνέχεια ο A. Dumont (1890) διατύπωσε το επιχείρημα της 'κοινωνικής δικτύωσης': ο πόθος για κοινωνική ανέλιξη σε μια ανοικτή κοινωνία με κλασσική ταξική δομή με τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά ανατρέπεται, και η αναπαραγωγή περιορίζεται λόγω του ενδιαφέροντος της οικογένειας για τον άμεσο τρόπο ζωής της, όπως και μιας φιλοδοξίας για βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των μελλοντικών γενεών. Ο P. Leroy-Beaulieu (1913) διατύπωσε την πρόταση ότι 'ο δημοκρατικός πολιτισμός μειώνει τη γεννητικότητα' και η πρόταση αυτή συνοψίζει με τον καλύτερο τρόπο την άποψη των παραπάνω συγγραφέων για τη δημογραφική μετάβαση. Η παρατήρηση του A. Dumont (1890) συμπληρώνει τον παραπάνω θεωρητικό συλλογισμό με τη θέση ότι η αναπαραγωγή μιας κοινωνίας δεν είναι αυτή της τάξης στην οποία ανήκει αλλά αυτή στην οποία θα ήθελε να ανήκει.

Στην πράξη, οι περισσότερες εμπειρικές έρευνες που είχαν σαν σκοπό να ελέγξουν τις βάσεις της θεωρίας της δημογραφικής μετάβασης συχνά παρέλειψαν τις πολιτιστικές μεταβλητές (νόρμες, παραδόσεις, οικογενειακή δομή) και συνεπώς αγνόησαν την ιστορία και την κοινωνική δομή και περιορίστηκαν μόνο σε οικονομικές (ή κοινωνικο-οικονομικές) μεταβλητές. Η 'θεωρία των ορίων (thresholds) UN (1963) είναι μια καθαρή περίπτωση αυτής της απλοποιητικής τάσης εφόσον υποθέτει ότι η μείωση της γονιμότητας οφείλεται σε μια σειρά διαφορετικών κοινωνικο-

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

οικονομικών παραγόντων οι οποίοι αντιπροσωπεύονται από ένα γενικό επίπεδο ανάπτυξης που εκφράζεται από μια σειρά δεικτών (κατά κεφαλή εισόδημα, προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση, βρεφική θνησιμότητα, ποσοστό εγγράμματων ενηλίκων γυναικών, κ.λπ.). Σε συγκεκριμένους συγγραφείς πάντως, όπως ο S.E. Beaver (1975) και R. Lesthaege (1983), η πολιτιστική κληρονομιά λαμβάνεται υπόψη και η ιστορική προοπτική επανα-διαπιστώνεται με την έννοια ότι λαμβάνονται υπόψη τα δεδομένα μακρών χρονοσειρών. Αντιθέτως, οι προηγούμενες έρευνες γινόταν οριζόντια, με τη χρήση υλικών δεικτών, σε μικρό χρονικό διάστημα το οποίο δεν είχε τόση σημασία για την εξέλιξη των νοοτροπιών (S.E. Beaver, 1975, A. Bertillon, 1874, J.C. Caldwell, 1976, A.M. Carr-Saunders, 1936, A.J. Coale και E.M. Hoover, 1958, K. Davis, 1945, A. Dumont, 1890, A. Geissler, 1885, A. Guillard, 1855, A. Landry, 1934, J. Leasure, 1963, P. Leroy-Beaulieu, 1913, H. Les Brass και E. Todd, 1981, R. Lesthaege, 1983, R. Lesthaeghe και C. Wilson, 1982, P. Mombert, 1907, F.W. Notestein, 1945, 1953, W. Sombart, 1913, W.S. Thompson, 1929, 1946, E. Troeltsch, 1911, UN, 1963, M. Weber, 1920-21, και J. Wolf, 1912 στο J.C. Chesnais, 1992:1-5).

3.2 Παρουσίαση της θεωρίας της Δημογραφικής Μετάβασης

Η εξέταση της εξέλιξης των πληθυσμών σε βάθος χρόνου αποτελεί φαινόμενο των δύο τελευταίων αιώνων. Τα στοιχεία που έχουμε για τους αρχαίους πληθυσμούς είναι ιδιαίτερα εύθραυστα και αναξιόπιστα ενώ πιο απτές ενδείξεις για τα μεγέθη τους αποκτούμε από τις αρχές της 2ης χιλιετηρίδας μ.Χ. και στο εξής. Οι πρόσφατες εξελίξεις της επιστήμης της ιστορικής δημογραφίας επέτρεψαν την αναγωγή της ανάλυσης των πληθυσμών μέχρι το 17ο αιώνα ενώ κάποιες εκτιμήσεις έχουν γίνει για τα προηγούμενα έτη (Μ. Φράγκος, 1975:15, J.D. Durand, 1977, J.N. Biraben, 1979). Ο παγκόσμιος πληθυσμός, στις αρχές της χριστιανικής εποχής φτάνει στα 250 εκ. άτομα περίπου, έπειτα τα 500 εκ. το 1500, τα 950 εκ. το 1800, το 1,7 δις το 1900, 3,3 δις το 1965 και προβλέπεται να φτάσει τα 6,5 δις το 2005[59]. Δηλαδή, διπλασιάστηκε σε 15 αιώνες, έπειτα σε 3, στη συνέχεια σε 1, σε 70 έτη και τέλος σε 40 έτη (Γ.Φ. Ταπεινός 2002:77). Παρά τη μείωση του ρυθμού αύξησης η οποία διαφαίνεται τον τελευταίο αιώνα, προβλέπεται ότι η αυτή θα συνεχιστεί και στο μέλλον μέχρι ισορροπηθεί μέσω της διαδικασίας της *δημογραφικής μετάβασης (*J.D. Durand, 1977 και J.N. Biraben, 1979 στο IUSSP, 2001).

Το άλμα αυτό της διόγκωσης του παγκόσμιου πληθυσμού αποδίδεται κυρίως στη μείωση της παγκόσμιας θνησιμότητας (M.R. Haines, 2002), αποτέλεσμα του δεύτερου σταδίου της διαδικασίας της 'δημογραφικής μετάβασης'. Ως δημογραφική μετάβαση για την ιστορία των

[59] Πηγή: Population Division of the Department of Economic and Social Affairs of the United Nations Secretariat, *World Population Prospects: The 2002 Revision* and *World Urbanization Prospects: The 2001 Revision*, http://esa.un.org/unpp, 20 April 2004; 4:27:34 AM. (Πρόβλεψη παγκόσμιου πληθυσμού: 6.453.628 άτομα το 2005).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

πληθυσμών φέρεται η μεταβολή από μια ισορροπία υψηλής γονιμότητας και υψηλής θνησιμότητας σε μια ισορροπία χαμηλής θνησιμότητας και χαμηλής γονιμότητας. Η μετάβαση αυτή σχηματικά μπορεί να διαχωριστεί σε τέσσερις φάσεις από τις οποίες η πρώτη και η τέταρτη αποτελούν την προ-μεταβατική και τη μετα-μεταβατική κατάσταση ενώ η δεύτερη και η τρίτη αποτελούν τα κύρια στάδια της (ακολουθείται ο διαχωρισμός του C.P. Blacker, 1949 όπως αναφέρεται στο J.C. Chesnais, 1992:2) με τα δύο βασικά στάδια, αλλά συμπληρώνεται με την προηγούμενη και επόμενη φάση).

Στην *πρώτη φάση*, την προ-μεταβατική, η γονιμότητα είναι 'φυσική' (δίχως σημαντικό έλεγχο των γεννήσεων) ενώ η θνησιμότητα σε όλες τις ηλικιακές ομάδες είναι υψηλή. Σε έναν τέτοιο πληθυσμό υπολογίζεται ότι η αναλογία των γεννήσεων (αδρός δείκτης γεννητικότητας) θα κυμαίνονταν από 45 έως 50 ‰, ανάλογα με την ηλικία του γάμου, ενώ η θνησιμότητα σε έναν πληθυσμό χωρίς επιστημονική ιατρική η μέση ζωή δε θα ξεπερνούσε τα 30 έτη και η αναλογία της (αδρός δείκτης θνησιμότητας) θα κυμαίνονταν περίπου στα 30 ‰ (A. Sauvy, 1959:21). Η βρεφική θνησιμότητα συμμετείχε σε μεγάλο βαθμό στο σύνολο του προηγούμενου δείκτη και ήταν κυρίως η έλλειψη του καθαρού πόσιμου νερού σε συνδυασμό με αυτήν του αποχετευτικού συστήματος και τη φτωχή υγιεινή που δημιουργούσαν ένα περιβάλλον στο οποίο μόνο μια μειοψηφία των παιδιών μπορούσε να επιβιώσει. Το νερό και το φαγητό έφερναν θανατηφόρες ασθένειες όπως η χολέρα, ο τύφος, δυσεντερίες και διάρροιες, ιλαρά, διφθερίτιδα, αλλά και κοκίτη οι οποίες σήμερα έχουν σχεδόν εκλείψει από το βιομηχανοποιημένο κόσμο τουλάχιστον. Κατά διαστήματα παρουσιάζονταν εκτός από τα ούτως ή άλλως υψηλά ποσοστά θνησιμότητας, έντονες ακμές, εντάσεις της θνησιμότητας οι οποίες εξισορροπούσαν προς τα κάτω την όποια πληθυσμιακή αύξηση (A. Sauvy, 1959:23). Αυτές οι εντάσεις οφείλονταν σε διάφορους λόγους και προέρχονταν κυρίως από εξάρσεις επιδημιών όπως η γρίπη, η πανώλη, η οστρακιά κ.ά.. Παράλληλα, η γονιμότητα καλούνταν να ισορροπήσει την μεγάλη θνησιμότητα και δεν μπορούσε παρά να είναι υψηλή και αυτή χωρίς ιδιαίτερο έλεγχο παρά μόνο κάτω από ιδιαίτερες συνθήκες όπως για παράδειγμα σε περιόδους πολέμων.

Δημιουργήθηκε λοιπόν μια ισορροπία των αδρών δεικτών γεννητικότητας και θνησιμότητας όπου όντας και οι δύο σε υψηλά επίπεδα (30-50‰), διαμόρφωναν μια διαφορά η οποία ήταν ικανή να συντηρήσει ένα σχετικά σταθερό μέγεθος πληθυσμού με πολύ αργή αύξηση. Έτσι, για τη μεγαλύτερη προϊστορική εποχή, τουλάχιστον από την 'Αγροτική Επανάσταση', 10.000 χρόνια πριν, και στο εξής, η αύξηση του πληθυσμού ήταν εξαιρετικά αργή με αποτέλεσμα οι χρόνοι διπλασιασμού του να είναι ιδιαίτερα αργοί (από 1 έως 15 αιώνες). Η φάση αυτή ιστορικά κυρίως αναφέρεται στις προβιομηχανικές κοινωνίες (έως το τέλος του 18^{ου} αιώνα) ή σε κοινωνίες όπου οι πρόοδοι της ιατρικής δεν έχουν ακόμη διαχυθεί σε ευρεία κλίμακα και οι συνθήκες υγιεινής εξακολουθούν να είναι φτωχές.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Σήμερα υπάρχουν ακόμη στον πλανήτη μας τέτοιες πληθυσμιακές ομάδες, ομάδες που έχουν αυτού του τύπου τις δημογραφικές συμπεριφορές (για διαφορετικούς κάθε φορά λόγους: κοινωνική απομόνωση, θρησκεία, παράδοση κ.λπ.).

Η *δεύτερη φάση* χαρακτηρίζει ένα ενδιάμεσο στάδιο και σηματοδοτεί την αρχή της μετάβασης. Στην φάση αυτή η θνησιμότητα μειώνεται ταχύτατα σε σχέση με την γονιμότητα που συρρικνώνεται με πολύ πιο αργούς ρυθμούς ή ακόμη και αυξάνεται ελαφρώς, αντιστοιχεί δε σε απότομη και σημαντική αύξηση του πληθυσμού (βλ. και **Σχήμα 1**). Η μείωση του ρυθμού της θνησιμότητας επηρεάστηκε κυρίως από δύο παράγοντες: Πρώτον, τις βελτιώσεις στην διατροφή που προκλήθηκαν από τις υψηλότερες σοδειές οι οποίες επιτεύχθηκαν λόγω της Αγροτικής Επανάστασης του 18^{ου} αιώνα. Η τελευταία περιλάμβανε εναλλακτικές μεθόδους καλλιεργειών που επέτρεψαν τη μαζικότητα στις σοδιές, επιλογής των ειδών, αλλά και της σποράς. Στην Αγγλία, ο μεγάλος πλούτος επέτρεψε στους ανθρώπους να παντρεύονται νωρίτερα, έτσι αυξήθηκε ελαφρώς ο δείκτης γονιμότητας. Μια ακόμα παράμετρος η οποία σχετίζεται με την τροφή είναι η εισαγωγή της πατάτας και του αραβόσιτου από την Αμερική. Αυτοί οι σπόροι αύξησαν την ποσότητα των τροφίμων στην Ευρωπαϊκή δίαιτα, ιδιαίτερα στη βόρεια Ευρώπη.

Δεύτερο παράγοντα μείωσης της θνησιμότητας αποτέλεσαν οι σημαντικές βελτιώσεις στη δημόσια υγεία οι οποίες μείωσαν τη θνησιμότητα, ιδιαίτερα τη βρεφική και παιδική. Οι βελτιώσεις αυτές δεν αφορούσαν τόσο σημαντικές ιατρικές ανακαλύψεις -οι οποίες δεν εμφανίστηκαν παρά στον 20 αιώνα- αλλά εξυγιάνσεις και διορθώσεις στην παροχή του νερού, την αποχέτευση, τη διατήρηση της τροφής και τη γενική προσωπική υγιεινή τις οποίες διαδέχθηκε η επιστημονική γνώση σχετικά με τις αιτίες των ασθενειών. Μεγάλη σημασία για την εμπέδωση των διαδικασιών δημόσιας υγείας και κανόνων υγιεινής έφερε η εκπαίδευση των γυναικών στα τέλη του 19^{ου} και αρχές του 20^{ου} αιώνα στη διάρκεια του οποίου άρχισαν να μειώνονται σημαντικά οι μεταδοτικές ασθένειες.

Η φάση αυτή αντιστοιχεί ιστορικά συνήθως σε μακρές περιόδους: παρά το γεγονός ότι η ανάπτυξη της ιατρικής και της τεχνολογίας και η διάχυση των αποτελεσμάτων τους οδήγησαν σε μείωση της θνησιμότητας, σε πολλές περιπτώσεις οι κοινωνικές, οικονομικές και πολιτισμικές συνθήκες δεν ήταν τέτοιες που να επιτρέψουν τη γρήγορη μείωση της γονιμότητας. Η μείωση αυτή της θνησιμότητας ξεκίνησε στη βορειοδυτική Ευρώπη στα τέλη του 18^{ου} αιώνα και διαχύθηκε στα νότια και τα ανατολικά στα επόμενα 100 χρόνια. Ως συνέπεια της μείωσης της θνησιμότητας στη δεύτερη φάση ήταν μια αυξανόμενη και απότομη αύξηση του πληθυσμού, μια πληθυσμιακή ‘έκρηξη’ η οποία προερχόταν από το αυξανόμενο ισοζύγιο ανάμεσα στους θανάτους και τις γεννήσεις.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πρέπει να σημειωθεί ότι η αύξηση δεν οφείλονταν σε μεταβολές στο μέγεθος της γονιμότητας (ή στους ρυθμούς γέννησης) αλλά στη μείωση των θανάτων. Σήμερα, στη φάση αυτή βρίσκονται οι περισσότερες από τις υπό-ανάπτυξη χώρες καθότι η διάχυση ιατρικών μεθόδων από το λεγόμενο ανεπτυγμένο κόσμο επέτρεψε την ταχεία μείωση της θνησιμότητας.

Σχήμα 1: Τα στάδια της δημογραφικής μετάβασης

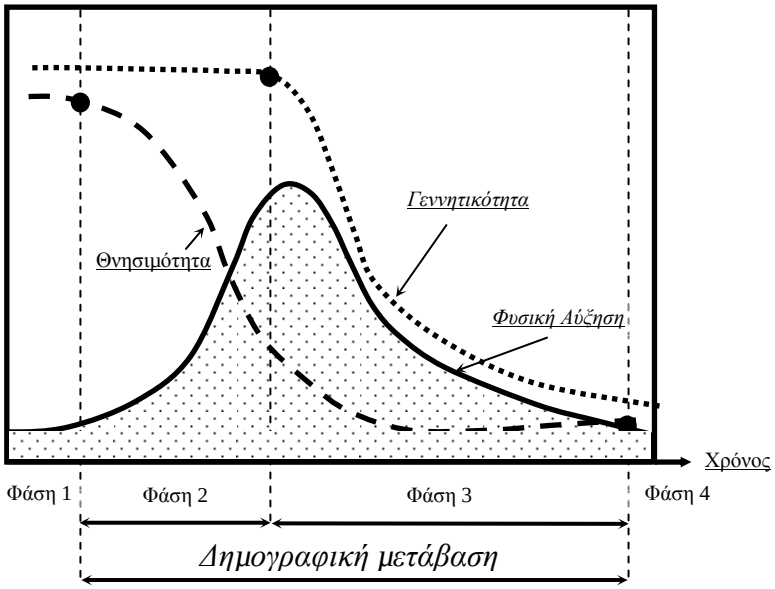

Πηγή: J.C. Chesnais 2002:27, Fig. 1.1

Ακόμα ένα χαρακτηριστικό της δεύτερης φάσης της δημογραφικής μετάβασης είναι η αλλαγή στη δομή του πληθυσμού. Καθώς στην πρώτη φάση το σύνολο των θανάτων συγκεντρώνονταν στην πιο νεανική ηλικιακή ομάδα (από νεογέννητα βρέφη έως πέντε ετών παιδιά), η μείωση της θνησιμότητας στην παρούσα φάση συνεπάγεται την αυξανόμενη επιβίωση τους. Συνεπώς, η δομή του πληθυσμού γίνεται αυξανόμενα νεανική. Αυτή η τάση εντείνεται καθώς ο διογκωμένος αριθμός των παιδιών εισέρχεται στην αναπαραγωγική ηλικία και διατηρεί τον υψηλό ρυθμό γονιμότητας, όπως οι γονείς τους. Τη μορφή αυτής της δομής του πληθυσμού μπορούμε σχηματικά να τη δούμε στο **Σχήμα 2.α** στο οποίο σκιαγραφούνται οι ξεχωριστές πυραμίδες ανάλογα με την πληθυσμιακή δομή κάθε φορά.

Η ταχύτατη μείωση της γονιμότητας σηματοδότησε την *τρίτη φάση* της δημογραφικής μετάβασης η οποία συνόδεψε τελικά τη μείωση της θνησιμότητας. Σε γενικές γραμμές η μείωση της γεννητικότητας στις ανεπτυγμένες χώρες ξεκίνησε στο τέλος του 19^{ου} αιώνα στη βόρεια Ευρώπη και ακολούθησε τη μείωση της θνησιμότητας με υστέρηση αρκετών δεκαετιών. Η μείωση αυτή της γονιμότητας είχε και αυτή τον αντίκτυπό της στη δομή του πληθυσμού. Οι παιδικές ηλικίες σταμάτησαν να αυξάνονται αναλογικά ή/και μειώθηκαν στο χρόνο για να εμφανίσουν μια μορφή πυραμίδας ‘ώριμου πληθυσμού’ η οποία αναπαρίσταται αδρά στο **Σχήμα 2.β**.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Δεκάδες παράγοντες συνέβαλαν στην παραπάνω μείωση της γονιμότητας παρόλο που ορισμένοι από αυτούς παραμένουν ακόμη αντικείμενα έρευνας (R. Gillis κ.ά., 1992:5-9, R. Pressat, 1975:71,74-108, G. Casselli κ.ά, 2003α). Εδώ παραθέτουμε τέσσερις γενικότερες κατηγορίες παραγόντων οι οποίες προέκυψαν από τη μελέτη τη σχετικής βιβλιογραφίας:

α) Στις αγροτικές περιοχές η συνεχιζόμενη μείωση στην παιδική θνησιμότητα σήμαινε ότι σε κάποιο βαθμό οι γονείς συνειδητοποιούσαν ότι δεν χρειάζονταν τόσο μεγάλο αριθμό παιδιών να γεννηθούν ώστε να διασφαλίσουν ασφαλή γεράματα για τον εαυτό τους. Όσο η παιδική θνησιμότητα συνέχιζε να μειώνεται, τόσο οι γονείς μπορούσαν να νοιώθουν ασφαλείς με λιγότερο αριθμό παιδιών, όπως και έκαναν μειώνοντας τον αριθμό τους.

β) Η μεγέθυνση της αστικοποίησης άλλαξε τις παραδοσιακές αξίες πάνω στη γονιμότητα και την αξία των παιδιών στην αγροτική κοινωνία. Η αστική ζωή επίσης αύξησε το κόστος ανατροφής των παιδιών εν μέσω της πυρηνικής οικογένειας (η εκπαίδευση τους και η μείωση της παιδικής εργασίας αύξησαν την εξάρτηση των παιδιών από τους γονείς από τα τέλη του 18^{ου} αιώνα). Οι άνθρωποι άρχισαν να αποτιμούν πιο ρεαλιστικά ακριβώς πόσα παιδιά επιθυμούσαν ή χρειάζονταν. Από τη στιγμή που οι παραδοσιακές δομές διαρρηγνύονται η μείωση φαινόταν αναπόφευκτο ότι θα συμβεί.

γ) Η επέκταση της γυναικείας εκπαίδευσης και απασχόλησης μείωσε την άκριτη αποδοχή της ανατροφής των παιδιών και της μητρότητας όπως και τα μέτρα για την κοινωνική θέση της γυναίκας. Ακόμη, πέρα από τα παραπάνω, η αξιολόγηση της ως προσωπικότητα διαμορφώθηκε σε κάτι το σημαντικό. Επιπρόσθετα, καθώς η γυναίκα εισήχθη στην αγορά εργασίας η ζωή της προεκτάθηκε πέρα από την οικογένεια και οι σχέσεις που εσύναψε με άλλες γυναίκες διευκόλυναν στο να σπάσει την απομόνωσή της και να αλλάξει τη νοοτροπία της απέναντι στο βάρος της μητρότητας, ενώ ταυτόχρονα αύξησε την επιρροή της στη λήψη αποφάσεων για την έλευση των παιδιών στο εσωτερικό της οικογένειας.

δ) Οι βελτιώσεις στην τεχνολογία των αντισυλληπτικών μεθόδων βοήθησαν στη μείωση της γονιμότητας ιδιαίτερα κατά το δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα. Ωστόσο, τα αντισυλληπτικά μέσα δεν ήταν ευρέως διαθέσιμα στη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα και είναι πιθανότερο να συνέβαλαν σε μικρό βαθμό στη μείωση της γονιμότητας στο αρχικό της στάδιο. Η πρώτη αιτία της πτώσης της ήταν μάλλον η αλλαγή στις αξίες παρά απλά η πρόσβαση στα αντισυλληπτικά αλλά και η γνώση στο πως να τα χρησιμοποιήσουν τα ζευγάρια. Σήμερα στον κόσμο υπάρχει τεράστια αντιστοιχία ανάμεσα στη γονιμότητα και την αντισυλληπτική χρήση, αλλά αυτό πιθανόν να σημαίνει ότι αυτές οι οικογένειες που έχουν επιλέξει να μειώσουν το μέγεθος της οικογένειάς τους βρίσκουν τα αντισυλληπτικά ως τον ευκολότερο και πιο αποτελεσματικό τρόπο για να το κάνουν.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Η *τέταρτη* και τελευταία φάση η οποία έρχεται ακριβώς μετά τη δημογραφική μετάβαση χαρακτηρίζεται μέχρι τώρα από *σταθερότητα* στους δείκτες θνησιμότητας και γονιμότητας σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα στα όρια αναπαραγωγής των γενεών ή και χαμηλότερα. Το γεγονός αυτό σε πρώτη φάση παράγει μια μορφή πυραμίδας 'γερασμένου πληθυσμού' καθότι οι πολυπληθέστερες γενεές μεγαλώνουν και οι νεότερες γενεές εισέρχονται με όλο και μικρότερους αριθμούς (βλ. και **Σχήμα 2.γ**). Σε ορισμένες δε περιπτώσεις (μια από αυτές είναι και της Ελλάδας) η μείωση της γονιμότητας είναι τόσο μεγάλη ώστε να είναι χαμηλότερη από το όριο αναπαραγωγής με αποτέλεσμα μακροπρόθεσμα τη μείωση του πληθυσμού (ελλείψει εισροής μεταναστών φυσικά), (R. Lesthaeghe, 1989, 1991, 2002).

Σχήμα 2: Μορφές πληθυσμιακών πυραμίδων αναλόγως τη δομή του πληθυσμού

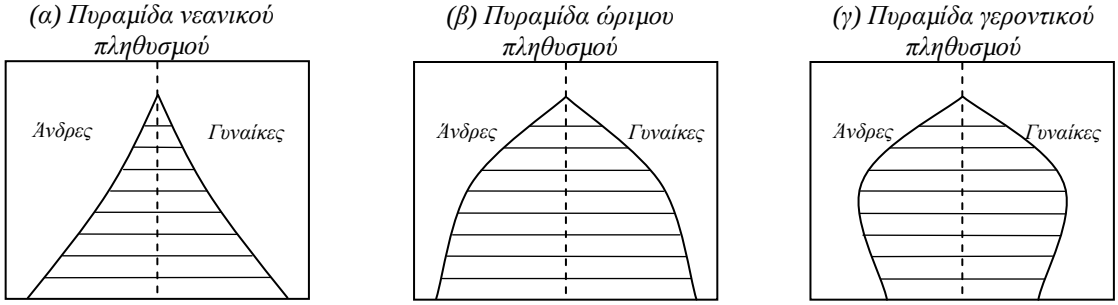

Πηγή: Δ.Γ. Τσαούσης, 1997:34, Β. Κοτζαμάνης κ.ά. 1999:28

Ωστόσο, θεωρητικά, οι δείκτες θα φτάσουν σε μια τέτοια ισορροπία ώστε θα παραμείνουν σε ένα όριο που θα επιτρέψει ξανά τη μικρή μακροχρόνια αργή αύξηση του πληθυσμού όπως αυτή ήταν πριν από τη μετάβαση. Μπορούμε εδώ να σημειώσουμε ότι κάποιοι συγγραφείς (C.P. Blacker 1949, K. Davis, 1950 όπως αναφέρονται στο J.C. Chesnais, 1992:2-3, υποσ.6) διαχωρίζουν την μετα-μεταβατική φάση σε δύο υποκατηγορίες: στην πρώτη, η γονιμότητα και η θνησιμότητα συμβαδίζουν σε πολύ χαμηλά επίπεδα, ενώ στη δεύτερη οι θάνατοι ξεκινούν να υπερνικούν τις γεννήσεις. Ωστόσο, με σιγουριά –ιστορικά– μπορούμε να αναφερόμαστε μέχρι και στην πρώτη μετα-μεταβατική κατάσταση διότι η δεύτερη (της μείωσης του πληθυσμού μέσω της υπεροχής των θανάτων επί των γεννήσεων, απουσία μετανάστευσης) δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμη.

Στα πλαίσια ερευνητικών δραστηριοτήτων, εξετάστηκαν μια σειρά χωρών ως προς το είδος και τη μορφή της δημογραφικής τους μετάβασης. Τα αποτελέσματα της έρευνας κατέδειξαν ότι οι σημαντικές διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στην ευρύτητα της διακύμανσης του ποσοστού φυσικής αύξησης του πληθυσμού, καθώς επίσης και στο χρόνο υλοποίησης της μετάβασης οριοθετούν τρεις βασικούς τύπους (μοτίβα ή προφίλ) δημογραφικής μετάβασης (βλ. και **Σχήμα 3**). Ξεκινώντας θα αναφερθούμε στον *τύπο Ι* της δημογραφικής μετάβασης ο οποίος αναφέρεται στις ανεπτυγμένες χώρες της Ευρώπης. Χαρακτηρίζεται από μακρύ χρόνο υλοποίησης (περίπου 100 ετών) με ήπια ποσοστά φυσικής αύξησης, κάτω του 2%. Διακρίνεται χωρικά σε τρεις υπο-

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

κατηγορίες ανάλογα με τις διακυμάνσεις του στο χρόνο εμφάνισης της μετάβασης σε Βόρειο, Δυτικό και Νότιο-Ευρωπαϊκό μοντέλο. Οι φόρμες οι οποίες έλαβε η δημογραφική μετάβαση στην Ευρώπη σχετίζονται κυρίως με ιστορικά και γεωγραφικά μοτίβα ανάπτυξης, με άλλα λόγια η πρόοδος στην υγεία και τον έλεγχο τον γεννήσεων επεκτάθηκαν από τα βορειο-δυτικά προς στα ανατολικά και νότια της ηπείρου.

Στην επόμενη ακραία μορφή δημογραφικής μετάβασης δίνεται η ονομασία *τύπος ΙΙΙ* και τοποθετείται ακριβώς διαμετρικά αντίθετα από τον τύπο Ι. Ήτοι, η μετάβαση *τύπου ΙΙΙ* υλοποιήθηκε σε σύντομο χρόνο (40-80 ετών) με έντονη φυσική αύξηση (γύρω στο 3% η οποία όμως διήρκησε ελάχιστα-περί τα 20 έτη) και αφορά τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες του πλανήτη μας. Ανάμεσα στους δύο ακραίους τύπους που παρουσιάστηκαν παραπάνω υπάρχει ένα ενδιάμεσος στον οποίον ανήκουν οι μεγάλες χώρες υποδοχής μεταναστών (όπως οι ΗΠΑ και η Αυστραλία) οι οποίες εμφανίζουν δημογραφική μετάβαση *τύπου ΙΙ* (σύντομη μετάβαση σε χρόνο με χαμηλή ή και καθόλου φυσική αύξηση), καθότι η μετανάστευση επηρεάζει συγκεκριμένες ηλικιακές ομάδες οι οποίες διογκώνονται άμεσα και τροφοδότησαν σύντομα τη γήρανση του πληθυσμού σε αυτές τις χώρες η οποία συντελέστηκε έτσι με ταχείς ρυθμούς (J.C. Chesnais, 1979:1138-1144, 1992:279-283, Γ.Φ. Ταπεινός, 1993:325-332).

Σχήμα 3: Μορφές δημογραφικής μετάβασης

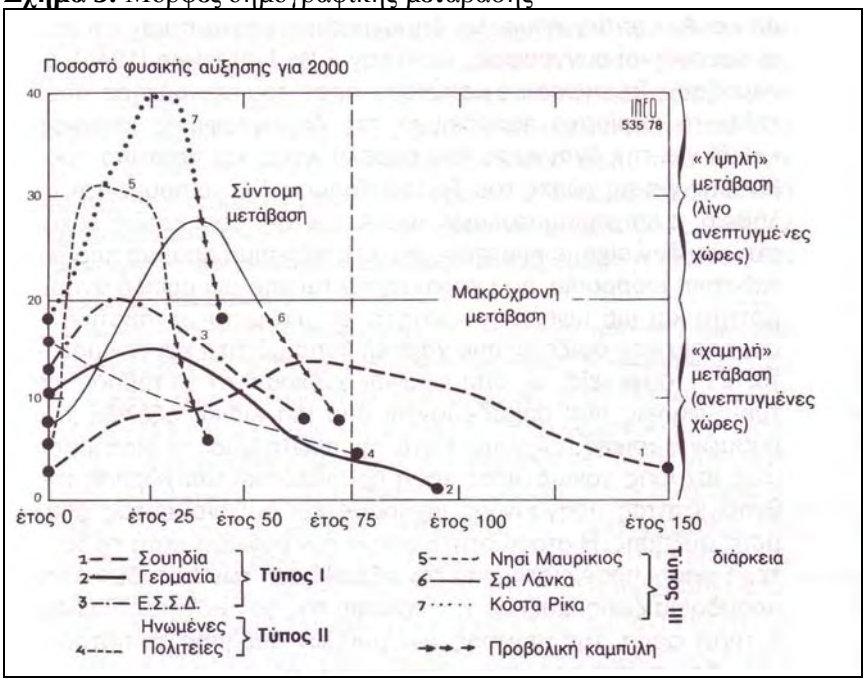

Πηγή: Γ.Φ. Ταπεινός, 1993:330

Όπως διαπιστώσαμε, δεν υπάρχει μια ενιαία μορφή δημογραφικής μετάβασης και ακόμη και ο διαχωρισμός που έγινε ήταν σχηματικός και με γενικά κριτήρια όπως ο χρόνος έναρξης της διαδικασίας, η ένταση του φαινόμενου αλλά και η σχέση με την ευρύτερη γεωγραφική και πολιτιστική σφαίρα στην οποία κάθε χώρα ανήκει. Σαν γενικός κανόνας από την έως τώρα

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

παρατήρηση (J.C. Chesnais, 1992:283) μπορεί να διατυπωθεί το εξής: όσο πιο πρόσφατη είναι η μετάβαση, τόσο συντομότερος ο συνολικός της χρόνος και υψηλότερα τα επίπεδα της φυσικής αύξησης.

Όμως, υπάρχουν ορισμένα σημεία τα οποία μπορεί να θεωρηθούν ως μειονεκτήματα της θεωρίας καθώς αγνοούνται ορισμένοι σημαντικοί δημογραφικοί παράγοντες όπως είναι η *εξωτερική μετανάστευση* (D. Friedlander, 1969), η οποία εμφανώς επηρεάζει τη διάδραση ανάμεσα στη γονιμότητα και τη θνησιμότητα. Επίσης δεν αναφέρεται ο ρόλος της *γαμηλιότητας*, ή των *μηχανισμών* με τους οποίους οι δημογραφικές αλλαγές διαχέονται ανάμεσα στις χώρες (D. Friedlander, 1969 στο J.C. Chaisnes, 1992:5).

Συμπερασματικά μπορούμε να συμπληρώσουμε στις παρατηρήσεις μας ότι στη διαδικασία της δημογραφικής μετάβασης εκείνο που φαίνεται να είναι έως σήμερα σταθερό είναι η συνεχής μείωση της θνησιμότητας και αυτό γιατί είναι κοινωνικά και ιστορικά καθολικά αποδεκτή η προσπάθεια του ανθρώπου να ‘αναμετρηθεί’ με το θάνατο με την αντιμετώπιση των παραγόντων που δύναται να ελέγξει στα όρια του. Ωστόσο η μείωση της γονιμότητας είναι μια περίπλοκη διαδικασία που δεν εξαρτάται μόνο από τις ιατρικές ανακαλύψεις αλλά και από στάσεις, αντιλήψεις και νοοτροπίες των διαφορετικών κοινωνιών. Δεν είναι αποδεκτοί από όλες τις κοινωνίες όλοι οι παράγοντες μείωσης της αναπαραγωγής, με αποτέλεσμα, στους διάφορους τύπους της δημογραφικής μετάβασης να υπάρχει σχετικά υψηλή αβεβαιότητα για τους παράγοντες εκείνους που συντέλεσαν στη μείωση της.

4. Η Θνησιμότητα

4.1 Η ιστορική πτώση της θνησιμότητας – η επιδημιολογική μετάβαση

Η ιστορική εξέλιξη της πτώσης της θνησιμότητας είναι δυνατόν να συνοψιστεί με σχετική ευκολία. Στον ανεπτυγμένο κόσμο, στον οποίο εστιάζουμε, η κατάσταση πριν από την πτώση της χαρακτηρίζονταν από υψηλά επίπεδα θνησιμότητας τα οποία περιοδικά γίνονταν ακόμη υψηλότερα από επιδημίες που προκαλούνταν εξαιτίας μολυσματικών ασθενειών (φυματίωση, λοιμός, ευλογιά, τύφος κ.ά.). Κατά τη διάρκεια του 18 ^{ου} αιώνα, με τη δημιουργία των κρατών και τη σχετική ενεργοποίηση των κυβερνήσεων τους, τα συμπτώματα των εξάρσεων στο φαινόμενο της θνησιμότητας ελαττώθηκαν δραστικά στη μεγαλύτερη έκταση της Ευρωπαϊκής και Αμερικανικής Ηπείρου. Ήταν η ‘σταθεροποίηση της θνησιμότητας’ όπως αποκαλούσε το φαινόμενο ο M. Flinn (1974 στο R. Schofield κ.ά, εκδ., 1991:4-5) η οποία διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην ακόλουθη διόγκωση των Ευρωπαϊκών πληθυσμών.

Με τον περιορισμό των επιδημιών, οι ενδημικές μολυσματικές ασθένειες έγιναν σχετικά σημαντικότερες ως αιτίες για την μείωση των προσδόκιμων της ζωής στις διάφορες ηλικίες. Σε ένα δεύτερο στάδιο, πριν το τέλος του 19^{ου} αιώνα η θνησιμότητα για άλλη μια φορά μειώθηκε

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

απότομα για τις περισσότερες περιοχές της Ευρώπης. Η παιδική θνησιμότητα, και με κάποια καθυστέρηση η βρεφική θνησιμότητα, ήταν κατά πολύ υπεύθυνες για τη μείωση αυτή, αν και το κέρδος στα προσδόκιμα ζωής επηρέασε όλες τις ηλικιακές ομάδες. Η βελτίωση όσον αφορά τη θνησιμότητα οφείλεται κυρίως στην μείωση ασθενειών όπως η διάρροια και η φυματίωση. Η τρίτη περίοδος της μείωσης της θνησιμότητας ξεκίνησε μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, εξαπλώθηκε σε όλο τον ανεπτυγμένο και μη κόσμο, και φαίνεται να είναι σε μεγάλο βαθμό, αν όχι αποκλειστικά, συνδεδεμένη με την ανακάλυψη και χρήση των φαρμάκων και των αντιβιοτικών (S.J. Kunitz, 1986 στο R. Schofield κ.ά, εκδ., 1991:4-5).

Μια κλασσική εξήγηση για την εξέλιξη αυτή δόθηκε πριν αρκετά χρόνια από τον Βρετανό φυσικό, ιστορικό και δημογράφο T. McKeown (1976 στο R. Schofield κ.ά, εκδ., 1991:4-5). Συνοπτικά λοιπόν, προσπάθησε να εξηγήσει τη μακροχρόνια αλλαγή στον πληθυσμό των αναπτυγμένων χωρών η οποία ξεκίνησε κατά τη διάρκεια του 18^{ου} αιώνα. Χρησιμοποιώντας δεδομένα κυρίως από την Αγγλία και την Ουαλία. ο T. McKeown έφτασε στο συμπέρασμα ότι η αύξηση του πληθυσμού δεν μπορούσε να έχει προέλθει από κάποια μεγέθυνση της αναπαραγωγής και ήταν κυρίως αποτέλεσμα της μείωσης της θνησιμότητας. Αυτή η αλλαγή, που προκλήθηκε από τον περιορισμό των μολυσματικών ασθενειών, αποδόθηκε από το συγγραφέα αυτόν κυρίως στη βελτίωση της διατροφής η οποία έλαβε χώρα στη Ευρώπη κατά τη διάρκεια των 18^{ου} και 19^{ου} αι..

Η εξήγηση του ήταν ξεκάθαρη και ιδιαίτερα απλή, πυροδοτώντας αντίθετες (E.A. Wrigley κ.ά., 1989, R.S. Schofield, 1984 στο R. Schofield κ.ά, εκδ., 1991:4-5) ή / και συμπληρωματικές (S.J. Kunitz, 1987 και S. Szreter, 1988 στο R. Schofield κ.ά, εκδ., 1991:4-5, S.R. Johannson, 1994 στο M.R. Haines, 2002) απόψεις πάνω στο συγκεκριμένο θέμα. Στη σύγχρονη εποχή, οι θεωρίες που εξηγούν τις αλλαγές στη θνησιμότητα γίνονται πεδίο αντιθέσεων όλο και συχνότερα. Ακόμα δε και οι δημογραφικές παράμετροι της πτώσης της θνησιμότητας δεν θεωρούνται εντελώς ξεκάθαρες. Δεν θα ήταν υπερβολή να πούμε ότι η γνώση μας για τα ιστορικά μοτίβα της θνησιμότητας και των αιτιών της βρίσκεται ακόμα σε διερευνητικό στάδιο. Παρ΄ όλη τη σημασία της, είναι πιθανόν ότι γνωρίζουμε λιγότερα για τη θνησιμότητα παρά για την αναπαραγωγή. Οι σύμφυτες περιπλοκές στη μεθοδολογία και στην ουσία έχουν επηρεάσει τη μελέτη της και συχνά έχουν πτοήσει τους ερευνητές, ενώ σε συνδυασμό με τα προβληματικά δεδομένα, δυσκολεύουν την πρόοδο σε αυτόν τον τομέα, χωρίς ωστόσο να σταματούν τις σχετικές προσπάθειες (T. Bengtsson κ.ά., 1984 και R.I. Woods κ.ά., 1984 στο R. Schofield κ.ά, εκδ., 1991:4-5).

Όπως προαναφέρθηκε, η πληροφόρηση για τις συνθήκες της θνησιμότητας στο μακρινό παρελθόν είναι αρκετά περιορισμένη. Ωστόσο είναι σαφές ότι το νήμα της ζωής των ανθρώπων ήταν πολύ κοντύτερο απ΄ ότι στις αρχές της νέας χιλιετηρίδας. Από τα λίγα δεδομένα που έχουμε στη διάθεσή μας, υπολογίζεται ότι η μέση διάρκεια ζωής στην αρχαία Αίγυπτο ήταν 22,5

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

και στην αρχαία Ελλάδα κατά τον 4ο π.χ. αι. περίπου 30 έτη. Οι εκτιμήσεις για την προσδοκώμενη ζωή στις διάφορες χώρες της Ευρώπης από τον 13ο έως τον 17ο αιώνα οριοθετούνται στο διάστημα από 20 έως 40 έτη. Ακόμα και στη Σουηδία η οποία κατάρτισε τους πρώτους πίνακες επιβίωσης (1755-1775) η προσδόκιμη ζωή στη γέννηση βρίσκονταν ανάμεσα στα 33 και 40 χρόνια (Μ. Φράγκος, 1975:23). Έως και τον 18ο αιώνα η ανθρωπότητα ζούσε σε συνθήκες θνησιμότητας που στο παρόν θα μας φαίνονταν τρομακτικές. Η βρεφική θνησιμότητα έφτανε το 25% ενώ ο μέσος όρος ζωής μόλις και έφτανε τα 25 έτη. Παράλληλα, έντονες εξάρσεις της θνησιμότητας παρουσιάζονταν κατά καιρούς εξαιτίας των επιδημιών, των λοιμών και των πολέμων που έπληττανε τους πληθυσμούς. Η επιδημιολογική μετάβαση θεωρείται ότι έχει τρία στάδια: ξεκίνησε με τον έλεγχο αυτών των ασθενειών και για το λόγο αυτόν ονομάστηκε ‘επιδημιολογική’ μετάβαση, από την εποχή των μολύνσεων και των λιμών πέρασε στην εποχή της υποχώρησης των πανδημιών και τελικά κατέληξε στην εποχή των εκφυλιστικών και ανθρωπογενών ασθενειών (R. Pressat, 1975:54, M.R. Haines, 2002 και A. Omran, 1971 στο M.R. Haines, 2002, A. Omran, 1981 στο D.T. Rowland, 2003:185).

Ένα χαρακτηριστικό των προτύπων θνησιμότητας στην παραδοσιακή Ευρώπη ήταν οι πολλές γεωγραφικές, χωρικές διαφοροποιήσεις που υπήρχαν οποιαδήποτε δεδομένη στιγμή του χρόνου. Η προσδοκώμενη ζωή, και ειδικότερα η βρεφική και παιδική θνησιμότητα ποίκιλλε ουσιαστικά από τόπο σε τόπο. *Ένα από τα κοινά χαρακτηριστικά αλλαγής της θνησιμότητας ήταν η μείωση αυτών των γεωγραφικών διαφορών ανάμεσα στις περιοχές όπως και αυτών ανάμεσα στις αγροτικές περιοχές και τις αστικές*. Παρ΄ όλα αυτά δεν είναι ξεκάθαρο πότε αυτή η μείωση συνέβη. Στην Ισπανία (και στην Ελλάδα όπως αποδεικνύουν τα δεδομένα μας, βλ. και **Κεφάλαιο IV**) αυτό συνέβη στις αρχές του 20ου αιώνα, ενώ στην Αγγλία η τάση συρρίκνωσής της θνησιμότητας πρέπει να έλαβε χώρα περίπου έναν αιώνα (E.A. Wrigley κ.ά., 1989 στο R. Schofield κ.ά, εκδ., 1991:4-5).

Η καλυτέρευση της επιβίωσης κατά τον 19ο αιώνα όμως, ήταν σαφώς περισσότερο αργή αν τη συγκρίνουμε με την εξέλιξή της τον 20ο αιώνα. Στα τέλη του 19ου αιώνα η θνησιμότητα άρχισε για άλλη μια φορά να μειώνεται, αυτή τη φορά με περισσότερο μακροπρόθεσμες επιπτώσεις και σημαντικές συνέπειες. Εκτός από τις στιγμιαίες κάμψεις στη βελτίωση της ελπίδας ζωής από την επιδημία γρίπης το 1918 και τους δύο Παγκόσμιους Πολέμους, η γενικότερη τάση δεν ανατράπηκε. Αυτή η αλλαγή στη θνησιμότητα, η οποία αύξησε τη διάρκεια ζωής σε πολλές χώρες πάνω από 10 χρόνια μόλις μέσα σε μία περίοδο τριών δεκαετιών, εμφανίζεται σχεδόν ταυτόχρονα με τις αλλαγές στην αναπαραγωγή (γεννητικότητα). Αν και η θνησιμότητα στις πιο πλούσιες χώρες ήταν πιο χαμηλή και μειώθηκε με γρηγορότερους ρυθμούς, η όλη διαδικασία έλαβε χώρα σχεδόν παντού στην Ευρωπαϊκή ήπειρο στη διάρκεια ενός σύντομου χρονικού διαστήματος, όπως συνέβη και με τη γεννητικότητα (R.I. Woods κ.ά., 1989).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Η σημαντικότερη διόγκωση στο προσδόκιμο ζωής στη γέννηση κατά τη διάρκεια του 20ου αι. εντοπίζεται στις δύο πρώτες δεκαετίες και μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Σχετικά δε με τις αναπτυσσόμενες χώρες, η βελτίωση της επιβίωσης είναι πιο πρόσφατη ιστορικά και πραγματοποιήθηκε με συγκριτικά ταχύτερους ρυθμούς. Η πρώτη φάση μείωσης της θνησιμότητας για τις χώρες αυτές τοποθετείται στις δεκαετίες του ΄20 και του ΄30, ενώ το σημαντικότερο τμήμα της βελτίωσης της επιβίωσής τους, επήλθε μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Η έντονη υποχώρηση της θνησιμότητας σε αυτήν την κατηγορία χωρών σε σύντομο χρονικό διάστημα, είχε ως αποτέλεσμα την απότομη πληθυσμιακή τους ανάπτυξη. Ταυτόχρονα, στις τελευταίες δεκαετίες του εικοστού αιώνα, οπότε στις περισσότερες περιοχές παγκοσμίως η θνησιμότητα τείνει να κινείται σε σχετικά χαμηλά επίπεδα, η σημασία της αναπαραγωγής φαίνεται να είναι πλέον ο καθοριστικός παράγοντας για την εξέλιξη του πληθυσμού.

Οι παράγοντες που συνέβαλλαν στην πτώση της θνησιμότητας συνδέονται με την κοινωνικο-οικονομική ανάπτυξη, με την πρόοδο της ιατρικής, την ανάπτυξη συστημάτων δημόσιας υγείας, με τη βελτίωση των συνθηκών υγιεινής στον χώρο της κατοικίας και της εργασίας. Ειδικότερα μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, η αξιοσημείωτη υποχώρηση της θνησιμότητας οφείλεται αρχικά στην είσοδο των αντιβιοτικών και των εμβολίων στην θεραπευτική πρακτική της ιατρικής, με αποτέλεσμα την υποχώρηση των λοιμωδών και παρασιτικών ασθενειών. Κατόπιν, η ανάπτυξη της περιγεννητικής ιατρικής συνέβαλλε στον περιορισμό των συγγενών ανωμαλιών και των περιγεννητικών παθήσεων. Η πρώτη λοιπόν φάση μείωσης της θνησιμότητας χαρακτηρίστηκε από τον περιορισμό των θανάτων από λοιμώδη νοσήματα και από την αποτελεσματικότερη προστασία της ζωής των παιδιών. Αν και η διαδικασία μείωσης της θνησιμότητας δεν τελείωσε, τα βήματα που πραγματοποιήθηκαν κατά τις δύο πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες ήταν εξαιρετικά σημαντικά. Κατά το διάστημα 1970-1990, βασικός παράγοντας βελτίωσης του επιπέδου θνησιμότητας ήταν η πρόοδος στη θεραπεία των καρδιαγγειακών παθήσεων: η δεύτερη αυτή φάση μείωσης της θνησιμότητας αφορά βασικά τα ενήλικα και ηλικιωμένα άτομα. Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 η προσοχή έχει στραφεί στη βελτίωση των μεθόδων διάγνωσης και θεραπείας του καρκίνου, σε μία προσπάθεια να μειωθεί η θνησιμότητα των ενηλίκων.

Οι αιτίες της μείωσης της θνησιμότητας αποτελούν την πηγή της συνεχόμενης διαμάχης μεταξύ ιστορικών δημογράφων, ιστορικών της ιατρικής, οικονομικών ιστορικών και άλλων επιστημονικών κλάδων που έχουν προσπαθήσει να κατανοήσουν τις εμπλεκόμενες δυναμικές. Πολλά από τα καταγραμμένα πάνω στο θέμα αυτό συμμετέχουν είτε άμεσα είτε έμμεσα σε μια διαμάχη που μόνο απλή δεν είναι, και η οποία θέτει αντιμέτωπες τη διατροφή με τη δημόσια υγιεινή, το επίπεδο ζωής με την κοινωνική οργάνωση και τα επίπεδα εισοδήματος με τα οφέλη της επιστήμης.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Ο T. McKeown (1962 στο R. Schofield κ.ά., εκδ., 1991:6-17) επέμενε ότι οι καλύτερες διατροφικές συνήθειες ήταν η βάση της τάσης αυτής. Η ισχυρή επιχειρηματολογία του T. McKeown (1976 στο R. Schofield κ.ά., εκδ., 1991:6-17) ήταν βασισμένη στα μοναδικά δεδομένα της καταγραφής των θανάτων διαχωρισμένων ανά ηλικία και αίτιο, διαθέσιμα για το λαό της Βρετανίας από τον Ιούλιο του 1837 και στο εξής. Παρατήρησε ότι η κατηγορία των θανάτων που συνέβαλαν περισσότερο στη μείωση της θνησιμότητας μεταξύ 1848 και 1971 ήταν αυτή που προκαλούνταν από μικροοργανισμούς που ζούσαν στον αέρα και ακολουθούσε αυτή από μικροοργανισμούς που επιβιώνουν στην τροφή και στο νερό. Κάνοντας χρήση αυτών των αποτελεσμάτων συνέχισε την ανάλυσή του για να ελαχιστοποιήσει τη συνεισφορά άλλων παραγόντων σε αυτήν τη μείωση. Θεώρησε έτσι ότι τα πλεονεκτήματα της ιατρικής δε θα μπορούσαν να χρεωθούν τη μείωση της θνησιμότητας, αφού με εξαίρεση την ευλογιά και τη διφθερίτιδα, οι περισσότερες ασθένειες (κοκίτης, ιλαρά, οστρακιά) παράκμασαν πολύ πριν η αποτελεσματική φαρμακευτική θεραπεία ή άλλες επιστημονικές τεχνικές γίνουν διαθέσιμες. Τα μέτρα υγιεινής και δημόσιας υγείας ήταν σίγουρα αποτελεσματικά μετά το μέσο του 19^{ου} αιώνα αλλά υπέθεσε ότι η θνησιμότητα είχε αρχίσει να παρακμάζει πολύ νωρίτερα, και επιπλέον αυτά τα μέτρα ήταν αποτελεσματικά ενάντια στους μικροοργανισμούς που γεννιόντουσαν στο φαγητό και στο νερό και οι οποίοι προσμετρούνταν κατ΄ αυτόν στη μειοψηφία των παραγόντων για την παρακμή της θνησιμότητας.

Αντίθετα, οι μικροοργανισμοί που επιβιώνουν στον αέρα (ειδικά η φυματίωση) θεωρήθηκαν ως η κύρια αιτία για τη μείωση της θνησιμότητας κατά τη διάρκεια των 19^{ου} και 20^{ου} αιώνα. Ο T. McKeown εξέφρασε την υπόθεση ότι η έκθεση σε αυτές τις ασθένειες δεν θα μπορούσε να περιοριστεί, και έτσι η αντίσταση σε αυτές θα πρέπει να είχε βελτιωθεί λόγω των καλύτερων διατροφικών συνηθειών των πληθυσμών. Τοποθέτησε λοιπόν τους οικονομικούς και διατροφικούς παράγοντες στο κέντρο της πτώσης της θνησιμότητας. Επίσης, υπέθεσε ότι μια μείωση στην πρόληψη των μολυσματικών ασθενειών είχε επίσης επηρεάσει την πτώση της θνησιμότητας του 18^{ου} αιώνα και των αρχών του 19^{ου}, πολύ πριν οποιαδήποτε βελτίωση στη δημόσια υγεία συμβεί. Έτσι η διατροφή τέθηκε ως η μοναδική και πιο σημαντική εξήγηση της αλλαγής στη θνησιμότητα τους τελευταίους τρεις αιώνας της δεύτερης μετά Χριστώ χιλιετηρίδας (H. Bernard, 2004).

Επιπλέον, διαφορετικού τύπου αιτίες υποστηρίζονται όσον αφορά τη μείωση της θνησιμότητας. Έτσι, μια υπόθεση ήταν ότι το πιο κρύο κλίμα βοηθούσε στη μη εξέλιξη των ασθενειών, αν και αυτό το σημείο είναι δύσκολο να εξακριβωθεί και έρχεται σε αντίθεση με υπολογισμούς άλλων μελετών στις οποίες οι κρύες χειμωνιάτικες θερμοκρασίες ενθάρρυναν τη θνησιμότητα (A. Perrenoud, 1984, 1991 στο R. Schofield κ.ά., εκδ., 1991:6-17).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Ακόμα, η ικανότητα των εθνικών κυβερνήσεων να επιτύχουν την απομόνωση ολόκληρων περιοχών από επιδημίες όπως ο τύφος θεωρήθηκε ως ένας κρίσιμος παράγοντας καθώς επίσης και η δυνατότητα τους να διαχειριστούν τα αποτελέσματα επικείμενων κρίσεων (J.D. Post, 1976, 1977, 1985 στο R. Schofield κ.ά., εκδ., 1991:6-17).

Η επιμονή του T. McKeown στη σημασία της διατροφής έρχεται σε αντίθεση με μια μακρόχρονη παράδοση υποστηριζόμενη από κοινωνικούς και ιατρικούς ιστορικούς, όπως και με τις απόψεις πολλών σύγχρονων επιστημόνων, οι οποίοι θεωρούν ότι οι βελτιώσεις στη δημόσια υγεία και στην υγιεινή ήταν η πηγή της μείωσης της θνησιμότητας. Σύμφωνα με αυτή την άποψη, η πολιτεία είχε ένα ρόλο κλειδί στην αποτελεσματική οργάνωση της δημόσιας άμυνας εναντίον της ασθένειας, διαθέτοντας βασικές διευκολύνσεις υγιεινής και εκπαιδεύοντας τον πληθυσμό σε συμφωνία με τα πλεονεκτήματα της επιστήμης στην υγιεινή φροντίδα. Υπάρχουν δε ορισμένες ενδείξεις ότι στις περισσότερες περιοχές τα μέτρα υγιεινής και δημόσιας υγείας βελτιώθηκαν κατά τη διάρκεια της αυτής περιόδου (τέλη 18^{ου} – αρχές 19^{ου} αι) (J.C. Riley, 1987, R. Porter, 1991 στο R. Schofield κ.ά., εκδ., 1991:6-17).

Ίσως η πιο ξεκάθαρη επίδειξη εγκυρότητας αυτής της επικρατούσας θεωρίας δόθηκε από τον S.H. Preston (1976, 1980 στο R. Schofield κ.ά., εκδ., 1991:6-17) όταν εκτίμησε ότι το εισόδημα, η διατροφή και άλλοι δείκτες του επιπέδου ζωής δεν θα μπορούσε να είναι υπεύθυνοι για παραπάνω από το 25% της αύξησης στη διάρκεια ζωής σε έναν ικανό αριθμό εθνικών πληθυσμών, κατά τη διάρκεια του μεγαλύτερου τμήματος του 20^{ου} αιώνα. Έτσι σύμφωνα με τον S.H. Preston, η αποτελεσματικότητα των τεχνικών της δημόσιας υγείας γίνεται η πιο σημαντική, μολονότι υπολειμματική, εξήγηση για την παρακμή της θνησιμότητας. Αυτή η ιδέα, έχει λάβει σημαντική υποστήριξη στον αναπτυσσόμενο κόσμο τα τελευταία χρόνια, όπου η θνησιμότητα είχε μειωθεί δραστικά αν και οι βελτιώσεις στο βιοτικό επίπεδο ήταν περιορισμένης έκτασης (R. Boucekkine κ.ά, 2002).

Ακόμη, ο εμβολιασμός κατά της ευλογιάς, συνέβαλε στη μείωση της παιδικής θνησιμότητας, αν και η έκταση της χρήσης του εμβολίου και το ακριβές αντίκτυπο γεωγραφικά δε μπορεί να εκτιμηθεί (K.J. Pitkänen κ.ά., 1989 στο R. Schofield κ.ά., εκδ., 1991:6-17). Η σημαντική μείωση της βρεφικής θνησιμότητας με την ταυτόχρονη εμφάνιση της πτώσης της γονιμότητας οδήγησε ορισμένους επιστήμονες (R.I. Woods κ.ά., 1988, 1989 στο R. Schofield κ.ά., εκδ., 1991:6-17) να υποστηρίξουν ότι η πτώση της γονιμότητας είχε σαν αιτία τη βελτίωση της επιβίωσης, ειδικότερα στις νεαρές ηλικίες. Όμως είναι δύσκολο να προσδιοριστεί η κατεύθυνση της αιτιότητας καθώς η μείωση της βρεφικής και της παιδικής θνησιμότητας είναι επίσης μια σαφής αιτία για την πτώση της γονιμότητας.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Όπως κατά πάσα πιθανότητα συνέβη με την ιλαρά ή την οστρακιά, η εξέλιξη ορισμένων ασθενειών σε λιγότερο θανατηφόρες, πιθανότατα επίσης να είχε κάποιο αντίκτυπο στα γενικότερα επίπεδα θνησιμότητας. *Συνολικά ωστόσο, η μείωση της θνησιμότητας φαίνεται να είναι το αποτέλεσμα πολλών, συχνά διαφορετικών μεταξύ τους παραγόντων.*

Και οι δύο προσεγγίσεις έχουν ξεκάθαρες αδυναμίες με ισχυρότερη εκείνη που αφορά την έλλειψη δεδομένων που να τις στηρίζουν επαρκώς. Ωστόσο, οι θέσεις αυτές οι οποίες αντικρούονται μεταξύ τους μπορούν να θεωρηθούν ότι δεν είναι αμοιβαία εξαιρούμενες και η κατανόηση της πτώσης της θνησιμότητας θα πρέπει αναγκαία να λάβει υπόψη της και τις δύο πλευρές. Αν επικεντρωθούμε στη διατροφή και τη δημόσια υγεία, συντίθεται μια παράταξη παραγόντων οι οποίοι επηρέασαν τη θνησιμότητα και τις διακυμάνσεις της στις προηγούμενες κοινωνίες. Η διατροφή, τα επίπεδα διαβίωσης, η δημόσια υγεία, η υγειονομία, περιλαμβάνονται σ' αυτές τις αιτίες ως άμεσοι παράγοντες επιρροής της θνησιμότητας. Υπάρχουν ωστόσο και οι έμμεσοι παράγοντες επίδρασης, όπως είναι οι συνθήκες ζωής, ο τόπος εργασίας, η αστικοποίηση, η εκπαίδευση, οι αιτίες παλιών και νέων ασθενειών, η φυσική και ιατρική επιστήμη, η υγεία των μητέρων, ο τρόπος διατροφής των βρεφών και η υγιεινή τους, η πολιτική, ο σχεδιασμός και οι εκτελεστικές δομές του κράτους, ακόμα και το κλίμα (R. Schofield κ.ά., εκδ., 1991:6-17).

Οι παράγοντες που επηρεάζουν τη θνησιμότητα είναι ποικίλοι, (G. Casselli κ.ά, 2003β) και μπορούν να ταξινομηθούν σε μεγάλες κατηγορίες: παράγοντες βιολογικοί και δημογραφικοί (όπως η κατά φύλο και ηλικία κατανομή του πληθυσμού), κοινωνικοί και οικονομικοί, όπως η κατοίκηση και η διατροφή, το είδος και η θέση στο επάγγελμα, το εισόδημα αλλά και πολιτικοί (όπως η δράση του κράτους στους τομείς υγείας και πρόνοιας) και πολιτισμικοί (όπως η αντιμετώπιση της σύγχρονης ιατρικής από τις παραδόσεις της κάθε κοινωνίας).

Δεδομένου του ενδιαφέροντος της παρούσης διατριβής στη χωρική διάσταση σημειώνουμε ότι και αυτή μπορεί να επηρεάζει τη θνησιμότητα: Η γεωγραφική διασπορά του πληθυσμού έχει επιπτώσεις στη θνησιμότητα του με τη διαφοροποίηση μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών, η οποία εξαρτάται από το είδος των χωρών στις οποίες αναφερόμαστε: ανεπτυγμένες ή 'αναπτυσσόμενες'. Στην πρώτη κατηγορία χωρών, συνήθως η θνησιμότητα του πληθυσμού των αστικών περιοχών είναι υψηλότερη αυτής των αγροτικών, ιδιαίτερα στα πρώτα στάδια της αστικοποίησης οπότε οι πόλεις αναπτύσσονταν με σοβαρές ελλείψεις στις βασικές υποδομές (S. Szreter and G. Mooney, 1998 και M.R. Haines, 2001 στο M.R. Haines, 2002). Στη σύγχρονη εποχή, η διαφοροποίηση αυτή έχει μια σειρά αιτίες που αλληλοεπιδρούν για να φτάσουν στο αποτέλεσμα αυτό.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Οι παράγοντες αυτοί βασίζονται στο φυσικό περιβάλλον, στις διατροφικές συνήθειες και την υφιστάμενη υποδομή, αλλά κυρίως στον ηπιότερο τρόπο ζωής που πρεσβεύει η διαβίωση στις σύγχρονες αγροτικές περιοχές. Από την άλλη μεριά, στις αναπτυσσόμενες χώρες, των οποίων τα συστήματα υγείας βασίζονται κυρίως στις διάφορες διεθνείς οργανώσεις, η συγκέντρωση ιατροφαρμακευτικής υποδομής και υπηρεσιών δημόσιας υγείας γίνεται στις πόλεις. Έτσι, και σε συνδυασμό με τις σχετικά περισσότερο ανεπτυγμένες υλικοτεχνικές υποδομές, την καλύτερη πρόσβαση στη γνώση και τα υψηλότερα εισοδήματα στο αστικό περιβάλλον, σε αυτήν την ομάδα των χωρών η θνησιμότητα είναι υψηλότερη στις αγροτικές απ΄ ότι στις αστικές περιοχές.

Τέλος, ακόμη ένας παράγοντας θνησιμότητας που σχετίζεται με το χώρο αφορά τις *μετακινήσεις* των πληθυσμών για οποιονδήποτε λόγο. Στην περίπτωση της μετανάστευσης η οποία έχει οικονομικά αίτια και κυριαρχεί στις σύγχρονες κοινωνίες, αυτή κατευθύνεται από τις λιγότερο ανεπτυγμένες προς τις πλουσιότερες χώρες. Στις περιπτώσεις αυτές μετακινείται συνήθως ένα τμήμα του πληθυσμού που ανήκει στο δυνητικά ενεργό πληθυσμό με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά την δυναμικότητα και την καλή υγεία του. Οι εναπομείναντες στον τόπο καταγωγής των μεταναστών συνήθως αποτελούνται από τα περισσότερο ευάλωτα τμήματα του πληθυσμού, όπως ο παιδικός πληθυσμός αλλά και οι ηλικιωμένοι με συνέπεια την αύξηση της γήρανσης του πληθυσμού και της θνησιμότητάς του μετά την αποχώρηση των μετακινούμενων.

5. Μετανάστευση

5.1 Οι Θεωρίες ‘προσέλκυσης – απώθησης’ της Μετανάστευσης

Οι κοινωνιολόγοι και οι δημογράφοι αντιμετωπίζουν σήμερα με μια απλή αλλά ουσιαστικά ερμηνευτική προσέγγιση το φαινόμενο της μετανάστευσης: Αναζητούν τις παραμέτρους εκείνες που είναι υπεύθυνες για την μετακίνηση τόσο στη χώρα υποδοχής (παράγοντες έλξης) όσο και στη χώρα προέλευσης (παράγοντες απώθησης). Είναι δυνατόν αυτή η αντιμετώπιση να ονομαστεί θεωρία ‘προσέλκυσης – απώθησης’ και περιλαμβάνει στοιχεία τόσο από τη μαρξιστική όσο και από την νεοκλασική θεώρηση. Στις παραμέτρους αυτές περιλαμβάνονται τόσο οικονομικοί, κοινωνικοί όσο και δημογραφικοί παράγοντες. Το 1945, ο A. Landry (1947:469-474 στο Η. Έμκε-Πουλοπούλου, 1986:122-126) υλοποίησε μια σημαντική μελέτη των τριών παραπάνω παραγόντων ως προς την ισχύ τους τόσο στις χώρες προέλευσης όσο και στις χώρες υποδοχής μεταναστών. Ο A. Sauvy (1966:250-266 στο Η. Έμκε-Πουλοπούλου, 1986:122-126) διέκρινε την μετανάστευση σύμφωνα με τις συνθήκες αποχώρησης ως εκούσια και ως αναγκαστική: Στην πρώτη περίπτωση θεωρεί ότι τα άτομα αποφασίζουν να μεταναστεύσουν για οικονομικούς λόγους, ενώ στη δεύτερη περίπτωση τα οικονομικά αίτια εκλείπουν και οι παράγοντες που επηρεάζουν την απόφαση τους είναι κοινωνικοί, πολιτικοί, φυλετικοί, θρησκευτικοί, ακόμη και περιβαλλοντικοί (π.χ. φυσικές καταστροφές ή επιδημίες). Ο S. Everett Lee (1968:184-186 στο Η. Έμκε-Πουλοπούλου, 1986:122-126) διακρίνει σε τέσσερις

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

κατηγορίες στη δική του 'θεωρία μετανάστευσης' τις παραμέτρους εκείνες που την επηρεάζουν. Τις διακρίνει σε εκείνες που συνδέονται με τη χώρα προέλευσης, αυτές που σχετίζονται με τη χώρα υποδοχής, θέτει ως παράγοντες συγκεκριμένα εμπόδια που μπορεί να παρουσιαστούν και τέλος σημαντικούς θεωρεί και τους προσωπικούς παράγοντες.

Ο Αμερικανός δημογράφος D.J. Bogue (1959:499-500 στο Η. Έμκε-Πουλοπούλου, 1986:122-126) ξεχωρίζει τις μεταβλητές επιρροής στην απόφαση του μετανάστη σε τρεις μεγάλες κατηγορίες: α) στις οικονομικές μεταβλητές στις οποίες περιλαμβάνει τις μεγάλες επενδύσεις του κεφαλαίου, τις τεχνολογικές μεταβολές, τον τρόπο που είναι οργανωμένη η μετακίνηση και τις κοινωνικές παροχές στις χώρες υποδοχής, β) στις καταστάσεις εκείνες που διευκολύνουν την απόφαση ενός ατόμου να μεταναστεύσει όπως είναι ο γάμος, η ολοκλήρωση των σπουδών, η εξεύρεση θέσης εργασίας, οι φυσικές καταστροφές και, γ) στους παράγοντες αυτούς που συνδέονται με τον τρόπο επιλογής του σημείου προορισμού όπως είναι τα έξοδα μετακίνησης -άμεση συνάρτηση της απόστασης-, η παρουσία μελών της οικογένειας, η γενικότερη πληροφόρηση για τον τόπο και οι τοπικά προσδιορισμένες, ειδικές ευκαιρίες απασχόλησης.

Η Η. Έμκε-Πουλοπούλου, (1986:124) επιλέγει τρεις συγγραφείς οι οποίοι μελέτησαν τους παράγοντες προσέλκυσης και προώθησης των μετακινήσεων κατά τη μεταπολεμική Ευρωπαϊκή μετανάστευση προς τις χώρες της δυτικής Ευρώπης. Οι S. Castles και G. Kosak (1973:67) και ο C. Kagitcibasi (1983:204), ως παραμέτρους προσέλευσης θεωρούν την οικονομική ανάπτυξη της δυτικής Ευρώπης, τα δημογραφικά μεγέθη των χωρών υποδοχής (μείωση της γονιμότητας) και την κινητικότητα των ντόπιων εργατών προς 'καλύτερες' θέσεις εργασίας. Ως παραμέτρους απώθησης από τις χώρες αποδημίας θεωρούν την ανεργία και την υπο-απασχόληση, τη φτώχεια και την καθυστέρηση στην εκβιομηχάνιση τους. Οι διαδικασίες που προκαλούν αυτές τις συνθήκες ανισότητας δημιουργούν μια κατάσταση εξάρτησης ανάμεσα στις χώρες του κέντρου και τις χώρες της περιφέρειας. Οι L.S. Kosinski και M. Prothero (1975:4) θεωρούν ως παραμέτρους απώθησης την ανεργία, τις κοινωνικές (φυλετικές, θρησκευτικές και πολιτικές) διώξεις, την πολιτιστική, κοινωνική η προσωπική υποβάθμιση στην κοινωνία και τις φυσικές καταστροφές. Ως παράγοντες προσέλκυσης θεωρούνται όλες αυτές οι πληροφορίες που είναι ικανές να πείσουν ένα άτομο το οποίο, παρά το γεγονός ότι είναι πιθανόν ικανοποιημένο από την παρούσα του κατάσταση να προσελκύεται από νέες ευκαιρίες που προσφέρονται αλλού.

Εξειδικεύοντας τις παραπάνω παραμέτρους, Αμερικανοί κοινωνιολόγοι (D.J. Bogue και W.S. Tohmson, 1949:236-244 στο Η. Έμκε-Πουλοπούλου, 1986:122-126, A. Schwarz, 1973 στο Μ. Χλέτσος κ.ά., 2005:13, C.T. Jr. Stewart, 1960:347-356 στο Η. Έμκε-Πουλοπούλου, 1986:122-126) υποστηρίζουν ότι η *απόσταση* από τον τόπο προέλευσης έως τον τόπο υποδοχής αποτελεί έναν από τους πλέον βασικούς παράγοντες που επηρεάζουν τον αριθμό αλλά και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των μεταναστών. Η απόσταση συνδέεται με την κοινωνικοοικονομική κατάσταση των μεταναστών κάτω από την υπόθεση ότι οι άνθρωποι που έχουν υψηλότερη

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

κοινωνικοοικονομική θέση είναι διαθέσιμοι να διανύσουν μεγαλύτερες αποστάσεις στην αναζήτηση καλύτερων ευκαιριών απασχόλησης (A. Rose, 1958:420-423 στο Η. Έμκε-Πουλοπούλου, 1986:122-126). Πέραν της απόστασης, ως σημαντικός παράγοντας της μετανάστευσης θεωρείται η διαφορά των μισθών (J.R. Harris και M.P. Todaro, 1974 στο Μ. Χλέτσος κ.ά., 2005:13) και ο χρόνος αναζήτησης εργασίας (J.E. Stiglitz, 1974 στο Μ. Χλέτσος κ.ά., 2005:13). Τονίζουν ακόμη (W. Petersen, 1958:256-265 στο Η. Έμκε-Πουλοπούλου, 1986:122-126) ότι όσον αφορά τη μαζικότητα της μετανάστευσης ουσιαστική αιτία είναι η προηγούμενη αποδημία, ενώ δίνουν σημασία στα δημογραφικά χαρακτηριστικά των ατόμων που μεταναστεύουν (D.J. Borjas, 1996, στο Μ. Χλέτσος κ.ά., 2005:13).

Όσον αφορά την ελληνική μετανάστευση προς τις δυτικοευρωπαϊκές χώρες μεταπολεμικά, η παρούσα θεωρία χρησιμοποιείται επίσης ώστε να ερευνηθούν τα αίτια της. Ο Ν. Πολύζος (N. Polyzos 1947:173-196 και Ν. Πολύζος, 1981:95-97 στο Η. Έμκε-Πουλοπούλου, 1986:122-126), μελετά τους πολιτικούς, δημογραφικούς, οικονομικούς, και κοινωνικούς παράγοντες ταυτόχρονα με τη γεωγραφική πυκνότητα στον αγροτικό χώρο. Υποστηρίζει, ότι ο αστικός χώρος, τόσο στην Ελλάδα, όσο και αλλού, σημαίνει για τον άνθρωπο (υπέρ - τονίζοντας την Ελληνίδα γυναίκα) απελευθέρωση από τα δεσμά της παράδοσης και τις δυσμενείς κοινωνικοοικονομικές συνθήκες της υπαίθρου. Κύρια αιτία μετανάστευσης θεωρεί την αναζήτηση σταθερής εργασίας με ικανοποιητικές συνθήκες (ωράριο, μισθός, περιβάλλον κ.λπ.) στον αστικό χώρο. Ο αστικός χώρος παράλληλα, δίνει ευκαιρίες για μόρφωση ενώ η έλξη του έχει τις ρίζες της και στη μίμηση, τη δυνατότητα (η τη φήμη της) για εύκολο πλουτισμό και κοινωνική καταξίωση. Οι μετανάστες κινητοποιούνται κυρίως λόγω απωθητικών στοιχείων που υπάρχουν στον τόπο τους, ενώ έλκονται από αστάθμητους παράγοντες. Σχετικά με την αποδημία στο εξωτερικό, πηγή πληροφόρησης είναι οι συγγενείς και οι κατακτήσεις των ήδη εγκατεστημένων. Στο εσωτερικό, κίνητρα μετακίνησης είναι η ανασφάλεια που χαρακτηρίζει το γεωργικό εισόδημα, οι περιορισμένες κοινωνικές παροχές και η ποικιλία των επιλογών που προσφέρει ο αστικός χώρος. Η επιλεκτική δε και περιορισμένη πληροφόρηση ως προς τις συνθήκες της διαδικασίας της μετακίνησης, της παραμονής και των δυνατοτήτων του μετοίκου στον τόπο υποδοχής, συνέβαλε στη συνέχιση του ρεύματος των μεταναστεύσεων.

Ο Ν. Πετρόπουλος (1981:434-438 στο Η. Έμκε-Πουλοπούλου, 1986:122-126), μελέτησε το αντίστροφο φαινόμενο, αυτό της παλιννόστησης χρησιμοποιώντας την ίδια μεθοδολογία. Έτσι, μέσα στο πλαίσιο της θεωρίας προσέλκυσης - απώθησης μελέτησε τις κοινωνικές, πολιτικές και ψυχολογικές παραμέτρους που επηρεάζουν την παλιννόστηση. Σύμφωνα με την Η. Έμκε-Πουλοπούλου (1986:126) ‘η κοινωνιολογική θεωρία της προσέλκυσης - απώθησης επιτρέπει την καλύτερη κατανόηση της μετανάστευσης και της παλιννόστησης και την εξέταση των οικονομικών, κοινωνικών, πολιτικών, δημογραφικών, πολιτισμικών και ψυχολογικών παραγόντων που επηρεάζουν τη διαδικασία τους’. Η θεωρία αυτή μπορεί να εξηγήσει ένα ευρύ

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

φάσμα μεταναστεύσεων όπως αγροτών, εργατών, εμπόρων, επιστημόνων, φοιτητών ακόμη και πολιτικά διωκόμενων ή παλιννοστούντων. Ταυτόχρονα, δίνει τη δυνατότητα ταξινόμησης των παραγόντων που επηρεάζουν τη μετανάστευση με διάκριση αιτίων και κινήτρων, αντικειμενικών και υποκειμενικών παραμέτρων.

Έχει δηλαδή την δυνατότητα να περιγράψει και να ερμηνεύσει τόσο τη μετανάστευση προς τις υπερπόντιες και ευρωπαϊκές χώρες όσο και το σύγχρονο ρεύμα εισροής μεταναστών στην Ελλάδα από το 1990 και μετά κυρίως από τις πρώην σοσιαλιστικές χώρες και τα Βαλκάνια (J. Salt κ.ά, 2004).

5.2 Εσωτερική μετανάστευση – Αστικοποίηση

Η διαδικασία της αστικοποίησης αποτελεί παγκόσμιο φαινόμενο και αφορά το σύνολο σχεδόν των σύγχρονων πολιτισμών. Εδώ παρουσιάζονται οι αιτίες και οι συνθήκες που θεωρούνται απαραίτητες για την πορεία της ανθρωπότητας στο μονοπάτι αυτό.

Αρχικά, οι ανθρώπινες κοινότητες ήταν τροφοσυλλεκτικές, που ζούσαν ως νομάδες με το κυνήγι και το ψάρεμα. Η επιβίωση των ομάδων αυτών απαιτούσε μεγάλες εκτάσεις (ίσως και 5 τετραγωνικά χιλιόμετρα ανά άτομο, B. Berry κ.ά, 1987:71) ώστε απέκλειαν τη δημιουργία οικισμών οποιουδήποτε μεγέθους. Αυτό ήταν το πρώτο στάδιο των φάσεων της αστικοποίησης. Στο δεύτερο στάδιο, εμφανίστηκε σαν δραστηριότητα η κτηνοτροφία αλλά παρέμενε η νομαδικότητα ως τρόπος ζωής των ανθρώπων. Στο τρίτο στάδιο ξεκινάει η καλλιέργεια της γης και για πρώτη φορά οι άνθρωποι εγκαθίστανται μόνιμα σε κάποια περιοχή. Στο τέταρτο και τελευταίο στάδιο αρχίζει η διαδικασία της αστικοποίησης. Το γραμμικό αυτό μοντέλο εξέλιξης δεν είναι απόλυτα αποδεκτό καθώς ορισμένοι υποστηρίζουν ότι οι πόλεις δημιουργήθηκαν νωρίτερα, αλλά και ότι η ύπαρξή τους βασίζονταν στην εγκατάσταση της εξουσίας, βασιλικής και εκκλησιαστικής (L. Mumford, 1961).

Στο ξεκίνημα της αγροτικής επανάστασης (7-10 χιλ. χρόνια πριν), ο παγκόσμιος πληθυσμός υπολογίζεται σε 5 εκατ. άτομα. Η γεωργία και η κτηνοτροφία παρείχαν επαρκή τροφή για την περαιτέρω διόγκωση του εν δυνάμει επιβιώσαντα πληθυσμού, όπως και έγινε. Ο πληθυσμός οργανώθηκε σε συγκεντρώσεις και οικισμούς, μόνιμες κατοικίες αντικατέστησαν τις πρόχειρες καλύβες και τις σπηλιές, έπιπλα και εργαλεία κατασκευάστηκαν. Δημιουργήθηκαν σιγά-σιγά χωριά τα οποία βασίζονταν στην ευημερούσα αγροτική οικονομία της περιοχής, η οποία μπορούσε να παράξει το πλεόνασμα εκείνο που θα εξασφάλιζε τη διαβίωση τόσο των γεωργών όσο και ενός τμήματος του πληθυσμού που δεν απασχολούνταν με τις αγροτικές εργασίες.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Η ζωή στους οικισμούς ήταν εξαρτημένη από την αγροτική ύπαιθρο για την επιβίωση της, ενώ κάθε αύξηση της γεωργικής παραγωγής ανά εργαζόμενο απελευθέρωνε ένα μέρος του εργατικού δυναμικού από την καλλιέργεια της γης το οποίο μπορούσε να απασχοληθεί με μεταποιητικές δραστηριότητες (μεταλλουργία, υφαντουργία, αγγειοπλαστική) ή διαφόρων ειδών υπηρεσίες (θρησκευτικές, τέχνες, ιατρική κ.λπ.).

Η δημιουργία των πόλεων συνόδεψε ή ακολούθησε αυτήν του χωριού. Τα πλεονάσματα της αγροτικής παραγωγής μπορούσαν πλέον να αποθηκευτούν και να τροφοδοτήσουν τις πρώτες αστικές συγκεντρώσεις. Έπειτα, η συμβίωση των ανθρώπων σε περιορισμένο χώρο, συχνά πίσω από οχυρωματικά έργα, δημιούργησε τα πρώτα πολεοδομικά προβλήματα. Η κοινωνική οργάνωση φαινόταν απαραίτητη και τα κέντρα εξουσίας καλούνταν να καλύψουν τις ανάγκες που δημιούργησε η αστική συγκέντρωση (ύδρευση, αποχέτευση, δίκτυα, δρόμοι, δημόσιοι χώροι) (Α. Αραβαντινός, 1986:37). Η πολεοδομική οργάνωση των οικισμών λοιπόν, φαίνεται ότι είναι σύμφυτη με τη δημιουργία τους.

Υπάρχουν διάφοροι παράγοντες που επηρεάζουν τη διόγκωση του πληθυσμού των αστικών περιοχών. Οι συνιστώσες αυτές δύνανται να διαχωριστούν στους παράγοντες απομάκρυνσης από την ύπαιθρο (push factors) και στους παράγοντες προσέλκυσης στις πόλεις (pull factors). Οι παράγοντες απώθησης συνοψίζονται στον υπερπληθυσμό της υπαίθρου, τις κακές συνθήκες διαβίωσης στα χωριά και τον περιορισμό μέσω της εκμηχάνισης της γεωργίας του ποσοστού των εργαζομένων της υπαίθρου που μπορούν να απορροφηθούν σε αυτήν. Στους παράγοντες προσέλκυσης περιλαμβάνονται οι οικονομίες συγκέντρωσης (agglomeration economies) οι οποίες βασίζονται στη βιομηχανική επανάσταση η οποία προσέλκυσε εργατικό δυναμικό από την ύπαιθρο και στη δημιουργία της καπιταλιστικής αγοράς όπως την γνωρίζουμε μέχρι και σήμερα. Επιπλέον σημαντικός παράγοντας που συνέβαλε στη διόγκωση των πόλεων είναι η ανάπτυξη της τεχνολογίας των μεταφορών, η οποία επέτρεψε την αυξημένη κινητικότητα ανθρώπων, εμπορευμάτων και πρώτων υλών.

Οι πόλεις μπορούν να ταξινομηθούν σύμφωνα με διάφορα κριτήρια όπως είναι η κυρίαρχη δραστηριότητα που τις χαρακτηρίζει ή ο χρόνος με τον οποίον εμφανίστηκαν στη γη. Αναλόγως των δραστηριοτήτων τους θα μπορούσε κανείς να ορίσει τις θρησκευτικές πόλεις, τις πανεπιστημιουπόλεις, τις καλλιτεχνιουπόλεις, τις πόλεις φρούρια. Οι πόλεις επίσης μπορεί να είναι διοικητικά, τουριστικά, εμπορικά η βιομηχανικά κέντρα της ενδοχώρας τους. Σημειώνεται βεβαίως, ότι η κυρίαρχη δραστηριότητα δεν θεωρείται ούτε αμετάβλητη αλλά ούτε και μοναδική. Αναφορικά με το χρόνο και τους προσδιορισμός που υποκρύπτει, ο κάθε τύπος πόλης αντικατοπτρίζει τον πολιτισμό της εποχής του. Με βάση λοιπόν την περίοδο εμφάνισής τους μπορούν να διαχωριστούν προ βιομηχανικές και βιομηχανικές πόλεις.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Ο F. Braudel (1991:515-519), ορίζει τρεις κατηγορίες προ βιομηχανικής πόλης: α) τη φεουδαλική πόλη (πλούσιοι γαιοκτήμονες, οι αγρεργάτες τους και βιοτεχνικές επαγγελματικές ομάδες), β) την αυτοδιοικούμενη πόλη και γ) την υποδουλωμένη πόλη η οποία υποτάσσεται σε ένα ηγεμόνα, ή οικογένεια. Κατά το Max Weber (1958) ο ρόλος των προ-καπιταλιστικών πόλεων στην Ευρώπη ήταν βασικά πολιτικός, αλλά επίσης οι αστικές ευρωπαϊκές συγκεντρώσεις αποτελούσαν εμπορικά κέντρα, χρηματιστηριακά και κέντρα βιοτεχνικής παραγωγής. Η επικρατέστερη άποψη για την κοινωνική δομή της προ-βιομηχανικής πόλης τονίζει ότι η οργάνωση της αντικατοπτρίζει την φεουδαλική κοινωνία (G. Sjoberg, 1960). Είχε την τάση να κυριαρχείται από μη οικονομικές δραστηριότητες όπως θρησκευτικές, πολιτικές, πολιτιστικές και διοικητικές. Η κοινωνική οργάνωση της ήταν διπολική: στο ένα άκρο ήταν η ανώτερη τάξη, μια μη παραγωγική εξουσιαστική ολιγαρχία που αποτελούνταν από τους γαιοκτήμονες και τους ευγενείς. Στο άλλο άκρο τοποθετούνταν η κατώτερη τάξη, μια ευρεία παραγωγική βάση κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων και περιθωριοποιημένων ατόμων (Λ. Λεοντίδου, 1989).

Στο μεγαλύτερο τμήμα των ιστορικών χρόνων οι άνθρωποι κατοικούσαν κοντά σε καλλιεργημένες περιοχές, η εξάρτηση από την αγροτική παραγωγή ήταν άμεση για την επιβίωση του πληθυσμού. Όμως, η κατάσταση αυτή, ιδιαίτερα μετά τη βιομηχανική επανάσταση άλλαξε συνταρακτικά με αποτέλεσμα στο τέλος εικοστού αιώνα το 47% του παγκόσμιου πληθυσμού να κατοικεί στις πόλεις (United Nations, 2004). Η βιομηχανική πόλη οφείλει την ύπαρξή της στη βιομηχανική επανάσταση. Η διαδικασία της εκβιομηχάνισης είναι απόλυτα συνδεδεμένη με τη διαδικασία της αστικοποίησης είτε με την έννοια ότι γύρω από τη βιομηχανία χτίζονται πόλεις είτε με την αντίστροφη έννοια ότι δηλαδή στις πόλεις εγκαθίσταται η βιομηχανία και τις ενισχύει. Η ανάπτυξη του σιδηροδρόμου και η εκμηχάνιση της γεωργίας συνέβαλαν στη διόγκωση της βιομηχανικής πόλης και στη γιγάντωση του μετα-βιομηχανικού αστικού περιβάλλοντος.

Η βιομηχανική πόλη ξεκίνησε στην Αγγλία του 19^{ου} αι., επεκτάθηκε στην Αμερική, και σταδιακά και την υπόλοιπη Ευρώπη. Η πόλη αυτή του 19^{ου} αι. δεν διέθετε τον στοιχειώδη κοινωνικό εξοπλισμό με απαράδεκτες συνθήκες υγιεινής και κατοικίας τουλάχιστον για το βιομηχανικό προλεταριάτο. Οι μισθοί ήταν πολύ χαμηλοί έως ανεπαρκείς για την επιβίωση και οι ελάχιστες εξυπηρετήσεις (ύδρευση, γκάζι και αποχέτευση) υποτυπώδεις. Οι συνθήκες αυτές οδήγησαν σταδιακά στην ανάδυση κοινωνικών κινημάτων με στόχο τη διεκδίκηση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης στις πόλεις (Φ. Ένγκελς, 1974). Οι οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες της αστικοποίησης οδήγησαν και στα πρώτα μέτρα πολεοδομικής οργάνωσης των αστικών κέντρων προς την αντιμετώπιση των άσχημων συνθηκών που επικρατούσαν στο περιβάλλον τους. Έτσι, ειδικοί και κράτος θέσπισαν τους πρώτους κανόνες υγιεινής, ρυμοτομίας και δόμησης σε μια προσπάθεια να βελτιώσουν την καθημερινή ζωή των κατοίκων των πόλεων.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Η μετά-βιομηχανική πόλη έχει διογκωθεί και ταυτόχρονα έχει αλλάξει οικονομικό τομέα με την συγκέντρωση σε αυτήν των τριτογενών και τεταρτογενών δραστηριοτήτων. Η διαδικασία πλέον της αστικοποίησης γιγαντώνεται και αναδύονται οι μητροπολιτικές περιοχές οι οποίες συγχωνεύουν γειτονικές πόλεις, επεκτείνονται σε απομακρυσμένα προάστια με τη βοήθεια των μέσων μαζικής μεταφοράς και καλύπτουν συχνά τεράστιες εκτάσεις. Όλες οι επεκτάσεις βασίζονται στη δυνατότητα που αποκτά ο άνθρωπος να διευρύνει διαρκώς την απόσταση ανάμεσα στην κατοικία και την εργασία του.

Στη μετα-βιομηχανική πόλη τέλος, συγκεντρώνονται και δραστηριότητες του τομέα της νέας οικονομίας (τεχνολογία πληροφορικής και επαγγέλματα σχετικά με την έννοια της πληροφορίας ως προϊόν), (B. Berry κ.ά, 1987, L. Mumford, 1961, F. Braudel, 1991, M. Weber, 1958, G. Sjoberg, 1960, Λ. Λεοντίδου, 1989 και Φ. Ένγκελς, 1974 στο Λ. Λαμπριανίδης, 1992:269-296).

Από την πλευρά της ανθρωπογεωγραφίας η ταχύτατη αύξηση του αστικού πληθυσμού αποτελεί το σημαντικότερο φαινόμενο του δεύτερου μισού του εικοστού αιώνα τόσο στην Ελλάδα όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Μετά την εποχή της Βιομηχανικής Επανάστασης ξεκίνησε να αυξάνει ο πληθυσμός των πόλεων λόγω της συρροής πληθυσμών σε αυτές για να απασχοληθούν στη βιομηχανία. Σήμερα, στις ήδη αναπτυγμένες βιομηχανικά χώρες η διόγκωση των πόλεών τους θεωρείται ως συνέχεια και συνέπεια της περιόδου αυτής. Παράλληλα, στις αναπτυσσόμενες χώρες το φαινόμενο περισσότερο εντυπωσιακό και μαζικό έχει χαρακτήρα επίσης οικονομικό καθώς η συρροή πληθυσμών στις πόλεις αυτές οφείλονται στην αδυναμία της υπαίθρου να τους συντηρήσει.

Σε επίπεδο παγκόσμιας θεώρησης μπορούμε να πούμε ότι διακρίνονται δύο βασικοί τύποι εκδήλωσης του φαινομένου της αστικοποίησης καθώς στις χώρες όπου δεν έχουν αναπτυχθεί βιομηχανικά παρατηρείται –ανεξάρτητα από τον αριθμό των ατόμων που συναθροίζονται σε οικισμούς– μια διάχυση του αγροτικού τρόπου ζωής από την ύπαιθρο στην πόλη, ενώ στις βιομηχανοποιημένες χώρες, τις λεγόμενες αστικού τύπου, συμβαίνει ακριβώς το αντίστροφο φαινόμενο, δηλαδή μια προσαρμογή των κατοίκων της υπαίθρου σε έναν αστικό τρόπο ζωής.

Το φαινόμενο της αστικοποίησης στην Ελλάδα εντάσσεται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο οικιστικής κατάστασης των μεσογειακών χωρών, με τον εποικισμό των ακτών σε βάρος της ενδοχώρας και τη συγκέντρωση των πληθυσμών σε αστικές ζώνες μητροπολιτικού χαρακτήρα στα παράλια. Η καθυστερημένη εκβιομηχάνιση σε σχέση με τις βορειο-Ευρωπαϊκές χώρες σε συνδυασμό με την διάνοιξη της διώρυγας του Σουέζ και την εξάπλωση των αποικιών θεωρούνται στοιχεία που σηματοδοτούν την αφετηρία της έντονης αστικοποίησης στις περιοχές της Μεσογείου στα τέλη του 19^{ου} αιώνα.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Κατά τη διάρκεια του 20ου, η Μεσόγειος απέκτησε την οριστική σύγχρονη οικιστική εικόνα της με μια γενικευμένη συγκέντρωση του πληθυσμού στις ακτές της όπου δημιουργήθηκαν οικισμοί όλων των μεγεθών και των τάξεων, πόλεις κατοίκησης ή/και οικισμοί που δημιουργήθηκαν λόγω της αναπτυσσόμενης τουριστικής δραστηριότητας (Β. Χαστάογλου, 2001).

Έτσι, παρά το γεγονός ότι στο μακρινό παρελθόν η Μεσόγειος παρουσίαζε περιόδους παροδικής έντονης αστικής ανάπτυξης, σε γενικές γραμμές διατηρούνταν μια ισορροπία ανάμεσα στον αστικό και τον αγροτικό χώρο της. Όμως, στα τέλη του 20ου αι., η αστικοποίηση της Μεσογείου διανύει μια φάση διόγκωσης καθώς χαρακτηρίζεται από υψηλές αστικές πυκνότητες, ταυτόχρονη υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος και συγκέντρωση των περισσότερων δραστηριοτήτων στις παράκτιες περιοχές. Το αποτέλεσμα του φαινομένου αυτού, στο οποίο μετέχει ιδιαίτερα ενεργά και η Ελλάδα, είναι οι δυσκολίες που προκαλεί στην οικονομική ανάπτυξη, οι περιφερειακές ανισότητες και οι πολλαπλές σπατάλες από τη διαρκή μετακίνηση πληθυσμών. Χωρικά δε, παρουσιάζεται υπερεκμετάλλευση πόρων σε ορισμένες παράκτιες συνήθως περιοχές και η εγκατάλειψη τους σε άλλες, φαινόμενα με σοβαρές οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις (Χ. Κοκκώσης, 2001).

Ειδικότερα, η αστική φυσιογνωμία της Ελλάδας μεταβλήθηκε σημαντικά κατά την μεταπολεμική περίοδο. Χώρα περιορισμένης εκβιομηχάνισης, συνέδεσε την αστικής της ανάπτυξη περισσότερο με ιστορικά δεδομένα (εγκατάσταση προσφύγων από τη Μικρά Ασία, μετακινήσεις πληθυσμού λόγω του Β΄ΠΠ ή του εμφυλίου, κ.λπ.), παρά με την εξέλιξη των παραγωγικών της δομών.

Η χωροθέτηση όμως των παραγωγικών δραστηριοτήτων στην Αθήνα δημιούργησε το πλαίσιο εκείνο έλξης των μετακινούμενων της αγροτικής εξόδου, τονώνοντας το αστικό μοντέλο της κυρίαρχης πόλης (primate city) στο Ελληνικό δίκτυο πόλεων. Η εγκατάσταση – λόγω των υποβαθμισμένων υποδομών μεταφοράς – της βιομηχανικής παραγωγής δίπλα στην αγορά της λειτούργησε ως εφαλτήριο γιγάντωσης του συγκεκριμένου αστικού κέντρου. Η πολυπλοκότητα του φαινομένου της αστικοποίησης ως προς τις κατηγορίες των εγκαθιστάμενων στα αστικά κέντρα (πολιτικοί πρόσφυγες και θύματα των διαφόρων συγκρούσεων, αγρότες προς αναζήτηση άλλης εργασίας, κ.λπ.) από τη μια μεριά και η αντιμετώπιση των αναγκών τους από το ελληνικό κράτος από την άλλη, οδήγησαν στη δημιουργία πόλεων με συγκεκριμένα δομικά χαρακτηριστικά (Θ. Μαλούτας, 2000:1-4).

Τα αυθαίρετα κτίσματα, η κατασκευή των πρώτων πολυκατοικιών με την εγκαθίδρυση της αντιπαροχής και η έλλειψη κρατικής κοινωνικής επένδυσης οδήγησαν στη δημιουργία προβληματικών από άποψη υποδομών αλλά ταυτόχρονα κοινωνικά και χωρικά ιεραρχημένων αστικών ιστών. Η απουσία κρατικής παρέμβασης και η πελατειακή λογική οδήγησαν στην επικράτηση των οικογενειακών δομών ως συνθετικών οντοτήτων του αστικού χώρου. Η

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ταυτόχρονη λειτουργία του κρατικού μηχανισμού ωστόσο οδήγησε στη συσσώρευση σημαντικών δυσλειτουργιών ως προς τις σύγχρονες ανάγκες και απαιτήσεις της διαβίωσης στις πόλεις καθώς '…η περιορισμένη κρατική φροντίδα υποκαταστάθηκε από τη δυνατότητα αυτό-οργάνωσης των ιδίων των οικιστών και των οικογενειών τους' (Θ. Μαλούτας, 2000:3).

Παρόλα αυτά, κατά την πρώτη δεκαετία του 21^{ου} αι. και με αφορμή την διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 ξεκίνησε μια διαδικασία επένδυσης σε σημαντικές εγκατεστημένες υποδομές (βλ. Αττική οδός, Αττικό Μετρό κ.λπ.), σε μια προσπάθεια εκσυγχρονισμού της κυρίαρχης πόλης του Ελληνικού αστικού δικτύου. Οι αιτίες των επενδύσεων αυτών βρίσκονται στα προαναφερθέντα χρονίζοντα προβλήματα και τα αποτελέσματά τους άπτονται της χωρικής διχοτόμησης, της κοινωνικής διαστρωμάτωσης και της προαστιοποίησης της περιοχής της Αττικής.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ: ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΣΤΗ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ

Εισαγωγή

Ο πληθυσμός μιας συγκεκριμένης περιοχής στη διάρκεια της ζωής του υπόκειται σε τρεις βασικές δημογραφικές διεργασίες οι οποίες οδηγούν στη διαρκή εξέλιξη του. Δύο από τις διαδικασίες αυτές προσδιορίζονται καθοριστικά ή σε μεγάλο βαθμό από βιολογικούς παράγοντες και είναι μη αναστρέψιμες (γεννητικότητα και θνησιμότητα) ενώ η τρίτη είναι σχεδόν αποκλειστικά αποστασιοποιημένη από αυτούς καθώς αποτελεί ανθρώπινη απόφαση (του ιδίου του υποκείμενου ή άλλων) και είναι η μετανάστευση προς και από ορισμένο τόπο[60]. Αυτές οι συνιστώσες επηρεάζουν και τροποποιούν τελικά τόσο τη δημογραφική δομή, δηλαδή τη σύνθεση κατά φύλο και ηλικία του πληθυσμού, όσο και την κοινωνική δομή, δηλαδή τα επιμέρους χαρακτηριστικά των νοικοκυριών.

Μια ολοκληρωμένη όμως περιγραφή της δημογραφικής πορείας του Ελληνικού πληθυσμού αποτελεί από μόνη της ένα ενδιαφέρον πόνημα, το οποίο ωστόσο προσέκρουε στο παρελθόν στην έλλειψη αξιόπιστων στατιστικών δεδομένων. Με την ακάματη προσπάθεια των πρωτοπόρων δημογράφων επιστημόνων στη χώρα μας (βλ. Β. Βαλαώρα, Γ. Σιάμπο) το πρόβλημα αυτό εν μέρει παρακάμπτεται. Χρησιμοποιώντας τις διάφορες μελέτες και εργασίες αναδόμησης των στοιχείων (Γ. Σιάμπος, 1973, Β. Βαλαώρας, 1939β, 1940, V. Valaoras, 1959, 1960, Β. Βαλαώρας στο ΕΣΥΕ, 1966:25-39, και ΕΣΥΕ, 1980:69-80), αποκαταστάθηκαν τα διαθέσιμα δεδομένα και 'γεφυρώθηκαν' τα υπάρχοντα χάσματά τους. Στόχος, η ανασύσταση της δημογραφικής εξέλιξης της Ελλάδας στο σύνολο του χρονικού διαστήματος της ύπαρξής της ως κράτος. Το μέγεθος του πληθυσμού, η γεωγραφική του κατανομή, η ηλικιακή και κατά φύλο δομή του ως και τα γεγονότα που τον επηρεάζουν περιγράφονται διαχρονικά από τη σύσταση του νέου Ελληνικού κράτους και στο εξής. Οι επανεκτιμήσεις ωστόσο σταματούν στις αρχές του εικοστού αιώνα, οπότε και τα αποτελέσματα των καταγραφών των γεγονότων και των απογραφών του πληθυσμού έρχονται να τις αντικαταστήσουν, υποστηρίζοντας πιο αποτελεσματικά και αξιόπιστα πλέον τα συμπεράσματα των διαφόρων δημογραφικών αναλύσεων.

[60] Δευτερευόντως μπορούμε να θεωρήσουμε ως δημογραφική διαδικασία (ή φαινόμενο) τους θεσμούς του γάμου και του διαζυγίου οι οποίοι παρότι πολιτειακοί θεσμοί, επηρεάζουν άμεσα και έμμεσα τις ανθρώπινες διεργασίες και κυρίως τη γεννητικότητα.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Με τη συμβολή συνεπώς όλων όσων προετοίμασαν όλα αυτά τα χρόνια περισσότερο αξιόπιστες σειρές δεδομένων, ανασυστήνοντας τη δημογραφική ιστορία της χώρας μας, προχωράμε στο παρόν κεφάλαιο. Στο κεφάλαιο αυτό της διατριβής, εξετάζεται η γενική εξέλιξη του πληθυσμού και των δημογραφικών δομών της Ελλάδας με χρήση των κατάλληλων δημογραφικών εργαλείων τόσο σε επίπεδο εθνικό όσο και στο χωρικό επίπεδο του νομού. Σε πρώτη φάση περιγράφεται η πληθυσμιακή ιστορία της χώρας μας από την ίδρυση του κράτους έως και σήμερα. Έπειτα, γίνεται μια εξειδίκευση της ανάλυσης των δεικτών που επιτρέπουν να διαγνωστεί η πορεία του πληθυσμού στο χρόνο τόσο σε εθνικό χωρικό επίπεδο όσο και στο επίπεδο των νομών. Η εξέλιξη του ρυθμού μεταβολής, τα φυσικά και μεταναστευτικά ισοζύγια, οι δομικοί δείκτες ως και η κατά ηλικία δομή του πληθυσμού, δίνουν μια πρώτη εικόνα για την δημογραφική πορεία της Ελλάδας. Λόγω του αδρού τους χαρακτήρα δε, τα δεδομένα που απαρτίζουν όλους αυτούς τους δείκτες είναι διαθέσιμα για μεγάλο χρονικό διάστημα με αποτέλεσμα αυτοί οι περιγραφικοί δείκτες αποτελούν τη μακρύτερη διαθέσιμη χρονοσειρά ανάλυσης της εργασίας αυτής. Έτσι, πέρα από τις ανασυστάσεις ορισμένων φαινομένων οι οποίες καλύπτουν το 19^{ο} αιώνα (από το 1821 και στο εξής) τα στοιχεία επικεντρώνουν στον εικοστό αιώνα. Σε εθνικό επίπεδο τα πληθυσμιακά δεδομένα κατά ηλικιακή ομάδα ξεκινούν από το 1900 και καταλήγουν στο 2001, ενώ σε επίπεδο νομού τα αντίστοιχα στοιχεία καλύπτουν την πενηντακονταετία από το 1951 έως το 2001.

Στο κεφάλαιο αυτό απαντώνται τα τρία πρώτα βασικά ερωτήματα της παρούσας διατριβής. Δηλαδή, αν αναδύονται χωρικά πρότυπα όσον αφορά την κατανομή του πληθυσμού κατά φύλο και ηλικία στην Ελλάδα 20^{ου} αιώνα σε διοικητικό επίπεδο νομού. Αν υπάρχει ή όχι η τάση προς την ομοιογενοποίηση των πληθυσμιακών δομών στη διάρκεια της τελευταίας πεντηκονταετίας, και τέλος αν επηρέασαν και κατά ποιόν τρόπο οι σύγχρονες μεταναστευτικές κινήσεις την πορεία των νομών προς τη δημογραφική σύγκλιση των πληθυσμιακών τους δομών; Η θεωρία της δημογραφικής μετάβασης, της εξελικτικής πορείας των πληθυσμών όπως αυτή υλοποιήθηκε στη χώρα μας διαταράχθηκε από την εισροή των μεταναστών κατά το τέλος του εικοστού αιώνα; Ανατράπηκαν τα δεδομένα χαμηλής γονιμότητας ή/και θνησιμότητας στη χώρα και σε ποιο βαθμό; Τα αποτελέσματα, άκρως ενδιαφέροντα αποκαλύπτουν τις χωρικές διαφοροποιήσεις των φαινομένων που συγκαλύπτει ο γενικός, εθνικός μέσος όρος.

1. Δείκτες και Μεθοδολογικά εργαλεία

Στο παρόν τμήμα της διατριβής χρησιμοποιούνται τόσο κλασσικές δημογραφικές μέθοδοι ανάλυσης και απεικόνισης του μεγέθους και της σύνθεσης του πληθυσμού (π.χ. διαγράμματα πυραμίδων, βλ. και ενδεικτικά R.L. Brown, 1997 και S.H. Murdock κ.ά., 1991), όσο και εξειδικευμένες διαδικασίες συγκριτικής εξέτασης των δομών των εισερχόμενων μεταναστών και του γηγενούς πληθυσμού της χώρας.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Γίνεται δε προσπάθεια να περιγραφούν, μέσω των εργαλείων, οι διαχρονικές εξελίξεις των πληθυσμιακών δομών, αλλά και οι συγχρονικές τομές τους οι οποίες επιτρέπουν την αναλυτικότερη ματιά του ερευνητή.

Με τον όρο δομή του πληθυσμού εννοούμε τη σύνθεση του κατά φύλο και ηλικία όπως αυτή διαμορφώνεται από τις βασικές δημογραφικές διαδικασίες, την γεννητικότητα/αναπαραγωγή, τη θνησιμότητα και τη μετανάστευση. Το πρώτο και βασικό δημογραφικό εργαλείο ανάλυσης των πληθυσμιακών δομών είναι η πληθυσμιακή πυραμίδα του πληθυσμού η οποία είναι ένα απλό ιστόγραμμα που αναπαριστά τη σύνθεση του πληθυσμού κατά φύλο και ηλικία. Εγγράφονται δε σε αυτήν σημαντικά οικονομικά, κοινωνικά και ιστορικά γεγονότα, τα οποία προσδιόρισαν στο παρελθόν τις αναλογίες των φύλων και τις ομάδες των ηλικιών. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάζονται ‘ουλές’, εσοχές ή διογκώσεις στις διάφορες ομάδες των ηλικιών οι οποίες μπορούν να αντιστοιχηθούν σε γεγονότα που επηρέασαν συσταλτικά ή αυξητικά τις επιμέρους δημογραφικές γενεές. Έτσι, η μελέτη ενός πληθυσμού δια μέσου της πυραμίδας των ηλικιών επιτρέπει να προσεγγιστεί η δημογραφική ιστορία του για τα τελευταία ενενήντα χρόνια περίπου, να εκτιμηθούν τα γεγονότα που τη διαμόρφωσαν καθώς και να διαγνωστούν οι δημογραφικές προοπτικές του.

Η περαιτέρω μελέτη της δημογραφικής σύνθεσης χρησιμοποιεί μια δεύτερη σειρά μεθοδολογικών εργαλείων και αποτελείται από τους δομικούς δείκτες γήρανσης, εξάρτησης και αντικατάστασης όπως επίσης και από την αναλογία των φύλων και την ταξινόμηση του πληθυσμού σε μεγάλες ηλικιακές ομάδες[61]. Οι δομικοί δείκτες δε, εμβαθύνουν ως προς ορισμένα χαρακτηριστικά της σύνθεσης του πληθυσμού που παρουσιάζουν κοινωνικές προεκτάσεις. Η ονομασία τους, προδίδει και τα χαρακτηριστικά εκείνα του πληθυσμού τα οποία προσμετρούν. Ο δείκτης γήρανσης αναφέρεται στην αναλογία των ηλικιωμένων σε σχέση με τις νεανικές ομάδες του πληθυσμού και η αύξησή του αποτελεί φαινόμενο κοινό στου δυτικού τύπου κοινωνίες οι οποίες έχουν ολοκληρώσει ή βρίσκονται σε προχωρημένο στάδιο της δημογραφικής τους μετάβασης. Η χώρα μας δεν θα μπορούσε να αποτελεί εξαίρεση εφόσον βρίσκεται σε μετα-μεταβατικό στάδιο και η σημαντική αύξηση του δείκτη γήρανσης είναι αναπόφευκτη. Ο δείκτης εξάρτησης των μη ενεργών ομάδων του πληθυσμού (νέων και ηλικιωμένων) από τους δυνητικά εργαζόμενους καθότι σύνθετος δείκτης, εξαρτάται από τη σχετική βαρύτητα της μεταβολής των νεανικών ομάδων και των ηλικιωμένων και πως αυτή αυξομειώνεται στο χρόνο. Ο δείκτης αντικατάστασης τέλος, αφορά την αντικατάσταση των αναχωρούντων από την εργασία ηλικιωμένων από νέους δυνητικά εργαζόμενους.

[61] Οι ηλικιακές ομάδες που χρησιμοποιούνται συνήθως είναι 0-14, 15-64 (η οποία μπορεί περαιτέρω να διαχωριστεί σε 15-44 και 45-64 ετών) των 65 ετών και άνω.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Ακολούθως, παρουσιάζονται αναλυτικά οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό των διαφόρων δεικτών που αφορούν την εξέταση των πληθυσμιακών μεταβολών της χώρας. Οι μεθοδολογία είναι τυπική και παρουσιάζεται στη συνέχεια. Οι πληροφορίες γι αυτήν προέρχονται από τις σημειώσεις της δημογραφίας (Στοιχεία Δημογραφίας,1999) οι οποίες με τη σειρά τους βασίζονται σε κλασσικά εγχειρίδια δημογραφίας Ελλήνων αλλά και ξένων συγγραφέων. Ενδεικτικά αναφέρονται οι Π. Καραδήμας, 1978, Γ. Σιάμπος, β΄ εκδ. 1993, Γ.Φ. Ταπεινός, 1993, 2002, Μ. Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 2004, A. Henry, 1976, H.S. Shryock κ.ά, 1976, W. Petersen, 1961, R. Pressat, μετ. 1980. Αρχικά λοιπόν, υπολογίστηκαν οι δείκτες που αναδεικνύουν την εξέλιξη (r) και τη δομή του πληθυσμού:

1.1 Ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής του πληθυσμού (r)

(r) όπου δίδεται από την ακόλουθη σχέση:

$P_{t+n} = P_t(1+r)^n$ όπου $\mathbf{P_t}$ είναι ο πληθυσμός σε μια δεδομένη στιγμή **t**, **n** είναι ο αριθμός των χρονικών περιόδων (στη συγκεκριμένη περίπτωση ετών) που πέρασαν, $\mathbf{P_{t+n}}$ είναι ο πληθυσμός στο τέλος των χρονικών περιόδων (ετών) που παρήλθαν και **r** είναι ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής του πληθυσμού. Με βάση το μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής του πληθυσμού (r), υπολογίζεται και *ο χρόνος διπλασιασμού του πληθυσμού ως εξής* (Μ. Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 2004:384*)*:

$$t = \frac{\ln 2}{r}$$

1.2 Φαινόμενη μετανάστευση

Η φαινόμενη μετανάστευση υπολογίζεται από τη διαφορά της φυσικής αύξησης (ή μείωσης αναλόγως την εξέλιξη του πληθυσμού σε μια χρονική περίοδο) με το φυσικό ισοζύγιο (διαφορά των γεννήσεων από τους θανάτους για την ίδια χρονική περίοδο).

$\Phi M = (P_{t+n} - P_t) - (B_{t-(t+n)} - D_{t-(t+n)})$ όπου $\mathbf{P_t}$ είναι ο πληθυσμός σε μια δεδομένη στιγμή **t**, **n** είναι ο αριθμός των χρονικών περιόδων (στη συγκεκριμένη περίπτωση ετών) που πέρασαν, $\mathbf{P_{t+n}}$ είναι ο πληθυσμός στο τέλος των χρονικών περιόδων (ετών) που παρήλθαν, $\mathbf{B_{t-(t+n)}}$ είναι ο αριθμός των γεννήσεων της περιόδου, $\mathbf{D_{t-(t+n)}}$ είναι ο αριθμός των θανάτων της περιόδου και **ΦΜ** η φαινόμενη μετανάστευση σε απόλυτα νούμερα. Ο δείκτης που υπολογίζεται τέλος, είναι το ποσοστό (‰) της φαινόμενης μετανάστευσης στο μέσο πληθυσμό της περιόδου.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

1.3 Οι δομικοί δείκτες

1.3.1 Δείκτης αναλογίας φύλων

Προσμετρά τη σχέση των δύο φύλων και είναι ένας απλός λόγος του πληθυσμού των ανδρών σε σχέση με αυτόν των γυναικών σε εκατοστιαία βάση:

$$\frac{P_m}{P_f} \times 100$$

Όπου P_m ο πληθυσμός των ανδρών, P_f ο πληθυσμός των γυναικών.

1.3.2 Ποσοστό συμμετοχής ηλικιακών ομάδων στο σύνολο του πληθυσμού

Η κατανομή αυτή χρησιμοποιούνται για την ανάλυση της δομής του πληθυσμού σε μεγάλες ηλικιακές ομάδες. Ο τρόπος υπολογισμού τους είναι ο εξής:

$$\frac{P_{i,j}}{P_j} \times 100$$

όπου **P(i,j)** ο πληθυσμός σε **i**=(ηλικιακές ομάδες 0-14, 15-64, 65+ ετών), **j**=1,2,3 (1=άνδρες, 2= γυναίκες, 3=σύνολο πληθυσμού).

Παρόμοιος υπολογισμός χρησιμοποιείται για την δημιουργία των πληθυσμιακών πυραμίδων ποσοστών:

$$\frac{P_{i,j}}{P} \times 100$$

Όπου **P(i,j)** ο πληθυσμός σε **i**= μονοετείς ή πενταετείς ηλικιακές ομάδες, **j**=1,2 (1=άνδρες, 2= γυναίκες) και P ο συνολικός πληθυσμός του υπό εξέταση χώρου (και των δύο φύλων).

1.3.3 Δείκτης εξάρτησης

$$\frac{(P_{(0\text{-}14),j} + P_{(\geq 65),j})}{P_{(15\text{-}64),j}} \times 100$$

όπου **P(0-14, 15-64, ≥65)** ο πληθυσμός των αντίστοιχων ηλικιακών ομάδων, **i**=(ηλικιακές ομάδες 0-14, 15-64, 65+ ετών), **j**=1,2,3 (1=άνδρες, 2= γυναίκες, 3=σύνολο πληθυσμού).

1.3.4 Δείκτης γήρανσης

$$\frac{P_{(\geq 65),j}}{P_{(0\text{-}14),j}} \times 100$$

όπου **P(0-14, ≥65)** ο πληθυσμός των αντίστοιχων ηλικιακών ομάδων, **i**=(ηλικιακές ομάδες 0-14, 15-64, 65+ ετών), **j**=1,2,3 (1=άνδρες, 2= γυναίκες, 3=σύνολο πληθυσμού).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

1.3.5 Δείκτης αντικατάστασης

$$\frac{P_{(15\text{-}19)_j}}{P_{(60\text{-}64)_j}} \times 100$$

όπου **P(10-14 ή 15-19[62], 60-64)** ο πληθυσμός των αντίστοιχων ηλικιακών ομάδων **i**=(ηλικιακές ομάδες 0-14, 15-64, 65+ ετών), **j**=1,2,3 (1=άνδρες, 2= γυναίκες, 3=σύνολο πληθυσμού).

1.3.6 Δείκτης χωρικής συγκέντρωσης

Είναι ο πλέον συνηθισμένος δείκτης μέτρησης χωροθέτησης μιας δραστηριότητας και ορίζεται ως εξής (Μ. Αγγελίδης, 1991:127):

$$\frac{\%\ \text{δραστηριότητας χωρικής μονάδας}}{\%\ \text{δραστηριότητας συνόλου χώρας}}$$

1.4 Ταξινομική ανάλυση 'δυναμικών πυρήνων'(Cluster Analysis)

Η ταξινόμηση μπορεί να εφαρμοστεί σε ένα στατιστικό πληθυσμό (ατόμων ή αντικειμένων) ο οποίος περιγράφεται είτε από τις αρχικές μεταβλητές είτε από συνθετικές μεταβλητές, που προκύπτουν από μια παραγοντική ανάλυση και σκοπός της είναι η συγκρότηση ομάδων με κοινή συμπεριφορά ή κοινά χαρακτηριστικά (Η. Αθανασιάδης, 1995:20). Στο εσωτερικό των ομάδων ταξινομούνται μονάδες (από άτομα έως και χωρικές ενότητες) με κοινά χαρακτηριστικά. Το νέφος των πληροφοριών που περιλαμβάνουν οφείλει να είναι συγκεντρωμένο. Τέλος, η ταξινομική ανάλυση ομαδοποιεί τις γραμμές ενός πίνακα σε σχέση με τις τιμές που έχουν σε κάθε στήλη-πεδίο (τιμές των μεταβλητών) που περιγράφουν το φαινόμενο (Γ. Μαυρομάτης, 1999:234). Η μέθοδος αυτή συνηθίζεται στην κοινωνική έρευνα του χώρου καθώς εξυπηρετεί στη διασάφηση των χωρικών διαφοροποιήσεων και των επί μέρους χαρακτηριστικών των κλάσεων που περιγράφουν τις υπό εξέταση περιοχές (βλ. για παράδειγμα Γ. Καμαριανάκης κ.ά, 2001, 2005)

Κατά την εφαρμογή της ανάλυσης θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας, ότι ανάλογα με το τι θέλουμε να πετύχουμε με την ταξινόμηση, χρησιμοποιούμε και την αντίστοιχη μέθοδο. Οι μεθοδολογικές επιλογές θα πρέπει να εξυπηρετούν τον ερευνητικό σκοπό και τα δεδομένα, ενώ ένα ακόμη πρόβλημα που θα πρέπει να αντιμετωπίσουμε είναι η επιλογή του αριθμού των κλάσεων καθώς και το κριτήριο με το οποίο θα γίνει αυτή η επιλογή. Στόχος μιας Ταξινομικής Ανάλυσης είναι οι κλάσεις που θα δημιουργηθούν να χαρακτηρίζονται από ελάχιστη ενδο-

[62] Στις σύγχρονες κοινωνίες, όσο ο μέσος όρος ζωής αυξάνει και ο χρόνος των σπουδών επιμηκύνεται, τα άτομα εισέρχονται όλο και αργότερα στην αγορά εργασίας. Για το λόγο αυτό ο δείκτης αντικατάστασης δύναται να υπολογίζεται και με τους δύο παραπάνω τρόπους (Β. Κοτζαμάνης, 1999:30).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ομαδική διακύμανση στο εσωτερικό τους και μέγιστη δια-ομαδική διακύμανση μεταξύ τους (Θ. Μαλούτας, 1997:16). Η κάθε μαθηματική μέθοδος (αλγόριθμος[63]) χειρίζεται με διαφορετικό τρόπο τις διακυμάνσεις αυτές. Η δημιουργία ομοιογενών ομάδων σημαίνει ότι όσο μικρότερη είναι η διακύμανση στο εσωτερικό κάθε ομάδας, τόσο πλησιέστερα είναι τα χαρακτηριστικά των μονάδων που τις απαρτίζουν, ενώ αντίστοιχα όσο μεγαλύτερη είναι η διακύμανση μεταξύ των κλάσεων τόσο πιο διαφοροποιημένες είναι οι κλάσεις μεταξύ τους (Γ. Μαυρομάτης, 1999:235).

Υπάρχουν δύο ειδών ταξινομικές αναλύσεις, η ιεραρχημένη (hierarchical) και η μη ιεραρχημένη ή διαχωριστική. Ιεραρχημένη λέμε μια ταξινόμηση, όταν ξεκινώντας από τα ειδικά καταλήγει σε γενικότερες κλάσεις (Θ. Μαλούτας, 1997:16, Γ. Μαυρομάτης, 1999:236- 237). Πλεονέκτημα της ιεραρχημένης ταξινόμησης είναι ότι δεν γνωρίζουμε εκ των προτέρων των αριθμό των κλάσεων- ομάδων, ενώ βασικό της μειονέκτημα είναι το γεγονός ότι μπορεί να χρησιμοποιηθεί για σχετικά μικρό αριθμό περιπτώσεων.

Η Μη Ιεραρχημένη Ταξινόμηση δεν ακολουθεί την πυραμοειδή διαδικασία αλλά δημιουργεί ομάδες με βάση τα σημεία. Βασικό πλεονέκτημα της ταξινόμηση αυτής είναι ότι μπορεί να χρησιμοποιηθεί για μεγάλο αριθμό περιπτώσεων και είναι ιδανική τόσο για ποιοτικές όσο και για ποσοτικές μεταβλητές. Η μη ιεραρχημένη ταξινόμηση σε αντίθεση με την ιεραρχημένη έχει το μειονέκτημα ότι πρέπει να προσδιορίσουμε εκ των προτέρων των ακριβή αριθμό των κλάσεων - ομάδων (Δ. Λαφαζάνη, 2005:κεφ13, Π. Πανταζής, 2005:73-75, Γ. Σιαπάτη, 2005:37-39).

1.4.1 Ιεραρχική ταξινόμηση

Η ιεραρχική ταξινόμηση προτιμάται στις περιπτώσεις όπου έχουμε μικρό αριθμό ταξινομικών μονάδων (λιγότερες από εκατοντάδα) και δεν είναι απαραίτητος ο εκ των προτέρων προσδιορισμός του αριθμού των κλάσεων. Η ταξινομικές μονάδες μπορεί να είναι σημεία ή ολόκληρες μεταβλητές, ανάλογα με το ζητούμενο. Η ιεραρχική ταξινόμηση αρχίζει με την τοποθέτηση κάθε μονάδας σε δική της ομάδα - κλάση. Σε κάθε στάδιο που ακολουθεί, το κριτήριο διαχωρισμού των ομάδων χαλαρώνει με σκοπό την ένωση δύο η περισσότερο ομοίων μονάδων έως το σημείο όπου όλες να ενωθούν σε ένα ιεραρχικό ‘δένδρο’, σε μια κοινή ομάδα.

[63] Υπάρχει σημαντικός αριθμός διαφορετικών αλγορίθμων ταξινομικής ανάλυσης και ταυτόχρονα ευρύς είναι διάλογος ως προς την επίδοση του καθενός από αυτούς. Για τέτοιου είδους αναφορές μπορεί κανείς να ανατρέξει στους M.S. Alderderfer et al, 1984, Mr Anderberg, 1973, B.S. Everitt,1980, M. Jambu, 1989, Ch. Groupe, 1987, J.H. Ward, 1963. Οι παραπάνω συγγραφείς αναφέρονται στο Θ. Μαλούτας, 1997:16.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Η δομή αυτή δύναται να αναπαρασταθεί γραφικά με ένα 'δενδρόγραμμα', ειδική γραφική παράσταση που αναπαριστά τη διαδικασία ιεράρχησης (G.N. Lance κ.ά,1967). Το βασικό κριτήριο για κάθε ταξινόμηση είναι η απόσταση ανάμεσα στις περιπτώσεις και τις ομάδες μεταξύ τους. Εκείνες που βρίσκονται κοντά η μία στην άλλη θα πρέπει να ταξινομηθούν στην ίδια κλάση, ενώ όσες απέχουν μεταξύ τους σε διαφορετική. Έτσι, σημασία για την ταξινόμηση έχει η επιλογή της μεθόδου, του μέτρου της απόστασης μεταξύ τους αλλά και η επιλογή ή μη μεθόδου προτυποποίησης των δεδομένων (G.N. Lance κ.ά,1967 στο Θ. Μαλούτας, 1997:63, Statistical Packet for Social Sciences, SPSS, V.11, Help).

1.4.2 Μη ιεραρχική ταξινόμηση

Οι μέθοδοι μη ιεραρχικής ταξινόμησης αρχίζουν από μια κλάση που περιέχει το σύνολο των μονάδων και βαθμιαία ξεχωρίζουν την πιο απομακρυσμένη μονάδα, την οριοθετούν ως πρώτη περίπτωση μιας νέας κλάσης και ανακατανέμουν ταυτόχρονα το σύνολο των μονάδων έως ώτου να επιτευχθεί ο προκαθορισμένος αριθμός τους. Η πιο συνηθισμένη μέθοδος της κατηγορίας αυτής είναι η K-means ταξινόμηση.

Η μέθοδος αυτή συνίσταται στην εκ των πρότερων επιλογή των σημείων που θα αποτελέσουν τα κέντρα για το σχηματισμό των κλάσεων. Κατά τη διαδικασία της ανάλυσης υποδεικνύονται εξ αρχής τόσα σημεία όσα και οι κλάσεις που θέλουμε να δημιουργήσουμε. Εφόσον ολοκληρωθεί η πρώτη επιλογή, υπολογίζονται οι αποστάσεις των υπολοίπων σημείων από τα προκαθορισμένα κέντρα και μετά σχηματίζονται οι κλάσεις από τα κέντρα και τα σημεία που βρίσκονται πλησιέστερά τους (Γ. Μαυρομάτης, 1999:251).

Κατόπιν υπολογίζονται τα κέντρα βάρους των νέο-σχηματισθέντων κλάσεων τα οποία αντικαθιστούν τα αρχικά σημεία που έχουν επιλεγεί. Στη συνέχεια υπολογίζονται οι αποστάσεις όλων των σημείων από τα κέντρα βάρους. Μετά από κάποιο αριθμό επαναλήψεων της διαδικασίας παρατηρείται ότι οι κλάσεις παραμένουν σταθερές, οπότε αυτός είναι και ο τελικός διαχωρισμός τους. Η διαδικασία αυτή ονομάζεται αλλιώς και ταξινόμηση βάσει των δυναμικών πυρήνων (K-means) (Γ. Μαυρομάτης, 1999:252- 257). Ουσιαστικά, η διαδικασία μοιάζει με ανάλυση διακύμανσης όπου οι ομάδες είναι άγνωστες και επιχειρείται η μεγιστοποίηση του λόγου F (συνάρτηση της δια-ομαδικής και ενδο-ομαδικής διακύμανσης) με την ανακατανομή των περιπτώσεων σε κάθε ομάδα (Θ. Μαλούτας, 1997:16).

Σημειώνεται ωστόσο ότι οι στατιστικές αναλύσεις αναδεικνύουν τις σχέσεις μεταξύ των εξεταζόμενων μεταβλητών. Αυτές οι στατιστικές σχέσεις δεν σημαίνει απαραίτητα ότι αποτελούν τα αίτια για την ερμηνεία κάποιου φαινομένου. Ο ερευνητής είναι αυτός που στη συνέχεια θα αναδείξει τις αιτιώδεις σχέσεις καθώς και τον τρόπο που διαπλέκονται αυτές μεταξύ τους.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

1.4.3 Ταξινόμηση των δομών του πληθυσμού σε χωρικό επίπεδο νομού

Η δομή του πληθυσμού κατά νομό για το χρονικό διάστημα για το οποίο είναι διαθέσιμα τα δεδομένα (1951 έως 2001 κατά δεκαετία απογραφής), αποτελεί έναν από τους σκοπούς της ανάλυσης του παρόντος κεφαλαίου. Έτσι, οι παραπάνω δείκτες υπολογίστηκαν τόσο σε εθνικό όσο και σε χωρικό επίπεδο νομού. Η απεικόνισή τους σε χάρτες ήταν απαραίτητη καθώς επέτρεψε τη διαχρονική παρακολούθηση των δομών του πληθυσμού των νομών. Στη συνέχεια, έμφαση δόθηκε στην ταξινόμηση των 51 πληθυσμιακών πυραμίδων οι οποίες με τον πλέον ξεκάθαρο τρόπο σκιαγράφησαν την πορεία της δημογραφικής σύνθεσης του πληθυσμού σε συγκεκριμένες ομάδες νομών.

Η ταξινόμηση αυτή σε ομάδες ήταν ένα δύσκολο εγχείρημα στο οποίο αρωγό είχε ο ερευνητής τη μέθοδο της ταξινομικής ανάλυσης ‘δυναμικών πυρήνων’ (cluster analysis). Η μέθοδος αυτή αφορά κάθε περίπτωση ανάγκης ταξινόμησης πολλαπλών μεταβλητών (στην προκειμένη περίπτωση τα ποσοστά του πληθυσμού σε πολλαπλές ηλικιακές ομάδες). Έτσι, για την ταξινόμηση των νομών ανάλογα με την κατά φύλο και ηλικία κατανομή τους, χρησιμοποιήθηκε ένας συνδυασμός μεθόδου ιεραρχικής και ανάλυσης κατά συστάδες (Hierarchical και K-means cluster analysis, k-means method, πρόγραμμα λογισμικού SPSS v.11) ταξινομήθηκαν οι πληθυσμιακές πυραμίδες της χώρας σε χαρακτηριστικές ομάδες για τα έτη παρατήρησης από το 1951 έως και το 2001 κατά δεκαετία.

Αρχικά, για κάθε έτος υλοποιήθηκε μια ιεραρχική ταξινόμηση των 51 νομών και επιλέχθηκε ο μέγιστος δυνατός λογικός αριθμός κλάσεων από το δενδρόγραμμα. Έπειτα, λαμβάνοντας υπόψη τον αριθμό αυτόν και προκειμένου να περιοριστούν μεμονωμένες περιπτώσεις που θα μπορούσαν να ανήκουν σε συγκεκριμένη ομάδα υλοποιήθηκαν διαδοχικές k-means cluster analysis με το μέγιστο αρχικό αριθμό κλάσεων τον οποίο μειώναμε σταδιακά έως ότου ούτε πληροφορία να διαφεύγει ούτε οι κλάσεις να ‘επαναλαμβάνονται’ ως προς το περιεχόμενό τους. Τα αποτελέσματα των αναλύσεων για τα έτη 1951, 1971, 1981, 1991, 2001 χαρτογραφήθηκαν και παρουσιάστηκαν, ενώ οι νομοί που απαρτίζουν τις κλάσεις συμπτύχθηκαν με σκοπό να δημιουργηθούν πληθυσμιακές πυραμίδες που να τις περιγράφουν συνοπτικά.

1.5 Μέθοδος χαρτογράφησης των δεικτών

Αναφορικά με την απεικόνιση των διαφόρων δεικτών σε χάρτες πρέπει να σημειώσουμε ότι όπως και στις υπόλοιπες αναλύσεις μας, ζητούμενο αποτελεί η δυνατότητα σύγκρισης των δεικτών στα διάφορα χρονικά βήματα. Δηλαδή, να είναι δυνατή η παρακολούθηση της πορείας κάθε δείκτη σε κάθε νομό έτσι ώστε να είναι εμφανείς οι μεταβολές του με ευκολία. Αυτό έγινε μια προσπάθεια να επιτευχθεί, κρατώντας σταθερά τα όρια των κατηγοριών (κλάσεων των χαρτών).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Η δημιουργία κοινών κατηγοριών αποτελούσε πρόβλημα γιατί θα έπρεπε αφενός μεν να συμπεριλαμβάνει τις ελάχιστες και μέγιστες τιμές των χρονικών διαστημάτων, αλλά επίσης θα έπρεπε να ληφθούν υπόψη και οι σχετικές διακυμάνσεις των δεικτών.

Ως λύση για το παραπάνω ερώτημα επιλέχθηκε η εξής στρατηγική: Όπου η τάξη μεγέθους του φαινομένου παρέμενε η ίδια, και η διακύμανση από έτος σε έτος αναφοράς δεν είχε σημαντικές μεταβολές, η ταξινόμηση έγινε με τη μέθοδο Jenks και για όλες τις χρονικές τομές. Έτσι, οι χάρτες μας δίνουν τόσο τη διαχρονική σύγκριση, όσο και τη συγχρονική ματιά στα έτη αναφοράς. Όπου όμως, οι μεταβολές σε κάποιο φαινόμενο ήταν συνταρακτικές (π.χ. η βρεφική θνησιμότητα το 1951 και το 2001) κρίθηκε απαραίτητη και η κατασκευή ενός χάρτη 5 ομάδων στο τέλος της χρονοσειράς (με χρήση ωστόσο της ίδιας μεθόδου – Jenks), ώστε να μπορούμε να διακρίνουμε το αρχικό, αλλά και το τελικό χωρικό μοτίβο του κάθε φαινομένου.

Η μέθοδος Jenks χρησιμοποιείται για την κατηγοριοποίηση μιας μεταβλητής σε συγκεκριμένο αριθμό κλάσεων n. Έτσι, για δεδομένο αριθμό κλάσεων n, υπολογίζονται όλοι οι δυνατοί συνδυασμοί και επιλέγεται εκείνος όπου ελαχιστοποιείται το άθροισμα των ενδο-ομαδικών διακυμάνσεων (δηλαδή των διακυμάνσεων στο εσωτερικό των κλάσεων). Η μέθοδος αυτή χρησιμοποιεί έναν πολύπλοκο αλγόριθμο και η χρήση της είναι σχεδόν αδύνατη χωρίς τη βοήθεια Η/Υ εφ’ όσον οι τιμές της μεταβλητής είναι πολλές. Πρόκειται για μια από τις πλέον αξιόπιστες μεθόδους, η οποία χρησιμοποιείται ευρέως, κυρίως από το λογισμικό χαρτογράφησης (ArcView της ESRI v.8) που χρησιμοποιείται στην παρούσα ανάλυση σε συνδυασμό με τη χειρωνακτική μέθοδο.

Η μέθοδος αυτή, όπως μαρτυρά η ονομασία της, δεν χρησιμοποιεί κάποια μαθηματική τυπολογία ή συγκεκριμένο αλγόριθμο. Η ‘χειρωνακτική’ μέθοδος βασίζεται στην γνώση και εμπειρία του χαρτογράφου και οφείλει να είναι ευαίσθητη στη μορφή της κατανομής της χαρτογραφούμενης μεταβλητής. Ως κριτήριο ταξινόμησης χρησιμοποιείται το ιστόγραμμα της μεταβλητής και ο καθορισμός των κλάσεων γίνεται με βάση τις τιμές της. Τα όρια των κατηγοριών είναι καλύτερα να τοποθετούνται στα ‘διάκενα’ της κατανομής της μεταβλητής με σκοπό να παραμένουν ανέπαφες οι ομάδες τιμών και όχι να υποδιαιρούνται. Η μέθοδος αυτή συχνά δίνει περισσότερο ‘παραστατικά’ αποτελέσματα, γεμάτα από οπτική πληροφορία, από πολλές από τις μεθόδους που χρησιμοποιούν μαθηματικούς αλγόριθμους. Όμως, η ακρίβειά της περιορίζεται στις περιπτώσεις μεταβλητών με μεγάλο αριθμό τιμών, μορφή συνεχούς ιστογράμματος και ασαφών εσωτερικών τομών (Π. Πανταζής, 2005:11).

1.6 Μέτρηση της διαφορετικής κατά ηλικία σύνθεσης δύο πληθυσμών

Προκειμένου να συγκριθούν οι διαφορετικού τύπου πληθυσμοί που βρίσκονται στην Ελλάδα το 2001 (αλλοδαποί και Έλληνες), αλλά και η επίδραση των μεν (αλλοδαπών) στο σύνολο του πληθυσμό της χώρας υπολογίστηκαν οι δύο ακόλουθοι δείκτης σχετικής διαφοράς. Ο πρώτος,

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

(Συγκεφαλαιωτικός Δείκτης Σχετικής Διαφοράς – IRD -), προέρχεται από τη βιβλιογραφία (H.S. Shryok et al, 1973:131, Μ. Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 2004:343). Ο δεύτερος, (Σταθμισμένος Μέσος Δείκτης Σχετικής Διαφοράς – avRD –) αποτελεί δική μας δημιουργία. Αμφότεροι υπολογίστηκαν, και τα αποτελέσματά τους χρησιμοποιήθηκαν στην ταξινόμηση των νομών ανάλογα με την επίδραση της παρουσίας των αλλοδαπών στην τελική σύνθεση του πληθυσμού τους. Τα αποτελέσματα ήταν όμοια και για τους δύο δείκτες και ως εκ τούτου τους παραθέτουμε στη συνέχεια ως ισοδύναμους.

1.6.1 Συγκεφαλαιωτικός Δείκτης Σχετικής Διαφοράς (IRD)

Ο δείκτης αυτός προσμετρά τη διαφοροποίηση στην σχετική κατά ηλικία κατανομή *δύο* πληθυσμών.

$IRD = \frac{1}{2} * \frac{\sum_{i=1}^{n} \left| \left(\frac{r_i^b}{r_i^a} * 100\right) - 100 \right|}{n}$, όπου $r_i^{a,b}$ είναι το ειδικό βάρος της ηλικιακής ομάδας i στους πληθυσμούς α και β και n το πλήθος των επιλεχθέντων ηλικιακών ομάδων.

1.6.2 Σταθμισμένος Μέσος Δείκτης Σχετικής Διαφοράς (avRD)

Ο δείκτης αυτός προσμετρά επίσης τη διαφοροποίηση στην σχετική κατά ηλικία κατανομή δύο πληθυσμών των οποίων όμως η διαφορά οφείλεται στην παρουσία ενός τρίτου, γνωστού πληθυσμού και ως προς αυτό το σημείο διαφέρει από τον προηγούμενο. Αφορά πιο συγκεκριμένο πρόβλημα, είναι αρκετά πιο εύκολος στον υπολογισμό του και ως εκ τούτου μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε ορισμένες περιπτώσεις εναλλακτικά του προηγούμενου.

$avRD = \sum_{i=1}^{n} [(r_i^b - r_i^a)] * perc_i^{\gamma}$, όπου $r_i^{a,b}$ είναι το ειδικό βάρος της ηλικιακής ομάδας i στους πληθυσμούς α, β και

n, το πλήθος των επιλεχθέντων ηλικιακών ομάδων,

$perc_i^{\gamma}$:ειδικό βάρος (ποσοστό) τρίτου πληθυσμού διαφοράς (πληθυσμού γ=β-α, εδώ του πληθυσμού των αλλοδαπών).

2. Ο πληθυσμός της Ελλάδας, έως τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο

2.1 Τα γενικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού

Η ιστορία της Ελλάδας, πολυτάραχη και μακραίωνη, παρουσίασε διακυμάνσεις στα δημογραφικά της χαρακτηριστικά όπως το μέγεθος του πληθυσμού και την έκτασή της. Στην αρχαία Ελλάδα, οι πληθυσμοί που αναφέρονται, οι Μίνωες και οι Αχαιοί της Κρητο-

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Μυκηναϊκής εποχής δεν ήταν περισσότεροι των τριών εκατομμυρίων, ενώ οι Έλληνες της χρυσής εποχής του Περικλέους δεν υπερέβαιναν τα πέντε εκατομμύρια. Αργότερα, επί Καίσαρα Αυγούστου, η Ελλάδα ως Ρωμαϊκή πλέον επαρχία αναφέρεται επώνυμα με πληθυσμό τριών εκατομμυρίων αλλά με διπλάσια της σημερινής γεωγραφικής έκτασης (267 Km2 αντί 132 Km2). Κατά την ακμή της Βυζαντινής αυτοκρατορίας οι Ελληνικής καταγωγής πολίτες αποτελούσαν μια μικρή μειονότητα (πιθανώς έως το 10%) από τα περίπου 60 εκατομμύρια του Βυζαντινού Κράτους, ενώ ο πληθυσμός αυτός μειώθηκε σημαντικά κατά την Τουρκοκρατία και τον πόλεμο για την απελευθέρωση (ΕΣΥΕ,1980:9).

Η ταραγμένη ιστορία της σύγχρονης Ελλάδας είχε ως αποτέλεσμα την σταθεροποίηση των εδαφικών ορίων της χώρας μας μόλις το 1947, με την πρόσκτηση των Δωδεκανήσων. Στη διάρκεια της πρώτης αυτής περιόδου πριν το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, η χώρα μεγεθύνεται ενσωματώνοντας αφενός μεν εδάφη και πληθυσμούς, αφετέρου δε υποδεχόμενη τμήματα του ελληνισμού που εγκαθίστανται στον τόπο καταγωγής τους. Ανατρέχοντας την πρώτη αυτή περίοδο υπενθυμίζεται ότι στην ίδρυσή του (1828) το Ελληνικό κράτος, περιορίζεται στην Πελοπόννησο, την Στερεά Ελλάδα και τις Κυκλάδες (47 Km2, 753 χιλ κάτοικοι, 15,9 κάτ/ Km2), ενώ είκοσι πέντε έτη αργότερα (1864), με την ενσωμάτωση των Ιόνιων Νήσων ο πληθυσμός της χώρας μας θα ανέλθει σε 1,4 εκ. (27,2 κάτ/Km2). Το 1881, με την εισαγωγή της Θεσσαλίας και της Άρτας αυξάνεται κάπως περισσότερο, ξεπερνώντας για πρώτη φορά τα 2 εκατομμύρια.

Η χώρα βγαίνει από τους Βαλκανικούς πολέμους σημαντικά ενισχυμένη εδαφικά και δημογραφικά, διπλασιάζοντας την έκτασή της (121 Km2) και υπερδιπλασιάζοντας τον πληθυσμό της (4,8 εκ.). Η προσωρινή προσάρτηση του συνόλου της Θράκης και των νήσων Ίμβρου και Τενέδου (1919-1920) θα ακολουθηθεί από την συνθήκη της Λωζάνης. Η συνθήκη αυτή θα επιτρέψει μεν την οριστική ενσωμάτωση της Δυτικής Θράκης αλλά θα οδηγήσει και στη μαζική ανταλλαγή των πληθυσμών ως επακόλουθο της Μικρασιατικής Καταστροφής. Η σημαντική αύξηση του πληθυσμού της χώρας ανάμεσα στο 1920 και το 1928 (από 5,5 σε 6,2 εκ., 44,8 κάτ/ Km2) έρχεται ως συνέπεια των μοιραίων αυτών για τον Ελληνισμό γεγονότων τα οποία οδήγησαν σε μαζικές μετακινήσεις Ελληνικών πληθυσμών προς τη μητέρα-πατρίδα (βλ. και **Πίνακα 1**).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Της μαζικής αυτής εξόδου από την Τουρκία προηγείται η εγκατάσταση στην Ελλάδα των ελληνικών μειονοτήτων στα Ανατολικά Βαλκάνια (με την προοδευτική άνοδο των εθνικιστικών κινημάτων στην Ρουμανία και Βουλγαρία[64]). Έπεται δε η έξοδος μεταπολεμικά των Κωνσταντινουπολιτών και στη συνεχεία των Αιγυπτιωτών Ελλήνων, ενώ στην ενδιάμεση δεκαετία 1940 - 1950 εγκαταλείπουν την χώρα μας αφ΄ ενός μεν οι μειονοτικοί πληθυσμοί της Β. Ελλάδας (βουλγαρόφωνοι, σλαβόφωνοι και Τσάμηδες), αφετέρου δε, μετά την ήττα του Δημοκρατικού Στρατού, ακόμη μερικές δεκάδες χιλιάδες κατοίκων της Βορείου Ελλάδας σαν πολιτικοί πρόσφυγες στις χώρες του 'υπαρκτού σοσιαλισμού'.

Παράλληλα, οφείλουμε να επισημάνουμε ότι οι διαδοχικές επεκτάσεις των συνόρων στο πρώτο μισό του 20ου αιώνα, με την ενσωμάτωση εδαφών που κατοικούνταν από πληθυσμούς με διαφοροποιημένες δημογραφικές συμπεριφορές (ή/και απλώς με την μετακίνηση πληθυσμών εχόντων διαφοροποιημένες συμπεριφορές), οδήγησαν σε μια πρώτη φάση στην διεύρυνση των δημογραφικών διαφοροποιήσεων ανάμεσα στις περιφέρειες της χώρας μας (Β. Βαλαώρας 1939β, Γ. Σιάμπος 1973:16). Προοδευτικά όμως, στην διάρκεια της επόμενης πεντηκονταετίας, οι συμπεριφορές αυτές συνέκλιναν και οι χωρικές διαφοροποιήσεις αμβλύνθηκαν (Μ. Παπαδάκης 1965, Β. Κοτζαμάνης. και Ε. Ανδρουλάκη 2000 και 2001**,** B. Kotzamanis και M.N. Duquenne, 2004b).

Συνέπεια των παραπάνω γεγονότων αποτελούν οι σημαντικές διακυμάνσεις τόσο στην έκταση, την πυκνότητα (κάτοικοι/km2) όσο και στο μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής του πληθυσμού (r). Η επιφάνεια και η πυκνότητα, αποτέλεσμα της αντίστοιχης αύξησης του πληθυσμού εξελίσσονται αυξανόμενες καθ΄ όλη τη διάρκεια του 19ου αιώνα και μέχρι το 1951. Ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής όμως, επηρεαζόμενος τόσο από το φυσικό και το μεταναστευτικό ισοζύγιο όσο και από την προσάρτηση των νέων εδαφών παρουσιάζει έντονες διακυμάνσεις οι οποίες δεν έχουν μια σταθερότητα στην εξέλιξή τους εφόσον οφείλονται σε αστάθμητους παράγοντες συσχετιζόμενους με τις ιστορικές συνθήκες. Μέχρι λοιπόν να σταθεροποιηθεί το Ελληνικό κράτος ως προς την έκταση και τον πληθυσμό του, οι πόλεμοι και οι αναχωρήσεις κάνουν τον μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής (r), να φαντάζει αφύσικα μικρός και οι ενσωματώσεις εδαφών και οι αφίξεις αφύσικα διογκωμένος.

Έτσι, την παραμονή της σύγκρουσης (1940) ο πληθυσμός της Ελλάδας ανέρχεται πλέον σε 7,34 εκατομμύρια ενώ οι απώλειες του πολέμου που θα ακολουθήσει θα υπερκαλυφθούν με την προσάρτηση των Δωδεκανήσων, με αποτέλεσμα, το 1947, λίγο πριν από την εμφύλια

[64] Εκτιμάται ότι 439.000 άτομα εγκατέλειψαν την χώρα στα πλαίσια των συνθηκών περί ανταλλαγής των πληθυσμών βάσει των επισήμων στατιστικών (εκ των οποίων 387.000 Τούρκοι και 52.000 Βούλγαροι), ενώ αντιθέτως 1.222.000 εγκαταστάθηκαν σε αυτήν. Το καθαρό ισοζύγιο (θετικό) ανέρχεται επομένως σε 783.000 (V. Kotzamanis, 1987).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

σύγκρουση, η χώρα μας στα οριστικά πλέον σύνορά της -132 χιλ. Κμ2- να συγκεντρώνει 7,6 εκ. (57,3 κάτ/ Km2) (Υπουργείο Ανοικοδομήσεως, 1947). Από τότε και στο εξής, οι όποιες μεταβολές στο μέγεθος του πληθυσμού της Ελλάδας θα οφείλονται αποκλειστικά στην διαφορά ανάμεσα στα φυσικά ισοζύγια (γεννήσεις-θάνατοι) και τα μεταναστευτικά ισοζύγια (έξοδοι-είσοδοι).

Πίνακας 1: Πληθυσμός της Ελλάδος, επιφάνεια και πυκνότητα, 1821-1951

Έτος Απογραφής	**Πληθυσμός**	**Συνολική μεταβολή**	**Εδαφικές μεταβολές και πρόσφυγες**	**Επιφ. σε τ.χλμ**	**Πυκνότητα (κάτ. ανά km2)**	**Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής (r)**
1821	938.765			47.516	19,8	
1828	753.400	753.400	+753.400 (Πελοπόν-νησος, Στερεά Ελλάδα, Κυκλάδες)	47.516	15,9	-30,9
1840	850.246	96.846		‘‘	17,9	10,1
1853	1.035.527	185.281		‘‘	21,8	15,3
1861	1.096.810	61.283		‘‘	23,1	7,2
1870	1.457.894	361.084	+229.516 (Ιόνιοι Νήσοι)	50.211	29,0	32,1
1879	1.679.470	221.576		‘‘	33,5	15,8
1889	2.187.208	507.738	+344.067 (Θεσσαλία, Άρτα)	63.606	34,4	26,8
1896	2.433.806	246.598		‘‘	38,3	15,4
1907	2.631.952	198.146		63.211	41,6	7,1
1920	5.531.474	2.899.522	+2.666.011 (Μακεδονία, Ήπειρος, Νήσοι Αιγαίου, Θράκη, Κρήτη)	149.150	37,1	58,8
1928	6.204.684	673.210	+673.210 (-514.585 από απολεσθέντα εδάφη, -415.945 από Τούρκικους και Βουλγάρικους πληθυσμούς, +1.221.849 πρόσφυγες)	129.281	48,0	14,5
1940	7.344.860	1.140.176		‘‘	56,8	14,2
1951	7.632.801	287.941	+121.480 (Δωδεκάνησα)	131.944	57,9	3,5

Πηγές: Γ. Σιάμπος (1973:18), ΕΣΥΕ (Αποτελέσματα Απογραφής 1951), ίδιοι υπολογισμοί, Πραγματικός πληθυσμός απογραφών

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

2.2 Η κατά φύλο και ηλικία σύνθεση και η φυσική κίνηση του πληθυσμού, 1821 και 1951

Ξεκινώντας από την ίδρυση του Ελληνικού κράτους, (βλ. και **Σχήμα 1**), το απόλυτο μέγεθος της πυραμίδας του πληθυσμού αυξανόταν διαρκώς κατά δύο διαστάσεις. Από τη μια μεριά, πραγματική διόγκωση υπήρχε εντός των ορίων του κράτους σαν αποτέλεσμα της φυσικής και μεταναστευτικής κίνησης του πληθυσμού. Από την άλλη, σε διαδοχικές χρονολογίες ενσωματώθηκαν στο ελληνικό κράτος νέα γεωγραφικά διαμερίσματα. Επίσης, η πληθυσμιακή πυραμίδα, η οποία είχε την μορφή του ισοσκελούς τριγώνου, παρουσίασε αύξηση σε όλες τις ηλικιακές ομάδες της κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα, εξακολουθώντας να διατηρεί την ίδια μορφή στην πρώτη τριακονταετία του 20^{ου}, με την εξαίρεση των περιόδων όπου πολεμικά γεγονότα, φυσικές καταστροφές και επιδημίες συνέβησαν στη χώρα. Στη συνέχεια, και έως το 1951, το ο οποίο θεωρείται στην παρούσα εργασία ως χρονική τομή, παρουσιάζεται το φαινόμενο της σταδιακής μείωσης των χαμηλότερων τμημάτων της πυραμίδας, ως αποτέλεσμα του βαθμιαίου περιορισμού των γεννήσεων.

Σχήμα 1: Η εξέλιξη της μορφής των πυραμίδων του πληθυσμού του νέου Ελληνικού Κράτους 1821-1961

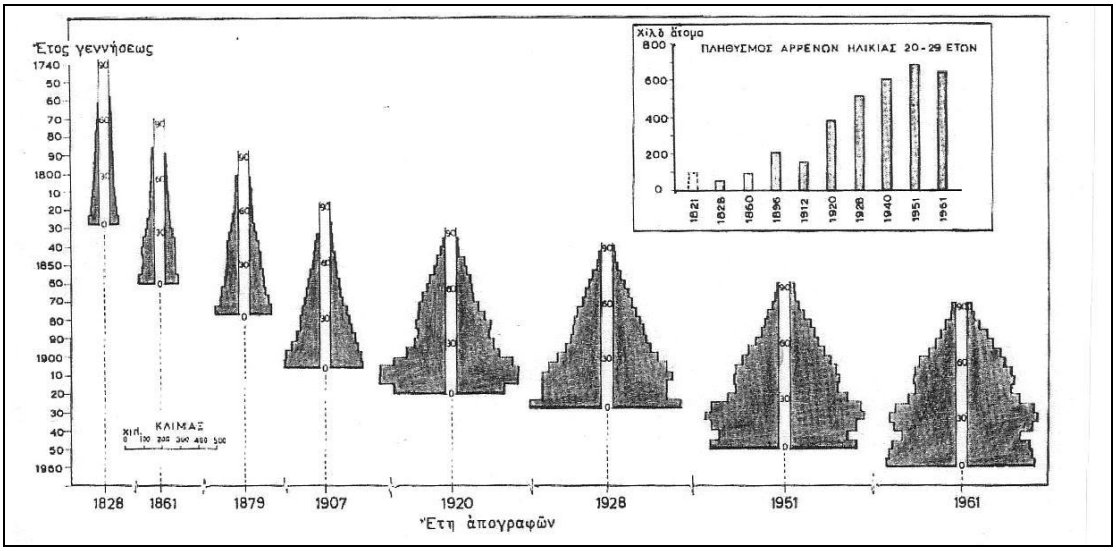

Πηγή: Γ. Σιάμπος, 1973:91

Οι ποσοστιαίες μεταβολές στη δομή του πληθυσμού της Ελλάδα κατά τη διάρκεια του πρώτου μισού του εικοστού αιώνα παρουσιάζονται στο **Διάγραμμα 1** όπου απεικονίζονται μέσω των πληθυσμιακών πυραμίδων οι όποιες αλλαγές από το 1900 έως και το 1951. Σε πρώτη φάση, παρατηρούμε την άμεση και σημαντική τάση μετατροπής της πυραμίδας των ηλικιών σε μια πενηντακονταετία από μια ‘νεανική’ μορφή ισοσκελούς τριγώνου σε μια ‘ωριμότερη’ όπου η βάση της αρχίζει και συρρικνώνεται αισθητά ενώ ταυτόχρονα διογκώνεται το πάνω μέρος της με τη μείωση να είναι εντονότερη στις ηλικίες 0-14 ετών.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Ταυτόχρονα, στις διάφορες επί μέρους εσοχές και προ-εξοχές της πυραμίδας του 1951 (καθώς η προηγούμενη είναι αποτέλεσμα εξομαλυμένων εκτιμήσεων για την 1/1/1900 από το Β. Βαλαώρα το 1960) αντικατοπτρίζονται τα ιδιαίτερα έντονα γεγονότα της εποχής με περισσότερο χαρακτηριστικά εκείνα των Βαλκανικών αγώνων, της επιδημίας γρίπης το 1918, του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου, της Μικρασιατικής Καταστροφής, του Β΄ Παγκόσμιου πολέμου και του εμφύλιου σπαραγμού που τον ακολούθησε.

Διάγραμμα 1: Ελλάδα, Πληθυσμιακές πυραμίδες 1900, 1951 (%)[65]

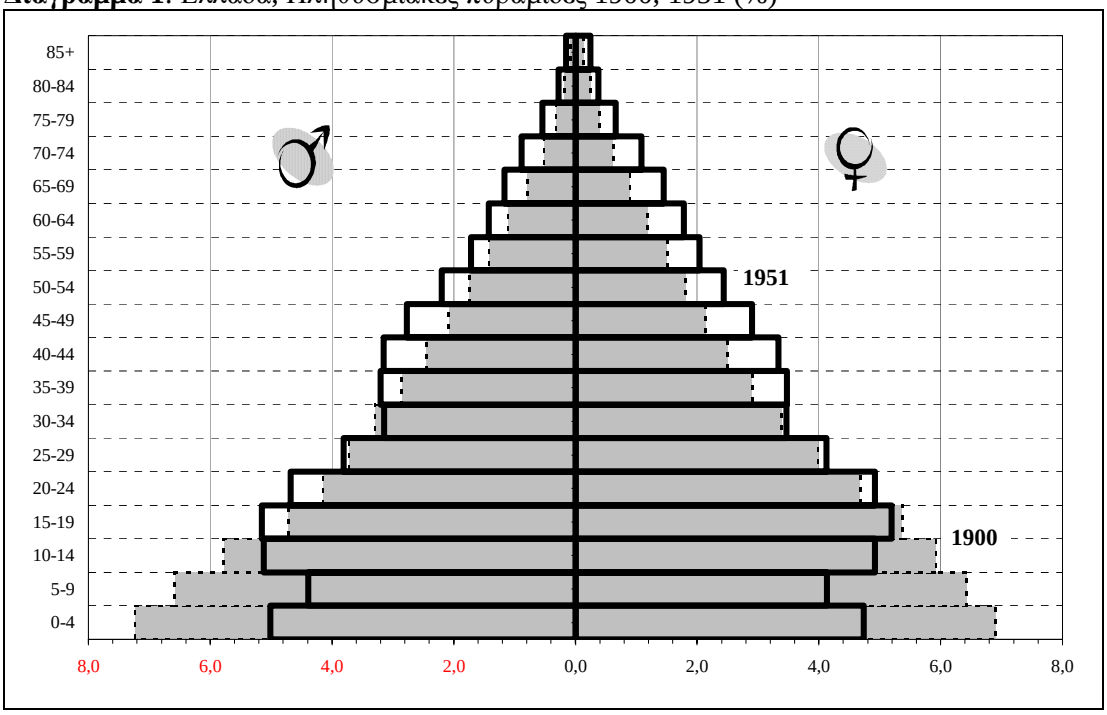

Πηγές: ΕΣΥΕ (1966:45), Αποτελέσματα Απογραφής πληθυσμού (1951)

Αναλυτικότερα, στην πυραμίδα του 1951 εμφανίζονται γεγονότα όπως είναι η καθυστέρηση των γεννήσεων λόγω των Βαλκανικών Πολέμων το 1912-13 (πενταετία 45-49 ετών), του Α΄ και του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου (Β΄ΠΠ) (1930-44 και 0-9 ετών αντίστοιχα), τη γρίπη του 1918 (πενταετία 30-34 ετών) έως και τη Μικρασιατική Καταστροφή το 1922-23 (πενταετία 25-29 ετών). Ακόμη, η διόγκωση των ηλικιών 10-24 ετών το 1951 οφείλεται στην αυξημένη γονιμότητα των 1,220 εκ. προσφύγων που εγκαταστάθηκαν στη χώρα μας από τη Μικρά Ασία. Τέλος, απεικονίζονται οι επιπτώσεις του Β΄ΠΠ και του εμφυλίου ως προς την καθυστέρηση των γεννήσεων (5-9 ετών) αλλά και ως προς τις απώλειες σε όλες τις ηλικίες των 25 ετών και άνω, ιδιαίτερα για τους άνδρες (Β. Βαλαώρας, 1939β, ΕΣΥΕ, 1980:11).

[65] Οι ποσοστιαίες πληθυσμιακές πυραμίδες κάθε απογραφής από το 1900 έως το 2001 παρουσιάζονται στο **Παράρτημα Β**.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Είναι γνωστό από τις παγκόσμιες δημογραφικές σταθερές των ανεπτυγμένων χωρών του κόσμου (ΕΣΥΕ, 1966:15, Μ. Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 2004:353) ότι στο γενικό πληθυσμό οι γυναίκες είναι περισσότερες από τους άνδρες. Όμως παρατηρείται ότι για όλο το διάστημα του 19ου αιώνα στη χώρα μας συνέβαινε το αντίστροφο. Στον **Πίνακα 2**, ο ποσοστιαίος λόγος του πληθυσμού των ανδρών ως προς αυτόν των γυναικών υπερέχει του 100 από το 1828 έως το 1907 και διακυμαίνεται κατά 10% (από περίπου 100 έως και 110) στο χρονικό αυτό διάστημα. Από το 1913 και στο εξής, η αναλογία αυτή μεταβάλλεται υπέρ των γυναικών οι οποίες φαίνεται ότι υπερέχουν των ανδρών κατά περίπου 5% στην άμεση μεταπολεμική περίοδο, το 1951.

Το γεγονός αυτό ερμηνεύεται με διττό τρόπο: Αφενός λόγω της γενικότερης υπο-εκτίμησης του πληθυσμού των γυναικών καθώς υπήρχε σημαντικό υστέρημα στην καταγραφή τόσο του ίδιου του πληθυσμού τους όσο και όλων των δημογραφικών γεγονότων τους (Β. Βαλαώρας, 1939β). Αφετέρου, η δυσμενέστερη θέση της γυναίκας στην κοινωνική οργάνωση και η υποχρέωσή της να υποστεί την ιδιαίτερα επιβαρυντική για την υγεία της φυσική γονιμότητα, την οδήγησαν σε αυξημένη συγκριτική ως προς τους άνδρες θνησιμότητα τουλάχιστον κατά την αναπαραγωγική περίοδο της ζωής της.

Όσον αφορά τώρα την οργάνωση του πληθυσμού σε μεγάλες ηλικιακές ομάδες, και ξεκινώντας από το νεανικό πληθυσμό κάτω των 15 ετών, αυτός παρουσιάζει αξιοσημείωτη σταθερότητα γύρω στο 40% από τις απαρχές του ελληνικού κράτους, η οποία φαίνεται να αλλοιώνεται μόλις στις αρχές του εικοστού αιώνα. Από το 1920 και μετά ξεκινά μια σταδιακή μείωση της αναλογίας αυτής του νεανικού πληθυσμού, έως τη δεκαετία του ΄40 ως αποτέλεσμα της συρρίκνωσης των γεννήσεων, συνέπεια αφενός του σταδίου της δημογραφικής μετάβασης στο οποίο βρίσκονταν η χώρα κατά την περίοδο αυτήν, αφετέρου των δραματικών γεγονότων του Β΄ ΠΠ. Στον αντίποδα των νεανικών ηλικιών κάτω των 15 ετών, τοποθετούνται οι ηλικιωμένοι, των 65 ετών και άνω. Στις αναλογίες των ηλικιωμένων όμως παρουσιάζονται διακυμάνσεις πολύ πιο έντονες από αυτές του νεανικού πληθυσμού από 3 (1889) έως 3,7% (1920).

Παρόμοια είναι και η χρονική πορεία της ηλικιακής ομάδας του δυνητικά ενεργού πληθυσμού των 15-64 ετών. Μέχρι τη δεκαετία του 1910 κυμαίνεται από 57-60% για να ξεκινήσει τότε να αυξάνει η συμμετοχή της έως το 64,4% το 1951. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονίσουμε για μια ακόμα φορά τη σημασία των διαφορετικών πηγών των δεδομένων καθώς από το 1928 και μετά, οι πηγές αλλάζουν. Παρατηρούμε λοιπόν ότι αλλάζουν σημαντικά οι καταγραμμένες αναλογίες του δυνητικά ενεργού πληθυσμού αλλά και των ηλικιωμένων των 65 ετών και άνω. Έτσι, οι ηλικιακές ομάδες 15-64 ετών διογκώνονται συγκριτικά ενώ μειώνονται αυτές του νεανικού αλλά ιδιαίτερα του γεροντικού πληθυσμού.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Οι σημαντικές μεταβολές των δομικών δεικτών ανάμεσα στο 1913 και το 1928, είναι αποτέλεσμα της ενσωμάτωσης των νέων χωρών και της εγκατάστασης των προσφύγων μετά την Μικρασιατική καταστροφή. Η συνέχιση όμως της πορείας τους στο χρόνο οριοθετεί το ξεκίνημα της πτώσης της γονιμότητας στην Ελλάδα και την ταυτόχρονη αύξηση της γήρανσης, ως αποτέλεσμα τόσο του περιορισμού των γεννήσεων όσο και της επιμήκυνσης της ανθρώπινης ζωής (ΕΣΥΕ, 1966:14).

Το 'βήμα' αυτό στα δεδομένα καταγράφεται εξίσου στους τρεις δομικούς δείκτες που εξετάζονται: το δείκτη εξάρτησης, αντικατάστασης και γήρανσης. Ο δείκτης εξάρτησης συντίθεται από τις ομάδες εκείνες του πληθυσμού που είναι 'εξαρτημένες' οικονομικά, δηλαδή τα άτομα άνω των 65 και τους νέους κάτω των 15 ετών σε σχέση με το δυνητικά ενεργό πληθυσμό (15-64 ετών). Ο δείκτης αυτός βαίνει σταδιακά μειούμενος (από 74,5% το 1821 σε 55,3% το 1951), λόγω της σχετικά μεγαλύτερης συρρίκνωσης της ομάδας 0-14 ετών (η ομάδα άνω των 65 ήταν σχετικά σταθερή), και της ταυτόχρονης διόγκωσης του δυνητικά ενεργού πληθυσμού.

Ο δείκτης αντικατάστασης, ο οποίος ακολουθεί παρόμοια πορεία με τον προηγούμενο (από 40,7% το 1821 σε 31,4% το 1951) συνίσταται από το λόγο της ηλικιακής ομάδας 10-14 ετών σε σχέση αυτήν των 60-64 ετών. Καθώς ο αριθμητής του δείκτη αυξομειώνεται λόγω των διακυμάνσεων στον αριθμό των γεννήσεων, αυτός διογκώνεται ελαφρώς για να καταλήξει κοντά στο 30% τη δεκαετία του 1940.

Τέλος, ο δείκτης γήρανσης ο οποίος υπολογίζεται από το λόγο των ηλικιωμένων των 65 ετών και άνω προς το νεανικό πληθυσμό (0-14) ετών, παρουσιάζει αντίστοιχες διακυμάνσεις. Ξεκινώντας από μια τιμή 11,2% το 1821 θα μειωθεί σε όλη τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα με ελάχιστη τιμή το 8,0% το 1889, για να ξανα-αγγίξει στην αρχική του τιμή στις αρχές του 20^{ου} αιώνα και να την ξεπεράσει στη συνέχεια ανεπιστρεπτί. Στην πρώτη χρονική τομή, μόλις πριν το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, τον βρίσκουμε να φτάνει το 23,6%. Μαζί με τους προηγούμενους δομικούς δείκτες αλλά και τις κατά μεγάλες ηλικιακές ομάδες κατανομές του πληθυσμού μας δίνει τις πρώτες σημαντικές ενδείξεις για την πορεία της δημογραφικής μετάβασης στη χώρα μας.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 2: Δομικοί δείκτες της εξέλιξης της κατά ηλικία συνθέσεως του πληθυσμού της Ελλάδος, 1821-1951

Έτη	Ομάδες Ηλικιών (%)			Δείκτης αναλογίας φύλων (%)	Δείκτης εξάρτησης (%)	Δείκτης αντικα-τάστασης (%)	Δείκτης γήρανσης (%)
	0-14	15-64	65+				
1821[I]	38,4	57,3	4,3	103,5	74,5	407	11,2
1828[I]	38,4	57,7	3,9	106,7	73,4	356	10,2
1839[I]	42,9	53,6	3,5	107,2	86,5	415	8,2
1845[I]	44,7	51,4	3,9	106,8	94,6	579	8,7
1853[I]	41,2	55,6	3,2	106,4	79,9	602	7,8
1861[I]	39,9	56,7	3,4	107,2	76,4	523	8,5
1864[I]	38,0	58,5	3,5	106,1	71,0	415	9,2
1870[I]	37,8	58,7	3,5	107,2	70,4	490	9,3
1879[I]	38,7	58,0	3,3	110,3	72,4	566	8,5
1881[I]	39,0	57,8	3,2	109,4	73,0	583	8,2
1889[I]	37,6	59,4	3,0	107,6	68,4	546	8,0
1896[I]	37,4	59,4	3,2	108,6	68,4	433	8,6
1900[II]	38,8	57,0	4,2	96,0	75,5	511	10,8
1907[I]	38,6	57,5	3,9	101,4	73,9	453	10,1
1913[I]	38,6	56,6	4,8	99,7	76,7	408	12,4
1920[I]	34,6	59,7	5,7	98,8	68,0	431	16,5
1928[III]	32,2	62,0	5,8	[IV]98,3	61,3	[IV] 313,9	18,0
1940[III]	33,0	60,7	6,3	[IV] 99,2	64,7	[IV] 327,1	19,1
1951[III]	28,8	64,4	6,8	[IV] 95,2	55,3	[IV] 313,5	23,6

Πηγές: [I]Γ. Σιάμπος, (1973:93), [II]ΕΣΥΕ (1966:45), [III]ΕΣΥΕ (1980:14), [IV]ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα απογραφών πληθυσμού.

Αντίστοιχα με τις πληθυσμιακές αναλογίες, η εξέλιξη των φυσικών ισοζυγίων στην διάρκεια της πρώτης αυτής υπερ-εκατονταετούς περιόδου αντικατοπτρίζει έμμεσα και τα διάφορα στάδια της δημογραφικής μετάβασης από τα οποία πέρασε η χώρα μας, μια μετάβαση που θα ξεκινήσει διστακτικά το τελευταίο τέταρτο του 19ου αι. και θα ολοκληρωθεί μεταπολεμικά, με σχετική υστέρηση σε σχέση με τις ανεπτυγμένες δυτικοευρωπαϊκές χώρες της ηπείρου μας (J.C. Chesnais, 1992:54-55, Β. Κοτζαμάνης, 2000:18**)**. Τα διαθέσιμα δεδομένα (**Πίνακας 3**) αφήνουν να διαφανεί μια πρώτη τάση πτώσης της γεννητικότητας που ξεκινά δειλά γύρω στο 1890 για να επιταχυνθεί σημαντικά στο πρώτο μισό του 20ου αι., με αποτέλεσμα την σημαντική συρρίκνωση των αδρών δεικτών από 40,5‰ γύρω στο 1870, στο 27,6‰ το 1925-29. Ωστόσο, η πτωτική πορεία των αδρών δεικτών της θνησιμότητας ξεκίνησε αρκετά νωρίτερα (ήδη από το 1850) με τις τιμές τους να διαιρούνται δια του 2,5 (37‰ το1850- 15‰ το 1925-29) (G. Siampos κ.ά., 1969).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 3: Εξέλιξη των κατ΄ εκτίμηση ποσοστών Γεννητικότητας και Θνησιμότητας στην Ελλάδα, 1821-1950

Χρονικές περίοδοι	**Μέσοι ετήσιοι δείκτες περιόδου επί 1000 ατόμων (‰)**		
	Γεννητικότητα (‰)	**Θνησιμότητα (‰)**	**Φυσικό Ισοζύγιο (‰)**
1821-30	40,8	49,0	-8,2
1831-40	52,0	39,3	12,7
1841-50	52,3	38,1	14,2
1851-60	50,1	36,8	13,1
1860-64*	38,6	26,5	12,1
1865-69*	39,1	24,8	14,3
1870-74*	39,8	24,4	15,4
1875-79*	40,4	24,2	16,2
1880-84*	40,8	25,3	15,5
1885-89*	40,4	24,7	15,7
1890-94*	39,0	23,3	15,7
1895-99*	37,1	21,8	15,3
1900-04*	35,2	20,6	14,6
1905-09*	33,6	20,3	13,3
1910-29	…	…	…
1920-24*	31,4	21,2	10,2
1925-29*	32,4	17,4	15,0
1930-34*	31,4	16,6	14,8
1935-39*	27,6	14,6	13,0

Πηγές: Γ. Σιάμπος, (1973:20), *ΕΣΥΕ (1980:13)
Σημείωση: Η καταγραφή της φυσικής κίνησης του πληθυσμού διακόπηκε λόγω των Α΄ και Β΄ ΠΠ και της εμφύλιας σύρραξης από το 1910-29 και 1941-55.

Η αναντιστοιχία ανάμεσα στους ρυθμούς πτώσης των δυο αυτών δεικτών (και τις τιμές τους) θα επιτρέψουν την δημιουργία υψηλών πλεονασμάτων, που θα οδηγούσαν σε ακόμη ταχύτερη αύξηση του πληθυσμού της χώρας, εάν τις δεκαετίες γύρω από τις αρχές του 20ου αιώνα δεν εκδηλωνόταν το μεγάλο κύμα φυγής προς τις ΗΠΑ. Το πλεόνασμα αυτό διακρίνεται με σαφήνεια στο **Διάγραμμα 2** όπου απεικονίζεται η μέση ετήσια φυσική μεταβολή για τη διάρκεια του 19ου αι. και σχεδόν το μισό του 20ου. Η σημαντική πτώση της θνησιμότητας, η οποία δεν συνοδεύτηκε από αντίστοιχη πτώση της γεννητικότητας, δημιούργησε πολύ υψηλά φυσικά ισοζύγια με αποτέλεσμα το πληθυσμιακό πλεόνασμα που εμφανίζεται στο σχετικό γράφημα.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Διάγραμμα 2: Μέση ετήσια φυσική μεταβολή περιόδων, 1821-1939

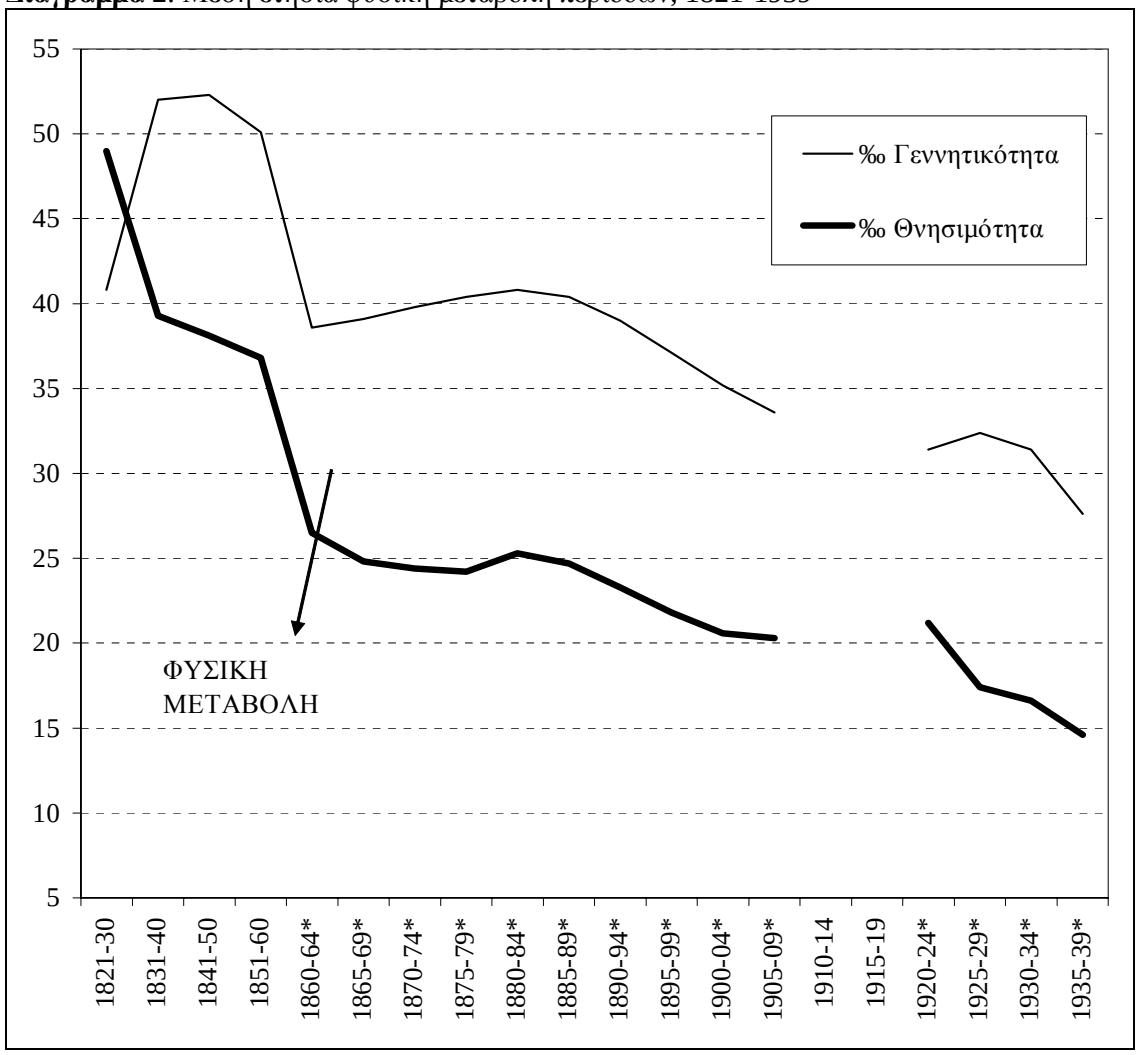

Πηγές: Γ. Σιάμπος, (1973:20), *ΕΣΥΕ (1980:13)

Συνοψίζοντας, το στάδιο στο οποίο τοποθετείται η Ελλάδα στα μέσα του εικοστού αιώνα ως προς τη δημογραφική της μετάβαση μπορεί να θεωρηθεί ως ενδιάμεσο, ένα σημείο όπου ο πληθυσμός έχει 'ωριμάσει'. Το γεγονός αυτό, επιβεβαιώνεται τόσο από τη μορφή της πληθυσμιακής πυραμίδας του 1951 όσο και από τις τιμές των δομικών δεικτών. Έτσι παρατηρούμε τη δημογραφική ωρίμαση της κατά ηλικία σύνθεσης του πληθυσμού, καθώς σταδιακά αυξάνεται ο ενεργός πληθυσμός 15-64 ετών και ο γεροντικός, ενώ μειώνεται ο νεανικός (0-14 ετών). Η διόγκωση αυτή του δυνητικά ενεργού πληθυσμού θεωρήθηκε σημαντική για την εποχή (ΕΣΥΕ, 1966:14), καθώς ταυτίζεται με την οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Έτσι, θεωρείται ότι σε αυτή την χρονική περίοδο της ζωής ο άνθρωπος είναι παραγωγικός, δημιουργεί οικονομικά πλεονάσματα, ενώ ταυτόχρονα αναπαράγεται βιολογικά και αναπτύσσει τη μονάδα της κοινωνίας – το νοικοκυριό του.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Η πληθυσμιακή υπεροχή συνεπώς αυτής της ηλικιακής ομάδας σε συνδυασμό με την αντίστοιχη μείωση του συντηρούμενου πληθυσμού θεωρείται ότι συντέλεσε στην μεταπολεμική ανάρρωση της χώρας και την μετέπειτα οικονομική της ανάπτυξη.

Ωστόσο, οι αναλογίες αυτές δεν προβλέπονταν να συνεχιστούν, τουλάχιστον ως προς τη μικρή συμμετοχή του συντηρούμενου πληθυσμού, εφόσον το επόμενο στάδιο της μετάβασης είναι αυτό της 'γήρανσης'. Στο στάδιο αυτό οι ηλικιωμένοι εξαρτώμενοι από τους δυνητικά ενεργούς μπορούν να υποσκελίσουν σημαντικά τη μείωση των γεννήσεων και να αυξήσουν το ποσοστό των συντηρούμενων από το δυνητικά ενεργό πληθυσμό. Όμως αυτά έπονται, κατά τη μεταπολεμική πορεία της Ελλάδας προς την ολοκλήρωση της μετάβασης της.

2.3 Μεταναστευτικά ρεύματα και η επιρροή τους στον Ελληνικό πληθυσμό – εξωτερικές και εσωτερικές μεταναστευτικές κινήσεις

Η μετανάστευση αποτελεί τον τρίτο παράγοντα (μετά τη γονιμότητα και τη θνησιμότητα) επιρροής στη δημογραφική σύνθεση ενός πληθυσμού, σύνθεση που εκφράζεται με την κατά φύλο και ηλικία δόμησή του. Κατά γενικό κανόνα, η μετανάστευση ευνοεί (οικονομικά κυρίως) τη χώρα προορισμού και αποδυναμώνει τη χώρα προέλευσης καθώς αποτελείται από νεαρά τμήματα του εργατικού δυναμικού άνδρες, αλλά και γυναίκες, που επιπλέον βρίσκονται σε στάδιο οικονομικά παραγωγικής και αναπαραγωγικής ηλικίας (V. Kotzamanis, 1987, ΕΣΥΕ, 1966:63, ΕΣΥΕ, 1980:97).

Η ροπή των Ελλήνων ανά τους αιώνες προς την αποδημία θεμελιώνεται ιστορικά από τις πολυάριθμες Ελληνικές αποικίες, οι οποίες ιδρύθηκαν και άκμασαν σε όλα τα νησιά και τις ακτές της Μεσογείου και του Εύξεινου Πόντου. Κατά τη διάρκεια των δύο τελευταίων αιώνων η αποδημία των Ελλήνων εμφάνισε διακυμάνσεις με δύο εξάρσεις. Η μία τοποθετείται στις αρχές του εικοστού αιώνα και η άλλη μεταπολεμικά. Ο ελλαδικός χώρος μέχρι και τις τελευταίες δεκαετίες του 19ου αιώνα τροφοδότησε επιλεκτικά τα αστικά κέντρα των βαλκανικών περιοχών της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, την Πόλη, τα παράλια της Μ. Ασίας και την Αίγυπτο[66]. Η άνοδος των εθνικιστικών κινημάτων στα Βαλκάνια ανέκοψε τα ρεύματα αυτά, η έξοδος όμως προς το ασιατικό τμήμα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας θα συνεχισθεί, αν και με μειωμένη ένταση, μέχρι τις παραμονές των βαλκανικών πολέμων.

[66] Στην απογραφή των προξενικών αρχών του 1889 καταγράφονται 135,5 χιλιάδες; Έλληνες υπήκοοι στο εξωτερικό, εκ των οποίων το 37% στο ευρωπαϊκό τμήμα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, το 32% στο ασιατικό, το 15,5% στην Αφρική (Αίγυπτο) και το 12,5% στην ανατολική Ευρώπη (V. Kotzamanis, 1987).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Στη συνέχεια, η έλξη της παρακμάζουσας Οθωμανικής Αυτοκρατορίας περιορίζεται προοδευτικά και ένα νέο μαζικό κύμα φυγής αναπτύσσεται στα τέλη του 19ου αιώνα από την παλαιά Ελλάδα προς άλλες κατευθύνσεις. Σε ομαδική έξοδο οδηγήθηκαν νεαρά άτομα προερχόμενα κυρίως από τις αγροτικές περιοχές της κεντρικής και δυτικής Πελοποννήσου (περιοχές προσανατολισμένες στη καλλιέργεια της σταφίδας ή έμμεσα εξαρτώμενες από αυτή) προς τις ΗΠΑ, χώρα-χοάνη που θα απορροφήσει δεκάδες εκατομμύρια ατόμων από τις ευρωπαϊκές και ασιατικές χώρες.

Η αφαίμαξη για την χώρα μας ήταν επιλεκτική και σημαντική, δημογραφικά και γεωγραφικά (**Σχήμα 2**), στο βαθμό που ανάμεσα στο 1888 και το 1919 η Ελλάδα των 2,5 εκατομμυρίων χάνει, στο πλέον αισιόδοξο σενάριο, το 15-20% περίπου του πληθυσμού της και το 50% του εργατικού της δυναμικού (Β. Βαλαώρας, 1937). Την περίοδο 1888-1919 καταγράφονται 374,5 χιλ. έξοδοι (εκ των οποίων το 96%) κατευθύνεται στις ΗΠΑ. Το κύμα αυτό της αποδημίας συνδέεται με την οικονομική κρίση του 1893 η οποία ακολουθήθηκε από σημαντική πτώση της τιμής των σταφίδων, το κύριο εξαγωγικό προϊόν της χώρας μας στις διεθνείς αγορές. Την περίοδο 1850 - 1914 σχεδόν το ένα έκτο του πληθυσμού της Ελλάδας μετανάστευσε, κυρίως προς τις Ηνωμένες Πολιτείες και την Αίγυπτο. Εννέα στους δέκα μετανάστες της περιόδου αυτής ήταν άνδρες και το 90% ηλικίας 15-44 ετών. Η Πελοπόννησος, οι Κυκλάδες και περιορισμένος αριθμός νησιών (Ζάκυνθος, Κύθηρα, Κάρπαθος, Χάλκη, Σύμη, Κάλυμνος, Καστελόριζο κ.ά.) απετέλεσαν τον βασικό τροφοδότη του πρώτου αυτού μεταναστευτικού ρεύματος, στο οποίο οι πεδινές περιοχές της Στερεάς Ελλάδας και της Θεσσαλίας ελάχιστα συμμετείχαν. Η μαζική αυτή φυγή ανακόπτεται με την υιοθέτηση περιοριστικών μεταναστευτικών νόμων από τις ΗΠΑ το 1921, ενώ τα κενά που δημιούργησε υπερκαλύφθηκαν στη συνεχεία από το 1,2 εκ. των προσφύγων της Μικρασιατικής Καταστροφής (V. Kotzamanis, 1987).

Ανάμεσα στο 1920 και το 1938 καταγράφονται 130 χιλ. περίπου έξοδοι προς τις υπερπόντιες χώρες (ΗΠΑ, Καναδάς, Αυστραλία, Βραζιλία, Κούβα και Νοτιο-αφρικανική Ένωση μέχρι το 1924. Όμως κατά την επταετία 1932-1938 για την οποία διαθέτουμε πληρέστερα στατιστικά δεδομένα που αναφέρονται τόσο στις εισόδους όσο και στις εξόδους και δεν εμπεριέχουν τους τουρίστες, καταγράφονται 219,6 χιλιάδες έξοδοι (εκ των οποίων μόνον 22,2 χιλ. προς τις υπερατλαντικές χώρες) και 146,7 χιλ. είσοδοι. Το συνολικό μεταναστευτικό ισοζύγιο της περιόδου αυτής, αρνητικό κατά 72,9 χιλιάδες οφείλεται κυρίως στη καθαρή μετανάστευση προς τις μεσογειακές χώρες (Αίγυπτο) και δευτερευόντως προς τις υπερωκεάνιες χώρες (το ισοζύγιο προς τις ευρωπαϊκές χώρες είναι θετικό, στο βαθμό που οι είσοδοι από αυτές υπερκαλύπτουν τις εξόδους) (V. Kotzamanis, 1987).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Τα προπολεμικά αριθμητικά δεδομένα καλύπτουν μόνο την υπερωκεάνια μετανάστευση (προς ΗΠΑ, Καναδά, Βραζιλία, Νοτιο-Αφρικανική Ένωση, Αυστραλία κ.λπ.) ενώ τα γνωστά από άλλες πηγές μεταναστευτικά ρεύματα προς Αίγυπτο, Ρουμανία Ρωσία και άλλες χώρες της Ανατολικής Μεσογείου και της Ευρώπης παραμένουν απροσδιόριστα. Όμως, οι μετακινήσεις μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή έχασαν προσωρινά το μαζικό τους χαρακτήρα, για να αποκτήσουν στις δύο δεκαετίες μετά τον Β΄ΠΠ διαστάσεις φυγής (ΕΣΥΕ, 1966:64, ΕΣΥΕ, 1980:95-97).

Σχήμα 2: Μεταναστεύσεις στα τέλη του 19^{ου} - αρχές του 20^{ου} αιώνα

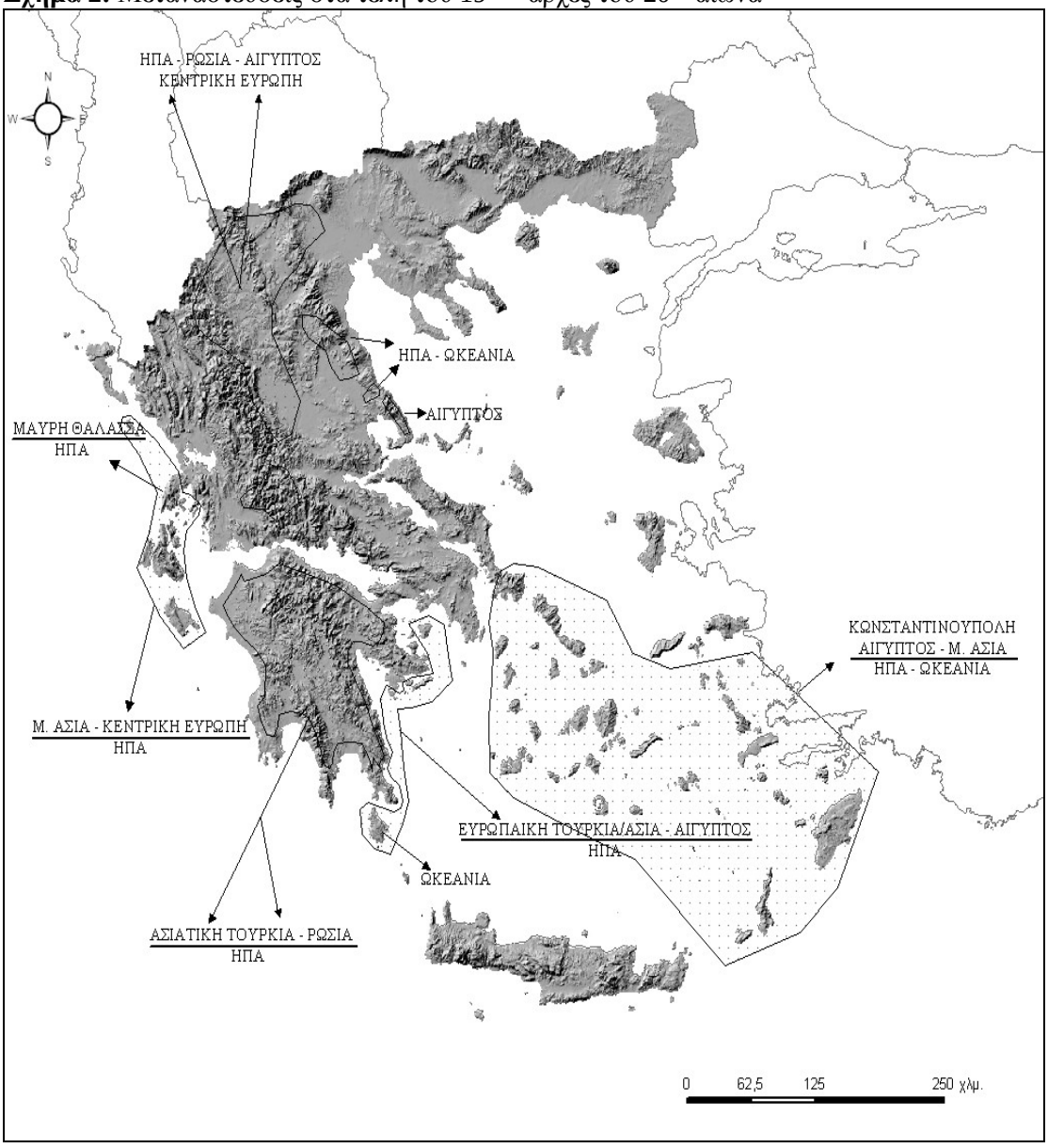

Πηγή: V. Kotzamanis, 1987

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πέρα από την εξωτερική μετανάστευση, μεγάλη σημασία στην Ελλάδα είχαν οι εσωτερικές μετακινήσεις, ιδιαίτερα κατά τον εικοστό αιώνα. Οι μετακινήσεις αυτές είχαν ως αποτέλεσμα τη μεταβολή της χωρικής κατανομής του πληθυσμού της Ελλάδας (βλ. και **Διάγραμμα 3)**. Η μετακίνηση από τις ορεινές προς τις πεδινές περιοχές - και ταυτόχρονα από τις αγροτικές προς τις αστικές - χαρακτηρίζει την σύγχρονη ιστορία της Ελλάδας. Οι εσωτερικές αυτές μεταναστεύσεις ήταν ιδιαίτερα έντονες σε όλη την διάρκεια του εικοστού αιώνα, ενώ μόλις που επιβραδύνονται την τελευταία εικοσαετία του (ΕΣΥΕ, 1980:11, 27). Αρχικά, και μέχρι τους Βαλκανικούς πολέμους, η Πελοπόννησος αποτελούσε το πλέον πολυάνθρωπο διαμέρισμα της χώρας. Στη συνέχεια όμως και μετά την απελευθέρωση των νέων εδαφών και την εν τω μεταξύ διαμορφωμένη ροπή προς την αστυφιλία, παρουσιάστηκε ταχεία διόγκωση των αστικών κέντρων και κυρίως του Πολεοδομικού Συγκροτήματος της Πρωτεύουσας (ΠΣΠ) και της Θεσσαλονίκης δευτερευόντως (ΠΣΘ). Έτσι, η Πελοπόννησος αλλά και όλες τις ορεινές και νησιωτικές περιοχές της Ελλάδας περιήλθαν σε πληθυσμιακό μαρασμό (ΕΣΥΕ, 1966:11).

Ειδικότερα, ο αστικός πληθυσμός της χώρας που το 1853 αποτελούσε μόλις το 7,1% του συνόλου, αγγίζει την παραμονή της μικρασιατικής καταστροφής το 23% και στην απογραφή του 1928 (μετά την εγκατάσταση των προσφύγων) κάνει ένα σημαντικό άλμα, φθάνοντας το 31%. Την επόμενη δωδεκαετία οι τάσεις αστικοποίησης επιβραδύνονται σημαντικά (ο αστικός πληθυσμός αποτελεί το 33% το 1940) για να επιταχυνθούν εκ νέου την περίοδο της κατοχής και του εμφυλίου (Β. Κοτζαμάνης, 1990α) με αποτέλεσμα το 1951, 38 στους 100 κατοίκους της χώρας μας να είναι εγκατεστημένοι στα αστικά της κέντρα (Β. Κοτζαμάνης, 2005ε).

Η πορεία αυτή του πληθυσμού, κυρίως του ενεργού τμήματος αυτού (ΕΣΥΕ, 1980:25), από τις αγροτικές και ημιαστικές προς τις αστικές περιοχές συμβαδίζει με την εξέλιξη της οικονομίας της χώρας μας η οποία προσπαθούσε εν μέσω πολέμων, λιμών, κατοχής και ασθενειών να ορθοποδήσει ως κράτος, από την ίδρυσή της και στο εξής. Στις αρχές του εικοστού αιώνα λοιπόν, η οικονομία της Ελλάδας αρχίζει να αλλάζει σταδιακά και οι δραστηριότητες των εργαζόμενων μετατοπίζονται από τον πρωτογενή στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα. Ταυτόχρονα αναπτύσσεται το μορφωτικό επίπεδο των κατοίκων αλλά και οι δημόσιες βασικές υποδομές (ύδρευση, αποχέτευση, οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο, εξηλεκτρισμός, επικοινωνίες) οι οποίες βελτίωσαν σημαντικά το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων (ΕΣΥΕ, 1980:12-14).

Η παράλληλη όμως αυτή ανάπτυξη των αστικών κέντρων και του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων δεν αποτελούν έννοιες πάντοτε ταυτόσημες καθώς η εξέλιξη της αστυφιλίας στην Ελλάδα έγινε ασυντόνιστα, πρόχειρα και μαζικά. Αποτέλεσμα αυτών των μετακινήσεων ήταν η σημαντική διόγκωση του Πολεοδομικού Συγκροτήματος Πρωτευούσης βασικά, το οποίο ήδη από το 1951 συγκέντρωνε πάνω από το 1/6 (18%) του πληθυσμού της χώρας και το 50% του αστικού πληθυσμού. Συνεπώς, η ταχεία διόγκωση της εν λόγω περιοχής από άποψη

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

πληθυσμιακή δεν σήμαινε ταυτόχρονα και την βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων της, εφόσον ο τρόπος με τον οποίο έγινε δεν επέτρεψε την ορθολογική διαχείριση του χώρου, την εγκαθίδρυση των αναγκαίων υποδομών αλλά και την κατάστρωση του σχεδιασμού εκείνου που θα διευκόλυνε την ομαλή του εξέλιξη (ΕΣΥΕ, 1966:13).

Διάγραμμα 3: Πληθυσμός της Ελλάδας κατά βαθμό αστικότητας[67], 1853-1951

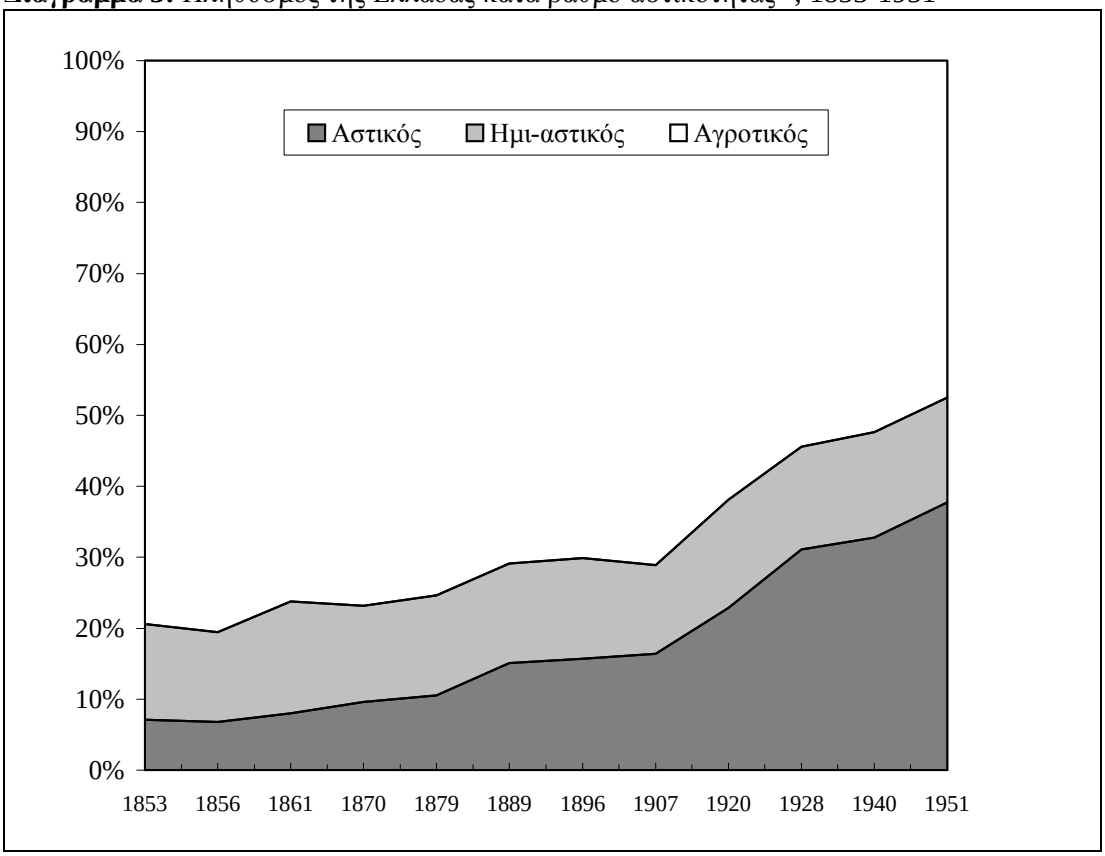

Πηγές: Γ. Σιάμπος (1973), ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα Απογραφών Πληθυσμού

Η διαφοροποίηση ανάμεσα στο αστικό και το αγροτικό περιβάλλον, επηρεάζει σημαντικά και τη φυσική κίνηση των κατοίκων της χώρας. Τα υπάρχοντα δεδομένα για τη φυσική κίνηση κατά βαθμό αστικότητας περιορίζονται ανάμεσα στο 1925 και το 1939, αλλά μας δίνουν μια πρώτη εικόνα για τις διαφοροποιήσεις (βλ. **Πίνακα 4**). Έτσι, θα αναμενόταν να υπάρχει φθίνουσα πορεία τόσο στην θνησιμότητα όσο και στη γεννητικότητα αφενός, αφετέρου θα περίμενε κανείς να είναι υψηλότερες και οι δύο στον αγροτικό απ΄ ότι στον αστικό πληθυσμό.

[67] Ως αστικός θεωρείται ο οικισμός ο οποίος φιλοξενεί άνω των δέκα χιλιάδων κατοίκων (ΕΣΥΕ, 1966:18).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 4: Φυσική κίνηση πληθυσμού κατά βαθμό αστικότητας (1925-1939)

Έτη	Επί 1000 κατοίκων αστικού (1) και αγροτικού (2) πληθυσμού[68]					
	Γεννητικότητα (‰)		Θνησιμότητα (‰)		Φυσικό Ισοζύγιο (‰)	
	1	2	1	2	1	2
1925	24,3	27,0	19,3	12,9	5,0	14,1
1930	29,2	32,3	17,0	16,0	12,2	16,3
1935	22,8	30,7	15,6	14,5	7,2	16,2
1939	21,0	26,3	13,9	13,7	7,1	12,6

Πηγές: ΕΣΥΕ, (1966:21)

Τα δεδομένα από το 1925 έως το 1939 σε μια πρώτη φάση επιβεβαιώνουν αν και με τις σχετικές τους ατέλειες τα προαναφερόμενα. Δύο βήματα μπορούν να διακριθούν στην πορεία της φυσικής κίνησης του πληθυσμού ανάμεσα στα 14 αυτά έτη. Το πρώτο βήμα (1925-1930) είναι αυξητικό και για τα δύο φαινόμενα για τα δύο είδη πληθυσμών με εξαίρεση τη θνησιμότητα το 1930 η οποία φαίνεται ότι παρουσίασε μείωση στον αστικό πληθυσμό[69]. Στη συνέχεια η πορεία αντιστρέφεται για να μειωθεί η ένταση τόσο της γεννητικότητας όσο και της θνησιμότητας την επόμενη δεκαετία. Σε γενικές γραμμές η πορεία των φαινομένων ανάμεσα στους δύο χώρους, ενώ έχει κοινή κατεύθυνση, δεν έχει ούτε κοινή ταχύτητα ούτε όμως και κοινή τάξη μεγέθους. Η θνησιμότητα του αγροτικού χώρου σε όλα τα έτη παρουσιάζεται να έχει χαμηλότερες τιμές από αυτήν του αστικού. Το γεγονός αυτό, καθότι παράλογο, θεωρείται ότι οφείλεται στις ελλιπείς καταγραφές των ληξιαρχικών δεδομένων στον αγροτικό χώρο, ιδιαίτερα των θανάτων των βρεφών, και των νεκρών γεννήσεων (ΕΣΥΕ, 1966:24, ΕΣΥΕ, 1980:23).

Συνεπώς η φυσική αύξηση θα πρέπει να παρουσιάζεται σαφώς υψηλότερη στον αγροτικό χώρο απ΄ ότι στον αστικό. Το γεγονός αυτό διακρίνεται καλύτερα στο πέρασμα του χρόνου, καθώς σταδιακά βελτιώνονται και οι καταγραφές των ληξιαρχικών δεδομένων. *Σταδιακά όμως, και παρά τα όποια ζητήματα δεδομένων, η διαφορά στα φυσικά ισοζύγια ανάμεσα στους δύο χώρους φαίνεται ότι οφείλεται όλο και περισσότερο στην γονιμότητα του αστικού και του αγροτικού χώρου παρά στη θνησιμότητά τους.*

2.4 Συνοπτικά

Ο πολυτάραχος χαρακτήρας της δημογραφικής ιστορίας της χώρας μας από την αρχή της ως ιστορικό, σύγχρονο κράτος δεν αμφισβητείται. Τα σύνορα του ελληνικού κράτους σταθεροποιήθηκαν μόλις στο 1947 με την ενσωμάτωση των Δωδεκανήσων. Στη διάρκεια του 19ου αιώνα είχαν προηγηθεί διαδοχικές κτήσεις εδαφών αλλά και η εισροή πληθυσμών ελληνικής καταγωγής. Η ιστορική εξέλιξη της πρόσκτησης των ελληνικών εδαφών ξεκίνησε

[68] Ως αστικός θεωρείται ο πληθυσμός που κατοικεί σε οικισμούς άνω των 10.000 κατοίκων, ενώ αγροτικός θεωρείται ο υπόλοιπος (ΕΣΥΕ, 1966:21).
[69] Προφανώς λόγω των πληρέστερων καταγραφών των θανάτων στον αστικό πληθυσμό απ΄ ότι στον αγροτικό.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

από το 1828 οπότε η χώρα περιοριζόταν στην Πελοπόννησο, τη Στερεά Ελλάδα και τις Κυκλάδες, συνεχίστηκε το 1864 με την κτήση των Ιονίων νήσων και το 1889 με την ενσωμάτωση της Θεσσαλίας και της Άρτας. Με το τέλος των Βαλκανικών Πολέμων και τη Μικρασιατική Καταστροφή η Ελλάδα έχει σχεδόν ολοκληρωθεί ως κράτος εδαφικά και πληθυσμιακά. Από 750 χιλ. περίπου κατοίκους κατά την ίδρυσή της, την παραμονή του Β΄ΠΠ φτάνει τα 7,3 εκατομμύρια. Πριν από την έναρξη του εμφυλίου σπαραγμού δε (1947) με την πρόσκτηση των Δωδεκανήσων θα συμπληρωθεί εδαφικά και θα συγκεντρώσει 7,6 εκατ. ψυχές.

Η μεγάλη αυτή πληθυσμιακή αύξηση ήταν αποτέλεσμα όχι μόνο της εδαφικής επέκτασης της χώρας αλλά και των πληθυσμιακών μετακινήσεων που υποκίνησαν τα ιστορικά γεγονότα (εγκατάσταση 1,2 εκατ. προσφύγων από την Μικρά Ασία, αποχώρηση Τουρκικών και Βουλγαρικών πληθυσμών). Οι διαφορετικοί αυτοί πληθυσμοί, οι οποίοι εγκαταστάθηκαν στον ελληνικό χώρο δεν είχαν ομοιογενή δημογραφική συμπεριφορά και δημιούργησαν διαφοροποιήσεις στο χώρο και στην κοινωνία στην οποία εισήλθαν. Με την πάροδο του χρόνου όμως η ένταση των διαφορών αυτών μειώθηκε καθώς οι συμπεριφορές συνέκλιναν υπό το βάρος του οικονομικού, κοινωνικού και πολιτισμικού συγχρωτισμού.

Οι τεράστιες αυτές ανακατατάξεις προκάλεσαν και αντίστοιχες διακυμάνσεις στους πληθυσμιακούς δημογραφικούς δείκτες όπως είναι η πυκνότητα και ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης του πληθυσμού. Οι πληθυσμιακές αυτές εξελίξεις αντικατοπτρίζονται και στην πυραμίδα του πληθυσμού της χώρας η οποία διογκώνονταν σταδιακά. Η μορφή της ήταν νεανική, ισοσκελούς τριγώνου και γεγονότα που έπληταν συγκεκριμένα τμήματα του πληθυσμού, όπως πόλεμοι, επιδημίες ή/και μετακινήσεις της προκαλούσαν αναλόγως εσοχές και προεξοχές. Αναλυτικότερα, στα διάφορα ηλικιακά επίπεδα της πυραμίδας εμφανίζονται οι πληθυσμιακές επιπτώσεις των γεγονότων των βαλκανικών πολέμων, της επιδημίας της γρίπης του 1918, των Α΄ και Β΄ Παγκοσμίων Πολέμων και της Μικρασιατική Καταστροφής. Με το πέρασμα του χρόνου όμως η μορφή της πυραμίδας μεταβάλλεται προς μια πιο ώριμη μορφή καθώς ήδη από το 1951 η βάση της (0 - 14 ετών) ξεκινά να συρρικνώνεται αισθητά.

Η αναλογία των δύο φύλων στην Ελλάδα του 19ου αιώνα ήταν υπέρ των ανδρών οι οποίοι ξεπερνούσαν τις γυναίκες περίπου κατά 10%. Από το 1913 και μετά και πριν το 1951 η σχέση αντιστρέφεται και οι γυναίκες πλέον προηγούνται αριθμητικά έως και 5% των αντρών. Η ερμηνεία της μεταβολής αυτής θα μπορούσε να αναζητηθεί στη βελτίωση των πληθυσμιακών καταγραφών αλλά και της θνησιμότητας των γυναικών στην περίοδο της μετάβασης.

Η δομή του πληθυσμού σε μεγάλες ηλικιακές ομάδες παρουσίασε σταθερότητα στη διάρκεια του 19^{ου} αι. έως και την πρώτη τριακονταετία του 20^{ου}. Στη συνέχεια, ξεκινά μια μείωση στις νεανικές ομάδες και μια ελαφριά, αμυδρή ακόμη αύξηση στους ηλικιωμένους των 65 ετών και άνω. Οι εξελίξεις αυτές αντικατοπτρίζονται και στους περισσότερους εξειδικευμένους δείκτες

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

γήρανσης, εξάρτησης και αντικατάστασης. Αντίστοιχα με τις ηλικιακές πληθυσμιακές αναλογίες, η πορεία των φυσικών ισοζυγίων αντανακλά τα πρώτα στάδια του δημογραφικού μετασχηματισμού στον οποίο η χώρα μας εισήλθε στα μέσα του 20ου αιώνα με σχετική χρονική υστέρηση ως προς τις δυτικές ευρωπαϊκές χώρες. Αρχικά, η πτώση της θνησιμότητας οδήγησε σε σημαντικό φυσικό πλεόνασμα το οποίο θα οδηγούσε σε αριθμητική έκρηξη τον πληθυσμό αν δεν ανακόπτονταν από το κύμα εξωτερικής μετανάστευσης προς τις ΗΠΑ στις αρχές του εικοστού αιώνα.

Οι μετακινήσεις προς το εξωτερικό αλλά και στο εσωτερικό της Ελλάδας πάντοτε αποτελούσαν σημαντικό παράγοντα επίδρασης στο μέγεθος, στην κατανομή, αλλά και στην κατά φύλο και ηλικία σύνθεση του πληθυσμού της. Οι Έλληνες ιστορικά μετακινούνταν από την αρχαιότητα (βλ. αποικίες) μέχρι και τις ημέρες μας. Στη διάρκεια του εικοστού αιώνα η έξοδος των Ελλήνων παρουσίασε δύο εξάρσεις, μία στις αρχές του, και μία μετά το Β΄ΠΠ. Το πρώτο μεγάλο κύμα φυγής είχε κατεύθυνση τις ΗΠΑ και αποτελούνταν βασικά από νέους άνδρες προερχόμενους από αγροτικές περιοχές της Ελλάδας. Το μέγεθος της μετακίνησης ήταν σημαντικό εφόσον υπολογίζεται ότι αποδήμησε το 20% του πληθυσμού και το 50% του εργατικού δυναμικού της χώρας. Η έξοδος ανακόπτεται με τα περιοριστικά μέτρα των ΗΠΑ το 1921, ενώ τα πληθυσμιακά κενά που δημιούργησε καλύφθηκαν από την είσοδο των προσφύγων της Μικρασιατικής Καταστροφής. Οι έξοδοι συνεχίστηκαν και μετά τα γεγονότα αυτά με χαμηλότερη ένταση και κατεύθυνση περισσότερο προς χώρες της Μεσογείου (την Αίγυπτο) και λιγότερο προς τις υπερατλαντικές χώρες.

Ακόμη ένας σημαντικός παράγοντας που επηρέασε την πληθυσμιακή δομή στο εσωτερικό της χώρας ήταν η τάση αστικοποίησης η οποία ξεκίνησε ήδη από τις αρχές του εικοστού αιώνα. Αποτέλεσμα αυτών των μετακινήσεων ήταν η σημαντική διόγκωση του Πολεοδομικού Συγκροτήματος Πρωτευούσης (ΠΣΠ) το οποίο έφτασε στα μέσα του εικοστού αιώνα να φιλοξενεί το 18% του πληθυσμού και το 50% του αστικού πληθυσμού της χώρας. Η επιλεκτικότητα που πάντοτε χαρακτηρίζει τις μετακινήσεις των πληθυσμών ως προς την ηλικιακή και φυλετική τους σύνθεση (νέοι συνήθως εργαζόμενοι άνδρες, αρχικά τουλάχιστον), επηρεάζει τη διχοτόμηση του χώρου και ως προς το φυσικό του ισοζύγιο. Έτσι η φυσική αύξηση εμφανίζεται διογκωμένη στον αγροτικό σε σχέση με τον αστικό. Ωστόσο, η θνησιμότητα φθίνει και στους δύο χώρους με παρόμοιο, ισχυρό ρυθμό, ενώ οι διαφορές του ισοζυγίου τείνουν να οφείλονται κυρίως στην διαφορική γονιμότητα τους.

Συνοψίζοντας λοιπόν την ιστορία της δημογραφίας της χώρας μας πριν από το 1951, θα έλεγε κανείς ότι χαρακτηρίστηκε από έντονα ιστορικά γεγονότα, επιδημίες, αποδημίες και εισροή ξένων πληθυσμών (προσφύγων). Μόλις το 1947 καταφέρνει να οριοθετηθεί γεωγραφικά, αλλά το φαινόμενο των εσωτερικών και εξωτερικών μετακινήσεων που επηρεάζουν το πληθυσμό της βρίσκεται ακόμα στην εξέλιξη του, δημιουργώντας μια ρευστότητα στα δημογραφικά φαινόμενα.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

3. Οι μεταπολεμικές δημογραφικές εξελίξεις της Ελλάδας

3.1 Τα γενικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού

Η Ελλάδα, την επόμενη του δευτέρου Παγκοσμίου Πόλεμου είναι μια μικρή χώρα της Ν.Α Ευρώπης που στα 132 χιλ. Km2 συγκεντρώνει μόλις 7,6 εκατομμύρια ψυχές. Είναι μια χώρα που μόλις έχει ξεφύγει από το 'μεγάλο πόλεμο' και τις επιπλοκές που αυτός είχε στον πληθυσμό της. Η γερμανική κατοχή σε συνδυασμό με το λιμό που είχε ως συνέπεια στον γηγενή πληθυσμό και τον εμφύλιο πόλεμο που ακολούθησε επέφεραν σημαντικό πλήγμα στην δημογραφική ισορροπία των Ελλήνων. Στην επόμενη πενηντακονταετία όμως, ο πληθυσμός ανέκαμψε και αυξήθηκε κατά το 1/3 του. Περίπου 3,3 εκ. ψυχές προστέθηκαν στον αρχικό μεταπολεμικό πληθυσμό των 7,6 εκατομμυρίων του νέου Ελληνικού κράτους που μόλις είχε οριοθετήσει τα σύνορά του (βλ. Β. Κοτζαμάνης, 2005β).

Πίνακας 5: Πληθυσμός της Ελλάδος, επιφάνεια και πυκνότητα, 1951-2001

Έτος απογραφής	Πληθυσμός	Συνολική Μεταβολή	Εδαφικές Μεταβολές και Πρόσφυγες	Επιφ. σε τ.χλμ	Πυκνότητα (κατ. ανά km2)	Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής (r)
1951	7.632.801	287.941	+121.480 (1947, Δωδεκάνησα)	131.944	57,9	3,5
1961	8.388.553	755.752		‘‘	63,6	9,5
1971	8.768.372	379.819		‘‘	66,4	4,4
1981	9.739.589	971.217		‘‘	73,8	10,6
1991	10.259.900	520.311		‘‘	77,8	5,2
2001	10.964.020	704.120		‘‘	83,1	6,7

Πηγές: ΕΣΥΕ (Αποτελέσματα Απογραφών 1951-2001), και ίδιοι υπολογισμοί, Πραγματικός πληθυσμός απογραφών

Οι αυξήσεις του πληθυσμού δεν δύνανται να ερμηνευθούν παρά μόνο σε συνδυασμό με το φυσικό και το μεταναστευτικό του ισοζύγιο. Έτσι, τα σημαντικά θετικά φυσικά ισοζύγια των πρώτων μεταπολεμικών ετών (βλ. **Πίνακα 5** και **Διάγραμμα 5**) υποσκελίστηκαν από την εξωτερική μετανάστευση της αντίστοιχης περιόδου. Ωστόσο, από το 1971 και μετά η τάση αναστρέφεται και η Ελλάδα γίνεται πόλος έλξης τόσο παλιννοστούντων Ελλήνων όσο και –ιδιαίτερα από το 1991 και μετά– οικονομικών μεταναστών από το πρώην 'ανατολικό μπλοκ' και τις χώρες των Βαλκάνιων (Γ. Σιάμπος, 1994, Ch. Kassimis et.al, 2004, M. Duquenne κ.ά, 2004, S. Kaklamani κ.ά. 2005).

Η αύξηση της πυκνότητας της χώρας αν συνδυαστεί με το έντονο ανάγλυφο της και τη μεγάλη συγκέντρωση του πληθυσμού στα αστικά κέντρα, υποδεικνύει ένα μοτίβο υψηλής πυκνότητας σε σχέση με την χωρική κατανομή του πληθυσμού. Ταυτόχρονα, ο συνεχώς αυξητικός αλλά με διακυμάνσεις μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής φανερώνει ότι η έντονη εξωτερική

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

μετανάστευση των πρώτων μεταπολεμικών δεκαετιών (1960-70) δεν ήταν ικανή να επιφέρει μείωση στον πληθυσμό. Επιπλέον, στις τρεις τελευταίες δεκαετίες του εικοστού αιώνα, υπάρχει αντιστροφή των τάσεων της φυσικής κίνησης του πληθυσμού, οι γεννήσεις μειώνονται, αλλά η παλιννόστηση και η εισροή οικονομικών κυρίως μεταναστών συμβάλλουν στη συνέχιση των θετικών ρυθμών μεταβολής του πληθυσμού.

3.2 Η κατά φύλο και ηλικία σύνθεση του πληθυσμού της Ελλάδος, 1951, 2001

Η συγκριτική παρουσίαση των δύο πληθυσμιακών πυραμίδων της Ελλάδας σε διάστημα μιας πενηντακονταετίας απεικονίζει με τον σαφέστερο δυνατό τρόπο τη μετεξέλιξή του από ένα 'νεανικό' πληθυσμό σε ένα 'ώριμο', σχεδόν γερασμένο. Παρατηρείται το φαινόμενο η πυραμίδα του πληθυσμού να διογκώνεται προς τις προχωρημένες ηλικίες και ταυτόχρονα να συρρικνώνεται η βάση της, με αποτέλεσμα, από μια αρχική μορφή ισοσκελούς τριγώνου να διαμορφώνει μια όψη 'αμφορέα'[70]. Ο μετασχηματισμός αυτός της πυραμίδας ήταν το αποτέλεσμα της μεταβολής των συνιστωσών της δηλαδή των μεταναστευτικών κινήσεων σε συνδυασμό με τη φυσική κίνηση του πληθυσμού οι οποίες καθόρισαν την κατά ηλικιακή ομάδα σύνθεση του πληθυσμού της χώρας (Β. Κοτζαμάνης, 1990β).

Διάγραμμα 4: Ελλάδα, Πληθυσμιακές πυραμίδες 1951, 2001 (%)

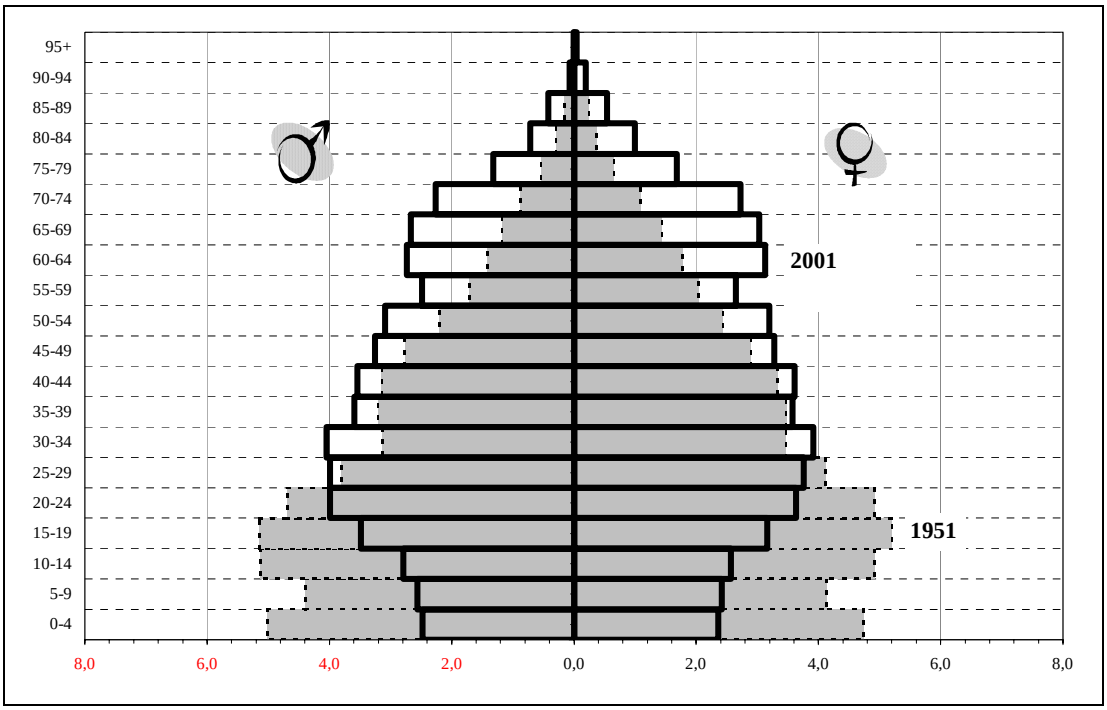

Πηγή: ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα Απογραφών πληθυσμού (1951, 2001)

[70] Για αναλυτική παρουσίαση των πληθυσμιακών πυραμίδων της Ελλάδας στα απογραφικά έτη βλ. και **Παράρτημα Β**.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Όσον αφορά τον μετασχηματισμό της δομής του πληθυσμού της Ελλάδος στην τελευταία πενηντακονταετία του εικοστού αιώνα πληροφορίες αναδρομικά μας δίνει η πληθυσμιακή πυραμίδα του 2001. Η μείωση των ηλικιών 0-19 ετών όταν αναλυθεί στις συστατικές της πενταετείς ηλικιακές ομάδες αποκαλύπτει ότι όσο νεανικότερη είναι η ηλικιακή ομάδα, τόσο σημαντικότερη γίνεται η μείωση του βάρους της στο συνολικό πληθυσμό. Δηλαδή, εμφανίζεται η μείωση των γεννήσεων, η οποία είχε ήδη ξεκινήσει από το 1951, όμως από τη δεκαετία του ΄80 και μετά παρουσίασε μεγάλη ένταση. Επιπλέον, το 2001 οι οφειλόμενες στους πολέμους εσοχές της πυραμίδας τείνουν να εξαφανιστούν καθώς οι γενεές που τις απαρτίζουν οδεύουν φυσιολογικά προς τη μείωση, με τις πιθανότητες θανάτου τους να πληθαίνουν με την αύξηση της ηλικίας τους. Επισημαίνεται όμως, ότι μετά το 1975 και όσον αφορά τη συμμετοχή των ηλικιωμένων στον πληθυσμό, οι περιορισμένες γεννήσεις του Α΄ ΠΠ εισέρχονται στην ηλικιακή ομάδα των 65 ετών και άνω ταυτόχρονα με τις ελλειμματικές γενεές του Β΄ΠΠ (τα άτομα 20-39 ετών το 1940-44) μειώνοντας το ειδικό τους βάρος. Επιπλέον, το έλλειμμα του πληθυσμού που εμφανίζεται στις ηλικιακές ομάδες των 55-59 ετών στην πυραμίδα του 2001, αντικατοπτρίζει την μείωση των γεννήσεων κατά τον Β΄ Π.Π (ηλικιακές ομάδες 5-9 ετών στην πυραμίδα του 1951).

Πίνακας 6: Δομικοί δείκτες της εξέλιξης της κατά ηλικία συνθέσεως του πληθυσμού της Ελλάδος, 1951-2001, στα απογραφικά έτη.

Έτη	**Ομάδες ηλικιών (%)**			**Δείκτης αναλογίας φύλων (%)**	**Δείκτης εξάρτησης (%)**	**Δείκτης αντικα-τάστασης (%)**	**Δείκτης γήρανσης (%)**
	0-14	**15-64**	**65+**				
1951	28,3	64,9	6,8	95,2	54,1	313,5	24,1
1961	26,8	65,1	8,2	95,2	53,7	217,6	30,6
1971	25,4	63,7	10,9	95,7	56,9	164,7	43,0
1981	23,7	63,6	12,7	96,4	57,3	191,0	53,7
1991	19,2	67,1	13,7	97,1	49,1	117,0	71,1
2001	15,2	68,1	16,7	98,0	46,8	91,4	110,1

Πηγές: ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα απογραφών πληθυσμού 1951-2001, ίδιοι υπολογισμοί

Η ποσοστιαία κατανομή του πληθυσμού σε μεγάλες ηλικιακές ομάδες[71] (βλ. **Πίνακα 6**) φανερώνει το γεγονός ότι η Ελλάδα γηράσκει σταδιακά σε όλο το μεταπολεμικό διάστημα και μέχρι το τέλος του εικοστού αιώνα (Γ. Σιάμπος, 1969). Αν παρατηρήσουμε ξεχωριστά την κάθε ομάδα ηλικιών, θα σημειώσουμε κατ΄ αρχάς την τεράστια μείωση των νέων (0-14 ετών) των οποίων η ποσοστιαία συμμετοχή σχεδόν υποδιπλασιάστηκε (από 28,3% το 1951 σε 15,2% το 2001). Στον αντίποδα της ομάδας αυτής τοποθετούνται οι γεροντικές ηλικίες (των 65 ετών και

[71] Δηλαδή την ομάδα των νέων 0-14 ετών, τις παραγωγικές ηλικίες, 15-64 ετών και τις γεροντικές ηλικίες άνω των 65 ετών.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

άνω) οι οποίες αντίθετα υπερ-διπλασιάζουν το ειδικό τους βάρος. Ως αποτέλεσμα δε των σχετικών μεταβολών των ακραίων ηλικιακών ομάδων του πληθυσμού (νέων και ηλικιωμένων) διαπιστώνουμε τη σχετικά μικρή αύξηση κατά 5% περίπου της ηλικιακής ομάδας του δυνητικά ενεργού πληθυσμού (15-64 ετών από 64,9% σε 68,1%).

Παρατηρώντας τώρα την αναλογία των δύο φύλων, αυτή παρουσιάζει μια σχετική σταθερότητα στην τελευταία πενηντακονταετία με ελαφριά αύξηση από το 1981 και στο εξής. Η συνολική αύξηση της αναλογίας υπέρ των ανδρών της πενηντακονταετίας είναι της τάξης του 3% και αυτή σημειώθηκε κυρίως την τελευταία τριακονταετία του εικοστού αιώνα με έμφαση στην τελευταία δεκαετία του. Μοναδική ερμηνεία του φαινομένου αυτού αποτελεί η εισροή στη χώρα μας σημαντικού ποσοστού (περίπου 7% του συνολικού της πληθυσμού σύμφωνα με την απογραφή του 2001) οικονομικών μεταναστών οι οποίοι έχουν ιδιαίτερα δημογραφικά χαρακτηριστικά, δηλαδή είναι κυρίως άνδρες σε παραγωγική ηλικία. Έτσι, στην αυγή της τρίτης χιλιετηρίδας, συμπαρασύρουν με την εγκατάστασή τους στην Ελλάδα τον λόγο των δύο φύλων ελαφριά υπέρ των ανδρών.

Ο δείκτης εξάρτησης (υπενθυμίζεται ότι είναι η αναλογία των ακραίων ηλικιακών ομάδων –νέων και ηλικιωμένων– προς το δυνητικά ενεργό πληθυσμό), παρουσιάζει μια ελαφριά μείωση της τάξης του 14% εντοπισμένη επίσης στην τελευταία τριακονταετία του υπό εξέταση χρονικού διαστήματος. Οπωσδήποτε, η συρρίκνωση που παρουσιάζει αυτός ο δείκτης τα τελευταία 30 χρόνια παρά τη μεγέθυνση της γήρανσης (σχετική αύξηση του αριθμού των ηλικιωμένων) οφείλεται στη σημαντικότατη μείωση των γεννήσεων (μείωση της γονιμότητας και κατά συνέπεια του ειδικού βάρους των νεανικών ομάδων). Αυτό μπορεί να τεκμηριωθεί από τη σύγκριση της εξέλιξης των δύο επί μέρους συστατικών του δείκτη (βλ. και **Πίνακα 6**). Όμως ο δείκτης εξάρτησης αναμένεται να αυξηθεί στο μέλλον, ως αποτέλεσμα των εξελίξεων των συστατικών του στοιχείων: η ποσοστιαία συμμετοχή των ηλικιωμένων προβλέπεται να αυξηθεί στο μέλλον με ταχύτερους ρυθμούς από αυτούς της μείωσης του νεανικού πληθυσμού. Η αιτία είναι η τάση σταθεροποίησης της γεννητικότητας σε χαμηλά επίπεδα και η περαιτέρω μείωση της γεροντικής θνησιμότητας, απουσία βεβαίως έντονων μεταναστευτικών ροών (Β. Κοτζαμάνης, 2000:40).

Η αύξηση του ποσοστού των ηλικιωμένων σε συνδυασμό με τη μείωση των γεννήσεων (δηλαδή η συνεχής μείωση του ποσοστού των νεανικών ομάδων ηλικιών) οδηγεί αναπόφευκτα και το δείκτη αντικατάστασης του δυνητικά ενεργού πληθυσμού σε σημαντικότατη συρρίκνωση (της τάξης του 71%). Το γεγονός αυτό ήταν αναμενόμενο να συμβεί, καθώς όλο και μικρότερος αριθμός νέων εισερχόμενων στις παραγωγικές ηλικιακές ομάδες αντικαθιστά τους ηλικιωμένους που αποχωρούν από αυτές. Ο δείκτης γήρανσης αυξήθηκε ‘καλπάζοντας’ στο δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα, με τέτοιους έντονους ρυθμούς ώστε στο διάστημα αυτό σχεδόν πενταπλασιάστηκε (από 24,1% σε 110,1%). Μάλιστα, ο ρυθμός της γήρανσης επιταχύνθηκε

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

σημαντικά τα τελευταία τριάντα έτη, φτάνοντας το 2001 στο σημείο κλειδί, οι ηλικιωμένοι των 65 ετών και άνω να ξεπερνούν ως προς το ειδικό τους βάρος τους νέους κάτω των 14 ετών (τιμές του δείκτη μεγαλύτερες του 100). Η σημαντική αυτή διόγκωση του δείκτη γήρανσης αλλά και η διάχυσή της στο σύνολο σχεδόν του ελληνικού χώρου, αποτελεί γεγονός αναμφισβήτητα σημαντικό. Το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού έχει πολλαπλές κοινωνικές και οικονομικές προεκτάσεις οι οποίες έχουν ευαισθητοποιήσει τη διεθνή επιστημονική κοινότητα ως προς τις συνέπειές του στην διαβίωση του πληθυσμού, καθώς σταδιακά λαμβάνει παγκόσμιες διαστάσεις (K.F. Andreev, 2002, G. Calot, 1997, J.C.Chesnais, 1992:284-301, B. Jeune κ.ά., 1995, 1999, V. Kannisto, 1994, 1996, B. Kotzamanis κ.ά., 1995, 1998, A.R. Thatcher κ.ά., 1998, J.W. Vaupel, 1997, Α. Αμηρά, 1994, Β. Κοτζαμάνης κ.ά (επιμ.), 1996, Β. Μάος, 1983, Η. Έμκε -Πουλοπούλου, 1983, Γ. Σουτζόγλου-Κοτταρίδη, 1988).

Οι παραπάνω δείκτες αντικατοπτρίζουν τη μεγάλη ταχύτητα της διαδικασίας του δημογραφικού μετασχηματισμού του πληθυσμού της χώρα μας από ‘νεανικό’ σε ‘ώριμο’ και σύντομα σε ‘γερασμένο’, ιδιαίτερα μετά το Β΄ ΠΠ και με έμφαση την τελευταία τριακονταετία του εικοστού αιώνα (ΕΣΥΕ, 1980:13, Γ. Σιάμπος, 19888/89).

3.3 Η φυσική κίνηση του πληθυσμού, ισοζύγια και φαινόμενη μετανάστευση

Στην Ελλάδα όπως και στις περισσότερες ανεπτυγμένες χώρες το πλεόνασμα της φυσικής κίνησης του πληθυσμού το οποίο προέρχονταν από την υπεροχή των γεννήσεων έναντι των θανάτων, περιορίστηκε τελευταία (2001) σε πολύ μικρά έως και μηδενικά επίπεδα. Έτσι, η διαφορά ανάμεσα στους αδρούς δείκτες γεννητικότητας και θνησιμότητας μηδενίζεται σχεδόν στην τελευταία δεκαετία του εικοστού αιώνα, καθώς θάνατοι και γεννήσεις βρίσκονται πλέον στα ίδια επίπεδα (γεγονός που θα οδηγούσε, στην περίπτωση μηδενικών μεταναστευτικών ισοζυγιών στην σταθεροποίηση του πληθυσμού μας).

Παρ’ όλα αυτά, ο πληθυσμός της Ελλάδας συνεχίζει να αυξάνεται απρόσκοπτα το δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα, αν και με σαφώς διαφοροποιημένους ρυθμούς (βλ. και **Διάγραμμα 5** και **Πίνακα 7**), ρυθμούς που αποτυπώνουν τη διακύμανση της σχέσης ανάμεσα στο φυσικό και το μεταναστευτικό ισοζύγιο. Έτσι, στις δύο πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες που χαρακτηρίζονται από σχετικά υψηλά θετικά φυσικά ισοζύγια (σημαντικό πλεόνασμα κατ’ έτος των γεννήσεων έναντι των θανάτων, αντιστοίχων του μεσοπολέμου), η έντονη εξωτερική μετανάστευση προς τις υπερωκεάνιες χώρες αρχικά και στη συνέχεια – μέχρι και το 1973 – προς την δυτική Ευρώπη περιορίζει το μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής της συγκεκριμένης χρονικής περιόδου.

Τονίζεται παράλληλα ότι οι διακυμάνσεις των αδρών δεικτών επηρεάζονται από την κατά φύλο και ηλικία δομή του πληθυσμού, και ως εκ τούτου δεν προσμετρούν την ένταση των δημογραφικών φαινομένων.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Παραδείγματος χάριν, παρά το γεγονός ότι η πτώση της θνησιμότητας είναι γεγονός για το σύνολο του εικοστού αιώνα στη χώρα μας, εμφανίζεται μια μικρή αύξηση του αδρού της δείκτη τις δύο τελευταίες δεκαετίες του, μια διόγκωση που οφείλεται όμως στη γήρανση του πληθυσμού και όχι στην αύξηση των θανάτων λόγω κάποιας εξωγενούς του πληθυσμού αιτίας (ΕΣΥΕ, 1980:17).

Πίνακας 7: Εξέλιξη των κατ΄ εκτίμηση ποσοστών γεννητικότητας και θνησιμότητας στην Ελλάδα, 1931-2000

Χρονικές περίοδοι	**Μέσοι ετήσιοι δείκτες περιόδου επί 1000 ατόμων (‰)**		
	Γεννητικότητα ‰	**Θνησιμότητα ‰**	**Φυσικό Ισοζύγιο ‰**
1931-40	16,1	15,2	1,0
1955-60	19,3	7,3	12,0
1961-70	17,8	8,1	9,8
1971-80	15,6	8,7	6,9
1981-90	11,9	9,2	2,7
1991-00	9,6	9,5	0,2

Πηγές: ΕΣΥΕ (2005), www.statistics.gr, ίδιοι υπολογισμοί

Διάγραμμα 5: Μέση ετήσια φυσική μεταβολή περιόδων, 1931-2000

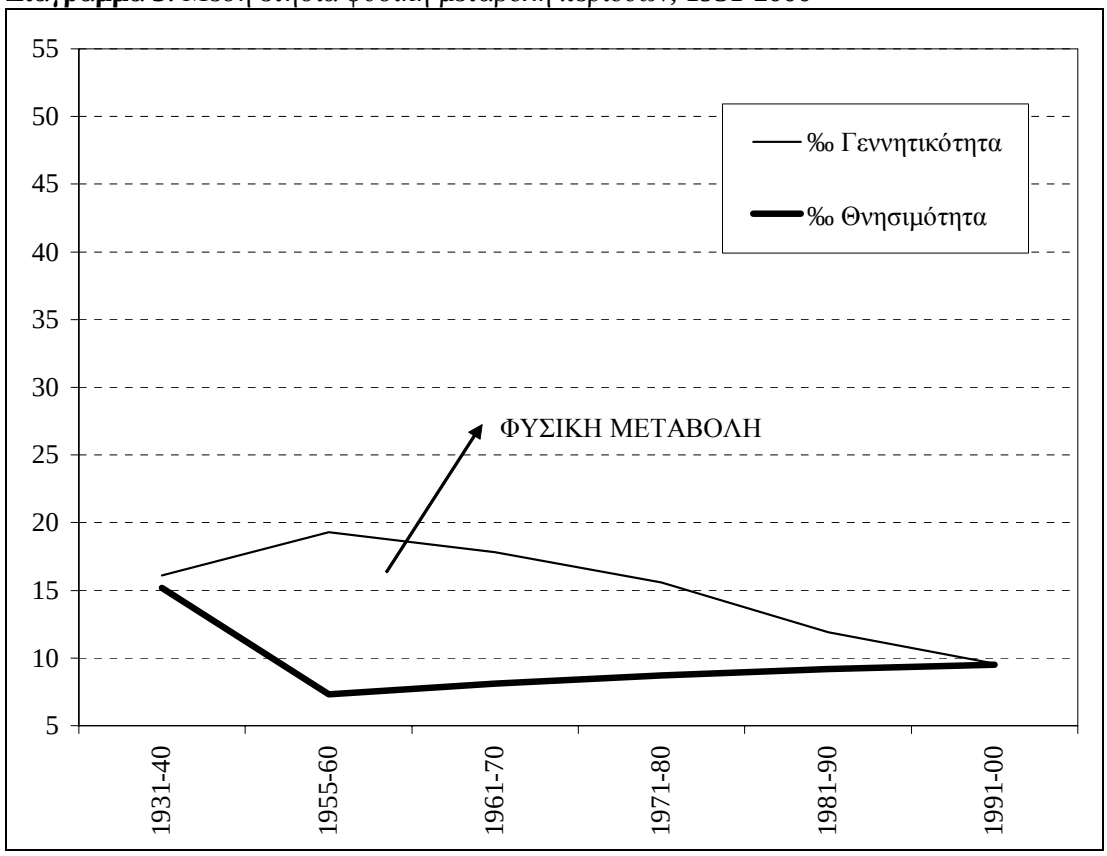

Πηγές: ΕΣΥΕ (2005), www.statistics.gr, ίδιοι υπολογισμοί.

Στην μεταβατική περίοδο 1971-1981 το φυσικό ισοζύγιο συρρικνώνεται, αλλά ταυτόχρονα εμφανίζεται ένα σημαντικό κύμα παλιννόστησης μεταναστών της προηγούμενης περιόδου, αλλά και σημαντική ανακοπή των μεταναστευτικών εξόδων, με αποτέλεσμα, στο βαθμό που τα δύο

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ισοζυγία έχουν θετικό πρόσημο, την σημαντική αύξηση του πληθυσμού της χώρας μας (κατά 1 εκατ. σχεδόν άτομα). Ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής ανάμεσα στο 1971 και το 1981 φτάνει το 10,6‰ (βλ. και **Πίνακα 5**), και πιθανότατα θα είναι και η τελευταία φορά που η χώρα μας θα καταγράψει μια τέτοια θετική πληθυσμιακή μεταβολή (ΕΣΥΕ, 1980:31).

Πίνακας 8: Φυσικά ισοζύγια και φαινόμενη μετανάστευση (1931-2000)

Περίοδοι	Μέσος Πληθυσμός (.000)	Γεγονότα (απόλυτες τιμές,.000)		Φυσικό Ισοζύγιο περιόδου (απόλ. τιμές, .000)	Μέσο ετήσιο φυσικό ισοζύγιο περιόδου (‰)	Φαινόμενη μετανά-στευση περιόδου (απόλ. τιμές)	Μέση ετήσια Φαινόμενη μετανά-στευση (‰)
		Γεννήσεις κατ'ετος	Θάνατοι κατ'ετος				
1931-40	6.890,8*	111,3	104,4	6,8	0,99	787.760	11,43
1955-60	8.146,5*	156,9	59,2	97,6	11,98	-223.856	-4,58
1961-70	8.595,4*	153,2	69,3	83,9	9,77	-444.669	-5,17
1971-80	9.236,8*	143,9	80,2	63,7	6,90	174.101	1,88
1981-90	9.945,0*	118,4	91,1	27,2	2,74	158.760	1,60
1991-00	10.586,9**	102,1	100,1	2,1	0,19	640.639	6,05

*Εκτίμηση βάσει πραγματικού πληθυσμού απογραφών
** Εκτίμηση βάσει μόνιμου πληθυσμού απογραφών
Πηγή: ΕΣΥΕ, 2004, www.statistics.gr, 14/5/2004

Μετά το 1991 το φυσικό ισοζύγιο τείνει να μηδενισθεί (πτώση της γεννητικότητας και αύξηση της θνησιμότητας εξαιτίας της γήρανσης), με αποτέλεσμα η όποια αύξηση του πληθυσμού της χώρας μας να οφείλεται πλέον στα θετικά μεταναστευτικά ισοζύγια. Η πτώση της γεννητικότητας φαίνεται ότι σε αυτό το στάδιο είναι μη αναστρέψιμη αν και μικρές ανακάμψεις δεν πρέπει να αποκλείονται (Council of Europe, 2002b:16). Τα ισοζύγια αυτά θα παραμείνουν πιθανότατα θετικά τις επόμενες δεκαετίες στο βαθμό που η χώρα μας προοδευτικά, από τα μέσα του 1980, από χώρα εξόδου μετατρέπεται σε χώρα εισόδου μεταναστών. Ενδεικτικά και μόνον θα αναφέρουμε ότι την τελευταία δεκαετία (1991-2001), εν απουσία μετανάστευσης, ο πληθυσμός της Ελλάδας θα αυξανόταν μόλις κατά μερικές χιλιάδες, ενώ, με βάση τα τελευταία στοιχεία της απογραφής αγγίζει πλέον τα 11 εκατ. (από 10,3 το 1991).

3.4 Εσωτερική Μετανάστευση- Αστικοποίηση

Το φαινόμενο της αστικοποίησης της χώρας μας δε θα μπορούσε να μην ιδωθεί σε σχέση με το διεθνές πεδίο εξέλιξής της. Έτσι, η διόγκωση των Ευρωπαϊκών πόλεων αποτέλεσε κυρίαρχο παράγοντα στην Ευρωπαϊκή πληθυσμιακή εξέλιξη του εικοστού αιώνα. Οι πόλεις έγιναν τα πεδία όπου οι νέες δραστηριότητες εφευρέθηκαν και θέσεις εργασίας δημιουργήθηκαν. Ωστόσο, οι πόλεις παρουσίασαν συμπτώματα συμφόρησης τα οποία δημιούργησαν αύξηση στο κόστος μεταφοράς αγαθών και εργασίας.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Οι υψηλές πυκνότητες του πληθυσμού σχετίζονται με υψηλή γαιωπρόσοδο, ρύπανση, χαλάρωση του κοινωνικού ιστού και αύξηση της εγκληματικότητας. Οι πόλεις μάχονται αυτά τα προβλήματα μέσω τεχνολογικών ή κοινωνικών καινοτομιών (διαχείριση κυκλοφορίας, μηχανισμοί υγιεινής, ανάπτυξη κοινωνικής πρόνοιας και συστημάτων ασφαλείας κ.ά).

Όμως, τις τελευταίες δεκαετίες του εικοστού αιώνα, παρατηρήθηκε χάσμα ανάμεσα στην πίεση του πληθυσμού για περισσότερο οικιακό χώρο, λιγότερη κυκλοφοριακή συμφόρηση, λιγότερη εγκληματικότητα και καλύτερο περιβάλλον και την εφαρμογή μέτρων προς την κατεύθυνση αυτήν. Το αποτέλεσμα των διαδικασιών αυτών ήταν οι πιο ανεπτυγμένες πόλεις να από-συγκεντρώνονται. Η διαδικασία αυτή βασίζεται στην ανάπτυξη γρηγορότερων και φθηνότερων ενδο-αστικών και δια-αστικών συστημάτων μεταφοράς. Τονίζεται δε, ότι αυτή η αποκέντρωση (ή αποσυγκέντρωση) δεν αποτελεί μια επιστροφή σε γεωργικές δραστηριότητες, αλλά αποτελεί μια νέα μορφή διάσπαρτης αστικοποίησης με περισσότερους ανθρώπους να κατοικούν σε αραιοκατοικημένα προάστια και μικρότερες πόλεις ή κομωπόλεις (Council of Europe, 2002b:8).

Στην Ελλάδα, η τριακονταετία αμέσως μετά τον Β΄ Π.Π χαρακτηρίστηκε από το μεγάλο κύμα αυτής της μορφής της εσωτερικής μετανάστευσης/ αστικοποίησης. Σημαντικότερο ρόλο στο φαινόμενο της ανισοκατανομής του Ελληνικού πληθυσμού (βλ. και **Διάγραμμα 6**) είχε η εσωτερική μετανάστευση η οποία ήταν ιδιαίτερα έντονη σχεδόν στο σύνολο της χρονικής περιόδου μετά τον ‘μεγάλο πόλεμο’. Υπήρξε μεγάλη αύξηση στα ρεύματα των μετακινήσεων του πληθυσμού από τις αγροτικές προς τις αστικές περιοχές με αποτέλεσμα την υπερβολική διόγκωση ορισμένων πόλεων (κυρίως το ΠΣ Πρωτευούσης και Θεσσαλονίκης). Έκτοτε οι τάσεις εξόδου από την ύπαιθρο ατονούν και ο αστικός πληθυσμός παρουσιάζει μικρή μόνον αύξηση ανάμεσα στο 1981 και το 2001 (58% το 1981, 60% το 2001). Αποτέλεσμα των μετακινήσεων αυτών ήταν την πρώτη αυτήν τριακονταετία από το 1951 έως το 1981 η αναλογία του αστικού πληθυσμού να αυξηθεί σημαντικά από 38% σε 60%, του ημιαστικού να μειωθεί ελαφρώς από 15% σε 13%, ενώ του αγροτικού σχεδόν υπο-διπλασιαστεί για να φτάσει από 48% το1951 σε 37% το 2001.

Ως βασική αιτία της εγκατάλειψης της ελληνικής υπαίθρου και της συσσώρευσης του πληθυσμού στα αστικά κέντρα θεωρείται ο Β΄ΠΠ και η εμφύλια διαμάχη που τον διαδέχθηκε, καθώς τα γεγονότα αυτά είχαν καταστροφική επίδραση στην υποδομή και τη δημογραφική και οικονομική εξέλιξη της ελληνικής επαρχίας (Δ. Κατοχιανού, 1988). Η αρχική έξοδος των αγροτών η οποία είχε ως βασική αιτία τα γεγονότα της άμεσης μεταπολεμικής περιόδου οδήγησε σταδιακά στην επιτάχυνση του μετασχηματισμού της αγροτικής κοινωνίας με την ενσωμάτωση των αγροτικών περιοχών στην οικονομία της αγοράς και τον κυρίαρχο τρόπο παραγωγής (Β. Κοτζαμάνης, 1990α, G. Sidiropoylos κ.ά., 2000).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Διάγραμμα 6: Πληθυσμός της Ελλάδας κατά βαθμό αστικότητας, 1951-2001

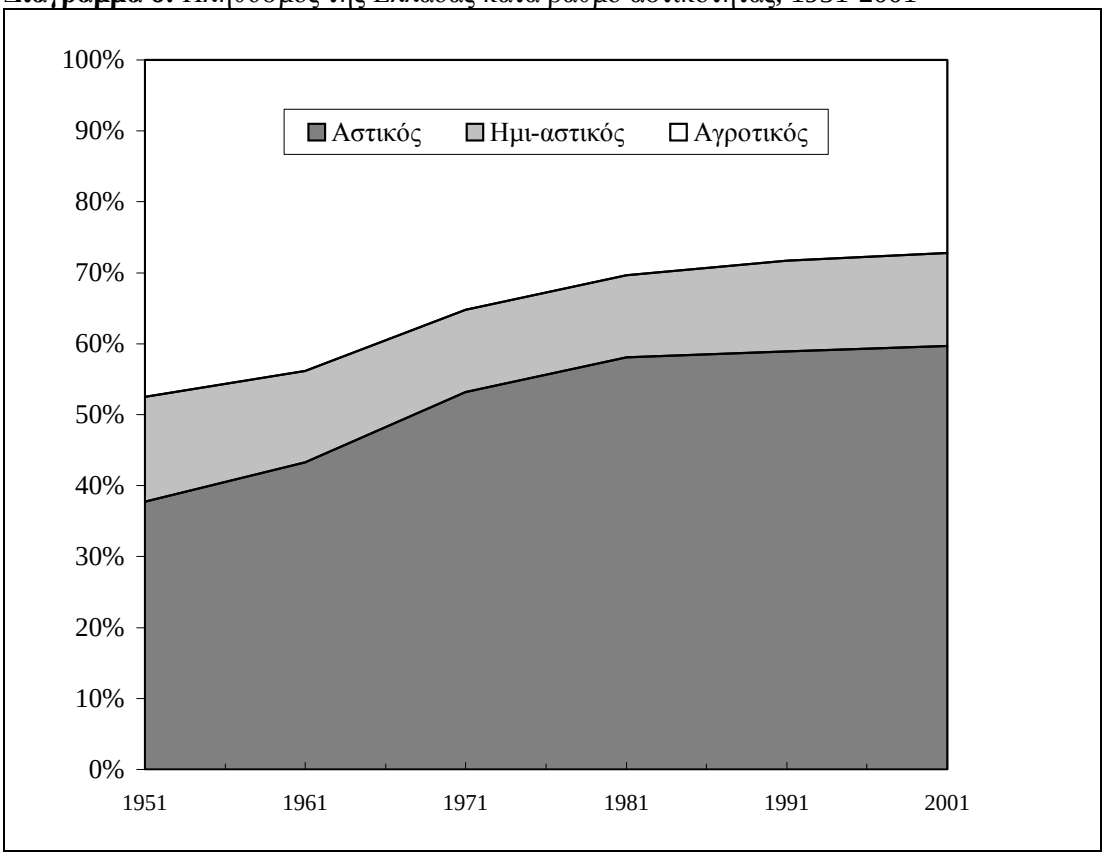

Πηγές: ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα Απογραφών Πληθυσμού, 1951-2001

Όμως, η άνιση κατανομή και η χωρική υπερ-συγκέντρωση του πληθυσμού αντικατοπτρίζονται σαφώς και στην τελευταία απογραφή (2001), στο βαθμό που τα δύο μεγαλύτερα πολεοδομικά συγκροτήματα (ΠΣΠ και ΠΣΘ) συγκεντρώνουν πλέον το 36% του συνολικού πληθυσμού της Ελλάδας (Β. Κοτζαμάνης, 1997, 2005[ε], Θ. Μαλούτας, 2000)[72]. Επιπλέον, ο ημιαστικός και αγροτικός πληθυσμός αντίστοιχα, παρουσίασαν μια σχετική σταθερότητα την τελευταία εικοσαετία του 20[ου] αιώνα με τη συμμετοχή τους να κυμαίνεται από 11,6% σε 13,1% για τον ημιαστικό πληθυσμό και από 30,3% σε 27,2% για τον αγροτικό, ενώ ο τρόπος που διακυμαίνονται αυτοί οι πληθυσμοί ενδεχομένως να υποκρύπτει έναν νέο τρόπο εσωτερικής μετακίνησης για τη χώρα μας από τις αγροτικές στις ημιαστικές περιοχές (Ε. Άλλισον, 2000α).

Παρατηρούμε συνεπώς, ότι ο ημι-αστικός πληθυσμός αφού είχε μειωθεί και παραμείνει σταθερός για τη δεκαετία 1971-81, στη συνέχεια αυξάνεται ελαφρώς έως το 2001. Αντιστρόφως, ο αγροτικός πληθυσμός εξακολουθεί να φθίνει –με βραδύτερους ωστόσο ρυθμούς τις τελευταίες δύο δεκαετίες– δίχως να εμφανίζει σημάδια ανάκαμψης. Στα τέλη του εικοστού αιώνα επίσης, και ο αστικός πληθυσμός παρουσιάζει σημάδια επιβράδυνσης του ρυθμού

[72] Οι δε ομώνυμοι νομοί συγκεντρώνουν σχεδόν το 45% του πληθυσμού της χώρας.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

αύξησής του, ενδεχομένως, ως ένδειξη κορεσμού των αστικών περιοχών της χώρας μας. Αν εξεταστεί σε βάθος χρόνου η εξέλιξη του φαινομένου της αστικοποίησης στη χώρα μας, το αποκεντρωμένο, οικονομικό, κοινωνικό και διοικητικό σύστημα της Τουρκοκρατίας με τις πολυάριθμες αυτοδύναμες κοινότητες των νήσων και των ορεινών περιοχών μετατράπηκε σε ένα συγκεντρωτικό, ιεραρχικό σύστημα, πολωμένο στην Πρωτεύουσα. Ταυτόχρονα, μέσω των μαζικών μετακινήσεων δημιουργήθηκε ένα σύστημα διαδοχικής μετατόπισης από τα νησιά και τα ορεινά προς τις πεδιάδες και από τα κεντρικά και δυτικά προς τα ανατολικά της χώρας (Δ. Κατοχιανού, 1988, Γ. Κανδύλης, 2005:37-42).

Διάγραμμα 7: Πυραμίδες πληθυσμού της Ελλάδας κατά βαθμό αστικότητας, 1961

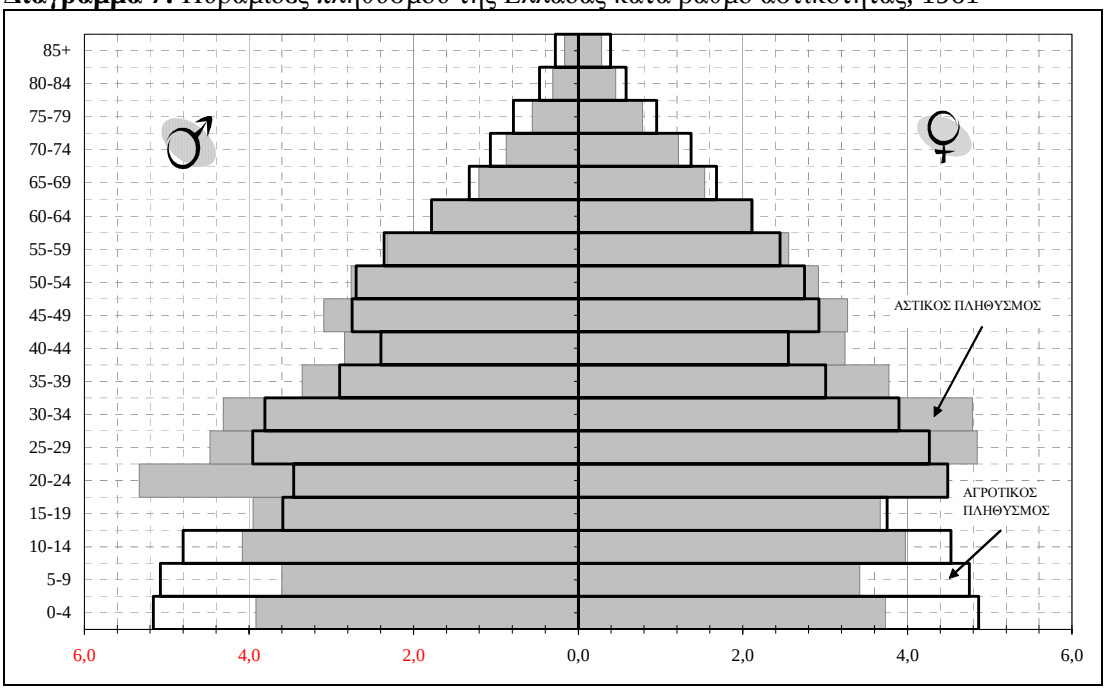

Πηγή: ΕΣΥΕ, 1966:15

Οι επιπτώσεις στη δομή του αστικού και αγροτικού πληθυσμού της Ελλάδας των μετακινήσεων τόσο της εξωτερικής αλλά κυρίως της εσωτερικής μετανάστευσης αντικατοπτρίζονται στις διαφορές ανάμεσα στις πληθυσμιακές πυραμίδες κατά βαθμό αστικότητας οι οποίες δημιουργήθηκαν για το σκοπό αυτό (βλ. **Διαγράμματα 7** και **8**). Οι πυραμίδες αυτές αναπαριστούν δύο στιγμές με διαφορά σαράντα έτη μεταξύ τους (1961 και 2001) και περιγράφουν σε μεγάλο βαθμό τις επιπτώσεις του φαινομένου των μετακινήσεων στην αρχή και στο τέλος του 20^{ου} αιώνα. Στη χώρα μας, το μοτίβο της αστικοποίησης φαίνεται αρκετά πολύπλοκο. Στο τέλος του εικοστού αιώνα, περιέχει στοιχεία παύσης της αστικής συγκέντρωσης, ερήμωσης των απομακρυσμένων αγροτικών περιοχών και ταυτόχρονα ανισοκατανομή των ηλικιακών ομάδων που μετακινούνται.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Διάγραμμα 8: Πυραμίδες πληθυσμού της Ελλάδας κατά βαθμό αστικότητας, 2001

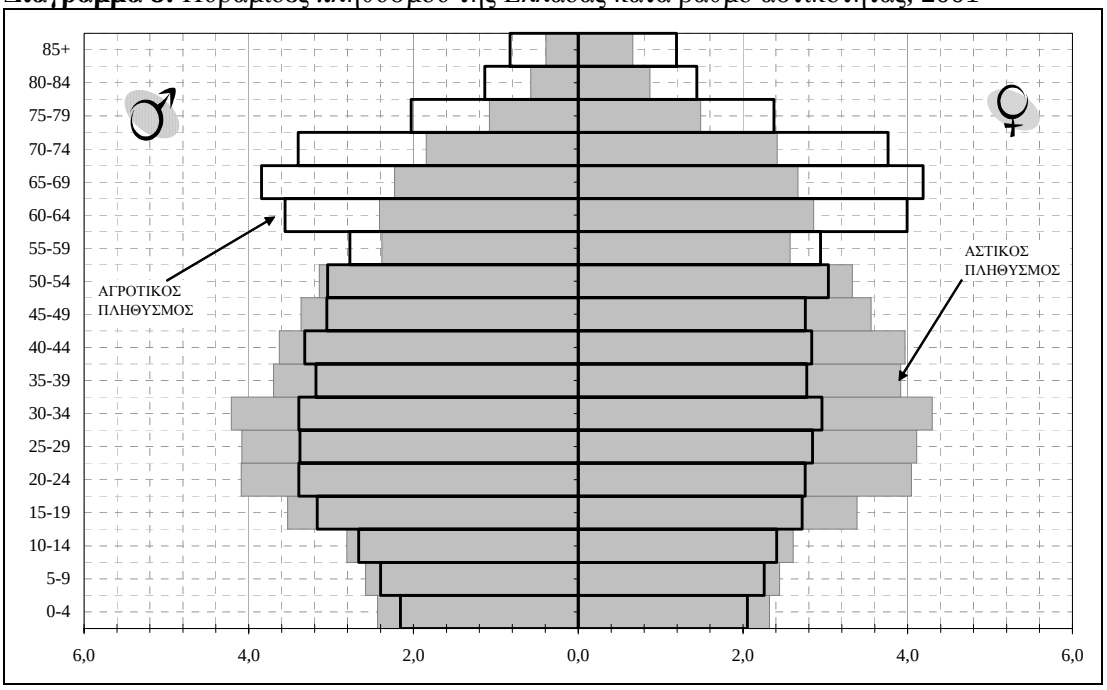

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2005 (www.statistics.gr)

Ξεκινώντας από το 1961, σε πρώτη φάση η μετακίνηση του πληθυσμού από τους περιφερειακούς οικισμούς προς τα αστικά κέντρα αποδείχτηκε ότι δεν ήταν καθολική ως προς τις ηλικιακές ομάδες που επηρέασε, αλλά περιορίστηκε στις μεσαίες μόνο ηλικίες ανάμεσα στα 15 και 49 έτη για τους άνδρες και 25-54 έτη για τις γυναίκες. Οι των 50 ετών και άνω ηλικιωμένοι άνδρες και γυναίκες όπως και τα παιδιά κάτω των 15 ετών, εξακολούθησαν στα αρχικά στάδια της μετακίνησης να παραμένουν στην ύπαιθρο χώρα (ΕΣΥΕ, 1980:26). *Ως συνέπεια της διαφοράς αυτής των ηλικιών ανάμεσα στα δύο φύλα παρουσιάζεται το 1961 σχετική ανισοκατανομή κατά τις ηλικίες εκείνες στις οποίες συνάπτονται οι γάμοι και αναπαράγεται ο ανθρώπινος πληθυσμός.*

Στις αγροτικές περιοχές οι γυναίκες υπερτερούν των ανδρών κατά τις ηλικιακές ομάδες μεταξύ 15 και 24 ετών, το αντίθετο δε παρατηρείται στα αστικά κέντρα, όπου οι άνδρες ηλικίας 20-24 ετών πλεονάζουν εμφανώς σε σχέση με τις γυναίκες στις αντίστοιχες ηλικιακές ομάδες. Το συμπέρασμα αυτό ενισχύεται από το γεγονός ότι κατά τις αναπαραγωγικές ηλικίες (20-39 ετών) η αναλογία των φύλων μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών είναι κατά 6,8% υπέρ των ανδρών. Σε συνδυασμό δε με την διάμεση ηλικία στον πρώτο γάμο της εποχής (28,6 για τους άνδρες και 24,4 για τις γυναίκες (ΕΣΥΕ, 1966:27) και με το γεγονός ότι υπάρχει η τάση οι άνδρες να παντρεύονται νεότερές τους γυναίκες, παρατηρούμε ότι ενδεχομένως δημιουργήθηκε στενότητα εξεύρεσης συζύγου τόσο στον αστικό όσο και στον αγροτικό χώρο (ΕΣΥΕ, 1966:18).

Σαράντα χρόνια αργότερα το 2001, συνεπώς το φαινόμενο της ανισότητας των δύο φύλων, αλλά σε αντίστροφη κατάσταση ως προς το ξεκίνημα του (Ε. Άλλισον, 2000β). Σήμερα, (2001), οι

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

γυναίκες του αστικού χώρου στις αναπαραγωγικές ηλικίες (20-39 ετών) υπερτερούν σημαντικά ως προς τους άνδρες σε σχέση με την ύπαιθρο. Το ποσοστό αναλογίας φύλων (άνδρες/γυναίκες (%)) στις πόλεις είναι κατά 19,7% μικρότερο υπέρ των γυναικών. *Είναι φανερή συνεπώς η ανισοκατανομή των φύλων στο χώρο, δεδομένης δε της μέσης ηλικίας στον πρώτο γάμο σήμερα (27,2 για τις γυναίκες και 31,0) για τους άνδρες δεν είναι απίθανο να δημιουργείται ένας βαθμός δυσκολίας από εξεύρεσης συζύγου βάσει του φαινομένου αυτού.*

Σημειώνεται ότι η διαφοροποίηση αυτή που προκαλεί η αστικοποίηση ανάμεσα στα δύο φύλα δεν αποτελεί μοναδικό ελληνικό φαινόμενο. Στα τέλη του εικοστού αιώνα η Ρουμανία και η Πολωνία παρουσιάζουν παρόμοια ανισοκατανομή των φύλων τους ανάμεσα στον αστικό και τον αγροτικό χώρο. Ο γυναικείος πληθυσμός τους συγκεντρώνεται στις πόλεις, ενώ ο ανδρικός στις αγροτικές περιοχές τους, οι οποίες είχαν υποστεί και αυτές πληθυσμιακή εγκατάλειψη (Council of Europe, 2002b:9).

Μετά το 1960 το φαινόμενο της αστικοποίησης εντάθηκε και ως αποτέλεσμα είχε την απογύμνωση σταδιακά του αγροτικού πληθυσμού και της διόγκωσης των δύο πολεοδομικών συγκροτημάτων, της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης. Η προοδευτική γιγάντωση του πληθυσμού των πόλεων, σε βάρος του πληθυσμού των μικρότερων οικισμών, έγινε με τη μετακίνηση από την ύπαιθρο ατόμων ανδρών και γυναικών ηλικίας μεταξύ 15-39 ετών κυρίως και σε μικρότερο βαθμό μέχρι 60 ετών. Για το λόγο αυτό οι πυραμίδες του πληθυσμού αναλόγως της αστικότητας έχουν τις διαφορές αυτές, με τις αναπαραγωγικές και παραγωγικές ηλικίες της υπαίθρου να λείπουν ήδη από την πυραμίδα του 1961 (**Διάγραμμα 7**). Ο κώδωνας του κινδύνου για την ερήμωση του αγροτικού χώρου στην Ελλάδα είχε ήδη κρούσει από τις αρχές τις δεκαετίας του 1970. Αναφέρεται λοιπόν (ΕΣΥΕ, 1966:66) ότι η ερήμωση περιοχών της υπαίθρου χώρας, η εγκατάλειψη πολλών ημιορεινών χωριών και η κατά τόπους κάμψη της αγροτικής παραγωγής συνθέτουν μια δυσοίωνη εικόνα για το μέλλον της χώρας μας (Γ. Σιάμπος, 1988/89). Η μορφή που παίρνουν οι πυραμίδες κατά βαθμό αστικότητας το 2001 (**Διάγραμμα 8**), στο τέλος του φαινομένου της 'Αττικο-φιλίας' για την Ελλάδα είναι ιδιαίτερα αποκαλυπτική. Τα κυριότερα χαρακτηριστικά του πληθυσμού της υπαίθρου βρίσκονται στη συστηματική μείωση του όγκου όλων σχεδόν των μεγάλων ομάδων ηλικιών με μόνη εξαίρεση την ομάδα των 65 ετών και άνω.

Στα τέλη της δεύτερης χιλιετηρίδας, η ανισότητα των δύο χώρων στην Ελλάδα είναι τεράστια. Ραγδαία η γήρανση του πληθυσμού και η υπογεννητικότητα χαρακτηρίζουν τον αγροτικό πληθυσμό της χώρας σε αντίθεση με τον πληθυσμό των πόλεων ο οποίος διατηρεί ώριμη κατά ηλικία δομή με διογκωμένο το εργατικό δυναμικό του. Όλες οι Ευρωπαϊκές χώρες, με την Ελλάδα να μην εξαιρείται φυσικά, έρχονται αντιμέτωπες με μιαν αύξηση στον αριθμό αλλά και το ποσοστό των ηλικιωμένων, ιδιαίτερα των γερόντων. Όμως οι χώρες του Ευρωπαϊκού νότου έχουν ένα κοινό πρόβλημα το οποίο

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

είναι η άνιση γεωγραφική κατανομή της δυναμικότητας των οικιακών υπηρεσιών φροντίδας και των υπόλοιπων υπηρεσιών υγείας. Η μετανάστευση των νέων και μεσηλίκων ενήλικων από τις αγροτικές προς τις αστικές περιοχές είχε ως αποτέλεσμα τις υψηλές συγκεντρώσεις ηλικιωμένων στην ύπαιθρο και ταυτόχρονα πολύ περιορισμένους τους οικογενειακούς πόρους και θεσμούς.

Παρόλα αυτά, οι χώρες του Ευρωπαϊκού νότου χαρακτηρίζονται από ισχυρούς οικογενειακούς δεσμούς και η οικογένεια είναι αυτή που παρέχει τη στήριξη στους ηλικιωμένους ενώ η συγκατοίκηση μαζί τους θεωρείται παράδοση. Το ποσοστό που παραμένει σε ιδρύματα είναι πολύ χαμηλό (2%) ενώ μόλις πρόσφατα άρχισαν να αναπτύσσονται οι δημόσιες πολιτικές οι οποίες επικεντρώνουν σε κοινωνικές υπηρεσίες και κέντρα ημερήσιας φροντίδας ηλικιωμένων. Όμως η διχοτόμηση του χώρου ταυτόχρονα με την οικονομική κοινωνική διαφοροποίηση ενδεχομένως θα οδηγήσουν στη μη αποτελεσματικότητα των κοινωνικών μέτρων. Οι γέροντες που δεν θα έχουν εύρωστη οικονομική επιφάνεια θα είναι εκείνοι που θα παραμένουν εξαρτημένοι από το δημόσιο τομέα πρόνοιας. Η ευάλωτη αυτή ομάδα θα αποτελείται πιθανότατα από μόνες γυναίκες, γέροντες δίχως συγγενείς και κυρίως άτομα που κατοικούν σε απομακρυσμένες περιοχές. Η απομόνωσή τους αυτή συνεπώς προσθέτει νέες προκλήσεις για την ανάπτυξη των συστημάτων πρόνοιας των χωρών αυτών (Council of Europe, 2002b:5-6).

Ο **Πίνακας 9** ο οποίος παρουσιάζει τη διαφορική φυσική κίνηση του πληθυσμού ανάμεσα στον αστικό και τον αγροτικό χώρο, επιβεβαιώνει τα προηγούμενα συμπεράσματα και αναδεικνύει τις περαιτέρω συνέπειες αυτής της δυσάρεστης κατάστασης. Αρχικά παρατηρούμε την κατακόρυφη καθολική πτώση της φυσικής αύξησης του πληθυσμού, η οποία ξεκινά από το 1970, οφείλεται στην πτώση της γεννητικότητας και στην αντίστοιχη ελαφριά αύξηση της θνησιμότητας. Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι η γεννητικότητα παρουσίασε σημαντική μείωση ενώ η θνησιμότητα αυξήθηκε ελαφρώς μέχρι το τέλος του αιώνα. Όμως η διόγκωση αυτή είναι κατά κάποιο τρόπο πλασματική εφόσον ο αδρός αυτός δείκτης επηρεάζεται από τη δομή του πληθυσμού, ο οποίος καθώς γηράσκει διαρκώς, τον ωθεί προς τα άνω (Β. Κοτζαμάνης, 2000:43).

Στον αστικό χώρο η θνησιμότητα είναι σταθερά χαμηλότερη, γεγονός το οποίο δικαιολογείται αφενός από τις βελτιωμένες υποδομές υγείας που υπάρχουν εκεί, αφετέρου από τη σχετικά εντονότερη γήρανση του πληθυσμού που παρουσιάζεται στον αγροτικό χώρο, η οποία επηρεάζει την τάξη μεγέθους του δείκτη. Οι τιμές της γεννητικότητας τώρα, διακυμαίνονται με μεγαλύτερη ένταση ανάμεσα στον αστικό και τον αγροτικό χώρο απ΄ αυτές της θνησιμότητας.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Έτσι, η πτώση γίνεται φανερή από το 1970 και μετά, οπότε και αλλάζει και η σχέση ανάμεσα στις δύο κατηγορίες πληθυσμού, καθώς έως το 1960 η γεννητικότητα ήταν υψηλότερη στον αγροτικό χώρο από τον αστικό (Δ. Κατοχιανού, 1988, Σ. Αυγερινού-Κολωνια, 1987:57). Έπειτα, η σχέση αυτή αντιστρέφεται, για να φτάσει το 2000 η γεννητικότητα στον αγροτικό χώρο να είναι κατά 45% μικρότερη από τον αστικό.

Πίνακας 9: Φυσική κίνηση πληθυσμού κατά βαθμό αστικότητας (1956-2000)

Έτη	**Επί 1000 κατοίκων αστικού (1) και αγροτικού (2) πληθυσμού**					
	Γεννητικότητα (‰)		**Θνησιμότητα (‰)**		**Φυσικό Ισοζύγιο (‰)**	
	1	**2**	**1**	**2**	**1**	**2**
1956	20,5	19,2	7,5	7,4	13,0	11,8
1960	15,9	21,2	6,7	7,7	9,2	13,5
1970	17,0	15,2	7,6	9,3	9,4	5,9
1980	17,1	13,0	7,7	10,9	9,4	2,1
1990	11,4	8,4	8,2	10,8	3,2	-2,5
2000*	10,7	7,4	8,2	11,9	2,5	-4,5

Πηγές: ΕΣΥΕ, (1980:35), Στατιστικές της Φυσικής Κίνησης, 1980, 1990, 2000, ίδιοι υπολογισμοί

***Σημείωση:** η εκτίμηση του 2000 έγινε βάσει επανεκτίμησης του μόνιμου πληθυσμού στη μέση του έτους (βλ. www.statistics.gr).

Συνοπτικά θα λέγαμε ότι αφενός η μείωση της γεννητικότητας στην Ελλάδα εντάθηκε από το 1980 και μετά, αφετέρου η θνησιμότητα αυξήθηκε ελαφρά λόγω της γήρανσης του πληθυσμού. Ωστόσο, αυτή η κατάσταση διαφοροποιείται σημαντικά ανάμεσα στην πόλη και την ύπαιθρο. Κατά την πενηντακοντεατία λοιπόν, η φυσική κίνηση του πληθυσμού, παρουσιάζει μεν γενική πτώση, αλλά η μεγάλη κατάρρευση της εμφανίζεται από το 1980 και μετά, με αποκορύφωμα τις αρνητικές τιμές της ήδη από το 1990 στον αγροτικό χώρο. Οι αρνητικές αυτές φυσικές μεταβολές αποτυπώνουν το εύρος της εγκατάλειψης και της ανισοκατανομής του πληθυσμού, ανάμεσα στον αγροτικό και τον αστικό χώρο της Ελλάδας.

Η πορεία του πληθυσμού του περιφερειακού χώρου της Ελλάδας στο δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα είχε κατεύθυνση από τα ορεινά στα πεδινά και από τις αγροτικές περιοχές στις πόλεις. Σε μια χώρα όμως, η οποία παρουσιάζει γενικά στάσιμο πληθυσμό, η έλξη των μεγάλων πόλεων ασκείται στο σύνολο του διαθέσιμου να μετακινηθεί αγροτικού πληθυσμού ή των κατοίκων των μικρών πόλεων, οι τελευταίες, όταν χαρακτηρίζονται από ελάχιστη φυσική αύξηση ή/και δοκιμάζονται ταυτόχρονα από τη γήρανση, απειλούνται από φυσικό δημογραφικό έλλειμμα και φθίνουν ποιοτικά και ποσοτικά.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

3.5 Εξωτερική Μετανάστευση: η αναστροφή των τάσεων

3.5.1 Η μεταβατική περίοδος

Η μετανάστευση ανέκαθεν αποτελούσε μα σημαντική συνιστώσα στην πληθυσμιακή ιστορία της Ελλάδας. Δεν θα ήταν υπερβολή αν κάποιος ισχυριζόταν ότι κάθε ελληνικό νοικοκυριό μεταπολεμικά είχε συμμετάσχει σε κάποια μεταναστευτική δραστηριότητα, είτε προς το εξωτερικό, είτε προς τα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας (Γ. Σιάμπος, 1994). Μετά το πρώτο κύμα εξόδου προς τις ΗΠΑ στις αρχές του εικοστού αιώνα και τις προπολεμικές μετακινήσεις, ακολούθησαν δύο μεσοπολεμικές δεκαετίες, ως μικρή παρένθεση στην μακρά μεταναστευτική πορεία της χώρας μας. Θα ακολουθήσει στη συνέχεια μια δεύτερη περίοδος μαζικής εξόδου (1945-1977) με 1,3 εκατομμύρια περίπου μόνιμους μετανάστες, ενώ εκτιμάται ότι η καθαρή μετανάστευση αφορά 650.000 άτομα. Οι μεταπολεμικοί μετανάστες (**Διάγραμμα 9**) κατευθύνονται αρχικά στις ΗΠΑ και τις άλλες υπερωκεάνιες χώρες (Καναδά και Αυστραλία), εν συνεχεία δε στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης (ιδιαίτερα στη Δυτική Γερμανία που απορροφά το 85% περίπου της ενδοευρωπαϊκής μετανάστευσης). Οι έξοδοι αυτοί (27.000 ετησίως κατά μέσο όρο, με δύο αιχμές, το 1962-65 και το 1969-70) αφαιρούν το 1/3 περίπου του θετικού φυσικού ισοζυγίου της εποχής (περίπου 80 χιλ. άτομα ετησίως), ενώ η εισροή ομογενών από την Αίγυπτο, την Τουρκία και τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης στη διάρκεια της ίδιας περιόδου θα μετριάσει απλώς τις αρνητικές επιδράσεις της νέας μαζικής αυτής φυγής (V. Kotzamanis, 1987).

Ωστόσο, το μεταπολεμικό μεταναστευτικό κύμα διαφέρει από το προηγούμενο σε ορισμένα χαρακτηριστικά που αφορούν την κατά ηλικία σύνθεση των αποχωρούντων. Η κατά φύλο κατανομή των μεταναστών περιορίστηκε σε 59% άνδρες και 41% γυναίκες, αντί 94 προς 6 στις αρχές του αιώνα. Κατά ηλικία επίσης, οι περισσότεροι μετανάστες (84% από τους άνδρες και 79% από τις γυναίκες) ανήκε στις ομάδες του εργατικού δυναμικού (15-44 ετών) αλλά περιλάμβανε επίσης αρκετά παιδιά κάτω των 15 ετών (11%) και λίγους (7%) ηλικιωμένους γονείς. Οπωσδήποτε, κατά την μεταπολεμική περίοδο και μέχρι το 1975 η Ελλάδα έχασε περίπου ένα εκατομμύριο άτομα (602.000 άνδρες και 398.000 γυναίκες), παραγωγικής και αναπαραγωγικής ηλικίας (μεταξύ 15 και 44 ετών) (ΕΣΥΕ, 1966:66, ΕΣΥΕ, 1980:97-98).

Η έξοδος ανακόπτεται προσωρινά στις αρχές του 1970, για να συνεχισθεί με ηπιότερους ρυθμούς μέχρι τα μέσα της επόμενης δεκαετίας. Τη δεκαετία αυτή έχουμε και την εμφάνιση δύο νέων φαινομένων: αφενός μεν, την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων ελληνικών κατασκευαστικών εταιρειών στις πετρέλαιο-παραγωγικές χώρες (Σαουδική Αραβία, Λιβύη, Αλγερία, Κουβέιτ, Μπαχρέιν) και ως εκ τούτου την ανάδειξη ενός νέου μεταναστατευτικό ρεύματος προς τις περιοχές αυτές. Αφετέρου δε, την εμφάνιση των πρώτων μη ευρωπαίων μεταναστών στην χώρα

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

μας (Ασιατών και Αφρικανών, ως άμεση συνέπεια της κρίσης στην εμπορική ναυτιλία και του παροπλισμού σημαντικού αριθμού πλοίων ελληνικής ιδιοκτησίας). Ταυτόχρονα αναδύονται οι πρώτες ελλείψεις σε θέσεις εργασίας, βασικά στον τομέα των μεταλλείων και ορυχείων που συνοδεύονται και από τις πρώτες πιέσεις για την είσοδο ξένων ανειδίκευτων εργατών), (Γ. Κανδύλης, 2005:89-115).

Την ίδια στιγμή, ξεκινά και η μαζική παλιννόστηση των μεταναστών της προηγούμενης περιόδου: 627 χιλ.[73] άτομα εκτιμάται ότι επέστρεψαν στην χώρα μας ανάμεσα στο 1971 και το 1985 και 160 χιλ. ακόμη την περίοδο 1985-1991. Τη δεκαετία του 1970 το ρεύμα Ελλήνων παλιννοστούντων που ενεργοποιήθηκε κυρίως από τη Δυτική Γερμανία είχε ως συνέπεια –σε συνδυασμό με την εύρωστη φυσική αύξηση της εποχής– τη μεγάλη διόγκωση που παρουσιάζει ο πληθυσμός στον **Πίνακα 5** από το 1971 έως το 1981 (V. Kotzamanis, 1987, op.cit.).

Η δεκαετία του ΄80 είναι μια μεταβατική περίοδος καθώς η περιορισμένη πλέον μετανάστευση από την χώρα μας (κυρίως από την Θράκη) συνυπάρχει με διάφορες μορφές εισροής ατόμων. Συνυπάρχουν η παλιννόστηση τόσο των μεταναστών των προηγούμενων δεκαετιών, όσο και ο επαναπατρισμός των ομογενών και των πολιτικών προσφύγων από την πρώην Σοβιετική Ένωση και τις άλλες χώρες του ‘υπαρκτού σοσιαλισμού’. Ταυτόχρονα εμφανίζεται η είσοδος ξένων εργαζομένων προερχομένων αρχικά από ασιατικές και αφρικανικές χώρες, από Βαλκανικές και ανατολικοευρωπαϊκές στη συνέχεια. Τα πρότερα έντονα ρεύματα παλιννόστησης θα ατονήσουν την τελευταία δεκαπενταετία του εικοστού αιώνα, ενώ αντιθέτως τα ρεύματα εισόδου θα εντατικοποιηθούν με την κατάρρευση των καθεστώτων στην Αν. Ευρώπη και ειδικότερα με τις διαδοχικές κρίσεις στην Αλβανία, οδηγώντας στην χώρα μας τόσο οικονομικούς μετανάστες όσο και ‘ομογενείς’ από την γειτονική μας χώρα και την πρώην ΕΣΣΔ.

Συνοψίζοντας τη μεταπολεμική πληθυσμιακή ιστορία της χώρας μας, από το 1950 και μετά, η φυσιογνωμία του πληθυσμού της Ελλάδας, αναμορφώθηκε ριζικά. Ο συνολικός πληθυσμός αυξήθηκε σημαντικά, και από τους 7,6 εκ. έφτασε τους 10,9 εκ. κατοίκους στο τέλος του εικοστού αιώνα, ενώ η συνέχιση της εκροής οικονομικών μεταναστών φαίνεται να διατηρείται έντονα μέχρι και την δεκαετία του ΄70. Η μετατροπή της χώρας μας από χώρα εξόδου οικονομικών κυρίως μεταναστών σε χώρα εισόδου διαμορφώθηκε σε πρώτη φάση στα μέσα της δεκαετίας αυτής, συνεχίστηκε στις δύο επόμενες, μέχρι το τέλος του 20^{ου} αι.

[73] Αποτελέσματα δειγματοληπτικής έρευνας που διεξήχθη το 1985-86. Από τους 627.000 παλιννοστούντες το 48% αποτελείται από γυναίκες και το 52% από άνδρες και οι 83 στους 100 έχουν ηλικία 15-64 ετών (οι κάτω των 15 αποτελούν το 13%, οι δε άνω των 65 ετών μόλις το 4,5%), (Ν. Πετρόπουλος, 1994).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Τη δεκαετία του ΄80 η παλιννόστηση κορυφώθηκε συμπληρώνοντας με τη συμβολή της την τελική αύξηση του πληθυσμού το αρκετά σημαντικό αν και σταδιακά μειούμενο θετικό φυσικό ισοζύγιο (Η. Έμκε-Πουλοπούλου, 1985:45-61).

Διάγραμμα 9: Η μεταπολεμική έξοδος των Ελλήνων (1947-1977)

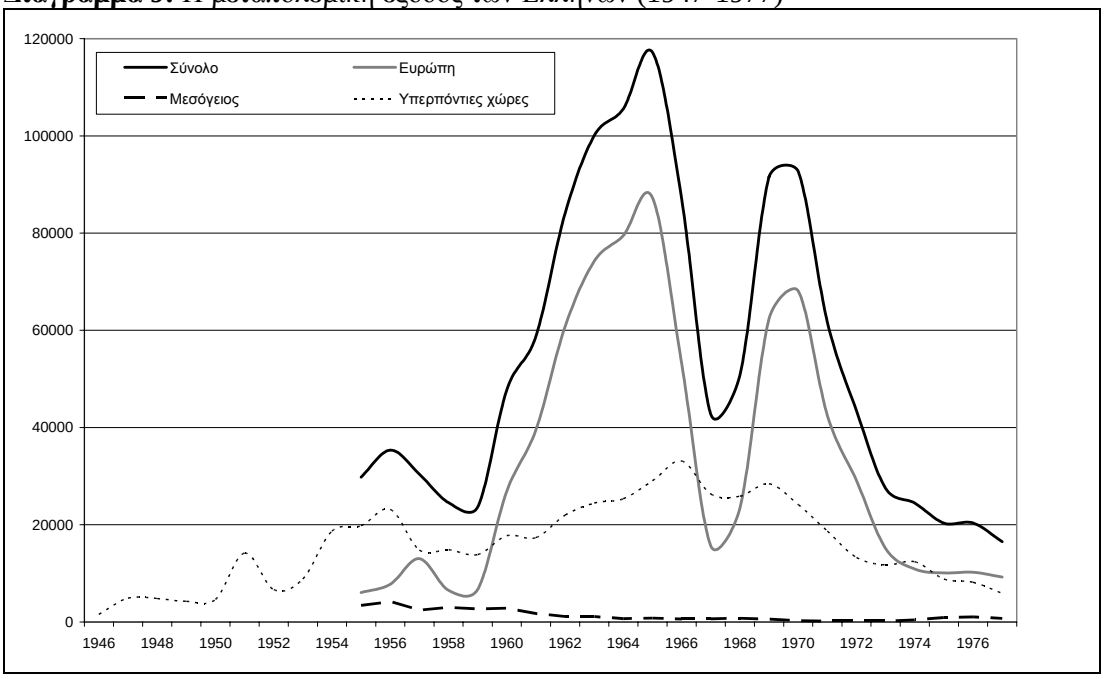

Πηγή: V. Kotzamanis, 1987, op.cit.

Τέλος, τη δεκαετία του 1990 η παλιννόστηση εξακολούθησε να υφίσταται αλλά συμπληρώθηκε με ένα σημαντικό κύμα αλλοδαπών οικονομικών μεταναστών προερχόμενων κυρίως από τις όμορες χώρες της Βαλκανικής χερσονήσου με πρωτεύουσα την Αλβανία. Έτσι, δεδομένου του φυσικού ισοζυγίου την τελευταία δεκαετία του εικοστού αιώνα (μόλις 0,19%) η αύξηση του πληθυσμού θα ήταν σχεδόν μηδενική αν η εισροή των μεταναστών και δευτερευόντως των παλιννοστούντων Ελλήνων δεν συνέβαλλε στην κατά 7% περίπου διόγκωσή του (Ch. Kassimis κ.ά., 2004). Τα χαρακτηριστικά του πληθυσμού της Ελλάδας στο τέλος του εικοστού αιώνα, συμπτύσσονται στη διαπίστωση ότι η χώρα αυτή φιλοξενεί έναν πληθυσμό χαμηλής γεννητικότητας και θνησιμότητας και ως εκ τούτου βραδείας αύξησης ενώ έχει επηρεαστεί από έντονα μεταναστευτικά ρεύματα τόσο εκροής όσο και εισροής ατόμων. Σήμερα, βρίσκεται στο έσχατο στάδιο της δημογραφικής του μετάβασης από τα υψηλά επίπεδα γεννητικότητας και θνησιμότητας του προηγούμενου αιώνα στα πολύ χαμηλά της σύγχρονης εποχής. Ταυτόχρονα, έχει εξελιχθεί σε χώρα υποδοχής κυρίως οικονομικών μεταναστών και δευτερευόντως παλιννοστούντων Ελλήνων. Με τον τρόπο αυτόν η τρίτη δημογραφική συνιστώσα, η μετανάστευση, αποτελεί καθοριστικό πλέον παράγοντα στην δομική και αριθμητική εξέλιξη του ελληνικού πληθυσμού.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

3.5.2 Η νομική διάσταση της μετανάστευσης στην Ελλάδα[74]

Η πρώτη προσπάθεια για κάποιες ρυθμίσεις σε ότι αφορά τους αλλοδαπούς οι οποίοι διέμεναν στο ελληνικό κράτος έγινε το 1929 με τον αντίστοιχο νομό 4310 της 6/16 Αυγούστου 'περί εγκαταστάσεως και κινήσεως αλλοδαπών εν Ελλάδι, αστυνομικού ελέγχου διαβατηρίων, απελάσεων και εκτοπίσεων'. Με τον νόμο αυτόν, του οποίου η ισχύς διήρκησε για 60 περίπου χρόνια, ρυθμίζονταν ορισμένα θέματα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των αλλοδαπών στην Ελλάδα (Λ. Μουσούρου, 1990, Μ. Χλέτσος κ.ά, 2005:17).

Την τελευταία δεκαετία του 20ου αι. η ελληνική κυβέρνηση βρέθηκε απροετοίμαστη για την υποδοχή τόσο μεγάλου αριθμού μεταναστών και δίστασε να επιβάλει τις απαραίτητες νομικές και θεσμικές αλλαγές για την νομιμοποίηση και ενσωμάτωση αυτού του πληθυσμού. Μόλις το 1997 με το πρώτο πρόγραμμα νομιμοποίησης προσπάθησε να διαχειριστεί την πρόσφατη λαθρομετανάστευση και ενεργοποιήθηκε με τα Προεδρικά Διατάγματα 358/1997 και 359/1997. Αυτά σκόπευαν στην εφαρμογή του νόμου 1975/1991[75] για την 'Είσοδο-έξοδο, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις', ο οποίος αντικατέστησε τον 4310/1929. Τα διατάγματα αυτά έδωσαν τη δυνατότητα στους μη καταγεγραμμένους αλλοδαπούς να αποκτήσουν μια 'λευκή κάρτα', ως προσωρινή άδεια παραμονής. Αυτή, με τη σειρά της, τους έδινε το δικαίωμα να συμπληρώσουν επιπλέον έγγραφα απαραίτητα για να αποκτήσουν μια 'πράσινη κάρτα', άδεια εργασίας και παραμονής ταυτόχρονα.

Προκειμένου να αιτηθούν τη 'λευκή κάρτα' έπρεπε να είχαν παραμείνει στην Ελλάδα για τουλάχιστον ένα χρόνο, και να προσκομίσουν έγγραφα τα οποία πιστοποιούσαν την καλή τους υγεία, το καθαρό ποινικό μητρώο, τη μη δίωξή τους από την αστυνομία, και την απόδειξη ότι έχουν πληρώσει εισφορές κοινωνικής ασφάλισης για 40 εργάσιμες ημέρες μέσα στο 1998. Συνολικά απαιτούνταν 150 ημέρες εισφορών κοινωνικής ασφάλισης για την απόκτηση της πράσινης κάρτας, ενώ δεν υπήρχαν έξοδα καταγραφής σε εκείνο το στάδιο. Στο τέλος του πρώτου προγράμματος νομιμοποίησης, 370.641 αλλοδαποί είχαν καταθέσει αίτηση λευκής κάρτας, αλλά μόνο 212.860 απέκτησαν την πράσινη κάρτα. Εκτιμάται ότι λιγότεροι από τους μισούς των μεταναστών που ζούσαν στη χώρα καταγράφηκαν κατά τη διαδικασία αυτή. Στη

---

[74] Σύμφωνα με τη νομοθεσία (Ν. 2910/2001 και Ν. 3386/2005), *αλλοδαπός*, είναι το φυσικό πρόσωπο που δεν έχει την ελληνική ιθαγένεια ή που δεν έχει ιθαγένεια, ενώ σύμφωνα με την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος και την απογραφή του 2001, *οικονομικός μετανάστης* είναι το άτομο ξένης υπηκοότητας το οποίο κατά την ημερομηνία διεξαγωγής της απογραφής δήλωσε ως τόπο μόνιμης εγκατάστασης την Ελλάδα και το οποίο εγκατέλειψε τη χώρα του (τόπο που γεννήθηκε η τόπο όπου διέμενε μόνιμα) αναζητώντας καλύτερες συνθήκες ζωής (Μ. Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 2004:493).

[75] ΦΕΚ 184/4-12-1991

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

συνέχεια, και έως το 2001 ακολουθήθηκε μια πολιτική εφαρμογής του μέτρου 'μαζικών ελέγχων νομιμότητας' σε μια προσπάθεια συγκράτησης του μεταναστευτικού ρεύματος και άμεσης επαναπροώθησης των λαθρομεταναστών. Δίχως ολοκληρωμένη και οργανωμένη άποψη για τη μεταναστευτική πολιτική, το κράτος κατέφυγε σε μηχανισμούς κατασκευής 'στερεοτύπων μηδενικής ανοχής' (Θ. Παπαθεοδώρου, 2002:270-1), συγχέοντας την αντεγκληματική με τη μεταναστευτική πολιτική (V. Karydis, 1996).

Το 2001, η κυβέρνηση θέσπισε το νόμο 2910/2001 πάνω στην 'Είσοδο και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις'[76], ο οποίος τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με το Ν. 3068 / 2002 (άρ. 15) και με το Ν. 3074 / 2002 (άρ. 11), το Ν. 3103 / 2003 (άρ. 23), το Ν. 3146 / 2003 (άρ. 8), το Ν. 3169 / 2003 (άρ. 10), το Ν. 3242 / 2004 (άρ. 25), το Ν. 3202 / 2003 (άρ. 31-33) και το Ν. 3274 / 2004 (άρ. 34), χωρίς να καταργεί τα προεδρικά διατάγματα του 1997 (Γ. Κατρούγκαλος κ.ά., 2004:43). Με το νέο αυτόν νόμο, η αρμοδιότητα για την εισερχόμενη μετανάστευση περνάει από το Υπ. Δημόσιας Τάξης, στη Διεύθυνση Αλλοδαπών και Μετανάστευσης του Υπ. Εσωτερικών και στις αποκεντρωμένες υπηρεσίες του στις Περιφέρειες, ενώ ιδρύεται ένα 'κέντρο μελέτης της μετανάστευσης'. Πολλά από τα χαρακτηριστικά του νέου νόμου είναι προβληματικά και πρακτικά ανεφάρμοστα, επιτρέποντας αυθαίρετη και παράνομη διαχείριση του ζητήματος εκ μέρους της διοίκησης και σε αντίθεση με τα ισχύοντα σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο[77]. Ο νόμος αυτός έδινε στους μετανάστες μια δεύτερη ευκαιρία να νομιμοποιήσουν το καθεστώς τους, υπό την προϋπόθεση ότι μπορούσαν να αποδείξουν την παραμονή τους στη χώρα για τουλάχιστον ένα έτος πριν την εφαρμογή του. Τους δόθηκε έξι μήνες χρονική περίοδος για να προσκομίσουν όλα τα απαραίτητα έγγραφα αιτήσεως της άδεια εργασίας, η οποία τέθηκε ως προϋπόθεση για την άδεια παραμονής.

Παρά το γεγονός ότι τα δύο προγράμματα νομιμοποίησης διέφεραν, τα έγγραφα τα οποία απαιτούνταν και για τα δύο ήταν παρόμοια. Οι κύριες διαφορές τους ήταν ότι το 2001 ο μετανάστης έπρεπε προσκομίσει αντίγραφο επίσημου συμβολαίου με τον εργοδότη του για συγκεκριμένη χρονική περίοδο, καθώς επίσης και βεβαίωση πληρωμής των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης για τουλάχιστον 200 εργάσιμες ημέρες (οι οποίες μπορούσαν ωστόσο να πληρωθούν και από τον ίδιο). Επιπρόσθετα, απαιτούνταν μια πληρωμή 147 € κατά άτομο άνω των 14 ετών. Όλοι οι μετανάστες που είχαν καταγραφεί στο πρώτο πρόγραμμα νομιμοποίησης του 1997 και οι άδειες τους είχαν λήξει μέχρι το 2001, υπόκειντα στους περιορισμούς του νέου νόμου. Τέλος, ο

[76] ΦΕΚ 91/2-5-2001.
[77] Για περαιτέρω παρουσίαση και κριτική του ν. 2910/2001 βλ. ΙΑΔΑΠ, 2003:50-52, Γ. Κατρούγκαλος κ.α, 2004, N. Sitaropoulos, 2001, A. Skordas, 2002, και M. Baldwin-Edwards, 2001, και τον ίδιο τον νόμο, βλ. Άρθρα 25-27, 28-33.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

απαιτούμενος χρόνος για την οικογενειακή επανένωση μειώνεται από τα πέντε στα δύο χρόνια[78], ενώ η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει ένα μόνο χρόνο. Και για το ζήτημα αυτό εισάγονται διακρίσεις μεταξύ των αλλοδαπών αλλά και άλλες προβληματικές διατάξεις (N. Sitaropoulos, 2002:28, 2003:12).

Ο νόμος του 2001 επίσης έθετε προϋποθέσεις για μελλοντική νόμιμη μετανάστευση στη χώρα, δίνοντας στον Οργανισμό Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ) την αρμοδιότητα να προετοιμάσει μια ετήσια έκθεση η οποία θα προσδιόριζε τις ανάγκες εργασίας σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο προκειμένου να προσδιοριστούν αριθμητικά, όρια για την έκδοση προσωρινών αδειών εργασίας. Αυτές οι ανάγκες θα γίνονταν γνωστές στις χώρες προέλευσης από τις ελληνικές πρεσβείες, οι οποίες επίσης θα ήταν υπεύθυνες να παραλάβουν τις αιτήσεις για τις συγκεκριμένες αυτές θέσεις εργασίες. Ωστόσο, αυτή διαδικασία δεν εφαρμόστηκε ποτέ.

Όταν έληξε η επίσημη προθεσμία για το δεύτερο αυτό πρόγραμμα νομιμοποίησης τον Αύγουστο του 2001, 351.110 μετανάστες είχαν καταθέσει αίτηση και σχετικά έγγραφα για την απόκτηση άδειας εργασίας, απαραίτητη προϋπόθεση για την άδεια παραμονής. Ωστόσο, η γραφειοκρατία και η έλλειψη της αναγκαίας υποδομής δημιούργησε τεράστια προβλήματα και καθυστερήσεις στις διαδικασίες των αιτήσεων. Αυτό ώθησε την κυβέρνηση να δώσει προσωρινή άδεια σε όλους τους αιτούμενους μέχρι το τέλος του Ιουνίου του 2003 η οποία επεκτάθηκε μέχρι το τέλος του Οκτωβρίου 2003. Ακολούθησαν πολλαπλές παρατάσεις των διαφόρων προθεσμιών, απόδειξη της μη ικανότητας της διοίκησης να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του νόμου (Ch. Kassimis κ.ά, 2004).

Από τότε, και μέχρι το καλοκαίρι του 2005, η διαδικασία νομιμοποίησης συνεχίζεται με το προηγούμενο καθεστώς της λευκής/πράσινης κάρτας, όπως απέρρεε από τα προεδρικά διατάγματα. Οι παραπάνω νομοθετικές ρυθμίσεις κατά κοινή διαπίστωση δεν απέδωσαν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα. Η ανικανότητα της διοίκησης να τις εφαρμόσει σε συνδυασμό με την υποχρέωση των αλλοδαπών να προσκομίσουν δύο φορές τα ίδια δικαιολογητικά προκειμένου να αποκτήσουν άδεια παραμονής και εργασίας για το ίδιο χρονικό διάστημα λειτούργησε αποτρεπτικά. Οι αλλεπάλληλες νομοθετικές παρατάσεις των οικείων προθεσμιών συνηγορούν προς την ύπαρξη δυστοκίας της διοίκησης ώστε να υλοποιήσει τις υποχρεώσεις της απέναντι στα όσα ο νόμος όριζε. Επιπλέον ο ίδιος νόμος δημιούργησε την ανάγκη συχνών παρεμβάσεων και παρατηρήσεων του Συνηγόρου του Πολίτη σε μεγαλύτερο ίσως βαθμό από οποιονδήποτε άλλο νόμο του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης (Βουλή των Ελλήνων, 2005α:2).

[78] Άρθρα 28 έως και 33 του Ν.2910, όπ.πρ..

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Σε μια προσπάθεια να αντιμετωπιστεί εκ νέου το θέμα της μετανάστευσης στην Ελλάδα, καταρτίστηκε το καλοκαίρι του 2005 ένα σχέδιο νόμου (Βουλή των Ελλήνων, 2005β) για την 'Είσοδο, διαμονή και κοινωνική ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια', το οποίο ψηφίστηκε στον Ν. 3386/2005[79]. Οι στόχοι του πολλαπλοί και μεγαλεπήβολοι περιλαμβάνουν τον εξορθολογισμό του συστήματος διαμονής των αλλοδαπών στη χώρα με τη συγχώνευση των δύο αδειών παραμονής και εργασίας σε μία, τη σταθερότητά του, τη διασφάλιση ισότιμων όρων εργασίας για τους οικονομικούς μετανάστες, τη διευκόλυνση στην κοινωνική τους ένταξη, τον περιορισμό των ανεξέλεγκτων εισόδων και εξόδων από τη χώρα και την αποφυγή ρατσιστικής αντιμετώπισής τους (Βουλή των Ελλήνων, 2005α:3).

Όμως, ο νόμος έχει ορισμένα σημεία τα οποία μπορούν να τεθούν υπό αμφισβήτηση ως προς την αποτελεσματικότητά τους. Πιο συγκεκριμένα, αν κάποιος θέλει να έλθει στην Ελλάδα για εξαρτημένη εργασία, η θέση του θα πρέπει να προβλέπεται από σχετικούς καταλόγους που θα καταστρώνονται σε περιφερειακό επίπεδο (από σχετική Επιτροπή που συγκροτείται στην Περιφέρεια –δίχως κατάστρωση σχετικής μελέτης–). Αν τώρα η εργασία αυτή έχει εξηρτημένο χαρακτήρα ο εργοδότης του θα πρέπει να καταθέσει γι αυτόν εγγυητική επιστολή που αντιστοιχεί με τριμηνιαίες αποδοχές ανειδίκευτου εργάτη. Αν δε κάτι συμβεί και ο μετανάστης απελαθεί, τα έξοδα διαβίωσης και επαναπροώθησης του καλύπτονται από την εγγύηση αυτή, διαφορετικά επιστρέφονται στον εργοδότη με την έκδοση της άδειας διαμονής του εργαζόμενου (άρθρο 14). Ένα ακόμη σημείο προβληματισμού αποτελεί το γεγονός ότι δεν επιτρέπεται η αλλαγή του τόπου εργασίας τους (σε επίπεδο νομού) πριν από την παρέλευση ενός έτους διαμονής, ενώ επιτρέπεται η ελευθερία κίνησης και εγκατάστασης τους στο σύνολο της επικράτειας (άρθρο 15, παρ. 4). Όσο, για την ανεξάρτητη οικονομική δραστηριότητα (άρθρο 24) προαπαιτούνται 60.000 € από την πλευρά του αλλοδαπού για να αποκτήσει το δικαίωμα άσκησής της.

Επιπλέον, αν κάποιος θέλει να αποκτήσει την άδεια διαμονής 'επί μακρόν διαμένοντος', κάτι σαν αναγνώριση της μόνιμης παρουσίας του στη χώρα για την οποία όμως δε διευκρινίζονται τα δικαιώματα που παρέχει, αυτός θα πρέπει να έχει πενταετή νόμιμη και αδιάκοπη παρουσία στη χώρα (με όλα τα προβλήματα της εφαρμογής των προηγούμενων νόμων) (άρθρο 67). Ταυτόχρονα θα πρέπει να έχει 'επαρκή γνώση της Ελληνικής γλώσσας, ιστορίας και Ελληνικού πολιτισμού' (άρθρο 68). Ερωτήματα προκύπτουν στο σημείο αυτό: Θα εξετάζονται σε σχολικά μαθήματα οι μετανάστες προκειμένου να αποδείξουν ότι έχουν γνώση του 'Ελληνικού πολιτισμού', και τι περιεχόμενο δίνει ο νομοθέτης στον όρο 'Ελληνικός Πολιτισμός'; Αρκούν οι δύο καθηγητές της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που συμμετέχουν στην Γνωμοδοτική Επιτροπή

[79] ΦΕΚ 212/23-8-2005.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Μετανάστευσης της Περιφέρειας για να χειριστούν ένα τόσο λεπτό θέμα όπως η κρίση της 'προσωπικότητας' του μετανάστη; Όπως τονίζεται από την ΟΚΕ (2005:12) για τη σχετική διάταξη 'σε ένα Κράτος Δικαίου ο μόνος αποδεκτός τρόπος διαπίστωσης της προσωπικότητας ενός ατόμου σε σχέση με την απόλαυση ή όχι ατομικών δικαιωμάτων αποτελεί το ποινικό μητρώο του'.

Στην εισηγητική έκθεση για το νομοσχέδιο αναφέρεται ως ευχολόγιο ο περιορισμός της γραφειοκρατίας για τους μετανάστες. Επί του πρακτέου όμως η αποφυγή της γραφειοκρατίας δεν επιτυγχάνεται (ιδρύονται επτά κατηγορίες διαμονής των αλλοδαπών[80]), καθώς οι περισσότερες πράξεις που τους αφορούν είναι αποφάσεις του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας ή του Υπουργού Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (χρονοβόρες και ιδιαίτερα γραφειοκρατικές). Οι σχετικές δε επιτροπές που συνιστώνται στα πλαίσια του νόμου αυτού είναι 4 στον αριθμό (άρθρα 13, 14, 24, 89). Επιπλέον, έχει έναν ιδιαίτερα εισπρακτικό χαρακτήρα, εφόσον η αίτηση για τη χορήγηση και την ανανέωση των αδειών διαμονής συνοδεύεται από παράβολο το οποίο για τις άδειες διάρκειας μέχρις ενός έτους ανέρχεται σε εκατόν πενήντα (150) ευρώ, για τις άδειες διάρκειας μέχρι δύο έτη σε τριακόσια (300) ευρώ, για τις άδειες διάρκειας μέχρι τρία έτη σε τετρακόσια πενήντα (450) ευρώ, ενώ για την υπαγωγή στο καθεστώς του επί μακρόν διαμένοντος ανέρχεται στο ποσό των εννιακοσίων (900) ευρώ. Με άλλα λόγια, αν κάποιος μετανάστης μπορεί σύμφωνα με τα δικαιολογητικά που απαιτούνται να ζητήσει ετήσιες άδειες διαμονής, θα πρέπει να πληρώνει 150 € 'χαράτσι' ετησίως, αυτός και η οικογένειά του.

Άλλα μελανά σημεία, τα οποία έχει εντοπίσει η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή η οποία γνωμοδότησε (ΟΚΕ, 2005) για το νομοσχέδιο αυτό, αφορούν την είσοδο και μόνον του αλλοδαπού στη χώρα όπου αυτός θα πρέπει να έχει 'πλήρη ασφάλεια ασθένειας και πόρους για να επιστρέψει στη χώρα του' (άρθρο 10, παρ. δ και ε). Το ερώτημα που προκύπτει εδώ είναι το πώς μπορεί να διαθέτει πλήρη ασφάλιση υγείας ένας αλλοδαπός που μόλις έχει εισέλθει στη χώρα και δεν έχει αρχίσει ακόμη να απασχολείται;

Αναφορικά με την επανένωση της οικογένειας του μετανάστη, για να κατοικήσει μαζί του, αυτός θα πρέπει να έχει 'προσωπικό εισόδημα, σταθερό και τακτικό, …, προσαυξημένο κατά 20% για τη σύζυγο και κατά 15% για κάθε τέκνο, προκειμένου να διασφαλιστεί η αξιοπρεπής διαβίωση των μελών αυτών, καθώς και πλήρη ασφάλιση ασθενείας για το σύνολο των κινδύνων που καλύπτονται για τους ημεδαπούς'. Η διάταξη είναι ασαφής, δεν περιλαμβάνει δε τις

[80] Ωστόσο η ΟΚΕ (2005:11) συγκαταλέγει τον αριθμό αυτών των αδειών στα θετικά στοιχεία του νομοσχεδίου εφόσον με τον τρόπο αυτό '…ανταποκρίνονται οι προϋποθέσεις, οι διαδικασίες χορήγησης και ο χρόνος ισχύος καλύτερα στις ιδιαιτερότητες της κάθε περίπτωσης'.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

περιπτώσεις όπου οι συγγενείς του μετανάστη έχουν άλλα εισοδήματα είτε έρχονται στην Ελλάδα για να εργαστούν (άρθρο 53, παρ. γ και δ). Ακόμη, ο νόμος ορίζει την υποχρέωση των μεταναστών κατά την διάρκεια της διαμονής τους στην Ελλάδα να δηλώνουν στην αρμόδια αρχή αλλοδαπών και μετανάστευσης, εντός ενός μηνός, κάθε αλλαγή της αστικής τους κατάστασης, της διεύθυνσής τους, της απώλειας, ανανέωσης ή μεταβολής του διαβατηρίου τους ή άλλου ταξιδιωτικού εγγράφου, της άδειας διαμονής τους και κάθε αλλαγή μεταβολής της απασχόλησης τους. Η διάταξη φαίνεται ως υπερβολική καθώς τις περισσότερες δραστηριότητές του (γάμους γεννήσεις κ.λπ.) τις δηλώνει ούτως ή άλλως, ενώ η διεύθυνσή του δηλώνεται σε κάθε περίπτωση και στο αστυνομικό τμήμα (άρθρο 73). Σχολιάζεται τέλος ως 'ευχολόγιο' το οποίο ονομάζεται 'Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Δράσης' για την κοινωνική ένταξη των αλλοδαπών και το οποίο μένει να εφαρμοστεί μέσω υπουργικών αποφάσεων (άρθρα 65, 66). Θετικά σημεία του νομοσχεδίου μπορούν να εντοπιστούν στην προσπάθεια αντιμετώπισης της διαχείρισης των προσώπων που έχουν πέσει θύματα παράνομης διακίνησης και εμπορίας (Trafficking) (άρθρα 46-52 και 88). Τέλος, υπάρχει ειδική μεταχείριση υπέρ των υπηκόων τρίτων χωρών που είναι μέλη οικογένειας Έλληνα πολίτη ή πολίτη άλλου κράτους – μέλους της ΕΕ (άρθρα 61-64).

Συνοψίζοντας τα παραπάνω, δυστυχώς, δεν φαίνεται να λύνεται το πρόβλημα της παράνομης μετανάστευσης των αλλοδαπών με τον παρόν νόμο, εφόσον σε ένα πρώτο στάδιο όλες οι διαδικασίες είναι δυσκολότερες για το μετανάστη, ο οποίος καλείται να πληρώνει και το σχετικό 'χαράτσι'. Έμμεσα συνεπώς ενισχύει την παράνομη είσοδο, παραμονή και την προσωρινότητα του χαρακτήρα της οικονομικής μετανάστευσης. Ακόμη, η αδυναμία εφαρμογής από τη διοίκηση και του παρόντος νόμου δε φαίνεται να αντιμετωπίζεται καθώς οι διαδικασίες δεν απλουστεύονται και δεν προβλέπονται μηχανισμοί διευκόλυνσης των μεταναστών να πλησιάσουν το Ελληνικό κράτος με εμπιστοσύνη και προοπτική για το μέλλον τους στη χώρα. Ενθαρρύνεται έτσι η συνεχής κινητικότητα των μεταναστών, ώστε να μην εγκατασταθούν οριστικά στη χώρα, αλλά να αποτελούν μια απρόσωπη παράνομη εργατική δύναμη που θα δουλεύει αδιαμαρτύρητα. Μια εργατική δύναμη που θα βρίσκει συνεχώς μπροστά της ανυπέρβλητα εμπόδια στην απόκτηση κοινωνικών ή/και πολιτικών δικαιωμάτων, δίχως ουσιαστικά θεσμική εκπροσώπηση και καμία πολιτική συμμετοχή.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

3.5.3 Η επίδραση της Εξωτερικής Μετανάστευσης στη δομή του πληθυσμού της χώρας (2001)

3.5.3.1 Τα κύρια χαρακτηριστικά των μεταναστών: (χώρες προέλευσης, αιτίες εγκατάστασης, κατά φύλο διαφοροποίηση, οικονομικές δραστηριότητες)

Η μείωση της αποδημίας και η παλιννόστηση των Ελλήνων του εξωτερικού δημιούργησαν ένα θετικό μεταναστευτικό ισοζύγιο, ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του ’70. Η εισροή αλλοδαπών μεταναστών στη χώρα ξεκίνησε στις αρχές του 1980 όταν ένας μικρός αριθμός Ασιατών, Αφρικανών και Πολωνών κατέφθασαν και αναζήτησαν εργασία στις κατασκευές, τη γεωργία και τις οικιακές υπηρεσίες. Παρά ταύτα, το μέγεθος του εισερχόμενου αυτού πληθυσμού ήταν περιορισμένο: το 1986 οι νόμιμοι και μη μετανάστες υπολογίζονται στις 90 χιλ. με το ένα τρίτο τους να προέρχεται από τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η κατάρρευση των καθεστώτων της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, το 1989, μετέτρεψε την εισροή των μεταναστών σε ένα μαζικό και σχετικά ανεξέλεγκτο φαινόμενο. Ως αποτέλεσμα αυτού, η Ελλάδα η οποία δεν ήταν και από τα πλέον οικονομικά ανεπτυγμένα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τη δεκαετία του 1990 να δεχθεί υψηλό ποσοστό εργαζόμενων σε σχέση με το δικό της εργατικό δυναμικό (Kassimis et al, 2004).

Το 1991, στην απογραφή του πληθυσμού καταγράφονται 167 χιλ. αλλοδαποί σε συνολικό πληθυσμό 10,2 εκ. ατόμων (δηλ. 1,6% του πληθυσμού). Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή, κατά την δεκαετία 1991-01, ο πληθυσμός της Ελλάδας αυξήθηκε από 10,2 σε 10,9 εκ. άτομα, αύξηση που λόγω του σχεδόν μηδενικού φυσικού ισοζυγίου μπορεί να αποδοθεί αποκλειστικά στη μετανάστευση της δεκαετίας αυτής. Η απογραφή κατέδειξε ότι ο αλλοδαπός πληθυσμός που ζει στην Ελλάδα ήταν 762,2 χιλ., αντιστοιχώντας στο 7% του συνολικού πληθυσμού της χώρας.

Πολλοί είναι οι παράγοντες που ερμηνεύουν την μετατροπή της Ελλάδας από χώρα αποδημίας σε χώρα υποδοχής μεταναστών. Οι συνιστώσες αυτές περιλαμβάνουν τη γεωπολιτική θέση της χώρας, δηλαδή τη χωροθέτησή της στη Μεσόγειο η οποία την οριοθετεί ως την ανατολική ‘πύλη’ της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τις εκτεταμένες της ακτογραμμές και τα προσπελάσιμα σύνορα. Παρά το γεγονός ότι η φύλαξη των βορείων συνόρων της χώρας βελτιώθηκε μετά το 1998 με τη σύσταση ειδικού σώματος συνοριοφυλάκων, η εύκολη γεωγραφική πρόσβαση παραμένει σημαντικός παράγοντας διαμόρφωσης των μεταναστευτικών εισροών στην Ελλάδα.

Επίσης καθοριστικός παράγοντας υπήρξε η ταχεία οικονομική ανάπτυξη της χώρας σε σχέση με τη θέση της στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Από το 1981 και εφεξής, με την επιτάχυνση της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης, η Ελλάδα βελτίωσε τη θέση της οικονομικά. Συνακόλουθα, βελτιώθηκε σημαντικά το βιοτικό επίπεδο του πληθυσμού, καθώς και το επίπεδο εκπαίδευσης των νέων, μεταβολή η οποία αύξησε τις προσδοκίες από την ένταξη στην αγορά εργασίας (αποφυγή απασχόλησης χαμηλών αποδοχών και κυρίως χαμηλού κοινωνικού γοήτρου). Στο

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

μεταξύ, ο μεγάλος, άτυπος, οικογενειακού χαρακτήρα οικονομικός τομέας, η εποχιακή φύση υπηρεσιών όπως ο τουρισμός, αλλά και άλλων δραστηριοτήτων όπως η γεωργία και η κατασκευή, δημιούργησαν την ανάγκη ενός ευέλικτου εργατικού αποθέματος, ανεξάρτητου από τους νομικούς καταναγκασμούς που επιβάλει η εργατική νομοθεσία (Ch. Kassimis et al, 2004).

Σχετικά με τις χώρες προέλευσης, το 2001, από τις 219 που απαρτίζουν τον πίνακα της ΕΣΥΕ, το 99,4% των αλλοδαπών, μόνιμων κατοίκων της Ελλάδας προέρχεται από τις πρώτες 77. Οι χώρες αυτές διαχωρίζονται σε έξι κατηγορίες: χώρες της Βορειο-ανατολικής Ευρώπης (της πρώην ΕΣΣΔ οι οποίες όμως *δεν* ανήκουν στη Βαλκανική Χερσόνησο), Βαλκανικές χώρες, χώρες της Αφρικής, της Ασίας (εκτός της πρώην ΕΣΣΔ), της Νότιας Αμερικής και τις ανεπτυγμένες περιοχές του πλανήτη, δηλαδή την Ευρώπη, τη Βόρεια Αμερική και την Ιαπωνία. Στις Βαλκανικές χώρες συμπεριλαμβάνονται η Αλβανία, Βουλγαρία, Ρουμανία και οι χώρες της πρώην Γιουγκοσλαβίας (FYROM, Κροατία, Σλοβενία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Γιουγκοσλαβία).

Όπως διακρίνεται και από το **Σχήμα 3**, το 2001, η σημαντικότερη ομάδα μεταναστών προέρχεται από τις χώρες της Βαλκανικής χερσονήσου. Οι μετανάστες από τις χώρες αυτές, αποτελούν το 66% (σχεδόν τα δύο τρίτα) του ‘μόνιμου αλλοδαπού πληθυσμού’ της Ελλάδας. Οι μετανάστες από την πρώην ΕΣΣΔ (Γεωργία, Ρωσία, Ουκρανία, Γεωργία κ.λπ.) αντιστοιχούν στο 10% του συνόλου, ενώ εκείνοι από τον επονομαζόμενο ανεπτυγμένο κόσμο στο 13%. Από αυτό το 13%, 6% προέρχεται από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τέλος, 9% έχει προέλευση από την υπόλοιπη Ασία, κυρίως χώρες της μέσης ανατολής (εκτός των χωρών της πρώην ΕΣΣΔ), ενώ η Αφρική, η Νότια Αμερική και λοιπές χώρες συμμετέχουν με 2% στην εγκατάσταση μεταναστών στην Ελλάδα.

Όσον αφορά το ιστορικό των μετακινήσεων, η μαζική εισροή μεταναστών στην Ελλάδα δεν πραγματοποιήθηκε με ομοιόμορφους ρυθμούς κατά την διάρκεια της περιόδου 1991-2001 και δεν αφορούσε τις ίδιες χώρες προέλευσης. Ένα πρώτο κύμα εισροών καταγράφεται στις αρχές της δεκαετίας του ’90 και πρόκειται κυρίως για Αλβανούς μετανάστες. Το δεύτερο κύμα εισροής μεταναστών παρατηρήθηκε μετά το 1995 και περιλάμβανε αλλοδαπούς από άλλες Βαλκανικές χώρες, την πρώην Σοβιετική Ένωση, το Πακιστάν και την Ινδία. Παρά το γεγονός ότι η πλειονότητα των Αλβανών εισήλθε στη χώρα στις αρχές της δεκαετίας, ένα δεύτερο κύμα μετακινήσεων από τη χώρα αυτή εμφανίστηκε μετά το 1995 (Ch. Kassimis κ.ά., 2004, βλ. και **Πίνακα 10**).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Σχήμα 3: Ποσοστιαία κατανομή των αλλοδαπών μόνιμων κατοίκων της Ελλάδας κατά κατηγορία χωρών (2001, μόνιμος πληθυσμός απογραφής)

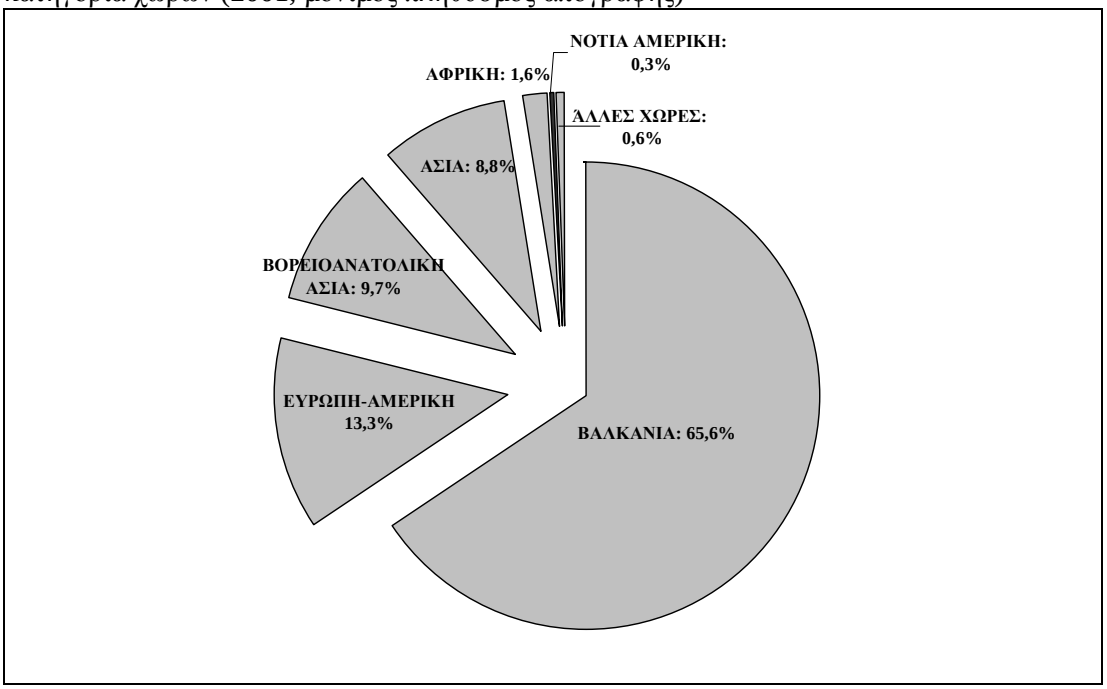

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2005 (www.statistics.gr), Πίνακας Αποτελεσμάτων Απογραφής 2001, Νο 3.

Διερευνώντας περαιτέρω τα χαρακτηριστικά των αλλοδαπών εργαζομένων, με βάση τα στοιχεία του 2001, (βλ. και **Πίνακα 10**), η πλειονότητα (88% των ανδρών και 87% των γυναικών) βρίσκονται στη χώρα χρονικό διάστημα μεγαλύτερο του έτους. Αναλυτικότερα, 41% των εργαζομένων αλλοδαπών δήλωσε ότι βρίσκεται στη χώρα πάνω από 5 έτη, γεγονός το οποίο σημαίνει ότι η εγκατάστασή τους πραγματοποιήθηκε στις αρχές της δεκαετίας του ’90, δηλαδή κατά την πρώτη φάση των εισροών. Χρόνο παραμονής 1-5 έτη δήλωσε το 47% των αλλοδαπών εργαζομένων, και πρόκειται για εκείνους που αφίχθησαν από το 1995 και μετά. Στους εργαζόμενους, η αναλογία φύλων (άνδρες/γυναίκες) είναι υπέρ των ανδρών, αλλά με την έντασή της να μειώνεται ελαφρά στο πέρασμα του χρόνου, καθώς η εγκατάσταση στη χώρα αποκτά προοδευτικά οικογενειακό χαρακτήρα και όλο και περισσότερες γυναίκες εισρέουν προς εύρεση εργασίας.

Ο **Πίνακας 11** διερευνά την αιτία εγκατάστασης για την καθεμία από τις ομάδες χωρών προέλευσης. Η οικονομική φύση της μετανάστευσης στην Ελλάδα γίνεται άμεσα αντιληπτή, εφόσον από το σύνολο των αλλοδαπών που βρίσκονται στη χώρα, το 54% δηλώνει ως αιτία άφιξης την ανεύρεση εργασίας.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 10: Αλλοδαποί *εργαζόμενοι* αναλόγως της διάρκειας εγκατάστασής τους (2001)

Διάρκεια Παραμονής	**Σύνολο**	**Άνδρες**	**%**	**Γυναίκες**	**%**
Σύνολο	413.241	244.643	59,2%	168.598	40,8%
< έτους	50.595 *(12,2%)*	29.174 (*11,9%)*	57,7%	21.421 (*12,7%)*	42,3%
1 - 5 έτη	193.341 (*46,8%)*	111.798 (*45,7%)*	57,8%	81.543 (*48,4%)*	42,2%
5 και άνω έτη	169.305 (*41,0%)*	103.671 (*42,4%)*	61,2%	65.634 (*38,9%)*	38,8%

Πηγές: ΕΣΥΕ, 2005, (www.statistics.gr), Αποτελεσμάτων Απογραφής 2001, Νο 3 και ίδιοι υπολογισμοί.

Ως δεύτερη αιτία εγκατάστασης ο 'άλλος λόγος' (21,5%) κάτι που, είτε αναδεικνύει παράλειψη μιας σημαντικής αιτίας από την κατηγοριοποίηση, είτε πρόκειται για συνειδητά ασαφή δήλωση της αιτίας εγκατάστασης (λ.χ. φόβος όταν πρόκειται για οικονομικούς μετανάστες, 'αμηχανία' όταν πρόκειται για ελληνικής καταγωγής άτομα που ουσιαστικά είναι παλιννοστούντες που διατηρούν την ξένη υπηκοότητα λόγω συνταξιοδότησης- Καναδάς, Αυστραλία κ.λπ.) [81].

Μια αιτία που ενδεχομένως υποκρύπτεται είναι η μετακίνηση ατόμων μεγάλης ηλικίας από χώρες της ΕΕ που έχουν μόνιμα εγκατασταθεί ή ακόμη διαμένουν στην Ελλάδα μεγάλο τμήμα του έτους, καθώς η περιφερειακή πληθυσμιακή δυναμική της Ευρώπης έχει επηρεαστεί από την αύξηση της σημασίας της μετεγκατάστασης των νέων συνταξιούχων. Η μετεγκατάσταση στη σύνταξη αποτελεί σήμερα σημαντικό φαινόμενο για πολλές Ευρωπαϊκές χώρες (Council of Europe, 2002b:8). Τέλος, χαμηλό συγκριτικά είναι το ποσοστό αυτών που εισήλθαν με στόχο την επανένωση της οικογένειας (13%), ενώ πολύ χαμηλό το ποσοστό εκείνων που δήλωσαν παλιννοστούντες (7%).

Αν εξεταστούν οι αντίστοιχες κατανομές για τις επιμέρους κατηγορίες χωρών διαπιστώνονται κάποιες διαφοροποιήσεις σε σύγκριση με τον εθνικό μέσο όρο. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων η αιτία που δηλώθηκε είναι η ανεύρεση εργασίας, με μοναδική εξαίρεση τους αλλοδαπούς που προέρχονται από την Δυτική Ευρώπη και τη Βόρεια Αμερική. Τα δε υψηλότερα ποσοστά καταγράφονται στους προερχόμενους από την Ασία εκτός ΕΣΣΔ και την Αφρική. Στην περίπτωση αυτών που δήλωσαν επαναπατρισθέντες, αισθητά υψηλότερα είναι τα ποσοστά αυτών που προέρχονται από τις ανεπτυγμένες χώρες και από την πρώην ΕΣΣΔ, ενώ η ελάχιστη τιμή καταγράφεται για την Αφρική. Όταν πρόκειται για επανένωση της οικογένειας οι

[81] Πρέπει επίσης να τονιστεί ως πρόβλημα καταγραφής και επεξεργασίας των δεδομένων, η δυνατότητα πολλαπλών απαντήσεων στην σχετική ερώτηση του απογραφικού δελτίου (ΕΣΥΕ, Δελτίο απογραφής 2001).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

διαφοροποιήσεις από τον εθνικό μέσο όρο είναι συγκριτικά χαμηλότερες και οι ελάχιστες τιμές παρατηρούνται για την Ασία εκτός ΕΣΣΔ και την Αφρική. Έτσι, και συνδυάζοντας τα δεδομένα του ρυθμού εγκατάστασης των αλλοδαπών εργαζόμενων στη χώρα (βλ. και **Πίνακα 10**) με την αιτία εγκατάστασης (βλ. και **Πίνακα 11**), *φαίνεται ότι* ως *αρχικό κίνητρο της μετακίνησης των αλλοδαπών ήταν η εργασία, και στη συνέχεια ακολούθησαν οι οικογένειες των πρώτων αυτών μεταναστών (επανένωση οικογενειών).*

Πίνακας 11: Αλλοδαποί, κατά κατηγορία χώρας προέλευσης και αιτία εγκατάστασης, Ελλάδα (2001)

Κατηγορία χωρών/Λόγος εγκατάστασης	**Εργασία**	**Επαν/σμός-παλιν-νόστηση**	**Επανένωση οικογένειας**	**Σπουδές**	**Αναζή-τηση ασύλου**	**Πρόσ-φυγας**	**Άλλος λόγος**	**Σύνολο**
Σύνολο	54,2	6,8	13,1	2,7	1,3	0,3	21,5	100,0
Βαλκάνια	57,7	2,6	14,9	1,8	0,5	0,1	22,5	100,0
Ανεπτυγμένες Χώρες	28,5	21,9	11,3	8,0	0,1	0,0	30,2	100,0
Πρώην ΕΣΣΔ	57,2	14,2	10,4	1,2	2,8	0,2	14,0	100,0
Ασία, εκτός πρώην ΕΣΣΔ	63,7	7,9	6,6	2,4	7,1	2,6	9,7	100,0
Αφρική	63,6	2,5	7,9	5,2	2,5	0,7	17,7	100,0
Νότια Αμερική	39,4	11,0	17,1	2,1	0,1	0,0	30,3	100,0

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2005 (www.statistics.gr), Πίνακας Αποτελεσμάτων Απογραφής 2001, No 3.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει ο αντίστροφος του προηγούμενου πίνακα, **Πίνακας 12**, στον οποίο καταγράφεται η κατανομή της κάθε αιτίας εγκατάστασης σύμφωνα με τις κατηγορίες χωρών προέλευσης. Έτσι, από τους αλλοδαπούς που έχουν δηλώσει ως αιτία εγκατάστασης την εργασία, 70% προέρχεται από τις χώρες των Βαλκάνιων (58% Αλβανοί), 10% από την πρώην ΕΣΣΔ, 10% την λοιπή Ασία, ενώ το υπόλοιπο μοιράζεται στο λεγόμενο ανεπτυγμένο κόσμο (7%), την Αφρική και τη Νότια Αμερική (υπόλοιπο 3%). Παρόμοια η κατανομή και για την περίπτωση της επανένωσης των οικογενειών, όπου το 75% από αυτήν την κατηγορία προέρχεται από τα Βαλκάνια (Αλβανοί 70%), 12% από τις ανεπτυγμένες χώρες και οι υπόλοιποι μοιράζονται ανάμεσα στις χώρες της πρώην ΕΣΣΔ, τη λοιπή Ασία, την Αφρική και τη Νότια Αμερική (βλ. και **Πίνακα 13**).

Για επαναπατρισμό και παλιννόστηση, το 43% προέρχεται από τις ανεπτυγμένες χώρες (ΗΠΑ: 16% και Αυστραλία: 10,0%), ακολουθούν τα Βαλκάνια με 25% (Αλβανοί:23%), και η πρώην ΕΣΣΔ με 20% (Γεωργία: 10,0%). Όσον αφορά τα άτομα τα οποία σπουδάζουν στην Ελλάδα, το 45% προέρχεται από τα Βαλκάνια (40% Αλβανοί), 40% από τις ανεπτυγμένες χώρες (33% Κύπρος), 8% από τη λοιπή Ασία, 5% από την πρώην ΕΣΣΔ. Στους πρόσφυγες και εκείνους που αναζητούν άσυλο η πλειοψηφία τους προέρχεται από Ασιατικές χώρες εκτός της πρώην ΕΣΣΔ (48% και 76% αντίστοιχα), δευτερευόντως τα Βαλκάνια (27% και 13%) και ακολουθούν η πρώην ΕΣΣΔ και η Αφρική).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 12: Αλλοδαποί, κατά αιτία εγκατάστασης και κατηγορία χώρας προέλευσης, Ελλάδα (2001)

Κατηγορία χωρών/Λόγος εγκατάστασης	**Εργασία**	**Επαναπα-τρισμός-παλιν-νόστηση**	**Επανένωση οικογένειας**	**Σπουδές**	**Αναζή-τηση ασύλου**	**Πρόσ-φυγας**	**Άλλος λόγος**
Βαλκάνια	70,14	24,86	74,90	44,86	26,96	12,93	69,05
Ανεπτυγμένες χώρες	7,04	43,35	11,57	39,50	1,15	1,45	18,86
Πρώην ΕΣΣΔ	10,28	20,42	7,76	4,48	20,60	6,40	6,35
Ασία, εκτός πρώην ΕΣΣΔ	10,44	10,34	4,45	7,83	48,17	75,68	4,03
Αφρική	1,90	0,59	0,97	3,13	3,10	3,54	1,34
Νότια Αμερική	0,19	0,43	0,35	0,21	0,02	0,00	0,38
	100	100	100	100	100	100	100

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2005 (www.statistics.gr), Αποτελεσμάτων Απογραφής 2001, Πίν. Νο 3.

Πίνακας 13: Οι είκοσι πρώτες χώρες προέλευσης αλλοδαπών στην Ελλάδα, αναλόγως του λόγου εγκατάστασής τους και την κατηγορία χωρών που προέρχονται (2001)

	Σύνολο	**%**	**Εργασία**	**%**	**Επαν/σμ ός-Παλιννόστηση**	**%**	**Επανένωση οικογένειας**	**%**	**Σπουδές**	**%**	**Αναζήτηση ασύλου**	**%**	**Πρόσφυγας**	**%**	**Άλλος λόγος**	**%**
ΣΥΝΟΛΟ	**762.191**	**100**	**413.214**	**54,2**	**51.694**	**6,8**	**99.968**	**13,1**	**20.787**	**2,7**	**9.980**	**1,3**	**2.368**	**0,3**	**164.180**	**21,5**
Αλβανία	438.036	57,5	240.656	58,2	11.869	23,0	69.949	70,0	8.263	39,8	927	9,3	35	1,5	106.337	64,8
Βουλγαρία	35.104	4,6	27.504	6,7	397	0,8	2.624	2,6	441	2,1	158	1,6	43	1,8	3.937	2,4
Ρουμανία	21.994	2,9	17.337	4,2	447	0,9	1.425	1,4	229	1,1	1.340	13,4	219	9,2	997	0,6
Σύνολο Α	**495.134**	**65,0**	**285.497**	**69,1**	**12.713**	**24,6**	**73.998**	**74,0**	**8.933**	**43,0**	**2.425**	**24,3**	**297**	**12,5**	**111.271**	**67,8**
Γεωργία	22.875	3,0	11.072	2,7	5.154	10,0	2.656	2,7	283	1,4	0	0,0	0	0,0	3.710	2,3
Ρωσική Ομοσπ.	17.535	2,3	7.810	1,9	4.394	8,5	2.085	2,1	204	1,0	85	0,9	19	0,8	2.938	1,8
Ουκρανία	13.616	1,8	10.121	2,4	526	1,0	1.148	1,1	199	1,0	6	0,1	0	0,0	1.616	1,0
Πολωνία	12.831	1,7	7.937	1,9	251	0,5	1.304	1,3	125	0,6	1.776	17,8	129	5,4	1.309	0,8
Σύνολο Β	**66.857**	**8,8**	**36.940**	**8,9**	**10.325**	**20,0**	**7.193**	**7,2**	**811**	**3,9**	**1.867**	**18,7**	**148**	**6,3**	**9.573**	**5,8**
Ηνωμένες Πολιτείες	18.140	2,4	3.735	0,9	8.072	15,6	2.349	2,3	186	0,9	0	0,0	0	0,0	3.798	2,3
Κύπρος	17.426	2,3	4.975	1,2	648	1,3	1.046	1,0	6.833	32,9	0	0,0	0	0,0	3.924	2,4
Ηνωμένο Βασίλειο	13.196	1,7	5.339	1,3	936	1,8	1.541	1,5	154	0,7	0	0,0	0	0,0	5.226	3,2
Γερμανία	11.806	1,5	3.848	0,9	1.581	3,1	1.618	1,6	231	1,1	13	0,1	2	0,1	4.513	2,7
Αυστραλία	8.767	1,2	1.210	0,3	5.195	10,0	853	0,9	40	0,2	0	0,0	0	0,0	1.469	0,9
Καναδάς	6.049	0,8	850	0,2	3.328	6,4	603	0,6	30	0,1	0	0,0	0	0,0	1.238	0,8
Σύνολο Γ	**75.384**	**9,9**	**19.957**	**4,8**	**19.760**	**38,2**	**8.010**	**8,0**	**7.474**	**36,0**	**13**	**0,1**	**2**	**0,1**	**20.168**	**12,3**
Πακιστάν	11.130	1,5	10.317	2,5	26	0,1	211	0,2	38	0,2	386	3,9	1	0,0	151	0,1
Τουρκία	7.881	1,0	1.520	0,4	2.559	5,0	763	0,8	217	1,0	1.518	15,2	1.067	45,1	237	0,1
Αρμενία	7.742	1,0	3.551	0,9	1.126	2,2	1.179	1,2	196	0,9	2	0,0	0	0,0	1.688	1,0
Ινδία	7.216	0,9	6.620	1,6	10	0,0	150	0,2	18	0,1	154	1,5	3	0,1	261	0,2
Ιράκ	6.936	0,9	3.380	0,8	31	0,1	505	0,5	66	0,3	1.977	19,8	407	17,2	570	0,3
Φιλιππίνες	6.478	0,8	5.275	1,3	34	0,1	227	0,2	39	0,2	6	0,1	5	0,2	892	0,5
Αίγυπτος	7.448	1,0	4.958	1,2	244	0,5	600	0,6	129	0,6	14	0,1	1	0,0	1.502	0,9
Σύνολο Δ	**54.831**	**7,2**	**35.621**	**8,6**	**4.030**	**7,8**	**3.635**	**3,6**	**703**	**3,4**	**4.057**	**40,7**	**1.484**	**62,7**	**5.301**	**3,2**
Γενικό σύνολο	**692.206**	**90,8**	**378.015**	**91,5**	**46.828**	**90,6**	**92.836**	**92,9**	**17.921**	**86,2**	**8.362**	**83,8**	**1.931**	**81,55**	**146.313**	**89,1**

Πηγή: ΕΣΥΕ, 2005 (www.statistics.gr), Πίνακας Αποτελεσμάτων Απογραφής 2001, Νο 3, ίδιοι υπολογισμοί

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Αναζήτηση ασύλου ζητούν άτομα που κατάγονται από το Ιράκ (20%), την Πολωνία (18%), την Τουρκία (15%), τη Ρουμανία (13%) και την Αλβανία (9%). Οι πρόσφυγες τέλος, προέρχονται κυρίως από την Τουρκία (45%) από το Ιράκ (17%) και τη Ρουμανία (9%). Τέλος, από τους αλλοδαπούς που δήλωσαν ως 'άλλο λόγο' την αιτία εγκατάστασης τους, το 69% προέρχεται από τα Βαλκάνια, το 19% από το 'δυτικό κόσμο', το 7% από την πρώην ΕΣΣΔ ένα 4% από τη λοιπή Ασία και ένα μικρό υπόλοιπο από την Αφρική και τη Νότια Αμερική (βλ. και **Πίνακα 9**).

Αναλύοντας περαιτέρω τα κοινωνικο-οικονομικά χαρακτηριστικά των αλλοδαπών στην Ελλάδα (εργασία, εκπαίδευση κ.λπ.), από την επισκόπηση της βιβλιογραφίας (Ch. Kassimis κ.ά., 2004, M.N. Duquenne κ.ά., 2004), προκύπτουν ενδιαφέροντα στοιχεία. Όσον αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης, οι μισοί αλλοδαποί είναι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, (συμπεριλαμβανομένων των τεχνικών σχολών) και το ένα τρίτο τους έχει είτε ολοκληρώσει είτε απλά αποκτήσει βασική εκπαίδευση, ενώ μόλις το ένα δέκατο έχει προχωρήσει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Από τη μελέτη του επιπέδου εκπαίδευσης σε συνάρτηση με την υπηκοότητα προκύπτει ότι οι Αλβανοί έχουν το χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης και οι πρώην Σοβιετικοί πολίτες το υψηλότερο. Στους αποφοίτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, οι γυναίκες υπερέχουν, ενώ αντίστροφα, στις χαμηλότερες βαθμίδες το προβάδισμα έχουν οι άνδρες.

Οι αλλοδαποί είναι σχεδόν αποκλειστικά (90%) μισθωτοί και σε πολύ μικρότερο βαθμό αυτό-απασχολούμενοι (6,5%). Οι περισσότερες εργασίες με τις οποίες απασχολούνται είναι ανειδίκευτες, χειρωνακτικές εργασίες ανεξάρτητες από το επίπεδο εκπαίδευσης τους ή τις τεχνικές τους ικανότητες/ δεξιότητες. Όπως προαναφέρθηκε, η πλειονότητα των μεταναστών 54% δηλώνουν ως κύρια αιτία εγκατάστασης τους στην Ελλάδα την εργασία και απορροφώνται στους κλάδους των κατασκευών (24,5%), και των 'λοιπών υπηρεσιών' (20,7%), στη γεωργία (17,6%) και στο 'εμπόριο/ ξενοδοχεία-εστιατόρια' (15,8%) (βλ. **Σχήμα 4**). Εξετάζοντας την κατά κλάδο κατανομή βάσει εθνικότητας, προφανώς οι Αλβανοί παρουσιάζουν την υψηλότερη συγκέντρωση.

Η παρουσία των αλλοδαπών επηρεάζει σημαντικά δύο κυρίως οικονομικούς κλάδους, τις κατασκευές και τη γεωργία, παρέχοντας το ένα τέταρτο του εργατικού δυναμικού για τον πρώτο και το ένα πέμπτο (αλλά ωστόσο το 90% της ανειδίκευτης εργασίας) για το δεύτερο. Ακόμη ένας κλάδος ο οποίος διαφοροποιήθηκε σημαντικά από την παρουσία αλλοδαπών είναι αυτός των λοιπών υπηρεσιών και ειδικότερα οι οικιακές εργασίες οι οποίες κυριαρχούνται από γυναίκες μετανάστριες (προερχόμενες βασικά από την πρώην Σοβιετική Ένωση και την Βουλγαρία) (M.N. Duquenne κ.ά., 2004).

Γενικότερα, σε οικονομικό επίπεδο, η παρουσία των μεταναστών στην Ελλάδα (OECD, 2004), δημιούργησε μια κοινωνία εντός της Ελληνικής με αποτέλεσμα την επί μέρους κατάτμηση της αγοράς εργασίας. Η παρουσία τους βασίστηκε στην προϊούσα 'μαύρη αγορά' εργασίας της

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

χώρας και υπό αυτήν την έννοα δεν ανταγωνίστηκαν ιδιαίτερα τις θέσεις εργασίας των μόνιμων κατοίκων της.. Ως θετικές επιπτώσεις για την οικονομία της χώρας θεωρούνται η δημιουργία πρόσθετων εισοδημάτων, η αύξηση της έμμεσης φορολογίας, η αξιοποίηση της αγροτικής παραγωγής χαμηλής παραγωγικότητας και η συμβολή των μεταναστών στο ασφαλιστικό σύστημα (υπολογίζονται ως το 13% του συνόλου των εργαζομένων). Επιπλέον, η παρουσία τους αύξησε το βαθμό ευελιξίας της ελληνικής αγοράς εργασίας, ενώ συγκράτησε το κόστος εργασίας και αύξησε την παραγωγικότητά της (M. Baldwin-Edwards:2004).

Σχήμα 4: Κατανομή των αλλοδαπών με βάση την κατά κλάδο οικονομική τους δραστηριότητα, 2001

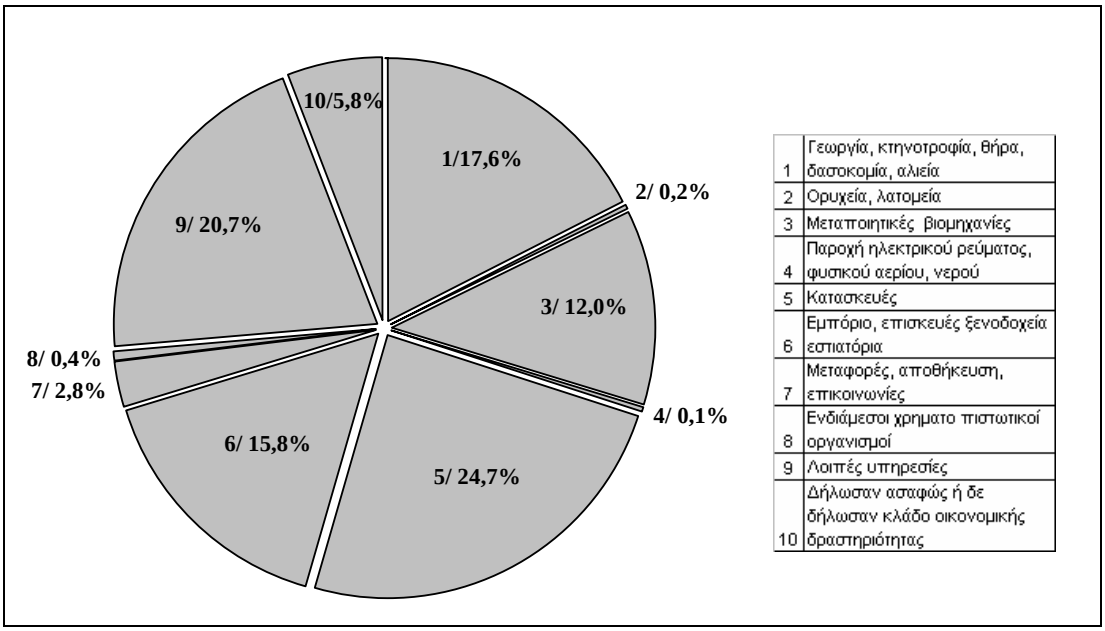

Πηγή: www.statistics.gr, Αποτελέσματα Απογραφής 2001, Πίνακας 4 (για τους αλλοδαπούς)

Ως αρνητικό στοιχείο, για την οικονομία της χώρας, θεωρείται η αναβολή επενδύσεων εκσυγχρονισμού που θα μπορούσαν να κάνουν οι ελληνικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις με αποτέλεσμα την υστέρησή τους στον τομέα των καινοτομιών. Ακόμη, η Ελλάδα δεν κατάφερε να εκμεταλλευτεί τμήμα του μεταναστευτικού ρεύματος εξειδικευμένων εργαζόμενων σε ειδικότητες αιχμής, εφόσον αυτοί χρησιμοποιούν τη χώρα μας ως ενδιάμεσο σταθμό. Τέλος, η αύξηση των μεταναστών, ιδιαίτερα των παρανόμων, διόγκωσε περαιτέρω τον ήδη υπάρχοντα τομέα της 'μαύρης αγοράς εργασίας' της Ελλάδας, της αδήλωτης απασχόλησης και γενικότερα της παραοικονομίας με ότι επιπτώσεις είχε αυτό στην οικονομική και κοινωνική ζωή της (Ch. Kassimis κ.ά., 2004).

Συνοψίζοντας, διαπιστώνεται ότι οι Βαλκάνιοι μετανάστες και κυρίως οι Αλβανοί πρωταγωνιστούν ως προς την εγκατάστασή τους στην Ελλάδα σε σχέση με τις υπόλοιπες εθνικότητες. Βασικές αιτίες εγκατάστασης για τους Βαλκάνιους μετανάστες είναι η εργασία και η οικογενειακή επανένωση. Μια διαφορετικού τύπου εγκατάσταση

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

αλλοδαπών από τις ανεπτυγμένες χώρες, τις ΗΠΑ, την Γερμανία, την Αυστραλία αλλά και την Αλβανία και Γεωργία έχουν ως αιτία την παλιννόστηση Ελλήνων μεταναστών/προσφύγων πρώτης ή/και δεύτερης γενιάς. Ακόμη, πρόσφυγες και άτομα που αναζητούν άσυλο προέρχονται από χώρες της Ασίας όπως η Τουρκία και το Ιράκ, αλλά και τη Ρουμανία και την Πολωνία. Ωστόσο, τα υψηλά ποσοστά αλλοδαπών οι οποίοι δήλωσαν ως αιτία εγκατάστασης 'άλλο λόγο' υποδεικνύουν ότι έχει παραληφθεί κάποια σημαντική αιτία η οποία δεν καταγράφεται με την παρούσα κωδικοποίηση της ΕΣΥΕ.

Όσον αφορά την ένταξη των αλλοδαπών στην αγορά εργασίας, την υψηλότερη συγκέντρωση παρατηρούμε στις κατασκευές, τη γεωργία, τις οικιακές εργασίες και τον τουρισμό, κυρίως σε θέσεις χαμηλής εξειδίκευσης, ανεξάρτητες από το επίπεδο εκπαίδευσής τους. Τα οφέλη από την παρουσία των ξένων μεταναστών στην οικονομία της Ελλάδος πολλαπλά, ξεκινούν από τη συμβολή τους στο ασφαλιστικό σύστημα και τελειώνουν στην αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας στην Ελλάδα, ενώ δεν λείπουν και τα μειονεκτήματα με τη συμμετοχή τους στην παραοικονομία (κυρίως των παράνομων) και στην αναβολή του εκσυγχρονισμού των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

3.5.3.2 Η επίδραση των αλλοδαπών στην κατά ηλικία και φύλο σύνθεση του πληθυσμού της Ελλάδος[82]

Στο κεφάλαιο αυτό εξετάζεται η επίδραση της παρουσίας των αλλοδαπών στην κατά ηλικία και φύλο σύνθεση του πληθυσμού της Ελλάδας. Αρχικά, μελετάται (**Διάγραμμα 10**) η διαφορετικότητα της δομής των υπό εξέταση πληθυσμών (των Αλλοδαπών και του συνολικού πληθυσμού της χώρας). Η συμμετοχή των αλλοδαπών στην κατά ηλικία σύνθεση του πληθυσμού αντανακλάται στην αύξηση ορισμένων ηλικιακών ομάδων. Η συνεισφορά των αλλοδαπών σε απόλυτες τιμές, κατά ηλικιακή ομάδα αναπαρίσταται στο **Διάγραμμα 11**, ενώ η συμμετοχή τους σε σχετικές τιμές (συχνότητες) παρουσιάζεται στην ποσοστιαία ηλικιακή πυραμίδα (**Διάγραμμα 12**). Τέλος, χρησιμοποιείται η ποσοστιαία μεταβολή[83] ορισμένων δομικών δεικτών (γήρανσης, ειδικό βάρος μεγάλων ηλικιακών ομάδων, εξάρτησης, αναλογία φύλων) λόγω της παρουσίας αλλοδαπών στη χώρα ώστε να αξιολογηθεί σε γενικές γραμμές η επίπτωση του πληθυσμού αυτού.

---

[82] Η μεθοδολογία μέτρησης της επίδρασης των αλλοδαπών στην κατά φύλο και ηλικία σύνθεση του πληθυσμού στην Ελλάδα χρησιμοποιείται κατ΄ αντιστοιχία με μια ειδικότερη ερευνητική εργασία που αφορά τους Βαλκάνιους μετανάστες και παρουσιάστηκε τον Οκτώβριο του 2005 σε διεθνές συνέδριο στο Βελιγράδι (S. Kaklamani και E. Androulaki, 2005).

[83] Τον ονομάζουμε 'ποσοστιαίο δείκτη επίδρασης αλλοδαπών' και συνίσταται στην ποσοστιαία διαφορά δύο συγκρινόμενων δεικτών βάσει του Ελληνικού πληθυσμού. Διαφορετικά, ερμηνεύεται ως εξής: ο δείκτης x αυξήθηκε κατά y% λόγω της παρουσίας των αλλοδαπών.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Η πληθυσμιακή πυραμίδα της Ελλάδας, τόσο των απόλυτων όσο και των σχετικών συχνοτήτων (ποσοστών) (βλ**. Διαγράμματα 10, 11** και **12)** αποτελεί απεικόνιση ενός ώριμου έως ελαφρά γερασμένου πληθυσμού. Το σχήμα ήπιου 'αμφορέα' που τη διακρίνει, αντικατοπτρίζει την πορεία μείωσης της συγχρονικής γονιμότητας από τη δεκαετία του '80 και μετά, με την έντονη συρρίκνωση στις ηλικίες κάτω των 20 ετών και για τα δύο φύλα. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι οι απώλειες των παγκόσμιων πολέμων έχουν σχεδόν εξαλειφθεί ως εσοχές από την πυραμίδα της Ελλάδας, με εξαίρεση την ηλικιακή ομάδα των 55-59 ετών, της οποίας η συρρίκνωση αποτυπώνει την καθυστέρηση των γεννήσεων λόγω του Β΄ ΠΠ.

Διάγραμμα 10α,β: Σύνθεση κατά ηλικιακή ομάδα και εθνικότητα, Συνολικός πληθυσμός (10α) και Αλλοδαποί (10β), Ελλάδα (%), 2001

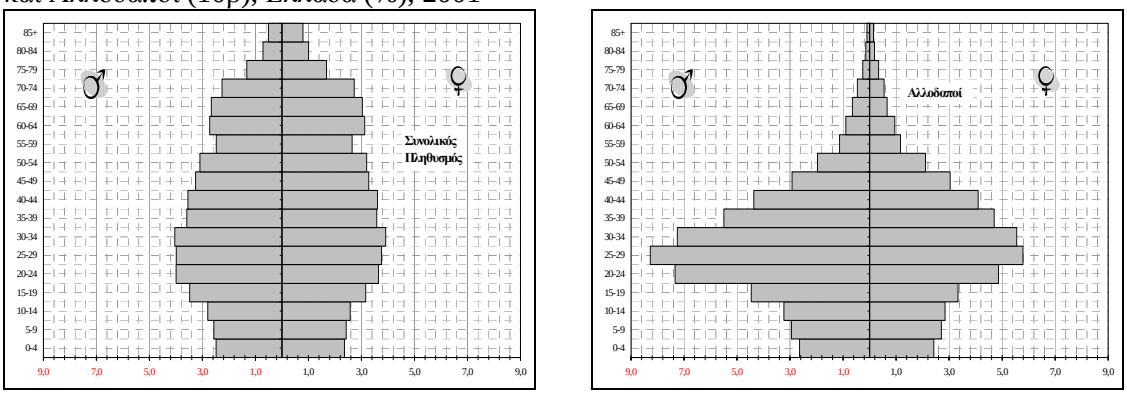

Πηγές: ΕΣΥΕ (2005), www.statistics.gr, Πίνακας 3 για την Eurostat, ίδιοι υπολογισμοί

Διάγραμμα 11:Πληθυσμιακή σύνθεση κατά ηλικιακή ομάδα, Έλληνες και αλλοδαποί, Ελλάδα, απόλυτες τιμές, 2001

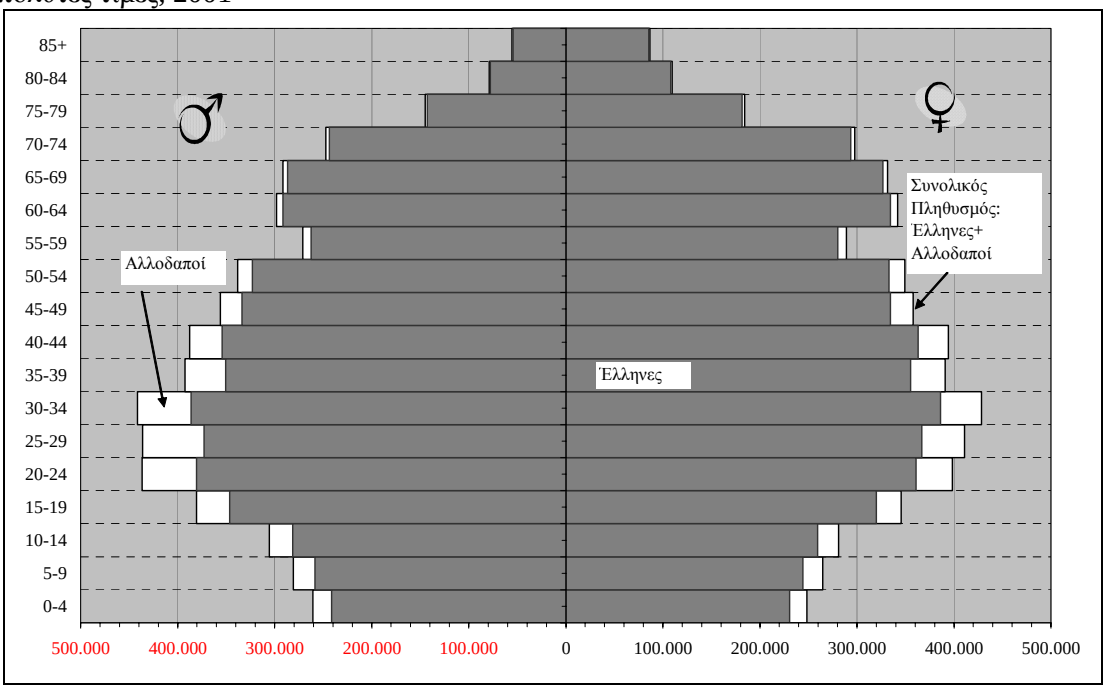

Πηγές: ΕΣΥΕ (2005), www.statistics.gr, Πίνακας 3 για την Eurostat, ίδιοι υπολογισμοί

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Οι πυραμίδες των ποσοστών στα **Διαγράμματα 10α** και **10β** απεικονίζουν την κατά ηλικία σύνθεση του πληθυσμού της Ελλάδας σε αντιπαράθεση με εκείνη των αλλοδαπών που απογράφηκαν το 2001 στην επικράτεια. Η διαφοροποίηση των δύο πληθυσμών είναι σαφής. Ο πληθυσμός της Ελλάδας, αρκετά ώριμος έως και γερασμένος έχει μορφή ήπιου 'αμφορέα' με σχετικά ομοιόμορφη ποσοστιαία κατανομή μεταξύ των διαφόρων ηλικιακών ομάδων του. Στο εσωτερικό αυτού του πληθυσμού, 'κρύβεται' ένας πληθυσμός με εντελώς διαφορετική δομή και σύνθεση, ο πληθυσμός των αλλοδαπών.

Διάγραμμα 12: Σύνθεση κατά ηλικιακή ομάδα, Συνολικός πληθυσμός και Έλληνες, Ελλάδα, ποσοστιαία σύνθεση, 2001

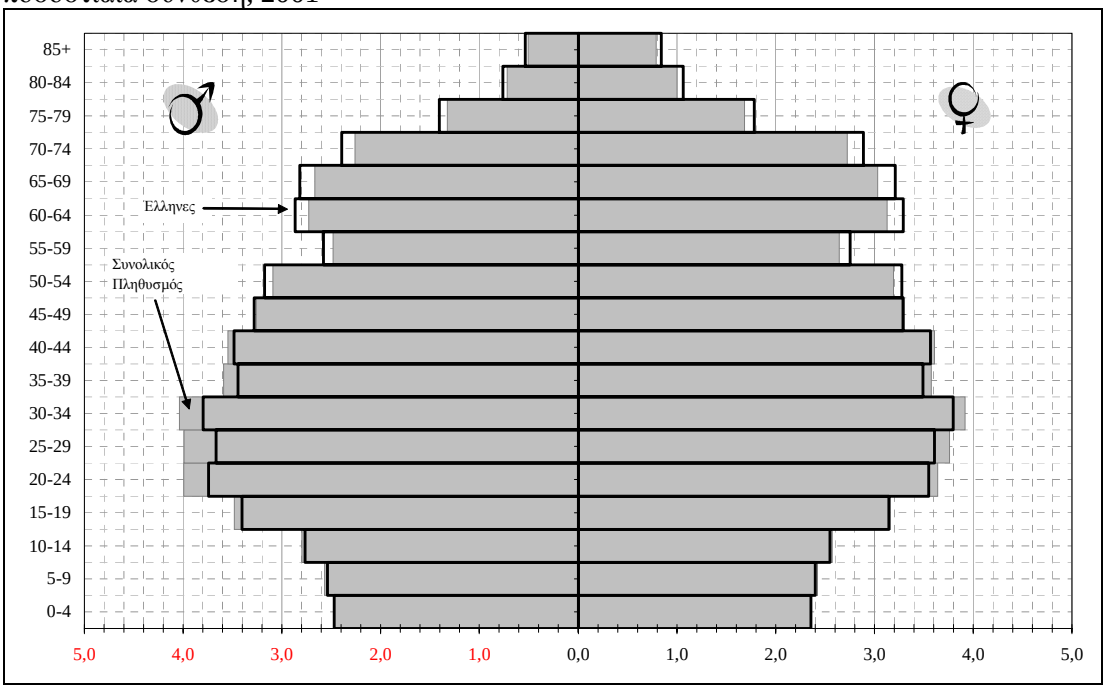

Πηγή: www.statistics.gr, Πίνακες για την Eurostat, Πίνακας 3, ίδιοι υπολογισμοί

Η διαφορά τους είναι εμφανής και ιδιαίτερα έντονη, καθώς ο πληθυσμός των αλλοδαπών έχει τη μορφή πολύ κλειστής 'σβούρας' διογκωμένης στη μέση, ιδιαίτερα προς την πλευρά των ανδρών. Η υψηλότερη συγκέντρωση πληθυσμού εντοπίζεται σε άτομα παραγωγικής ηλικίας, κυρίως 20-39 ετών. Μετά την ηλικία των 55 ετών τα ποσοστά είναι χαμηλά και βαίνουν ταχέως μειούμενα με το πέρασμα σε μεγαλύτερες ηλικίες. Όσο δε αφορά το νεανικό τμήμα της πυραμίδας, δηλαδή τον πληθυσμό κάτω των 20 ετών, το ειδικό του βάρος είναι συγκριτικά χαμηλό, υψηλότερο ωστόσο από το αντίστοιχο του συνολικού πληθυσμού στις ίδιες ηλικίες.

Συνεπώς, ο πληθυσμός της Ελλάδας είναι σε σημαντικό βαθμό πολύ-εθνικός με τον κύριο όγκο των ξένων να αποτελούν οικονομικούς μετανάστες από τις πρώην σοσιαλιστικές χώρες και κυρίως από την Αλβανία (65%). Τόσο οι προερχόμενοι από χώρες της Βαλκανικής (65,6%), όσο και εκείνοι που προέρχονται από δημοκρατίες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης (9,7%) είναι ουσιαστικά οικονομικοί μετανάστες και 'ευθύνονται' για την διόγκωση τα πυραμίδας στις

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

παραγωγικές ηλικίες. Όσον αφορά όμως τους αλλοδαπούς που προέρχονται από τις ανεπτυγμένες χώρες της Δύσης (Ε.Ε., Η.Π.Α., Καναδάς, Αυστραλία: 13,3%) η μορφή της μετεγκατάστασής τους διαφέρει σημαντικά από αυτήν των οικονομικών μεταναστών (βλ. και **Διάγραμμα 13**). Γενικώς πρόκειται για άτομα ηλικιωμένα που βρίσκονται σε ηλικία σύνταξης κι είτε είναι πολίτες της Ε.Ε., είτε είναι ελληνικής καταγωγής. Αυτό το τμήμα των αλλοδαπών είναι που εμφανίζεται στην κορυφή της πυραμίδας (όπως ευκρινέστερα φαίνεται στο **Διάγραμμα 11**).

Στο σημείο αυτό, πέρα από την διαπίστωση ότι οι δομές των υπο-πληθυσμών που ζουν στην Ελλάδα είναι διαφορετικές, τίθεται το ερώτημα κατά πόσο η έλευση και η παραμονή στη χώρα ατόμων που προήλθαν από το εξωτερικό επηρεάζει τη δομή του πληθυσμού της. Παρουσιάζεται λοιπόν η ποσοστιαία η πυραμίδα των ηλικιών του πληθυσμού της χώρας από τον οποίο έχουν αφαιρεθεί τα άτομα αλλοδαπής προέλευσης και συγκρίνεται με την πυραμίδα του συνολικού πληθυσμού. Μεθοδολογικά, χρησιμοποιούμε ένα υπο-πληθυσμό (των Ελλήνων) για να υπολογίσουμε κατά πόσο η παρουσία αλλοδαπών μεταναστών επέδρασε στην μορφή της πυραμίδας του πληθυσμού της Ελλάδας.

Υπάρχουν τρεις γενικές παρατηρήσεις που αφορούν τη μορφή του **Διαγράμματος 12** το οποίο αναπαριστά τις πυραμίδες αυτών των πληθυσμών. Η μία είναι η διαφοροποίηση που παρουσιάζεται στις ηλικιακές ομάδες 20-34 ετών και κυρίως για τους άνδρες και η άλλη αφορά τη διαφορετικότητα η οποία οφείλεται στην έλλειψη και όχι στην παρουσία πληθυσμών από το εξωτερικό στις ηλικίες άνω των 55 ετών. Τέλος, ένα σημαντικό σχόλιο αφορά τις ηλικιακές ομάδες 0-20 ετών, για τις οποίες παρά το γεγονός ότι η ποσοστιαία κατανομή των δύο πληθυσμών διαφοροποιείται μεταξύ τους (βλ. και **Διάγραμμα 10**), ο αριθμός τους είναι τόσο περιορισμένος ώστε δεν επηρεάζει την ποσοστιαία κατανομή του συνολικού πληθυσμού (**Διάγραμμα 12**).

Στον **Πίνακα 14** συνοψίζονται οι δομικοί δείκτες που περιγράφουν τη σύνθεση του συνολικού πληθυσμού και του πληθυσμού των Ελλήνων, καθώς και η ποσοστιαία διαφορά τους. Με τον τρόπο αυτόν επιτυγχάνεται η σύγκριση ανάμεσα στην κατά ηλικία κατανομή αυτών των δύο πληθυσμών, σύγκριση η οποία έμμεσα οδηγεί στην καταγραφή της επίδρασης των αλλοδαπών στη δομή του πληθυσμού της χώρας. Η παρουσία των αλλοδαπών επέδρασε πολλαπλώς στη δομή του Ελληνικού πληθυσμού. Αρχικά, διαπιστώνεται η αύξηση κατά 1,5% στην αναλογία των φύλων υπέρ των ανδρών, κάτι αναμενόμενο αν αναλογιστεί κανείς τον οικονομικό χαρακτήρα του κύριου όγκου των μετακινήσεων. Παρατηρείται επίσης, ότι ενώ οι ηλικίες που συγκεντρώνεται η πλειονότητα των αλλοδαπών (15-44 ετών) αυξάνονται κατά 3,7%, οι ηλικίες των 65 ετών και άνω, έμμεσα, επηρεάζονται περισσότερο με την αναλογική τους μείωση κατά 5,6%. Ταυτόχρονα, η αύξηση κατά 0,8% των 0-14 ετών σε συνδυασμό με τη μείωση των ηλικιωμένων προκαλούν μείωση του δείκτη γήρανσης κατά 6,3%.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Οι δείκτες εξάρτησης μειώνεται επίσης (κατά 3,9%) μέσω των σχετικών αυξομειώσεων των συστατικών του στοιχείων: οι ηλικίες 0-14 ετών διογκώθηκαν κατά 0,8%, αυτές των 65 ετών και άνω μειώθηκαν κατά 5,6%, ενώ οι ηλικίες 15-64 ετών αυξήθηκαν ελαφρώς κατά 1,3%. Τέλος, ο δείκτης αντικατάστασης παρουσίασε σχετική αύξηση κατά 6,6%.

Πίνακας 14: Ποσοστιαία (%) επίδραση της παρουσίας των αλλοδαπών σε επιλεγμένους δομικούς δείκτες του πληθυσμού της Ελλάδας

Δομικοί Δείκτες	**Συνολικός Πληθυσμός**	**Έλληνες**	**Αλλοδαποί**	**Δ% (Συνολικός πληθυσμός-Έλληνες)**
Αναλογία φύλων (άνδρες(%)/γυναίκες)	98,03	96,57	119,88	1,5%
Δείκτης γήρανσης: (65+(%))/(0-14)	111,34	118,83	21,20	-6,3%
Δείκτης αντικατάστασης: (15-19)/(60-64)	113,43	106,45	424,10	6,6%
Δείκτης εξάρτησης: ((0-14)+(65+))(%) /(15-64)	46,59	48,50	25,10	-3,9%
(0-14)(%)/Σύνολο	15,04	14,92	16,56	0,8%
(15-44)(%)/Σύνολο	44,38	42,78	65,73	3,7%
(45-64)(%)/Σύνολο	23,84	24,56	14,20	-2,9%
(15-64)(%)/Σύνολο	68,22	67,34	79,93	1,3%
(65+)(%)/Σύνολο	16,74	17,74	3,51	-5,6%

Πηγή: www.statistics.gr, Πίνακες για την Eurostat, Πίνακας 3, ίδιοι υπολογισμοί

Επίσης, αν εξεταστεί η επίδραση της παρουσίας των αλλοδαπών επί του συνόλου του παραγωγικού τμήματος του πληθυσμού (15-64 ετών) αυτή δεν φαίνεται αξιόλογη. Εάν όμως ο πληθυσμός αυτός επιμεριστεί στα τμήματα 15-44 και 45-64 ετών αναδεικνύεται σημαντική εσωτερική διαφοροποίηση: Η ομάδα 15-44 ετών αυξήθηκε κατά 3,7%, ενώ η 45-64 ετών μειώθηκε κατά 2,9%. Έτσι το σύνολο των διαφοροποιήσεων οδηγεί σε μικρή σχετικά αύξηση του ποσοστού του πληθυσμού παραγωγικής ηλικίας.

Συμπερασματικά, ως προς την επίδραση στην κατά ηλικία και φύλο σύνθεση του πληθυσμού της χώρας, αρχικά διαπιστώνεται ότι στον ίδιο γεωγραφικό χώρο (της Ελλάδας) φιλοξενούνται δύο τελείως διαφορετικού τύπου πληθυσμοί. Ο ένας είναι μάλλον ώριμος έως γηρασμένος, ενώ ο δεύτερος έχει τη μορφή σβούρας διογκωμένης στη μέση και συρρικνωμένης στα δύο άκρα. Η επίδραση των αλλοδαπών στο γενικό πληθυσμό εξαρτάται από το ειδικό βάρος τους σε κάθε ηλικιακή ομάδα και τις σχετικές συγκεντρώσεις. Μετράται δε έμμεσα μέσω της σύγκρισης του συνολικού πληθυσμού και του πληθυσμού των Ελλήνων: η διαφορά τους οφείλεται στην παρουσία των αλλοδαπών. Τα αποτελέσματα της σύγκρισης κατέδειξαν χαμηλού βαθμού επίδραση στις ηλικιακές ομάδες στις οποίες συγκεντρώνονται οι αλλοδαποί (στο κέντρο της 'σβούρας', δηλαδή 15-44 ετών). Έκπληξη προκαλεί ωστόσο το γεγονός ότι η κατανομή του πληθυσμού

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

επηρεάστηκε περισσότερο έμμεσα μέσω της μείωσης του ειδικού βάρους των ομάδων των ηλικιωμένων των 65 ετών και άνω. Έτσι, η μέγιστη τιμή επίδρασης ήταν η κατά 6,3% μείωση του δείκτη γήρανσης, η οποία όμως δεν οφείλεται στην αύξηση των ηλικιακών ομάδων 0-14 ετών (πιο νεανικός πληθυσμός), αλλά στην έλλειψη από τον πληθυσμό των αλλοδαπών των ηλικιωμένων των 65 ετών και άνω.

3.6 Τα δομικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού της Ελλάδας και ο Ευρωπαϊκός χώρος, 1950 και 2000: συγκριτικά δεδομένα

Εισαγωγή

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) είναι ένα σύνολο δημοκρατικών χωρών, οι οποίες λειτουργούν σε ένα δεσμευτικό πλαίσιο με στόχο τη συνεργασία τους για την ειρήνη και την ευημερία. Η ΕΕ δεν αποτελεί κράτος, ενώ ταυτόχρονα έχει ορισμένες εξουσίες τις οποίες της έχουν εκχωρήσει τα κράτη μέλη με στόχο τη λήψη δημοκρατικών αποφάσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο για συγκεκριμένα θέματα κοινού ενδιαφέροντος. Η από κοινού άσκηση εθνικής κυριαρχίας μέσω αυτής της διαδικασίας των θεσμικών εκχωρήσεων αποκαλείται επίσης ‘Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση’.

Η ιστορική πορεία της Ε.Ε. ξεκινά μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο στον οποίο και οφείλει τη γέννηση της, την ιδέα της ύπαρξής της. Ο σχεδιασμός της είχε ως στόχο την αποτροπή ενός παρόμοιου αιματηρού και καταστροφικού πολέμου. Ο Γάλλος υπουργός εξωτερικών Robert Schuman διατύπωσε την ιδέα αυτή στις 9 Μαΐου 1950, μια ημερομηνία η οποία γιορτάζεται κάθε χρόνο σαν η Ημέρα της Ευρώπης και έχει γενέθλιο χαρακτήρα για αυτήν.

Όσον αφορά τις χώρες που απαρτίζουν την ΕΕ, αρχικά ήταν μόνο έξι: Το Βέλγιο, η Γερμανία, η Γαλλία, η Ιταλία, το Λουξεμβούργο και η Ολλανδία. Το 1973 προστέθηκαν η Δανία, η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο, το 1981 η Ελλάδα, το 1986 η Ισπανία και η Πορτογαλία, το 1995 η Αυστρία, η Φινλανδία και η Σουηδία. Το 2004 πραγματοποιήθηκε η μεγαλύτερη διεύρυνση ποτέ με την ένταξη δέκα νέων κρατών.

Ένα καθοριστικό στάδιο για την υλοποίηση της συντελούμενης διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης ολοκληρώθηκε στις 16 Απριλίου 2003, με την υπογραφή στην Αθήνα της συνθήκης προσχώρησης των δέκα χωρών (Εσθονία, Κύπρος, Λετονία, Λιθουανία, Μάλτα, Ουγγαρία, Πολωνία, Σλοβακία, Σλοβενία και Τσεχική Δημοκρατία) οι οποίες είχαν ολοκληρώσει τις σχετικές διαπραγματεύσεις με την Ένωση ήδη από το Δεκέμβριο 2002. Επίσης, ξεκίνησε η διαδικασία επικύρωσης της συνθήκης, η οποία οδήγησε στην ένταξη των χωρών από την 1^{η} Μαΐου του 2004, όπως είχε προβλεφθεί από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης το Δεκέμβριο του 2002 (Europa, 2005, Κυπριακή Δημοκρατία, 2005).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Οι επιδράσεις από την ένταξη της χώρας μας στην ΕΕ είναι ιδιαίτερα σημαντικές και ορισμένες από αυτές έχουν μη αναστρέψιμο χαρακτήρα. Για παράδειγμα, αναφέρονται οι ευρωπαϊκές επιχορηγήσεις με στόχο την ανάπτυξη των βασικών υποδομών της χώρας (οδικού, σιδηροδρομικού, ενεργειακού κ.ά. δικτύων) και η ενσωμάτωση της χώρας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση με την υιοθέτηση του ευρώ (€) ως εθνικό νόμισμα. Επιπλέον, η πορεία της Ελλάδας προς την 'Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση' πέρα από τις οικονομικές επιπτώσεις έχει και δικονομικές, πολιτισμικές και πολιτιστικές επιρροές. Μάλιστα, η πρόταση για ψήφιση 'Ευρωπαϊκού Συντάγματος' παρά την ατυχή της κατάληξη με το 'όχι' των Γάλλων την άνοιξη του 2005, υποδεικνύει ένα ρεύμα σκέψης το οποίο θέλει την Ευρώπη ακόμα ισχυρότερη πολιτικά. Στα πλαίσια αυτά είναι σημαντική η μελέτη της βασικής σύνθεσης του πληθυσμού των χωρών που απαρτίζουν τον οργανισμό αυτόν και ταυτόχρονα η σχετική θέση της Ελλάδας σε σύγκριση μαζί τους.

3.6.1 Η πορεία των πληθυσμών των 25 κρατών της ΕΕ και η Ελλάδα μεταπολεμικά

Η αύξηση του πληθυσμού της Ευρώπης, θεαματική κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα, επιβραδύνθηκε δραματικά στο τελευταίο τέταρτο του εικοστού. Τον 21^{ο} αιώνα, με τα τρέχοντα δημογραφικά καθεστώτα της χαμηλής γονιμότητας, πολλές χώρες αναμένεται να αρχίσουν να μειώνουν τον πληθυσμό τους ιδιαίτερα μετά το 2030. Οι περεταίρω βελτιώσεις στα προσδόκιμα ζωής, θα οδηγήσουν – εν απουσία αύξησης της γονιμότητας – μόνο σε μια αναβολή της μείωσης αυτής κατά μία ή δύο δεκαετίες. Η κατάσταση αυτή εκ των πραγμάτων ισχυροποιεί τη σημασία των μεταναστευτικών ρευμάτων τόσο από τρίτες χώρες, όσο και στο εσωτερικό της Ευρώπης (Council of Europe, 2002b:7).

Η χώρα μας, πληθυσμιακά, δεν αποτελεί μια ευρωπαϊκή υπερδύναμη. Με σχεδόν 11 εκατομμύρια πληθυσμό, το 2000, βρίσκεται στην όγδοη θέση σε φθίνουσα κατάταξη των 25 ευρωπαϊκών χωρών (βλ. και **Διάγραμμα 13)**. Ως προς την τάξη μεγέθους της συμπλέει με τέσσερις ακόμη χώρες: το Βέλγιο, την Ουγγαρία, την Πορτογαλία και τη Σουηδία είναι οι χώρες με τις οποίες Ελλάδα πλησιάζει αριθμητικά και όχι φυσικά ως προς τα ιδιαίτερα επιμέρους δομικά τους χαρακτηριστικά. Η χώρα μας αποτελεί μόλις το 2,4% του πληθυσμού της Ένωσης. Οι πρώτες 7 χώρες (Γερμανία, Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιταλία, Ισπανία, Πολωνία και Ολλανδία) φιλοξενούν το 78% του ευρωπαϊκού πληθυσμού ενώ οι υπόλοιπες 18 μόλις το 22%. Διακρίνεται συνεπώς σημαντική πληθυσμιακή ανισοκατανομή μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών (βλ. και Β. Κοτζαμάνης, 1986, 2005β).

Όμως η αριθμητική κατάταξη των απολύτων αριθμών δεν αναδεικνύει τους ιδιαίτερους δομικούς σχηματισμούς των επιμέρους ευρωπαϊκών κρατών - μελών. Για τον λόγο αυτό θεωρείται αναγκαία η εξέταση δεικτών που περιγράφουν την εσωτερική διάρθρωση των πληθυσμών αυτών, ενώ ταυτόχρονα επιτρέπουν την διαχωρική και διαχρονική τους σύγκριση.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Επιλέχθηκε για το σκοπό αυτό η ποσοστιαία κατανομή του πληθυσμού σε μεγάλες ηλικιακές ομάδες (0 - 14, 15 - 64, 65+ ετών). Καθεμία από αυτές εκφράζει ορισμένα κοινωνικά και οικονομικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού: Η πρώτη τις νεανικές ομάδες, η δεύτερη τις παραγωγικές και η τρίτη τους ηλικιωμένους με όσες κοινωνικές, ποιοτικές προεκτάσεις μπορεί να μας δώσει αυτή η κατανομή.

Ο χρόνος που επιλέχθηκε ως πεδίο σύγκρισης του πληθυσμού των 25 αυτών χωρών είναι το δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα εξεταζόμενο κατά δεκαετία. Πηγή των δεδομένων η Γενική Γραμματεία του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, και το τμήμα Οικονομικών και Κοινωνικών και Θεμάτων (Department of Economic and Social Affairs) μέσω του διαδικτύου. Με στόχο την καλύτερη ανάγνωση των αποτελεσμάτων, στα διαγράμματα που ακολουθούν (**14α** έως **14δ**) οι χώρες της Ευρώπης διαχωρίζονται σε τέσσερις κατηγορίες με γεωγραφικά κριτήρια (βλ. και **Πίνακα 11**). Αναλυτικότερα, οι χώρες διαχωρίστηκαν στις εξής τέσσερις ομάδες: Στην πρώτη ομάδα ανήκουν οι χώρες της βόρειας και δυτικής Ευρώπης, στη δεύτερη της κεντρικής Ευρώπης και οι Σκανδιναβικές, στην τρίτη οι Μεσογειακές και στην τέταρτη οι χώρες της ανατολικής Ευρώπης και της Βαλτικής που ενσωματώθηκαν πρόσφατα (1/5/2004) στην Ένωση. Επικεντρώνοντας σε κάθε μια ομάδα χωρών, συγκρίνουμε την εξέλιξη των προαναφερόμενων δομικών δεικτών από το 1950 έως το 2000 μεταξύ τους και σε σχέση με την Ελλάδα.

Η ανάλυση ξεκινά με την εξέλιξη του ποσοστού των νέων 0 - 14 ετών στη διάρκεια των πενήντα μεταπολεμικών ετών του εικοστού αιώνα. Μια άμεση διαπίστωση αφορά τη σημαντική μείωση αυτού του ποσοστού για όλες τις χώρες, πτώση η οποία στις περισσότερες περιπτώσεις φτάνει στον υπό - διπλασιασμό του δείκτη (**Διάγραμμα 14α**). Στις τρεις πρώτες κατηγορίες χωρών, και για τις περισσότερες από αυτές (οι εξαιρέσεις θα αναφερθούν στη συνέχεια) υπήρξε μια αύξηση στις μεταπολεμικές δεκαετίες η οποία οφειλόταν στην προσωρινή διόγκωση των γεννήσεων (baby-boom). Από το 1980 και μετά η μείωση του δείκτη γίνεται ιδιαίτερα αισθητή και απότομη. Στην τέταρτη ομάδα χωρών, η κατάρρευση φαίνεται ότι ξεκινά με μια δεκαετία καθυστέρηση, από το 1990 και μετά. Χώρες που ξεχωρίζουν για τα μεγάλα ποσοστά των νέων τους ιδιαίτερα τη δεκαετία ΄50 και ΄60 είναι η Ιρλανδία, η Ολλανδία, η Φινλανδία, η Κύπρος, η Ισπανία, η Πολωνία και η Σλοβακία. Η Ιρλανδία επιπλέον έχει διαφορετική πορεία στο χρόνο από όλες τις υπόλοιπες χώρες, διατηρώντας σχετικά υψηλότερες τιμές του ποσοστού των νέων της έως και το 2000, πιθανότατα λόγω αυξημένης γονιμότητας σε σχέση με τις υπόλοιπες.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Διάγραμμα 13: Πληθυσμός των 25 χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 1950, 2000

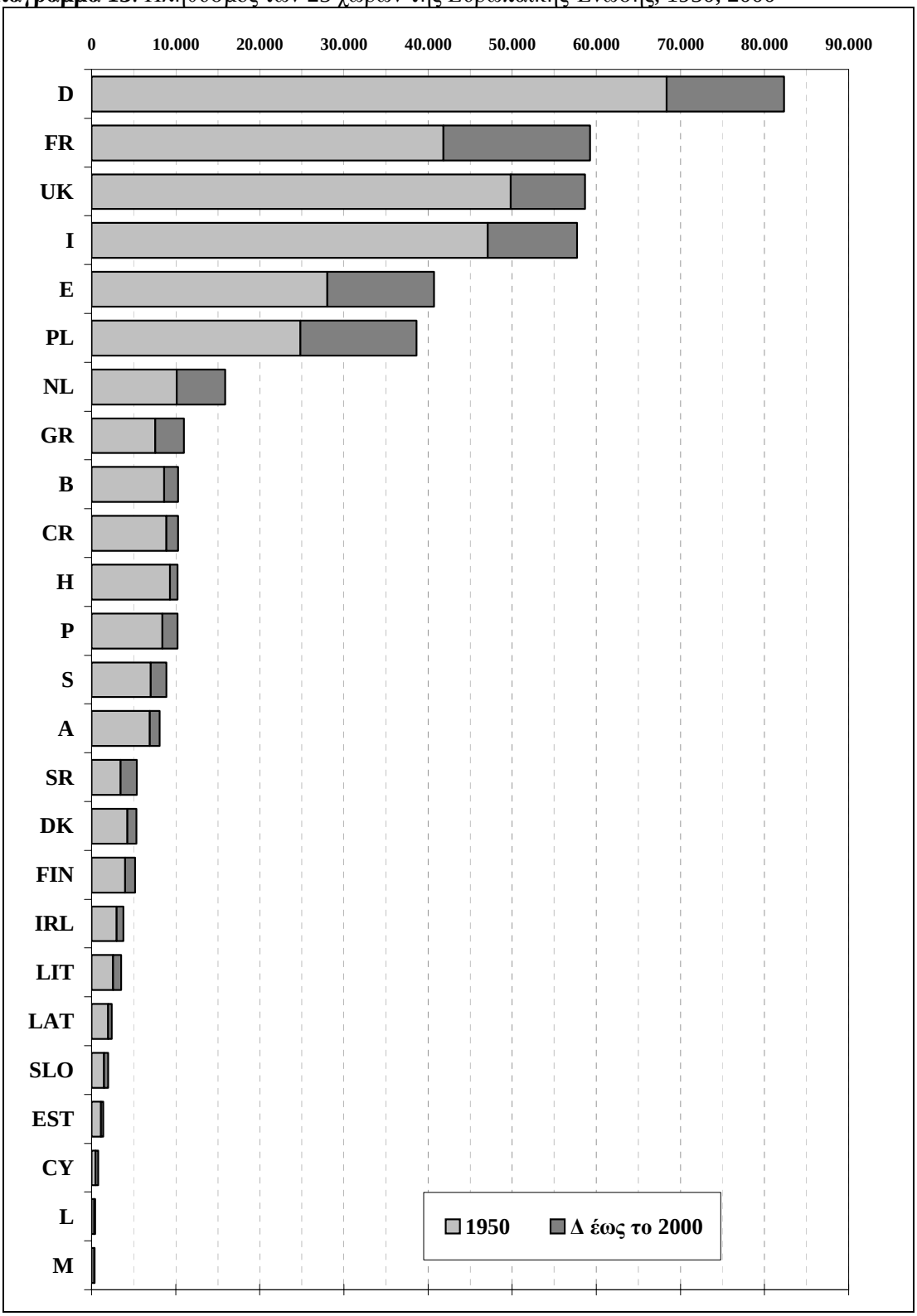

Πηγή: Population Division of the Department of Economic and Social Affairs of the United Nations Secretariat, World Population Prospects: The 2004 Revision and World Urbanization Prospects: The 2003 Revision, http://esa.un.org/unpp, 07 July 2005; 10:09.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 15: Κατανομή των 25 Ευρωπαϊκών κρατών μελών της ΕΕ, σε τέσσερις κατηγορίες

	Ομάδα Α			**Ομάδα Β**			**Ομάδα Γ**			**Ομάδα Δ**	
1	Βέλγιο	B	7	Αυστρία	A	13	Ελλάδα	GR	19	Εσθονία	EST
2	Γαλλία	F	8	Γερμανία	D	14	Ισπανία	E	20	Λετονία	LAT
3	Ηνωμένο Βασίλειο	UK	9	Δανία	DK	15	Ιταλία	I	21	Λιθουανία	LIT
4	Ιρλανδία	IRL	10	Σλοβενία	SLO	16	Κύπρος	CY	22	Ουγγαρία	H
5	Κάτω Χώρες	NL	11	Σουηδία	S	17	Μάλτα	M	23	Πολωνία	PL
6	Λουξεμβούργο	L	12	Φινλανδία	FIN	18	Πορτογαλία	P	24	Σλοβακική Δημοκρατία	SR
									25	Τσέχικη Δημοκρατία	CR

Πηγή: Council of Europe (2002)

Πέρα από την κοινή πτωτική πορεία του δείκτη, διαπιστώθηκε σχετική ομοιογένεια στο εσωτερικό των τεσσάρων ομάδων η οποία όμως έχει και τις εξαιρέσεις της. Αναλυτικότερα, η πρώτη ομάδα έχει ένα προφίλ εξέλιξης εντελώς διαφορετικό από αυτό της Ελλάδας η οποία δεν γνώρισε στο σύνολο της τη μεταπολεμική έξαρση των γεννήσεων (baby-boom). Οι χώρες αυτές (με εξαίρεση την Ιρλανδία και τη Φινλανδία) έχουν τη μέγιστη τιμή της συμμετοχής των νέων τους στον πληθυσμό το 1970. Έπειτα, και με εξαίρεση την Ιρλανδία και τη Γαλλία παρουσιάζουν την ελάχιστη τιμή τους στο 1990 ενώ εμφανίζεται μια τάση ανάκαμψης στη συνέχεια, το 2000.

Η Γαλλία, η Ιρλανδία και η Ελλάδα έχουν το κοινό χαρακτηριστικό ότι δεν εμφανίζουν, στο τέλος του αιώνα καμία τάση αύξησης του ποσοστού των νεανικών ομάδων του πληθυσμού τους. Η Ελλάδα δε, το 2000 καταλήγει να έχει το μικρότερο ποσοστό νεανικών ηλικιακών ομάδων, παρά το γεγονός ότι στην παρελθούσα πορεία ο δείκτης της αυτός ήταν υψηλότερος από τις περισσότερες από τις χώρες της πρώτης ομάδας (εκτός Ολλανδίας και Ιρλανδίας).

Η δεύτερη ομάδα χωρών παρουσιάζει αρκετά κοινά χαρακτηριστικά με την πρώτη αν εξαιρεθούν η Αυστρία και η Γερμανία, οι οποίες μόλις το 1970 εμφανίζουν μια σύντομη ανάκαμψη στην εξ΄ αρχής αρνητική πορεία του δείκτη αυτού ‘νεανικότητας’ του πληθυσμού. Το 2000, όλες οι χώρες της ομάδας αυτής παρουσιάζουν ομαλότερη αρνητική κλίση απ΄ ότι η Ελλάδα. Όπως και στην προηγούμενη περίπτωση ο αιώνας τελειώνει με την Ελλάδα να έχει μικρότερο ποσοστό νέων από τις χώρες της κεντρικής Ευρώπης και τις Σκανδιναβικές, κάτι που παρουσιάστηκε όμως από το 1990 και μετά.

Στις μεσογειακές και ανατολικές χώρες της Ευρώπης (τρίτη και τέταρτη ομάδα χωρών), η τάση ανάκαμψης του δείκτη το 2000 δεν εμφανίζεται. Στη Μεσόγειο, η Ελλάδα παρουσιάζει τις χαμηλότερες τιμές του δείκτη για όλο το χρονικό διάστημα (1950-00) με εξαίρεση την Ιταλία, και την Ισπανία στην αρχή και το τέλος της περιόδου. Θα μπορούσε να πει κανείς ότι το προφίλ

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

της εξέλιξης του ποσοστού των νέων της Ελλάδας πλησιάζει με τις υπόλοιπες χώρες της Μεσογείου. Η Ισπανία και η Πορτογαλία παρουσιάζουν ελαφρώς διαφορετικό προφίλ, καθώς εμφανίζουν αύξηση το 1970 και το 1980, ενώ η Κύπρος και Μάλτα δημιουργούν μια ακόμη υπο-ομάδα στη Μεσόγειο όσον αφορά την πορεία των νεανικών ομάδων του πληθυσμού τους στο χρόνο.

Η τέταρτη ομάδα χωρών της ανατολικής Ευρώπης παρουσίασε διαφορετικό χαρακτήρα και από τις τρεις υπόλοιπες κατηγορίες χωρών. Και αυτής της ομάδας το εσωτερικό διαφοροποιείται καθώς υπάρχουν χώρες που δεν παρουσίασαν μεταπολεμικά αύξηση των γεννήσεών τους (baby-boom). Οι χώρες αυτές είναι οι χώρες της Βαλτικής, Εσθονία, Λετονία και Λιθουανία. Ακόμη, υπάρχουν δύο χώρες με έντονη αύξηση των νέων τους το 1960 (Πολωνία και Σλοβακία), δευτερευόντως δε η Ουγγαρία και η Τσεχία. Όλες οι χώρες της ομάδας αυτής παρουσιάζουν διακυμάνσεις, έχουν τάση κοινή προς τη μείωση, ενώ η Ελλάδα στο τέλος που εικοστού αιώνα εμφανίζει χαμηλότερη τιμή του δείκτη από όλες αυτές. Αξιοσημείωτη τέλος είναι η ομοιότητα που εμφανίζει η πορεία του δείκτη ανάμεσα στην Ελλάδα και τη Σλοβενία, τη μόνη βαλκανική χώρα που εντάχθηκε στην Ένωση προσφάτως.

Η διεξοδική ανάλυση των ηλικιών αυτών έχει μεγάλη σημασία καθώς οι ομάδες αυτές τροφοδοτούνται από τις γεννήσεις. Η σημαντική τους καθολική πτώση υποδεικνύει τη γενική μείωση της γονιμότητας στην Ευρώπη στο δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα. Αρκετές χώρες, ειδικά της δυτικής και κεντρικής Ευρώπης (εκτός τις σκανδιναβικές), αλλά και η Κύπρος, η Μάλτα, η Πολωνία και η Σλοβακία, παρουσίασαν μεταπολεμικά αύξηση των γεννήσεων τους (baby-boom), γεγονός που αντικατοπτρίζεται στον δείκτη, ο οποίος αυξάνεται είτε το 1960 ή και αργότερα, το 1970 και το 1980. Στις ελάχιστες χώρες που δεν είχαν παρουσιάσει baby-boom ανήκε και η Ελλάδα της οποίας το προφίλ παρουσιάζει τις μικρότερες διακυμάνσεις με μια σταθερή, πτωτική πορεία η οποία δεν φαίνεται να ανακάμπτει τουλάχιστον μέχρι την αυγή του εικοστού πρώτου αιώνα.

Ταυτόχρονα, ως προς τη μείωση του δείκτη της χώρας μας σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες παρατηρείται μια περαιτέρω επιτάχυνση την τελευταία εικοσαετία με έμφαση τη δεκαετία 1990-00, κάτι το οποίο διαπιστώνεται από την τελευταία θέση που καταλαμβάνει στην κατάταξη του δείκτη η Ελλάδα σε όλες τις υπο-ομάδες των χωρών, ιδιαίτερα το 2000. Η μερική διαφοροποίηση στο εσωτερικό της τελευταίας ομάδας χωρών, αλλά και η τελική τους κατάληξη προς την πτώση της συμμετοχής των νεανικών τους ομάδων, αναδεικνύει τον νομοτελειακό χαρακτήρα του δημογραφικού μετασχηματισμού στον πανευρωπαϊκό χάρτη.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Διάγραμμα 14α: Ποσοστό (%) ηλικιών 0-14 ετών, ΕΕ 25, 1950-2000

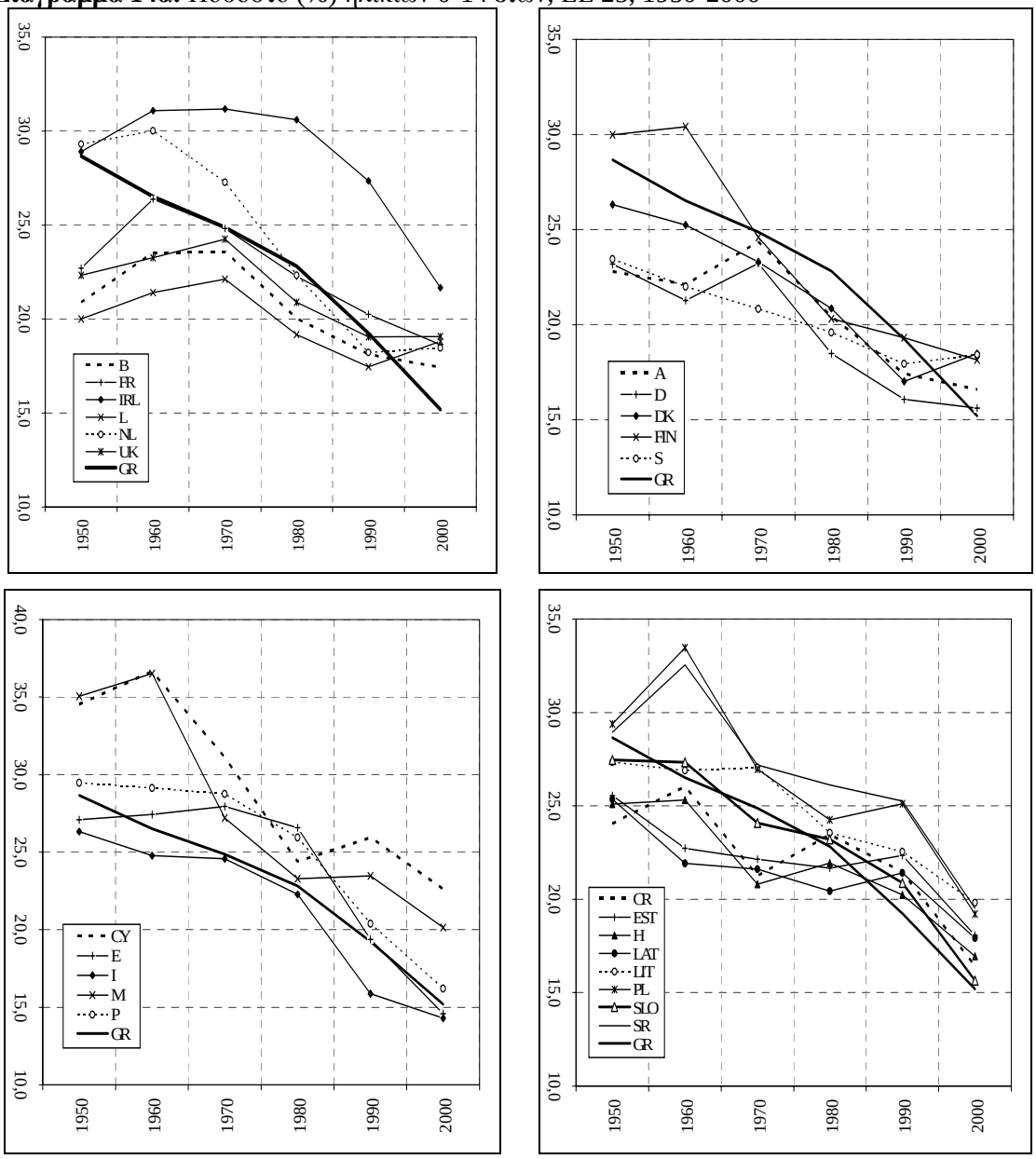

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Διάγραμμα 14β: Ποσοστό (%) ηλικιών 15-64 ετών, ΕΕ 25, 1950-2000

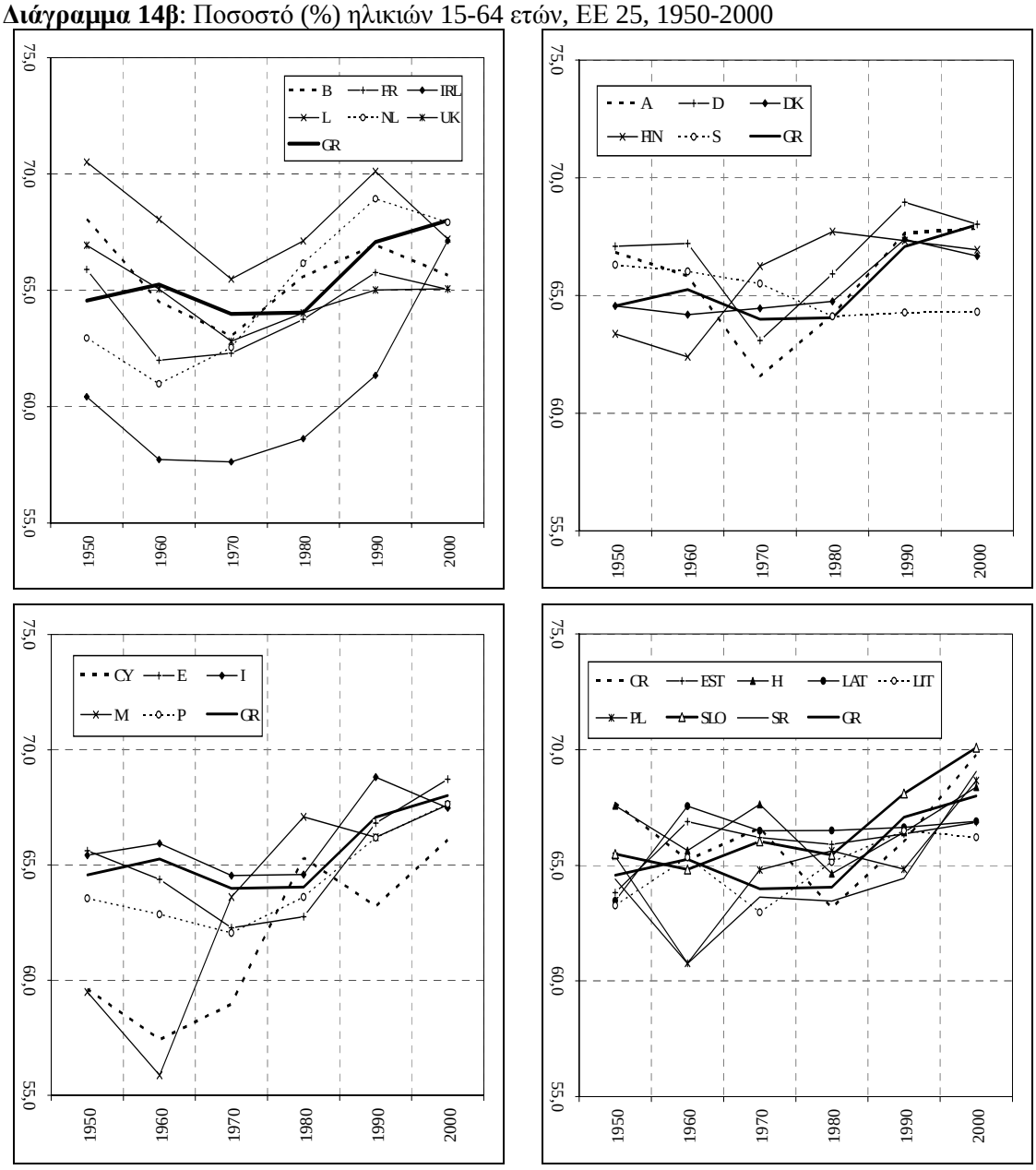

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Διάγραμμα 14γ: Ποσοστό (%) ηλικιών ≥65 ετών, ΕΕ 25, 1950-2000

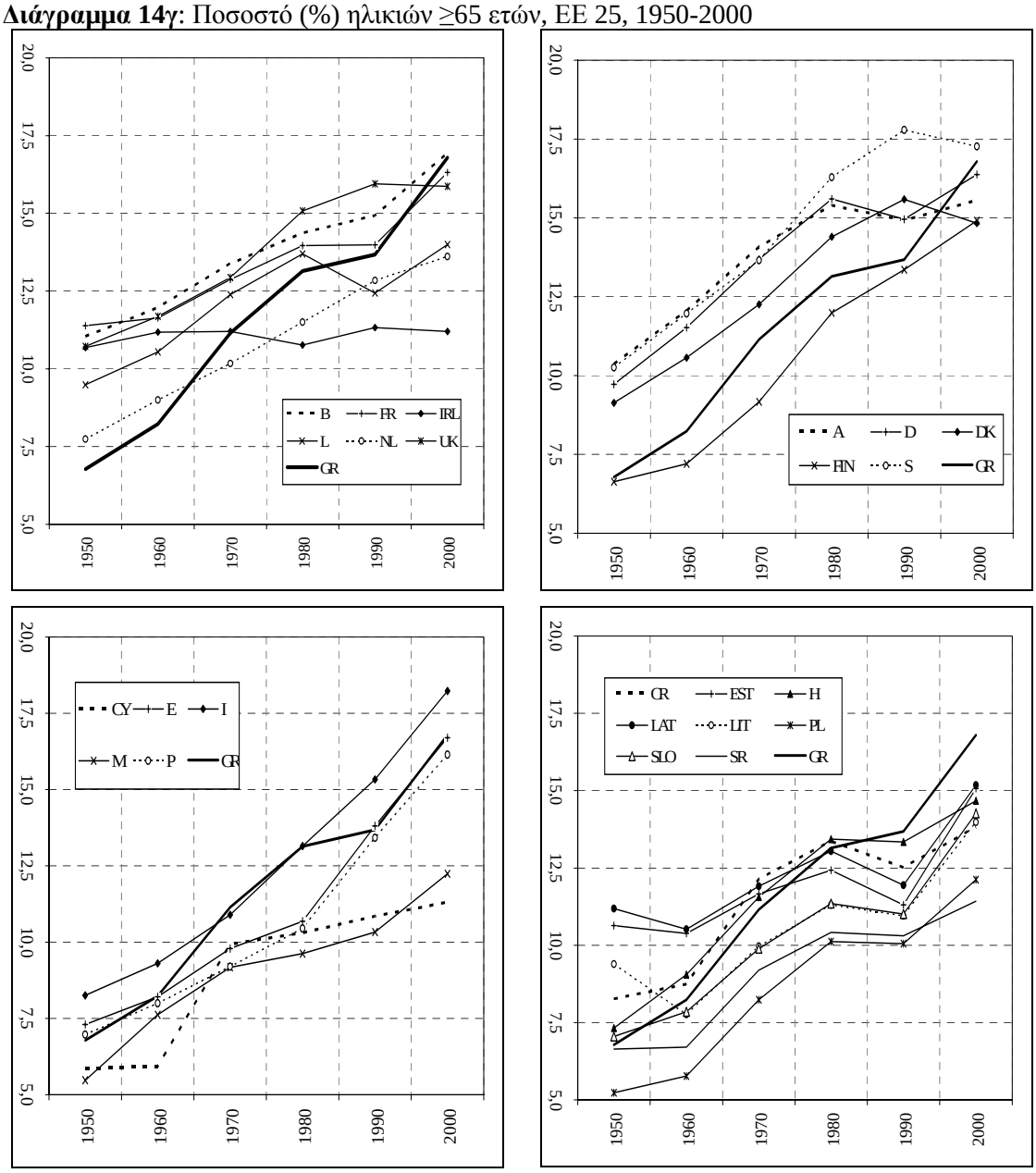

Πηγή διαγραμμάτων: Population Division of the Department of Economic and Social Affairs of the United Nations Secretariat, World Population Prospects: The 2004 Revision and World Urbanization Prospects: The 2003 Revision, http://esa.un.org/unpp, 07 July 2005; 10:09.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Στο επόμενο **Διάγραμμα (14β)** παρουσιάζεται η εξέλιξη της ποσοστιαίας κατανομής του δυνητικά ενεργού πληθυσμού των 25 χωρών της σύγχρονης ΕΕ από το 1950 έως και το 2000. Η πορεία του σε γενικές γραμμές μπορεί να θεωρηθεί ανοδική για το σύνολο των χωρών κατά την τελευταία εικοσαετία καθώς στο ξεκίνημα της μεταπολεμικής εποχής παρουσίασε σε αρκετές χώρες ύφεση. Αρχικά, η αύξηση των γεννήσεων (1950 - 1970) ενίσχυσε σε ορισμένες χώρες την ομάδα το 0 - 14 ετών και είχε ως έμμεσο αποτέλεσμα τη σχετική μείωση του δυνητικά ενεργού πληθυσμού. Η μείωση αυτή δε, θα υφίστατο ακόμη και αν ο παραγωγικός πληθυσμός των χωρών αυτών δεν είχε επηρεαστεί αριθμητικά από τις απώλειες και την καθυστέρηση των γεννήσεων του δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου[84]. Στη συνέχεια, το ποσοστό του δυνητικά ενεργού πληθυσμού παρουσίασε αύξηση καθώς το baby-boom των μεταπολεμικών δεκαετιών έδωσε πραγματική αριθμητική αύξηση στις παραγωγικές ηλικίες καθώς μεγάλωναν αυτές οι γενεές. Έτσι, ο δείκτης, εφόσον ένα ποσοστό πληθυσμού μεταφέρθηκε από τον παρονομαστή στον αριθμητή του, άλλαξε σημαντικά φορά, παίρνοντας αυξητική πορεία στις τελευταίες δεκαετίες του αιώνα.

Οι παραπάνω επισημάνσεις οι οποίες ισχύουν για το σύνολο των χωρών, εξειδικεύονται σε καθεμία από αυτές με διαφορετικό τρόπο. Στην πρώτη ομάδα, ενώ η πορεία του δείκτη είναι παρόμοια μεταξύ των χωρών, αλλά και της Ελλάδας, υπάρχει σημαντικό εύρος τιμών ανάμεσα στις διάφορες χώρες. Στο τέλος του αιώνα όμως εμφανίζουν σύγκλιση από μια αρχική απόσταση 10% περίπου μεταξύ τους, σε λιγότερο από 5% στο τέλος της περιόδου. Αξίζει να σημειωθεί ότι για όλες τις χώρες αυτές πλην της Ιρλανδίας (και της Ελλάδας δευτερευόντως) η αυξητική τάση της συμμετοχής του δυνητικά ενεργού πληθυσμού ανακόπτεται μετά το 1990.

Παρόμοια χαρακτηριστικά αλλά με μεγαλύτερη ανομοιογένεια παρουσιάζουν οι χώρες της κεντρικής Ευρώπης ως προς τις παραγωγικές τους ηλικίες, ενώ ταυτόχρονα το εύρος των τιμών του δείκτη είναι σταθερό κοντά στο 5% ήδη από τις αρχές της περιόδου. Εξαίρεση στο γενικό κανόνα η Σουηδία, ως η μόνη χώρα που μειώνει σταθερά τον δυνητικά ενεργό πληθυσμό της από το 1970 και μετά. Η Αυστρία και η Γερμανία εμφανίζουν κοινή συμπεριφορά αλλά και αυτές οι χώρες φαίνεται να ανακόπτουν την αυξητική πορεία των παραγωγικών τους ηλικιών προς το τέλος του εικοστού αιώνα.

Οι χώρες της Μεσογείου και της ανατολικής Ευρώπης αντίθετα δεν έχουν την ίδια κατάληξη με τη δυναμική των παραγωγικών τους ηλικιών να παραμένει ισχυρή στο τέλος της υπό εξέτασης περιόδου. Με εξαίρεση τη Μάλτα και την Κύπρο, οι υπόλοιπες μεσογειακές χώρες έχουν κοινή συμπεριφορά προς την αύξηση, με τα προαναφερόμενα δίπολα (Ελλάδα - Ιταλία) και (Ισπανία -

[84] Οι περισσότερες χώρες της περιοχής οι οποίες υπέστησαν σημαντικές πληθυσμιακές απώλειες κατά το Β΄ΠΠ (Β.Κοτζαμάνης, 2000:13).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πορτογαλία) να εξακολουθούν να ισχύουν μερικώς. Όσο για την τελευταία ομάδα χωρών, η τόσο μεγάλη ανομοιογένεια της μεταπολεμικά και μέχρι το 1990 - οπότε και εμφανίζονται κάποια σημάδια σύγκλισης προς την άνοδο- ένα μόνο πράγμα μπορεί να σημαίνει: τις διαφορετικές ιστορικές, πολιτικές και πολιτισμικές πορείες και τα γεγονότα τα οποία επηρέασαν τις παραγωγικές τους ηλικίες ποικιλοτρόπως. Κοινές πορείες για τις χώρες αυτές, μπορεί να εντοπίσει κανείς μετά το 1990 όσον αφορά την εξέλιξη του δυνητικά ενεργού τους πληθυσμού. Η Ελλάδα, όπως και στην περίπτωση των νεανικών ομάδων παρουσιάζει κάποια κοινά στοιχεία στην πορεία της με την Σλοβενία.

Παρατηρούμε λοιπόν ότι η ηλικιακή αυτή ομάδα του δυνητικά ενεργού πληθυσμού παρουσιάζει μεγαλύτερη ανομοιογένεια ως προς τη διευρωπαϊκή της κατανομή στο χώρο και το χρόνο από ότι στην περίπτωση της πτώσης της ηλικιακής ομάδας των νέων η οποία είχε καθολικό χαρακτήρα. Στις περισσότερες χώρες παρουσιάστηκε μια κάμψη ανάμεσα στο 1960 και το 1980. Στη συνέχεια η τάση στα τέλη του 20ου αιώνα διχοτομεί τις χώρες: αφενός εμφανίζεται μια τάση σταθεροποίησης στις δυτικές, βόρειες, κεντρικές και σκανδιναβικές, αφετέρου μια συνεχή αυξητική τάση στις υπόλοιπες και ιδιαίτερα τις μεσογειακές. Η Ελλάδα βρίσκεται σε μια μεσαία κατάσταση, χωρίς έντονες διακυμάνσεις, πολύ κοντά στην Ιταλία.

Εξάλλου, σύμφωνα με τις προβλέψεις του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (United Nations, 2000), οι παραγωγικές ηλικίες στην Ευρώπη (15-64 ετών) αναμένεται ότι θα αυξάνονται μέχρι το 2005, θα ακολουθήσει μια περίοδος σταθερότητας έως το 2010 και στη συνέχεια θα υπάρξει μείωση (Council of Europe, 2002b:14). Δεδομένης της μακροχρόνιας μείωσης του παραγωγικού δυναμικού της Ευρώπης και της αντικατάστασής του με ένα περισσότερο 'γερασμένο' εργατικό δυναμικό, της γήρανσης του πληθυσμού γενικότερα, την αύξηση του δείκτη εξάρτησης και την προβλεπόμενη αντίσταση στα εισερχόμενα μεταναστευτικά ρεύματα, προκύπτει ένα ερώτημα: θα επέλθει αύξηση στην προσφορά εργασίας; Θα μειωθεί, έως και θα εξαλειφθεί το φαινόμενο της ανεργίας καθώς οδεύουμε σε πολύ χαμηλούς δείκτες αντικατάστασης της εργασίας; Μόνο το μέλλον μπορεί να απαντήσει στην ερώτηση αυτήν.

Η συμμετοχή των ηλικιωμένων ως ποσοστό στο σύνολο του πληθυσμού των χωρών της Ευρώπης αυξάνει απρόσκοπτα και καθολικά από το 1950 και στο εξής (βλ. και **Διάγραμμα 14γ**). Το γεγονός αυτό οφείλεται σε δύο παραμέτρους κοινές για όλες τις χώρες της Ευρώπης. Η μία αφορά τη μείωση των γεννήσεων η οποία έχει ως άμεση συνέπεια τη μείωση του ειδικού βάρους των νεανικών ομάδων (0 - 14) στον πληθυσμό και ως έμμεση την αύξηση του ποσοστού των δύο άλλων ηλικιακών ομάδων.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Η άλλη, σχετίζεται με τη συνταρακτική βελτίωση στο μέσο όρο ζωής (βλ. και **Κεφάλαιο IV**), έως και 20 έτη η οποία αύξησε αριθμητικά τη συμμετοχή των ηλικιωμένων στον πληθυσμό όλων των χωρών της Ένωσης. Ο δείκτης αυτός του ποσοστού των ηλικιωμένων των 65 ετών και άνω κάθε χώρας συμπληρώνει το δομικό προφίλ της καθώς αθροίζοντας τον με τους δύο προηγούμενους φτάνει το 100% του πληθυσμού της.

Οι διαφορές ανάμεσα στις επιμέρους οι ομάδες χωρών δεν αφορούν τόσο τις χρονικές διακυμάνσεις του δείκτη αλλά περισσότερο την κλίση και το εύρος των καμπυλών. Στην πρώτη ομάδα, όπως και στις προηγούμενες περιπτώσεις, η Ιρλανδία εμφανίζεται διαφορετική, διατηρώντας σχεδόν σταθερό τον δείκτη αυτόν από το 1950 έως το 2000. Οι υπόλοιπες χώρες έχουν κάποια διασπορά ενώ η Ελλάδα σε σύγκριση μαζί τους γηράσκει με μεγαλύτερη ταχύτητα. Μικρές ενδείξεις προσωρινής καθυστέρησης στην αυξητική πορεία του δείκτη έχουμε το 1980 και το 1990 στο Λουξεμβούργο, τη Γαλλία και το Βέλγιο.

Παρόμοια χαρακτηριστικά έχει και η δεύτερη ομάδα χωρών (χώρες Κεντρικής Ευρώπης και Σκανδιναβικές), η οποία εμφανίζει όμως ελαφρά περισσότερο απότομη κλίση και μικρότερες διακυμάνσεις από την πρώτη. Το 1990 η Αυστρία και η Γερμανία παρουσιάζουν μια μικρή ύφεση του δείκτη η οποία όμως δεν συνεχίζεται, ενώ η Σουηδία μοιάζει ως να έχει φτάσει πλέον σε ανώτατο όριο ο δείκτης της αυτός ο οποίος μειώνεται ελαφρώς από το 1990 και στο εξής. Η Ελλάδα βρίσκεται σε σχετικά χαμηλότερη θέση για όλο το χρονικό διάστημα μέχρι το 1990, αλλά σε μια δεκαετία με απότομη αύξηση του ποσοστού της, τις ξεπέρασε όλες εκτός της Σουηδίας.

Αναφορικά με τις μεσογειακές χώρες, ισχύουν και εδώ τα χωρικά δίπολα που προαναφέρθηκαν ως προς τη γενική εικόνα των προηγούμενων δεικτών. Η Μάλτα και η Κύπρος εμφανίζονται το 2000 σαφώς νεανικότερες, ενώ όλες οι υπόλοιπες χώρες συγκλίνουν σε υψηλές τιμές του δείκτη, με την Ελλάδα να μην εξαιρείται φυσικά. Η Ελλάδα, παρά το γεγονός ότι ξεκίνησε με πολύ χαμηλή συμμετοχή των ηλικιωμένων στον πληθυσμό της, το 1950, καταλήγει να έχει την τρίτη υψηλότερη τιμή του δείκτη (μετά από την Ιταλία και τη Σουηδία) σε σχέση με το σύνολο των ευρωπαϊκών χωρών το 2000.

Η τελευταία ομάδα χωρών της ανατολικής Ευρώπης και της Βαλτικής εμφανίζουν και αυτές αύξηση του ποσοστού των ηλικιωμένων τους, παρουσιάζοντας όμως όλες κοινό χαρακτηριστικό την προσωρινή ύφεση του δείκτη το 1990. Η ύφεση αυτή εμφανίζεται και σε άλλες χώρες (Ελλάδα, Λουξεμβούργο, Γαλλία, Γερμανία, Αυστρία) και πιθανόν είναι συνέπεια της συγκράτησης στην αύξηση του προσδόκιμου ζωής των χωρών αυτών και των σχετικά υψηλών ποσοστών τους στις νεανικές ομάδες. Τέλος, οι τιμές στο δείκτη στην ομάδα αυτή έχουν σαφώς ηπιότερη κλίση από τις υπόλοιπες και μεγαλύτερη διασπορά για όλο το υπό εξέταση χρονικό διάστημα.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Το ποσοστό των ηλικιωμένων στον πληθυσμό των ευρωπαϊκών χωρών αυξάνει συνεχώς και δίχως σημαντικές εξαιρέσεις (εκτός της Ιρλανδίας). Συνέπεια των συνολικών πληθυσμιακών μεταβολών του δεύτερου μισού του 20ου αι., η διόγκωση αυτή του δείκτη υπερ-τονίζει την πορεία της Ευρώπης στο δημογραφικό μετασχηματισμό της: Από μια ισορροπία υψηλής γονιμότητας και θνησιμότητας σε μια κατάσταση σημαντικής αύξησης στο μέσο όρο ζωής και το συνταρακτικό περιορισμό των γεννήσεων. Η νέα αυτή ισορροπία αντικατοπτρίζεται στα Διαγράμματα (14) που παρουσιάστηκαν, ενώ αξιοσημείωτη είναι η σχετικά κοινή πορεία των ευρωπαϊκών χωρών στο δρόμο αυτόν. Η κοινή αυτή πορεία ενισχύεται από τη παρόμοια μορφή των καμπυλών των δεικτών των ακραίων ηλικιακών ομάδων (0 - 14 ετών και των 65 ετών και άνω) ανάμεσα στις χώρες της Ένωσης, καθώς οι ενδιάμεσες (15-64 ετών) επηρεάστηκαν περισσότερο από τα διάφορα ιστορικά επιμέρους γεγονότα της ηπείρου.

Η μεταπολεμική διαίρεση της Ευρώπης σε ανατολική και δυτική επηρέασε αναπόφευκτα την οπτική γωνία των μελετητών, και τη δική μας, ως προς τις συγκριτικές τους εργασίες. Η Ελλάδα, ενταγμένη στο δυτικό τμήμα της ηπείρου εξετάζεται συνήθως σε σχέση με τις χώρες που το συνιστούν και λιγότερο με τις όμορες Βαλκανικές ή ανατολικές χώρες[85] παρά το γεγονός ότι ο J. Hanjal στο κλασσικό του έργο τους αποδίδει κοινά δημογραφικά χαρακτηριστικά (J. Hanjal, 1965). Ο Β. Κοτζαμάνης (2000α, 2000β, 2002, 2005δ), επανατοποθετεί την Ελλάδα στον γεωγραφικό της περίγυρο δημογραφικά, εξετάζοντας την σε σχέση με οκτώ[86] χώρες της πρώην 'ανατολικής Ευρώπης' και των Βαλκάνιων, σε μια πρώτη προσέγγιση μετά τα πρόσφατα γεγονότα που μετέτρεψαν το ρου της ιστορίας της ευρωπαϊκής. Τρεις από αυτές τις χώρες εξετάστηκαν στην παρούσα ανάλυση εφόσον βρέθηκαν από το 1994 και στο εξής να ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Εκείνο όμως που ενδιαφέρει είναι η δημογραφική σχέση της Ελλάδας με τους άμεσους γείτονές της, τις όμορες Βαλκανικές χώρες. Έπειτα από αναλυτική παράθεση των σχετικών δημογραφικών δεδομένων, ο συγγραφέας καταλήγει ότι στα τέλη του εικοστού αιώνα, υπάρχει απόκλιση στα δημογραφικά χαρακτηριστικά των χωρών της ανατολικής Ευρώπης και της δυτικής, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας. Έτσι, η Ελλάδα δεν παρουσιάζει κοινό δομικό πληθυσμιακό προφίλ με τους γείτονες της, αλλά ταυτόχρονα εντοπίζεται (μια διαπίστωση που συνεπικουρείται και από τα προαναφερόμενα διαγράμματα) απόσταση ανάμεσα στις χώρες της δυτικής και της ανατολικής Ευρώπης, ακόμη και σήμερα.

---

[85] Οι σχετικές μελέτες στην Ελληνική βιβλιογραφία είναι περιορισμένες (Γ.Τζιαφέτας κ.ά., 1994).
[86] Οι χώρες αυτές είναι η Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμανίας, η Βουλγαρία, η Πολωνία, η πρώην Γιουγκοσλαβία, η Τσεχοσλοβακία, η Αλβανία, η Ουγγαρία και η Ρουμανία.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Ως αιτίες για την απόκλιση αυτή των δημογραφικών συμπεριφορών στις χώρες της ανατολικής Ευρώπης αναφέρονται οι ιδιαιτερότητές τους που πηγάζουν από το επιβληθέν σε αυτές πολιτικό σύστημα, στην εντατική εκβιομηχάνισή τους, στα προβλήματα των συστημάτων υγείας τους αλλά καις τις συγκεκριμένες εφαρμοσμένες δημογραφικές πολιτικές. (C. Blayo και P. Festy, 1975, A. Blum και J.L. Rallu (eds), 1991, C. Blayo, 1988, P. Festy, 1986, 1991, 1993, J. Hecht, 1986, INED, 1976, 1982, A. Monnier, 1991, H. Picheral, 1993, M.I. Roemer, 1985, J. Rychtarikova, 1991, J.P. Sardon, 1991 και R. Schofield et all, 1991 στο Β. Κοτζαμάνης, 2000β:99). Ωστόσο, υπάρχουν και μελετητές (C. Grasland, 1990), οι οποίοι βασιζόμενοι στην Ιστορική Δημογραφία, ισχυρίζονται ότι υπάρχουν δύο σαφώς διαφοροποιημένα δημογραφικά μοντέλα που είναι εγγενή στις παραδόσεις (κοινωνικές, οικονομικές, πολιτικές, θρησκευτικές) της δυτικής και της ανατολικής Ευρώπης. Ο διαχωρισμός αυτός θεωρούν ότι ξεκινά ήδη από το 17^{ο} αιώνα και διατηρεί τη σημασία του μέχρι το τέλος του 20^{ου} παρά τις επί μέρους ανακατατάξεις. Επιπλέον, υπάρχουν και οι ενδιάμεσες απόψεις που προσπαθούν να συγκεράσουν τις προηγούμενες δύο (οπ. πρ. 102).

Στο ερώτημα που τίθεται για την μελλοντική πορεία της δημογραφίας των Ευρωπαϊκών χωρών απαντάται από τους περισσότερους δημογράφους μέσω της υπόθεσης της σύγκλισης. Με αφορμή την ισχυρή τάση ομογενοποιήσεις των δημογραφικών συμπεριφορών που επάγονται της κοινής δυναμικής των ανεπτυγμένων κοινωνιών του πλανήτη μας, ανεξαρτήτως της γεωγραφικής τους τοποθέτησης σε ανατολή ή δύση, τους ωθεί να υποστηρίξουν την ύπαρξη αυτής της άμβλυνσης των παγκόσμιων διαπεριφερειακών δημογραφικών ανισοτήτων (Β. Κοτζαμάνης, 2005γ, J. Hecht, 1986, L. Roussel, 1987, C. Blayo, 1988, CEE, 1991, G. Calot, 1992, D. Coleman, 1992, 1996 και J.L. Rallu και A. Blum, 1993 στο οπ. πρ., σ. 103).

3.7 Συμπεράσματα

Η Ελλάδα ολοκληρώθηκε εδαφικά ως κράτος μόλις το 1947 με την προσάρτηση των Δωδεκανήσων οπότε και απαριθμεί 7,6 εκ. άτομα στα 132 τετρ. χιλ όπου εκτείνεται. Το 2001, ο πληθυσμός της αυξάνεται κατά το ένα τρίτο του και φτάνει τα 10,9 εκ. ανθρώπους. Όπως οι μεταβολές κάθε πληθυσμού ερμηνεύονται συνδυαστικά με την εξέλιξη του φυσικού και του μεταναστευτικού του ισοζυγίου έτσι και για τη χώρα μας, μεταπολεμικά, και όσο οι δεκαετίες περνούν, το πρώτο μειώνεται, κυρίως λόγω της πτώσης των γεννήσεων, για να μηδενιστεί στο τέλος του αιώνα, ενώ το δεύτερο αυξάνει για να συμβάλει καθοριστικά στην αύξηση του πληθυσμού της χώρας κατά τη δεκαετία του ΄90.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Σχετικά με την εξέλιξη της πυραμίδας των ηλικιών της χώρας (κατά φύλο και ηλικία σύνθεση του πληθυσμού) η μορφή της μετατρέπεται από σχετικά νεανική στα μέσα του εικοστού αιώνα σε ώριμη έως και γερασμένη στο τέλος του. Οι ετήσιες γεννήσεις μειώνονται απότομα, ειδικότερα από το 1981 και στο εξής, ενώ οι 'πληγές' των πολέμων φθίνουν καθώς γενεές που τις απαρτίζουν οδεύουν προς το βαθύ γήρας και τον αναπόφευκτο θάνατο. Η πορεία του ελληνικού πληθυσμού προς τη γήρανση αντικατοπτρίζεται επίσης τόσο στις κατά μεγάλες ηλικιακές ομάδες εξέλιξη του, όσο και στην πορεία των δομικών του δεικτών.

Ο πληθυσμός της Ελλάδας, ο οποίος ανέκαθεν χαρακτηριζόταν από μετακινήσεις, πέρα από την εξωτερική μετανάστευση των άμεσων μεταπολεμικών δεκαετιών, μετακινήθηκε έντονα και στο εσωτερικό της χώρας με φορά από τις αγροτικές προς τις αστικές περιοχές. Τα ΠΣΠ (Πολεοδομικό Συγκρότημα Πρωτευούσης) και Θεσσαλονίκης (ΠΣΘ) διογκώθηκαν και γιγαντώθηκαν με αποτέλεσμα το 2001 το ποσοστό του πληθυσμού που κατοικεί στις πόλεις αυτές να φτάνει πάνω από το 1/3 του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Ταυτόχρονα, ο αστικός και ο αγροτικός χώρος παρουσιάζουν διαφορετική πληθυσμιακή δομή και φυσική κίνηση: Ο πληθυσμός του αγροτικού χώρου φθίνει και γηράσκει με ραγδαίους ρυθμούς ενώ η συσσώρευση των ενδιάμεσων παραγωγικών ηλικιών στις πόλεις δεν γίνεται ομοιόμορφα σε σχέση με την κατανομή των δύο φύλων.

Σημαντική παράμετρος η οποία επηρέασε τόσο την κατά ηλικία, φύλο, αλλά και γεωγραφική κατανομή του πληθυσμού της Ελλάδας είναι η μεταναστευτική κίνηση. Οι καθαρές μεταναστευτικές ροές άλλαξαν φορά κατά τα μέσα της δεκαετίας του ΄70. Αρχικά, μετά τον πόλεμο (1947 - 77) υφίσταται μια μαζική έξοδος προς τις χώρες της δυτικής Ευρώπης (κυρίως στη Δυτική Γερμανία). Το μεταναστευτικό αυτό κύμα διαφέρει ως προς τον περισσότερο οικογενειακό του χαρακτήρα απ' ότι οι πρώτες υπερατλαντικές μετακινήσεις στις αρχές του 20^{ου} αι..

Από τα μέσα της δεκαετίας του ΄70 και έως το τέλος της δεκαετίας του ΄80 καταγράφηκαν τρεις κατηγορίες μετακινήσεων: Η οικονομική μετανάστευση των Ελλήνων προς τις πετρελαιοπαραγωγές χώρες, η παλιννόστηση των απόδημων της προηγούμενης περιόδου και η εμφάνιση των πρώτων μη ευρωπαίων οικονομικών μεταναστών, Ασιατών και Αφρικανών εργατών. Την τελευταία δεκαετία του 20^{ου} αιώνα τη χαρακτήρισαν τα ρεύματα εισόδου Βαλκάνιων κυρίως μεταναστών, ιδιαίτερα από την Αλβανία αλλά και από άλλες χώρες του πρώην 'υπαρκτού σοσιαλισμού'. Στο τέλος του εικοστού αιώνα και δεδομένης της δημογραφικής ισορροπίας του ελληνικού πληθυσμού κοντά στη μηδενική φυσική αύξηση, η τρίτη δημογραφική συνιστώσα (μετανάστευση) φαίνεται να τον επηρεάζει τόσο δομικά όσο και αριθμητικά, αναδεικνύοντας την ανάγκη για περαιτέρω διερεύνηση του φαινομένου αυτού.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Το 2001, οπότε ο όγκος των αλλοδαπών μόνιμων κατοίκων στην Ελλάδα αποκτά σημαντικό, κρίσιμο μέγεθος, οι εγκαθιστάμενοι ξένοι προέρχονται κυρίως από χώρες των Βαλκάνιων (66%). Οι προερχόμενοι από χώρες της πρώην ΕΣΣΔ (Γεωργία, Ρωσία, Ουκρανία κ.λπ.) αντιστοιχούν στο 10% τους συνόλου, ένα 13% προέρχεται από το λεγόμενο ανεπτυγμένο κόσμο, ένα 9% από την υπόλοιπη Ασία, ενώ η Αφρική, η Ν. Αμερική και οι λοιπές χώρες συμμετέχουν με το υπόλοιπο 2%. Η οικονομική φύση των μετακινήσεων των αλλοδαπών στην Ελλάδα είναι κυρίαρχη, ενώ από τις δηλώσεις τους στη σχετική ερώτηση της απογραφής αναδύεται ένα κυρίαρχο μοντέλο μετακίνησης που ως αρχικό κίνητρο είχε την εργασία και στη συνέχεια ακολούθησαν στον τόπο εγκατάστασης οι οικογένειες των πρώτων αυτών μεταναστών (επανένωση οικογένειας).

Η εγκατάστασή των αλλοδαπών μόνιμων κατοίκων στην Ελλάδα σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με το νομικό πλαίσιο εντός του οποίου δύνανται να δραστηριοποιούνται τόσο οικονομικά όσο και κοινωνικά. Η νομοθεσία όμως στην Ελλάδα αδυνατεί, παρά τις όποιες προσπάθειες γίνονται τα τελευταία οκτώ χρόνια (1997-2005), να βοηθήσει στην ενσωμάτωση των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία, καθώς η κατάσταση η οποία ευνοείται από αυτήν είναι η συνέχιση της παραμονής τους στη χώρα ως ευέλικτο, φθηνό και ανοργάνωτο εργατικό δυναμικό προσωρινού χαρακτήρα δίχως εκπροσώπηση και διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους.

Επιπλέον, η πολύχρονη παρουσία αλλοδαπών στην Ελλάδα, επηρέασε την κατά φύλο και ηλικία σύνθεση του πληθυσμού της χώρας. Η επίδραση αυτή, ανεξάρτητα από το μέγεθος της, τεκμηριώνεται από την τόσο διαφορετική μορφή που έχουν οι πυραμίδες των ηλικιών του συνολικού πληθυσμού της Ελλάδας και των αλλοδαπών (πυραμίδα ώριμου πληθυσμού έναντι πυραμίδας μορφής σβούρας). Η μελέτη της επιρροής αυτής πάνω στην πληθυσμιακή πυραμίδα της χώρας είχε ως αποτέλεσμα τον εντοπισμό των ηλικιακών ομάδων που μεταβλήθηκαν χάρις στην παρουσία των αλλοδαπών. Η αναμενόμενη συμμετοχή τους στις παραγωγικές ηλικίες στις οποίες συγκεντρώνονται αριθμητικά, ήταν περιορισμένη καθώς το σχετικό τους βάρος ήταν μικρό. Όμως επηρεάστηκε έμμεσα δείκτης γήρανσης ο οποίος μειώθηκε περισσότερο από τη σχετική μείωση του ποσοστού των ηλικιωμένων παρά από τη μικρή αριθμητική και ποσοστιαία αύξηση των νεανικών ομάδων. Τονίζεται συνεπώς ότι, στην πραγματικότητα, ο πληθυσμός της Ελλάδας δεν έγινε περισσότερο νεανικός λόγω της παρουσίας αλλοδαπών, αλλά λιγότερο γερασμένος.

Ολοκληρώνοντας την κατά φύλο και ηλικία ανάλυση του πληθυσμό της Ελλάδας επιχειρούμε να την εντάξουμε στο πλαίσιο των 25 χωρών της ΕΕ της οποίας είναι μέλος από το 1981. Ξεκινώντας με τα απόλυτα μεγέθη, η Ελλάδα το 2001 έχει μάλλον περιορισμένο πληθυσμό, 8 φορές μικρότερο από τη Γερμανία, της τάξης των 11 εκατομμυρίων ψυχών, με μέγεθος κοινό με τέσσερις άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Η συγκριτική ανάλυση σε μεγάλες ηλικιακές ομάδες ανάμεσα στις χώρες της Ένωσης διαχρονικά δύναται να τοποθετήσει την πληθυσμιακή εξέλιξη των χωρών αυτών στην πραγματική της διάσταση. Η χώρα μας, όντας τμήμα του νοτιοανατολικού τμήματος της Ευρώπης, συμβαδίζει ως προς τη μεταπολεμική δημογραφική της πορεία με τις υπόλοιπες μεσογειακές χώρες (και ιδιαίτερα την Ιταλία). Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της πορείας του πληθυσμού της είναι η μη εμφάνιση έξαρσης των γεννήσεων μεταπολεμικά (baby-boom) και η μεγάλη ταχύτητα της προς τη γήρανση, ιδιαίτερα κατά τις τελευταίες δεκαετίες του εικοστού αιώνα. Ωστόσο, οι συνολικές μεταβολές του πληθυσμού των χωρών της Ευρώπης στο δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα ακολουθούν κοινή πορεία (με μόνη εξαίρεση την Ιρλανδία) και διαγράφουν με σαφήνεια την πορεία της ηπείρου στο δημογραφικό μετασχηματισμό της. Η κοινή αυτή ισορροπία χαμηλής γεννητικότητας και θνησιμότητας αναδύεται από την συγκριτική ανάλυση, καθώς η πορεία προς αυτήν φανερώνεται από την καθολική πτώση της συμμετοχής των νεανικών ομάδων και την αύξηση του ποσοστού των ηλικιωμένων για το σύνολο των εξεταζόμενων χωρών.

4. Η εξέλιξη των πληθυσμιακών δομών στις υφιστάμενες διοικητικές ενότητες (νομούς, nuts 3)[87]

4.1 Μεθοδολογικές εξειδικεύσεις, πηγές και δεδομένα

Οι εθνικοί μέσοι όροι των διαφόρων δημογραφικών δεικτών αντικατοπτρίζουν την εικόνα για την κατά ηλικία σύνθεση του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Όμως θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμο να αναλυθεί η εξέλιξή τους σε χαμηλότερο χωρικό επίπεδο. Πρόσφορο, λόγω της φύσης και του επιπέδου λεπτομέρειας των δεδομένων, είναι το χωρικό επίπεδο του νομού. Μια πρώτη προσπάθεια για ανάλυση σε τέτοιο επίπεδο έγινε από το Β. Βαλαώρα (ΕΣΥΕ, 1966:58), ο οποίος αναφέρει ότι ‘ατυχώς, τα επί μέρους δημοσιευόμενα δημογραφικά, κατ΄έτος στοιχεία δεν επιτρέπουν ακόμη παρομοίαν ανάλυσιν’, ανάλυση δηλαδή κατά γεωγραφικό διαμέρισμα και νομό. Εξέλειπαν τα απαιτούμενα στοιχεία για την κατά ηλικιακή ομάδα σύνθεση του πληθυσμού σε τέτοιο επίπεδο, οπότε επιχείρησε μια πρώτη καταγραφή των βασικών αδρών δεδομένων. Ευτυχώς, σταδιακά, και όσον αφορά τουλάχιστον την ηλικιακή δομή του πληθυσμού αυτή υπολογίστηκε και καταγράφηκε για τις απογραφές πληθυσμού από το 1951 έως και το 2001. Όμως, η καταγραφή των γεγονότων κατά ηλικία της μητέρας (γεννήσεις) ή του θανόντος (θάνατοι) θα ξεκινήσει να διατίθεται μόλις από το 1981 και μετά, σε χωρικό επίπεδο Περιφέρειας και Νομού.

[87] Τα πρώτα αποτελέσματα του παρόντος κεφαλαίου ανακοινώθηκαν στο 1ο Πανελλήνιο Συνέδριο ‘Πολεοδομία, Χωροταξία και Περιφερειακή Ανάπτυξη, Σύγχρονες τάσεις-Νέοι Ερευνητές’, Βόλος (12-14/5/2005), (Ε. Ανδρουλάκη, 2005).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Η δομή του πληθυσμού των νομών της Ελλάδος επηρεάζεται άμεσα όπως και κάθε πληθυσμιακή δομή από τις βασικές της δημογραφικές συνιστώσες, δηλαδή τη γεννητικότητα, τη θνησιμότητα και τη μετανάστευση. Τα δύο πρώτα φαινόμενα αποτελούν τη φυσική κίνηση του πληθυσμού, ενώ σε συνδυασμό με τις μεταβολές του μπορεί να υπολογιστεί η φαινόμενη μετανάστευση της περιοχής αναφοράς. Όπως προαναφέρθηκε, στη συγκεκριμένη περίπτωση οι εξελίξεις αυτές είναι δυνατόν να εξεταστούν σε βάθος χρόνου μισού αιώνα, από το 1951 και μετά με ορισμένες παραδοχές οι οποίες αφορούν τα δεδομένα. Υπενθυμίζοντας ότι είχε σταματήσει η καταγραφή της φυσικής κίνησης του πληθυσμού από το 1940 έως το 1955, προσπαθήσαμε να υπερπηδήσουμε αυτόν το σκόπελο εκτιμώντας αναδρομικά τον αριθμό των γεννήσεων και των θανάτων από το 1955 έως το 1951. Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε είναι αρκετά απλή και λογικά συναφής, καθώς επεκτάθηκε πίσω στο χρόνο η γενική καμπύλη που παρουσίασαν οι γεννήσεις και οι θάνατοι σε κάθε νομό από το 1956 έως το 2001. Το αποτέλεσμα θεωρείται αρκετά συναφές, με όποια ωστόσο σφάλματα ενδέχεται να περιέχει μια τέτοιου τύπου εκτίμηση. *Έτσι, πηγές του συνόλου των πινάκων του παρόντος κεφαλαίου είναι: ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα Απογραφών Πληθυσμού 1951, 1971, 1981, 2001, οι Στατιστικές της Φυσικής Κίνησης (1956-01) και ίδιες εκτιμήσεις φυσικής κίνησης (1951).*

Βάσει των παραπάνω παραδοχών και με τη γνώση της πορείας των πληθυσμιακών εξελίξεων για το σύνολο της χώρας χωρίσαμε το χρονικό διάστημα των πενήντα ετών σε δύο τμήματα: από το 1951-80 και 1981-00. Η λογική του διαχωρισμού αυτού είχε τις ρίζες της στο γεγονός ότι ήταν αδύνατον να διαχωρίσουμε το χρόνο στη μέση με τη λογική των δεκαετιών στην οποία βασιζόμαστε. Από την άλλη μεριά η μεταβατική δεκαετία του ΄70 παρουσιάστηκε διχασμένη ως προς τα δημογραφικά της χαρακτηριστικά. Δηλαδή παρουσίαζε, ίδιας τάξης μεγέθους φυσικό ισοζύγιο με την προηγούμενη δεκαετία και κοινού μεγέθους φαινόμενη μετανάστευση με την επόμενη (βλ. και **Πίνακα 5**, ίδιου κεφαλαίου). Ήταν θέμα επιλογής και ευρύτερης γνώσης γύρω από το θέμα της πληθυσμιακής ιστορίας της Ελλάδας, να επιλεχθεί αυτός ο χρονικός διαχωρισμός δεδομένου του γεγονότος ότι οι σημαντικές δημογραφικές ανατροπές επήλθαν στη χώρα μας τις δύο τελευταίες δεκαετίες του εικοστού αιώνα, παρά νωρίτερα.

4.2 Η εξέλιξη των βασικών συνιστωσών του πληθυσμού των νομών (1951-01)

Η πληθυσμιακή εξέλιξη των νομών της Ελλάδας απεικονίζεται σε μια σειρά πινάκων και χαρτών. Η πορεία των δημογραφικών δομών σε επίπεδο νομού εξετάζεται αναλυτικά και περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα δεικτών που ξεκινά από την διαμόρφωση της πυκνότητας έως και την κατά ηλικία κατανομή του πληθυσμού τους. Αναπόφευκτη συνέπεια της συνεχούς διόγκωσης του ελληνικού πληθυσμού από το 1947 στα δεδομένα σύνορά του ήταν η αύξηση της μέσης πυκνότητάς του από 58 στους 83,3 (κάτοικοι / Km2). Ωστόσο, όταν η ανάλυση

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

διευρύνεται στο χαμηλότερο χωρικό επίπεδο του νομού, αναδεικνύονται πολύ έντονες ανισότητες (βλ. και **Χάρτη 1α** στο **Παράρτημα Β**). Ξεκινώντας από το 1951, την υψηλότερη πυκνότητα ήδη παρουσιάζουν οι περιοχή της Αττικής και ο νομός Θεσσαλονίκης με σημαντική διαφορά από τους υπόλοιπους (βλ. και **Πίνακα 17**). Αντίθετα, όλη η κεντρική ηπειρωτική Ελλάδα, όπως και οι νομοί της ανατολικής Πελοποννήσου, τα νησιά του νοτίου Αιγαίου (Κυκλάδες και Δωδεκάνησα) αλλά και οι μισοί νομοί της Κρήτης (Ρεθύμνης και Λασιθίου) ανήκουν στην κατηγορία με τη χαμηλότερη πυκνότητα (κάτω από 50 κάτ./Km2). Ένα υψηλότερο μοτίβο συγκέντρωσης πληθυσμού αρχίζει να παρουσιάζεται στη Δυτική Πελοπόννησο μαζί με τα νησιά του Ιονίου και ιδιαίτερα το νομό Κέρκυρας και Λευκάδος. Τέλος, ακόμη ένα 'Βόρειο τόξο' σχετικά αυξημένης πυκνότητας εμφανίζεται με άξονα τα νησιά του Βορείου Αιγαίου (Λέσβος, Σάμος και Χίος) παράλληλα με τα βόρεια παράλια της χώρας, δηλαδή τους γειτονικούς της Θεσσαλονίκης νομούς.

Το 2001 (**Χάρτης 1β**), εντύπωση προκαλεί το τεράστιο χάσμα ανάμεσα στην πυκνότητα της Αττικής (988 κάτ/Km2) και τους υπόλοιπους νομούς των οποίων η μέγιστη τιμή ανήκει στο νομό Θεσσαλονίκης (287 κάτ/ Km2). Ωστόσο, το μοτίβο αυξημένης πυκνότητας το οποίο έχει δημιουργηθεί το 2001, μαρτυρά το S της οικονομικής ανάπτυξης. Η αυξημένη σχετικά συγκέντρωση του πληθυσμού ξεκινά από το νομό Ξάνθης στη Θράκη και καταλήγει διατρέχοντας τα ανατολικά παράλια της χώρας, τη Βόρεια και Δυτική ακτή της Πελοποννήσου, στο νομό Μεσσηνίας. Συμπληρωματικά με αυτούς τους νομούς, αυξημένη πυκνότητα εμφανίζει η Κρήτη (με εξαίρεση το νομό Λασιθίου), όπως και ο νομός Δωδεκανήσου.

Στον **Χάρτη 2α, Παράρτημα Β** παρουσιάζονται ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής για τα χρονικά διαστήματα 1951-81 και 1981-01. Στην εξέλιξη του πληθυσμού της πρώτης περιόδου αντικατοπτρίζονται οι μετακινήσεις του πληθυσμού τόσο προς το εξωτερικό, όσο και προς τις ανατολικές ακτές της χώρας, με αποτέλεσμα να εμφανίζονται αρνητικές τιμές του δείκτη που υποδηλώνουν μείωση του πληθυσμού.

Τη μέγιστη μείωση την εντοπίσαμε στους νομούς Ευρυτανίας, Λευκάδας, Κεφαλληνίας, Αρκαδίας, Μεσσηνίας και Λακωνίας και σε όλα τα νησιά του Αιγαίου με εξαίρεση το νομό Χίου και τα Δωδεκάνησα. Δευτερευόντως, μείωση παρουσιάζουν οι νομοί της Ανατολικής Μακεδονίας (Σερρών, Δράμας και Κιλκίς), οι νομοί Πέλλας, Χίου, Θεσπρωτίας, Πρέβεζας, Καρδίτσας, Φωκίδας, Ηλείας και ο νομός Ρεθύμνης.

Σχετική σταθερότητα ως προς την εξέλιξη του πληθυσμού τους στην τριακονταετία αυτή εμφανίζουν αρκετοί νομοί της χώρας με αφετηρία τους νομούς της Θράκης (Έβρου, Ξάνθης, Ροδόπης, Καστοριάς), ο νομός Χαλκιδικής, οι νομοί της κεντρικής Μακεδονίας και της Ηπείρου (Ιωαννίνων, Πρέβεζας, Κοζάνης, Γρεβενών, Τρικάλων), ο νομός Αιτωλοακαρνανίας, Φθιώτιδας, Κορίνθου και Αργολίδας και οι νομοί Χανίων και Λασιθίου. Αντίστροφα, τη

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

σημαντικότερη αύξηση εμφανίζει η Αττική και ο νομός Θεσσαλονίκης περιοχές οι οποίες συγκέντρωσαν στο χρονικό διάστημα αυτό από 26,4% το 1951 το 43,5% του πληθυσμού της χώρας το 1981, ενώ στην ίδια κατηγορία αλλά όχι τάξη μεγέθους ανήκουν και ο νομοί Ημαθίας και Ηρακλείου. Πληθυσμιακή διόγκωση μικρότερου μεγέθους, παρουσιάζουν οι νομοί που τοποθετούνται στα ανατολικά παράλια της χώρας μαζί με τους νομούς Φλώρινας, Πέλλας, Άρτας, Αχαΐας και Δωδεκανήσου. *Διαπιστώνεται διχασμός του ελληνικού χώρου σε επίπεδο νομού ως προς την εξέλιξη του μεγέθους του στη διάρκεια αυτής της τριακονταετίας με έντονη μείωση σε ορισμένους νομούς κυρίως στα δυτικά, ορεινά και στα νησιά της χώρας. Ταυτόχρονα, διόγκωση του μεγέθους του πληθυσμού παρουσιάζεται στα ανατολικά παράλια με ιδιαίτερη έμφαση στα δύο μεγάλα αστικά κέντρα και κυρίως την Αττική.*

Το επόμενο χρονικό διάστημα έως το τέλος του εικοστού αιώνα (βλ. και **Χάρτη 2β**) η εικόνα ομαλοποιείται ως προς το χωρικό μοτίβο με μια σχετικά ομοιογενή περαιτέρω ανάπτυξη των νομών των ανατολικών της παραλίων, της Κεντρικής Μακεδονίας (νομοί Θεσσαλονίκης, Χαλκιδικής και Πιερίας), Ιωαννίνων, Κεφαλληνίας και Ζακύνθου, της Βόρειας και δυτικής Πελοποννήσου (Ηλείας, Αχαΐας και Κορινθίας), των Κυκλάδων του νομού Δωδεκανήσου και της Κρήτης (με εξαίρεση το νομό Λασιθίου). Μικρή μείωση παρουσιάζουν οι νομοί Αρκαδίας και Άρτας, ενώ σχετική σταθερότητα εμφανίζει ο κεντρικός κορμός της χώρας, τα νησιά του βορείου Αιγαίου και οι νομοί της Ανατολικής Θράκης (Έβρου και Ροδόπης), ο νομός Καβάλας, Σερρών, Αιτωλοακαρνανίας, Πρέβεζας και Λακωνίας. *Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής της χώρας μειώθηκε κατά την τελευταία εικοσαετία παρά την εξομάλυνση του χωρικού μοτίβου από 8,2 την πρώτη τριακονταετία (1951-81) σε 5,9 (1981-01). Η μείωση αυτή του ρυθμού αύξησης οφείλεται στο συνδυασμό των βασικών δημογραφικών παραγόντων, το φυσικό ισοζύγιο και την φαινόμενη μετανάστευση.*

Το φυσικό ισοζύγιο και η φαινόμενη μετανάστευση με τη σειρά τους εξαρτώνται από τη γεννητικότητα του πληθυσμού, τη θνησιμότητα και τις καθαρές μετακινήσεις του (βλ. και **Πίνακα 17**). Η εξέλιξη του φυσικού ισοζυγίου πρωτίστως συνίσταται από τη γεννητικότητα και τη θνησιμότητα ενός πληθυσμού. Στην προκειμένη περίπτωση παρατηρούμε ότι το φυσικό ισοζύγιο της χώρας για τα δύο χρονικά διαστήματα που μελετάμε στην κυριολεξία κατέρρευσε. Από 9,6‰ το χρονικό διάστημα 1951-80, έφτασε στο 1,4‰ την εικοσαετία 1981-00. Η πτώση αυτή, οφείλεται στο συνδυασμό της εξέλιξης της γεννητικότητας η οποία μειώθηκε κατά 40% (από 10,7‰ έπεσε στο 7,6‰) και της θνησιμότητας η οποία αυξήθηκε ελαφρώς κατά 17% (από 7,9‰ έφτασε στο 9,2‰). Ακριβώς αντίθετη πορεία ακολουθεί η φαινόμενη μετανάστευση. Η εξέλιξη της Ελλάδας από χώρα αποδημίας σε χώρα παλιννόστησης και ταυτόχρονα υποδοχής μεταναστών είχε ως αιτία την αρχικά αρνητική φαινόμενη μετανάστευση (για το χρονικό

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

διάστημα 1951-80) και στη συνέχεια την αλλαγή του πρόσημου της σε θετική (1981-00). *Οι δύο αυτές συνιστώσες σε συνδυασμό, το φυσικό ισοζύγιο και η φαινόμενη μετανάστευση, έχουν ως αποτέλεσμα το θετικό πρόσημο στην διόγκωση του πληθυσμού της Ελλάδας αλλά με ένα διττό τρόπο ανάλογα με το υπό εξέταση χρονικό διάστημα. Έτσι, ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής της πρώτης τριακονταετίας (1951-80) οφείλεται στο ισχυρότερο σχετικό φυσικό ισοζύγιο της εποχής ενώ για το δεύτερο χρονικό διάστημα (1981-00), η όποια αύξηση του οφείλεται κατά κύριο λόγο στην εισροή μεταναστών και Ελλήνων παλιννοστούντων.*

Πίνακας 16: Ελλάδα, πληθυσμός (30/6), επιφάνεια (Km^2), μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής (r,‰) και πυκνότητα (κάτοικοι/Km^2), ανά νομό, 1951,1981, 2001

	Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών			**Επιφάνεια (Km^2)**	**(r, ‰)**		**Πυκνότητα (Κάτοικοι/Km2)**		
	1951	1981	2001	(με εσωτ. ύδατα)	1951-81	1981-01	1951	1981	2001
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	**593.783**	**574.933**	**611.067**	**14.157**	**-1,07**	**3,05**	**41,9**	**40,6**	**43,2**
Δράμας	120.492	94.709	103.975	3.468	-7,99	4,68	34,7	27,3	30,0
Καβάλας	136.337	135.025	145.054	2.111	-0,32	3,59	64,6	64,0	68,7
Έβρου	141.340	148.386	149.354	4.242	1,62	0,33	33,3	35,0	35,2
Ξάνθης	89.891	88.859	101.856	1.793	-0,38	6,85	50,1	49,6	56,8
Ροδόπης	105.723	107.954	110.828	2.543	0,70	1,31	41,6	42,5	43,6
Κεντρική Μακεδονία	**1.147.284**	**1.601.066**	**1.871.952**	**18.811**	**11,17**	**7,85**	**61,0**	**85,1**	**99,5**
Ημαθίας	96.439	133.809	143.618	1.701	10,98	3,54	56,7	78,7	84,4
Θεσσαλονίκης	459.956	871.232	1.057.825	3.683	21,52	9,75	124,9	236,6	287,2
Κιλκίς	89.475	81.656	89.056	2.519	-3,04	4,35	35,5	32,4	35,4
Πέλλας	116.969	132.164	145.797	2.506	4,08	4,92	46,7	52,7	58,2
Πιερίας	86.161	107.030	129.846	1.516	7,26	9,71	56,8	70,6	85,7
Σερρών	222.549	196.144	200.916	3.968	-4,20	1,20	56,1	49,4	50,6
Χαλκιδικής	75.735	79.031	104.894	2.918	1,42	14,26	26,0	27,1	35,9
Δυτική Μακεδονία	**293.636**	**289.198**	**301.522**	**9.451**	**-0,51**	**2,09**	**31,1**	**30,6**	**31,9**
Γρεβενών	35.308	36.676	37.947	2.291	1,27	1,70	15,4	16,0	16,6
Καστοριάς	46.407	53.346	53.483	1.720	4,66	0,13	27,0	31,0	31,1
Κοζάνης	142.530	146.916	155.324	3.516	1,01	2,79	40,5	41,8	44,2
Φλώρινας	69.391	52.260	54.768	1.924	-9,41	2,35	36,1	27,2	28,5
Ήπειρος	**330.543**	**324.658**	**353.820**	**9.203**	**-0,60**	**4,31**	**35,9**	**35,3**	**38,4**
Άρτας	72.717	80.132	78.134	1.662	3,24	-1,26	43,8	48,2	47,0
Θεσπρωτίας	47.299	41.366	46.091	1.515	-4,46	5,42	31,2	27,3	30,4
Ιωαννίνων	153.748	147.119	170.239	4.990	-1,47	7,32	30,8	29,5	34,1
Πρέβεζας	56.779	56.041	59.356	1.036	-0,44	2,88	54,8	54,1	57,3
Θεσσαλία	**628.941**	**695.230**	**753.888**	**14.037**	**3,35**	**4,06**	**44,8**	**49,5**	**53,7**
Καρδίτσας	138.786	124.799	129.541	2.636	-3,53	1,87	52,7	47,3	49,1
Λάρισας	208.120	254.040	279.305	5.381	6,67	4,75	38,7	47,2	51,9
Μαγνησίας	153.808	182.061	206.995	2.636	5,64	6,44	58,3	69,1	78,5
Τρικάλων	128.227	134.330	138.047	3.384	1,55	1,37	37,9	39,7	40,8
Ιόνιοι Νήσοι	**227.678**	**182.315**	**212.984**	**2.307**	**-7,38**	**7,80**	**98,7**	**79,0**	**92,3**
Ζακύνθου	38.062	29.862	39.015	406	-8,06	13,46	93,7	73,6	96,1
Κερκύρας	105.414	99.616	111.975	641	-1,88	5,86	164,5	155,4	174,7
Κεφαλληνίας	46.450	31.146	39.488	904	-13,23	11,94	51,4	34,5	43,7
Λευκάδας	37.752	21.691	22.506	356	-18,30	1,85	106,0	60,9	63,2

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 16 (συνέχεια): Ελλάδα, πληθυσμός (30/6), επιφάνεια (Km^2), μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής (r,‰) και πυκνότητα (κάτοικοι/Km^2), ανά νομό, 1951,1981, 2001

	Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών			**Επιφάνεια (Km^2)**	**(r, ‰)**		**Πυκνότητα (Κάτοικοι/Km2)**		
	1951	**1981**	**2001**	**(με εσωτ. ύδατα)**	**1951-81**	**1981-01**	**1951**	**1981**	**2001**
Δυτική Ελλάδα	**637.283**	**655.281**	**740.506**	**11.350**	**0,93**	**6,13**	**56,1**	**57,7**	**65,2**
Αιτωλοακαρνανίας	220.138	219.947	224.429	5.461	-0,03	1,01	40,3	40,3	41,1
Αχαΐας	228.871	275.081	322.789	3.271	6,15	8,03	70,0	84,1	98,7
Ηλείας	188.274	160.253	193.288	2.618	-5,36	9,42	71,9	61,2	73,8
Στερεά Ελλάδα	**510.852**	**538.063**	**605.329**	**15.549**	**1,73**	**5,91**	**32,9**	**34,6**	**38,9**
Βοιωτίας	106.838	117.302	131.085	2.952	3,12	5,57	36,2	39,7	44,4
Ευβοίας	164.542	188.425	215.136	4.167	4,53	6,65	39,5	45,2	51,6
Ευρυτανίας	39.678	26.279	32.053	1.869	-13,64	9,98	21,2	14,1	17,1
Φθιώτιδας	148.322	161.776	178.771	4.441	2,90	5,01	33,4	36,4	40,3
Φωκίδας	51.472	44.281	48.284	2.120	-5,00	4,34	24,3	20,9	22,8
Αττική	**1.556.029**	**3.368.935**	**3.761.810**	**3.808**	**26,08**	**5,53**	**408,6**	**884,7**	**987,9**
Πελοπόννησος	**711.877**	**576.999**	**638.942**	**15.490**	**-6,98**	**5,11**	**46,0**	**37,2**	**41,2**
Αργολίδας	85.389	92.724	105.770	2.154	2,75	6,60	39,6	43,0	49,1
Αρκαδίας	154.361	108.083	102.035	4.419	-11,81	-2,88	34,9	24,5	23,1
Κορινθίας	113.358	123.055	154.624	2.290	2,74	11,48	49,5	53,7	67,5
Λακωνίας	130.898	93.184	99.637	3.636	-11,26	3,35	36,0	25,6	27,4
Μεσσηνίας	227.871	159.953	176.876	2.991	-11,73	5,04	76,2	53,5	59,1
Βόρειο Αιγαίο	**281.327**	**195.031**	**206.121**	**3.836**	**-12,14**	**2,77**	**73,3**	**50,8**	**53,7**
Λέσβου	154.795	104.633	109.118	2.154	-12,97	2,10	71,9	48,6	50,7
Σάμου	59.709	40.437	43.595	778	-12,91	3,77	76,7	52,0	56,0
Χίου	66.823	49.961	53.408	904	-9,65	3,34	73,9	55,3	59,1
Νότιο Αιγαίο	**247.439**	**233.262**	**302.686**	**5.286**	**-1,96**	**13,11**	**46,8**	**44,1**	**57,3**
Δωδεκανήσου	121.480	144.716	190.071	2.714	5,85	13,72	44,8	53,3	70,0
Κυκλάδων	125.959	88.546	112.615	2.572	-11,68	12,10	49,0	34,4	43,8
Κρήτη	**462.124**	**501.821**	**601.131**	**8.336**	**2,75**	**9,07**	**55,4**	**60,2**	**72,1**
Ηρακλείου	189.637	243.440	292.489	2.641	8,36	9,22	71,8	92,2	110,7
Λασιθίου	73.784	69.911	76.319	1.823	-1,80	4,39	40,5	38,3	41,9
Ρεθύμνης	72.179	62.559	81.936	1.496	-4,76	13,58	48,2	41,8	54,8
Χανίων	126.524	125.911	150.387	2.376	-0,16	8,92	53,3	53,0	63,3
Σύνολο χώρας	**7.628.796**	**9.736.792**	**10.961.758**	**131.621**	**8,17**	**5,94**	**58,0**	**74,0**	**83,3**

Πηγές: ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα Απογραφών Πληθυσμού 1951, 1981, 2001, Στατιστικές της φυσικής κίνησης (1956-01) και οι ίδιες εκτιμήσεις φυσικής κίνησης (1951), ίδιοι υπολογισμοί

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 17: Ελλάδα, γεννητικότητα (‰), θνησιμότητα (‰), φυσικό ισοζύγιο (‰) και φαινόμενη μετανάστευση (‰) περιόδων, ανά νομό, 1951-1980, 1981-00

	Γεννητικότητα (‰ περιόδου)		**Θνησιμότητα (‰ περιόδου)**		**Φυσικό ισοζύγιο (‰)**		**Φαινόμενη Μετανάστευση (‰)**	
	1951-80	**1981-00**	**1951-80**	**1981-00**	**1951-80**	**1981-00**	**1951-80**	**1981-00**
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	**19,4**	**10,8**	**8,8**	**10,0**	**10,6**	**0,7**	**-10,0**	**2,3**
Δράμας	18,5	10,4	8,8	11,3	9,6	-0,9	-12,7	5,6
Καβάλας	16,4	10,0	8,4	10,6	7,9	-0,6	-6,6	4,2
Εβρου	19,5	9,1	8,5	9,7	11,1	-0,6	-10,0	0,9
Ξάνθης	23,7	14,7	9,4	9,0	14,3	5,7	-11,6	1,1
Ροδόπης	20,5	11,2	9,0	9,7	11,5	1,5	-10,5	-0,2
Κεντρική Μακεδονία	**18,0**	**10,7**	**7,4**	**8,4**	**10,7**	**2,3**	**-0,1**	**5,5**
Ημαθίας	18,7	11,3	7,0	8,5	11,8	2,8	-3,6	0,7
Θεσσαλονίκης	16,2	11,4	7,0	7,6	9,1	3,9	8,8	5,8
Κιλκίς	19,4	7,7	7,9	10,6	11,4	-2,9	-11,5	7,3
Πέλλας	20,5	11,0	7,6	9,2	12,9	1,9	-8,2	3,0
Πιερίας	20,5	10,5	6,9	8,6	13,6	1,9	-4,6	7,7
Σερρών	20,6	8,6	8,1	10,7	12,5	-2,1	-14,5	3,3
Χαλκιδικής	17,5	9,2	8,4	8,9	9,1	0,3	-1,6	13,8
Δυτική Μακεδονία	**19,5**	**11,2**	**8,4**	**9,3**	**11,1**	**1,9**	**-10,6**	**0,1**
Γρεβενών*	19,5	7,6	8,1	10,1	11,4	-2,5	-8,5	4,2
Καστοριάς	17,9	11,1	7,5	8,8	10,4	2,3	-7,6	-2,2
Κοζάνης	19,5	12,3	8,1	8,9	11,4	3,4	-8,5	-0,6
Φλώρινας	20,3	10,9	9,4	10,4	10,9	0,5	-15,7	1,9
Ήπειρος	**20,0**	**9,4**	**7,5**	**9,5**	**12,5**	**0,0**	**-11,1**	**4,3**
Άρτας	21,1	8,9	6,9	9,8	14,2	-0,9	-12,8	-0,4
Θεσπρωτίας	21,8	9,3	6,9	9,4	14,9	-0,1	-15,5	5,5
Ιωαννίνων	18,5	9,5	8,2	9,5	10,3	0,0	-8,1	7,2
Πρέβεζας	21,4	10,0	7,1	9,1	14,3	1,0	-13,4	1,9
Θεσσαλία	**18,9**	**10,7**	**7,5**	**9,6**	**11,5**	**1,1**	**-7,7**	**2,9**
Καρδίτσας	20,8	9,9	7,5	10,9	13,3	-1,1	-14,7	2,9
Λάρισας	19,2	11,6	6,9	8,5	12,3	3,1	-6,2	1,6
Μαγνησίας	15,5	10,5	8,7	10,0	6,8	0,5	-0,5	5,9
Τρικάλων	20,9	10,2	6,9	10,0	14,0	0,2	-12,5	1,1
Ιόνιοι Νήσοι	**16,2**	**9,6**	**10,5**	**11,8**	**5,8**	**-2,2**	**-7,2**	**9,9**
Ζακύνθου	18,0	10,8	9,5	11,1	8,5	-0,3	-7,9	13,6
Κερκύρας	15,2	9,8	10,1	11,2	5,1	-1,3	-3,9	7,2
Κεφαλληνίας	18,7	8,6	12,8	13,3	5,9	-4,7	-9,5	16,6
Λευκάδας	14,3	8,5	9,8	13,6	4,5	-5,2	-14,8	7,0

***** Η τιμή για το νομό Γρεβενών ταυτίζεται με αυτήν του Νομού Κοζάνης εφόσον στην αρχή της περιόδου αναφοράς αποτελούσαν ενιαία διοικητική ενότητα και ως εκ τούτου η καταγραφή της φυσικής κίνησης γίνονταν για το σύνολο της.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 17 (συνέχεια): Ελλάδα, γεννητικότητα (‰), θνησιμότητα (‰), φυσικό ισοζύγιο (‰) και φαινόμενη μετανάστευση (‰) περιόδων, ανά νομό, 1951-1980, 1981-2000

	Γεννητικότητα (‰ περιόδου)		**Θνησιμότητα (‰ περιόδου)**		**Φυσικό ισοζύγιο (‰)**		**Φαινόμενη Μετανάστευση (‰)**	
	1951-80	1981-00	1951-80	1981-00	1951-80	1981-00	1951-80	1981-00
Δυτική Ελλάδα	**19,4**	**11,0**	**7,9**	**9,6**	**11,5**	**1,4**	**-8,3**	**4,7**
Αιτωλοακαρνανίας	22,1	11,2	7,7	10,1	14,4	1,2	-14,0	-0,2
Αχαΐας	17,7	12,2	7,7	8,7	9,9	3,5	-2,5	4,4
Ηλείας	18,6	8,7	8,5	10,7	10,2	-2,1	-9,6	11,4
Στερεά Ελλάδα	**17,4**	**9,2**	**8,3**	**9,9**	**9,1**	**-0,7**	**-5,5**	**6,6**
Βοιωτίας	17,3	9,5	7,8	9,3	9,5	0,2	-5,2	5,3
Ευβοίας	17,6	10,7	8,3	10,0	9,3	0,6	-3,5	6,0
Ευρυτανίας	24,3	6,2	9,3	9,3	15,0	-3,1	-19,6	13,0
Φθιώτιδας	16,7	8,5	7,8	9,9	8,9	-1,4	-5,0	6,4
Φωκίδας	14,0	6,4	10,1	11,5	3,9	-5,1	-5,2	9,4
Αττική	**16,5**	**10,6**	**7,4**	**8,3**	**9,1**	**2,3**	**8,8**	**3,2**
Πελοπόννησος	**15,8**	**9,0**	**8,8**	**11,2**	**7,1**	**-2,3**	**-9,3**	**7,3**
Αργολίδας	17,4	10,1	7,7	9,7	9,7	0,4	-5,1	6,2
Αρκαδίας	16,2	8,2	9,2	12,3	7,0	-4,1	-14,9	1,2
Κορινθίας	15,4	9,1	8,2	9,5	7,2	-0,5	-0,2	11,8
Λακωνίας	14,2	8,2	9,3	12,0	4,9	-3,7	-10,5	7,1
Μεσσηνίας	16,0	9,1	9,0	12,3	7,1	-3,3	-12,3	8,3
Βόρειο Αιγαίο	**14,5**	**9,6**	**11,2**	**13,5**	**3,3**	**-3,9**	**-9,6**	**6,7**
Λέσβου	14,2	9,2	10,7	13,5	3,5	-4,2	-10,6	6,3
Σάμου	12,8	9,2	11,8	14,0	1,1	-4,8	-7,5	8,6
Χίου	16,6	10,7	11,7	13,1	4,9	-2,5	-9,5	5,8
Νότιο Αιγαίο	**16,7**	**11,5**	**8,2**	**8,4**	**8,6**	**3,2**	**-4,0**	**9,8**
Δωδεκανήσου	18,3	12,5	7,7	7,5	10,6	5,1	-0,3	8,5
Κυκλάδων	14,8	9,9	8,7	9,9	6,1	0,0	-8,5	12,0
Κρήτη	**18,0**	**11,6**	**8,0**	**9,0**	**9,9**	**2,6**	**-4,2**	**6,4**
Ηρακλείου	19,3	12,5	7,1	7,9	12,2	4,6	-2,7	4,5
Λασιθίου	15,4	10,2	8,7	11,0	6,7	-0,8	-6,0	5,2
Ρεθύμνης	18,3	11,7	9,0	9,9	9,2	1,8	-6,4	11,6
Χανίων	16,9	10,5	8,6	9,7	8,3	0,7	-4,5	8,1
Σύνολο χώρας	**17,6**	**10,5**	**7,9**	**9,2**	**9,6**	**1,4**	**-1,5**	**4,6**

Πηγές: ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα Απογραφών Πληθυσμού 1951, 1981, 2001, Στατιστικές της φυσικής κίνησης (1956-01) και οι ίδιες εκτιμήσεις φυσικής κίνησης (1951), ίδιοι υπολογισμοί

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Βάσει των περιορισμών των δεδομένων για τη μετανάστευση στη χώρα, αλλά και των χρονικών παραδοχών της ανάλυσης, προχωρήσαμε υπολογίζοντας σε επίπεδο νομού και για τα συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα (1951-80, 1981-00) το μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής (r), τη γεννητικότητα, θνησιμότητα, το φυσικό ισοζύγιο (ΦΙ) και τη φαινόμενη μετανάστευση (ΦΜ). Στη συνέχεια, έγινε μια ταξινόμηση των νομών σύμφωνα με την εξέλιξή τους σε κάθε χρονικό διάστημα *σε σχέση με το μέσο όρο της χώρας*. Οι κατηγορίες αυτές όταν υπολογίζονται στο χρονικό βήμα 1951-80 και 1981-00, μας επιτρέπουν να διακρίνουμε τα βασικά προφίλ ως προς τη δημογραφική συμπεριφορά των διαφόρων νομών. Παραδείγματος χάριν μπορούμε να εντοπίσουμε τους νομούς που ενώ είχαν δυναμικό φυσικό ισοζύγιο, αποδεκατίστηκαν, ιδιαίτερα στο πρώτο χρονικό διάστημα, από τον πληθυσμό τους λόγω της εσωτερικής ή εξωτερικής μετανάστευσης.

Όπως προαναφέρθηκε, κατά τις μεταπολεμικές δεκαετίες παρουσιάστηκε έντονη μεταναστευτική ροή τόσο προς το εξωτερικό, όσο και προς τα μεγάλα αστικά κέντρα του εσωτερικού. Έτσι, ενώ το φυσικό ισοζύγιο σε γενικές γραμμές ήταν υψηλότερο από το μέσο όρο της χώρας, στο πρώτο υπό εξέταση μεταπολεμικό χρονικό διάστημα, η φαινόμενη μετανάστευση ήταν σημαντική και κατευθυνόμενη προς την απώλεια πληθυσμού για τους περισσότερους νομούς της χώρας. Η κατανομή των νομών σύμφωνα με την παραπάνω ταξινόμηση παρουσιάζεται στους **Πίνακες 18α** και **18β** και το **Χάρτη 3α** στο **Παράρτημα Β**.

Η μετατροπή της χώρας από χώρα αποδημίας και έντονης εξωτερικής μετανάστευσης σε χώρα παλιννόστησης, και σε ένα δεύτερο στάδιο, χώρα υποδοχής οικονομικών μεταναστών, αναδεικνύεται με τον σαφέστερο τρόπο από την εν λόγω ταξινόμηση. Έτσι, για το χρονικό διάστημα 1951-80, ο μόνος νομός που παρουσίασε μικρή συγκράτηση του πληθυσμού του σε συνδυασμό με υψηλό φυσικό ισοζύγιο ήταν ο νομός Δωδεκανήσου. Το σύνολο σχεδόν του ηπειρωτικού κορμού στη χώρας με υψηλό φυσικό ισοζύγιο έχασε σημαντικό τμήμα του πληθυσμού του στην αποδημία προς το εξωτερικό και στην εσωτερική μετανάστευση. Επίσης, περιοχές με χαμηλό φυσικό ισοζύγιο έχασαν κι αυτές πληθυσμό όπως η νότια Πελοπόννησος, και η Κρήτη (με εξαίρεση το νομό Ηρακλείου ο οποίος είχε υψηλό φυσικό ισοζύγιο, ο νομός Κυκλάδων, το Βόρειο Αιγαίο, τα Ιόνια νησιά, ο νομός Χαλκιδικής, Καβάλας και Δράμας). Ο πληθυσμός αυτός, κατευθύνθηκε είτε προς το εξωτερικό, είτε προς την Αττική και την Θεσσαλονίκη, νομούς με σχετικά χαμηλό φυσικό ισοζύγιο. Τέλος, στην κατηγορία των δύο αυτών περιοχών προστίθενται οι νομοί Μαγνησίας και Κορινθίας οι οποίοι είχαν χαμηλό φυσικό ισοζύγιο και ταυτόχρονα η έξοδος του πληθυσμού τους ήταν περιορισμένη.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 18α: Ταξινόμηση των νομών της Ελλάδος σύμφωνα με το φυσικό τους ισοζύγιο (‰) και τη φαινόμενη μετανάστευσή (‰) τους (1951-80)

1951-80	>	>		<	<		<	>		>	<
ΝΟΜΟΣ	ΦΙ	ΦΜ	ΝΟΜΟΣ	ΦΙ	ΦΜ	ΝΟΜΟΣ	ΦΙ	ΦΜ	ΝΟΜΟΣ	ΦΙ	ΦΜ
Δωδεκανήσου	10,6	-0,3	Αρκαδίας	7,0	-15,0	*Ελλάδα*	*9,6*	*-1,6*	Ευρυτανίας	15,0	-19,6
Ελλάδα	*9,6*	*-1,6*	Λευκάδος	4,5	-14,8	Μαγνησίας	6,8	-0,5	Φλώρινας	10,9	-15,7
			Δράμας	9,6	-12,7	Κορινθίας	7,2	-0,2	Θεσπρωτίας	14,9	-15,5
			Μεσσηνίας	7,1	-12,3	Θεσσαλονίκης	9,1	8,8	Καρδίτσας	13,3	-14,7
			Λέσβου	3,5	-10,6	Αττική	9,1	8,8	Σερρών	12,5	-14,5
			Λακωνίας	4,9	-10,5				Αιτωλοακαρνανίας	14,4	-14,0
			Κεφαλληνίας	5,9	-9,5				Πρεβέζης	14,3	-13,4
			Χίου	4,9	-9,5				Άρτας	14,2	-12,8
			Κυκλάδων	6,1	-8,5				Τρικάλων	14,0	-12,5
			Ζακύνθου	8,5	-7,9				Ξάνθης	14,3	-11,6
			Σάμου	1,1	-7,5				Κιλκίς	11,4	-11,5
			Καβάλας	7,9	-6,6				Ροδόπης	11,5	-10,5
			Ρεθύμνης	9,2	-6,4				Έβρου	11,1	-10,0
			Λασιθίου	6,7	-6,0				Ηλείας	10,2	-9,6
			Φωκίδος	3,9	-5,2				Κοζάνης	11,4	-8,5
			Βοιωτίας	9,5	-5,2				Γρεβενών	11,4	-8,5
			Φθιώτιδος	8,9	-5,0				Πέλλας	12,9	-8,2
			Χανίων	8,3	-4,5				Ιωαννίνων	10,3	-8,1
			Κερκύρας	5,1	-3,9				Καστοριάς	10,4	-7,6
			Ευβοίας	9,3	-3,5				Λαρίσης	12,3	-6,2
			Χαλκιδικής	9,1	-1,6				Αργολίδος	9,7	-5,1
			Ελλάδα	*9,6*	*-1,6*				Πιερίας	13,6	-4,6
									Ημαθίας	11,8	-3,6
									Ηρακλείου	12,2	-2,7
									Αχαΐας	9,9	-2,5
									Ελλάδα	*9,6*	*-1,6*

Πηγές: ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα απογραφών 1951, 2001, Στατιστικές της Φυσικής Κίνησης του πληθυσμού, ίδιοι υπολογισμοί

Την τελευταία εικοσαετία του 20ου αι. (βλ. και **Χάρτη 3β**), η εικόνα αλλάζει και ως προς τα δύο στοιχεία τα οποία απαρτίζουν την εξέλιξη του πληθυσμού των νομών. Αφενός, το φυσικό ισοζύγιο είναι πλέον στην πλειοψηφία των νομών χαμηλότερο από το μέσο όρο της χώρας, αφετέρου η φαινόμενη μετανάστευση είναι θετική και μεγαλύτερη από το μέσο όρο της χώρας. Όπως μπορούμε να διακρίνουμε και στον **Πίνακα 17β**, μόνο πέντε νομοί διατηρούν φαινόμενη μετανάστευση αρνητική, δηλαδή έχουν έξοδο πληθυσμού (Καστοριάς, Κοζάνης, Ροδόπης, Άρτας και Αιτωλοακαρνανίας) με μικρά ωστόσο ποσοστά. Όλοι οι υπόλοιποι έχουν θετική φαινόμενη μετανάστευση κυρίως λόγω της εισροής αλλοδαπών μεταναστών, Ελλήνων παλιννοστούντων και επαναπατρισθέντων και λιγότερο λόγω εσωτερικών μετακινήσεων. Δυναμική παρουσία εμφανίζουν οι νομοί Χαλκιδικής, Πιερίας, Ρεθύμνης, και Δωδεκανήσου οι οποίοι έχουν σχετικά υψηλό φυσικό ισοζύγιο και ταυτόχρονα σημαντική εισροή μεταναστών. Επίσης, σχετικά δυναμικοί ως προς το φυσικό ισοζύγιο τους εμφανίζονται αρκετά ανεπτυγμένοι νομοί της χώρας, όπως ο νόμος Αττικής, Ηρακλείου, Αχαΐας και Λαρίσης ενώ ταυτόχρονα η φαινόμενη μετανάστευση τους τοποθετείται κοντά στο μέσο όρο της χώρας.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 18β: Ταξινόμηση των νομών της Ελλάδος σύμφωνα με το φυσικό τους ισοζύγιο (‰) και τη φαινόμενη μετανάστευσή (‰) τους (1981-00)

1981-00	>	>		<	<		<	>		>	<
ΝΟΜΟΣ	ΦΙ	ΦΜ	ΝΟΜΟΣ	ΦΙ	ΦΜ	ΝΟΜΟΣ	ΦΙ	ΦΜ	ΝΟΜΟΣ	ΦΙ	ΦΜ
Ελλάδα	1,4	4,6	Άρτας	-0,9	-0,4	Ελλάδα	1,4	4,6	Καστοριάς	2,3	-2,2
Θεσσαλονίκης	3,9	5,8	Αιτωλοακαρνανίας	1,2	-0,2	Λασιθίου	-0,8	5,2	Κοζάνης	3,4	-0,6
Πιερίας	1,9	7,7	Εβρου	-0,6	0,9	Βοιωτίας	0,2	5,3	Ροδόπης	1,5	-0,2
Δωδεκανήσου	5,1	8,5	Τρικάλων	0,2	1,1	Θεσπρωτίας	-0,1	5,5	Ημαθίας	2,8	0,7
Ρεθύμνης	1,8	11,6	Αρκαδίας	-4,1	1,2	Δράμας	-0,9	5,6	Ξάνθης	5,7	1,1
			Φλώρινας	0,5	1,9	Χίου	-2,5	5,8	Λαρίσης	3,1	1,6
			Πρεβέζης	1,0	1,9	Μαγνησίας	0,5	5,9	Πέλλας	1,9	3,0
			Καρδίτσας	-1,1	2,9	Ευβοίας	0,6	6,0	Αττική	2,3	3,2
			Σερρών	-2,1	3,3	Αργολίδος	0,4	6,2	Αχαΐας	3,5	4,4
			Καβάλας	-0,6	4,2	Λέσβου	-4,2	6,3	Ηρακλείου	4,6	4,5
			Γρεβενών	-2,5	4,2	Φθιώτιδος	-1,4	6,4	Ελλάδα	1,4	4,6
			Ελλάδα	1,4	4,6	Λευκάδος	-5,2	7,0			
						Λακωνίας	-3,7	7,1			
						Κερκύρας	-1,3	7,2			
						Ιωαννίνων	0,0	7,2			
						Κιλκίς	-3,0	7,3			
						Χανίων	0,7	8,1			
						Μεσσηνίας	-3,3	8,3			
						Σάμου	-4,8	8,6			
						Φωκίδος	-5,1	9,4			
						Ηλείας	-2,1	11,4			
						Κορινθίας	-0,5	11,8			
						Κυκλάδων	0,0	12,0			
						Ευρυτανίας	-3,1	13,0			
						Ζακύνθου	-0,3	13,6			
						Χαλκιδικής	0,3	13,8			
						Κεφαλληνίας	-4,7	16,6			

Πηγές: ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα απογραφών 1951, 2001, Στατιστικές της Φυσικής Κίνησης του πληθυσμού, ίδιοι υπολογισμοί

Η ταξινόμηση η οποία προηγήθηκε δίνει μια ποιοτική διάσταση στους συνδυασμούς φυσικού ισοζυγίου και φαινόμενης μετανάστευσης καθώς η συνολική επίδραση των δύο φαινομένων αντικατοπτρίζεται στο χάρτη με το μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής (βλ. **Χάρτες 2α** και **2β** στο **Παράρτημα Β**). Έτσι ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής του πληθυσμού ποσοτικοποιεί και εξειδικεύει το συνδυασμό φυσικού ισοζυγίου και φαινόμενης μετανάστευσης, καθορίζοντας τα ειδικότερα χωρικά μοτίβα που δημιουργούν οι συνιστώσες της εξέλιξής του.

4.2 Πληθυσμιακές Πυραμίδες, 1951-2001

Στις πληθυσμιακές πυραμίδες -ιδιότυπο περιγραφικό ιστόγραμμα στο οποίο εμφανίζεται είτε η συχνότητα κάθε ηλικιακής ομάδας (απόλυτα νούμερα) είτε η αναλογία (ποσοστά) των ηλικιακών ομάδων ανά φύλο στο σύνολο του πληθυσμού- αποτυπώνονται με ξεκάθαρο τρόπο οι πληθυσμιακές δομές. Στην προκειμένη περίπτωση και για να είναι εφικτή η συγκριτική μελέτη των δομών τόσο ανάμεσα στα διάφορα χωρικά επίπεδα όσο και στις διαδοχικές χρονικές τομές, ακολουθείται η απεικόνιση των ποσοστών. Σε κάθε πληθυσμιακή πυραμίδα διαβάζουμε την πρότερη ιστορία του πληθυσμού αναφοράς, εφόσον κάθε μια απ΄ αυτές αντικατοπτρίζει την

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ιστορία της εκατοντάδας περίπου των γενεών που τη συνθέτουν. Το γενικό σχήμα τους είναι τριγωνικό, εξ΄ αιτίας της θνησιμότητας που προοδευτικά μειώνει τον αριθμό της κάθε ανερχόμενης προς την κορυφή της γενεάς (ηλικιακής ομάδας). Το γενικό αυτό σχήμα όμως αλλάζει μορφή ανάλογα με τις διακυμάνσεις της γεννητικότητας και της θνησιμότητας ή ακόμα και της μεταναστευτικής κίνησης (Κοτζαμάνης κ.ά. 1999, σ.25).

Για τις ανάγκες της ανάλυσης οι πυραμίδες των νομών της χώρας ταξινομήθηκαν για τα έτη των απογραφών για τα οποία ήταν διαθέσιμα τα στοιχεία της δόμησης του πληθυσμού σε πενταετείς ηλικιακές ομάδες (1951, 1971, 1981, 1991, 2001) σε χαρακτηριστικές κατηγορίες. Για την ανάλυση και την ταξινόμηση των πληθυσμιακών πυραμίδων σε κατηγορίες χρησιμοποιήθηκαν δεδομένα πραγματικού πληθυσμού[88]. Ειδικότερα, οι κατηγοριοποιήσεις αυτές αναδεικνύουν το στάδιο του δημογραφικού μετασχηματισμού στο οποίο βρίσκονται οι ομάδες των νομών σε κάθε χρονική τομή. Όπως είναι κατανοητό, η μορφή της πυραμίδας κάθε νομού εξαρτάται τόσο από την ταχύτητα εξέλιξης του φαινομένου της μετάβασης όσο και από την έντασή του. Παράλληλα, οι κατηγορίες αυτές αναδεικνύουν τις χωρικές δημογραφικές ιδιαιτερότητες και διαφοροποιήσεις οι οποίες αμφότερες εξαρτώνται σημαντικά τόσο από τα ιστορικά γεγονότα, όσο και από το οικονομικό, το πολιτισμικό και πολιτικό γίγνεσθαι στις περιοχές αυτές.

Έτσι, σε κάθε περίπτωση ο αριθμός τους μεταβάλλεται ώστε να ανταποκρίνεται στα ιστορικά και κοινωνικο-οικονομικά δεδομένα της κάθε περιοχής και της χώρας κατ΄ επέκταση, ενώ οι διαφοροποιήσεις ανάμεσα στις ομάδες μειώνονται στη διάρκεια του χρόνου καθώς ολοκληρώνεται η δημογραφική μετάβαση για όλους τους νομούς και φτάνουμε στο επίπεδο ενός γερασμένου πληθυσμού και σε επόμενη της μετάβασης φάση.

Όσον αφορά τη μεθοδολογία της ταξινόμησης, χρησιμοποιήθηκε μια σύνθετη μέθοδος συνδυασμού ποιοτικών και ποσοτικών κριτηρίων όπως περιγράφηκε αναλυτικότερα στο στην **Ενότητα 1.4.3** του παρόντος Κεφαλαίου. Σε πρώτη φάση έγινε μια οπτική διερεύνηση των κατηγοριών ενώ στη συνέχεια χρησιμοποιήθηκε η ταξινομική ανάλυση (hierarchical και K-means, cluster analysis) ώστε αφενός μεν να επιβεβαιωθεί η προηγούμενη ομαδοποίηση,

[88] Πραγματικός πληθυσμός ορίζεται ως ο πληθυσμός που καταγράφηκε στο σημείο της απογραφής ανεξάρτητα από τόπο κατοικίας ή προέλευσης του. Σύμφωνα με την Ε.Σ.Υ.Ε πραγματικός πληθυσμός μιας περιφέρειας (δήμου, κοινότητας ή οικισμού) είναι το σύνολο των, για οποιαδήποτε αιτία, παρόντων σ΄ αυτήν προσώπων κατά την ημέρα της απογραφής, είτε αυτά διαμένουν μονίμως στην περιφέρεια αυτή είτε βρέθηκαν να διαμένουν προσωρινώς ή τυχαίως (Ταπεινός Γ.Φ:2002, σ.237). Η καταγραφή αυτή έχει πάντοτε το πρόβλημα ότι για διάφορους λόγους στην Ελλάδα συνηθίζεται να μετακινούνται τα άτομα στον τόπο καταγωγής τους για να απογραφούν. Επιπλέον το φαινόμενο αυτό παρουσιάζει το αρκετά σοβαρό μεθοδολογικό πρόβλημα ότι δεν εξελίσσεται με ομοιόμορφο τρόπο στο χρόνο και στο χώρο καθώς η ένταση αλλά και οι κατευθύνσεις του μεταβάλλονται. Έτσι, δεν είναι δυνατόν να εξαλειφθεί. Ωστόσο, ο πραγματικός πληθυσμός είναι η μοναδική καταγραφή η οποία επιτρέπει διαχρονική ανάλυση εφόσον καταγράφεται για το σύνολο των απογραφών.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

αφετέρου δε να διευκρινιστεί η θέση ορισμένων 'ιδιαίτερων' πυραμίδων νομών ως προς τη γειτνίασή τους και την εγγύτητά τους με συγκεκριμένες ομάδες. Στη συνέχεια οι κατηγορίες αυτές χαρτογραφήθηκαν σε πέντε χάρτες και σχολιάστηκαν αντίστοιχα έτσι ώστε η εικόνα της εξέλιξής τους να είναι το δυνατόν περισσότερο ολοκληρωμένη. Ακόμη, στο **Σχήμα 5** που ακολουθεί απεικονίζονται οπτικά τα αποτελέσματα των ταξινομήσεων για κάθε έτος αναφοράς έτσι ώστε να καταστεί εφικτή η άμεση αντίληψη των επί μέρους χαρακτηριστικών τους.

Σχήμα 5: Σχηματική απεικόνιση των ομάδων των πληθυσμιακών πυραμίδων, κατά νομό

	1951	**1971**	**1981**	**1991**	**2001**
Α	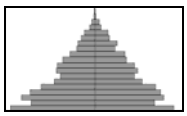	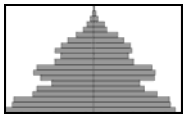	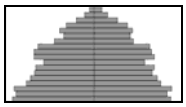	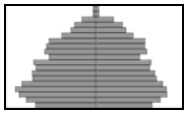	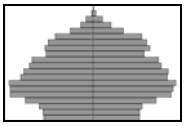
Β	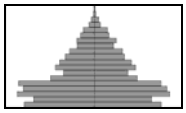	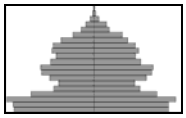	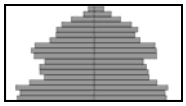	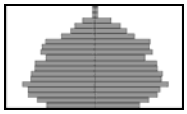	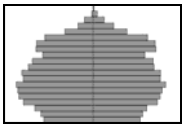
Γ	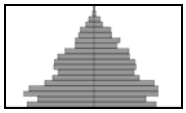	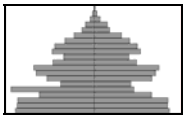	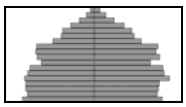	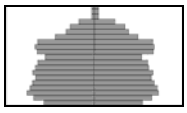	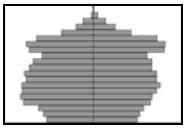
Δ	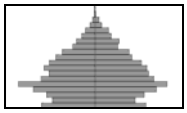	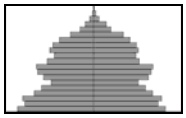	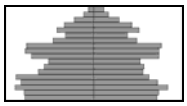	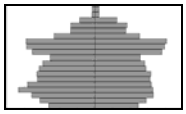	
Ε	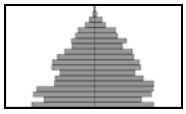	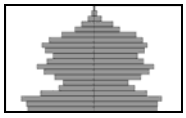	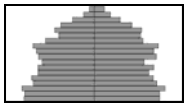	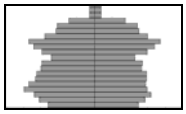	
ΣΤ		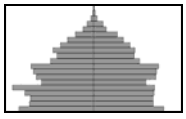	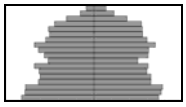		
Ζ			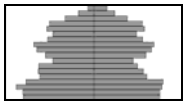		
Η			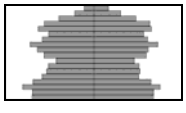		
*	**7,0 %**	**5,5 %**	**5,0 %**	**5,0 %**	**4,5 %**

* Το εύρος των τιμών των ποσοστών των ηλικιακών ομάδων στον πληθυσμό κυμαίνεται από 0 έως τη μέγιστη τιμή της γραμμής του πίνακα κάθε έτους, τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες (π.χ. για το 1951 από 0 έως 7,0%).

Πηγές: ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα Απογραφών Πληθυσμού, 1951, 1971, 1981, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Πραγματικός πληθυσμός απογραφών

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

4.2.1 Σχολιασμός ομάδων: 1951- Οι συνέπειες των πολέμων

Η ανάλυσή μας για το 1951 ανέδειξε πέντε διακριτές ομάδες (βλ. και **Χάρτη 4α,** στο **Παράρτημα Β**):

Ομάδα Α: Η ομάδα αυτή συμπεριλαμβάνει έντεκα νομούς και το κύριο γνώρισμά τους είναι η διογκωμένη βάση της πυραμίδας των ηλικιών τους και η μορφή ισοσκελούς τριγώνου που αυτή λαμβάνει. Ο τύπος αυτός χαρακτηρίζει ένα νεανικό πληθυσμό και χωροθετείται στην περιοχή της Ηπείρου, στους ορεινούς νομούς της Θεσσαλίας, στο νομό Ηλείας, νομό Ηρακλείου και στο νομό Δωδεκανήσου. Η πυραμίδα των ηλικιών των νομών αυτών εκτός από τη σχετικά εύρωστη βάση της (ηλικία 0-4 ετών) εμφανίζει δύο σημαντικές εσοχές (ηλικίες 5-9 και 30-34 ετών), οι οποίες οφείλονται η μεν πρώτη στην ανάσχεση των γεννήσεων λόγω του Β΄ ΠΠ και ένα μέρος της δεύτερης στις άμεσες απώλειες του ιδίου πολέμου (οι άνδρες των 30-34 ετών στη διάρκειά του βρίσκονταν σε στρατεύσιμες ηλικίες). Όμως ένα τμήμα της εσοχής αυτής (30-34 ετών) οφείλεται στην επιδημία γρίπης που μάστισε τη χώρα το 1917-18 η οποία έπληξε τόσο τον πληθυσμό γενικότερα αλλά και τις γεννήσεις εκείνων των ετών (ΕΣΥΕ, 1980:17), γεγονός που επιβεβαιώνεται από το έλλειμμα στην ηλικία 30-34 ετών και των γυναικών.

Ομάδα Β: Η ομάδα Β είναι η πολυπληθέστερη από όλες και σε αυτήν ανήκουν οι δεκαέξι νομοί της Βόρειας Ελλάδας και της πεδινής Θεσσαλίας, εκτός των νομών Θεσσαλονίκης και Μαγνησίας. Η μορφή της πυραμίδας αυτής δεν διαφέρει ιδιαίτερα από του ισοσκελούς τριγώνου (νεανικός πληθυσμός) εκτός από μια ιδιαίτερη διόγκωση που παρουσιάζεται στις ηλικίες 10-24 ετών και η οποία αποδίδεται στην αναπλήρωση των γεννήσεων κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου, οι οποίες δεν έγιναν λόγω του Α΄ ΠΠ και των Βαλκανικών πολέμων. Ως κοινό χαρακτηριστικό με την προηγούμενη ομάδα μπορούν να θεωρηθούν οι δύο μικρές εσοχές (ηλικίες 5-9 και 30-34 ετών), οι οποίες αντιστοιχούν, όπως έχει αναφερθεί παραπάνω, η μεν πρώτη στην αναβολή των γεννήσεων λόγω του Β΄ ΠΠ, η δε δεύτερη στις απώλειές του και στη γρίπη του 1917-18.

Ομάδα Γ: Στην συγκεκριμένη κατηγορία ανήκει το σύνολο των νομών της ανατολικής Στερεάς Ελλάδας (εξαιρείται ο νομός Αττικής), της Πελοποννήσου (πλην του νομού Ηλείας), της Κρήτης (εκτός του νομού Ηρακλείου) και ο νομός Κυκλάδων. Η πληθυσμιακή πυραμίδα των δεκατριών νομών που απαρτίζουν την ομάδα αυτή είναι ο συνδυασμός των δύο παραπάνω τύπων (εσοχές 5-9, 30-34 ετών, διόγκωση 10-29 ετών) με επιπλέον χαρακτηριστικό τα αυξημένα ποσοστά συμμετοχής των ηλικιών άνω των 40 ετών. Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει στις ηλικιακές ομάδες 20-29 ετών των ανδρών, όπου εμφανίζεται έλλειμμα σε σχέση με τα αντίστοιχα ποσοστά των γυναικών. Πιθανότατα η εσοχή αυτή να οφείλεται στην εμφύλια διαμάχη που μάστισε τη χώρα στο τέλος της δεκαετίας του 1940.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Ομάδα Δ: Αλλαγή μοτίβου διακρίνεται στην κατηγορία αυτή στην οποία ανήκουν τα δύο μεγάλα αστικά κέντρα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης. Στις πληθυσμιακές πυραμίδες των δύο αυτών νομών βλέπουμε καθαρά τις πρώτες επιπτώσεις της αστικοποίησης, στη διόγκωση των ηλικιακών ομάδων 20-24 ετών (15-19 και 25-29 ετών επίσης με μικρότερη όμως ένταση) και για τα δύο φύλα. Παράλληλα, πέρα από τις επιπτώσεις του πολέμου στην ηλικιακή ομάδα των 30-34 ετών, έχει ξεκινήσει και η μείωση των γεννήσεων, η οποία αντικατοπτρίζεται στη βάση της πυραμίδας (ηλικία 0-4 ετών). Επιπλέον δε αρχίζει και γίνεται φανερή η διαφορά του σχήματος της πυραμίδας, από ισοσκελές τρίγωνο στις προηγούμενες περιπτώσεις, σε 'σβούρα' στην περίπτωση αυτή. Δηλαδή ενώ το σύνολο των νομών της χώρας βρίσκεται στο πρώιμο στάδιο της δημογραφικής μετάβασης, τα δύο μεγάλα αστικά κέντρα οδεύουν δυναμικά προς την ωρίμανση του πληθυσμού.

Ομάδα Ε: Η ομάδα αυτή απαρτίζεται από τα Ιόνια νησιά, τα νησιά του Βορείου Αιγαίου, το νομό Μαγνησίας και το νομό Φωκίδος. Τα χαρακτηριστικά της ταυτίζονται με αυτά της προηγούμενης κατηγορίας με ιδιαιτερότητα την έλλειψη ανδρών στις ηλικίες 20-34 ετών η οποία πιθανότατα συσχετίζεται με τα πρώτα κύματα υπερατλαντικής μεταναστευτικής κίνησης αλλά και με τα αρχικά στάδια την αστικοποίησης. *Τέλος, η πυραμίδα αυτή είναι και η λιγότερο νεανική από τις υπόλοιπες. Παρόλα αυτά, σχετικά διογκωμένες φαίνονται οι ηλικιακές ομάδες 10-19 ετών, ενδεχομένως συνέπεια της αναπλήρωσης των γεννήσεων μεταπολεμικά.*

Συμπερασματικά μπορούμε να αναφέρουμε τα χαρακτηριστικά στοιχεία των ηλικιακών πυραμίδων των νομών της χώρας, τα οποία αν συνδυαστούν δημιουργούν τους διάφορους τύπους που προαναφέρθηκαν. Ξεκινώντας με τα ελλείμματα στον πληθυσμό πρέπει αν σημειωθεί η οριζόντια και σε κάθε νομό έλλειψη ανδρικού πληθυσμού λόγω των πολέμων που έχουν προηγηθεί. Σε ένα δεύτερο επίπεδο σε συγκεκριμένες ηλικίες (5-9 και 30-34 ετών) οι εσοχές των πυραμίδων οφείλονται στις συνέπειες του Β΄ ΠΠ και στη γρίπη η οποία έπληξε τη χώρα το 1917-18. Ακόμη, σε συγκεκριμένες περιοχές, ελλείψεις στις νεανικές ηλικίες (20-29 ετών) πιθανόν να οφείλονται στην αποδημία στο εξωτερικό αλλά και στα πρώτα κύματα αστυφιλίας που εμφανίστηκαν αυτήν την εποχή. Τέλος, διογκώσεις παρουσιάζονται στις ηλικίες 10-29 ετών λόγω της αναπλήρωσης των γεννήσεων στο μεσοπόλεμο αλλά και στα αστικά κέντρα λόγω εσωτερικής μετανάστευσης.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

4.2.2 Σχολιασμός ομάδων: 1971- Αποδημία - Αστυφιλία

Οι κατηγορίες που διακρίθηκαν από την ανάλυση της απογραφής του 1971 είναι έξι στον αριθμό οι οποίες θα μπορούσαν να συμπτυχθούν όμως και σε τέσσερις (βλ. και **Χάρτη 4β, Παράρτημα Β**):

Ομάδα Α: στην ομάδα Α ανήκουν νομοί της Ξάνθης και της Ροδόπης, η περιοχή της Κεντρικής Μακεδονίας και ο νομός Αιτωλοακαρνανίας, συνολικά επτά νομοί. Αυτοί είναι οι νεανικότεροι νομοί της Ελλάδος για το 1971. Ωστόσο, παραμένουν οι χαρακτηριστικές, μικρές στην προκειμένη περίπτωση, εσοχές των πυραμίδων που οφείλονταν στον Β΄ΠΠ και τη γρίπη του 1917-18 και μετακινήθηκαν ως προς τις πυραμίδες του 1951 κατά είκοσι χρόνια από τις ηλικίες 5-9 ετών το 1951, στις 25-29 ετών το 1971 και από 30-34 ετών (το 1951) στις 50-54 ετών το 1971. Εσοχές ωστόσο (ακόμη και μικρότερης έντασης) υπάρχουν και για τις ηλικίες 15-39 ετών οι οποίες πιθανόν να οφείλονται στην αποδημία στο εξωτερικό και την εσωτερική μετακίνηση προς τα αστικά κέντρα.

Ομάδα Β (Β1): Ακόμα επτά νομοί ανήκουν στην ομάδα αυτή η οποία αποτελείται από τους νομούς Πρέβεζας και Θεσπρωτίας, Τρικάλων και Καρδίτσας, Πέλλας, Ηλείας και Ρεθύμνης. Οι πυραμίδες των νομών είναι αρκετά νεανικές, αλλά οι απώλειες του πολέμου κυρίως λόγω της αναβολής των γεννήσεων στη διάρκεια του Β΄ΠΠ (ηλικίες 25-29) είναι εντονότερες, ενώ δεν λείπουν οι απώλειες λόγω των μετακινήσεων του πληθυσμού. Επίσης διακρίνεται η αναπλήρωση των γεννήσεων του μεσοπολέμου. Ακόμα, εμφανίζεται μια μικρή διόγκωση στην ηλικία 10-14 ετών η οποία είναι κοινή και για τα δύο φύλα και φαίνεται ότι αντιπροσωπεύει μια μικρή έκρηξη γεννήσεων η οποία εκδηλώθηκε στις αρχές της δεκαετίας του ΄60 στους νομούς αυτούς.

Ομάδα Γ (Β2): Η παρούσα ομάδα έχει κοινά χαρακτηριστικά με την προηγούμενη (αρκετά νεανικές, με φανερές τις ‘πληγές’ των γεγονότων) αλλά οι εσοχές λόγω των απωλειών του Β΄ΠΠ και της γρίπης του 1917-18 είναι ιδιαίτερα έντονες καθώς επίσης έντονη φαίνεται και η αναπλήρωση των γεννήσεων στη διάρκεια του μεσοπολέμου. Ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό ξεχωρίζει στην ομάδα αυτή και αυτό είναι η ιδιαίτερη διόγκωση της ηλικίας 20-24 ετών. Αν συνυπολογίσουμε στην ανάλυσή μας το γεγονός ότι στην ομάδα αυτή ανήκουν οι νομοί της Θράκης με εξαίρεση της Ξάνθης και της Ροδόπης, ο νομός Γρεβενών, Άρτας και Ευρυτανίας πιθανολογούμε ότι η διόγκωση αυτή οφείλεται στην ύπαρξη στρατού σε κάποιους νομούς της ομάδας αυτής (βλ. Ν. Έβρου).

Ομάδα Δ (Γ1): Αλλάζει το μοτίβο των πυραμίδων στην ομάδα αυτή των δεκατεσσάρων νομών στην οποία ανήκουν οι περιοχές της κεντρικής Στερεάς Ελλάδας, Εύβοιας, βόρειας Πελοποννήσου, οι νομοί Χαλκιδικής, Μαγνησίας, Ιωαννίνων, Καστοριάς, Χανίων, Ηρακλείου, Κυκλάδων και Δωδεκανήσου. Η μορφή της ομάδας αυτής αρχίζει να υποδεικνύει την ωρίμανση

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

του πληθυσμού των νομών που την απαρτίζουν. Ωστόσο, οι εσοχές που χαρακτηρίζουν τα γεγονότα των προηγούμενων δεκαετιών είναι ηπιότερες στη συγκεκριμένη αυτή ομάδα. Η εξωτερική μετανάστευση δεν είναι τόσο έντονη καθώς η παρουσία σε αυτούς τους νομούς αστικών κέντρων όπως επίσης και η γειτνίασή τους με τα μεγάλα πολεοδομικά συγκροτήματα της χώρας -την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη - φαίνεται ότι τους βοηθά να διατηρούν σε ένα βαθμό τη δυναμική του πληθυσμού τους.

Ομάδα Ε (Γ2): η κατηγορία αυτή συμβαδίζει με την προηγούμενη ως προς τη -σχετικά μικρή βέβαια- τάση για ωρίμανση του πληθυσμού με μια σημαντική διαφοροποίηση ως προς την μεγαλύτερη ένταση στην έλλειψη πληθυσμού των ηλικιακών ομάδων 15-40 ετών και για τα δύο φύλα με εντονότερη τη γνωστή εσοχή των 25-29 ετών (μείωση γεννήσεων στη διάρκεια του Β΄ΠΠ). Στην κατηγορία αυτή ανήκουν ο νομός Ευρυτανίας, τα νησιά του βορείου Αιγαίου, τα Ιόνια νησιά, ο Νομός Λασιθίου και η νότια Πελοπόννησος. Οι νομοί αυτοί αντιμετώπισαν μεγάλες απώλειες λόγω εξωτερικής μετανάστευσης αλλά και εσωτερικής μετακίνησης του οικονομικά ενεργού πληθυσμού τους προς τα αστικά κέντρα.

Ομάδα ΣΤ (Δ): Ο τύπος αυτός διαφοροποιείται ως προς τους προηγούμενους οι οποίοι όλοι αντιπροσώπευαν νομούς που έχασαν τμήμα του ενεργού πληθυσμού τους για λόγους οικονομικής μετανάστευσης είτε στο εξωτερικό είτε στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας, την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη. Έτσι, τα δύο αυτά μεγάλα αστικά κέντρα σε συνδυασμό με το νομό Λαρίσης απαρτίζουν την ομάδα των χώρων ‘υποδοχής’ εσωτερικών μεταναστών γεγονός που δικαιολογεί και τις ελαφρώς διογκωμένες ομάδες των 15-24 των ανδρών (καθώς οι άνδρες μετακινούνται ευκολότερα από τις γυναίκες) με στόχο την εξεύρεση εργασίας. Ταυτόχρονα, η ομάδα αυτή είναι και η λιγότερο νεανική από τις υπόλοιπες.

Συνοψίζοντας για τα κοινά χαρακτηριστικά που απαρτίζουν τους διάφορους τύπους πυραμίδων, το 1971, αυτά είναι κυρίως η αποδημία και η αστυφιλία, οι οποίες εκφράζονται με εσοχές στις περιοχές που ο πληθυσμός εγκαταλείπει τον τόπο και με διογκώσεις όπου εγκαθίσταται. Το χαρακτηριστικό αυτό είναι κοινό για όλες της ομάδες εκτός της τελευταίας η οποία περιλαμβάνει τα μεγάλα αστικά κέντρα και διακυμαίνεται ως προς την ένταση του, από τη μία ομάδα νομών στην άλλη. Η αποδημία και η αστυφιλία χαρακτήρισαν τις δεκαετίες του ΄60 και του ΄70 στην Ελλάδα. Η μετανάστευση για οικονομικούς λόγους προς τις χώρες τις Δυτικής Ευρώπης μεταπολεμικά, έπληξε σχεδόν το σύνολο των περιοχών της χώρας και συνεπώς είναι λίγο-έως πολύ εμφανής σε κάθε τύπο πυραμίδας.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Επίσης, τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των πυραμίδων που οφείλονται στα γεγονότα που έπληξαν τη χώρα όπως η γρίπη του 1917-18, ο Β΄ΠΠ, ο εμφύλιος πόλεμος καθώς και φαινόμενα όπως η αναπλήρωση των γεννήσεων στο μεσοπόλεμο συνεχίζουν να επηρεάζουν σε κάποιο βαθμό τη μορφή και την ταξινόμηση των πυραμίδων.

4.2.3 Σχολιασμός ομάδων: 1981 – Η Ελλάδα σε ανασυγκρότηση, μια ενδιάμεση κατάσταση

Η ανάλυσή μας για το 1981 ανέδειξε οκτώ διακριτές ομάδες (βλ. και **Χάρτη 4γ**, **Παράρτημα Β**):

Ομάδα Α: Στην κατηγορία αυτή ανήκουν οι νομοί με σχετικά ‘δυναμική’ δημογραφική παρουσία: Νομοί Αχαΐας, Βοιωτίας, Δωδεκανήσου, Ημαθίας, Ηρακλείου, Κοζάνης, Λάρισας, Ξάνθης και Πιερίας. Στους νομούς αυτούς η πυραμίδα των ηλικιών διατηρεί ακόμη το 1981 το γνωστό τριγωνικό της σχήμα το οποίο χαρακτηρίζει περιοχές με υψηλά σχετικά ποσοστά γεννητικότητας και νεανικού πληθυσμού (0-14 ετών), σημαντική συμμετοχή του δυνητικά ενεργού πληθυσμού (15-64 ετών) στον συνολικό πληθυσμό και σχετικά ομαλή μείωση του γεροντικού πληθυσμού (ηλικιακές ομάδες μεγαλύτερες των 65 ετών).

Ομάδα Β: Σε αυτή την ομάδα ανήκουν νομοί των οποίων ο πληθυσμός παρουσιάζει μια τάση για ωρίμανση. Συμπεριλαμβάνονται οι νομοί Ευβοίας, Φθιώτιδος, Αιτωλοακαρνανίας, Αργολίδος, Κορινθίας, Πρεβέζης, Καρδίτσας, Τρικάλων, Χαλκιδικής και Ροδόπης. Η ηλικιακή τους πυραμίδα εμφανίζει σχήμα κώνου που συγκλίνει απότομα στις μεγάλες ηλικίες, σχήμα που γενικά χαρακτηρίζει περιοχές ώριμου πληθυσμού με σημαντική συμμετοχή των ηλικιών 40-59 ετών. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό γνώρισμα αυτής της κατηγορίας πυραμίδας για τη χώρα μας το 1981 είναι το σημαντικό δημογραφικό έλλειμμα των ηλικιακών ομάδων 20-39 τόσο για τους άνδρες όσο και τις γυναίκες, έλλειμμα το οποίο οφείλεται κυρίως στο δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο και τις συνέπειές του, αλλά και στην εσωτερική και εξωτερική μετανάστευση των δύο προηγούμενων δεκαετιών.

Ομάδα Γ: Τα δυο μεγάλα αστικά κέντρα, τα οποία απαρτίζουν την ομάδα αυτή, η Περιφέρεια Αττικής και ο νομός Θεσσαλονίκης, δεν διαφοροποιούνται συνταρακτικά από την προηγούμενη ομάδα όσον αφορά το σχήμα της πυραμίδας καθώς αυτή διατηρεί σχήμα ωριμότητας. Το κύριο όμως χαρακτηριστικό της ομάδας αυτής είναι η πολύ υψηλή συμμετοχή του δυνητικά ενεργού πληθυσμού (15-64 ετών), γεγονός που ερμηνεύεται ως το αποτέλεσμα της έντονης αστικοποίησης και εσωτερικής μετανάστευσης των δυο προηγούμενων δεκαετιών.

Ομάδα Δ: Η ομάδα αυτή περιλαμβάνει το σύνολο, σχεδόν, των νομών της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (πλην της Ροδόπης, της Ξάνθης, της Θεσσαλονίκης και της Χαλκιδικής), τους νομούς Άρτας, Θεσπρωτίας, Γρεβενών και Καστοριάς. Οι παραπάνω νομοί χαρακτηρίζονται από σχετικά λιγότερο ‘δυναμική’ δημογραφική παρουσία και ο πληθυσμός

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

τους παρουσιάζει τάση για ωρίμανση. Ωστόσο το χαρακτηριστικό γνώρισμα αυτής της κατηγορίας πυραμίδας για τη χώρα μας το 1981, είναι το δημογραφικό 'πλεόνασμα' των ηλικιακών ομάδων 40-54 ετών τόσο για τους άνδρες όσο και τις γυναίκες, πλεόνασμα το οποίο οφείλεται στην ιδιαίτερη δυναμικότητα των γεννήσεων των δύο πρώτων μεταπολεμικών δεκαετιών (του ΄50 και του ΄60) και στην διαφορική γεννητικότητα των προσφύγων στο μεσοπόλεμο (1926-1940), στο βαθμό που στους νομούς αυτούς οι εγκατεστημένοι πρόσφυγες απετέλεσαν σημαντικό τμήμα του συνολικού πληθυσμού τους μετά την Μικρασιατική Καταστροφή. Επιπλέον διακρίνουμε ένα σημαντικό πληθυσμιακό έλλειμμα στις ηλικίες 25-39 ετών, το οποίο οφείλεται στην έντονη μετανάστευση της δεκαετίας του '60 προς τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης αλλά και στην εσωτερική μετανάστευση των δεκαετιών '60-'70 προς τα μεγάλα αστικά κέντρα.

Ομάδα Ε (Δ΄): Στην υπο-ομάδα αυτή ανήκουν οι νομοί Ιωαννίνων και Μαγνησίας οι οποίοι παρουσιάζουν μεν τα χαρακτηριστικά της προηγούμενης ομάδας, όμως οι πυραμίδες τους είναι ιδιαίτερα εξομαλυμένες σε σχέση με τις προηγούμενες. Έτσι, δεν εμφανίζεται η έντονη εσοχή στις ηλικίες 25-39 ετών, γεγονός που οφείλεται στο γεγονός ότι αυτές οι περιοχές δεν παρουσίασαν έντονη εξωτερική ή εσωτερική μετανάστευση στη διάρκεια των προηγούμενων δεκαετιών, αλλά απετέλεσαν και πόλους έλξεις πληθυσμού (Ο νομός Μαγνησίας με τη βιομηχανική του περιοχή στην πόλη του Βόλου, και ο νομός Ιωαννίνων με το Πανεπιστήμιο στην ομώνυμη πόλη). Παρόλα αυτά εμφανίζουν έντονες τις πληγές του Β΄ΠΠ (καθυστέρηση των γεννήσεων) στην ηλικιακή ομάδα των 40-44 ετών.

Ομάδα ΣΤ (Ε): Οι νομοί που απαρτίζουν αυτήν την ομάδα χωροθετούνται σε νησιωτικές περιοχές της χώρας και είναι οι νομοί Κέρκυρας, Κυκλάδων, και η Κρήτη εκτός του νομού Ηρακλείου ο οποίος ανήκει στη σχετικά νεανικότερη κατηγορία (Α). Οι πυραμίδες των νομών αυτών έχουν μορφή πύργου, χαρακτηρίζουν ώριμο πληθυσμό με σχετικά ομαλές διακυμάνσεις. Μικρή εσοχή διακρίνεται στις ηλικίες 35-39 ετών ενώ αντίθετα μια ελαφριά διόγκωση εμφανίζεται στις ηλικίες 50-54 ετών.

Ομάδα Ζ (ΣΤ): Εδώ θα συναντήσουμε κάποιους νομούς με πληθυσμό ο οποίος θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως αρκετά 'γερασμένος' με έντονες επιμέρους διακυμάνσεις: Η κατηγορία αυτή απαρτίζεται από τους νομούς Ευρυτανίας, Ηλείας και Ζακύνθου. Χαρακτηριστικό της ομάδας αυτής είναι η γήρανση του πληθυσμού και η απουσία νέων που ανήκουν στο δυνητικά ενεργό πληθυσμό (ηλικίες 20-39 ετών). Το φαινόμενο της αποδημίας και της αστυφιλίας έχει επιδράσει και εδώ για να αποδυναμώσει το πληθυσμιακό δυναμικό των νομών αυτών από τα πλέον ενεργά τους τμήματα.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Ομάδα Η (Ζ): Στην τελευταία αυτή ομάδα ανήκουν οι πλέον 'γερασμένοι' νομοί της χώρας: Οι νομοί Φωκίδας Αρκαδίας, Κεφαλληνίας, Λακωνίας, Λέσβου, Λευκάδας, Μεσσηνίας, Σάμου και Χίου. Το χαρακτηριστικό γνώρισμα αυτής της κατηγορίας πυραμίδας για τη χώρα μας το 1981 είναι η δημογραφική υπεροχή των ηλικιακών ομάδων των 45 ετών και άνω τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες που οφείλεται στο έλλειμμα βασικά των ηλικιακών ομάδων 20-39 ετών λόγω του συνδυασμού των έντονων ρευμάτων εξωτερικής και εσωτερικής μετανάστευσης (και δευτερευόντως στο πλεόνασμα των ηλικιακών ομάδων 10-19 ετών που, όπως και προηγουμένως, βρίσκει τις αιτίες του κυρίως στη δυναμική των γεννήσεων των δεκαετιών του ΄50 και του ΄60).

Στις πυραμίδες αυτής της απογραφής στις οποίες αποτυπώνονται οι εξελίξεις της περασμένης εκατονταετίας διακρίνουμε μια γενικότερη τάση αναδιοργάνωσης του Ελληνικού χώρου σε σχέση με τις πληθυσμιακές του δομές και τις μεταβολές τους. Οι πληθυσμιακές πυραμίδες των διαφόρων νομών της χώρας, αφενός μεν αντικατοπτρίζουν (μετακινημένα πάντοτε ανάλογα με το χρόνο που μεσολάβησε από την έλευση τους) τα διάφορα ιστορικά γεγονότα (Πόλεμοι, ασθένειες, μεταναστεύσεις κ.λπ.) αφετέρου δε αποτυπώνουν καθαρά τις διαφορετικές ταχύτητες με τις οποίες μειώνουν τη γεννητικότητά τους.

4.2.4 Σχολιασμός ομάδων: 1991- Μια γρήγορη μετάβαση: η πτώση της γονιμότητας

Η κατανομή των ομάδων των νομών συνεχίζεται με το ίδιο πνεύμα και για στην απογραφή του 1991 οπότε διακρίνουμε πέντε ομάδες πυραμίδων (βλ. και **Χάρτη 4δ, Παράρτημα Β**):

Ομάδα Α: Όπως και στις υπόλοιπες ταξινομήσεις, η πρώτη κατηγορία εκφράζει την σχετικά περισσότερο νεανική και λιγότερο γερασμένη πυραμίδα που καταγράφεται στη συγκεκριμένη απογραφή. Στην ομάδα αυτή ανήκουν ο νομός Ξάνθης, Αιτωλοακαρνανίας και Δωδεκανήσου. Μόνο αυτοί οι τρεις νομοί φαίνεται ότι διατηρούν κάποιο επίπεδο γεννητικότητας υψηλότερο από τους υπόλοιπους παρόλο που και για αυτούς αποτυπώνεται στη χαρακτηριστική εσοχή των ηλικιών 0-9 ετών, η συρρίκνωση της γεννητικότητας της δεκαετίας 1981-91.

Ομάδα Β: Στην ομάδα αυτή ανήκει όλη η κεντρική Ελλάδα με εξαίρεση τους νομούς Λάρισας, Γρεβενών, Ευρυτανίας, Θεσσαλονίκης Αττικής και Βοιωτίας. Περιλαμβάνονται επίσης οι νομοί Ηλείας και Κορινθίας από την Πελοπόννησο και ο νομός Ρεθύμνης και Λασιθίου από την Κρήτη, ο νομός Κυκλάδων, ο νομός Κέρκυρας, Ζακύνθου και Ροδόπης. Οι νομοί που περιλαμβάνονται στην κατηγορία αυτή βρίσκονται σε αρχικό στάδιο της πτώσης της γεννητικότητάς τους παρά το γεγονός ότι η εσοχή της ομάδας 0-4 ετών, φαίνεται ότι είναι περισσότερο έντονη από την προηγούμενη περίπτωση, δηλαδή η πτώση της έχει ξεκινήσει την προηγούμενη πενταετία και όχι δεκαετία.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Η πυραμίδα τους δεν έχει ιδιαίτερες εσοχές και διογκώσεις εκτός από τις ηλικίες 50-69 ετών των οποίων η μικρή διόγκωση αντικατοπτρίζει τη μεσοπολεμική αναπλήρωση των γενεών και την έλλειψη στις ηλικίες 45-49 ετών που οφείλεται στη μείωση των γεννήσεων λόγω του Β΄ ΠΠ.

Ομάδα Γ: Στην ομάδα αυτή περιλαμβάνονται οι νομοί Αττικής, Θεσσαλονίκης Αργολίδος Εύβοιας, Βοιωτίας, Χανίων, Λαρίσης και Αχαΐας. Οι νομοί αυτοί, φιλοξενούν τα περισσότερα από τα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας και βρίσκονται σε αρκετά προχωρημένο στάδιο ωρίμανσης. Δεν έχουν ιδιαίτερες εσοχές εκτός από τη φανερή μείωση των γεννήσεων κυρίως την προηγούμενη πενταετία από την απογραφή η οποία φαίνεται στην ηλικιακή ομάδα 0-4 ετών. Επίσης, η κατηγορία αυτών των πυραμίδων ξεχωρίζει από τη σχετικά πολυπληθή ομάδα 14-39 ετών με έμφαση στην 20-24 ετών, αποτέλεσμα της εσωτερικής μετανάστευσης και της συσσώρευσης εργατικού δυναμικού στα κέντρα αυτά.

Ομάδα Δ: Στην περίπτωση αυτή συναντάμε επτά νομούς της Θράκης και της Κεντρικής Ελλάδας, δηλαδή τους νομούς Κιλκίς, Σερρών, Καβάλας Δράμας Έβρου, Γρεβενών και Ευρυτανίας. Εμφανίζουν αρκετά ώριμο προφίλ, με ιδιαίτερα διογκωμένες τις ηλικίες 50-74 ετών, κατάλοιπα της εγκατάστασης των προσφύγων μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή αλλά και των γεννήσεων του μεσοπολέμου. Ακόμα, η παρουσία στρατού πιθανόν στη βόρεια Ελλάδα προσδίδει μια διόγκωση στους νέους άνδρες 15-29 ετών.

Ομάδα Ε: στην κατηγορία αυτή συναντάμε τους πλέον γερασμένους νομούς που διαπιστώθηκαν στην απογραφή του 1991: Η νότια Πελοπόννησος (νομοί Αρκαδίας, Μεσσηνίας και Λακωνίας), ο νομός Λέσβου, Χίου και Σάμου καθώς και ο νομός Φωκίδος συμπεριλαμβάνονται στην ομάδα αυτή. Οι νομοί αυτοί, τροφοδότες εσωτερικής ή/και εξωτερικής μετανάστευσης σε προηγούμενες δεκαετίες φαίνεται λογικό να φτάνουν πρώτοι στην ωρίμανση και τη γήρανση. Η πυραμίδα έχει ένα αρκετά ομαλό σχήμα το οποίο προσομοιάζει κάπως με το προηγούμενο αλλά με πολύ λιγότερο έντονες διακυμάνσεις και πιο ώριμη μορφή.

Η πορεία προς τη γρήγορη μείωση της συγχρονικής γονιμότητας και κατ΄ επέκταση προς τη γήρανση του πληθυσμού είναι αυτή που χαρακτηρίζει τη δεκαετία αυτήν. Οι διάφοροι νομοί οι οποίοι βρίσκονται σε διαφορετικές φάσεις του τελευταίου σταδίου της δημογραφικής τους μετάβασης αρχίζουν να συγκλίνουν πάρα πολύ γρήγορα σε μια προοπτική: τη ραγδαία μείωση της γεννητικότητάς τους η οποία χαρακτηρίζει οριζόντια όλες τις κατηγορίες πυραμίδων. Από την άλλη μεριά, τα γεγονότα του παρελθόντος εξακολουθούν να απεικονίζονται στις πυραμίδες (ακολουθώντας το κατάλληλο χρονικό βήμα) αλλά ωστόσο έρχεται με αργούς ρυθμούς η έλευση της φυσικής θνησιμότητας να εξομαλύνει τις απώλειες λόγω των Βαλκανικών πολέμων, του Α΄ ΠΠ και των άλλων γεγονότων στις αρχές του αιώνα (Γρίπη 1917-18, Μικρασιατική Καταστροφή) ή ακόμη και αυτές του Β΄ΠΠ.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

4.2.5 Σχολιασμός ομάδων: 2001 - Μετά τη μετάβαση τι;

Η πληθυσμιακή δομή των πυραμίδων του 2001 φτάνει μετά από 50 χρόνια πολύπλοκων μηχανισμών να έχει μια σχετική ομοιομορφία ανάμεσα στους διάφορους νομούς (βλ. και **Χάρτη 4ε**, **Παράρτημα Β**). *Η Ελλάδα γερνάει συνεχώς, ενώ μόνο τρεις κατηγορίες πυραμίδων –στο τελευταίο στάδιο της δημογραφικής μετάβασης– έρχονται να περιγράψουν την παρούσα κατάσταση. Το κριτήριο της ταξινόμησης στη συγκεκριμένη περίπτωση γίνεται εκ των πραγμάτων η γήρανση του πληθυσμού της οποίας το στάδιο καθορίζει και τη θέση του κάθε νομού στις – ελάχιστες ούτως ή άλλως – κατηγορίες:*

Ομάδα Α: Η κατηγορία αυτή αντιπροσωπεύει την πλέον νεανική πυραμίδα ηλικιών σε σχέση με τις υπόλοιπες, ή για να είμαστε περισσότερο ακριβείς, τη λιγότερο γερασμένη. Με σχετικά διογκωμένες τις ηλικιακές ομάδες του ενεργού πληθυσμού, 15-39 ετών, περιλαμβάνει τους παραδοσιακά 'γόνιμους' νομούς της χώρας μαζί με τα μεγάλα αστικά κέντρα: Νομός Ξάνθης και Θεσσαλονίκης, Αττική και νομός Αχαΐας, το μεγαλύτερο μέρος της Κρήτης και ο νομός Δωδεκανήσου. Απ΄ ότι κανείς μπορεί να συμπεράνει, από τη μορφή των πυραμίδων τους που φτάνει να έχει σχήμα σβούρας με ιδιαίτερα μειωμένες τις γεννήσεις της προηγούμενης δεκαπενταετίας (είναι έντονη η έλλειψη πληθυσμού στις ομάδες 0-14 ετών) και οι νομοί της κατηγορίας αυτής έχουν ολοκληρώσει τη μετάβασή τους, διατηρώντας –λόγω της οικονομικής δραστηριότητάς τους– εύρωστες τις ηλικιακές ομάδες του δυνητικά ενεργού πληθυσμού.

Ομάδα Β: Στην ομάδα αυτή ανήκουν ο νομός Ροδόπης, Χαλκιδικής, η Κεντρική Μακεδονία, τα πεδινά της κεντρικής Μακεδονίας και Θεσσαλίας, ο νομός Ιωαννίνων ο νομός Αιτωλοακαρνανίας, Ηλείας, Αργολίδος και Κορινθίας, ο Νομός Βοιωτίας και Εύβοιας, ο νομός Κυκλάδων και Λασιθίου. Αυτοί οι νομοί βρίσκονταν επίσης σε ώριμη φάση, με λιγότερο έντονο τον ενεργό τους πληθυσμό. Δεν είναι τυχαίο ότι οι περισσότεροι τοποθετούνται στον πεδινό ή ημιορεινό χώρο της Ελλάδας, όπου διατηρείται κάποια οικονομική δραστηριότητα, χωρίς να παραβλέψουμε και παράγοντες γειτνίασης με τα μεγάλα αστικά κέντρα τα οποία προσελκύουν εργατικό δυναμικό (όπως π.χ. οι νομοί της Κεντρικής Μακεδονίας, ο νομός. Βοιωτίας, Εύβοιας και Κορινθίας).

Ομάδα Γ: Τέλος, στην ομάδα αυτή ανήκουν οι πλέον γερασμένοι νομοί της χώρας που ανέδειξε η απογραφή αυτή. Οι περισσότεροι νομοί της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (εκτός της Ξάνθης και της Ροδόπης), οι ορεινοί νομοί γύρω από την οροσειρά της Πίνδου (Θεσπρωτίας, Πρέβεζας, Άρτας, Γρεβενών, Τρικάλων, Καρδίτσας, Ευρυτανίας, Φωκίδας και Φθιώτιδας), οι νότιοι νομοί της Πελοποννήσου (Αρκαδίας, Μεσσηνίας και Λακωνίας) και οι νομοί Λέσβου, Σάμου και Χίου.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Οι νομοί αυτοί έχουν ολοκληρώσει τη μετάβασή τους και δε φαίνεται κάποιο γεγονός (π.χ. εισροή οικονομικών μεταναστών) να επηρέασε ιδιαίτερα την πληθυσμιακή τους δομή με εξαίρεση την ιδιαιτερότητα της παρουσίας στρατού σε ορισμένους από αυτούς, η οποία εκφράζεται με μια μικρή διόγκωση στις ηλικίες 15-24 ετών στους νομούς Σάμου, Λέσβου, Έβρου και Χίου.

4.3 Δομικοί δείκτες

Στο παρόν κεφάλαιο εξετάζονται περαιτέρω ορισμένοι επιλεγμένοι δομικοί δείκτες σε επίπεδο νόμου. Αυτοί είναι η αναλογία των δύο φύλων, ο δείκτης γήρανσης, εξάρτησης, αντικατάστασης και η ταξινόμηση του πληθυσμού σε μεγάλες ηλικιακές ομάδες. Οι δείκτες αυτοί μας επιτρέπουν να αποκτήσουμε μια αναλυτική ματιά της σύνθεσης του πληθυσμού της Ελλάδας σε βάθος χρόνου 50 ετών. Έτσι, καθένας από αυτούς χαρτογραφείται τόσο το 1951 όσο και το 2001 επιτρέποντας την παρατήρηση της διαχρονικής εξέλιξης του η οποία ποιοτικά έχει ήδη εξεταστεί με την ταξινόμηση των πληθυσμιακών πυραμίδων στο προηγούμενο κεφάλαιο.

Ξεκινώντας με το δείκτη αναλογίας των δύο φύλων (%άνδρες/γυναίκες), παρατηρούμε σε μια πρώτη ανάγνωση ότι είναι υπέρ των γυναικών τόσο το 1951 όσο και το 2001 (βλ. και **Χάρτες 5α** και **5β, Παράρτημα Β**). Ωστόσο, τόσο το μέγεθος του όσο και η ταξινόμηση του διαφέρει σημαντικά ανάμεσα στα δύο έτη αναφοράς. Με μια τιμή 95,2 το 1951 για το σύνολο της χώρας, η αναλογία των φύλων υπέρ των γυναικών κυριαρχεί στον ελληνικό χώρο. Λίγοι ήταν αυτοί οι νομοί στους οποίους συνέβαινε το αντίθετο: Ο νομός Λάρισας, Πιερίας, Καστοριάς, Κορινθίας και Κυκλάδων εμφανίζουν αυξημένη την αναλογία του ανδρικού φύλου. Οι νομοί Αργολίδας, Θεσπρωτίας, Πρέβεζας, Κοζάνης, Γρεβενών, Ημαθίας, Κιλκίς, Ξάνθης και Ροδόπης παρουσιάζουν ισορροπημένη σχετικά αναλογία, ενώ σε όλους τους υπόλοιπους η ζυγαριά κλίνει προς τη μεριά των γυναικών με έμφαση στους νομούς Κέρκυρας, Λευκάδος, Ευρυτανίας, Φωκίδας, Μεσσηνίας, Χίου, Σάμου και Λασιθίου.

Εντελώς διαφορετική παρουσιάζεται η εικόνα για το 2001: Αφενός, η αναλογία των φύλων για το σύνολο της χώρας έφτασε στο 98,0% (αυξήθηκε δηλαδή σχεδόν κατά 3%), *αφετέρου στην πλειονότητα των νομών υπάρχει ισορροπία ανάμεσα στα δύο φύλα, είτε μικρή υπεροχή των ανδρών*. Οι γυναίκες εμφανίζουν τη μεγαλύτερη τους συγκέντρωση στις περιοχές της Αττικής και της Θεσσαλονίκης, δευτερευόντως δε στους νομούς Έβρου, Δράμας, Καβάλας, Ημαθίας, Κέρκυρας και Ιωαννίνων. Στους υπόλοιπους νομούς, είτε η αναλογία είναι υπέρ των ανδρών, είτε υπάρχει μια σχετική ισορροπία ανάμεσα στα δύο φύλα. Παρατηρώντας δε το χωρικό μοτίβο, αυτό παρουσιάζεται διχοτομημένο σε σημαντικό βαθμό, μια διαίρεση η οποία παραπέμπει εννοιολογικά στο δίπολο αστικός - αγροτικός χώρος.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Δηλαδή, αφενός, η υπεροχή των γυναικών σχεδόν περιορίζεται στα δύο μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας, αφετέρου ένα μοτίβο βορρά - νότου διαμορφώνεται, καθώς όσο πιο νότια προχωράμε, τόσο περισσότεροι νομοί κυριαρχούνται από το αντρικό φύλο, συμπεριλαμβανομένων και των νησιών της χώρας. Σε μια προσπάθεια ερμηνείας του φαινομένου, η αύξηση της αναλογίας των φύλων στην Ελλάδα υπέρ των ανδρών, οφείλεται κυρίως στην παρουσία οικονομικών μεταναστών την τελευταία δεκαετία του 20^{ου} αιώνα (διόγκωση της αναλογίας φύλων κατά 1,5% λόγω της παρουσίας αλλοδαπών το 2001) με συνέπεια η χωρική τους κατανομή, σε ένα δεύτερο επίπεδο, να επηρεάζει την αναλογία των φύλων στους διάφορους νομούς.

Ο δείκτης γήρανσης (βλ. και **Χάρτες 6α, Παράρτημα Β**) συμπυκνώνει το σύνολο των πληθυσμιακών εξελίξεων πάνω στη δομή του πληθυσμού με πολύ χαρακτηριστικό τρόπο. Η συνταρακτική του αύξηση (σχεδόν τετραπλασιάστηκε κατά τη διάρκεια της πενηντακονταετίας 1951-01 για το σύνολο της χώρας) παραπέμπει αρχικά στα επί μέρους συστατικά του στοιχεία και στη διαχρονική τους εξέλιξη. Τόσο η εξέλιξη του αριθμού των ηλικιωμένων των 65 ετών και άνω, όσο και των νεανικών ομάδων 0 έως 14 ετών, συνεισέφεραν προς την ίδια κατεύθυνση μεγέθυνσης του δείκτη. Από τη μια μεριά υπήρξε μείωση (βλ. και **Χάρτες 8α** και **8β**, **Παράρτημα Β**) του ποσοστού συμμετοχής στον πληθυσμό των ηλικιών 0 έως 14 ετών λόγω της μείωσης του αριθμού των γεννήσεων. Από την άλλη μεριά, η σημαντική διόγκωση του αριθμού των ηλικιωμένων που έλαβε χώρα (βλ. και **Χάρτες 11α και 11β, Παράρτημα Β**), οδήγησαν στην ευμεγέθη αυτή αύξηση του δείκτη γήρανσης.

Σε χωρικό επίπεδο νομού, όσον αφορά το 1951 (βλ. και **Χάρτη 6α**) φαίνεται ότι υπάρχει μια διαφοροποίηση βορρά - νότου, η οποία παραπέμπει σε μια αντιστοιχία νεότητας - γήρανσης. Ο βορράς εμφανίζεται αρκετά νεότερος, ενώ τις μεγαλύτερες τιμές του δείκτη παρουσιάζουν νησιά του Ιονίου, του Αιγαίου, καθώς και οι νομοί Φωκίδας και Λασιθίου. Ελαφρώς αυξημένη γήρανση εντοπίζεται ακόμη στους νομούς Κορινθίας, Λακωνίας, Μεσσηνίας, Μαγνησίας, Καστοριάς, Χανίων και Ρεθύμνης. Όμως η μέση αναλογία 1 προς 4 ανάμεσα στους ηλικιωμένους και τους νεότερους ούτως ή άλλως υποδεικνύει μια σχετικά νεανική δομή του πληθυσμού για το σύνολο της χώρας το 1951.

Το 2001 (βλ. και **Χάρτη 6β**), ο τετραπλασιασμός του δείκτη γήρανσης είναι γεγονός, όπως επίσης και η διασπορά στο χώρο του μοτίβου της υψηλής γήρανσης. Αρκετοί νομοί στην Ελλάδα παρουσιάζουν αναλογία πάνω από 140 ηλικιωμένους για κάθε 100 νέους και αυτοί είναι οι τρεις νομοί της νότιας Πελοποννήσου, ο νομός Λευκάδας και Ζακύνθου, ο νομός Φωκίδας, Ιωαννίνων, Γρεβενών, Άρτας, Κιλκίς, Σερρών, Λέσβου και Σάμου. Υψηλή γήρανση, αλλά ελαφρώς μικρότερης έντασης παρουσιάζουν οι νομοί Έβρου, Καβάλας, Δράμας, Φλώρινας, Καστοριάς, Κέρκυρας, Πρέβεζας, Τρικάλων, Καρδίτσας, Μαγνησίας, Φωκίδας, Βοιωτίας, Εύβοιας, Κορινθίας, Αργολίδας, Ηλείας, Χίου και Λασιθίου. Οι νομοί που απομένουν

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

θεωρούνται επίσης γερασμένοι, αλλά κοντά σε μια ισορροπία μεταξύ των ηλικιακών ομάδων που απαρτίζουν τον δείκτη (από 90% – 110%). Ελαφρώς νεότεροι εμφανίζονται μόνο οι νομοί Ξάνθης, Δωδεκανήσου και Ηρακλείου με ελάχιστη την τιμή του δείκτη στο νομό Δωδεκανήσου (64%). Τονίζεται ότι η παραπάνω κατανομή είχε ήδη αρχίσει να διαφαίνεται από το 1971 οπότε και έχουμε τη μαρτυρία του Μ. Φράγκου (1975:35-40).

Ο δείκτης εξάρτησης (βλ. και **Χάρτη 7α, Παράρτημα Β**) συνίσταται από την αναλογία των οικονομικά εξαρτώμενων ηλικιακών ομάδων σε σχέση με το δυνητικά ενεργό πληθυσμό. Αποτελεί γεγονότος ότι σημαντικές αλλαγές επήλθαν στις οικονομικά εξαρτώμενες ηλικίες με αντίθετη κατεύθυνση μεταξύ τους (οι ηλικιωμένοι των 65 ετών και άνω αυξήθηκαν ενώ οι νέοι μειώθηκαν σημαντικά), ενώ οι παραγωγικές ηλικίες παρέμειναν σχετικά σταθερές. Σαν συνέπεια των παραπάνω, ο συνδυασμός των επί μέρους εξελίξεων των υπο-πληθυσμών, οδήγησε σε μικρή σχετικά πτώση του δείκτη εξάρτησης, κατά 14% (από 54,1% σε 46,8% για το σύνολο της χώρας). Χωρικά τώρα, το 1951 δε φαίνεται να υπάρχει συγκεκριμένο μοτίβο γειτνίασης. Διάσπαρτοι είναι οι νομοί που απαρτίζουν την κατηγορία με τις υψηλότερες τιμές του δείκτη: οι τρεις νομοί της ανατολικής Θράκης, ο νομός Σερρών, ο νομός Χαλκιδικής, ο νομός Κιλκίς, Ημαθίας, Φλώρινας, νομοί της δυτικής και κεντρικής Ελλάδας, ο νόμος Θεσπρωτίας, Πρέβεζας αλλά και Καρδίτσας, Τρικάλων και Ευρυτανίας έως και νομοί της Πελοποννήσου Λακωνίας και Μεσσηνίας, ο νόμος Ρεθύμνης αλλά και ο νομός Δωδεκανήσου. Κοινό χαρακτηριστικό γνώρισμα τόσο για το 1951 όσο και για το 2001 αποτελούν οι χαμηλές τιμές του δείκτη όσον αφορά τα δύο μεγάλα αστικά συγκροτήματα της Αττικής και της Θεσσαλονίκης.

Το 2001 (βλ. και **Χάρτη 7β**), οι υψηλές τιμές του δείκτη από τη Θράκη εξαφανίστηκαν καθώς η μείωση των ηλικιακών ομάδων 0 έως 14 ετών υπήρξε μικρότερη για τις περιοχές αυτές απ΄ ότι η αύξηση του πληθυσμού των ηλικιών των 65 ετών και άνω. Σε σχετικά υψηλό επίπεδο οικονομικής εξάρτησης των ακραίων ηλικιακών ομάδων από τον δυνητικά ενεργό πληθυσμό παρέμειναν ο νομός Δράμας, Γρεβενών, Άρτας, Καρδίτσας Αιτωλοακαρνανίας και Φωκίδας καθώς και οι νομοί της Πελοποννήσου, Αρκαδίας Λακωνίας και Μεσσηνίας στην Πελοπόννησο. Υψηλές τιμές του δείκτη παρουσιάζουν και οι νομοί Λευκάδας και Ζακύνθου, Λέσβου και Σάμου όπως και ο νόμος Λασιθίου. *Θα μπορούσε κανείς να παρατηρήσει ότι το 2001 ξεκινάει να εμφανίζεται ένα τόξο χαμηλών τιμών του δείκτη εξάρτησης το οποίο είναι το γνωστό τόξο της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας σε συνδυασμό με την Κρήτη και το νομό Δωδεκανήσου. Συμπληρωματικά στο παραπάνω τόξο, εμφανίζεται στην Ήπειρο ένας θύλακας χαμηλών τιμών του δείκτη με το νομό Ιωαννίνων και το νομό Καστοριάς να κυριαρχούν.* Στη συνέχεια παρουσιάζονται τέσσερις χάρτες οι οποίοι περιλαμβάνουν τις αναλογίες μεγάλων ηλικιακών ομάδων (0-14, 15-44, 45-64 και των 65 ετών και άνω) όπως αυτές εξελίχθηκαν την τελευταία πενηντακονταετία του εικοστού αιώνα.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Ο πρώτος χάρτης (**Χάρτης 8α, Παράρτημα Β),** περιλαμβάνει την αναλογία στο πληθυσμό της ηλικιακής ομάδας 0 έως 14 ετών. Η σημαντική μείωση της κατά 46% από το 1951 έως το 2001 για το σύνολο της χώρας, αντικατοπτρίζει την καθολικότητα του φαινομένου της μείωσης της ομάδας αυτής και για τους επιμέρους νομούς. Το 1951 υπήρξε ένα χωρικό μοτίβο υψηλής συγκέντρωσης των ποσοστών πληθυσμού της ομάδας αυτής με έμφαση την κεντρική και βόρεια Ελλάδα. Αυτό αποτελούσαν οι νομοί Ξάνθης και Ροδόπης, Σερρών, Ημαθίας και Πέλλας, Θεσπρωτίας και Πρέβεζας, Τρικάλων, Καρδίτσας, Ευρυτανίας και Δωδεκανήσου. Δευτερευόντως, υψηλά ποσοστά του συγκεκριμένου δείκτη παρατηρούνται στην Πελοπόννησο, το νομό Αιτωλοακαρνανίας, Ιωαννίνων, Λάρισας, Πιερίας, το νομό Γρεβενών και Κοζάνης, Φλώρινας, Κιλκίς, Χαλκιδικής, Έβρου, Ρεθύμνης και Ηρακλείου στην Κρήτη. Ελάχιστες τιμές για την αναλογία των νεανικών αυτών ομάδων εντοπίζονται στα δύο μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας, το νομό Κορινθίας, Φωκίδας, Μαγνησίας, Ζακύνθου, Καστοριάς, αλλά και Λέσβου, Χίου και Σάμου. Απομένουν οι νομοί Καβάλας και Δράμας όπως επίσης και ο νομός Φωκίδας, Εύβοιας, Βοιωτίας, Αχαΐας, Αργολίδας, Κυκλάδων, Χανίων και Λασιθίου οι οποίοι φιλοξενούσαν μετρίου μεγέθους σχετικές αναλογίες του υπό εξέταση δείκτη.

Το 2001 (βλ. και **Χάρτη 8β**) το μοτίβο μεταβάλλεται σημαντικά: Οι μόνοι νομοί οι οποίοι συγκρατούν κατά κάποιον τρόπο υψηλά επίπεδα της αναλογίας των νεανικών ηλικιών είναι ο νομός Ξάνθης, Δωδεκανήσου και Ρεθύμνης. Δευτερευόντως, σχετικά υψηλή αναλογία έχουμε στους νομούς Πιερίας, Κοζάνης, Πέλλας, Αιτωλοακαρνανίας, Ζακύνθου και στους νομούς Χανίων και Ηρακλείου στην Κρήτη. Η πλειονότητα τους όμως παρουσιάζουν χαμηλές ή/και πολύ χαμηλές αναλογίες των ηλικιακών αυτών ομάδων με τις ελάχιστες τιμές να εμφανίζονται στο νομό Σερρών, Κιλκίς, Ιωαννίνων, Τρικάλων και Άρτας, το νομό Φθιώτιδας, Φωκίδας και Αττικής έως και τους νομούς Αρκαδίας, Λακωνίας και Σάμου. *Οι υπόλοιποι τοποθετούνται σε μια χαμηλή σχετική θέση ενώ το 2001 παρατηρείται σημαντική διάλυση του προαναφερόμενου χωρικού μοτίβου, ως προς τη συμμετοχή της ομάδας αυτής.*

Η χωροταξία του δυνητικά εργατικού δυναμικού τόσο το 1951 όσο και για το 2001 θα παρουσιαστεί στους επόμενους χάρτες **(Χάρτες 9** και **10, Παράρτημα Β),** σε δύο βήματα: στο πρώτο παρουσιάζεται η αναλογία 15 έως 44 ετών μια αναλογία η οποία περιλαμβάνει τη μισή περίπου παραγωγική ζωή του ανθρώπου ενώ το δεύτερο αφορά τις ηλικιακές ομάδες 45 ως 64 ετών οι οποίες αποτελούν την ώριμη εργασιακή περίοδο του ανθρώπου. Ξεκινώντας από τις ηλικιακές ομάδες 15 ως 44 ετών, μια πρώτη παρατήρηση αφορά τη μικρή σχετικά πτώση τις αναλογίας αυτής στη διάρκεια της δεύτερης πενηντακονταετίας του εικοστού αιώνα για το σύνολο της χώρας. Η ομαλή ωστόσο αυτή εξέλιξη δεν αντικατοπτρίζεται και στις επιμέρους χωρικές ενότητες των νομών. Έτσι, το 1951 (**Χάρτης 9α**) έχουμε ένα σαφώς καθορισμένο χωρικό μοτίβο βορρά-νότου, στο οποίο η αναλογία 15 ως 44 ετών του βόρειου τμήματος της χώρας είναι σαφώς υψηλότερη με εξαίρεση τους νομούς Αττικής και Κορινθίας από το νότιο

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

τμήμα της χώρας. Το 2001 (**Χάρτης 9β**), ο πληθυσμός που ανήκει στις ηλικιακές αυτές ομάδες 15 έως 44 ετών υπέρ συγκεντρώθηκε χωρικά στους αστικούς χώρους. Ο νομός Θεσσαλονίκης, η Αττική, η Αχαΐα, ο νόμος Ρεθύμνης και ο νομός Δωδεκανήσου παρουσιάζουν τις μέγιστες συγκεντρώσεις ατόμων από τις ηλικιακές αυτές ομάδες. Σε ένα δεύτερο επίπεδο, το ανατολικό τόξο της ανάπτυξης, διατηρεί επίσης σχετικά υψηλά ποσοστά.

Η πιο ώριμη ηλικιακή ομάδα του εργατικού δυναμικού 45-64 ετών παρουσιάζει εντελώς διαφορετική δομή, τόσο ως προς το χωρικό μοτίβο της όσο και ως προς την εξέλιξη της. Η πρώτη παρατήρηση αφορά την σημαντική αύξηση κατά 38% του ποσοστού του πληθυσμού, 45-64 ετών από το 1951 έως το 2001. Το χωρικό μοτίβο για το 1951 (**Χάρτης 10α**), αντίστροφο ακριβώς από την προηγούμενη περίπτωση, έχει μια κατεύθυνση έντασης νότου-βορρά με τις υψηλότερες τιμές του δείκτη να βρίσκονται στην περιοχή της πρωτεύουσας, στο νομό Βοιωτίας και Φωκίδας, Εύβοιας, Μαγνησίας, στα Ιόνια νησιά και το νομό Λασιθίου. Επίσης σχετικά πιο ώριμο εργατικό δυναμικό είχαν και οι υπόλοιπες περιοχές της νότιας Ελλάδας, αλλά και οι νομοί Θεσσαλονίκης και Χαλκιδικής, Καβάλας και Δράμας από την Κεντρική Μακεδονία.

Όσον αφορά το 2001 (**Χάρτης 10β**) το μοτίβο αλλάζει και ‘διαλύεται’: δεν εμφανίζει μια σταθερή σχέση γειτνίασης αλλά ορισμένες απροσδιόριστης αιτίας συγκεντρώσεις. Έτσι υψηλές συγκεντρώσεις του δείκτη αυτού έχουμε στους νομούς Ροδόπης, Καβάλας, Σερρών, Χαλκιδικής, Ημαθίας, Θεσπρωτίας, Πρέβεζας και Άρτας, Γρεβενών, Τρικάλων, Καρδίτσας, Φωκίδας και Κορινθίας. Ελάχιστες τιμές αντίστροφα έχουμε στην Κρήτη, το νομό Δωδεκανήσου, το νομό Λέσβου και Σάμου, το νομό Ξάνθης, Φλώρινας, Αχαΐας και Ζακύνθου. *Όπως παρατηρούμε η αύξηση στο δείκτη συμμετοχής της ηλικιακής ομάδας 45 έως 64 ετών, αφενός υποδεικνύει τη γήρανση του εργατικού δυναμικού της χώρας, αφετέρου δεν διοχετεύτηκε με τον ίδιο τρόπο σε όλους τους νομούς της χώρας αλλά διέλυσε το προηγούμενο χωρικό μοτίβο κατεύθυνσης νότου - βορρά.*

Ο τελευταίος δείκτης αφορά την αναλογία τον ηλικιακών ομάδων των 65 ετών και άνω και αντικατοπτρίζεται στο **Χάρτη 11**, **Παράρτημα Β** για τον οποίο παρατηρούμε άμεσα τη σημαντική αύξησή του. Από το 1951 έως το 2001 μεγεθύνθηκε σχεδόν κατά δυόμισι φορές για το σύνολο της χώρας. Η χωρική του διάσταση σε συνδυασμό με αυτήν του νεανικού πληθυσμού συνθέτουν το δείκτη γήρανσης. Το 1951 (**Χάρτης 11α**) η χωρική κατανομή του πληθυσμού των ηλικιωμένων έχει αντίστροφη μορφή με την κατανομή των νεανικών ομάδων. Οι περιοχές με την αυξημένη συμμετοχή των ηλικιωμένων στο πληθυσμό τους είναι τα νησιά του Ιονίου, ο νομός Φωκίδας, Λέσβου, Σάμου, Χίου οι νομοί Αρκαδίας και Λακωνίας στην Πελοπόννησο, και οι νομοί της Κρήτης εκτός του Ηρακλείου. Το σύνολο της βόρειας Ελλάδας εμφανίζεται αρκετά νεανικότερο με τις τιμές του δείκτη να κυμαίνονται κάτω από το 9%.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Ο σχεδόν τριπλασιασμός του δείκτη στη διάρκεια της πενηντακονταετίας που παρήλθε (**Χάρτης 11β**), όχι μόνο τόνωσε το προηγούμενο μοτίβο, αλλά το διαφοροποίησε σημαντικά. Ξεκινώντας από τα νησιά του Ιονίου, το νομό Ζακύνθου και Λευκάδος, οι νομοί Λασιθίου, τα νησιά του βόρειου Αιγαίου μαζί με τους νόμους Φωκίδας Αρκαδίας και Λακωνίας παρέμειναν στην υψηλότερη κατηγορία. Επιπλέον προστέθηκαν αρκετοί νομοί της βορείου και κεντρικής Ελλάδος στους οποίους περιλαμβάνονται οι νομοί Δράμας, Σερρών, Κιλκίς αλλά και οι νομοί Γρεβενών, Τρικάλων, Καρδίτσας, Άρτας και Ευρυτανίας. Στην πιο νεανική κατηγορία ανήκουν οι νομοί Ξάνθης, Δωδεκανήσου αλλά και τα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας, δηλαδή η Θεσσαλονίκη, η Αττική και ο νομός Ηρακλείου στην Κρήτη. *Παρατηρείται δηλαδή η διάλυση του προηγούμενου μοτίβου βορρά-νότου και η διάχυση της γήρανσης του πληθυσμού στους γείτονες νομούς στο σύνολο σχεδόν της χώρας.*

4.4 Συμπεράσματα

4.4.1 Συνοψίζοντας τα αποτελέσματα της ανάλυσης των δεδομένων

Η ανάλυση των δημογραφικών δεδομένων σε επίπεδο νομού, εφικτή από το 1951 και στο εξής, ανέδειξε τις ιδιαιτερότητες που υποκρύπτονται από την μελέτη των εθνικών μέσων όρων. Οι δείκτες που υπολογίστηκαν καλύπτουν όλο το φάσμα των υπολογισμών που αφορούν την χωρική αλλά και την κατά φύλο και ηλικία κατανομή του πληθυσμού των νομών κατά το δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα.

Αρχικά, η ανάλυση της πυκνότητας, κατέδειξε ότι ήδη από το 1951 υπερείχαν σε συγκέντρωση πληθυσμού οι περιοχές της Αττικής και του νομού Θεσσαλονίκης, ενώ το 2001 η κυριαρχία του ΠΣΠ είναι καθοριστική στη διαμόρφωση του μοτίβου υψηλής πυκνότητας το οποίο επιπλέον μάρτυρα το S της οικονομικής ανάπτυξης: Ξεκινά από τη Θράκη, διατρέχει τα ανατολικά παράλια της χώρας, τη βόρεια και δυτική Πελοπόννησο και συμπληρώνεται με την Κρήτη και τα Δωδεκάνησα. Στην εξέλιξη του μέσου ετήσιου ρυθμού μεταβολής αντικατοπτρίζονται τόσο οι μετακινήσεις προς το εξωτερικό, όσο και προς τα ανατολικά παράλια της χώρας με αποτέλεσμα οι ορεινοί και νησιώτικοι νομοί οι οποίοι αποτέλεσαν πηγή μεταναστευτικού δυναμικού να παρουσιάζουν αρχικά (1951-80) μεγάλη μείωση. Σημαντική αύξηση παρουσίασαν τα ανατολικά παράλια της χώρας με έμφαση στα δύο μεγάλα αστικά κέντρα και ιδιαίτερα την Αττική, ενώ μέχρι το τέλος του 20^{ου} αιώνα η ένταση των διαφοροποιήσεων ανάμεσα στους νομούς κάμπτεται παρά το γεγονός ότι διατηρείται ο προσανατολισμός του φαινομένου (περαιτέρω διόγκωση του πληθυσμού των ανατολικών νομών).

Η ταξινόμηση σε κατηγορίες των πληθυσμιακών πυραμίδων των νομών από το 1951 έως και το 2001 διευκολύνει την ερμηνεία των μορφών τους, περιγράφει σαφέστερα τα γεγονότα που παρήλθαν και αντικατοπτρίζει την χρονική σύγκλιση προς ένα κοινό μοτίβο γερασμένου πληθυσμού στα τέλη του αιώνα και για το σύνολο των νομών της χώρας. Οι άμεσες

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

μεταπολεμικές πληθυσμιακές πυραμίδες φανερώνουν τις συνέπειες των παγκόσμιων πολέμων και του εμφυλίου, τις εξωτερικές και εσωτερικές μετακινήσεις των πληθυσμών, έως και την αναπλήρωση των γεννήσεων μεταπολεμικά και τις διαβαθμίσεις αυτών. Οι πληθυσμιακές πυραμίδες του 1971, απεικονίζουν το φαινόμενο της αστυφιλίας και της ταυτόχρονης αποδημίας των Ελλήνων στο εξωτερικό ενώ οι επί μέρους κατηγορίες των νομών ομαδοποιούν τις διακυμάνσεις των ηλικιών οι οποίες παρουσιάζουν είτε εσοχές όπου ο πληθυσμός εγκαταλείπει τον τόπο είτε διογκώσεις στους τόπους που εγκαθίσταται. Το 1981 η δημογραφία της Ελλάδας βρίσκονταν σε μεταβατικό στάδιο, ενώ πολλά φαινόμενα επηρέασαν ταυτόχρονα τη δομή του πληθυσμού της. Η ποικιλία αυτή εκφράζεται με την πληθώρα υπο-ομάδων των νομών όπως ταξινομήθηκαν σύμφωνα με τη δομή τους. Η κατηγοριοποίηση ξεκινά με νομούς που έχουν σχετικά υψηλή γεννητικότητα ακόμη, δηλαδή σχετικά ομαλό τριγωνικό σχήμα και καταλήγει σε αυτούς που έχουν πληγεί από τη μετανάστευση (λείπει το παραγωγικό τους κομμάτι), λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των συνιστωσών που επηρεάζουν την κατά φύλο και ηλικία σύνθεση του πληθυσμού τους.

Το 1991, η μεγάλη ταχύτητα της πτώσης της συγχρονικής γονιμότητας γίνεται έντονη μέσω της γρήγορης συρρίκνωσης της βάσης των πυραμίδων αλλά και της τάσης προς την ομοιομορφία η οποία ξεκινά να εμφανίζεται τότε. Η ωρίμανση του πληθυσμού και οι διαβαθμίσεις της αποτελούν το κριτήριο της ταξινόμησης για το έτος αυτό. Στις πυραμίδες του 2001 η πληθυσμιακή δομή των νομών φθάνει μετά από πενήντα έτη πολύπλοκων ισορροπιών ανάμεσα στις κύριες δημογραφικές συνιστώσες (γονιμότητα, θνησιμότητα και μετανάστευση) σε ένα σχετικά ομοιογενές μοτίβο ανάμεσα στους διάφορους νομούς της χώρας. Τρεις μόλις οι υποκατηγορίες για το έτος αυτό, αφορούν έναν πληθυσμό που γερνά συνεχώς, μια γήρανση συνδυασμένη με τις διακυμάνσεις των ιστορικών γεγονότων του εικοστού αιώνα.

Οι δομικοί δείκτες γήρανσης, εξάρτησης και η ταξινόμηση του πληθυσμού σε μεγάλες ηλικιακές ομάδες τόσο το 1951 όσο και το 2001 αναλύουν σε μεγαλύτερη λεπτομέρεια την πορεία των δομικών μετασχηματισμών των νομών στη διάρκεια του χρόνου. Ξεκινώντας με την αναλογία των δύο φύλων παρατηρούμε ότι μεταβλήθηκε για το σύνολο της χώρας υπέρ των ανδρών (μέση αύξηση κατά 1,5%). Ταυτόχρονα, διαμορφώνεται το 2001 ένα διχοτομημένο χωρικό μοτίβο με μια διαίρεση η οποία παραπέμπει εννοιολογικά στο δίπολο αστικός-αγροτικός χώρος. Το 2001 η υπεροχή των γυναικών περιορίζεται σχεδόν στα αστικά κέντρα ενώ την ίδια στιγμή μια διαφοροποίηση βορρά-νότου δημιουργείται ώστε όσο πιο νότια προχωράμε, τόσο οι νομοί κυριαρχούνται από το ανδρικό φύλο. Η εξέλιξη αυτή αποδίδεται στην παρουσία αλλοδαπών οικονομικών μεταναστών το 2001 και τη χωρική τους διασπορά.

Ο δείκτης εξάρτησης προσμετρά την αναλογία των τμημάτων του πληθυσμού που θεωρητικά δεν εργάζονται (τους νέους κάτω των 15 ετών και τους ηλικιωμένους άνω των 64) σε σχέση με τις παραγωγικές ηλικίες (15-64 ετών). Η αντίθετη φορά της εξέλιξης των ακραίων ηλικιακών

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ομάδων οδήγησε το δείκτη εξάρτησης σε διακυμάνσεις που οδήγησαν τελικά το δείκτη σε μείωση (καθώς η πτώση των νεανικών ομάδων φάνηκε πιο ισχυρή από την αύξηση των ηλικιωμένων). Επιπλέον, από ένα ασαφές χωρικό μοτίβο το 1951 καταλήγουμε σε χαμηλές τιμές του δείκτη οι οποίες σχηματίζουν το γνωστό χωρικό σχήμα S της οικονομικής ανάπτυξης. Συμπληρωματικά δε, δημιουργήθηκε και ένας θύλακας χαμηλών τιμών του δείκτη εξάρτησης στην Ήπειρο, συνέπεια πιθανή της εγκατάστασης αλλοδαπών στους νομούς αυτούς.

Τέλος, ο δείκτης γήρανσης συμπυκνώνει στην πορεία του το σύνολο των πληθυσμιακών εξελίξεων των νομών στο δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα καθώς πολλαπλασιάστηκε τέσσερις φορές. Όσον αφορά το χωρικό του μοτίβο, από ένα αρχικό σχήμα βορρά-νότου με μια αντιστοιχία νεότητας-γήρανσης το 1951 καταλήγουμε το 2001 σε ένα γενικευμένο μοτίβο γήρανσης, διάσπαρτο σε όλη την επικράτεια με ελάχιστους νομούς να εμφανίζονται κάπως νεανικότεροι στην πληθυσμιακή δομή τους. Άμεσο αποτέλεσμα της αύξησης του μέσου όρου ζωής και έμμεσο της πτώσης της γονιμότητας, η διόγκωση του ποσοστού των ηλικιωμένων σε σχέση με το νεανικό τμήμα του πληθυσμού αποτελεί σύγχρονο δημογραφικό, οικονομικό και κοινωνικό ζήτημα.

4.4.2 Ο δομικός μετασχηματισμός των πληθυσμιακών πυραμίδων

Η διαδικασία της δημογραφικής μετάβασης όταν εξεταστεί σε εθνικό χωρικό επίπεδο, και μη λαμβάνοντας υπόψη αρχικά την περιφερειακή διάσταση του φαινομένου, εκφράζεται με τη σταδιακή μεταμόρφωση της πληθυσμιακής πυραμίδας από νεανική μορφή σε περισσότερο γερασμένη. Σχηματικά επιλέγουμε έξι (6) στάδια τα οποία περιγράφουν σε αδρές γραμμές τη διαδικασία του δημογραφικού μετασχηματισμού μιας ‘μεγάλης’ περιοχής, χώρας (ή και μεγαλύτερης όπως μιας ομάδας χωρών ή και ηπείρου). Τα στάδια αυτά παρουσιάζονται στο **Σχήμα 6** που ακολουθεί.

Παρατηρούμε ότι η αρχική μορφή ισοσκελούς τριγώνου (διευρυμένη βάση και απότομη συρρίκνωση προς τα πάνω, δηλαδή αυξημένες γεννήσεις που όμως σύντομα καταλήγουν σε θανάτους) που έχει η πυραμίδα των ηλικιών και στην οποία οφείλει και την ονομασία της, αλλοιώνεται σταδιακά για να καταλήξει στη μορφή ενός αμφορέα, έως και αντίστροφου τριγώνου, με πολύ περιορισμένη βάση (πολύ μικρό αριθμό γεννήσεων) και ιδιαίτερα διογκωμένη οροφή (αυξημένη βαρύτητα των γεροντικών ηλικιών). Η εικόνα αυτή σχηματικά παρουσιάζεται στο σύνολο σχεδόν των χωρών του ‘ανεπτυγμένου’ κόσμου οι οποίες έχουν ολοκληρώσει τη δημογραφική τους μετάβαση τα τελευταία διακόσια χρόνια, με όποιες επιμέρους παραμορφώσεις έχει η καθεμιά που οφείλονται στο ιστορικό της υπόβαθρο και τις συγκυρίες.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Σχήμα 6: Σχηματική παράσταση της πορείας των πληθυσμιακών πυραμίδων κατά τη διάρκεια του δημογραφικού μετασχηματισμού μιας χώρας (όπως η Ελλάδα)

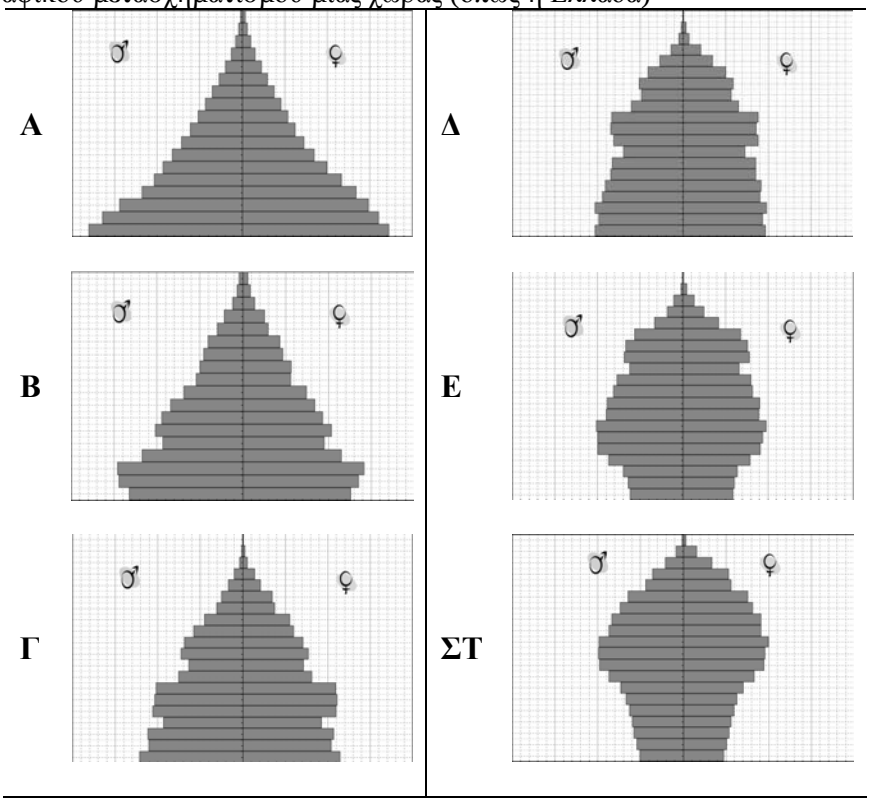

Πηγές: ΕΣΥΕ, (Απογραφές Πληθυσμού, 1900-2001), UN World Population Prospects (2000), Προβολή Πληθυσμού για το 2020 με χρήση του λογισμικού CL&F Demotools

Εμβαθύνοντας όμως κανείς σε χαμηλότερο χωρικό επίπεδο, ο 'μέσος όρος' ο οποίος περιγράφεται από την πυραμίδα της χώρας μπορεί να διαφοροποιείται κατά περίπτωση τόσο χρονικά όσο και χωρικά. Έστω λοιπόν, ότι η αρχική χρονική στιγμή μελέτης τοποθετείται στο μεταίχμιο ανάμεσα στην εποχή της 'φυσικής' γονιμότητας και 'ανεξέλεγκτης' θνησιμότητας και στην εποχή της 'ελεγχόμενης' γονιμότητας και 'συρρικνωμένης' θνησιμότητας. Στο σχετικά αρχικό χρονικό σημείο το οποίο εξετάζουμε δεν είναι δυνατόν όλες οι χωρικές μονάδες που απαρτίζουν την μεγαλύτερη να βρίσκονται στο ίδιο στάδιο Α (παρά το γεγονός αυτό αποτέλεσε την κοινή τους εκκίνηση) καθώς το ξεκίνημα της διαδικασίας του μετασχηματισμού έγινε σε διαφορετικούς χρόνους και εξελίσσεται με διαφορετικές ταχύτητες ανάμεσά τους. Ας υποθέσουμε λοιπόν ότι στην πρώτη αυτήν τομή οι χωρικές μονάδες βρίσκονται ανάμεσα στα στάδια Α έως και Β και σε όλα τα ενδιάμεσα τους.

Στο ενδιάμεσο χρονικό διάστημα, καθώς οι διάφορες μονάδες οδεύουν προς τη συρρίκνωση της θνησιμότητας και της γεννητικότητάς τους με διαφορετικές ταχύτητες, η ποικιλομορφία των πληθυσμιακών τους πυραμίδων θα αυξάνει προσωρινά καθώς οι μορφές τους θα επεκτείνονται ίσως και στο σύνολο των επί μέρους κατηγοριών (Α έως ΣΤ). Στο τέλος ωστόσο της χρονικής περιόδου αναφοράς η οποία τοποθετείται στο τέλος της περιόδου του μετασχηματισμού αναμένεται όλες οι χωρικές υπο-ομάδες να τοποθετούνται στην πλέον γερασμένη μορφή πυραμίδας ηλικιών, την ΣΤ. Όμως, καθώς διάφοροι παράγοντες (οικονομικοί, κοινωνικοί,

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

πολιτισμικοί) επηρεάζουν την ταχύτητα με την οποία οι υπο-ενότητες οδεύουν προς τη γήρανση, κατά την καταληκτική στιγμή της μελέτης οι χωρικές μονάδες βρίσκονται ανάμεσα στην Ε και την ΣΤ και μόνο ως θεωρητικό αναμενόμενο περιμένουμε να καταλήξουν όλες στην ΣΤ.

Παρόλα αυτά, στην πραγματικότητα, οι τοπικοί παράγοντες δεν θα επιτρέψουν ποτέ στις πληθυσμιακές πυραμίδες των επιμέρους χώρων να ταυτιστούν μεταξύ τους παραμορφώνοντας τις με διάφορους τρόπους. Οι παράμετροι αυτοί που επηρεάζουν τη μορφή των πληθυσμιακών πυραμίδων σε χαμηλό χωρικό επίπεδο μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

Α. Η χωροθέτηση σε συγκεκριμένες περιοχές θνησιγενών παραγόντων (φυσικών, περιβαλλοντικών κινδύνων κ.λπ.) που αυξάνουν τη θνησιμότητα ιδιαίτερα στις πιο ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού (νεότερους και ηλικιωμένους) μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την επιλεκτική διόγκωση ή μείωση συγκεκριμένων ηλικιακών ομάδων του πληθυσμού μιας περιοχής.

Β. Η ύπαρξη μετακινήσεων από ή προς τη συγκεκριμένη περιοχή ορισμένων ηλικιακών ομάδων η οποία με της σειρά της δύναται να οφείλεται σε συγκεκριμένες αιτίες που σχετίζονται με το τοπικό παραγωγικό σύστημα, με παραδοσιακές μορφές μετακινήσεων ή μεταναστεύσεων (π.χ. συστηματικές μετακινήσεις εργατών προς ή από μια συγκεκριμένη περιοχή). Μια τέτοια παράμετρος ιδιαίτερα σημαντική παγκοσμίως που όπως φαίνεται διαδραματίζει όλο και πιο σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση των κατανομών των πληθυσμών στο χώρο είναι η χωροθέτηση των μητροπολιτικών περιοχών. Οι περιοχές αυτές έχουν τη διττή ιδιότητα όχι μόνο να προσελκύουν σημαντικό αριθμό ανθρώπων στα όρια τους αλλά ο πληθυσμός αυτός συχνά να περιλαμβάνει συγκεκριμένες ηλικιακές ομάδες (τις παραγωγικές) καθώς πολλές δραστηριότητες του τριτογενή ή και του δευτερογενή τομέα αναπτύσσονται εντός τους.

Ειδικότερα τώρα, και όσον αφορά την ανάλυση των πυραμίδων των νομών της χώρας μας, αυτές μεταβλήθηκαν σημαντικά κατά την πενηντακονταετία 1950-00 ως προς τη μορφή τους σύμφωνα με το παραπάνω σχήμα. Το σύνολό τους αντικατοπτρίζεται στη γενική ‘εθνική’ πυραμίδα η οποία εξελίχθηκε από μια μορφή αρχικού σταδίου της δημογραφικής μετάβασης (σχετικής ωριμότητας, στάδιο Γ **Σχήματος 6**) σε ιδιαίτερα προχωρημένου (αρκετά γερασμένη, στάδιο Ε **Σχήματος 6**). Η πολυπλοκότητα των μορφών των πυραμίδων των νομών το 1951 (5 αρχικές διακριτές κατηγορίες τις οποίες ανέδειξε η αρχική ανάλυση ταξινόμησης) περιορίστηκε σημαντικά (3 κατηγορίες τελικά) το 2001. Οι πληθυσμιακές πυραμίδες των νομών εξελίχθηκαν με διαφορετικές ταχύτητες διαχρονικά (βλ. και **Σχήμα 5** ιδίου κεφαλαίου), έως ότου καταλήξουν στο γενικευμένα γερασμένο σχήμα τους το 2001.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Οι πιο ώριμοι νομοί δεν ανανεώνονται προς το νεανικότερο αλλά γηράσκουν φτάνοντας στην ανώτερη κατηγορία το 2001. Οι πλέον νεανικοί ωριμάζουν γρηγορότερα, μετασχηματίζοντας τις πληθυσμιακές τους πυραμίδες με μεγαλύτερη ταχύτητα, για να περιορίσουν την ταξινόμηση στις τρεις 'ώριμες' μορφές τους το 2001. Οι τρεις αυτές μορφές στις οποίες καταλήγουν οι πυραμίδες του 1951 στο τέλος του αιώνα, συνοψίζονται στα παρακάτω χαρακτηριστικά:

Τύπος πυραμίδας Α: Ώριμη έως γερασμένη με διογκωμένο το τμήμα των παραγωγικών ηλικιών λόγω της ύπαρξης μεγάλων αστικών κέντρων εντός των νομών. Μια πυραμίδα ώριμου πληθυσμού η οποία λόγω της χωροθέτησης πόλων έλξης (μητροπολιτικές και αστικές περιοχές στην προκειμένη περίπτωση) δυνητικά εργατικού δυναμικού στις περιοχές που περικλείει, έχει ως χαρακτηριστικό τη διόγκωση των παραγωγικών ηλικιών της.

Τύπος πυραμίδας Β: Ώριμη με ομοιόμορφη κατανομή σχήματος κλειστού 'αμφορέα'. Ομαλή η μείωση των γεννήσεων δημιουργεί ήπια την καμπύλη ελάττωσης του δυνητικά ενεργού δυναμικού ενώ καθώς οι ηλικιακές ομάδες γίνονται μεγαλύτερες, η καμπύλη αυξάνει χωρίς έντονες διακυμάνσεις για να μειωθεί απότομα στις γεροντικές ηλικίες.

Τύπος πυραμίδας Γ: Γερασμένη πυραμίδα των ηλικιών με αρκετά διογκωμένες τις ανώτερες ηλικιακές ομάδες των 60 ετών και άνω και σχετικά όμοια τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά της με την προηγούμενη ομάδα.

Οι περιπτώσεις Β και Γ μπορούν να θεωρηθούν ως τμήμα της διαδικασίας της μετάβασης (βλ. και ίδιο Κεφάλαιο, **Σχήμα 5**) ενώ η Α ως μια περίπτωση που επηρεάζεται από τοπικούς παράγοντες. Σύμφωνα με την προηγούμενη σχηματοποίηση, η Α περίπτωση ανήκει στην κατηγορία αυτή όπου κάποιος παράγοντας 'έλξης' ή 'απώθησης' συγκεκριμένων ηλικιακών ομάδων υφίσταται στις χωρικές υπο-ομάδες που την απαρτίζουν. Παρατηρούμε συνεπώς, ότι το προηγούμενο λογικό σχήμα ερμηνεύει την κατανομή των πληθυσμιακών πυραμίδων των νομών της Ελλάδας ενώ ταυτόχρονα είναι δυνατόν να γενικευθεί ώστε να συμπεριλάβει και άλλες 'μεγάλες' χωρικές μονάδες με τις διοικητικές ή γεωγραφικές τους υποδιαιρέσεις.

5. Η εξέλιξη των πληθυσμιακών δομών σε επίπεδο νομού – η επίδραση της μετανάστευσης

Στις αρχές του εικοστού πρώτου αιώνα πολλαπλά είναι τα ερωτήματα που μπορούν να τεθούν στο χωρικό επίπεδο του νομού σε σχέση με την παρουσία αλλοδαπών μόνιμων κατοίκων στην Ελλάδα. Τα ερωτήματα αυτά είναι σχετικά με τη φύση του φαινομένου και την επιρροή αυτής της εγκατάστασης. Ειδικότερα, ένα πρώτο ζήτημα αφορά τη χωροθέτηση των αλλοδαπών μεταναστών, δηλαδή τη συγκέντρωσή τους σε επίπεδο νομού και τη συμμετοχή τους στον τοπικό πληθυσμό. Ένα δεύτερο θέμα σχετίζεται με τη χωρική τους διασπορά αναλόγως της χώρας προέλευσης.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Τέλος, δεδομένης της διαφορετικής πληθυσμιακής δομής που παρουσιάζει ο πληθυσμός των αλλοδαπών, ένα σημαντικό ζητούμενο αφορά την επίδρασή της παρουσίας τους στη διαμόρφωση της συνολικής δομής κάθε χωρικού υποσυνόλου.

5.1 Η χωροταξία των μετακινήσεων μεταπολεμικά

Όπως προαναφέρθηκε, η Ελλάδα ανέκαθεν αποτελούσε πεδίο πληθυσμιακών μετακινήσεων. Μεταπολεμικά, ακολούθησε έναν κύκλο μεταναστεύσεων, του οποίου η πρώτη φάση διήρκεσε έως την δεκαετία του 1970 με την αποδημία πληθυσμού. Κατόπιν κατά την δεύτερη φάση η χώρα μετατρέπεται σε χώρα υποδοχής μεταναστών. Είναι συνεπώς σημαντικό, για διαφορετικούς κάθε φορά λόγους, να εντοπιστούν τόσο οι περιοχές οι οποίες έχασαν πληθυσμό λόγω της μετανάστευσης, όσο και εκείνες που δέχτηκαν νέο πληθυσμό: η αποδημία πλήττει το πιο παραγωγικό και γόνιμο κομμάτι του πληθυσμού, ενώ η εγκατάσταση οικονομικών μεταναστών έχει θετικές συνέπειες στο τοπικό παραγωγικό σύστημα.

Η γεωγραφική κατανομή των μεταναστών κατά την μεταπολεμική περίοδο διαφοροποιείται σημαντικά από αυτήν της προπολεμικής περιόδου (βλ. και **Σχήμα 7**), ενώ η συμμετοχή των νομών της χώρας στο φαινόμενο αλλάζει. Σε μια πρώτη φάση (1951-60) οι παραδοσιακές περιοχές της προπολεμικής μετανάστευσης προς τις υπερπόντιες χώρες (Πελοπόννησος, Ήπειρος, ορισμένα νησιά) θα αποτελέσουν τον βασικό τροφοδότη, ενώ στη συνέχεια, με το άνοιγμα των συνόρων των ευρωπαϊκών χωρών η κατανομή αλλάζει ριζικά. Η Μακεδονία και σε μικρότερο βαθμό η Θεσσαλία, η Ήπειρος, τα νησιά του Αιγαίου και η Θράκη θα αποτελέσουν τις κύριες περιοχές προέλευσης των μεταναστών που θα μετακινηθούν, συνήθως χωρίς ενδιάμεσο σταθμό, από τις αγροτικές και ημιαστικές περιοχές της Κεντρικής και Βορείου Ελλάδας στη Δυτική Γερμανία.

Ειδικότερα, από την κατανομή των μεταναστών κατά τόπο προελεύσεως προκύπτει ότι, κατά την επόμενη δεκαετία (1961-70), όλες οι διοικητικές περιφέρειες, από τα μεγάλα πολεοδομικά συγκροτήματα μέχρι και τις ακριτικές περιοχές της ορεινής και νησιωτικής Ελλάδας, συνέβαλαν στη διαμόρφωση του μεταναστευτικού κύματος, το οποίο ήταν ιδιαίτερα έντονο. Όλοι σχεδόν οι ακριτικοί νομοί της Χώρας (Φλώρινας, Θεσπρωτίας, Δράμας, Έβρου, κ.λπ.) έχασαν σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού τους σε μια έξαρση της αποδημίας κατά τη δεκαετία αυτή. Οι νομοί με τη μεγαλύτερη έξοδο κατά την πενταετία 1959-63 ήταν οι νομοί Θεσπρωτίας, Ιωαννίνων, Πρέβεζας, (σχεδόν όλη η Ήπειρος), οι ακριτικοί νομοί της Φλώρινας, Καστοριάς και Κοζάνης, οι νομοί Πιερίας και Κιλκίς, τρεις νομοί της Θράκης (Ξάνθης, Ροδόπης, Έβρου), οι νομοί Δράμας, Καβάλας και οι νομοί Λακωνίας και Δωδεκανήσου (ΕΣΥΕ, 1966:65).

Από τη δεκαετία του 1970 ξεκινάει η παλιννόστηση, με την επιστροφή στη χώρα μας μεταναστών από τη Δυτική Ευρώπη και την Αμερική. Οι παλιννοστούντες, στην πλειονότητά τους (70%), επιλέγουν ως τόπο εγκατάστασης τα αστικά κέντρα (και δη -50%- τα δύο

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

μεγαλύτερα εξ αυτών, το ΠΣ Πρωτευούσης και Θεσσαλονίκης) (V. Kotzamanis, 1987), αφού επιστρέψουν προσωρινά στον τόπο καταγωγής τους (Δ. Κατοχιανού, 1988) ενισχύοντας με αυτόν τον τρόπο τον πληθυσμιακό υδροκεφαλισμό της χώρας.

Σχήμα 7: Ποσοστά μετανάστευσης, ‰ (1951-1976)

α) 1951-1960

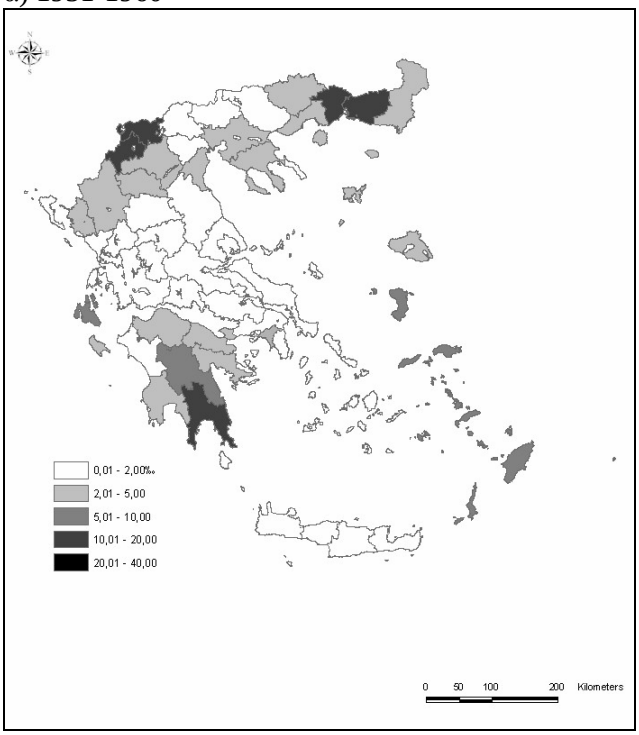

β)1961-1970

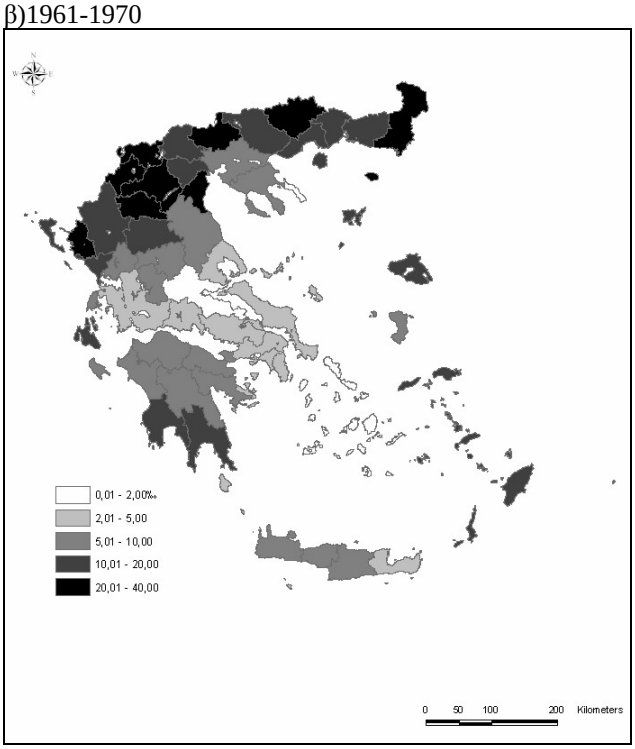

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

γ) 1971-1976

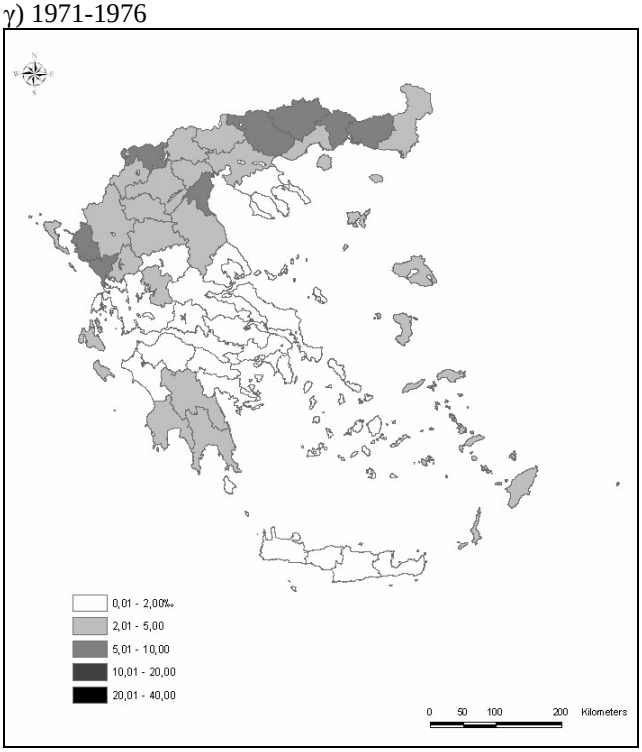

Πηγή:V. Kotzamanis, op. cit.

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1980, η χώρα ξεκινά να δέχεται μετανάστες, οι οποίοι, αφενός δεν ήταν πολυπληθείς, αφετέρου, επρόκειτο κυρίως για νόμιμη μετανάστευση, μέσω υπογραφής σχετικών συμβάσεων (J. Cavounidis, 2002). Αντιθέτως, από τις αρχές τη δεκαετίας του 1990, τα κύματα εισροής μεταναστών εντείνονται, ενώ πρόκειται κυρίως για αλλοδαπούς από τις πρώην σοσιαλιστικές χώρες, των οποίων η είσοδος παραμένει παράνομη ως το Πρώτο Πρόγραμμα Νομιμοποίησης τους, το 1997/1998 (λευκές και πράσινες κάρτες). Η χωρική κατανομή των αλλοδαπών μεταναστών που εγκαταστάθηκαν στην Ελλάδα στα τέλη του 20^{ου} αιώνα αποτελεί ιδιαίτερο αντικείμενο μελέτης. Τόσο η χωρική διασπορά τους, όσο και η επίδρασή τους στη δομή του πληθυσμού της χώρας, αποτελούν το αντικείμενο του επόμενου κεφαλαίου.

5.2 Η χωροθέτηση των αλλοδαπών, ανάλυση σε επίπεδο νομού, 2001

Στο πλαίσιο της παρούσης ενότητας μελετάται η κατά νομό χωροθέτηση των αλλοδαπών, μέσω της χρήσης του δείκτη χωρικής συγκέντρωσης (βλ. και **Χάρτες 12** και **13, Παράρτημα Β**). Κατόπιν, διερευνώνται οι χωρικές διαφοροποιήσεις του ποσοστού συμμετοχής των αλλοδαπών στον συνολικό πληθυσμό του κάθε νομού. Οι δύο απεικονίσεις οδηγούν σε παρόμοιο χωρικό μοτίβο, δεδομένου ότι κατά το συνηθέστερο, στις περιοχές όπου καταγράφεται υψηλή συγκέντρωση αλλοδαπών, το ειδικό τους βάρος στο σύνολο του πληθυσμού εμφανίζεται συγκριτικά σημαντικότερο.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Η χωροθέτηση των αλλοδαπών έχει σαφή διαμόρφωση με ιδιαίτερη ένταση στα δύο μεγάλα αστικά κέντρα (Αθήνα και Θεσσαλονίκη), στα ανατολικά παράλια της χώρας, τα νησιά του Ιονίου, του Αιγαίου, την Κρήτη και την Πελοπόννησο. Αντίθετα, οι νομοί της Θράκης, καθώς και το σύνολο των μη παραλιακών νομών της Θεσσαλίας και της Ηπείρου δεν φαίνεται να ανήκουν στις επιλογές εγκατάστασης των αλλοδαπών.

Το ειδικό βάρος τους επί του συνολικού πληθυσμού κάθε νομού, συμπληρώνει την εικόνα ως προς τη σχετική τους σημασία στη διαμόρφωση του μεγέθους των νομών. Όπως διαφαίνεται και από το σχετικό χάρτη (**Χάρτη 13, Παράρτημα Β**), η παρουσία αλλοδαπών είναι ισχυρή στο νησιώτικο τμήμα της Ελλάδας, με εξαίρεση τα νησιά του Βορειο-Ανατολικού Αιγαίου, στην Στερεά Ελλάδα, την Πελοπόννησο και σε μικρότερο βαθμό στην Κεντρική Μακεδονία και τη Θεσσαλία. Επίσης, σημαντικές συγκεντρώσεις παρατηρούνται στο παραθαλάσσιο τμήμα της Ηπειρωτικής Ελλάδας, με εξαίρεση την περιοχή της Θράκης και των νομών Σερρών και Δράμας.

Σε δεκαεπτά νομούς το ειδικό βάρος των αλλοδαπών είναι υψηλότερο από τον μέσο όρο της χώρας. Οι υψηλότερες τιμές εμφανίζονται στους νομούς Ζακύνθου (13,2%), Βοιωτίας (10,0%), Κυκλάδων (9,8%) και Αττικής (9,5%), ενώ οι ελάχιστες τιμές παρατηρούνται στα Βορειο-Ανατολικά της χώρας (Ροδόπη, Ξάνθη, Έβρος). *Γενικώς, οι νομοί στους οποίους το ειδικό βάρος των αλλοδαπών είναι συγκριτικά υψηλό, χαρακτηρίζονται από εκτατικές μορφές καλλιέργειας ή έχουν υψηλό ρυθμό ανάπτυξης στον τουρισμό, τον κατασκευαστικό τομέα και τις λοιπές υπηρεσίες* (ΙΑΠΑΔ, 2003:43, M-N Duquenne και S. Kaklamani, 2004).

Όπως παρατηρούμε και από τον **Πίνακα 13** με τις είκοσι πρώτες χώρες προέλευσης αλλοδαπών στην Ελλάδα, το 65% προέρχεται από την Αλβανία, τη Ρουμανία και τη Βουλγαρία και το 8% από χώρες του πρώην Ανατολικού μπλοκ (Γεωργία, Ρωσία, Ουκρανία, Πολωνία). Ένα 7,2% από την Αρμενία, την Ινδία, το Ιράκ, τις Φιλιππίνες και την Αίγυπτο και τέλος, ένα 10% από χώρες του λεγόμενου ανεπτυγμένου κόσμου, δηλαδή τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, την Κύπρο, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Γερμανία, την Αυστραλία, και τον Καναδά. Η χαρτογράφηση της κατά νομό κατανομής σύμφωνα με την ανωτέρω ταξινόμηση συμβάλλει ώστε να έχουμε πληρέστερη εικόνα της χωροθέτησης των αλλοδαπών σύμφωνα με τη χώρα προέλευσης τους.

Η διαπίστωση ότι επί συνόλου χώρας οι αλλοδαποί από τις Βαλκανικές χώρες είναι η πλειονότητα, δεν ισχύει όταν το χωρικό επίπεδο ανάλυσης γίνεται χαμηλότερο. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, πρόκειται για την ανάλυση των νομών, όπου το ειδικό βάρος των Βαλκάνιων διαφοροποιείται σημαντικά (βλ. και **Χάρτη 14**, **Παράρτημα Β).** Διαμορφώνεται μια ομάδα νομών η οποία χωροθετείται στην κεντρική Ελλάδα, με την αναλογία των Βαλκάνιων να υπερβαίνει το 80% των παρόντων αλλοδαπών. Ελαφρά μικρότερη, αλλά σημαντική συμμετοχή

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

(μεταξύ 60% και 80%) εμφανίζεται και στους όμορους νομούς. Εξαίρεση αποτελούν η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη και οι νομοί Χίου, Δωδεκανήσου και Χανίων, όπου η συμμετοχή των Βαλκάνιων στον αλλοδαπό πληθυσμό είναι σχετικά περιορισμένη, με τους τρεις πλέον ανατολικούς νομούς της Θράκης να παρουσιάζουν τις χαμηλότερες τιμές. Εν τέλει, η χωροθέτηση των Βαλκάνιων μεταναστών, ανιχνευόμενη μέσω της υψηλής διακύμανσης των τιμών συμμετοχής τους στον συνολικό πληθυσμό των αλλοδαπών, εντοπίζεται στον κεντρικό και νότιο κορμό της χώρας, (ελάχιστη τιμή 23% στο νομό Ροδόπης και μέγιστη τιμή στο νομό Άρτας 92%).

Η κατανομή των αλλοδαπών που προέρχονται από τις υπόλοιπες πρώην ανατολικές χώρες (βλ. **Χάρτη 15, Παράρτημα Β)** σε σύγκριση με τους Βαλκάνιους παρουσιάζει το αντίστροφο ακριβώς χωρικό μοτίβο. Με επίσης υψηλή διακύμανση τιμών (ελάχιστη τιμή στο νομό Άρτας με 1% και μέγιστη στο νομό Ξάνθης με 35%) και αυτή η κατηγορία αλλοδαπών είναι χωρικά εντοπισμένη. Το ειδικό τους βάρος είναι σημαντικό στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη και το νομό Χανίων, δευτερευόντως δε στους νομούς Πέλλας, Ημαθίας, Πιερίας και Κοζάνης της Κεντρικής Μακεδονίας, στην Αττική, το νομό Αργολίδας, Λακωνίας και Ρεθύμνης. Στον κεντρικό και νότιο κορμό της χώρας, όπου κυριαρχούν οι Βαλκάνιοι, η συμμετοχή της δεύτερης ομάδας αλλοδαπών παραμένει περιορισμένη. Αξίζει να συμπληρωθεί στο σημείο αυτό ότι οι νομοί Χίου και Δωδεκανήσου παρουσιάζουν χαμηλά ποσοστά αλλοδαπών από τις δύο αυτές ομάδες (Βαλκάνιων και προερχομένων από τις υπόλοιπες πρώην σοσιαλιστικές χώρες).

Στον επόμενο **Χάρτη 16, Παράρτημα Β,** ταξινομούνται σύμφωνα με το ειδικό τους βάρος οι αλλοδαποί (κυρίως Ασιάτες) της τρίτης κατηγορίας του **Πίνακα 13**. Χωρικά εντοπισμένοι και αυτοί (ελάχιστη συμμετοχή 0,1% στο νομό Γρεβενών και μέγιστη το 27% στο νομό Έβρου), καταγράφονται στη Θράκη, το νομό Σερρών αλλά κυρίως στους νομούς Εύβοιας, Βοιωτίας και στην Αττική. Δευτερευόντως, συμπληρώνουν το μοτίβο των οικονομικών μεταναστών με τη συμμετοχή τους (από 10%-20%) στους νομούς Θεσσαλονίκης, Αχαΐας, Αργολίδας και Ρεθύμνης. Ακόμη μικρότερη συμμετοχή εμφανίζουν στους νομούς Καβάλας και Δράμας, Κιλκίς, Φθιώτιδας, Φωκίδας, Δωδεκανήσου και Χανίων. Σε όλους τους υπόλοιπους νομούς συμμετέχουν με πολύ μικρά ποσοστά (κάτω του 2% των αλλοδαπών).

Οι αλλοδαποί, μόνιμοι κάτοικοι της Ελλάδας που προέρχονται από τις ανεπτυγμένες χώρες (**Χάρτης 17, Παράρτημα Β**) έχουν διαφορετικού τύπου χαρακτηριστικά, κίνητρα και πληθυσμιακή δομή από τις τρεις προηγούμενες κατηγορίες. Σύμφωνα με τον **Πίνακα 11,** το 29% τους έχει ως κίνητρο την εργασία, 22% είναι παλιννοστούντες, 11% δηλώνει ως αιτία εγκατάστασης την επανένωση της οικογένειας, 8% είναι κυρίως Κύπριοι σπουδαστές, ενώ ως άλλο λόγο δηλώνεται το αρκετά υψηλό 30%.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Η πολυπλοκότητα του χαρακτήρα αυτής της μετακίνησης, έχει ως αποτέλεσμα τη διάσπαρτη χωροθέτηση της συγκεκριμένης ομάδας αλλοδαπών σε όλη την Ελλάδα (αρκετά υψηλή διακύμανση, ελάχιστη τιμή 2% στο νομό Φθιώτιδας και μέγιστη 44% στο νομό Χίου). Σημαντική σχετικά συγκέντρωση παρατηρείται στους νομούς Καστοριάς, Κέρκυρας και Κεφαλληνίας και τους νομούς Χίου, Σάμου και Δωδεκανήσου. Με αρκετά χαμηλότερα ποσοστά εμφανίζονται στην Κρήτη και την Πελοπόννησο, στους νομούς Αιτωλοακαρνανίας, Λέσβου, Πιερίας και Φλώρινας, στους νομούς Σερρών, Καβάλας και στους τρεις πλέον ανατολικούς νομούς της Θράκης. Στην υπόλοιπη Ελλάδα η συμμετοχή τους είναι μικρή (από 5% έως 10%), με διάσπαρτο χωρικό μοτίβο, ενώ αμελητέα μπορεί να χαρακτηριστεί στους νομούς Φλώρινας, Γρεβενών, Λάρισας, Καρδίτσας, Άρτας, Φθιώτιδας και Βοιωτίας.

5.3 Η επίδραση των αλλοδαπών στη σύνθεση του πληθυσμού των νομών, 2001

Το επόμενο ερώτημα που τίθεται προς διερεύνηση στη συνέχεια της μελέτης της χωροθέτησης των αλλοδαπών στη γεωγραφική κλίμακα των νομών, αφορά την επίδραση της παρουσίας των αλλοδαπών στη σύνθεση κατά φύλο και ηλικία του πληθυσμού της Ελλάδας. Προκειμένου να προσεγγιστεί το ανωτέρω ερώτημα χρησιμοποιείται η μέθοδος της ‘εξομοίωσης’ (simulation), συγκρίνοντας δύο πληθυσμούς, τον συνολικό πληθυσμό της χώρας και τον πληθυσμό των Ελλήνων. Προφανώς, οι διαφορές μεταξύ των δύο αυτών πληθυσμών, όσον αφορά τα δομικά τους χαρακτηριστικά οφείλονται στην παρουσία των αλλοδαπών.

Προκειμένου να μελετηθεί η επίδραση των αλλοδαπών *στην κατά φύλο σύνθεση* του πληθυσμού της χώρας υπολογίστηκε η αλγεβρική διαφορά του δείκτη αναλογίας των δύο φύλων ανάμεσα στον συνολικό και τον Ελληνικό πληθυσμό. Ο δείκτης αναλογίας των δύο φύλων υπολογίζεται ως η σχέση του ανδρικού πληθυσμού προς τον γυναικείο χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η μεταβλητή ‘ηλικία’. Είναι κατανοητό ότι οι διαφορές των δεικτών ανάμεσα στο σύνολο της χώρας και τους Έλληνες οφείλονται στην παρουσία των αλλοδαπών. Η χαρτογράφηση των αποτελεσμάτων διευκολύνει για την καλύτερη αποτύπωση των χωρικών διαφοροποιήσεων, των οποίων η μελέτη οδηγεί σε ενδιαφέροντα συμπεράσματα (βλ. **Χάρτες 18** και **19, Παράρτημα Β)**.

Αρχικά, διαπιστώνεται ότι, επί συνόλου χώρας, η παρουσία αλλοδαπών έχει επηρεάσει την αναλογία των δύο φύλων υπέρ των ανδρών (αύξηση της αναλογίας κατά 2 % περίπου, 1,02 η συγκριτική αναλογία Συνολικού πληθυσμού και Ελλήνων). Οι τιμές των επιδράσεων αυτών κατά νομό κυμαίνονται από –1,5% (η αναλογία σύγκρισης 0,99) στο νομό Δωδεκανήσου (όπου η παρουσία αλλοδαπών μεταβάλει την αναλογία των δύο φύλων υπέρ των γυναικών) έως 8% (η αναλογία σύγκρισης 1,82) στο νομό Βοιωτίας. Στο χάρτη διακρίνονται οι σχετικές χωρικές διαφοροποιήσεις: Η αναλογία των φύλων μεταβάλλεται υπέρ των γυναικών (με πολύ μικρά όμως ποσοστά) στους νομούς Έβρου, Ροδόπης και Δωδεκανήσου. Στους δύο πρώτους νομούς,

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

όπως ήδη διαπιστώθηκε, η παρουσία αλλοδαπών είναι εξαιρετικά περιορισμένη. Στο νομό Δωδεκανήσου όμως, ο οποίος χαρακτηρίζεται από έντονη τουριστική ανάπτυξη και το ποσοστό των αλλοδαπών κυμαίνεται πάνω από 5% του πληθυσμού του (βλ. και **Χάρτη 18, Παράρτημα Β, Πίνακα 22**), αναδεικνύεται ενός διαφορετικού τύπου εγκατάστασης, με κυρίαρχη την παρουσία των γυναικών, ηλικίας 20 έως 29 ετών[89].

Αντιθέτως, στο σύνολο των υπόλοιπων περιοχών της χώρας η παρουσία αλλοδαπών ευνόησε τους άνδρες, αυξάνοντας το μέγεθος του πληθυσμού τους. Η επίδραση αυτή δεν είναι χωρικά ομοιόμορφη. Στην πλειονότητα των νομών της χώρας η επίδραση στην αναλογία των δύο φύλων είναι μικρής έντασης, έως 2% (η αναλογία 1,02), με δύο υπο-κατηγορίες: άνω του 3% και έως 8% (στο νομό Βοιωτίας) τοποθετούνται μια σειρά νομοί, σε κάποιους από τους οποίους το ειδικό βάρος των αλλοδαπών είναι αρκετά υψηλό. Έτσι, σημαντική μπορεί να θεωρηθεί η διαταραχή στην αναλογία των δύο φύλων υπέρ των ανδρών στους νομούς Χαλκιδικής, Πέλλας, Λάρισας, Φθιώτιδας, Φωκίδας, Βοιωτίας, Εύβοιας, Αργολίδας, Κορινθίας, Ηλείας, Λακωνίας και Ρεθύμνης. Οι νομοί αυτοί αποτελούν γενικώς εύρωστες οικονομικά περιοχές, με αξιόλογη ανάπτυξη στην γεωργία ή/ και τον τουρισμό. Σε αρκετές περιπτώσεις πρόκειται για νομούς που γειτονεύουν με τα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας (Θεσσαλονίκη αλλά κυρίως Αθήνα). Γενικώς, ο πληθυσμός των αλλοδαπών που διαμένει στους νομούς αυτούς αποτελείται κυρίως από οικονομικούς μετανάστες, στην πλειονότητά τους άνδρες παραγωγικής ηλικίας.[90]

Η συνδυαστική μελέτη του χάρτη που αποτυπώνει το ειδικό βάρος των αλλοδαπών στον πληθυσμό κάθε νομού (**Χάρτης 13, Παράρτημα Β**) με αυτόν που αποτυπώνει την επίδραση της παρουσίας τους επί της αναλογίας των φύλων (**Χάρτης 18, Παράρτημα Β**) οδηγεί σε ενδιαφέρουσες επισημάνσεις: Σε πρώτη φάση διαπιστώνεται ότι η συγκριτικά μεγαλύτερη επίδραση στην αναλογία των φύλων εντοπίζεται γενικώς σε περιοχές με υψηλό ποσοστό αλλοδαπών. Ωστόσο, αυτός δεν είναι ο κανόνας. Υπάρχουν αρκετοί νομοί στους οποίους, ενώ το ειδικό βάρος των αλλοδαπών είναι σχετικά μικρό (π.χ. ο νομός Λάρισας) η παρουσία τους είχε σημαντική επίδραση στην αναλογία των φύλων. Το γεγονός αυτό μας προϊδεάζει για τις περιπτώσεις εκείνες όπου οι αλλοδαποί συνολικά στον πληθυσμό του νομού μπορεί να μη βαραίνουν ιδιαίτερα, ωστόσο σε κάποιες περιπτώσεις επηρεάζουν σημαντικά την κατά φύλο αναλογία αλλά και την κατά ηλικία σύνθεσή του. *Ίσως τελικά, η επίδραση επί της αναλογίας των φύλων σε κάποιες περιπτώσεις να είναι συνυφασμένη περισσότερο με την ένταση της αναλογίας υπέρ ορισμένου φύλου των αλλοδαπών στο νομό και λιγότερο με το ειδικό τους βάρος επί του συνολικού πληθυσμού του κάθε νομού (π.χ. Ν. Λάρισας, 5%*

[89] Έπειτα από μελέτη των σχετικών πληθυσμιακών πυραμίδων των αλλοδαπών των διαφόρων νομών.
[90] Βλ. προηγούμενη υποσημείωση.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

αλλοδαποί στο σύνολο του πληθυσμού, αναλογία των φύλων των αλλοδαπών 155 άνδρες σε 100 γυναίκες, επίδραση στην αναλογία φύλων κατά 2,4%, ενώ ο μέσος όρος της χώρας είναι 1,5%).

Για την μελέτη της επίδρασης του πληθυσμού των αλλοδαπών στην *κατά ηλικία σύνθεση του πληθυσμού* του κάθε νομού χρησιμοποιήθηκε ο 'Συγκεφαλαιωτικός Δείκτης Σχετικής Διαφοράς'[91] (IRD). Αυτός το δείκτης είναι ανεξάρτητος τόσο από την χωροθέτηση των αλλοδαπών, όσο και από το μέγεθος των συγκρινόμενων πληθυσμών, εφόσον προσμετρά την σχετική βαρύτητα κατά ηλικιακή ομάδα του πληθυσμού επίδρασης. Συνεπώς, καθίσταται δυνατόν να ταξινομηθούν οι νομοί σύμφωνα με την σχετική επίδραση των αλλοδαπών που προσμετρά ο συγκεκριμένος δείκτης. Τονίζεται ότι ο δείκτης αυτός δεν μπορεί να μετρήσει το μέγεθος της επίδρασης αυτής. Αυτό γίνεται στη συνέχεια με τον υπολογισμό του ποσοστού επίδρασης των αλλοδαπών στις επιμέρους ομάδων ηλικιών. Οι πληθυσμοί που συγκρίνονται μεταξύ τους είναι ο συνολικός πληθυσμός και ο πληθυσμός των Ελλήνων. Λαμβάνοντας δε υπόψη την ανάλυση των πληθυσμιακών πυραμίδων που προηγήθηκε (βλ. και **Διαγράμματα 10, 11** και **12**), κρίναμε ότι θα ήταν αποτελεσματικότερο αν οι διαφορές στη δομή των δύο πληθυσμών υπολογίζονταν στην ηλικιακή ομάδα 15-64 ετών, την ομάδα στην οποία συγκεντρώνεται η πλειονότητα των αλλοδαπών.

Η χρήση του Συγκεφαλαιωτικού Δείκτη Σχετικής Διαφοράς (IRD_{15_64}), για τις ηλικιακές ομάδες 15-64 ετών, επέτρεψε την ταξινόμηση των νομών σε τέσσερις κατηγορίες, αναλόγως της επίδρασης των αλλοδαπών στην δομή του πληθυσμού παραγωγικής ηλικίας. Έχοντας εντοπίσει τον οικονομικό χαρακτήρα της μετανάστευσης, η ανάλυση επικεντρώνεται σε όλο το παραγωγικό τμήμα του πληθυσμού, παρά το γεγονός ότι σύμφωνα με τις ενδείξεις (βλ. **Διάγραμμα 11** για το σύνολο της χώρας) η παρουσία των αλλοδαπών στις ηλικίες 55-64 ετών είναι μηδαμινή. Πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι η ένταξη της ηλικιακής αυτής υπο-ομάδας στις στον υπολογισμό του IRD δεν επηρέασε το αποτέλεσμα της ταξινόμησης, ακριβώς λόγω της μη επίδρασης των αλλοδαπών στην ποσοστιαία συμμετοχή της στον πληθυσμό των νομών. Τονίζεται επίσης ότι ανεξαρτήτως ομάδας, η συγκριτικά μεγαλύτερη βαρύτητα της παρουσίας των ανδρών αλλοδαπών (βλ. και **Πίνακα 19**) αποτυπώνεται σε σαφώς υψηλότερες τιμές του αντίστοιχου δείκτη IRD.

---

[91] Υπενθυμίζεται ο υπολογισμός του $IRD = \frac{1}{2} * \frac{\sum_{i=1}^{n} \left| \left(\frac{r_i^b}{r_i^a} * 100\right) - 100 \right|}{n}$, όπου $r_i^{a,b}$ είναι το ειδικό βάρος της ηλικιακής ομάδας i στους πληθυσμούς α και β και n το πλήθος των επιλεχθέντων ηλικιακών ομαδων.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Διάγραμμα 15: Ταξινόμηση των νομών σύμφωνα με την επίδραση των αλλοδαπών στην σύνθεση των εργασιακών ηλικιών (IRD_{15-64}), συνοπτικές πυραμίδες ηλικιών κατά ομάδα, 2001

Α ομάδα

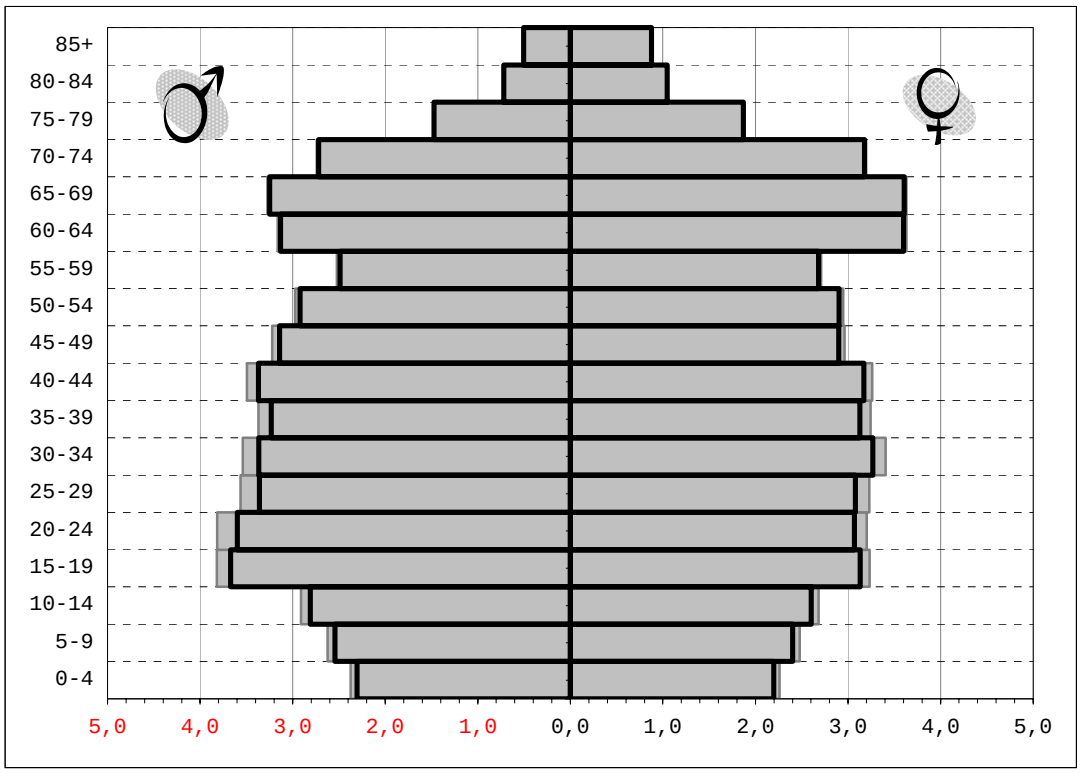

Β ομάδα

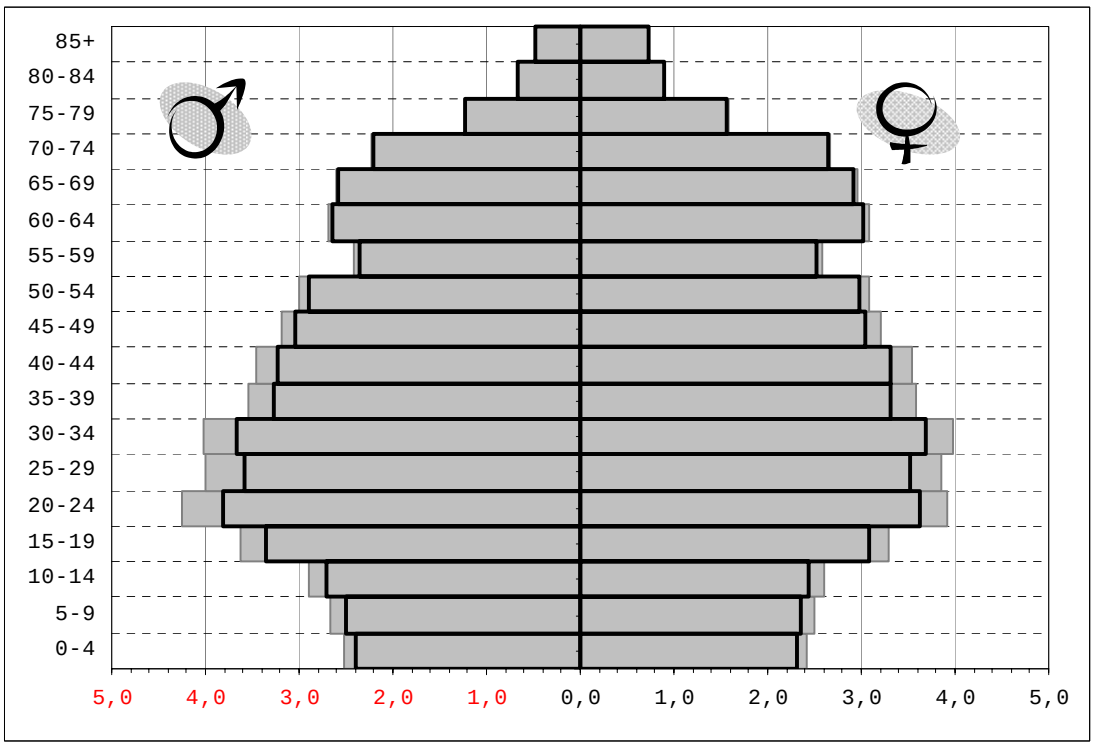

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Γ ομάδα

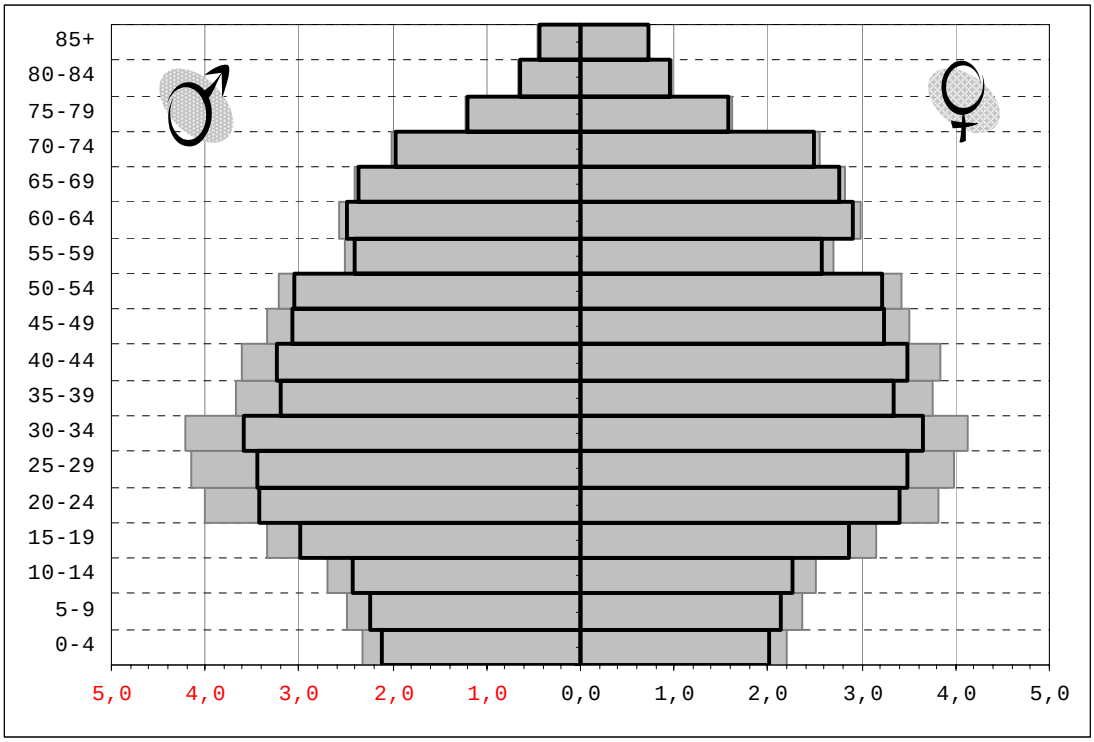

Δ ομάδα

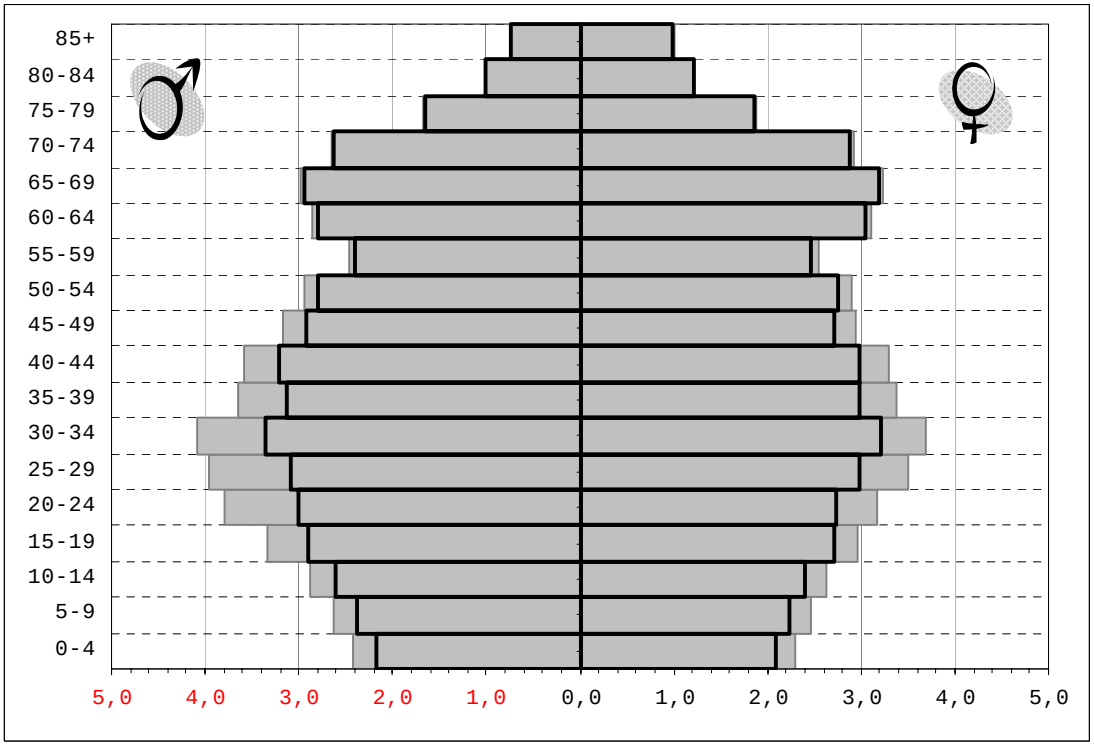

Σημείωση: Με το γκρίζο χρώμα απεικονίζεται ο συνολικός πληθυσμός ενώ με την απλή μαύρη γραμμή ο πληθυσμός των Ελλήνων
Πηγή: www.statistics.gr, Πίνακες για την Eurostat, Πίνακας 3, ηλεκτρονική αποστολή στοιχείων από ΕΣΥΕ, ίδιοι υπολογισμοί

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 19: Συγκεφαλαιωτικός Δείκτης Σχετικής Διαφοράς (IRD_{15_64}), κατά νομό, ομάδα ταξινόμησης και φύλο, στους 51 νομούς της Ελλάδας

Ομάδες[92]/Νομοί	**Άνδρες**	**Γυναίκες**	**Σύνολο**
	IRD_{15-64}	**IRD_{15-64}**	**IRD_{15-64}**
Α Ομάδα	0,7	0,6	0,7
Β Ομάδα	1,4	1	1,2
Γ Ομάδα	2,2	1,4	1,8
Δ Ομάδα	3,4	2	2,7
Σύνολο χώρας	1,9	1,3	1,6
Αττική	2,3	1,5	1,9
Αιτωλοακαρνανίας	1,3	0,7	1,0
Αργολίδας	3,4	2,0	2,7
Αρκαδίας	1,3	0,8	1,0
Άρτας	1,2	0,7	0,9
Αχαΐας	1,6	0,9	1,2
Βοιωτίας	5,2	1,9	3,7
Γρεβενών	1,4	1,0	1,2
Δράμας	0,7	0,6	0,6
Δωδεκανήσου	1,4	1,9	1,6
Έβρου	0,2	0,5	0,3
Εύβοιας	2,1	1,0	1,6
Ευρυτανίας	0,8	0,6	0,7
Ζακύνθου	3,8	3,0	3,4
Ηλείας	2,3	1,3	1,8
Ημαθίας	1,2	0,9	1,1
Ηρακλείου	1,6	1,2	1,4
Θεσπρωτίας	1,2	1,3	1,2
Θεσσαλονίκης	1,3	1,0	1,1
Ιωαννίνων	0,8	0,9	0,8
Καβάλας	1,4	1,1	1,2
Καρδίτσας	1,0	0,6	0,8
Καστοριάς	1,1	0,7	0,9
Κέρκυρας	1,7	1,7	1,7
Κεφαλληνίας	2,7	1,8	2,2
Κιλκίς	0,9	0,9	0,9
Κοζάνης	0,8	0,5	0,7

[92] Η ταξινόμηση έγινε με τη μέθοδο Jenks (πρόγραμμα λογισμικού ESRI, ArcView, v.8).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 19 (συνέχεια): Συγκεφαλαιωτικός Δείκτης Σχετικής Διαφοράς (IRD_{15_64}), κατά νομό, ομάδα ταξινόμησης και φύλο, στους 51 νομούς της Ελλάδας

Ομάδες/Νομοί	**Άνδρες**	**Γυναίκες**	**Σύνολο**
	IRD_{15-64}	**IRD_{15-64}**	**IRD_{15-64}**
Κορινθίας	3,4	2,0	2,7
Κυκλάδων	3,6	2,4	3,0
Λακωνίας	3,5	2,4	2,9
Λάρισας	2,0	1,0	1,5
Λασιθίου	3,1	2,8	2,9
Λέσβου	1,7	1,2	1,4
Λευκάδας	1,8	1,7	1,7
Μαγνησίας	2,0	1,3	1,6
Μεσσηνίας	2,9	2,0	2,4
Ξάνθης	0,3	0,3	0,3
Πέλλας	2,1	1,0	1,6
Πιερίας	1,6	1,2	1,4
Πρέβεζας	1,9	1,6	1,8
Ρέθυμνου	3,2	1,7	2,4
Ροδόπης	0,3	0,4	0,4
Σάμου	1,3	1,2	1,2
Σερρών	0,7	0,4	0,6
Τρικάλων	1,1	0,7	0,9
Φθιώτιδας	3,9	1,8	2,9
Φλώρινας	0,9	0,8	0,8
Φωκίδας	2,9	1,7	2,2
Χαλκιδικής	3,3	2,0	2,6
Χανίων	2,7	1,9	2,3
Χίου	0,7	0,7	0,7

Πηγή: www.statistics.gr, Πίνακες για την Eurostat, Πίνακας 3, ηλεκτρονική αποστολή στοιχείων από ΕΣΥΕ, ίδιοι υπολογισμοί

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 20: Ταξινόμηση των νομών σύμφωνα με την επίδραση αλλοδαπών στη δομή του πληθυσμού τους

Α ομάδα
Αιτωλοακαρνανίας, Αρκαδίας, Άρτας, Αχαΐας, Δράμας, Έβρου, Ευρυτανίας, Ημαθίας, Θεσσαλονίκης, Ιωαννίνων, Καρδίτσας, Καστοριάς, Κιλκίς, Κοζάνης, Ξάνθης, Ροδόπης, Σερρών, Τρικάλων, Φλώρινας, Χίου
Β ομάδα
Αττικής, Γρεβενών, Δωδεκανήσου, Εύβοιας, Ηρακλείου, Θεσπρωτίας, Καβάλας, Λαρίσης, Λέσβου, Πέλλας, Πιερίας, Σάμου
Γ ομάδα
Ηλείας, Κέρκυρας, Λευκάδος, Μαγνησίας, Πρεβέζης
Δ ομάδα
Αργολίδας, Βοιωτίας, Ζακύνθου, Κεφαλληνίας, Κορινθίας, Κυκλάδων, Λακωνίας, Λασιθίου, Μεσσηνίας, Φθιώτιδας, Φωκίδος, Χαλκιδικής, Ρεθύμνης, Χανίων

Πηγή: www.statistics.gr, Πίνακες για την Eurostat, Πίνακας 3, ηλεκτρονική αποστολή στοιχείων από ΕΣΥΕ, ίδιοι υπολογισμοί

Τα αποτελέσματα της ανάλυσης είναι αποκαλυπτικά και ενδιαφέροντα. Οι ομάδες στις οποίες επιμερίζονται οι νομοί μπορούν εμφανίζουν τα ακόλουθα χαρακτηριστικά (βλ. και **Πίνακα 20**): Στην πρώτη ομάδα ανήκουν οι νομοί στους οποίους η παρουσία των αλλοδαπών έχει μικρή έως μηδαμινή σχετική επίδραση στην κατά ηλικία δομή τους. Στην κατηγορία αυτή ανήκει το 40% των νομών της χώρας (20/52). Στον **Χάρτη 19, Παράρτημα Β,** αποτυπώνεται η χωροθέτησή τους: Οι νομοί στους οποίους η παρουσία των αλλοδαπών αλλοιώνει στο λιγότερο βαθμό την ηλικιακή δομή είναι το σύνολο των νομών της Θράκης και της κεντρικής, ηπειρωτικής Ελλάδας. Μπορούμε δε να ισχυριστούμε ότι δύο είναι τα κοινά χαρακτηριστικά των νομών της κατηγορίας αυτής. Αφενός, απαρτίζουν τον κεντρικό ορεινό κορμό της χώρας και αφετέρου, γειτονεύουν ή/και συνορεύουν με τις όμορες Βαλκανικές χώρες.

Στη δεύτερη κατηγορία οι τιμές του δείκτη (βλ. και **Πίνακα 19**) προσεγγίζουν το μέσο όρο της χώρας. Σε αυτήν εντάσσεται το 23% των νομών της χώρας (12/52) και χωροθετούνται στα ανατολικά της παράλια (σε αυτούς ανήκει και η Αττική[93]), αλλά και σε νησιώτικες περιοχές, όπως οι νομοί Ηρακλείου και Δωδεκανήσου. Οι νομοί που ανήκουν στην ενδοχώρα και αποτελούν ‘νησίδες’ κάπως μεγαλύτερης επιρροής των αλλοδαπών στη δομή του πληθυσμού τους είναι οι νομοί Θεσπρωτίας, Γρεβενών, Καστοριάς και Πέλλας, νομοί που ανήκουν στη βόρεια και κεντρική Ελλάδα.

[93] Υπενθυμίζεται ότι στην Αττική συγκεντρώνεται το 36% του πληθυσμού της Ελλάδας.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Στην τρίτη κατηγορία συμπεριλαμβάνονται 5 νομοί (10%) στους οποίους η τιμή του δείκτη είναι υψηλότερη του εθνικού μέσου όρου. Ξεκινώντας με τους νομούς Κέρκυρας και Λευκάδας και τη γειτονική τους Ήπειρο (νομός Πρέβεζας) και προχωρώντας στην δυτική Πελοπόννησο (νομός Ηλείας) το νομό Μαγνησίας στα ανατολικά της χώρας, και την Κρήτη (νομοί Ρεθύμνης και Χανίων), πρόκειται για περιοχές στις οποίες διαπιστώνονται αρκετά σημαντικοί θύλακες παρουσίας αλλοδαπών παραγωγικής ηλικίας, ικανοί να επηρεάσουν μερικώς τη δομή του πληθυσμού τους.

Η τέταρτη κατηγορία περιλαμβάνει 14 νομούς (27%) στους οποίους η παρουσία των αλλοδαπών παραγωγικών ηλικιών είναι η ισχυρότερη και έχει επηρεάσει αρκετά τη δομή του πληθυσμού τους. Οι νομοί αυτοί είναι στα Ιόνια νησιά, τα οποία θεωρούνται ως τόπος συγκέντρωσης των αλλοδαπών μεταναστών, οι νομοί Ζακύνθου (μέγιστη τιμή) και Κεφαλληνίας. Στη συνέχεια στη Στερεά Ελλάδα οι νομοί Φωκίδας, Φθιώτιδας και Βοιωτίας και στην Πελοπόννησο οι νομοί Αργολίδας, Κορινθίας, Μεσσηνίας και Λακωνίας.

Οι παραπάνω νομοί της στερεάς Ελλάδας των οποίων ο πληθυσμός έχει επηρεαστεί πάνω από το μέσο όρο της χώρας τοποθετούνται γεωγραφικά πάνω στον άξονα της ΠΑΘΕ. Οι νομοί, Χαλκιδικής στη βόρεια Ελλάδα, Χανίων, Ρεθύμνης και Λασιθίου θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί ότι συμπληρώνουν τον αναπτυξιακό άξονα της χώρας. Επιπλέον, οι δύο νομοί της νότιας Πελοποννήσου με το νησιώτικο νομό των Κυκλάδων συμπληρώνουν το μοτίβο της σχετικά υψηλότερης επίδρασης στη δομή του πληθυσμού των νομών από την παρουσία αλλοδαπών. Δεδομένου του οικονομικού χαρακτήρα της εγκατάστασης των αλλοδαπών στη χώρα μας και της εφαρμογής του δείκτη IRD στις παραγωγικές ηλικιακές ομάδες, μπορούμε να συνδέσουμε την επίδραση που παρουσιάζει η κατηγορία της ισχυρότερης επιρροής (Δ) με τους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας στους οποίους απασχολούνται (**Πίνακες 20 και 21**) σε επίπεδο νομού. Παρατηρούμε λοιπόν ότι στους νομούς που βρίσκονται την ευρύτερη μητροπολιτική περιοχή των Αθηνών (Βοιωτίας, Κορινθίας και Αργολίδας), οι δραστηριότητας στις οποίες απασχολούνται οι αλλοδαποί είναι κυρίως η γεωργία και οι μεταποιητικές δραστηριότητες, καθώς στις περιοχές αυτές συγκεντρώνονται τόσο οι καλλιέργειες που τροφοδοτούν την Αθήνα με γεωργικά προϊόντα όσο και δραστηριότητες του δευτερογενή τομέα κατά μήκος της εθνικής οδού.

Οι νομοί Φθιώτιδας, Λακωνίας και Μεσσηνίας φαίνεται ότι προσελκύουν αλλοδαπούς που εργάζονται κυρίως στο γεωργικό κλάδο ενώ στους νομούς Χαλκιδικής, Ζακύνθου, και Κυκλάδων κυριαρχούν οι δραστηριότητες των κατασκευών και του τουρισμού. Στους νομούς, Κεφαλληνίας, Ρεθύμνης και Χανίων μαζί με τις κατασκευές και τον τουρισμό οι αλλοδαποί εργάζονται και στις λοιπές υπηρεσίες. Στο νομό Φωκίδας απασχολούνται αποκλειστικά σχεδόν στις κατασκευές και τη γεωργία ενώ στο νομό Λασιθίου τόσο στον τουρισμό όσο και στη γεωργία.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Αν απομονώσουμε την κυρίαρχη δραστηριότητα με την οποία απασχολούνται οι αλλοδαποί σε κάθε νομό, η δομή των παραγωγικών ηλικιών του οποίου επηρεάστηκε από την παρουσία τους, καταλήγουμε στο εξής συμπέρασμα: οι αλλοδαποί απασχολούνται κατά κύριο λόγο στη γεωργία και δευτερευόντως στις κατασκευές. Στους νομούς που γειτνιάζουν με την Αττική η κυρίαρχη δραστηριότητα είναι η γεωργία, όπως και για τους νομούς της νότιας Πελοποννήσου και το νομό Λασιθίου. Στις κατασκευές απασχολούνται οι αλλοδαποί που κατοικούν στη Χαλκιδική, στα νησιά των Κυκλάδων και τα Ιόνια (Ζακύνθου και Κεφαλληνίας) όπως και στο νομό Χανίων και Ρεθύμνης (κυρίως δηλαδή στη νησιώτικη Ελλάδα). Επισημαίνεται όμως ότι, η εικόνα του ελλαδικού χώρου, η οποία απορρέει από την επίδραση των αλλοδαπών στις πληθυσμιακές πυραμίδες των νομών, είναι δυνατόν να διαφοροποιείται εάν στο εσωτερικό των νομών υπάρχει έντονη ετερογένεια των πληθυσμιακών πυραμίδων των αλλοδαπών.

Ακολούθως, γίνεται μία προσπάθεια να μετρηθεί σε ενιαία αριθμητική κλίμακα (βάσει εκατό) η επίδραση του πληθυσμού των αλλοδαπών στην δομή του πληθυσμού των νομών της χώρας. Η μέτρηση αφορά την επίδρασή τους στο ειδικό βάρος του πληθυσμού παραγωγικής ηλικίας (15 έως 64 ετών) και στο δείκτη γήρανσης (αναλογία των ηλικιωμένων των 65 ετών και άνω σε σχέση με τους νεότερους 0 έως 14 ετών). Η επίδραση αυτή εκφράζεται ως ποσοστιαία μεταβολή του κάθε δείκτη οφειλόμενη στην παρουσία αλλοδαπών της χώρας[94]. Στους **Χάρτες 20 και 21, Παράρτημα Β** παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της εν λόγω ανάλυσης.

Δεδομένης της συγκέντρωσης των αλλοδαπών στη χώρα κυρίως για εργασία (υπενθυμίζεται ότι το 54% των αλλοδαπών δηλώνει ως αιτία εγκατάστασης την εργασία) θα ανέμενε κανείς η μεγαλύτερη επιρροή να εντοπίζεται στις παραγωγικές ηλικίες. Εξετάζοντας στη συνέχεια τις επιδράσεις που δέχτηκε ο πληθυσμός παραγωγικής ηλικίας, διαπιστώνονται ενδιαφέρουσες διαφοροποιήσεις στο εσωτερικό της ομάδας 15-64: το τμήμα ηλικίας 15-44 ετών αυξήθηκε κατά 3,7%, ενώ εκείνο των 45-64 ετών μειώθηκε κατά 2,9%. Αποτέλεσμα των ανωτέρω μεταβολών είναι η μικρή αύξηση του πληθυσμού παραγωγική ηλικίας κατά 1,3% (βλ. και **Πίνακα 22**). Το ίδιο ισχύει για το σύνολο των νομών, όπου μόνο η πρώτη υπο-ομάδα των παραγωγικών ηλικιών επηρεάστηκε θετικά, ενώ η δεύτερη σε όλες τις περιπτώσεις μείωσε το ειδικό της βάρος. Η συνολική όμως επίδραση και η χωρική της αποτύπωση στον πληθυσμό 15-64 ετών εμφανίζει διαφοροποιήσεις σε σύγκριση με την ταξινόμηση των νομών βάσει του ειδικού βάρους των αλλοδαπών (βλ. και **Χάρτη 13**, **Παράρτημα Β**).

[94] Δ% = (Δείκτης Συνολικού πληθυσμού νομού – Δείκτης Ελλήνων νομού) %/Δείκτης Ελλήνων νομού.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Μικρότερης σημασίας είναι η επίδραση των αλλοδαπών επί του παραγωγικού τμήματος του πληθυσμού στους νομούς Αττικής, Χαλκιδικής, Δωδεκανήσου και Κορινθίας, παρά το υψηλό ειδικό βάρος των αλλοδαπών. Η άμβλυνση της επίδρασης οφείλεται στο γεγονός ότι, στους τέσσερις αυτούς νομούς, ελαχιστοποιείται η σημασία του ειδικού βάρους των αλλοδαπών στις παραγωγικές ηλικίες. Η σημαντικότερη των προαναφερόμενων διαφοροποιήσεων αφορά την περιοχή της Αττικής στην οποία παρά το γεγονός ότι χωροθετείται η πλειονότητα των αλλοδαπών, το ειδικό βάρος των παραγωγικών ηλικιών δεν ήταν ικανό να επηρεάσει την αναλογία του δυνητικά ενεργού πληθυσμού παρά μόνο κάτι λιγότερο από 2%. Το γεγονός αυτό, οφείλεται κυρίως στη μορφή της πληθυσμιακής πυραμίδας της Αττικής η οποία, όπως και τα υπόλοιπα αστικά κέντρα της χώρας (βλ. και **Διάγραμμα 8**) έχει συγκεντρώσει την πλειοψηφία του ενεργού πληθυσμού της χώρας. Συνεπώς, παρά το σημαντικό αριθμό αλλοδαπών ο οποίος χωροθετείται στην περιοχή της (370 χιλ. περίπου, το 49% του μόνιμου πληθυσμού τους) αυτός δεν είναι ικανός για να μεταβάλλει σημαντικά την αναλογία του δυνητικά ενεργού πληθυσμού της καθώς αντιστοιχεί μόλις στο 9,5% του συνολικού πληθυσμού της περιοχής.

Όμως, η επίδραση στο δείκτη γήρανσης είναι πολλαπλάσια από αυτήν στο δυνητικά ενεργό πληθυσμό (6,3% μείωση του δείκτη γήρανσης έναντι 1,3% αύξηση του ποσοστού των ατόμων ηλικίας 15-64 ετών στο σύνολο της χώρας). Η διαφορά αυτή δεν οφείλεται τόσο στην αύξηση του απόλυτου αριθμού ηλικιωμένων των 65 ετών και άνω όσο στη σημαντική μείωση (-5,6%) της αναλογίας τους, λόγω της παρουσίας αλλοδαπών. Η μεταβολή αυτή σε συνδυασμό με το γεγονός ότι η αναλογία των νέων (0-14 ετών) αυξήθηκε ελαφρώς (0,8%), οδήγησε στη *μείωση* του δείκτη γήρανσης κατά 6,3% για το σύνολο της χώρας (**Πίνακας 22**).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 21: Κατανομή των αλλοδαπών και Ελλήνων (%), κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητα στο σύνολο της χώρας, αντίστοιχη ταξινόμηση των εργαζόμενων αλλοδαπών κατά νομό

Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα, δασοκομία, αλιεία	***(%)***	***Μεταποι-ητικές βιομηχανίες***	***(%)***	***Κατασκευές***	***(%)***	***Εμπόριο, επισκευές ξενοδοχεία εστιατόρια***	***(%)***	***Λοιπές υπηρεσίες***	***(%)***
Αλλοδαποί σύνολο χώρας	17,6		12,0		24,7		15,8		20,7
Έλληνες, σύνολο χώρας	*14,1*		*12,0*		*6,9*		*21,0*		*29,9*
Άρτας	63,9	Κιλκίς	27,1	Ευρυτανίας	48,4	Δωδεκανήσου	40,5	Αττική	28,6
Πέλλας	63,6	Θεσσαλο-νίκης	21,2	Κυκλάδων	46,9	Κυκλάδων	27,3	Θεσσαλο-νίκης	21,8
Φθιώτιδας	63,2	Ξάνθης	18,0	Κεφαλληνίας	44,4	Ζακύνθου	25,4	Χανίων	21,6
Λακωνίας	61,5	Ροδόπης	15,5	Λευκάδας	42,3	Κέρκυρας	23,6	Χίου	19,4
Ηλείας	58,1	Ημαθίας	15,4	Φωκίδος	38,5	Ρεθύμνης	22,9	Αχαΐας	18,3
Καρδίτσας	54,7	Αττική	15,0	Ζακύνθου	37,9	Λευκάδας	22,8	Ροδόπης	18,1
Μεσσηνίας	52,6	Καστοριάς	13,6	Γρεβενών	36,5	Πιερίας	20,7	Αρκαδίας	17,2
Λέσβου	50,5	Δράμας	13,4	Ρεθύμνης	36,3	Σάμου	18,8	Έβρου	16,2
Σερρών	48,4	Πέλλας	12,2	Ιωαννίνων	35,4	Έβρου	18,4	Ιωαννίνων	16,0
Λάρισας	48,2	Εύβοιας	12,0	Χαλκιδικής	34,7	Ηρακλείου	18,3	Ξάνθης	15,7
Βοιωτίας	46,9	Πιερίας	12,0	Κοζάνης	34,4	Χαλκιδικής	18,2	Κέρκυρας	15,2
Αιτωλο-ακαρνανίας	46,8	Βοιωτίας	11,8	Χίου	33,0	Ροδόπης	17,9	Δωδεκανήσου	14,8
Ημαθίας	45,6	Λάρισας	10,9	Αρκαδίας	32,5	Αττική	17,5	Κεφαλληνίας	14,6
Λασιθίου	45,3	Καβάλας	10,4	Θεσπρωτίας	31,5	Χίου	17,5	Ηρακλείου	14,6
Κορινθίας	43,2	Έβρου	8,9	Αχαΐας	30,4	Θεσσαλονίκης	16,8	Σάμου	14,1
Γρεβενών	39,7	Ιωαννίνων	8,4	Πρέβεζας	29,4	Ξάνθης	16,0	Τρικάλων	14,1
Αργολίδας	39,7	Τρικάλων	8,4	Φλώρινας	28,7	Κεφαλληνίας	15,8	Δράμας	13,4
Θεσπρωτίας	39,0	Σερρών	8,1	Τρικάλων	27,7	Καβάλας	15,8	Κοζάνης	12,5
Πρέβεζας	38,1	Κοζάνης	8,0	Σάμου	27,6	Λασιθίου	15,1	Εύβοιας	12,1
Φλώρινας	37,6	Κορινθίας	7,9	Μαγνησίας	27,3	Τρικάλων	14,7	Μεσσηνίας	12,1
Μαγνησίας	36,6	Αργολίδας	7,1	Κέρκυρας	27,2	Ιωαννίνων	14,6	Ρεθύμνης	11,9
Καστοριάς	35,5	Αχαΐας	6,8	Χανίων	26,8	Χανίων	14,2	Σερρών	11,8
Πιερίας	34,0	Μαγνησίας	6,0	Δράμας	26,6	Αχαΐας	12,6	Φλώρινας	11,4
Εύβοιας	33,4	Ρεθύμνης	5,9	Αττική	25,6	Κορινθίας	12,6	Λάρισας	11,4
Τρικάλων	31,5	Χαλκιδικής	5,5	Έβρου	25,5	Αργολίδας	12,5	Λευκάδας	11,4
Ηρακλείου	30,5	Φλώρινας	5,5	Αιτωλο-ακαρνανίας	24,7	Καστοριάς	12,5	Κορινθίας	11,4
Φωκίδος	30,0	Αρκαδίας	5,4	Καβάλας	24,3	Εύβοιας	12,2	Μαγνησίας	11,1
Καβάλας	29,6	Πρέβεζας	5,3	Δωδεκανήσου	23,5	Δράμας	11,7	Καστοριάς	11,0
Χαλκιδικής	29,0	Γρεβενών	5,1	Θεσσαλονίκης	23,4	Αρκαδίας	11,6	Καβάλας	10,9
Ευρυτανίας	27,8	Χανίων	5,0	Εύβοιας	23,0	Κοζάνης	11,4	Κυκλάδων	10,7
Σάμου	27,4	Ηρακλείου	5,0	Ηρακλείου	21,6	Μαγνησίας	11,1	Αργολίδας	10,6
Κοζάνης	25,8	Καρδίτσας	4,9	Καστοριάς	21,3	Θεσπρωτίας	11,1	Καρδίτσας	10,5
Κιλκίς	25,3	Θεσπρωτίας	4,7	Κιλκίς	21,0	Λέσβου	10,5	Λέσβου	10,3
Χανίων	24,7	Κεφαλληνίας	4,5	Αργολίδας	20,8	Πρέβεζας	10,5	Πιερίας	10,0
Δράμας	24,2	Δωδεκανήσου	4,5	Ροδόπης	20,3	Ημαθίας	10,4	Λασιθίου	9,7
Αρκαδίας	23,6	Άρτας	4,4	Μεσσηνίας	20,1	Φλώρινας	10,1	Ημαθίας	9,6
Ξάνθης	23,1	Λευκάδας	4,4	Καρδίτσας	19,9	Φωκίδος	9,7	Φωκίδος	9,2

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 21 (συνέχεια): Κατανομή των αλλοδαπών και Ελλήνων (%), κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητα στο σύνολο της χώρας, αντίστοιχη ταξινόμηση των εργαζόμενων αλλοδαπών κατά νομό

Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα, δασοκομία, αλιεία	*(%)*	*Μεταποιητικές βιομηχανίες*	*(%)*	*Κατασκευές*	*(%)*	*Εμπόριο, επισκευές ξενοδοχεία εστιατόρια*	*(%)*	*Λοιπές υπηρεσίες*	*(%)*
Έβρου	22,7	Χίου	4,4	Κορινθίας	19,4	Σερρών	9,5	Ζακύνθου	9,2
Αχαΐας	22,2	Λακωνίας	4,1	Λάρισας	18,3	Αιτωλο-ακαρνανίας	9,0	Θεσπρωτίας	8,7
Κέρκυρας	19,6	Σάμου	4,0	Λασιθίου	18,1	Ευρυτανίας	8,4	Αιτωλο-ακαρνανίας	8,7
Ιωαννίνων	17,2	Φθιώτιδας	3,9	Ηλείας	18,1	Κιλκίς	8,3	Κιλκίς	8,1
Ζακύνθου	17,1	Αιτωλο-ακαρνανίας	3,5	Λέσβου	17,6	Λάρισας	7,5	Πρέβεζας	8,0
Χίου	16,8	Κέρκυρας	3,3	Σερρών	16,2	Καρδίτσας	7,2	Ευρυτανίας	7,7
Ρεθύμνης	16,2	Φωκίδος	3,2	Φθιώτιδας	16,0	Μεσσηνίας	6,8	Άρτας	7,7
Λευκάδας	12,8	Ηλείας	3,1	Ξάνθης	16,0	Γρεβενών	6,1	Λακωνίας	7,5
Κεφαλληνίας	12,4	Λέσβου	3,1	Πιερίας	15,8	Βοιωτίας	5,9	Γρεβενών	7,4
Ροδόπης	10,4	Ζακύνθου	3,1	Βοιωτίας	14,4	Φθιώτιδας	5,5	Χαλκιδικής	7,2
Θεσσαλο-νίκης	7,4	Κυκλάδων	2,8	Ημαθίας	14,4	Πέλλας	5,4	Ηλείας	6,6
Κυκλάδων	5,0	Μεσσηνίας	2,8	Άρτας	13,4	Ηλείας	5,4	Βοιωτίας	6,2
Δωδεκανήσου	4,9	Λασιθίου	2,4	Λακωνίας	13,3	Λακωνίας	5,2	Φθιώτιδας	5,8
Αττική	2,8	Ευρυτανίας	2,2	Πέλλας	8,7	Άρτας	4,7	Πέλλας	5,0

Σημείωση: Με γκρίζο σημειώνονται οι νομοί που ανήκουν στην Α κατηγορία του Πίνακα 20 (επιρροή των αλλοδαπών στις παραγωγικές ηλικίες των νομών, IRD_{15_64})
Πηγή: www.statistics.gr, Αποτελέσματα Απογραφής Πληθυσμού 2001, Πίνακας 4 Αλλοδαπών, ίδιοι υπολογισμοί

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η χωρική κατανομή της επίδρασης των αλλοδαπών στο δείκτη γήρανσης, ιδιαίτερα αν εξεταστεί σε αντιπαραβολή με το ποσοστό συμμετοχής των αλλοδαπών στο συνολικό πληθυσμό κάθε νομού (βλ. **Πίνακα 22** και **Χάρτες 13** και **21**, **Παράρτημα Β**). *Οι δύο χάρτες παρουσιάζουν πολλά κοινά μεταξύ τους, καθώς οι περιοχές με τα υψηλότερα ποσοστά συμμετοχής των αλλοδαπών στο συνολικό πληθυσμό είναι και εκείνες που επηρεάστηκαν περισσότερο εντείνοντας την νεανικότητά τους. Στο χωρικό αυτό μοτίβο συμμετέχει η περιοχή της Αττικής με τους γείτονες νομούς της, το νομό Κορινθίας και Βοιωτίας, καθώς και τους νόμους Φθιώτιδας, Κυκλάδων, Κεφαλληνίας, Λευκάδας, Ζακύνθου, Χαλκιδικής και Λασιθίου.*

Μικρότερης σημασίας μείωση του δείκτη γήρανσης παρατηρείται επίσης στους νομούς Μαγνησίας και Φθιώτιδας, στο νομό Λευκάδας και Πρέβεζας, αλλά και στους νομούς της νότιας Πελοποννήσου Λακωνίας, Μεσσηνίας και Αργολίδας, καθώς και στο νομό Χανίων, παρά το σημαντικό ποσοστιαίο βάρος των αλλοδαπών.

Μικρή, αλλά αξιόλογη μείωση του δείκτη γήρανσης, εμφανίζουν και τα υπόλοιπα ανατολικά παράλια της χώρας (νομοί Καβάλας, Θεσσαλονίκης, Πιερίας, Λάρισας, Εύβοιας), οι νομοί Αχαΐας, Ηλείας και Λακωνίας στην Πελοπόννησο, οι νομοί Ιωαννίνων, Γρεβενών και Θεσπρωτίας στην Ήπειρο, καθώς και οι νομοί Χίου, Σάμου, Δωδεκανήσου, Ρεθύμνης και

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Ηρακλείου στην Κρήτη. Τέλος, η πλειονότητα των νομών της βόρειας Ελλάδας και ο κεντρικός κορμός της ορεινής χώρας δέχθηκαν πολύ μικρή επιρροή από την παρουσία αλλοδαπών.

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε, ότι είναι φανερό από την ανάλυση που προηγήθηκε, όσον αφορά την παρουσία αλλά και την επίδραση των αλλοδαπών στη δομή του ελληνικού πληθυσμού αυτή εντοπίζεται στους νομούς της νότιας και ανατολικής παράκτιας ζώνης της χώρας. Στο εσωτερικό των νομών αυτών, εκεί που οι αλλοδαποί επιδρούν περισσότερο με την παρουσία τους είναι κυρίως μετανάστες για οικονομικούς λόγους (εκτός δηλαδή από εκείνους που προέρχονται από ανεπτυγμένες χώρες). Οι νομοί όπου επηρεάζονται κυρίως οι παραγωγικές τους ηλικίες (15-64 ετών) ταυτόχρονα με το δείκτη γήρανσής τους (αναλογία ηλικιωμένων των 65 ετών και άνω/0-14 ετών) είναι οι νομοί Ζακύνθου, Κεφαλληνίας, Βοιωτίας, Φθιώτιδας, Κυκλάδων και Κορινθίας.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 22: Διαφοροποίηση (%) δείκτη γήρανσης και παραγωγικών ηλικιών, οφειλόμενη στην παρουσία αλλοδαπών, ποσοστό συμμετοχής τους στο συνολικό πληθυσμό κάθε νομού

	Δ (%) Δείκτη γήρανσης	**Δ (%) 15-64 ετών**	**Δ (%) 15-44 ετών**	**Δ (%) 45-64 ετών**	**% Αλλοδαπών**
Σύνολο Χώρας	-6,30	1,30	3,74	-4,05	6,95
Αιτωλοακαρνανίας	-2,90	0,78	2,21	-2,15	3,19
Βοιωτίας	-8,87	2,87	8,45	-7,69	10,02
Ευβοίας	-5,34	1,21	3,60	-3,63	5,28
Ευρυτανίας	-1,54	0,96	1,88	-1,27	2,48
Φθιώτιδος	-7,62	2,30	6,99	-5,98	7,64
Φωκίδος	-9,90	1,79	5,47	-4,86	6,80
Αργολίδος	-7,50	2,37	6,61	-5,91	8,90
Αρκαδίας	-4,02	1,31	2,85	-2,40	4,20
Αχαΐας	-4,54	0,96	2,67	-3,20	5,51
Ηλείας	-5,04	1,67	4,36	-3,99	5,79
Κορινθίας	-10,80	1,86	6,14	-6,30	9,37
Λακωνίας	-7,22	3,39	8,28	-5,98	8,73
Μεσσηνίας	-7,61	2,59	6,29	-5,20	7,97
Ζακύνθου	-13,57	2,66	7,31	-8,25	13,21
Κερκύρας	-9,22	1,45	4,22	-4,56	8,38
Κεφαλληνίας	-9,72	2,28	5,50	-5,23	9,38
Λευκάδος	-7,62	2,10	4,90	-3,95	6,72
Άρτας	-3,16	0,79	2,43	-1,94	2,70
Θεσπρωτίας	-5,92	1,23	3,16	-3,05	5,83
Ιωαννίνων	-4,68	0,60	1,87	-2,27	4,78
Πρεβέζης	-7,63	0,95	3,95	-4,01	5,96
Καρδίτσας	-2,41	0,58	1,91	-1,59	2,07
Λαρίσης	-5,41	0,83	3,12	-3,51	4,94
Μαγνησίας	-6,21	1,13	3,63	-3,87	5,98
Τρικάλων	-2,66	0,60	2,22	-1,83	2,44
Γρεβενών	-4,36	0,74	2,67	-2,28	2,83
Δράμας	-2,77	0,53	1,52	-1,58	2,60
Ημαθίας	-3,06	0,66	2,39	-2,31	3,27
Θεσσαλονίκης	-5,22	0,85	2,48	-3,20	6,18
Καβάλας	-4,84	1,17	3,22	-3,01	5,25
Καστοριάς	-3,31	0,77	1,96	-2,15	4,10

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 22 (συνέχεια): Διαφοροποίηση (%) δείκτη γήρανσης και παραγωγικών ηλικιών, οφειλόμενη στην παρουσία αλλοδαπών, ποσοστό συμμετοχής τους στο συνολικό πληθυσμό κάθε νομού

	Δ (%) Δείκτη γήρανσης	**Δ (%) 15-64 ετών**	**Δ (%) 15-44 ετών**	**Δ (%) 45-64 ετών**	**% Αλλοδαπών**
Κιλκίς	-3,55	0,80	2,30	-2,25	3,91
Κοζάνης	-2,61	0,43	1,36	-1,65	2,33
Πέλλας	-3,66	1,24	3,62	-3,17	4,44
Πιερίας	-4,72	0,91	2,91	-3,13	4,95
Σερρών	-1,85	0,51	1,46	-1,21	2,00
Φλώρινας	-3,35	0,97	2,02	-2,11	3,98
Χαλκιδικής	-8,39	1,82	6,13	-5,85	8,57
Έβρου	-0,64	0,34	0,71	-0,60	1,15
Ξάνθης	-0,33	0,27	0,62	-0,56	1,71
Ροδόπης	-0,77	0,29	0,80	-0,75	1,43
Δωδεκανήσου	-5,33	1,22	3,01	-3,63	9,16
Κυκλάδων	-10,01	2,47	6,91	-6,88	9,87
Λέσβου	-3,95	1,43	3,42	-3,04	4,73
Σάμου	-5,04	1,01	2,56	-2,74	5,05
Χίου	-4,18	0,46	1,34	-1,83	4,47
Ηρακλείου	-4,26	1,17	3,06	-3,38	5,13
Λασιθίου	-8,75	2,90	7,45	-6,27	8,96
Ρεθύμνης	-5,72	2,49	5,30	-5,31	7,99
Χανίων	-6,10	2,35	5,25	-5,07	8,36
ΑΤΤΙΚΗ	-8,63	1,31	4,15	-5,05	9,51

Πηγή: www.statistics.gr, Πίνακες για την Eurostat, Πίνακας 3, ηλεκτρονική αποστολή στοιχείων από ΕΣΥΕ, ίδιοι υπολογισμοί

Οι κυρίαρχες δραστηριότητες με τις οποίες απασχολούνται οι αλλοδαποί είναι οι είναι οι κατασκευές και η γεωργία, οι πρώτες στους νομούς Ζακύνθου, Κεφαλληνίας και Κυκλάδων ενώ η δεύτερη στη Φθιώτιδα, Βοιωτία και Κορινθία. Οι δύο ομάδες νομών διαχωρίζονται ως προς τα γενικότερα χαρακτηριστικά τους καθώς η πρώτη ανήκει στην νησιώτικη Ελλάδα όπου και λόγω της ανάπτυξης του τουρισμού οι οικοδομικές εργασίες ανθούν, ενώ η δεύτερη στην ευρύτερη μητροπολιτική περιοχή των Αθηνών στηρίζοντας την σε γεωργικά προϊόντα.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

5.4 Συμπερασματικά

Η Ελλάδα ανέκαθεν αποτελούσε πεδίο πληθυσμιακών ανακατατάξεων, τόσο όσον αφορά την αποδημία των κατοίκων της στο εξωτερικό, όσο και τις εσωτερικές μετακινήσεις προς τα αστικά κέντρα. Η έξοδος προς τη δυτική Ευρώπη που πραγματοποιήθηκε μεταπολεμικά ανακόπτεται στα μέσα της δεκαετίας του ΄70. Οι περιοχές που έχασαν σημαντικά τμήματα του πληθυσμού τους ήταν οι ορεινές, αγροτικές και ημιαστικές περιοχές της κεντρικής και βορείου Ελλάδος (Μακεδονία, Θράκη και Ήπειρος), Θεσσαλία και τα νησιά του Αιγαίου. Όμως, εν τέλει, καμία περιοχή δεν έμεινε αλώβητη από το κύμα αυτό της εξωτερικής μετανάστευσης. Ακολούθως, οι παλιννοστούντες των επόμενων δεκαετιών δείχνουν την τάση να εγκαθίστανται στα αστικά κέντρα και μάλιστα στα δύο κυρίαρχα (ΠΣΠ και ΠΣ Θεσσαλονίκης), ενισχύοντας περαιτέρω τον πληθυσμιακό υδροκεφαλισμό της χώρας.

Από το 1980, δειλά στην αρχή και από το 1990 και μετά με ραγδαίους ρυθμούς, η Ελλάδα από χώρα εξόδου μετατρέπεται σε χώρα υποδοχής μεταναστών. Οι μετανάστες αυτοί προέρχονται κυρίως από τις χώρες των Βαλκάνιων, του πρώην ανατολικού μπλοκ, και δευτερευόντως από τις ανεπτυγμένες χώρες του κόσμου, τη λοιπή Ασία και την Αφρική. Κύρια αιτία εγκατάστασής τους δηλώνουν την εργασία και την επανένωση των οικογενειών τους, γεγονός που υποδηλώνει τον οικονομικό χαρακτήρα των μετακινήσεων. Ωστόσο, η καταγραφή των αλλοδαπών από τις απογραφές αδρά και μόνο μας επιτρέπει να διαχωρίσουμε ακριβώς πόσοι απ' αυτούς είναι οικονομικοί μετανάστες λόγω της φύσης των μετακινήσεων τους η οποία είναι συχνά παράνομη και τους ωθεί να κρύβουν τις πραγματικές αιτίες εγκατάστασης στη χώρα δηλώνοντας ως ‘άλλο λόγο’ στη σχετική ερώτηση της απογραφής.

Παρόλα αυτά, η παρουσία του σημαντικού αυτού αριθμού αλλοδαπών μόνιμων κατοίκων στην αυγή του 20^{ου} αι. σε όλη τη χώρα (7% του πληθυσμού της) εγείρει ερωτήματα ως προς τη διασπορά τους αλλά και την επίδρασή τους στην κατά φύλο και ηλικία σύνθεση του πληθυσμού των διαφόρων νομών. Αναφορικά με το δείκτη χωροθέτησης των αλλοδαπών στην Ελλάδα, αυτός ακολουθεί συγκεκριμένη κατανομή και έχει ιδιαίτερη ένταση στα δύο μεγάλα αστικά κέντρα. Επεκτείνεται επιπλέον στα ανατολικά παράλια της χώρας, στα νησιά του Ιονίου, του Αιγαίου, στην Κρήτη και στην Πελοπόννησο. Ακόμη, το μοτίβο του ειδικού βάρους των αλλοδαπών στο σύνολο του πληθυσμού κάθε νομού πλησιάζει αρκετά την προηγούμενη εσωτερική χωρική κατανομή τους.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Αναφορικά με την προέλευσή τους, ένα 65% προέρχεται από την Αλβανία, τη Ρουμανία και τη Βουλγαρία, ένα 8% από τη Γεωργία, Ρωσία, Ουκρανία και Πολωνία, ένα 7,2% από την Αρμενία, την Ινδία, το Ιράκ, τις Φιλιππίνες και την Αίγυπτο και τέλος ένα 10% από χώρες του λεγόμενου ανεπτυγμένου κόσμου δηλαδή τις ΗΠΑ, την Κύπρο, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Αυστραλία, τη Γερμανία και τον Καναδά. Η κατά ομάδα χωρών χαρτογράφηση τους συμβάλει στην καλύτερη κατανόηση του φαινομένου.

Μέσω των χαρτών αυτών, παρατηρείται ότι η υψηλή συγκέντρωση των Βαλκάνιων δεν επεκτείνεται σε όλη τη χώρα αλλά μόνο στο κεντρικό της τμήμα και το νότιο κορμό της (Κεντρική Στερεά Ελλάδα και Πελοπόννησο). Αντίστροφο ακριβώς μοτίβο χωροθέτησης εμφανίζουν οι αλλοδαποί που προέρχονται από τις υπόλοιπες χώρες του ‘πρώην ανατολικού μπλοκ’. Οι τελευταίοι εντοπίζονται στην ανατολική Μακεδονία και τη Θράκη, στην κεντρική Μακεδονία, στην Κρήτη (στους νομούς Ρεθύμνης και Χανίων) και στη νότια Πελοπόννησο. Οι Ασιάτες, κυρίως οικονομικοί μετανάστες, τοποθετούνται στην Αττική και τους όμορους της νομούς, αλλά και στη Θράκη και το νομό Σερρών.

Οι αλλοδαποί, μόνιμοι κάτοικοι της Ελλάδας που προέρχονται από τις χώρες του λεγόμενου ‘ανεπτυγμένου κόσμου’, έχουν διαφορετικού χαρακτήρα εγκατάσταση καθώς σημαντικό κομμάτι τους είναι Έλληνες επαναπατρισθέντες ή παλιννοστούντες που έχουν κρατήσει την υπηκοότητα των χωρών μετανάστευσης, χωρίς βέβαια να λείπουν και οι υπόλοιποι λόγοι παρουσίας τους στην Ελλάδα. Οι άνθρωποι αυτοί είναι διάσπαρτοι σε όλη τη χώρα, ενώ το μεγαλύτερο ειδικό βάρος στους παρουσιάζει ο νομός Χίου και Δωδεκανήσου για τους οποίους ισχύει ότι οι αλλοδαποί που κατοικούν εκεί προέρχονται σχεδόν αποκλειστικά από τις λεγόμενες ανεπτυγμένες χώρες.

Η σύνθεση κατά φύλο του πληθυσμού των νομών της Ελλάδας φαίνεται ότι επηρεάστηκε υπέρ των αντρών με μια διακύμανση από -1,5% (υπέρ των γυναικών στο νομό Δωδεκανήσου) έως 7,5% (στο νομό Βοιωτίας). Οι νομοί που επηρεάζονται περισσότερο αποτελούν γείτονες των μεγάλων αστικών κέντρων, γεωργικού ή/και τουριστικού χαρακτήρα που φιλοξενούν κατά κύριο λόγο οικονομικούς μετανάστες, άνδρες σε παραγωγική ηλικία που αναζητούν εργασία. Υπάρχουν περιπτώσεις όμως όπου η κατά φύλο δομή του πληθυσμού των αλλοδαπών είναι τόσο ισχυρά εντοπισμένη υπέρ των ανδρών ώστε παρά το μικρό σχετικά ειδικό τους βάρος είναι ικανή να επηρεάσει την αναλογία των φύλων στο νομό. Η κατά ηλικία σύνθεση του πληθυσμού των νομών της Ελλάδας επηρεάσθηκε από την παρουσία αλλοδαπών και η επίδραση αυτή υπολογίστηκε με τον ‘Συγκεφαλαιωτικό Δείκτη Σχετικής Διαφοράς’ (IRD_{15_64}) για τις παραγωγικές ομάδες του πληθυσμού. Με τη βοήθεια του ταξινομήθηκαν οι νομοί ως προς την ένταση της επίδρασης αυτής. Οι νομοί διαχωρίζονται σε τέσσερις κατηγορίες για τις οποίες η ένταση της επιρροής της παρουσίας αλλοδαπών στις εργασιακές τους ηλικίες είναι κλιμακωτά κατανεμημένη.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Οι δύο πρώτες κατηγορίες έχουν την μικρότερη επίδραση, φιλοξενούν την πλειονότητα των νομών της χώρας (62,3%) και χωροθετούνται στον κεντρικό κορμό της ενώ ταυτόχρονα συμπεριλαμβάνουν τα δύο μεγάλα αστικά κέντρα. Στα αστικά αυτά κέντρα μπορεί μεν ο πληθυσμός των αλλοδαπών να είναι συγκεντρωμένος, ωστόσο το ειδικό τους βάρος στις παραγωγικές ηλικίες είναι περιορισμένο και δεν επηρεάζει τη δομή του πληθυσμού τους. Οι δύο επόμενες κατηγορίες περιλαμβάνουν τους συνηθισμένος τόπους προσέλκυσης Βαλκάνιων, Ασιατών και Αφρικανών (οι αλλοδαποί αυτοί είναι κυρίως μετανάστες για οικονομικούς λόγους, εξαιρούνται δηλαδή οι προερχόμενοι από ανεπτυγμένες χώρες). Σε αυτές περιλαμβάνονται τα Ιόνια Νησιά με ένταση στους νομούς Ζακύνθου και Κεφαλληνίας, η Ήπειρος και η Κρήτη. Συμπληρώνονται δε από τους γείτονες νομούς των αστικών κέντρων, τους νομούς της νότιας Πελοποννήσου και το νομό Κυκλάδων.

Οι κυρίαρχες δραστηριότητες με τις οποίες απασχολούνται οι αλλοδαποί είναι οι κατασκευές και η γεωργία, οι πρώτες στους νησιώτικους νομούς (και το νομό Χαλκιδικής) ενώ η δεύτερη στους γείτονες της Αττικής νομούς και της νότιας Πελοποννήσου. Οι δύο ομάδες νομών διαχωρίζονται ως προς τα γενικότερα χαρακτηριστικά τους, καθώς η πρώτη ανήκει στην νησιώτικη Ελλάδα όπου λόγω και της ανάπτυξης του τουρισμού οι οικοδομικές εργασίες ανθούν ενώ η δεύτερη στην ευρύτερη μητροπολιτική περιοχή των Αθηνών στηρίζοντας την σε γεωργικά προϊόντα.

Αναζητήθηκε ωστόσο ο τρόπος που είναι δυνατόν κανείς να αξιολογήσει το μέγεθος της επίδρασης των αλλοδαπών τόσο στις παραγωγικές ηλικίες όσο και στις ‘ακραίες’ ηλικιακές ομάδες των νομών. Για το λόγο αυτόν, επιχειρήθηκε η μέτρηση της επίπτωσης αυτής βάσει 100 στον πληθυσμό παραγωγικής ηλικίας αλλά και στον δείκτη γήρανσης. Η ποσοστιαία λοιπόν μεταβολή του δείκτη των παραγωγικών ομάδων των νομών λόγω της παρουσίας αλλοδαπών φαίνεται τελικά ότι είναι σχετικά περιορισμένη (1,3% στο σύνολο της χώρας). Η αιτία όμως για την περιορισμένη αυτή επίδραση τους, βρίσκεται στην προαναφερόμενη επικέντρωση της εγκατάστασής των αλλοδαπών στην Αττική, 49% των οποίων χωροθετείται εκεί, και ως εκ τούτου δεν αποκτά το απαιτούμενο κατά ηλικία ειδικό βάρος ώστε να επηρεάσει σημαντικά τον πληθυσμό τόσο της αυτής περιοχής (διότι ‘χάνονται’ στη μεγάλη συγκέντρωση του δυνητικά εργατικού δυναμικού της Αττικής), όσο και έμμεσα των υπόλοιπων νομών.

Αντίθετα, η μείωση κατά 6,3% του δείκτη γήρανσης για το σύνολο της χώρας η οποία διασπείρεται με ενδιαφέροντα τρόπο στους νομούς μπορεί να θεωρηθεί σημαντική. Τονίζεται ότι αυτή προέκυψε από την *μείωση* του σχετικού βάρους των ηλικιωμένων λόγω της παρουσίας των αλλοδαπών και λιγότερο από την *αύξηση* των νεανικών ομάδων εξαιτίας τους. Οι νομοί που επηρεάστηκαν περισσότερο μειώνοντας τον δείκτη γήρανσης ήταν η Αττική με τους γείτονες νομούς της, Κορινθίας και Βοιωτίας, ο νομός Φθιώτιδας, τα Ιόνια νησιά εκτός της Κέρκυρας και οι νομοί Χαλκιδικής και Λασιθίου. Ο πληθυσμός παραγωγικής ηλικίας από την

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

άλλη επηρεάστηκε σημαντικά στους νομούς Ηρακλείου, Κυκλάδων, Ιονίων νήσων, εκτός της Κέρκυρας, Βοιωτίας και Φθιώτιδας. Παρατηρούμε ότι εκτός από τους νομούς Χαλκιδικής, Λασιθίου και την Αττική, οι νομοί που επηρεάστηκαν ως προς τις παραγωγικές ηλικίες τους ταυτίζονται με αυτούς στους οποίους επηρεάστηκε ο δείκτης γήρανσης. Αν συνδυαστούν τα παραπάνω, είναι δυνατόν να διατυπωθεί συμπερασματικά ότι η παρουσία αλλά και η επίδραση των αλλοδαπών στην κατά φύλο και ηλικία σύνθεση του πληθυσμού των νομών της Ελλάδος χωροθετείται στα Ιόνια νησιά, τα ανατολικά και νότια παράλια της. Ειδικότερα, οι νομοί όπου επηρεάζονται ταυτόχρονα οι παραγωγικές τους ηλικίες με το δείκτη γήρανσής τους είναι οι νομοί οι νομοί Ζακύνθου, Κεφαλληνίας, Βοιωτίας, Φθιώτιδας, Κυκλάδων και Κορινθίας.

6. Πληθυσμιακές μεταβολές στη μεταπολεμική Ελλάδα – Τελικά Συμπεράσματα

Η δημογραφική ιστορία της χώρας μας από το ξεκίνημά της ως κράτος το 1828 και μέχρι τα τέλη του εικοστού αιώνα χαρακτηρίζεται από έντονες ανακατατάξεις που οφείλονται σε ιστορικά αλλά και φυσικά γεγονότα των διαφόρων εποχών. Η ελληνική επικράτεια σχηματοποιήθηκε στη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα με τη σταδιακή ενσωμάτωση εδαφών η οποία ξεκίνησε το 1828 οπότε η χώρα αποτελούνταν από την Πελοπόννησο, τη Στερεά Ελλάδα και τις Κυκλάδες, συνεχίστηκε το 1864 με τα Ιόνια νησιά, το 1889 με την ενσωμάτωση της Θεσσαλίας και της Άρτας, αλλά σταθεροποιήθηκε μόλις το 1947 μετά το Β΄ΠΠ με την ενσωμάτωση των Δωδεκανήσων.

Πληθυσμιακά, η Ελλάδα ξεκίνησε το 1828 με 750 χιλ. κατοίκους και στο τέλος του Β΄ΠΠ μετά την πρόσκτηση των Δωδεκανήσων έφτασε τα 7,6 εκατομμύρια ψυχές. Η σημαντική αριθμητική αυτή διόγκωση δεν ήταν μόνο αποτέλεσμα της εδαφικής επέκτασης του κράτους αλλά και των μετακινήσεων που υποκινήθηκαν από τα ιστορικά γεγονότα των δύο Παγκοσμίων Πολέμων αλλά κυρίως της Μικρασιατικής καταστροφής (εγκατάσταση 1,2 εκατομμυρίων προσφύγων). Στο τέλος του εικοστού αιώνα, ο πληθυσμός της φθάνει σχεδόν τα 11 εκατ. άτομα παρουσιάζοντας μια αύξηση σχεδόν κατά το ένα τρίτο του στη διάρκεια της μεταπολεμικής περιόδου. Η αύξηση του πληθυσμού, αποτελεί συνέπεια των συσχετίσεων ανάμεσα στο φυσικό και το μεταναστευτικό ισοζύγιο.

Μεταπολεμικά, όσο οι δεκαετίες περνούν, η αύξηση που αρχικά οφείλονταν στο υψηλό θετικό φυσικό ισοζύγιο μειώνεται λόγω της πτώσης των γεννήσεων, για να μηδενιστεί στο τέλος του εικοστού αιώνα, οπότε η όποια διόγκωση του πληθυσμού οφείλεται βασικά στην εισροή αλλοδαπών μονίμων κατοίκων από το πρώην ανατολικό μπλοκ και τα Βαλκάνια. Η μεγάλη αυτή πτώση των φυσικών ισοζυγίων αντικατοπτρίζει το δεύτερο στάδιο της δημογραφικής μετάβασης (πτώση της γεννητικότητας μετά από αρχική πτώση της θνησιμότητας η οποία οδηγεί σε υψηλό φυσικό ισοζύγιο και αριθμητικό πλεόνασμα).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Η πυραμίδα του πληθυσμού της χώρας απεικονίζει παραστατικά τις όποιες εξελίξεις με μοναδικό σταθερό χαρακτηριστικό της το γεγονός ότι διογκώνονταν (ως προς τα απόλυτα μεγέθη της) σταθερά. Όμως, ως προς τη μορφή της, μεταβαλλόταν ως εξής: μέχρι τα τέλη του 19ου αι. διατηρούσε μια μορφή νεανική, ισοσκελούς τριγώνου πλατιά βάση, ενώ συγκεκριμένα γεγονότα της προκάλεσαν εσοχές και προεξοχές κατά τη διάρκεια του χρόνου. Όμως η μορφή του ισοσκελούς τριγώνου άλλαξε σταδιακά σε μορφή 'αμφορέα' με συρρικνωμένη βάση που υποδηλώνει έναν πληθυσμό ο οποίος πέρασε από την ωριμότητα του και κατέληξε να έχει γερασμένα χαρακτηριστικά. Αναλυτικότερα, κατά τη διαδικασία μετασχηματισμού της, στις διάφορες παραμορφώσεις της πληθυσμιακής πυραμίδας εμφανίζονται οι επιπτώσεις των βαλκανικών πολέμων (1912 - 13), της επιδημίας γρίπης του 1918, των δύο Παγκοσμίων Πολέμων και της Μικρασιατικής Καταστροφής. Στο τέλος δε του εικοστού αιώνα, η γερασμένη πυραμίδα του ελληνικού πληθυσμού χάνει σταδιακά τις 'πληγές' των πολέμων καθώς οι γενεές που τις αποτελούν οδεύουν σε βαθιά γεράματα και στον αναπόφευκτο θάνατο.

Η πορεία του ελληνικού πληθυσμού προς την ωριμότητα και τη γήρανση αντικατοπτρίζεται όχι μόνο στην πυραμίδα των ηλικιών αλλά και στο σύνολο των δομικών δημογραφικών δεικτών. Έτσι, οι νεανικές ομάδες συρρικνώθηκαν σημαντικά, ενώ οι ηλικιωμένοι αυξήθηκαν αντίστοιχα. Μεταπολεμικά δε, και μέχρι το τέλος του εικοστού αιώνα ο δείκτης γήρανσης πενταπλασιάστηκε, οι νεανικές ομάδες διαιρέθηκαν στα δύο, ο δείκτης αντικατάστασης στα τρία ενώ οι σχετικές μεταβολές των επιμέρους συστατικών του οδήγησαν τον δείκτη εξάρτησης σε μια σταθερότητα.

Μια τρίτη σημαντική παράμετρος, εκτός των μεταβολών στη θνησιμότητα και τη γεννητικότητα, η οποία επηρέασε την εξέλιξη του ελληνικού πληθυσμού ήταν η μετανάστευση, τόσο η εξωτερική, όσο και η εσωτερική. Η τελευταία, μπορεί να μην επέδρασε άμεσα στο αριθμητικό μέγεθος του ελληνικού πληθυσμού, όπως οι προς το εξωτερικό μετακινήσεις, καθόρισε ωστόσο την χωρική του κατανομή τόσο σε απόλυτα μεγέθη όσο και μέσω της δομικής κατά φύλο και ηλικία διαφοροποίησης που επέφερε στους επιμέρους χωρικούς μετασχηματισμούς. Η εσωτερική μετανάστευση εκφράστηκε με τη διαδικασία της αστικοποίησης η οποία με τη σειρά της είχε ως κύριο χαρακτηριστικό την εγκατάλειψη των ορεινών και απομονωμένων νησιωτικών περιοχών και την υπερβολική διόγκωση του ΠΣΠ και δευτερευόντως του ΠΣΘ τα οποία το 2001 συγκέντρωναν το 36% του ελληνικού πληθυσμού και το 60% του αστικού.

Ταυτόχρονα, ο χώρος διχοτομείται και ως προς τα επιμέρους δημογραφικά χαρακτηριστικά του. Στα μέσα του εικοστού αιώνα, οπότε το φαινόμενο βρισκόταν στο ξεκίνημά του, στις πόλεις συσσωρεύονταν κυρίως άνδρες πρώιμης παραγωγικής ηλικίας ενώ η ύπαιθρος διατηρούσε αυξημένη σχετική γεννητικότητα και υψηλότερα φυσικά ισοζύγια από τις πόλεις. Έπειτα από μισό αιώνα μετακινήσεων τα επιμέρους χαρακτηριστικά των δύο χώρων αλλάζουν ριζικά: Ο

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

αγροτικός πληθυσμός φθίνει και γερνάει ταχύτατα ενώ παράλληλα οι άνδρες υπερτερούν όλο και περισσότερο των γυναικών. Ο αστικός πληθυσμός αντίθετα, συσσωρεύει το σύνολο των παραγωγικών ομάδων με έμφαση πλέον στις γυναίκες οι οποίες υπερέχουν των αντρών. Το αποτέλεσμα αυτής της ανισοκατανομής είναι η διαφορική φυσική κίνηση που εμφανίζουν οι δύο χώροι: παρά την καθολική πτώση (ιδιαίτερα από το 1980 και μετά) των φυσικών ισοζυγίων, ο αγροτικός χώρος εμφανίζει ήδη από το 1990 υπεροχή των θανάτων έναντι των γεννήσεων κάτι που δεν έχει συμβεί ακόμη (2000) στον αστικό, ο οποίος διατηρεί κάποια δυναμικότητα εφόσον αποτελείται κυρίως από άτομα παραγωγικής και αναπαραγωγικής ηλικίας.

Η εξωτερική μετανάστευση ανέκαθεν αποτελούσε δραστηριότητα των Ελλήνων ήδη από την αρχαία εποχή (βλ. αποικίες). Στη διάρκεια του εικοστού αιώνα, εκφράστηκε με δύο μεγάλα κύματα εξόδου και δύο εισόδου (εκτός του φαινομένου της παλιννόστησης). Το πρώτο μεγάλο κύμα φυγής, στις αρχές του εικοστού αιώνα κατευθύνονταν προς τις ΗΠΑ και αποτελούνταν κυρίως από νέους άνδρες παραγωγικής ηλικίας. Το δεύτερο, περισσότερο οικογενειακού χαρακτήρα, ακολούθησε τον Β΄ΠΠ και είχε κατεύθυνση τις δυτικές ευρωπαϊκές χώρες και κυρίως την υπό ανοικοδόμηση δυτική Γερμανία. Σημαντικοί σε μέγεθος είσοδοι πληθυσμού παρουσιάστηκαν δύο στον αριθμό, η πρώτη μετά την Μικρασιατική καταστροφή με την εισροή 1,2 εκατομμυρίων προσφύγων και η δεύτερη κατά τη δεκαετία του ΄90 με την εισροή περίπου 1 εκατ. αλλοδαπών κυρίως από το πρώην ανατολικό μπλοκ και τα Βαλκάνια.

Ήδη όμως από τα μέσα της δεκαετίας του ’70 η παλιννόστηση των Ελλήνων της Ευρώπης, σε συνδυασμό με την εισροή ξένων εργατών από τη βόρεια Αφρική είχαν δημιουργήσει τα πρώτα θετικά μεταναστευτικά ισοζύγια τα οποία θα γίνονταν σχεδόν αποκλειστικά υπεύθυνα για την αύξηση του πληθυσμού της χώρας στο τέλος του αιώνα. Η μεγάλη βαρύτητα του αλλοδαπού πληθυσμού, η οποία καταγράφηκε στην απογραφή του 2001 (επίσημα δεδομένα 7%, υπολογίζεται μαζί με τη διαφυγή λόγω λαθρομετανάστευσης σε 10%) και η διαφορετική κατά φύλο και ηλικία σύνθεσή του, τον καθιστά αντικείμενο περαιτέρω έρευνας για να διαπιστωθούν οι επιμέρους επιπτώσεις του στον πληθυσμό της χώρας τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο νομού.

Σύμφωνα με τις απογραφές του πληθυσμού οι αλλοδαποί στην Ελλάδα αυξήθηκαν από 1,6% το 1991 σε 7,2% το 2001. Στην πλειονότητά τους εισήλθαν στη χώρα σαν λαθρομετανάστες έχοντας διευκολυνθεί από την σχετική άνεση πρόσβασης που της προσδίδουν οι ατέλειωτες ακτές, τα δύσβατα και δύσκολα να φυλαχθούν σύνορα της. Το κύμα εισροής αλλοδαπών προέρχεται κυρίως από τα Βαλκάνια (66%), τις χώρες της πρώην ΕΣΣΔ (10%), την Ασία και την Αφρική (11%) και μόλις ένα 13% από το λεγόμενο ‘ανεπτυγμένο κόσμο’. Η ροή αυτή ακολούθησε την κατάρρευση των καθεστώτων της ανατολικής Ευρώπης και της πρώην ΕΣΣΔ με ένα πρώτο κύμα να εισέρχεται στις αρχές του ΄90 και ένα δεύτερο από το 1995 και μετά. Το κυρίαρχο μοντέλο της μετακίνησης τους, το οποίο προκύπτει από τις δηλώσεις τους για τον

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

λόγο εγκατάστασής τους στην Ελλάδα, ήταν μια μετακίνηση που ως αρχικό κίνητρο είχε την εργασία. Στη συνέχεια ακολούθησε ο ερχομός των οικογενειών αυτών των πρώτων μεταναστών στον τόπο εγκατάστασης (54% δήλωσε ως λόγο εγκατάστασης την εργασία και 13% την επανένωση της οικογένειας). Οι μετανάστες που ακολούθησαν αυτό το μοντέλο προέρχονται από τα Βαλκάνια, την πρώην ΕΣΣΔ και την λοιπή Ασία. Τέλος, ένα 7% των αλλοδαπών είναι Έλληνες παλιννοστούντες ή/και επαναπατρισθέντες και προέρχεται από τις 'ανεπτυγμένες χώρες', τα Βαλκάνια και την πρώην ΕΣΣΔ.

Η εγκατάσταση των αλλοδαπών στην Ελλάδα έχει κυρίαρχο χαρακτήρα οικονομικής μετανάστευσης. Οι αλλοδαποί εργαζόμενοι απασχολούνται κυρίως στον άτυπο τομέα της οικονομίας, σε γεωργικές και οικοδομικές δραστηριότητες αλλά και σε οικιακές υπηρεσίες. Η εργασία τους είναι συνήθως μισθωτή και ασχολούνται με ανειδίκευτες, χειρωνακτικές εργασίες, άσχετες με την κατάρτιση τους ή το μορφωτικό τους επίπεδο. Η ελληνική διοίκηση δυσκολεύτηκε ακόμη και να καταγράψει, πόσο μάλλον να διευκολύνει την ενσωμάτωση στην ελληνική κοινωνία των εισερχομένων λαθρομεταναστών.

Οι προσπάθειες νομιμοποίησης τους ξεκίνησαν με το πρώτο πρόγραμμα του 1998, ακολούθησε το 2001 ένας νόμος προς την ίδια κατεύθυνση αλλά η μη ικανοποιητική εφαρμογή τους οδήγησε στην ψήφιση ενός ακόμη νόμου το 2005. Όμως ο εισπρακτικός και γραφειοκρατικός χαρακτήρας του νέου αυτού νόμου δεν εγείρει καμία ελπίδα για την βελτίωση της θέσης των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία. Αναμένεται ότι θα εξακολουθήσουν να αποτελούν ένα ευέλικτο, φθηνό και ανοργάνωτο εργατικό δυναμικό προσωρινού χαρακτήρα, δίχως συνδικαλιστική δράση και πολιτική εκπροσώπηση. Με τον τρόπο αυτό διευκολύνεται περισσότερο η διείσδυσή τους στον άτυπο οικονομικό τομέα και μεγαλώνει η συμβολή τους στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας με την προσφορά φθηνού και δίχως δικαιώματα εργατικού δυναμικού.

Πέρα όμως από την ποιοτική διάσταση της παρουσίας των αλλοδαπών στην Ελλάδα κατά τη δεκαετία του ΄90, η ποσοτική τους ρώμη, η διαφορετική κατά ηλικία και φύλο κατανομή τους έχει επηρεάσει την δομή του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Η επίδραση αυτή μετρήθηκε ως προς το μέγεθος της με χρήση της μεθόδου 'εξομοίωσης'. Στην πραγματικότητα μετρήθηκαν τα χαρακτηριστικά του πληθυσμού των Ελλήνων και του συνολικού πληθυσμού μέσω ορισμένων δομικών δεικτών όπως η κατά μεγάλες ηλικιακές ομάδες κατανομή του πληθυσμού, ο δείκτης γήρανσης κ.λπ. Η διαφορά των δεικτών, μέγεθος μετρήσιμο ανάμεσα στους δύο πληθυσμούς (Έλληνες και Συνολικός), οφείλεται στην παρουσία των αλλοδαπών.

Τα αποτελέσματα της ανάλυσης μας οδήγησαν σε δύο βασικά συμπεράσματα: Στο σύνολο της χώρας, οι παραγωγικές ηλικίες αυξήθηκαν, αλλά λόγω του μικρού ειδικού βάρους των αλλοδαπών η μεταβολή που επέφεραν στο συνολικό πληθυσμό ήταν περιορισμένη (1,3%), ενώ

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

η αναλογία των φύλων αυξήθηκε ελαφριά (1,5%) υπέρ των ανδρών. Όμως, επηρεάστηκε αρκετά (μειώθηκε κατά 6,3%) ο δείκτης γήρανσης με έμμεσο τρόπο λόγω της σχετικής μείωσης (-5,6%) της συμμετοχής των ηλικιωμένων και της μικρής αύξησης (+0,8%) των νεανικών ομάδων του πληθυσμού. Με άλλα λόγια, αν επιθυμούμε να είμαστε ακριβόλογοι, ο πληθυσμός της Ελλάδας δεν έγινε πιο νεανικός από την παρουσία των αλλοδαπών στη χώρα, αλλά λιγότερο γερασμένος.

Για να ολοκληρωθεί η μελέτη του πληθυσμό της Ελλάδας ως προς την κατά φύλο και ηλικία εξέλιξη του, ιδιαίτερα μετά τον Β΄ΠΠ, εξετάζεται η δομή του συγκριτικά με τις υπόλοιπες 24 χώρες της ΕΕ το 1950 και το 2000. Το αποτέλεσμα της συγκριτικής αυτής μελέτης αφορά την ένταξη της χώρας μας ως προς το δημογραφικό της προφίλ στις χώρες του μεσογειακού νότου, με μια συμπεριφορά ως προς τη μορφή του μετασχηματισμού της πιο κοντινή με της Ιταλίας. Η έναρξη της πτώσης των γεννήσεων στη μεταπολεμική περίοδο αλλά και η μεγάλη ταχύτητα της δημογραφικής μετάβασης στις δύο τελευταίες δεκαετίες του εικοστού αιώνα είναι τα κοινά τους χαρακτηριστικά. Από την άλλη μεριά, παρατηρείται ότι *το σύνολο των χωρών της Ευρώπης* (με μια μικρή χρονική υστέρηση των χωρών των πρώην ‘ανατολικών καθεστώτων’ και της Ιρλανδίας) βάδισαν στην πορεία του δημογραφικού τους μετασχηματισμού από μια ισορροπία υψηλής γεννητικότητας και θνησιμότητας σε μια νέα ισορροπία υψηλών προσδόκιμων ζωής και σημαντικού περιορισμού των γεννήσεων.

Όμως, η Ελλάδα αν μελετηθεί ως χωρικό σύνολο δεν αποκαλύπτει τις εσωτερικές διαφοροποιήσεις, τις ανισότητες ή τις συνθέσεις των χαμηλότερων διοικητικών μονάδων που την απαρτίζουν. Για τον λόγο αυτόν, η ανάλυση επεκτάθηκε σε χαμηλότερο διοικητικό επίπεδο νομού στον χρονικό ορίζοντα που μας επέτρεπαν τα δεδομένα (1951-01 για τις πληθυσμιακές δομές και 1981-01 για τη φυσική κίνηση). Η εξέλιξη της πληθυσμιακής πυκνότητας και ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής του πληθυσμού αναδεικνύουν σταδιακά από το 1950 και στο εξής το μοτίβο της αστικοποίησης και της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας. Τα ανατολικά παράλια (με έμφαση στο ΠΣΠ και δευτερευόντως στο ΠΣΘ) και το εξωτερικό έλκουν πληθυσμό κατά τη μεταπολεμική περίοδο από τους ορεινούς και νησιώτικους νομούς της χώρας, οι οποίοι κατά το διάστημα αυτό φθίνουν αριθμητικά.

Έως το τέλος του 20^{ου} αι. το μοτίβο ομαλοποιείται ως προς την ένταση των διαφοροποιήσεων ανάμεσα στους νομούς παρά το γεγονός ότι διατηρείται η γενικότερη του τάση. Η τάση αυτή ευνοεί την πληθυσμιακή αύξηση στα ανατολικά παράλια της ηπειρωτικής χώρας και τη βόρεια Πελοπόννησο, δημιουργώντας ένα σχήμα S της οικονομικής ανάπτυξης το οποίο όμως έχει εμπλουτιστεί στο τέλος του αιώνα με το νησί της Κρήτης και τα Δωδεκάνησα. Η διαμόρφωση του σχήματος αυτού στο χρόνο είναι αποτέλεσμα των συσχετίσεων των φυσικών ισοζυγίων και της φαινόμενης μετανάστευσης κάθε εποχής. Τα ισχυρά φυσικά ισοζύγια τροφοδότησαν τις εσωτερικές μετακινήσεις και την αποδημία στο εξωτερικό κατά τις δύο έως τρεις μεταπολεμικές δεκαετίες. Στη συνέχεια, τα φυσικά ισοζύγια μειώθηκαν, σχεδόν μηδενίστηκαν στην αυγή του

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

21ου αι. και οι όποιες αυξήσεις πληθυσμού καταγράφονται οφείλονται αφενός στην παλιννόστηση και τον επαναπατρισμό των Ελλήνων, αφετέρου στην εισροή αλλοδαπών από το 1990 και μετά προερχόμενων κατά κύριο λόγο από τα Βαλκάνια, τις χώρες της ανατολικής Ευρώπης και την Ασία.

Η ταξινόμηση των πληθυσμιακών πυραμίδων των νομών κατά έτος απογραφής από το 1951 και στο εξής (εκτός του 1961 λόγω προβλήματος στα δεδομένα) επέτρεψε την σαφή περιγραφή των γεγονότων που παρήλθαν και αντικατοπτρίζει τη σύγκλιση στο χρόνο προς ένα κοινό μοτίβο γερασμένου πληθυσμού για το σύνολο των περιοχών της χώρας. Σταδιακά, οι πυραμίδες του πληθυσμού των νομών αναδεικνύουν αρχικά (1951) τις συνέπειες των πολέμων και των επιδημιών (Βαλκανικών Πολέμων 1912-13, γρίπης 1918, Μικρασιατική καταστροφή 1922, Α΄ και Β΄ΠΠ). Το 1971, διακρίνεται η έξαρση αλλά και η δομή του φαινομένου της αστυφιλίας και της αποδημίας στο εξωτερικό ενώ το 1981 το ενδιάμεσο, μεταβατικό στάδιο προς τη ραγδαία ολοκλήρωση της δημογραφικής μετάβασης και την αλλαγή της φοράς των μεταναστευτικών ροών. Με την ταξινόμηση των πληθυσμιακών πυραμίδων του 1991 αποκαλύπτεται η ταχύτητα της πτώσης της γεννητικότητας ενώ το 2001 η γήρανση του πληθυσμού γίνεται πλέον φανερή, καθώς η σύγκλιση προς το στάδιο αυτό φαίνεται αναπόφευκτη και καθολική για όλους τους νομούς της χώρας.

Οι δομικοί δείκτες της αναλογίας των φύλων, της γήρανσης, εξάρτησης και αντικατάστασης καθώς και η ταξινόμηση τους το 1951 και το 2001 αναδεικνύουν με μεγαλύτερη λεπτομέρεια την πορεία του δομικού μετασχηματισμού των νομών στην πορεία αυτών των πενήντα ετών. Αρχικά, παρατηρείται μια μικρή αύξηση στην αναλογία των φύλων υπέρ των ανδρών και μια ενδιαφέρουσα διχοτόμηση του χώρου, ιδιαίτερα το 2001 ως προς την κατανομή αυτή. Εμφανίζεται μια πόλωση ανδρών - γυναικών η οποία παραπέμπει εννοιολογικά στο δίπολο αγροτικού - αστικού χώρου. Έτσι, η συνολική μικρή αύξηση τις αναλογίας υπέρ των ανδρών αποδίδεται στην εισροή αλλοδαπών την τελευταία δεκαετία του 20ου αι..

Ο δείκτης γήρανσης, ο οποίος μεταπολεμικά πολλαπλασιάστηκε για το σύνολο της χώρας, όσον αφορά το χαμηλότερο χωρικό επίπεδο, το 1951 ξεκινά με ένα μοτίβο βορρά - νότου σε αντιστοιχία νεότητας - γήρανσης και καταλήγει το 2001 να έχει διαχυθεί στο σύνολο του ελληνικού χώρου με πολύ λίγες περιπτώσεις νομών να διακρίνονται για την περισσότερο νεανική πληθυσμιακή δομή τους. Ο δείκτης εξάρτησης, μετρά την αναλογία του μη ενεργού πληθυσμού (0 - 14 και των 65 ετών και άνω) σε σχέση με τον πληθυσμό των παραγωγικών ηλικιών (15 - 64 ετών). Η σχετικά μεγαλύτερη μείωση της νεανικής ομάδας των ηλικιών λόγω της πτώσης της γεννητικότητας σε σχέση με την αύξηση των ηλικιωμένων λόγω γήρανσης, οδήγησαν το δείκτη σε καθολική πτώση. Το αποτέλεσμα της εξέλιξης αυτής αν μεταφραστεί χωρικά, από μια ασαφή μορφή το 1951, καταλήγει σε μια σαφώς διαμορφωμένη μορφή το 2001, με τις χαμηλότερες τιμές του δείκτη να ταυτίζονται με το μοτίβο της ανάπτυξης και έναν

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

επιπλέον θύλακα ο οποίος αναδύεται στην περιοχή της Ηπείρου. Η κατά μεγάλες ηλικιακές ομάδες (0-14, 15-44, 45-64, 65 ετών και άνω) μελέτη της πληθυσμιακής εξέλιξης των νομών ερμηνεύει τη σύσταση των δύο προηγούμενων δομικών δεικτών.

Αρχικά, η κατάρρευση των νεανικών ομάδων, ιδιαίτερα από το ΄80 και μετά διέλυσε το αρχικό τόξο νεανικότητας του 1951 αντικαθιστώντας το με πολύ χαμηλές τιμές του δείκτη στο σύνολο των νομών το 2001. Οι δύο υπο-ομάδες του δυνητικά ενεργού πληθυσμού (15-44, 45-64 ετών) παρουσιάζουν αντίστροφη εξέλιξη τόσο ποσοτικά όσο και χωρικά. Η πρώτη, η οποία διατηρεί μια σταθερότητα ως προς τον εθνικό μέσο όρο εμφανίζει μια χωρική διαφοροποίηση ξεκινώντας από ένα αρχικό μοτίβο ισχυρού νότου – αδύναμου βορρά το 1951. Στη συνέχεια, η κατανομή της μεταβάλλεται, και το 2001 μετατρέπεται σε μια αντίθεση αγροτικού - αστικού τόξου με την ταυτόχρονη ισχυροποίηση του αναπτυξιακού ανατολικού άξονα.

Η δεύτερη υπο-ομάδα του δυνητικά ενεργού πληθυσμού εμφάνισε αφενός ελαφριά αύξηση συνολικά, αφετέρου το αρχικό χωρικό μοτίβο ήταν ακριβώς αντίστροφο από την προηγούμενη περίπτωση με ένα τόξο ισχυρού νότου και αδύναμου βορρά να σχηματίζεται. Το 2001 όμως, παρά το γεγονός της αύξησης του ποσοστού της υπο-ομάδας αυτής (των 45-64 ετών), δεν διαμορφώνεται σαφές χωρικό μοτίβο. Τελειώνοντας με τις αναλογίες των μεγάλων ηλικιακών ομάδων σε επίπεδο νομού, ο δείκτης των πλέον ηλικιωμένων (65 ετών και άνω) αυξήθηκε σημαντικά καθώς σε εθνικό επίπεδο σχεδόν τριπλασιάστηκε (1951-01). Η χωρική του δε διάταξη εξελίχθηκε αντίστροφα από αυτήν των νεανικών ομάδων: ο νότος εμφανίζεται γηραιότερος το 1951, αλλά σταδιακά η καθολική αύξηση της έντασης στο δείκτη επεκτείνει το χωρικό μοτίβο στους γειτονικούς νομούς σε όλη την επικράτεια.

Η τελευταία ανάλυση που διεξήχθη σε επίπεδο νομού είναι η εξέταση της επίδρασης των αλλοδαπών στην κατά φύλο και ηλικία σύνθεση του πληθυσμού τους, έτσι ώστε να συμπληρωθεί δημογραφικά η μελέτη της δομικής εξέλιξης των χωρικών διοικητικών υποδιαιρέσεων της Ελλάδας. Ξεκινώντας με την παράθεση των αποτελεσμάτων της εν λόγω ανάλυσης, όσον αφορά τον δείκτη συγκέντρωσης, αυτός δείχνει μια ιδιαίτερη ένταση στα δύο αστικά κέντρα ενώ επεκτείνεται ως μοτίβο στα ανατολικά παράλια της χώρας, στα νησιά του Ιονίου, του Αιγαίου, την Κρήτη και την Πελοπόννησο. Ταυτόχρονα, στις ίδιες περιοχές, το ειδικό βάρος (ποσοστό) των αλλοδαπών στο συνολικό πληθυσμό φαίνεται ότι είναι σημαντικό. Αν εξεταστεί η προέλευσή τους κατά χώρα, ένα 65%, το οποίο προέρχεται από τα Βαλκάνια (Αλβανία, Βουλγαρία, Ρουμανία) χωροθετείται στο κεντρικό τμήμα της χώρας και στο νότιο κορμό της (κεντρική Στερεά Ελλάδα και βόρεια Πελοπόννησο). Το 8% που έχει ως τόπο προέλευσης τις χώρες του πρώην ‘ανατολικού μπλοκ’ (Γεωργία, Ρωσία, Ουκρανία και Πολωνία) τοποθετείται ακριβώς αντίστροφα από τους Βαλκάνιους (ανατολική Μακεδονία και Θράκη, κεντρική Μακεδονία και Κρήτη - νομοί Ρεθύμνης και Χανίων) και στη νότια Πελοπόννησο. Ένα 7% το οποίο προέρχεται από χώρες της Ασίας και της Αφρικής (Αρμενία,

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Ινδία, Φιλιππίνες, Ιράκ και Αίγυπτο) θα το βρούμε στην Αττική και στους όμορους της νομούς, αλλά και στο νομό Σερρών και όλη τη Θράκη. Το 10% το οποίο προέρχεται από χώρες του λεγόμενου 'αναπτυγμένου κόσμου' (ΗΠΑ, ΗΒ, Αυστραλία, Γερμανία, Καναδάς), καθώς ένα τμήμα τους είναι Έλληνες επαναπατρισθέντες ή παλιννοστούντες, παρουσιάζει διάσπαρτο χαρακτήρα στη χωροθέτηση του. Το μεγαλύτερο ειδικό βάρος τους θα το εντοπίσουμε στους νομούς Χίου και Δωδεκανήσου για τους οποίους ισχύει ότι σχεδόν το σύνολο των παρόντων αλλοδαπών κατοίκων τους προέρχεται από τις χώρες αυτές.

Όσον αφορά την επίδραση στην αναλογία των φύλων, αυτή κυμαίνεται από -1,5% (υπέρ των γυναικών) στο νομό Δωδεκανήσου έως 7,5% (υπέρ των ανδρών) στο νομό Βοιωτίας. Η πλειονότητα της επίδρασης ήταν υπέρ του ανδρικού φύλου (+ 1,5% στο σύνολο της χώρας) η οποία χωροθετείται κυρίως γύρω από τα μεγάλα αστικά κέντρα, σε νομούς γεωργικού ή/και τουριστικού χαρακτήρα που φιλοξενούν κυρίως άνδρες σε παραγωγική ηλικία, οικονομικούς μετανάστες. Κατόπιν, με τη βοήθεια του 'Συγκεφαλαιωτικού Δείκτη Σχετικής Διαφοράς' για τις ηλικίες των 15-64 ετών, ταξινομήθηκαν οι νομοί σύμφωνα με την επίδραση των αλλοδαπών στον πληθυσμό τους, στις ηλικίες αυτές. Οι περισσότεροι νομοί (62,3%) παρουσιάζουν περιορισμένη επίδραση στη δομή του πληθυσμού των παραγωγικών τους ηλικιών από την παρουσία αλλοδαπών. Οι νομοί αυτοί βρίσκονται στον κεντρικό κορμό της χώρας και περιλαμβάνουν τα αστικά κέντρα στα οποία μπορεί να είναι συγκεντρωμένος ο μεγαλύτερος αριθμός των αλλοδαπών, αλλά το ειδικό τους βάρος στις παραγωγικές ηλικίες είναι περιορισμένο και έτσι δεν τις επηρεάζει σημαντικά. Στους νομούς με τη μεγαλύτερη επίδραση περιλαμβάνονται οι συνηθισμένοι τόποι προσέλκυσης Βαλκάνιων, δηλαδή τα Ιόνια νησιά με έμφαση στους νομούς Ζακύνθου και Κεφαλληνίας, η Ήπειρος και η Κρήτη. Συμπληρώνονται επίσης από τους γειτονικούς νομούς των μεγάλων αστικών κέντρων (κυρίως τους νομούς Βοιωτίας, Κορινθίας, Αργολίδας και Χαλκιδικής) τους νομούς της νότιας Πελοποννήσου και τις Κυκλάδες. Στους νομούς που βρίσκονται την ευρύτερη μητροπολιτική περιοχή των Αθηνών, οι δραστηριότητας στις οποίες απασχολούνται οι αλλοδαποί είναι κυρίως η γεωργία και οι μεταποιητικές δραστηριότητες, καθώς στις περιοχές αυτές συγκεντρώνονται τόσο οι καλλιέργειες που τροφοδοτούν την Αθήνα με γεωργικά προϊόντα όσο και δραστηριότητες του δευτερογενή τομέα κατά μήκος της εθνικής οδού. Στις νησιώτικες περιοχές κυριαρχεί ο κατασκευαστικός τομέας ενώ ο τουρισμός συμπληρώνει τις δραστηριότητες των αλλοδαπών στα μέρη αυτά. Σε όλες τις περιοχές της χώρας οι αλλοδαποί απασχολούνται σε σημαντικό ποσοστό τους στον γεωργικό τομέα με εξαίρεση την Αττική.

Το μέγεθος της επίδρασης αυτής των αλλοδαπών στον πληθυσμό των παραγωγικών ηλικιών (15-64 ετών) και στο δείκτη γήρανσης για κάθε νομό μετρήθηκε με βάση το 100. Η ποσοστιαία μεταβολή του δείκτη της συμμετοχής των παραγωγικών ηλικιών λόγω της παρουσίας των αλλοδαπών φαίνεται ότι τελικά είναι περιορισμένη (1,3% στο σύνολο της χώρας). Όμως, η

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

περιορισμένη επίπτωσή τους και στη χωρική κατανομή του πληθυσμού οφείλεται στο γεγονός ότι η πλειονότητα των αλλοδαπών χωροθετείται στην Αττική (49%). Στην Αττική όμως, συγκεντρώνεται μεγάλος αριθμός ατόμων των παραγωγικών ηλικιών του συνολικού πληθυσμού της χώρας (βλ. και πυραμίδα ηλικιών της Αττικής στο **Παράρτημα Β**) με αποτέλεσμα η συμμετοχή των αλλοδαπών σε αυτές αφενός να είναι περιορισμένη. Αφετέρου, αυτοί που παραμένουν (το υπόλοιπο 51%) διασπείρονται ανά την επικράτεια και έτσι δεν αποκτούν το απαιτούμενο ειδικό βάρος, ώστε να επηρεάσουν σημαντικά τον πληθυσμό των υπολοίπων νομών. Παρόλα αυτά, στην κλίμακα επίδρασης που θεωρείται σημαντική (επιρροή πάνω από 2%) επηρεάστηκαν αυξητικά οι παραγωγικές ηλικίες των νομών Ηρακλείου, Κυκλάδων, Ιονίων νήσων με εξαίρεση την Κέρκυρα, Βοιωτίας και Φθιώτιδας.

Αντίθετα, ο δείκτης γήρανσης φαίνεται ότι μεταβλήθηκε σε μεγαλύτερη ένταση από ότι οι παραγωγικές ηλικίες από την παρουσία των αλλοδαπών. Η επίδραση αυτή, όπως έχει προαναφερθεί, έχει έμμεσο χαρακτήρα καθώς προήλθε αφενός από την περιορισμένη αύξηση (+0,8%) των νεανικών ομάδων (0-14 ετών) και την έμμεση μείωση του ποσοστού των ηλικιωμένων (-5,6%) από την παρουσία των αλλοδαπών. Οι νομοί που ανήκουν στη μέγιστη κατηγορία επίδρασης (πάνω από 8%) στο δείκτη γήρανσης είναι η Αττική με τους όμορους νομούς της Κορινθίας και Βοιωτίας, ο νομός Φθιώτιδας, τα Ιόνια νησιά με εξαίρεση την Κέρκυρα και οι νομοί Χαλκιδικής και Λασιθίου. Συμπερασματικά, αν συνδυαστούν τα επιμέρους αποτελέσματα μπορούμε ασφαλώς να υποστηρίξουμε ότι εκείνοι οι νομοί των οποίων ο πληθυσμός επηρεάστηκε συνολικά αυξητικά ως προς τις παραγωγικές ηλικίες και μειωτικά ως προς τις γεροντικές από την παρουσία αλλοδαπού μόνιμου πληθυσμού είναι οι νομοί Ζακύνθου, Κεφαλληνίας, Βοιωτίας, Φθιώτιδας, Κορινθίας και Κυκλάδων.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV: ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑ

Εισαγωγή

Οι πληθυσμοί, ανανεώνονται μέσω των γεννήσεων και φθείρονται μέσω των θανάτων. Ένα από τα πιο εντυπωσιακά δημογραφικά φαινόμενα του εικοστού αιώνα ήταν η μείωση των ρυθμών της θνησιμότητας παγκοσμίως. Στη διάρκειά του αιώνα αυτού, η μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση (ή όπως κοινά αναφέρεται ο μέσος όρος 'ελπίδα' ζωής) διπλασιάστηκε ενώ η μείωση της θνησιμότητας οδήγησε, σύμφωνα με τη θεωρία της δημογραφικής μετάβασης, σε μια αρχική αύξηση του πληθυσμού στον πλανήτη.

Ο κίνδυνος του θανάτου είναι παρών σε όλη τη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου, από τη γέννησή του μέχρι και το βαθύ γήρας. Η ένταση όμως αυτού του κινδύνου μεταβάλλεται με την ηλικία και διαφοροποιείται (για την ίδια ηλικία) ανάμεσα στα δύο φύλα, ενώ επηρεάζεται από πλήθος παραγόντων που σχετίζονται με τις συνθήκες στέγασης, διατροφής, εργασίας, υγιεινής κ.λπ.. Οι παράγοντες αυτοί μεταβλήθηκαν έντονα στον πλανήτη μας από τις αρχές του αιώνα, με αποτέλεσμα, ιδιαίτερα στις πλέον ανεπτυγμένες χώρες, οι δείκτες της θνησιμότητας να συρρικνώνονται ταχύτατα, ενώ παράλληλα να αυξάνεται σημαντικά η μέση προσδοκώμενη ζωή στις διαδοχικές ηλικίες.

Η συρρίκνωση αυτή των πιθανοτήτων θανάτου, αποτέλεσμα κυρίως των προόδων της ιατρικής και της βελτίωσης των υποδομών που επηρέασαν καθοριστικά τις συνθήκες περίθαλψης και υγιεινής, συνεχίζεται έως και τις μέρες μας. Οι κύριες ασθένειες που περιορίστηκαν από τις παραπάνω πολιτισμικές προόδους της ανθρωπότητας είναι οι θανατηφόρες λοιμώδεις νόσοι. Έτσι, οι επιδημίες και οι πανδημίες που έπληττων τους πληθυσμούς εξέλειψαν. Στα πλαίσια της επιδημιολογικής της μετάβασης, η χώρα μας ακολούθησε την τάση συρρίκνωσης αυτών των ασθενειών κυρίως εντός του εικοστού αιώνα (ΕΣΥΕ, 1966:51).

Η θνησιμότητα αντιμετωπίζεται ως κοινωνικο-οικονομικό φαινόμενο που αντικατοπτρίζει το βαθμό οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης του κάθε πληθυσμού κάτι το οποίο θεωρείται ότι αντανακλάται κυρίως στη θνησιμότητα των βρεφών. Σύμφωνα με την εξέλιξη των δεδομένων στο χρόνο, το μεγαλύτερο μέρος της πτώσης της θνησιμότητας αποδίδεται στην ελάττωση της βρεφικής θνησιμότητας τόσο στο γενικότερο Ευρωπαϊκό χώρο όσο και στην Ελλάδα (S. Agapitos, 1959, Β. Βαλαώρας, 1973, ΕΣΥΕ, 1966:41, ΕΣΥΕ, 1980:60, Μ. Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 2004:90, Στ. Κακλαμάνη κ.ά., 2005). Πολλές υποθέσεις έχουν διατυπωθεί για να εξηγήσουν τις δραματικές εξελίξεις στη βρεφική θνησιμότητα. Όπως η συνολική έτσι και η βρεφική θνησιμότητα έχει συνδεθεί με παράγοντες της κονωνικο-οικονομικής ανάπτυξης: προγράμματα ελέγχου μεταδοτικών ασθενειών, ανάπτυξη της

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ιατρικής επιστήμης, συνθήκες υγιεινής. Όμως, κάποιες παράμετροι έχουν ιδιαίτερη επίδραση στη βρεφική θνησιμότητα. Σε αυτούς περιλαμβάνονται η προ και μετά τη γέννα φροντίδα, η υγιεινή του βρέφους, οι υπηρεσίες παιδικής υγείας, η διατροφή του βρέφους και ο οικογενειακός προγραμματισμός. Παρόλα αυτά υπάρχει δυσκολία στον ποσοτικό προσδιορισμό των παραμέτρων αυτών (J. DaVanzo κ.ά., 1984:9).

Ωστόσο, στην παρούσα διατριβή δεν προσανατολιζόμαστε τόσο στους παράγοντες που επηρέασαν τη βελτίωση τόσο της βρεφικής όσο και της ολικής θνησιμότητας του πληθυσμού αλλά μάλλον στον τρόπο που αυτές εξελίχθηκαν στο χρόνο και ιδιαίτερα στον ελλαδικό χώρο, με αναφορά στο οικείο τρίπτυχο: Σύνολο χώρας, Περιφέρεια, Νομός. Για την πλήρη ανάλυση του φαινομένου της θνησιμότητας στην Ελλάδα σε κάθε χωρικό επίπεδο ακολουθήθηκαν μια σειρά από βήματα: Αρχικά υπολογίστηκαν οι αδροί δείκτες θνησιμότητας οι οποίοι χαρτογραφήθηκαν και σχολιάστηκαν για όλα τα χωρικά επίπεδα. Στη συνέχεια -και αυτό αποτέλεσε το μεγαλύτερο όγκο εργασίας- καταρτίστηκαν οι Πίνακες Θνησιμότητας σε κάθε ένα από τα προηγούμενα χωρικά επίπεδα. Τα αποτελέσματα των υπολογισμών των Πινάκων Θνησιμότητας αναλύθηκαν περαιτέρω, χαρτογραφήθηκαν και σχολιάστηκαν ώστε να φτάσουμε στα απαραίτητα συμπεράσματα.

Η δομή του παρόντος κεφαλαίου ξεκινά με μια εισαγωγή στη χρησιμοποιούμενη μεθοδολογία η οποία περιγράφεται αναλυτικά. Αναπτύσσονται το νόημα και ο τρόπος κατασκευής των αδρών και προτυπο-ποιημένων δεικτών θνησιμότητας, ο δείκτης βρεφικής θνησιμότητας αλλά κυρίως η μεθοδολογία των Πινάκων Επιβίωσης ή Πινάκων Θνησιμότητας οι οποίοι και αποτελούν το κύριο εργαλείο ανάλυσης του συγκεκριμένου πονήματος. Στο εισαγωγικό αυτό σημείο αναφέρεται η πάγια και πλέον συνηθισμένη μέθοδος κατάρτισης Πινάκων Επιβίωσης (ή Θνησιμότητας όπως λέγονται) και όχι ο τρόπος που αυτή εφαρμόζεται στα δικά μας δεδομένα, κάτι που αναφέρεται εκτενώς στη συνέχεια.

Ακολουθεί μια πρώτη ανάγνωση της θνησιμότητας σε εθνικό χωρικό επίπεδο μεταπολεμικά με έμφαση στην κατά ηλικιακή ομάδα ανάλυση της. Έτσι σε πρώτη φάση γίνεται μια ιστορική ανασκόπηση των υπαρχόντων Ελληνικών Πινάκων Επιβίωσης και αναφέρονται τα διαθέσιμα δεδομένα για την κατάστρωση των δικών μας με τα όποια προβλήματά τους. Στο σημείο αυτό επίσης παρατίθενται με λεπτομέρειες οι ελιγμοί και οι παραδοχές με βάση τα δεδομένα στοιχεία οι οποίες ήταν απαραίτητες να γίνουν προκειμένου να κατασκευαστούν οι ίδιοι Πίνακες Επιβίωσης στα πλαίσια της γενικότερης μεθοδολογίας η οποία προαναφέρθηκε.

Έπειτα, γίνεται μια πρώτη παρουσίαση των αδρών τάσεων της θνησιμότητας στην Ελλάδα από το 1879, οπότε έχουμε και τα πρώτα επίσημα δεδομένα, έως και σήμερα. Η περιγραφή αυτή εξειδικεύεται με την ανάλυση της προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση και σε επιλεγμένες ηλικίες. Η ανάπτυξη του τμήματος αυτού γίνεται σε δύο χρονικά διαστήματα: Με χρονική τομή το 1957 διαχωρίστηκε το χρονικό διάστημα των 122 υπό εξέταση ετών σε

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

δύο τμήματα, από το 1879-1957 και από το 1957 έως και το 2001. Η λογική της διαίρεσης αυτής αφορά τόσο στην χρονική τομή του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου ο οποίος είχε σημαντικές επιπτώσεις στη δημογραφία της χώρας αλλά κυρίως στη μεγαλύτερη ομοιομορφία ως προς την αξιοπιστία των δεδομένων μεταπολεμικά. Ακολουθώντας δε την παραπάνω χρονική διαίρεση παρουσιάζονται αφενός το θέμα της ανδρικής υπερ-θνησιμότητας και η εξέλιξή του, αφετέρου η σημασία της συμμετοχής των ηλικιακών ομάδων στη βελτίωση του προσδόκιμου ζωής στη γέννηση. Ιδιαίτερα σημαντικά θεωρούνται τα πρώτα αδρά συμπεράσματα για τη θνησιμότητα στο σύνολο της χώρας στο σημείο αυτό.

Πριν προχωρήσουμε στην επόμενη ενότητα της χωρικής προσέγγισης της θνησιμότητας στην Ελλάδα, παρεμβάλλεται μια συγκριτική ματιά της σε σχέση με τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 25. Η χωρική διάσταση της μελέτης της θνησιμότητας έπεται, ξεκινώντας με την κατά Περιφέρεια ανάλυση της στα έτη 1981, 1991 και 2001 οπότε και τα δεδομένα στις 13 Διοικητικές Περιφέρειες ήταν διαθέσιμα. Παρουσιάζονται στην αρχή σε περιφερειακό επίπεδο οι υπάρχοντες Πίνακες Επιβίωσης και στη συνέχεια οι πίνακες ίδιων υπολογισμών τόσο βάσει μόνιμου όσο και βάσει πραγματικού πληθυσμού των απογραφών. Η σύγκριση ανάμεσα στους δύο τύπους υπολογισμού οδηγεί στο συμπέρασμα ότι τα αποτελέσματά τους σε επίπεδο Περιφέρειας σχεδόν ταυτίζονται.

Ακολουθεί η ανάλυση των προσδόκιμων ζωής σε σημαντικές για τη ζωή του ανθρώπου ηλικιακές τομές: τη γέννηση, τα 15, τα 45 και τα 65 έτη. Η ταξινόμησή τους σύμφωνα με τα μεγέθη των μέσων όρων ζωής για τα έτη 1981, 1991 και 2001 και τις παραπάνω ηλικίες συνοδεύεται με μια συγκριτική παρουσίαση τους. Με την ολοκλήρωση της διερεύνησης των περιφερειακών διαφοροποιήσεων στη θνησιμότητα, τίθεται και το βασικό ερώτημα της σύγκλισης ή απόκλισης των χωρικών διαφοροποιήσεων στη διάρκεια της τελευταίας πενηντακονταετίας. Για να απαντήσουμε στο παραπάνω ερώτημα χρησιμοποιήσαμε τις μεθόδους της τυπικής απόκλισης και της γραφικής αναπαράστασης των προσδόκιμων ζωής στις διάφορες ηλικίες κατά φύλο. Τα πρώτα συμπεράσματα πάνω στην περιφερειακή ανάλυση διατυπώθηκαν ενώ ταυτόχρονα διαπιστώθηκε η ανάγκη περαιτέρω ανάλυσης σε χαμηλότερο της περιφέρειας επίπεδο, σε χωρικό επίπεδο νομού.

Μετά την πρώτη ανάδειξη των περιφερειακών διαφοροποιήσεων της θνησιμότητας, και πριν ακόμη εξετάσουμε το ερώτημα της σύγκλισης ή απόκλισης των δεικτών της σε επίπεδο νομού, εξετάσαμε αφενός μεν τις διαφορές που προκύπτουν όταν οι υπολογισμοί μας γίνονται με διαφορετική βάση αναφοράς (πραγματικός-μόνιμος πληθυσμός), αφετέρου δε την ετερογένεια των συμπεριφορών στο εσωτερικό των 13 διοικητικών Περιφερειών.

Εν συνεχεία, στο νέο χωρικό επίπεδο ανάλυσης που επιλέξαμε, και σε αντιστοιχία με τις Περιφέρειες, επιχειρήσαμε μια πρώτη αδρή προσέγγιση της θνησιμότητας με χρήση των αδρών και προτυποποιημένων δεικτών θνησιμότητας από το 1951 και μετά. Η εξέταση της

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

βρεφικής θνησιμότητας ακολουθεί για να καταλήξουμε σε μια πλήρη διερεύνηση της κατά νομό μέσης προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση στο σύνολο του πληθυσμού των νομών αλλά και κατά φύλο. Οι νομοί ταξινομούνται σε τέσσερις κατηγορίες για το 1981 και το 2001 αναλόγως της έντασης της επιβίωσής τους, ώστε να έχουμε μια πρώτη εικόνα του τρόπου που κινήθηκαν ως προς τη βελτίωση της.

Ακολουθεί η προσπάθεια διερεύνησης του αρχικού ερωτήματος της σύγκλισης με μέτρηση που γίνεται μεθοδολογικά σε τρία βήματα: μέσω του υπολογισμού της τυπικής απόκλισης των προσδόκιμων ζωής στις διάφορες ηλικίες, μέσω του υπολογισμού των σχετικών μέσων ετήσιων μεταβολών των μέσων όρων ζωής στη γέννηση, και με την σε κοινή κλίμακα απεικόνιση των κατά φύλο προσδόκιμων ζωής στις διάφορες ηλικίες το 1981 και το 2001. Τα αποτελέσματα σε επίπεδο νομού ακολουθούν για να συγκεραθούν στη συνέχεια μαζί με τα συμπεράσματα από τα προηγούμενα χωρικά επίπεδα σε μια τελευταία υπο-ενότητα που συνοψίζει τα ευρήματα μας από τη χωρική αυτή ανάλυση της θνησιμότητας.

Στο σημείο αυτό είναι σημαντικό να τονιστεί για ακόμη μια φορά η τεράστια σημασία για τον ερευνητή να του παρέχονται ορθά, επίκαιρα και έγκυρα δεδομένα. Η προβληματική καταγραφή τόσο των θανάτων όσο και του πληθυσμού, ιδιαίτερα στο χαμηλό χωρικό επίπεδο δυσχεραίνει πολύ την προσπάθεια του ερευνητή να καταστρώσει συνεπείς και αξιόπιστους Πίνακες Επιβίωσης, ένα μεθοδολογικό εργαλείο το οποίο μπορεί μεν να είναι ιδιαίτερα χρήσιμο και γλαφυρό όμως ταυτόχρονα είναι ιδιαίτερα απαιτητικό και ευαίσθητο όσον αφορά τις διακυμάνσεις των επιμέρους συστατικών του στοιχείων. Έτσι, η διαφοροποίηση ανάμεσα σε μόνιμο και πραγματικό πληθυσμό, αλλά και το πρόβλημα της τυχαιότητας των σφαλμάτων καταγραφής απετέλεσαν τα κύρια θέματα δεδομένων που μας απασχόλησαν.

1. Δείκτες Θνησιμότητας

Το φαινόμενο της θνησιμότητας αναλύεται με πολλαπλούς τρόπους και ευρύτητα μεθοδολογιών. Εδώ παρατίθενται οι πλέον αποδεκτοί και επιστημονικά τεκμηριωμένοι μέθοδοι ανάλυσης οι οποίοι χρησιμοποιήθηκαν στα πλαίσια της παρούσας διατριβής.

1.1 Αδροί δείκτες

Οι αδροί δείκτες για όλα τα γεγονότα, αποτελούν μια ένδειξη για την πορεία τους στο χρόνο. Υπολογίζονται –συνήθως– με αριθμητική βάση το 1000 μέσω του λόγου φαινόμενο/πληθυσμός. Έτσι, οι αδροί δείκτες γενικής θνησιμότητας υπολογίστηκαν ως εξής:

$$CDR_i = \frac{D_i}{P_i} \times 1000$$

όπου P_i: ο συνολικός πληθυσμός του χώρου i, D_i: ο αριθμός θανάτων του χώρου i.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

1.2 Προτυποποιημένοι δείκτες

Είναι γνωστό (Στ. Κακλαμάνη κ.ά, 2005) ότι όσον αφορά τους αδρούς δείκτες μόνο μια εντύπωση για την πορεία των φαινομένων μπορούν να μας δώσουν διότι επηρεάζονται έντονα από τις μεταβολές στη δομή του πληθυσμού. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η θνησιμότητα, διότι παρόλο που είναι γνωστό ότι ο μέσος όρος ζωής έχει αυξηθεί σημαντικά, ο αδρός δείκτης συχνά εμφανίζεται να διογκώνεται, επηρεασμένος από τη δομή του πληθυσμού που αλλάζει (αύξηση των ηλικιωμένων σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό). Έτσι, θεωρείται απαραίτητη η προτυποποίηση των αδρών δεικτών σε σχέση με δεδομένες δομές πληθυσμού ώστε να είναι δυνατή η σύγκριση τόσο ανάμεσα στα διάφορα υπό εξέταση χωρικά επίπεδα όσο και στη διάρκεια του χρόνου.

Έτσι, και αναλόγως το είδος των διαθέσιμων δεδομένων, υπάρχουν δύο μέθοδοι προτυποποίησης (Βλ. και Μ.Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 2004:104-122, ενώ παραδείγματα παρατίθενται στο **Παράρτημα Γ**), η μέθοδος της *άμεσης* και η μέθοδος της *έμμεσης* προτυποποίησης. Η πρώτη περίπτωση της άμεσης προτυποποίησης, προϋποθέτει ότι διαθέτουμε τους παρατηρούμενους ειδικούς κατά ηλικιακή ομάδα συντελεστές θνησιμότητας[95] αλλά δεν διαθέτουμε τη δομή του πληθυσμού της κάθε χωρικής οντότητας. Έτσι, στην περίπτωση αυτή εφαρμόζουμε τους ειδικούς κατά ηλικιακή ομάδα συντελεστές του κάθε χώρου σε έναν *πρότυπο πληθυσμό* με δεδομένη την κατανομή του κατά ηλικία. Με αυτόν τον τρόπο υπολογίζουμε τα γεγονότα –τους θανάτους στην προκειμένη περίπτωση– *που θα συνέβαιναν στον υπό παρατήρηση πληθυσμό στο κλιμάκιο των εξεταζόμενων ηλικιών, εάν αυτός είχε όμοια ηλικιακή δομή με αυτήν του πρότυπου πληθυσμού*. Τον αριθμό θανάτων που προκύπτει για κάθε υπό προτυποποίηση χώρο, μπορούμε να τον χρησιμοποιούμε για να υπολογίσουμε τον *άμεσα προτυποποιημένο δείκτη θνησιμότητας*, δείκτης ο οποίος έχει απαλλαγεί πλέον από την επίδραση της δομής των υπο σύγκριση πληθυσμών, εφόσον για τη δημιουργία του χρησιμοποιείται κοινός πρότυπος πληθυσμός. Αυτή η μέθοδος είναι ιδιαίτερα χρήσιμη όταν πρέπει να συγκρίνουμε αρκετές περιοχές ή περιφέρειες και διαθέτουμε δεδομένα για την κατανομή κατά ηλικία των φαινομένων, αλλά όχι της ηλικιακής δομής των πληθυσμών (Μ.Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 2004:106).

Η δεύτερη, *έμμεση* μέθοδος προτυποποίησης χρησιμοποιείται όταν δεν γνωρίζουμε τους παρατηρούμενους ειδικούς συντελεστές θνησιμότητας[96] και θέλουμε να συγκρίνουμε την ένταση των γεγονότων σε διαφορετικούς πληθυσμούς (με γνωστή όμως την ηλικιακή τους

[95] Ειδικός κατά ηλικιακή ομάδα συντελεστής θνησιμότητας, m_x (είτε και οποιουδήποτε φαινομένου) είναι ο λόγος των θανάτων (γεννήσεων, γάμων κλπ) προς τον μέσο πληθυσμό της συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας x.
[96] Βλ. υποσημείωση 1.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

κατανομή). Στην περίπτωση αυτή χρησιμοποιούμε ένα γνωστό πληθυσμό, δηλαδή έναν τρίτο πληθυσμό για τον οποίο είναι γνωστοί οι ειδικοί συντελεστές για το συγκεκριμένο γεγονός (θνησιμότητας) τους οποίους χρησιμοποιούμε ως *πρότυπους ειδικούς συντελεστές*. Είναι σημαντικό να γνωρίζουμε μέσω γενικότερης πληροφόρησης ότι ο πληθυσμός αυτός έχει κοινά δομικά χαρακτηριστικά με τους υπό προτυποποίηση πληθυσμούς, καθώς όσο κοντινότερες είναι οι δομές του μαζί τους, τόσο πιο επιτυχημένο θα είναι το αποτέλεσμα των υπολογισμών. Στη συνέχεια εφαρμόζουμε τους *πρότυπους ειδικούς συντελεστές* του σε κάθε έναν από τους υπό μελέτη πληθυσμούς για να υπολογίσουμε τον *αναμενόμενο αριθμό γεγονότων (θανάτων) τους στο κλιμάκιο των εξεταζόμενων ηλικιών υπό την υπόθεση ότι αυτοί ακολουθούν το μοτίβο θνησιμότητας του πρότυπου πληθυσμού*. Ο αριθμός των θανάτων που προκύπτει μπορεί να χρησιμοποιηθεί περαιτέρω για τον υπολογισμό *προτυποποιημένων δεικτών θνησιμότητας* για τους διαφορετικούς πληθυσμούς (Μ.Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 2004:108).

Είναι σαφές ότι η μέθοδος της *άμεσης* προτυποποίησης είναι πιο ακριβής από την *έμμεση* καθώς η σημαντική πιθανότητα ύπαρξης διαφορετικών πληθυσμιακών δομών ανάμεσα στον πρότυπο και τους υπό προτυποποίηση πληθυσμούς της δεύτερης περίπτωσης την καθιστά ευάλωτη στην επιλογή τους η οποία όμως υποδεικνύεται συχνά από τα υπάρχοντα δεδομένα. Η μέθοδος των 'Πινάκων Επιβίωσης' έχει την ικανότητα να προτυποποιεί τους πληθυσμούς με μεγαλύτερη ακρίβεια ως προς το φαινόμενο της θνησιμότητας καθώς αποτελεί ένα *είδος άμεσης προτυποποίησης*. Όμως, συχνά, ο περιορισμός των διαθέσιμων στοιχείων αλλά και η περιφερειακή τους διάσταση, πολλές φορές υποχρεώνει τον μελετητή να επιλέξει τη μέθοδο της άμεσης ή έμμεσης προτυποποίησης.

1.3 Δείκτης βρεφικής θνησιμότητας

Η σημασία της βρεφικής θνησιμότητας τουλάχιστον στην πορεία της δημογραφικής μετάβασης έχει τονιστεί επανειλημμένα στα πλαίσια της παρούσης εργασίας. Για τον υπολογισμό της χρησιμοποιείται ο δείκτης βρεφικής θνησιμότητας ο οποίος υπολογίζεται έπειτα από την υιοθέτηση ορισμένων παραδοχών. Έτσι θεωρούμε ότι το 1/3 των θανάτων των βρεφών με ηλικία κάτω του έτους αφορούν βρέφη που γεννήθηκαν στο προηγούμενο έτος και τα υπόλοιπα 2/3 βρέφη που γεννήθηκαν στο ίδιο έτος (L. Henry,1976:148). Επιπλέον για να απαλειφθούν οι συγκυρίες που είναι δυνατόν να επηρεάσουν τους θανάτους των βρεφών στη μικρή κλίμακα, χρησιμοποιήθηκε ο μέσος όρος των θανάτων τριών ετών (του απογραφικού και των δύο παρακείμενων). Συνεπώς, ο δείκτης λαμβάνει την εξής μορφή:

$$ {}_i m_0 = \frac{{}_i Av(\ D_{0,(t-1,t,t+1)})}{1/3 *_i B_{t-1} + 2/3 *_i B_t} \times 1000 $$

$AvD_{0,\ (t-1,\ t\ ;t+1)}$: Μέση τιμή των θανάτων για την ηλικία 0 (0-365 ημερών) τριών διαδοχικών ετών t-1, t, t+1 του χώρου i και B: Αριθμός γεννήσεων αντίστοιχου έτους του χώρου i.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

1.4 Πίνακες Επιβίωσης - Life Tables (ή πίνακες θνησιμότητας)

Στο σημείο αυτό θα εστιάσουμε στη μελέτη της θνησιμότητας για τη χώρα μας μέσω της παρουσίασης του ιδιότυπου πίνακα βιοτικών γεγονότων που είναι ο πίνακας επιβίωσης ή πίνακας θνησιμότητας. Η μέθοδος αυτή της ανάλυσης είναι η πλέον διαδεδομένη καθώς επιτρέπει διεθνείς συγκρίσεις τόσο δια-χωρικές όσο και δια-χρονικές.

Ο ονομαζόμενος 'πίνακας επιβίωσης' ή 'πίνακας θνησιμότητας' συνελήφθη ως ιδέα από τον J. Graunt το 1662 ο οποίος δημοσίευσε τις παρατηρήσεις του για τη θνησιμότητα του Λονδίνου. Οι πρώτοι πίνακες επιβίωσης συντάχθηκαν από τον αστρονόμο E. Hally το 1692 από τους καταλόγους θνησιμότητας της πόλης Breslau. Στη συνέχεια ακολούθησαν και άλλοι πίνακες με πιο ονομαστούς του Price για το Northampton (1783) και του Miller για το Carlisle (1815). Κατόπιν, άρχισαν να δημοσιεύονται εθνικοί πίνακες επιβίωσης με πρώτους του W. Farr για την Αγγλία στα έτη των απογραφών το 1831, 1841 και 1851. Οι Σκανδιναβικές χώρες έπειτα, ακολουθώντας την μέθοδο των Άγγλων, δημιούργησαν πίνακες επιβίωσης χρησιμοποιώντας δεδομένα πολύ παλαιότερα από αυτά της Αγγλίας. Από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα και στο εξής, η κατασκευή εθνικών πινάκων επιβίωσης γενικεύτηκε στα διάφορα κράτη για τα έτη των απογραφών. Στα Βαλκάνια, οι πρώτοι πίνακες επιβίωσης καταρτίστηκαν για τη Βουλγαρία το 1900 και το 1905, ακολούθησε η Ρουμανία το 1912 και η Ελλάδα το 1936, με πίνακες οι οποίοι αναφέρονταν τόσο στο έτος της απογραφής 1928 αλλά περιείχαν και μια εκτίμηση για το έτος 1879.

Ο πίνακας επιβίωσης επιτρέπει την ακριβή περιγραφή του τρόπου με τον οποίο πεθαίνουν προοδευτικά τα μέλη μιας γενεάς και είναι η ιστορία της ζωής μιας υποθετικής γενεάς μειούμενης βαθμιαία λόγω των θανάτων. Η συνήθης διαδικασία υπολογισμού των πινάκων επιβίωσης αναλύεται σε ποικίλη βιβλιογραφία (Π. Καραδήμας, 1978:169-313, Γ. Παπαευαγγέλου και Κ. Τσίμπος, 1992/1993:15-67, Μ. Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 1993:5-16, Μ. Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 2004:123-161, Γ. Σιάμπος, 1993:307-344, Γ.Φ. Ταπεινός, 1993:193-234 Γ.Φ. Ταπεινός, 2002:61-62, Ι.Α. Σάκαλης, 1977:159-167, L. Henry, 1976:135-158, R. Pressat, 1980:107-152, Rowland, D.T., 2003:265-294, G. Wunsch κ.ά (eds), 2002) ενώ διαχωρίζεται η μεθοδολογία κατά περίπτωση της φύσης των δεδομένων. Παρακάτω, παρουσιάζονται οι γενικές αρχές ενός πίνακα επιβίωσης.

Ο Πίνακας Επιβίωσης ή Πίνακας Θνησιμότητας αποτελεί μια θεωρητική επινόηση όταν συμπληρωθεί με τις ακόλουθες υποθέσεις:

α) Μια υποθετική αρχική γενεά ενός σταθερού αριθμού γεννήσεων (ενός στρογγυλού αριθμού, συνήθως 100.000 ή 10.000 ή 1.000) η οποία καλείται ¨ρίζα¨ του πίνακα επιβίωσης.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

β) Ο πληθυσμός πεθαίνει σε κάθε ηλικία σύμφωνα με ένα προκαθορισμένο, σταθερό πρότυπο θνησιμότητας.

γ) Ο υπό παρατήρηση πληθυσμός είναι 'κλειστός' στην επίδραση της μετανάστευσης και επομένως οι μεταβολές του αρχικού πληθυσμού οφείλονται μόνο στους θανάτους (η περίπτωση των απλών πινάκων επιβίωσης).

Οι πίνακες επιβίωσης διακρίνονται αναλόγως του χρόνου στον οποίο αναφέρονται σε δύο είδη: α) στους πίνακες επιβίωσης περιόδου (συγχρονική ανάλυση) οι οποίοι βασίζονται στους κατά ηλικιακή ομάδα θανάτους μιας περιόδου (έτους, τριών ή και παραπάνω ετών) όπως και στον κατά ηλικιακή ομάδα πληθυσμό του μέσου της περιόδου, και β) στους πίνακες επιβίωσης γενεάς (διαγενεακή ανάλυση) οι οποίοι βασίζονται σε συντελεστές θνησιμότητας που προκύπτουν από την στο χρόνο παρακολούθηση μιας γενεάς ατόμων. Το είδος αυτό των πινάκων επιβίωσης προϋποθέτει ότι είμαστε σε θέση να παρακολουθήσουμε τη θνησιμότητα των ατόμων της συγκεκριμένης γενεάς από το σημείο εκκίνησης (γέννηση) μέχρι να πεθάνουν όλα τα άτομα που την αποτελούν, δηλαδή πρακτικά για χρονικό διάστημα πλέον των 100 ετών γεγονός το οποίο -όπως είναι σαφές- δυσχεραίνει την επιμελή και ολοκληρωμένη καταγραφή των δεδομένων.

Τους πίνακες επιβίωσης επίσης μπορούμε να τους ξεχωρίσουμε *αναλόγως του εύρους των ηλικιακών ομάδων* στο οποίο αναφέρονται: α) σε *πλήρεις*, όπου τα δεδομένα των θανάτων και του πληθυσμού υπάρχουν κατά μονοετείς ηλικιακές ομάδες και β) σε *συνεπτυγμένους* όπου τα δεδομένα των θανάτων και του πληθυσμού υπάρχουν κατά μεγαλύτερες του έτους ηλικιακές ομάδες, συνήθως πενταετείς.

Επιπλέον, οι πίνακες επιβίωσης σε περιφερειακό επίπεδο είναι δυνατόν να ταξινομηθούν σε δύο κατηγορίες σύμφωνα με το *κριτήριο του χώρου* ως εξής: Στους *απλούς Περιφερειακούς Πίνακες Επιβίωσης* (Single-Region Life Tables) και τους *Πολύ-Περιφερειακούς Πίνακες Επιβίωσης* (Multi-Regional Life Tables). Οι απλοί πίνακες επιβίωσης καταρτίζονται με την ίδια μεθοδολογία που ακολουθείται και στην περίπτωση των εθνικών πινάκων επιβίωσης. Οι πολύ-Περιφερειακοί Πίνακες Επιβίωσης αποτελούν την εξέλιξη των απλών (A. Rogers, 1995:81-107) όπου εκτός από τις τοπικές συνθήκες θνησιμότητας υπολογίζονται και οι μετακινήσεις ανάμεσα στις περιφέρειες, δηλαδή *αντιμετωπίζονται οι πληθυσμοί ως ανοικτοί*. Έτσι, ανάλογα με την κινητικότητα των επί μέρους πληθυσμών διαφοροποιούνται και οι πιθανότητες θανάτου. Η κατάρτιση τέτοιων πινάκων απαιτεί τη συστηματική καταγραφή όλων των δια-περιφερειακών μετακινήσεων και για το λόγο αυτό στην Ελλάδα είναι απαγορευτική η κατάστρωσή τους, καθώς στοιχεία διαπεριφερειακών μετακινήσεων δεν τηρούνται. Στη συνέχεια παρουσιάζεται η μέθοδος υπολογισμού ενός απλού πίνακα επιβίωσης ο οποίος είναι δυνατόν να καταρτιστεί είτε σε εθνικό είτε σε περιφερειακό επίπεδο:

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Βασική διαδικασία κατάστρωσης ενός απλού Πίνακα Επιβίωσης

Όπως προαναφέρθηκε, τα δεδομένα που είναι απαραίτητα για την κατασκευή ενός πλήρη πίνακα επιβίωσης είναι το μέγεθος του πληθυσμού αλλά και των θανάτων κατανεμημένων αμφότερων κατά μονοετή ηλικιακή ομάδα, κατά προτίμηση σε βάθος χρόνου εκατονταετίας (πίνακες επιβίωσης γενεάς). Ωστόσο συνήθως είναι περισσότερο εφικτό λόγω των διαθέσιμων δεδομένων να καταρτιστούν συνεπτυγμένοι πίνακες επιβίωσης οι οποίοι κατασκευάζονται σε αντιστοιχία με τους πλήρεις, αλλά στην περίπτωση τους τα διαθέσιμα δεδομένα δίδονται ανά πενταετείς ηλικιακές ομάδες και για συγκεκριμένη χρονική περίοδο (συγχρονική ανάλυση). Η βασική διαδικασία κατάστρωσης ενός απλού πίνακα επιβίωσης παρουσιάζεται στη συνέχεια.

Ορίζεται ότι:

x: ακριβής ηλικία

n : διαφορά ανάμεσα στις διαδοχικές ηλικίες (στην περίπτωσή μας είναι 5 έτη)

${}_nm_x$ *:* Ειδικοί συντελεστές θνησιμότητας (${}_nd_x$:θάνατοι της ηλικιακής ομάδας/ μέσο πληθυσμό της ίδιας ομάδας στο συγκεκριμένο έτος)

${}_nq_x$ *:* Πιθανότητες θανάτου ανάμεσα στην ηλικία x και στην ηλικία x+n (dx :θάνατοι ανάμεσα στην ηλικία x και στην ηλικία x+n/ επιβιώσαντες ηλικίας x ακριβώς)

Επειδή δεν μας δίνονται οι πιθανότητες θανάτου πρέπει να τις υπολογίσουμε και από το σημείο αυτό ξεκινά η επεξεργασία των δεδομένων:

Κάνοντας την υπόθεση *ότι οι θάνατοι είναι ισοκατανεμημένοι* στο ενδιάμεσο κάθε ηλικιακής ομάδας *για όλες τις ηλικιακές ομάδες* μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τον παρακάτω τύπο χωρίς όμως να αποκλείεται και η καθολική χρήση του τύπου *(2):*

$$ {}_nq_x = \frac{2 \times n \times {}_nm_x}{2 + n \times {}_nm_x} \qquad (1) $$

(Παρατήρηση: ${}_nm_x > {}_nq_x$)

Όμως για τις ηλικιακές ομάδες 0, 1 έως 4 καθώς και για τις άνω των 85 ετών, δεν μπορούμε να εφαρμόσουμε τον προαναφερθέντα τύπο διότι οι θάνατοι σαφώς δεν είναι ισοκατανεμημένοι στο διάστημα ανάμεσα στις διαδοχικές ηλικίες. Για την ηλικία 0-4 ιδιαίτερα, οι θάνατοι είναι συγκεντρωμένοι στην αρχή της, δηλαδή στην ηλικία 0.

Για την *ηλικία 0* χρησιμοποιούμε ως πιθανότητα θανάτου τον υπολογισμό της βρεφικής θνησιμότητας ο οποίος παρουσιάστηκε στην **ενότητα 3.1.3**, αλλά για λόγους πλήρους παρουσίασης όλων των συστατικών στοιχείων των Πινάκων Επιβίωσης επαναλαμβάνεται και στο σημείο αυτό.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Κάτω από την *υπόθεση ότι οι θάνατοι είναι ισοκατανεμημένοι στη διάρκεια του πρώτου έτους ζωής του ανθρώπου, η πιθανότητα θανάτου στην ηλικία 0 ταυτίζεται με το δείκτη βρεφικής θνησιμότητας* ο οποίος είναι ο εξής:

$$ {}_i m_0 = \frac{{}_i Av(D_{0,(t-1,t,t+1)})}{1/3 *_i B_{t-1} + 2/3 *_i B_t} $$

$AvD_{0,(t-1,\ t\ ;t+1)}$: Μέση τιμή των θανάτων για την ηλικία 0 (0-365 ημερών) τριών διαδοχικών ετών t-1, t, t+1 του χώρου i, και B: Αριθμός γεννήσεων αντίστοιχου έτους του χώρου i.

Για τον υπολογισμό των πιθανοτήτων για τις ηλικίες 1-4 στο σύνολο της χώρας συχνά χρησιμοποιούνται οι εξισώσεις Reed-Merrell (Μ. Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 1993:13), χωρίς ωστόσο να αποκλείεται και η χρήση του τύπου (1).

$$ {}_n q_x = 1 - e^{(-n *_n m_x - 0.008 * n^3 *_n m_x^2)} \quad (2) $$

Για τις ηλικίες από 85 και πάνω, οι θάνατοι αυξάνουν με εντονότερο ρυθμό στη διάρκεια των ηλικιών και δεν είναι ισοκατανεμημένοι. Στη βιβλιογραφία προτείνονται διάφοροι τύποι υπολογισμού της κατανομής των πιθανοτήτων θανάτων για τις τελευταίες ηλικιακές ομάδες (συνήθως άνω των 85 ετών) με περισσότερο συνηθισμένα τα μοντέλα των Gompertz και Makeham, τα οποία ωστόσο συνήθως χρησιμοποιούνται σε περιπτώσεις αναλυτικών Πινάκων Επιβίωσης (πλήρεις πίνακες):

$$ {}_n m_x = A * m_{x-1}^{\ x} $$ (Gompertz model)

$$ {}_n m_x = A + B * m_{x-1}^{\ x} $$ (Makeham model)

Όπου Α και Β ορισμένες υπολογιζόμενες σταθερές παράμετροι.

Στους συνεπτυγμένους Πίνακες Επιβίωσης, για την τελευταία ηλικιακή ομάδα (η οποία ποικίλει ανάλογα τα δεδομένα μας) θεωρούμε ότι η πιθανότητα θανάτου είναι 1 για να 'κλείσει' ο πίνακας υπό την υπόθεση ότι όλα τα άτομα της θεωρητικής γενεάς που εξετάζουμε θα καταλήξουν κάποια στιγμή μετά από αυτήν την ανώτατη ηλικία να πεθάνουν.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται αναλυτικά τα επόμενα στάδια της κατάστρωσης ενός Πίνακα Επιβίωσης αφού έχουν υπολογιστεί οι πιθανότητες θανάτου για όλες τις διαθέσιμες ηλικιακές ομάδες:

$$ d_0 = l_0 * q_0 $$
$$ \ldots\ldots\ldots\ldots $$
$$ {}_n d_1 = l_1 *_n q_1 $$
$$ {}_n d_2 = l_2 *_n q_2 $$
$$ \ldots\ldots\ldots\ldots $$
$$ {}_n d_{max} = l_{max} $$

${}_n d_x$: Ο αριθμός των θανάτων του πίνακα θνησιμότητας. Υπολογίζεται από τις πιθανότητες θανάτου του πίνακα, πιθανότητες που πολλαπλασιάζονται με τους επιβιώσαντες της υποτιθέμενης γενεάς έχοντες ηλικίας x ακριβώς (ξεκινώντας πάντα από τη 'ρίζα' της γενεάς -10000 ή 100.000 άτομα-)

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

$$l_0 = 100.000$$
$$\ldots\ldots\ldots\ldots$$
$$l_1 = l_0 - {}_n d_1$$
$$\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots$$
$$l_{\max} = {}_n d_{\max}$$
$$l_{\max+1} = 0$$

l_x: Οι επιβιώσαντες της υποθετικής γενεάς με 'ρίζα' 10.000 ή 100.000 στις διάφορες ηλικίες, υπολογίζεται σε συνδυασμό με τους θανάτους.

$${}_n L_1 = n * (l_1 - 0.5 * {}_n d_1)$$
$${}_n L_2 = n * (l_2 - 0.5 * {}_n d_2)$$
$$\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots$$
$$L_{\max} = 5 * (l_{\max-1} - 0.5 * d_{\max-1})$$

${}_nL_x$: Ο αριθμός των επιζώντων στο μεσοδιάστημα ανάμεσα στις διαδοχικές επετείους (ηλικιακά όρια). Υπολογίζεται από την υποθετική γενεά σε συνδυασμό με τους θανάτους.

$$T_0 = T_1 + L_0$$
$$\ldots\ldots\ldots$$
$$T_1 = T_2 + {}_n L_1$$
$$\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots$$
$$T_{\max-1} = T_{\max} + {}_n L_{\max-1}$$
$$T_{\max} = L_{\max}$$

T_x: Ανθρωπο-έτη ζωής από την ηλικία x και άνω. Υπολογίζεται ως η αθροιστική συχνότητα των ${}_nL_x$ από το τέλος της ηλικιακής κατανομής προς τις αρχικές ηλικιακές τάξεις.

$$e_0 = \frac{T_0}{l_0}$$
$$\ldots\ldots$$
$$e_1 = \frac{T_1}{l_1}$$
$$\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots$$
$$e_{\max} = \frac{T_{\max}}{l_{\max}}$$

e_x: Μέση προσδοκώμενη ζωή στην ηλικία x (στην αρχή κάθε ηλικιακής ομάδας έως το τέλος όλων των ομάδων)

Ο υπολογισμός των Πινάκων Επιβίωσης ή Θνησιμότητας μπορεί να υλοποιηθεί με την χρήση Ηλεκτρονικού Υπολογιστή είτε μέσω ειδικού πακέτου λογισμικού (software) το οποίο έχει δημιουργηθεί από Διεθνείς Οργανισμούς (π.χ. Ηνωμένα Έθνη) είτε μέσω απλούστερων προγραμμάτων λογιστικών φύλλων όπως είναι το Microsoft Excel. Η σημαντική πρόοδος της επιστήμης των Η/Υ επέτρεψε τη σημαντική ανάπτυξη στον υπολογισμό αυτού του τύπου των Πινάκων διεθνώς καθώς η κατάστρωσή τους 'διά χειρός' ήταν μια επίπονη και χρονοβόρα διαδικασία στο παρελθόν η οποία μόνο περιορισμένης έκτασης και αριθμού υπολογισμούς επέτρεπε.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

2. Ιστορική εξέλιξη της θνησιμότητας στην Ελλάδα, από τα τέλη του 19ου αιώνα

2.1 Οι Ελληνικοί Πίνακες Επιβίωσης: ιστορική επισκόπηση, υπάρχοντες πίνακες σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο

Οι πρώτοι επίσημοι εθνικοί Πίνακες Επιβίωσης δημοσιεύθηκαν στην Ελλάδα από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία (ΕΣΥΕ) το 1964 και αφορούσαν τα έτη 1879, 1926-30, 1940, 1955-59, 1960-62. Όλοι οι πίνακες αναφέρονταν στο σύνολο του πληθυσμού της Ελλάδας με επιπλέον διακρίσεις για την περίοδο 1960-62 ανάμεσα στον αστικό και μη πληθυσμό (ως αστικός θεωρείται ο πληθυσμός που κατοικεί σε άνω των 10.000 κατοίκων πόλεις, ΕΣΥΕ, 1980:15). Επιπλέον οι πίνακες είναι *πλήρεις* (κατά μονοετείς ηλικιακές ομάδες) για όλες τις περιπτώσεις και για τα δύο φύλα με εξαίρεση τον πίνακα του 1879 ο οποίος καταρτίστηκε εξ αρχής ως συνεπτυγμένος λόγω ελλείψεως των αναλυτικών στοιχείων.

Οι αρχικοί (1879, 1926-30) των παραπάνω πινάκων καταστρώθηκαν το 1936 και δημοσιευθήκαν από τον Καθηγητή Β. Βαλαώρα (V. Valaoras 1936, 1938, Β. Βαλαώρας, 1939), από τον ίδιο υπολογίστηκε και ο πίνακας του 1940, ενώ οι υπόλοιποι προέρχονταν από την εργασία των υπαλλήλων της αρμόδιας υπηρεσίας της ΕΣΥΕ με την επίβλεψή του. Ακόμα, μικρή αναμόρφωση έγινε στους πίνακες 1926-30, καθώς η βρεφική και γεροντική θνησιμότητα ήταν αρχικά υπο-εκτιμημένες λόγω της ατελούς καταγραφής των κατά ηλικία και φύλο θανάτων.

Στη συνέχεια, δημοσιεύθηκε μια σειρά νέων πινάκων επιβίωσης για τα έτη 1950, 1960 και 1970 με την ίδια διάκριση ανάμεσα σε αστικό και μη πληθυσμό (V. Valaoras, 1974). Αναμορφωμένοι οι πίνακες αυτοί δημοσιεύθηκαν από την ΕΣΥΕ το 1980 (ΕΣΥΕ, 1980) ενώ ο πίνακας του 1980 προστέθηκε σε έκδοση της ίδιας υπηρεσίας το 1985 (ΕΣΥΕ, 1985:43-47). Πρέπει να σημειωθεί ότι πέραν των ειδικών εκδόσεων, όλοι οι πίνακες δημοσιεύθηκαν στις Στατιστικές της Φυσικής Κίνησης του πληθυσμού. Με αρχή το 1964, οπότε και στην ετήσια Στατιστική της Φυσικής Κίνησης δημοσιεύθηκε η πρώτη σειρά των πινάκων (1879, 1926-30, 1940, 1955-59, 1960-62), παρουσιάστηκε ταυτόχρονα και ο πλήρης πίνακας του 1960-62. Στην Στατιστική της Φυσικής Κίνησης του 1973 δημοσιεύθηκε ο αντίστοιχος πίνακας του 1970, του 1982 ο πίνακας του 1980, και του 1993 εκείνος του 1990.

Οι πίνακες από το 1879-1981 συνοψίζονται και δημοσιεύονται κατά πενταετή ηλικιακή ομάδα από τους Μ. Παπαδάκη και Κ. Τσίμπο το 1993 συμπληρώνοντας την πρώτη και μοναδική έως σήμερα προσπάθεια κατάρτισης περιφερειακών πινάκων επιβίωσης στην Ελλάδα. Οι τρεις πίνακες του 1879, 1926-30 και 1940 ταυτίζονται με αυτούς της ΕΣΥΕ (1964). Στο σημείο αυτό οφείλουμε να επισημάνουμε ότι έπειτα από έλεγχό μας διαπιστώσαμε ότι στον δημοσιευμένο από την ΕΣΥΕ πίνακα θνησιμότητας για το 1950, ότι *έχει χρησιμοποιηθεί για την κατάρτισή του αφενός μεν ο πληθυσμός το 1951, αφετέρου δε εκτίμησης των θανάτων για το ίδιο έτος, βασιζόμενη στην κατανομή των*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

*καταγεγραμμένων θανάτων του 1957 (*δεδομένης της έλλειψης στοιχείων θανάτων στο έτος της απογραφής αλλά και στα χρόνια γύρω από αυτό). Ο πίνακας αυτός πρωτο-δημοσιεύθηκε στη Στατιστική της Φυσικής Κίνησης του πληθυσμού του έτους 1973. Για το λόγο αυτό, ο πίνακας αυτός δεν χρησιμοποιήθηκε, ως σημείο εκκίνησης για την εξέταση της μεταπολεμικής θνησιμότητας. Ως αφετηρία για τις αναλύσεις μας χρησιμοποιήσαμε τον δημοσιευμένο από την ΕΣΥΕ πίνακα θνησιμότητας του 1957 (ο πίνακας αυτός δημιουργήθηκε με βάση τους καταγεγραμμένους θανάτους και την εκτίμηση του πληθυσμού του έτους αυτού).

Ακόμη, οι πίνακες που αναφέρονται ως των ετών 1971 και 1981 από τους παραπάνω συγγραφείς ταυτίζονται με τους δημοσιευμένους από την ΕΣΥΕ πίνακες για τα έτη 1970 και 1980. Τέλος, όλοι οι πίνακες σε εθνικό επίπεδο για τα έτη 1928, 1970, 1980, 1990 μέχρι και το 2000 έχουν δημοσιευθεί και από την ΕΣΥΕ στο διαδίκτυο[97], ωστόσο στο συγκεκριμένο τόπο ανακοινώνονται μόνο η μέση προσδοκώμενη ζωή στις διάφορες ηλικίες (ανά πενταετή ηλικιακή ομάδα), η οποία ταυτίζεται για τα έτη 1928, 1970 και 1980 με τους δημοσιευμένους πίνακες των συγγραφέων Μ. Παπαδάκη και Κ. Τσίμπου (1993). Όλοι οι Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο χώρας (επίσημοι αλλά και ιδίων υπολογισμών παρουσιάζονται στο **Παράρτημα Γ** αναλυτικά).

Αναφορικά τώρα με τον υπολογισμό Περιφερειακών Πινάκων Επιβίωσης, μία μόνο προσπάθεια έχει γίνει μέχρι σήμερα από τους Μ. Παπαδάκη και Κ. Τσίμπο (1993). Το χωρικό επίπεδο κατάρτισης των πινάκων ήταν αυτό των εννέα γεωγραφικών διαμερισμάτων σε πενταετείς ηλικιακές ομάδες, κατά φύλο, για τα έτη 1960-62, 1970-72, 1980-82 καθώς όπως αναφέρουν

> '…τα χρονοδιαστήματα και οι γεωγραφικές ενότητες αναφοράς, καθώς και η κλίμακα παρουσίασης των συναρτήσεων των περιφερειακών πινάκων, κατ΄ ανάγκη οριοθετούνται με βάση την ποσοτική και την ποιοτική επάρκεια των διαθέσιμων πρωτογενών δεδομένων…'

Έτσι, οι δύο παραπάνω συγγραφείς εξέδωσαν το πόνημά τους το 1993 με αποτέλεσμα για πρώτη φορά να υπάρχει μια εκτίμηση της διαπεριφερειακής κατανομής του φαινομένου της θνησιμότητας στην Ελλάδα. Τα συμπεράσματά τους, τα οποία μερικώς (λόγω διαφοράς στα χωρικά επίπεδα αναφοράς) υποστηρίζονται και από τους δικούς μας υπολογισμούς ήταν ιδιαιτέρως διαφωτιστικά.

[97] http://www.statistics.gr/gr_tables/S201_SPO_5_TS_28_90_11_Y.HTM, Downloaded at 18-1-2005 15:32.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

2.2 Η μεθοδολογία της δημιουργίας ιδίων Πινάκων Επιβίωσης σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο

Τα δεδομένα που είναι αναγκαία για την κατασκευή ενός πλήρη πίνακα επιβίωσης είναι το μέγεθος του πληθυσμού αλλά και των θανάτων κατανεμημένων κατά προτίμηση σε μονοετή ηλικιακή ομάδα. Τα χωρικά επίπεδα για τα οποία υπολογίστηκαν Πίνακες Επιβίωσης ήταν το Σύνολο της Ελλάδος, οι 13 Διοικητικές Περιφέρειες, και οι Νομοί (51 Νομοί, λαμβάνοντας υπόψη ότι η Αττική θεωρήθηκε ως ενιαία χωρική μονάδα, ενώ το Άγιο Όρος εξαιρείται από τους υπολογισμούς μας). Όπως είναι κατανοητό, καθώς τα δεδομένα καθορίζουν και τις δυνατότητες κατάστρωσης των πινάκων, οι πίνακες μπορούσαν να είναι μόνο *συνεπτυγμένοι*, καθώς αφενός μεν σε περιφερειακό επίπεδο τα στοιχεία ήταν διαθέσιμα σε πενταετείς ηλικιακές ομάδες αφετέρου δε η υποχρέωση σύγκρισης ανάμεσα στα διάφορα επίπεδα οδήγησε στην όμοια αντιμετώπιση του συνόλου των χωρικών οντοτήτων. Συνεπώς, προκειμένου να υπάρχει ομοιογένεια στους υπολογισμούς, παρόλο που σε ορισμένες περιπτώσεις υπήρχε διαθέσιμη η κατανομή των θανάτων και του πληθυσμού σε μονοετείς ηλικιακές ομάδες (για το 2001 π.χ.) χρησιμοποιήθηκε η κατανομή σε πενταετείς ηλικιακές ομάδες, για όλα τα χωρικά επίπεδα, ώστε να είναι περισσότερο ισόρροπη η βάση των συγκρίσεων.

Οι συνεπτυγμένοι Πίνακες Επιβίωσης κατασκευάζονται σε αντιστοιχία με τους πλήρεις, αλλά στην περίπτωση του συνεπτυγμένου πίνακα τα διαθέσιμα δεδομένα δίδονται σε πενταετείς ηλικιακές ομάδες. Ωστόσο, διασπάσαμε την πρώτη πενταετή ηλικιακή ομάδα, ώστε να έχουμε τουλάχιστον την πιθανότητα θανάτου για την ηλικία των 0 ετών, στην οποία η θνησιμότητα είναι ιδιαίτερα έντονη. Κατά συνέπεια οφείλουμε να υπολογίσουμε και την αντίστοιχη πιθανότητα και για τις ηλικίες 1-4 ετών ($_4q_1$). Στη συγκεκριμένη περίπτωση τα δεδομένα των θανάτων σε όλα τα χωρικά επίπεδα ήταν διαθέσιμα στα έτη γύρω από τις απογραφές για τις ηλικίες 0 και 1-4, ενώ ο πληθυσμός αναφοράς, αναγκαίος για τον υπολογισμό των πιθανοτήτων θανάτου στις ηλικίες αυτές δεν ήταν διαθέσιμος παρά μόνο στο επίπεδο της χώρας. Για τον υπολογισμό της πιθανότητας θανάτου στην ηλικία 0 (q_0) για τις περιφέρειες και τους νομούς χρησιμοποιήθηκε η βρεφική θνησιμότητα ενώ το $_4q_1$ προέκυψε έμμεσα. Για τα έτη 1991 και 2001[98] δημιουργήθηκαν και χρησιμοποιήθηκαν κοινές πιθανότητες θανάτου $_4q_1$ και για τους δύο τύπους πληθυσμού –μόνιμο και πραγματικό– καθώς ήταν διαθέσιμες τουλάχιστον για τον πρώτο.

[98] Για το έτος 1981 για το οποίο δεν υπήρχε αντίστοιχη αναλογία του μόνιμου πληθυσμού, χρησιμοποιήθηκε η αναλογία για το σύνολο της χώρας κάτω από την 'υποχρεωτική' υπόθεση ότι είναι κοινή για όλα τα χωρικά επίπεδα.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Ο στόχος μας ήταν να κατασκευαστούν πίνακες στο δυνατότερο χαμηλό χωρικό επίπεδο. Όμως, όπως είναι γνωστό δεν υπάρχει στη διαθέσιμη βιβλιογραφία αντίστοιχη ερευνητική εργασία σε επίπεδο νομού η οποία θα μας επέτρεπε να ελέγξουμε την ορθότητα – έστω και μερική – των υπολογισμών μας. Έτσι, χρησιμοποιήθηκαν οι διάφορες εργασίες στις οποίες υπολογίζονται συγκεντρωτικοί (σε μεγαλύτερο χωρικό επίπεδο από εκείνο του νομού) πίνακες επιβίωσης (Γ. Παπαευαγγέλου και Κ. Τσίμπος, 1993, Μ. Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 1993, ΕΣΥΕ, 2000) και επιχειρήθηκε να ακολουθηθεί αντίστοιχη με τους συγγραφείς αυτούς μεθοδολογία έτσι ώστε να επιτευχθούν συγκρίσεις οι οποίες θα επέτρεπαν τον έλεγχο των υπολογισμών μας.

Πρέπει εδώ να τονιστεί ότι κατά την άποψή μας, οι πίνακες επιβίωσης που καταρτίστηκαν σε επίπεδο νομού είναι δυνατόν να επηρεάζονται από δύο τύπους προβλημάτων που αφορούν τα δεδομένα: το ένα αφορά την καταγραφή των γεγονότων (ελλιπής ή/και εσφαλμένη καταγραφή των θανάτων ή/και του πληθυσμού κατά ηλικιακή ομάδα), και το δεύτερο το θέμα των στατιστικά ‘μικρών αριθμών’. Παραδείγματος χάριν, στο νομό Ευρυτανίας λόγω κυρίως του μικρού αριθμού κατοίκων στις νεανικές ηλικίες δεν σημειώθηκαν θάνατοι για μια σειρά ετών αλλά και για μεγάλο φάσμα των ηλικιών. Το γεγονός αυτό δεν σημαίνει ότι η θνησιμότητα του νομού είναι μηδενική για τις ηλικίες αυτές, παρόλο που τα στοιχεία αυτό ακριβώς παρουσιάζουν. Έτσι, μπορεί να αμφισβητηθεί η θέση της στην κατάταξη σε σχέση με τους υπόλοιπους νομούς, ιδιαίτερα το 2001. Δηλαδή, το πρόβλημα των ‘μικρών αριθμών’ αφορά την έλλειψη ικανού αριθμού γεγονότων σε μια περιοχή τα οποία είναι αρκετά ώστε να αντιπροσωπεύουν την πορεία του φαινομένου (θνησιμότητας εδώ) στην πραγματικότητα, αλλά επηρεάζονται από τη συγκυρία.

Αυτές οι περιπτώσεις θα αναφερθούν στην ανάλυση των αποτελεσμάτων, ωστόσο στο σημείο αυτό πρέπει να γίνουν τρεις επισημάνσεις: α) σε επίπεδο νομού δίνεται σημασία στην έννοια της σύγκρισης και της σχετικής θέσης των νομών και όχι τόσο στα απόλυτα αποτελέσματα των πινάκων επιβίωσης, β) οι νομοί που παρουσιάζουν τα προαναφερθέντα προβλήματα θα αναφέρονται σε κάθε περίπτωση και γ) επόμενο ασφαλές χωρικό επίπεδο ανάλυσης της θνησιμότητας ώστε να λαμβάνονται υπόψη και τα απόλυτα αποτελέσματα των πινάκων θεωρείται αυτό των 13 Διοικητικών Περιφερειών.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Όλοι οι πίνακες υπολογίστηκαν με βάση έναν πληθυσμό ο οποίος παραμένει σταθερός (υπό την έννοια ότι αποτελεί μετρήσιμο μέγεθος που δεν μεταβάλλεται με το χρόνο), παρόλο που δεν συμπεριλαμβάνεται σε χρονοσειρά κατ' έτος, αυτόν των απογραφών[99]. Χρησιμοποιήθηκε ο μόνιμος πληθυσμός ενώ ταυτόχρονα συγκρίθηκε και με τον πραγματικό καθώς υπήρξαν περιπτώσεις όπου οι μετακινήσεις την ημέρα της απογραφής ήταν ιδιαίτερα έντονες (βλ. και **ενότητα Ι.4,** όπου και αναλύεται η σχέση μόνιμου και πραγματικού πληθυσμού των αποτελεσμάτων των απογραφών της 17ης/3/1991 και της 18ης/3/2001). Τα συμπεράσματα τα οποία απορρέουν από τους παραπάνω διττούς υπολογισμούς είναι ιδιαίτερα ενδιαφέροντα τόσο σε επίπεδο περιφέρειας, όσο και σε επίπεδο νομού και παρουσιάζονται αναλυτικά.

Ακόμη, σύμφωνα με τους συγγραφείς (Μ. Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 1993:14-15) προτείνεται σε περιφερειακό επίπεδο η εξομάλυνση (με χρήση της μεθόδου της έμμεσης προτυποποίησης βάσει του συνόλου της χώρας, βλ. και **Παράρτημα Γ**) των τιμών των πιθανοτήτων θανάτου ($_nq_x$) των Περιφερειών σε σχέση με τους αντίστοιχους υπολογισμούς από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία για το σύνολο της χώρας. Στόχος τους ήταν η '…διασύνδεση του περιφερειακού προτύπου θνησιμότητας με το αντίστοιχο εθνικό πρότυπο…'. Στην παρούσα εργασία δεν ακολουθήσαμε τους συγγραφείς στο σημείο αυτό, εφόσον ο ίδιος ο πίνακας επιβίωσης, ως εργαλείο, αποτελεί μια μορφή προτυποποίησης η οποία επιτρέπει επί ίσης όροις τη διαχρονική και διαχωρική σύγκριση.

Παρακάτω, παρουσιάζεται αναλυτικά η διαδικασία που τηρήθηκε στην παρούσα διατριβή η οποία ανταποκρίνεται περισσότερο στη φύση των Ελληνικών δεδομένων: Η *βασική διαδικασία* ακολουθεί κατά κάποιο τρόπο συγκεκριμένα βήματα εκτός από το σημείο της διόρθωσης των $_nq_x$ τα οποία αποτελούν και την εισροή (input) των βιομετρικών συναρτήσεων οι οποίες δημιουργούν τη θεωρητική αυτή κατασκευή του πίνακα επιβίωσης. Σε πρώτη φάση (και έπειτα από επάλληλες προσπάθειες και δοκιμές) χρησιμοποιήθηκαν οι εξισώσεις Reed-Merrell (Μ. Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 1993:13, βλ. και προηγούμενη παράγραφο, τύπος (2), R. Pressat, 1980:137[100]) για όλο το φάσμα των ηλικιακών ομάδων (εκτός της ηλικίας 0 και την τελική) καθώς τα αποτελέσματά τους ήταν περισσότερο ομαλά. Μπορούμε να σημειώσουμε ότι σε γενικές γραμμές ακολουθήθηκε η μεθοδολογία των παραπάνω συγγραφέων (Μ. Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 1993:5-16). Για τον υπολογισμό των $_nm_x$

[99] Πρέπει να σημειωθεί ότι στην οικεία βιβλιογραφία ο υπολογισμός των πινάκων επιβίωσης γίνεται συνήθως με χρήση του πληθυσμού υπολογιζόμενου για τη μέση του έτους αναφοράς. Ωστόσο, δεδομένου του γεγονότος ότι οι απογραφές γίνονται πάντα την άνοιξη (κοντά στη μέση του Μαρτίου ή/και μέχρι την αρχή του Απριλίου) και ότι η διόρθωση αυτή αφορά τη μεταβολή του πληθυσμού για δύο έως τρεις μήνες δεν θεωρήθηκε σκόπιμο να επιχειρηθεί καθώς η σύγκριση επιτυγχάνεται ασφαλώς με τους παρόντες υπολογισμούς στη διάρκεια των ετών.

[100] Ο R. Pressat επίσης υποστηρίζει ότι οι συγκεκριμένες καμπύλες των Reed-Merrell ταιριάζουν καλύτερα σε υπαρκτούς πληθυσμούς που δεν έχουν ακόμη φτάσει σε δομές στάσιμης μορφής.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

(Ειδικοί συντελεστές θνησιμότητας κατά πενταετείς ηλικιακές ομάδες) χρησιμοποιήθηκαν για εξομάλυνση οι κυλιόμενοι μέσοι όροι των θανάτων ανά τριετία 1980-1982, 1990-1992, 2000-2002 προς τον πραγματικό πληθυσμό των απογραφών: 1981, 1991, 2001. Ο ίδιος υπολογισμός έγινε και για τον μόνιμο πληθυσμό το 1991 και το 2001.

Ακολουθώντας την *βασική διαδικασία* υπολογίσαμε σε μια πρώτη προσέγγιση τις πιθανότητες θανάτου ${}_5q_x$ με χρήση των συναρτήσεων των Reed-Merrell οι οποίες αντικατοπτρίζουν το πρότυπο θνησιμότητας της χώρας μας, καθώς και το επίπεδο της προσδοκώμενης ζωής στις διάφορες ηλικίες. Για την ηλικία 0 ακολουθήθηκε η προαναφερθείσα βασική μεθοδολογία (δηλαδή υπολογισμός της βρεφικής θνησιμότητας) ενώ για την τελευταία ηλικία θεωρήθηκε ότι η πιθανότητα θανάτου είναι 1 (δηλαδή ότι όλα τα άτομα που θα φτάσουν στην ηλικία αυτή, στη συνέχεια θα πεθάνουν, λογική πιθανότητα για τα άτομα που ξεπερνούν την ηλικία των 95 ετών). Με τον τρόπο αυτόν είχαμε ως αποτέλεσμα την κατανομή των πιθανοτήτων θανάτου για τη χώρα μας.

Επίσης, θα πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι τα δεδομένα μας πάντοτε εμπεριέχουν δύο ειδών ανθρώπινα σφάλματα: σφάλματα συλλογής, και σφάλματα καταγραφής και αρχικής επεξεργασίας των στοιχείων. Όπου τα λάθη αυτά ήταν εμφανή διορθώθηκαν τουλάχιστον στο σημείο του εφικτού, μια ενέργεια η οποία εξάλλου επαναλαμβανόταν σε όλη τη διάρκεια εκπόνησης της διατριβής. Έτσι, στη συνέχεια οι πιθανότητες θανάτου ${}_nq_x$ για όλα τα χωρικά επίπεδα απεικονίστηκαν σε διαγράμματα λογαριθμικής κλίμακας όπου και εντοπίστηκαν διάφορα μη δικαιολογημένα *έντονα* σφάλματα. Σε γενικές γραμμές η παρέμβασή μας περιορίστηκε σε εκείνα τα σημεία τα οποία έδειχναν έντονο το πρόβλημα τους και αποφεύχθηκε η μαζική ‘διόρθωση’ των τιμών.

Ακολούθως, επιχειρήθηκε η *εξακρίβωση* της μεθόδου την οποία χρησιμοποιήσαμε εμείς σε σχέση με αυτήν των δημοσιευμένων πινάκων επιβίωσης (Μ. Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 1993:63-70) με σκοπό τον έλεγχο των αποτελεσμάτων μας. Με στόχο λοιπόν να συγκριθούν τα δικά μας αποτελέσματα μας με τα ήδη δημοσιευμένα, υπολογίσαμε ξανά με βάση τα δημοσιευμένα ${}_nq_x$ όλη τη σειρά πινάκων επιβίωσης *για το σύνολο της χώρας* από το 1879 και στο εξής μέχρι και το 2001. Τα παραγόμενα από εμάς προσδόκιμα ζωής και η σύγκριση τους με τα δημοσιευμένα έδειξαν ότι οι κάποιες μικρές διαφορές (στο δεύτερο δεκαδικό στοιχείο) πιθανόν να οφείλονται σε μικρές προσαρμογές στη στήλη της επιβίωσης στο μεσοδιάστημα (${}_nL_x$) οι οποίες χρησιμοποιούνται συχνά (H.S. Shryok κ.ά., 1975:249-272, Μ. Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 2004:130), με εξαίρεση τη χρονιά του 1981 όπου οι διαφορές ήταν αρκετά σημαντικότερες.

Μπορούμε συνεπώς να υποστηρίξουμε με ασφάλεια την ορθότητα των υπολογισμών μας, τόσο για το σύνολο της χώρας το 2001, όσο και για τα υπόλοιπα χωρικά επίπεδα για τα οποία δεν υπάρχουν επίσημα αποτελέσματα πινάκων επιβίωσης. Η σειρά αυτή των

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

επανεκτιμημένων, με βάση τα δημοσιευμένα ${}_nq_x$, πινάκων επιβίωσης, χρησιμοποιήθηκε τόσο για τις περαιτέρω αναλύσεις μας όσο και στα διάφορα διαγράμματα και πίνακες απεικόνισης των αποτελεσμάτων τους *για το σύνολο της χώρας*. Επίσης, όλοι οι υπολογισμοί παρουσιάζονται αναλυτικά στο **Παράρτημα Γ** όπου δίδεται και η δυνατότητα για κάθε πιθανό έλεγχο. Στα διαγράμματα δε που ακολουθούν οπτικοποιούνται τα αποτελέσματα και συγκρίνονται με τα αντίστοιχα από άλλες πηγές. Για λόγους καλύτερης ευκρίνειας παρουσιάζουμε τη μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση που προέκυψε από τους δικούς μας υπολογισμούς με τα αυτή των ήδη δημοσιευμένων πινάκων σε σύγκριση. Οι πολύ μικρές διαφορές τους αρκούν για να αποδείξουν την ορθότητα των υπολογισμών μας.

Διάγραμμα 1α: Ελλάδα, παρουσίαση των υπολογισμών της μέσης προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση *ανδρών*, (1879-2001)

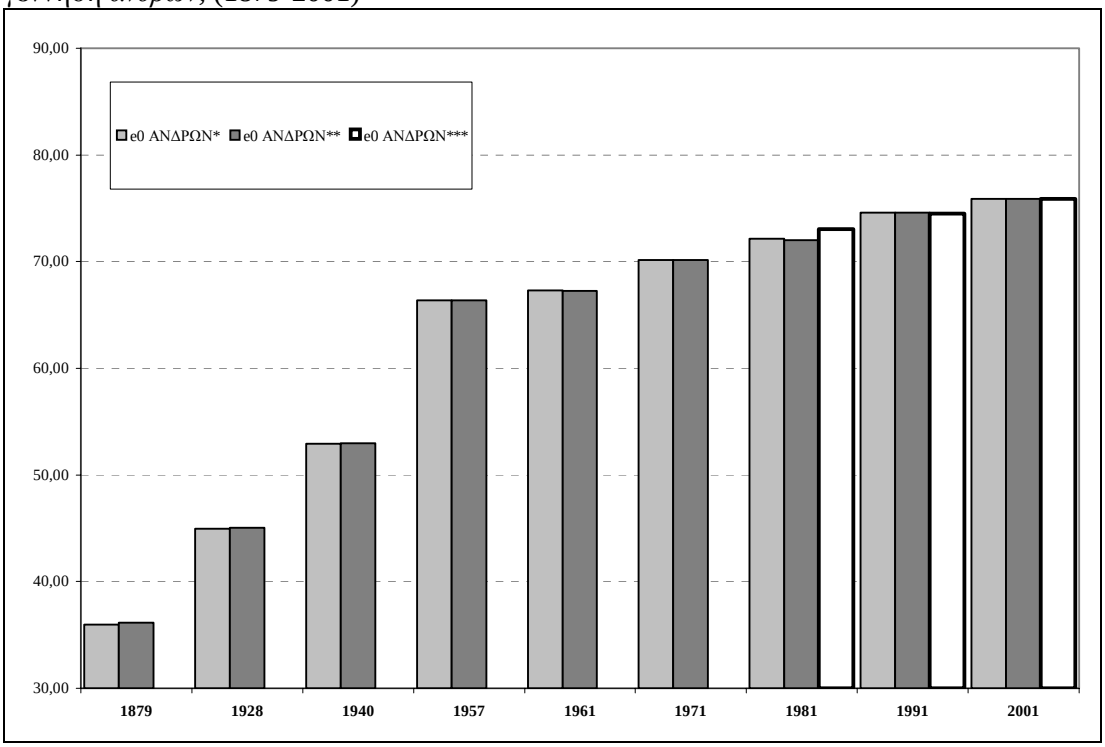

Όσον αφορά το χωρικό επίπεδο, σε πρώτη φάση καταστρώθηκαν οι πίνακες επιβίωσης για το σύνολο της χώρας με χρήση των βιομετρικών συναρτήσεων που είχαν χρησιμοποιηθεί (ΕΣΥΕ, 1964, ΕΣΥΕ, 1980, ΕΣΥΕ, 2005, Μ. Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 1993) στο παρελθόν από το 1879 έως και το 1991, ενώ για τα έτη 1981, 1991 και 2001 οι υπολογισμοί έγιναν από εμάς[101]. Ακολούθησε ο υπολογισμός των πινάκων σε επίπεδο 13 διοικητικών Περιφερειών και τέλος σε επίπεδο Νομού για τα έτη 1981, 1991 και 2001.

[101] Δηλαδή, υπολογίστηκαν εξ΄αρχής και οι πιθανότητες θανάτου ${}_nq_x$.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Διάγραμμα 1β: Ελλάδα, διαφορές των υπολογισμών της μέσης προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση *γυναικών*, (1879-2001)

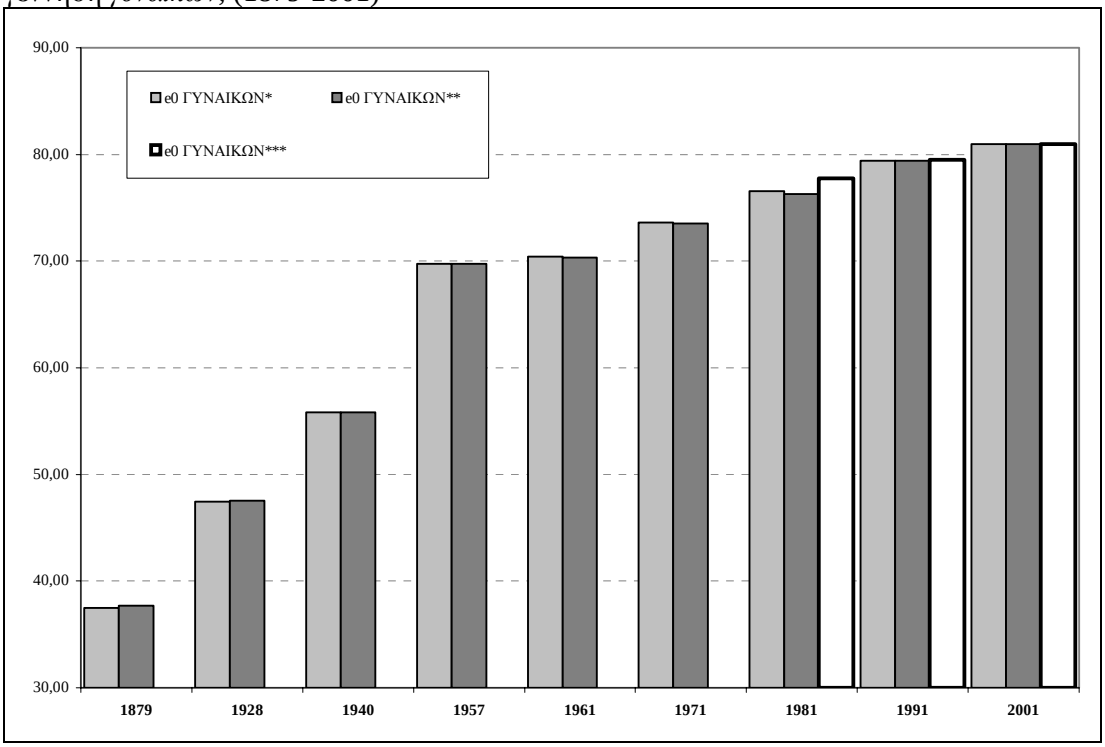

*Δημοσιευμένοι πίνακες, **Επανεκτίμηση δημοσιευμένων πινάκων, ***Ίδιοι υπολογισμοί

Πηγές: *Από το 1879 έως και το 1981 από Μ. Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 1993. Για το 1991 www.statistics.gr, για το 2001: ίδιοι υπολογισμοί.
** Επανεκτίμηση δημοσιευμένων πινάκων για το 1991 και το 2001: ίδιοι υπολογισμοί, για το 1879-1981, με τη χρήση των q_x των δημοσιευμένων πινάκων, και επανεκτίμηση των e_x.
***Ίδιοι υπολογισμοί με βάση τους καταγεγραμμένους θανάτους και τους πληθυσμούς των απογραφών.

Όπως προαναφέρθηκε, χρησιμοποιήθηκαν ως βάση δύο τύποι πληθυσμού (Μόνιμος και Πραγματικός πληθυσμός) για το 1991 και 2001, διαφοροποίηση η οποία οδήγησε σε ενδιαφέροντα συμπεράσματα.. Τέλος, για τον υπολογισμό των πινάκων των Περιφερειών και των Νομών επιλέχθηκε η εφαρμογή της παραπάνω μεθόδου πολύ απλά με χρήση του λογισμικού πακέτου Excel (Microsoft Office 2000) για τις χρονικές περιόδους: 1980-82, 1990-92, 2000-02, με αντίστοιχα μεσαία έτη το 1981, 1991 και το 2001. Τα αποτελέσματα των αναλύσεων για κάθε χωρικό επίπεδο παρουσιάζονται στη συνέχεια.

2.3 Η εξέλιξη της θνησιμότητας στη νεότερη Ελλάδα: αδρές τάσεις.

Είναι αναμενόμενο ότι η Ελλάδα, ακολουθώντας και τις γενικότερες τάσεις του λεγόμενου ‘ανεπτυγμένου’ κόσμου στον οποίο ανήκει, ξεκίνησε να μειώνει τη θνησιμότητά της από τα τέλη του 19ου αιώνα και στο εξής (Στ. Κακλαμάνη κ.ά., 2005). Η πορεία αυτή μερικώς αντικατοπτρίζεται στα διαθέσιμα δεδομένα της ολικής αλλά και βρεφικής θνησιμότητας, τα οποία δίδονται στον **Πίνακα 1**, ξεκινούν το 1931 και συνεχίζονται ετησίως έως το 2002, με μια δεκαπενταετή διακοπή στο μεσοπόλεμο (1940-55), η οποία είχε ως αιτία την διακοπή της λειτουργίας της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Στον **Πίνακα 1** και στο **Διάγραμμα 2**, όπου παρουσιάζονται τόσο οι αδροί δείκτες θνησιμότητας, όσο και η εξέλιξή τους στο σύνολο της χώρας και σε βάθος χρόνου άνω των εβδομήντα ετών. Στο διπλό **Διάγραμμα 2** παρουσιάζεται ο αδρός δείκτης θνησιμότητας (‰) και ο δείκτης βρεφικής θνησιμότητας[102]. Είναι ξεκάθαρη η συνεχής πτώση του δείκτη βρεφικής θνησιμότητας ο οποίος από ένα ιδιαίτερα υψηλό σημείο, σχεδόν 134 θάνατοι βρεφών επί 1000 γεννήσεων το 1931 φτάνει μόλις στο 5 το 2002 (βλ. και **Πίνακα 1**). Η μεγάλη αυτή πρόοδος δεν αντικατοπτρίζεται στον αδρό δείκτη της θνησιμότητας επί 1000 κατοίκων ο οποίος παρόλο που από το αρχικό 17,7 το 1931 φτάνει κοντά στο 9,5 στην αρχή της νέας χιλιετηρίδας, εμφανίζει μια ελαφρά ανοδική τάση από το 1955 και στο εξής.

Από την απεικόνιση αυτή προκύπτει το ερώτημα της αύξησης της θνησιμότητας καθώς ο αδρός δείκτης θνησιμότητας αυξήθηκε ελαφρώς μεταπολεμικά. Όμως, δεν θα μπορούσε να συμβαίνει κάτι τέτοιο, απλώς αυξήθηκε ο σχετικός αριθμός των θανάτων, καθώς η αλλαγή στη δομή του πληθυσμού (κατά ηλικία σύνθεσή του) οδήγησε στη γήρανση του και στην αύξηση του αριθμού των θανάτων. Η επίδραση αυτή της δομής του πληθυσμού αναδεικνύει την ανάγκη προτυποποίησης των δεδομένων μέσω του πίνακα επιβίωσης ώστε να ‘αδρανοποιείται’ ο παράγοντας αυτός και να επιτυγχάνονται ομοειδείς συγκρίσεις (Στ. Κακλαμάνη κ.ά., 2005).

[102] Θάνατοι βρεφών σε 1000 γεννήσεις του έτους αναφοράς.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 1: Πληθυσμός της Ελλάδας και θάνατοι, απόλυτοι αριθμοί και αδροί δείκτες (ποσοστά, ‰), 1931-2002

ΈΤΟΣ	ΕΚΤΙΜΩΜΕΝΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΣΤΙΣ 30 ΙΟΥΝΙΟΥ	ΘΑΝΑΤΟΙ		ΘΑΝΑΤΟΙ ΚΑΤΩ ΤΟΥ 1 ΕΤΟΥΣ	
		Απόλυτοι αριθμοί	Επί 1.000 κατοίκων	Απόλυτοι αριθμοί	Επί 1.000 γεννηθέντων ζώντων
1931	6.462.772	114.369	17,70	26.661	133,81
1932	6.543.625	117.593	17,97	22.785	122,81
1933	6.624.468	111.447	16,82	23.268	122,73
1934	6.726.891	100.651	14,96	23.329	111,66
1935	6.836.984	101.416	14,83	21.708	112,76
1936	6.936.227	105.005	15,14	22.074	114,17
1937	7.028.530	105.674	15,04	22.469	122,20
1938	7.121.753	93.766	13,17	18.345	99,43
1939	7.221.896	100.459	13,91	21.132	118,15
1940	7.318.915	93.830	12,82	...	...
1955	7.965.538	54.781	6,88	6.713	43,52
1956	8.031.013	59.460	7,40	6.128	38,74
1957	8.096.218	61.664	7,62	6.884	44,15
1958	8.173.129	58.160	7,12	6.063	39,03
1959	8.258.162	60.852	7,37	6.510	40,64
1960	8.327.405	60.563	7,27	6.300	40,07
1961	8.398.050	63.955	7,62	6.006	39,85
1962	8.448.233	66.554	7,88	6.144	40,38
1963	8.479.625	66.813	7,88	5.825	39,29
1964	8.510.429	69.429	8,16	5.488	35,84
1965	8.550.333	67.269	7,87	5.194	34,30
1966	8.613.651	67.912	7,88	5.253	33,98
1967	8.716.441	71.975	8,26	5.590	34,33
1968	8.740.765	73.309	8,39	5.518	34,41
1969	8.772.764	71.825	8,19	4.899	31,80
1970	8.792.806	74.009	8,42	4.290	29,60
1971	8.831.036	73.819	8,36	3.797	26,91
1972	8.888.628	76.859	8,65	3.851	27,33
1973	8.929.086	77.648	8,70	3.320	24,14
1974	8.962.023	76.303	8,51	3.448	23,93
1975	9.046.542	80.077	8,85	3.409	23,96
1976	9.167.190	81.818	8,93	3.300	22,52
1977	9.308.479	83.750	9,00	2.927	20,36
1978	9.429.959	81.615	8,65	2.833	19,33
1979	9.548.262	82.338	8,62	2.772	18,73
1980	9.642.505	87.282	9,05	2.658	17,94
1981	9.729.350	86.261	8,87	2.294	16,27
1982	9.789.513	86.345	8,82	2.076	15,12
1983	9.846.627	90.586	9,20	1.932	14,57
1984	9.895.801	88.397	8,93	1.803	14,34
1985	9.934.294	92.886	9,35	1.647	14,14
1986	9.967.264	91.783	9,21	1.381	12,24
1987	10.000.644	95.656	9,56	1.247	11,72
1988	10.037.037	92.407	9,21	1.187	11,04
1989	10.089.550	92.720	9,19	989	9,73
1990	10.160.551	94.152	9,27	993	9,71
1991	10.256.282	95.498	9,31	927	9,03
1992	10.369.828	98.231	9,47	871	8,37
1993	10.465.534	97.419	9,31	864	8,49
1994	10.553.032	97.807	9,27	823	7,93
1995	10.634.391	100.158	9,42	827	8,15
1996	10.709.150	100.740	9,41	730	7,25
1997	10.776.531	99.738	9,26	657	6,44
1998	10.834.910	102.668	9,48	674	6,68
1999	10.882.607	103.304	9,49	619	6,15
2000	10.917.457	105.219	9,64	610	5,91
2001	10.949.953	102.559	9,37	522	5,10
2002	10.987.559	103.915	9,46	530	5,12

Παρατηρήσεις:
(1) Για τα έτη 1931-1940, τα στοιχεία αναφέρονται στην επιφάνεια της χώρας κατά το 1940 (δηλαδή 129.281 τ.χμ.). Από το 1958 και ύστερα, τα στοιχεία αναφέρονται στη σημερινή επιφάνεια της χώρας (δηλαδή 131.957 τ.χμ.)

(2) Για τα έτη 1991-2002 τα στοιχεία παρουσιάζονται αναθεωρημένα με βάση τις απογραφές 1991, 2001

(3) Για τα έτη 1991-2002 οι δείκτες καταρτίστηκαν με βάση τον αναθεωρημένο εκτιμώμενο μόνιμο πληθυσμό 1991-2002

Πηγή:www.statistics.gr, downloaded at 19-1-2005, 13:41

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Διάγραμμα 2: Ελλάδα, εξέλιξη του αδρού δείκτη (‰) και του δείκτη βρεφικής θνησιμότητας (‰), 1931-2002

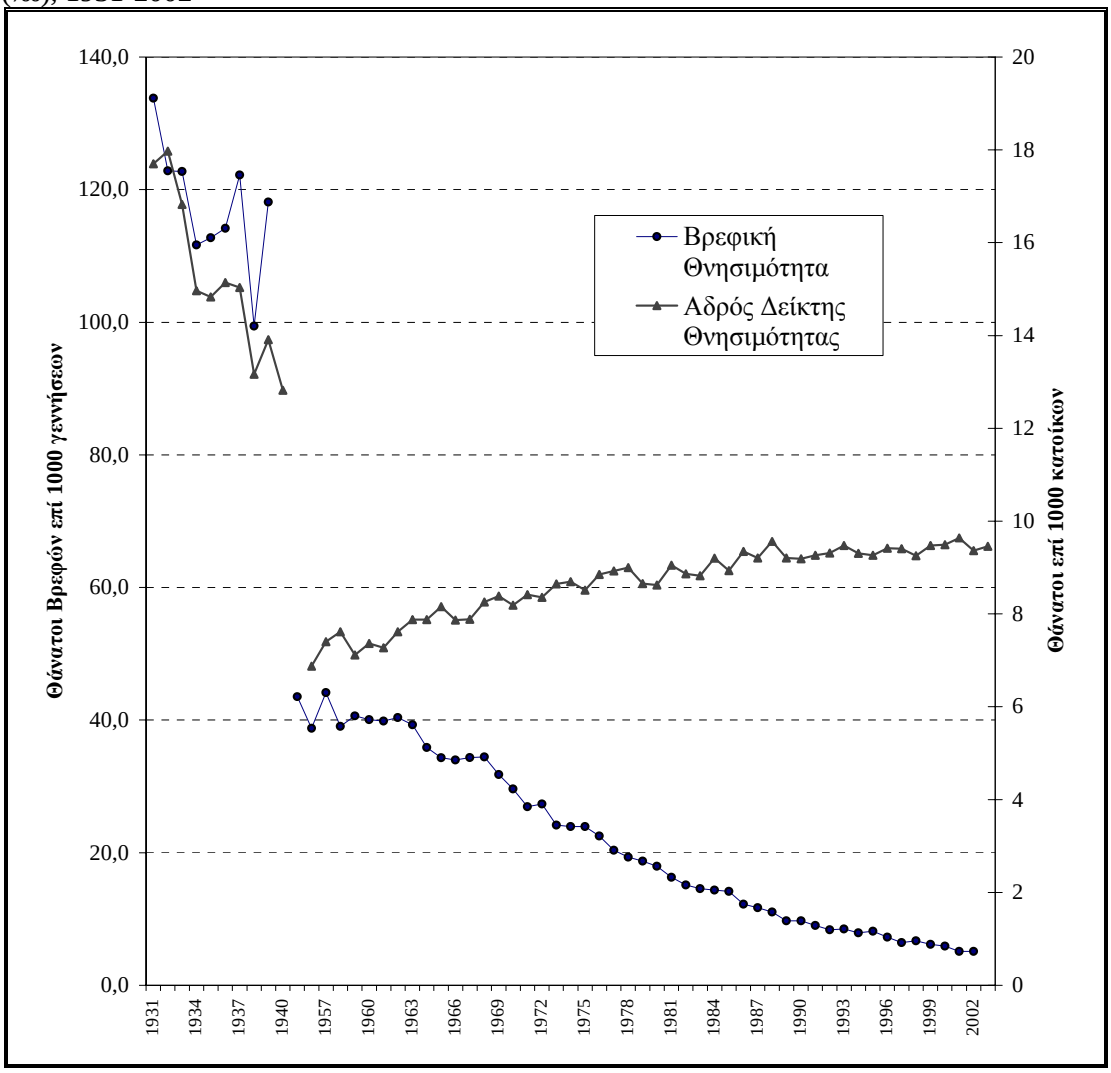

Πηγή: www.statistics.gr, downloaded 14/9/2004, 17:09

Στη συνέχεια, θα παρουσιάσουμε την εξέλιξη στη μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση, όπως υπολογίστηκε στο παρελθόν από την ΕΣΥΕ και διάφορους δημογράφους (ΕΣΥΕ, 1964, ΕΣΥΕ, 1980, Μ. Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 1993, ΕΣΥΕ, 2004). Οι δημοσιευμένοι πίνακες επιβίωσης συμπληρώθηκαν με δικούς μας, οι οποίοι έγιναν αφενός βάσει των γνωστών q_x, αφετέρου από μηδενική βάση, για τα έτη 1981, 1991 και 2001 (βλ. **Διαγράμματα 1α** και **1β**). Οφείλουμε να επισημάνουμε εδώ τη σημασία της μέσης προσδοκώμενης ζωής στα 65 έτη, στο βαθμό που, η άνοδος της μέσης προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση την εικοσαετή τελευταία περίοδο πριν την αυγή του εικοστού πρώτου αιώνα, αλλά και στο κοντινό και απώτερο μέλλον, θα οφείλεται όλο και περισσότερο στην επιμήκυνση της ζωής στις τελευταίες δεκαετίες πριν το θάνατο. Ταυτόχρονα, μειώνεται η σημασία της συρρίκνωσης της βρεφικής και παιδικής θνησιμότητας, γεγονός που επιβεβαιώνεται αφενός μεν από την εξέταση της πορείας των πιθανοτήτων θανάτου ανά ηλικιακή ομάδα στο χρόνο, αφετέρου δε από τη συμβολή της κάθε ηλικιακής ομάδας στις μεταβολές του μέσου όρου ζωής, ανάλυση που θα ακολουθήσει σε επόμενη ενότητα (βλ. **ενότητα 2.4.5**).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

2.4 Η εξέλιξη της θνησιμότητας στη νεότερη Ελλάδα: η προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση και σε επιλεγμένες ηλικίες

2.4.1 Γενική παρουσίαση της πορείας της θνησιμότητας στην Ελλάδα

Αρχικά διαπιστώνουμε ότι η προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση στην χώρα μας αυξάνεται απρόσκοπτα, παρόλο που οι ρυθμοί μεταβολής επιβραδύνονται αισθητά τις δύο τελευταίες δεκαετίες του αιώνα. Παρατηρούμε ταυτόχρονα ότι η διαφορά της προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση (αλλά και στα 65 έτη) ανάμεσα στα δύο φύλα αυξάνει σημαντικά, εξαιτίας κυρίως της βελτίωσης της καταχώρησης των θανάτων, στο βαθμό που η ελλιπής καταγραφή του φύλου του θανόντος θεωρείτο ως η κύρια αιτία των μικρών προσμετρώμενων διαφορών ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες στο κοντινό και απώτερο παρελθόν, ιδιαίτερα κατά τον 19^{ο} αιώνα (ΕΣΥΕ, 1980:23, Μ. Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 1993:18).

Στον **Πίνακα 2** διαφαίνεται η συνεχής αύξηση της προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση παρ΄ όλη την αισθητή επιβράδυνση των κερδών σε έτη ζωής τις δύο τελευταίες δεκαετίες. Είναι προφανές (βλ. και **Διάγραμμα 3**) ότι οι αρχικά ταχύτατοι ρυθμοί μεταβολής οφείλονται κυρίως στη συρρίκνωση της βρεφικής θνησιμότητας, θνησιμότητας ιδιαίτερα υψηλής (άνω του 130‰) σε όλη τη διάρκεια του 19^{ου} και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα (Α. Αβέρωφ, 1939, V. Valaoras, 1936 και 1937, Β. Βαλαώρας, 1984, ΕΣΥΕ, 2004, βλ. και **Πίνακα 1**). Η εντυπωσιακή της μείωση από 114‰ προπολεμικά (το 1939) στο 38,8‰ το 1956 οδηγεί στη γρήγορη αύξηση της προσδοκώμενης ζωής που ανέρχεται πλέον το 1957 σε 66,4 και 69,8 έτη (άνδρες και γυναίκες αντίστοιχα). Ο δείκτης θα συνεχίσει την πτωτική του πορεία μέχρι και τις αρχές της πρώτης δεκαετίας του εικοστού πρώτου αιώνα, επιτρέποντας νέα κέρδη στον μέσο όρο ζωής, για να φθάσει στις αρχές της τρέχουσας δεκαετίας σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα (5,12‰ το 2002), επίπεδα που δεν αφήνουν περιθώρια για περαιτέρω σημαντική μείωσή του.

Το συνολικό κέρδος στην προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση ανάμεσα στο 1879 και το 2001 (βλ. και **Πίνακα 2, Διαγράμματα 3** και **4)** είναι εντυπωσιακό: +39,9 έτη (+111 %) για τους άνδρες και +43,5 έτη (+116 %) για τις γυναίκες. Είναι ωστόσο δυνατόν να διακρίνουμε στην διάρκεια της υπερεκατονταετούς αυτής περιόδου δύο υπο-περιόδους: στην πρώτη (1879 – 1957, χρονικό διάστημα 78 ετών) η μέση προσδοκώμενη ζωή αυξάνεται κατά 30,4 έτη για τους άνδρες και 32,3 έτη για τις γυναίκες (αύξηση κατά 84,6% και 86,2% αντίστοιχα), ενώ στην διάρκεια των τελευταίων 44 ετών (1957 - 2001) η αύξηση επιβραδύνεται (κέρδη 9,5 ετών για τους άνδρες και 11,2 ετών για τις γυναίκες:+14,3% και 16,1% αντίστοιχα).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 2: Εξέλιξη στην προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση και την ηλικία των 65 ετών σε διάφορες χρονικές τομές στην Ελλάδα

Έτος	e0 Ανδρών (α)	e0 Γυναικών (γ)	Δe0(γ-α)	e65 Α	e65 Γ	Δe65(Γ-Α)
1879	35,96	37,46	1,5	10,5	10,7	0,2
1928	44,95	47,46	2,5	11,9	13,9	2,0
1940	52,94	55,80	2,9	12,6	14,2	1,6
1957	66,36	69,74	3,4	13,4	14,9	1,6
1961	67,30	70,42	3,1	13,4	14,8	1,4
1971	70,13	73,64	3,5	13,9	15,3	1,4
1981	72,15	76,35	4,2	14,6	16,7	2,1
1991	74,60	79,40	4,8	15,7	17,9	2,3
1981*	73,05	77,76	4,7	15,1	17,2	2,1
1991*	74,51	79,51	5,0	15,6	17,9	2,4
2001*	75,89	80,96	5,1	16,4	18,6	2,3
Δ40-57	13,4	14,0		0,8	0,8	
Δ57-61	0,9	0,7		0,0	-0,2	
Δ61-71	2,8	3,2		0,5	0,5	
Δ71-81	2,0	2,7		0,7	1,4	
Δ81-91	2,4	3,1		1,1	1,3	
Δ81-91*	1,5	1,8		0,5	0,8	
Δ91-01*	1,4	1,5		0,8	0,7	
Δ 1879-57	30,4	32,3	Δ 1879-57	2,9	4,2	
Δ 1957-01	9,5	11,2	Δ 1957-01	3,0	3,7	
Δ 1879-01	39,9	43,5	Δ 1879-01	5,9	7,9	

Πηγές: ΕΣΥΕ, 1964, 1980, 2004, Μ. Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 1993, *ίδιοι υπολογισμοί

Από τα **Διαγράμματα 3** και **4** που ακολουθούν, πέρα από την εντυπωσιακή αύξηση της μέσης ζωής για την Ελλάδα εντός χρονικού διαστήματος 120 ετών περίπου, γίνεται σαφής η μεγέθυνση της διαφοράς στο ρυθμό της αύξησής της ανάμεσα στα δύο φύλα, στο βαθμό που η κλίση των καμπύλων στο **Διάγραμμα 3** προσδιορίζει τις σχετικές ταχύτητες. Έτσι, οι γυναίκες βελτιώνουν αισθητά ταχύτερα το προσδόκιμο ζωής τους, ενώ η διαφορά ανάμεσα στα φύλα (όχι μόνο στην μέση ζωή στη γέννηση αλλά και στα 65 έτη) μεταβάλλεται αισθητά, ιδιαίτερα μετά το 1957. Το γεγονός αυτό πρέπει να επισημανθεί, καθώς πέρα από την πραγματικά γρηγορότερη αύξηση στο μέσο όρο ζωής των γυναικών, εμπεριέχεται ένα τμήμα της που οφείλεται στη βελτίωση των καταγραφών. Η υποστήριξη δε της θέσης για τη βελτίωση των καταγραφών επιβεβαιώνεται από ακόμη ένα εύρημα: η διαφορά στο κέρδος ζωής ανάμεσα στα δύο φύλα μειώνεται αισθητά στο βήμα του χρόνου για να εξαλειφθεί εντελώς την τελευταία δεκαετία (1991-2001, βλ. και **Πίνακα 2**).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Διάγραμμα 3: Ελλάδα, εξέλιξη στη μέση προσδοκώμενη ζωή κατά τη γέννηση (e0), 1879-2001

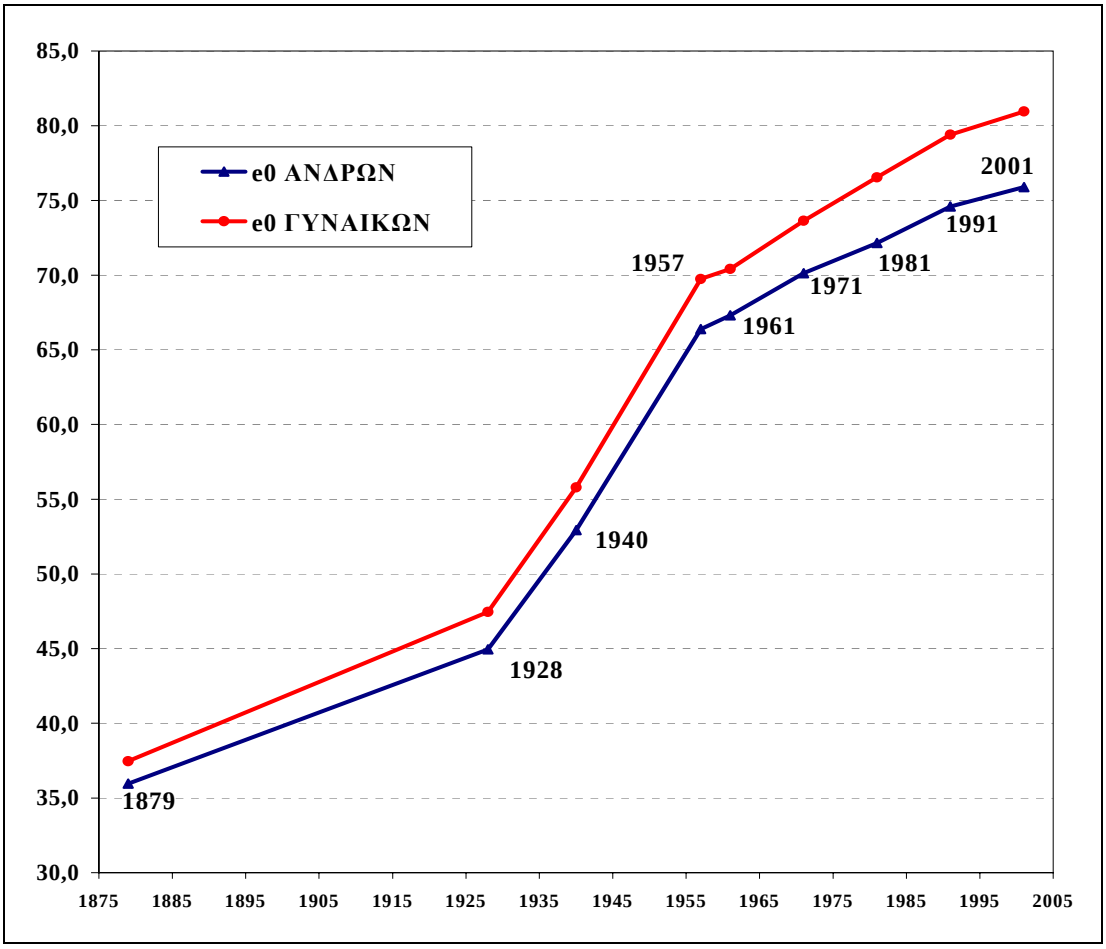

Πηγές: 1897-1981: Μ. Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος (1993), εκτός του 1957: ΕΣΥΕ, 1964, 1991: ΕΣΥΕ, 2004, 2001:ίδιοι υπολογισμοί

Διάγραμμα 4: Ελλάδα, εξέλιξη του κέρδους (σε έτη) στη μέση προσδοκώμενη ζωή κατά τη γέννηση (e_0), 1879-2001

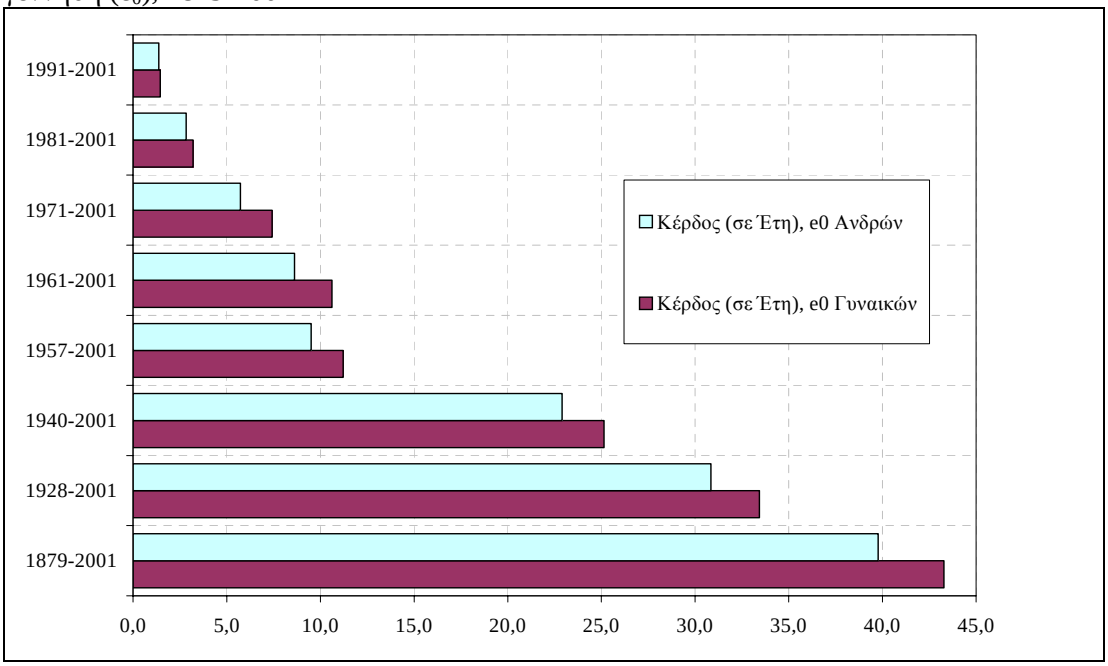

Πηγές: 1897-1981: Μ. Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος (1993), εκτός του 1957: ΕΣΥΕ, 1964,

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

*1991, 2001:ίδιοι υπολογισμοί, 1879-1981:q_x πηγών, e_x επανεκτιμημένα

Σαν ένα πρώτο συμπέρασμα για τη γενικότερη εξέλιξη της πορείας της θνησιμότητας στην Ελλάδα, μπορούμε να πούμε ότι η απρόσκοπτη βελτίωση της μέσης προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση από το 1879 έως και τις αρχές του 20ου αιώνα είναι γεγονός. Οι ταχύτητες αύξησης του μέσου όρου ζωής ωστόσο ποικίλουν, παρουσιάζοντας μιαν έντονη αύξηση έως και τη δεκαετία του 1981 με σταδιακή επιβράδυνση των ρυθμών τους στη συνέχεια. Τέλος, όσον αφορά την κατά φύλο και ηλικία διάκριση, μπορούμε να πούμε ότι αφενός η διαφορά ανάμεσα στα δύο φύλα σταθεροποιείται σε ένα σημαντικό, σταθερό επίπεδο (5,1 έτη το 2001), ενώ οι μεγαλύτερες ηλικίες των 65 ετών και άνω, στο τέλος του εικοστού αιώνα φαίνεται ότι ξεκινούν μια πορεία μεγαλύτερης συμμετοχής στη βελτίωση του γενικότερου μέσου όρου ζωής.

2.4.2 Η εξέλιξη της θνησιμότητας μέχρι τη δεκαετία του 1950, παρουσίαση αποτελεσμάτων, πρώτα συμπεράσματα

Λαμβάνοντας υπόψη τα προηγούμενα **Διαγράμματα 3** και **4** αλλά και τα στοιχεία του **Πίνακα 2** θα επικεντρωθούμε στο επόμενο στάδιο της ανάλυσής μας στην περιγραφή των συνθηκών αλλά και των μεταβολών της θνησιμότητας πριν από το 1957, ουσιαστικά δηλαδή πριν από το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Συνεπίκουρα στην ανάπτυξή μας τα **Διαγράμματα 5α** και **5β** με τις πιθανότητες θανάτου ανά φύλο και ηλικιακή ομάδα, οι οποίες αποτυπώνουν τις εξελίξεις της θνησιμότητας από το 1879 έως το 1957[103], αναδεικνύοντας τους διαφορετικούς ρυθμούς συρρίκνωσής της στις διαδοχικές υπο-περιόδους.

Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι στη διάρκεια αυτών των πρώτων 78 ετών (1879-1957) της μελέτης μας, η μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση σχεδόν διπλασιάστηκε. Η αύξηση ήταν αλματώδης και αφορούσε μια ταχύτητα βελτίωσης κατά μέσο όρο 4,67 μηνών κατ΄ έτος για τους άνδρες και 4,97 μηνών κατ΄ έτος για τις γυναίκες. Ακόμη οφείλουμε να τονίσουμε τη μικρότερης τάξης μεγέθους βελτίωση στο αντίστοιχο προσδόκιμο ζωής των 65 ετών: 13,8 ημέρες η κατά έτος βελτίωση για τους άνδρες και 19,5 ημέρες κατά έτος για τις γυναίκες στο ίδιο χρονικό διάστημα σε αντιπαραβολή με τα αντίστοιχα μεγέθη της βελτίωσης για το μέσο όρο ζωής στη γέννηση (βλ. και **Πίνακα 2** και **Διάγραμμα 4**).

[103] Δεδομένης της μη-καταγραφής της φυσικής κίνησης του πληθυσμού της Ελλάδας από το 1941 μέχρι το 1956, οι όποιοι υπολογισμοί των Πινάκων Επιβίωσης για το 1951 βασίζονται σε κατά ηλικία εκτιμήσεις των θανάτων, γεγονός που μας οδήγησε στην επιλογή του έτους 1957 ως βάση των υπολογισμών μας.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Η ερμηνεία της πορείας αλλά και της ταχύτητας μεταβολής της μέσης ζωής στις διάφορες ηλικίες βασίζεται στην κατανομή των πιθανοτήτων θανάτου και για τα δύο φύλα (βλ. **Διαγράμματα 5α** και **5β**). Σε πρώτη φάση λοιπόν διαπιστώνεται η σημαντικότατη συμβολή της πτώσης της βρεφικής και παιδικής θνησιμότητας στην αύξηση του μέσου όρου ζωής έως το 1957 και για τα δύο φύλα η οποία παρουσίασε έντονα καθοδική πορεία. Η σημασία της βρεφικής θνησιμότητας τονίζεται περισσότερο, λόγω κυρίως του μεγέθους της το οποίο είναι ικανό να επηρεάζει συνολικά το προσδόκιμο ζωής στη γέννηση. Η βαρύτητα της ηλικιακής αυτής ομάδας για την εξέλιξη της θνησιμότητας επισημαίνεται σε όλη τη βιβλιογραφία και αναλύεται επαρκώς. Ωστόσο, πρέπει να τονιστεί ότι η τεράστια αυτή βελτίωση στο προσδόκιμο ζωής δεν θα μπορούσε να οφείλεται μονάχα στην πτώση της θνησιμότητας μιας ηλικιακής ομάδας αλλά στη συμβολή όλων.

Ένα ακόμη σημαντικό ζήτημα το οποίο πρέπει να θιχτεί όσον αφορά τις πιθανότητες θανάτου είναι το σημαντικό μέγεθος της πτώσης τους από το 1940 έως το 1957. Οι ρίζες της βελτίωσης αυτής τοποθετούνται (με έμμεσο ωστόσο τρόπο) στην έλευση του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου (Ν. Σβορώνος, 1960:16). Η έντονη θνησιμότητα η οποία – πέρα των μαχών – έπληξε τον πληθυσμό το μεσοπόλεμο (1944-47) λόγω ενός εκτεταμένου λιμού δεν αποδεκάτισε με τον ίδιο τρόπο όλες τις ηλικιακές του ομάδες, ούτε και τα δύο φύλα βεβαίως. Τα βρέφη, τα παιδιά, οι ηλικιωμένοι, οι έγκυες γυναίκες, αλλά και γενικότερα τα πιο αδύναμα μέλη του πληθυσμού πέθαναν σε μια σκληρή δοκιμασία του εύθραυστου οργανισμού τους. Ως αποτέλεσμα της μεσοπολεμικής αυτής θνησιμότητας ήταν η έλλειψη από τον πληθυσμό των περισσότερο αδύναμων μελών του. Οι αρχικές συνέπειες του γεγονότος αυτού αντικατοπτρίζονται στη σημαντικότατη μείωση των πιθανοτήτων θανάτου όλων των ηλικιών το 1957. Το φαινόμενο αυτό θα επηρεάσει τη θνησιμότητα και των μελλοντικών ετών με μειούμενη όμως ένταση καθώς οι ‘ισχυρές’ αυτές γενεές του μεσοπολέμου σταθερά και αναπόφευκτα αποθνήσκουν.

Τέλος, αναφορικά με τη διαφορική κατά φύλο κατανομή των πιθανοτήτων θανάτων, εντύπωση προκαλεί η σχετικά με τους άνδρες υψηλότερη θνησιμότητα των γυναικών στις ηλικιακές ομάδες 25-49 για το έτος του 1928 (συγκρίνοντας τις αντίστοιχες καμπύλες του έτους αυτού στα **Διαγράμματα 5α** και **5β**). Το γεγονός αυτό πιθανόν να αντικατοπτρίζει ένα διαφορετικό μοντέλο ‘κινδύνου θανάτου’ στη διάρκεια μιας έντονης αναπαραγωγικής δραστηριότητας της εποχής εφόσον η διαφορική αυτή θνησιμότητα κατά των γυναικών εντοπίζεται στο διάστημα της αναπαραγωγικής ηλικίας. Όμως, δεν είναι δυνατόν να αποκλειστούν και οι πιθανότητες προβληματικής καταγραφής των θανάτων. Πρέπει παρόλα αυτά να τονιστεί ότι στο χρονικό αυτό διάστημα πριν το 1957, δεν φαίνονται έντονες διαφοροποιήσεις στις κατανομές των πιθανοτήτων θανάτου ανάμεσα στα δύο φύλα.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Συνοψίζοντας, τονίζουμε τη μεγάλη ταχύτητα αύξησης του μέσο όρου ζωής στο πρώτο αυτό εξεταζόμενο χρονικό διάστημα (1879-1957) κατά την οποία η μέση ζωή σχεδόν διπλασιάστηκε. Η σημαντικότατη συμβολή της πτώσης της βρεφικής και παιδικής θνησιμότητας, του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου στην επιτάχυνση των πιθανοτήτων επιβίωσης του εναπομείναντα πληθυσμού αλλά και η καθολική πτώση αυτών σε όλες τις ηλικίες είναι οι κρίσιμοι παράγοντες που επηρέασαν τις ραγδαίες αυτές μεταβολές. Τέλος, με μικρή εξαίρεση το 1928 στις αναπαραγωγικές ηλικίες, οι κατανομές ανάμεσα τους άνδρες και τις γυναίκες είναι κοντινές.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Διάγραμμα 5α: Ελλάδα, πιθανότητες θανάτου ανδρών (q_x) ανά πενταετείς ηλικιακές ομάδες (σε ημι-λογαριθμική κλίμακα, 1879-1957)

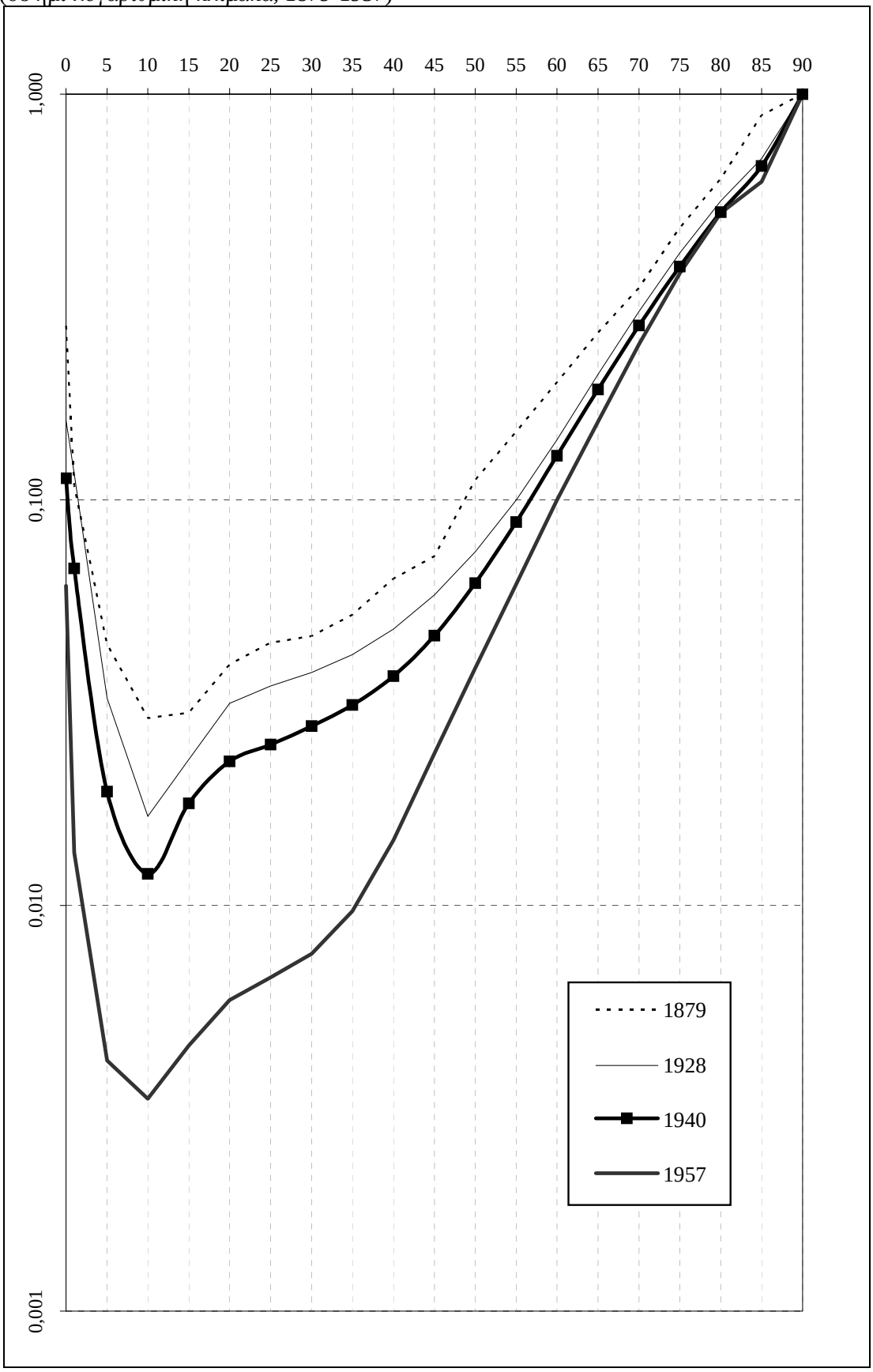

Πηγή: Μ. Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 1993, ΕΣΥΕ, 2004, ίδιοι υπολογισμοί 1991, 2001:ίδιοι υπολογισμοί, 1879-1981:q_x πηγών, e_x επανεκτιμημένα

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Διάγραμμα 5β: Ελλάδα, πιθανότητες θανάτου γυναικών (q_x) ανά πενταετείς ηλικιακές ομάδες (σε ημι-λογαριθμική κλίμακα, 1879-1957)

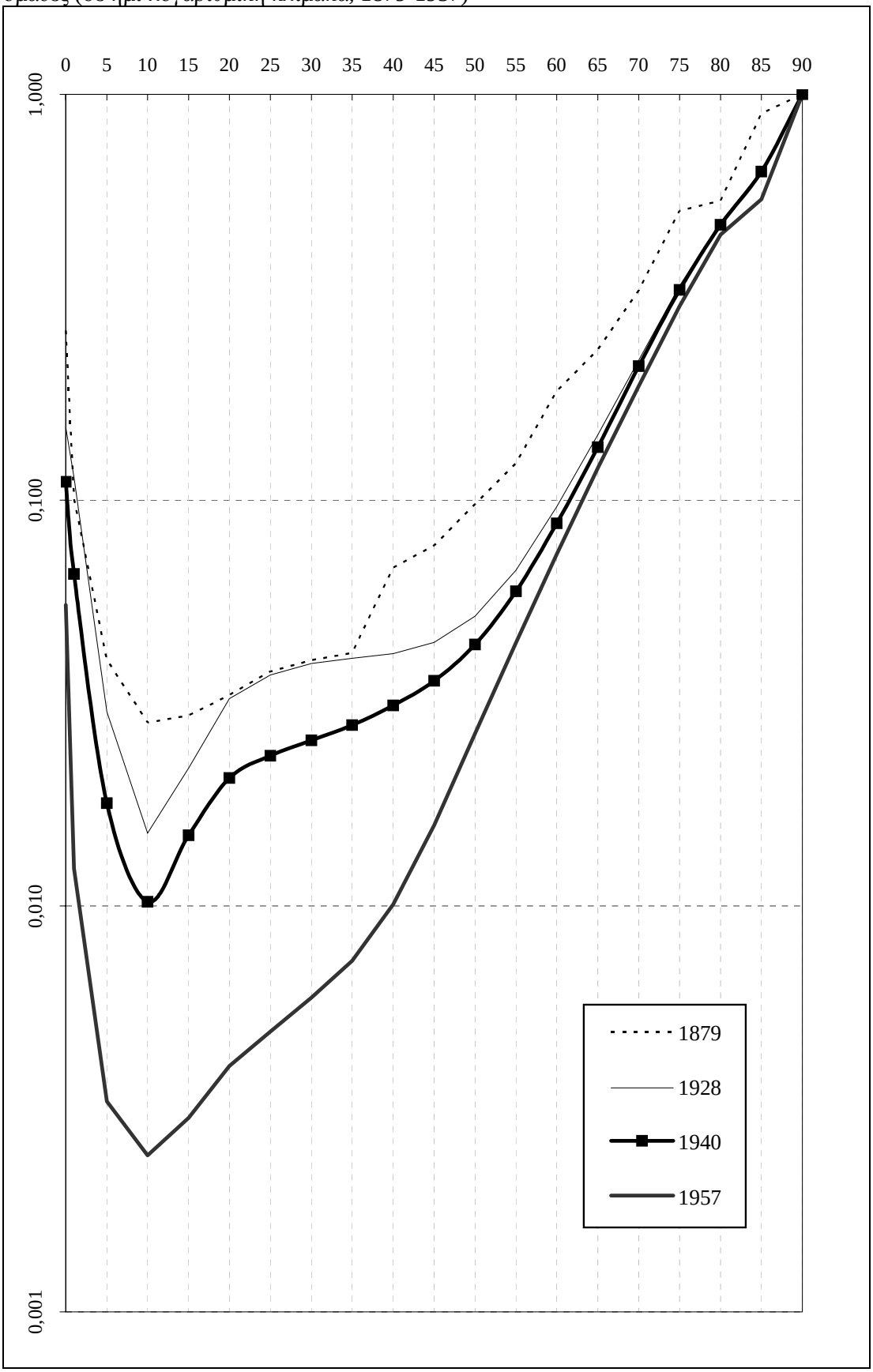

Πηγή: Μ. Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 1993, ΕΣΥΕ, 2004, ίδιοι υπολογισμοί 1991, 2001:ίδιοι υπολογισμοί, 1879-1981:q_x πηγών, e_x επανεκτιμημένα

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

2.4.3 Η εξέλιξη της θνησιμότητας μεταπολεμικά (1957-2001)

Μελετώντας την εξέλιξη των πιθανοτήτων θανάτου από το 1957 έως και το 2001 στα **Διαγράμματα 5γ** και **5δ**, παρατηρούμε ότι οι πρότερες τάσεις δεν ανατρέπονται, οι ρυθμοί όμως μεταβολής επιβραδύνονται σημαντικά: +2,60 μήνες κατ΄ έτος η αύξηση για τους άνδρες και +3,05 αντίστοιχα για τις γυναίκες. Ωστόσο, οι πιθανότητες θανάτου, καθώς αυξάνεται σταδιακά η αξιοπιστία των δεδομένων, αξίζει να διαχωριστούν σε βασικές ηλικιακές ομάδες:

Η ομάδα 0 – 14 ετών περιλαμβάνει δύο υπο-ομάδες: Η πρώτη εξ' αυτών αφορά στο πρώτο έτος ζωής και παρουσιάζεται αυξημένη και σημαίνουσα για την εξελικτική πορεία της θνησιμότητας σε σχέση με τις υπόλοιπες ομάδες ηλικιών και για τη μεταπολεμική περίοδο όπως και για το απώτερο παρελθόν. Τα διαγράμματα αποτυπώνουν σαφώς την ταχύτατη και ουσιαστική συρρίκνωση των πιθανοτήτων θανάτου των βρεφών και για τα δύο φύλα ακόμη και μέχρι το 2001 οπότε ο πολύ μικρός δείκτης της βρεφικής θνησιμότητας (5,12‰) αποκλείει τις θεαματικές μελλοντικές βελτιώσεις, αλλά όχι την ύπαρξη μικρών βημάτων περαιτέρω πτώσης. Στη δεύτερη υπο-ομάδα (1-14 ετών) η θνησιμότητα διαιρείται δια του 50 ανάμεσα στο 1957 και το 2001 και τείνει εν συνεχεία προοδευτικά να μηδενισθεί. Η βελτίωση των συνθηκών των σχετικών με τη γέννηση (προγεννητικός έλεγχος, περίθαλψη κατά τη γέννα, βελτιωμένες συνθήκες υγιεινής κ.λπ.) καθώς και η εξέλιξη της ιατρικής (διάδοση των εμβολίων, προληπτική παιδιατρική) διαδραμάτισαν τον κυριότερο ρόλο στη συρρίκνωση των πιθανοτήτων θνησιμότητας των δύο παραπάνω κατηγοριών.

Η δεύτερη μεγάλη ηλικιακή ομάδα για την οποία οι πιθανότητες θανάτου διαχωρίζονται είναι η κατηγορία των ενεργών οικονομικά ηλικιών 15-64 ετών για τους άνδρες αλλά και για τις γυναίκες, οι οποίες καταλήγουν στο δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα να συμμετέχουν σχεδόν ισότιμα πλέον στην παραγωγική διαδικασία. Η ομάδα αυτή μπορεί να υποδιαιρεθεί σε τρεις κατηγορίες: η πρώτη υπο-κατηγορία (15-25 ετών) συμπεριλαμβάνει την ώριμη εφηβική και μετα-εφηβική ηλικιακή ομάδα κατά την οποία τα άτομα που απαρτίζουν τον πληθυσμό εξέρχονται σταδιακά από το εκπαιδευτικό σύστημα και εισέρχονται στην αγορά εργασίας. Στην πρώτη αυτή υπο-ομάδα της ενεργής οικονομικά ζωής παρόλο που η μείωση των πιθανοτήτων θανάτου ήταν συνεχής από το 1957 έως το 1971, από το 1981 και μετά παρουσιάζεται έντονο το φαινόμενο (ιδιαίτερα για τα άτομα 20-24) ετών της ανδρικής υπερ-θνησιμότητας αλλά και της αύξησης των πιθανοτήτων θανάτου έπειτα από σχεδόν εκατό έτη βελτίωσης. Μικρότερη βεβαίως αύξηση των πιθανοτήτων θανάτου στην ηλικία 20-24 ετών εμφανίζεται και για τις γυναίκες οι οποίες 'κερδίζοντας' την ενεργή συμμετοχή τους στην οικονομική ζωή υπόκεινται και αυτές σε παρόμοιους με τους άνδρες κινδύνους. Πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι στην Ελλάδα είναι ιδιαίτερα αυξημένος ο αριθμός των αυτοκινητιστικών ατυχημάτων από οδηγούς των αυτών ηλικιών (που πλήττουν και τα δύο φύλα πλέον) (Α. Μαούνη, 2003, Κ. Τσίμπος κ.ά., 1990, 1994, Κ. Τσίμπος, 2003).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Η δεύτερη υπο-κατηγορία του δυνητικά ενεργού πληθυσμού αφορά τις ηλικιακές ομάδες 25-44 ετών, είκοσι δημιουργικά από οικονομική άποψη χρόνια στη σύγχρονη κοινωνική ζωή. Οι πιθανότητες θανάτου έχουν μειωθεί ταχύτατα στις τις ηλικίες αυτές (έχουν σχεδόν υποδιπλασιαστεί), με την πτώση τους να είναι σημαντικότερη για το γυναικείο φύλο. Από το 1971 και μετά οι πιθανότητες θανάτου των ηλικιών αυτών συρρικνώνονται ακόμη, αλλά με μειωμένο ρυθμό, γεγονός που υποδεικνύει ότι τα κέρδη για τις ηλικίες αυτές έχουν βασικά συντελεστεί στις προηγούμενες δεκαετίες, και τα περιθώρια για περαιτέρω βελτίωση ελαχιστοποιούνται. Το φαινόμενο αυτό επεκτείνεται και στην τελευταία δεκαετία πριν τη συνταξιοδότηση (45-64) έτη, η οποία αποτελεί και την τρίτη ηλικιακή υπο-ομάδα της οικονομικά ενεργούς ζωής, με έμφαση στις ηλικίες 45-59 ετών για τις οποίες διαπιστώνεται η περιορισμένη μείωση των πιθανοτήτων θανάτου από το 1971 και μετά.

Αντιθέτως, σημαντική βελτίωση παρουσιάζει η ηλικιακή ομάδα 60-64 ετών η οποία απεικονίζει το σχετικά σύγχρονο φαινόμενο της συρρίκνωσης της θνησιμότητας των ανώτερων ηλικιακών τάξεων. Σε αντίθεση λοιπόν με την σχετικά αργή πτώση των πιθανοτήτων θανάτου για τις ίδιες ηλικιακές ομάδες πριν το 1957 (ταχύτητες βελτίωσης 13,8 ημέρες κατά έτος για τους άνδρες και 19,5 για τις γυναίκες), παρατηρούνται μεγαλύτερες ταχύτητες στην επόμενη υπό εξέταση περίοδο (24,5 μέρες βελτίωση κατ΄ έτος για τους άνδρες και 30,3 για τις γυναίκες των 65 ετών και άνω).

Επαναλαμβάνοντας περιληπτικά τα ευρήματα της εξέλιξης των πιθανοτήτων θανάτου μεταπολεμικά στην Ελλάδα, κατ΄ αρχάς παρατηρούμε ότι εξακολουθεί η αύξηση στο μέσο όρο ζωής χωρίς όμως να εμφανίζει τα θεαματικά βήματα της προηγούμενης (προ του 1957) περιόδου. Η συγκεκριμένη επιτάχυνση συνάδει με τα αποτελέσματα της ανάλυσής μας για τη συμμετοχή των ηλικιακών ομάδων στα κέρδη της μέσης προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση.

Η βρεφική θνησιμότητα συνεχίζει να μειώνεται έως και το 2001 διαδραματίζοντας όμως μικρότερο ρόλο την τελευταία εικοσαετία καθώς οι χαμηλές τιμές της περιορίζουν αρκετά τα περαιτέρω περιθώρια βελτίωσής της. Ταυτόχρονα, η νεανική ομάδα (1-14 ετών) σχεδόν μηδενίζει τη θνησιμότητά της έως το 2001. Οι παραγωγικές ηλικίες δεν φαίνεται να μεταβάλουν πολύ έντονα τα προσδόκιμα ζωής τους εκτός από μια χειροτέρευση που παρουσιάζεται στην ομάδα 20-24 ετών λόγω των αυξημένων αυτοκινητιστικών ατυχημάτων. Η ομάδα η οποία φαίνεται να κερδίζει έδαφος, ειδικότερα στα είκοσι έτη πριν το 2001 είναι οι ηλικιωμένοι των 65 ετών και άνω, οι οποίοι φαίνεται ότι κερδίζουν σιγά αλλά σταθερά σημαντική διόγκωση στην ‘ελπίδα’ επιβίωσής τους με όλο και μεγαλύτερους ρυθμούς.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Διάγραμμα 5γ: Ελλάδα, πιθανότητες θανάτου ανδρών (q_x) ανά πενταετείς ηλικιακές ομάδες (σε ημι-λογαριθμική κλίμακα, 1957-2001)

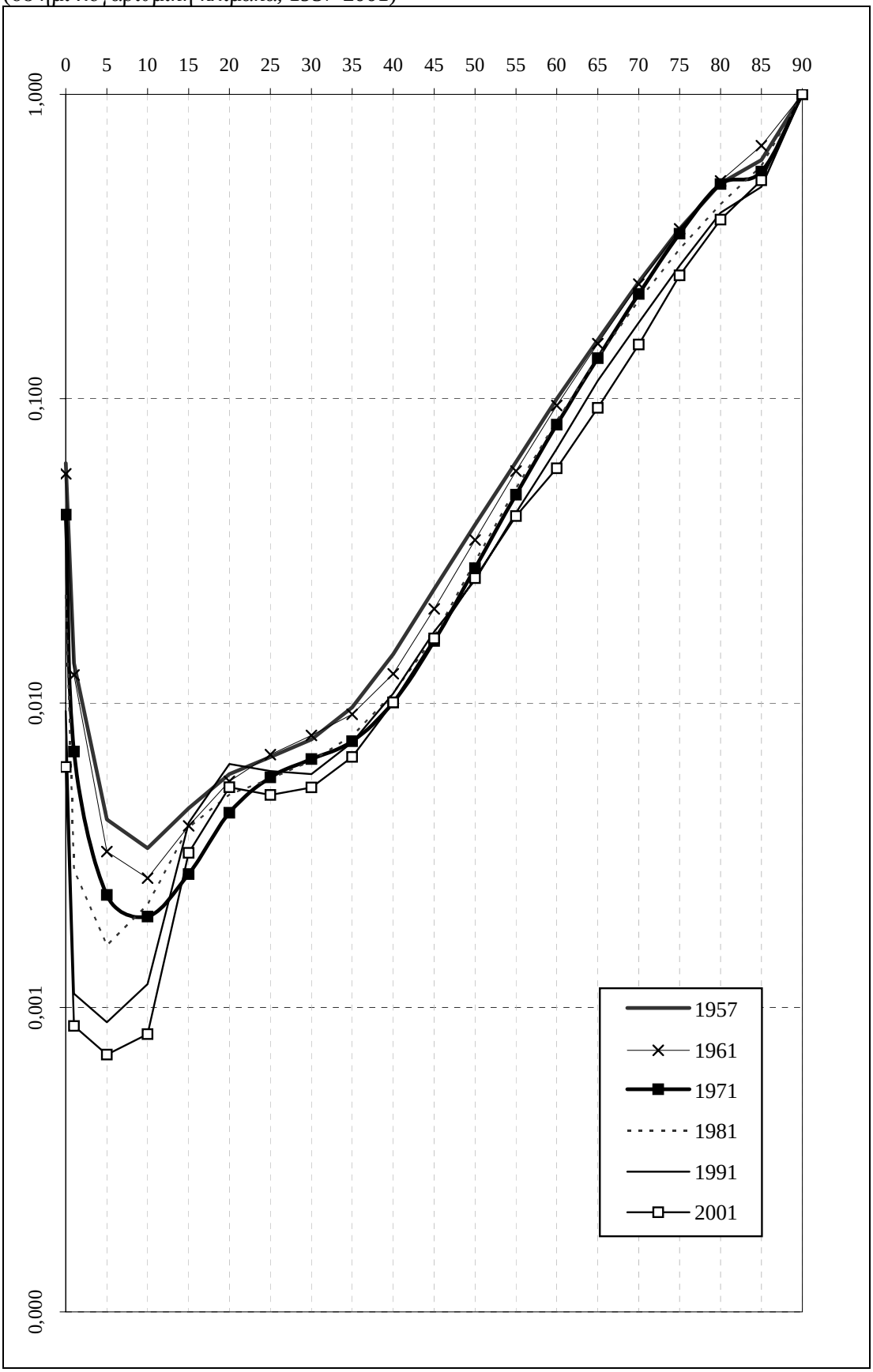

Πηγή: Μ. Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 1993, ΕΣΥΕ, 2004, ίδιοι υπολογισμοί.
1991, 2001:ίδιοι υπολογισμοί, 1879-1981:q_x πηγών, e_x επανεκτιμημένα.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Διάγραμμα 5δ: Ελλάδα, πιθανότητες θανάτου γυναικών (q_x) ανά πενταετείς ηλικιακές ομάδες (σε ημι-λογαριθμική κλίμακα, 1957-2001)

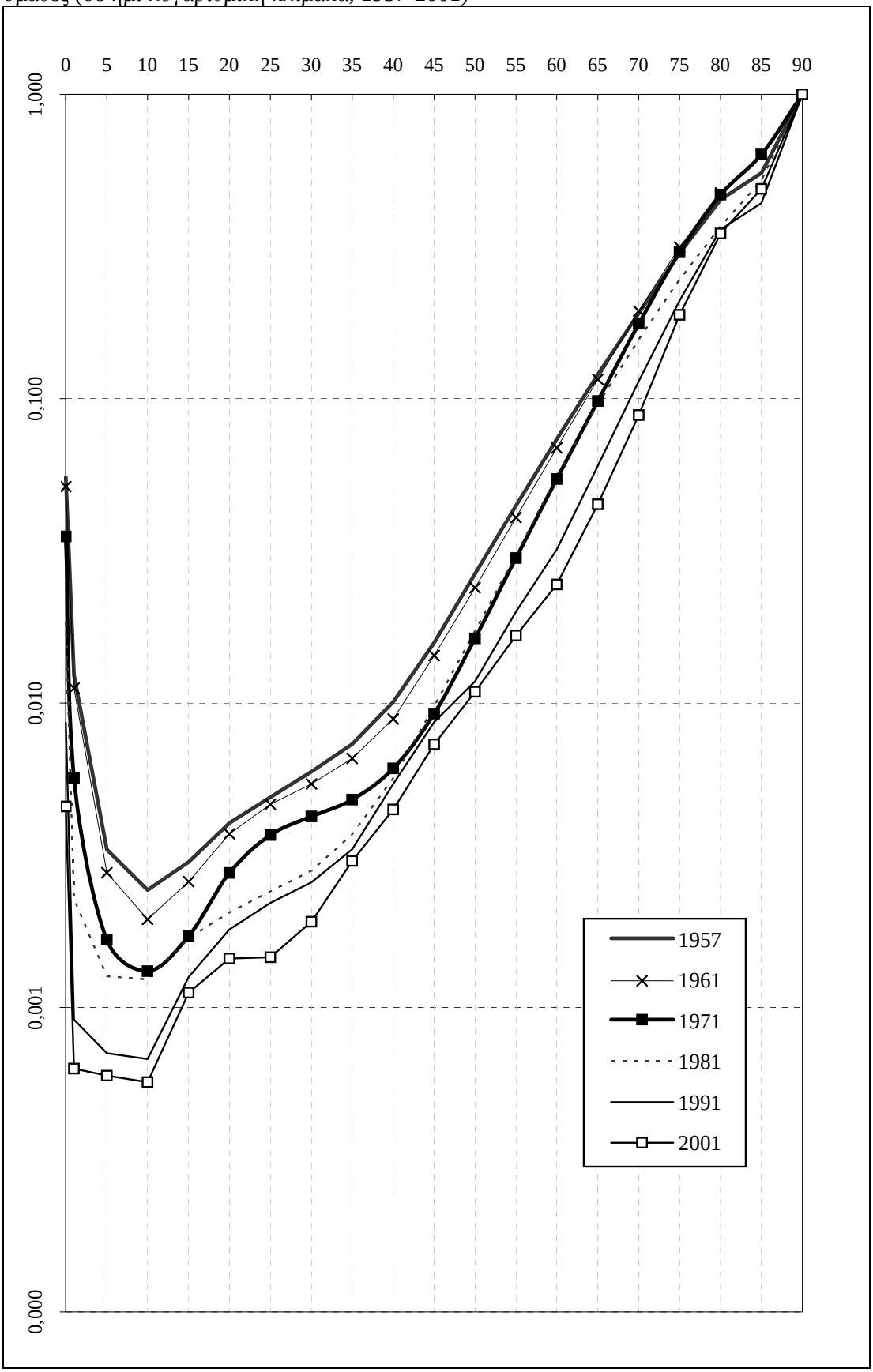

Πηγή: Μ. Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 1993, ΕΣΥΕ, 2004, ίδιοι υπολογισμοί.
1991, 2001:ίδιοι υπολογισμοί, 1879-1981:q_x πηγών, e_x επανεκτιμημένα.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

2.4.4 Η ανδρική υπερ-θνησιμότητα (1879-57, 1957-2001)

Στα **Διαγράμματα 6α** και **6β** παρουσιάζεται διαχρονικά η διαφοροποίηση των πιθανοτήτων θανάτου ως προς το φύλο. Τα διαγράμματα αποτυπώνουν σαφώς τον τρόπο με τον οποίο εξελίσσεται και αυξάνεται η υπεροχή στην επιβίωση των γυναικών με την πάροδο του χρόνου, για να ακολουθήσει τα διεθνή πρότυπα του ανεπτυγμένου κόσμου (WHO, 2001:11). Όπου η τιμή της αναλογίας είναι χαμηλότερη από το 1 οι πιθανότητες θανάτου των ανδρών είναι μικρότερες από αυτές των γυναικών. Αυτό συμβαίνει κυρίως στα τέλη του 19ου και αρχές του 20ου αιώνα, ενώ όσο προχωρά ο χρόνος -με αποκορύφωμα την θνησιμότητα στα 20 έτη το 2001-, οι πιθανότητες θανάτου των ανδρών είναι κατά πολύ υψηλότερες από των γυναικών, γεγονός στο οποίο αποδίδεται και η αύξηση της διαφοράς ανάμεσα στην προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση μεταξύ των δύο φύλων.

Στο **Διάγραμμα 6α**, όπου απεικονίζονται οι πιθανότητες θανάτου πριν το 1957 διακρίνεται καθαρά η έλλειψη αξιοπιστίας των δεδομένων. Οι καμπύλες του 1879 είναι και οι περισσότερο αμφισβητήσιμες, ενώ οι υπόλοιπες (1928, 1940 και 1957) έχουν πιο ομαλή κατανομή. Δεκαεπτά έτη μετά το 1940 και την επόμενη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, η ανδρική υπερ-θνησιμότητα αρχίζει να καταγράφεται και να οπτικοποιείται καλύτερα για όλη τη διάρκεια της ζωής με εξαίρεση τις πολύ μικρές (κάτω των 5) και τις πολύ μεγάλες ηλικίες (άνω των 79 ετών). Παρατηρούμε δε ότι υπάρχουν ορισμένες διακυμάνσεις με δύο ανώτατες τιμές στις ηλικίες 15-19 ετών και 45-49 ετών και κατώτατες στα 30-34 χρόνια.

Ωστόσο, η τάξη μεγέθους της αναλογίας ανάμεσα στην ανδρική και γυναικεία θνησιμότητα θα ξεφύγει από το ανώτατο όριο του 0,5 άνω της μονάδας από το 1971 για να εκτοξευθεί το 1981, 1991 και 2001, χωρίς όμως να υπάρχει ομοιομορφία στην κατανομή της (βλ. **Διάγραμμα 6β**). Έτσι, διαπιστώνουμε ότι η ανδρική υπερ-θνησιμότητα αυξάνει σημαντικά, κυρίως στην ηλικία 20-24 ετών από το 1971 έως και το 2001, με αποκορύφωμα την τελευταία χρονιά όπου η ανδρική θνησιμότητα εμφανίζεται έως και 3,5 φορές μεγαλύτερη από αυτήν των γυναικών. Παράλληλα, από το 1971 και μετά παρουσιάζεται ταυτοχρόνως μια υπεροχή στην ανδρική υπερ-θνησιμότητα στις ώριμες ηλικίες με αποκορύφωση το 2001 τις ηλικιακές ομάδες άνω των 50 ετών και έως τα 60 (ένα εύρημα που έχει εντοπιστεί και από τον Β. Βαλαώρα για το 1971-75 στο ΕΣΥΕ,1980:65).

Η έξαρση της ανδρικής υπερ-θνησιμότητας των 20-24 ετών όπως προαναφέρθηκε ερμηνεύεται κυρίως από τα αυτοκινητιστικά ατυχήματα τα οποία έχουν ιδιαίτερη έξαρση στη χώρα μας. Ωστόσο, παραμένει υπό διερεύνηση η έξαρση από το 1981 για τις ηλικίες 50-59 ετών της ανδρικής υπερ-θνησιμότητας.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Από τη βιβλιογραφία προκύπτει ότι μεγάλο ποσοστό της ανδρικής υπερ-θνησιμότητας στις ηλικίες αυτές πιθανόν να είναι πρόσκαιρο και να οφείλεται σε καρδιοαγγειακά νοσήματα εφόσον παρόμοια φαινόμενα έχουν παρουσιαστεί στο παρελθόν και σε άλλες ανεπτυγμένες χώρες (J. Vallin κ.ά., 2001:76) [104].

Το 2001 λοιπόν, η ανδρική υπερ-θνησιμότητα στην Ελλάδα φαίνεται ότι έχει φτάσει σε πολύ υψηλό επίπεδο. Η μεγάλη διόγκωση στις παραγωγικές ηλικίες και ιδιαίτερα στις ηλικίες των 20-24 ετών απεικονίστηκε με τον πιο παραστατικό τρόπο το 1981. Η διαφορά διογκώθηκε σημαντικά από το 1981 στο 1991 τόσο στις ηλικίες 20-24 ετών, όσο και στις ηλικίες 45-64 ετών για πρώτη φορά. Η αύξηση της διαφοράς από το 1991-2001 επικεντρώθηκε όχι τόσο στην ηλικία των 20-24 ετών αλλά στις ηλικίες 45-64 ετών (με αιχμή τα 50-59 έτη). Παρατηρούμε δηλαδή, μια συγκράτηση των θανάτων στις νεαρότερες ηλικίες των 20-24 ετών, πιθανόν αποτέλεσμα των μέτρων πολιτικής κατά των τροχαίων ατυχημάτων, αλλά και μια αμφιβόλου εξέλιξης έξαρση της ανδρικής υπερ-θνησιμότητας στις μεγαλύτερες ηλικίες (50-59 ετών).

Οι καμπύλες της ανδρικής υπερ-θνησιμότητας αναδεικνύουν δύο γεγονότα: αφενός το πρόβλημα της καταγραφής των δεδομένων για το πρώτο υπό εξέταση χρονικό διάστημα, αφετέρου την τεράστια κατά περίπτωση αύξηση της ανδρικής υπερ-θνησιμότητας ιδιαίτερα στην τελευταία εικοσαετία. Στις ηλικιακές ομάδες 20-24 ετών και 50-59 ετών διαφαίνονται έντονες διαφοροποιήσεις ανάμεσα στη θνησιμότητα των δύο φύλων με την ανδρική ‘υπεροχή’ να είναι ιδιαίτερα σημαντική. Τα αυτοκινητιστικά ατυχήματα για τη μία ομάδα ηλικιών αλλά και τα καρδιοαγγειακά νοσήματα για τη δεύτερη φέρονται ως υπεύθυνα – ελπίζοντας περιστασιακά – για την κατάσταση αυτήν. Τέλος, είναι προφανές ότι η ‘βύθιση’ που παρουσιάζεται στην ηλικία 85-89 ετών το 1971 οφείλεται σε σφάλμα το οποίο έπειτα από διερεύνηση εντοπίστηκε στα q_x των πηγών.

[104] ‘…Περιοδική έξαρση στη Γαλλία της Θνησιμότητας των ανδρών ηλικίας 60-70 χρόνων παρουσιάστηκε την περίοδο 1950-65…’, ‘…Στην Ιταλία, οι εξελίξεις στη θνησιμότητα είναι κυρίως συγκρίσιμες με εκείνες στη Γαλλία όσον αφορά τις γυναίκες και πιο κοντά σ΄ εκείνες τις Γερμανίας όσον αφορά τους άνδρες με μια αξιοσημείωτη έξαρση της θνησιμότητας των ανδρών 60-70 ετών, μεταξύ 1950-65…’.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Διάγραμμα 6α: Ελλάδα, λόγος πιθανοτήτων (${}_nq_x$) θανάτων ανδρών/γυναικών (%) σε διαδοχικές χρονικές τομές (ανδρική 'υπερ-θνησιμότητα', 1879-1957)

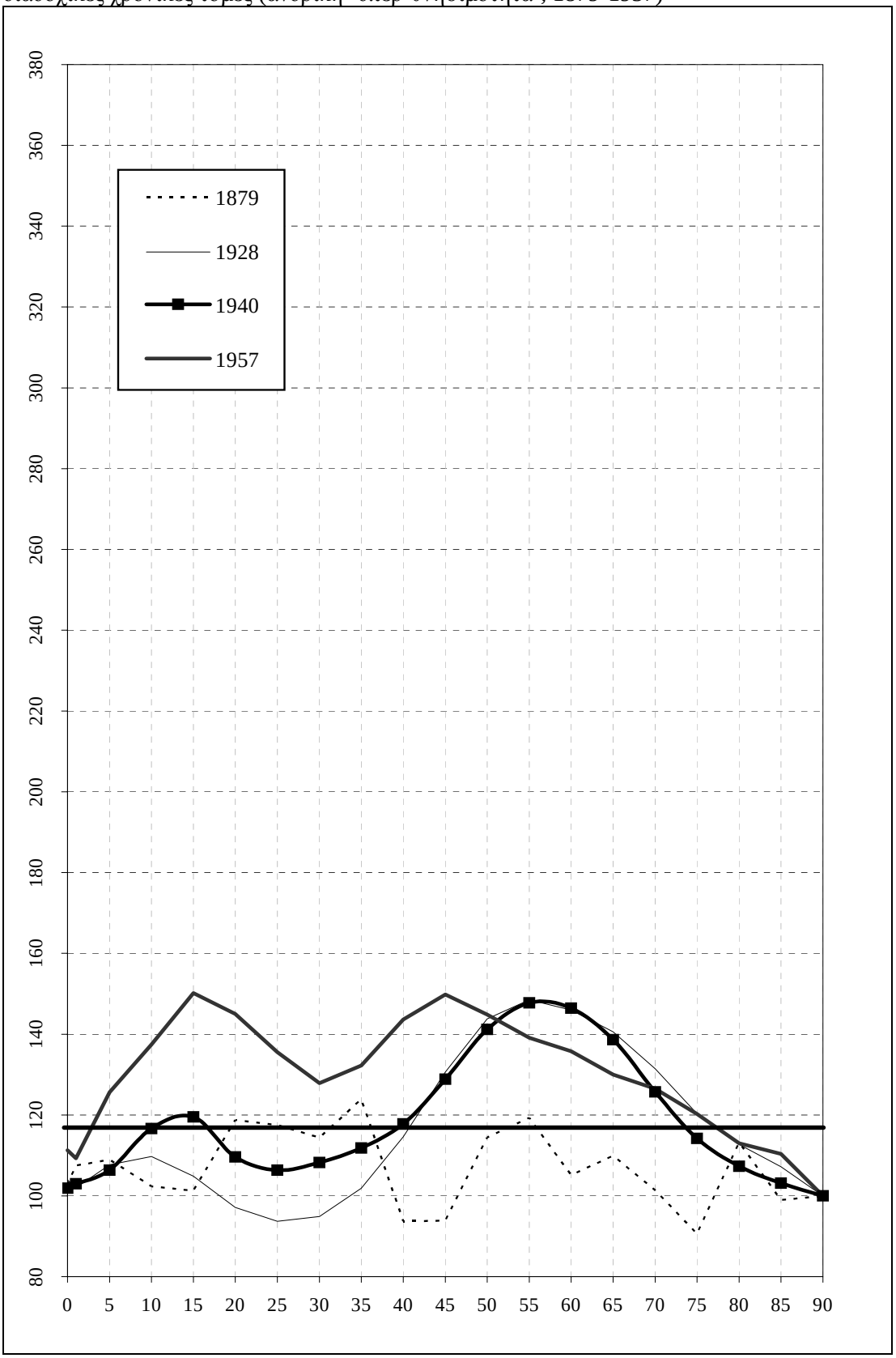

Πηγή: Μ. Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 1993, ΕΣΥΕ, 2004, ίδιοι υπολογισμοί 1991, 2001:ίδιοι υπολογισμοί, 1879-1981:q_x πηγών, e_x επανεκτιμημένα

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Διάγραμμα 6β: Ελλάδα, λόγος πιθανοτήτων (${}_nq_x$) θανάτων ανδρών/γυναικών (%) σε διαδοχικές χρονικές τομές (ανδρική 'υπερ-θνησιμότητα', 1957-2001)

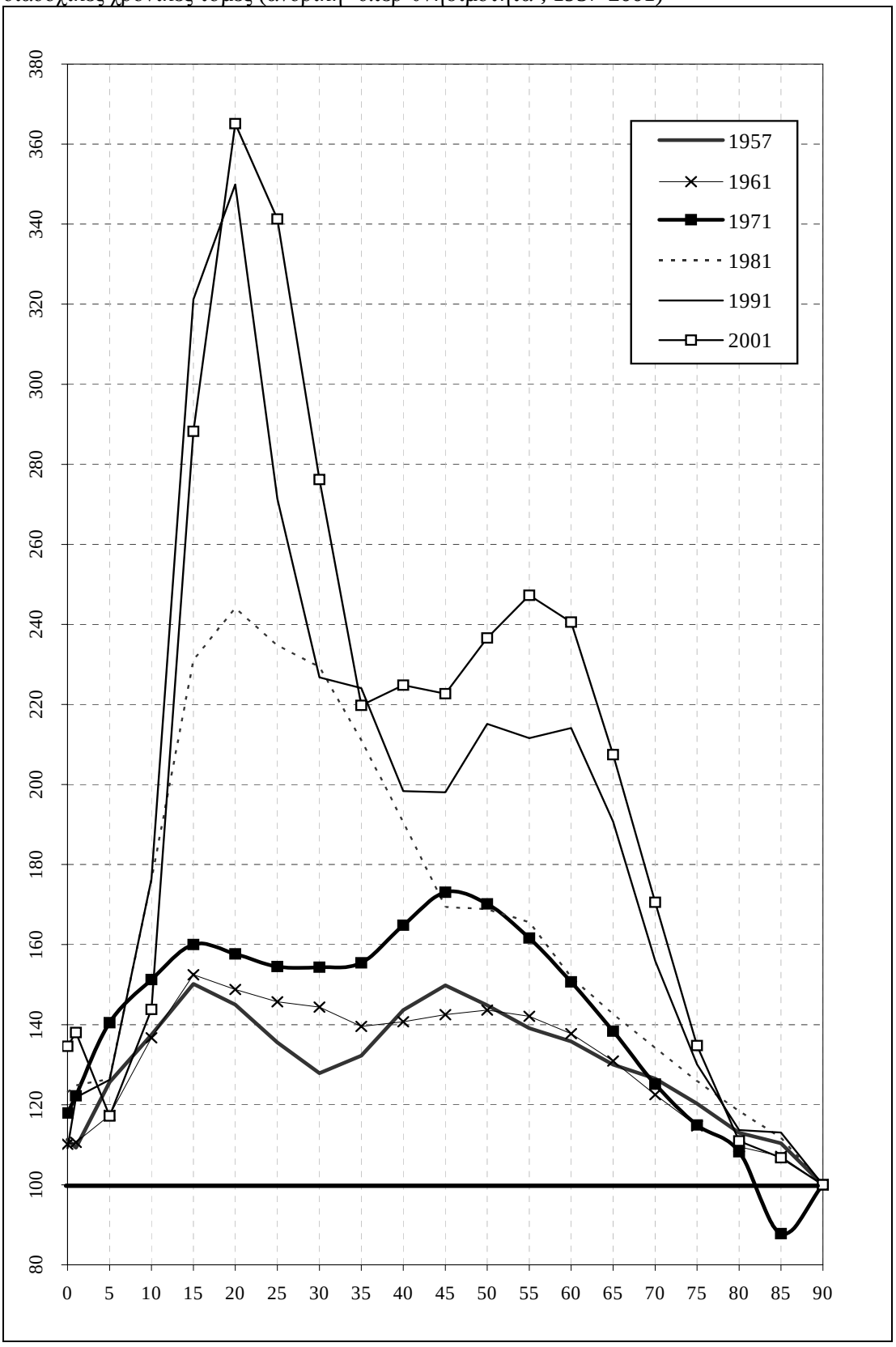

Πηγή: Μ. Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 1993, ΕΣΥΕ, 2004, ίδιοι υπολογισμοί
1991, 2001:ίδιοι υπολογισμοί, 1879-1981:q_x πηγών, e_x επανεκτιμημένα

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

2.4.5 Η συμμετοχή των ηλικιακών ομάδων στα κέρδη της μέσης προσδοκώμενης ζωής ανά φύλο

Ένα πολύ ενδιαφέρον θέμα αποτελεί η διερεύνηση της μεταβολής στη μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση ως προς τα συστατικά της στοιχεία, τις ηλικιακές ομάδες. Το ερώτημα που προκύπτει μπορεί να διατυπωθεί ως εξής: σε ποιες ηλικιακές ομάδες οφείλεται η βελτίωση της μέσης προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση; Από τη δεκαετία του 1980 αναπτύχθηκε αυτός ο προβληματισμός (E. M. Andreev κ.ά., 2002) ο οποίος μπορεί να εκφραστεί και με διαφορετικό τρόπο: σε ποιες ηλικιακές ομάδες οφείλεται η διαφορά στο μέσο προσδόκιμο ζωής δύο πληθυσμών; Διάφορες μεθοδολογικές προτάσεις διατυπώθηκαν για τον τρόπο αυτής της αποδόμησης (E. Arriaga, 1984, P. Das Gupta, 1994, P. Das Gupta, 1999, J.H. Pollard, 1982, Pollard, 1988, R. Pressat, 1985, V.M. Shkolnikov κ.ά., 2001, Canudas Romo, 2003, J.W. Vaupel και Vl. Canudas Romo, 2000, 2002a, 2000b).

Οι J.W. Vaupel και Vl. Canudas Romo πρότειναν στο 'Decomposing Demographic Change into Direct vs Compositional Components', *Demographic Research*, Vol. 7:1-14, μια νέα πρωτοποριακή μέθοδο για την ανάλυση αυτή. Δυστυχώς όμως για μια ακόμη φορά το τείχος των προβληματικών δεδομένων βρέθηκε μπροστά μας καθότι η μέθοδος αυτή απαιτεί ακριβή στοιχεία κατά μονοετείς ηλικιακές ομάδες και συνεπώς δεν ήταν δυνατόν να εφαρμοστεί στα Ελληνικά δεδομένα (γεγονός που αποδείχτηκε έπειτα από επίπονη προσπάθεια υπολογισμών και επικοινωνία με τους συγγραφείς). Έτσι, καταφύγαμε στην κλασσική μέθοδο που πρότεινε πρώτος ο Pollard (E.M. Adreev κ.ά., 2002, J.H. Pollard, 1982, R. Pressat, 1985) της 'σταδιακής αντικατάστασης' όπως δύναται να ονομαστεί. Η μέθοδος αυτή περιγράφεται αναλυτικά στη συνέχεια, και η λογική της μπορεί να συνοψιστεί στο εξής: αν αντικαταστήσουμε σταδιακά τους συντελεστές θνησιμότητας κατά ηλικιακή ομάδα από έναν πίνακα θνησιμότητας α σε έναν πίνακα θνησιμότητας β, η κάθε αντικατάσταση θα μας δίνει και το ποσοστό συμμετοχής της ηλικιακής ομάδας αυτής στη διαμόρφωση του e_0 του πίνακα β:

Ας υποθέσουμε ότι έχουμε δύο υπολογισμούς της μέσης προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση $e_0^1 = e_0(M^1)$ και $e_0^2 = e_0(M^2)$ οι οποίοι προέρχονται μέσω των συμβατικών πινάκων επιβίωσης από δύο ανύσματα ειδικών συντελεστών θνησιμότητας $M^1 = \| m_x^1 \|$ και $M^2 = \| m_x^2 \|$, όπου x=0,1,5,9,…ω.

Η μετάβαση από τη μέση προσδοκώμενη ζωή e_0^1 στην e_0^2 αντιστοιχεί σε έναν μετασχηματισμό του ανύσματος M^1 σε M^2. Αυτός ο μετασχηματισμός μπορεί να υλοποιηθεί με *σταδιακή αντικατάσταση* ηλικία με ηλικία των στοιχείων του πρώτου ανύσματος από τα αντίστοιχα στοιχεία του δεύτερου ανύσματος.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Αν M^x το άνυσμα, το οποίο αποτελείται από τα συστατικά του στοιχεία τους ρυθμούς θνησιμότητας ${}_1M_y^2$ στις ηλικίες $y < x$ και ${}_1M_y^1$ για τις ηλικίες $y \geq x$. Η διαφορά $\delta_{0,x}^{2-1} = e_0(M^x) - e_0^1$ είναι η συνεισφορά των ηλικιών $y < x$ στη συνολική διαφορά $e_0^2 - e_0^1$. Χρησιμοποιώντας τους ορισμούς των τυπικών πινάκων επιβίωσης (R. Pressat, 1980:107-152), μπορεί η διαφορά αυτή να αναπαρασταθεί ως εξής:

$$\delta_{0,x}^{2-1} = e_0(M^x) - e_0^1 = (L_{0,x}^2 - L_{0,x}^1) + (l_x^2 - l_x^1) \cdot e_x^1 \qquad (1)$$

Όπου $L_{0,x} = \int_0^x l(t)dt$. Ο πρώτος προσθετικός όρος στην (1) είναι το μήκος ζωής που κερδίζεται όταν γίνει η αντικατάσταση 1→2 για τις μικρότερες από x ηλικίες, ο δεύτερος προσθετικός όρος είναι η επίδραση της 1→2 αντικατάστασης των κάτω από την x ηλικιών, στην προσδοκώμενη ζωή μετά την ηλικία x.

Η συνεισφορά του συστατικού διαστήματος [x, x+1[105]] μπορεί να εκφραστεί ως εξής:

$$\delta_x^{2-1} = \delta_{0,\chi+1}^{2-1} - \delta_{0,\chi}^{2-1} = e_0(M^{x+1}) - e_0(M^x) \qquad (2)$$

Αυτός ο τύπος αποτελεί μια μορφή ενός γενικότερου αλγόριθμου σταδιακής αντικατάστασης για μια μονοδιάστατη αποδόμηση των μεταβολών ανάμεσα σε δύο αθροιστικά κατά ηλικία μέτρα.

Αντικαθιστώντας την (2) στην (1), έχουμε:

$$\delta_{0,x}^{2-1} = l_x^2(e_x^2 - e_x^1) - l_{x+1}^2(e_{x+1}^2 - e_{x+1}^1) \qquad (3)$$

Έτσι, η συνολική διαφορά ανάμεσα σε δύο υπολογισμούς της μέσης προσδοκόμενης ζωής στη γέννηση είναι

$$(e_0^2 - e_0^1) = \sum_{x=0}^{\omega} \delta_x^{2-1} \qquad (4\alpha)$$

Όπου $l_{\omega+1}$ και $e_{\omega+1}$ θεωρούνται ίσα με το 0.

Ομοίως, κανείς μπορεί να αποδομήσει τη διαφορά 2→1 αντί για την 1→2 ως εξής:

[105] Για λόγους απλότητας οι τύποι αναφέρονται σε πλήρεις (μονοετών ηλικιακών ομάδων) πίνακες επιβίωσης, ωστόσο στην εφαρμογή μας εύκολα μεταπηδήσαμε στους συνεπτυγμένους.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

$$(e_0^1 - e_0^2) = \sum_{x=0}^{\omega} \delta_x^{1-2} = \sum_{x=0}^{\omega} [l_x^1 (e_x^1 - e_x^2) - l_{x+1}^1 (e_{x+1}^1 - e_{x+1}^2)] \qquad (4\beta)$$

Ωστόσο, οι συνιστώσα δ_χ^{2-1} δεν ταυτίζεται με την $-\delta_\chi^{1-2}$ γεγονός που επισημαίνουν οι συγγραφείς (E. M. Andreev κ.ά., 2002, R. Pressat, 1985) και το οποίο οφείλουμε να το αντιμετωπίσουμε. Η δική μας επιλογή ήταν να ακολουθήσουμε τη λογική σειρά των ηλικιών από τη μικρότερη έως τη μεγαλύτερη, να υπολογίσουμε τις αντικαταστάσεις και με τις δύο κατευθύνσεις και να χρησιμοποιήσουμε ως τελικό τους αποτέλεσμα το μέσο όρο τους.

Ακολούθως παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των υπολογισμών[106] για τους πίνακες θνησιμότητας της Ελλάδας, όπως αυτοί εξελίχθηκαν στη διάρκεια του χρόνου. Στα **Διαγράμματα 7α,β** και **8α,β** καθώς και στον **Πίνακα 3,** παρουσιάζονται αναλυτικά τα ποσοστά συμμετοχής των ηλικιακών ομάδων στην e_0 και πως αυτά διαμόρφωσαν τις μεταβολές της κάθε φορά. Τα συμπεράσματα που απορρέουν είναι άκρως ενδιαφέροντα καθώς επιβεβαιώνουν και ταυτόχρονα προεκτείνουν την ανάγνωση της κατανομής των ${}_5q_x$ όσον αφορά τη σημασία των επί μέρους ηλικιακών ομάδων στην εξέλιξη της θνησιμότητας στη χώρα μας.

Από την εξέταση των **Διαγραμμάτων 7α** και **7β,** τα οποία αφορούν τη συνολική ποσοστιαία συμβολή των ηλικιακών ομάδων διαχρονικά, στη βελτίωση της θνησιμότητας, επιβεβαιώνεται αρχικά ότι τα κέρδη στη ζωή μετακινήθηκαν στην ηλικιακή πυραμίδα από τις νεότερες προς τις γεροντότερες ομάδες (ΕΣΥΕ, 1980:67). Επιπλέον, τονίζεται η συνεισφορά της βρεφικής θνησιμότητας στην γενικότερη καλυτέρευση του προσδόκιμου ζωής στη χώρα μας η οποία στο σύνολο του χρόνου από το 1879 έως το 2001 (δηλαδή περίπου 120 έτη) φτάνει σχεδόν το 40% τόσο για τους άνδρες, όσο και για τις γυναίκες (ΕΣΥΕ, 1980:69). Παρατηρώντας δε προσεκτικά τα σχετικά διαγράμματα, αλλά και τους **Πίνακες 3α** και **3β**, επισημαίνεται η σταδιακή αύξηση διαχρονικά του ειδικού βάρους της ηλικίας των 65 ετών και άνω στα κέρδη ζωής, ενώ οι ενδιάμεσες ηλικίες εξακολουθούν να συμμετέχουν στην πρόοδο αν και με ελαφρώς μειούμενο βήμα. Δεν πρέπει ωστόσο να παραγνωρίζεται το γεγονός ότι οι διαφορές αυτές αφορούν μεγάλα χρονικά διαστήματα και υποκρύπτουν τις διαφοροποιήσεις που δύνανται να υπάρχουν ανάμεσα στην κάθε υπό εξέταση υπο-περίοδο.

[106] Η ακρίβεια των υπολογισμών μας ελέγχθηκε μέσω της σύγκρισής τους με τους υπολογισμούς των Μ. Παπαδάκη και Κ. Τσίμπου, 2005, σελ. 127, όπου με τη χρήση των ίδιων εισροών δεδομένων φτάσαμε σε όμοια αποτελέσματα.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 3α: Ελλάδα, άνδρες, ποσοστό (%) συμμετοχής των ηλικιακών ομάδων στη βελτίωση της μέσης προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση, Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών

Ηλικίες	Δ 1879-2001	Δ 1928-2001	Δ 1940-2001	Δ 1957-2001	Δ 1961-2001	Δ 1971-2001	Δ 1981-2001	Δ 1991-2001
0	41,09	31,50	31,49	42,43	42,93	45,98	32,20	17,82
1	14,22	22,12	18,33	9,11	9,21	7,44	3,45	1,64
5	5,13	5,41	4,57	2,32	1,90	1,89	1,62	0,96
10	3,02	2,45	2,54	1,57	1,27	1,25	2,04	1,73
15	2,60	2,80	3,06	0,74	0,46	-0,47	1,68	3,45
20	3,00	3,39	3,31	0,29	0,14	-0,84	0,50	3,94
25	3,11	3,45	3,42	0,79	0,94	0,57	0,42	3,49
30	2,83	3,32	3,42	0,98	1,20	0,91	-0,04	1,74
35	2,74	3,15	3,29	1,14	1,05	0,54	0,87	2,14
40	2,79	2,96	3,10	1,45	0,88	-0,01	0,15	1,72
45	2,44	2,78	2,96	2,07	1,28	-0,15	0,11	1,84
50	3,08	2,67	3,01	3,00	2,26	0,82	1,83	-0,71
55	3,04	2,59	3,13	3,98	3,56	2,41	6,82	1,54
60	2,99	2,80	3,59	6,11	6,01	6,07	11,93	10,99
65	2,68	2,82	3,62	7,01	7,30	8,44	12,67	19,18
70	2,04	2,51	3,20	7,12	7,59	9,77	12,57	17,51
75	1,55	1,76	2,13	5,42	5,98	8,50	8,44	8,27
80	0,92	1,04	1,22	3,48	4,07	6,18	6,58	5,27
85	0,73	0,49	0,59	0,98	1,96	0,70	-3,85	-2,50
Διαφορά (σε έτη)	***39,77***	***30,84***	***22,90***	***9,51***	***8,62***	***5,73***	***2,84***	***1,38***

Πίνακας 3β: Ελλάδα, γυναίκες, ποσοστό συμμετοχής των ηλικιακών ομάδων στη βελτίωση της μέσης προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση, Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών

Ηλικίες	Δ 1879-2001	Δ 1928-2001	Δ 1940-2001	Δ 1957-2001	Δ 1961-2001	Δ 1971-2001	Δ 1981-2001	Δ 1991-2001
0	*38,97*	*29,85*	*30,26*	*34,78*	*34,07*	*32,39*	*24,77*	*22,46*
1	12,83	21,30	17,28	7,61	7,26	5,06	2,63	1,51
5	4,58	4,95	4,19	1,64	1,40	1,01	1,34	0,56
10	2,91	2,24	2,16	1,05	0,82	0,66	0,87	0,51
15	2,71	2,93	2,84	0,98	0,81	0,48	0,99	0,61
20	2,74	4,01	3,61	1,24	1,15	0,98	1,13	1,42
25	2,82	4,17	3,75	1,50	1,47	1,51	1,15	2,72
30	2,64	3,95	3,62	1,59	1,47	1,43	1,29	2,20
35	2,35	3,51	3,38	1,51	1,32	0,98	1,27	0,84
40	3,33	3,05	3,19	1,74	1,44	0,79	1,33	2,52
45	3,09	2,61	2,94	2,28	1,99	0,81	2,31	3,12
50	3,18	2,42	2,88	3,58	3,16	1,95	3,47	1,80
55	3,13	2,45	3,07	5,27	4,82	3,96	6,11	5,50
60	3,71	2,77	3,58	7,39	7,09	7,14	10,70	9,99
65	3,24	2,95	3,89	8,66	8,64	9,74	12,65	15,97
70	2,90	2,85	3,92	8,55	9,26	11,61	15,03	20,04
75	2,83	2,17	2,97	6,29	7,39	10,09	12,00	11,69
80	0,95	1,19	1,61	3,45	4,31	6,21	5,95	3,44
85	1,08	0,62	0,86	0,89	2,13	3,21	-4,98	-6,88
Διαφορά (σε έτη)	***43,28***	***33,44***	***25,14***	***11,21***	***10,62***	***7,42***	***3,21***	***1,45***

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Διάγραμμα 7α: Ελλάδα, άνδρες, % συμμετοχή των ηλικιακών ομάδων στη βελτίωση της μέσης προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση, 1879-2001

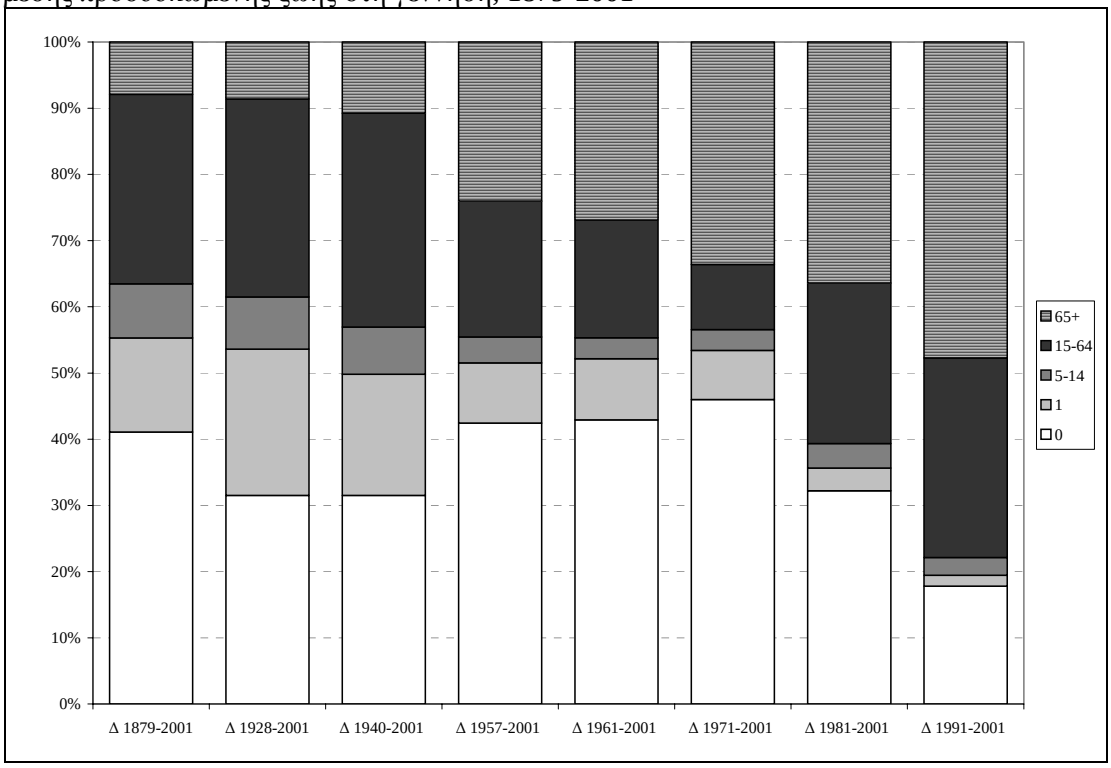

Διάγραμμα 7β: Ελλάδα, γυναίκες, % συμμετοχή των ηλικιακών ομάδων στη βελτίωση της μέσης προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση, 1879-2001

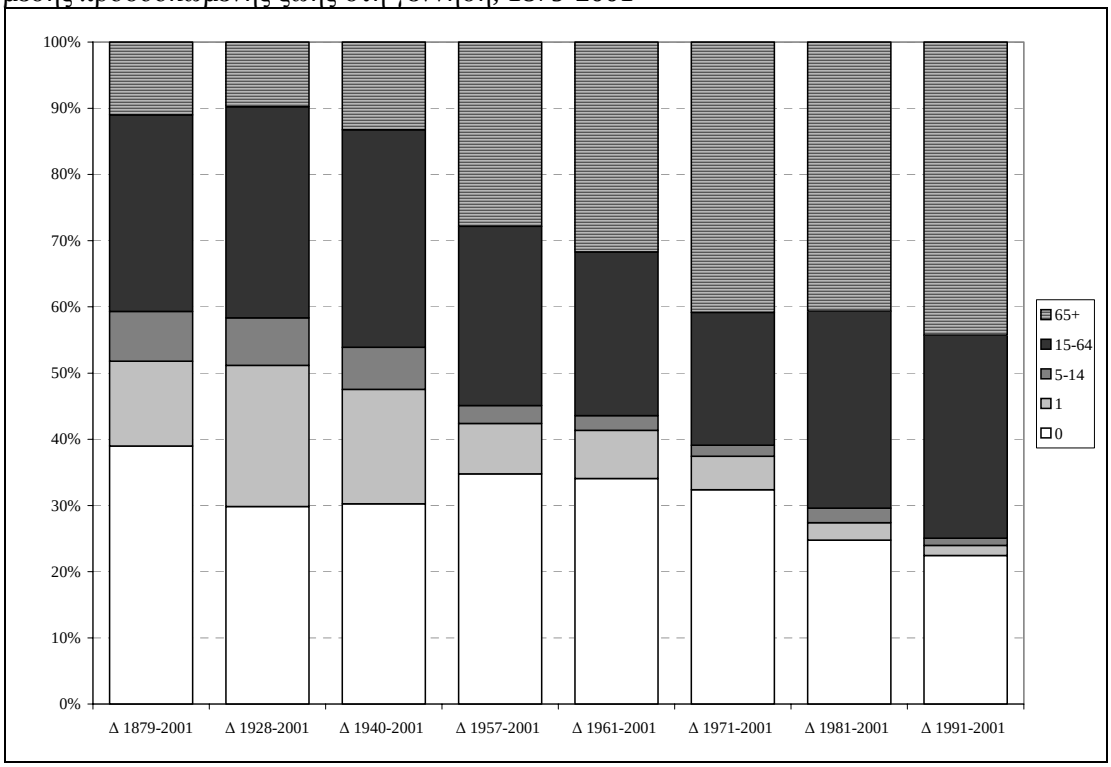

Πηγές (Πίνακες 3α, 3β και **Διαγράμματα 7α, 7β)**: Μ. Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 1993, ΕΣΥΕ, 2004, ίδιοι υπολογισμοί, 1981,1991, 2001:ίδιοι υπολογισμοί, 1879-1971:q_x πηγών, e_x επανεκτιμημένα

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 4α: Ελλάδα, άνδρες, ποσοστό (%) συμμετοχής των ηλικιακών ομάδων στη βελτίωση της μέσης προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση, Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών

Ηλικίες	Δ 1879-1928	Δ 1928-1940	Δ 1957-1940	Δ 1961-1957	Δ 1961-1971	Δ 1971-1981	Δ 1981-1991	Δ 1991-2001
0	*63,42*	*31,12*	*24,91*	*37,92*	*37,23*	*58,96*	*45,51*	*17,82*
1	-3,66	30,93	23,87	8,25	12,53	11,20	5,12	1,64
5	4,68	7,37	5,93	6,06	1,94	2,13	2,24	0,96
10	4,46	2,31	3,13	4,25	1,32	0,50	2,34	1,73
15	2,24	2,29	4,43	3,23	2,19	-2,49	0,05	3,45
20	2,25	3,60	5,06	1,67	1,93	-2,08	-2,67	3,94
25	2,46	3,55	4,92	-0,55	1,60	0,72	-2,40	3,49
30	1,90	3,12	4,79	-0,97	1,72	1,79	-1,67	1,74
35	1,98	2,83	4,49	1,89	1,99	0,23	-0,30	2,14
40	2,51	2,62	4,00	6,42	2,48	-0,15	-1,28	1,72
45	1,85	2,33	3,41	8,90	3,83	-0,39	-1,46	1,84
50	3,87	1,92	2,96	9,34	4,78	-0,11	4,13	-0,71
55	3,77	1,45	2,60	7,47	5,53	-1,57	11,52	1,54
60	3,18	1,14	2,17	6,78	5,83	0,80	12,70	10,99
65	2,19	1,11	1,73	4,27	5,25	4,67	6,87	19,18
70	1,07	0,97	1,02	2,61	3,86	7,32	8,17	17,51
75	0,89	0,77	0,33	0,06	1,86	8,52	8,48	8,27
80	0,48	0,43	0,02	-2,07	0,91	5,96	7,53	5,27
85	0,46	0,13	0,24	-5,51	3,21	4,00	-4,87	-2,50
Διαφορά (σε έτη)	***8,92***	***7,94***	***13,39***	***3,84***	***2,89***	***2,89***	***1,46***	***1,38***

Πίνακας 4β: Ελλάδα, γυναίκες, ποσοστό συμμετοχής των ηλικιακών ομάδων στη βελτίωση της μέσης προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση, Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών

Ηλικίες	Δ 1879-1928	Δ 1928-1940	Δ 1957-1940	Δ 1957 - 1961	Δ 1961-1971	Δ 1971-1981	Δ 1981-1991	Δ 1991-2001
0	*59,42*	*28,49*	*27,12*	*46,52*	*37,70*	*37,90*	*26,67*	*22,42*
1	-5,85	31,01	23,81	13,36	12,04	6,81	3,38	1,70
5	3,97	6,82	5,90	5,62	2,24	0,77	1,97	0,56
10	4,55	2,47	2,90	4,77	1,19	0,50	1,16	0,51
15	2,37	3,20	4,06	3,76	1,52	0,12	1,30	0,61
20	0,17	4,94	5,16	2,62	1,51	0,87	0,90	1,41
25	0,18	5,14	5,19	1,95	1,38	1,77	-0,10	2,71
30	0,17	4,66	4,91	3,50	1,54	1,53	0,56	2,19
35	0,23	3,75	4,53	4,50	2,03	0,78	1,61	0,84
40	4,16	2,68	4,05	6,39	2,79	0,41	0,38	2,51
45	4,28	1,85	3,28	6,67	4,40	-0,24	1,66	3,12
50	4,85	1,34	2,39	10,05	5,55	0,89	4,79	1,79
55	4,61	1,07	1,67	11,79	6,41	2,48	6,60	5,49
60	5,52	0,94	1,22	11,07	6,78	4,74	11,26	9,97
65	3,89	0,80	0,97	7,34	6,20	7,83	10,09	15,93
70	3,03	0,42	1,03	-3,98	4,36	9,53	11,23	20,00
75	3,13	0,28	0,83	-11,65	1,91	9,11	12,26	11,67
80	0,50	0,13	0,41	-10,26	0,49	6,60	7,84	3,43
85	0,84	0,02	0,57	-14,03	-0,03	7,61	-3,58	-6,87
Διαφορά (σε έτη)	***9,84***	***8,30***	***13,93***	***0,59***	***3,20***	***4,22***	***1,75***	***1,45***

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Διάγραμμα 8α: Ελλάδα, άνδρες, % συμμετοχή των ηλικιακών ομάδων στη βελτίωση της μέσης προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση, ανά χρονική περίοδο, 1879-2001

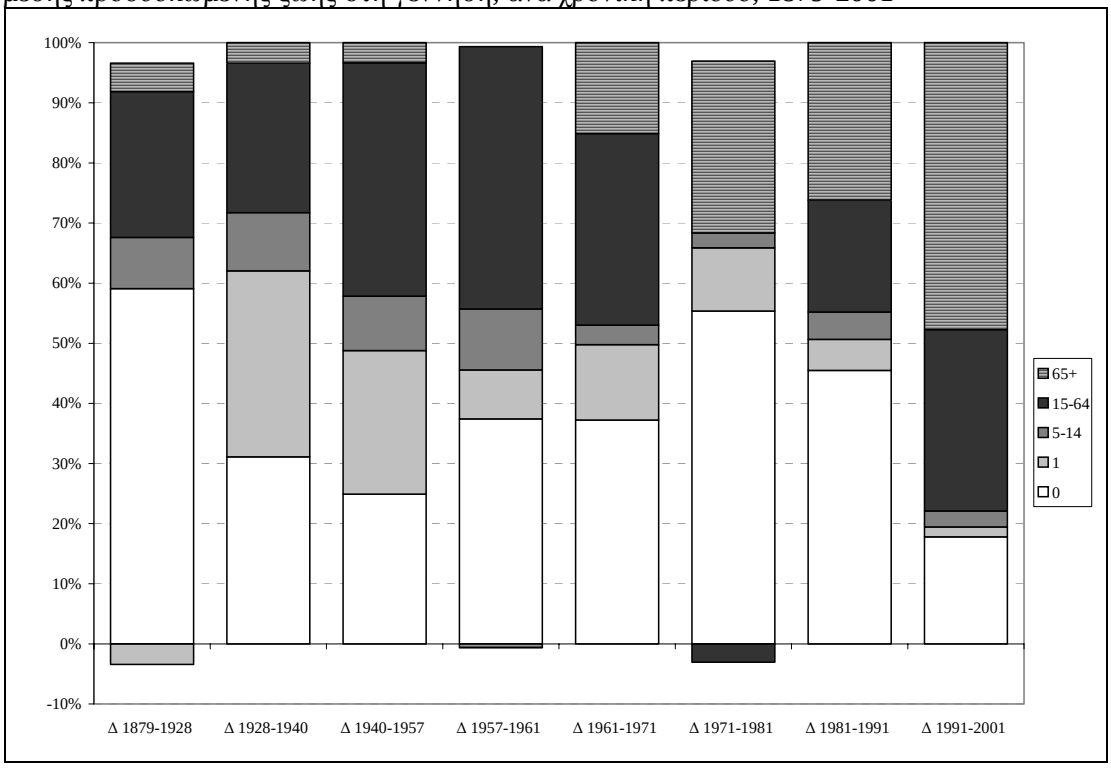

Διάγραμμα 8β: Ελλάδα, γυναίκες, % συμμετοχή των ηλικιακών ομάδων στη βελτίωση της μέσης προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση, ανά χρονική περίοδο, 1879-2001

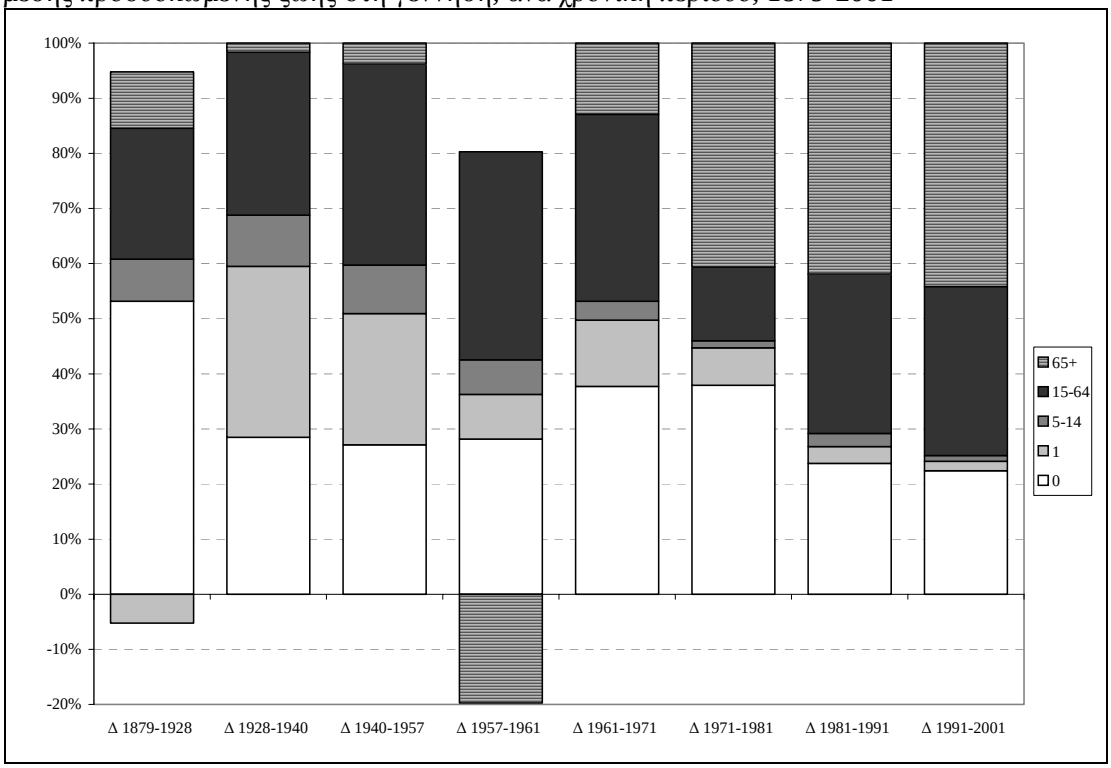

Πηγές (Πίνακες 4α, 4β και **Διαγράμματα 8α, 8β)**: Μ. Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 1993, ΕΣΥΕ, 2004, ίδιοι υπολογισμοί, 1981,1991, 2001:ίδιοι υπολογισμοί, 1879-1971:q_x πηγών, e_x επανεκτιμημένα

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Έτσι, επικεντρωθήκαμε στις εξελίξεις ανά μικρότερα εξεταζόμενα χρονικά διαστήματα (1879-1928, 1928-1940, 1941-57/1957-61, 1961-71, 1971-81, 1981-91, 1991-2001), για να παρακολουθήσουμε τμηματικά τις συμμετοχές των ηλικιακών ομάδων στην απρόσκοπτη και συνεχόμενη έως σήμερα θετική πορεία των μέσων όρων ζωής. Ξεκινώντας από τις προ-πολεμικές δεκαετίες σε πρώτη φάση επιβεβαιώνουμε το σημαντικό ειδικό βάρος της συμμετοχής της βρεφικής και παιδικής θνησιμότητας μέχρι και το 1957. Διακρίνουμε επίσης ότι (βλ. και **Πίνακες 4α** και **4β**) μέχρι και το 1971 για τις γυναίκες, 1991 για τους άνδρες, η συμβολή των δύο πρώτων ηλικιακών ομάδων στη βελτίωση του προσδόκιμου ζωής στη γέννηση αθροιστικά (0 και 1 ετών) ξεπερνά το 50%.

Μεταπολεμικά δε, όπως προκύπτει και από τα **Διαγράμματα 8α,** και **8β (**αλλά και από τα δεδομένα των **Πινάκων 4α** και **4β),** ότι οι πιθανότητες θανάτου για τις ηλικίες των 65 ετών και άνω αρχίζουν να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη βελτίωση των κερδών ζωής, με έμφαση τις τρεις τελευταίες δεκαετίες του εικοστού αιώνα και για τα δύο φύλα, και με μια σαφή υπεροχή των γυναικών. Ιδιαίτερα από το 1981 και μετά η μείωση των πιθανοτήτων θανάτου αφορά κυρίως τις ηλικίες των 55 ετών και άνω και για τα δύο φύλα. Οι ηλικιωμένοι γίνονται νεότεροι καθώς συναντούν μπροστά τους όλο και περισσότερα πιθανά έτη ζωής, ενώ στο εσωτερικό της ομάδας αυτής οι μεγαλύτερες ηλικίες φαίνονται να έχουν όλο και σημαντικότερο μερίδιο συμμετοχής στην αύξηση του προσδόκιμου ζωής την τελευταία εικοσαετία.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί και να τονιστεί ότι την τελευταία εικοσαετία φαίνεται μια δυσμενής εξέλιξη για την ηλικιακή ομάδα των υπερηλίκων (των 85 ετών και άνω) όπου η θνησιμότητα αυξάνει (**Πίνακες 4α** και **4β, Διαγράμματα 5α** και **5β**). Το γεγονός αυτό δεν πρέπει να μας εκπλήσσει, καθώς αφενός μεν η συνεχής βελτίωση των προηγούμενων ηλικιακών ομάδων (65-79 ετών) αφετέρου δε η μη-εστίαση της ιατρικής επιστήμης στις μεγαλύτερες από αυτές ηλικίες της ανθρώπινης ζωής συσσώρευσαν τα γεγονότα των θανάτων στα άτομα των 85 ετών και άνω. Ακόμη, πρέπει να τονίσουμε ότι στις γενεές των 85 ετών το 2001 ανήκουν εκείνοι οι οποίοι, μεσήλικες στο μεσοπόλεμο, άντεξαν τις κακουχίες και επιβίωσαν δυναμικά έως αυτήν την προχωρημένη ηλικία, οπότε και πεθαίνουν με σχετικά μαζικό τρόπο.

Όσον αφορά τα δεδομένα για τις άμεσες μεταπολεμικές δεκαετίες, διακρίνουμε ορισμένες ιδιαιτερότητες: το 1957-61 παρατηρείται υπερβάλλουσα συμβολή στην πτώση της βρεφικής θνησιμότητας, αρνητική συμμετοχή των υπερηλίκων (των 80 ετών και άνω για τους άνδρες, των 70 ετών και άνω για τις γυναίκες) και ιδιαίτερα έντονη αυτή των ηλικιών 40 ετών (και άνω) έως 50 (και άνω) για τους άνδρες και 50 (και άνω) έως 60 (και άνω) για τις γυναίκες. Λαμβάνοντας ωστόσο υπόψη τα προβλήματα των δεδομένων μπορούμε να σημειώσουμε τα εξής: αφενός μεν υπήρξε ελλιπής καταγραφή των δεδομένων των θανάτων την πρώτη

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

μεταπολεμική περίοδο (Ν. Σβορώνος 1960:15), αφετέρου δε προβλήματα στα αρχεία λόγω της γερμανικής κατοχής ως προς την καταγραφή των ηλικιών του πληθυσμού των γυναικών. Πολλά δημοτολόγια και μητρώα καταστράφηκαν ή κάηκαν στην περίοδο 1940-45/49. Όμως, ενώ για τους άνδρες υπήρχαν τα στοιχεία τους στα στρατολογικά γραφεία σε κεντρικό επίπεδο, για τις γυναίκες, οι καταγραφές ήταν ελλιπείς ή κατά προσέγγιση, ιδιαίτερα όσον αφορά την δήλωση των ηλικιών τους[107]. Ιδιαιτερότητα επίσης εμφανίζει η δεκαετία 1971-81 για τη βρεφική θνησιμότητα των ανδρών: το ιδιαίτερα αυξημένο ποσοστό 59% της βελτίωσης στη μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση (που για τη δεκαετία αυτή είναι 2 έτη, βλ. και **Πίνακα 2**) αποδίδεται σε αυτήν.

Συμπερασματικά, από το 1879 έως το 2001 (χρονικό διάστημα 122 ετών) η πτώση της βρεφικής θνησιμότητας συμμετέχει στη βελτίωση του προσδόκιμου ζωής στη γέννηση κατά 40% σχεδόν τόσο για τους άνδρες, όσο και για τις γυναίκες. Το ειδικό βάρος των 65 ετών και άνω στα κέρδη της επιβίωσης διαχρονικά και σταδιακά αυξάνεται, ενώ οι ενδιάμεσες ηλικίες συνεχίζουν να συμμετέχουν στην πρόοδο, αν και με μειωμένους ρυθμούς. Ιδιαίτερα από το 1981 και στο εξής (βλ. και **Πίνακες 3 και 4**), η μείωση των πιθανοτήτων θανάτου αφορά σχεδόν αποκλειστικά τις γεροντικές ηλικίες. Έχει όμως αξία να επισημανθεί ότι την τελευταία δεκαετία του εικοστού αιώνα η ομάδα των υπερηλίκων των 85 ετών και άνω συμμετέχει με αρνητικό τρόπο στην εξέλιξη του μέσου όρου ζωής. Η αύξηση των πιθανοτήτων επιβίωσης στις νεότερες ηλικίες καθ΄ όλη την μεταπολεμική περίοδο είχε προφανώς ως αποτέλεσμα την συσσώρευση των θανάτων στα άτομα των 85 ετών και άνω. Τέλος, ορισμένες ιδιαιτερότητες στα χρονικά διαστήματα 1957-61 και 1971-81 ως προς την εξέλιξη των συμμετοχών ορισμένων ηλικιακών ομάδων αποδίδονται σε θέματα αναξιοπιστίας των αρχικών δεδομένων.

[107] Παραδείγματος χάριν στην Κοινότητα Έλους Κισσάμου του Ν. Χανίων κάηκαν τα αρχεία της Κοινότητας από τους Γερμανούς το 1946. Στη συνέχεια, όλες οι γυναίκες καταγράφηκαν σύμφωνα με τις συνήθειες εκείνης της εποχής με την παραδοχή ότι η κάθε μία είχε ηλικία δέκα έτη λιγότερα από τον σύζυγό της. Η προσέγγιση αυτή δημιούργησε μια σχέση στην ηλικία των γυναικών της περιοχής με τους άνδρες τους αλλά και μια ψευδή εικόνα για την κατανομή των ηλικιών του γυναικείου πληθυσμού (Διερευνητική συνέντευξη συγγενούς της ερευνήτριας).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

2.5 Συμπεράσματα

Συνοψίζοντας πρέπει να τονιστεί από τη διαχρονική εξέταση των πιθανοτήτων θανάτου ότι το κέρδος στη μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση στα τέλη του 19ου έως τη μέση του 20ου αιώνα (1957) οφειλόταν στη συρρίκνωση του συνόλου των πιθανοτήτων για όλες τις ηλικιακές ομάδες εκτός των ηλικιωμένων, δηλαδή βασιζόταν στη μείωση της βρεφικής, παιδικής θνησιμότητας αλλά και της θνησιμότητας του ενεργού πληθυσμού. Στη συνέχεια, από το 1961 έως και το 1981 η μείωση των πιθανοτήτων θανάτου εντοπίζεται περισσότερο στη βρεφική και παιδική θνησιμότητα. Από το 1981 και μετά όμως, το κέρδος στην προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση οφείλεται όλο και περισσότερο στην αύξηση του προσδόκιμου ζωής στις προχωρημένες - γεροντικές ηλικίες.

Στις αρχές της τρέχουσας δεκαετίας η ανδρική υπερ-θνησιμότητα στην Ελλάδα φαίνεται ότι έχει φτάσει σε ένα ανώτατο επίπεδο, καθώς το βήμα μεγέθυνσής της μειώνεται σταδιακά από το 1991 και μετά. Η μεγάλη διόγκωση στις παραγωγικές ηλικίες και ιδιαίτερα στις ηλικίες των 20-24 ετών ξεκίνησε να εμφανίζεται το 1981, για να συμπληρωθεί με το ίδιο φαινόμενο στα 50-59 έτη κατά είκοσι έτη αργότερα. Η διαφοροποίηση αυτή διατηρείται έως το 2001 αλλά η απόσταση των διαφορών από το 1991-2001 επικεντρώθηκε όχι τόσο στην ηλικία των 20-24 ετών αλλά στις ηλικίες 45-64 ετών (με αιχμή τα 50-59 έτη). Έτσι, παρατηρούμε μια τάση συγκράτησης των θανάτων στις νεαρότερες ηλικίες των 20-24 ετών, πιθανός καρπός των μέτρων πολιτικής εναντίον των τροχαίων ατυχημάτων, αλλά και μια έξαρση της ανδρικής υπερ-θνησιμότητας στις μεγαλύτερες ηλικίες (50-59 ετών).

Όλες οι ηλικίες έχουν συμμετάσχει στο παρελθόν στην βελτίωση του μέσου όρου ζωής της Ελλάδος με κυρίαρχη τη βρεφική και παιδική θνησιμότητα της οποίας η καταπολέμηση οδήγησε σχεδόν σε κατά 40% αύξηση του προσδόκιμου ζωής στη γέννηση. Ταυτόχρονα, οι παραγωγικές ομάδες με ισόρροπα, τακτικά βήματα βελτίωναν, για όλο το υπο-εξέταση χρονικό διάστημα, τη θέση τους ως προς την επιβίωσή τους για να φτάσουν το 2001 σε αρκετά χαμηλά επίπεδα. Η βελτίωση ωστόσο της επιβίωσης των ηλικιωμένων (των 60 και άνω ετών) αρχίζει να συμμετέχει ουσιαστικά στην αύξηση του μέσου προσδόκιμου ζωής μόνο μετά το 1981, ενώ το ειδικό της βάρος ποικίλει ανά περίοδο και φύλο, με τις γυναίκες να υπερέχουν στην πορεία των μεταβολών. Ωστόσο, οι υπερήλικες την τελευταία δεκαετία του εικοστού αιώνα εμφανίζουν αύξηση στη θνησιμότητά τους και χειροτερεύουν τη θέση του e_0 με αρνητική συμμετοχή. Ίσως η μεγάλη βελτίωση που εμφανίζεται στις προηγούμενες ηλικίες συσσωρεύει τον αριθμό των θανάτων στις τελευταίες ηλικιακές ομάδες, των 85 και άνω ετών.

Οι επιπτώσεις των τάσεων αυτών είναι προφανείς: αφενός μεν ο πληθυσμός μας θα συνεχίσει να γηράσκει (γήρανση ‘εκ των άνω’) στο βαθμό που ζούμε όλο και περισσότερα χρόνια (η όποια δε υποχώρηση της γενικής θνησιμότητας θα οφείλεται κυρίως στη μείωση της

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

γεροντικής θνησιμότητας), αφετέρου δε τα περιθώρια περαιτέρω αύξησης του μέσου όρου ζωής μας, εν απουσία συνταρακτικών αλλαγών στην βιολογία και την γενετική, περιορίζονται σημαντικά (αν και δεν εξαφανίζονται).

3. Η ελληνική θνησιμότητα στον Διεθνή και τον Ευρωπαϊκό χάρτη: συγκριτικά δεδομένα

Όπως και στις υπόλοιπες ανεπτυγμένες χώρες, έτσι και στην Ελλάδα η θνησιμότητα συρρικνώνεται απρόσκοπτα στη διάρκεια του προηγούμενου αιώνα, με αποτέλεσμα οι συναφείς δείκτες να συνοδεύουν με επιτυχία τους αντίστοιχους των πλέον ανεπτυγμένων χωρών του πλανήτη μας. Όπως προαναφέρθηκε, προκειμένου να γίνουν δυνατές οι διεθνείς συγκρίσεις είναι απαραίτητη η δημιουργία των πινάκων θνησιμότητας ή επιβίωσης (οι πίνακες αυτοί υπολογίζονται από διάφορους διεθνείς και εθνικούς οργανισμούς -Ηνωμένα Έθνη, Διεθνής Οργάνωση Υγείας, Εθνικές Στατιστικές Υπηρεσίες). Με βάση τους δείκτες αυτούς, παρουσιάζεται και η θέση της χώρας μας (βλ. και **Πίνακα 5**). Διαπιστώνουμε την αναμφισβήτητα υψηλή θέση που κατέχει η Ελλάδα ως προς την προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση σε παγκόσμιο επίπεδο ιδιαίτερα δε όσον αφορά το ανδρικό φύλο: η χώρα μας τοποθετείται για την περίοδο 1990-95 στην 6^{η} θέση παγκοσμίως (άνδρες) μετά την Ισλανδία, την Ιαπωνία, τη Σουηδία, το Ισραήλ και τον Καναδά. Αντίστοιχα μπορεί κανείς να διαπιστώσει, ότι οι Ελληνίδες κατέχουν την 17^{η} θέση την ίδια περίοδο (με πρώτη την Ιαπωνία, δεύτερη τη Μαρτινίκα, τρίτη τη Γαλλία κ.ο.κ.).

Πίνακας 5: Εξέλιξη της κατάταξης της Ελλάδος στη μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση (ανδρών – γυναικών) 1950-55 / 1990-95 (σε σύνολο 206 χωρών)

	Μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση	
	Άνδρες	**Γυναίκες**
1950-55	23	35
1960-65	16	39
1970-75	7	31
1980-85	7	19
1990-95	6	17

Πηγή: Population Division of the Department of Economic and Social Affairs of the United Nations Secretariat, World Population Prospects: The 2000 Revision, www.un.org/esa/population/ demobase, 27 May 2002; 4:50:11 AM.

Με βάση την ανωτέρω ιεράρχηση δυνάμεθα να εξάγουμε δύο σημαντικά συμπεράσματα: α) στην χώρα μας, η μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση είναι ιδιαίτερα υψηλή (και ανέρχεται ταχύτατα ιδιαίτερα μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο), με αποτέλεσμα να κατέχει από τις πρώτες θέσεις στην παγκόσμια κατάταξη αλλά και να διατηρεί μια σταθερότητα μετά το 1970 (ΕΣΥΕ, 1980:14), και β) η διαφοροποίηση της μέσης προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση ανάμεσα στα δύο φύλα είναι σημαντική, αναδεικνύοντας

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

στην περίπτωση αυτή την σχετικά μειονεκτικότερη θέση των γυναικών στον παγκόσμιο χάρτη. Εξειδικεύοντας την ανάλυση, θα επικεντρωθούμε στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (25 στον αριθμό από την 16η/4/2003[108]). Χρησιμοποιούμε για την ανάλυσή μας τη μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση, κατά φύλο, σε δύο χρονικές τομές όπως αυτή υπολογίστηκε από τα Ηνωμένα Έθνη[109], τόσο το 1950 όσο και το 2000, καθώς και τη βρεφική θνησιμότητα (θάνατοι βρεφών στις 1000 γεννήσεις). Δυο σειρές διαγραμμάτων δημιουργήθηκαν, με βάση τις ανάγκες τόσο της συγχρονικής όσο και της διαχρονικής σύγκρισης.

Ειδικότερα, σε μια πρώτη φάση, απεικονίστηκαν τα προσδόκιμα ζωής στη γέννηση των 25 χωρών μελών της ΕΕ ως εξής: στο **Διάγραμμα 9α,** για το 1950**,** στο **Διάγραμμα 9β** για το έτος 2000 και στο **Διάγραμμα 9γ** συμπεριλήφθηκαν και οι δύο χρονικές τομές για λόγους διαχρονικής σύγκρισης. Εν συνεχεία, οι χώρες της Ευρώπης διαχωρίστηκαν σε τέσσερις ομάδες με γεωγραφικά κριτήρια γειτνίασης και καταγράφηκε η εξέλιξη του μέσου όρου ζωής τους σε μια σειρά από τέσσερα διαγράμματα (**Διαγράμματα 10α** έως **δ**). Στα διαγράμματα αυτά εμφανίζεται η μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση τόσο το 1950 όσο και το 2000. Την ανάλυση ολοκληρώνει η εξέλιξη της βρεφικής θνησιμότητας **(Διάγραμμα 11)** από το 1950 έως το 2000. Σε όλες τις Ευρωπαϊκές χώρες οι συνεχείς πρόοδοι της ιατρικής οδήγησαν σε τεράστιες αλλαγές του επιπέδου της θνησιμότητας, κατά τη διάρκεια του εικοστού αιώνα. Πρωτίστως, η βρεφική θνησιμότητα συρρικνώθηκε σημαντικά, ενώ η μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση υπερ-διπλασιάστηκε.

Όλες οι χώρες επωφελήθηκαν των εξελίξεων αυτών αν και σε διαφορετικά επίπεδα και με διαφορετικές ταχύτητες (Gr. Casseli κ.ά., 1995 στο Β. Κοτζαμάνης, 2000:43). Η μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση των χωρών της ΕΕ το 1950 δίνει μια εικόνα ανισοκατανομής με ένα εύρος σχεδόν 14 ετών ανάμεσα στις χώρες για τους άνδρες, και 12 ετών για τις γυναίκες. Λίγο μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο οι χώρες που διακρίνονταν για τα υψηλά προσδόκιμα ζωής τους ήταν οι Σκανδιναβικές (Σουηδία και Δανία), η Ολλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Στις χαμηλότερες θέσεις βρίσκονταν η Πορτογαλία, η Πολωνία και η Ουγγαρία, ενώ οι υπόλοιπες τοποθετούνται σε μια ενδιάμεση κατάσταση. Η Ελλάδα, μαζί με τη Μάλτα και την Ιταλία τοποθετείται σε σχετικά χαμηλότερη θέση στο μέσο όρο ζωής των γυναικών απ΄ ότι των ανδρών, αναφορικά με τις χώρες της Βαλτικής αλλά και την Αυστρία, τη Γαλλία, το Λουξεμβούργο και τη Φινλανδία. Έτσι, η θέση της στην κατάταξη θα μπορούσε να χαρακτηριστεί μεσαία για τους άνδρες και χαμηλή για τις γυναίκες (βλ. **Διάγραμμα 9α**).

---

[108] http://europa.eu.int/index_el.htm.
[109] Population Division of the Department of Economic and Social Affairs of the United Nations Secretariat, World Population Prospects: The 2004 Revision and World Urbanization Prospects: The 2003 Revision, http://esa.un.org/unpp, 07 July 2005; 10:09.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Διάγραμμα 9α: Μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση κατά φύλο, ΕΕ 25, 1950[110]

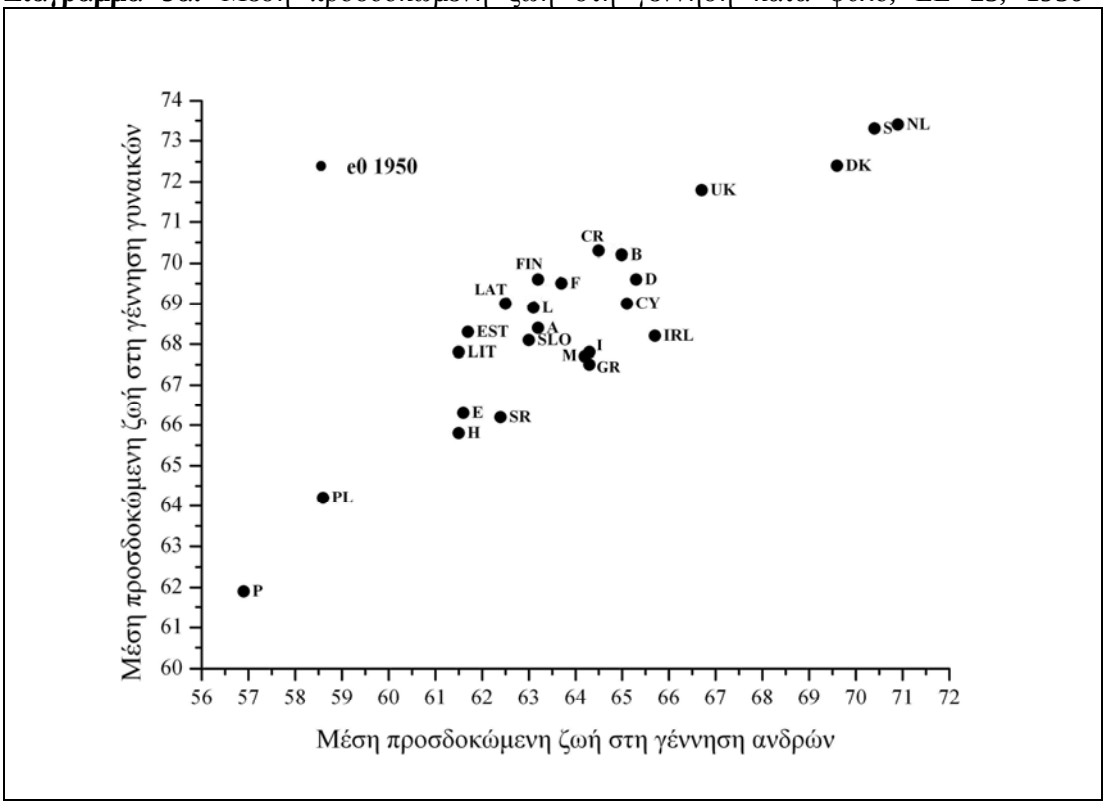

Διάγραμμα 9β: Μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση κατά φύλο, ΕΕ 25, 2000

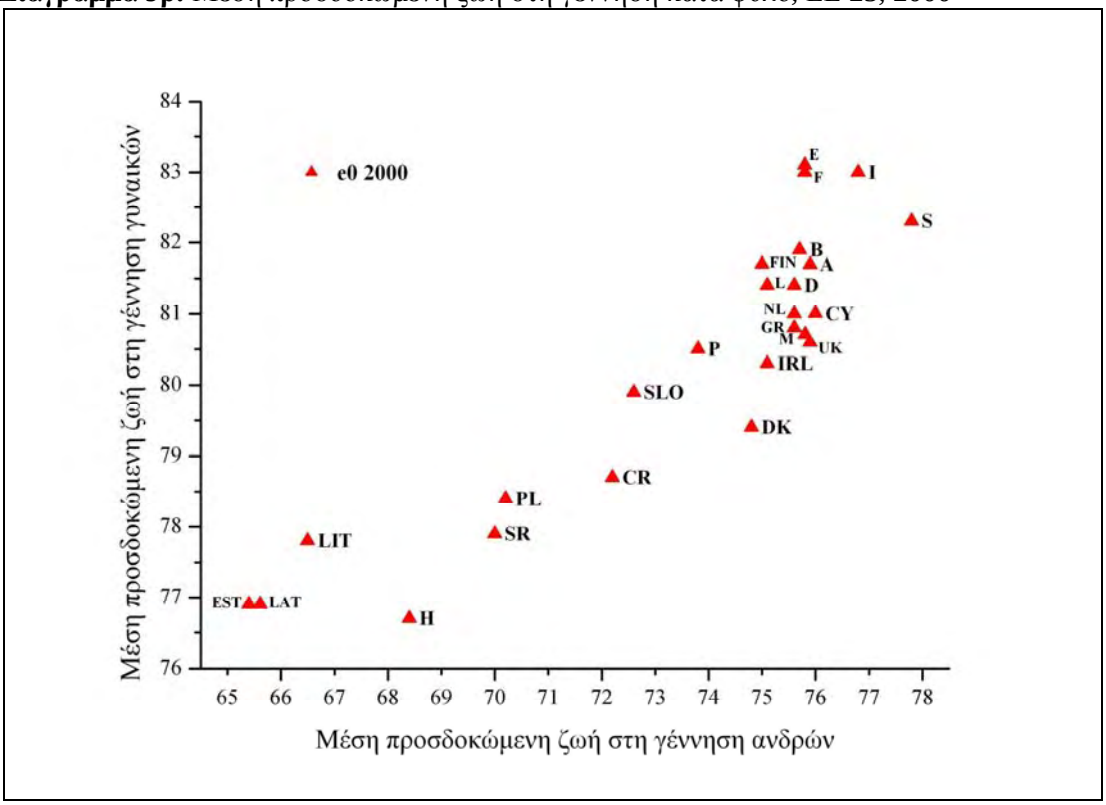

[110] Ο υπολογισμός των δεικτών έγινε ανά πενταετία 1950-55 και 2000-05. Αναφέρεται για λόγους συντομίας μόνο η αρχή της περιόδου.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Διάγραμμα 9γ: Μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση κατά φύλο, ΕΕ 25, 1950 και 2000

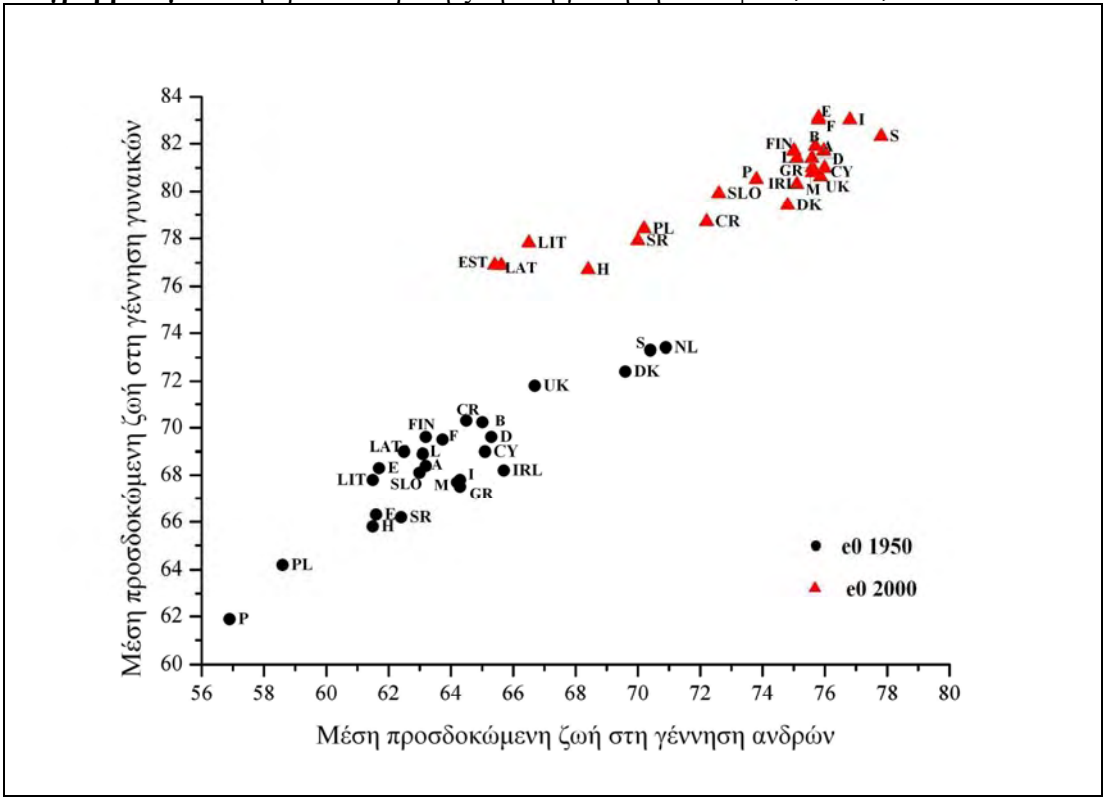

Πηγή Διαγραμμάτων 9: Population Division of the Department of Economic and Social Affairs of the United Nations Secretariat, World Population Prospects: The 2004 Revision and World Urbanization Prospects: The 2003 Revision, http://esa.un.org/unpp, 07 July 2005; 10:09

Το 2000 η εικόνα ως προς την ταξινόμηση των χωρών τόσο με βάση το μέσο όρο ζωής τους όσο και με το εύρος της ανισοκατανομής του μεταβάλλεται. Το εύρος της ανισοκατανομής μειώνεται αρκετά (12 έτη για τους άνδρες και 6 για τις γυναίκες). Από τις χώρες που βρίσκονται χαμηλότερα στην κατανομή, μόνο η Ουγγαρία και για το γυναικείο φύλο διατηρεί μια χαμηλή θέση. Οι δύο άλλες, Πορτογαλία και Πολωνία έχουν παραχωρήσει τη θέση τους στις χώρες της Βαλτικής. Στις υψηλότερες θέσεις βρίσκουμε την Ισπανία, την Ιταλία και τη Γαλλία οι οποίες βελτίωσαν θεαματικά (ιδιαίτερα η Ισπανία και Ιταλία) την προσδοκώμενη ζωή τους. Η Ελλάδα, βρίσκεται σε υψηλή θέση, μαζί με τις περισσότερες από τις χώρες της Ευρώπης (εκτός δηλαδή των χωρών της Βαλτικής, την Πολωνία και της Σλοβενία). Εντύπωση προκαλεί όμως η σχετικά χαμηλότερη θέση των γυναικών για τη Δανία η οποία τοποθετούνταν στις κορυφαίες θέσεις το 1950 (βλ. **Διάγραμμα 9β**).

Ταυτόχρονα, η μορφή του νέφους των σημείων μεταβάλλεται κάτι που μπορεί κανείς να διαπιστώσει στο **Διάγραμμα 9γ** όπου σε κοινή κλίμακα παρουσιάζονται οι μέσοι όροι ζωής το 1950 και το 2000 ταυτόχρονα. Έτσι, ενώ το 1950 είχαμε συγκέντρωση των χωρών προς τη μέση του εύρους των τιμών και κοντά στο μέσο όρο, το 2000 η πλειονότητα των χωρών τοποθετείται προς τις υψηλότερες τιμές του δείκτη. Γίνεται σαφής με μια ματιά η καθολική βελτίωση του μέσου όρου ζωής μέχρι και 17 έτη για τους άνδρες, 19 έτη για τις γυναίκες

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

(Πορτογαλία). Κατ' ελάχιστον βελτιώθηκαν η Λετονία (3,1 το κέρδος ζωής στη γέννηση για τους άνδρες) και η Δανία (7 έτη για τις γυναίκες). Αναφορικά δε με την κατά φύλο βελτίωση των προσδόκιμων ζωής, διαπιστώνεται ότι σε όλες σχεδόν τις χώρες της Ευρώπης (με την Ελλάδα να μην εξαιρείται) τα κέρδη σε έτη ζωής κατά τη γέννηση είναι σημαντικότερα για το γυναικείο φύλο (Β. Κοτζαμάνης, 2000:45).

Την περίοδο γύρω από τον Β΄ΠΠ (1930-50), η οποία χαρακτηρίζεται ως μεταβατική για το φαινόμενο της θνησιμότητας, διαπιστώνεται σύγκλιση του φαινομένου με τη μείωση των διαφορών ανάμεσα στα προσδόκιμα ζωής των χωρών της Ευρώπης. Η ταχεία αυτή άμβλυνση των αποκλίσεων είναι συνέπεια της μείωσης των θανάτων που προκαλούνται από λοιμώδεις νόσους και συνεχίζεται και στη μεταπολεμική περίοδο. Όμως, από το 1965 και μετά η πτώση της θνησιμότητας σε ορισμένες ανατολικές χώρες επιβραδύνεται με τα κέρδη ζωής να περιορίζονται σημαντικά (A. Monnier, 1994 στο Β. Κοτζαμάνης, 2000:44-45). Όπως είναι φανερό και από τον ***Πίνακα 7*** *και τα* ***Διαγράμματα 9γ*** *και* ***10δ*** *η Ελλάδα το 2000 βρίσκεται σε σαφώς πλεονεκτικότερη θέση από τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές ανατολικές χώρες παρότι το 1950 η αρχική της θέση υστερούσε αρκετά από ορισμένες από αυτές.*

Στα διαγράμματα που ακολουθούν (**10α** έως **10δ**) οι χώρες της Ευρώπης διαχωρίζονται σε 4 κατηγορίες με γεωγραφικά κριτήρια (βλ. και **Πίνακα 6**). Όπως και στην περίπτωση της ανάλυσης των πληθυσμιακών χαρακτηριστικών της Ελλάδας σε σχέση με την ΕΕ (**ενότητα ΙΙΙ.3.6**) οι χώρες διαχωρίστηκαν στις εξής ομάδες: Στην πρώτη ομάδα ανήκουν οι χώρες της βόρειας και δυτικής Ευρώπης, στη δεύτερη της κεντρικής Ευρώπης και οι Σκανδιναβικές, στην τρίτη οι Μεσογειακές και στην τέταρτη οι χώρες της ανατολικής Ευρώπης και της Βαλτικής που ενσωματώθηκαν πρόσφατα στην Ένωση. Επικεντρώνοντας σε κάθε μια ομάδα χωρών, συγκρίνουμε την εξέλιξη της μέσης προσδοκώμενης ζωής τη γέννηση και για τα δύο φύλα από το 1950 έως το 2000, τόσο ανάμεσα στις χώρες που την απαρτίζουν όσο και σε σχέση με την Ελλάδα.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 6: Κατανομή των 25 Ευρωπαϊκών κρατών μελών της ΕΕ, σε τέσσερις κατηγορίες

	Ομάδα Α			**Ομάδα Β**			**Ομάδα Γ**			**Ομάδα Δ**	
1	Βέλγιο	B	7	Αυστρία	A	13	Ελλάδα	GR	19	Εσθονία	EST
2	Γαλλία	F	8	Γερμανία	D	14	Ισπανία	E	20	Λετονία	LAT
3	Ηνωμένο Βασίλειο	UK	9	Δανία	DK	15	Ιταλία	I	21	Λιθουανία	LIT
4	Ιρλανδία	IRL	10	Σλοβενία	SLO	16	Κύπρος	CY	22	Ουγγαρία	H
5	Κάτω Χώρες	NL	11	Σουηδία	S	17	Μάλτα	M	23	Πολωνία	PL
6	Λουξεμβούργο	L	12	Φινλανδία	FIN	18	Πορτογαλία	P	24	Σλοβακική Δημοκρατία	SR
									25	Τσέχικη Δημοκρατία	CR

Πηγή: Council of Europe, 2002

Πίνακας 7: Μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση των 25 χωρών της ΕΕ, Άνδρες, Γυναίκες, 1950, 2000

Χώρες	**Κωδ.**	**1950**		**2000**	
		Άνδρες	**Γυναίκες**	**Άνδρες**	**Γυναίκες**
Βέλγιο	B	65	70,2	75,7	81,9
Γαλλία	F	63,7	69,5	75,8	83
Ιρλανδία	IRL	65,7	68,2	75,1	80,3
Λουξεμβούργο	L	63,1	68,9	75,1	81,4
Κάτω χώρες	NL	70,9	73,4	75,6	81
Ηνωμένο Βασίλειο	UK	66,7	71,8	75,9	80,6
Αυστρία	A	63,2	68,4	75,9	81,7
Δανία	DK	69,6	72,4	74,8	79,4
Φινλανδία	FIN	63,2	69,6	75	81,7
Γερμανία	D	65,3	69,6	75,6	81,4
Σλοβενία	SLO	63	68,1	72,6	79,9
Σουηδία	S	70,4	73,3	77,8	82,3
Κύπρος	CY	65,1	69	76	81
Ελλάδα	GR	64,3	67,5	75,6	80,8
Ιταλία	I	64,3	67,8	76,8	83
Μάλτα	M	64,2	67,7	75,8	80,7
Πορτογαλία	P	56,9	61,9	73,8	80,5
Ισπανία	E	61,6	66,3	75,8	83,1
Τσέχικη Δημοκρατία	CR	64,5	70,3	72,2	78,7
Εσθονία	EST	61,7	68,3	65,4	76,9
Ουγγαρία	H	61,5	65,8	68,4	76,7
Λετονία	LAT	62,5	69	65,6	76,9
Λιθουανία	LIT	61,5	67,8	66,5	77,8
Πολωνία	PL	58,6	64,2	70,2	78,4
Σλοβακική Δημοκρατία	SR	62,4	66,2	70	77,9

Πηγή: Council of Europe, 2002

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Διάγραμμα 10α: Μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση κατά φύλο, ΕΕ 25, 1950 και 2000, Ομάδα χωρών Α

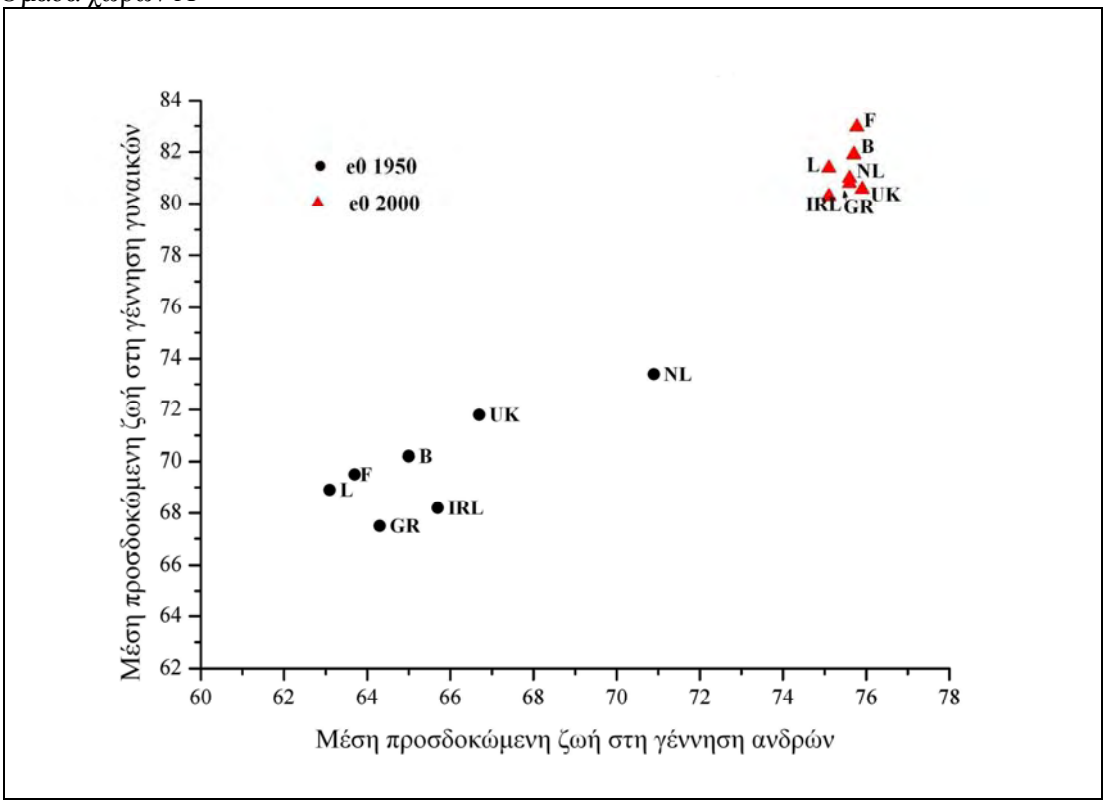

Διάγραμμα 10β: Μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση κατά φύλο, ΕΕ 25, 1950 και 2000, Ομάδα χωρών Β

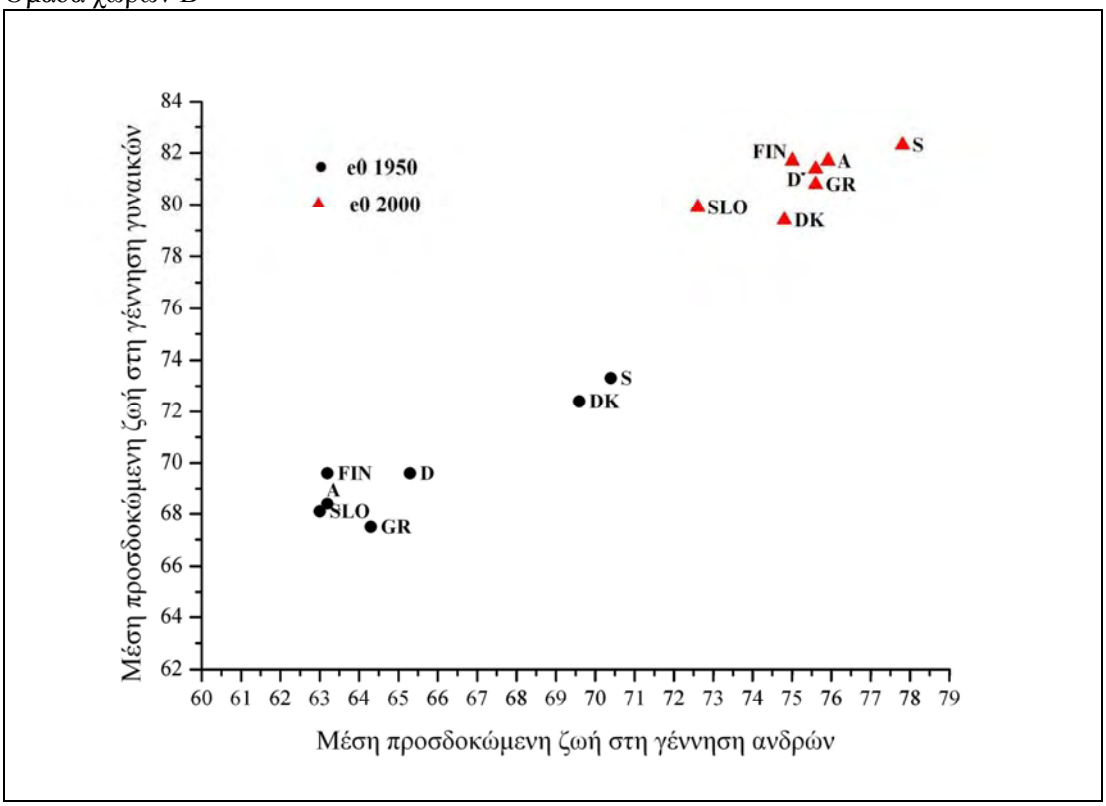

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Διάγραμμα 10γ: Μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση κατά φύλο, ΕΕ 25, 1950 και 2000, Ομάδα χωρών Γ

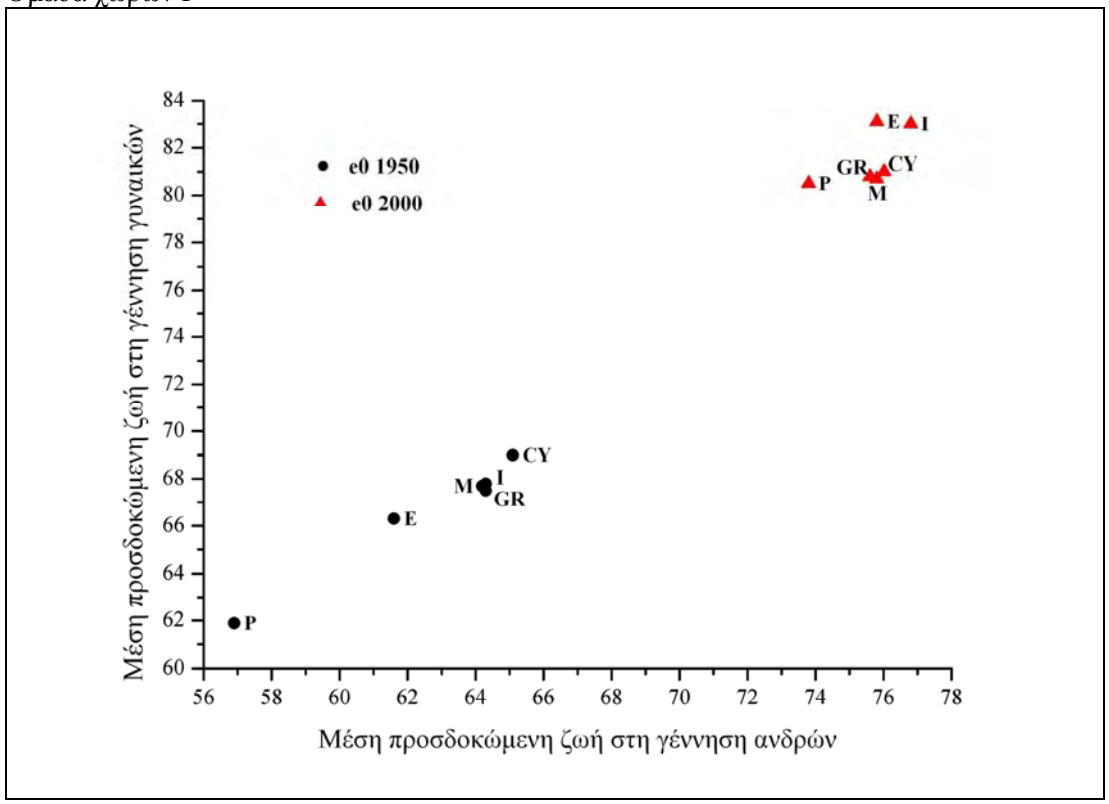

Διάγραμμα 10δ: Μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση κατά φύλο, ΕΕ 25, 1950 και 2000, Ομάδα χωρών Δ

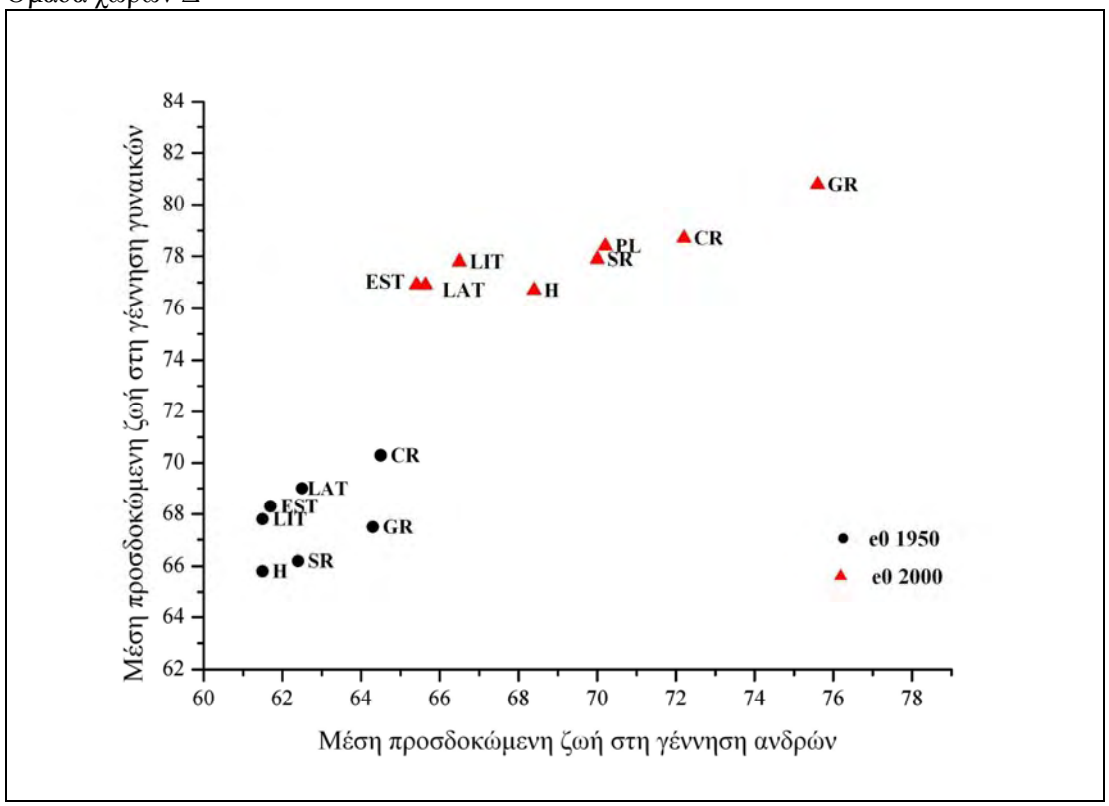

Πηγή: οπ. πρ..

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Στην πρώτη ομάδα των πλέον ανεπτυγμένων χωρών της Ένωσης παρατηρούμε (**Διάγραμμα 10α**) την καθολική τους *σύγκλιση* από ένα διάσπαρτο μοτίβο το 1950 σε ένα συμπαγές 'νέφος' υψηλής επιβίωσης το 2000. Επιπλέον παρατηρούμε ότι ενώ η Ελλάδα είχε χαμηλότερο σημείο εκκίνησης από τις χώρες αυτές το 1950, τις *ανταγωνίζεται* το 2000 με υψηλότατους μέσους όρους ζωής.

Όσον αφορά τη δεύτερη ομάδα χωρών (**Διάγραμμα 10β**) η οποία περιλαμβάνει τις χώρες της κεντρικής Ευρώπης και τις Σκανδιναβικές, όλες παρουσίασαν σημαντική βελτίωση του προσδόκιμου ζωής τους στη γέννηση. Ακόμη, εμφάνισαν κάποια σύγκλιση μεταξύ τους, καθώς οι ήδη από το 1950 πρωτοπόρες σκανδιναβικές χώρες (Σουηδία και Δανία) προσεγγίζονται από τις υπόλοιπες το 2000 (μεγεθύνεται όμως η υστέρηση στη βελτίωση του μέσου όρου ζωής των γυναικών της Δανίας η οποία ήδη επισημάνθηκε). Η Ελλάδα ξεκινώντας από αρκετά χαμηλά - ιδιαίτερα ως προς το γυναικείο φύλο το 1950-, φτάνει να έχει τιμές πολύ κοντά σε αυτές της Γερμανίας και της Φινλανδίας.

Οι μεσογειακές χώρες (**Διάγραμμα 10γ**) παρουσίαζαν ήδη από το 1950 αξιοσημείωτη ομοιογένεια ως προς την επιβίωσή τους (με εξαίρεση την Πορτογαλία που παρουσιάζει τις χαμηλότερες τιμές του δείκτη και για τα δύο φύλα). Το 1950, πρωτοπόρος ήταν η Κύπρος, η οποία έδωσε τη θέση της στην Ισπανία και την Ιταλία το 2000, ενώ οι υπόλοιπες χώρες καταλήγουν στα ίδια επίπεδα μεταξύ τους, με την Πορτογαλία να υστερεί ελαφρώς ως προς το προσδόκιμο ζωής των αντρών έναντι των υπολοίπων χωρών το 2000. Ταυτόχρονα ωστόσο η χώρα αυτή εμφανίζει τα μεγαλύτερα βήματα βελτίωσης της επιβίωσης του πληθυσμού της στο χρόνο.

Τέλος, η τέταρτη ομάδα (**Διάγραμμα 10δ**) με τις χώρες της Βαλτικής, την Ουγγαρία, την Τσεχία, Σλοβακία και Πολωνία, παρουσιάζει διαφορετική συμπεριφορά σε σχέση με τις υπόλοιπες ομάδες. Αντίθετα με ότι συμβαίνει με τις προηγούμενες, οι χώρες που απαρτίζουν την ομάδα αυτή μεγάλωσαν την απόσταση μεταξύ τους από το 1950 έως το 2000 ως προς το προσδόκιμο επιβίωσης. Μάλιστα η διαφοροποίηση αυτή έγινε με ανόμοιο τρόπο όσον αφορά τα δύο φύλα. Αυτό που παρατηρείται είναι η σημαντική υστέρηση στη βελτίωση του προσδόκιμου ζωής (των χωρών της Βαλτικής κυρίως) για το αντρικό φύλο. Οι χώρες αυτές αύξησαν το μέσο όρο ζωής τους με διαφορετικές ταχύτητες για τους άνδρες με αποτέλεσμα τη μεγέθυνση του εύρους των τιμών του το 2000 (από 6 το 1950 σε 7 έτη το 2000). Αντίθετα, οι ταχύτητες που οι γυναίκες των χωρών αυτών βελτίωσαν την επιβίωσή τους οδήγησαν σε σύγκλιση τις χώρες μεταξύ τους (από 6 χρόνια εύρος το 1950 σε 2 το 2000).

Ποιο συγκεκριμένα, η Τσεχία είναι πρωτοπόρος στο μέσο όρο ζωής, και για τις δύο χρονιές (1950 και 2000). Η Ουγγαρία αντίθετα, ξεκινά ως ουραγός και παραμένει εκεί το 2000 για το γυναικείο φύλο (το 2000, στο ανδρικό τελευταία έρχεται η Εσθονία). Στους άνδρες, οι χώρες της Βαλτικής (Λετονία και Εσθονία) κρατούν τις τελευταίες θέσεις στη μέση προσδοκώμενη

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ζωή στη γέννηση στο τέλος του εικοστού αιώνα. Η Ελλάδα, ξεκινώντας από ελαφρώς δυσμενέστερη θέση, ιδιαίτερα στις γυναίκες του 1950, φτάνει να υπερέχει σημαντικά και για τα δύο φύλα το 2000 ως προς τις χώρες της ομάδας αυτής.

Οι αποκλίσεις των ανατολικών χωρών της Ευρώπης στο θέμα της θνησιμότητας αποδίδονται στη δυσκολία καταπολέμησης των θανάτων που προέρχονται από νοσήματα του κυκλοφορικού και του αναπνευστικού, δευτερευόντως στην υπερβολική κατανάλωση αλκοόλ και στη διαφοροποίηση της βρεφικής θνησιμότητας. Όταν στην υπόλοιπη Ευρώπη, στις μεταπολεμικές δεκαετίες, αναπτύσσονται αποτελεσματικά μέσα καταπολέμησης των νέων παθήσεων με οφέλη άμεσα στα κέρδη ζωής, οι ανατολικές χώρες δυσκολεύονται να προσαρμοστούν στη νέα πραγματικότητα. Αντίθετα, τα συστήματα υγείας στις δυτικές χώρες αντιμετώπισαν με επιτυχία τις παραπάνω ασθένειες (παρά την ταχύτερη αύξηση των νεοπλασμάτων), τη βρεφική θνησιμότητα, αλλά ταυτόχρονα υιοθέτησαν και νέες στρατηγικές για την καταπολέμηση των θανατηφόρων ασθενειών γενικότερα (M.I.Roemer, 1985, J. Vallin, 1993, Fr. Meslé, 1991,1996, Gr. Casseli, 1993 στο Β. Κοτζαμάνης, 2000:45, 54).

Η προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από τη θνησιμότητα κατά τη διάρκεια του πρώτου έτους ζωής του ανθρώπου την οποία προσμετρά ο δείκτης βρεφικής θνησιμότητας. Η βρεφική θνησιμότητα εξαρτάται από τις υποδομές και τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες κάθε χώρας, έχει μεγάλες πιθανότητες να λαμβάνει υψηλές τιμές και επηρεάζει σημαντικά το μέσο όρο ζωής. Η μεταβολή του δείκτη βρεφικής θνησιμότητας από το 1950 έως το 2000 (**Διάγραμμα 11**) αφενός εξηγεί την τόσο σημαντική βελτίωση του προσδόκιμου ζωής σε όλες τις χώρες, αφετέρου ερμηνεύει την αρχική αλλά και την τελική ταξινόμηση των χωρών στη διάρκεια του χρόνου, (ΕΣΥΕ, 1980:70, Β. Κοτζαμάνης, 2000:46). Διαπιστώνεται συνταρακτική πτώση του δείκτη ο οποίος ξεκινώντας από τιμές άνω των 90‰ σε ορισμένες περιπτώσεις, φτάνει το 2000 σε τιμές που συνολικά δεν ξεπερνούν το 10‰. Η πτώση αυτή, εκτός του ότι οδηγεί σε στην καθολική αύξηση του μέσου προσδόκιμου χρόνου ζωής κατά τη γέννηση σε όλες τις χώρες της ΕΕ, εξηγεί και την αρχική αλλά και την τελική κατάταξη των χωρών ως προς την επιβίωσή τους (βλ. π.χ.. Πορτογαλία, Λετονία και Εσθονία).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Διάγραμμα 11: Δείκτης βρεφικής θνησιμότητας (θάνατοι βρεφών στις 1000 γεννήσεις), ΕΕ 25, 1950 και 2000[111]

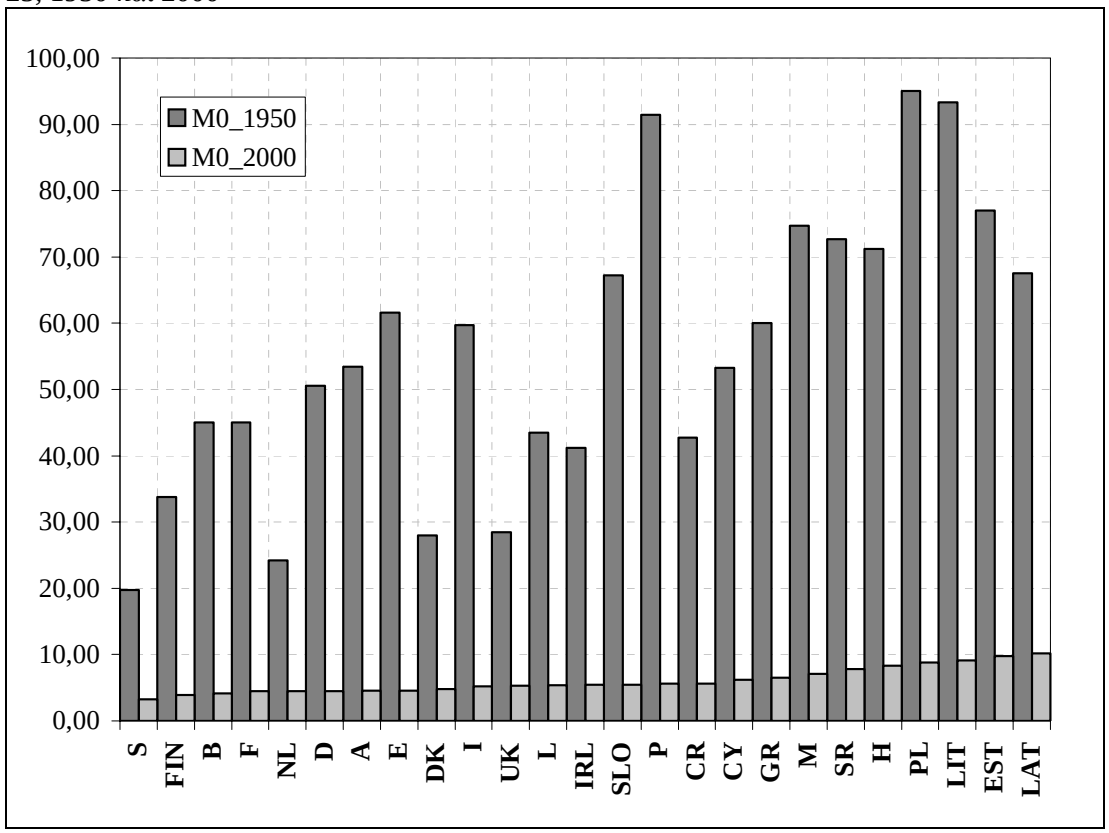

Πηγή διαγραμμάτων10 και 11: Population Division of the Department of Economic and Social Affairs of the United Nations Secretariat, World Population Prospects: The 2004 Revision and World Urbanization Prospects: The 2003 Revision, http://esa.un.org/unpp, 07 July 2005; 10:09

Συνοπτικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι όλες οι χώρες της σημερινής Ευρωπαϊκής Ένωσης σημείωσαν σημαντική πρόοδο στο κέρδος της ανθρώπινης ζωής, κατά το δεύτερο μισό του εικοστού αιώνος. Η αύξηση του δείκτη αυτού οφείλεται κυρίως στη συνταρακτική βελτίωση που παρουσίασε μεταπολεμικά η βρεφική θνησιμότητα (Β. Κοτζαμάνης, 2000:46). Παρά το γεγονός δε ότι ορισμένες χώρες έχουν σημαντική απόκλιση από το μέσο όρο των τιμών τόσο το 1950 όσο και το 2000 (βλ. υστέρηση των χωρών της Βαλτικής, Ουγγαρίας, Πολωνίας, Σλοβακίας και Τσεχίας το 2000), ωστόσο οι περισσότερες καταφέρνουν στα τέλη του 20^{ου} αιώνα να έχουν ένα πολύ υψηλό προσδόκιμο ζωής στη γέννηση (περί τα 76 έτη για τους άνδρες και τα 80 έτη για τις γυναίκες).

Οι τάσεις ως προς την κατανομή των δεικτών θνησιμότητας ανάμεσα στις Ευρωπαϊκές χώρες γενικώς, ακολουθεί το δυτικό-ανατολικό μοντέλο και επηρεάζεται από μια σειρά παράγοντες που οδηγούν σε αυτήν διαφοροποίηση. Οι δείκτες της θνησιμότητας

[111] Βλ. προηγούμενη υποσημείωση

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

για τα καρδιοαγγειακά νοσήματα και τον καρκίνο αντικατοπτρίζουν τομείς της υγείας που σχετίζονται περισσότερο με παράγοντες όπως ο τρόπος ζωής και οι κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες και λιγότερο όσον αφορά τις υπηρεσίες υγείας μιας περιοχής. Αντίθετα, η όπως μπορεί να ονομαστεί 'αποφευκτή' θνησιμότητα σχετίζεται περισσότερο με αυτές τις υπηρεσίες. Αυτές είναι οι αιτίες θανάτου που σε μεγάλο βαθμό θα μπορούσαν να αποφευχθούν από αποτελεσματικές παρεμβάσεις. Δεν πρέπει ωστόσο να λησμονείται το γεγονός ότι ορισμένες από τις ασθένειες αυτές (όπως ο διαβήτης και η φυματίωση) σχετίζονται και με κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες όπως είναι η φτώχεια. Ακόμη, η θνησιμότητα από φλεγμονές είναι δύο με τρεις φορές υψηλότερη στην κεντρική και ανατολική Ευρώπη απ΄ ότι στις δυτικές χώρες της Ηπείρου. Τέλος, αναλύσεις σε βάθος για τις χώρες αυτές ανέδειξαν ότι το μοτίβο της κατανάλωσης του αλκοόλ (πρώην ΕΣΣΔ, ανατολικής Ευρώπης) διαδραματίζει σημαντικό ρόλο για το μοτίβο της θνησιμότητας (WHO, 2002:13-14).

Ένα τελευταίο ερώτημα αφορά τη σχέση της Ελλάδας με τους άμεσους γείτονές της, δηλαδή τις όμορες βαλκανικές χώρες. Ο Β. Κοτζαμάνης (2000),, από την ανάλυση των δεδομένων για τις χώρες αυτές καταλήγει στο συμπέρασμα ότι δεν υπάρχει ένα 'βαλκανικό' προφίλ θνησιμότητας. Η Ελλάδα διαφοροποιείται των βορείων γειτόνων της (Αλβανία, Βουλγαρία, Ρουμανία και πρώην Γιουγκοσλαβία) τόσο όσον αφορά τη βρεφική θνησιμότητα και τη μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση, όσο και τις κατά ηλικία πιθανότητες θανάτου η κατανομή των οποίων ελάχιστα διαφέρει από τις δυτικο-ευρωπαϊκές χώρες. Επομένως, τα Βαλκάνια εξεταζόμενα ως προς τη θνησιμότητά τους χαρακτηρίζονται από ανομοιογένεια και η Ελλάδα σαφώς διαφοροποιείται υιοθετώντας ένα δυτικό πρότυπο κατανομής των πιθανοτήτων θανάτου ήδη από τη δεκαετία του ΄70 (ΕΣΥΕ, 1980:94), ενώ οι υπόλοιπες χώρες εμφανίζουν σχετικά αυξημένη βρεφική θνησιμότητα και κατά ηλικία διαφοροποιήσεις ως προς τις δυτικές και την Ελλάδα (Β. Κοτζαμάνης, 2000:53).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

4. Η χωρική προσέγγιση της θνησιμότητας: Οι Περιφερειακοί Πίνακες Επιβίωσης (1981, 1991, 2001)

4.1 Οι υπάρχοντες Περιφερειακοί Πίνακες Επιβίωσης, παρουσίασή τους

Όπως προαναφέρθηκε, η μοναδική προσπάθεια που έγινε στην Ελλάδα για να υπολογιστούν Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδα χαμηλότερα της χώρας υλοποιήθηκε από τους Μ. Παπαδάκη και Κ. Τσίμπο (βλ. Περιφερειακοί Πίνακες Επιβίωσης του Ελληνικού Πληθυσμού, 1993). Βασιζόμενοι στα διαθέσιμα δεδομένα της εποχής, οι δύο δημογράφοι υπολόγισαν Πίνακες Επιβίωσης κατά Γεωγραφικό Διαμέρισμα (για τα 9 Γεωγραφικά Διαμερίσματα κατά ΕΣΥΕ) για τα απογραφικά έτη 1961, 1971 και 1981 (χρησιμοποιώντας ωστόσο δεδομένα των τριετιών 1960-62, 1970-72, 1980-82 με στόχο την εξομάλυνση τυχών συγκυριακών γεγονότων). Τα αποτελέσματα των υπολογισμών τους παρουσιάζονται κατωτέρω (βλ. και **Πίνακα 8**), αν και οφείλουμε να υπενθυμίσουμε ότι δεν είναι συγκρίσιμα με τους ίδιους υπολογισμούς μας όχι μόνο διότι οι χωρικές αναφορές διαφέρουν (9 Γεωγραφικά διαμερίσματα έναντι 13 Διοικητικών Περιφερειών), αλλά και λόγω διαφορετικής προσέγγισης τους όσον αφορά τις εξομαλύνσεις και προτυποποιήσεις των δεδομένων. Τα συμπεράσματα όμως που προέκυψαν από την σχετική, συγκριτική εξέταση των αποτελεσμάτων των δύο παραπάνω συγγραφέων, είναι ιδιαιτέρως σημαντικά καθώς επιβεβαιώνουν και ενισχύουν την ανάλυση μας.

Οι προαναφερθέντες δημογράφοι διαπιστώνουν έτσι ότι ενώ από τη μείωση της θνησιμότητας επωφελήθηκαν όλα τα γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας, *η βελτίωση διαφοροποιήθηκε στο χρόνο με τέτοιο τρόπο ώστε να μειώνονται βαθμιαία οι μεταξύ των διαμερισμάτων υπάρχουσες το 1961 διαφορές στο* e_0. Αναλυτικότερα, το 1981 το επίπεδο επιβίωσης εμφανίζεται υψηλότερο στην Κρήτη, τη Στερεά Ελλάδα-Εύβοια, την Ήπειρο, τα Νησιά του Αιγαίου και σαφώς δυσμενέστερο στη Θράκη. Ακόμη, η διαφορική θνησιμότητα των ανδρών (υψηλότερη από αυτήν των γυναικών) δεν διαφοροποιείται σημαντικά κατά διαμέρισμα αλλά εκτιμάται ότι είναι λίγο υψηλότερη στη Βόρεια και νησιωτική Ελλάδα και ελαφρά χαμηλότερη στην Κρήτη, τη Στερεά Ελλάδα-Εύβοια, την Ήπειρο και τη Θεσσαλία.

Σχετικά με την ηλικιακή κατανομή των προσδόκιμων ζωής, το μέγεθος της βρεφικής θνησιμότητας εμφανίζεται να επηρεάζει σημαντικά τη μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση, με συνέπεια όπου αυτή έχει μεγαλύτερη τιμή (Θράκη, Μακεδονία, Νησιά Ιονίου) η διαφορά ανάμεσα στα προσδόκιμα ζωής των 0 και των 1 ετών να είναι σημαντική ενώ στην αντίθετη περίπτωση όπου η βρεφική θνησιμότητα είναι χαμηλή (Κρήτη, Στερεά Ελλάδα και Εύβοια, Ήπειρος) η προαναφερθείσα διαφορά να είναι αμελητέα.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 8: Προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση κατά διαμέρισμα και φύλο: 1961-1981

	1961		**1971**		**1981**	
	***Α**	***Γ**	**Α**	**Γ**	**Α**	**Γ**
Σύνολο Χώρας	67,30	70,42	70,13	73,64	72,15	76,35
Περ. Πρωτεύουσας	67,12	70,18	69,73	73,25	71,65	75,87
Στερεά και Εύβοια	68,56	71,63	71,16	74,62	73,15	77,23
Πελοπόννησος	68,04	71,12	70,57	74,06	72,49	76,70
Ιόνια Νησιά	67,68	70,73	70,23	73,73	71,98	76,16
Ήπειρος	68,09	71,17	70,80	74,28	72,75	76,90
Θεσσαλία	68,36	71,42	70,72	74,20	72,42	76,56
Μακεδονία	66,76	69,80	69,59	73,12	71,74	75,98
Θράκη	62,67	65,51	66,27	69,83	69,23	73,79
Νησιά Αιγαίου	66,96	70,02	70,40	73,92	72,59	76,87
Κρήτη	68,73	71,80	71,49	74,91	73,44	77,53

*Α= Άνδρες, *Γ= Γυναίκες
Πηγή: Πίνακας 4.2, Μ. Παπαδάκης και Κ. Τσίμπος, 1993:20

Σε γενικές γραμμές δε, *οι συνθήκες θνησιμότητας βελτιώνονται σταδιακά συνεχώς και οι γεωγραφικές διαφοροποιήσεις περιορίζονται*. Στις μεγαλύτερες δε ηλικίες οι γεωγραφικές διαφοροποιήσεις εμφανίζονται λιγότερο σημαντικές απ΄ ότι στις μικρές, καθώς οι διακυμάνσεις της βρεφικής θνησιμότητας στα 9 γεωγραφικά διαμερίσματα ευθύνονται για τις όποιες διαφοροποιήσεις της e_0.

Τα παραπάνω γενικά συμπεράσματα των Μ. Παπαδάκη και Κ. Τσίμπου μπορούν να αντιπαραβληθούν με τα δικά μας, κάτι το οποίο θα ακολουθήσει στο τέλος της παρούσας ενότητας.

4.2 Οι νέο-υπολογισθέντες Πίνακες Επιβίωσης στο μόνιμο και τον πραγματικό πληθυσμό των Περιφερειών (1981,1991,2001)

Τα αποτελέσματα των ίδιων υπολογισμών όσον αφορά τα προσδόκιμα ζωής στις διάφορες ηλικίες x αναλυτικά και για τα δύο φύλα όπως επίσης και οι επιβιώσαντες (l_x) κατά ηλικιακή ομάδα παρουσιάζονται στο **Παράρτημα Γ**. Σχετικά με τα δεδομένα τώρα, για τον υπολογισμό των κατά ηλικία ειδικών συντελεστών θνησιμότητας επιλέχθηκαν οι τριετείς μέσοι όροι των θανάτων (1980-82, 1990-92 και 2000-02). Αυτοί, αντιστοιχήθηκαν με τον πραγματικό (και μόνιμο για τα έτη 1991 και 2001) πληθυσμό των απογραφικών – κεντρικών-ετών 1981, 1991 και 2001, πληθυσμό που ελήφθη ως βάση για τον υπολογισμό των επί μέρους πινάκων επιβίωσης. Τα επιλεχθέντα χωρικά επίπεδα ήταν οι 13 Διοικητικές Περιφέρειες της χώρας.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

4.3 Μόνιμος – Πραγματικός Πληθυσμός: Οι συνέπειες των 'τύπων' του πληθυσμού στους Πίνακες Επιβίωσης Περιφερειακού επιπέδου

Έχουμε ήδη αναφερθεί (βλ. ανωτέρω, **ενότητα Ι.4**) στις μετακινήσεις του πληθυσμού την ημέρα της απογραφής, μια «συνήθεια» που πηγάζει κυρίως από το πληθυσμιακό κριτήριο κατανομής των πόρων το οποίο λαμβάνεται υπόψη από την κεντρική διοίκηση (Δ. Κατοχιανού, 2000). Το γεγονός αυτό δίδει ως αποτέλεσμα μια διαφορετική χωρική κατανομή ανάμεσα στον πραγματικό και το μόνιμο πληθυσμό (τουλάχιστον για τα έτη 1991 και 2001 για τα οποία έχουμε διαθέσιμα στοιχεία). Το φαινόμενο αυτό δεν μπορεί να αναλυθεί μόνο σε επίπεδο Περιφέρειας, αλλά και σε χαμηλότερο χωρικό επίπεδο όπου αναδεικνύονται οι μετακινήσεις με μεγαλύτερη σαφήνεια. Ακόμη, αν εξεταστεί σε βάθος, εκφράζεται με αρκετά πολύπλοκο τρόπο καθώς δεν είναι ισο-κατανεμημένο ούτε στο χώρο, το χρόνο αλλά ούτε και μεταξύ των δύο φύλων.

Αναφορικά τώρα με τους πίνακες επιβίωσης, ο υπολογισμός τους με βάση το μόνιμο πληθυσμό αναφοράς παρουσιάζει ορισμένες ανακατατάξεις στα αποτελέσματά του σε σχέση με τον πραγματικό. Όμως, οι ίδιες χωρικές ενότητες βρίσκονται στην κατηγορία της υψηλότερης ή χαμηλότερης επιβίωσης ανεξάρτητα από τον πληθυσμό αναφοράς των πινάκων επιβίωσης. Η αιτία των όποιων ανακατατάξεων οφείλεται στους πληθυσμούς αναφοράς οι οποίοι χρησιμοποιήθηκαν ως παρονομαστές για τον υπολογισμό των ποσοστών θνησιμότητας ${}_nm_x$. Ειδικότερα, δεδομένου ότι ο αριθμητής (θάνατοι) στον υπολογισμό των δεικτών είναι σταθερός, οι τιμές των δεικτών αυτών εξαρτώνται προφανώς από τον παρονομαστή: όταν ο μόνιμος πληθυσμός είναι μικρότερος από τον πραγματικό, (όταν δηλαδή έχουμε μεγάλο αριθμό μετακινηθέντων την ημέρα της απογραφής) οι τιμές των δεικτών (${}_nm_x$) υπολογιζόμενες με βάση τον μόνιμο πληθυσμό γίνονται μεγαλύτερες από αυτές που θα είχαμε αν στον παρονομαστή τοποθετούσαμε τον πραγματικό πληθυσμό και αντίστροφα. Δηλαδή, η ένταση της θνησιμότητας μεγαλώνει και τα e_x μικραίνουν. Η διαφορές των e_0 ανάλογα με τον τύπο πληθυσμού, παρουσιάζονται στον **Πίνακα 9,** ενώ αναλυτικότερα κατά ηλικιακή ομάδα[112] μπορεί κανείς να ανατρέξει στο **Παράρτημα Γ.** Έτσι, όπου οι διαφορές είναι αρνητικές (e_0 μόνιμου < e_0 πραγματικού) συνάγουμε ότι υπήρχε μεγάλη μετακίνηση προς τις περιοχές αυτές (ήταν περιοχές εισόδου). Το αντίθετο (e_0 μόνιμου > e_0 πραγματικού) αφορά τις περιοχές από τις οποίες μετακινήθηκαν οι κάτοικοι την ημέρα της απογραφής.

[112] Σημειώνεται ότι ο πίνακας ολοκληρωμένος παρατίθεται στο σχετικό **Παράρτημα Γ**, λόγω του μεγέθους του.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 9: Διαφορές στη μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση των 13 Περιφερειών στη μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση (μόνιμος-πραγματικός πληθυσμός), ανά φύλο, 1991, 2001

	Α	**Γ**	**Σ**	**Α**	**Γ**	**Σ**
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	**1991**			**2001**		
1. ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ	0,03	0,07	0,05	*-0,05*	0,00	*-0,02*
2. ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	0,00	*-0,02*	*-0,01*	0,00	*-0,01*	0,00
3. ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	*-0,11*	0,03	*-0,03*	*-0,20*	*-0,07*	*-0,14*
4. ΗΠΕΙΡΟΥ	*-0,24*	0,02	*-0,10*	*-0,42*	*-0,19*	*-0,31*
5. ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	*-0,01*	0,06	0,03	*-0,12*	*-0,02*	*-0,06*
6. ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	*-0,04*	0,12	0,05	*-0,17*	*-0,01*	*-0,08*
7. ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	*-0,10*	0,06	*-0,01*	*-0,21*	*-0,05*	*-0,12*
8. ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	*-0,43*	*-0,06*	*-0,24*	*-0,71*	*-0,34*	*-0,53*
9. ΑΤΤΙΚΗΣ	0,08	*-0,14*	*-0,04*	0,33	0,08	0,19
10. ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	*-0,36*	*-0,04*	*-0,20*	*-0,57*	*-0,22*	*-0,40*
11. ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	0,18	0,23	0,22	0,02	0,09	0,06
12. ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	*-0,03*	0,16	0,08	*-0,10*	0,03	*-0,03*
13. ΚΡΗΤΗΣ	*-0,02*	0,09	0,04	*-0,12*	*-0,01*	*-0,06*
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	-0,03	-0,01	-0,02	-0,03	-0,02	-0,02

*Α: Άνδρες, Γ: Γυναίκες, Σ: Σύνολο
Πηγή: Απογραφές πληθυσμού (17/3/1991, 18/3/2001), ΕΣΥΕ, 2004, ίδιοι υπολογισμοί

Παρατηρούμε τη μικρή σχετικά σημασία της διαφοράς των δύο τύπων πληθυσμού αναφορικά με τα αποτελέσματα των Πινάκων Επιβίωσης σε επίπεδο Περιφέρειας. Ορισμένα σχόλια όμως είναι δυνατόν να γίνουν, όπως ότι υπήρξε διαφορά στον τρόπο μετακίνησης των ανδρών και των γυναικών ανάμεσα στα δύο έτη που εξετάζουμε. Το 1991 υπήρξε διαφορική μετακίνηση ανάμεσα στα δύο φύλα, ενώ το 2001 φαίνεται ότι εναρμονίζονται. Οι Περιφέρειες δε, οι οποίες φιλοξενούν τα μεγάλα αστικά κέντρα (Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας) μοιάζουν στο συγκεκριμένο χωρικό επίπεδο να μην παρουσιάζουν έντονες ανακατατάξεις.

Είναι προφανές ότι στο εθνικό επίπεδο ο μέσος όρος ζωής είναι ανεξάρτητος από τον πληθυσμό αναφοράς (μόνιμο ή πραγματικό), εφόσον η διαφορά των δύο πληθυσμών την ημέρα της απογραφής είναι αμελητέα και οφείλεται στην παρουσία τουριστών ή άλλων προσωρινά διαμενόντων. Συνεπώς, τονίζεται για μια ακόμη φορά, ότι όσο χαμηλότερο είναι το χωρικό επίπεδο ανάλυσης, τόσο ουσιαστικότερες επιπτώσεις έχει η διαφοροποίηση αυτή των πληθυσμών-βάσεων στους διάφορους υπολογισμούς. Όμως, η χρησιμοποίηση ενίοτε του

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

μόνιμου πληθυσμού αναφοράς για τα έτη 1991 και 2001 και ενίοτε του πραγματικού για χάρη των συγκρίσεων[113], είναι απαραίτητη. Για το λόγο αυτόν παρατίθενται στον ακόλουθο **Πίνακα 10** οι – περιορισμένες – επιπτώσεις τους στην ιεραρχική κατάταξη των 13 Περιφερειών.

Πίνακας 10: Διαφοροποιήσεις της ταξινόμησης των Περιφερειών σύμφωνα με τα e_0 αναλόγως το είδος του πληθυσμού βάσης

ΜΟΝΙΜΟΣ 1991	**ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ 1991**	**ΜΟΝΙΜΟΣ 2001**	**ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ 2001**	**ΜΟΝΙΜΟΣ 1991**	**ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ 1991**	**ΜΟΝΙΜΟΣ 2001**	**ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ 2001**
Α	**Α**	**Α**	**Α**	**Γ**	**Γ**	**Γ**	**Γ**
ΚΡΗΤΗ	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	**ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ**	**ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ**	**ΗΠΕΙΡΟΣ**	**ΗΠΕΙΡΟΣ**	**ΗΠΕΙΡΟΣ**	**ΗΠΕΙΡΟΣ**
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	ΚΡΗΤΗ	ΚΡΗΤΗ	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	**ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ**	**ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ**	ΚΡΗΤΗ	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΚΡΗΤΗ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	ΚΡΗΤΗ
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΚΡΗΤΗ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΚΡΗΤΗ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΗΠΕΙΡΟΣ	**ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ**	**ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ**	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	**ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ**	**ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ**
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	**ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ**	**ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ**	**ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ**	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ
ΗΠΕΙΡΟΣ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	**ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ**	**ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ**	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ
ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	**ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ**	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	**ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ**	ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	**ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ**	**ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ**
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	**ΘΕΣΣΑΛΙΑ**	ΑΤΤΙΚΗ	ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	Ελλάδα	ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	**ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ**	**ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ**
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	**ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ**	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΑΤΤΙΚΗ	**ΑΤΤΙΚΗ**	**ΑΤΤΙΚΗ**
ΑΤΤΙΚΗ	**ΑΤΤΙΚΗ**	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΑΤΤΙΚΗ	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	**ΘΕΣΣΑΛΙΑ**	**ΘΕΣΣΑΛΙΑ**
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	**ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ**	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΑΤΤΙΚΗ	**ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ**	**ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ**	**ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ**	**ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ**
ΑΝ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	**ΑΝ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ**	**ΑΝ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ**	**ΑΝ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ**	**ΑΝ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ**	**ΑΝ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ**	**ΑΝ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ**	**ΑΝ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ**

*Α: Άνδρες, Γ: Γυναίκες
Πηγή: Απογραφές πληθυσμού (17/3/1991, 18/3/2001), ΕΣΥΕ, 2004, ίδιοι υπολογισμοί

Μπορούμε εύκολα να παρατηρήσουμε (βλ. **Πίνακα 11**) τις μεταβολές καθώς με την έντονη γραμματοσειρά τονίζονται οι περιπτώσεις μη αλλαγών. Η πρώτη, άμεση παρατήρηση αφορά τη διατήρηση της σταθερότητας της περίπτωσης της Αν. Μακεδονίας και Θράκης στην τελευταία θέση, τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες και για τα δύο εξεταζόμενα έτη. Παρομοίως, στις προ-τελευταίες θέσεις εναλλάσσονται η Κεντρική Μακεδονία, η Αττική και η Θεσσαλία. Οι πρωταγωνιστές της κορυφής τώρα δεν διαφέρουν ούτε και αυτοί: μια ή δύο θέσεις μετακινούνται ανάλογα με την κατανομή του πληθυσμού τους. Έτσι, η Κρήτη, και

[113] Τονίζεται ότι δεν είναι δυνατόν να γίνουν συγκρίσεις ανάμεσα στο 1981 και το 2001 παρά μόνο όταν οι υπολογισμοί έχουν λάβει υπόψη τους τον πραγματικό πληθυσμό εφόσον μόνο αυτός διατίθεται και για τα δύο έτη.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

το Νότιο Αιγαίο για τους άνδρες και η Ήπειρος για τις γυναίκες παραμένουν στις πρώτες θέσεις. Σαν παράδειγμα όμως ανακατατάξεων μπορούμε να δούμε την Αττική στους άνδρες το 2001 (μόνιμος πληθυσμός μεγαλύτερος από τον πραγματικό πληθυσμό) να βελτιώνει μία με δύο κατηγορίες τη θέση της. Αντίστροφα, η Στερεά Ελλάδα βρίσκεται σε χαμηλότερη θέση στην κατάταξη στην περίπτωση του μόνιμου πληθυσμού, καθώς η τελευταία φιλοξενεί τους δύο κύριους νομούς υποδοχείς των μετακινήσεων (Ευρυτανία και Φωκίδα, βλ. και **εντότητα Ι.4**).

Οφείλουμε ως συμπέρασμα λοιπόν να σημειώσουμε ότι αφενός μεν σε καμία περίπτωση οι υπολογισμοί που βασίζονται στο μόνιμο πληθυσμό δεν ταυτίζονται με αυτούς που ως παρονομαστή τους έχουν τον πραγματικό, καθώς εξ ορισμού τους παρουσιάζουν διαφορές (Π. Καραδήμας, 1978:35). Αφετέρου δε, οι μετακινήσεις σε επίπεδο Περιφερειών είναι πολύ μικρής κλίμακας με συνέπεια οι υπολογιστικές επιπτώσεις του εν λόγω φαινομένου να μην επηρεάζουν την ανάλυση των αποτελεσμάτων μας. Τα αποτελέσματα σχετικά με την ιεραρχία και την ταξινόμηση των Περιφερειών ως προς τα προσδόκιμα ζωής στις διάφορες ηλικίες ακολουθούν.

4.4 Η διαχρονική εξέλιξη της θέσης των περιφερειών με βάση τη μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση – και σε επιλεγμένες ηλικίες – ανά φύλο

Στόχος της διατριβής δεν είναι η εξέταση του επιπέδου θνησιμότητας της χώρας αλλά κυρίως οι χωρικές διαφοροποιήσεις και η εξέλιξή τους στο χρόνο. Η μέση προσδοκώμενη ζωή στις διάφορες ηλικίες αποτελεί έναν ιδιαίτερα δυναμικό δείκτη μέτρησης αλλά και σύγκρισης της θνησιμότητας. Ωστόσο, στο σημείο αυτό είναι απαραίτητο να επεκτείνουμε την ανάλυσή μας σε συγκεκριμένες ηλικίες, επιλέγοντας τα e_0, e_{15}, e_{45} και e_{65} έτη, ηλικίες σημαντικές στο βαθμό που η γέννηση, η εισαγωγή στο παραγωγικό σύστημα, η ωριμότητα και η αποχώρησή του ατόμου από αυτό θεωρούνται τομές στον κύκλο της ζωής του ανθρώπου. Η πρώτη ηλικία της οποίας το προσδόκιμο ζωής εξετάζουμε είναι η γέννηση (e_0).

Από τους παρατιθέμενους δείκτες στους **Πίνακες 11** και **12** διαπιστώνεται ότι ενώ από τη συνολική αύξηση της e_0 κατά την εξεταζόμενη περίοδο (1981-01) δεν εξαιρείται καμία Περιφέρεια, υπάρχουν σημαντικές χωρικές ανακατατάξεις, ενώ η εξέλιξη της θνησιμότητας των δύο φύλων χρήζει περαιτέρω ανάλυσης. Σχετικά λοιπόν με την εξέλιξη της μέσης προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση των *ανδρών* ανά Περιφέρεια και την ταξινόμησή της δυνάμεθα να διατυπώσουμε ορισμένες παρατηρήσεις: η πρώτη αφορά την ανακατανομή που παρουσιάζεται στις τρεις πρώτες θέσεις και τη ‘μάχη’ μεταξύ Κρήτης και Νοτίου Αιγαίου με πρωτοπόρα το 2001 την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου. Η Κρήτη από την πρώτη το 1981 πέφτει στην δεύτερη θέση το 2001 και η Πελοπόννησος διατηρεί την τρίτη θέση εκτός του 1991 όπου προσωρινά είχε προωθηθεί στη δεύτερη. Ακόμη μια σημαντική παρατήρηση αφορά τη σταθερότητα στην τελευταία θέση της Περιφέρειας Αν. Μακεδονίας και Θράκης. Επιπλέον,

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

αξίζει να επισημανθεί ότι στην προ-τελευταία θέση βρίσκεται η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας με την Αττική και τη Θεσσαλία να ανταγωνίζονται για την αμέσως προηγούμενη θέση και την τελευταία να την κερδίζει το 2001. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η τοποθέτηση στις τελευταίες θέσεις των Περιφερειών της Κεντρικής Μακεδονίας, της Αττικής και της Θεσσαλίας καθώς σε δύο από τις παραπάνω Περιφέρειες κατοικεί πάνω από το μισό του πληθυσμού της Ελλάδος[114].

Πίνακας 11: Προσδοκώμενη ζωή κατά τη γέννηση κατά Περιφέρεια και φύλο: 1981, 1991, 2001

	1981Π	1991Μ	2001Μ	δ81-01	1981Π	1991Μ	2001Μ	δ81-01
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	**Α***	**Α**	**Α**	**Α**	**Γ**	**Γ**	**Γ**	**Γ**
ΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	71,16	72,74	73,89	2,73	76,74	77,99	79,75	3,01
ΑΤΤΙΚΗ	72,78	74,20	75,79	3,01	77,17	79,12	80,83	3,66
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	73,46	75,27	76,53	3,07	78,09	80,17	81,52	3,43
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	73,03	74,63	75,96	2,93	78,41	80,00	81,32	2,91
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	73,53	75,19	76,09	2,56	77,85	79,23	81,20	3,35
ΗΠΕΙΡΟΣ	72,97	75,12	76,65	3,68	78,87	81,37	82,51	3,64
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	72,88	74,61	75,70	2,82	78,16	80,10	80,71	2,55
ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	73,36	74,89	76,64	3,28	78,14	79,50	81,48	3,34
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	72,64	74,11	75,54	2,9	77,42	78,91	80,34	2,92
ΚΡΗΤΗ	75,12	76,38	76,90	1,78	78,99	80,69	81,96	2,97
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	74,66	75,37	77,42	2,76	78,46	79,66	81,32	2,86
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	74,47	76,26	76,88	2,41	78,78	80,70	81,77	2,99
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	74,18	75,25	75,73	1,55	78,74	80,55	81,24	2,5
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	73,05	74,49	75,86	2,81	77,76	79,50	80,95	3,19
Εύρος τιμών	*3,96*	*3,64*	*3,53*		*2,25*	*3,37*	*2,76*	

*Α=ΑΝΔΡΕΣ, Γ=ΓΥΝΑΙΚΕΣ,
Πηγή: ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα Απογραφών πληθυσμού (5/4/1981, 17/3/1991, 18/3/2001), ΕΣΥΕ, 2004, ίδιοι υπολογισμοί, 1981: Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών, 1991, 2001: Μόνιμος Πληθυσμός Απογραφών

Συνεχίζοντας την ανάλυσή μας για τις *γυναίκες*, εύκολα διαπιστώνει κανείς ότι η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας και Θράκης παραμένει όπως και για τους άνδρες στην τελευταία θέση. Στην προηγούμενη θέση εναλλάσσονται οι Περιφέρειες Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας με την Αττική να βελτιώνεται κατά δύο θέσεις ως προς την ταξινόμησή της από το 1981 και μετά, ενώ η Κεντρική Μακεδονία μένει στην προτελευταία, ακριβώς στην ίδια κατάταξη που τοποθετείται και για το έτερο φύλο. Οι πρώτες θέσεις τώρα, μονοπωλούνται από τις Περιφέρειες Κρήτης και Ηπείρου. Η Ήπειρος για τις γυναίκες κερδίζει την πρώτη θέση από

[114]Στις δύο αυτές Περιφέρειες της Κεντρικής Μακεδονίας και Αττικής χωροθετούνται τα δύο πολεοδομικά συγκροτήματα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης με αποτέλεσμα να έχουν πραγματικό πληθυσμό το 2001 το 51,4% του συνόλου της χώρας (ΕΣΥΕ, 2004).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

την Κρήτη το 1991 και τη διατηρεί το 2001, ενώ η Κρήτη καταλήγει στη δεύτερη θέση έπειτα από την τρίτη όπου είχε βρεθεί προσωρινά το 1991. Η Πελοπόννησος, διατηρείται στην τρίτη θέση το 2001 με μια μικρή εξαίρεση το 1991 όπου προσωρινά βρέθηκε στη δεύτερη θέση (όπως ακριβώς και για τους άνδρες).

Συνοπτικά, παρατηρούμε ότι και για τα δύο φύλα στην τελευταία θέση βρίσκεται η Περιφέρεια της Αν. Μακεδονίας και Θράκης. Ακόμη, στις προ-τελευταίες θέσεις εναλλάσσονται οι Περιφέρειες που συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο τμήμα του πληθυσμού της χώρας, η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας και η Περιφέρεια Αττικής. Τέλος, στις πρώτες θέσεις το 2001 καταλήγουν να βρίσκονται το Νότιο Αιγαίο για τους άνδρες (το οποίο υποσκέλισε την Κρήτη) και η Ήπειρος (σταθερά για όλα τα έτη) για τις γυναίκες.

Πίνακας 12: Κατάταξη των Περιφερειών σύμφωνα με την εξέλιξη της μέσης προσδοκώμενης ζωής κατά τη γέννηση: 1981, 1991, 2001

ΘΕΣΗ	1981 Α*	1991 Α	2001 Α	1981 Γ	1991 Γ	2001 Γ
1	ΚΡΗΤΗ	ΚΡΗΤΗ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΚΡΗΤΗ	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΗΠΕΙΡΟΣ
2	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΠΕΛΟΠΟΝ-ΝΗΣΟΥ	ΚΡΗΤΗ	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΠΕΛΟΠΟΝ-ΝΗΣΟΥ	ΚΡΗΤΗ
3	ΠΕΛΟΠΟΝ-ΝΗΣΟΥ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΠΕΛΟΠΟΝ-ΝΗΣΟΥ	ΠΕΛΟΠΟΝ-ΝΗΣΟΥ	ΚΡΗΤΗ	ΠΕΛΟΠΟΝ-ΝΗΣΟΥ
4	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ
5	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ
6	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ
7	ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ
8	**Ελλάδα**	ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ
9	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	**Ελλάδα**	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ
10	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΑΤΤΙΚΗ	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	**Ελλάδα**	**Ελλάδα**
11	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	**Ελλάδα**	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	**Ελλάδα**	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΑΤΤΙΚΗ
12	ΑΤΤΙΚΗ	ΑΤΤΙΚΗ	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΑΤΤΙΚΗ	ΘΕΣΣΑΛΙΑ
13	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΑΤΤΙΚΗ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ
14	ΑΝ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	ΑΝ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	ΑΝ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	ΑΝ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	ΑΝ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	ΑΝ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ

*Α=ΑΝΔΡΕΣ, Γ=ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Πηγή: ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα Απογραφών πληθυσμού (5/4/1981, 17/3/1991, 18/3/2001), ΕΣΥΕ, 2004, ίδιοι υπολογισμοί, 1981: Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών, 1991, 2001: Μόνιμος Πληθυσμός Απογραφών

Εξετάζοντας τώρα τις μεταβολές στο *χρόνο* (βλ. και **Πίνακα 11**) της προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση κάθε Περιφέρειας, παρατηρούμε ότι υπήρξε σημαντική αύξηση της μέσης προσδοκώμενης ζωής ανάμεσα στο 1981 και το 2001 για το σύνολο της χώρας (2,8 έτη για τους άνδρες και 3,2 έτη για τις γυναίκες). Η αύξηση αυτή δεν είναι όμως χωρικά ισόρροπη. Βελτιώνει ταχύτατα τη θέση της η Ήπειρος (και για τα δύο φύλα), ενώ παράλληλα η Περιφέρεια Ιονίων Νήσων (άνδρες) και η Αττική (γυναίκες) εμφανίζονται να παρουσιάζουν αύξηση στη μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση ταχύτερη από αυτήν των υπολοίπων Περιφερειών.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Τα **Διαγράμματα 12α, 12β και 12γ** αποτυπώνουν τις χωρικές διαφοροποιήσεις σχετικά με την κατανομή της ανδρικής υπερ-θνησιμότητας, αναδεικνύοντας την υπεροχή των γυναικών στο μέσο προσδόκιμο ζωής και τις μεταβολές της στο χρόνο. Παρατηρούμε ότι υπάρχει μια σχετική ισοκατανομή της διαφοράς ανάμεσα τις περιφέρειες αναφορικά με τα φύλα, ενώ σημαντικό είναι το γεγονός ότι δεν υπάρχουν έντονες διακυμάνσεις ως προς τη διαφορική θνησιμότητα των δύο φύλων. Ωστόσο, η Ήπειρος βρίσκεται αναμφισβήτητα στις πρώτες θέσεις με τη μεγαλύτερη διαφορά ανδρών-γυναικών στη μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση για το 1981 και το 1991 ενώ η Αν. Μακεδονία και Θράκη παίρνει τη σκυτάλη το 2001. Το εύρος της μέγιστης διαφοράς ωστόσο φαίνεται να σταθεροποιείται από 5,9 έτη το 1981, σε 6,2 το 1991 για να καταλήξει ξανά σε 5,9 το 2001.

Διάγραμμα 12α: Μέση προσδοκώμενη ζωή κατά τη γέννηση, κατά φύλο στις 13 Περιφέρειες, 1981

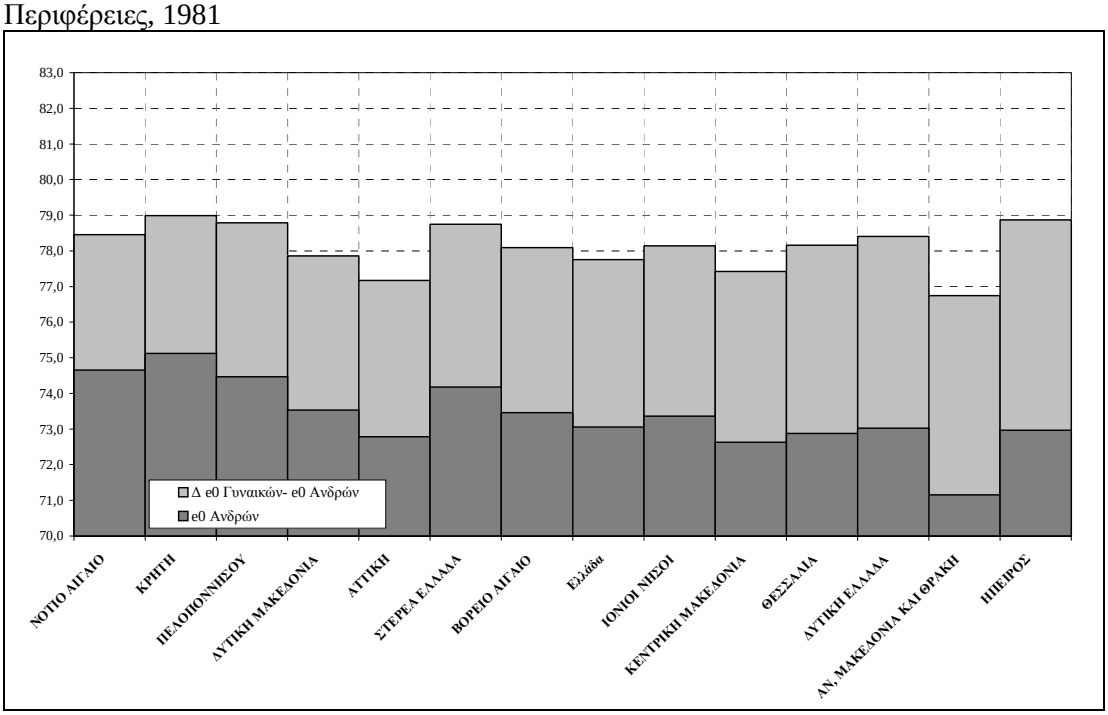

*Η ταξινόμηση έγινε με βάση τη διαφορά των φύλων
**Πραγματικός πληθυσμός απογραφής
Πηγή: Απογραφή πληθυσμού (5/4/1981), ΕΣΥΕ, 2004, ίδιοι υπολογισμοί

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Διάγραμμα 12β: Μέση προσδοκώμενη ζωή κατά τη γέννηση, κατά φύλο στις 13 Περιφέρειες, 1991

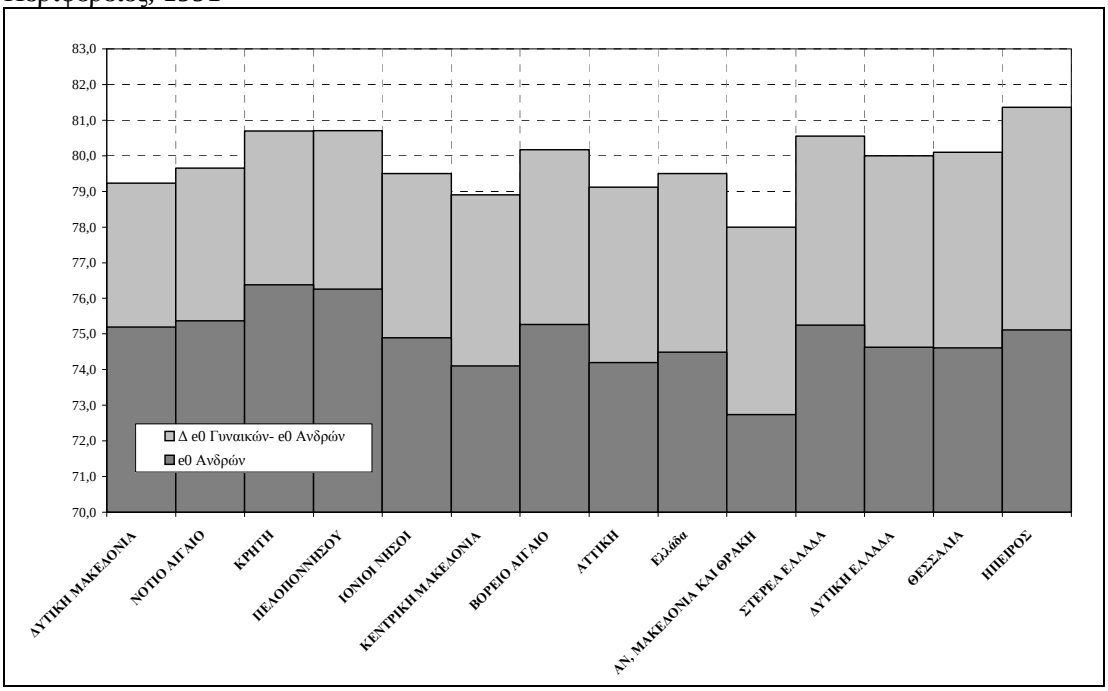

*Η ταξινόμηση έγινε με βάση τη διαφορά των φύλων
**Μόνιμος πληθυσμός απογραφής
Πηγή: Απογραφή πληθυσμού (17/3/1991), ΕΣΥΕ, 2004, ίδιοι υπολογισμοί

Διάγραμμα 12γ: Μέση προσδοκώμενη ζωή κατά τη γέννηση, κατά φύλο στις 13 Περιφέρειες, 2001

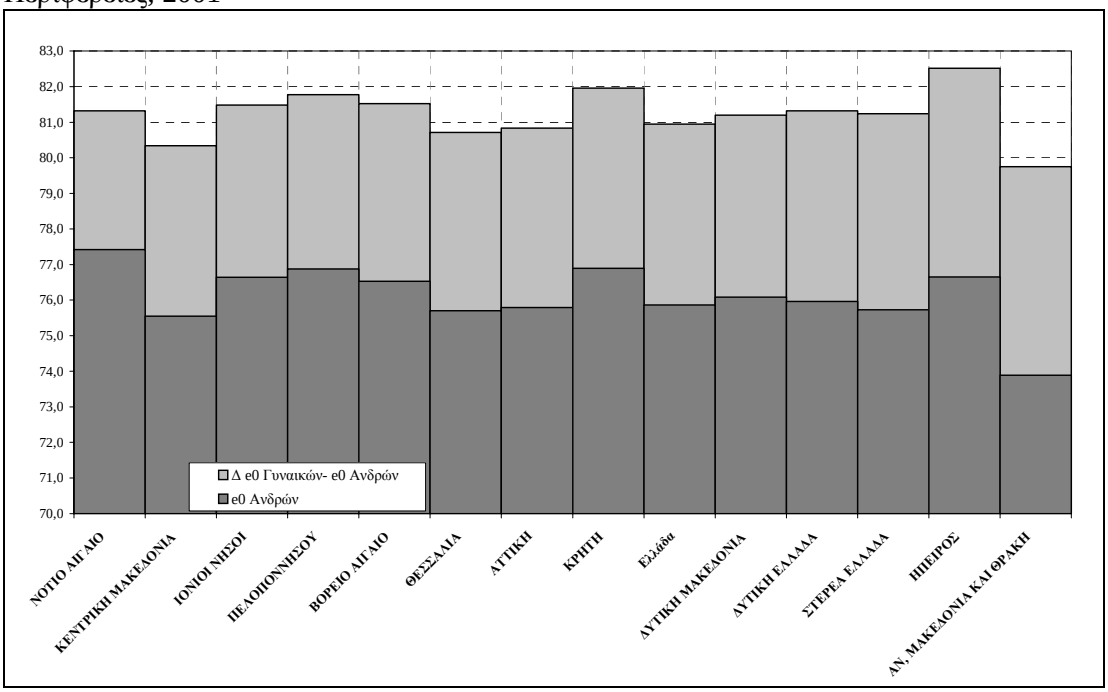

*Η ταξινόμηση έγινε με βάση τη διαφορά των φύλων
**Μόνιμος πληθυσμός απογραφής
Πηγή: Απογραφή πληθυσμού (18/3/2001), ΕΣΥΕ, 2004, ίδιοι υπολογισμοί

Στη συνέχεια, (**Πίνακες 13** έως και **18**) παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των υπολογισμών μας για τη μέση προσδοκώμενη ζωή στις ηλικίες 15, 45 και 65 ετών ανά Περιφέρεια, καθώς και οι αντίστοιχες ταξινομήσεις αυτών διαχρονικά.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 13: Προσδοκώμενη ζωή στα 15 έτη κατά Περιφέρεια και φύλο: 1981, 1991, 2001

	1981	1991	2001	δ81-01	1981	1991	2001	δ81-01
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	Α*	**Α**	**Α**		Γ	**Γ**	**Γ**	
ΑΝ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	58,46	58,82	59,74	1,28	63,67	64,00	65,47	1,8
ΑΤΤΙΚΗ	59,62	60,17	61,37	1,75	63,76	65,00	66,29	2,53
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	60,21	61,00	62,31	2,1	64,34	66,00	67,11	2,77
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	59,70	60,73	61,83	2,13	64,88	66,11	66,96	2,08
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	60,26	60,79	61,77	1,51	64,15	64,88	66,58	2,43
ΗΠΕΙΡΟΣ	59,84	61,02	62,06	2,22	65,45	67,17	67,89	2,44
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	59,13	60,35	61,28	2,15	64,16	65,76	66,24	2,08
ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	59,74	60,81	62,25	2,51	64,25	65,48	66,91	2,66
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	59,42	60,13	61,15	1,73	63,82	64,88	65,86	2,04
ΚΡΗΤΗ	61,45	62,22	62,58	1,13	64,98	66,43	67,44	2,46
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	60,60	61,13	62,94	2,34	64,43	65,23	66,64	2,21
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	61,08	61,91	62,43	1,35	65,01	66,45	67,28	2,27
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	60,42	61,00	61,51	1,09	64,79	66,15	66,85	2,06
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	59,77	60,41	61,50	1,73	64,18	65,36	66,45	2,27
Εύρος τιμών	2,99	3,40	3,20		1,78	3,18	2,42	

*Α=ΑΝΔΡΕΣ, Γ=ΓΥΝΑΙΚΕΣ **Πηγή**: ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα Απογραφών πληθυσμού (5/4/1981, 17/3/1991, 18/3/2001), ΕΣΥΕ, 2004, ίδιοι υπολογισμοί, 1981: Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών, 1991, 2001: Μόνιμος Πληθυσμός Απογραφών

Πίνακας 14: Κατάταξη των Περιφερειών σύμφωνα με την εξέλιξη της μέσης προσδοκώμενης ζωής στα 15 έτη: 1981, 1991, 2001

ΘΕΣΗ	**1981 Α***	**1991 Α**	**2001 Α**	**1981 Γ**	**1991 Γ**	**2001 Γ**
1	ΚΡΗΤΗ	ΚΡΗΤΗ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΗΠΕΙΡΟΣ
2	ΠΕΛΟΠΟΝ-ΝΗΣΟΥ	ΠΕΛΟΠΟΝ-ΝΗΣΟΥ	ΚΡΗΤΗ	ΠΕΛΟΠΟΝ-ΝΗΣΟΥ	ΠΕΛΟΠΟΝ-ΝΗΣΟΥ	ΚΡΗΤΗ
3	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΠΕΛΟΠΟΝ-ΝΗΣΟΥ	ΚΡΗΤΗ	ΚΡΗΤΗ	ΠΕΛΟΠΟΝ-ΝΗΣΟΥ
4	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ
5	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ
6	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ
7	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ
8	**Ελλάδα**	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ
9	ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	**Ελλάδα**	**Ελλάδα**	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ
10	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	**Ελλάδα**	**Ελλάδα**	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	**Ελλάδα**
11	ΑΤΤΙΚΗ	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΑΤΤΙΚΗ	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΑΤΤΙΚΗ	ΑΤΤΙΚΗ
12	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΑΤΤΙΚΗ	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΘΕΣΣΑΛΙΑ
13	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΑΤΤΙΚΗ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ
14	ΑΝ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	ΑΝ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	ΑΝ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	ΑΝ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	ΑΝ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	ΑΝ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ

*Α=ΑΝΔΡΕΣ, Γ=ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Πηγή: ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα Απογραφών πληθυσμού (5/4/1981, 17/3/1991, 18/3/2001), ΕΣΥΕ, 2004, ίδιοι υπολογισμοί, 1981: Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών, 1991, 2001: Μόνιμος Πληθυσμός Απογραφών

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 15: Προσδοκώμενη ζωή στα 45 έτη κατά Περιφέρεια και φύλο: 1981, 1991, 2001

	1981	1991	2001	δ81-01	1981	1991	2001	δ81-01
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	**Α***	**Α**	**Α**	**Α**	**Γ**	**Γ**	**Γ**	**Γ**
ΑΝ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	30,18	30,61	31,60	1,42	34,71	34,92	36,20	1,49
ΑΤΤΙΚΗ	30,95	31,81	32,93	1,98	34,51	35,77	36,94	2,43
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	31,85	32,62	33,62	1,77	35,35	36,78	37,73	2,38
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	31,66	32,63	33,31	1,65	35,77	36,90	37,58	1,81
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	31,95	32,39	33,38	1,43	35,01	35,65	37,24	2,23
ΗΠΕΙΡΟΣ	32,00	32,78	33,74	1,74	36,40	37,84	38,49	2,09
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	30,99	32,30	32,92	1,93	34,99	36,53	36,87	1,88
ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	31,62	32,78	33,82	2,2	34,95	36,23	37,69	2,74
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	30,85	31,75	32,68	1,83	34,58	35,58	36,48	1,9
ΚΡΗΤΗ	33,22	33,85	34,12	0,9	35,82	37,14	38,01	2,19
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	32,14	32,76	34,34	2,2	35,26	36,00	37,29	2,03
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	33,15	33,69	33,98	0,83	35,87	37,24	37,87	2
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	32,30	33,10	33,36	1,06	35,83	36,80	37,47	1,64
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	31,41	32,21	33,09	1,68	35,02	36,14	37,09	2,07
Εύρος τιμών	3,03	3,24	2,74		1,89	2,92	2,28	

*Α=ΑΝΔΡΕΣ, Γ=ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Πηγή: ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα Απογραφών πληθυσμού (5/4/1981, 17/3/1991, 18/3/2001), ΕΣΥΕ, 2004, ίδιοι υπολογισμοί, 1981: Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών, 1991, 2001: Μόνιμος Πληθυσμός Απογραφών

Πίνακας 16: Κατάταξη των Περιφερειών σύμφωνα με την εξέλιξη της μέσης προσδοκώμενης ζωής στα 45 έτη: 1981, 1991,2001

ΘΕΣΗ	**1981 Α***	**1991 Α**	**2001 Α**	**1981 Γ**	**1991 Γ**	**2001 Γ**
1	ΚΡΗΤΗ	ΚΡΗΤΗ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΗΠΕΙΡΟΣ
2	ΠΕΛΟΠΟΝ-ΝΗΣΟΥ	ΠΕΛΟΠΟΝ-ΝΗΣΟΥ	ΚΡΗΤΗ	ΠΕΛΟΠΟΝ-ΝΗΣΟΥ	ΠΕΛΟΠΟΝ-ΝΗΣΟΥ	ΚΡΗΤΗ
3	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΚΡΗΤΗ	ΠΕΛΟΠΟΝ-ΝΗΣΟΥ
4	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	ΚΡΗΤΗ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ
5	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ
6	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ
7	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ
8	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	**Ελλάδα**	ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ
9	ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	**Ελλάδα**	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ
10	**Ελλάδα**	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	**Ελλάδα**	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	**Ελλάδα**
11	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	**Ελλάδα**	ΑΤΤΙΚΗ	ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	ΑΤΤΙΚΗ	ΑΤΤΙΚΗ
12	ΑΤΤΙΚΗ	ΑΤΤΙΚΗ	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΑΝ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΘΕΣΣΑΛΙΑ
13	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ
14	ΑΝ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	ΑΝ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	ΑΝ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	ΑΤΤΙΚΗ	ΑΝ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	ΑΝ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ

*Α=ΑΝΔΡΕΣ, Γ=ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Πηγή: ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα Απογραφών πληθυσμού (5/4/1981, 17/3/1991, 18/3/2001), ΕΣΥΕ, 2004, ίδιοι υπολογισμοί, 1981: Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών, 1991, 2001: Μόνιμος Πληθυσμός Απογραφών

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 17: Προσδοκώμενη ζωή στα 65 έτη κατά Περιφέρεια και φύλο: 1981, 1991, 2001

	1981	1991	2001	δ81-01	1981	1991	2001	δ81-01
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	**Α***	**Α**	**Α**	**Α**	**Γ**	**Γ**	**Γ**	**Γ**
ΑΝ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	14,30	14,17	15,18	1,01	17,00	16,87	17,97	1,1
ΑΤΤΙΚΗ	14,65	15,17	16,15	0,98	16,76	17,64	18,53	0,89
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	15,04	15,87	16,72	0,85	17,53	18,44	19,15	0,71
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	15,34	16,00	16,76	0,76	17,85	18,54	18,91	0,37
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	15,46	15,42	16,52	1,1	17,20	17,45	18,79	1,34
ΗΠΕΙΡΟΣ	15,69	16,24	17,00	0,76	18,34	19,31	19,84	0,53
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	14,85	15,52	16,21	0,69	17,10	18,20	18,35	0,15
ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	15,36	15,78	16,80	1,02	16,95	17,97	18,97	1
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	14,64	14,99	15,80	0,81	16,76	17,36	18,03	0,67
ΚΡΗΤΗ	16,40	16,81	17,25	0,44	17,87	18,80	19,45	0,65
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	15,47	15,91	17,34	1,43	17,32	17,90	18,90	1
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	16,08	16,83	17,13	0,3	17,84	18,85	19,22	0,37
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	15,67	16,30	16,74	0,44	17,79	18,37	18,92	0,55
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	15,08	15,55	16,35	0,8	17,19	17,93	18,63	0,7
Εύρος τιμών	2,11	2,66	2,15		1,59	2,45	1,87	

*Α=ΑΝΔΡΕΣ, Γ=ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Πηγή: ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα Απογραφών πληθυσμού (5/4/1981, 17/3/1991, 18/3/2001), ΕΣΥΕ, 2004, ίδιοι υπολογισμοί, 1981: Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών, 1991, 2001: Μόνιμος Πληθυσμός Απογραφών

Πίνακας 18: Κατάταξη των Περιφερειών σύμφωνα με την εξέλιξη της μέσης προσδοκώμενης ζωής στα 65 έτη: 1981, 1991, 2001

ΘΕΣΗ	1981 Α*	1991 Α	2001 Α	1981 Γ	1991 Γ	2001 Γ
1	ΚΡΗΤΗ	ΠΕΛΟΠΟΝ-ΝΗΣΟΥ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΗΠΕΙΡΟΣ
2	ΠΕΛΟΠΟΝ-ΝΗΣΟΥ	ΚΡΗΤΗ	ΚΡΗΤΗ	ΚΡΗΤΗ	ΠΕΛΟΠΟΝ-ΝΗΣΟΥ	ΚΡΗΤΗ
3	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΠΕΛΟΠΟΝ-ΝΗΣΟΥ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΚΡΗΤΗ	ΠΕΛΟΠΟΝ-ΝΗΣΟΥ
4	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ
5	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ
6	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ
7	ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ
8	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ
9	**Ελλάδα**	**Ελλάδα**	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	**Ελλάδα**	**Ελλάδα**	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ
10	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	**Ελλάδα**	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	**Ελλάδα**
11	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΑΝ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	ΑΤΤΙΚΗ	ΑΤΤΙΚΗ
12	ΑΤΤΙΚΗ	ΑΤΤΙΚΗ	ΑΤΤΙΚΗ	ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΘΕΣΣΑΛΙΑ
13	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΑΤΤΙΚΗ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ
14	ΑΝ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	ΑΝ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	ΑΝ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΑΝ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	ΑΝ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ

*Α=ΑΝΔΡΕΣ, Γ=ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Πηγή: ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα Απογραφών πληθυσμού (5/4/1981, 17/3/1991, 18/3/2001), ΕΣΥΕ, 2004, ίδιοι υπολογισμοί, 1981: Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών, 1991, 2001: Μόνιμος Πληθυσμός Απογραφών

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Είναι δυνατόν να συνοψίσουμε τη σύγκρισή μας όσον αφορά την κατάταξη των Περιφερειών ανάλογα με τα προσδόκιμα ζωής στη γέννηση, τα 15, 45 και 65 έτη (**Πίνακες 11** έως **18**) στα εξής αποτελέσματα: Όσον αφορά τις ομοιότητες, στην τελευταία θέση βρίσκεται σταθερά (εκτός μιας εξαίρεσης) και σε κάθε περίπτωση η Περιφέρεια της Αν. Μακεδονίας και Θράκης και για τα δύο φύλα. Στην πρώτη θέση (στη γέννηση, τα 15 και τα 45 έτη) βρίσκονται η Κρήτη και το Νότιο Αιγαίο για τους άνδρες (προστίθεται η Πελοπόννησος προσωρινά), ενώ η Ήπειρος (όλα τα έτη) για τις γυναίκες αναδεικνύεται στην πρώτη σειρά της κατάταξης. Η ταξινόμηση και στις δύο περιπτώσεις των ανδρών και γυναικών είναι παρόμοια, χωρίς ιδιαίτερες εκπλήξεις για τη γέννηση, τα 15 έτη, τα 45 και τα 65 έτη. Συνεπώς, διαπιστώνουμε ότι δεν διαφέρει σημαντικά με τη μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση, και συνεπώς τα συμπεράσματα που προήλθαν από την ανάλυσή της διατηρούνται για όλες τις ηλικιακές ομάδες που μελετήθηκαν.

4.5 Το ερώτημα της σύγκλισης-βαδίζουμε προς μια σύγκλιση των δια-περιφερειακών διαφορών;

Στο σημείο αυτό υπενθυμίζουμε ότι ένα από τα βασικά ερωτήματα της διατριβής αφορά τις μεταβολές στη διάρκεια της τελευταίας πενηντακονταετίας στη χωρική κατανομή του φαινομένου της θνησιμότητας και ειδικότερα αν διαπιστώνεται σύγκλιση ή απόκλιση των εξεταζόμενων χωρικών ενοτήτων. Επανερχόμενοι επομένως στο βασικό ερώτημα περί σύγκλισης, και βασιζόμενοι στην αρχική υπόθεση εργασίας, *μπορούμε κατ΄ αρχάς σε επίπεδο Περιφέρειας να υποθέσουμε ότι στην περίπτωση που οι χωρικές ενότητες οι οποίες ήταν σε χαμηλή θέση στην ιεραρχία του μέσου όρου ζωής το 1981 βελτιώσαν τη θέση τους ταχύτερα από εκείνες που βρίσκονταν υψηλότερα στην κατάταξη (π.χ. Ήπειρος σε σχέση με την Κρήτη) τότε έχει ξεκινήσει μια χρονική πορεία σύγκλισης προς ένα υψηλό επίπεδο επιβίωσης*.

Προκειμένου να απαντηθεί το πρότερο ερώτημα σε Περιφερειακό επίπεδο, διενεργήθηκαν δύο αναλύσεις: η μία αφορά τον υπολογισμό της τυπικής απόκλισης των προσδόκιμων ζωής σε επιλεγμένες ηλικίες, η οποία μπορεί να δώσει μόνο μιαν αδρή εικόνα (η ενδεχόμενη διατήρηση ακραίων τιμών επηρεάζει αρκετά τον υπολογισμό της). Σε δεύτερο στάδιο επιχειρείται η εξέταση της ταχύτητας βελτίωσης των προσδόκιμων ζωής στις διάφορες ηλικίες, με την κατάστρωση των **Διαγραμμάτων 14 (α** έως **δ)** τα οποία αντικατοπτρίζουν με παραστατικό τρόπο την πορεία στο χρόνο των μέσων όρων, επιβεβαιώνοντας ταυτόχρονα τα συμπεράσματα του προηγούμενου κεφαλαίου.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Έτσι, εξετάζοντας την τυπική απόκλιση (βλ. **Πίνακα 19** και **Διαγράμματα 13α** και **13β**), σε μια πρώτη φάση διαπιστώνουμε ότι αυτή αφενός μεν διαφοροποιείται σημαντικά στα δύο φύλα ανάμεσα στις τρεις χρονικές τομές, αφετέρου δε παρουσιάζει διαφοροποιήσεις ως προς τη μέση προσδοκώμενη ζωή στις διάφορες ηλικίες. Ειδικότερα, ως προς το τελευταίο, διαπιστώνουμε ότι καθώς αυξάνεται η ηλικιακή ομάδα υπολογισμού της μέσης ζωής τόσο μειώνεται και η τυπική απόκλιση μεταξύ των Περιφερειών και για τα δύο φύλα.

Όσον αφορά το κάθε φύλο ξεχωριστά, για τους άνδρες, και μόνο για την προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση, η τυπική απόκλιση παρουσιάζει σταθερή μείωση. Σε όλες τις υπόλοιπες ηλικίες που εξετάζονται (15, 45 και 65 ετών) παρουσιάζει διακυμάνσεις ανάμεσα στα έτη: αυξάνεται το 1991 για να μειωθεί ξανά το 2001, με μικρότερο όμως της πρότερης αύξησης βήμα (πλην των 45 ετών). Για το ανδρικό φύλο συνεπώς, μπορούμε να διατυπώσουμε το εξής συμπέρασμα: επειδή κάθε ηλικιακή ομάδα εμπεριέχει τις υπόλοιπες (δηλαδή η 0 όλες τις υπόλοιπες, η 15 την 20, 25 κοκ και η 65 την 70, 75+) μπορούμε να συμπεράνουμε με σχετική ασφάλεια ότι υπάρχει μεγάλη σύγκλιση για όλες τις Περιφέρειες στη μέση προσδοκώμενη ζωή των μικρών ηλικιών (0-14 ετών), ενώ στην ωριμότητα (άνω των 15 ετών) και τη γήρανση (των 65 ετών και άνω) τα προσδόκιμα ζωής διαφοροποιούνται ανάμεσα τους. Το γεγονός αυτό δεν προσδιορίζει τη απόκλιση των προσδόκιμων ζωής αυτών των ηλικιακών ομάδων ανάμεσα στις Περιφέρειες, αλλά μάλλον μια διαφορετική ταχύτητα βελτίωσης μεταξύ τους, η οποία έχει εξαλειφθεί από την ηλικιακή ομάδα των 0-14 ετών, καθώς για την ομάδα αυτή έχει μεγιστοποιηθεί η βελτίωση της επιβίωσής της. Όσον αφορά το γυναικείο φύλο όμως, η τυπική απόκλιση είναι σημαντικά μικρότερη από αυτήν των ανδρών, ενώ παρουσιάζει φανερά εντονότερες διακυμάνσεις. Όπως και για το αντίθετο φύλο, και όλες τις ηλικιακές ομάδες, η τιμή της αυξάνεται σημαντικά από το 1981 έως το 1991 για να μειωθεί στη συνέχεια το 2001 (ωστόσο με μικρότερο βήμα).

Πίνακας 19: Περιφερειακές διαφοροποιήσεις προσδοκώμενης ζωής σε διάφορες ηλικίες: 1981, 1991, 2001, Τυπική απόκλιση

	Φύλο	**1981 Π***	**1991 Π**	**1991 Μ**	**2001 Π**	**2001 Μ**
e_0	Άνδρες	1,037	1,019	0,940	0,973	0,883
	Γυναίκες	0,690	0,908	0,904	0,761	0,709
e_{15}	Άνδρες	0,800	0,918	0,840	0,912	0,818
	Γυναίκες	0,549	0,855	0,852	0,713	0,658
e_{45}	Άνδρες	0,876	0,893	0,841	0,825	0,724
	Γυναίκες	0,585	0,800	0,812	0,677	0,633
e_{65}	Άνδρες	0,598	0,734	0,735	0,665	0,614
	Γυναίκες	0,499	0,663	0,687	0,552	0,533

*Π: Πραγματικός Πληθυσμός, Μ: Μόνιμος πληθυσμός

Πηγή: Απογραφές πληθυσμού (5/4/1981, 17/3/1991, 18/3/2001), ΕΣΥΕ, 2004, ίδιοι υπολογισμοί

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

*Αν λάβουμε υπόψη μας μονάχα τον **Πίνακα 19** και τα **Διαγράμματα 13α** και **13β** που τον συνοδεύουν, θα μπορούσαμε να συνάγουμε το αποτέλεσμα ότι παρά το γεγονός της μείωσης της τυπικής απόκλισης από το 1991 έως το 2001 διαπιστώνουμε ότι δεν ισχύει το ίδιο για την προηγούμενη δεκαετία, δηλαδή από το 1981 έως το 1991. Ως εκ τούτου δεν μας επιτρέπεται να διατυπώσουμε με ασφάλεια, τουλάχιστον για το γυναικείο φύλο, όπου οι διακυμάνσεις είναι εντονότερες, ότι είχαμε πλήρη σύγκλιση του φαινομένου της θνησιμότητας και ομοιογενοποίηση του χώρου στη διάρκεια της τελευταίας εικοσαετίας του εικοστού αιώνα σε όλες τις ηλικιακές ομάδες.*

Διάγραμμα 13α: Τυπική απόκλιση e_x ανδρών στις διάφορες ηλικίες, στις 13 Περιφέρειες

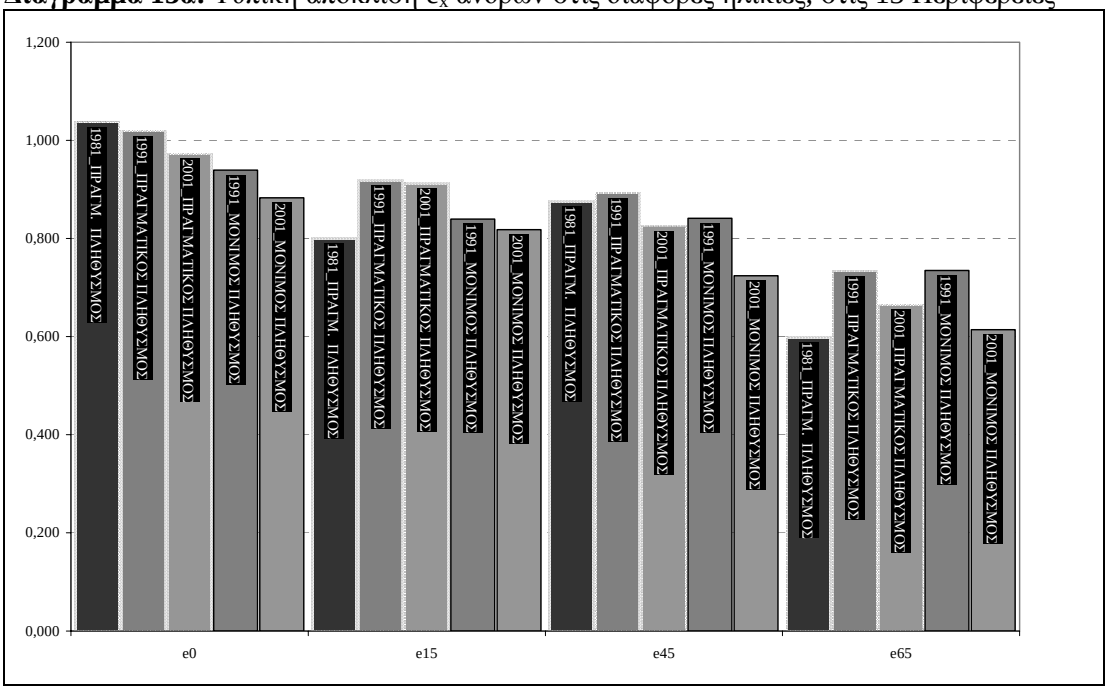

Στα **Διαγράμματα 14 (α** έως **δ)** απεικονίζονται οι μεταβολές της μέσης προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση, στα 15, 45 και τα 65 έτη για τις 13 Περιφέρειες της χώρας[115]. Από την ανάγνωσή τους διαπιστώνεται η αναμφισβήτητη σύγκλιση της μέσης προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση σε όλες τις Περιφέρειες της χώρας: *Το μήκος και η κλίση των διανυσμάτων που σχηματίζονται από τα προσδόκιμα ζωής στη γέννηση το 1981 και το 2001 (βλ. **Διάγραμμα 14α**), προσδιορίζουν το εύρος της βελτίωσης ταχύτητά της για κάθε Περιφέρεια. Παρατηρούμε ότι οι Περιφέρειες οι οποίες ξεκίνησαν από χαμηλότερη θέση βελτίωσαν την επιβίωσή τους με μεγαλύτερο βήμα απ΄ ότι αυτές που είχαν εξ΄ αρχής υψηλά προσδόκιμα ζωής (βλ. αντιπροσωπευτική πρώτης περίπτωσης η Ήπειρος και της δεύτερης η Κρήτη).*

[115] Και για τα δύο έτη έχουμε λάβει ως πληθυσμό αναφοράς τον πραγματικό πληθυσμό κάθε Περιφέρειας.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Διάγραμμα 13β: Τυπική απόκλιση ex γυναικών στις διάφορες ηλικίες, στις 13 Περιφέρειες

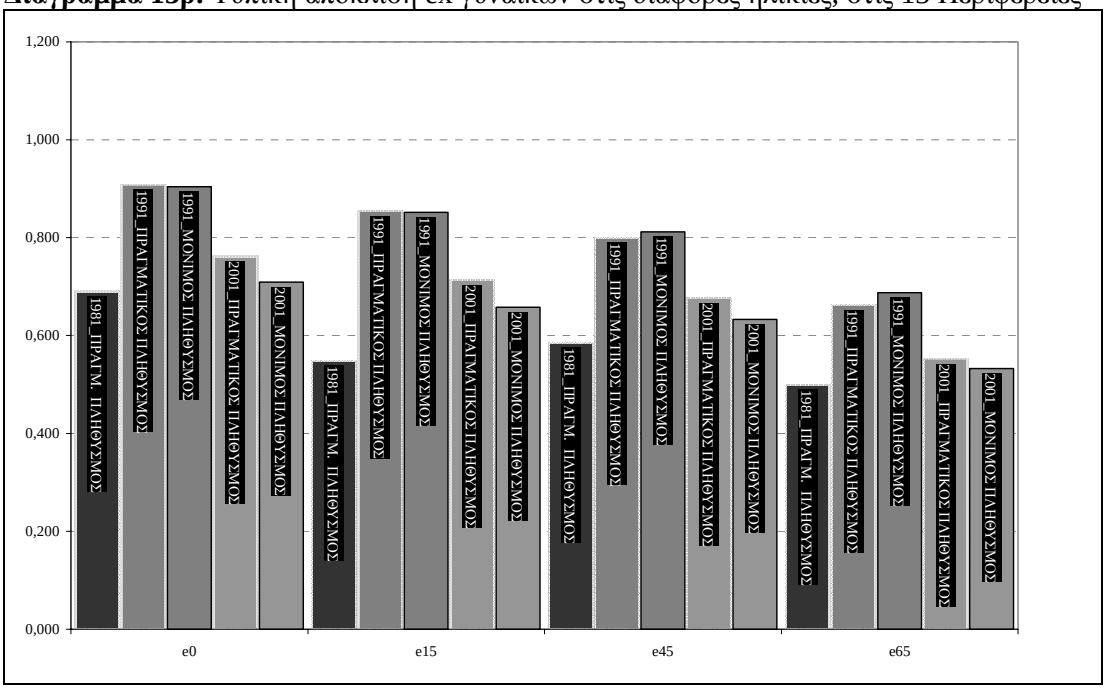

Πηγή Διαγραμμάτων 13: Απογραφές πληθυσμού (5/4/1981, 17/3/1991, 18/3/2001), ΕΣΥΕ, 2004, ίδιοι υπολογισμοί

Συνεπώς, η μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση παρουσιάζει μια αναμφισβήτητη σύγκλιση καθώς όλες οι Περιφέρειες βελτίωσαν με διαφορετικές ταχύτητες την e_0 από το 1981 έως το 2001 με τέτοιο τρόπο ώστε να συγκεντρώνονται λίγο πιο πάνω από τον μέσο όρο ζωής της χώρας σε ένα συμπυκνωμένο νέφος σημείων. Δεν συγκεντρώνονται γύρω από το μέσο όρο της χώρας όπως θα περίμενε κανείς καθώς η μεγάλη απόσταση που διατηρεί η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας και Θράκης στη διάρκεια του χρονικού βήματος των είκοσι ετών επηρεάζει την τιμή του εθνικού συνολικού δείκτη προς τα κάτω.

Η σύγκλιση όμως αυτή, όσο προχωράμε στην εξέταση κατά ηλικία (e_{15}, e_{45}, e_{65}) (**Διαγράμματα 14β** έως **δ**) διαπιστώνουμε ότι γίνεται όλο και λιγότερο προφανής. Αν και η θετική εξέλιξη των δεικτών είναι σχεδόν καθολική, ωστόσο -και ειδικότερα από τα 45 έτη και μετά- δεν διαπιστώνουμε σαφείς τάσεις σύγκλισης των εξεταζόμενων χωρικών ενοτήτων. Επιβεβαιώνονται έτσι ακόμη μια φορά τα αποτελέσματα της προηγούμενης ανάλυσης (βάσει της τυπικής απόκλισης) ως προς τη σύγκλιση της προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση. Όμως, όσον αφορά τις e_{15} e_{45} και την e_{65} οι διαφορετικές ταχύτητες μεταβολής τους στις 13 Περιφέρειες δεν μας επιτρέπουν να καταλήξουμε στα ίδια συμπεράσματα με την περίπτωση της e_0.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Διάγραμμα 14α: Μεταβολές της μέσης προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση, 1981-2001, στις 13 Περιφέρειες της χώρας

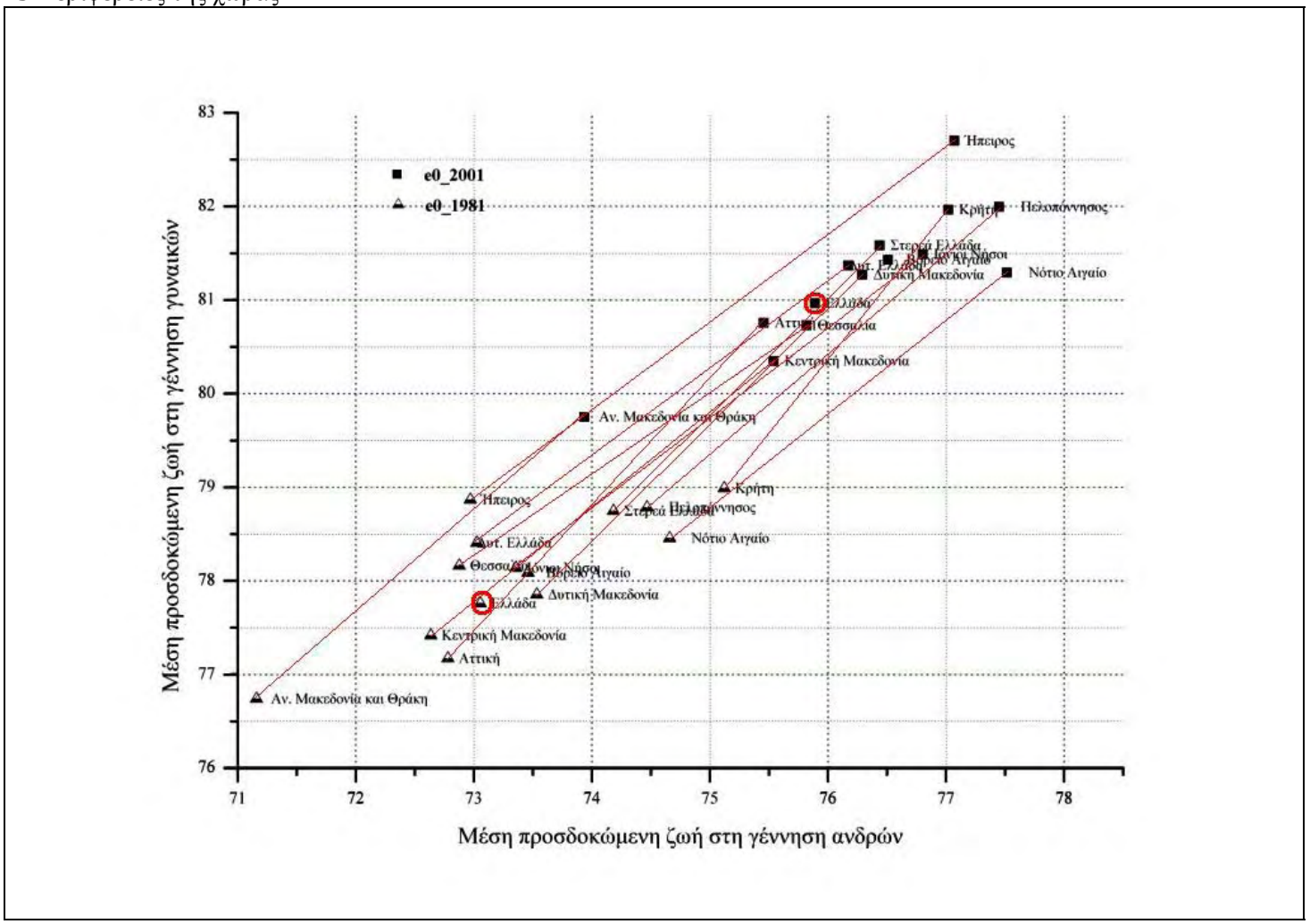

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Διάγραμμα 14β: Μεταβολές της μέσης προσδοκώμενης ζωής στα 15 έτη, 1981-2001, στις 13 Περιφέρειες της χώρας

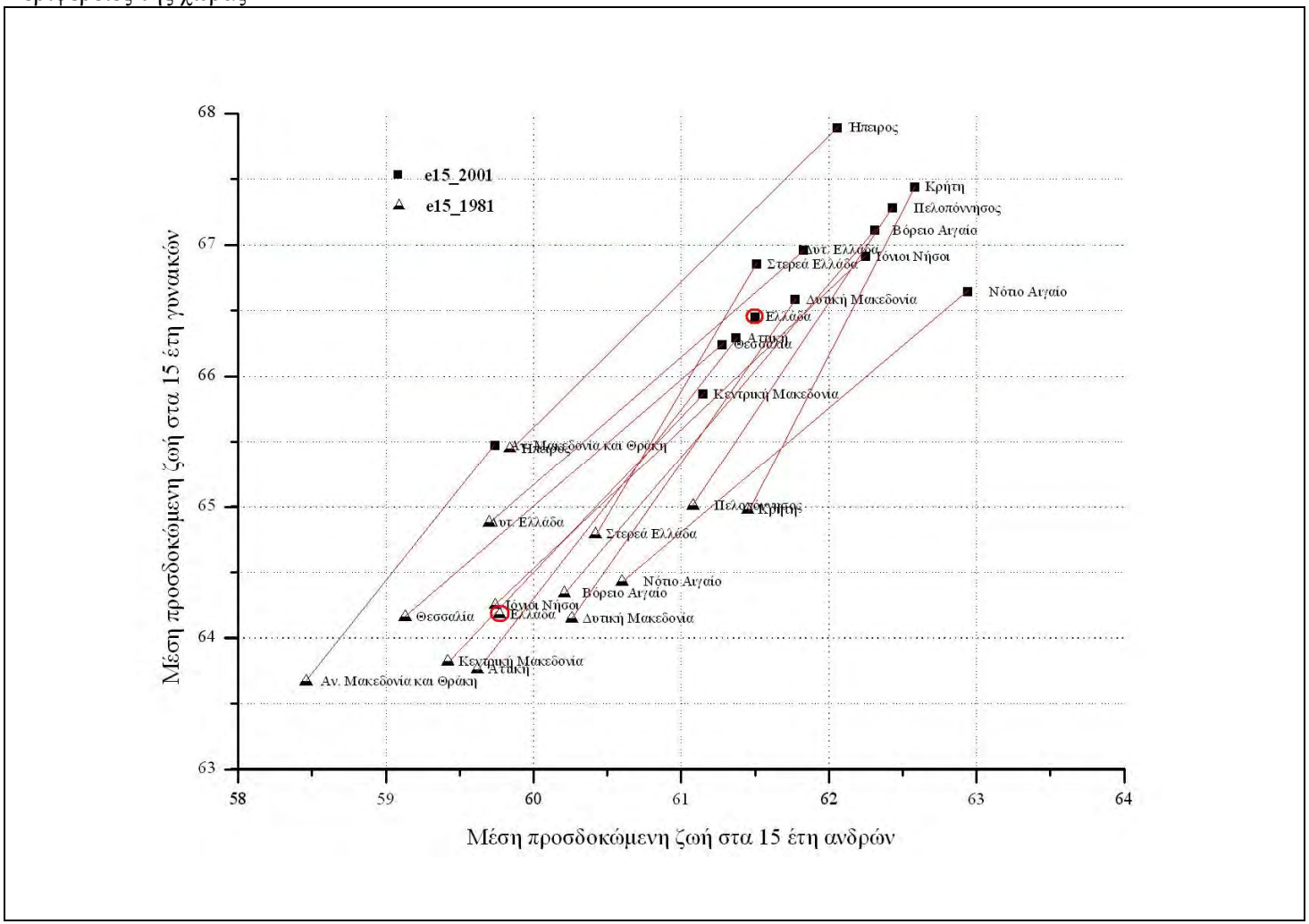

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Διάγραμμα 14γ: Μεταβολές της μέσης προσδοκώμενης ζωής στα 45 έτη, 1981-2001, στις 13 Περιφέρειες της χώρας

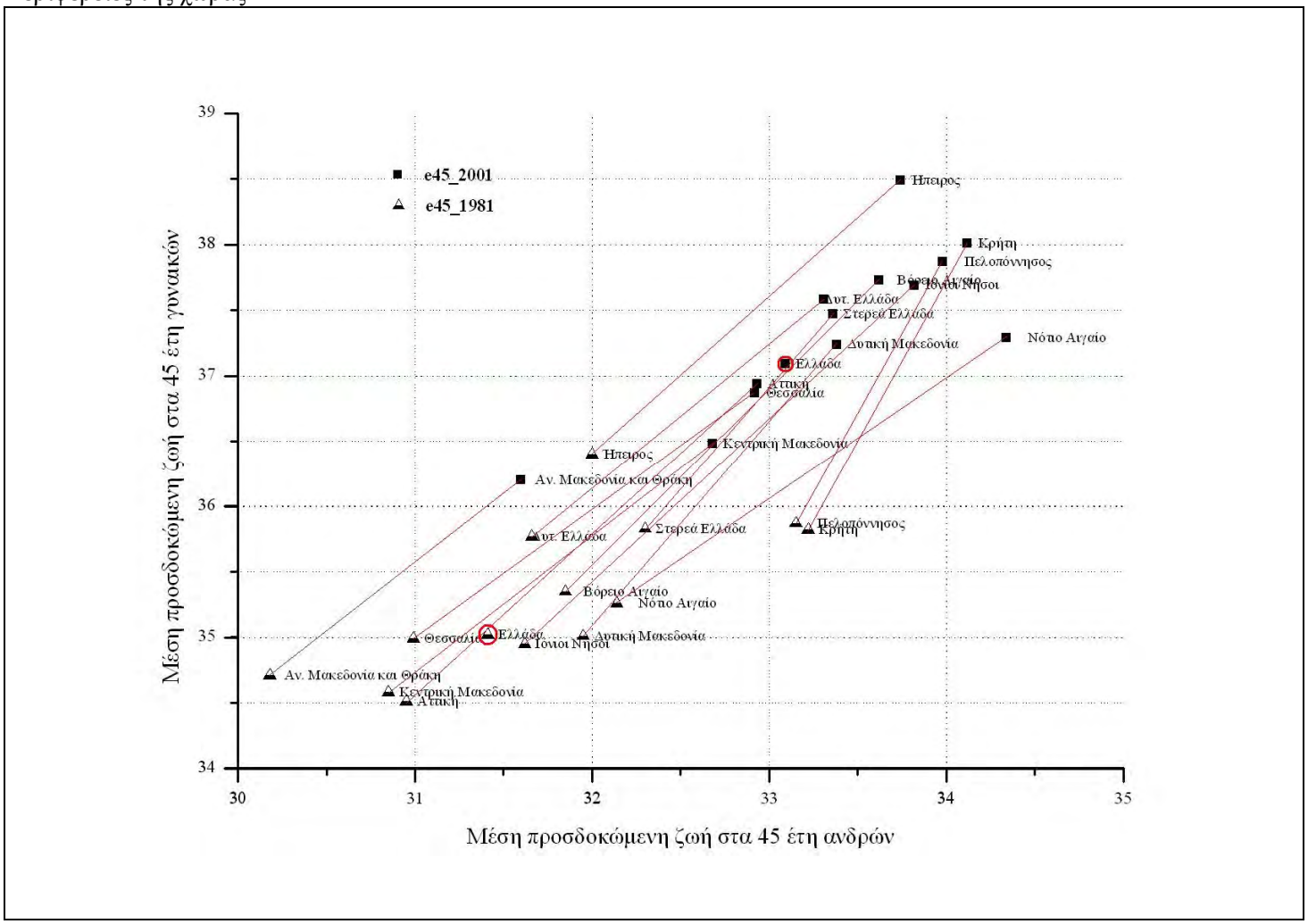

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Διάγραμμα 14δ: Μεταβολές της μέσης προσδοκώμενης ζωής στα 65 έτη, 1981-2001, στις 13 Περιφέρειες της χώρας

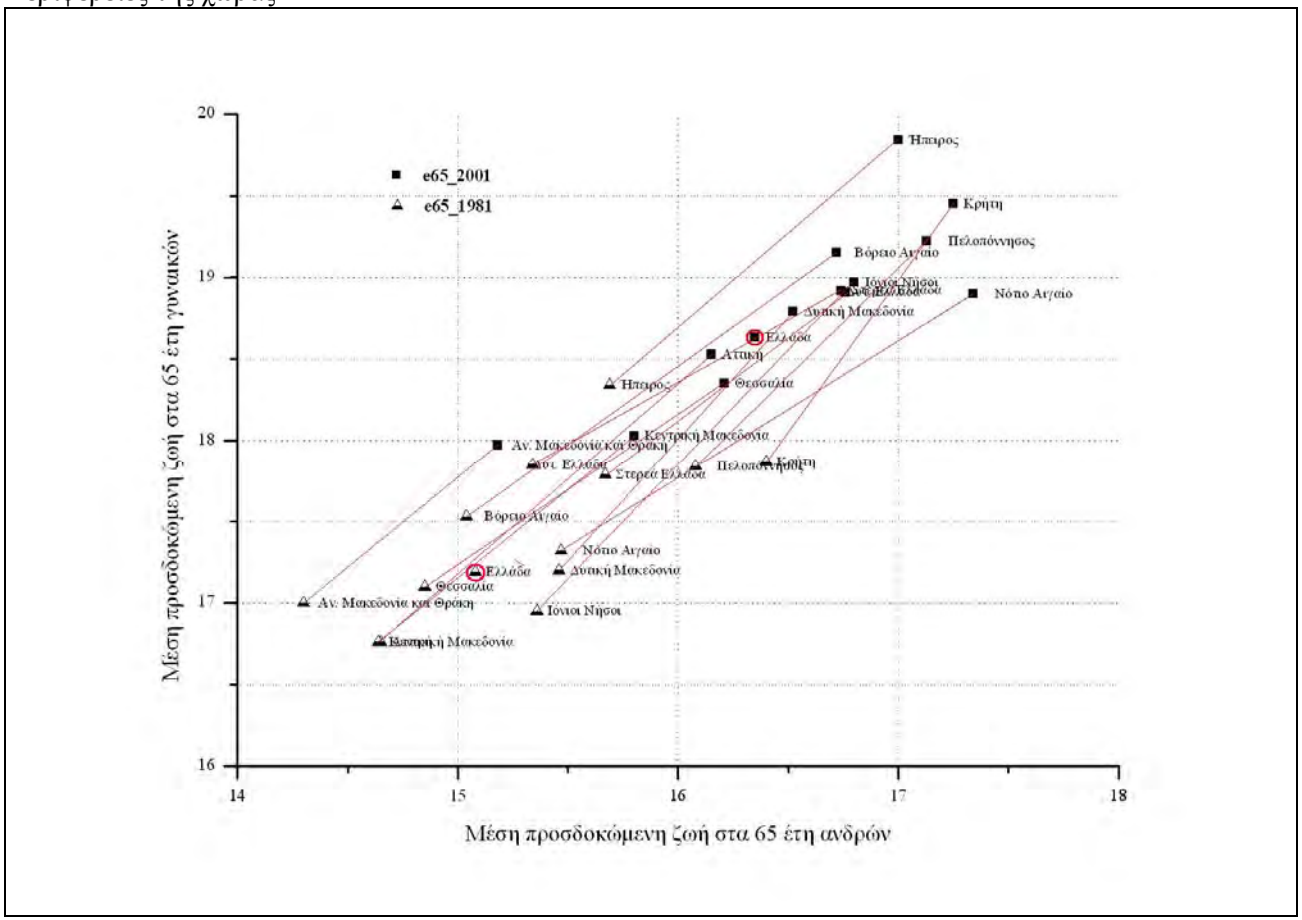

Πηγή διαγραμμάτων 14: Πίνακες Επιβίωσης ίδιων υπολογισμών, 1981, 1991, 2001, ΕΣΥΕ, Ετήσιες Στατιστικές της Φυσικής Κίνησης, Πραγματικός και Μόνιμος Πληθυσμός απογραφών

4.6 Συμπεράσματα

Σχετικά με την Περιφερειακή ανάλυση της θνησιμότητας στο σημείο αυτό είναι δυνατόν να διατυπώσουμε ορισμένα πρώτα συμπεράσματα: διαπιστώνεται κατ΄ αρχάς καθολική αύξηση των προσδόκιμων ζωής σε όλες τις ηλικιακές ομάδες και για όλα τα έτη. Αναλυτικότερα, σχετικά με την ταξινόμηση των Περιφερειών ανάλογα με τη μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση, παρατηρούμε ότι και για τα δύο φύλα στην τελευταία θέση βρίσκεται η Περιφέρεια της Αν. Μακεδονίας και Θράκης. Ακόμη, στις προτελευταίες θέσεις εναλλάσσονται οι Περιφέρειες που συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο τμήμα του πληθυσμού της χώρας, η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας και η Περιφέρεια Αττικής. Στις πρώτες θέσεις το 2001 καταλήγουν να βρίσκονται το Νότιο Αιγαίο για τους άνδρες (το οποίο υποσκέλισε την Κρήτη) και η Ήπειρος (σταθερά για όλα τα έτη) για τις γυναίκες. Αναφορικά με την χωρική κατανομή των προσδόκιμων ζωής σε επιλεγμένες ηλικίες (15, 45 και 65 έτη) σε επίπεδο Περιφέρειας, διαπιστώνουμε ως προς την κατάταξή τους ότι δεν διαφέρουν σημαντικά με τη μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση, και συνεπώς τα συμπεράσματα που προήλθαν από την ανάλυσή της διατηρούνται για όλες τις ηλικιακές ομάδες που αναλύθηκαν.

Διαπιστώνεται ακόμη ότι και στις δύο εξεταζόμενες περιόδους (1981-91/1991-2001) για τα δύο φύλα οι ίδιες σχεδόν Περιφέρειες είχαν τα μεγαλύτερα κέρδη ζωής. Κατ' επέκταση δυνάμεθα να υποστηρίξουμε ότι καθώς οι περιφέρειες αυτές ξεκίνησαν από σχετικά χειρότερη θέση είχαν σημαντικά περιθώρια βελτίωσης που ενδεχομένως οι 'παραδοσιακά' πρώτες σε 'ελπίδα' ζωής Περιφέρειες όπως Κρήτη και Πελοπόννησος δεν έχουν πια. Η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας και Θράκης που τοποθετείται σταθερά στις χαμηλότερες θέσεις τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες, έχει ακόμη σημαντικά περιθώρια βελτίωσης. Ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζει το γεγονός ότι οι Περιφέρειες που περιλαμβάνουν τα δύο μεγαλύτερα αστικά κέντρα της χώρας βρίσκονται στις προτελευταίες θέσεις, τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες: οι Περιφέρειες αυτές έχουν συνεπώς δυνατότητες περεταίρω βελτίωσης του προσδόκιμου ζωής, εφόσον στην προηγούμενη εικοσαετία δεν προώθησαν σημαντικά τη θέση τους (βλ. π.χ. Κεντρική Μακεδονία).

Παράλληλα, από τις αναλύσεις που αφορούν τον έλεγχο της υπόθεσης για την περιφερειακή σύγκλιση, η μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση αλλά και στα 15 έτη επιβεβαιώνουν το φαινόμενο αυτό. Ιδιαίτερα η μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση παρουσιάζει μια αναμφισβήτητη σύγκλιση καθώς όλες οι Περιφέρειες συγκεντρώνονται με σαφήνεια κοντά στο γενικό δείκτη της χώρας.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Οι μεγαλύτερες ηλικίες όμως, και ιδιαίτερα εκείνες άνω των 45 ετών, παρουσιάζουν διαφορετικές ταχύτητες βελτίωσης των προσδόκιμων ζωής τους οι οποίες δεν οδηγούν σε κοινό αποτέλεσμα (σύγκλιση) δίνοντας στον ερευνητή την εντύπωση ότι έχουν ακόμη περιθώρια έως το ανώφλι των δυνατοτήτων τους.

Αν στο σημείο αυτό συγκρίνουμε τα συμπεράσματά μας με αυτά των Μ. Παπαδάκη και Κ. Τσίμπου για την προηγούμενη εικοσαετία, θα διαπιστώσουμε αρκετά κοινά σημεία. Η καθολικότητα των βελτιώσεων, η σχετική ταξινόμηση (προσεγγιστικά) αλλά και οι διαπιστώσεις περί σύγκλισης ταυτίζονται. Οι συγγραφείς αποδίδουν τις όποιες διαφοροποιήσεις της e_0 ανάμεσα τα γεωγραφικά διαμερίσματα στη βρεφική θνησιμότητα, θεωρώντας για τις μεγαλύτερες ηλικίες ότι 'οι συνθήκες επιβίωσης διαφοροποιούνται μεταξύ των διαμερισμάτων λιγότερο έντονα απ΄ ότι στις μικρότερες ηλικίες'. Από τα δικά μας αποτελέσματα προκύπτει ότι η καθολική σύγκλιση της βρεφικής θνησιμότητας σε πολύ χαμηλά επίπεδα οδήγησε σε μείωση της σημασίας της τα τελευταία έτη του εικοστού αιώνα και άφησε περιθώρια ώστε οι διαφοροποιήσεις στις μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες να επηρεάζουν πολύ περισσότερο απ΄ ότι στο παρελθόν το γενικό δείκτη του μέσου όρου ζωής.

5. Η χωρική προσέγγιση της θνησιμότητας: Οι διαφορές σε επίπεδο νομού (1981,1991, 2001)

Εισαγωγή

Όπως έχει προαναφερθεί, ανάλογα με το χωρικό επίπεδο αναφοράς είναι απαραίτητο να χρησιμοποιούμε και τα αντίστοιχα αναλυτικά αλλά και εποπτικά εργαλεία: Πίνακες και διαγράμματα κυρίως για τη μελέτη του συνόλου της χώρας και των 13 διοικητικών Περιφερειών αλλά συνοπτικοί δείκτες και χάρτες στο επίπεδο του νομού όπου μόνο έπειτα από ταξινόμηση των δεικτών σε κατηγορίες μπορούμε να εξάγουμε κάποια συμπεράσματα. Έτσι, για την ανάλυση της θνησιμότητας των νομών δημιουργήθηκαν δύο είδη χαρτών: μια σειρά χαρτών χρονικών τομών με κοινά όρια ταξινόμησης των τιμών. Στόχος της ταξινόμησης των φαινομένων σε κοινές κλάσεις διαχρονικά ήταν η παρακολούθηση της πορείας των συγκεκριμένων νομών στο χρόνο σχετικά με το υπό εξέταση φαινόμενο κάθε φορά. Με αυτή τη μέθοδο της απεικόνισης είναι δυνατή η ανίχνευση της πορείας αλλά και της ταχύτητάς τους λόγω της σταθερότητας των κλάσεων.

Το δεύτερο είδος χαρτών, το οποίο δεν εφαρμόζεται καθολικά αλλά μόνο στην τελευταία κάθε φορά χρονική τομή αφορά χάρτες 5 κλάσεων που μεταβάλλονται κατά περίπτωση και περιγράφουν το φαινόμενο συγχρονικά ως προς την έντασή του τη συγκεκριμένη στιγμή σε σχέση με τους υπόλοιπους νομούς. Οι κλάσεις των χαρτών δημιουργήθηκαν με κλασσικές χαρτογραφικές μεθόδους. Έτσι, στην πρώτη περίπτωση έχουμε χάρτες που αναδεικνύουν στη διάρκεια του χρόνου την αλλαγή της θέσης των νομών ως προς την προηγούμενη δεκαετία,

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ενώ στη δεύτερη περίπτωση η ταξινόμηση γίνεται με σκοπό να αναδειχτούν τα στιγμιαία χωρικά μοτίβα που σχηματίστηκαν σε επιλεγμένες τομές του χρόνου. Σημειώνεται ότι για τη θνησιμότητα τα διαθέσιμα δεδομένα επιτρέπουν τον υπολογισμό των αδρών δεικτών στα έτη 1951[116], 1961, 1971, 1981, 1991, 2001 και τον υπολογισμό των πινάκων επιβίωσης στα έτη 1981, 1991, 2001.

5.1 Θέματα μεθοδολογίας: Η επίδραση της χωρικής κλίμακας

Η χωρική ανάλυση των δημογραφικών φαινομένων παρουσιάζει συγκεκριμένες δυνατότητες, αναλόγως την κλίμακα του χώρου που μελετάται, καθώς όσο το επίπεδο αναφοράς γίνεται μικρότερο, μεταβάλλεται το βάθος και η λεπτομέρεια των αποτελεσμάτων της. Στη συνέχεια, παρατίθενται δύο παραδείγματα που αναδεικνύουν την διεύρυνση των διαφοροποιήσεων των αποτελεσμάτων της ανάλυσης, ανάλογα με το επίπεδο αναφοράς: Αφενός, μελετώνται οι διαφορές ανάμεσα στον υπολογισμό της μέσης προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση αναλόγως την κατηγορία του πληθυσμού αναφοράς (Μόνιμο ή Πραγματικό) και πως αυτές διαμορφώνονται σε επίπεδο νομού. Αφετέρου, συγκρίνονται οι μέσοι όροι ζωής των νομών δύο Περιφερειών με παρόμοιες τιμές έτσι ώστε να διερευνηθούν οι δυνατές αποκλίσεις που υποκρύπτονται κάτω από το ανώτερο στην κλίμακα χωρικό επίπεδο.

5.1.1 Μόνιμος και Πραγματικός πληθυσμός, διαφοροποιήσεις της e_0 σε επίπεδο νομού

Έχει προαναφερθεί η επίδραση του πληθυσμού αναφοράς στον υπολογισμό των δεικτών. Σε επίπεδο Περιφέρειας ωστόσο διαπιστώσαμε (βλ. ανωτέρω **ενότητα IV.4.4.3**) ότι οι επιπτώσεις των μετακινήσεων κατά την ημέρα της απογραφής ήταν ιδιαίτερα περιορισμένες. Δεν ισχύει το ίδιο όμως και στο χαμηλότερο επίπεδο, σε αυτό των νομών. Έτσι, αν δημιουργήσουμε χάρτες (βλ**. Χάρτες 1α** και **1β** στο **Παράρτημα Γ**) στους οποίους αποτυπώνεται ο μέσος όρος ζωής το 1991 και το 2001 ανάλογα με τον πληθυσμό αναφοράς (μόνιμο/πραγματικό), διαπιστώνουμε την ύπαρξη σημαντικών διαφορών. Το 1991 οι διαφορές ανάμεσα στα προσδόκιμα ζωής είναι σαφώς λιγότερο έντονες απ΄ ότι το 2001, ενώ αφορούν το σύνολο σχεδόν των νομών. Οι διαφορές αυτές οφείλονται βασικά στη μετακίνηση του πληθυσμού την ημέρα της απογραφής και δημιουργούν συγκεκριμένο χωρικό μοτίβο, μοτίβο που προσδιορίζεται από την ορεινή οροσειρά της Πίνδου με τους νομούς Φωκίδας, Ευρυτανίας και Γρεβενών να πρωτοστατούν στην εισροή των μετακινήσεων το 1991, για να προστεθούν σε αυτούς οι νομοί Χαλκιδικής, Καρδίτσας, Κορίνθου και Αρκαδίας το 2001. Ο πληθυσμός που μετακινήθηκε προέρχονταν από τα μεγάλα αστικά κέντρα αλλά

[116] Το 1951 δεν υπήρχαν καταγραφές φυσικής κίνησης του πληθυσμού, οι όποιες στατιστικές ξεκινούν το 1956. Για το λόγο αυτό τα στοιχεία που χρησιμοποιούνται για το 1951 αποτελούν αναδρομική εκτίμηση με μέθοδο προβολής 4 ετών προς τα πίσω ανά νομό σύμφωνα με την διακύμανση του κάθε γεγονότος στο δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

και τις μεσαίες πόλεις όπως τη Λάρισα και τα Τρίκαλα οι οποίες τροφοδότησαν τους ορεινούς γειτονικούς νομούς τους. Αντίθετα, οι διαφορές που παρουσιάζονται στα νησιά των Κυκλάδων, το νομό Λέσβου, Χίου, Σάμου και Λευκάδος, δεν οφείλονται σε πρόσκαιρες μετακινήσεις αλλά σε ουσιαστικές διαφοροποιήσεις του μόνιμου και του πραγματικού τους πληθυσμού λόγω των συγκεκριμένων εποχιακών παραγωγικών συστημάτων που διατηρούν (ναυτικό επάγγελμα, τουρισμός).

Η ένταση του φαινομένου των μετακινήσεων την ημέρα της απογραφής παρουσιάζει διακυμάνσεις και ως προς τη χωρική κατανομή του. Η χαμηλότερη δε έντασή του την ημέρα της απογραφής του 1991 σε σχέση με του 2001, επιβεβαιώνεται και από τις διαφοροποιήσεις των e_0. Ωστόσο, οφείλουμε να τονίσουμε ότι όλοι οι νομοί που περιλαμβάνονται ανάμεσα στο 99,8% και το 100,5% του δείκτη[117] (οι περισσότεροι στον αριθμό) δεν εμφανίζουν σημαντικές διαφορές. Σε συνδυασμό και με τους **Χάρτες 5α,** και **5β,** στο **Παράρτημα Α** όπου παρουσιάζονται οι διαφορές ανάμεσα στα δύο είδη των πληθυσμών (μόνιμου και πραγματικού), οι σημαντικότερες αποκλίσεις εντοπίζονται κυρίως στους τρεις νομούς Ευρυτανίας, Φωκίδας και Γρεβενών. Το αποτέλεσμα της πρότερης ανάλυσής, δίνει τη δυνατότητα να αμφισβητήσουμε την τοποθέτηση των νομών Ευρυτανίας, Φωκίδας και Γρεβενών σε πρώτες θέσεις της κατάταξης που προκύπτει από την ανάλυση με βάση τον πραγματικό πληθυσμό, ειδικότερα το 2001, καθώς όταν λαμβάνεται υπόψη ο μόνιμος πληθυσμός τους, βρίσκονται χαμηλότερα σε κατάταξη στην ταξινόμηση των νομών τόσο το 1991 όσο και το 2001 (και για τα δύο φύλα).

5.1.2 Μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση, η ανομοιογένεια των Περιφερειών και η ανάδειξη των διαφοροποιήσεων στο εσωτερικό τους

Στην ενότητα αυτή θα επιχειρήσουμε να αποδείξουμε για μια ακόμη φορά τη μεγάλη βαρύτητα που έχει στις διάφορες χωρικές αναλύσεις η έννοια της κλίμακας με τη χρήση μιας απλής σχετικά μεθοδολογίας: θα εξετάσουμε δύο Περιφέρειες με κοντινό μέσο όρο ζωής και στη συνέχεια θα υπολογίσουμε τα e_0 στους νομούς που τις απαρτίζουν, αναδεικνύοντας τις έντονες εσωτερικές διακυμάνσεις που υποκρύπτονται κάτω από τα ανώτερα χωρικά επίπεδα. Θα επιλέξουμε δύο Περιφέρειες (Ιονίων Νήσων και Ηπείρου) οι οποίες το 2001 είχαν σχεδόν ταυτόσημες e_0 για τους άνδρες (76,64 και 76,65 έτη αντίστοιχα). Στον **Πίνακα 20** δίδονται οι νομοί από τους οποίους αποτελείται η κάθε μια από τις Περιφέρειες αυτές και οι αντίστοιχοι μέσοι όροι ζωής μαζί με την τυπική τους απόκλιση.

[117] Μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση πραγματικού πληθυσμού/Μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση μόνιμου πληθυσμού (%).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Είναι πολύ χαρακτηριστικά τα συμπεράσματα τα οποία συνάγονται από τον προηγούμενο πίνακα: με τεράστια διαφορά της τυπικής απόκλισης του e_0 ανάμεσα στις δύο εξεταζόμενες Περιφέρειες (σχεδόν 40% μεγαλύτερη η τυπική απόκλιση των νομών της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων από την Περιφέρεια της Ηπείρου) διαπιστώνονται έντονες διαφοροποιήσεις κάτω από όμοιες σχεδόν τιμές της μέσης προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση.

Πίνακας 20: Περιφέρειες Ηπείρου και Ιονίων Νήσων, οι νομοί που τις απαρτίζουν και οι μέσοι όροι ζωής για το 2001, άνδρες

Περιφέρεια/ Νομοί	**Μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση**	**Περιφέρεια/Νομοί**	**Μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση**
ΗΠΕΙΡΟΥ	*76,65*	*ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ*	*76,64*
Άρτας	75,97	Ζακύνθου	76,69
Θεσπρωτίας	77,34	Κερκύρας	76,24
Ιωαννίνων	76,99	Κεφαλληνίας	78,07
Πρέβεζας	76,15	Λευκάδας	76,02
ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ	*0,570*	*ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ*	*0,797*

Πηγή: Πίνακας Επιβίωσης ανδρών ίδιων υπολογισμών, 2001, ΕΣΥΕ, Ετήσιες Στατιστικές της Φυσικής Κίνησης, Μόνιμος Πληθυσμός Απογραφής 2001

Έτσι, αν παραμέναμε στην κατά Περιφέρεια σύγκριση του επιπέδου θνησιμότητας, θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι η Περιφέρεια Ηπείρου και Ιονίων Νήσων για τους άνδρες το 2001 βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο ως προς το μέσο όρο ζωής. Όμως, όταν η ανάλυση επιχειρείται σε χαμηλότερο χωρικό επίπεδο διαπιστώνουμε ότι μάλλον θα έπρεπε να εντάξουμε τους νομούς της Άρτας, της Κέρκυρας και Πρέβεζας μαζί σε μια ομάδα (χαμηλότερο e_0), την Θεσπρωτία και Κεφαλληνία σε άλλη (υψηλότερο e_0), ενώ οι υπόλοιποι νομοί θα μπορούσαν να αποτελέσουν μια τρίτη, ενδιάμεση ομάδα. Έτσι, ιδιαίτερο ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζουν οι συγκεκριμένες Περιφέρειες καθώς πέρα από την έντονη διαφοροποίηση που εμφανίζεται στην κατά νομό ανάλυση τους, διακρίνονται και ορισμένες επιρροές γειτνίασης σε επίπεδο νομού.

Για το λόγο αυτό, και προκειμένου να ισχυροποιήσουμε τα συμπεράσματα μας σε επίπεδο Περιφέρειας προχωράμε στην κατά νομό ανάλυση του φαινομένου της θνησιμότητας. Πρέπει παρόλα αυτά να υπενθυμίσουμε ότι η κατάστρωση πινάκων Επιβίωσης σε τόσο χαμηλό χωρικό επίπεδο υπόκειται στους κινδύνους του φαινομένου των ‘μικρών αριθμών’ και της συγκυρίας.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

5.2 Μια πρώτη προσέγγιση της θνησιμότητας σε επίπεδο νομού: αδροί και προτυποποιημένοι δείκτες (1951-01)

Οι αδροί δείκτες θνησιμότητας παρά το γεγονός ότι επηρεάζονται από τη δομή του εκάστοτε πληθυσμού αναφοράς, αποτελούν εντούτοις τους μόνους δείκτες που είναι δυνατόν να υπολογίσουμε σε πεντηκονταετές βάθος χρόνου. Έτσι, ξεκινώντας από το εθνικό επίπεδο διαπιστώνουμε ότι ο αδρός δείκτης θνησιμότητας (ΑΔΘ) -βλ. και **Διάγραμμα 2-**, αυξάνεται ελαφρά από το 1951 και μετά με μικρές διακυμάνσεις για να φτάσει το 2000 στο 9,46‰. Σε χωρικό επίπεδο νομού ωστόσο, διαμορφώνεται ένα χωρικό μοτίβο ανάμεσα στα έτη - τομές 1951-2000 το οποίο μεταβάλλεται σημαντικά στη διάρκεια της πεντηκονταετίας (βλ. **Χάρτες 2α** έως **στ,** στο **Παράρτημα Γ**).

Διακρίνουμε έτσι την ‘εξάπλωση’ προοδευτικά της θνησιμότητας αφενός μεν στους πλέον ορεινούς και απομονωμένους νομούς, αφετέρου στο βορειο-ανατολικό και δυτικό νησιώτικο σύμπλεγμα της χώρας λόγω κυρίως της μεταβολής στη δομή των πληθυσμών των περιοχών αυτών (βλ. και **Χάρτη 6**, **Παράρτημα Β**). Αντίθετα, στα μεγάλα αστικά κέντρα και στην ανατολική, ηπειρωτική Ελλάδα (το γνωστό μας S της οικονομικής ανάπτυξης) παρατηρούμε – με ελάχιστες εξαιρέσεις – τη χαμηλότερη θνησιμότητα στη χώρα. Διαχρονικά φαίνεται να δημιουργείται ένα σχήμα εντονότερης θνησιμότητας στην κεντρική Ελλάδα, κυρίως στους νομούς που περιέχουν και συνορεύουν με τον ορεινό όγκο της Πίνδου, τη νότια Πελοπόννησο, όλη την Αν. Μακεδονία και Θράκη, αλλά και στα Νησιά του Βορείου Αιγαίου (τους νομούς Σάμου, Χίου, Λέσβου) ως και στα Ιόνια νησιά.

Στο σημείο αυτό οφείλουμε, εφόσον έγινε κατανοητή η επιρροή της γήρανσης στον υπολογισμό του αδρού δείκτη θνησιμότητας, να τονίσουμε τη σημασία του φαινομένου αυτού (αύξηση του ποσοστού των ηλικιωμένων στην ηλικιακή πυραμίδα). Η γήρανση του πληθυσμού αποτυπώνεται στο **Χάρτη 6 (Παράρτημα Β)** μέσω του Δείκτη Γήρανσης (ποσοστό ηλικιωμένων των 65 ετών και άνω σε σχέση με το ποσοστό των νέων κάτω των 15 ετών). Ο δείκτης γήρανσης για το σύνολο της χώρας αυξάνεται σημαντικά σε όλη τη διάρκεια του 20^{ου} αι. αλλά ακόμη ταχύτερα στη διάρκεια της τελευταίας τριακονταετίας του. Η γήρανση μπορεί να έχει διπλή αιτία, είτε την επιμήκυνση της ζωής και την ταυτόχρονη μείωση των γεννήσεων (το οποίο αποτελεί γεγονός για τις δύο τελευταίες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα) ή την έλλειψη των νεανικών τμημάτων του πληθυσμού της περιοχής (γεγονός το οποίο σάρωσε την χώρα με τη μορφή της εξωτερικής μετανάστευσης τις μεταπολεμικές δεκαετίες).

Οι νομοί που επλήγησαν περισσότερο από την αποψίλωση του νεανικού ενεργού τους πληθυσμού προς το εξωτερικό αλλά και προς τα μεγάλα αστικά κέντρα ήταν οι ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, τα νησιά του Αιγαίου αλλά και του Ιονίου, οι συνοριακοί νομοί της Δυτικής Μακεδονίας (Φλώρινας, Πέλλας, Καστοριάς και Κοζάνης), όλη η Θράκη, η Νότια

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πελοπόννησος και ο Νομός Ρεθύμνης στην Κρήτη. Θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι οι μετακινήσεις αυτές έμμεσα αντικατοπτρίστηκαν και στον αδρό δείκτη θνησιμότητας μέσω της επίδρασής τους στη δομή του πληθυσμού, ιδιαίτερα για την εικοσαετία 1951-70 σε όλες τις περιοχές της χώρας με εξαίρεση την περιοχή της Θεσσαλίας. Την τελευταία δε δεκαετία 1991-00 η εικόνα έχει σταθεροποιηθεί με όλους τους νομούς της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, τους νομούς της Νότιας Πελοποννήσου, το νομό Λασιθίου, τους νομούς Σάμου, Χίου, Λέσβου και Ιονίων Νήσων να παρουσιάζουν αυξημένη θνησιμότητα. Το μοτίβο αυτό οφείλει να επιβεβαιωθεί μετά από την εξέταση της προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση, δείκτης ο οποίος δεν επηρεάζεται από 'ζιζάνια' φαινόμενα (δομές του πληθυσμού).

Επιπλέον, και από μεθοδολογική άποψη κυρίως, μια ενδιαφέρουσα σύγκριση είναι δυνατόν να γίνει μέσω της αντιπαράθεσης των μοτίβων που αναδεικνύονται από τη μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση κατά νομό, και από τους υπολογιζόμενους προτυποποιημένους αδρούς δείκτες θνησιμότητας (μέθοδος άμεσης προτυποποίησης, βλ. και **Παράρτημα Γ**). Η σύγκριση αυτή είναι δυνατόν να γίνει για τα έτη 1981, 1991 και 2001 για τα οποία υπάρχουν τα απαιτούμενα κατά νομό δεδομένα (θάνατοι και πληθυσμός κατά ηλικιακή ομάδα). Μέσω της μεθόδου της άμεσης προτυποποίησης επιτυγχάνεται σε μεγάλο βαθμό η 'απενεργοποίηση' του παράγοντα της δομής του πληθυσμού παρά το γεγονός ότι η επιλογή της σταθεροποιητικής δομής ενδεχομένως να επηρεάζει τα αποτελέσματα (E. Arriaga, 1984). Στην περίπτωσή μας όμως, και εφόσον η σταθεροποιητική δομή είναι κοινή και για τους δύο τύπους αναλύσεων (η δεδομένη δομή των θανάτων κατά νομό) το αποτέλεσμα είναι αξιοπρόσεκτα ικανοποιητικό καθώς αν εξετάσουμε τους **Χάρτες 3α, 3β, 4α,** και **4β,** στο **Παράρτημα Γ**, θα διαπιστώσουμε ότι ο καθένας αποτελεί τον καθρέπτη του αντίστοιχού του, γεγονός που επιβεβαιώνει την ανάγκη απομόνωσης της πληθυσμιακής δομής στην εκτίμηση της έντασης της θνησιμότητας.

Ειδικότερα, στους **Χάρτες 3α** και **3β** στο **Παράρτημα Γ** απεικονίζονται οι άμεσα προτυποποιημένοι δείκτες θνησιμότητας για τα έτη 1981, 1991 και 2001 κατά νομό. Παρατηρούμε ένα σαφές χωρικό μοτίβο (μεγαλύτερη ένταση στην Κεντρική Μακεδονία και Θράκη και διαφοροποίηση ανάμεσα στο βόριο και νότιο τμήμα της χώρας), μοτίβο που μεταβάλλεται προοδευτικά μέχρι το 2001. Την τελευταία αυτή χρονιά, ο άξονας Βορράς (ένταση θνησιμότητας) - Νότος (ύφεση θνησιμότητας) αντικαθίσταται προοδευτικά από ένα Βορειοδυτικό - Νοτιοανατολικό τόξο.

Ταυτόχρονα, οι **Χάρτες 4α** έως **δ** στο **Παράρτημα Γ** που αποτυπώνουν τη μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση και για τα δύο φύλα κατά νομό το 1981, 1991 και 2001, παρουσιάζουν το αντίστοιχο μοτίβο αλλά με ακριβώς αντίστροφες τις εντάσεις του. Η μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση επιβεβαιώνει και τονίζει τα χωρικά μοτίβα τα οποία προέκυψαν από την άμεση προτυποποίηση των αδρών δεικτών: μπορούμε εύκολα να διαπιστώσουμε έτσι ότι οι περιοχές με αυξημένο προσδόκιμο ζωής στη γέννηση ταυτίζονται

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

με τους νομούς των οποίων οι αδροί προτυποποιημένοι δείκτες χαρακτηρίζονται από τις χαμηλότερες τιμές. Η σύγκριση αυτή αποτελεί ένα ενδιαφέρον πείραμα, το οποίο αποδεικνύει την αξία των δύο μεθόδων προτυποποίησης (Πίνακες Επιβίωσης και Άμεση Προτυποποίηση), ιδιαίτερα όταν είναι διαθέσιμα τα κατάλληλα δεδομένα.

5.3 Η βρεφική θνησιμότητα (1961-2001)

Τα επίπεδα του μέσου προσδόκιμου ζωής στη γέννηση σε σημαντικό βαθμό προσδιορίζονται, όπως έχουμε ήδη αναφέρει από τον δείκτη βρεφικής θνησιμότητας (θάνατοι βρεφών στις 1000 γεννήσεις), δείκτη που εξετάζεται ξεχωριστά εδώ λόγο της ιδιαίτερης βαρύτητάς του. Ο δείκτης αυτός αποτελεί μια έμμεση ένδειξη της οικονομικής ανάπτυξης μιας χώρας και εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το επίπεδο των υπηρεσιών υγείας και πρόνοιας. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τη χώρα μας ότι ο συγκεκριμένος δείκτης μειώθηκε σημαντικά μεταπολεμικά (βλ. και **Διάγραμμα 2, ενότητα ΙΙΙ.3.2.3**), ενώ σε επίπεδο νομού τα δεδομένα μας επιτρέπουν να ανατρέξουμε στο κοντινό παρελθόν (1961) και να τον υπολογίσουμε για όλα σχεδόν τα απογραφικά έτη (1961,71,81,91,2001). Σε γενικές γραμμές, διαπιστώνεται η σαφώς έντονη καθοδική πορεία του δείκτη: από τιμές που έφταναν πάνω από το 60‰[118] το 1961, έφτασε να έχει σχεδόν για όλους τους νομούς κάτω από 10‰ το 2001 (**Χάρτες**, **5α** έως **5ε** στο **Παράρτημα Γ)**.

Το χωρικό μοτίβο μεταβάλλεται ραγδαία και ακριβώς λόγω της έντονης μείωσής των τιμών της βρεφικής θνησιμότητας φαίνεται να εξαφανίζεται στους συγκριτικούς χάρτες. Η σημαντική αρχική (1961) διαφοροποίηση Βορρά (έντονη βρεφική θνησιμότητα) – Νότου (λιγότερο έντονη βρεφική θνησιμότητα) ατονεί σταδιακά με το πέρασμα στην τελευταία εικοσαετία. Το 2001 δε, δεν διαφαίνεται καν η ύπαρξη ενός μοτίβου στους χάρτες σύγκρισης, εφόσον όλοι οι νομοί παρουσιάζουν τιμές κάτω του 10‰ με μικρή εξαίρεση τρεις νομούς της Θράκης (Ξάνθης, Ροδόπης και Έβρου) οι οποίοι παρουσιάζουν ελάχιστα υψηλότερες από 10‰ τιμές.

Στον **Χάρτη 5στ** (2001), μπορούμε όμως να αναδείξουμε το τρέχον χωρικό μοτίβο καθώς η κλίμακα που χρησιμοποιούμε έγινε με βάση αποκλειστικά τη διακύμανση των τιμών του δείκτη το 2001. Έτσι, διαπιστώνουμε τη μεγαλύτερη ένταση της βρεφικής θνησιμότητας στους τρεις προαναφερθέντες νομούς της Θράκης, αλλά και στους ευρισκόμενους εκατέρωθεν του Κορινθιακού κόλπου νομούς, όπως και σε πέντε ακόμη νομούς της χώρας (Χανίων, Λέσβου, Τρικάλων, Φλώρινας και Κιλκίς).

[118] Για την ακρίβεια η μέγιστη τιμή το 1961 στη βρεφική θνησιμότητα κατείχε ο νομός Ξάνθης με 112‰.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Ωστόσο, υπάρχουν κάποιοι νομοί οι οποίοι κινούν το ενδιαφέρον με τις ιδιαίτερα μικρές τιμές του δείκτη όπως είναι ο νομός Ευρυτανίας και Φωκίδας. Μοναδική πιθανή εξήγηση είναι το στατιστικό πρόβλημα του μικρού αριθμού παρατηρήσεων, εφόσον οι περιοχές αυτές έχουν ιδιαίτερα περιορισμένο αριθμό γεννήσεων[119] με αποτέλεσμα συγκυριακά να μην εμφανίζονται θάνατοι βρεφών σε αυτούς. Στους απομονωμένους αυτούς νομούς πιθανότατα οι χαμηλές τιμές του δείκτη δεν οφείλονται στις ιδιαίτερα ανεπτυγμένες υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας αλλά κυρίως σε λόγους συγκυρίας και αριθμών, μη ύπαρξης δηλαδή γεννήσεων και συνεπώς θανάτων βρεφών σε αυτές τις περιοχές. Στις περιπτώσεις αυτές, το φαινόμενο της *καταγραφής μηδενικών θανάτων βρεφών* γίνεται πιο έντονο όσο πιο περιορισμένος γίνεται ο αριθμός των γεννήσεων σε κάποια περιοχή.

5.4 Η μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση κατά φύλο, 1981, 2001

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, σχετικά με τη μέση προσδοκώμενη ζωή κατά νομό, έχουμε στοιχεία μονάχα για τις τρεις τελευταίες απογραφικές τομές: 1981, 1991, 2001. Η πρώτη αποτύπωση του προσδόκιμου ζωής στη γέννηση κατά νομό και για τα δύο φύλα[120] δίδεται στους **Χάρτες 6** έως **9** στο **Παράρτημα Γ** οι οποίοι όπως διαπιστώσαμε ήδη αναδεικνύουν σαφώς το χωρικό μοτίβο της θνησιμότητας. Στους χάρτες αυτούς αποτυπώνεται αφενός μεν η καθολική βελτίωση του προσδόκιμου ζωής στη γέννηση για όλους τους νομούς της χώρας, αφετέρου δε αναδεικνύονται οι χωρικές διαφοροποιήσεις. Επιπλέον, έχοντας ήδη αναλύσει τη μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση κατά φύλο (αλλά και στις ηλικίες 15, 45 και 65 ετών) σε επίπεδο Περιφέρειας οι προαναφερθέντες χάρτες μας δίδουν επιπλέον μια πρώτη σαφή εικόνα για τις διακυμάνσεις στο εσωτερικό των Περιφερειών, ενώ σε αδρές γραμμές επιβεβαιώνουν την πρότερη ιεραρχική τους κατάταξη (βλ. **ενότητα 4.4, Πίνακα 11** και **12,** ιδίου κεφαλαίου).

Σε αδρές γραμμές λοιπόν, εφόσον υπάρχει έμμεση αντιστοίχηση ανάμεσα στην κατάταξη των νομών και στην ιεραρχία των Περιφερειών, είναι δυνατόν να διακρίνουμε ορισμένες διαφοροποιήσεις που αναδεικνύονται από την ανάλυση της e_0 σε επίπεδο νομού. Έτσι, ένα τόξο 'υψηλής επιβίωσης' δημιουργείται σταδιακά την τελευταία εικοσαετία του 20^{ου} αιώνα με μια Βορειοδυτική-Νοτιοανατολική κατεύθυνση, με σταθερά στις χαμηλότερες θέσεις τους νομούς της Θράκης (και ειδικότερα τους νομούς Ξάνθης και Ροδόπης) και στις υψηλότερες

[119] Παραδείγματος χάριν το 2001 ο νομός Ευρυτανίας είχε 102 γεννήσεις σε 32 χιλ. πραγματικό πληθυσμό (3,2‰), ενώ ο μέσος όρος των θανάτων βρεφών της τριετίας 2000-02 ήταν μόλις 1, ενώ για τις ηλικίες 1-5 ήταν 0.

[120] e_x υπολογιζόμενο το 1981 με βάση τον πραγματικό πληθυσμό απογραφών, ενώ το 1991 και το 2001 τον μόνιμο.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

την κεντρική Πελοπόννησο, την Κρήτη, όπως και ορισμένους νομούς της Ηπείρου (Ιωαννίνων και Θεσπρωτίας, ειδικότερα από το 1991 και μετά, βλ. και **Χάρτες 7α** και **7β**).

Όμως η ολική αύξηση του προσδόκιμου ζωής στη γέννηση το 2001 κατά κάποιο τρόπο 'αδρανοποιεί' τα χωρικά μοτίβα στους **Χάρτες 8α** και **8β** των οποίων οι κλάσεις είναι οι ίδιες με αυτές των αντίστοιχων χαρτών για το 1991 και το 1981. Αντιθέτως, οι **Χάρτες 9α** και **9β** (όπου για τη δημιουργία των κλάσεων του χρησιμοποιούνται αποκλειστικά διακυμάνσεις των τιμών της e_0 μεταξύ των νομών του 2001) αναδεικνύουν τις υφιστάμενες διαφοροποιήσεις. Παρατηρούμε ότι το γενικό μοτίβο δεν μεταβάλλεται σημαντικά καθώς διατηρείται το Βορειοδυτικό - Νοτιοανατολικό τόξο 'υψηλής επιβίωσης' τονίζοντας περαιτέρω τους νομούς που είναι υπεύθυνοι για την ύπαρξή του. Το τόξο αυτό σχηματίζεται από τους νομούς Θεσπρωτίας, Ιωαννίνων και Γρεβενών (Ηπειρος), Λευκάδας (Ιόνια Νησιά), Ευρυτανίας και Φωκίδας (Στερεά Ελλάδα), Κορίνθου, Αρκαδίας και Λακωνίας (Πελοπόννησος) και όλους τους νομούς της Κρήτης με εξαίρεση το νομό Χανίων. Οι νομοί του τόξου αυτού χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερα υψηλές τιμές του προσδόκιμου επιβίωσης (άνω των 79 ετών) και για τα δύο φύλα.

Αντίστροφα, οι νομοί Ξάνθης και Ροδόπης έχουν τις χαμηλότερες τιμές του δείκτη (λιγότερο από τα 76,5 έτη) ενώ οι νομοί της Κεντρικής Μακεδονίας, της Θεσσαλίας, αλλά και ο νομός Αιτωλοακαρνανίας και η Αττικο-Βοιωτία βρίσκονται σε ενδιάμεσα στάδια επιπέδου επιβίωσης. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι το σύνολο της νησιώτικης χώρας τοποθετείται ως προς την επιβίωσή του στις δύο υψηλότερες κλάσεις (e_0 μεγαλύτερο του 76,5 έτη για τους άνδρες και 81,3 έτη για τις γυναίκες). Η διαμόρφωση των χωρικών αυτών μοτίβων ανά φύλο και η πορεία τους στο χρόνο προς τη σύγκλιση σε υψηλότερα e_0 συνάδει με τα αποτελέσματα των B. Kotzamanis και M.-N. Duquenne, (2004b), σε μια από τις ελάχιστες αναλύσεις που υπάρχουν στη βιβλιογραφία σχετικά με το παρόν αντικείμενο έρευνας.

Η διαχρονική σειρά των **Χαρτών 6** έως **9** στο **Παράρτημα Γ** και για τα δύο φύλα δεν μπορεί παρά να επιβεβαιώνει το χωρικό μοτίβο της βελτίωσης το οποίο προαναφέρθηκε. Το μοτίβο του Βορειοδυτικού - Νοτιοανατολικού τόξου εμφανίζεται και στην κατά φύλο ανάλυση, αλλά γίνεται περισσότερο ασαφές απ΄ ότι στην περίπτωση των δεικτών που αφορούν το συνολικό πληθυσμό. Αμφότερα τα φύλα συντείνουν στη δημιουργία του, κι έτσι η ανάλυση σε καθένα από αυτά αναδεικνύει τις διαφορετικές ταχύτητες ανάμεσα στη βελτίωση του προσδόκιμου ζωής μεταξύ των ανδρών και των γυναικών.

Οι **Χάρτες 10α** και **10β** στο **Παράρτημα Γ** απεικονίζουν τη σχέση των e_0 των δύο φύλων με τον υπολογισμό του ποσοστιαίου λόγου των τιμών τους κατά νομό, αναπαριστώντας έμμεσα τα διαφορικά χωρικά τους μοτίβα και την σχέση τους με το μοτίβο του συνολικού πληθυσμού. Συμπληρωματικοί οι χάρτες αυτοί υπολογίζουν την ανδρική υπερ-θνησιμότητα ή γυναικεία υπερ-επιβίωση. Παρατηρούμε λοιπόν, ότι σε αδρές γραμμές το χωρικό μοτίβο

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

'υψηλής επιβίωσης' διαφοροποιείται ανάμεσα στα δύο φύλα, καθώς η ένταση της ανδρικής υπερ-θνησιμότητας ποικίλει σημαντικά ανάμεσα στους νομούς. Σημειώνεται επίσης ότι όντως διακρίνεται συγκεκριμένο χωρικό μοτίβο διαφορικής επιβίωσης ανάμεσα στα δύο φύλα, το οποίο εμφανίζει σταθερότητα έως και ελαφριά μείωση της έντασής του στο χρόνο:

Οι νομοί οι οποίοι εμφανίζουν τη μεγαλύτερη διαφορά ανάμεσα στο προσδόκιμο ζωής των γυναικών και των ανδρών είναι οι νομοί Ξάνθης, Ροδόπης Πρέβεζας, Θεσπρωτίας, Αιτωλοακαρνανίας, Τρικάλων, Δράμας και Κιλκίς με την έντασή της για ορισμένους από αυτούς (Δράμας, Κιλκίς και Θεσπρωτίας) να μειώνεται ελαφρώς από το 1981 έως το 2001. Τη μικρότερη διαφορά στο μέσο όρο ζωής ανάμεσα στα δύο φύλα φαίνεται ότι έχουν το 1981 (**χάρτης 10α**) οι νομοί Χαλκιδικής, Κορίνθου, Αρκαδίας, Κυκλάδων, Λευκάδας και Ζακύνθου, ο νομός Γρεβενών καθώς και η Κρήτη. Το γεγονός ότι το 2001 όμως (**Χάρτης 10β**), αμβλύνονται οι διαφοροποιήσεις για ορισμένες περιοχές, ερμηνεύεται από τη σύγκλιση των e_0 ανάμεσα στα δύο φύλα (βλ. και **Διάγραμμα 6α**). Οι νομοί στους οποίους μειώνεται στη διάρκεια της εικοσαετίας η ανδρική υπερ-θνησιμότητα είναι όλοι ο νομοί της Κρήτης, Κορίνθου, Χαλκιδικής, Γρεβενών, Αρκαδίας και Λακωνίας. Η πλειονότητα των νομών παρουσιάζει μια ήπια γυναικεία υπερ-επιβίωση η οποία το 1981 χωροθετείται στους νομούς των ανατολικών παραλίων της χώρας, αλλά το 2001 επεκτείνεται και στους γειτονικούς των, αμβλύνοντας τις σχετικές διαφοροποιήσεις προς τα δυτικά και κεντρικά στη Δυτική Ελλάδα και την Ήπειρο[121].

5.5 Η μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση, ταξινόμηση, 1981, 2001

Για την περαιτέρω ανάλυσή μας, χρήσιμο είναι να ταξινομήσουμε τους νομούς σύμφωνα με την ένταση της θνησιμότητάς τους. Προκειμένου να ελέγξουμε τις μεταβολές του φαινομένου αυτού στο χρόνο, είναι αναγκαίο να έχουμε μια πρώτη ιδέα για τον τρόπο ταξινόμησης των νομών στις χρονικές τομές (1981, 2001) τις οποίες εξετάζουμε. Η κατάταξη γίνεται με πολύ απλό αλλά συνάμα ορθολογικό τρόπο: Οι νομοί τοποθετούνται σε τέσσερις κατηγορίες: Χαμηλής Επιβίωσης, Μέτριας Επιβίωσης, Υψηλής Επιβίωσης και Πολύ Υψηλής Επιβίωσης, σύμφωνα με το προσδόκιμο ζωής στη γέννηση σε κάθε υπό εξέταση έτος. Αξίζει να τονιστεί ότι η ταξινόμηση στις ομάδες έγινε με την απλή μέθοδο κατανομής μιας συνεχούς μεταβλητής σε τέσσερις κατηγορίες (Α. Κατός, 1986, Π. Κιόχος, 1993:91-92, Ο. Παπαδήμας κ.ά, 1998:78-80). Τα αποτελέσματα της κατάταξης αυτής παρουσιάζονται στον **Πίνακα 21**.

[121] Σημειώνουμε ότι στους νομούς Ευρυτανίας και Φωκίδας παρατηρείται ελάχιστη –μη φυσιολογική ωστόσο σύμφωνα με τα Ελληνικά αλλά και διεθνή δεδομένα– ανδρική υπερ-θνησιμότητα το 2001. Υπενθυμίζουμε για μια ακόμη φορά, ότι και για τους δύο αυτούς νομούς ισχύουν τα δύο τύπου σφάλματα δεδομένων τα οποία έχουμε προαναφέρει, δηλαδή των μικρών αριθμών καθώς και οι σημαντικές διαφορές μόνιμου-πραγματικού πληθυσμού των απογραφών.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Από μια πρώτη ανάγνωση του **Πίνακα 21**, συνάγουμε τα πρώτα συμπεράσματα: Κατ΄ αρχάς, ενώ το 1981 οι περισσότεροι νομοί κατατάσσονται ως προς το προσδόκιμο ζωής τους στις δύο μεσαίες κατηγορίες (Μέτρια και Υψηλή), το 2001 η συσσώρευση αυτή μεταφέρεται στις δύο ανώτερες (Υψηλή και Πολύ Υψηλή). Το γεγονός αυτό συμφωνεί με την προαναφερόμενη καθολική αύξηση του e_0 που παρουσιάστηκε ανάμεσα στο 1981 και το 2001. Επιπλέον, η μεταβολή της θέσης των νομών μεταξύ των δύο εξεταζόμενων ετών αναδεικνύει τις διαφορετικές ταχύτητες βελτίωσης του μέσου όρου ζωής ανάμεσα στους νομούς.

Πιο συγκεκριμένα, υπάρχουν δύο νομοί οι οποίοι μετακινούνται δύο κατηγορίες (από την Μέτρια στην Υψηλή) τα δύο αυτά έτη και είναι οι νομοί Θεσπρωτίας και Χίου οι οποίοι βελτίωσαν το μέσο όρο ζωής τους με τη μεγαλύτερη ταχύτητα. Αντίστροφα, μοναδική εξαίρεση νομού που χειροτέρευσε τη θέση του ήταν ο νομός Καρδίτσας ο οποίος από την Υψηλή κατηγορία υπέπεσε στην Μέτρια. Επίσης, έντεκα νομοί μετακινήθηκαν στην Πολύ Υψηλή κατηγορία από την Υψηλή ενώ μόλις δύο βελτίωσαν την θέση τους από την Μέτρια στην Υψηλή. Η διαφορετικότητα αυτή υποδεικνύει μια ποικιλία ως προς την ταχύτητα βελτίωσης του e_0 των διάφορων νομών. Αυτές οι διαφορετικές ταχύτητες θα μετρηθούν στη συνέχεια και θα χαρτογραφηθούν ώστε να είναι δυνατόν να απαντηθεί το πρωταρχικό ερώτημα της σύγκλισης ή μη της θνησιμότητας στους νομούς της χώρας μας.

Τέλος, όσον αφορά τώρα τη γενικότερη κατάταξη των νομών σε σχέση με αυτήν των Περιφερειών, όπως είναι αναμενόμενο αυτή επιβεβαιώνεται, αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις τονίζεται η θέση ορισμένων νομών που αναδεικνύονται ως υπεύθυνοι για την θέση της Περιφέρειας. Τέτοια περίπτωση είναι η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, της οποίας η σταθερά καταλαμβανόμενη τελευταία θέση στην ιεραρχική κλίμακα οφείλεται αποκλειστικά στους δύο εκ των τριών νομών της (Ξάνθη και Ροδόπη).

Τέτοιου τύπου διαφοροποιήσεις μπορούμε να διακρίνουμε και σε άλλες Περιφέρειες (για παράδειγμα οι νομοί Χανίων και Ρεθύμνης βρίσκονται στη Υψηλή κατηγορία ενώ οι υπόλοιποι δύο νομοί της Κρήτης στην Πολύ Υψηλή). Η κατά νομό ανάλυση εξυπηρετεί στην κατασκευή μιας σαφούς ταξινόμησης η οποία ερμηνεύει και διασαφηνίζει τα προσδόκιμα επιβίωσης στη γέννηση σε σχέση με αυτήν των 13 Περιφερειών που προηγήθηκε.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 21: Ταξινόμηση των νομών σύμφωνα με την e_0 (των δύο φύλων), 1981 και 2001

Επιβίωση	**Νομοί, 1981**	**Νομοί, 2001**
Ομάδα 1 **Χαμηλή**	Ξάνθης, Ροδόπης **e_0: 71,88-73,60**	Έβρου, Ξάνθης, Ροδόπης **e_0: 75,49-77,10**
Ομάδα 2 **Μέτρια**	Πιερίας, Αιτωλοακαρνανίας, Κοζάνης, Έβρου, Πέλλας, Θεσσαλονίκης, Μαγνησίας, Φλώρινας, Περ. Αττικής, Καβάλας, Κιλκίς, Θεσπρωτίας, Ημαθίας, Χίου, Δράμας, Σερρών **e_0: 73,61-75,30**	Ζακύνθου, Αχαΐας, Κοζάνης, Χανίων, Ευβοίας, Αιτωλοακαρνανίας, Λαρίσης, Τρικάλων, Βοιωτίας, Θεσσαλονίκης, Περ. Αττικής, Χαλκιδικής, Μαγνησίας, Πιερίας, Πέλλας, **Καρδίτσας**, Καβάλας, Φλώρινας, Δράμας, Ημαθίας, Κιλκίς, Σερρών **e_0: 77,11-78,70**
Ομάδα 3 **Υψηλή**	Σάμου, Φθιώτιδος, Γρεβενών, Ρεθύμνης, Άρτας, Κορινθίας, Αργολίδος, Λευκάδος, Ιωαννίνων, Χαλκιδικής, Ζακύνθου, Μεσσηνίας, Βοιωτίας, Καρδίτσας, Δωδεκανήσου, Τρικάλων, Αχαΐας, Λέσβου, Ευβοίας, Ηλείας, Κερκύρας, Κεφαλληνίας, Χανίων, Πρεβέζης, Λαρίσης **e_0: 75,31-77,00**	Αρκαδίας, Φωκίδος, Κεφαλληνίας, Ιωαννίνων, Λακωνίας, Γρεβενών, Κορινθίας, Ηρακλείου, Ρεθύμνης, Κυκλάδων, Πρεβέζης, Άρτας, Καστοριάς, Μεσσηνίας, Ηλείας, Χίου, Λευκάδος, Δωδεκανήσου, Αργολίδος, Κερκύρας, Σάμου, Φθιώτιδος, Λέσβου **e_0: 78,71-80,30**
Ομάδα 4 **Πολύ υψηλή**	Λασιθίου, Ευρυτανίας, Ηρακλείου, Φωκίδος, Λακωνίας, Κυκλάδων, Αρκαδίας, Καστοριάς **e_0: 77,01-78,64**	Ευρυτανίας, Λασιθίου, Θεσπρωτίας **e_0: 80,30-81,96**

Πηγή: ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα απογραφών 1981, 2001, Πίνακες Επιβίωσης ίδιων υπολογισμών, 1981, 2001, Πραγματικός Πληθυσμός

5.6 Προς μια σύγκλιση των χωρικών διαφοροποιήσεων σε επίπεδο νομού ανάμεσα στο 1981 και το 2001

5.6.1 Μεθοδολογική προσέγγιση

Για να απαντήσουμε στο αρχικό μας ερώτημα περί σύγκλισης των διαπεριφερειακών ανισοτήτων, θα χρησιμοποιήσουμε δύο διαφορετικές μεθόδους. Η πρώτη (κλασσική) στηρίζεται στην τυπική απόκλιση που παρουσιάζει το προσδόκιμο ζωής στις διάφορες ηλικίες σε επίπεδο νομού. Η δεύτερη μέθοδος απεικόνισης των ταχυτήτων μεταβολής των προσδόκιμων ζωής στις διάφορες ηλικίες χρησιμοποιείται σε αντιστοιχία με την προηγούμενη μελέτη της επιβίωσης σε επίπεδο Περιφερειών. Τέσσερα διαγράμματα (**Διαγράμματα 16α** έως **16δ**) καταρτίζονται όπου απεικονίζονται τα προσδόκιμα ζωής το 1981 και το 2001 βάσει πραγματικού πληθυσμού (για λόγους συγκρισιμότητας) σε κοινή κλίμακα για τις ηλικίες 0, 15, 45 και 65 ετών. Η παραστατικότητα της απεικόνισης θα μας επιτρέψει σε συνδυασμό με τις προηγούμενες μεθόδους να ελέγξουμε τις υποθέσεις εργασίας μας.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

5.6.2 Σύγκλιση ή απόκλιση τα πρώτα συμπεράσματα με βάση την τυπική απόκλιση (κατά φύλο ανάλυση)

Μια πρώτη προσπάθεια απεικόνισης των μεταβολών των προσδόκιμων ζωής στις διάφορες ηλικίες, γίνεται με τον υπολογισμό της τυπικής απόκλισης στις διάφορες ηλικίες. Επιλέγονται, όπως και στις προηγούμενες αναλύσεις οι ηλικίες της γέννησης, των 15, 45 και 65 ετών. Ο **Πίνακας 22** απεικονίζει τα αποτελέσματα των υπολογισμών των τυπικών αποκλίσεων και μας δίδει τα πρώτα μας συμπεράσματα.

Πίνακας 22: Περιφερειακές διαφοροποιήσεις προσδοκώμενης ζωής σε διάφορες ηλικίες (χωρικό επίπεδο νομού): 1981, 1991, 2001, Τυπική απόκλιση

	Φύλο	**1981Π***	**1991 Π**	**2001 Π**	**1991 Μ**	**2001 Μ**
e_0	Άνδρες	1,542	1,403	1,440	1,280	1,188
	Γυναίκες	1,019	1,125	0,999	1,105	0,925
e_{15}	Άνδρες	1,257	1,288	1,377	1,159	1,105
	Γυναίκες	0,814	1,053	0,997	1,038	0,865
e_{45}	Άνδρες	1,216	1,211	1,228	1,128	0,987
	Γυναίκες	0,836	1,004	0,943	1,008	0,834
e_{65}	Άνδρες	0,814	0,970	0,941	0,961	0,821
	Γυναίκες	0,674	0,855	0,782	0,876	0,719

*Π: Πραγματικός Πληθυσμός, Μ: Μόνιμος Πληθυσμός
Πηγή: Απογραφές πληθυσμού (5/4/1981, 17/3/1991, 18/3/2001), ΕΣΥΕ, 2004, ίδιοι υπολογισμοί

Το πρώτο σχόλιο που προκύπτει από τον **Πίνακα 22** και τα **Διαγράμματα 15α** και **15β** αφορά την επίδραση των μετακινήσεων την ημέρα της απογραφής του 2001, επιρροή (βλ. και **ενότητα Ι.4**) που εκφράζεται με την 'παράλογη' αύξηση της τυπικής απόκλισης της κατανομής των e_x όταν αυτά αναφέρονται στον πραγματικό πληθυσμό των απογραφών. Ωστόσο, όταν ο δείκτης υπολογιστεί με βάση τα e_x βάσει του μόνιμου πληθυσμού, τότε η αύξηση αυτή χάνεται, και δίνει τη θέση της στη μείωση, αποτέλεσμα σύμφωνο με τις υποθέσεις εργασίας αλλά και τους πρότερους υπολογισμούς μας (βλ. **ενότητα 4.5** ιδίου κεφαλαίου). Συνεπώς, λόγω της βαρύτητας των επιπτώσεων των διαφορών μεταξύ του μόνιμο και πραγματικού πληθυσμού των απογραφών στα αποτελέσματα των αναλύσεων μας, δεν θα λάβουμε υπόψη τις συγκεκριμένες τυπικές αποκλίσεις το 2001, και στις περαιτέρω αναλύσεις μας θα χρησιμοποιούμε τα αποτελέσματα των υπολογισμών των e_x που βασίζονται στον μόνιμο πληθυσμό των απογραφών.

Χρησιμοποιώντας λοιπόν στις ακόλουθες αναλύσεις e_x βασιζόμενα στον μόνιμο πληθυσμό των απογραφών του 1991 και 2001, παρατηρούμε αρχικά ότι η κατά ηλικία κατανομή των τυπικών αποκλίσεων των νομών αντιστοιχεί με αυτήν των Περιφερειών τις οποίες και

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

επιβεβαιώνει (βλ. και **Πίνακα 19** και **Διαγράμματα 13**, **ενότητα 4.5** ιδίου κεφαλαίου). Όσον αφορά το προσδόκιμο ζωής *στη γέννηση* (e_0) για τους *άνδρες* εμφανίζεται μείωση της τυπικής απόκλισης τόσο ανάμεσα στο 1981-1991 όσο και στο 1991-2001. Στις υπόλοιπες ηλικίες που εξετάζονται (15, 45 και 65 έτη) παρουσιάζονται διακυμάνσεις στις τυπικές αποκλίσεις των e_x των νομών, με αύξηση το 1991 και μείωση το 2001, μια μείωση όμως με μικρότερο εύρος της προηγηθείσας αύξησης. Βάσει της ιδιότητας των πινάκων επιβίωσης κάθε ηλικιακή ομάδα να εμπεριέχει τις υπόλοιπες συμπεραίνουμε –σύμφωνα και με την περίπτωση των Περιφερειών– ότι υπάρχει σημαντική σύγκλιση για όλους τους νομούς στη μέση προσδοκώμενη ζωή των νεανικών ηλικιών (0-14 ετών), ενώ στις μεσαίες ηλικίες (άνω των 15) και τη γήρανση (των 65 ετών και άνω) υπάρχει μια τάση διαφοροποιήσεων.

Διάγραμμα 15α: Τυπική απόκλιση e_x ανδρών στις διάφορες ηλικίες (επίπεδο νομού)

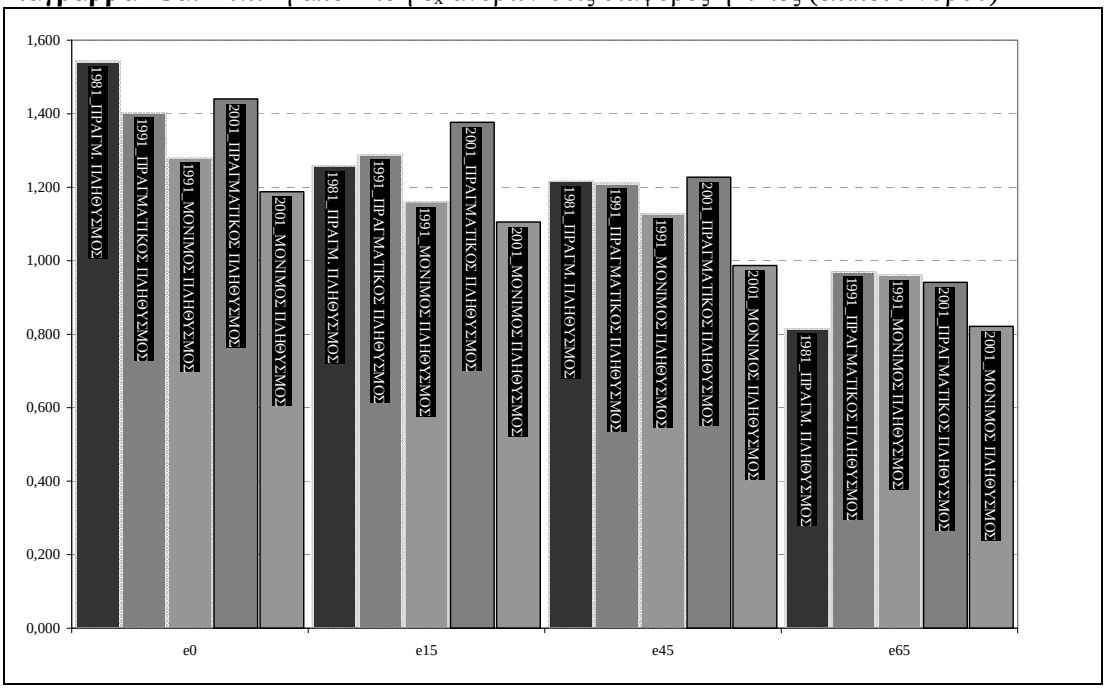

Πηγή: Απογραφές πληθυσμού (5/4/1981, 17/3/1991, 18/3/2001), ΕΣΥΕ, 2004, ίδιοι υπολογισμοί

Αναφορικά τώρα με το *γυναικείο φύλο*, η τυπική απόκλιση των e_x ανάμεσα στους νομούς έχει σημαντικά χαμηλότερη τιμή από αυτήν των ανδρών παρότι παρουσιάζει διακυμάνσεις, καθώς για όλες τις ηλικιακές ομάδες υπάρχει αύξηση της τυπικής απόκλισης από το 1981 στο 1991 και μικρότερη μείωση έως το 2001. Το μικρό της μέγεθος για όλα τα έτη που εξετάζονται, προσδιορίζει και την περιορισμένη διασπορά των τιμών των e_x σε σχέση με το αντίθετο φύλο. Επιπλέον, η μείωση της τυπικής απόκλισης των e_x των γυναικών ανάμεσα στα έτη 1991 και 2001 (μικρότερη από την αύξηση του 1981-91) όλων των υπό εξέταση ηλικιών, τις διαφοροποιεί από την περίπτωση των ανδρών όπου η τυπική απόκλιση των e_0 παρουσίασε συνολική πτώση κατά την εικοσαετία.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Διάγραμμα 15β: Τυπική απόκλιση e_x γυναικών στις διάφορες ηλικίες (επίπεδο νομού)

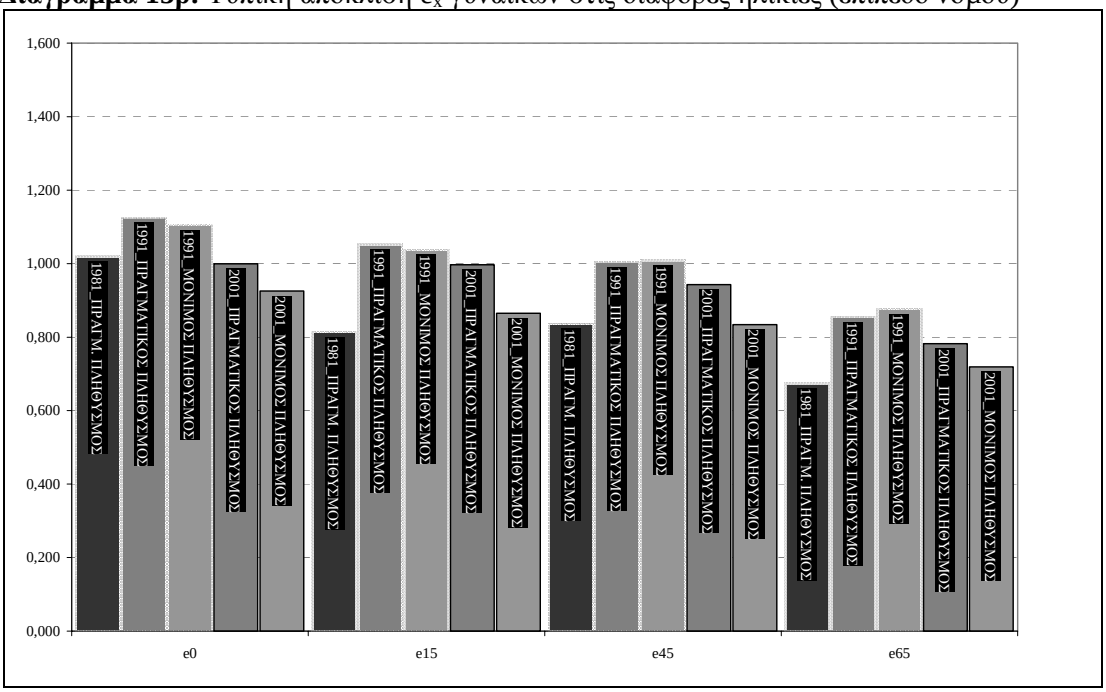

Πηγή: Απογραφές πληθυσμού (5/4/1981, 17/3/1991, 18/3/2001), ΕΣΥΕ, 2004, ίδιοι υπολογισμοί

Από την κατά ηλικία κατανομή των τυπικών αποκλίσεων των νομών της χώρας μπορούμε να συμπεράνουμε αρχικά ότι σημειώνεται σύγκλιση στη θνησιμότητα των νεανικών ομάδων του πληθυσμού για το ανδρικό φύλο. Οι διαφορετικές ταχύτητες εξέλιξης του φαινομένου στις υπόλοιπες ηλικίες (τόσο διανομαρχιακά όσο και ανάμεσα στις ηλικίες) δεν επιτρέπει να συνάγουμε με ασφάλεια συμπεράσματα για την καθολική αύξηση των προσδόκιμων ζωής στις ηλικίες των ανώτερων ηλικιακών ομάδων (15, 45, και 65 έτη). Στο γυναικείο φύλο, οι τυπικές αποκλίσεις παρουσιάζουν διακυμάνσεις ανά δεκαετία που εξετάζεται και δεν μας επιτρέπεται να συνάγουμε ασφαλή συμπεράσματα ως προς τη σύγκλιση των e_x των νομών. Αυτό όμως δεν συνεπάγεται υποχρεωτικά την ανυπαρξία δημογραφικής σύγκλισης, δηλαδή πορείας προς μια κοινή κατάσταση συνολικά χαμηλής θνησιμότητας, καθώς στη συνέχεια των αναλύσεών μας προχωράμε σε μεγαλύτερο βάθος ώστε να διασαφηνιστούν και εκλεπτυνθούν τα πρώτα αυτά συμπεράσματα.

5.6.3 Η μέτρηση της ταχύτητας των χωρικών διαφοροποιήσεων σε επίπεδο νομού – Η απεικόνιση σε επιλεγμένες ηλικιακές ομάδες

Τα διαγράμματα που ακολουθούν δύνανται να απεικονίσουν με τον πιο παραστατικό τρόπο την εξέλιξη της θνησιμότητας των νομών στη χώρα από το 1981 έως το 2001. Η απεικόνιση αυτή γίνεται βάσει των e_x που υπολογίστηκαν με βάση τον πραγματικό πληθυσμό των δύο

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

απογραφών για λόγους συγκρισιμότητας, θεωρώντας ότι οι μετακινήσεις την ημέρα της απογραφής ήταν χωρικά εντοπισμένες και της ίδιας τάξης μεγέθους στα τρία τελευταία απογραφικά έτη[122]. Έτσι, καταρτίζονται διαγράμματα αντίστοιχα με αυτά των Περιφερειών (βλ και **Διαγράμματα 14α** έως **14δ**) στα οποία διασταυρώνονται σε κοινή κλίμακα η μέση προσδοκώμενη ζωή ανδρών και γυναικών για τα έτη 1981 και 2001 σε επιλεγμένες ηλικίες (0, 15, 45 και 65 ετών).

Με μια ματιά στα τέσσερα 'πολύτιμα' από άποψη πληροφορίας αυτά διαγράμματα (**Διαγράμματα 16α** έως **16δ**), επιβεβαιώνουμε τις υποθέσεις και τα έως τώρα συμπεράσματά μας. Παρατηρούμε διαφοροποίηση αναλόγως της ηλικιακής ομάδας αναφοράς. Με κριτήριο την e_0 η σύγκλιση είναι προφανής. Το **Διάγραμμα 16α** είναι ξεκάθαρο ως προς αυτό: το αρχικό νέφος σημείων το οποίο είχε μια κυκλική μορφή, αφενός μεν μετακινήθηκε διαγωνίως προς τα πάνω (καθολική αύξηση των προσδόκιμων ζωής και για τα δύο φύλα) αφετέρου συμπτύχθηκε σε μια μακρόστενη μορφή. Η δεύτερή αυτή του ιδιότητα τονίζει τη μεγαλύτερη σύγκλιση από την πλευρά των γυναικών αφού η κάθετη μετακίνηση των προσδόκιμων ζωής στο διάγραμμα αυτό οφείλεται στο γυναικείο φύλο. *Επιπλέον, η τοποθέτηση των περισσότερων νομών σε μια διαγώνιο γραμμή προσδιορίζει τη σταθεροποίηση της απόκλισης ανάμεσα στην επιβίωση των δύο φύλων σε συγκεκριμένο, κοινό αριθμό ετών (σύγκλιση συμπεριφορών).*

Αντιθέτως, στα e15, e45 και e65 το μοτίβο αρχίζει και γίνεται περισσότερο ασαφές καθώς σταδιακά τα νέφη των σημείων αραιώνουν. *Οι παραπάνω διαπιστώσεις επιβεβαιώνουν πλήρως την κατά Περιφέρεια ανάλυση στο θέμα της σύγκλισης: η μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση παρουσιάζει πλήρη σύγκλιση όλων των νομών ανάμεσα στο 1981 και το 2001. Για την ηλικία 15 υπάρχει κάποια συγκέντρωση η οποία όμως δεν είναι τόσο έντονη όσο αυτή του e_0, ενώ στις ηλικίες 45 και 65 σταδιακά δεν διαφαίνονται τάσεις σύγκλισης. Ένα πρώτο συμπέρασμα εδώ αφορά την πλήρη καταπολέμηση της βρεφικής και παιδικής-εφηβικής θνησιμότητας, οι οποίες επηρεάζοντας σημαντικά το μέσο όρο ζωής στη γέννηση, συνεισφέρουν σημαντικά στην σύγκλιση των e_0. Η θνησιμότητα των ώριμων και μεγαλύτερων ηλικιών φαίνεται ότι παρουσιάζει διαφοροποιημένες τάσεις εξέλιξης στους εξεταζόμενους νομούς.*

[122] Κυρίως οι νομοί Ευρυτανίας, Φωκίδας και Γρεβενών αφήνουν να αναδειχτεί αυτό το πρόβλημα καθώς η μετακίνηση την ημέρα της απογραφής γίνεται από τα πεδινά στα ορεινά. Έτσι, το ορεινό ανάγλυφό τους δεν επιτρέπει την εντός του νομού μετακίνηση ώστε να μην επηρεάζονται οι καταγραφές την ημέρα της απογραφής. Συνεπώς, υπάρχει η παραδοχή ενός επαναλαμβανόμενου, μη ελέγξιμου σφάλματος το οποίο ωστόσο εντοπίζεται ευτυχώς στους ορισμένους νομούς που αναφέρθηκαν στην **ενότητα Ι.4**.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Διάγραμμα 16α: Μεταβολές της μέσης προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση, 1981-2001, στους νομούς της χώρας

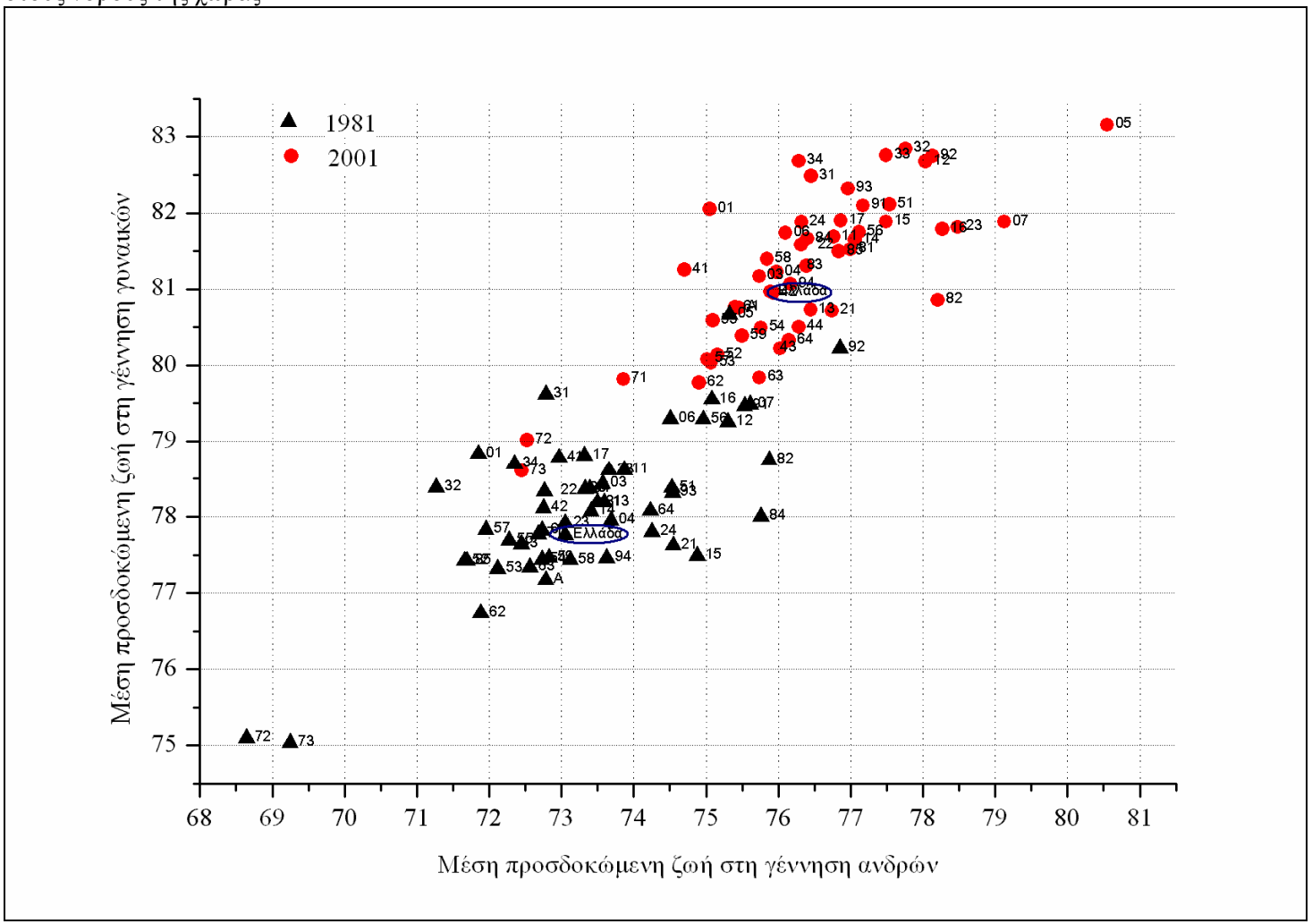

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Διάγραμμα 16β: Μεταβολές της μέσης προσδοκώμενης ζωής στα 15 έτη, 1981-2001, στους νομούς της χώρας

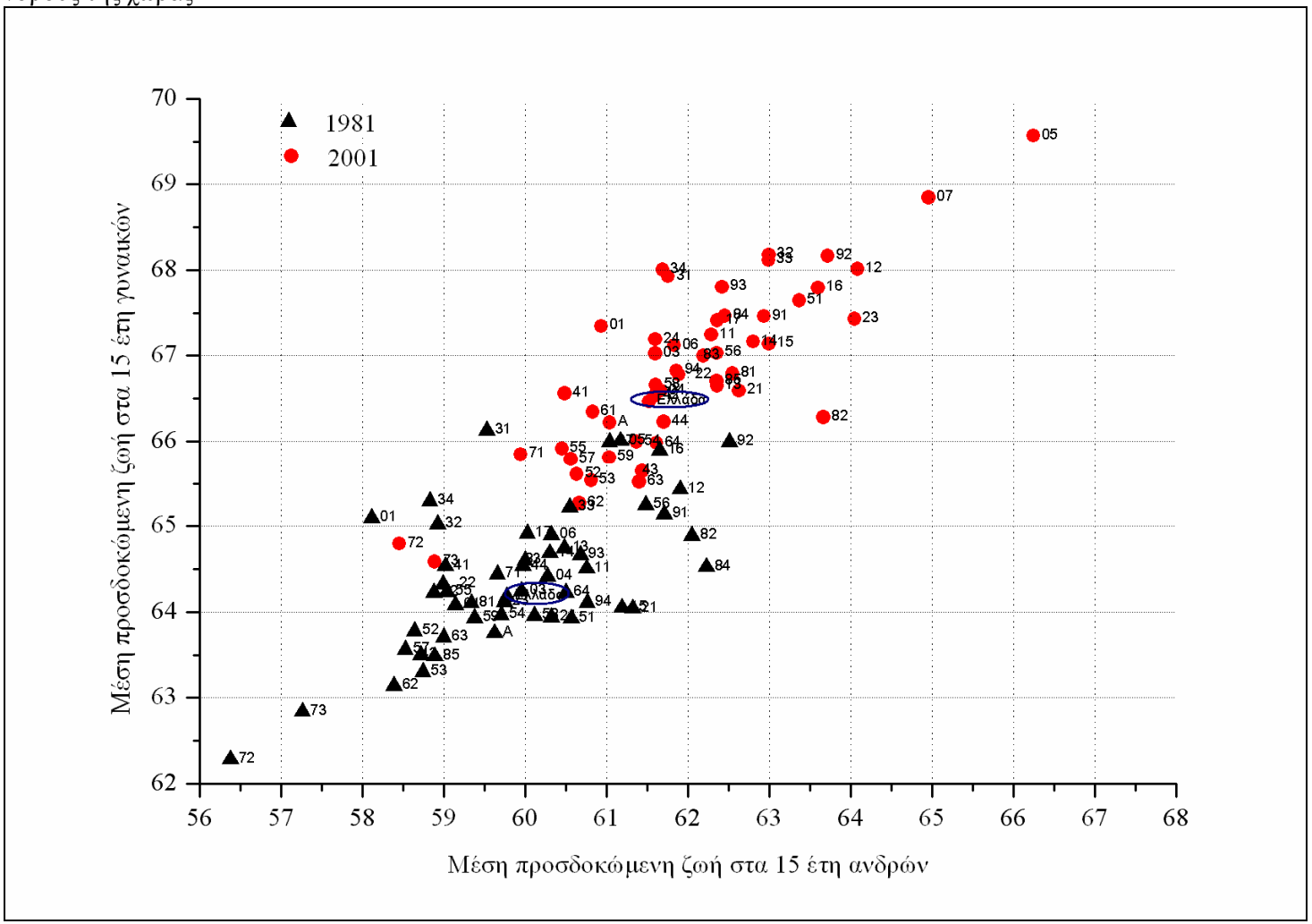

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Διάγραμμα 16γ: Μεταβολές της μέσης προσδοκώμενης ζωής στα 45 έτη, 1981-2001, στους νομούς της χώρας

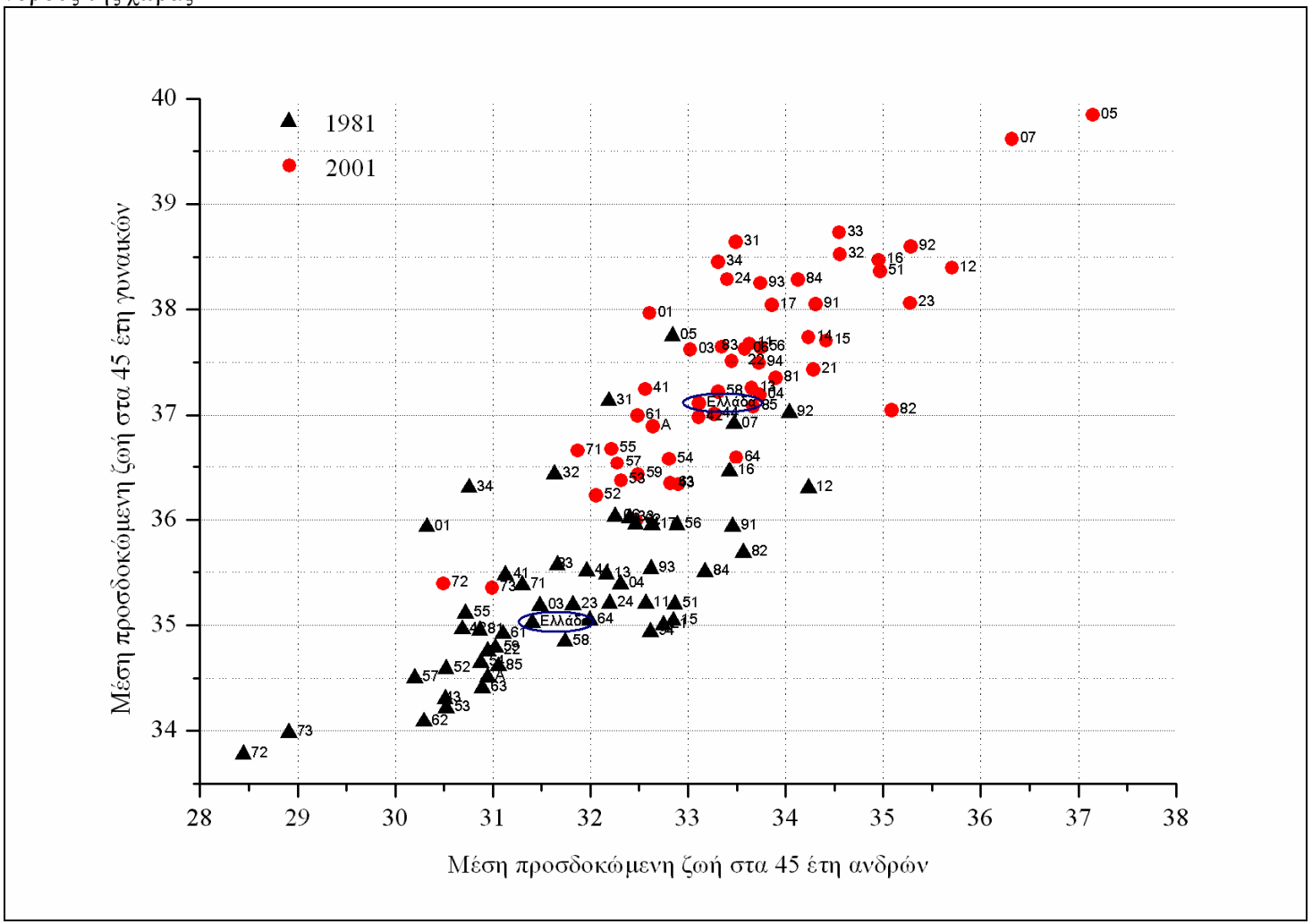

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Διάγραμμα 16δ: Μεταβολές της μέσης προσδοκώμενης ζωής στα 65 έτη, 1981-2001, στους νομούς της χώρας

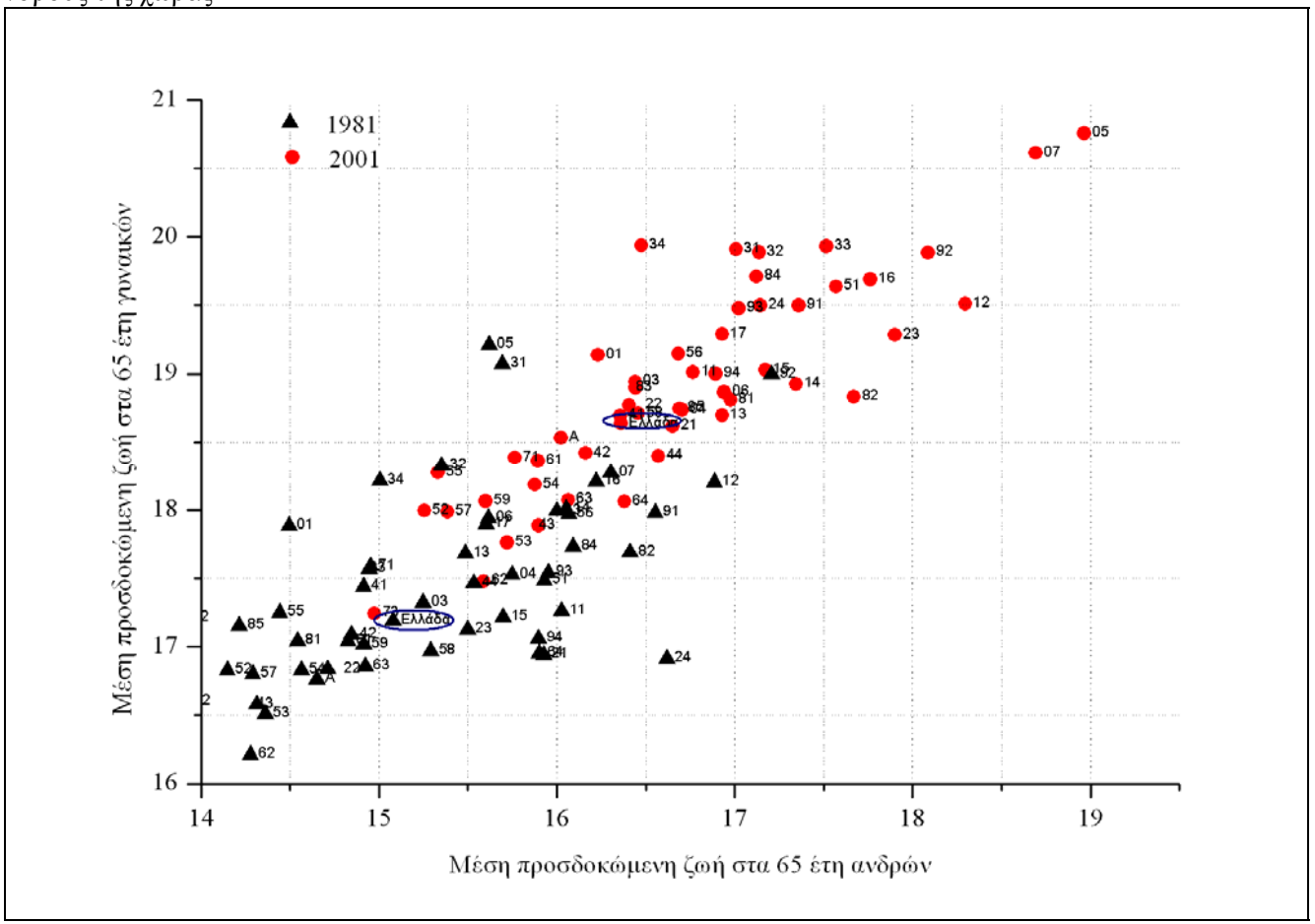

Πηγή Διαγραμμάτων 16: Πίνακες Επιβίωσης ίδιων υπολογισμών, 1981, 1991, 2001, ΕΣΥΕ, Ετήσιες Στατιστικές της Φυσικής Κίνησης, Πραγματικός Πληθυσμός απογραφών.

5.7 Συμπεράσματα

Η ανάλυση της θνησιμότητας σε επίπεδο νομού, εμφανίζει σημαντικά πλεονεκτήματα έναντι αυτής σε επίπεδο Περιφερειών, και μας επιτρέπει να εξάγουμε ενδιαφέροντα συμπεράσματα με μεθοδολογικές, χωρικές αλλά και ηλικιακές προεκτάσεις.

Κατ΄ αρχάς, σε μεθοδολογικό επίπεδο, αναδεικνύεται η σημασία της κλίμακας στη μελέτη του χώρου μέσω δύο παραδειγμάτων: το ένα αφορά τη διαφορά του μόνιμου και του πραγματικού πληθυσμού των απογραφών και τις επιπτώσεις της στα e_0 σε επίπεδο νομού, ενώ το δεύτερο αναδεικνύει τις διαφοροποιήσεις που καλύπτουν οι μέσοι όροι με τη σύγκριση των e_0 των νομών σε γειτονικές Περιφέρειες που έχουν σχεδόν όμοια προσδόκιμα ζωής στη γέννηση. Η πρότερη ανάπτυξη διευκόλυνε την κατανόηση της αναγκαιότητας της κατά νομό ανάλυσης της θνησιμότητας.

Προχωρώντας στην ανάλυση του μέσου προσδόκιμου ζωής στη γέννηση δεν μπορούμε παρά να σημειώσουμε πόσο σημαντικό ρόλο διαδραματίζει ο δείκτης βρεφικής θνησιμότητας (θάνατοι βρεφών στις 1000 γεννήσεις) ο οποίος αποτελεί μια ένδειξη της οικονομικής ανάπτυξης μιας χώρας και εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το επίπεδο των υπηρεσιών υγείας και πρόνοιας. Ο τόσο σημαντικός αυτός δείκτης, για τους νομούς της χώρας, παρουσίασε μια έντονα καθοδική πορεία κατά την τελευταία τεσσαρακονταετία: από τιμές που υπερέβαιναν το 60‰ το 1961, συρρικνώνεται σε όλους σχεδόν τους νομούς κάτω από 10‰ το 2001.

Όσον αφορά το χωρικό μοτίβο της επιβίωσης σε επίπεδο νομού (1981, 1991, 2001), υπάρχει σχετική αντιστοιχία με την πρότερη ιεραρχία της κατανομής των Περιφερειών, με κάποιες διαφοροποιήσεις οι οποίες καλύπτονταν κάτω από τους μέσους όρους των τελευταίων. Έτσι, όλοι οι νομοί βελτίωσαν σημαντικά το μέσο όρο ζωής τους, με διαφορετικές ωστόσο ταχύτητες και δημιούργησαν σταδιακά ένα τόξο ‘υψηλής επιβίωσης’ με μια Βορειοδυτική-Νοτιοανατολική κατεύθυνση την τελευταία εικοσαετία του 20^{ου} αιώνα. Στις χαμηλότερες θέσεις των προσδόκιμων ζωής τη γέννηση σταθερά κατατάσσονται οι νομοί τη Θράκης και ειδικότερα οι νομοί Ξάνθης και Ροδόπης, ενώ στις ανώτατες θέσεις θα βρούμε τους νομούς της κεντρικής Πελοποννήσου, της Κρήτης αλλά και ορισμένους νομούς της Ηπείρου (Ιωαννίνων και Θεσπρωτίας το 2001). Ακόμη, από τη μελέτη της ανδρικής υπερ-θνησιμότητας προκύπτει ότι, το έντονο χωρικό μοτίβο του 1981 (με την ανδρική υπερ-θνησιμότητα να είναι σημαντική) αμβλύνεται σημαντικά το 2001, γεγονός που ερμηνεύεται από την σύγκλιση προς μια σταθερή απόσταση ανάμεσα στα e_0 των δύο φύλων η οποία επιτεύχθηκε με την ταχύτερη βελτίωση του μέσου όρου ζωής των γυναικών σε σχέση με αυτήν των ανδρών.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Στη συνέχεια θέσαμε το ερώτημα της σύγκλισης του φαινομένου της θνησιμότητας ανάμεσα στους νομούς και διαπιστώσαμε ότι όσον αφορά την πορεία των e_x από το 1981 στο 2001, παρατηρούμε διαφοροποίηση αναλόγως της ηλικιακής ομάδας αναφοράς: Αν λοιπόν ελέγξουμε την πορεία των νομών με κριτήριο μόνο την e_0, τότε η σύγκλιση ανάμεσα στους νομούς είναι προφανής. Στα e_{15}, e_{45} και e_{65} όμως η τάση προς τη σύγκλιση σταδιακά γίνεται περισσότερο ασαφής. Για την ηλικία των 15 ετών υπάρχει κάποια συγκέντρωση των τιμών των e_{15}, η οποία όμως δεν είναι τόσο έντονη όσο αυτή στη γέννηση, ενώ στις ηλικίες 45 και 65 ετών σταδιακά δεν παρουσιάζονται τάσεις σύγκλισης. Το σημαντικό συμπέρασμα που προκύπτει από την προηγηθείσα ανάλυση αφορά την συρρίκνωση *παντού (σε όλους τους νομούς)* της βρεφικής και παιδικής-εφηβικής θνησιμότητας σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα, συρρίκνωση, που επηρέασε σημαντικά και τους μέσους όρους ζωής στη γέννηση (βλέπε σύγκλιση). Σε μικρότερο βαθμό, το ίδιο ισχύει και για την e_{15} (συρρίκνωση *παντού* της θνησιμότητας ανάμεσα στα 15 και τα 45 έτη, βλ. και εδώ μερική σύγκλιση).

Η θνησιμότητα των ώριμων και μεγαλύτερων έως και γεροντικών ηλικιών φαίνεται ότι παρουσιάζει *σημαντικά* διαφοροποιημένες τάσεις εξέλιξης στους εξεταζόμενους νομούς. Όσον αφορά τις ηλικίες αυτές, οι διαφοροποιημένες ταχύτητες εξέλιξης των προσδόκιμων ζωής τους, δεν ερμηνεύονται από την αύξηση του επιπέδου της θνησιμότητάς τους, εφόσον από την πρότερη ανάλυση για τους εθνικούς μέσους όρους προέκυψε ότι όλο και περισσότερο (ιδιαίτερα από το 1981 και στο εξής) η αύξηση των προσδόκιμων ζωής στη γέννηση οφείλονταν στις ηλικίες αυτές. *Όμως, οι μικρότερες χωρικές μονάδες που εξετάζουμε (νομοί), μην έχοντας ακόμη ολοκληρώσει την επιδημιολογική τους μετάβαση, δεν εμφανίζουν την αναμενόμενη σύγκλιση, ευρισκόμενοι εντός της εξέλιξης του φαινομένου αυτού.*

6. Η Θνησιμότητα στην Ελλάδα κατά χωρικό επίπεδο ανάλυσης, τελικά συμπεράσματα

Στο κεφάλαιο που προηγήθηκε και το οποίο αφορά την εξέταση της θνησιμότητας, προχωρήσαμε σε αναλύσεις με διττό στόχο: αφενός να παρουσιάσουμε τις διαστάσεις του φαινομένου κατά ηλικία και φύλο σε όλα τα χωρικά επίπεδα, αφετέρου να απαντήσουμε στο ερώτημα της σύγκλισης των χωρικών μονάδων στα πλαίσια της θεωρίας της επιδημιολογικής μετάβασης. Η ανάλυση συμπεριέλαβε τα τρία δυνατά χωρικά επίπεδα (Χώρα, 13 Διοικητικές Περιφέρειες, 51 Νομοί), σε όλα τα χρονικά διαστήματα που επέτρεπαν τα δεδομένα μας (1879-01 για το επίπεδο της Ελλάδας και 1981-01 για τις επί μέρους ενότητες). Ως αποτέλεσμα των διεξαχθέντων αναλύσεων ήταν η εξαγωγή ενδιαφερόντων και συναφών με τα ερωτήματά μας ποιοτικών και ποσοτικών συμπερασμάτων τα οποία και παρουσιάζουμε στη συνέχεια.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Ένα πρώτο σχόλιο, αφορά την αξιοπιστία και ακρίβεια των δεδομένων που σε ορισμένα σημεία μας αναγκάζει να έχουμε κάποιες επιφυλάξεις ως προς τα εξαγόμενα των αναλύσεών μας. Η διόρθωση εκείνων των σφαλμάτων της ελλιπούς καταγραφής των γεγονότων ή της εισαγωγής των δεδομένων δυστυχώς δεν είναι εφικτή. Ωστόσο υπάρχουν δύο χαρακτηριστικά των στοιχείων τα οποία είναι γνωστά και σχετικά ελεγχόμενα: το ένα είναι η μετακίνηση την ημέρα της απογραφής προς τους τόπους καταγωγής, μια συνήθεια που σαν αποτέλεσμα έχει τη διαφορετική χωρική κατανομή ανάμεσα στον πραγματικό και το μόνιμο πληθυσμό της χώρας για τα έτη 1991 και 2001 και σχετικές επιπτώσεις στους υπολογισμούς μας. Το δεύτερο χαρακτηριστικό που αφορά τα δεδομένα είναι το στατιστικό πρόβλημα των μικρών αριθμών, το οποίο παρουσιάζεται σε ορισμένες χωρικές ενότητες (χωρικό επίπεδο νομού) που έχουν τόσο μικρό πλήθος κατοίκων ώστε η συχνότητα εμφάνισης των δημογραφικών γεγονότων να είναι ιδιαίτερα ασθενής και να διαμορφώνει έναν τυχαίο χαρακτήρα με αποτέλεσμα να γίνεται αδύνατον να συλληφθεί στα πλαίσια των αναλύσεων.

Μεθοδολογικά τώρα, σημαντικά εργαλεία για την πλήρη διερεύνηση του φαινομένου της θνησιμότητας ήταν οι αδροί δείκτες βρεφικής και ολικής θνησιμότητας αλλά κυρίως οι Πίνακες Επιβίωσης (ή Θνησιμότητας) στα αποτελέσματα των οποίων βασιστήκαμε ώστε, με την κατάλληλη μεθοδολογία ελέγχου των υποθέσεών μας, να εξάγουμε τα συμπεράσματά μας. Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα συμπεράσματα αυτά ταξινομημένα σύμφωνα με τη θεματική τους ανάλυση αλλά και το αντίστοιχο χωρικό τους επίπεδο.

Ξεκινώντας με μια πρώτη ματιά για την Ελλάδα στον παγκόσμιο χάρτη μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι η μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση στο τέλος του 20^{ου} αι. είναι σε σχετικά υψηλή θέση[123]. Συγκρινόμενη επιπλέον η πορεία της θνησιμότητας της Ελλάδας τα τελευταία πενήντα έτη σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρατηρούμε ότι προσομοιάζει προς τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης με κοντινότερες προς αυτήν τις χώρες της μεσογειακής λεκάνης. Οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης εμφανίζουν διαφοροποιημένα πρότυπα θνησιμότητας απ΄ ότι οι Δυτικές στις οποίες εντάσσεται και η χώρα μας ως προς το φαινόμενο αυτό.

Η πορεία της αύξησης των προσδόκιμων ζωής στην Ελλάδα είναι μακρόχρονη και ξεκινά από το 1879 οπότε εμφανίζονται τα πρώτα δεδομένα. Από τότε, ο μέσος όρος ζωής αυξάνεται ανελλιπώς, παρόλο που οι ρυθμοί μεταβολής επιβραδύνονται αισθητά τις δύο τελευταίες δεκαετίες του εικοστού αιώνα. Το συνολικό κέρδος στην προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση ανάμεσα στο 1879 και το 2001 είναι εντυπωσιακό: +39,9 έτη για τους άνδρες και +43,5 έτη για τις γυναίκες. Η συνεχής αύξηση του e_0 αν αντιμετωπιστεί στα τελευταία 120 περίπου

[123] Το σύνολο των χωρών που αναφέρονται στη βάση δεδομένων των Ηνωμένων Εθνών του 2002.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

χρόνια ήταν ιδιαίτερα έντονη. Οι ταχύτατοι αρχικά ρυθμοί μεταβολής οφείλονταν κυρίως στην συρρίκνωση της βρεφικής θνησιμότητας, θνησιμότητας ιδιαίτερα υψηλής (περίπου 130‰) σε όλη τη διάρκεια του 19ου και έως τις αρχές του 20ου αι..

Η συνεισφορά της βελτίωσης της βρεφικής θνησιμότητας στην γενικότερη καλυτέρευση του προσδόκιμου ζωής από το 1879 έως σήμερα (2001) φτάνει σχεδόν το 40% και για τα δύο φύλα. Συμπληρώνεται επίσης, ότι το κέρδος στη μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση στα τέλη του 19ου έως τη μέση του 20ου αιώνα (1957) οφείλονταν στη συρρίκνωση του συνόλου των πιθανοτήτων για όλες τις ηλικιακές ομάδες εκτός των ηλικιωμένων, δηλαδή βασίζονταν στη μείωση της βρεφικής, παιδικής αλλά και θνησιμότητας του ενεργού πληθυσμού. Στη συνέχεια, από το 1961 έως και το 1981 η μείωση των πιθανοτήτων θανάτου εντοπίζεται κυρίως στη βρεφική και παιδική θνησιμότητα. Από το 1981 και μετά όμως, το κέρδος στην προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση οφείλεται όλο και περισσότερο στην αύξηση του προσδόκιμου ζωής στις προχωρημένες ηλικίες (άνω των 55 ετών).

Η βελτίωση της επιβίωσης των ηλικιωμένων (ιδιαίτερα των 60 ετών και άνω) ξεκινά να συμμετέχει στην πρόοδο του μέσου προσδόκιμου ζωής μόνο μετά το 1981, ενώ η βαρύτητά της ποικίλει κατά έτος και φύλο με τις γυναίκες να υπερέχουν σημαντικά. Ωστόσο, οι υπερήλικες την τελευταία δεκαετία (των 85 ετών και άνω) του εικοστού αιώνα, εμφανίζουν αύξηση στη θνησιμότητά τους και κατ΄ επέκταση συμμετέχουν αρνητικά στην εξέλιξη του e_0. Ενδεχομένως, η μεγάλη βελτίωση που παρουσιάστηκε στις προηγούμενες ηλικίες είχε ως αποτέλεσμα τη συσσώρευση του αριθμού των θανάτων στις τελευταίες ηλικιακές ομάδες των Ελλήνων. Μένει στο μέλλον να προχωρήσει η προσπάθεια αντιμετώπισης και της υπερήλικης θνησιμότητας ώστε αργά μεν, καθώς τα όρια βελτίωσης στενεύουν, αλλά σταθερά δε, να βελτιωθεί ο μέσος όρος ζωής και για αυτές τις ηλικιακές ομάδες.

Στο χωρικό επίπεδο των 13 Περιφερειών και έπειτα από την επισταμένη ανάλυση της θνησιμότητας τους μπορούμε να εξάγουμε ορισμένα ενδιαφέροντα συμπεράσματα: παρατηρούμε αρχικά , και σε αντιστοιχία με το σύνολο της χώρας, συνολική αύξηση των προσδόκιμων ζωής σε όλες τις ηλικιακές ομάδες και για το σύνολο των εξεταζόμενων ετών (1981-01). Σχετικά με την ταξινόμηση των Περιφερειών με βάση τα προσδόκιμα ζωής σε επιλεγμένες ηλικίες (0, 15, 45 και 65 ετών) διαπιστώνεται σε γενικές γραμμές η υψηλή θέση της Κρήτης, της Πελοποννήσου και της Ηπείρου και για τα δύο φύλα ενώ το Νότιο Αιγαίο αναδεικνύεται στην πρώτη θέση το 2001 για τους άνδρες (υψηλότατοι μέσοι όροι ζωής). Ακόμη, η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας και Θράκης τοποθετείται σταθερά στη χειρότερη θέση και για τα δύο φύλα ενώ σημαντικό είναι ότι οι Περιφέρειες που περιλαμβάνουν τα δύο μεγάλα αστικά κέντρα έχουν σχετικά χαμηλά προσδόκιμα ζωής.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Το γεγονός αυτό μπορεί να αποδοθεί αφενός μεν στις ανεπάρκειες των υφιστάμενων υποδομών, αφετέρου δε στις συνθήκες ζωής και τα περιβαλλοντικά προβλήματα στα μητροπολιτικά κέντρα της χώρας.

Ακολούθως, αν συγκρίνουμε τις Περιφέρειες ως προς την ταχύτητα της βελτίωσης στο προσδόκιμο ζωής στη γέννηση, παρατηρούμε ότι είναι οι ίδιες Περιφέρειες τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες που είχαν τα μεγαλύτερα κέρδη το 1991-01 αλλά και το 1981-91. Μπορούμε με ασφάλεια λοιπόν να υποστηρίξουμε ότι οι Περιφέρειες αυτές που ξεκίνησαν από σχετικά 'χειρότερη' θέση είχαν και σημαντικότερα περιθώρια βελτίωσης που ενδεχομένως οι 'παραδοσιακά' πρώτες σε 'ελπίδα' ζωής Περιφέρειες, όπως Κρήτη και Πελοπόννησος δεν έχουν πια.

Η ανάλυση σε επίπεδο νομού (1981, 1991, 2001) ανέδειξε τα χωρικά μοτίβα που ακολουθούν οι χωρικές αυτές μονάδες όσον αφορά την κατανομή της επιβίωσής τους. Αρχικά παρατηρούμε ότι σχετικά με το χωρικό μοτίβο της θνησιμότητας σε επίπεδο νομού, υπάρχει γενική αντιστοιχία με την ιεραρχία της κατανομής των Περιφερειών. Αναλυτικότερα, από το 1981 έως το 2001, όλοι οι νομοί βελτίωσαν σημαντικά το μέσο όρο ζωής τους, με διαφορετικές ωστόσο ταχύτητες. Ξεκινώντας δε από ένα μοτίβο Βορρά (Χαμηλότερων e_0) - Νότου (Υψηλότερων e_0), το 1981, δημιουργείται το 2001 ένα τόξο 'υψηλής επιβίωσης' με μια Βορειοδυτική - Νοτιοανατολική κατεύθυνση συμπεριλαμβανομένης της Κρήτης και του νομού Δωδεκανήσου από τα νησιά. Τέλος, από την ανάλυση της διαφοράς στο e_0 ανάμεσα στα δύο φύλα, ένα έντονο μοτίβο παρατηρείται το 1981 το οποίο όμως στη συνέχεια (έως και το 2001) εμφανίζει άμβλυνση της έντασής του. Το γεγονός αυτό προκύπτει από τις διαφορικές ανάμεσα στα δύο φύλα ταχύτητες βελτίωσης οι οποίες ώθησαν τους νομούς να έχουν το 2001 μια μάλλον σταθερή απόσταση των e_0 μεταξύ των ανδρών και των γυναικών.

Όσον αφορά το επίπεδο επιβίωσης των 13 Περιφερειών και των 51 υπό εξέταση νομών (1981-2001), διαπιστώσαμε βασικά κοινή πορεία προς τη βελτίωση του μέσου όρου ζωής σε όλες τις χωρικές μονάδες. Όμως στο ερώτημα της σύγκλισης ή όχι του φαινομένου προς μια όμοια συνισταμένη συνολικά χαμηλής θνησιμότητας η απάντηση ποικίλει ανάλογα την υπό εξέταση ηλικία. Παρατηρήσαμε λοιπόν, ότι όσον αφορά τη μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση, η αύξησή της (ως και οι ρυθμοί της) ήταν σημαντική τόσο στις περιφέρειες όσο και στους νομούς οδηγώντας σε χωρική σύγκλιση το φαινόμενο. Όταν όμως η μελέτη της πορείας προς τη σύγκλιση έγινε για την ηλικία των 15 ετών η ταχύτητα βελτίωσης της επιβίωσης μειώθηκε και το εύρος των τιμών οδήγησε σε ένα πιο διάσπαρτο χωρικό μοτίβο απ΄ ότι στην προηγούμενη περίπτωση.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Τέλος, δεν διαφαίνονται σαφείς τάσεις σύγκλισης στις 13 Περιφέρειες και ακόμη δε περισσότερο στους νομούς, με βάση την εξέταση της εξέλιξης της e_{45} και e_{65} κατά την τελευταία εικοσαετία. Δηλαδή, στα 45 και 65 έτη οι Περιφέρειες, αλλά πιο ξεκάθαρα οι νομοί δεν εμφανίζουν σύγκλιση (ακόμη τουλάχιστον) αναφορικά με τα προσδόκιμα ζωής τους στις ηλικίες αυτές.

Αν τώρα συνδυάσουμε τα αποτελέσματα αυτά των αναλύσεών μας για το εθνικό και περιφερειακό επίπεδο με τη μεθοδολογία της δημιουργίας των πινάκων επιβίωσης και των προσδόκιμων ζωής στις διάφορες ηλικίες καταλήγουμε σε ενδιαφέρονται συμπεράσματα: Όπως έχει προαναφερθεί, η μέση προσδοκώμενη ζωή στην ηλικία x υπολογίζεται ως εξής: $e_0=T_0/l_0$, $e_1=T_1/l_1$, …, $e_{max}=T_{max}/l_{max}$, όπου,

e_x: Μέση προσδοκώμενη ζωή στην ηλικία x (στην αρχή κάθε ηλικιακής ομάδας έως το τέλος όλων των ηλικιών, -εύρος των ηλικιών: 0 έως max-),

T_x: Ανθρωπο-έτη ζωής *από την ηλικία x και άνω* της υποτιθέμενης γενεάς που απαρτίζει τον πίνακα επιβίωσης και 'αντιπροσωπεύει' τον πληθυσμό που εξετάζουμε (ξεκινώντας πάντα από τη 'ρίζα' της γενεάς -10.000 ή 100.000 άτομα-),

l_x: Οι επιβιώσαντες της υποθετικής γενεάς στις διάφορες ηλικίες, υπολογίζεται σε συνδυασμό με τους θανάτους.

Είναι αρκετά σαφές από τον τρόπο υπολογισμού των προσδόκιμων ζωής στις διάφορες ηλικίες ότι η προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση περιλαμβάνει όλα τα δεδομένα της ηλικίας 0 και όλων των υπόλοιπων ηλικιών έως τη μέγιστη (max). Αντίστοιχα, το προσδόκιμο ζωής στα 15 έτη περικλείει τα δεδομένα για την ηλικία αυτήν και όλων των επόμενων μέχρι την μέγιστη, αφήνοντας έξω τις ηλικίες 0-14 έτη. Ομοίως ισχύει και για όλες τις επόμενες ηλικίες καθώς και για αυτές που εξετάστηκαν εδώ, τα 45 και 65 έτη.

Η ιδιότητα αυτή των πινάκων επιβίωσης (η κάθε ηλικία να εμπεριέχει όλες τις επόμενες της) ερμηνεύει τα διαφοροποιημένα συμπεράσματα ως προς τη σύγκλιση συνδυάζοντας χώρο και ηλικία: σε περιφερειακό επίπεδο και κυρίως σε επίπεδο νομών, το προσδόκιμο ζωής συγκλίνει ανάμεσα στις χωρικές μονάδες αν ληφθεί στην ηλικία 0 και αποκλίνει στη συνέχεια σταδιακά όσο η ηλικία αυξάνεται. Αυτό σημαίνει ότι για τις πρώτες ηλικιακές ομάδες, την ηλικία 0 αλλά και τα 1-14 έτη δευτερευόντως, η πτώση της θνησιμότητας έχει ολοκληρωθεί για όλες τις περιοχές που εξετάζονται. Έχει συνεπώς επιτευχθεί σχεδόν ολική καταπολέμηση της βρεφικής και δευτερευόντως της παιδικής και της εφηβικής θνησιμότητας.

Η μη ύπαρξη σαφών τάσεων σύγκλισης όμως του προσδόκιμου ζωής για τις μεγαλύτερες ηλικίες (των 45 και ιδιαίτερα των 65 ετών και άνω) σηματοδοτούν μια διαφορετικότητα στις ταχύτητες βελτίωσης των δεικτών για τις ηλικίες αυτές. Ωστόσο, όντως υπάρχει βελτίωση της επιβίωσης στις ηλικίες άνω των 45 ετών, καθώς η ανάλυση της θνησιμότητας για το σύνολο

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

της χώρας (η οποία αποτελεί ένα μέσο όρο των συστατικών της χωρικών στοιχείων) ανέδειξε ότι από το 1981 και στο εξής, η καλυτέρευση των προσδόκιμων ζωής στη γέννηση οφείλεται όλο και περισσότερο στις ανώτερες ηλικιακές ομάδες, ιδιαίτερα άνω των 55 ετών.

Οι διαπιστώσεις αυτές έχουν διπλό χαρακτήρα: Αφενός, ο περιορισμός της συμμετοχής της βρεφικής θνησιμότητας στη βελτίωση των εθνικών και περιφερειακών μέσων όρων σε συνδυασμό με τη σύγκλιση των χωρικών μονάδων προς κοινή πορεία στην προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση, οφείλονται στην πτώση των πιθανοτήτων θανάτου για τις πρώτες δύο δεκαετίες της ζωής και τον περιορισμό των δυνατοτήτων για περαιτέρω μείωσή τους. Αφετέρου, διαπιστώθηκε ότι όλες οι χωρικές υπό εξέταση μονάδες την τελευταία εικοσαετία βελτίωσαν τις πιθανότητες επιβίωσης στις ώριμες και γεροντικές ηλικίες ταχύτερα από ότι στις νεανικές αλλά με διαφοροποιημένες σαφώς ταχύτητες, άλλες πιο γρήγορα (επηρεάζοντας τον εθνικό μέσο όρο) και άλλες πιο αργά. Συνεπώς, δεν έχουν ολοκληρώσει την επιδημιολογική τους μετάβαση και προφανώς την πτώση της θνησιμότητας τους. Το γεγονός αυτό διαγράφεται αμυδρά σε επίπεδο περιφέρειας αλλά αναδύεται σαφώς σε επίπεδο νομού.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

1. Σύνοψη Συμπερασμάτων

Στο τελευταίο αυτό κεφάλαιο συνοψίζονται τα συμπεράσματα της παρούσης διατριβής, σύμφωνα με την δομή των περιεχομένων της.

1.1 Πηγές και δεδομένα

Η αποκλειστική πηγή των δημογραφικών δεδομένων στην Ελλάδα είναι η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία (ΕΣΥΕ). Η προσπάθεια οργάνωσής της ταυτίζεται με την εγκαθίδρυση του Ελληνικού κράτους, το 1828, από τον Ιωάννη Καποδίστρια και συνεχίζεται έως και το τέλος του εικοστού αιώνα με την πιο πρόσφατη μεταβολή του διοικητικού οργανισμού της να συμβαίνει μόλις το 2000. Ταυτόχρονα με την πρώτη προσπάθεια δημιουργίας κρατικής υπηρεσίας στατιστικής, το 1828 διατάχθηκε και η πρώτη ‘απογραφή’ του Ελληνικού Πληθυσμού η οποία επιπλέον της καταγραφής του πληθυσμού της χώρας το 1828 είχε αναδρομική ως προς το 1821 ισχύ. Ακολούθησε το 1836 η πρώτη γενική απογραφή του πληθυσμού του Βασιλείου της Ελλάδας η οποία επαναλαμβανόταν κάθε χρόνο μέχρι το 1845 και μετά σε ακατάστατες χρονικές περιόδους, το 1848, 1853, 1856, 1861, 1870, 1879, 1889, 1896, 1907, 1920, 1928, 1940 και κάθε δεκαετία από το 1951 και μετά έως και το 2001.

Παρά το γεγονός ότι ήδη από το 1836 είχε ξεκινήσει η καταμέτρηση των γεγονότων της Φυσικής Κίνησης του Πληθυσμού, μόλις το 1938 επεκτάθηκε σε όλη τη χώρα η υποχρεωτική καταγραφή τους. Δεδομένων όμως του Β΄ΠΠ και των πολιτικών αναταραχών που προέκυψαν, μόλις από το 1956 και μετά έγινε εφικτή η ετήσια έκδοση της ‘Στατιστικής της Φυσικής Κίνησης του Πληθυσμού’, ένα έντυπο το οποίο συνεχίζει μέχρι σήμερα να αποτελεί την πηγή στοιχείων γεννήσεων, γάμων, θανάτων και διαζυγίων της Ελλάδας και των διοικητικών της ενοτήτων.

Όσον αφορά την ποιότητα όμως των δημογραφικών δεδομένων, η ουσιαστική υλοποίηση στατιστικών Φυσικής Κίνησης και οργανωμένων Απογραφών πληθυσμού ξεκίνησε μετά το Β΄ΠΠ. Η αξιοπιστία και η πληρότητα των δημογραφικών στοιχείων αποτελεί ένα θέμα το οποίο διερευνάται από την ΕΣΥΕ σε τακτική βάση και με συγκεκριμένες μεθόδους. Σημαντικό είναι το γεγονός ότι παρά τα όποια προβλήματα των καταγραφών υπάρχουν, αυτά ελέγχονται εκ των υστέρων και διορθώνονται στα μέτρα του εφικτού.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Αυτό που διαπιστώνεται αναφορικά με τα δεδομένα των απογραφών του πληθυσμού σχετίζεται με ζητήματα που προκύπτουν στο στάδιο της επεξεργασίας και όχι της συλλογής των στοιχείων, ειδικότερα για τις τρεις πρώτες μεταπολεμικές απογραφές.

Ένα ακόμη ζήτημα που παρουσιάστηκε στην πορεία της διατριβής και αφορά τη χρήση των αναγκαίων δεδομένων για την εξέταση των πληθυσμιακών δομών και της θνησιμότητας ήταν αυτό του πληθυσμού αναφοράς των υπολογισμών (Μόνιμος - Πραγματικός). Μόνον οι δύο τελευταίες απογραφές (1991, 2001) μας δίνουν δεδομένα για όλα τα χωρικά επίπεδα τόσο για το μόνιμο όσο και για τον πραγματικό πληθυσμό. Στο βαθμό που οι δύο αυτοί πληθυσμοί δεν ταυτίζονται (και όχι μόνον), διαφοροποιούμενοι τόσο περισσότερο όσο αλλάζουμε κλίμακα αναφοράς, περνώντας από τις μεγάλες στις μικρές), το θέμα της επιλογής τους για τον υπολογισμό των δεικτών μας και την εξαγωγή των όποιων συμπερασμάτων τίθεται επιτακτικά. Θεωρητικά, ευκταίο θα ήταν η διάθεση των δεδομένων για το μόνιμο πληθυσμό για όλα τα μεταπολεμικά απογραφικά έτη. Αυτό θα επέτρεπε τον υπολογισμό όλων των προσήκοντων δεικτών μας υπολογιζόμενων ομοιογενώς και την εξαγωγή συμπερασμάτων στη βάση διαχρονικών αναλύσεων με τη χρησιμοποίηση ίδιων εννοιολογικών εργαλείων. Στην περίπτωση αυτή, η επιλογή του μόνιμου πληθυσμού θα ήταν η ιδανική, στο βαθμό όμως που αυτό δεν ήταν εφικτό οι υπολογισμοί έγιναν χρησιμοποιώντας και τους δύο πληθυσμούς. Ωστόσο, η επιλογή αυτή δεν δίνει λύση στο προηγούμενο πρόβλημα, εφόσον υπάρχει η αναγκαιότητα των συγκρίσεων σε βάθος χρόνου, συγκρίσεις οι οποίες γίνονται με χρήση του πραγματικού πληθυσμού. Η επιλογή του πραγματικού πληθυσμού για το σύνολο των αναλύσεων, η οποία θα ήταν η πιο εύκολη λύση, μεθοδολογικά όμως δεν ήταν αποδεκτή καθώς όσο μικραίνει η κλίμακα, οι δύο πληθυσμοί διαφοροποιούνται όλο και περισσότερο μεταξύ τους, με τον μόνιμο τελικά να πλησιάζει περισσότερο στην πραγματικότητα.

Τα δεδομένα της φυσικής κίνησης (θάνατοι και γεννήσεις) που χρησιμοποιήθηκαν σε εθνικό χωρικό επίπεδο εντοπίστηκαν στις ετήσιες Στατιστικές της Φυσικής Κίνησης και στην ιστοσελίδα της ΕΣΥΕ (www.statistics.gr). Στο χαμηλότερο όμως επίπεδο των νομών, η παροχή των δεδομένων για τις περισσότερες περιπτώσεις έγινε από την ΕΣΥΕ, μέσω των διαφόρων υπηρεσιών της, σε ηλεκτρονική μορφή στο Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων (ΕΔΚΑ) του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας απευθείας. Ωστόσο, ιδιαίτερα όσον αφορά αυτού του είδους τα στοιχεία, δεν πρέπει να παραληφθεί μια σημαντική επισήμανση διότι επηρέασε πολλές πτυχές της διατριβής: αφορά τη μεγάλη χρονοτριβή και το χρηματικό κόστος που προϋπέθετε η παροχή τους από το φορέα αυτό. Τέλος, σημειώνεται ότι χρησιμοποιήθηκε όλη η διαθέσιμη βιβλιογραφία και τα δεδομένα που αναφέρονταν σε αυτήν, ιδιαίτερα στο ιστοριογραφικό τμήμα της εργασίας μας.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

1.2 Σύντομη πληθυσμιακή ιστορία της Ελλάδας

Η δημογραφική ιστορία της Ελλάδας από την αρχή της ως σύγχρονο κράτος και μέχρι το τέλος του εικοστού αιώνα, εμφανίζει έντονες ανακατατάξεις. Τα σύνορα του ελληνικού κράτους σταθεροποιήθηκαν μόλις το 1947 με την ενσωμάτωση των Δωδεκανήσων. Στη διάρκεια του 19ου αιώνα είχαν προηγηθεί διαδοχικές προσκτήσεις εδαφών αλλά και εισροή πληθυσμών ελληνικής καταγωγής. Η ιστορική εξέλιξη της σταδιακής ενσωμάτωσης ελληνικών εδαφών ξεκίνησε το 1828 οπότε η χώρα περιοριζόταν στην Πελοπόννησο, τη Στερεά Ελλάδα και τις Κυκλάδες, συνεχίστηκε το 1864 με την κτήση των Ιονίων νήσων και το 1889 με την ενσωμάτωση της Θεσσαλίας και της Άρτας.

Με το τέλος των Βαλκανικών Πολέμων και τη Μικρασιατική Καταστροφή η Ελλάδα έχει σχεδόν ολοκληρωθεί ως κράτος εδαφικά και πληθυσμιακά. Από 750 χιλ. περίπου κατοίκους κατά την ίδρυσή της, την παραμονή του Β΄ΠΠ φτάνει τα 7,3 εκατομμύρια. Στο ξεκίνημα δε του εμφυλίου πολέμου (1947) με την πρόσκτηση των Δωδεκανήσων θα συμπληρωθεί εδαφικά και θα συγκεντρώσει 7,6 εκατ. άτομα. Η μεγάλη αυτή πληθυσμιακή αύξηση ήταν αποτέλεσμα όχι μόνο της εδαφικής επέκτασης της χώρας αλλά και των πληθυσμιακών μετακινήσεων που υποκίνησαν τα ιστορικά γεγονότα (εγκατάσταση 1,2 εκατομμυρίων προσφύγων από την Μικρά Ασία, αποχώρηση Τουρκικών και Βουλγαρικών πληθυσμών). Μετά το Β΄ ΠΠ η Ελλάδα είναι μια μικρή χώρα 7,6 εκατομμυρίων ψυχών και 132 χιλ. τετρ. χιλιομέτρων, ο πληθυσμός της οποίας βγήκε πληγωμένος από τον Β΄ΠΠ και τον εμφύλιο που ακολούθησε. Στη συνέχεια όμως, ανέκαμψε σταδιακά και στο τέλος του εικοστού αιώνα βρέθηκε διογκωμένος κατά το ένα τρίτο του, φθάνοντας το 2001 τα 10,9 εκ. άτομα.

Οι πληθυσμιακές αυτές εξελίξεις απεικονίζονται στην πυραμίδα του πληθυσμού της χώρας η οποία και διογκώνονταν σταδιακά. Η μορφή της στις αρχές του 20ου αι. ήταν νεανική, ισοσκελούς τριγώνου και γεγονότα που έπληταν συγκεκριμένα τμήματα του πληθυσμού, όπως πόλεμοι, επιδημίες ή/και μετακινήσεις της προκαλούσαν αναλόγως εσοχές και προεξοχές. Αναλυτικότερα, στα διάφορα επίπεδα της πυραμίδας των ηλικιών εμφανίζονται οι πληθυσμιακές επιπτώσεις των γεγονότων των βαλκανικών πολέμων, της επιδημίας γρίπης του 1918, των Α΄ και Β΄ Παγκοσμίων Πολέμων, του εμφύλιου σπαραγμού και της Μικρασιατική Καταστροφής. Με το πέρασμα του χρόνου όμως η μορφή της πυραμίδας μεταβάλλεται προς μια πιο ώριμη μορφή καθώς ήδη από το 1951 η βάση της (0 - 14 έτη) ξεκινά να συρρικνώνεται αισθητά. Σχετικά με την περαιτέρω εξέλιξη της πληθυσμιακής πυραμίδας (κατά φύλο και ηλικία σύνθεση του πληθυσμού) η μορφή της μετατρέπεται από σχετικά νεανική στα μέσα του εικοστού αιώνα σε ώριμη έως και γερασμένη στο τέλος του. Οι ετήσιες γεννήσεις μειώνονται συνταρακτικά, ειδικότερα από το 1981 και στο εξής, ενώ οι ‘πληγές’ των πολέμων φθίνουν για να απαλειφθούν σχεδόν το 2001, καθώς οι γενεές που τις

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

απαρτίζουν οδεύουν φυσιολογικά προς το θάνατο. Οι μεταβολές του πληθυσμού ερμηνεύονται σε συνδυασμό με τις εξελίξεις του φυσικού και του μεταναστευτικού του ισοζυγίου. Τα υψηλά θετικά φυσικά ισοζύγια των πρώτων μεταπολεμικών χρόνων, μπορεί να υποσκελίστηκαν από την εξωτερική μετανάστευση, αλλά ωστόσο ήταν υπεύθυνα για την διόγκωση του πληθυσμού της περιόδου. Αντίστροφα, από το 1975 και μετά, οπότε το φυσικό ισοζύγιο μειώνεται σημαντικά, τμήμα της αύξησης του πληθυσμού οφείλεται στην παλιννόστηση των Ελλήνων. Την τελευταία δεκαετία του 20ου αιώνα, η όποια αύξηση του πληθυσμού της Ελλάδας οφείλεται πλέον σχεδόν αποκλειστικά στην εισροή και εγκατάσταση αλλοδαπών μόνιμων κατοίκων προερχόμενων κυρίως από το ‘πρώην ανατολικό μπλοκ’ και τα Βαλκάνια.

Αντικατοπτρίζοντας τις προαναφερόμενες εξελίξεις, η δομή του πληθυσμού σε μεγάλες ηλικιακές ομάδες παρουσίασε σταθερότητα στη διάρκεια του 19ου αι. έως και την πρώτη τριακονταετία του εικοστού. Στη συνέχεια, ξεκινά μια μείωση στις νεανικές ομάδες και μια ελαφριά, αμυδρή ακόμη αύξηση στους ηλικιωμένους των 65 ετών και άνω. Τα φαινόμενα αυτά εντάθηκαν σημαντικά έως το 2001, οπότε οι νεανικές ομάδες υπο-διπλασιάζονται ενώ οι ηλικιωμένοι αυξάνουν κατά 2,5 φορές από το 1951 και μετά. Οι εξελίξεις αυτές εμφανίζονται και στους περισσότερους εξειδικευμένους δείκτες γήρανσης, εξάρτησης και αντικατάστασης στους οποίους διαγράφεται καθαρά η πορεία του ελληνικού πληθυσμού προς τη γήρανση. Χαρακτηριστικός είναι ο πενταπλασιασμός του δείκτη γήρανσης, η κατά τρεις φορές μείωση του δείκτη αντικατάστασης, ενώ ο συμψηφισμός των συστατικών του στοιχείων οδηγεί το δείκτη εξάρτησης σε σχετική σταθερότητα.

Οι μετακινήσεις προς το εξωτερικό αλλά και στο εσωτερικό της Ελλάδας πάντοτε αποτελούσαν σημαντικό παράγοντα επίδρασης στο μέγεθος, στην κατανομή, αλλά και στην κατά φύλο και ηλικία σύνθεση του πληθυσμού της. Οι Έλληνες ιστορικά μετακινούνταν από την αρχαιότητα (βλ. αποικίες) μέχρι και τις ημέρες μας. Στη διάρκεια του 20ου αι. η έξοδος των Ελλήνων παρουσίασε δύο εξάρσεις, στις αρχές του και μετά το Β΄ΠΠ. Το πρώτο μεγάλο κύμα φυγής είχε κατεύθυνση τις ΗΠΑ και αποτελούνταν κυρίως από νέους άνδρες προερχόμενους από αγροτικές περιοχές της Ελλάδας. Μετά τον πόλεμο (1947 - 77) υφίσταται μια μαζική έξοδος προς τις χώρες της δυτικής Ευρώπης (κυρίως στη δυτική Γερμανία) με 1,3 εκατ. άτομα να μετακινούνται και 650 χιλ. από αυτούς να παραμένουν στο εξωτερικό. Ο χαρακτήρας του μεταναστευτικού αυτού κύματος διαφέρει ως προς τον περισσότερο οικογενειακό του χαρακτήρα απ' ότι οι πρώτες υπερατλαντικές μετακινήσεις στις αρχές του αιώνα.

Η αποδημία θα μετριαστεί από τις αρχές του ΄70 ενώ θα συνεχιστεί με ήπιους ρυθμούς μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του ΄80. Κατά τη δεκαετία αυτή παρουσιάστηκαν ταυτόχρονα τρία είδη μετακινήσεων: Η οικονομική μετανάστευση των Ελλήνων προς τις πετρελαιοπαραγωγές

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

χώρες, η παλιννόστηση των απόδημων της προηγούμενης περιόδου και η εμφάνιση των πρώτων μη ευρωπαίων οικονομικών μεταναστών, Ασιατών και Αφρικανών εργατών. Την δεκαετία αυτήν παρουσιάστηκαν διάφορες μορφές εισροής μεταναστών καθώς συνυπάρχουν κύματα παλιννόστησης, επαναπατρισμού ομογενών πολιτικών προσφύγων από την πρώην σοβιετική ένωση, αλλά και η είσοδος ξένων εργαζομένων. Την τελευταία δεκαετία του 20ου αιώνα θα σημαδέψουν τα ρεύματα εισόδου Βαλκάνιων κυρίως μεταναστών, ιδιαίτερα από την Αλβανία αλλά και από άλλες χώρες του πρώην 'υπαρκτού σοσιαλισμού'.

Η σημασία της εισροής μεταναστών αλλά και παλιννοστούντων στην αύξηση του πληθυσμού υπήρξε καθοριστική. Δεδομένου του φυσικού ισοζυγίου της δεκαετίας του ΄90 (μόλις 0,2%) η αύξηση του θα ήταν μηδενική αν η εισροή των μεταναστών δεν συνέβαλε καθοριστικά στην κατά 7% περίπου διόγκωση του. Στο τέλος του εικοστού αιώνα και με τη δημογραφική ισορροπία του ελληνικού πληθυσμού κοντά στη μηδενική φυσική αύξηση, η τρίτη δημογραφική συνιστώσα φαίνεται να τον επηρεάζει τόσο δομικά όσο και αριθμητικά, αναδεικνύοντας την ανάγκη για περαιτέρω διερεύνηση του φαινομένου αυτού.

Ακόμη ένας σημαντικός παράγοντας που επηρέασε την πληθυσμιακή δομή στο εσωτερικό της χώρας ήταν η τάση αστικοποίησης η οποία ξεκίνησε ήδη από τις αρχές του εικοστού αιώνα. Αποτέλεσμα αυτών των μετακινήσεων ήταν η σημαντική διόγκωση του Πολεοδομικού Συγκροτήματος Πρωτευούσης (ΠΣΠ) και Θεσσαλονίκης (ΠΣΘ) τα οποία γιγαντώθηκαν με αποτέλεσμα το 2001 το ποσοστό του πληθυσμού που κατοικεί στις πόλεις αυτές να φτάνει το 36% του συνολικού πληθυσμού της χώρας και το 60% του αστικού. Οι επιπτώσεις από τις μετακινήσεις αυτές στην κατά φύλο και ηλικία σύνθεση του πληθυσμού ανάμεσα στον αστικό και τον αγροτικό χώρο ήταν ιδιαίτερα σημαντικές και μεταβαλλόμενες διαχρονικά: Στις αρχές της δεκαετίας του ΄60 ο αγροτικός πληθυσμός είναι νεανικότερος του αστικού στον οποίο ξεκινούν να συσσωρεύονται άτομα των παραγωγικών ηλικιών κυρίως άνδρες.

Έπειτα από 40 χρόνια μετακινήσεων, ο αστικός πληθυσμός, ώριμος πια, έχει συγκεντρωμένο το μεγαλύτερο όγκο του στις παραγωγικές ηλικίες με έμφαση πλέον στο γυναικείο πληθυσμό. Αντίθετα, ο αγροτικός πληθυσμός από νεανικός έχει μεταβληθεί ραγδαία σε πολύ γερασμένο. Στο τέλος του εικοστού αιώνα η Ελλάδα βρίσκεται χωρικά διχοτομημένη: Ο αγροτικός της πληθυσμός φθίνει και γηράσκει με ραγδαίους ρυθμούς ενώ η συσσώρευση των ενδιάμεσων παραγωγικών ηλικιών στις πόλεις δεν γίνεται ομοιόμορφα σε σχέση με την κατανομή των δύο φύλων.

Ολοκληρώνοντας την κατά φύλο και ηλικία ανάλυση του πληθυσμού της Ελλάδας επιχειρούμε να την εντάξουμε στο πλαίσιο των 25 χωρών της ΕΕ της οποίας είναι μέλος από το 1981. Ξεκινώντας με τα απόλυτα μεγέθη, η Ελλάδα το 2001 έχει μάλλον περιορισμένο

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

πληθυσμό, 8 φορές μικρότερο από τη Γερμανία, στα 11 εκατομ. ψυχές, σε μια τάξη μεγέθους μεσαία, κοινή με πέντε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Τα αποτελέσματα των συγκρίσεων με τις 25 χώρες της ΕΕ, αναδεικνύουν μια κοινή πορεία των συνολικών μεταβολών του πληθυσμού της Ευρώπης στο δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα η οποία οδήγησε προς το δημογραφικό μετασχηματισμό της. Από μια κατάσταση ισορροπίας υψηλής γονιμότητας και θνησιμότητας σε μια νέα ισορροπία βελτίωσης του μέσου όρου ζωής και σημαντικού περιορισμού των γεννήσεων. Η νέα αυτή ισορροπία αντικατοπτρίζεται στη συγκριτική ανάλυση που προηγήθηκε, ενώ αξιοσημείωτη είναι η σχετικά κοινή πορεία του συνόλου των ευρωπαϊκών χωρών προς την κατεύθυνση αυτήν.

1.3 Πληθυσμιακές δομικές μεταβολές σε χωρικό επίπεδο νομού

Στο πρώτο τμήμα της ανάλυσης οι πληθυσμιακές εξελίξεις της Ελλάδας εξετάστηκαν διαχρονικά ενώ η Ελλάδα αντιμετωπίστηκε ως ένα ενιαίο χωρικό σύνολο. Όμως, οι όποιοι εθνικοί μέσοι όροι των δημογραφικών δεικτών, υποκρύπτουν ανισότητες και αντιθέσεις στα χαμηλότερα διοικητικά επίπεδα. Λόγω των διαθέσιμων δεδομένων, μόλις από το 1951 και μετά έγινε εφικτή η ανάλυση της δομής του πληθυσμού σε χωρικό επίπεδο νομού, ενώ η καταγραφή της φυσικής κίνησης επέτρεψε δημογραφικές αναλύσεις στο επίπεδο αυτό από το 1981 και στο εξής.

Αναλυτικότερα, ξεκινώντας με την ανάλυση της πυκνότητας, ήδη από το 1951 υπερείχαν οι περιοχές της Αττικής και ο νομός Θεσσαλονίκης. Όμως, το τεράστιο χάσμα διαμορφώνεται το 2001 με την Αττική να έχει τριπλάσια πυκνότητα από το νομό Θεσσαλονίκης και δεκαπλάσια από τον επόμενο στην κλίμακα νομό της Κέρκυρας. Το μοτίβο υψηλής πυκνότητας του 2001 μάρτυρα το S της οικονομικής ανάπτυξης το οποίο ξεκινά από τη Θράκη, διατρέχει τα ανατολικά παράλια της χώρας, τη βόρεια και δυτική Πελοπόννησο και συμπληρώνεται με την Κρήτη και τα Δωδεκάνησα.

Ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής, όπως και το σύνολο των δεικτών που αφορούν χρονική περίοδο, εξετάζεται στα χρονικά διαστήματα 1951–81 και 1981–01. Στο ρυθμό εξέλιξης του πληθυσμού της πρώτης περιόδου απεικονίζονται τόσο οι μετακινήσεις προς το εξωτερικό, όσο και προς τα ανατολικά παράλια της χώρας με αποτέλεσμα οι ορεινοί και νησιώτικοι νομοί, οι οποίοι αποτέλεσαν πηγή μεταναστευτικού δυναμικού, να παρουσιάζουν μεγάλη μείωση. Ταυτόχρονα, σημαντική αύξηση παρουσιάζουν τα ανατολικά παράλια της χώρας με έμφαση στα δύο μεγάλα αστικά κέντρα και ιδιαίτερα την Αττική. Έως το τέλος του 20^{ου} αιώνα η κατάσταση ομαλοποιείται ως προς την ένταση των διαφοροποιήσεων ανάμεσα στους νομούς παρά το γεγονός ότι διατηρείται ο προσανατολισμός του φαινομένου (περαιτέρω αύξηση των ανατολικών νομών).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Η κατά φύλο και ηλικία σύνθεση του πληθυσμού των νομών της Ελλάδας παρουσιάζεται σε μια σειρά πληθυσμιακών πυραμίδων οι οποίες δημιουργήθηκαν για κάθε νομό από το 1951 έως το 2001, με χρονικό βήμα τη δεκαετία (εκτός του 1961 όπου υπήρχε πρόβλημα δεδομένων). Η ταξινόμηση σε κατηγορίες διευκολύνει την ερμηνεία των μορφών τους, περιγράφει σαφέστερα τα γεγονότα που παρήλθαν και αντικατοπτρίζει τη *χρονική σύγκλιση* προς ένα κοινό *χωρικό μοτίβο* γερασμένου πληθυσμού στα τέλη του αιώνα και για το σύνολο των νομών της χώρας. Οι πυραμίδες του 1951 φανερώνουν τις συνέπειες του πολέμου, τις εξωτερικές και εσωτερικές μετακινήσεις των πληθυσμών, της απώλειες της γρίπης του 1918, την αναπλήρωση των γεννήσεων μεταπολεμικά και τις διαβαθμίσεις αυτών.

Οι πληθυσμιακές πυραμίδες του 1971, απεικονίζουν το φαινόμενο της αστυφιλίας σε επίπεδο νομού και της ταυτόχρονης αποδημίας των Ελλήνων στο εξωτερικό, γεγονότα που έλαβαν χώρα στην παρελθούσα εικοσαετία (1951-71). Οι επί μέρους κατηγορίες των νομών ομαδοποιούν τις διακυμάνσεις των ηλικιών οι οποίες παρουσιάζουν είτε εσοχές όπου ο πληθυσμός εγκαταλείπει τον τόπο είτε διογκώσεις στους τόπους όπου εγκαθίσταται. Η μετανάστευση για λόγους εξεύρεσης εργασίας προς τη Δυτική Ευρώπη έπληξε το σύνολο των περιοχών της χώρας και είναι λίγο έως πολύ εμφανής σε κάθε τύπο πυραμίδας.

Το 1981 η δημογραφία της Ελλάδας βρίσκονταν σε μεταβατικό στάδιο, ενώ πολλά φαινόμενα, το διαφοροποιημένο απώτερο παρελθόν, οι εσωτερικές μετακινήσεις και τα ρεύματα μετανάστευσης προς και από το εξωτερικό, η διαφορική γονιμότητα και θνησιμότητα αντικατοπτρίζονται στις πληθυσμιακές δομές (βλ. πυραμίδες) των νομών της χώρας μας. Η ταξινόμησή τους σε ομοειδείς ομάδες οδηγεί αναπόφευκτα στη δημιουργία 8 διαφορετικών τύπων, ξεκινώντας με νομούς που έχουν ακόμη σχετικά υψηλή γεννητικότητα, (δηλαδή σχετικά ομαλό τριγωνικό σχήμα) και καταλήγοντας σε αυτούς που έχουν πληγεί από τη μετανάστευση (λείπει το παραγωγικό τους κομμάτι).

Το 1991, η ταχύτατη πτώση της συγχρονικής γονιμότητας της προηγούμενης δεκαετίας αποτυπώνεται στη βάση των πυραμίδων μας. Η ‘ωρίμανση’ του, πληθυσμού, οι ‘πληγές του παρελθόντος και οι επιπτώσεις των γεγονότων των προηγούμενων δεκαετιών μετακινούνται κατά δέκα έτη προς τις μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες και επηρεάζουν ακόμη την ένταξη των νομών σε πέντε διακριτές υπο-ομάδες.

Ωστόσο, στις πυραμίδες του 2001 ο απόηχος των ιστορικών αυτών γεγονότων, κυρίως του πρώτου μισού του εικοστού αιώνα αρχίζει να χάνεται καθώς οι γενεές που επηρεάστηκαν φθίνουν με το πέρασμα του χρόνου λόγω της φυσικής τους θνησιμότητας. Έτσι, το 2001 οι πρότερες διαφοροποιήσεις των πληθυσμιακών δομών των νομών αμβλύνονται με αποτέλεσμα οι 52 νομοί της χώρας μας να εντάσσονται πλέον σε τρεις σαφώς διακριτές ομάδες, ομάδες με κοινό χαρακτηριστικό τη λιγότερο ή περισσότερο πρώιμη γήρανσή τους.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Οι κύριες δημογραφικές συνιστώσες τους (γονιμότητα, θνησιμότητα και μετανάστευση) τοποθετούνται σε ένα σχετικά ομοιογενές μοτίβο ανάμεσα στους διάφορους νομούς της χώρας. Τρεις μόλις οι υποκατηγορίες για το έτος αυτό, αφορούν έναν πληθυσμό που γερνά συνεχώς, μια γήρανση συνδυασμένη με τις διακυμάνσεις των ιστορικών γεγονότων του 20ου αι..

Οι δομικοί δείκτες γήρανσης, εξάρτησης και η ταξινόμηση του πληθυσμού σε μεγάλες ηλικιακές ομάδες τόσο το 1951 όσο και το 2001 αποτυπώνουν με μεγαλύτερη ευκρίνεια τους δομικούς μετασχηματισμούς των νομών στη διάρκεια του χρόνου. Ο δείκτης γήρανσης συμπυκνώνει στην πορεία του το σύνολο των πληθυσμιακών εξελίξεων των νομών στο δεύτερο μισό του 20ου αι.. Πολλαπλασιάστηκε κατά πέντε φορές σε εθνικό επίπεδο εξαιτίας αφενός της μείωσης των νεανικών ηλικιών (0-14 ετών) αφετέρου λόγω της επιμήκυνσης της ανθρώπινης ζωής η οποία ενίσχυσε αριθμητικά την ομάδα των ηλικιωμένων. Όσον αφορά το χωρικό του μοτίβο, από ένα αρχικό σχήμα βορρά-νότου με μια αντιστοιχία νεότητας-γήρανσης το 1951 καταλήγουμε το 2001 σε ένα γενικευμένο μοτίβο γήρανσης, διάσπαρτο σε όλη την επικράτεια με ελάχιστους νομούς να εμφανίζονται κάπως νεανικότεροι στην πληθυσμιακή δομή τους.

Ο δείκτης εξάρτησης προσμετρά την αναλογία των τμημάτων του πληθυσμού που θεωρητικά δεν εργάζονται (τους νέους κάτω των 15 ετών και τους ηλικιωμένους των 65 ετών και άνω) σε σχέση με τις παραγωγικές ηλικίες (15-64 ετών). Η αντίθετη φορά της εξέλιξης των ακραίων ηλικιακών ομάδων, δηλαδή η μείωση των νέων και η αύξηση των ηλικιωμένων οδήγησε το δείκτη εξάρτησης σε διακυμάνσεις που οφείλονταν στη σχετική μεταβολή των συστατικών του μερών και οδήγησαν τελικά το δείκτη σε μείωση (δηλαδή η πτώση των νεανικών ομάδων φάνηκε πιο ισχυρή από την αύξηση των ηλικιωμένων). Επιπλέον, από ένα ασαφές χωρικό μοτίβο το 1951 καταλήγουμε σε χαμηλές τιμές του δείκτη οι οποίες σχηματίζουν το γνωστό χωρικό σχήμα S της οικονομικής ανάπτυξης.

1.3 Η επίδραση των σύγχρονων μεταναστευτικών ρευμάτων στις πληθυσμιακές δομές

Η μετατροπή της Ελλάδας από χώρα αποδημίας σε χώρα υποδοχής μεταναστών απετέλεσε το επόμενο ερευνητικό μας αντικείμενο, ενώ ταυτόχρονα η ανάλυση διευρύνθηκε στο χωρικό επίπεδο του νομού. Είναι γεγονός ότι η κατάρρευση των καθεστώτων της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης το 1989 μετέτρεψε την εισροή αλλοδαπών στην Ελλάδα σε ένα μαζικό, μη ελεγχόμενο φαινόμενο, με αποτέλεσμα τον εντός δεκαετίας πενταπλασιασμό του αριθμού τους οι οποίοι φτάνουν το 2001 σύμφωνα με την απογραφή του πληθυσμού να αποτελούν το 7% του πληθυσμού της χώρας.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Το ερώτημα που τέθηκε, λόγω της διαφοροποίησης της πληθυσμιακής δομής του υπο-πληθυσμού αυτού σε σχέση με το συνολικό, ήταν κατά πόσο η παρουσία των αλλοδαπών, μόνιμων κατοίκων στην Ελλάδα επηρέασε τη δημογραφική σύγκλιση των επί μέρους χαρακτηριστικών του πληθυσμού, δηλαδή την κατά φύλο και ηλικία σύνθεσή του, ιδιαίτερα σε επίπεδο νομού.

Το 2001, έτος για το οποίο διαθέτουμε σχετικά δεδομένα, οι εγκαθιστάμενοι ξένοι προέρχονται κυρίως από χώρες των Βαλκάνιων (66%), από χώρες της πρώην ΕΣΣΔ (Γεωργία, Ρωσία, Ουκρανία κ.λπ.) (10%), (13%) από το λεγόμενο ανεπτυγμένο κόσμο, (9%) από την υπόλοιπη Ασία, ενώ η Αφρική, η Νότια Αμερική και οι λοιπές χώρες συμμετέχουν με το υπόλοιπο 2%. Η οικονομική φύση των μετακινήσεων των αλλοδαπών στην Ελλάδα είναι κυρίαρχη, ενώ από τις δηλώσεις τους στη σχετική ερώτηση της απογραφής αναδύεται ένα κυρίαρχο μοντέλο μετακίνησης που ως αρχικό κίνητρο είχε την εργασία και στη συνέχεια ακολούθησαν στον τόπο εγκατάστασης οι οικογένειες των πρώτων αυτών μεταναστών (επανένωση οικογένειας).

Η παρουσία αλλοδαπών στην Ελλάδα, επηρέασε την κατά φύλο και ηλικία σύνθεση του πληθυσμού της χώρας. Η επίδραση αυτή, ανεξάρτητα από την έντασή της, τεκμηριώνεται από τη σημαντικά διαφοροποιημένη μορφή των πληθυσμιακών πυραμίδων του πληθυσμού της Ελλάδας και των αλλοδαπών (πυραμίδα ώριμου πληθυσμού έναντι πυραμίδας μορφής σβούρας). Η μελέτη της επιρροής αυτής πάνω στην πληθυσμιακή πυραμίδα της χώρας είχε ως αποτέλεσμα τον εντοπισμό των ηλικιακών εκείνων ομάδων που μεταβλήθηκαν σημαντικά λόγω της παρουσίας των αλλοδαπών. Η αναμενόμενη επιρροή τους στις παραγωγικές ηλικίες, (στις οποίες συγκεντρώνονται), ήταν περιορισμένη καθώς το ειδικό τους βάρος ήταν μικρό. Όμως, παρόλα αυτά, επηρεάστηκε έμμεσα ο δείκτης γήρανσης που μειώθηκε περισσότερο από τη σχετική μείωση του ποσοστού των ηλικιωμένων παρά από τη μικρή αύξηση των νεανικών ομάδων. *Τονίζεται συνεπώς ότι, στην πραγματικότητα, ο πληθυσμός της Ελλάδας δεν έγινε περισσότερο νεανικός λόγω της παρουσίας αλλοδαπών, αλλά λιγότερο γερασμένος*.

Όμως, η σημαντική παρουσία αλλοδαπών μόνιμων κατοίκων στην αυγή του 20^{ου} αι. σε όλη τη χώρα εγείρει επιπλέον ερωτήματα ως προς τη διασπορά τους αλλά και την επίδρασή τους στην κατά φύλο και ηλικία σύνθεση του συνολικού πληθυσμού των διαφόρων νομών. Αναφορικά με την χωρική τους διασπορά, ο δείκτης χωροθέτησης (ή συγκέντρωσης) τους ακολουθεί συγκεκριμένο μοτίβο και έχει ιδιαίτερη ένταση στα δύο μεγάλα αστικά κέντρα. Επεκτείνεται επιπλέον στα ανατολικά παράλια της χώρας, στα νησιά του Ιονίου, του Αιγαίου, στην Κρήτη και στην Πελοπόννησο. Επιπλέον, το ειδικό βάρος των αλλοδαπών στο σύνολο του πληθυσμού κάθε νομού πλησιάζει αρκετά την προηγούμενη χωρική κατανομή τους.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Η σύνθεση κατά φύλο του πληθυσμού των νομών της Ελλάδας φαίνεται ότι επηρεάστηκε εξ αιτίας της μετανάστευσης, υπέρ των ανδρών με ελάχιστες εξαιρέσεις, στους νομούς εκείνους όπου οι γυναίκες μετανάστριες υπερέχουν σημαντικά. Οι νομοί που επηρεάζονται περισσότερο αποτελούν γείτονες των μεγάλων αστικών κέντρων, γεωργικού ή/και τουριστικού χαρακτήρα που φιλοξενούν κατά κύριο λόγο οικονομικούς μετανάστες, άνδρες σε παραγωγική ηλικία που αναζητούν εργασία. Υπάρχουν περιπτώσεις όμως όπου η κατά φύλο δομή του πληθυσμού των αλλοδαπών είναι τόσο ισχυρά εντοπισμένη υπέρ των ανδρών ώστε παρά το μικρό σχετικά ειδικό τους βάρος είναι ικανή να επηρεάσει την αναλογία των φύλων στο νομό.

Η κατά ηλικία σύνθεση του πληθυσμού των νομών της Ελλάδας επηρεάσθηκε από την παρουσία αλλοδαπών και η επίδραση αυτή υπολογίστηκε με τον ‘Συγκεφαλαιωτικό Δείκτη Σχετικής Διαφοράς’ (IRD). Με τη βοήθεια του ταξινομήθηκαν οι νομοί ως προς την ένταση της επίδρασης αυτής. Οι νομοί διαχωρίζονται σε τέσσερις κατηγορίες για τις οποίες η ένταση της επίδρασης της παρουσίας αλλοδαπών στις παραγωγικές τους ηλικίες είναι κλιμακωτά κατανεμημένη.

Οι δύο πρώτες κατηγορίες έχουν την μικρότερη επίπτωση, εμπεριέχουν την πλειονότητα των νομών της χώρας (62,3%) και χωροθετούνται στον κεντρικό κορμό της ενώ ταυτόχρονα συμπεριλαμβάνουν τις δύο μεγαλύτερες μητροπολιτικές περιοχές. Στις περιοχές αυτές μπορεί μεν οι δείκτες συγκέντρωσης των αλλοδαπών να είναι ιδιαίτερα υψηλοί, ωστόσο το ειδικό τους βάρος στις παραγωγικές ηλικίες είναι περιορισμένο με αποτέλεσμα να μην επηρεάζεται η συνολική δομή του πληθυσμού τους. Οι δύο άλλες κατηγορίες περιλαμβάνουν τους συνηθισμένους νομούς προσέλκυσης Βαλκάνιων, Ασιατών και Αφρικανών αλλοδαπών (οι αλλοδαποί αυτοί είναι κυρίως μετανάστες για οικονομικούς λόγους): Τα Ιόνια Νησιά (και ιδιαίτερα τους νομούς Ζακύνθου και Κεφαλληνίας), την Ήπειρο και την Κρήτη. Συμπληρώνονται δε από τους γείτονες νομούς των μεγάλων αστικών κέντρων, τους νομούς της νότιας Πελοποννήσου και το νομό Κυκλάδων.

Συμπληρωματικά, αξιολογήσαμε την επίδραση των αλλοδαπών τόσο στις παραγωγικές ηλικίες όσο και στις ‘ακραίες’ ηλικιακές ομάδες σε επίπεδο νομού. Για το λόγο αυτόν, επιχειρήθηκε η μέτρηση της ποσοστιαίας επιρροής των αλλοδαπών στον πληθυσμό παραγωγικής ηλικίας αλλά και στον δείκτη γήρανσης. Η σχετική αυτή μεταβολή του δείκτη των παραγωγικών ομάδων των νομών λόγω της παρουσίας αλλοδαπών φαίνεται τελικά ότι είναι σχετικά περιορισμένη σε εθνικό επίπεδο (+1,3%). Ακόμη, η ταυτόχρονα περιορισμένη επίδρασή τους στους νομούς της χώρας μας, αποδίδεται στην συγκέντρωσή τους στην Αττική (ένας στους δύο μετανάστες εγκατεστημένοι στο νομό αυτόν) και κατ΄ επέκταση στο περιορισμένο ειδικό τους βάρος στον πληθυσμό παραγωγικών ηλικιών των υπολοίπων παραγωγικών ενοτήτων.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Αντίθετα, η μείωση κατά 6,3% του δείκτη γήρανσης για το σύνολο της χώρας η οποία κατανέμεται διαφοροποιημένα στους 51 νομούς της χώρας μας θεωρείται σημαντική. Οι νομοί που επηρεάστηκαν περισσότερο μειώνοντας τον δείκτη γήρανσης από την παρουσία των αλλοδαπών ήταν η Αττική και οι γείτονές της, (οι νομοί Κορινθίας και Βοιωτίας), ο νομός Φθιώτιδας, τα Ιόνια νησιά εκτός της Κέρκυρας και οι νομοί Χαλκιδικής και Λασιθίου. Ο πληθυσμός παραγωγικής ηλικίας από την άλλη μεριά επηρεάστηκε σημαντικά στις Κυκλάδες, τα Ιόνια νησιά, το νομό Ηρακλείου, Βοιωτίας και Φθιώτιδας. Διαπιστώνουμε ταυτόχρονα, ότι με ελάχιστες εξαιρέσεις, οι νομοί που επηρεάστηκαν ως προς τις παραγωγικές ηλικίες τους εξαιτίας της παρουσίας των μεταναστών, ταυτίζονται με αυτούς όπου επηρεάστηκε περισσότερο ο δείκτης γήρανσης. Από τον πρότερο συσχετισμό είναι προφανές ότι η παρουσία αλλά και η επίδραση των αλλοδαπών στην κατά φύλο και ηλικία σύνθεση του πληθυσμού των νομών της Ελλάδος εντοπίζεται στα Ιόνια νησιά, τα ανατολικά και νότια παράλια της χώρας μας.

1.4 Ελληνική Θνησιμότητα, Περιφερειακή προσέγγιση

Η ανάλυση του φαινομένου της θνησιμότητας, είχε τον διπλό στόχο αφενός να παρουσιάσει τις διαστάσεις του φαινομένου κατά ηλικία και φύλο σε όλα τα χωρικά επίπεδα, αφετέρου να απαντήσει στο ερώτημα της σύγκλισης των χωρικών μονάδων στα πλαίσια της θεωρίας της επιδημιολογικής μετάβασης. Η ανάλυση συμπεριέλαβε τα τρία δυνατά χωρικά επίπεδα (Χώρα, 13 Διοικητικές Περιφέρειες, 51 Νομοί), σε όλα τα χρονικά διαστήματα που επέτρεπαν τα δεδομένα (1879-01 για το επίπεδο της Ελλάδας και 1981-01 για τις επί μέρους ενότητες). Μεθοδολογικά, σημαντικά εργαλεία για την πλήρη διερεύνηση του φαινομένου της θνησιμότητας ήταν οι αδροί δείκτες βρεφικής και ολικής θνησιμότητας αλλά κυρίως οι Πίνακες Επιβίωσης (ή Θνησιμότητας). Τα αποτελέσματα των αναλύσεων ήταν αρκετά για να απαντήσουν στα πρότερα τιθέμενα ερωτήματα.

Ξεκινώντας με μια πρώτη ματιά για την Ελλάδα στην παγκόσμια κατάταξη μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι, η μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση στο τέλος του 20^{ου} αι. είναι σε σχετικά υψηλή θέση στην παγκόσμια κατάταξη, ενώ συγκρινόμενη με την πορεία της θνησιμότητας των υπόλοιπων χωρών της ΕΕ, παρατηρούμε ότι προσομοιάζει προς τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης με κοντινότερες προς την Ελλάδα αυτές της μεσογειακής λεκάνης.

Η πορεία της αύξησης των προσδόκιμων ζωής στη χώρα μας είναι μακρόχρονη και ξεκινά ήδη από το 1879 οπότε εμφανίζονται τα πρώτα δεδομένα. Από τότε, ο μέσος όρος ζωής στη χώρα μας αυξάνεται ανελλιπώς, παρόλο που οι ρυθμοί μεταβολής επιβραδύνονται αισθητά τις δύο τελευταίες δεκαετίες του εικοστού αιώνα. Το συνολικό κέρδος στην προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση ανάμεσα στο 1879 και το 2001 είναι εντυπωσιακό: +39,9 έτη για τους άνδρες και +43,5 έτη για τις γυναίκες. Το κέρδος στη μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

στα τέλη του 19ου έως το 1981, οφείλονταν στη συρρίκνωση του συνόλου των πιθανοτήτων για όλες τις ηλικιακές ομάδες (με έμφαση στην παιδική και βρεφική θνησιμότητα) εκτός των ηλικιωμένων. Από το 1981 και μετά, το κέρδος στην προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση οφείλεται όλο και περισσότερο στην αύξηση του προσδόκιμου ζωής στις προχωρημένες ηλικίες (των 55 ετών και άνω). Ωστόσο, οι υπερήλικες την τελευταία δεκαετία του εικοστού αιώνα, εμφανίζουν αύξηση στη θνησιμότητά τους και χειροτερεύουν ελαφρά το μέσο όρο ζωής.

Στο χωρικό επίπεδο των 13 Περιφερειών παρατηρούμε, σε αντιστοιχία με το σύνολο της χώρας, συνολική αύξηση των προσδόκιμων ζωής σε όλες τις ηλικιακές ομάδες και για όλα τα εξεταζόμενα έτη (1981-01). Σχετικά με τη χωρική κατανομή των Περιφερειών στα προσδόκιμα ζωής σε επιλεγμένες ηλικίες 0, 15, 45 και 65 ετών διαπιστώνεται σε γενικές γραμμές κοινή κατανομή ανάμεσα στις ηλικίες με την Κρήτη, την Πελοπόννησο και την Ήπειρο να τοποθετούνται στις πρώτες θέσεις και για τα δύο φύλα, ενώ το Νότιο Αιγαίο να αναδεικνύεται στην πρώτη θέση το 2001 για τους άνδρες. Ακόμη, η Περιφέρεια Αν. Μακεδονίας και Θράκης τοποθετείται σταθερά στη χειρότερη θέση και για τα δύο φύλα ενώ σημαντικό είναι το γεγονός ότι οι Περιφέρειες που περιλαμβάνουν τα δύο μεγάλα αστικά κέντρα βρίσκονται σε χαμηλές θέσεις. Ακολούθως, αν συγκρίνουμε τις Περιφέρειες ως προς το βήμα της βελτίωσης στο προσδόκιμο ζωής στη γέννηση, παρατηρούμε ότι είναι οι ίδιες Περιφέρειες τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες που είχαν το μεγαλύτερο κέρδος ζωής το 1991-01 σε σχέση με το 1981-91. Μπορούμε με ασφάλεια λοιπόν να υποστηρίξουμε ότι καθώς ξεκίνησαν από σχετικά χειρότερη θέση είχαν σημαντικότερα περιθώρια βελτίωσης που ενδεχομένως οι ‘παραδοσιακά’ πρώτες σε ‘ελπίδα’ ζωής Περιφέρειες όπως Κρήτη και Πελοπόννησος δεν έχουν πια.

Από μεθοδολογική σκοπιά, παρουσιάστηκε η σημασία της κλίμακας του χώρου στα αποτελέσματα των αναλύσεών μας, μέσω της εξέτασης δύο παραδειγμάτων αναδεικνύοντας περαιτέρω την αναγκαιότητα της ανάλυσης σε επίπεδο νομού. Η ανάλυση στο επίπεδο αυτό (1981, 1991, 2001) ανέδειξε τα χωρικά πρότυπα που ακολουθούν οι νομοί όσον αφορά την κατανομή της επιβίωσής τους. Αρχικά παρατηρούμε ότι, υπάρχει γενική αντιστοιχία με την ιεραρχία της κατανομής των Περιφερειών. Αναλυτικότερα, από το 1981 έως το 2001, όλοι οι νομοί βελτίωσαν σημαντικά το μέσο όρο ζωής τους, με διαφορετικές ωστόσο ταχύτητες. Ξεκινώντας από ένα μοτίβο Βορρά (Χαμηλότερων e_0) - Νότου (Υψηλότερων e_0), το 1981, δημιουργήθηκε το 2001 ένα τόξο ‘υψηλής επιβίωσης’ με μια Βορειοδυτική - Νοτιοανατολική κατεύθυνση συμπεριλαμβανομένης της Κρήτης και του νομού Δωδεκανήσου από τα νησιά.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Τέλος, από την ανάλυση της διαφοράς στο προσδόκιμο ζωής ανάμεσα στα δύο φύλα, ένα έντονο χωρικό μοτίβο παρατηρείται το 1981 το οποίο όμως στη συνέχεια (έως και το 2001) εμφανίζει μια μείωση της έντασής του γεγονός που σημαίνει ότι οι γυναίκες βελτίωσαν το προσδόκιμο ζωής τους στη γέννηση με μεγαλύτερη ταχύτητα από τους άνδρες συγκλίνοντας προς μια σταθερή απόσταση των e_0 των δύο φύλων μεταξύ τους.

Όσον αφορά το επίπεδο επιβίωσης των 13 Περιφερειών και των 51 υπό εξέταση νομών (1981-2001), διαπιστώσαμε κοινή πορεία προς τη βελτίωση του μέσου όρου ζωής τους. Όμως στο ερώτημα της σύγκλισης ή όχι του φαινομένου προς μια κοινή συνισταμένη συνολικά χαμηλής θνησιμότητας η απάντηση ποικίλει ανάλογα την ηλικία που εξετάζουμε. Παρατηρήσαμε λοιπόν, ότι όσον αφορά τη μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση, η αύξησή της ήταν σημαντική τόσο στις περιφέρεις όσο και στους νομούς οδηγώντας σε χωρική σύγκλιση του φαινομένου. Όταν όμως η μελέτη της πορείας προς τη σύγκλιση έγινε για την ηλικία των 15 ετών η ταχύτητα βελτίωσης της επιβίωσης μειώθηκε και το εύρος των τιμών οδήγησε σε ένα πιο διάσπαρτο χωρικό μοτίβο απ΄ ότι στην προηγούμενη περίπτωση. Τέλος, δεν διαφαίνονται σαφείς τάσεις σύγκλισης στις 13 Περιφέρειες και ακόμη δε περισσότερο στους νομούς, με βάση την εξέταση της εξέλιξης της e_{45} και e_{65} κατά την τελευταία εικοσαετία. Δηλαδή, στα 45 και 65 έτη οι Περιφέρειες, αλλά πιο ξεκάθαρα οι νομοί δεν εμφανίζουν σύγκλιση (ακόμη τουλάχιστον) αναφορικά με τα προσδόκιμα ζωής τους στις ηλικίες αυτές.

Η ιδιότητα αυτή των πινάκων επιβίωσης (η κάθε ηλικία να εμπεριέχει όλες τις επόμενες της) ερμηνεύει τα διαφοροποιημένα συμπεράσματα ως προς τη σύγκλιση συνδυάζοντας χώρο και ηλικία: σε περιφερειακό επίπεδο και κυρίως σε επίπεδο νομών, το προσδόκιμο ζωής συγκλίνει ανάμεσα στις χωρικές μονάδες αν ληφθεί στην ηλικία 0 και αποκλίνει στη συνέχεια σταδιακά όσο η ηλικία αυξάνεται. Αυτό σημαίνει ότι για τις πρώτες ηλικιακές ομάδες, την ηλικία 0 αλλά και τα 1-14 έτη δευτερευόντως, η πτώση της θνησιμότητας έχει ολοκληρωθεί για όλες τις περιοχές που εξετάζονται. Έχει συνεπώς επιτευχθεί σχεδόν ολική καταπολέμηση της βρεφικής και δευτερευόντως της παιδικής και της εφηβικής θνησιμότητας. Η μη ύπαρξη σαφών τάσεων σύγκλισης όμως του προσδόκιμου ζωής για τις μεγαλύτερες ηλικίες (των 45 και ιδιαίτερα των 65 ετών και άνω) σηματοδοτούν μια διαφορετικότητα στις ταχύτητες βελτίωσης των δεικτών για τις ηλικίες αυτές. Ωστόσο, υπάρχει βελτίωση της επιβίωσης στις ηλικίες αυτές, καθώς η ανάλυση της θνησιμότητας για το σύνολο της χώρας (η οποία αποτελεί ένα μέσο όρο των συστατικών της χωρικών στοιχείων) ανέδειξε ότι από το 1981 και στο εξής, η καλυτέρευση των προσδόκιμων ζωής στη γέννηση οφείλεται όλο και περισσότερο στις ανώτερες ηλικιακές ομάδες, ιδιαίτερα των 55 ετών και άνω.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Οι διαπιστώσεις αυτές έχουν διπλό χαρακτήρα: Αφενός, ο περιορισμός της συμμετοχής της βρεφικής θνησιμότητας στη βελτίωση των εθνικών και περιφερειακών μέσων όρων σε συνδυασμό με τη σύγκλιση των χωρικών μονάδων προς κοινή πορεία στην προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση, οφείλονται στην πτώση των πιθανοτήτων θανάτου για τις πρώτες δύο δεκαετίες της ζωής και τον περιορισμό των δυνατοτήτων για περαιτέρω μείωσή τους. Αφετέρου, διαπιστώθηκε ότι όλες οι χωρικές υπό εξέταση μονάδες την τελευταία εικοσαετία βελτίωσαν τις πιθανότητες επιβίωσης στις ώριμες και γεροντικές ηλικίες ταχύτερα από ότι στις νεανικές αλλά με διαφοροποιημένες σαφώς ταχύτητες, άλλες πιο γρήγορα (επηρεάζοντας τον εθνικό μέσο όρο) και άλλες πιο αργά. Συνεπώς, δεν έχουν ολοκληρώσει την επιδημιολογική τους μετάβαση και προφανώς την πτώση της θνησιμότητας τους. Το γεγονός αυτό διαγράφεται αμυδρά σε επίπεδο περιφέρειας αλλά αναδύεται σαφώς σε επίπεδο νομού.

Συνοπτικά, οι υποθέσεις εργασίας μας ικανοποιούνται επαρκώς, ενώ ένα από τα αρχικά τιθέμενα ερωτήματα απαντάται πλήρως. Αναλυτικότερα, απαντώντας σε κάθε ένα από τα αρχικά υπο-ερωτήματα που αφορούν τη θνησιμότητα μπορούμε να πούμε ότι η θνησιμότητα στη χώρα μας παρουσίασε καθολική κάμψη στο σύνολο των χωρικών υπό εξέταση επιπέδων για τους χρόνους που εξετάστηκαν κάθε φορά (σύνολο χώρας 1879-2001, χωρικές μονάδες:1981-2001). Αναδείχτηκαν χωρικά πρότυπα σε επίπεδο νομού τα οποία το 2001 (έπειτα από μια εικοσαετία εξελίξεων) αποκτούν μια γενική Βορειοδυτική-Νοτιοανατολική κατεύθυνση δημιουργώντας ένα τόξο 'υψηλής επιβίωσης'. Με σταθερά στις χαμηλότερες θέσεις τους νομούς της Θράκης και ειδικότερα τους νομούς Ξάνθης και Ροδόπης και στις ανώτατες θέσεις την κεντρική Πελοπόννησο, την Κρήτη, όπως και ορισμένους νομούς της Ηπείρου (Ιωαννίνων και Θεσπρωτίας, ειδικότερα από το 1991 και μετά), όλοι οι νομοί βελτίωσαν σημαντικά το μέσο όρο ζωής τους.

Τέλος, απαντώντας στο ερώτημα της σύγκλισης, αυτή διαπιστώνεται όσον αφορά τη βρεφική και δευτερευόντως την παιδική και εφηβική θνησιμότητα σε όλους τους υπό εξέταση χώρους. Όμως, σχετικά με τις ώριμες και γεροντικές ηλικίες, αυτές δεν έχουν ολοκληρώσει την πορεία τους προς τη βελτίωση της θνησιμότητάς τους, και οδεύουν προς αυτήν με διαφορετικές ταχύτητες. Αναμένεται ότι, όταν ολοκληρωθεί η επιδημιολογική τους μετάβαση, τότε η ένταση της σύγκλισης του φαινομένου της θνησιμότητας ανάμεσα στις εξεταζόμενες χωρικές μονάδες (Περιφέρειες ή νομούς) θα αυξηθεί και τα περιθώρια βελτίωσης της θα περιοριστούν.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

1.5 Ανακεφαλαιώνοντας

Στα πλαίσια της παρούσης διατριβής έγινε μια προσπάθεια να απαντηθούν τα εξής ερωτήματα:

Αναδύονται χωρικά πρότυπα όσον αφορά την κατανομή του πληθυσμού κατά φύλο και ηλικία στην Ελλάδα 20^{ου} αιώνα σε διοικητικό επίπεδο νομού;

Πως η εισροή αλλοδαπών μόνιμων κατοίκων (κυρίως οικονομικών μεταναστών από τα Βαλκάνια) κατά την τελευταία δεκαετία του εικοστού αιώνα επέδρασε στις πληθυσμιακές δομές των εξεταζόμενων χωρικών ενοτήτων;

Υπάρχει ή όχι η τάση προς την ομοιογενοποίηση των πληθυσμιακών δομών στη διάρκεια της τελευταίας πεντηκονταετίας;

Τέλος, ποιες οι εξελίξεις της θνησιμότητας, μιας εκ των βασικών συνιστωσών που επηρεάζουν την δομή ενός πληθυσμού; Υπάρχουν χωρικά πρότυπα, και αν ναι, οι μεταβολές στη διάρκεια της τελευταίας πενηντακονταετίας οδηγούν σε σύγκλιση ή απόκλιση του φαινομένου;

Τα δύο τελευταία ερωτήματα αφορούν τη σύγκλιση των υπό-εξέταση δημογραφικών φαινομένων (πληθυσμιακών δομών και θνησιμότητας) στο χωρικό επίπεδο των νομών με έμφαση στο δεύτερο μισό του 20^{ου} αι.. Η απάντηση στο εν λόγω ζήτημα είναι σαφώς θετική, καθώς αμφότερα τα φαινόμενα τα οποία εκφράζονται σε τόσο διαφορετικούς χώρους (π.χ. τα νησιά του νοτίου Αιγαίου και τη Θράκη) τείνουν να εμφανίζουν κοινές εξελίξεις. Η μετάβαση από μια πληθυσμιακή ισορροπία υψηλότατων ρυθμών γεννητικότητας και θνησιμότητας σε μια νέα, αντίθετη, πολύ μικρών ποσοστών γεννητικότητας και μεγάλων προσδόκιμων ζωής είναι πλέον γεγονός, τόσο για το σύνολο της χώρας όσο και για τα χαμηλότερα διοικητικά επίπεδα που εξετάστηκαν (νομοί). Η μετάβαση αυτή οδήγησε τα χωρικά πρότυπα που εντοπίστηκαν στην αρχή της εξεταζόμενης περιόδου (απαντώντας στο αρχικό τιθέμενο ερώτημα) να διαφοροποιηθούν και να εξασθενήσουν στη διάρκεια του εικοστού αιώνα.

Ολοκληρώνοντας την παρούσα διατριβή τέλος, δεν θα μπορούσαμε να μην διατυπώσουμε την ελπίδα ότι η υλοποίησή της συνέβαλε στην προώθηση του γνωστικού αντικειμένου της δημογραφίας σε ένα πλαίσιο μελέτης με πολλαπλές χωρικές προεκτάσεις στην Ελλάδα του εικοστού αιώνα. Παράλληλα ευχόμαστε να γίνει το εφαλτήριο για περαιτέρω εμβάθυνση στο γνωστικό αυτό πεδίο είτε στα θέματα που τέθηκαν προς επιπλέον έρευνα είτε σε νέα που ενδεχομένως προκύπτουν έμμεσα από την εργασία αυτή.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

2 Εν είδει επιλόγου

Η παρούσα διατριβή κινείται σε έναν σχετικά 'χέρσο' ακαδημαϊκό λειμώνα τουλάχιστον όσον αφορά το συγκεκριμένο γνωστικό πεδίο στη χώρα μας. Το γεγονός αυτό της προσδίδει την πολυτέλεια να ανοίγει πόρτες προς πολλαπλά μελλοντικά ερευνητικά παρακλάδια του αντικειμένου της δημογραφίας σε σχέση με το χώρο. Οι προβληματισμοί που έχουν ως αφετηρία τα πονήματα της εργασίας αυτής δύνανται να έχουν πολλαπλές προεκτάσεις. Τα περαιτέρω ερευνητικά μονοπάτια είναι δυνατόν, αφενός να εμβαθύνουν σε χωρικό επίπεδο χαμηλότερο από αυτό του νομού, αφετέρου να επεκτείνονται και στα υπόλοιπα δημογραφικά φαινόμενα που δεν αναλύθηκαν εδώ (π.χ. γονιμότητα), όπως επίσης και σε θεωρητικά ή μεθοδολογικά πεδία. Στη συνέχεια, παρατίθενται ορισμένες ιδέες για επιπλέον ερευνητικές δραστηριότητες, οι οποίες προέκυψαν κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της διατριβής και είτε δεν εντάσσονταν αυστηρά στα πλαίσιά της ή ο όγκος τους καθιστούσε το εγχείρημα της εφαρμογής τους ανέφικτο. Αποτελούν όμως ένα παζλ νέων ιδεών, οι οποίες είναι πάντοτε διαθέσιμες στους νέους ερευνητές για να εφαρμοστούν και να δοκιμαστούν στην πράξη.

Αρχικά, ιδιαίτερο ενδιαφέρον θα είχε η διερεύνηση των εξελίξεων των δομικών χαρακτηριστικών του ελληνικού πληθυσμού σε χαμηλά χωρικά επίπεδα (Νομός/Καποδιστριακός Δήμος) στην διάρκεια της τελευταίας πεντηκονταετίας του 20^{ου} αι., με την εκτίμηση του ειδικού βάρους εκάστης εκ των τριών βασικών δημογραφικών συνιστωσών (γονιμότητας, θνησιμότητας και μετανάστευσης). Με τον συνδυασμό μεθοδολογικών εργαλείων διαθέσιμων στη δημογραφική ανάλυση (προβολές και μέθοδοι 'προσομοίωσης'), είναι δυνατόν να εκτιμηθεί η συμμετοχή της κάθε δημογραφικής συνιστώσας στην εξέλιξη της κατά ηλικία δομής του πληθυσμού. Μια τέτοια ανάλυση θα επέτρεπε την εξαγωγή ιδιαίτερα ενδιαφερόντων συμπερασμάτων: θα ανέτρεπε π.χ. παγιωμένες (αλλά όχι και επιστημονικά τεκμηριωμένες θέσεις τόσο για την σχέση γήρανσης και γονιμότητας) όσο και για τις σχέσεις ανάμεσα στον δυνητικά ενεργό και στον γεροντικό μη ενεργό πληθυσμό (βλ. αγορά εργασίας, συστήματα συνταξιοδότησης, χωροθέτηση προνιακών υπηρεσιών…) ή ακόμη και αυταπάτες σχετικά με το υφιστάμενο (και μελλοντικό) ανθρώπινο δυναμικό, υπόβαθρο για τοπικά η περιφερειακά προγράμματα ανάπτυξης.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον θα είχε επίσης η περαιτέρω διερεύνηση των εξελίξεων της θνησιμότητας, Σε ένα πρώτο στάδιο, θα μπορούσαν να επεκταθούν όσες αναλύσεις έγιναν στα πλαίσια αυτής της εργασίας για την μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση και στις ηλικίες/τομές των 15, 45 και 65 ετών (βλ. δείκτες συμμετοχής των επί μέρους ηλικιών στη βελτίωση των προσδόκιμων ζωής) και τα συμπεράσματά τους θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμα για τον περιφερειακό σχεδιασμό του Εθνικού συστήματος υγείας. Σε ένα δεύτερο στάδιο θα μπορούσαν να διερευνηθούν με την ίδια μεθοδολογία οι σχέσεις ανάμεσα στα προσδόκιμα

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ζωής και τις αιτίες θανάτου σε επίπεδο περιφέρειας ή νομού, σχέσεις που θα επέτρεπαν την κατανόηση των χωρικών διαφοροποιήσεων της θνησιμότητας. Τέλος, ιδιαίτερο ενδιαφέρον θα είχε η μελέτη της διαφορικής θνησιμότητας (αναλόγως π.χ. του επιπέδου εκπαίδευσης, των οικονομικών χαρακτηριστικών του πληθυσμού, η ακόμη σύνθετων κοινωνικο-οικονομικών χαρακτηριστικών). Τα συμπεράσματα μιας τέτοιας έρευνας θα έδιδαν αφενός μεν πρόσθετα στοιχεία για την ερμηνεία των υφιστάμενων χωρικών διαφοροποιήσεων, θα επέτρεπαν δε την ανάδειξη σημαντικών ανισοτήτων που προφανώς έχουν αντιστοίχηση στον χώρο.

Αλλάζοντας οπτική γωνία, σε μεθοδολογικό επίπεδο (και όχι μόνον) ενδιαφέρον θα είχε η συσχέτιση σε χαμηλά χωρικά επίπεδα (η σε υποσύνολά τους, π.χ. αγροτικές περιοχές, μητροπολιτικές περιοχές) επιλεγμένων δημογραφικών δεικτών με τις κοινωνικο-οικονομικές δομές και η ανάδειξη των αμφίδρομων σχέσεων τους. Στο πλαίσιο αυτό η χρήση των μεθόδων και τεχνικών της Χωρικής Στατιστικής (π.χ. Proximity Matrix, δείκτης Moran, κ.ά. συναφείς μέθοδοι, βλ. και T. Baily κ.ά, 1995) προσφέρεται ιδιαίτερα: θα μπορούσαν να αναδειχθούν έτσι οι σημαντικές συνέχειες / ασυνέχειες στον χώρο, που διαπερνούν / τέμνουν τα υφιστάμενα ‘ανώτερα’ διοικητικά όρια (βλ. περιφέρεια ή νομό). Η δημιουργία επομένως ενός κοινωνικού - οικονομικού - δημογραφικού προφίλ των Καποδιστριακών Δήμων της χώρας μας παραμένει μια ανοικτή πρόκληση, και τα πορίσματα μιας τέτοιας έρευνας θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμα για τον σχεδιασμό-προγραμματισμό, τόσο χωρικό όσο και τομεακό.

Τέλος, και διευρύνοντας τους ορίζοντες, ιδιαίτερο ενδιαφέρον θα παρουσίαζε και η διερεύνηση ενός ακόμη φαινομένου που δεν αγγίζει καθόλου η παρούσα διατριβή, της γονιμότητας. Η πλήρης ανάλυση, για την μεταπολεμική περίοδο, της γεννητικότητας και γονιμότητας τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο είναι εφικτή αλλά και απολύτως αναγκαία. Η δημιουργία πινάκων γονιμότητας σε όλα τα δυνατά χωρικά επίπεδα και χρονικές τομές, η συγχρονική και διαγενεακή προσέγγιση της έντασης και του ημερολογίου του φαινομένου αυτού (αλλά και ο συσχετισμός του με τα κοινωνικά-οικονομικά - πολιτισμικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού των εξεταζόμενων ενοτήτων) θα συνεισέφερε σημαντικά στην κατανόηση των χωρικών διαφοροποιήσεων των δημογραφικών φαινομένων (και κατ’ επέκταση στην λήψη μέτρων πολιτικής σε εθνική και περιφερειακή κλίμακα).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Είναι προφανές ότι η επιλογή των πρότερων προτάσεων έγινε αφενός μεν με κριτήριο το εφικτό της υλοποίησής τους, αφετέρου δε με βάση το ενδιαφέρον που παρουσιάζουν τα προτεινόμενα αντικείμενα (και ταυτόχρονα τα ενυπάρχοντα βασικά κενά στην ελληνική βιβλιογραφία), στο βαθμό που η όποια έρευνα στην χώρα μας θα πρέπει να συμβάλει άμεσα η έμμεσα στην προοδευτική διάλυση των πέπλων άγνοιας που καλύπτουν ακόμη (σε αντίθεση με άλλες ανεπτυγμένες χώρες) σημαντικές πτυχές της νεοελληνικής δημογραφικής πραγματικότητας.

Στα πλαίσια αυτά και η θεώρηση της έρευνας ως απλής διαδικασίας συλλογής, οργάνωσης και περιγραφής των πληροφοριών δεν μας ικανοποιεί καθώς το ζήτημα των 'δομών' και ακόμη περισσότερο των 'αιτιοτήτων' είναι αδύνατον να παρακαμφθεί. Συνεπώς, έχουμε πλήρη επίγνωση των ορίων και περιορισμών της παρούσας διδακτορικής διατριβής, που αποτελεί μόνον ένα πρώτο βήμα στη κάλυψη κάποιων κενών στην ελληνική βιβλιογραφία. Από την άλλη μεριά, για την όποια αναζήτηση 'αιτιοτήτων' προαπαιτείται η σαφής, επιστημονική και τεκμηριωμένη περιγραφή και ανάλυση των εξεταζόμενων φαινομένων, και στην περίπτωσή μας, και των χωρικών τους διαστάσεων. Πιστεύουμε ότι η παρούσα εργασία το επέτυχε, αναδεικνύοντας ταυτόχρονα κάποιες από τις αιτιακές σχέσεις στο εσωτερικό του γνωστικού πεδίου που κινούμαστε.

Προφανώς οι ερευνητικές μας αναζητήσεις και ανησυχίες δεν τελειώνουν με την περάτωση της παρούσας διδακτορικής διατριβής. Η ολοκλήρωση μιας διατριβής αποτελεί φυσικά το επιστέγασμα πολυετούς προσπάθειας και επιβεβαιώνει (ή μη) τις ικανότητες - δεξιότητες του συγγραφέα της. Ταυτόχρονα όμως είναι το έναυσμα και για την διεύρυνση των οριζόντων και την περαιτέρω ενασχόληση με ένα ευρύτερο γνωστικό αντικείμενο. Στην προκειμένη περίπτωση, αφενός μεν το συγκεκριμένο αντικείμενο που είχε πολλαπλές οπτικές γωνίες (και προφανώς δεν εξετάσθηκε από όλες αυτές) μας 'υποχρέωσε' να συμπληρώσουμε και να εμβαθύνουμε τις γνώσεις μας, αφετέρου δε μας 'άνοιξε' νέους δρόμους που ελπίζουμε να διερευνήσουμε στη συνέχεια, πόσο μάλλον που αυτοί είναι ακόμη 'παρθένοι' στην χώρα μας, αφήνοντας πληθώρα επιλογών.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Αβέρωφ, Ε. (1939), *Συμβολή εις την έρευναν του πληθυσμιακού προβλήματος της Ελλάδος*, Γερ. Σ. Χρήστου, Αθήνα

Αγγελίδης, Μ. (1991), *Χωροταξικός Σχεδιασμός, Μαθήματα Θεωρίας-Η ελληνική εμπειρία*, Τομέας Πολεοδομίας και Χωροταξίας ΕΜΠ, Εκδ. Συμμετρία, Αθήνα, σ. 238

Αθανασιάδης, Η. (1995), *Παραγοντική ανάλυση αντιστοιχιών και Ιεραρχική Ταξινόμηση, Παραδείγματα και Εφαρμογές*, εκδ. Νέων Τεχνολογιών, Αθήνα, σ.142

΄Αλλισον, Ε. (2000α), 'Αστική μεγέθυνση και Εσωτερική μετανάστευση' στο *Κοινωνικός και Οικονομικός Άτλας της Ελλάδας, Τόμος 1ος Οι πόλεις*, Θ. Μαλούτας (επιμ.), Αθήνα/Βόλος, ΕΚΚΕ/Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, σσ. 16-19

Άλλισον, Ε., (2000β), 'Εσωτερική μετανάστευση και χώρος στην Ελλάδα', στο *Οι Χωρικές Διαστάσεις των Δημογραφικών Φαινομένων*, Δημογραφικό Συνέδριο, οργ. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Αμφιθέατρο Σαράτση, Βόλος, 4-5/11/2000

Αμηρά, Α., (1994), 'Γηρατειά και Μετανάστευση', στο Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, τεύχος 84-85, σς. 43-49

Ανδρουλάκη, Ε. (2005), 'Το φαινόμενο της θνησιμότητας στους νομούς της Ελλάδας: Προς μια σύγκλιση των χωρικών διαφοροποιήσεων ανάμεσα στο 1981-2001', στο *1ο Πανελλήνιο Συνέδριο 'Πολεοδομία, Χωροταξία και Περιφερειακή Ανάπτυξη, Σύγχρονες τάσεις-Νέοι Ερευνητές*, Βόλος (12-14/5/2005)

Αραβαντινός, Α. (1986), *Πολεοδομικός Σχεδιασμός*, Γ' έκδοση, Εκδόσεις Συμμετρία, Αθήνα

Αυγερινού-Κολώνια, Σ. (1987), *Η σημασία του πληθυσμού στο σχεδιασμό*, ΕΜΠ, Αθήνα

Βαλαώρας, Β. (1937), *Ο Ελληνισμός των Ηνωμένων Πολιτειών*, Αθήνα

Βαλαώρας, Β. (1939β), *Το δημογραφικόν πρόβλημα της Ελλάδος και η επίδρασις των προσφύγων*, Αθήνα

Βαλαώρας, Β. (1940), 'Το πρόβλημα της Θνησιμότητας εν Ελλάδι', στο *Πρακτικά της Ακαδημίας Αθηνών*, σσ. 205-218

Βαλαώρας, Β. (1973), 'Ανάλυσις της εν Ελλάδι Βρεφικής Θνησιμότητος, στο: *Στατιστικός, τεύχη 1-2*, σσ. 5-29

Βαλαώρας, Β. (1984), 'Ελληνικοί Πίνακες Επιβιώσεως 1980', στο: *Πρακτικά Ακαδημίας Αθηνών, Συνεδρία 22.11.84*, τομ. 59, σσ. 405-436

Βαλαώρας, Β. (1988), 'Αδυναμίες των ληξιαρχικών μας καταγραφών και βρεφική θνησιμότης των Ελλήνων', *Παρνασσός*, τομ. Α, σσ. 429-445

Βάση Δεδομένων 'Νόμος', Intracom, 2004

Βάση Δημογραφικών Δεδομένων 'ΕΔΚΑ', Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, 1998-2005

Βουλή των Ελλήνων (2005α), *Εισηγητική έκθεση στο σχέδιο νόμου 'Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια'*, Αθήνα, σ.57

Βουλή των Ελλήνων (2005β), *Σχέδιο νόμου 'Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια'*, Αθήνα, σ.70

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Γενική Γραμματεία Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος – Γ.Γ.Ε.Σ.Υ.Ε (2000), 'Πρόσφατες Δημογραφικές Εξελίξεις σε Περιφερειακό Επίπεδο', στο *Οι Χωρικές Διαστάσεις των Δημογραφικών Φαινομένων,* Δημογραφικό Συνέδριο, οργ. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Αμφιθέατρο Σαράτση, Βόλος, 4-5/11/2000

Γιοβάνης, Χρ. (εκδ.) (1970, 1957), *Νέον Ορθογραφικόν Ερμηνευτικόν Λεξικόν*, Αθήνα, σ.1477

Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος (ΕΣΥΕ) (1956-2001), *Στατιστικές της Φυσικής Κίνησης του Πληθυσμού*

ΕΣΥΕ (1961), *Η Στατιστική στην Ελλάδα*, Αθήνα, εκδ. ΕΣΥΕ

ΕΣΥΕ (1966) *Δημογραφικαί ροπαί και μελλοντικαί προεκτάσεις του πληθυσμού της Ελλάδος*, Αθήνα, 1960-1985, Αθήνα

ΕΣΥΕ (1964), *Ελληνικοί Πίνακες Επιβιώσεως Life Tables for Greece, I:1926-30, II:1955-59, III: 1955-59, IV:1960-62*, Αθήνα

ΕΣΥΕ (1973), *Αποτελέσματα Απογραφής Πληθυσμού-Κατοικιών της 14ης Μαρτίου 1971, Τόμος III*, (δειγματοληπτική επεξεργασία 5%)

ΕΣΥΕ, (1980), *Ο πληθυσμός της Ελλάδος κατά το δεύτερο ήμισυ του ΧΧου αιώνα*, Αθήνα, Μεθοδολογικαί Μελέται. Ζ, Αθήνα, Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος

ΕΣΥΕ, (1985), *Στατιστική της φυσικής κινήσεως του πληθυσμού της Ελλάδος του έτους 1982*, Αθήναι

ΕΣΥΕ, (1987) *Αποτελέσματα Απογραφής Πληθυσμού-Κατοικιών της 5ης Απριλίου 1981, Τόμος IV*, (δειγματοληπτική επεξεργασία 10%)

ΕΣΥΕ, (1998) *Αποτελέσματα Απογραφής Πληθυσμού-Κατοικιών της 17ης Μαρτίου 1991, Τόμος IV*, (πλήρης επεξεργασία απογραφικού υλικού) (στοιχεία σε δισκέτες)

ΕΣΥΕ, (1981-2005), *Έρευνα Εργατικού Δυναμικού*

ΕΣΥΕ (2004), www. statistics.gr

ΕΣΥΕ (2005), www. statistics.gr

Έμκε-Πουλοπούλου, Ή. (1983), 'Δημογραφική γήρανση στην Ελλάδα', *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, Τεύχος 49, σσ. 35-51

_____ (1986), *Προβλήματα μετανάστευσης - παλιννόστησης*, ΙΜΕΟ/ΕΔΗΜ, Αθήνα, σ.638

Ένγκελς, Φ. (1974), *Η κατάσταση της εργατικής τάξης στην Αγγλία*, εκδ. Μπαϋρον, Αθήνα

Ινστιτούτο Αστικού Περιβάλλοντος και Ανθρώπινου Δυναμικού (ΙΑΠΑΔ) (2003), *Έρευνα για την ανίχνευση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν στελέχη του δημοσίου στην εξυπηρέτηση των Μεταναστών-Παλιννοστούντων-Προσφύγων, Τελική Έκθεση*, Γετίμης, Π. και Πετρινιώτη, Ξ. (επιστ. επιμ.), Αθήνα, σ.251

Καβουνίδη, Τζ. (2002), *Χαρακτηριστικά Μεταναστών: Το Ελληνικό Πρόγραμμα Νομιμοποίησης του 1998*, Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Εκδόσεις Σάκκουλα, σ.102

Καβουνίδη, Τζ. και Χατζάκη, Λ. (2001), *Αλλοδαποί που υπέβαλαν αίτηση για κάρτα προσωρινής παραμονής: Υπηκοότητα, Φύλο και Χωροθέτηση*, Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας, Αθήνα

Κανδύλης, Γ. (2005), *Αστική συγκρότηση και μετανάστευση, Νέα μεταναστευτικά ρεύματα, παλαιά πρότυπα και νέοι ορθολογισμοί αστικής συγκρότησης στη Θεσσαλονίκη*, Διδακτορική Διατριβή, ΠΜΣ ΤΜΧΠΠΑ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος, σ. 265

Κακλαμάνη Στ. και Κοτσυφάκης Γ. (2005), *Η θνησιμότητα στην Ελλάδα (1960-1999)*, το πρωτότυπο (υπό έκδοση)

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Καμαριανάκης, Γ. και Κοντός, Δ. (2005), 'Ταξινόμηση των δήμων της Ελλάδας σύμφωνα με τα κοινωνικά και οικονομικά χαρακτηριστικά τους όπως προκύπτουν από την Απογραφή του 2001', διαθέσιμο στο: http://www.iacm.forth.gr/regional/people/kamarianakis-gr.html

Καμαριανάκης, Γ. και Πραστάκος, Π. (2001), 'Ταξινόμηση των δήμων της Ελλάδας σύμφωνα με τα κοινωνικά και οικονομικά χαρακτηριστικά τους (Απογραφή 1991)', στο *Οι χωρικές διαστάσεις των δημογραφικών φαινομένων* (επιμ. Β.Κοτζαμάνης και Β. Παππάς), εκδ. Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Βόλος, σσ.187-208

Καραδήμας, Π. (1978), *Δημογραφία*, εκδ. Καραμελόπουλος, Πειραιάς, σ.349

Κατός Α. (1986), *Στατιστική*, Θεσσαλονίκη, εκδ. Παρατηρητής, σ.708

Κατοχιανού Δ., (2000), 'Μια προσπάθεια εκτίμησης της γεωγραφικής κατανομής εποχικού πληθυσμού στην Ελλάδα', στο *Οι Χωρικές Διαστάσεις των Δημογραφικών Φαινομένων* Δημογραφικό Συνέδριο, οργ. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Αμφιθέατρο Σαράτση, Βόλος, 4-5/11/2000

Κατοχιανού, Δ., (1988) 'Κοινωνική και οικονομική σημασία των πληθυσμιακών ανακατατάξεων στη μεταπολεμική Ελλάδα', στο *Ευρωπαϊκή Δημογραφική Κοινότητα, Η θέση της Ελλάδας*, Πρακτικά Δημογραφικού Συνεδρίου, Αθήνα 11-12/12/19862, σσ. 180-197

Κατρούγκαλος, Γ., Κοντιάδης, Ξ., Κωστούλα Μ., Μουσμούτη, Μ., Παπαθεοδώρου Θ., Χαμόδρακα, Ξ. (2004), *Νομικές, Θεσμικές και Διοικητικές Διαστάσεις του Καθεστώτος Εισόδου και Παραμονής Μεταναστών στην Ελλάδα, Προκλήσεις και Προοπτικές, Μελέτη Συμβατότητας του Ελληνικού και του Ευρωπαϊκού Θεσμικού Πλαισίου*, Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου, Αθήνα, διαθέσιμο στο: www.imepo.gr

Κιόχος, Π. (1993), *Περιγραφική Στατιστική*, Interbooks, Αθήνα, σ.340

Κοκκώσης, Χ. (2001), 'Ακτές και τουρισμός', στο *Η οικογεωγραφία της Μεσογείου*, επιμ. Μ. Μοδινός, εκδ. Στοχαστής/ΔΙΠΕ, Αθήνα

Κοτζαμάνης, Β. και Αλιπραντη, Λ. (επιμ.) (1994), *Οι δημογραφικές εξελίξεις στη μεταπολεμική Ελλάδα*, Αθήνα, Νέα Σύνορα, σ.451

Κοτζαμάνης, Β., Αλιπράντη-Μαράτου Λ., Τεπέρογλου Α., Τζωρτζοπούλου Μ. (επιμ.) (1996), *Γήρανση και Κοινωνία, Πρακτικά Πανελλήνιου Συνεδρίου ΕΚΚΕ, Αθήνα: 8-10/11/1993*, ΕΚΚΕ, Αθήνα, σ. 615

Κοτζαμάνης Β., Ανδρουλάκη Ε. (1999), *Στοιχεία Δημογραφίας* Διδακτικές Σημειώσεις Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Βόλος, σ.73

Κοτζαμάνης Β., Ανδρουλάκη Ε. (2000), *Οι χωρικές διαστάσεις των Δημογραφικών εξελίξεων στην Ελλάδα 1981-1991, μια πρώτη προσέγγιση*, Discussion Series 2000-01, Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Βόλος, σ.50

Κοτζαμάνης, Β., Ανδρουλάκη, Ε. (2001) 'Οι χωρικές διαστάσεις των δημογραφικών εξελίξεων της Ελλάδας, 1981 – 1991', στο *Χωροταξία, Πολεοδομία και Περιφερειακή ανάπτυξη, δεκαεπτά κείμενα για το σχεδιασμό της πόλης και την ανάπτυξη*, Βόλος, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας-ΤΜΧΠΑ, Παν. Εκδόσεις Θεσσαλίας, σσ.63-110

Κοτζαμάνης, Β. (1986), 'Η Ελλάδα στον ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο: Συγκριτικά στοιχεία για τη δημογραφική εξέλιξη στη μεταπολεμική περιοδο (1950-1985)', *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, Τεύχος 63, σσ. 82-132

Κοτζαμάνης, Β. (1990α) 'Η κινητικότητα του αγροτικού πληθυσμού στη δεκαετία 1940-1950 και η αναδιάρθρωση του κοινωνικο-δημογραφικού χάρτη της μεταπολεμικής Ελλάδας. Πρώτη προσέγγιση', στο *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, Τεύχος 77, σσ. 97-126

Κοτζαμάνης Β. (1990β), 'Δημογραφική εξέλιξη και επέμβαση στον τομέα του πληθυσμού στη μεταπολεμική Ελλάδα', στο *Ελληνογαλλικό Συνέδριο Δημογραφίας*, 18-21 Μαΐου 1987, Πρακτικά Συνεδρίου, ΕΕΔΗΜ, ΓΙΔΜ, Αθήνα, σσ. 75-112

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Κοτζαμάνης Β. (1993), *Εισαγωγή στις Μεθόδους Κοινωνικής Έρευνας*, Διδακτικές Σημειώσεις Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Βόλος, σ.90

Κοτζαμάνης Β., (1997), 'Αθήνα, 1948-1995. Η δημογραφική ανάδυση μιας μητρόπολης', *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, Τεύχος 92-93, σσ. 3-30

Κοτζαμάνης, Β. (2000α), 'Δημογραφικές εξελίξεις και προοπτικές στη ΝΑ Ευρώπη', *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, Τεύχος 108-109, σσ. 101-138

Κοτζαμάνης, Β. (2000β), *Οι δημογραφικές εξελίξεις κατά τη μεταπολεμική περίοδο στις χώρες της ανατολικής Ευρώπης και στην Ελλάδα*, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα, σ.215

Κοτζαμάνης, Β. (2005α), 'Η δημογραφική γήρανση στην Ελλάδα', στο: Β. Κοτζαμάνης (επιμ) *Η δημογραφική πρόκληση, γεγονότα και διακυβεύματα*, Βόλος, ΕΔΚΑ-Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας (υπό έκδοση)

Κοτζαμάνης Β. (2005β), 'Δημογραφικές εξελίξεις και προοπτικές στην μεταπολεμική Ελλάδα', στο: Β. Κοτζαμάνης (επιμ) *Η δημογραφική πρόκληση, γεγονότα και διακυβεύματα*, Βόλος, ΕΔΚΑ-Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, (υπό έκδοση)

Κοτζαμάνης, Β. (2005γ), 'Οι δημογραφικές εξελίξεις στην Ελλάδα και στις άλλες χώρες-μέλη της ΕΕ, συγκλίνουσες οι αποκλίνουσες πορείες?', στο: Β. Κοτζαμάνης (επιμ) *Η δημογραφική πρόκληση, γεγονότα και διακυβεύματα*, Βόλος, ΕΔΚΑ-Πανεπιστημιακές Θεσσαλίας, (υπό έκδοση)

Κοτζαμάνης, Β. (2005δ), 'Οι δημογραφικές εξελίξεις στην Ν.Α Ευρώπη, 1950-2000', στο: Β. Κοτζαμάνης (επιμ) *Η δημογραφική πρόκληση, γεγονότα και διακυβεύματα*, Βόλος, ΕΔΚΑ-Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, (υπό έκδοση)

Κοτζαμάνης, Β. (2005ε), 'Η ανάδυση μιας μεσογειακής μεγα-πολης (1848-2001), Η Αθήνα και η μητροπολιτική της περιοχή', στο: Β. Κοτζαμάνης (επιμ) *Η δημογραφική πρόκληση, γεγονότα και διακυβεύματα*., Βόλος, ΕΔΚΑ-Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας (υπό έκδοση)

Κυπριακή Δημοκρατία (2005), Κύπρος-Ευρωπαϊκή Ένωση, Έκθεση του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών, σ. 9

Λαμπριανίδης, Λ. (1992), Στοιχεία Οικονομικής Γεωγραφίας, εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη, σ.352

Λαφαζάνη, Π (2005), *Γεωγραφικές Μέθοδοι Ανάλυσης*, Πανεπιστημιακές Παραδόσεις ΑΠΘ, Τμήμα Αγρονόμων και Τοπογράφων Μηχανικών, τόμοι ΙΙ, Θεσσαλονίκη

Λεοντίδου, Λ. (1989), *Γεωγραφικός χώρος και κοινωνικός μετασχηματισμός*, Σημειώσεις ΕΜΠ, Αθήνα

Μαλούτας, Θ. (1997), *Ποσοτικές Μέθοδοι Γεωγραφικής Ανάλυσης*, Σημειώσεις (Τεύχος ΙΙ), Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Βόλος, σ.81

Μαλούτας, Θ. (2000), *Κοινωνικός και Οικονομικός Άτλας της Ελλάδας*, *Τόμος 1ος Οι πόλεις*, Θ. Μαλούτας (επιμ.), Αθήνα/Βόλος, ΕΚΚΕ/Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, σ. 96

Μαλούτας, Θ. (2000), 'Εισαγωγή' στο *Κοινωνικός και Οικονομικός Άτλας της Ελλάδας*, *Τόμος 1ος Οι πόλεις*, Θ. Μαλούτας (επιμ.), Αθήνα/Βόλος, ΕΚΚΕ/Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, σσ. 16-19

Μάος, Β. (1983), 'Οι οικονομικές επιπτώσεις της γήρανσης του πληθυσμού παραγωγικών ηλικιών. Δημογραφική γήρανση στην Ελλάδα', *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, Τεύχος 49, σσ. 3-34

Μαούνη, Α. (2003), 'Οδικά τροχαία ατυχήματα, Άμεσες και έμμεσες συνακόλουθες δημογραφικές επιπτώσεις' στο: *Πληθυσμός και Ανάπτυξη στην Ελλάδα*, ΕΔΗΜ, εκδ. Κοραή, σσ. 323-331

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Μαυρομάτης, Γ. (1999), *Στατιστικά Μοντέλα και Μέθοδοι Ανάλυσης Δεδομένων*, εκδόσεις Επιστημονικών βιβλίων και περιοδικών, Θεσσαλονίκη, σ.278

Μουσούρου, Λ. (1990), *Μετανάστες και μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα και στην Ευρώπη*, εκδ. Gutenberg, Αθήνα

Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, ΟΚΕ (2005), *Γνώμη της ΟΚΕ επί του Σχεδίου νόμου 'Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια'*, Αθήνα, σ.28

Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (1958), *Δημογραφικό Λεξικό*, NY

Πανταζής, Π. (2005), *Χώρος και Ποσοτικές Αναλύσεις – Μέθοδοι και Τεχνικές*, Σημειώσεις επιμορφωτικού σεμιναρίου ΤΕΕ, Θεσσαλονίκη, σ.100

Παπαδάκης, Μ. και Τσίμπος Κ. (1993), *Περιφερειακοί Πίνακες επιβίωσης του Ελληνικού πληθυσμού*, Αθήνα, εκδ. Βήτα, σ. 83

Παπαδάκης, Μ. και Τσίμπος Κ. (2004), *Δημογραφική Ανάλυση, Αρχές-Μέθοδοι-Υποδείγματα*, Αθήνα, εκδ. Αθ.Σταμούλης, σ. 567

Παπαδάκης, Μ (1965) *Περιφερειακή δημογραφική ανάλυσις Ελλάδος*, Αθήναι, ΚΕΠΕ, (Πολυγραφημένο)

_____ (1985), *Στοιχεία Κοινωνικής Δημογραφίας Τεύχος Α΄*, Αθήνα-Κομοτηνή, εκδ. Σάκκουλα, σ.107

Παπαδήμας, Ο. και Κοίλιας, Χ. (1998), *Εφαρμοσμένη Στατιστική, Περιγραφική Στατιστική, Θεωρία Πιθανοτήτων, Εκτιμητική*, Αθήνα, εκδ. Νέων Τεχνολογιών, σ. 552

Παπαευαγγέλου Γ., Τσίμπος Κ. (1993), *Ιατρική Δημογραφία και Οικογενειακός Προγραμματισμός*, Αθήνα, εκδ. Βήτα, σ. 155

Παπαθεοδώρου, Θ. (2002), *Δημόσια ασφάλεια και αντεγκληματική πολιτική*, εκδ. νομική βιβλιοθήκη, Αθήνα

Παπαϊωάννου, Θ.Κ. (εκδ) (1966), *Λεξικό Κοινωνικών Επιστημών*, Χ. Δράκος, Αθήνα

Πετρόπουλος, Ν. (1981), 'Κοινωνικο-ψυχολογικές διαστάσεις της παλιννόστησης', *στο Επιθεώρηση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, τεύχ. 23, σσ. 424-454

Πετρόπουλος, Ν. (1994), 'Παλιννόστηση 1971-85: κοινωνικοοικονομικές και δημογραφικές δομές', στο Κοτζαμάνης, Β. και Αλιμπράντη, Λ. (επιμ.), *Οι δημογραφικές εξελίξεις στη μεταπολεμική Ελλάδα*, Λιβάνης-Νέα Σύνορα, Αθήνα, σσ.243-275

Πηλείδης Α., (2005), *Οι πληθυσμιακές εξελίξεις και ανακατατάξεις στην Ελλάδα την περίοδο 1981-2001, χωρικές διαστάσεις*, διπλωματική εργασία, Μεταπτυχιακές Σπουδές στη Χωροταξία, Πολεοδομία και Περιφερειακή Ανάπτυξη, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος

Πολύζος, Ν. (1981), *Δημογραφική Πρόκληση*, Εξάντας, Αθήνα

Σάκαλης, Ι.Α. (1977), *Εγχειρίδιον Γενικής Πληθυσμολογικής*, Στατιστική & Πληθυσμολογική Βιβλιοθήκη Ι.ΣΑΚΑΛΗ, Αθήνα, σ. 219

Σβορώνος, Ν. (1960), 'Έκθεσις περί των δημογραφικών στατιστικών εν Ελλάδι', στο *Σπουδαί*, τ. 10, σσ.6-19

Σιάμπος, Γ. (1969), *Δημογραφικαί εξελίξεις εν Ελλάδι* 1950-1980, Υπουργείον Συντονισμού, Αθήναι, (δευτέρα έκδοσις) (πρώτη έκδοσις 1962)

_____ (1973), *Δημογραφική εξέλιξις της νεωτέρας Ελλάδος*, 1821-1985, Αθήνα

_____ (1988/89), 'Η δημογραφική γήρανση στην Ελλάδα', στο: *Ελληνική Οικονομία*, Αθήνα

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

_____ (β΄εκδ. 1993), *Δημογραφία*, Αθήνα, Κ.&Π. ΣΜΠΙΛΙΑΣ Α.Ε.Β.Ε., σ. 496

_____ (1994), 'Η δημογραφική εξέλιξη στην μεταπολεμική Ελλάδα', στο *Κοτζαμάνης, Β. και Αλιμπράντη, Λ. (επιμ.), Οι δημογραφικές εξελίξεις στη μεταπολεμική Ελλάδ*, Λιβάνης-Νέα Σύνορα, Αθήνα, σσ 71-99

Σιαπάτη, Γ. (2005), *Χωρικές ανισότητες στην Αλβανία*, Διπλωματική Εργασία, ΤΜΧΠΠΑ, ΕΔΚΑ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος

Σιταρόπουλος, Ν. (2003), *Το δικαίωμα στην οικογενειακή ενότητα και επανένωση αλλοδαπών μεταναστών στις χώρες υποδοχής*, έκθεση, σ. 12

Σουτζόγλου-Κοτταρίδη, Γ. (1988), 'Η τρίτη ηλικία: Μύθος και πραγματικότητα', *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, Τεύχος 68, σσ. 177-182

Ταπεινός Γ.Φ. (1990), 'Οικονομικές επιπτώσεις των δημογραφικών τάσεων', στο *Ελληνογαλλικό Συνέδριο Δημογραφίας*, 18-21 Μαΐου 1987, Πρακτικά Συνεδρίου, ΕΕΔΗΜ, ΓΙΔΜ, Αθήνα, σσ. 196-209

_____, μετ. Ν.Βουλέλης, Επιμ. Χ.Μπάκαβος (1993), *Στοιχεία Δημογραφίας*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, σ. 549

_____, μετ. Γ.Καυκιάς, Επιστ. Επιμ. Β.Κοτζαμάνης (2002), *Δημογραφία*, ΕΔΚΑ Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, Βόλος, σ. 240

Τζιαφέτας Γ., Δάρα, Α., Μακρής, Γ. (1994), 'Δημογραφικές εξελίξεις στις χώρες της χερσονήσου του Αίμου', στο *Κοτζαμάνης, Β. και Αλιμπράντη Λ. (επιμ.), Οι δημογραφικές εξελίξεις στη μεταπολεμική Ελλάδα*, Λιβάνης-Νέα Σύνορα, Αθήνα, σσ. 51-70

Τομαρά-Σιδέρη, Μ. (1991), 'Οικονομική δυναμική και δημογραφική μετάβαση', *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, Τεύχος 80, σσ. 70-85

_____ (1998), *Ιστορική Δημογραφία, Από τις δημογραφικές διαδικασίες στις συλλογικές νοοτροπίες και συμπεριφορές*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, σ.158

Τσαούσης, Δ.Γ. (1997), *Κοινωνική Δημογραφία*, εκδ. Gutenberg, σ.217

Τσίμπος, Κ. και Παπαευαγγέλου, Γ. (1990), 'Θνησιμότητα του Ελληνικού Πληθυσμού κατά αιτία Θανάτου: 1960-1980', στο *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, τεύχος 77, σσ.127-148

_____ (1994), 'Θνησιμότητα του Ελληνικού Πληθυσμού κατά αιτία Θανάτου: 1960-1990', στο *Οι Δημογραφικές Εξελίξεις στη Μεταπολεμική Ελλάδα, Πρακτικά Δημογραφικού Συνεδρίου*, Αθήνα 5-6/10/92, (επιμέλεια Β.Κοτζαμάνης & Λ. Μαράτου-Αλιμπράντη), Λιβάνης-Νέα Σύνορα, Αθήνα, σσ. 157-169

Τσίμπος, Κ., (2003), 'Η επίδραση των αιτιών θανάτου στην επιβίωση του Ελληνικού Πληθυσμού:1960-1990', στο *Πληθυσμός και Ανάπτυξη στην Ελλάδα*, ΕΔΗΜ, εκδ. Κοραή, σσ. 342-350

Υπουργείο Ανοικοδομήσεως (1947), *Η επιβίωσις του ελληνικού λαού*, εισήγησις εις τον Οργανισμόν Ανασυγκροτήσεως (τεύχη Α και Β, Α΄ Τα δεδομένα, Β΄ 'Το σχέδιον'), Αθήνα

Υπουργείο Συντονισμού /Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (1978), Ο πληθυσμός της Ελλάδος, Εξελίξεις και Θεωρήσεις, *Έκθεση Επιτροπής Πληθυσμού*, Αθήνα

Φίλιας, Β. (1999), *Εισαγωγή στη Μεθοδολογία και τις Τεχνικές των Κοινωνικών Επιστημών*, 2η συμπληρωμένη έκδοση, Gutenberg, σ.486

Φράγκος, Δ. (1987), *Ο γεροντικός πληθυσμός της Ελλάδος*, ΕΚΚΕ, Αθήνα, σ.106

Χαστάογλου, Β. (2001), 'Πόλεις και οικιστικό δίκτυο της Μεσογείου', στο *Η οικογεωγραφία της Μεσογείου*, επιμ. Μ. Μοδινός, εκδ. Στοχαστής/ΔΙΠΕ, Αθήνα

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Χιονίδου, Β. (1997), 'Ιστορική Κριτική Αναδρομή της Γεννητικότητας στην Ελλάδα. Η περίπτωση της Μυκόνου, 1859-1959', *Επιθ. Κοινωνικών Ερευνών*, τ. 92-93, Αθήνα, σσ.31-62

Χλέτσος, Μ., Κόλλιας, Χ., Συρακόπουλος, Κλ., Παλαιολόγου, Σ., Θαλασσοχώρη, Χρ., Μπουρδούβαλη, Β. και Πούλιου, Α. (2005), *Οικονομικές διαστάσεις της Μετανάστευσης, Επιπτώσεις στον Αγροτικό Τομέα*, Αθήνα, διαθέσιμο στο: www.imepo.gr

Χουλιαράκης Μ. (1972) 'Ιστορική Εξέλιξις της Κρατικής Στατιστικής εν Ελλάδι 1821-1971', στο *Στατιστικαί Μελέται*, ΕΚΚΕ, Αθήνα, σσ. 15-112

_____ (1976), *Γεωγραφική και Πληθυσμιακή Εξέλιξις της Ελλάδος*, 1821-1971, Τόμος Τρίτος, 1945-1971, εκδ. ΕΚΚΕ, Αθήνα

Ψύλλος, Στ. (2005), 'Δεδομενοθηρία ή θεωριολαγνεία;', *αδημοσίευτα κείμενα στα Ελληνικά*, Αν. Καθηγητής Φιλοσοφίας της Επιστήμης Πανεπιστημίου Αθηνών, διαθέσιμο στο: http://www.phs.uoa.gr/~psillos/Teaching_files/data.doc, 16/9/05, 20:03

Duverger, M., μετ. Ν. Παπαδόδημας (1990), *Μέθοδοι Κοινωνικών Επιστημών*, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα, σ. 322

Europa (2005) *Η Ευρωπαϊκή Ένωση με μια ματιά*, στο http:/europa.eu.int/abc

Gutenschwager, A. G. (2001), μετ. Mary Gutenschwager, *Κοινωνική Επιστήμη και Σχεδιασμός, Μέρος πρώτο, Μεταθεωρία και έρευνα*, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας, Βόλος, σ. 166

Pressat, R., μετ. Ιωάννης Καβάσιλας (1975), *Κοινωνική Δημογραφία*, ΕΚΚΕ, Αθήνα, σ.195

Sauvy, A. (μετ. Παπαγεωργίου Πολ.) (1959) *Από τον Μάλθους στον Μάο-Τσε-Τουγκ (Το πρόβλημα του πληθυσμού της γης)*, εκδ.Αναγνωστίδη, σ.208

Unesco, (1972), *Λεξικό Κοινωνικών Επιστημών (Ελληνική Έκδοση)*, Ελληνική παιδεία α.ε., Αθήναι

Ξενόγλωσση

Agapitos Sotiris (1959), 'Mortality in Greece', *Congres int. de population*, Vienne

Aldenderfer, M.S., Blashfield R.K. (1984), *Cluster Analysis*, Beverly Hills/London, Sage University Press

Alter, G. (1992), 'Theories of Fertility Decline: A Nonspecialist's Guide to the Current Debate', στο Gillis, J. R, Tilly, L. A. and Levine, D. (eds), *The European Experience of Decline Fertility, A quiet revolution 1850-1970*, Blakwell, London, pp. 13-27

Anderberg, MR. (1973) *Cluster Analysis for Applications*, Academic Press, Inc., New York

Andreev, K.F. (2002), 'Evolution of the Danish population from 1835 to 2000', *Monographs on Population Aging* No. 9, Odense University Press, Odense

Andreev, E. M, Shkolnikov V.M., Begun A.Z. (2002), Algorithm for decomposition of differences between aggregate demographic measures and its application to life expectancies, healthy life expectancies, parity-progression ratios and total fertility rates, *Demographic Research*, Vol. 7:14, pp.499-521. available at: http://www.demographic-research.org/ (Downloaded at 20/7/2004)

Arriaga, E. (1984), 'Measuring and explaining the change in life expectancies', *Demography*, Vol.21:1, pp.83-96, available at: www.migrantsingreece.org/files/RESOURCE_125.htm

Baily T. C., Gatrell A. C (1995), *Interactive Spatial Data Analysis*, Longman, England, p. 413

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Baldwin-Edwards, M., (2001), *An analytic commentary on the Greek immigration bill*, MMO working paper n°1. p.16, available at: www.migrantsingreece.org

Baldwin-Edwards, M., (2004), 'Albanian Emigration and the Greek Labour Market, Economic Symbiosis and social ambiguity', *South-East Europe Review*, (1)2004 p.65, available at: www.migrantsingreece.org

Banks, J.A. and Glass, D.V. (1953), 'A list of books, pamphlets and articles on the Population Question, published in Britain in the period 1793 to 1880', in *Introduction to Malthus*, D.V. Glass (eds), Watts & Co Ltd, London, pp. 84-112

Barbut, M., (μετ. V. Di Giorgio), (1975), *Μαθηματικά των Κοινωνικών Επιστημών*, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα, σ.317

Beales, H.L. (1953), 'The Historical Context of the Essay on Population', in *Introduction to Malthus*, D.V. Glass (eds), watts & Co Ltd, London, pp. 27-54

Beaver, S. E. (1975), *Demographic Transition Theory Reinterpreted*, Lexington Books, Lexington Mass

Bengtsson, T., Fridlizius, G., Ohlsson, R.,(eds) (1984), *Pre-Industrial Population Change: The Mortality Decline an Short-Term Population Movements*, Stocholm

Bennison D.J. (1976), 'Internal Migration in Greece Since 1951', University of Newcastle Upon Tyne, Department of Geography, *Seminar Papers*, No 32

Bernard, H. (2004), 'Public health, nutrition and the decline of mortality: the McKeown thesis revisited', *Social History of Medicine*, *17(3)*, pp.379-407

Berry, B., Conkling, E. and Ray, M. (1987), *Economic Geography*, Prentice-Hall, New Jersey

Bertillon, A. (1874), 'Natalité', in *Dictionnaire encyclopédique des sciences médicales*, Paris, p. 89

Biraben, J.N. (1979), 'Essai sur l´Evolution du nombre des homes', *Population*, no1, p.13-15

_____ (1991), 'Pasteur, Pasteurization, and Medicine', in Schofield et al.(eds) *The Decline of Mortality in Europe*, Clarendon Press, Oxford, pp.220-232

Blacker, C.P. (1949), 'Stages in Population Growth', *The Eygenics Review*, 39(3), pp.88-101

Blake, J. (1970), Demographic Science and the Redirection of Population Policy, in: *Social Demography*, (eds) T.Ford and G. De Jong, Prentice Hall, Englewood Cliffs, pp. 326-47

Blayo, C. (1988), 'La Fécondité en Europe depuis 1960: Convergence ou divergence?', *Actes du Congrès Européen de Démographie*, IUSSP-EARS-FINNCO, Finland, pp. 47-111

Blayo, C., Festy, P. (1975), 'La fécondité de l' Est et á l' Ouest de l'Europe', *Population*, No 4-5, pp. 855-888

Blum, A., Rallu, J.L. (eds), (1991), *Démographie européenne: analyse para pays*, J. Libbey, Eurotext, p.450

Bogue D.J. & Thompson W.S. (1949), 'Migration and Distance', *American Sociological Review*, Vol. 14, No. 2, pp 236-244

Bogue D.J. (1959), 'International Migration', in Hauser, Ph. & Duncan, O. (eds) *The Study of Population,*, Chicago University Press, pp. 486-509, Chicago

Bonar, J. (1885), *Malthus and his Work*, London

Borjas, H.J. (1996), *Labor Economics*, The McGraw-Hill Companies, Inc.

Boucekkine, R., de la Croix, D., Licandro, O.,(2002), 'Early mortality declines at the dawn of modern growth', *EUI Working Paper*, ECO No. 2002/1, p.18, available at: http://www.iue.it/PUB/ECO2002-11.pdf, (Downloaded at 17/10/04)

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Braudel, F. (1991/1949), *Μεσόγειος*, Μορφωτικό Ίδρυμα της Εθνικής Τράπεζας, Αθήνα

Brown L. R. (1997), *Introduction to the Mathematics of Demography*, third edition, FSA, FCIA, ACAS, ACXTEL Publications, Winsted, Connecticut

Caldwell, J.C. (1976), *Toward a Restatement of Demographic Transition Theory*, PDR, 2(3-4), pp.321-366

Caldwell, J.C. (1986), 'Routes to Low Mortality in Poor Countries', in *Population and Development Review*, Vol.12, no 2, pp.171-220

Calot, G. (1992) 'La fécondité a Europe. Evolutions passées, perspectives d'avenir. Les actions possibles et leurs efficacité', Eurostat (éd), *Actes de la Conférence Européenne 'Human Resources in Europe of the Dawn of the 21st Century'*, Luxemburg, pp. 65-93

_____ (1997), 'Le vieillissement démographique dans l'Union européenne à l'horizon 2050 une étude d'impact' par Gérard Calot et Jean-Claude Chesnais; en collab. avec Alain Confesson, Alain Parant et Jean-Paul Sardon in *Futuribles International* ; Lips-Datar-Commissariat général du Plan, Paris

Canudas Romo, V. (2003), Decomposition Methods in Demography, Rozenberg Publishers, Amsterdam

Carr-Saunders, A.M. (1936), World Population: Past Growth and present Trends, Clarendon Press, Oxford

Casseli, Gr. (1993), 'L'évolution a long terme de la mortalité en Europe', στο A.Blum και J.L Rallu (eds), *European Population, Demographic Dynamics*, vol II, J. Libbey, Eurotext

Casseli, Gr., Egidi, V. et alii (1995), *Le triomphe de la médecine. Evolution de la mortalité en Europe depuis le début du siècle*, Dossiers et Recherches, No45, INED (éd), Paris

Caselli, G., Vallin J., Wunch G., (2003α), *Démographie: analyse et synthèse II – Les déterminants de la fécondité*, INED-PUF, Paris

_____ (2003β), *Démographie: analyse et synthèse III – Les déterminants de la mortalité*, INED-PUF, Paris

Castles S. & Kosack, G. (1973), Immigrant Workers and Class Structure in Western Europe, Oxford University Press, London

Cavounidis, J. (2002), 'Migration in Southern Europe and the Case of Greece', *International Migration*, No 40(1), pp. 45-70

CEE (1991), *L'Europe dans le mouvement démographique*, Bruxelles, Cellule de Prospective, p. 110

Chao, A. (1989). 'Estimating Population Size for Sparse Data in Capture-recapture Experiments', Biometrics, Vol. 45, pp. 427-438

Chesnais, J.C. (1987) 'Population growth and development: an unexplained boom' in Population bulletin of the United Nations, 21-22, pp. 17-25

_____ (1990α) 'Demographic transition patterns and their impact on the age structure' in Population and development review, n 2, pp. 327-336

_____ (1990β) 'Demographic change in Europe and its social and economic consequences' The United States and Europe in the 1990s, Conference paper, March 5-8, American Enterprise Institute, Washington D.C.

_____ (1992) *The demographic transition: Stages, Patterns, and Economic Implications*, Clarendon Press, Oxford, p 633

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

_____ (2002) 'Population ageing in Europe, 1950-2050: its extent, its financial, economic and political ramifications' *Paper* in Conference on "Health policies in Europe 2002", Fondation Mérieux, 13 may; Veyrier-du-Lac

Coale, A. J. and Hoover, E. M. (1958), *Population Growth and Economic development in Low-Income Countries*, NJ, Princeton, pp. 10-13

Coalle, A.J, Demeny P. and Vauchan, B. (1983), *Regional Model Life Tables and Stable Populations*, Academic Press, Second Edition, New York and London.

Coleman, D. (1992) 'European Demographic Systems of the future: convervence or diversity?', Eurostat (ed), *Actes de la Conférence Européenne 'Human Resources in Europe of the Dawn of the 21st Century'*, Luxemburg, pp 137-179

_____ (edt) (1996) *Europe's Population in the 1990's*, Oxford University Press, p.346

Condorcet, J.A.N. (1794), *Esquisse d´un tableau historique des progrès del´ esprit humain*, available at: http://socserv2.socsci.mcmaster.ca/~econ/ugcm/3ll3/condorcet/cindex1.htm

Council of Europe (2002a), *Recent Demographic Developments in Europe*, Council of Europe Publishing, p.124

_____ (2002b), *The European Population Committee's Recent Demographic Studies and their Relevance for Social Cohesion*, (Milivoja Sircelj), Statistical Office, Slovenia, Council of Europe Publishing, European Population Papers Series No. 2, 18

Cox, Peter R. (1950), *Demography*, Cambridge: Cambridge University Press, σ. 326

Da Vanzo, J., Habitcht, J.P., Hill, K., Preston, S. (1984), Quantitative Studies of Mortality Decline in the Developing World, *World Bank Staff Working Papers, No.683, Population and Developing Series, No.8*, Washington, D.C., USA

Das Gupta, P. (1994), 'Standardization and decomposing of rates from cross-classified data', *Genus*, L(3-4), 171-196

_____ (1999), 'Decomposing the difference between rates when the rate is a function of factors that are not cross-classified', *Genus*, L(3-4), 171-196

Davis, K. (1945), The World Demographic Transition, *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 273 (Jan), pp.1-11

_____ (1950), *Population and Resources*

Del Panta, L. (1980), *Le epidemie nella storia demografica italiana: Secoli xiv-xix*, Turin

Dumont, A. (1890), *Dépopulation et civilisation: étude démographique*, Lecrosnier et Babé, Paris

Duquenne, M., Kaklamani, T., (2004), 'Dimensions et caractéristiques dominantes de l'immigration économique en Grèce', Les migrations internationales, in *Observation, analyse et perspectives, AIDELF, Colloque International de Budapest*, Hongrie, 20-24 septembre 2004

Durand, J. D. (1977), 'Historical Estimates of World Population: An Evaluation', *Population and Development Review*, Vol.3, no 3

Farber, J. and Navarro, A. (1997), 'A Comparison of Alternative Sampling Methodologies for Census 2000', *Proceedings of the Section on Survey Research Methods*, American Statistical Association, pp. 683-688

Festy, P. (1986), 'Fécondité et politiques démographiques en Europe de l'Est', *Politiques de Population, Etudes et Documents*, 3, éd. CIACO, Louvain-La-Neuve, pp.7-51

Festy, P. (1991) 'La fécondité en Europe de l'Est depuis 1950', *Population*,3, pp.479-510

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

_____ (1993) 'Politiques familiales et contrastes internationaux de la fécondité', Communication au *Colloque International sur les comportements démographiques en Europe: Facteurs de différentiations démographique*, Bruxelles

Flinn, M. (1974), 'The Stabilization of Mrtality in Preindustrial Western Europe', in *Journal of European Economic History*, Vol. 3, no 2, pp.285-318

Friedlander, D. (1969), 'The Role of Migration in the Process of Demographic Change', *IUSSP World Conference*, iv. 2634, London

Geissler, A. (1885), Über den Einfluss der Saüglingssterblichkeit auf die eheliche Fruchtbarkeit, *Zeitchrift des sächsischen Statistischen Bureaus*, Dresden, 31, pp. 23-34

Gillis, J. R, Tilly, L. A. and Levine, D. (eds) (1992), *The European Experience of Decline Fertility, A quiet revolution 1850-1970*, Blakwell, London, p 385

Glass, D.V. (edt), (1953), *Introduction to Malthus*, Watts & Co Ltd, London, p. 205

Godwin, W. (1793), *Enquiry concerning political justice*, available at: http://socserv2.socsci.mcmaster.ca/~econ/ugcm/3ll3/godwin/pj.html

Grasland, C (1990), 'Systèmes démographiques et systèmes supranationaux, la fécondité européenne, de 1952 à 1982', *European Journal of Population*, 6, pp. 163-191

Groupe, Ch. (1987), *Initiation aux pratiques statistiques en Géographie*, Masson, 2e édition, Paris

Guillard, A. (1855), *Eléments de statistique humaine ou démographie comparée*, Guillaumin, Paris

Haines, D.E. and Pollock, K. (1998). 'Combining Multiple Frames to Estimate Population Size and Totals', *Survey Methodology*, Vol. 24, No. 1, pp. 79-88

Haines, M.R. (2001), 'The Urban Mortality Transition in the United States', *Annales de Démographie Historique*, Vol. 2001-1, pp.36-64

_____ (2002), 'The Great Modern Mortality Transition', presented at the *Social Science History Association annual meetings*, Fort Worth, Texas, Nov. 13, 1999, p.15, available at: http://tigger.uic.edu/~rjensen/populate.html, Downloaded at 24/5/04)

Hanjal, J. (1965), 'European Marriages Patterns', pp. 101-143, in:D. V. Glass et D. E. C. Eversley (eds), *Population in History*, London

Harris, J.R. and Todaro, M.P. (1970), 'Migration, unemployment and Development', in *American Economic Review*, vol. 60

Hazlitt, W. (1819), 'On the Principle of Population as Affecting the Schemes of Utopian Improvement', in *Political Essays*, available at: http://www.blupete.com/Literature/Essays/Hazlitt/Political/MalthusIII.htm (10/9/2005)

Hecht, J. (1986) 'Politique de population et action sur natalité en Europe de l'Est (1éme partie)', *Politiques de Population, Etudes et Documents*, vol. II, no 4, Louvain-La-Neuve, pp. 7-52

Henry, L. (1976), *Population Analysis and Methods*, Willmer Brothers Ltd, Birkenhead, Great Britain, London, p. 301.

Hollingsworth, T.H. (1969), *Historic Demography*, The Sources of History Ltd./H&S Ltd, p. 447.

INED, (1976), *Natalité et politique démographique*, PUF (éd.), Paris, p. 162

_____ (1982), *Natalité et politique de population en France et en Europe de l'Est*, PUF (éd.), Paris, p. 283

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Isaki, C.T., Diffendal, G., and Schultz, L. (1986), 'Statistical Synthetic Estimates of Undercount for Small Areas', Proceedings *of the Second Annual Research Conference of the U.S. Bureau of the Census*, Washington, D.C., pp. 557-567

IUSSP (2001), 'Seminar outline in Historical Demography', available at: *http://www.iussp.org/Activities/scp-his/his-outline01.php*, 17-4-05

Jambu, M. (1989), *Exploration Informatique et statistique des données,* Dunod, Paris

Jeune, B., Vaupel, J.W. (Eds.) (1995), 'Exceptional longevity: from prehistory to the present', *Monographs on Population Aging No. 2*, Odense University Press, Odense

Jeune, B., Vaupel, J.W. (Eds.) (1999), 'Validation of exceptional longevity', *Monographs on Population Aging* No. 6, Odense University Press, Odense

Johansson, S.R. (1994), 'Food for Thought: Thetoric and Reality in Modern Mortality History, Historical Methods, Vol. 27, No 3, pp. 101-125

Kagitcibasi, C. (1983), 'Populations Immigrées en Europe': Leurs problèmes vus par les pays d'origine', *Actes de la Conférence Démographique Européenne de 1982*, Strasbourg, pp. 202-222

Kaklamani, S., Androulaki E. (2005), 'Immigration en provenance des Balkans et modifications de la structure par sexe et âge de la population de la Grèce et de ses départements', *International conférence scientifique*, Belgrade, 27-29 October 2005, Le manuscrit

Kannisto, V. (1994), 'Development of Oldest-old Mortality, 1950-1990', *Monographs on Population Aging* No. 1, Odense University Press, Odense

Kannisto, V. (1996), 'The advancing frontier of survival', *Monographs on Population Aging* No. 3, Odense University Press, Odense

Karydis, V. (1996), Criminality of Migrants in Greece: Issues of policy and Theory, *Chronicles*, Vol. 9

Kassimis Ch., Kassimi Ch. (2004), 'Greece: A History of Migration', in: *Migration information Source*

Kosinski, L.S., Prothero, M. (1973) (eds), (1975), 'Introduction: The Study of migration', in *People on the Move - Studies on internal migration*, Methuen & Co Ltd, London

Kotzamanis V. (1987) *Le mouvement migratoire dans la Grèce de l'après guerre*, Thesis, Paris

Kotzamanis, B., Duquenne M.N., (2004b) 'Disparités démographiques régionales en Grèce: Convergence et divergence?' *Espace – Population - Sociétés*, Vol.4, pp. 641-664

Kotzamanis, B., Sardon, J.P. (1995), 'Le vieillissement des populations européennes et ses facteurs, l' exemple de la France et de la Grèce', en *XLVII colloque international économie de la santé IX, vieillissement et vieillesses,* Athènes

Kotzamanis., B., Sardon., J.P. (1998), 'Le vieillissement des populations européennes et ses facteurs. L'exemple de la France et de la Grèce', in *Stanovnistvo*, 3-4, pp. 7-42

Kourvetaris, G.A. (1973) 'Brain Drain and International Migration of Scientists: The case of Greece', *The Greek Review of Social Research*, 15-16, pp. 2-13

Kule. Dh., Mançellari, Ah., Papapanagos, H., Qirici, St., Sanfey, P, (2000), 'The couses and consequences of Albanian Emigration During Transition: Evidence from MicroData', available at http://www.migrantsingreece.org/resources.asp?id=47

Kunitz, S.J (1986), 'Mortality since Malthus', in D.Coleman and R.Schofield (eds), *The State of Population Theory*, Oxford, pp. 279-302

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

_____ (1987), 'Explanations and Ideologies of Mortality Patterns', in *Population and Development Review*, Vol. 13, no3, pp.379-408

Lance, G.N. και Williams, W. T. (1967) 'A General Theory of Classificatory Sorting Strategies, I. Hierarchical Systems', in *Computer Journal*, 9, pp. 373 -380

Landry, A. (1934), *La Révolution démographique: études et essais sur les problèmes de la population*, Librairie Sirey, Paris

_____ (1947), *Traite de Démographie*, Payot, Paris

Landry, P. (2001), *Biographies, Thomas Robert Malthus (1766-1834)*, in: http://cepa.newschool.edu/het/profiles/malthus.htm

Le Brass, H., and Todd, E. (1981), *L΄Invention de la France*, Coll.Pluriel, Paris

Leasure, J. (1963), Factors Involved in the Decline of Fertility in Spain, 1900-1950, *Population Studies*, 16, pp.271-85

Lee Everett, S. (1968), 'A Theory of Migration', in Heer, D. (edt), *Readings on Population*, Prentice Hall, New Jersey, pp. 181-193

Leroy-Beaulieu, P. (1913), *La Question de la population*, Alcan, Paris

Lesthaeghe, R. (1983), *A Century of Demographic and Cultural Change in Western Europe: An Exploration of Underlying Dimensions*, Working Paper, Brussels

_____ (1989), 'Demographic recruitment in Europe an exploration of alternative scenarios and policies Interuniversity Programme' in *Demography* c/o Centrum Sociologie, Vrije Universiteit, (IPD Working paper 1989-5) Brussels

_____ (1991), 'The second demographic transition in Western countries : an interpretation Interuniversity Programme' *in Demography*, Centrum Sociologie, Vrije Universiteit, (IPD-Working paper 1991-2) Brussels

_____(2002), 'From the first to the second demographic transition: an interpretation of the spatial continuity of demographic innovation in France, Belgium and Switzerland' in *European journal of population*, n° 4, pp.325-360

Lesthaeghe, R.,Wilson, C. (1982), Les Modes de production, la laïcisation et le rythme de baisse de la fécondité en Europe de l΄Ouest de 1870 a 1930, Population, 3, pp. 623-46

Lindert P.H., Williamson, J.G (1983), 'English Workers' Living Standards during the Industrial Revolution: A new look', in *Economic History Review*, Vol.36, no1, pp.1-25

Livi Bacci, M. (1991), *Population and Nutrition, An Essay in European Demographic History*, Cambridge Ltd, London

Macura, M., MacDonald A.L., Haug W. (2005) *The new demographic regime, Population Challenges and Policy Responses*, United Nations, New York and Geneva

Malthus, T.R (1798), *An Essay on the Principle of Population*, Printed for J. Johnson, in St. Paul's Church-Yard, London, available at: http://socserv.socsci.mcmaster.ca/econ/ugcm/3ll3/malthus/index.html

_____ (1960), *On Population*, The Modern Library, New York, pp. 602

McKeown, T. (1976), *The Modern Rise of Population*, London

McKeown, T., Record, R.G. (1962), *Reasons for the Decline in Mortality in England and Wales During the Nineteenth Century*, Population Studies, Vol. 16, no 2, pp.94-122

Meslé F. (1991), 'La mortalité dans les pays de l'Europe de l'Est', *Population*, 3, pp.599-650

_____ (1996), 'Mortality in Eastern and Western Europe: a Widening Gap', στο D. Coleman (ed), *Europe's Population in 1990's*, Oxford University Press, Oxford

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Mombert, P. (1907), *Studien zur Bevolkerungsberoegung in Deutschland in den letzten,jahrzehnten*, mit besonderer BerCecksichtigung der Ehelichen Fruchtbarkeit, Karlsruhe

_____ (1920), *Ausgemlihlte Lesestiicke zum Studium der politischen Oekonomie*, vi, Bevolkerungslehre, Braun, Karlsruhe, preface, pp.1-23

Monnier, A. (1991), 'L'Europe de l'Est, différente et diverse', *Population*, 3, pp. 443-462

_____ (1996), 'L'impact démographique de la transition dans les pays de l'Europe centrale et orientale', *Le Courrier des pays de l'Est*, 409, pp.74-91

Montgomery Keith (2004), *On-line course of University of Geography and Geology*, University of Wisconsin, available at: http://www.uwmc.uwc.edu/geography/Demotrans/demtran.htm

Moreda, V. P. (1980), *La crisis de mortalidad en la España interior: Siglos xvi-xix*, Madrid

Mumford, L. (1961), *The city in history*, Brace & World, Nyw York

Murdock, S. H. (1991), *Applied Demography*, An introduction to Basic Consepts, Methods and Data, Westview Press, Boulder, San Francisco, Oxford, p. 299

Notestein, F.W. (1945), Population, The long view, in E.Schultz (ed.), *Food for the World*, Chicago, III, :University of Chicago Press, pp. 36-37

_____ (1953), The Economics of Population and Food Supplies: Economic Problems of Population Change. *Proceedings of the 8th International Conference of Agricultural Economists*, London, 1953, pp.13-31

OCDE, (1976), *Migrations, croissances développement*, Paris

OECD, (2004) *Economic Review*, ECO-EDR, (2004)5

Omran, A. (1971), 'The Epidemiologic Transition', *Milbank Memorial Fund Quarterly*, Vol, XLIX, part I, pp. 509-538

_____ (1981), 'The Epidemiologic Transition', in *International Encyclopaedia of Population, J. A. Ross (edt)*, The free press, New York, pp. 172-175

Peacock, A.T. (1953), 'Malthus in the Twentieth Century', in *Introduction to Malthus*, D.V. Glass (eds), Watts & Co Ltd, London, pp. 57-83

Perrenoud, A. (1984), 'The Mortality Decline in a Long-Term Perspective', in Bengtsson, T., Fridlizius, G., Ohlsson, R.,(eds), *Pre-Industrial Population Change: The Mortality Decline an Short-Term Population Movements*, Stockholm, pp.41-69

_____ (1991), 'The Attenuation of Mortality Crises and the Decline of Mortality', in Schofield, R., Reher, D. and Bideau, A. (eds), (1991), *The Decline of Mortality in Europe*, Clarendon Press, Oxford, p.270

Petersen, W. (1958), 'A General Typology of Migration', *American Sociological Review*, Vol. 23, No. 3, pp. 256-266

_____ (1961), *Population*, Macmillan, New York, p.652

Picheral, H. (1993), 'Modes de vie et mortalité en Europe', Communication au *Colloque International sur les comportements démographiques en Europe: facteurs de différentiation démographique*, Bruxelles

Pitkänen, K.J, Mielke, J.H., Jorde, L.B. (1989), 'Smallpox and its Eradication in Finland: Implications for Disease Control', in *Population Studies*, Vol. 43, no1, pp.95-111

Pollard, J.H. (1982), 'The expectation of life and its relationship to mortality', *Journal of the Institute of Actuaries*, Vol.109, Part II, No 442, pp. 225-240

Pollard, J.H. (1988), 'On the decomposition of changes in expectation of life and differentials in life expectancy', *Demography*, Vol.25, pp.265-276

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Polyzos N.J., (1947), *Essai sur l' Emigration Grecque. Etude Démographique Economique et Sociale*, Librairie du Recueil Sirey, Paris

Porter, R. (1991), 'Cleaning up the Great Wen', in Porter, R. (ed), *Living and Dying in London*, London

Post, J.D. (1976), 'Famine, Mortality and Epidemic Disease in the Process of Modernization', *Economic History Review, Vol. 39, no1, pp.14-37*

_____ (1977), *The Last Great Subsistence Crisis in the Western World*, Baltimore and London

_____ (1985), *Food Shortage, Climatic Variability, and Epidemic Disease in Preindustrial Europe: The Mortality Peak of the Early 1740s*, Ithaca and London

Pressat, R.(1985), 'Contribution des écarts de mortalité par age a la difference des vies moyennes', *Population*, 4-5, 766-770

Pressat, R., Matras, Judah, trans (1980), *Demographic Analysis: Methods, Results, Applications*, Chicago Aldine

Preston, S.H. (1976), *Mortality Patterns in National Populations with Special Reference to Recorded Causes of Death*, New York

_____ (1980), 'Causes and Consequences of Mortality Decline in Less Developed Countries during the Twentieth Century' in Easterlin, R.E. (ed), *Population and Economic Change in Developing Countries*, Chicago

Rallu, J.L., Blumm, A. (eds) (1993), *European Population, Demographic Dynamics*, vol.II, J.Libbey, Eurotext, p.525

Riley, J.C. (1987), *The Eighteenth-Century Campaign to Avoid Disease*, London

Roemer, M. I. (1985), 'Politiques sociales et systèmes de santé: leurs effets sur la mortalité et la morbidité dans les pays développes', στο J.Vallin και A.Lopez (éds), *La lutte contre la mort. Influence des politiques sociales et des politiques de santé sur l'évolution de la mortalité*, Paris, INED,-PUF (éds), pp.524-533

Rogers, A. (1995), *Multiregional Demography - Principles, Methods and Extensions*, John Wiley, New York

Rose, A. (1958), 'Distance of Migration and Socioeconomic Status of Migrants', *American Sociological Review*, Vol. 23, pp 420-423

Roussel, L. (1987), 'Deux décennies des mutations démographiques (1965-1985) dans les pays industrialises', *Population*, Vol. 3, pp 429-448

Rowland, T. (2003), *Demographic Methods and Concepts*, Oxford University Press, pp.546

Rychtarikova, J. (1991), 'Reappearance of Historical Inequalities in Health during the Eastern European Transition', *IUSSP, International Population Conference*, vol.2, Beijing, Chine, pp.509-528

Salt, J., Clarcke, J., Wanner, P., (2004) 'International Labour Migration', *Population Studies*, No 44, Council of Europe Publishing, Strasbourg

Sardon, J.P. (1991), 'Mariage et divorce en Europe de l'Est', *Population*, Vol. 3, pp. 547-598

Sauvy, A. (1966), *Théorie Générale de La Population, La vie des populations*, Vol.2, PUF, Paris

Schirm, A.L. and Preston, S.H. (1987). 'Census Undercount Adjustment and the Quality of Geographic Population Distributions (with discussion)', *Journal of the American Statistical Association*, Vol.82, pp. 965-990

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Schofield, R., Reher, D. and Bideau, A. (eds), (1991), *The Decline of Mortality in Europe*, Clarendon Press, Oxford, p.270

Schofield, R.S. (1984), 'Population Growth in the Century after 1750: The Role of Mortality Decline, in Bengtsson, in Fridlizius, G., Ohlsson, R.,(eds), *Pre-Industrial Population Change: The Mortality Decline an Short-Term Population Movements*, Stocholm, pp.17-39

Schwarz, A. (1973), 'Interpreting the Effect of Distance on Migration', *Journal of Political Economy*, vol. 81, pp. 1153-1169

Shkolnikov, V., Valkonen, T., Begun, A., Andreev, E. (2001b), Measuring inter-group inequalities in length of life, *Genus*, LVII (3-4), pp.33-62

Shryock, H.S., Siegel J.S, and Associates (1976), *The Methods and Materials of Demography, US Department of Commerce*, Condensed Edition by Edward G. Stockwell, p. 577

Siampos, G. and Valaoras,V. (1969), Long Term Fertility Trends in Greece, in: *International Population Conference*, 1969,vol. I, pp 598-611

Sidiropoulos G, Allison E. and M. Tzortzopoulou (2000), 'Migration flows and spatial distribution of the population in Greece', στο *Demography of the Balkans – Migration flows and geographical population distribution*, Kotzamanis B. (ed.), Universite de Thessalie – Universite de Macedoine – Laboratoire d Analyses Demographiques et Sociales, Reseau DemoBalk σσ.146-213

Sitaropoulos, N. (2001) 'The New Greek Immigration Law: a Step Forward ?', *Immigration and Nationality Law and Practice*, Vol.15, No 4, pp. 228-234

_____ (2002), *Transposition in Greece of the European Union Directive 2000/43 implementing the principle of Equal Treatment between persons Irrespective of Racial or Ethnic Origin*, report, p.28

Sjoberg, G. (1960), *The pre-industrial city*, Free Press, Glencoe

Skordas, A. (2002), 'The new Immigration Law in Greece: Modernization on the Wrong Track', in *the European Journal of Migration and Law*, Vol.4, Kluwer Law International, the Netherlands, pp.23-48

Smith, A. (1776/1904), *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*, London: Methuen and Co., Ltd., ed. Edwin Cannan,. Fifth edition, available at: http://www.econlib.org/library/Smith/smWN.html

Sombart, W. (1913), *Der Bourgois, zur Geistesgeschichte des modernen Wirstschaftsmenschen, Duncker and Hamblot*, Munich

Stewart, C.T. Jr., (1960), 'Migration as a Function of Population and Distance', *American Sociological Review*, Vol. 25, No 3, pp. 347-356

Stiglitz J.E. (1974) 'Alternative theories of wage determination and unemployment in LDCs, the labour turnover model?', in *Quarterly Journal of Economics*, Vol.88, No 2

Steinmann, G., Prskawetz, A., (2000) 'Natural resources, standards of living and the demographic transition', in Dockner, E.J, Hartl, R.F, Luptacik, M., Sorger, G. (eds) *Optimization, dynamics and economics analysis: essays in honor of Gustav Feichtinger*, Springer, Heidelberg, pp.337

Szreter, S. (1988), 'The Importance of Social Intervention in Britain's Mortality Decline, c.1850-1914: A Reinterpretation of the Role of Public Health', in *Social History of Medicine*, Vol. 1, no1, pp. 1-38

Szreter, S. Mooney, G. (1998), 'Urbanization, Mortality, and the Standard of Living Debate: New Estimates of the Expectation of Life at Birth in Nineteenth-Century British Cities', *Economic History Review*, Vol. 51, No 1, pp. 84-112

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Thatcher, A.R., Kannisto, V., Vaupel, J.W. (1998), 'The force of mortality at ages 80 to 120', *Monographs on Population Aging* No. 5, Odense University Press, Odense

Thompson, W.S. (1929), 'Population', *American Journal of Sociology*, 34(6), pp. 959-75

_____ (1946), *Population and peace in the Pacific*, Chicago, ch.2, pp.22-35

Troeltsch, E. (1911), *Die Beteutung des Protestantismus für die Enstehung der modernen Welt*, Oldenbourg, Berlin

United Nations (UN) (1958), *Population Studies*, Vl.29, p.3

UN (1963), *Population Bulletin*, Vol. 7, p.143

UN (2000), *World Population Prospects*, *The 1998 Revision*, New York.

UN (2004), *World Population Prospects*, *The 2002 Revision*, **(**www.un.org/esa/population/demobase), New York

Valaoras, V. (1936), 'A comparative Study of the Mortality of the Population of Greece', *Human Biology*, 8, pp. 553-564

_____ (1938), 'The gain in the expectation of life in Greece during the last fifty years', *Bulletin de l' Institut International de Statistique*, Vol. 2, pp. 34-40

_____ (1974), *Urban-rural Population Dynamics of Greece 1950-1975*, NSSG, Athens

_____ (1959), 'Population Profiles as a Means for Reconstruction Demographic Histories', in: *Congres Mondial de la Population*, Vienne, pp. 62-72

_____ (1960), 'A reconstruction of the Demographic History of Modern Greece', *Milbank Memorial Fund Quarterly*, Vol. 2, pp. 115-139

_____ (1965), 'Testing Deficiencies and Analytical Adjustments of Vital Statistics', in: *Congres Mondial de la Population*, Belgrade, vol. III, pp. 188-194

Vallin, J. (1993) 'Politiques de santé et contrastes internationaux de mortalité', Communication au *Colloque International sur les comportements démographiques en Europe: facteurs de différentiation démographique*, Bruxelles

Vallin, J., Meslé F., Valkonen T. (2001), *Trends in Mortality an differential mortality*, Council of Europe, Strasbourg Cedex, p.303

Van De Kaa, D.J. (1991), 'Emerging issues in demographic research for contemporary Europe'in *Population Research in Britain, sup to Population Studies* vol. 45, pp. 189-206.

_____(1997), 'Options and sequences: Europe's demographic patterns' in *Journal of the Australian population association*, n°1, pp. 1-30

_____(1999), 'Without maps and compass? Towards a new European transition project' in *European journal of population*, n° 4 pp. 309-316

_____(1999), *The past of Europe's demographic future*, Uhlenbeck lecture, Institute for advanced study in the humanities and social sciences (NIAS), Wassenaar, Netherlands

_____(2003), 'Demographies in transition: an essay on continuity and discontinuity in value change' *in Population of Central and Eastern Europe: challenges and opportunities*, European population conference 2003, Warsaw, 26-30 August, pp. 641-663

Vaupel, J.W. (1997), 'Trajectories of mortality at advanced ages' in: Wachter, K.W.; Finch, C. E. (Eds.) Between Zeus and the Salmon: The biodemography of longevity, National Academy Press, Washington D.C. pp.17-37

Vaupel, J. W. and Canudas Romo, Vl. (2000), 'How Mortality Improvement Increases Population Growth, in Optimization, Dynamics and Economic Analysis: Essays in Honor of Gustav Feichtinger, Chapter Population Dynamics', Physica, Springer, pp. 350-357, available

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

at: http://www.demogr.mpg.de/Papers/Working/wp-1999-015.pdf (Downloaded at 20/7/2004)

_____ (2002a), 'Decomposing Demographic Change into Direct vs Compositional Components', *Demographic Research*, Vol. 7, pp.1-14, available at: http://www.demographic-research.org/ (Downloaded at 20/7/2004)

_____ (2002b), 'Life Expectancy at Current Rates vs. Current Conditions: A Reflexion Stimulated by Bongaarts and Feeneys's "How Long do we live"', in *Demographic Research*, Vol. 8, pp.365-376, available at: http://www.demographic-research.org/ (Downloaded at 20/7/2004)

Ward, J.H. (1963) 'Hierarchical Grouping to Optimize an Objective Function',*in Journal of the American Statistical Association*, 58, pp. 236 -244.

Weber, M. (1920-21), *Die Wirtschaftsethik der Weltreligionen: Gesammelete Aufsätze zur Religonssoziologie*, 3 vols, Siebeck, Tubingen

_____ (1904-1905/1958), *The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism*, Scribner's, New York

Wolf, J. (1912), *Der Geburtenrückgang: Die Rationalisierung des Sexuallebens in unserer Zeit*, Jena: Fisher

Woods R.I., Woodward, J.H. (1984), *Urban Disease and Mortality in Nineteenth-Century in England*, London

Woods, R.I., Watterson, P.A., Woodward, J.H (1988), 'The Causes of Rapid Infant Mortality Decline in England and Wales', Part 1, in *Population Studies*, Vol. 42, no3, pp. 343-366

_____ (1989), 'The Causes of Rapid Infant Mortality Decline in England and Wales', Part 2, in *Population Studies*, Vol. 43, No1, pp. 111-132

World Health Organization (WHO) (2002), *The European Health Report*, WHO Regional Publications, European Series No. 19, p. 165, available at: http://www.euro.who.int/europeanhealthreport

Wrigley, E.A. και Schofield, R.S. (2nd ed., 1989), *The Population History of England*, 1541-1871, Cambridge, available at www.prb.org

Wunsch, G., M. Mouchart & J. Duchêne (eds.) (2002), 'The life table; modelling survival and death', *European Studies of Population* Vol. 11, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht

Zadrozny, J.T. (1959), Dictionary of Social Science, Public Affairs Press, Washingron, D.C.

Software

CL&F Demotools, *A software system for demographic research and education*, (2000). ΕΔΚΑ, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

ESRI, ArcView, V.8, ΕΔΚΑ, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Microsoft Office 2003, ΕΔΚΑ, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Statistical Packet for Social Sciences (SPSS), V.11, ΕΔΚΑ, Help, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης

Statistical Packet for Social Sciences (SPSS), V.11, ΕΔΚΑ, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ
ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ:
ΒΥΡΩΝ ΚΟΤΖΑΜΑΝΗΣ, ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΘΩΜΑΣ ΜΑΛΟΥΤΑΣ, ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΟΥΣΙΟΣ, ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ

παραρτήματα

ΤΙΤΛΟΣ:

ΟΙ ΧΩΡΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΕΞΕΛΙΞΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΒΟΛΟΣ

ΜΑΙΟΣ 2006

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Παράρτημα Α

Κεφαλαίου Ι: Πηγές και Δεδομένα

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Περιεχόμενα Παραρτήματος Α
Κεφαλαίου Ι: Πηγές και Δεδομένα

Πίνακας Α: Οι υπολογισμοί-βάσεις των χαρτών του Κεφαλαίου Ι: Πηγές και Δεδομένα

Κατάλογος Χαρτών Παραρτήματος Α

Χάρτης 1: Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής του πραγματικού πληθυσμού των ΟΤΑ της Ελλάδας 1991-2001 (με βάση τη διοικητική διαίρεση του 1991)

Χάρτης 2: Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής του πραγματικού πληθυσμού των ΟΤΑ της Ελλάδας, r‰, 1991-2001 (με βάση τη διοικητική διαίρεση του 2001)

Χάρτης 3: Λόγος Πραγματικού πληθυσμού προς μόνιμο πληθυσμό ΟΤΑ το έτος 1991 (με βάση τη διοικητική διαίρεση του 2001)

Χάρτης 4: Λόγος Πραγματικού πληθυσμού προς μόνιμο πληθυσμό ΟΤΑ το έτος 2001 (με βάση τη διοικητική διαίρεση του 2001)

Χάρτης 5α: Λόγος Πραγματικού πληθυσμού προς μόνιμο πληθυσμό κατά Νομό, Απογραφή 1991

Χάρτης 5β: Λόγος Πραγματικού πληθυσμού προς μόνιμο πληθυσμό κατά Νομό, Απογραφή 2001

Χάρτης 6: Ποσοστιαία μεταβολή του μόνιμου πληθυσμοί των ΟΤΑ της Ελλάδας 1991-01, (με βάση τη διοικητική διαίρεση του 2001)

Κατάλογος Πινάκων Παραρτήματος Α

Πίνακας 1: Διαθέσιμα απογραφές 1940-2001

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας Α: Οι υπολογισμοί-βάσεις των χαρτών

Κωδικοί νομών	**Νομοί**	**Αναλογία Πραγματικού/ Μόνιμου Πληθυσμού, 1991**	**Αναλογία Πραγματικού/ Μόνιμου Πληθυσμού, 2001**
		Χάρτης 5α	**Χάρτης 5β**
01	Αιτωλοακαρνανίας	1,02	1,02
03	Βοιωτίας	1,07	1,06
04	Ευβοίας	1,03	1,04
05	Ευρυτανίας	1,19	1,64
06	Φθιώτιδος	1,10	1,05
07	Φωκίδος	1,20	1,28
11	Αργολίδος	1,03	1,03
12	Αρκαδίας	1,10	1,12
13	Αχαΐας	1,01	1,01
14	Ηλείας	1,03	1,05
15	Κορινθίας	1,07	1,07
16	Λακωνίας	1,06	1,07
17	Μεσσηνίας	1,04	1,06
21	Ζακύνθου	1,00	1,00
22	Κερκύρας	1,04	1,01
23	Κεφαλληνίας	1,00	1,05
24	Λευκάδος	1,01	1,03
31	Άρτης	1,04	1,06
32	Θεσπρωτίας	1,06	1,06
33	Ιωαννίνων	1,04	1,06
34	Πρεβέζης	1,03	1,02
41	Καρδίτσης	1,03	1,08
42	Λαρίσης	1,00	0,99
43	Μαγνησίας	1,01	1,01
44	Τρικάλων	1,01	1,04
51	Γρεβενών	1,12	1,17
52	Δράμας	1,01	1,02
53	Ημαθίας	1,01	1,01
54	Θεσσαλονίκης	0,97	0,98
55	Καβάλας	1,01	1,03
56	Καστοριάς	0,99	1,00
57	Κιλκίς	1,06	1,03
58	Κοζάνης	1,00	1,01
59	Πέλλης	1,01	1,01
61	Πιερίας	1,03	1,03
62	Σερρών	1,03	1,03
63	Φλωρίνης	1,01	1,01
64	Χαλκιδικής	1,08	1,08
71	Έβρου	1,00	1,00
72	Ξάνθης	0,99	0,99
73	Ροδόπης	0,99	1,00
81	Δωδεκανήσου	1,01	1,01
82	Κυκλάδων	1,01	1,02
83	Λέσβου	0,99	1,01
84	Σάμου	0,99	0,99
85	Χίου	0,99	1,01
91	Ηρακλείου	1,00	1,00
92	Λασιθίου	1,01	1,01
93	Ρεθύμνης	1,02	1,04
94	Χανίων	1,01	1,01
A	ΑΤΤΙΚΗ	0,98	0,97
p1	ΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	1,00	1,01
p10	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	1,06	1,07
p11	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	0,99	1,00
p12	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	1,01	1,01
p13	ΚΡΗΤΗ	1,01	1,01
p2	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1,00	1,00
p3	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1,02	1,02
p4	ΗΠΕΙΡΟΣ	1,04	1,05
p5	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	1,01	1,02
p6	ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	1,02	1,02
p7	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	1,02	1,03
p8	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	1,08	1,08
T	Ελλάδα	1,00	1,00

Πηγές: ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα απογραφών πληθυσμού, Στατιστικές της Φυσικής Κίνησης, ίδιοι υπολογισμοί

Σημείωση: Οι υπόλοιποι χάρτες του Παραρτήματος ως πηγή έχουν τη μεταπτυχιακή εργασία του Κου Αβραάμ Πειλήδη (2005)

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Χάρτης 1

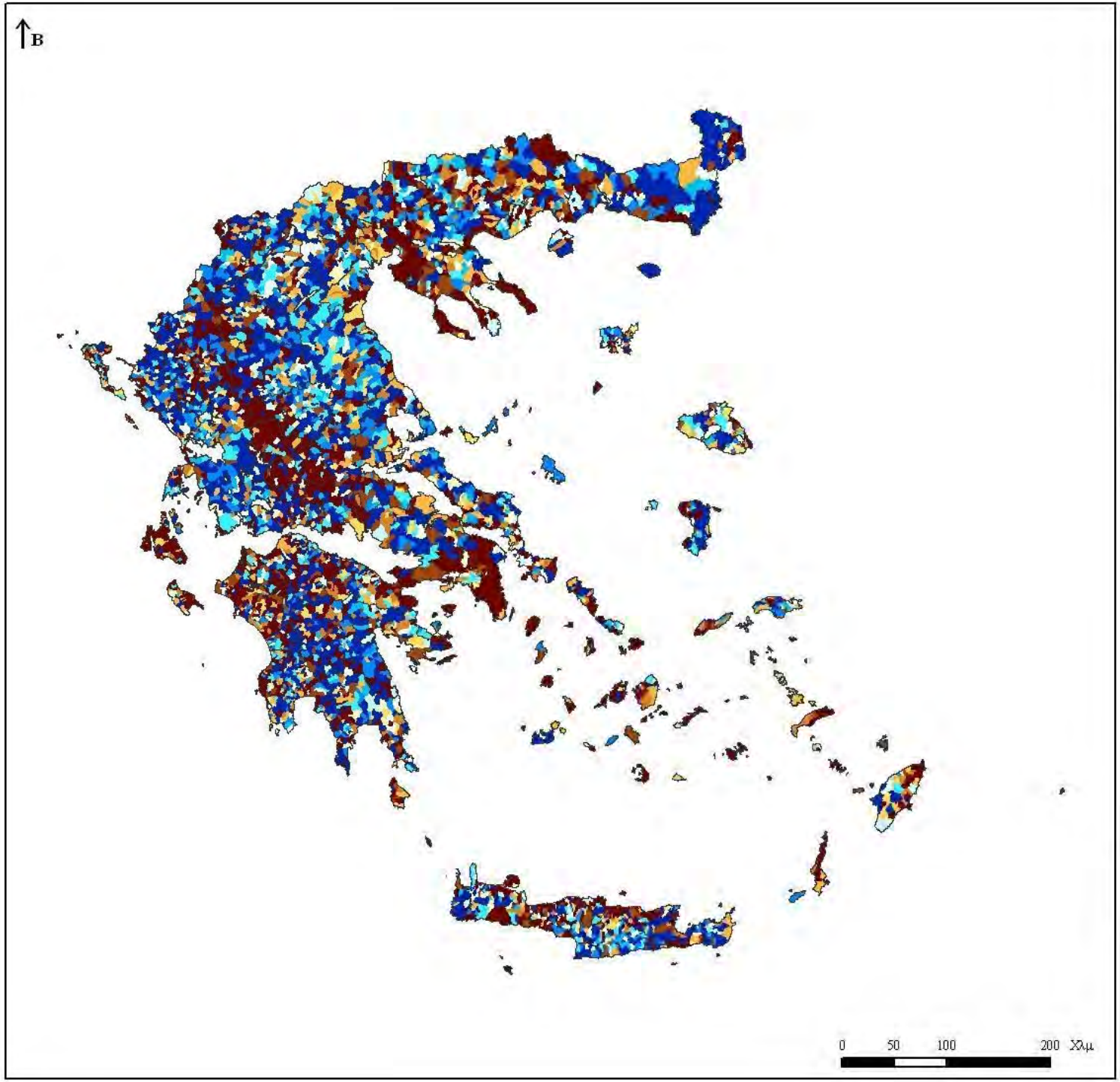

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΜΕΣΟΣ ΕΤΗΣΙΟΣ ΡΥΘΜΟΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΤΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΩΝ ΟΤΑ* ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 1991 -2001

*ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΤΟΥ 1991

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

<= -12,00‰	0,01 - 1,50‰
-11,99 - -8,00	1,51 - 3,00
-7,99 - -6,00	3,01 - 6,00
-5,99 - -3,00	6,01 - 8,00
-2,99 - -1,50	8,01 - 12,00
-1,49 - 0,00	> 12,00

ΟΡΙΑ ΝΟΜΩΝ

ΒΟΛΟΣ, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2004

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ: *ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΠΟΓΡΑΦΕΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ 1991 - 2001*

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΑΒΡΑΑΜ Δ. ΠΗΛΕΙΔΗΣ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Χάρτης 2

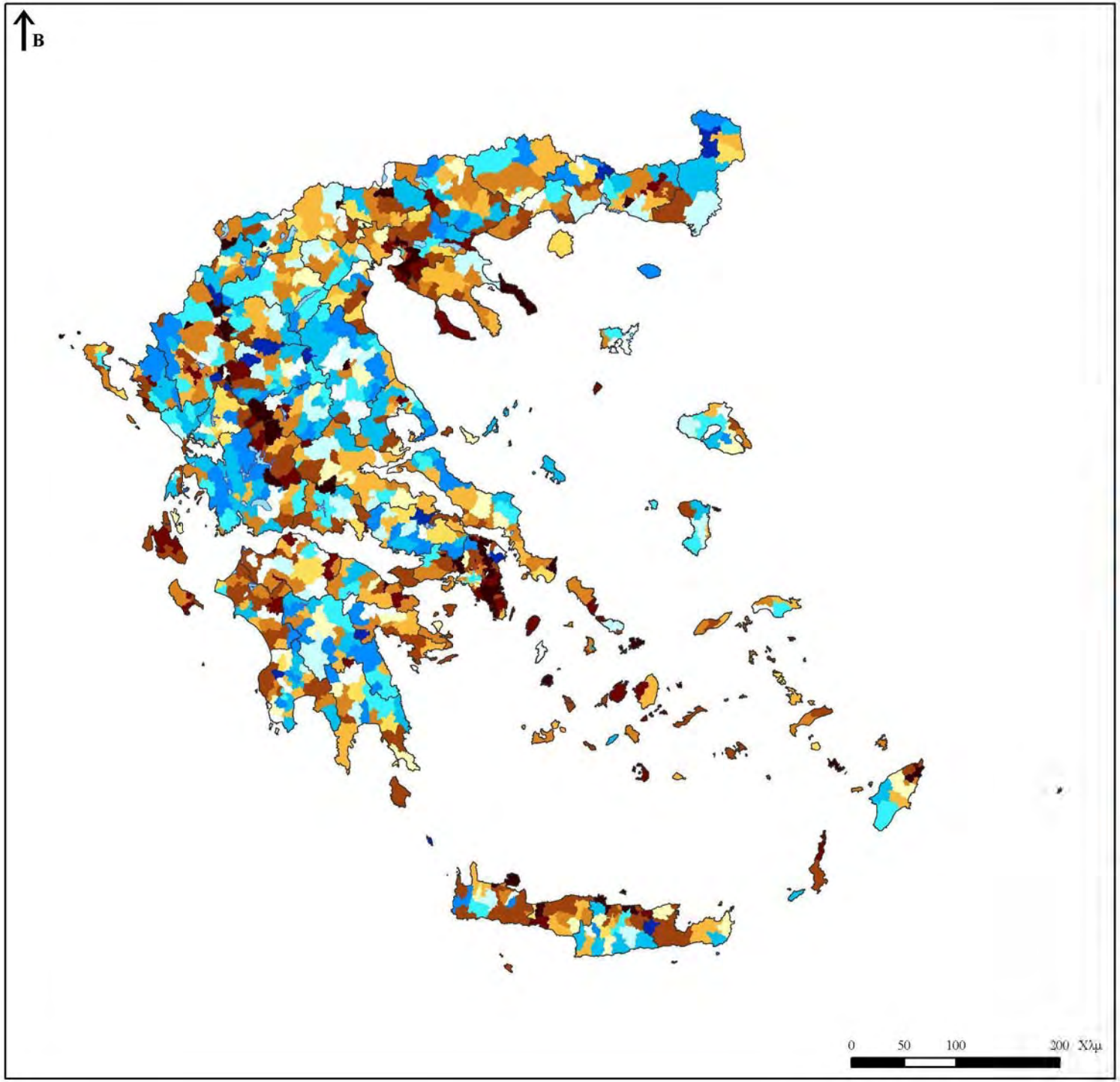

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΜΕΣΟΣ ΕΤΗΣΙΟΣ ΡΥΘΜΟΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΤΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΩΝ ΟΤΑ* ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ r ‰ 1991 - 2001

*ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΤΟΥ 2001

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= -24,00‰
- -23,99 - -12,00
- -11,99 - -6,00
- -5,99 - -3,00
- -2,99 - -1,500
- -1,499 - 0,00
- 0,01 - 1,50‰
- 1,51 - 3,00
- 3,01 - 6,00
- 6,01 - 12,00
- 12,01 - 24,00
- 24,01 - 36,00
- > 36,00
- ΟΡΙΑ ΝΟΜΩΝ
- ΛΙΜΝΕΣ

ΒΟΛΟΣ, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2004

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ: *ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΠΟΓΡΑΦΕΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ 1991 - 2001*

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΑΒΡΑΑΜ Α. ΠΗΛΕΙΛΗΣ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

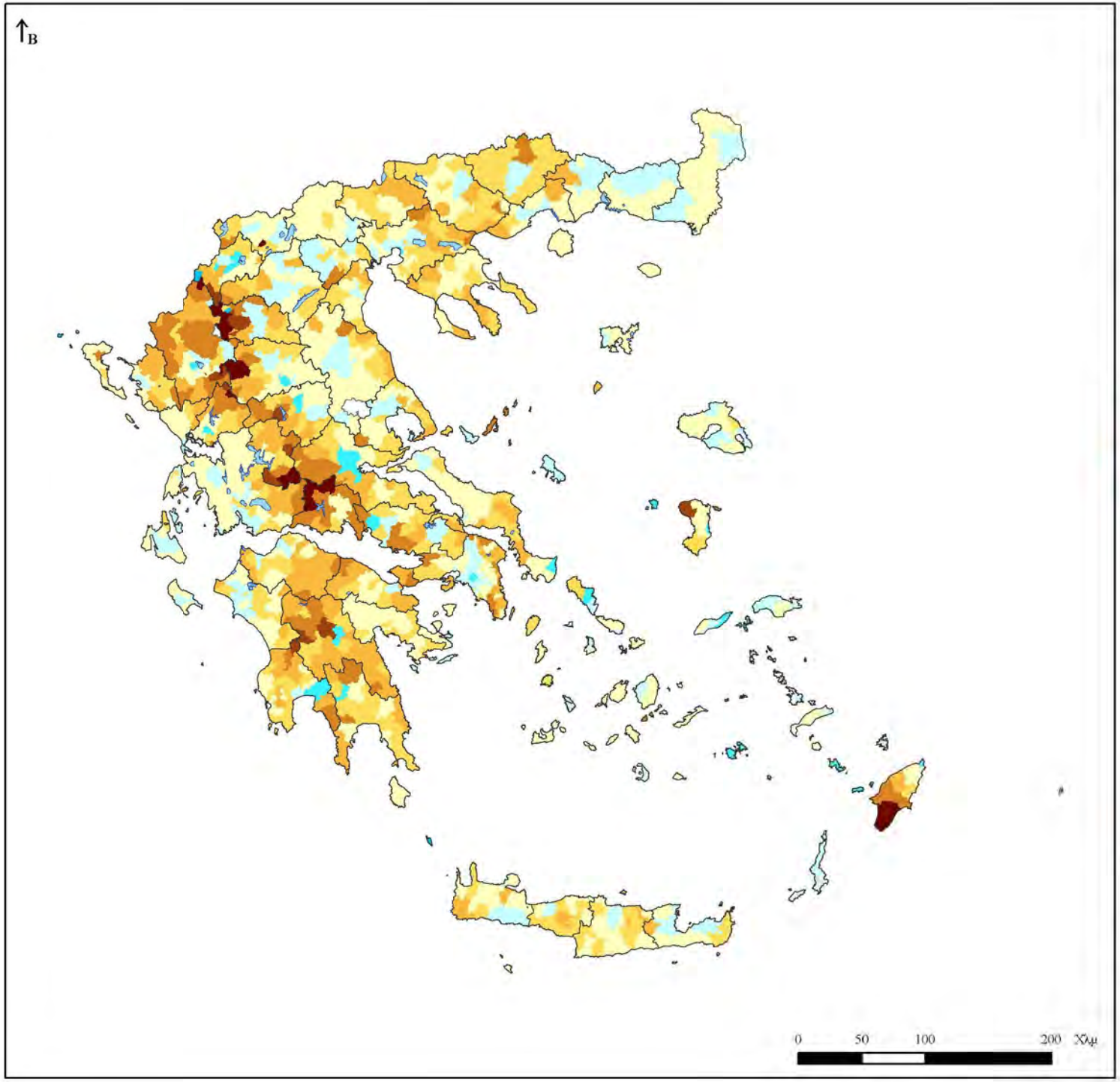

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΛΟΓΟΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΠΡΟΣ ΜΟΝΙΜΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟ ΟΤΑ* ΤΟ ΕΤΟΣ 1991

*ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΤΟΥ 2001

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 0,90
- 0,91 - 0,95
- 0,96 - 0,99
- =1
- 1,01 - 1,05
- 1,06 - 1,10
- 1,11 - 1,20
- 1,21 - 1,50
- 1,51 - 2,00
- > 2,00
- ΟΡΙΑ ΝΟΜΩΝ
- ΛΙΜΝΕΣ

ΒΟΛΟΣ, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2004

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ: *ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΠΟΓΡΑΦΕΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ 1991 - 2001*

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΑΒΡΑΑΜ Δ. ΠΗΛΕΙΔΗΣ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

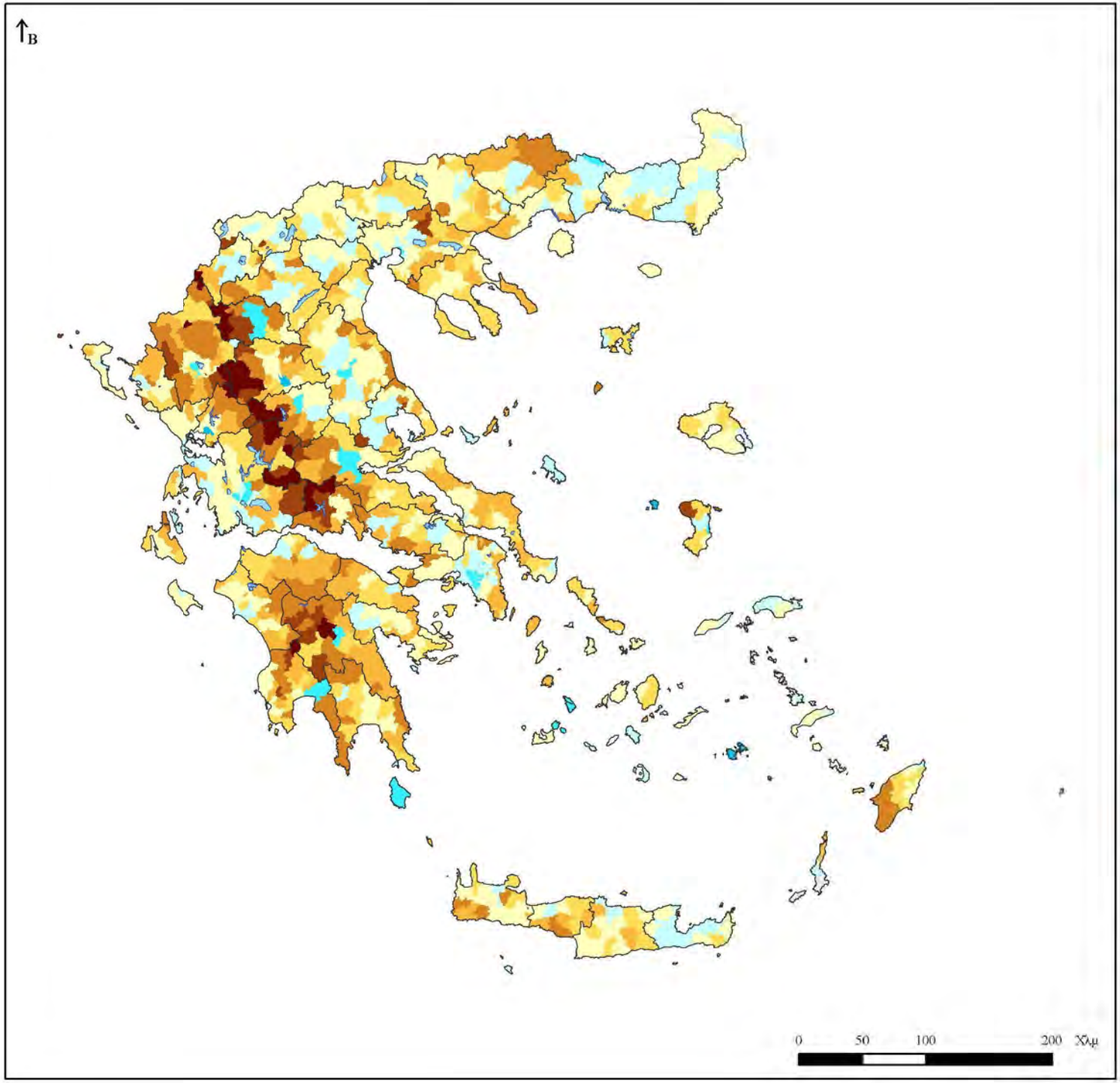

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΛΟΓΟΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΠΡΟΣ ΜΟΝΙΜΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟ ΟΤΑ* ΤΟ ΕΤΟΣ 2001

*ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΤΟΥ 2001

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 0,90
- 0,91 - 0,95
- 0,96 - 0,99
- =1
- 1,01 - 1,05
- 1,06 - 1,10
- 1,11 - 1,20
- 1,21 - 1,50
- 1,51 - 2,00
- > 2,00
- ΟΡΙΑ ΝΟΜΩΝ
- ΛΙΜΝΕΣ

ΒΟΛΟΣ, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2004

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ: *ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΠΟΓΡΑΦΕΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ 1991 - 2001*

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΑΒΡΑΑΜ Σ. ΠΗΛΕΙΔΗΣ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Χάρτης 5α

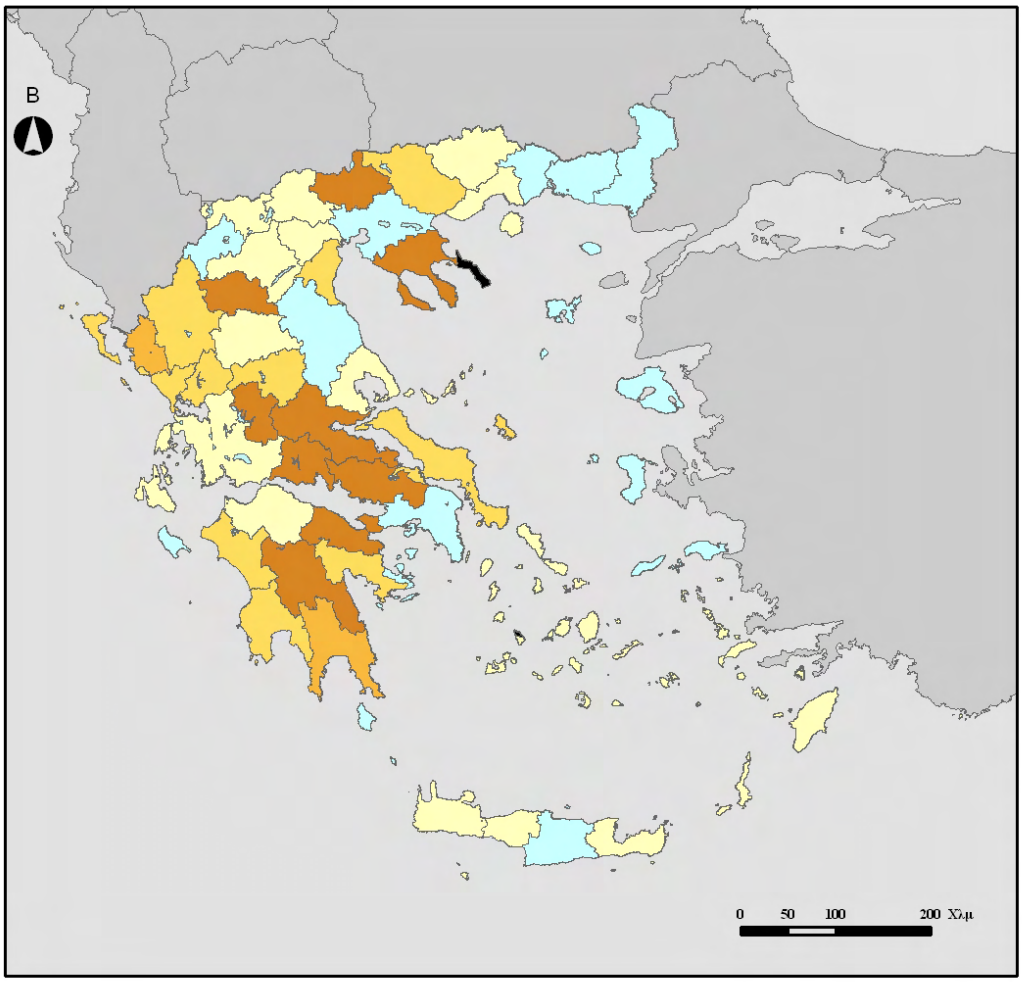

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΛΟΓΟΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΠΡΟΣ ΜΟΝΙΜΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟ ΚΑΤΑ ΝΟΜΟ ΑΠΟΓΡΑΦΗ 1991

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 1,00
- 1,01 - 1,02
- 1,03 - 1,04
- 1,05 - 1,06
- >=1,07
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

ΒΟΛΟΣ, 2004

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ, ΑΠΟΓΡΑΦΗ 17/3/1991

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Χάρτης 5β

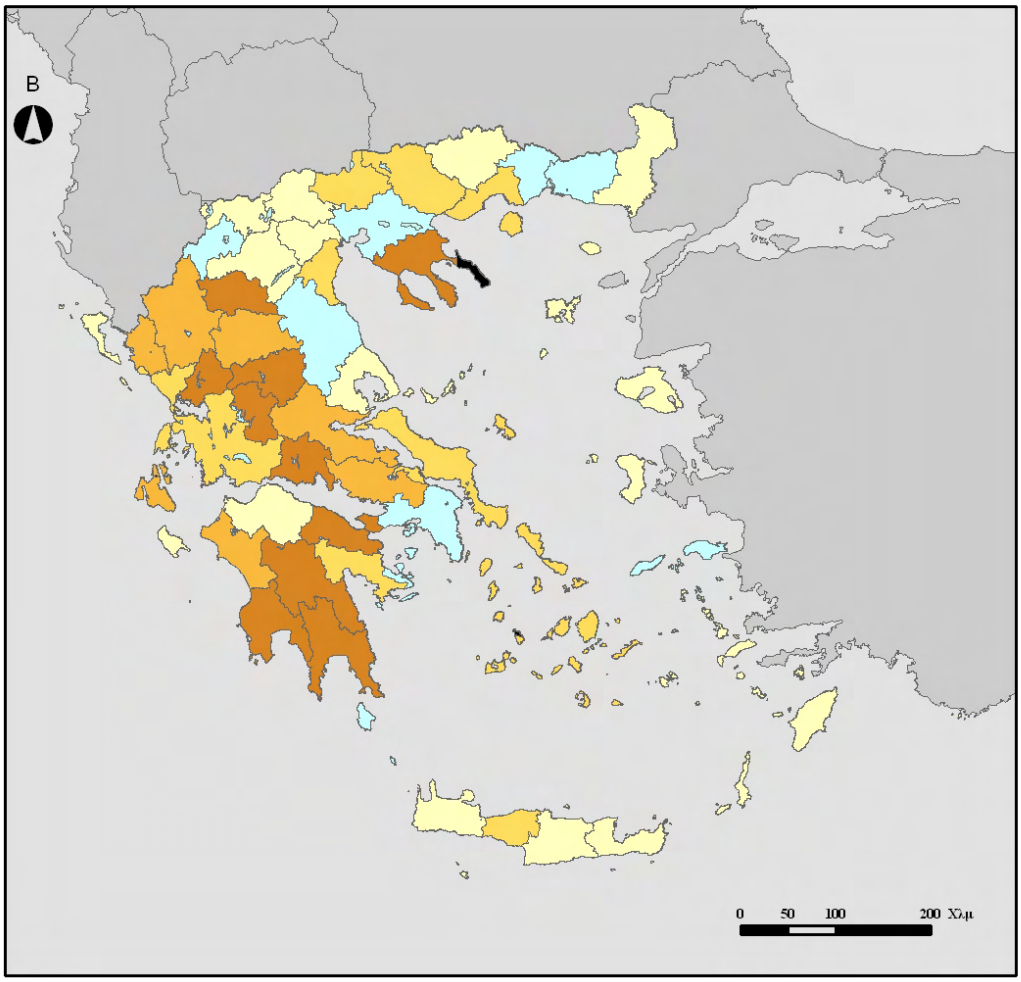

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΛΟΓΟΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΠΡΟΣ ΜΟΝΙΜΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟ ΚΑΤΑ ΝΟΜΟ ΑΠΟΓΡΑΦΗ 2001

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 1,00
- 1,01 - 1,02
- 1,03 - 1,04
- 1,05 - 1,06
- >=1,07
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

ΒΟΛΟΣ, 2004

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ, ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18/3/2001

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

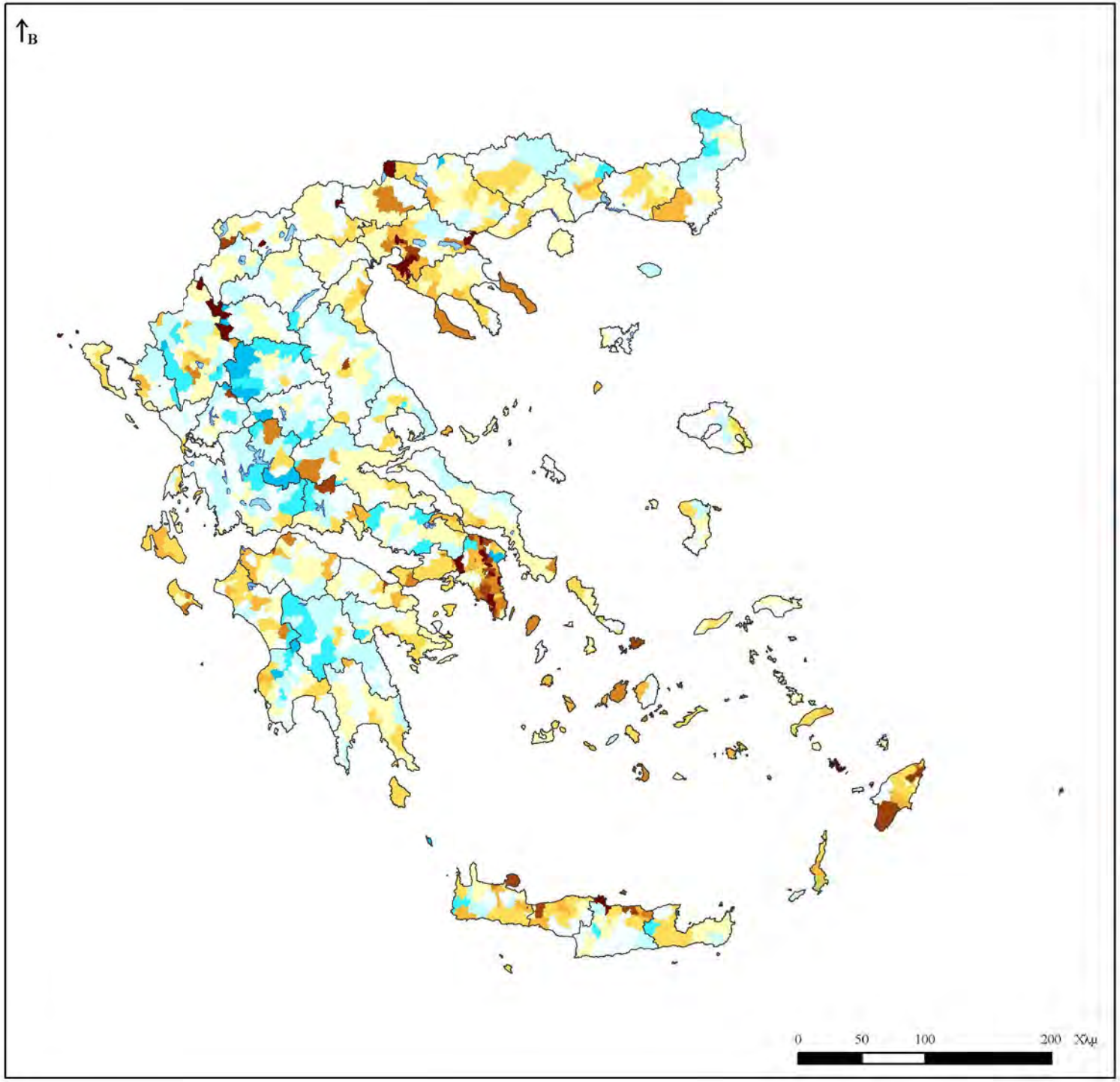

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΔΚΑ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΟΥ ΜΟΝΙΜΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΩΝ ΟΤΑ* ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 1991 - 2001

*ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΤΟΥ 2001

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <=-30,00%
- -29,99 - -20,00
- -19,99 - -10,00
- -9,99 - 0,00
- 0,01 - 10,00%
- 10,01 - 20,00
- 20,01 - 30,00
- 30,01 - 50,00
- 50,01 - 70,00
- > 70,00
- ΟΡΙΑ ΝΟΜΩΝ
- ΛΙΜΝΕΣ

ΒΟΛΟΣ, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2004

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ: *ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΠΟΓΡΑΦΕΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ 1991 - 2001*

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΑΒΡΑΑΜ Δ. ΠΗΛΕΙΔΗΣ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 1: Δεδομένα που περιλαμβάνονται στα Αποτελέσματα των Απογραφών πληθυσμού και είναι διαθέσιμα σε ψηφιακή μορφή (ΠΗΓΗ: ΕΔΚΑ, 2003).

ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ (Συνολικός Αριθμός)	**ΕΤΗ**						
	1940	**1951**	**1961**	**1971**	**1981**	**1991**	**2001**
Περιφέρεια (13)	☑	☑	☑	☑	☑	☑	☑
Νομός (51)	☑	☑	☑	☑	☑	☑	☑
Επαρχία (147)	☑	☑	☑	☑	☑	☑	☑
Καποδιστριακοί ΟΤΑ (1033)	☑	☑	☑	☑	☑	☑	☑
Δημοτικά Διαμερίσματα (6.131)	☑	☑	☑	☑	☑	☑	☑

ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ (Συνολικός Αριθμός)	**ΕΤΗ**						
	1940	**1951**	**1961**	**1971**	**1981**	**1991**	**2001**
Περιφέρεια (13)	☑	☐	☐	☐	☐	☑	☑
Νομός (51)	☑	☐	☐	☐	☐	☑	☑
Επαρχία (147)	☑	☐	☐	☐	☐	☑	☑
Καποδιστριακοί ΟΤΑ (1033)	☑	☐	☐	☐	☐	☑	☑
Δημοτικά Διαμερίσματα (6.131)	☑	☐	☐	☐	☐	☑	☑

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΝΟΜΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ (Συνολικός Αριθμός)	**ΕΤΗ**						
	1940	**1951**	**1961**	**1971**	**1981**	**1991**	**2001**
Περιφέρεια (13)	☑	☑	☑	☑	☑	☑	☑
Νομός (51)	☑	☑	☑	☑	☑	☑	☑
Επαρχία (147)	☑	☑	☑	☑	☑	☑	☑
Καποδιστριακοί ΟΤΑ (1033)	☑	☑	☑	☑	☑	☑	☑
Δημοτικά Διαμερίσματα (6.131)	☑	☑	☑	☑	☑	☑	☐

ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ ΣΕ ΚΜ^2

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ (Συνολικός Αριθμός)	**ΕΤΗ**						
	1940	**1951**	**1961**	**1971**	**1981**	**1991**	**2001**
Περιφέρεια (13)	☐	☐	☐	☐	☑	☑	☑
Νομός (51)	☐	☐	☐	☐	☑	☑	☑
Επαρχία (147)	☐	☐	☐	☐	☑	☑	☐
Καποδιστριακοί ΟΤΑ (1033)	☐	☐	☐	☐	☐	☑	☐
Δημοτικά Διαμερίσματα (6.131)	☐	☐	☐	☐	☐	☑	☐

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΑΝΑ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ (Συνολικός Αριθμός)	**ΕΤΗ**						
	1940	**1951**	**1961**	**1971**	**1981**	**1991**	**2001**
Περιφέρεια (13)	☐	☐	☐	☐	☑	☑	☑
Νομός (51)	☐	☐	☐	☐	☑	☑	☑
Επαρχία (147)	☐	☐	☐	☐	☑	☑	☑
Καποδιστριακοί ΟΤΑ (1033)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☑
Δημοτικά Διαμερίσματα (6.131)	☐	☐	☐	☐	☐	☑	☐

ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΑΝΑ ΦΥΛΟ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΗΛΙΚΙΩΝ

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ (Συνολικός Αριθμός)	**ΕΤΗ**						
	1940	**1951**	**1961**	**1971**	**1981**	**1991**	**2001**
Περιφέρεια (13)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☑
Νομός (51)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☑
Επαρχία (147)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☑
Καποδιστριακοί ΟΤΑ (1033)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Δημοτικά Διαμερίσματα (6.131)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☑

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΑΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ (Συνολικός Αριθμός)	**ΕΤΗ**						
	1940	**1951**	**1961**	**1971**	**1981**	**1991**	**2001**
Περιφέρεια (13)	☐	☐	☐	☐	☐	☑	☑
Νομός (51)	☐	☐	☐	☐	☐	☑	☑
Επαρχία (147)	☐	☐	☐	☐	☐	☑	☑
Καποδιστριακοί ΟΤΑ (1033)	☐	☐	☐	☐	☐	☑	☑
Δημοτικά Διαμερίσματα (6.131)	☐	☐	☐	☐	☐	☑	☑

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΓ ΕΣΥΕ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΕ ΨΗΦΙΑΚΗ ΜΟΡΦΗ:

www.statistics.gr

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Παράρτημα Β

Κεφαλαίου ΙΙΙ:
Πληθυσμιακές μεταβολές στη μεταπολεμική Ελλάδα

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Περιεχόμενα Παραρτήματος Β
Κεφαλαίου ΙΙΙ: Πληθυσμιακές μεταβολές στη μεταπολεμική Ελλάδα

Κατάλογος Πινάκων Παραρτήματος Β

Πίνακας Α: *Οι υπολογισμοί, βάσεις των Χαρτών του Κεφαλαίου ΙΙΙ: Πληθυσμιακές μεταβολές στη μεταπολεμική Ελλάδα*

Κατάλογος Χαρτών Παραρτήματος Β

Κατάλογος Διαγραμμάτων Παραρτήματος Β
Διαγράμματα Α: Πυραμίδες ηλικιών (%), Ελλάδα, 1900-2001, στα απογραφικά έτη
Διαγράμματα Β: Πυραμίδες ηλικιών (%), Ελλάδα, 1951 - 2001, στα απογραφικά έτη, χωρικό επίπεδο νομού

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας Α: Οι υπολογισμοί βάσεις των Χαρτών του Κεφαλαίου ΙΙΙ: Πληθυσμιακές μεταβολές στη μεταπολεμική Ελλάδα

Κωδικός Νομού	Νομός	Πυκνότητα πληθυσμού κάτοικοι ανά τ.χλμ, κατά νομό, 1951	Πυκνότητα πληθυσμού κάτοικοι ανά τ.χλμ, κατά νομό, 2001	Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής πληθυσμού (r ‰), κατά νομό, 1951-81	Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής πληθυσμού (r ‰), κατά νομό, 1981-01	Φυσικό ισοζύγιο (‰) 1951-80 Ταξινόμησή τους σύμφωνα με το μέσο όρο της χώρας	Φαινόμενη μετανάστευση (‰) 1951-80 Ταξινόμησή τους σύμφωνα με το μέσο όρο της χώρας	Φυσικό ισοζύγιο (‰) 1981-00 Ταξινόμησή τους σύμφωνα με το μέσο όρο της χώρας	Φαινόμενη μετανάστευση (‰) 1981-00 Ταξινόμησή τους σύμφωνα με το μέσο όρο της χώρας	Ταξινόμηση πληθυσμιακών πυραμίδων (%), κατά νομό, 1951	Ταξινόμηση πληθυσμιακών πυραμίδων (%), κατά νομό, 1971	Ταξινόμηση πληθυσμιακών πυραμίδων (%), κατά νομό, 1981	Ταξινόμηση πληθυσμιακών πυραμίδων (%), κατά νομό, 1991	Ταξινόμηση πληθυσμιακών πυραμίδων (%), κατά νομό, 2001
		Χάρτης 1α	Χάρτης 1β	Χάρτης 2α	Χάρτης 2β	Χάρτης 3α		Χάρτης 3β		Χάρτης 4α	Χάρτης 4β	Χάρτης 4γ	Χάρτης 4δ	Χάρτης 4ε
01	Αιτωλοακαρνανίας	40,3	41,1	0,0	1,0	14,4	-14,0	1,2	-0,2	1	1	2	1	2
03	Βοιωτίας	36,2	44,4	3,1	5,6	9,5	-5,2	0,2	5,3	3	4	1	3	2
04	Ευβοίας	39,5	51,6	4,5	6,7	9,3	-3,5	0,6	6,0	3	4	2	3	2
05	Ευρυτανίας	21,2	17,1	-13,6	10,0	15,0	-19,6	-3,1	13,0	1	3	7	4	3
06	Φθιώτιδος	33,4	40,3	2,9	5,0	8,9	-5,0	-1,4	6,4	3	4	2	2	3
07	Φωκίδος	24,3	22,8	-5,0	4,3	3,9	-5,2	-5,1	9,4	5	5	8	5	3
11	Αργολίδος	39,6	49,1	2,8	6,6	9,7	-5,1	0,4	6,2	3	4	2	3	2
12	Αρκαδίας	34,9	23,1	-11,8	-2,9	7,0	-14,9	-4,1	1,2	3	5	8	5	3
13	Αχαΐας	70,0	98,7	6,1	8,0	9,9	-2,5	3,5	4,4	3	4	1	3	1
14	Ηλείας	71,9	73,8	-5,4	9,4	10,2	-9,6	-2,1	11,4	1	2	7	2	2
15	Κορινθίας	49,5	67,5	2,7	11,5	7,2	-0,2	-0,5	11,8	3	4	2	2	2
16	Λακωνίας	36,0	27,4	-11,3	3,4	4,9	-10,5	-3,7	7,1	3	5	8	5	3
17	Μεσσηνίας	76,2	59,1	-11,7	5,0	7,1	-12,3	-3,3	8,3	3	5	8	5	3
21	Ζακύνθου	93,7	96,1	-8,1	13,5	8,5	-7,9	-0,3	13,6	5	5	7	2	2
22	Κερκύρας	164,5	174,7	-1,9	5,9	5,1	-3,9	-1,3	7,2	5	5	6	2	2
23	Κεφαλληνίας	51,4	43,7	-13,2	11,9	5,9	-9,5	-4,7	16,6	5	5	8	4	3
24	Λευκάδος	106,0	63,2	-18,3	1,8	4,5	-14,8	-5,2	7,0	5	5	8	4	3
31	Άρτης	43,8	47,0	3,2	-1,3	14,2	-12,8	-0,9	-0,4	1	3	4	2	3
32	Θεσπρωτίας	31,2	30,4	-4,5	5,4	14,9	-15,5	-0,1	5,5	1	2	4	2	3
33	Ιωαννίνων	30,8	34,1	-1,5	7,3	10,3	-8,1	0,0	7,2	1	4	5	2	2
34	Πρεβέζης	54,8	57,3	-0,4	2,9	14,3	-13,4	1,0	1,9	1	2	2	2	3
41	Καρδίτσης	52,7	49,1	-3,5	1,9	13,3	-14,7	-1,1	2,9	1	2	2	2	3
42	Λαρίσης	38,7	51,9	6,7	4,8	12,3	-6,2	3,1	1,6	2	6	1	3	2
43	Μαγνησίας	58,3	78,5	5,6	6,4	6,8	-0,5	0,5	5,9	5	4	5	2	2
44	Τρικάλων	37,9	40,8	1,6	1,4	14,0	-12,5	0,2	1,1	1	2	2	2	3
51	Γρεβενών	40,5	16,6	1,0	1,7	11,4	-8,5	-2,5	4,2	2	3	4	4	3
52	Δράμας	34,7	30,0	-8,0	4,7	9,6	-12,7	-0,9	5,6	2	3	4	4	3
53	Ημαθίας	56,7	84,4	11,0	3,5	11,8	-3,6	2,8	0,7	2	1	1	2	3
54	Θεσσαλονίκης	124,9	287,2	21,5	9,8	9,1	8,8	3,9	5,8	4	6	3	3	1
55	Καβάλας	64,6	68,7	-0,3	3,6	7,9	-6,6	-0,6	4,2	2	3	4	4	3
56	Καστοριάς	27,0	31,1	4,7	0,1	10,4	-7,6	2,3	-2,2	2	4	4	2	2
57	Κιλκίς	35,5	35,4	-3,0	4,3	11,4	-11,5	-2,9	7,3	2	3	4	4	3
58	Κοζάνης	40,5	44,2	1,0	2,8	11,4	-8,5	3,4	-0,6	2	1	1	2	2
59	Πέλλης	46,7	58,2	4,1	4,9	12,9	-8,2	1,9	3,0	2	1	4	2	3
61	Πιερίας	56,8	85,7	7,3	9,7	13,6	-4,6	1,9	7,7	2	1	1	2	2
62	Σερρών	56,1	50,6	-4,2	1,2	12,5	-14,5	-2,1	3,3	2	3	4	4	3
63	Φλωρίνης	36,1	28,5	-9,4	2,3	10,9	-15,7	0,5	1,9	2	2	4	2	2
64	Χαλκιδικής	26,0	35,9	1,4	14,3	9,1	-1,6	0,3	13,8	2	4	2	2	2
71	Έβρου	33,3	35,2	1,6	0,3	11,1	-10,0	-0,6	0,9	2	3	4	4	3
72	Ξάνθης	50,1	56,8	-0,4	6,8	14,3	-11,6	5,7	1,1	2	1	1	1	1
73	Ροδόπης	41,6	43,6	0,7	1,3	11,5	-10,5	1,5	-0,2	2	1	2	2	2
81	Δωδεκανήσου	44,8	70,0	5,9	13,7	10,6	-0,3	5,1	8,5	1	4	1	1	1
82	Κυκλάδων	49,0	43,8	-11,7	12,1	6,1	-8,5	0,0	12,0	3	4	6	2	2
83	Λέσβου	71,9	50,7	-13,0	2,1	3,5	-10,6	-4,2	6,3	5	5	8	5	3
84	Σάμου	76,7	56,0	-12,9	3,8	1,1	-7,5	-4,8	8,6	5	5	8	5	3
85	Χίου	73,9	59,1	-9,6	3,3	4,9	-9,5	-2,5	5,8	5	5	8	5	3
91	Ηρακλείου	71,8	110,7	8,4	9,2	12,2	-2,7	4,6	4,5	1	4	1	1	1
92	Λασιθίου	40,5	41,9	-1,8	4,4	6,7	-6,0	-0,8	5,2	3	5	6	2	2
93	Ρεθύμνης	48,2	54,8	-4,8	13,6	9,2	-6,4	1,8	11,6	3	2	6	2	1
94	Χανίων	53,3	63,3	-0,2	8,9	8,3	-4,5	0,7	8,1	3	4	6	3	1
A	ΑΤΤΙΚΗ	408,6	987,9	26,1	5,5	9,1	8,8	2,3	3,2	4	6	3	3	1

Νομός	Αναλογία φύλων (%) άνδρες/γυναίκες κατά νομό, 1951	Αναλογία φύλων (%) άνδρες/γυναίκες κατά νομό, 2001	Δείκτης γήρανσης (>65 ετών%/0-14 ετών) 1951	Δείκτης γήρανσης (>65 ετών%/0-14 ετών) 2001	Δείκτης εξάρτησης (>65 ετών+0-14 ετών)%/(15-64 ετών) 1951	Δείκτης εξάρτησης (>65 ετών+0-14 ετών)%/(15-64 ετών) 2001	Δείκτης συμμετοχής της ηλικιακής ομάδας (0-14 ετών)%/(Σύνολο ηλικιών) 1951	Δείκτης συμμετοχής της ηλικιακής ομάδας (0-14 ετών)%/(Σύνολο ηλικιών) 2001	Δείκτης συμμετοχής της ηλικιακής ομάδας (15-44 ετών)%/(Σύνολο ηλικιών) 1951	Δείκτης συμμετοχής της ηλικιακής ομάδας (15-44 ετών)%/(Σύνολο ηλικιών) 2001
	Χάρτης 5α	Χάρτης 5β	Χάρτης 6α	Χάρτης 6β	Χάρτης 7α	Χάρτης 7β	Χάρτης 8α	Χάρτης 8β	Χάρτης 9α	Χάρτης 9β
Αιτωλοακαρνανίας	95,2	102,2	19,5	105,7	64,1	55,1	32,7	17,3	44,9	41,5
Βοιωτίας	97,7	108,9	27,5	114,3	57,4	46,2	28,6	14,7	45,4	45,0
Ευβοίας	93,5	102,5	28,6	116,1	61,5	50,5	29,6	15,5	43,7	42,4
Ευρυτανίας	86,1	107,0	24,1	136,2	74,2	54,1	34,3	14,9	41,2	40,7
Φθιώτιδος	93,7	103,2	26,2	134,7	59,0	50,7	29,4	14,3	45,6	42,1
Φωκίδος	83,7	103,4	44,3	173,2	63,3	57,0	26,9	13,3	41,3	38,5
Αργολίδος	98,6	104,3	27,2	116,6	59,8	49,2	29,4	15,2	45,5	43,5
Αρκαδίας	91,3	109,7	32,3	167,5	67,0	61,5	30,3	14,2	42,6	38,5
Αχαΐας	96,1	101,9	27,1	97,9	59,5	46,1	29,4	15,9	45,4	46,2
Ηλείας	95,8	105,7	21,6	116,3	64,1	52,2	32,1	15,9	43,9	42,7
Κορινθίας	103,5	101,5	32,2	116,8	54,9	49,1	26,8	15,2	47,1	42,4
Λακωνίας	87,4	105,4	32,3	162,1	65,9	58,8	30,0	14,1	42,9	40,0
Μεσσηνίας	92,5	102,7	27,1	146,7	62,6	56,5	30,3	14,6	43,7	40,6
Ζακύνθου	96,5	105,9	38,4	102,6	61,6	52,9	27,6	17,1	42,0	44,2
Κερκύρας	85,7	95,6	36,3	132,6	54,6	51,4	25,9	14,6	44,9	41,6
Κεφαλληνίας	90,4	102,2	44,1	149,5	61,3	59,9	26,4	15,0	41,9	39,7
Λευκάδος	84,8	102,7	41,8	173,2	63,1	63,2	27,3	14,2	41,0	37,2
Άρτης	93,8	100,7	17,0	154,0	69,2	55,7	34,9	14,1	44,8	37,9
Θεσπρωτίας	99,3	102,0	17,0	129,6	77,8	54,7	37,4	15,4	43,7	39,7
Ιωαννίνων	96,9	97,3	25,7	143,1	64,6	48,7	31,2	13,5	46,2	43,0
Πρεβέζης	98,4	100,1	15,8	123,2	75,1	52,7	37,1	15,5	43,5	39,4
Καρδίτσης	90,6	99,4	16,6	139,6	71,7	56,6	35,8	15,1	43,2	38,3
Λαρίσης	102,3	98,1	17,6	101,5	60,1	48,5	31,9	16,2	47,5	43,0
Μαγνησίας	90,5	98,4	31,8	110,0	53,4	48,0	26,4	15,4	46,2	43,1
Τρικάλων	94,6	99,4	18,3	131,0	73,4	54,8	35,8	15,3	43,5	38,1
Γρεβενών	99,4	101,5	21,2	170,6	63,0	58,1	31,9	13,6	46,8	37,8
Δράμας	97,4	96,7	22,1	127,2	56,3	56,7	29,5	15,9	47,8	40,4
Ημαθίας	99,1	98,0	17,9	100,0	68,2	48,8	34,4	16,4	45,3	41,5
Θεσσαλονίκης	97,1	93,9	27,2	91,0	47,7	42,2	25,4	15,5	50,2	47,0
Καβάλας	93,9	97,6	24,1	124,2	56,1	51,9	29,0	15,2	47,2	41,2
Καστοριάς	107,3	104,8	30,2	112,7	52,0	48,8	26,3	15,4	51,8	44,3
Κιλκίς	100,6	105,0	20,9	140,0	61,3	53,1	31,4	14,4	46,9	41,3
Κοζάνης	99,4	100,1	21,2	102,4	63,0	52,2	31,9	16,9	46,8	43,2
Πέλλης	94,6	100,7	19,5	106,3	67,2	52,0	33,6	16,6	45,2	41,5
Πιερίας	103,6	99,5	18,6	95,3	63,1	49,2	32,6	16,9	47,2	43,1
Σερρών	97,8	99,0	17,4	144,2	65,0	53,4	33,6	14,3	46,5	39,0
Φλωρίνης	92,3	104,3	26,9	111,7	66,5	53,5	31,5	16,5	46,3	43,3
Χαλκιδικής	97,5	103,5	24,4	103,1	66,8	46,6	32,2	15,7	43,9	42,5
Έβρου	94,0	110,0	24,2	139,1	67,9	49,6	32,6	13,9	45,3	43,0
Ξάνθης	99,0	99,3	16,5	65,7	65,7	47,5	34,0	19,4	45,5	45,5
Ροδόπης	98,6	95,7	20,0	103,4	68,8	45,1	34,0	15,3	44,7	43,7
Δωδεκανήσου	93,3	108,3	19,6	63,8	71,8	42,6	34,9	18,2	43,4	47,7
Κυκλάδων	118,1	107,1	31,6	108,0	58,4	50,6	28,0	16,2	45,8	43,5
Λέσβου	93,6	107,4	36,4	144,7	56,9	56,1	26,6	14,7	44,2	41,8
Σάμου	88,8	109,1	45,0	149,3	63,9	55,3	26,9	14,3	40,2	41,9
Χίου	82,5	102,6	43,7	130,8	61,5	54,8	26,5	15,3	42,7	42,0
Ηρακλείου	94,4	101,5	25,2	88,4	63,9	47,8	31,1	17,2	44,9	45,6
Λασιθίου	87,2	102,5	37,3	127,8	62,3	57,3	28,0	16,0	43,5	40,8
Ρεθύμνης	91,0	101,1	33,5	91,6	66,9	51,0	30,0	17,6	42,5	46,3
Χανίων	91,0	105,6	31,7	97,7	62,7	49,3	29,3	16,7	44,3	45,5
ΑΤΤΙΚΗ	94,5	92,9	30,0	105,9	38,5	41,7	21,4	14,3	53,9	46,5

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Νομός	Δείκτης συμμετοχής της ηλικιακής ομάδας (45-64 ετών)%/(Σύνολο ηλικιών) 1951	Δείκτης συμμετοχής της ηλικιακής ομάδας (45-64 ετών)%/(Σύνολο ηλικιών) 2001	Δείκτης συμμετοχής της ηλικιακής ομάδας (άνω των 65 ετών)%/(Σύνολο ηλικιών) 1951	Δείκτης συμμετοχής της ηλικιακής ομάδας (άνω των 65 ετών)%/(Σύνολο ηλικιών) 2001	Δείκτης Συγκέντρωσης Αλλοδαπών, 2001	Ποσοστό (%) συμμετοχής των Αλλοδαπών στον πληθυσμό κάθε νομού 2001	% Βαλκανίων μεταναστών επί συνόλου αλλοδαπών, κατά νομό, 2001	% Αλλοδαπών πρώην Ανατολικού μπλοκ, επί συνόλου αλλοδαπών, κατά νομό 2001	% Ασιατών μεταναστών επί συνόλου αλλοδαπών, κατά νομό, 2001	% Αλλοδαπών 'ανεπτυγμένου κόσμου', επί συνόλου αλλοδαπών, κατά νομό 2001
	Χάρτης 10α	Χάρτης 10β	Χάρτης 11α	Χάρτης 11β	Χάρτης 12	Χάρτης 13	Χάρτης 14	Χάρτης 15	Χάρτης 16	Χάρτης 17
Αιτωλοακαρνανίας	16,1	23,0	6,4	18,3	0,5	3,2	82,8	1,9	0,8	10,7
Βοιωτίας	18,1	23,4	7,9	16,9	1,4	10,0	72,2	2,1	20,5	2,4
Ευβοίας	18,2	24,1	8,5	18,0	0,8	5,3	71,4	3,2	14,3	6,4
Ευρυτανίας	16,2	24,2	8,3	20,2	0,4	2,5	74,0	3,7	0,4	19,6
Φθιώτιδος	17,3	24,3	7,7	19,3	1,1	7,6	91,3	2,5	2,0	2,1
Φωκίδος	20,0	25,1	11,9	23,0	1,0	6,8	81,3	4,8	2,1	6,4
Αργολίδος	17,1	23,6	8,0	17,8	1,3	8,9	64,1	11,1	5,6	10,2
Αρκαδίας	17,3	23,4	9,8	23,8	0,6	4,2	75,0	3,5	1,3	16,0
Αχαΐας	17,3	22,2	7,9	15,6	0,8	5,5	73,0	2,6	4,0	12,5
Ηλείας	17,1	23,0	6,9	18,4	0,8	5,8	85,6	2,5	1,3	6,3
Κορινθίας	17,5	24,7	8,6	17,7	1,3	9,4	84,2	4,1	1,6	5,8
Λακωνίας	17,4	23,0	9,7	22,9	1,3	8,7	74,9	7,0	1,8	10,7
Μεσσηνίας	17,7	23,3	8,2	21,5	1,1	8,0	78,6	4,4	1,5	10,2
Ζακύνθου	19,8	21,2	10,6	17,5	1,9	13,2	78,7	1,6	0,7	15,1
Κερκύρας	19,8	24,5	9,4	19,3	1,2	8,4	71,1	1,6	0,6	20,2
Κεφαλληνίας	20,1	22,8	11,6	22,4	1,3	9,4	63,2	3,6	0,8	25,8
Λευκάδος	20,3	24,0	11,4	24,6	1,0	6,7	74,7	2,9	0,3	15,1
Άρτης	14,3	26,4	5,9	21,7	0,4	2,7	92,2	0,9	0,2	4,0
Θεσπρωτίας	12,5	24,9	6,3	20,0	0,8	5,8	89,3	1,6	0,7	5,6
Ιωαννίνων	14,5	24,3	8,0	19,3	0,7	4,8	85,9	1,0	0,5	9,3
Πρεβέζης	13,6	26,1	5,8	19,0	0,9	6,0	87,4	1,3	1,4	5,9
Καρδίτσης	15,0	25,5	5,9	21,1	0,3	2,1	91,3	1,9	1,2	2,5
Λαρίσης	15,0	24,3	5,6	16,4	0,7	4,9	89,9	1,9	1,1	3,9
Μαγνησίας	19,0	24,5	8,4	17,0	0,9	6,0	82,2	3,6	0,8	8,1
Τρικάλων	14,2	26,5	6,6	20,1	0,4	2,4	83,7	3,1	1,9	6,4
Γρεβενών	14,5	25,5	6,8	23,2	0,4	2,8	90,0	2,9	0,1	3,9
Δράμας	16,2	23,4	6,5	20,3	0,4	2,6	57,2	27,5	2,6	6,8
Ημαθίας	14,1	25,7	6,2	16,4	0,5	3,3	75,9	12,6	0,5	6,0
Θεσσαλονίκης	17,5	23,3	6,9	14,1	0,9	6,2	52,7	23,8	5,8	9,9
Καβάλας	16,9	24,6	7,0	18,9	0,8	5,2	62,0	17,0	2,7	11,8
Καστοριάς	14,0	22,9	7,9	17,4	0,6	4,1	69,1	2,5	0,2	23,8
Κιλκίς	15,1	24,0	6,6	20,2	0,6	3,9	53,0	26,1	3,6	5,7
Κοζάνης	14,5	22,5	6,8	17,3	0,3	2,3	78,8	7,6	0,5	6,7
Πέλλης	14,6	24,3	6,6	17,6	0,6	4,4	75,1	15,7	1,3	3,8
Πιερίας	14,1	24,0	6,1	16,1	0,7	5,0	65,8	13,5	0,8	10,4
Σερρών	14,1	26,2	5,8	20,5	0,3	2,0	49,4	26,2	7,4	10,5
Φλωρίνης	13,7	21,8	8,5	18,4	0,6	4,0	78,3	5,9	1,3	10,9
Χαλκιδικής	16,0	25,7	7,9	16,1	1,2	8,6	67,6	21,6	1,1	5,2
Έβρου	14,3	23,8	7,9	19,3	0,2	1,1	24,6	25,7	27,1	10,7
Ξάνθης	14,9	22,3	5,6	12,8	0,2	1,7	24,6	34,7	19,1	11,2
Ροδόπης	14,5	25,2	6,8	15,8	0,2	1,4	23,3	30,3	14,2	19,4
Δωδεκανήσου	14,8	22,5	6,9	11,6	1,3	9,2	45,9	4,4	2,5	32,1
Κυκλάδων	17,3	22,9	8,9	17,4	1,4	9,9	74,5	6,4	2,0	9,1
Λέσβου	19,5	22,2	9,7	21,3	0,7	4,7	65,1	5,6	1,3	20,0
Σάμου	20,8	22,5	12,1	21,3	0,7	5,1	65,6	3,2	1,3	20,7
Χίου	19,2	22,6	11,6	20,1	0,6	4,5	45,3	4,1	1,5	43,6
Ηρακλείου	16,1	22,1	7,9	15,2	0,7	5,1	66,6	6,7	1,4	12,5
Λασιθίου	18,2	22,8	10,4	20,4	1,3	9,0	70,0	4,7	1,1	12,0
Ρεθύμνης	17,4	19,9	10,1	16,1	1,1	8,0	60,2	7,6	5,6	11,8
Χανίων	17,2	21,5	9,3	16,3	1,2	8,4	50,5	17,4	2,1	16,5
ΑΤΤΙΚΗ	18,3	24,1	6,4	15,1	1,4	9,5	61,2	7,7	10,9	8,9

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Νομός	Αναλογία φύλων Συνολικού πλ. (Α/Γ)	Αναλογία φύλων Αλλοδαπού πλ. (Α/Γ)	Επίδραση στην αναλογία των δύο φύλων από την παρουσία Αλλοδαπών, (Α/Γ) Συνόλου/(Α/Γ) Έλλήνων 2001	IRD15_64 Ελλήνων σε σχέση με το Συνολικό Πληθυσμό (Οι τιμές του οφείλονται στην παρουσία Αλλοδαπών), 2001	%15-64 ετών Συνολικού πληθ., 2001	%15-64 ετών Ελληνικού πληθ., 2001	Δ (%15-64 ετών συνολικού πληθ.)-(%15-64 ετών Ελληνικού πληθ.) Η διαφορά τους οφείλεται στην παρουσία Αλλοδαπών, 2001	(%65+/0-14) ετών Συνολικού πλ., 2001	(%65+/0-14) ετών Ελληνικού πλ., 2001	Δ [(%65+/0-14) ετών συνολικού πλ.]-(%65+/0-14) ετών Ελληνικού πλ.]- (Δείκτης γήρανσης) Η διαφορά τους οφείλεται στην παρουσία Αλλοδαπών, 2001
	Χάρτης 18			Χάρτης 19	Χάρτης 20			Χάρτης 21		
Αιτωλοακαρνανίας	101,6	100,0	1,015	1,0	64,0	63,6	0,8	109,7	113,0	-2,9
Βοιωτίας	109,1	100,9	1,081	3,7	67,6	65,7	2,9	117,4	128,9	-8,9
Ευβοίας	102,5	100,2	1,023	1,6	66,2	65,4	1,2	118,9	125,7	-5,3
Ευρυτανίας	101,6	100,2	1,015	0,7	58,9	58,3	1,0	181,9	184,7	-1,5
Φθιώτιδος	103,2	98,2	1,051	2,9	65,9	64,4	2,3	140,4	151,9	-7,6
Φωκίδος	101,7	99,4	1,024	2,2	61,1	60,0	1,8	185,9	206,3	-9,9
Αργολίδος	103,5	100,0	1,035	2,7	66,5	65,0	2,4	119,2	128,9	-7,5
Αρκαδίας	108,4	107,5	1,009	1,0	60,7	59,9	1,3	174,7	182,0	-4,0
Αχαϊας	101,6	99,7	1,019	1,2	68,5	67,8	1,0	98,7	103,4	-4,5
Ηλείας	105,2	103,0	1,021	1,8	65,2	64,1	1,7	122,1	128,6	-5,0
Κορινθίας	101,4	98,6	1,028	2,7	66,4	65,2	1,9	120,3	134,8	-10,8
Λακωνίας	104,8	101,8	1,030	2,9	62,2	60,2	3,4	174,8	188,4	-7,2
Μεσσηνίας	101,8	100,1	1,016	2,4	63,1	61,5	2,6	153,1	165,7	-7,6
Ζακύνθου	104,6	102,6	1,019	3,4	65,1	63,4	2,7	103,7	120,0	-13,6
Κερκύρας	95,4	95,1	1,004	1,7	66,0	65,0	1,5	134,5	148,1	-9,2
Κεφαλληνίας	101,8	101,1	1,007	2,2	61,9	60,5	2,3	151,9	168,3	-9,7
Λευκάδος	101,5	100,7	1,008	1,7	60,3	59,1	2,1	177,8	192,5	-7,6
Άρτης	99,4	98,0	1,014	0,9	63,6	63,1	0,8	164,2	169,6	-3,2
Θεσπρωτίας	101,3	100,3	1,011	1,2	63,7	63,0	1,2	135,2	143,7	-5,9
Ιωαννίνων	96,8	96,1	1,007	0,8	66,8	66,4	0,6	146,2	153,4	-4,7
Πρεβέζης	99,7	98,4	1,014	1,8	65,2	64,6	1,0	126,9	137,4	-7,6
Καρδίτσης	97,8	97,0	1,009	0,8	62,6	62,3	0,6	148,8	152,4	-2,4
Λαρίσης	98,1	95,8	1,024	1,5	67,4	66,8	0,8	102,5	108,4	-5,4
Μαγνησίας	98,1	96,1	1,020	1,6	67,3	66,6	1,1	111,0	118,4	-6,2
Τρικάλων	98,5	97,6	1,010	0,9	64,0	63,6	0,6	135,7	139,4	-2,7
Γρεβενών	100,8	99,5	1,013	1,2	61,2	60,7	0,7	191,3	200,0	-4,4
Δράμας	96,5	96,1	1,004	0,6	63,6	63,3	0,5	130,5	134,2	-2,8
Ημαθίας	98,2	97,4	1,009	1,1	67,2	66,7	0,7	101,6	104,9	-3,1
Θεσσαλονίκης	94,0	93,1	1,009	1,1	70,7	70,1	0,9	90,4	95,4	-5,2
Καβάλας	96,7	95,7	1,010	1,2	65,5	64,7	1,2	128,3	134,8	-4,8
Καστοριάς	105,0	103,9	1,011	0,9	67,4	66,9	0,8	113,5	117,4	-3,3
Κιλκίς	105,2	104,3	1,008	0,9	65,2	64,7	0,8	146,3	151,7	-3,6
Κοζάνης	100,0	99,4	1,007	0,7	65,7	65,4	0,4	103,9	106,7	-2,6
Πέλλης	100,7	98,5	1,023	1,6	65,7	64,8	1,2	108,8	112,9	-3,7
Πιερίας	99,8	99,4	1,004	1,4	67,0	66,4	0,9	99,2	104,1	-4,7
Σερρών	98,2	97,7	1,005	0,6	64,9	64,6	0,5	152,3	155,2	-1,9
Φλωρίνης	103,5	102,3	1,012	0,8	64,9	64,3	1,0	113,7	117,7	-3,4
Χαλκιδικής	102,5	99,7	1,028	2,6	67,2	66,0	1,8	107,2	117,0	-8,4
Έβρου	109,9	110,2	0,997	0,3	66,7	66,5	0,3	140,9	141,8	-0,6
Ξάνθης	100,4	100,3	1,000	0,3	68,2	68,0	0,3	66,3	66,6	-0,3
Ροδόπης	96,0	96,2	0,998	0,4	69,2	69,0	0,3	105,6	106,4	-0,8
Δωδεκανήσου	108,4	110,0	0,985	1,6	70,2	69,3	1,2	64,9	68,6	-5,3
Κυκλάδων	105,9	104,5	1,013	3,0	65,8	64,2	2,5	111,7	124,1	-10,0
Λέσβου	107,0	105,7	1,013	1,4	63,7	62,8	1,4	151,0	157,2	-4,0
Σάμου	109,3	109,3	1,000	1,2	64,3	63,6	1,0	155,1	163,3	-5,0
Χίου	104,5	104,3	1,002	0,7	64,6	64,3	0,5	134,3	140,1	-4,2
Ηρακλείου	101,0	100,3	1,008	1,4	67,7	66,9	1,2	88,4	92,3	-4,3
Λασιθίου	102,0	101,2	1,008	2,9	63,4	61,6	2,9	131,1	143,7	-8,8
Ρεθύμνης	100,4	98,0	1,024	2,4	65,9	64,3	2,5	95,5	101,3	-5,7
Χανίων	105,0	103,2	1,017	2,3	66,8	65,2	2,4	98,9	105,3	-6,1
ΑΤΤΙΚΗ	93,9	92,1	1,019	1,9	71,1	70,1	1,3	105,2	115,1	-8,6

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Κατάλογος Χαρτών Παραρτήματος Β

Χάρτης 1α: Πυκνότητα πληθυσμού, κάτοικοι ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο, κατά νομό, 1951

Χάρτης 1β: Πυκνότητα πληθυσμού, κάτοικοι ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο, κατά νομό, 2001

Χάρτης 2α: Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής πληθυσμού (r,‰), κατά νομό, 1951 - 81

Χάρτης 2β: Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής πληθυσμού (r,‰), κατά νομό, 1981 – 01

Χάρτης 3α: Φυσικό ισοζύγιο (‰) και Φαινόμενη μετανάστευση (‰), ταξινόμηση των νομών σύμφωνα με το μέσο όρο της χώρας, 1951 – 80

Χάρτης 3β: Φυσικό ισοζύγιο (‰) και Φαινόμενη μετανάστευση (‰), ταξινόμηση των νομών σύμφωνα με το μέσο όρο της χώρας, 1981 – 00

Χάρτης 4α: Ταξινόμηση πληθυσμιακών πυραμίδων (%), κατά νομό, 1951

Χάρτης 4β: Ταξινόμηση πληθυσμιακών πυραμίδων (%), κατά νομό, 1971

Χάρτης 4γ: Ταξινόμηση πληθυσμιακών πυραμίδων (%), κατά νομό, 1981

Χάρτης 4δ: Ταξινόμηση πληθυσμιακών πυραμίδων (%), κατά νομό, 1991

Χάρτης 4ε: Ταξινόμηση πληθυσμιακών πυραμίδων (%), κατά νομό, 2001

Χάρτης 5α: Αναλογία φύλων (%), άνδρες / γυναίκες, κατά νομό, 1951

Χάρτης 5β: Αναλογία φύλων (%), άνδρες / γυναίκες, κατά νομό, 2001

Χάρτης 6α: Δείκτης γήρανσης (>65 ετών % /0-14 ετών), 1951

Χάρτης 6β: Δείκτης γήρανσης (>65 ετών % /0-14 ετών), 2001

Χάρτης 7α: Δείκτης εξάρτησης (>65 ετών + 0-14 ετών)%/(15-64 ετών), 1951

Χάρτης 7β: Δείκτης εξάρτησης (>65 ετών + 0-14 ετών)%/(15-64 ετών), 2001

Χάρτης 8α: Δείκτης συμμετοχής της ηλικιακής ομάδας (0-14 ετών)%/(Σύνολο ηλικιών), 1951

Χάρτης 8β: Δείκτης συμμετοχής της ηλικιακής ομάδας (0-14 ετών)%/(Σύνολο ηλικιών), 2001

Χάρτης 9α: Δείκτης συμμετοχής της ηλικιακής ομάδας (15-44 ετών)%/(Σύνολο ηλικιών), 1951

Χάρτης 9β: Δείκτης συμμετοχής της ηλικιακής ομάδας (15-44 ετών)%/(Σύνολο ηλικιών), 2001

Χάρτης 10α: Δείκτης συμμετοχής της ηλικιακής ομάδας (45-64 ετών)%/(Σύνολο ηλικιών), 1951

Χάρτης 10β: Δείκτης συμμετοχής της ηλικιακής ομάδας (45-64 ετών)%/(Σύνολο ηλικιών), 2001

Χάρτης 11α: Δείκτης συμμετοχής της ηλικιακής ομάδας (>65 ετών)%/(Σύνολο ηλικιών), 1951

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Χάρτης 11β: Δείκτης συμμετοχής της ηλικιακής ομάδας (>65 ετών)%/(Σύνολο ηλικιών),1951, 2001

Χάρτης 12: Δείκτης συγκέντρωσης αλλοδαπών, 2001 / Ποσοστό (%) συμμετοχής των αλλοδαπών στον πληθυσμό κάθε νομού, 2001

Χάρτης 13: Ποσοστό (%) συμμετοχής των αλλοδαπών στον πληθυσμό κάθε νομού, 2001

Χάρτης 14: % Βαλκανίων μεταναστών επί συνόλου αλλοδαπών, επί συνόλου αλλοδαπών, κατά νομό, 2001

Χάρτης 15: % Αλλοδαπών πρώην Ανατολικού μπλοκ, επί συνόλου αλλοδαπών, κατά νομό, 2001

Χάρτης 16: % Ασιατών μεταναστών επί συνόλου αλλοδαπών, κατά νομό, 2001

Χάρτης 17: % Αλλοδαπών 'ανεπτυγμένου κόσμου', επί συνόλου αλλοδαπών, κατά νομό, 2001

Χάρτης 18: Επίδραση στην αναλογία των δύο φύλων από την παρουσία αλλοδαπών, 2001 (Α/Γ Συνολικού πλ./Α/Γ Ελληνικού πλ.)

Χάρτης 19: IRD_{15-64} Ελλήνων σε σχέση με το Συνολικό πληθυσμό (οι τιμές του οφείλονται στην παρουσία αλλοδαπών), 2001

Χάρτης 20: Δ% [%15-64 ετών Συνολικού πλ.]- [%15-64 ετών Ελληνικού πλ.], (Η διαφορά οφείλεται στην παρουσία αλλοδαπών), 2001

Χάρτης 21: Δ% [(%65+/0-14) ετών Συνολικού πλ.]- [(%65+/0-14) ετών Ελληνικού πλ.] (Δείκτης γήρανσης), (Η διαφορά οφείλεται στην παρουσία αλλοδαπών), 2001

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Χάρτης 1α

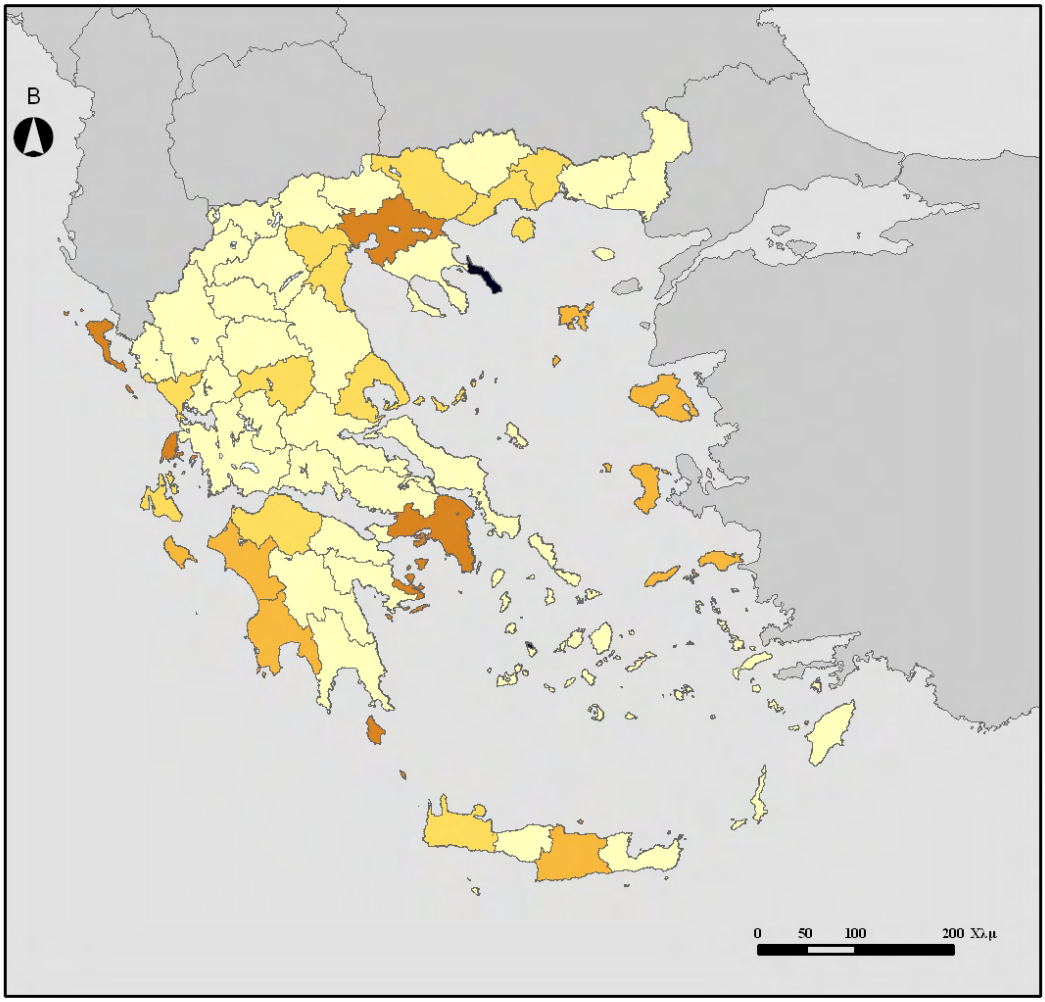

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

Πυκνότητα πληθυσμού κάτοικοι ανά τ.χλμ, κατά νομό, 1951

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- **<= 50,00**
- **50,01 - 70,00**
- **70,01 - 100,00**
- **> 100,00**
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 58,0 κατ. / κμ2
max: Αττική: 408,62

ΒΟΛΟΣ, 2005

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ 1951

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Χάρτης 1β

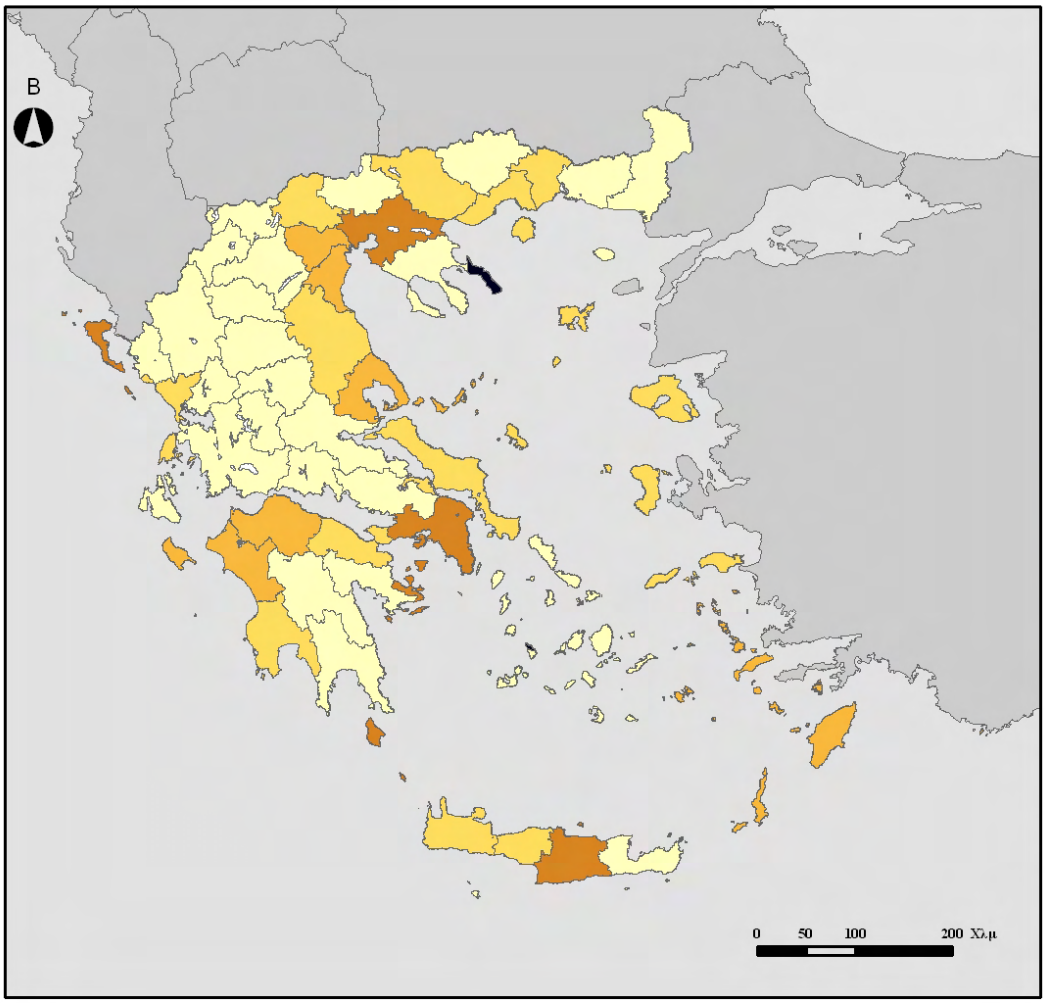

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

Πυκνότητα πληθυσμού κάτοικοι ανά τ.χλμ, κατά νομό, 2001

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- **<= 50,00**
- **50,01 - 70,00**
- **70,01 - 100,00**
- **> 100,00**
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 83,3 κατ./κμ2
max Αττική: 987,87

ΒΟΛΟΣ, 2005

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ, ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ 2001

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Χάρτης 2α

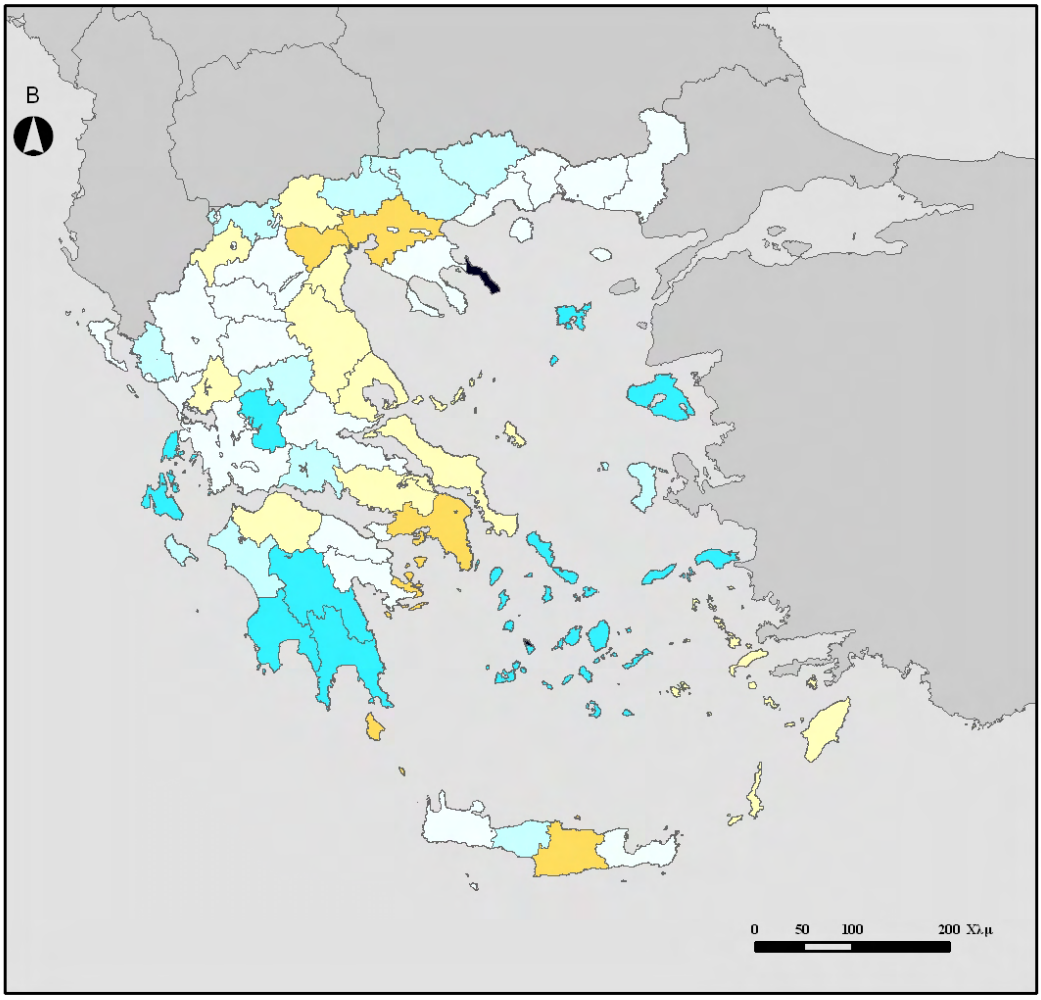

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής πληθυσμού (r ‰), κατά νομό, 1951-81

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= -10,00
- -9,99 - -3,00
- -2,99 - 3,00
- 3,01 - 8,00
- > 8,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 8,2
Αττική: 26,1
Θεσσαλονίκη: 21,5

ΒΟΛΟΣ, 2005

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΑΠΟΓΡΑΦΕΣ 1951, 1981
ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Χάρτης 2β

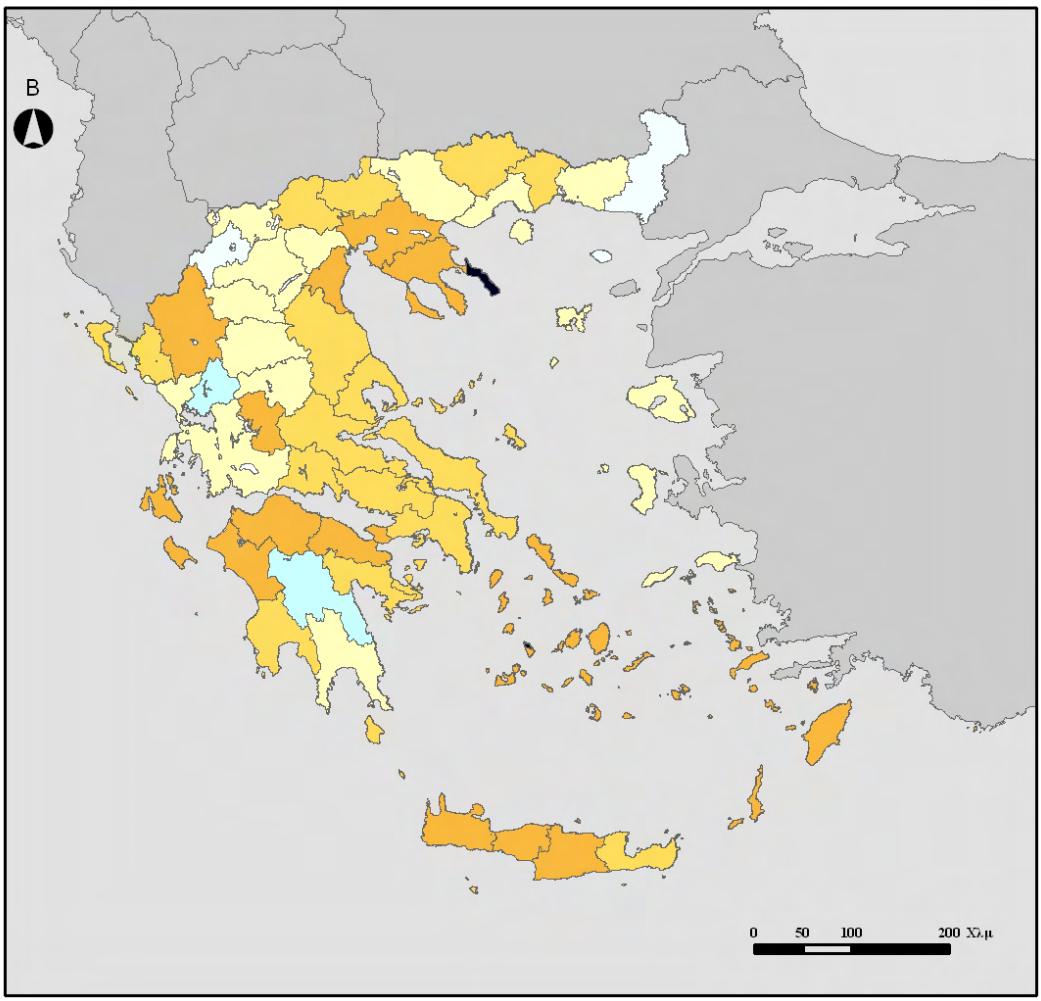

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής πληθυσμού (r ‰), κατά νομό, 1981-01

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= -1,00
- -0,99 - 1,00
- 1,01 - 4,00
- 4,01 - 7,00
- > 7,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 5,9
Αττική:5,6
Θεσσαλονίκη: 9,8

ΒΟΛΟΣ, 2005

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ, ΑΠΟΓΡΑΦΕΣ 1981, 2001
ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Χάρτης 3α

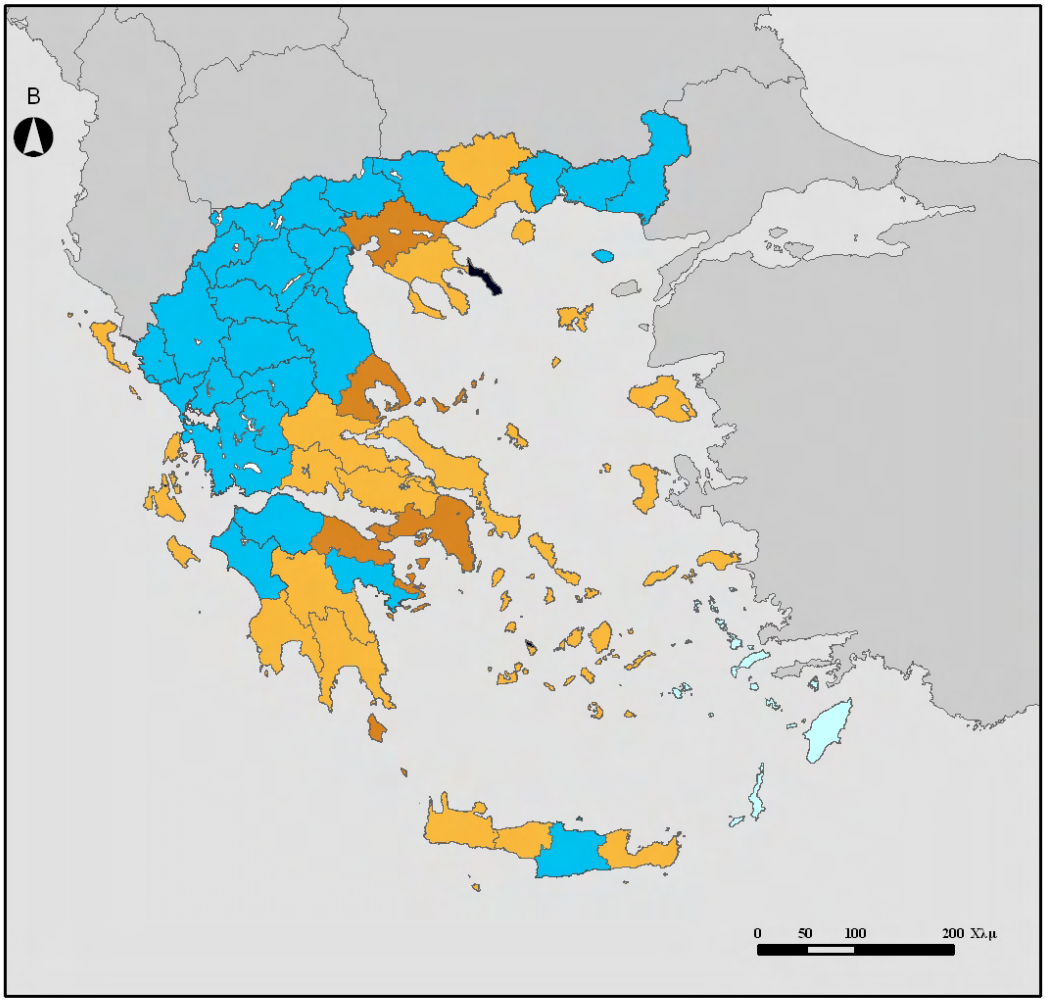

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

Φυσικό ισοζύγιο (‰) και Φαινόμενη μετανάστευση (‰) 1951-80 Ταξινόμηση

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- **ΦΙ < και ΦΜ > Ελλάδας**
- **ΦΙ και ΦΜ < Ελλάδας**
- **ΦΙ και ΦΜ > Ελλάδας**
- **ΦΙ > και ΦΜ < Ελλάδας**
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα:
Φυσικό ισοζύγιο: 9,6‰
Φαινόμενη Μετανάστευση: -1,6‰

ΒΟΛΟΣ, 2005

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΑΠΟΓΡΑΦΕΣ 1951, 1981, ΕΠΕΤΗΡΙΔΕΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ
ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Χάρτης 3β

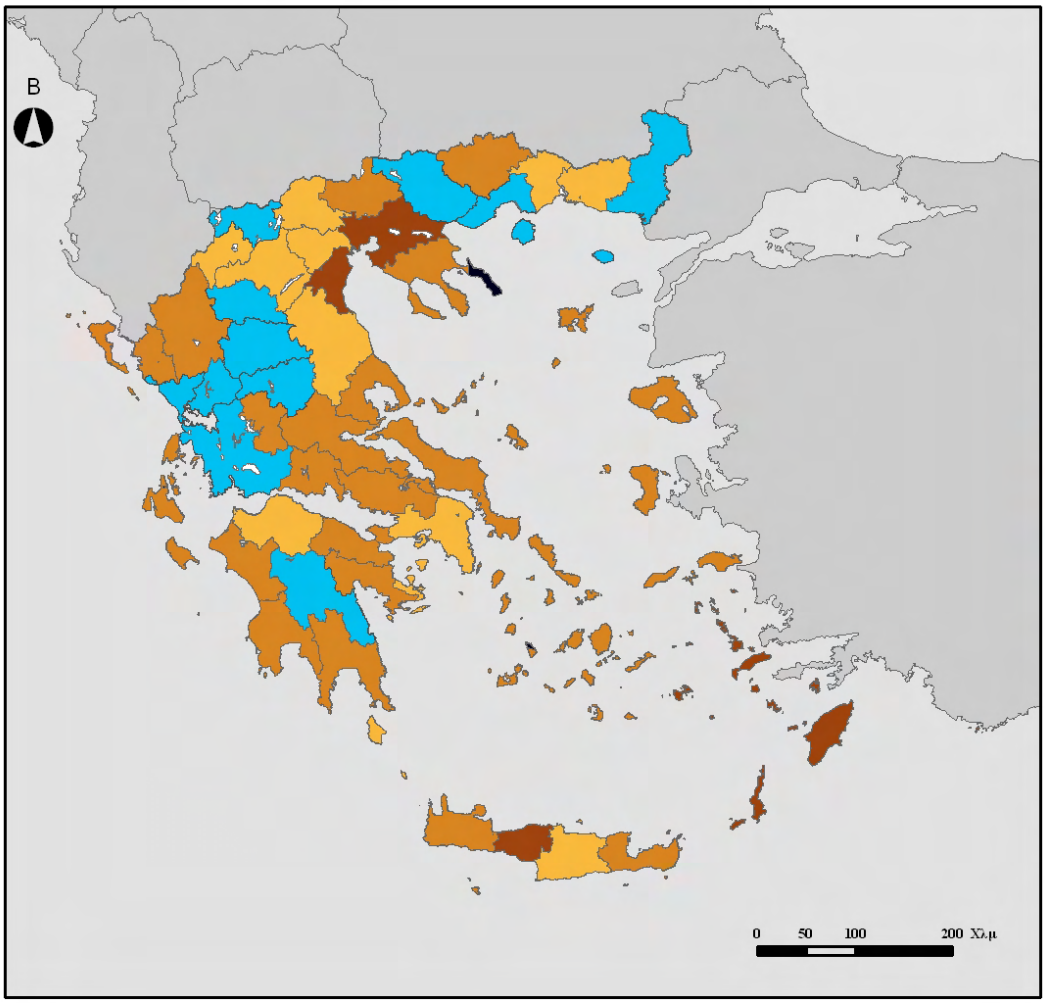

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

Φυσικό ισοζύγιο (‰) και Φαινόμενη μετανάστευση (‰) 1981-00 Ταξινόμηση

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- **ΦΙ και ΦΜ > Ελλάδας**
- **ΦΙ > και ΦΜ < Ελλάδας**
- **ΦΙ < και ΦΜ > Ελλάδας**
- **ΦΙ και ΦΜ < Ελλάδας**
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα:
Φυσικό ισοζύγιο: 1,4‰
Φαινόμενη Μετανάστευση: 4,6‰

ΒΟΛΟΣ, 2005

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ, ΑΠΟΓΡΑΦΕΣ 1981, 2001, ΕΠΕΤΗΡΙΔΕΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ
ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Χάρτης 4α

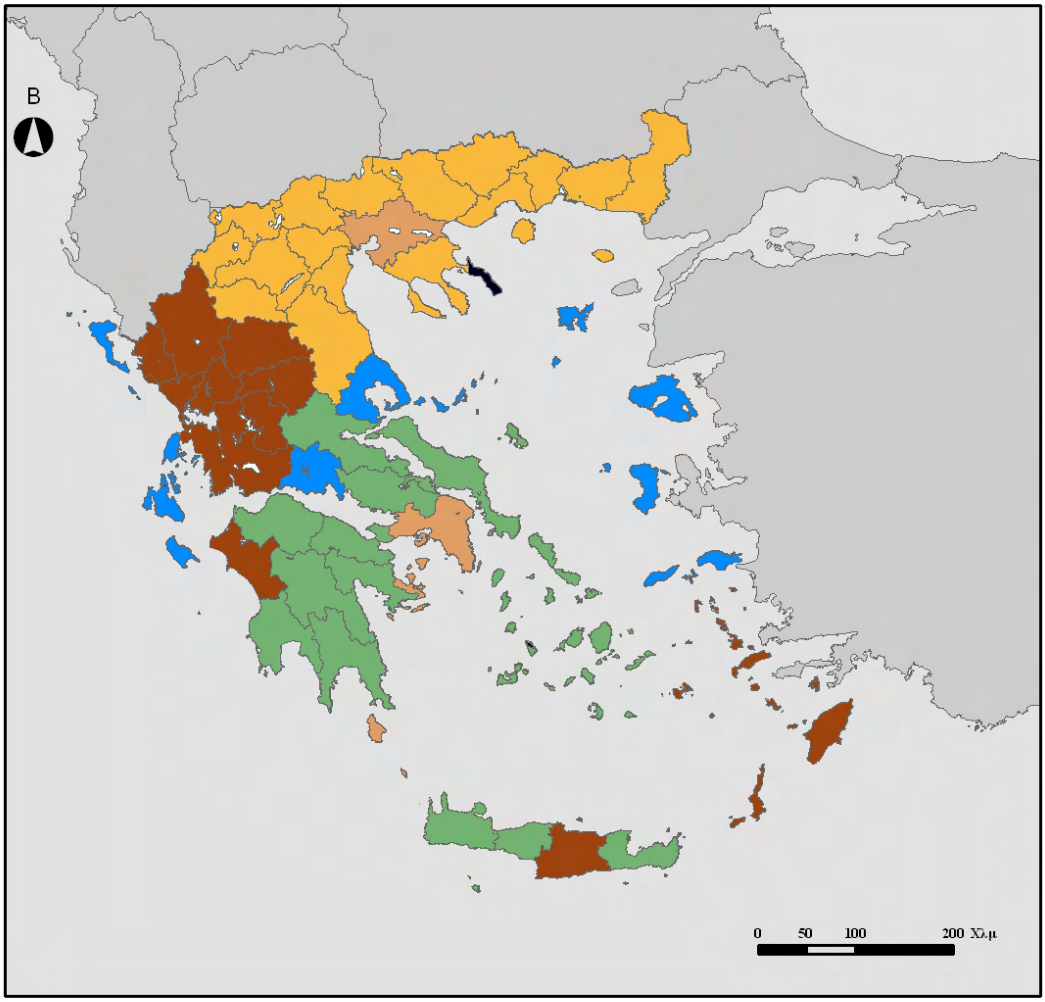

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

Ταξινόμηση πληθυσμιακών πυραμίδων (%), κατά νομό, 1951

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Α
- Β
- Γ
- Δ
- Ε
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

ΒΟΛΟΣ, 2005

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ 1951

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Χάρτης 4β

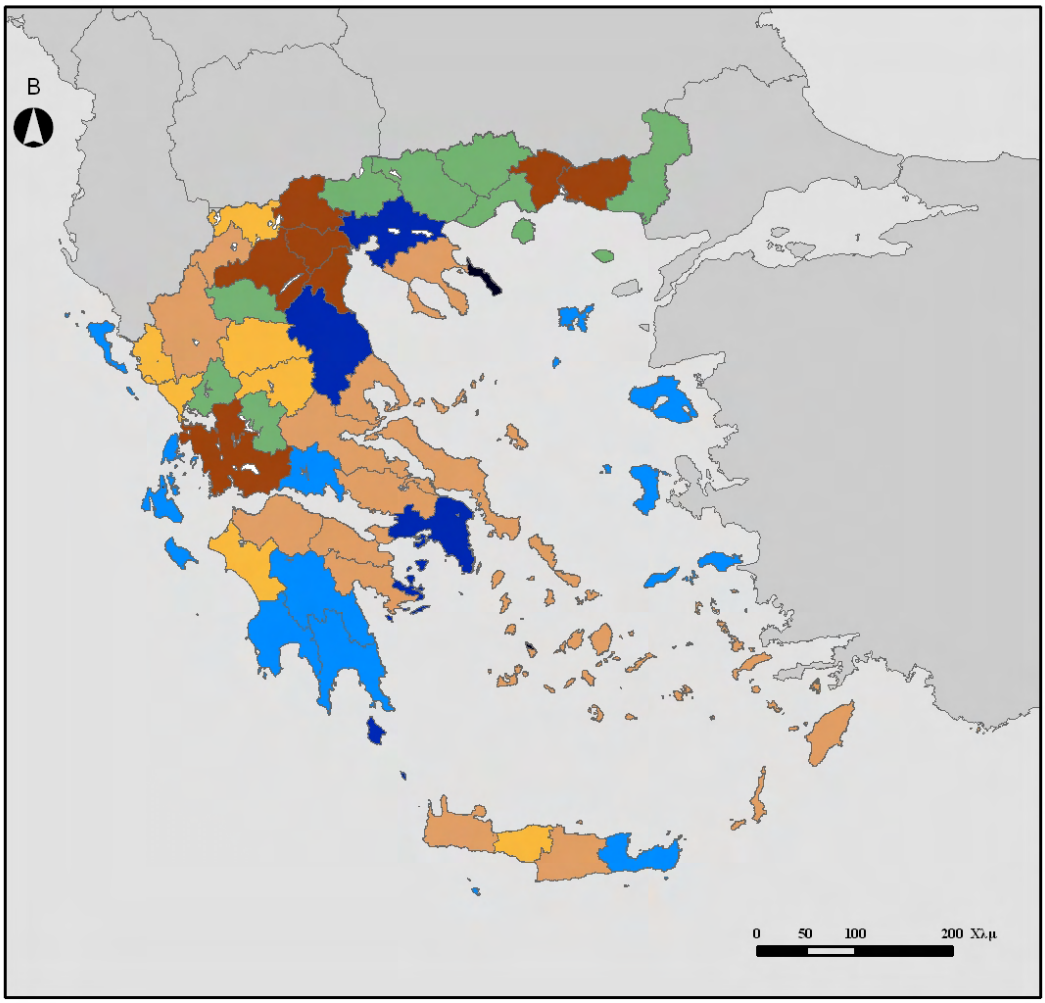

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

Ταξινόμηση πληθυσμιακών πυραμίδων (%), κατά νομό, 1971

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Α
- Β1
- Β2
- Γ1
- Γ2
- Δ
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

ΒΟΛΟΣ, 2005

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ, ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ 1971

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Χάρτης 4γ

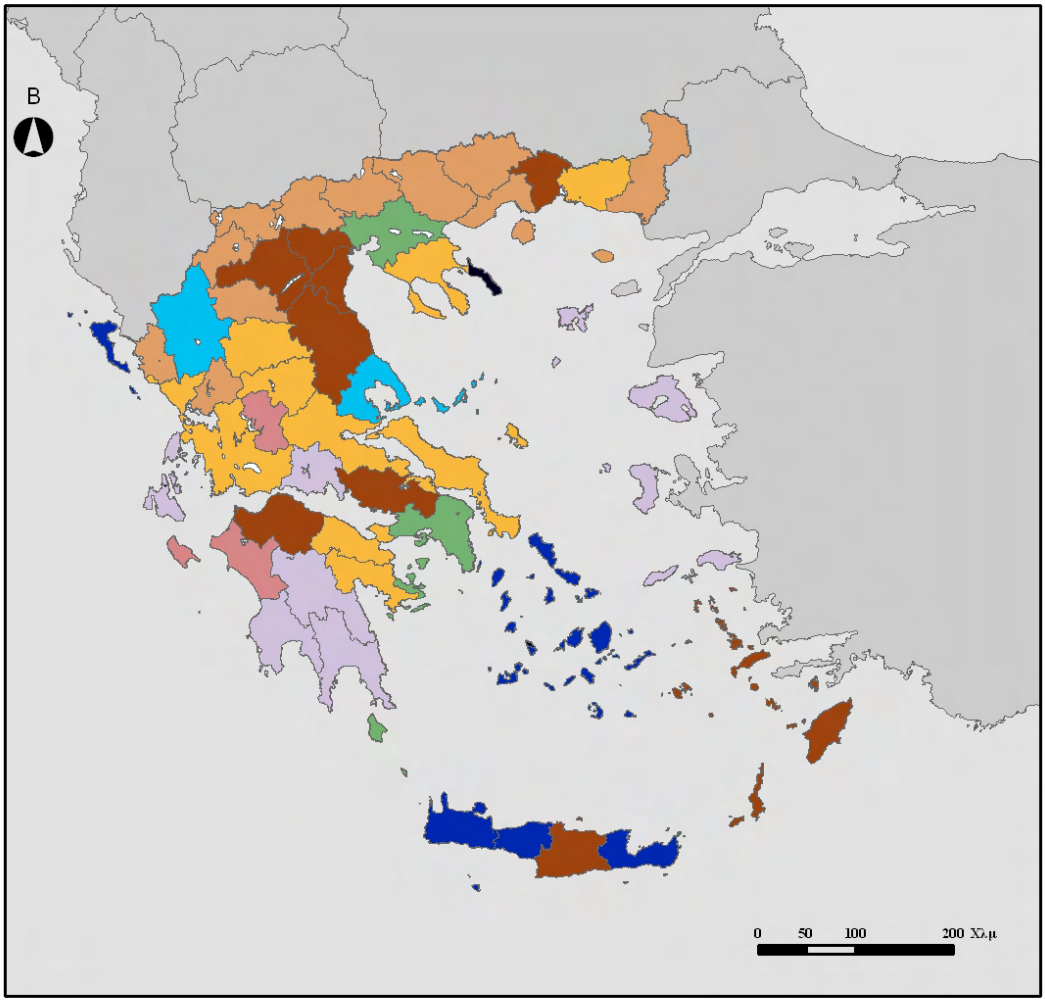

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

Ταξινόμηση πληθυσμακών πυραμίδων (%), κατά νομό, 1981

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Α
- Β
- Γ
- Δ
- Δ'
- Ε
- Ζ
- ΣΤ
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

ΒΟΛΟΣ, 2005

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ: *ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ*

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ: *ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ 1981*

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Χάρτης 4δ

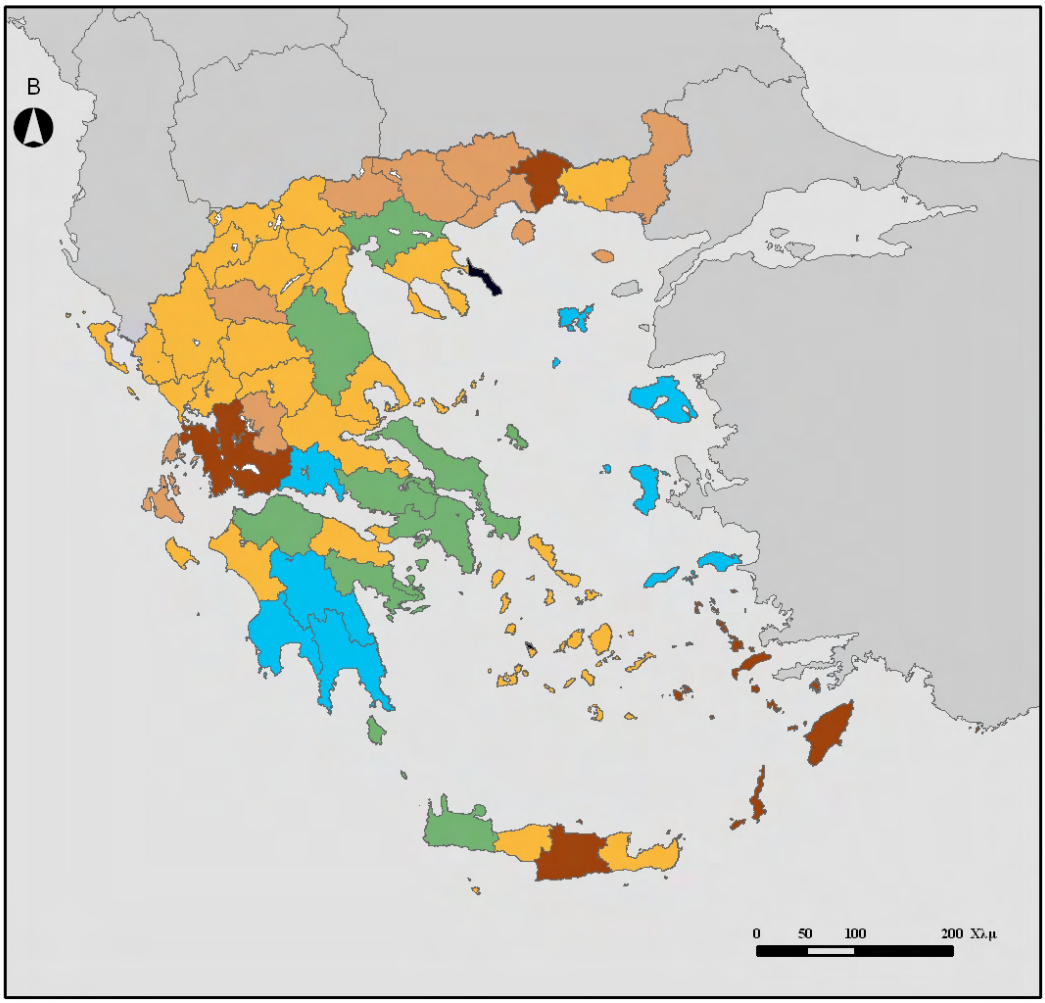

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

Ταξινόμηση πληθυσμακών πυραμίδων (%), κατά νομό, 1991

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Α
- Β
- Γ
- Δ
- Ε
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

ΒΟΛΟΣ, 2005

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ: *ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ*

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ: *ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ, ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ 1991*

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Χάρτης 4ε

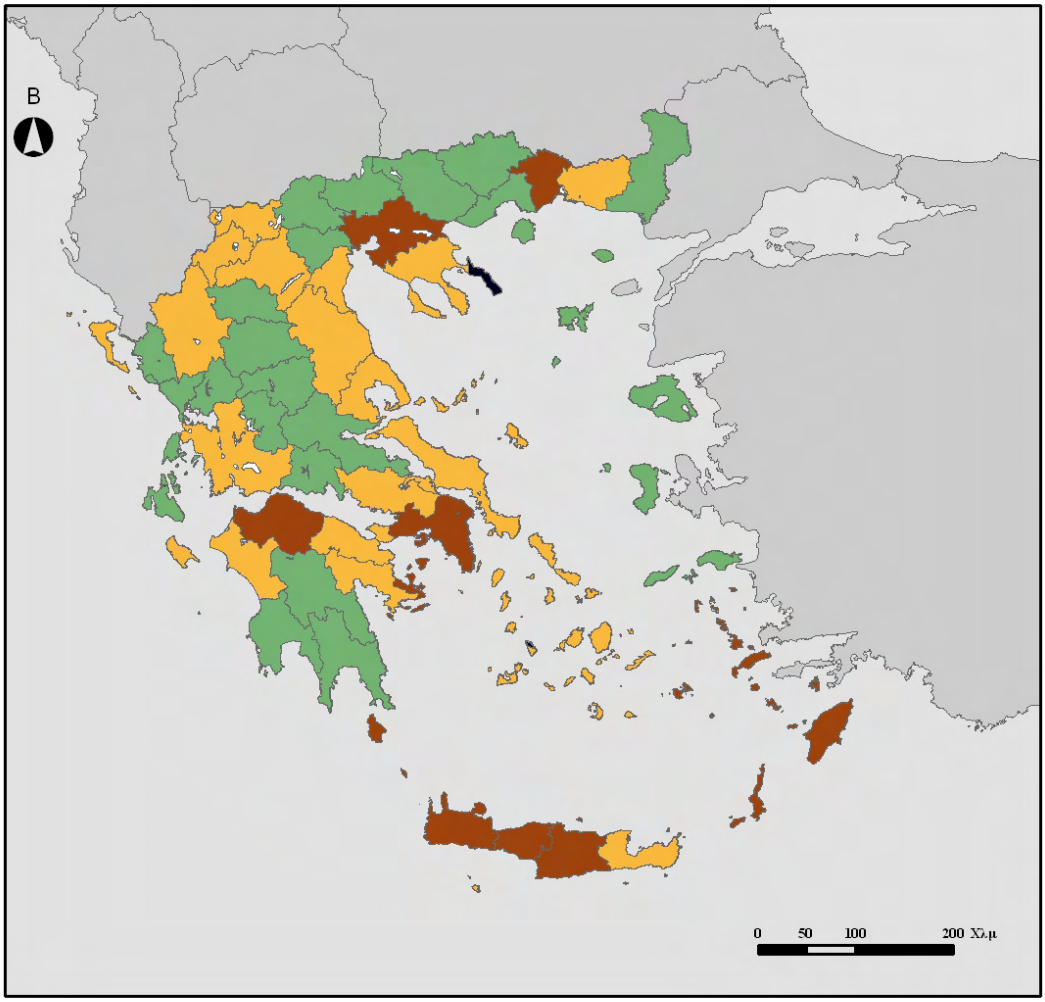

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

Ταξινόμηση πληθυσμιακών πυραμίδων (%), κατά νομό, 2001

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Α
- Β
- Γ
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

ΒΟΛΟΣ, 2005

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ: *ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ*

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ: *ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ 2001*

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΜΠΡΟΥΛΑΚΗ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Χάρτης 5α

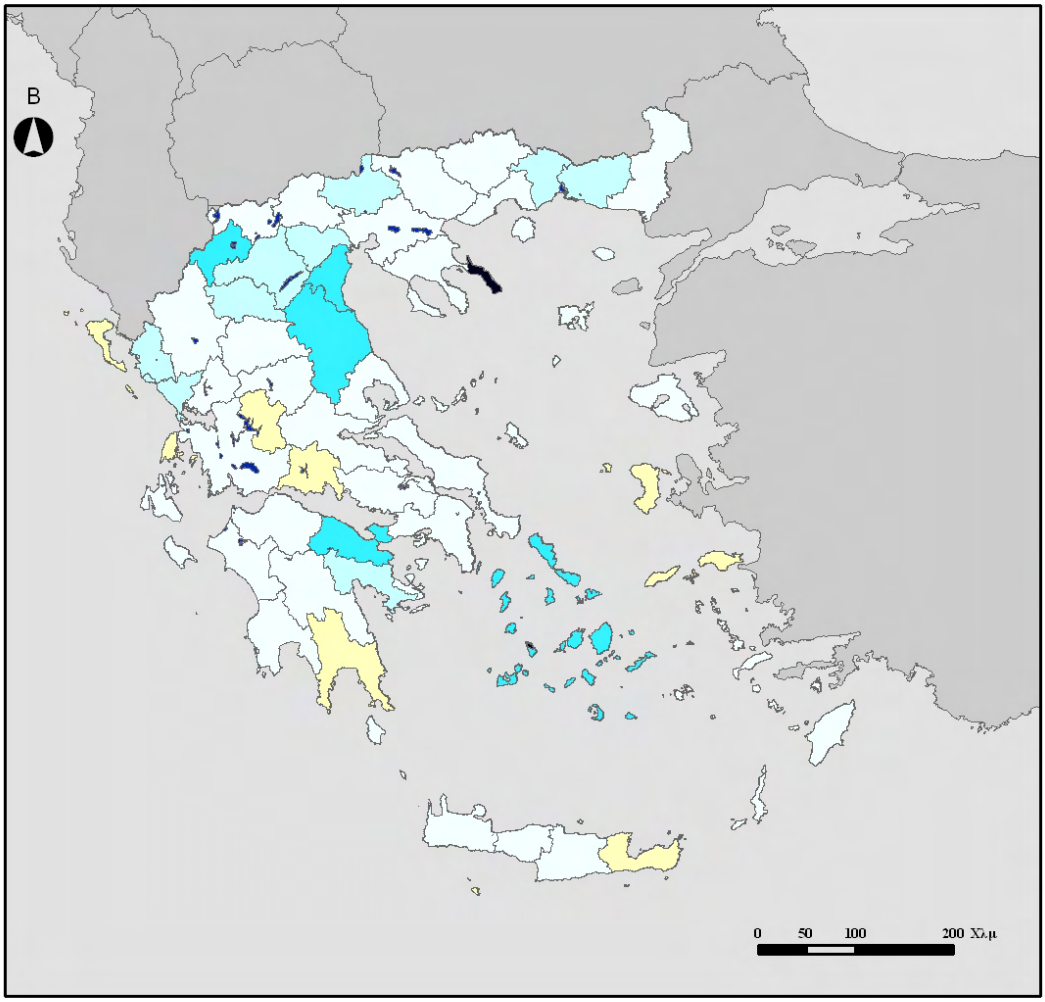

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

Αναλογία φύλων (%) άνδρες/γυναίκες κατά νομό, 1951

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 90,00
- 90,01 - 98,00
- 98,01 - 102,00
- < 102,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 95,2

ΒΟΛΟΣ, 2005

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ 1951

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Χάρτης 5β

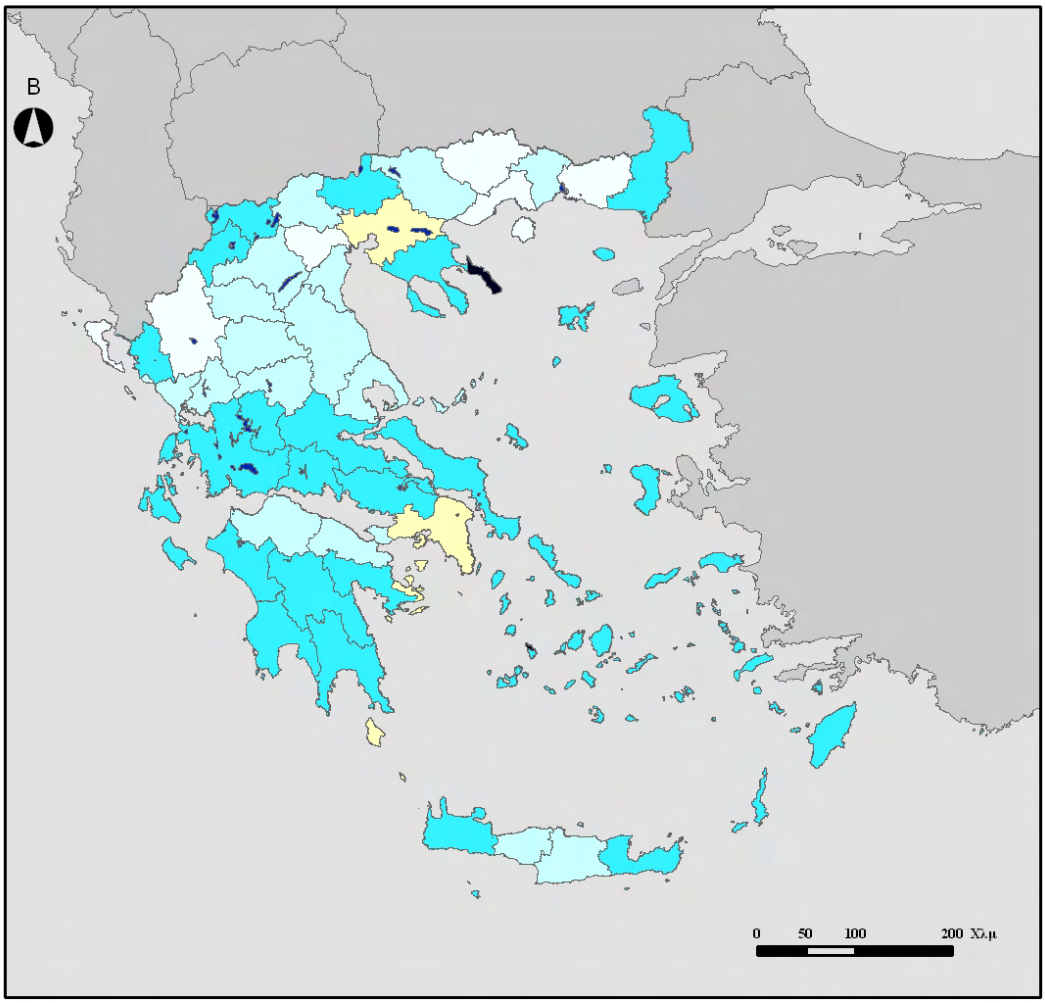

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

Αναλογία φύλων (%), άνδρες/γυναίκες, κατά νομό, 2001

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 94,00
- 94,01 - 98,00
- 98,01 - 102,00
- > 102,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 98,0

ΒΟΛΟΣ, 2005

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ, ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ 2001

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Χάρτης 6α

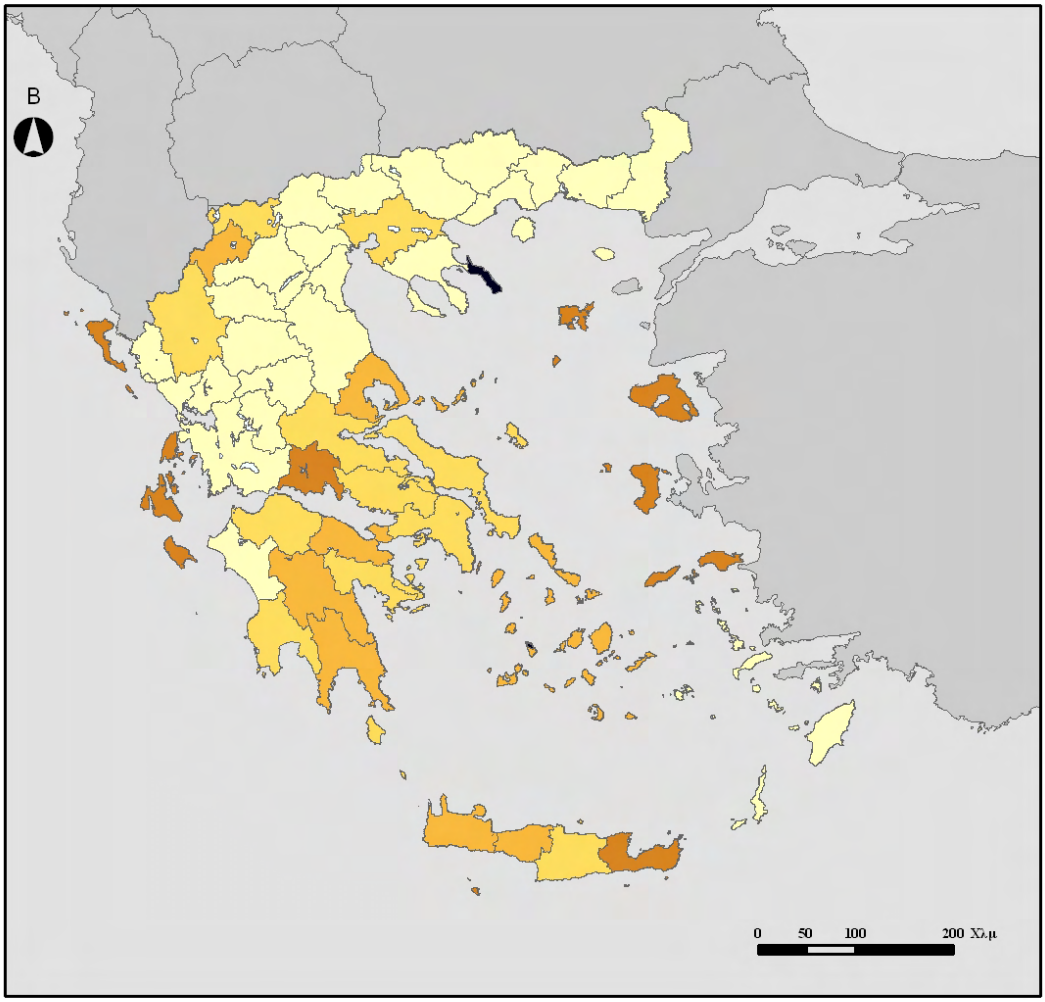

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

Δείκτης γήρανσης
(>65 ετών%/0-14 ετών)
1951

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 25,00
- 25,01 - 30,00
- 30,01 - 35,00
- > 35,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 24,1%

ΒΟΛΟΣ, 2005

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ 1951
ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Χάρτης 6β

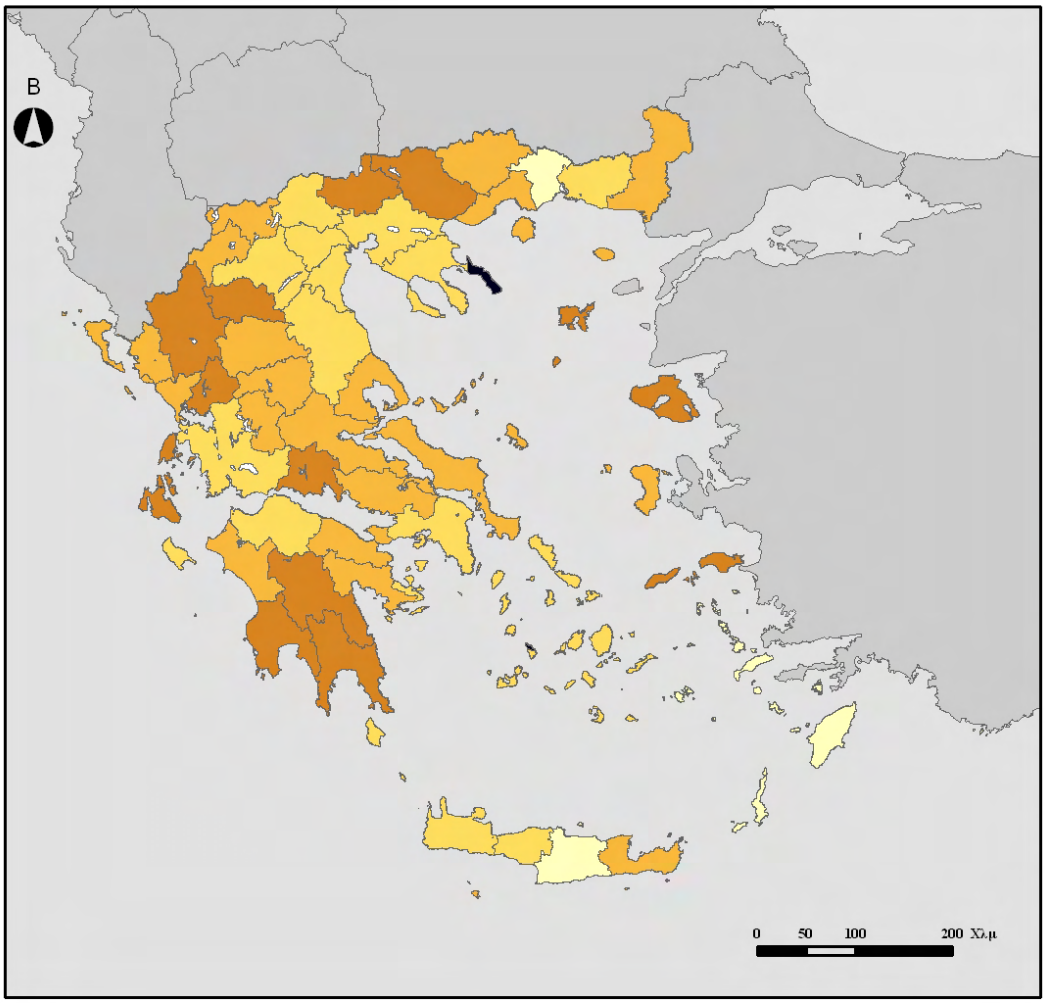

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

Δείκτης γήρανσης
(>65 ετών%/0-14 ετών)
2001

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 90,00
- 90,01 - 110,00
- 110,01 - 140,00
- > 140,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 110,0%

ΒΟΛΟΣ, 2005

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ, ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ 2001
ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Χάρτης 7α

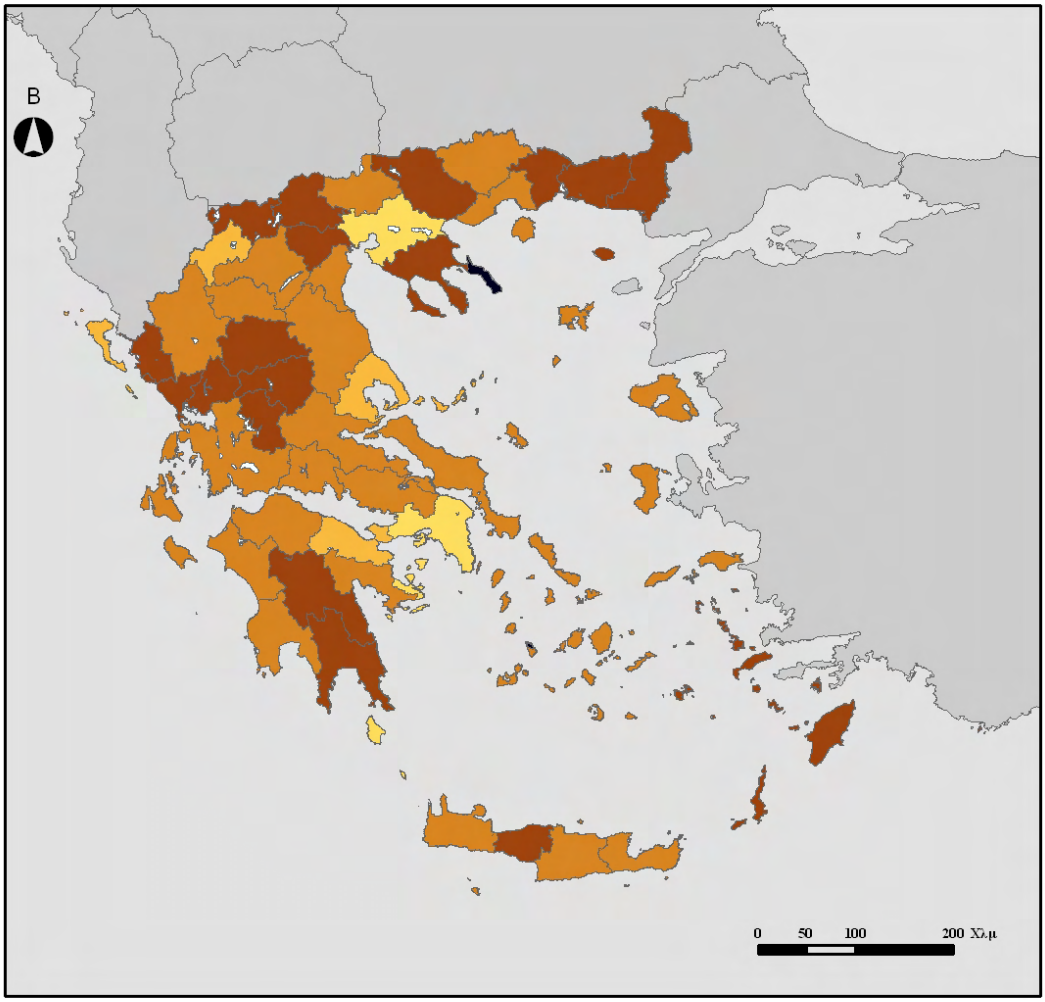

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

Δείκτης εξάρτησης
(>65 ετών+0-14 ετών)%/
(15-64 ετών)
1951

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 50,00
- 50,01 - 55,00
- 55,01 - 65,00
- > 65,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 54,1%

ΒΟΛΟΣ, 2005

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ 1951
ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Χάρτης 7β

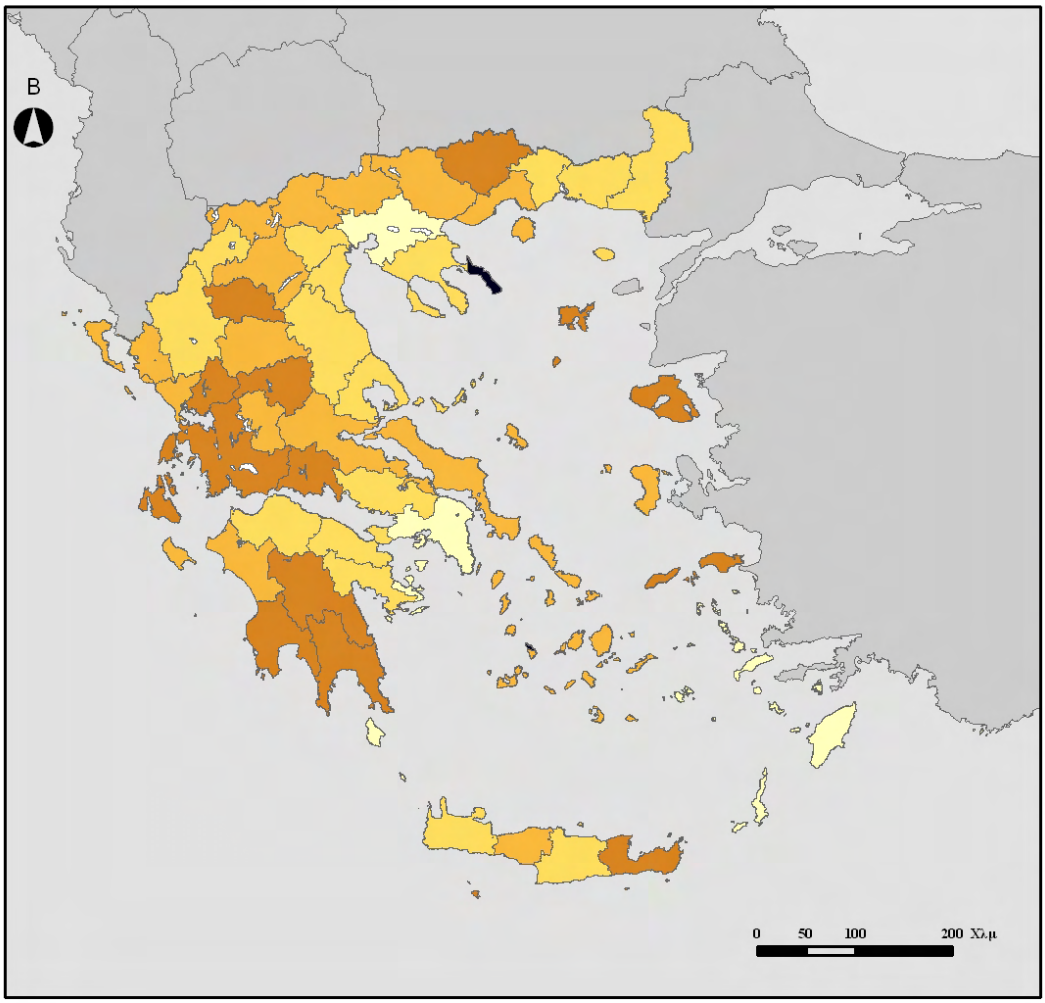

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

Δείκτης εξάρτησης
(>65 ετών+0-14 ετών)%/
(15-64 ετών)
2001

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 45,00
- 45,01 - 50,00
- 50,01 - 55,00
- > 55,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 46,8%

ΒΟΛΟΣ, 2005

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ, ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ 2001
ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Χάρτης 8α

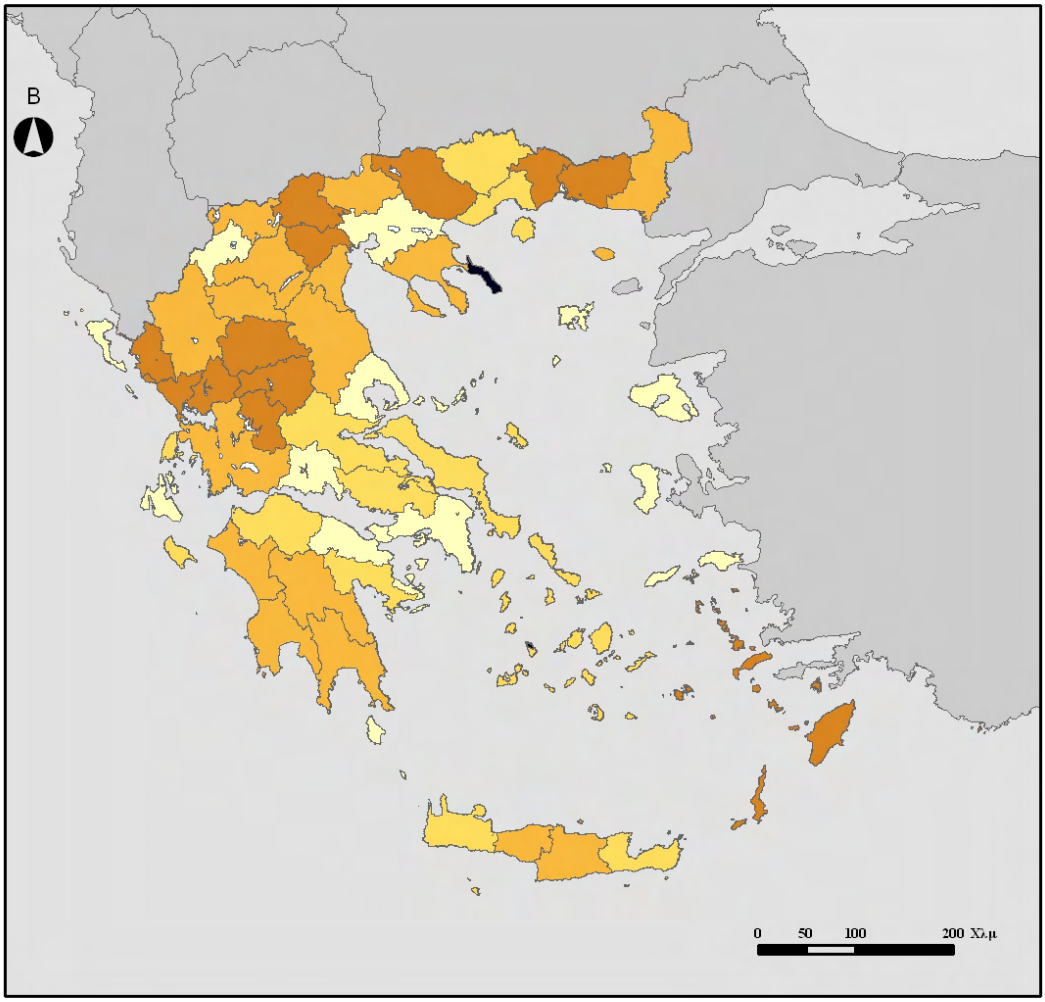

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

Δείκτης συμμετοχής της ηλικιακής ομάδας (0-14 ετών)%/(Σύνολο ηλικιών) 1951

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 27,00
- 27,01 - 30,00
- 30,01 - 33,00
- > 33,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 28,3%

ΒΟΛΟΣ, 2005

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ: *ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ*

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ: *ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ 1951*

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Χάρτης 8β

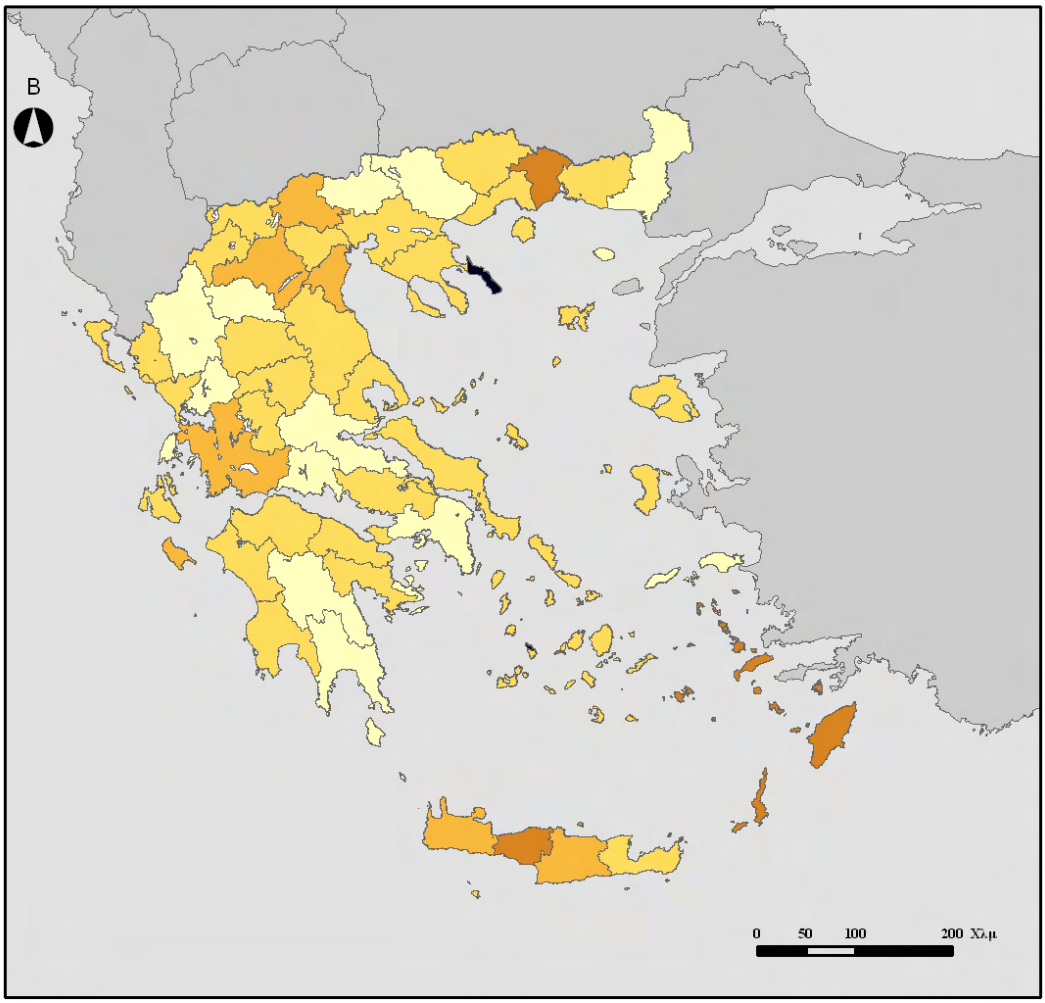

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

Δείκτης συμμετοχής της ηλικιακής ομάδας (0-14 ετών)%/(Σύνολο ηλικιών) 2001

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 14,50
- 14,51 - 16,50
- 16,51 - 17,50
- > 17,50
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 15,2%

ΒΟΛΟΣ, 2005

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ: *ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ*

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ: *ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ, ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ 2001*

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Χάρτης 9α

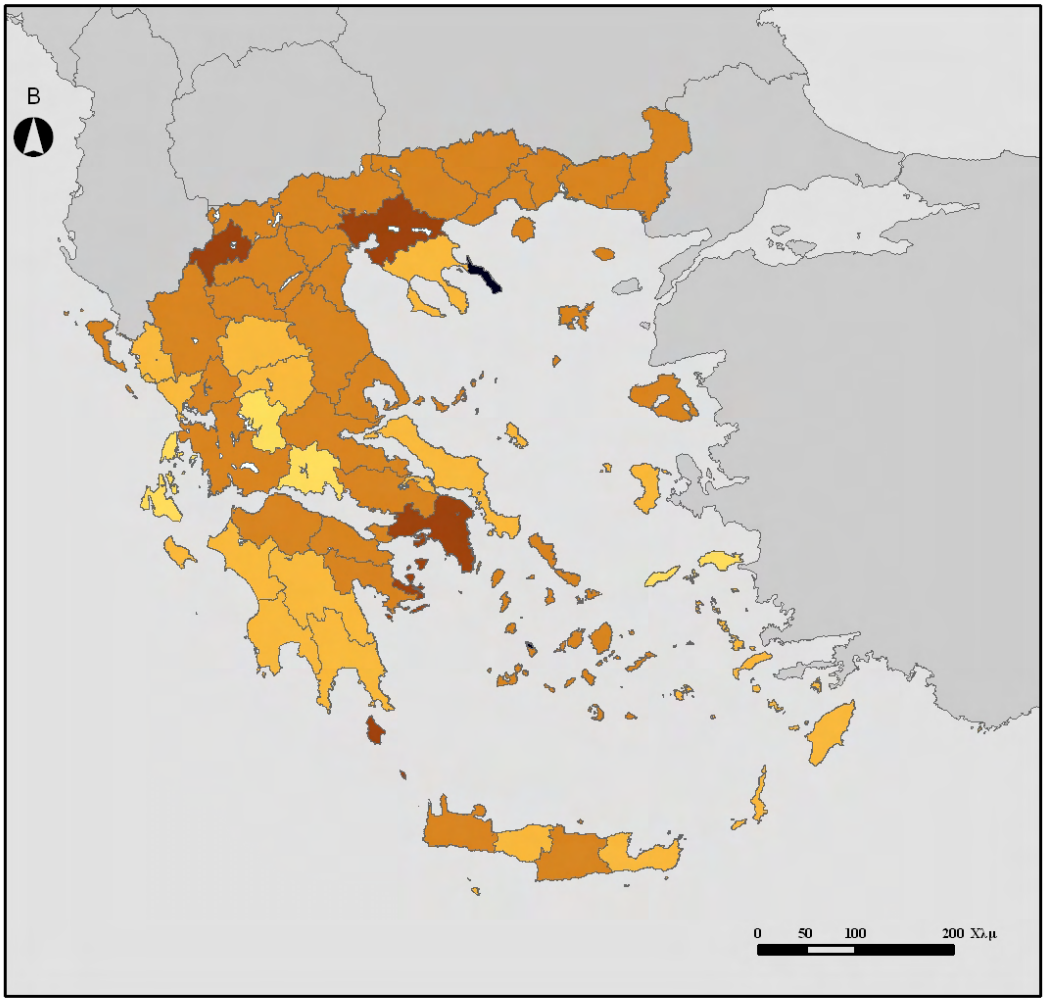

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

Δείκτης συμμετοχής της ηλικιακής ομάδας (15-44 ετών)%/(Σύνολο ηλικιών) 1951

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 42,00
- 42,01 - 44,00
- 44,01 - 48,00
- > 48,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 47,6%

ΒΟΛΟΣ, 2005

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ: *ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ*

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ: *ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ 1951*

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Χάρτης 9β

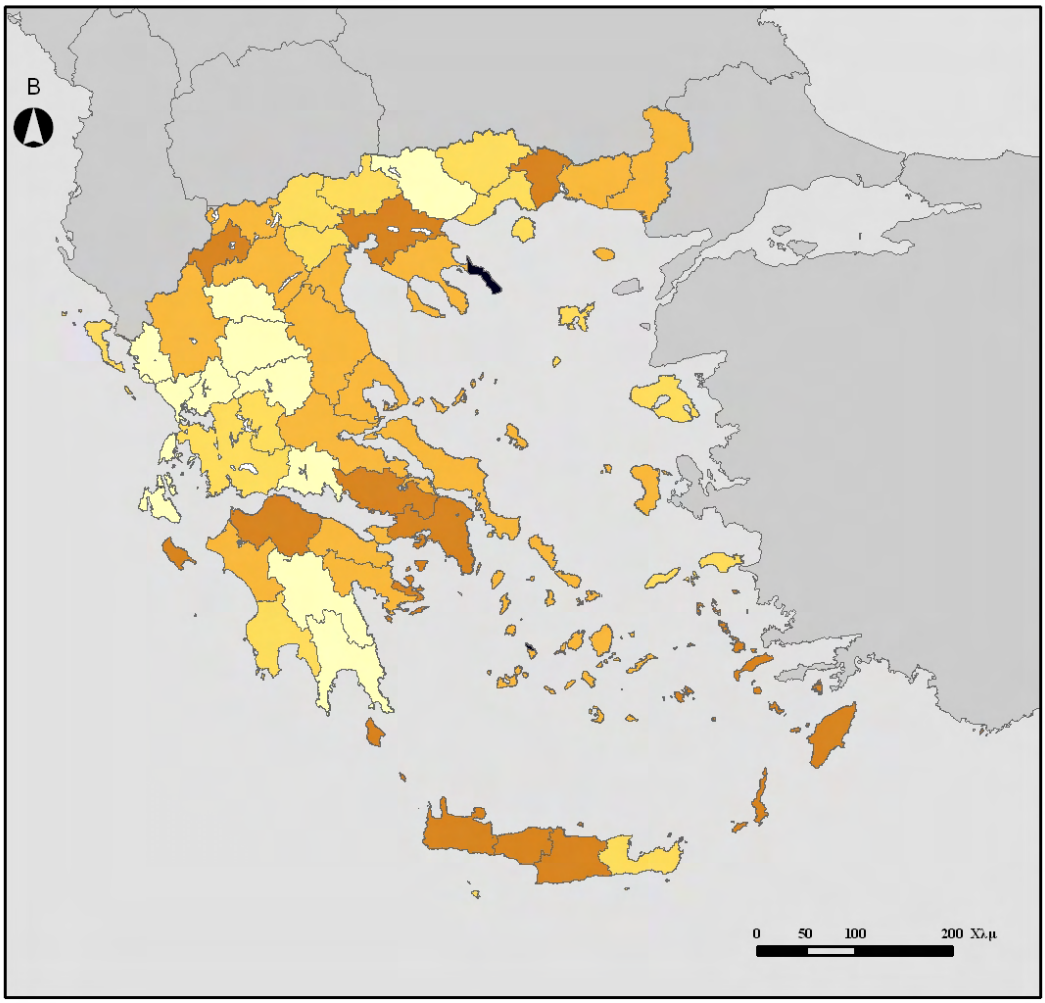

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

Δείκτης συμμετοχής της ηλικιακής ομάδας (15-44 ετών)%/(Σύνολο ηλικιών) 2001

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 40,00
- 40,01 - 42,00
- 42,01 - 44,00
- > 44,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 44,3%

ΒΟΛΟΣ, 2005

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ: *ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ*

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ: *ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ, ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ 2001*

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Χάρτης 10α

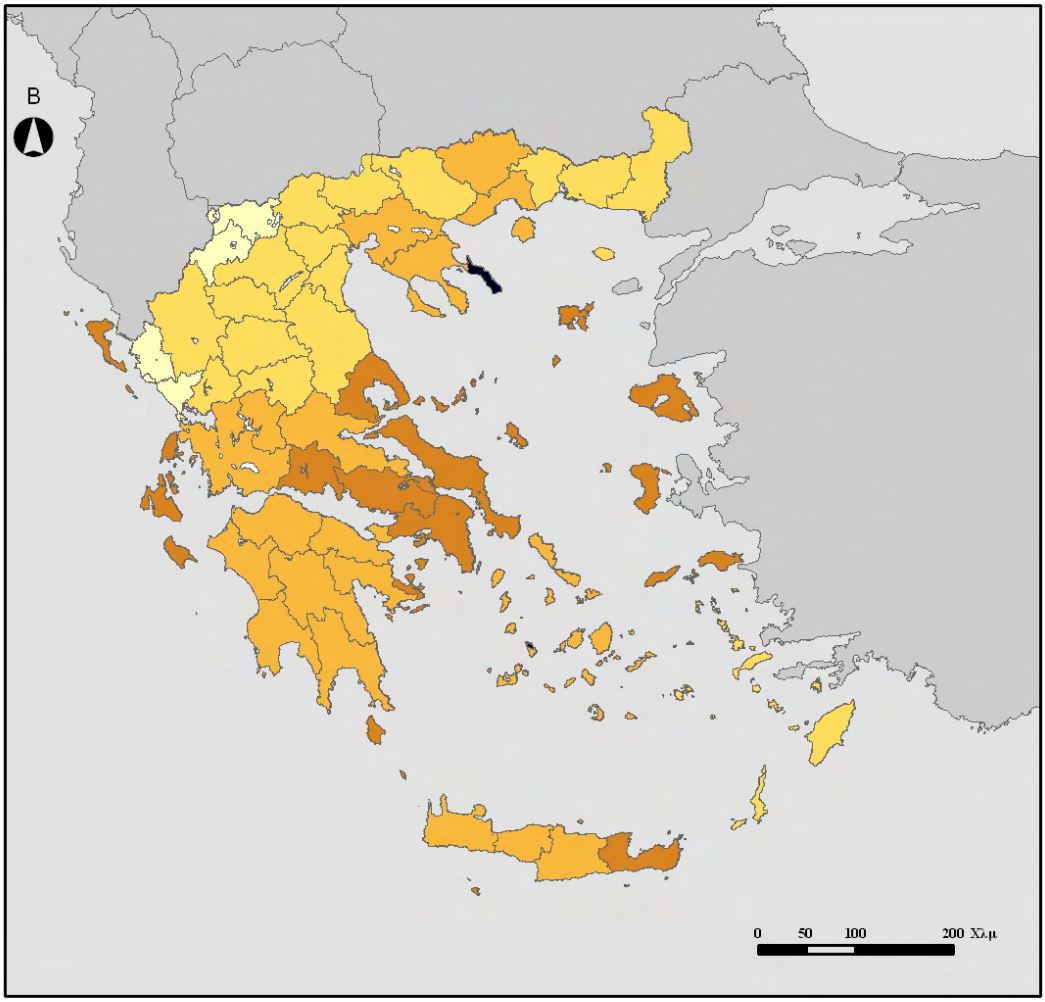

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

Δείκτης συμμετοχής της ηλικιακής ομάδας (45-64 ετών)%/(Σύνολο ηλικιών) 1951

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 14,00
- 14,01 - 16,00
- 16,01 - 18,00
- > 18,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 17,2%

ΒΟΛΟΣ, 2005

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ: *ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ*

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ: *ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ 1951*

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Χάρτης 10β

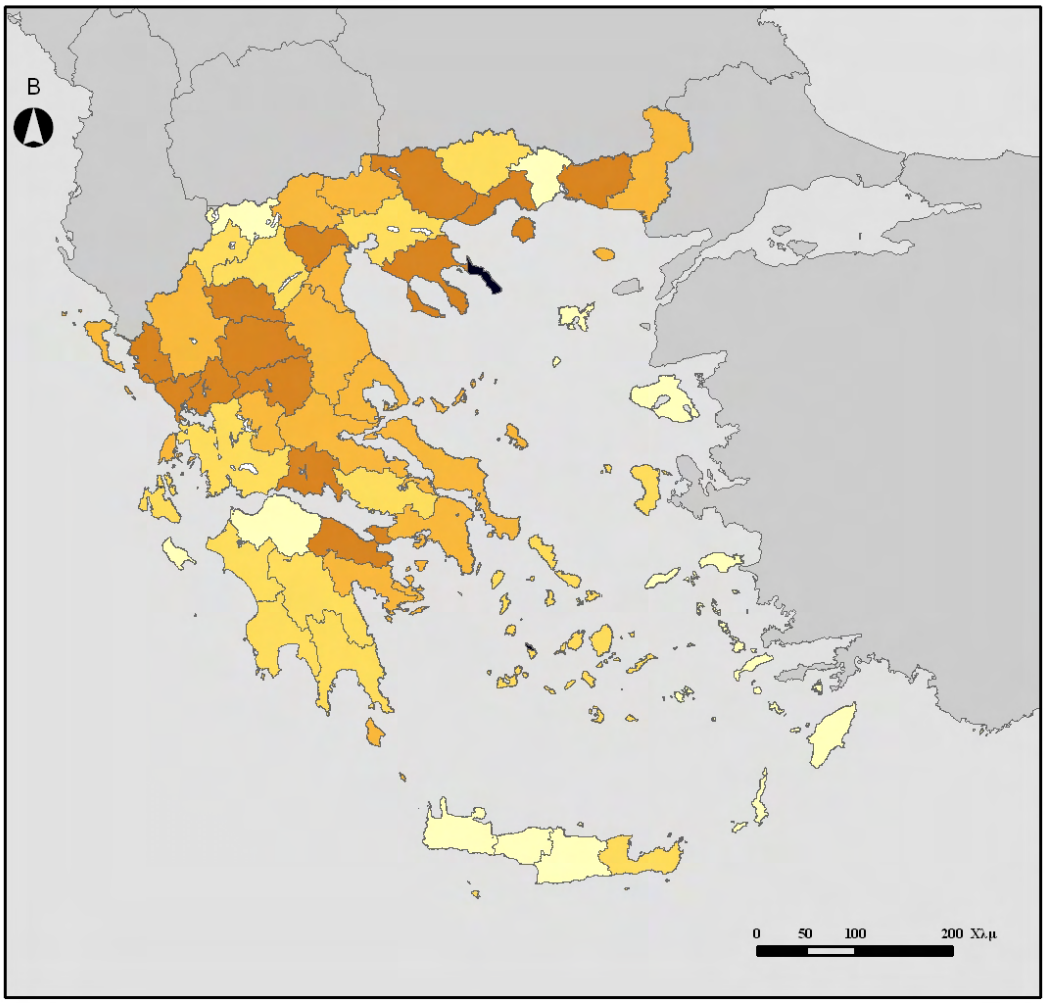

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

Δείκτης συμμετοχής της ηλικιακής ομάδας (45-64 ετών)%/(Σύνολο ηλικιών) 2001

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 22,50
- 22,51 - 23,50
- 23,51 - 24,50
- > 24,50
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 23,8%

ΒΟΛΟΣ, 2005

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ: *ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ*

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ: *ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ, ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ 2001*

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Χάρτης 11α

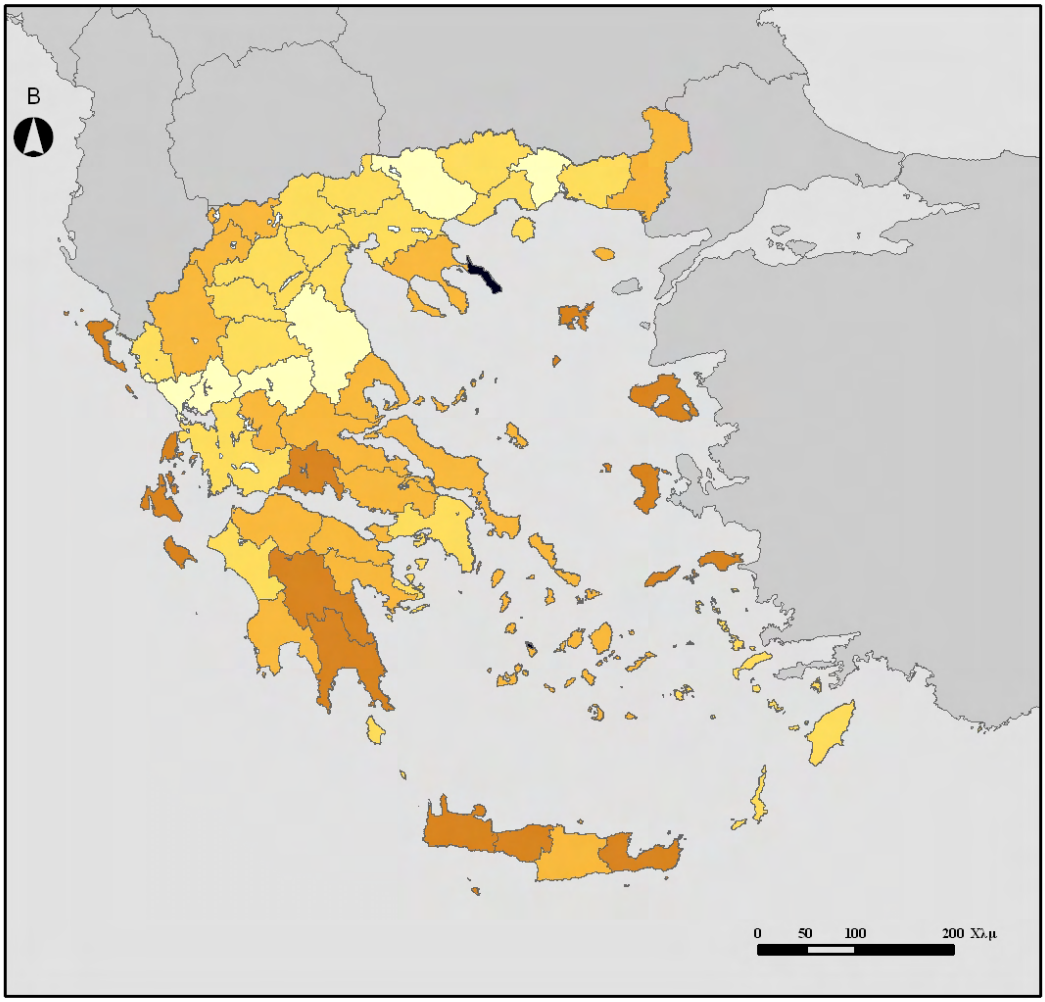

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

Δείκτης συμμετοχής της ηλικιακής ομάδας (άνω των 65 ετών)%/(Σύνολο ηλικιών)
1951

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 6,00
- 6,01 - 7,50
- 7,51 - 9,00
- > 9,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 6,8%

ΒΟΛΟΣ, 2005

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ 1951
ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Χάρτης 11β

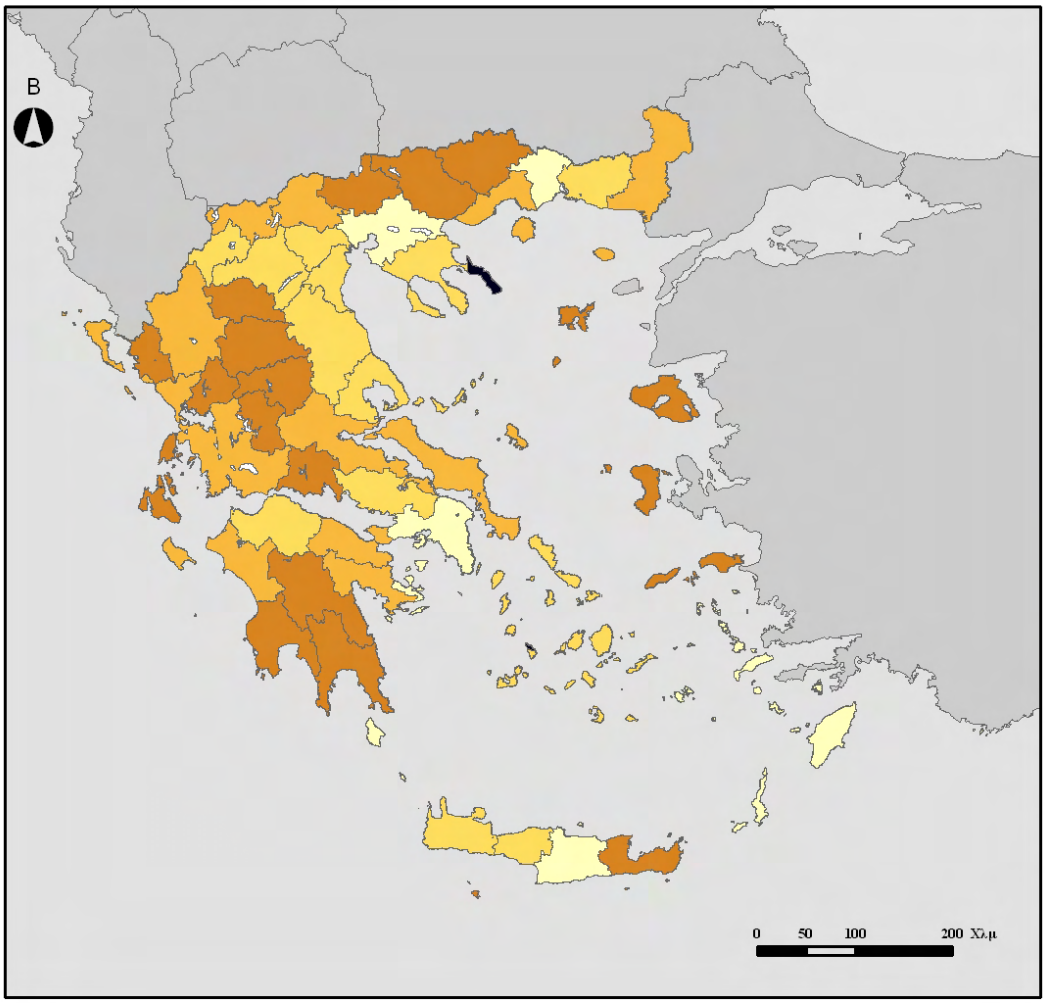

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

Δείκτης συμμετοχής της ηλικιακής ομάδας (άνω των 65 ετών)%/ (Σύνολο ηλικιών) 2001

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 15,50
- 15,51 - 18,00
- 18,01 - 22,00
- > 22,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 16,7%

ΒΟΛΟΣ, 2005

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ, ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ 2001
ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Χάρτης 12

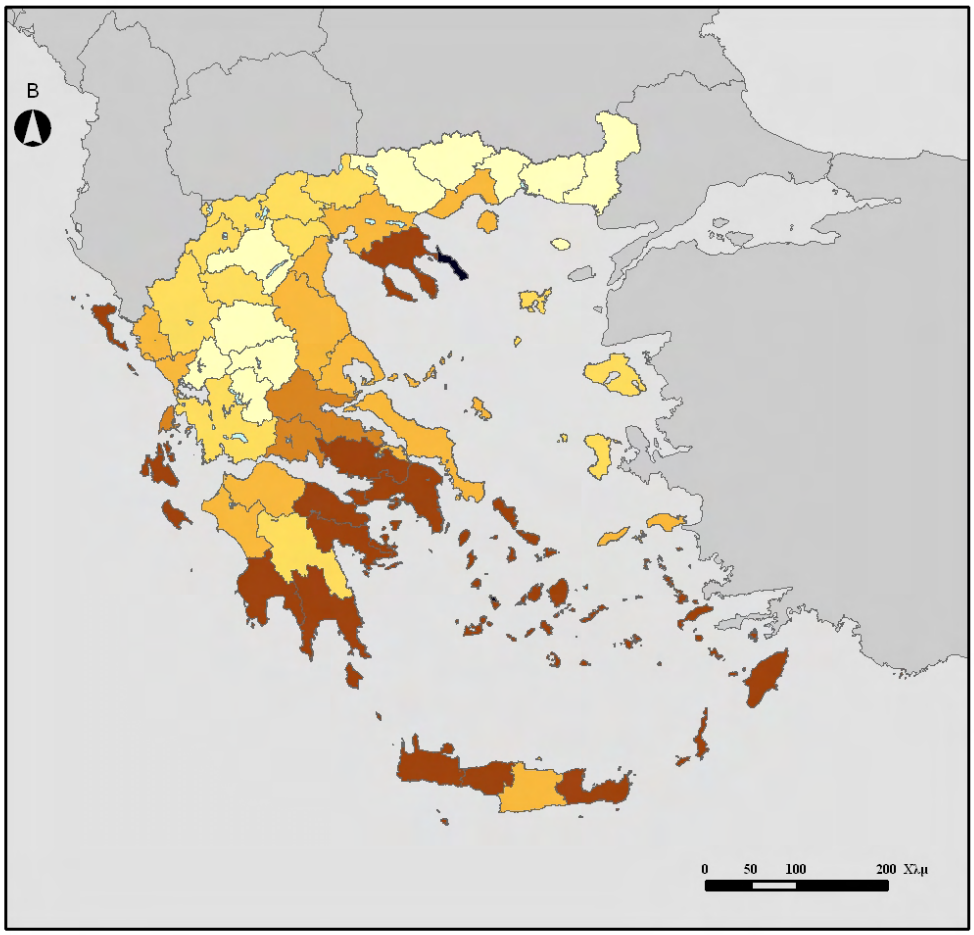

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

Δείκτης Συγκέντρωσης Αλλοδαπών, 2001

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 0,40
- 0,41 - 0,70
- 0,71 - 0,90
- 0,91 - 1,10
- > 1,10
- Λίμνες
- Άγιον Όρος

ΒΟΛΟΣ, 2005

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ, ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18/3/2001

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Χάρτης 13

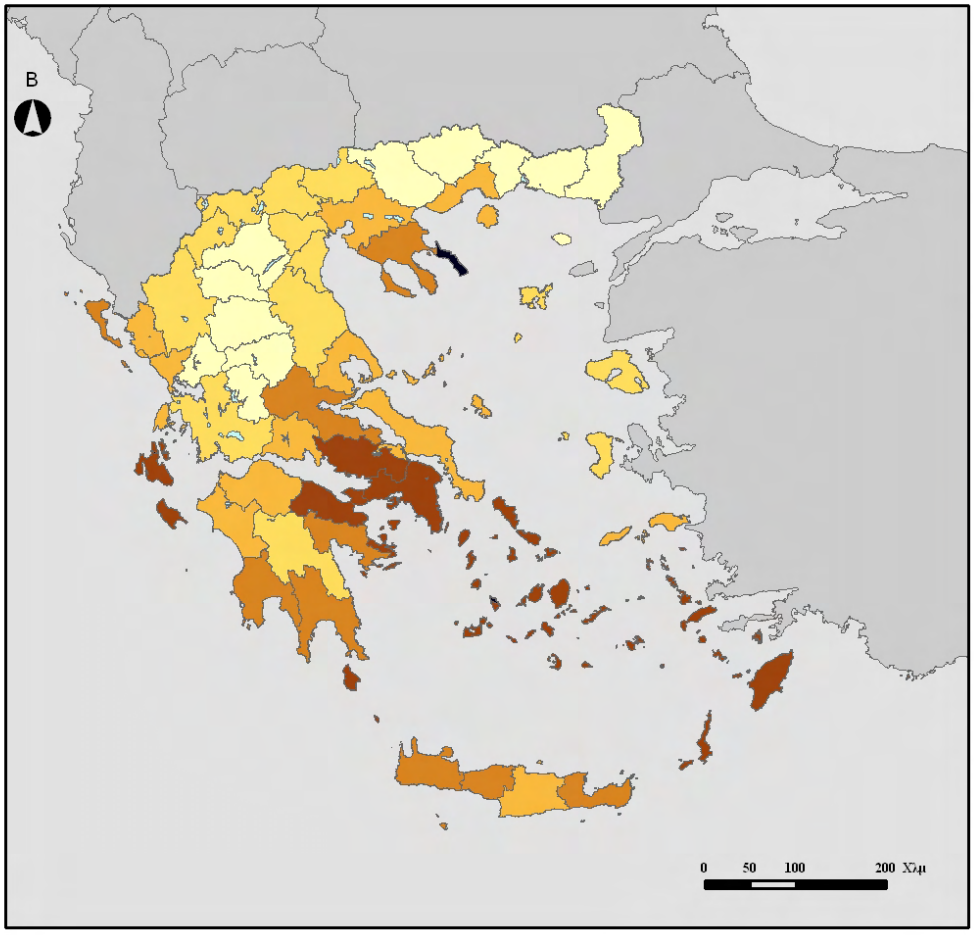

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

Ποσοστό (%) συμμετοχής των Αλλοδαπών στον πληθυσμό κάθε νομού 2001

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 3,00
- 3,01 - 5,00
- 5,01 - 7,00
- 7,01 - 9,00
- > 9,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 6,9%

ΒΟΛΟΣ, 2005

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ, ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18/3/2001

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Χάρτης 14

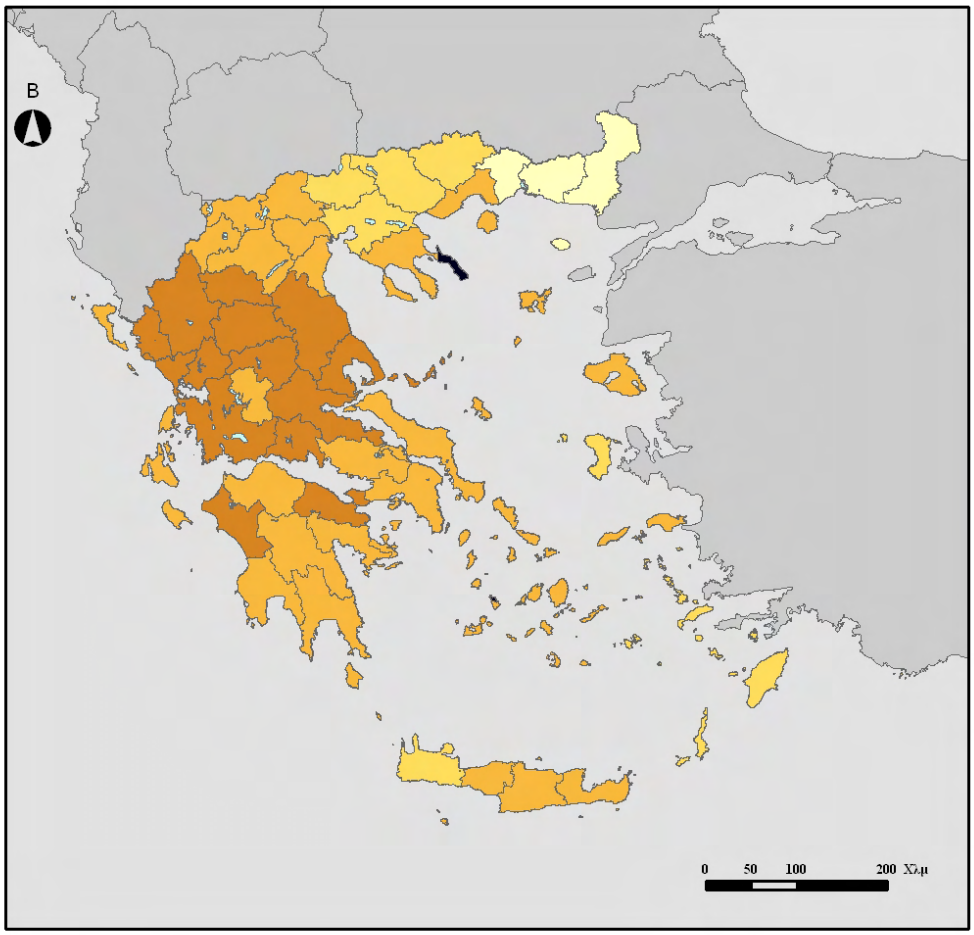

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

% Βαλκανίων μεταναστών, επί συνόλου αλλοδαπών, κατά νομό, 2001

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 40,00
- 40,01 - 60,00
- 60,01 - 80,00
- > 80,00
- Λίμνες
- Άγιον Όρος

ΒΟΛΟΣ, 2005

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ, ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18/3/2001

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Χάρτης 15

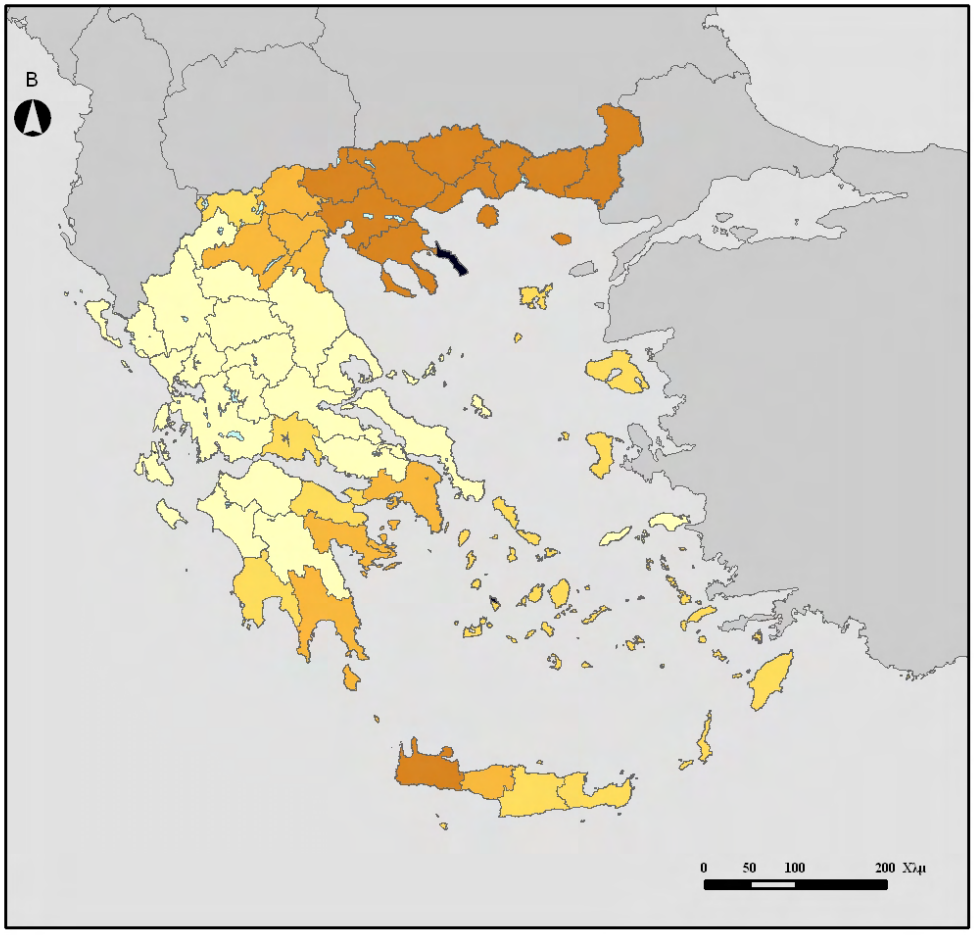

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

% Αλλοδαπών πρώην Ανατολικού μπλοκ, επί συνόλου αλλοδαπών, κατά νομό 2001

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 4,00
- 4,01 - 7,00
- 7,01 - 17,00
- > 17,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

ΒΟΛΟΣ, 2004

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ, ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18/3/2001

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Χάρτης 16

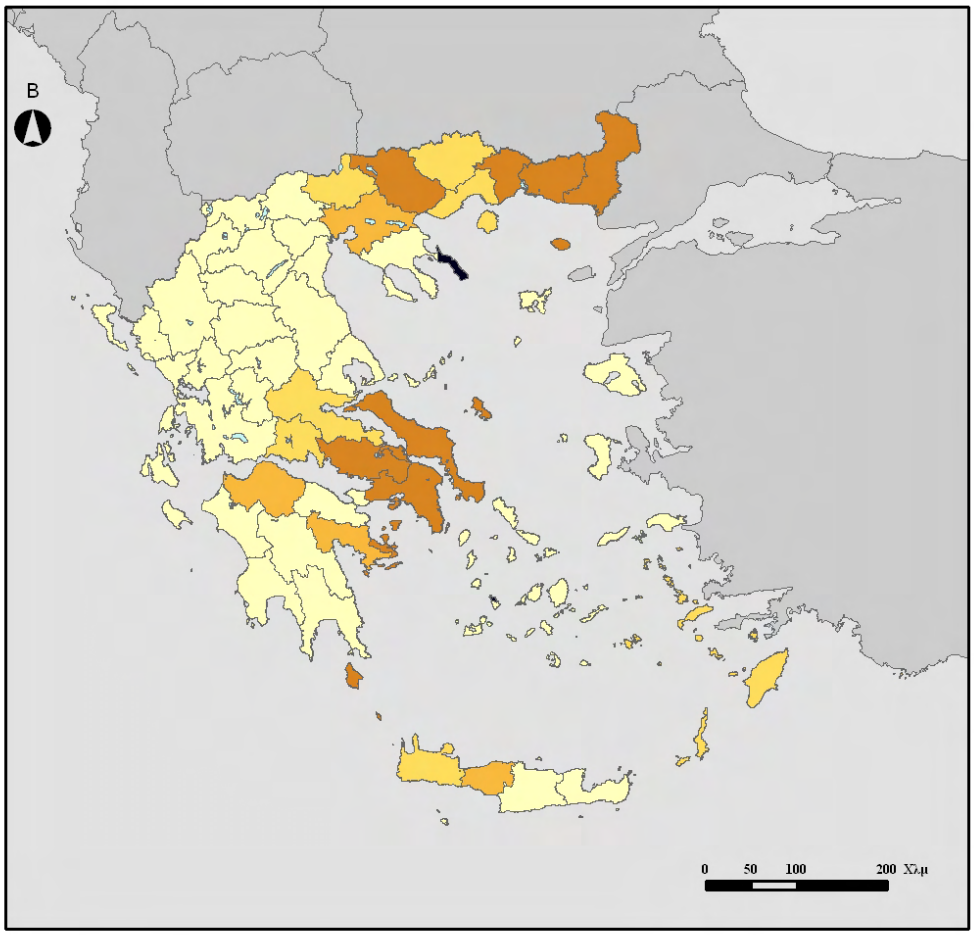

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

% Ασιατών μεταναστών επί συνόλου αλλοδαπών, κατά νομό, 2001

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 2,00
- 2,01 - 4,00
- 4,01 - 6,00
- > 6,00
- Λίμνες
- Άγιον Όρος

ΒΟΛΟΣ, 2005

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ, ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18/3/2001

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Χάρτης 17

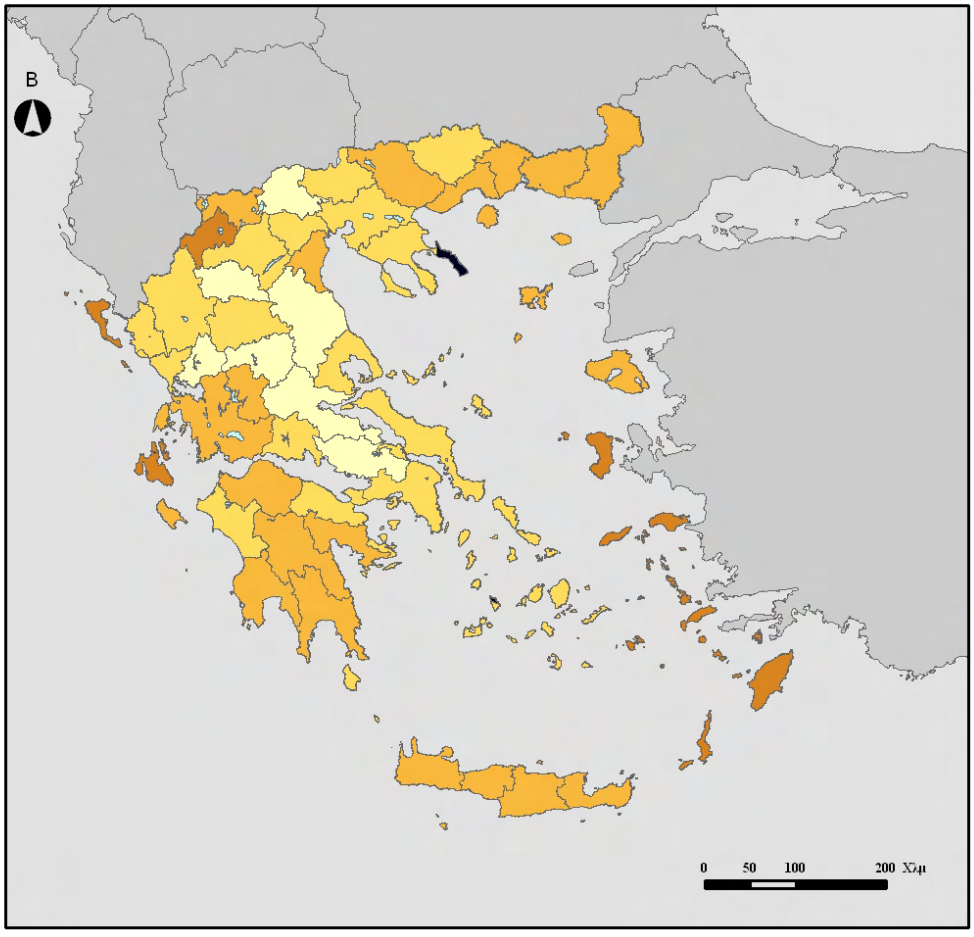

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

% Αλλοδαπών 'ανεπτυγμένου κόσμου', επί συνόλου αλλοδαπών, κατά νομό 2001

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 5,00
- 5,01 - 10,00
- 10,01 - 20,00
- > 20,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

ΒΟΛΟΣ, 2004

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ, ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18/3/2001

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

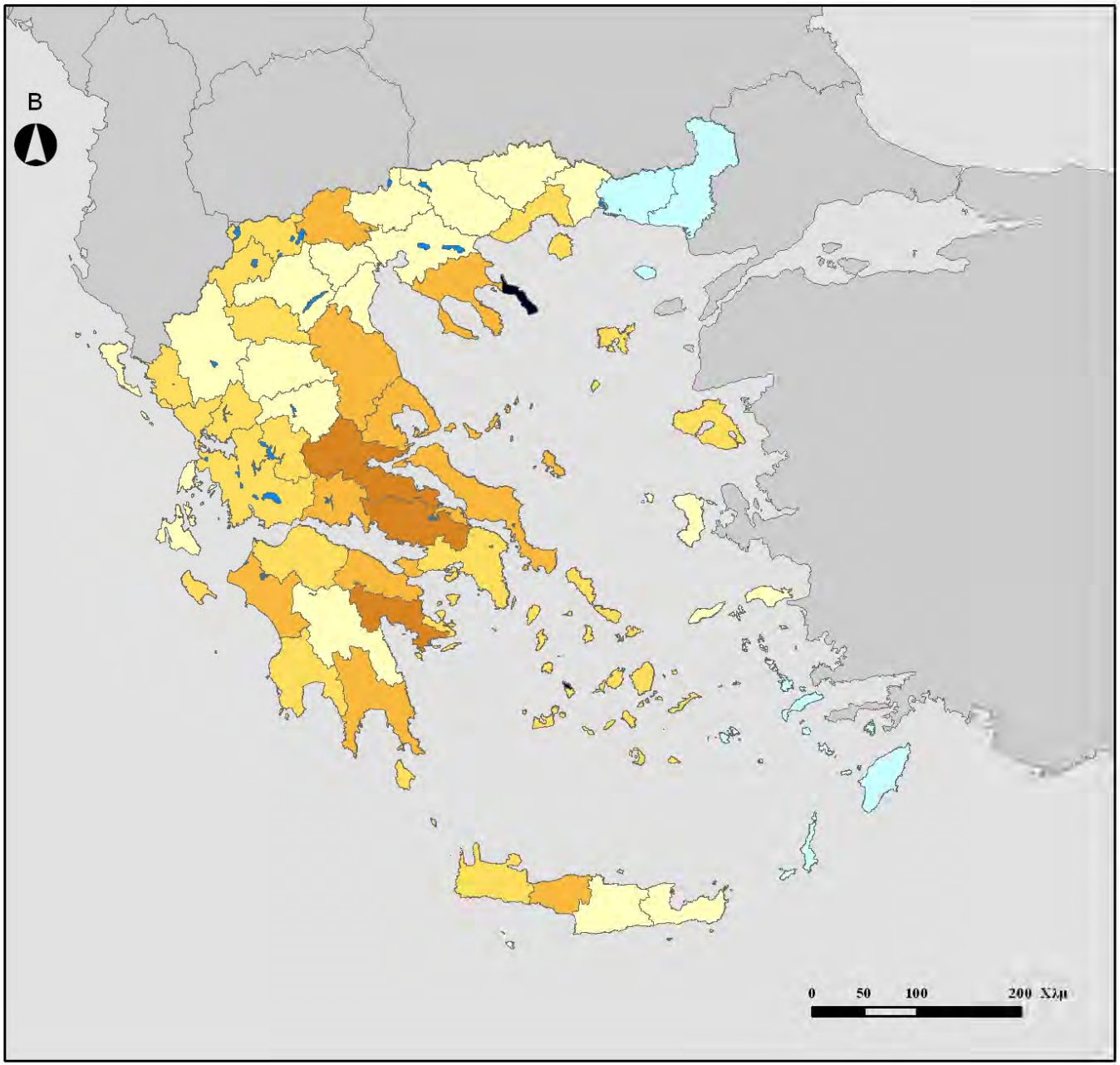

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

Επίδραση στην αναλογία των δύο φύλων από την παρουσία Αλλοδαπών, (Α/Γ) Συνόλου/(Α/Γ) Ελλήνων 2001

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 1,000
- 1,001 - 1,010
- 1,011 - 1,020
- 1,021 - 1,030
- > 1,030
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 1,02

ΒΟΛΟΣ, 2005

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ, ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18/3/2001

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

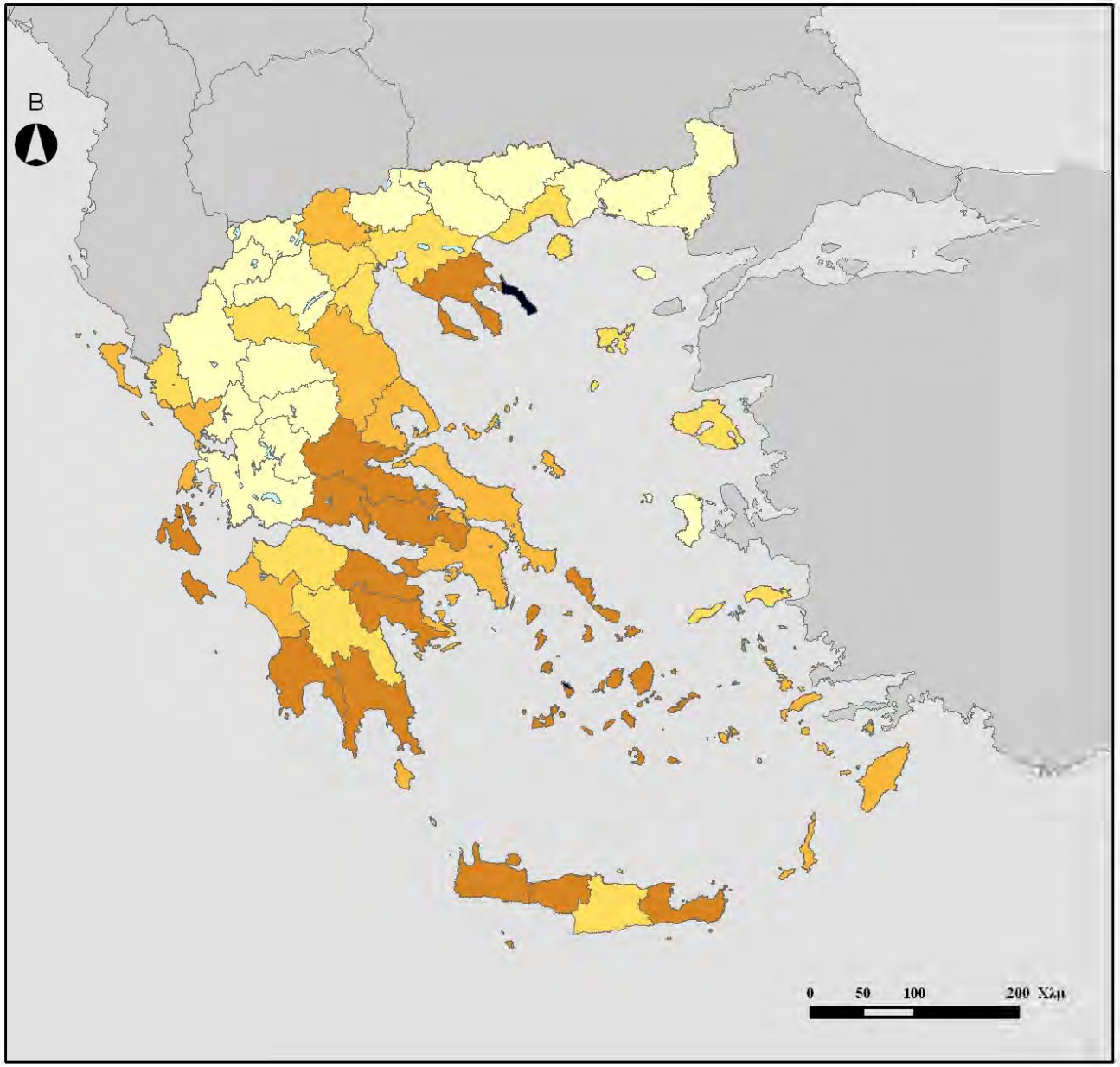

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

IRD15_64 Ελλήνων σε σχέση με το Συνολικό Πληθυσμό (Οι τιμές του οφείλονται στην παρουσία Αλλοδαπών), 2001

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 1,00 (ΟΜΑΔΑ Α)
- 1,01 - 1,50 (ΟΜΑΔΑ Β)
- 1,51 - 2,00 (ΟΜΑΔΑ Γ)
- > 2,00 (ΟΜΑΔΑ Δ)
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 1,57

ΒΟΛΟΣ, 2005

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ: *ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ*

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ: *ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ, ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18/3/2001*

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Χάρτης 20

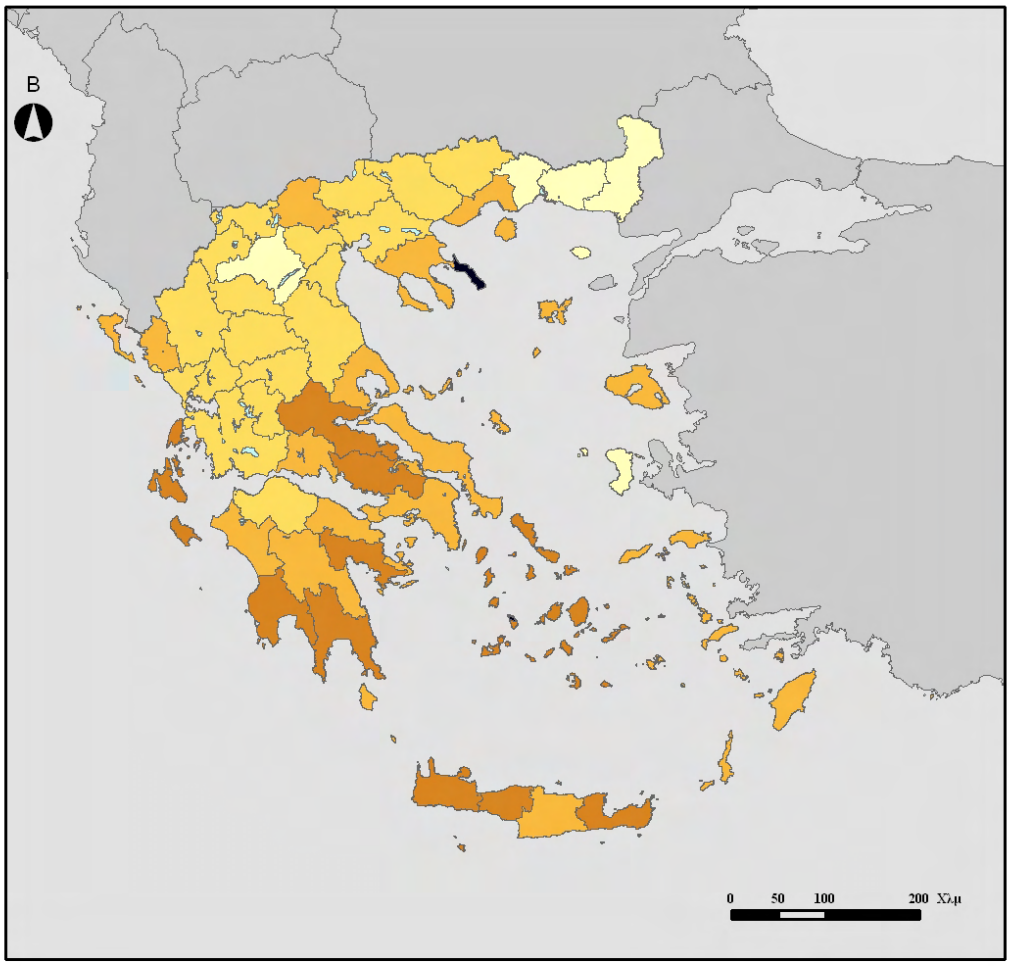

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

Δ (%15-64 ετών συνολικού πληθ.)-(%15-64 ετών Ελληνικού πληθ.)
Η διαφορά τους οφείλεται στην παρουσία Αλλοδαπών, 2001

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- **<= 0,50**
- **0,51 - 1,00**
- **1,10 - 2,00**
- **>2,00**
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: Επίδραση αυξητική κατά 1,3

ΒΟΛΟΣ, 2005

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ, ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18/3/2001
ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Χάρτης 21

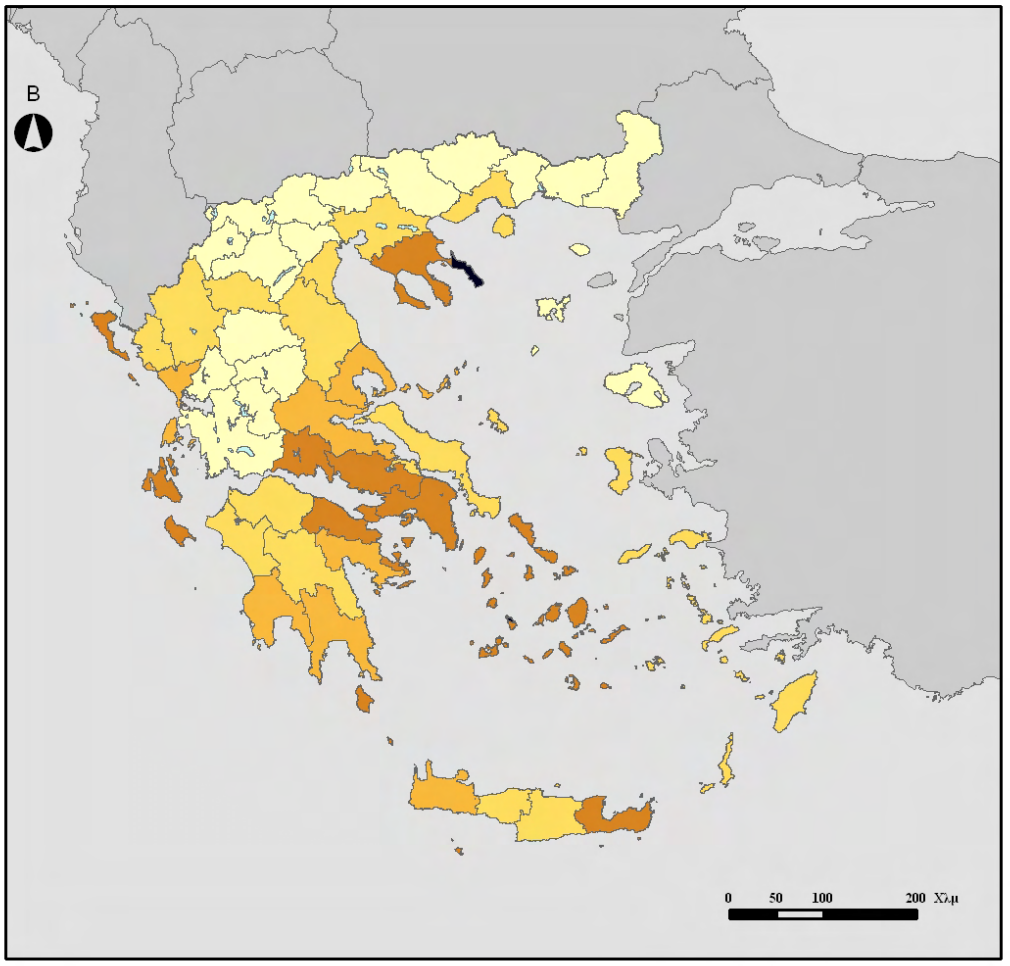

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

Δ [(%65+/0-14) ετών συνολικού πλ.]-(%65+/0-14) ετών Ελληνικού πλ.]-(Δείκτης γήρανσης)
Η διαφορά τους οφείλεται στην παρουσία Αλλοδαπών, 2001

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- **<= 3,99**
- **4,00 - 5,99**
- **6,00 - 7,99**
- **>8,00**
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: Επίδραση αρνητική κατά 6,3

ΒΟΛΟΣ, 2005

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ, ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18/3/2001
ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Διαγράμματα Α: Πυραμίδες ηλικιών (%), Ελλάδα, 1900-2001, στα απογραφικά έτη

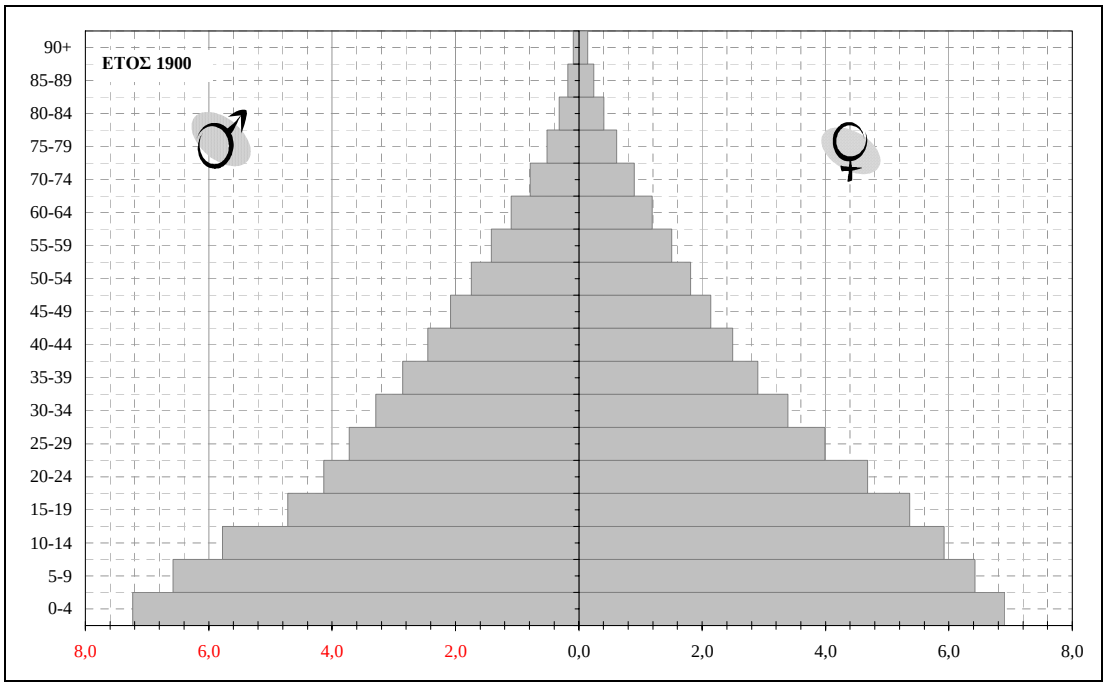

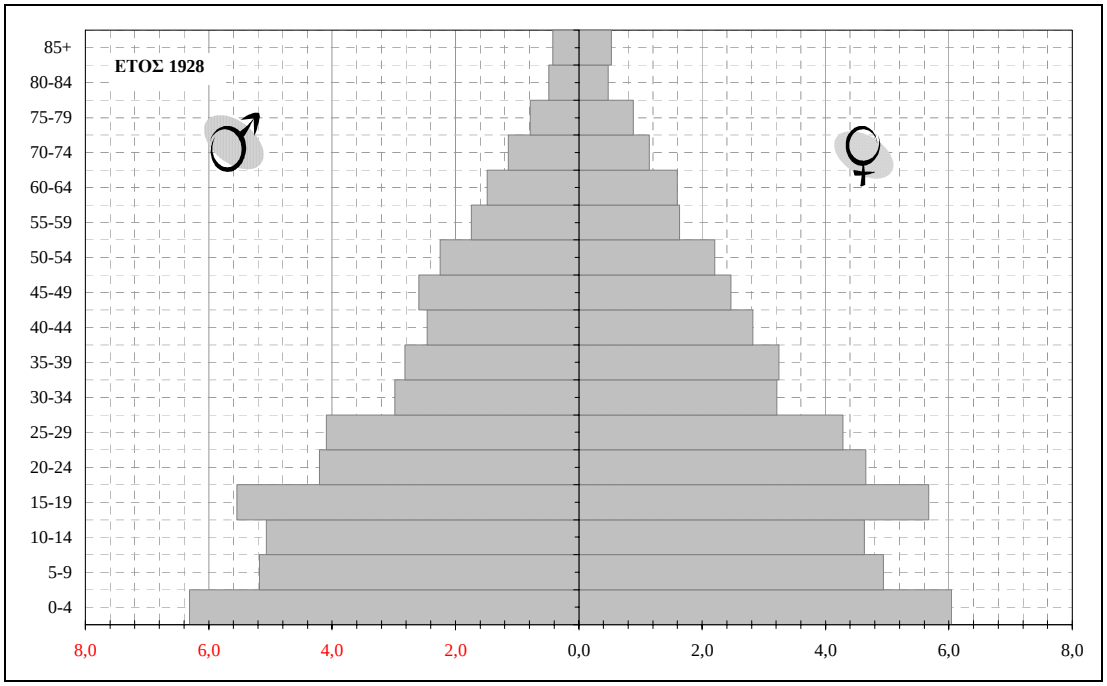

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

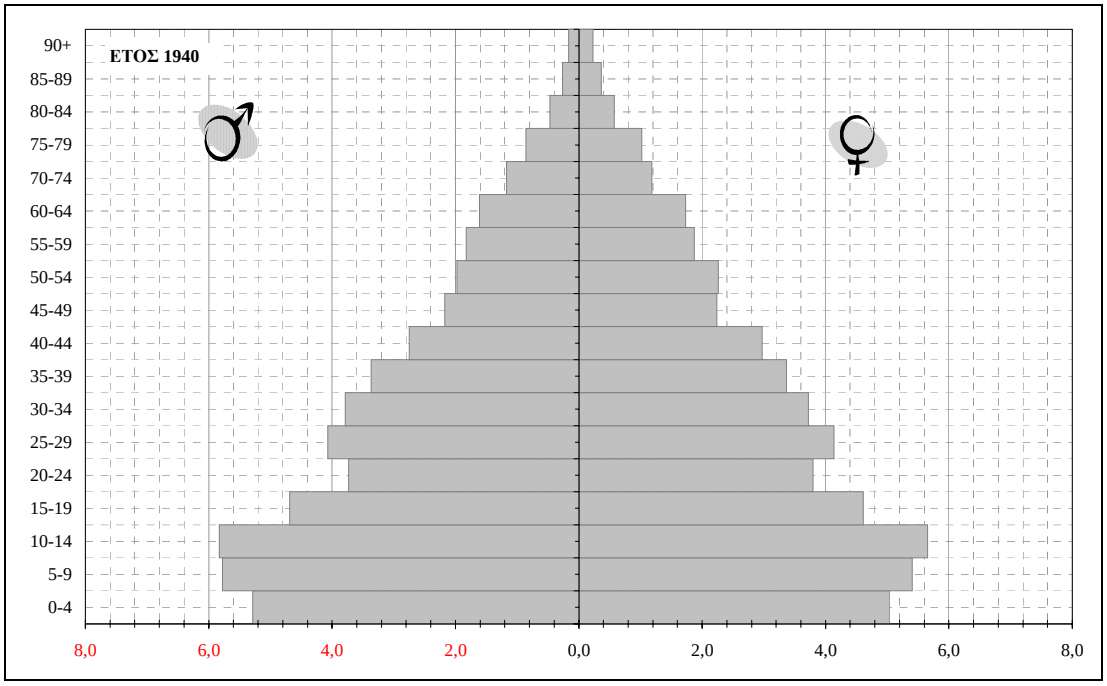

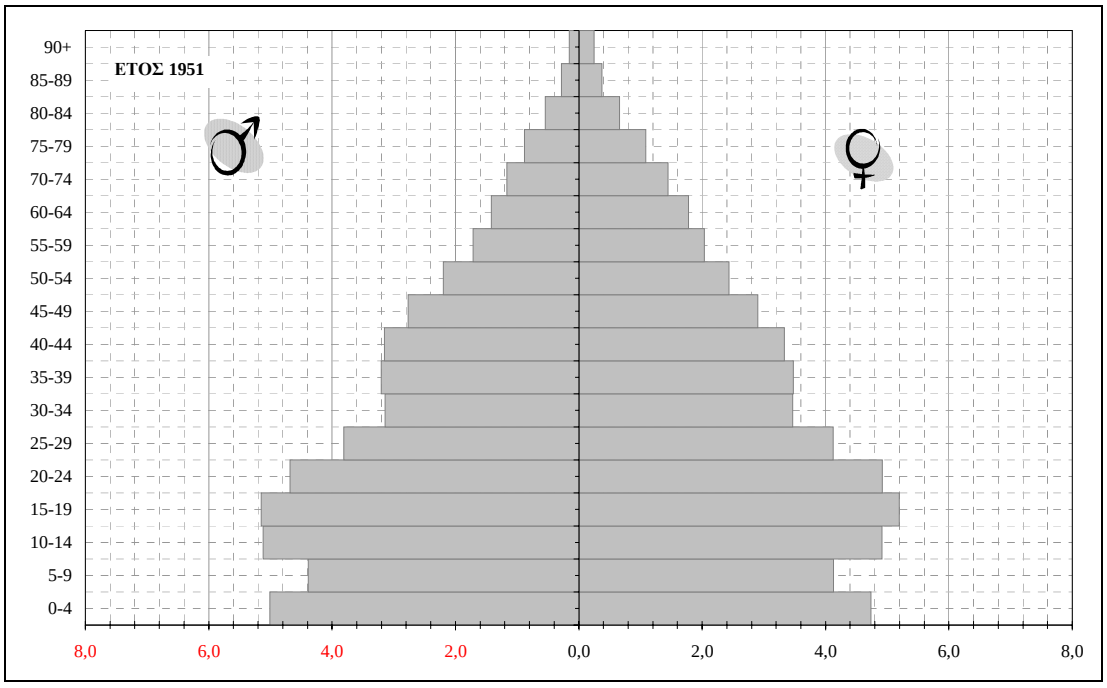

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

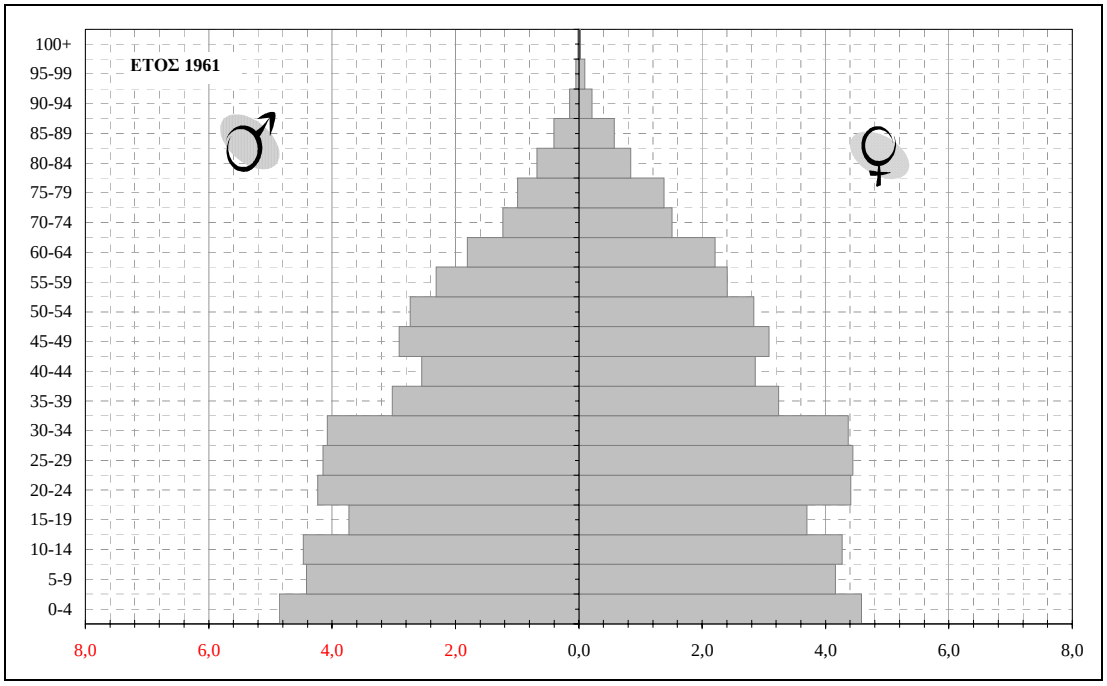

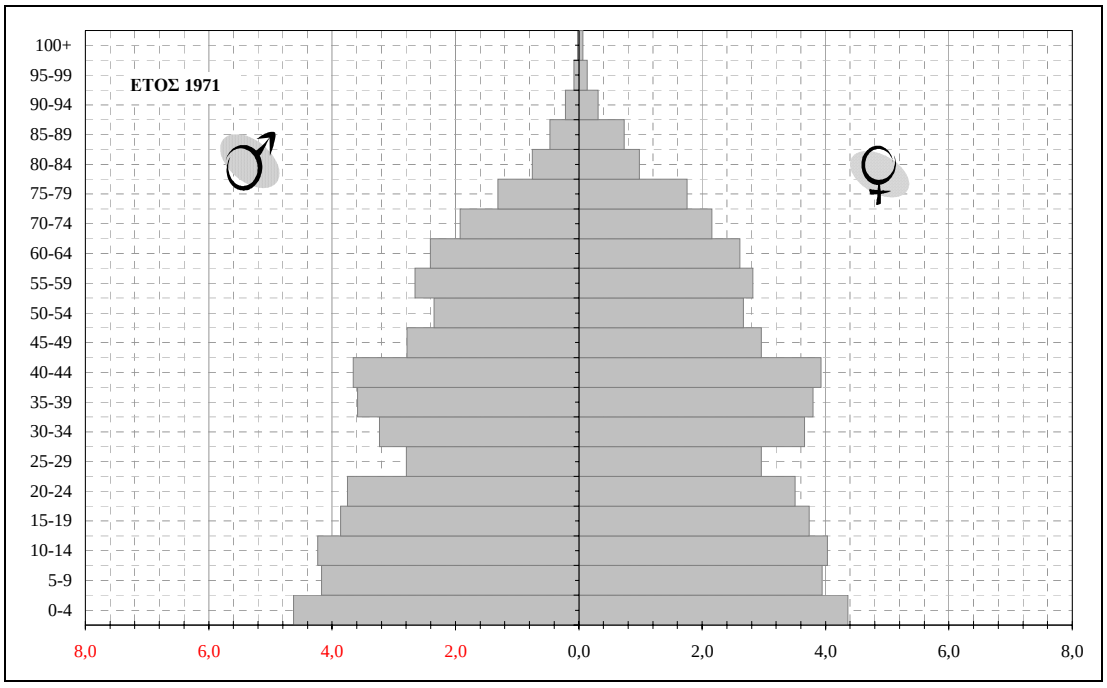

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

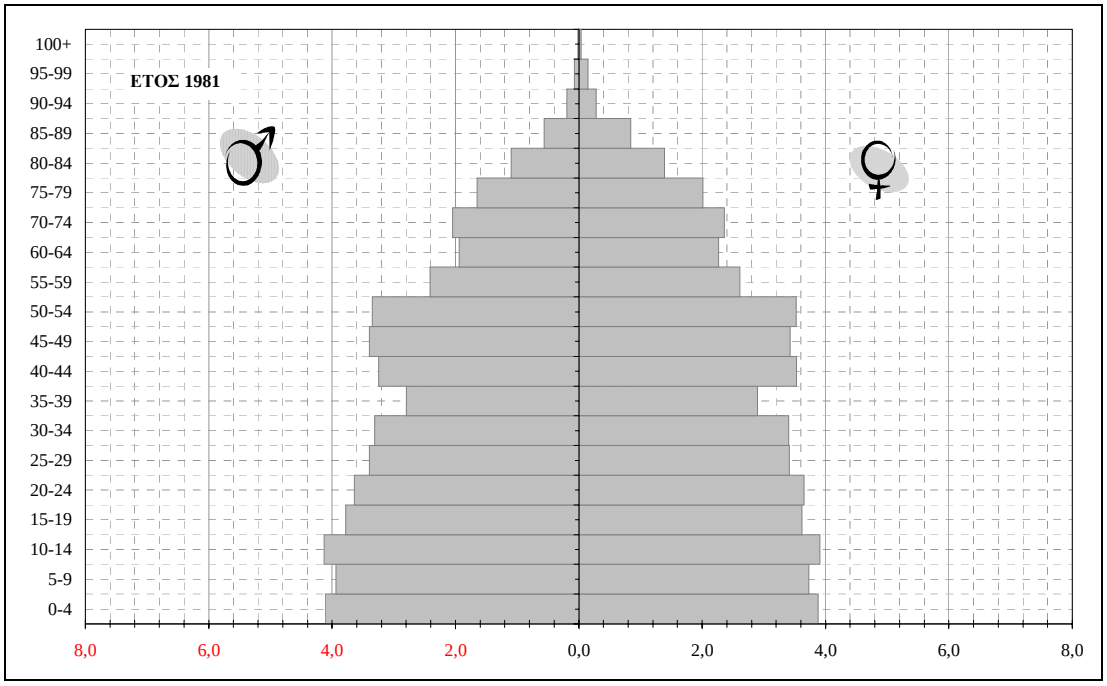

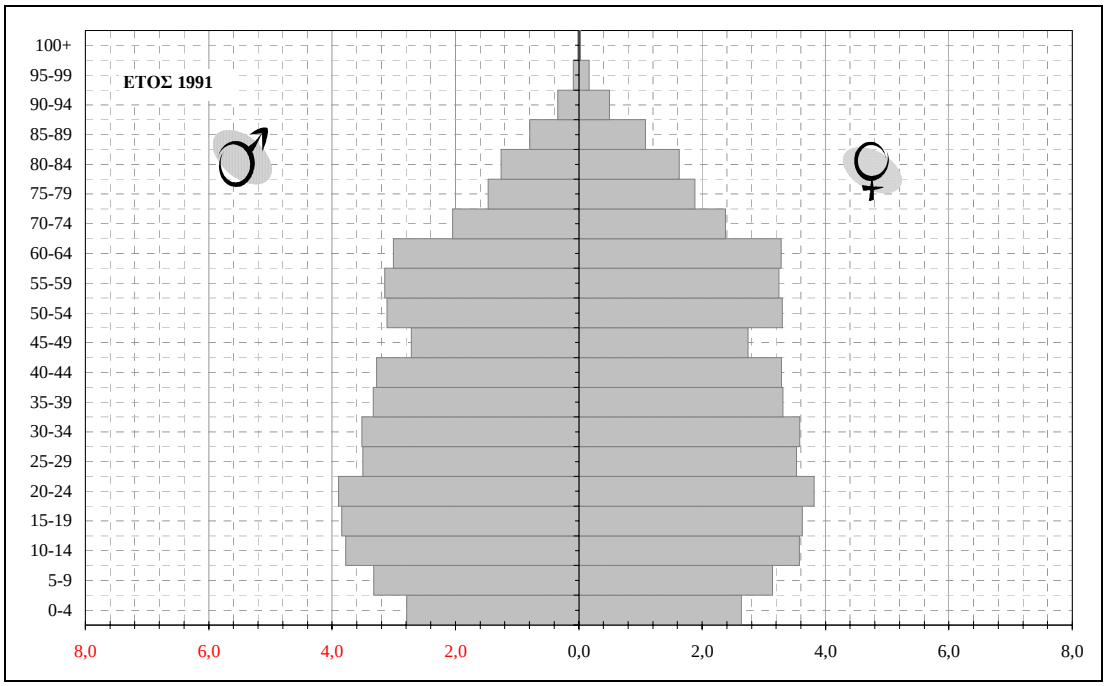

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

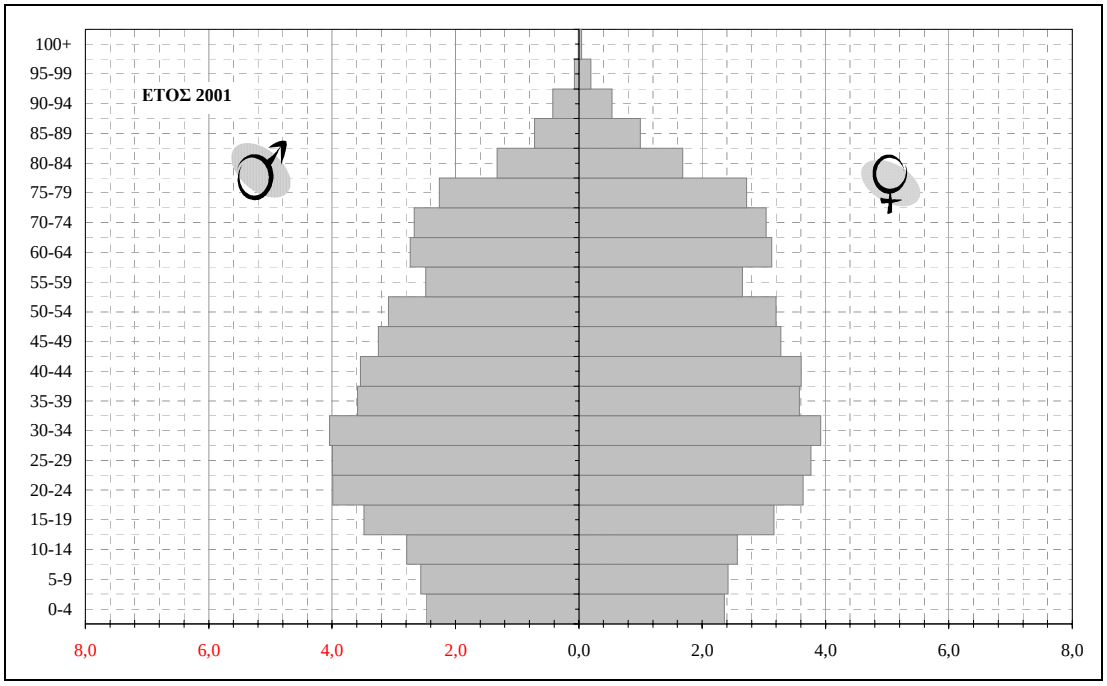

Πηγές: ΕΣΥΕ, 1966:45, 1980, Αποτελέσματα Απογραφών πληθυσμού, 1951-2001

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Διαγράμματα Β: Πυραμίδες ηλικιών (%), Ελλάδα, 1951 - 2001, στα απογραφικά έτη, χωρικό επίπεδο νομού

ΑΠΟΓΡΑΦΗ 7/4/1951	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 14/3/1971	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 5/4/1981	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 17/3/1991	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18/3/2001
ΕΛΛΑΔΑ				
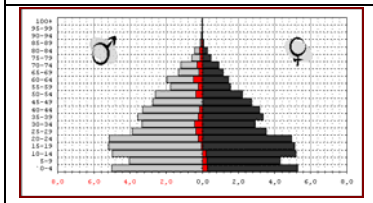	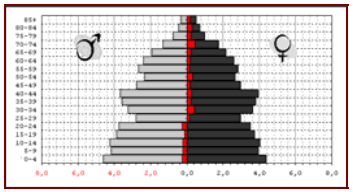	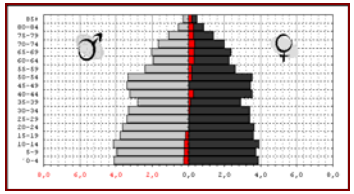	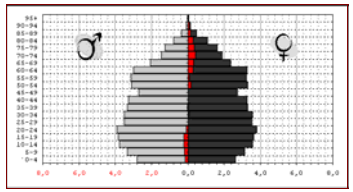	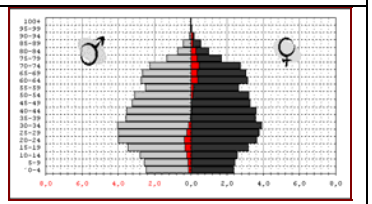
ΑΤΤΙΚΗ				
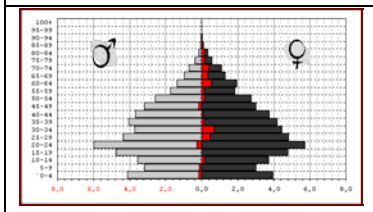	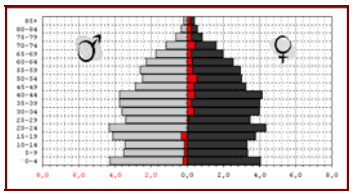	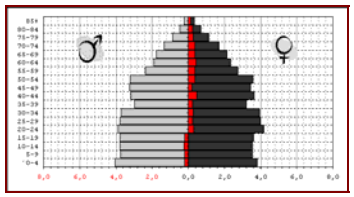	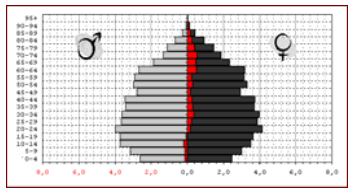	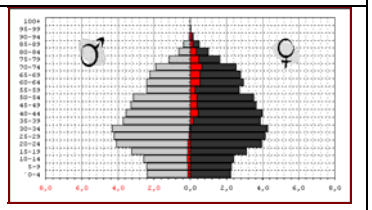
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ				
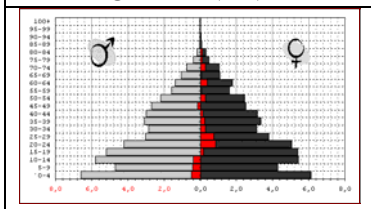	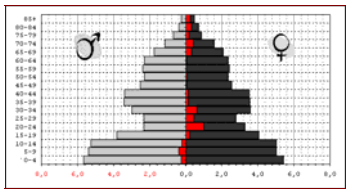	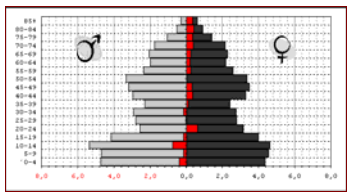	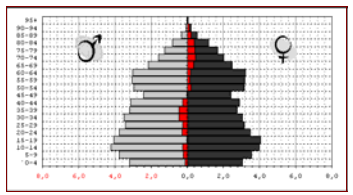	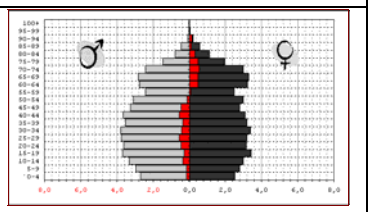
ΒΟΙΩΤΙΑΣ				
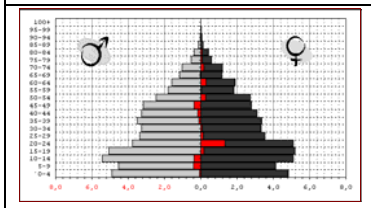	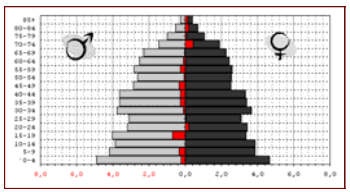	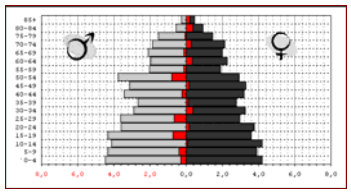	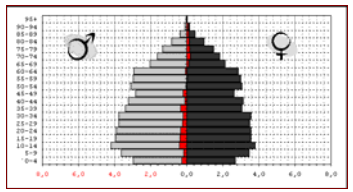	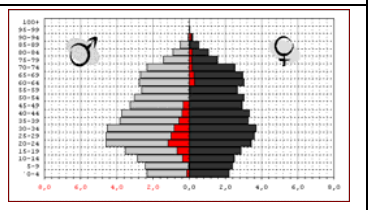

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ΑΠΟΓΡΑΦΗ 7/4/1951	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 14/3/1971	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 5/4/1981	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 17/3/1991	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18/3/2001
ΕΥΒΟΙΑΣ				
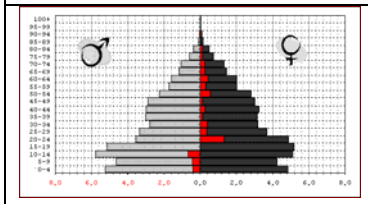	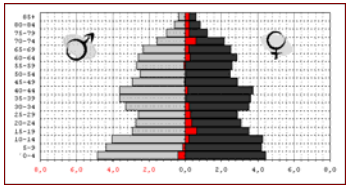	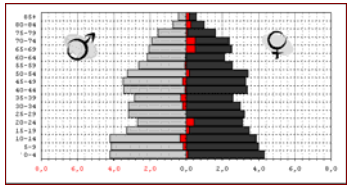	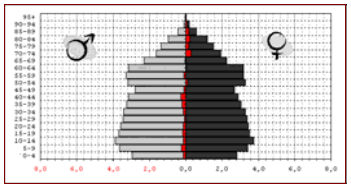	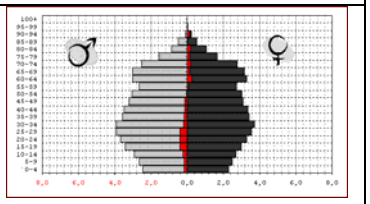
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ				
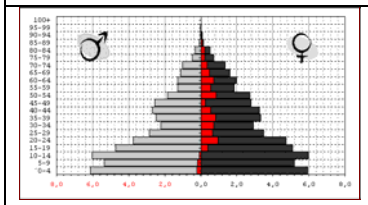	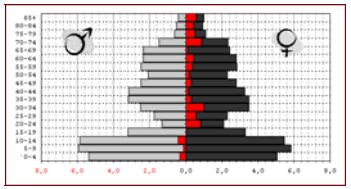	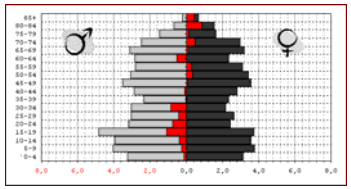	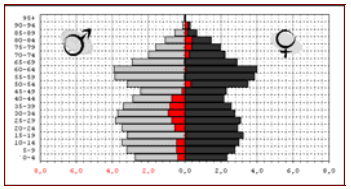	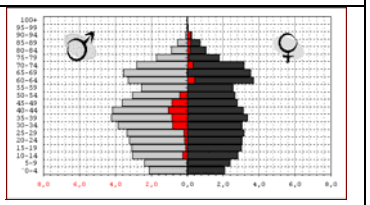
ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ				
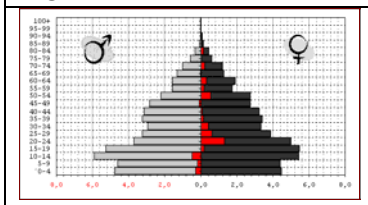	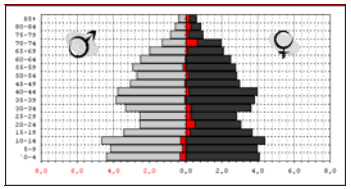	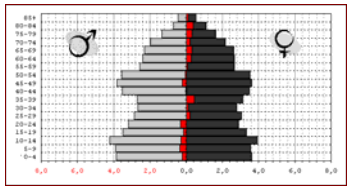	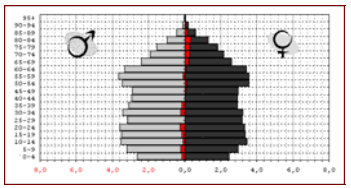	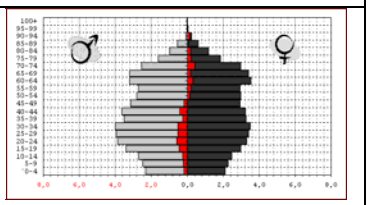
ΦΩΚΙΔΑΣ				
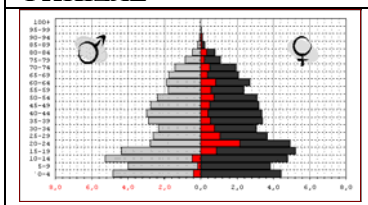	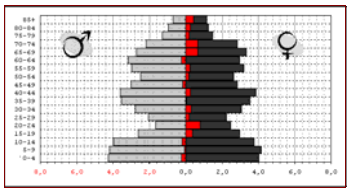	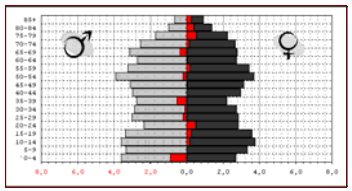	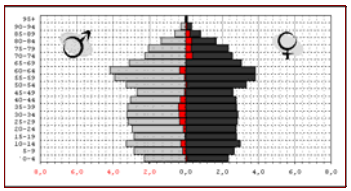	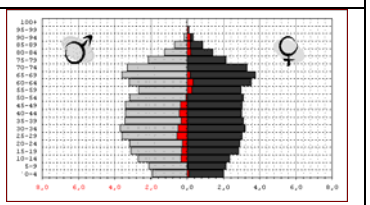

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ΑΠΟΓΡΑΦΗ 7/4/1951	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 14/3/1971	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 5/4/1981	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 17/3/1991	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18/3/2001
ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ				
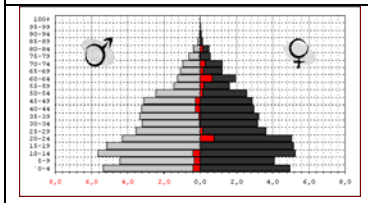	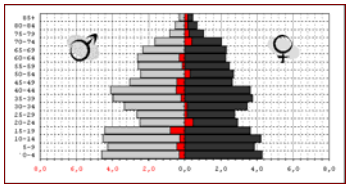	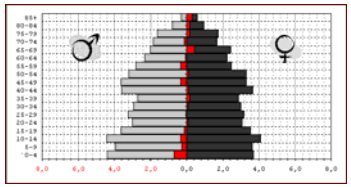	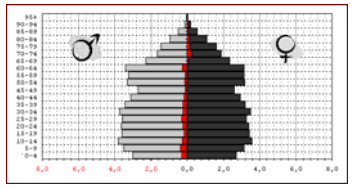	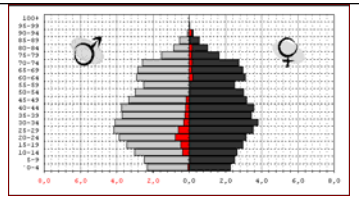
ΑΡΚΑΔΙΑΣ				
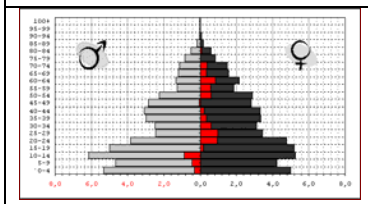	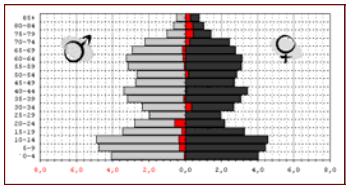	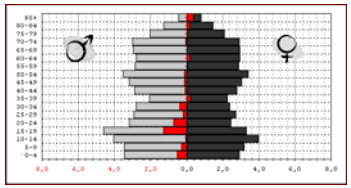	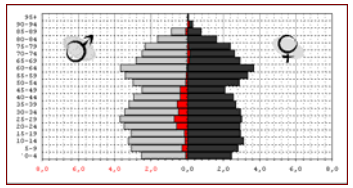	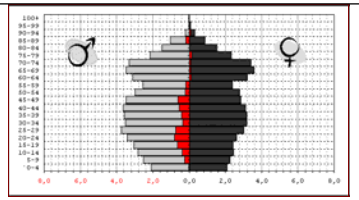
ΑΧΑΪΑΣ				
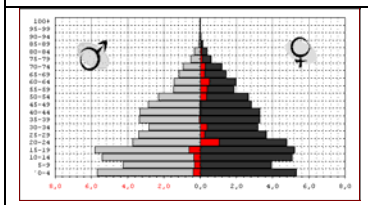	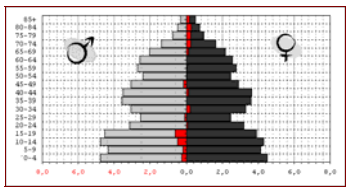	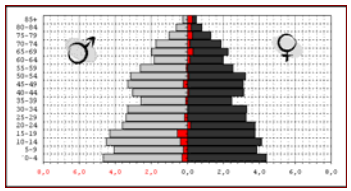	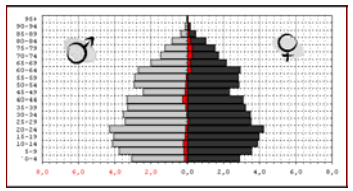	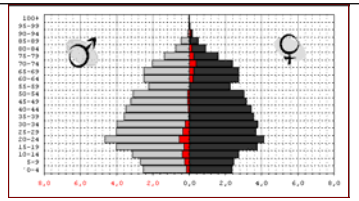
ΗΛΕΙΑΣ				
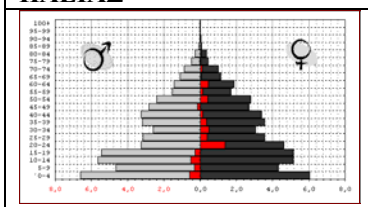	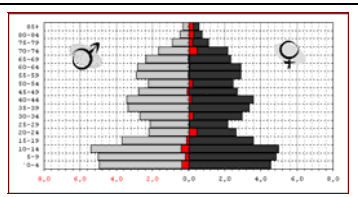	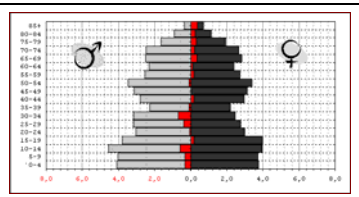	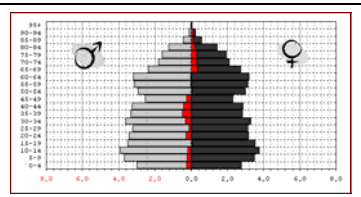	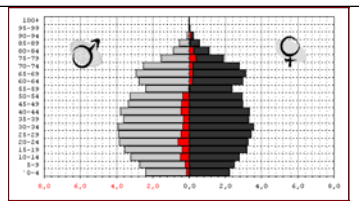

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ΑΠΟΓΡΑΦΗ 7/4/1951	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 14/3/1971	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 5/4/1981	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 17/3/1991	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18/3/2001
ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ				
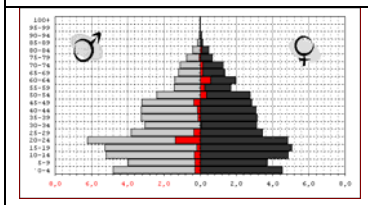	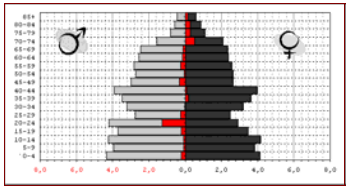	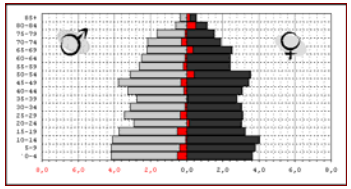	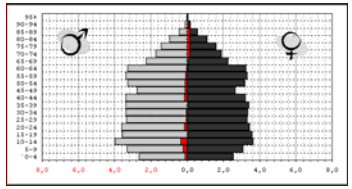	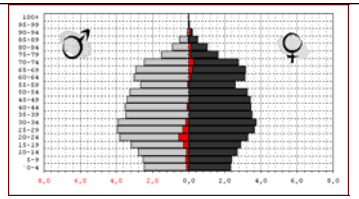
ΛΑΚΩΝΙΑΣ				
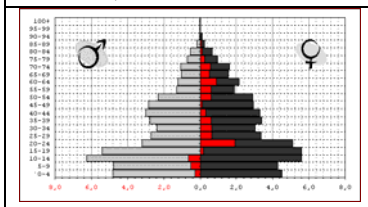	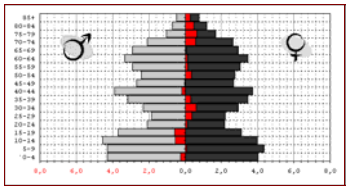	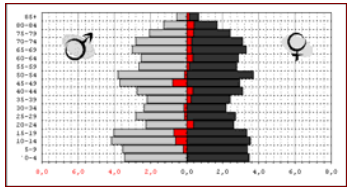	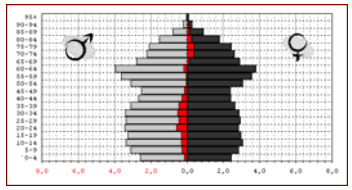	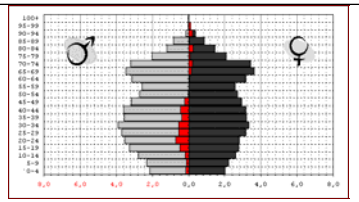
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ				
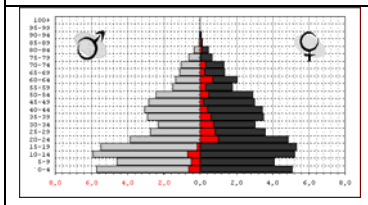	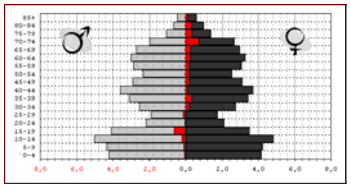	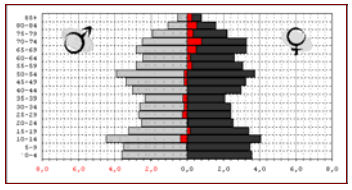	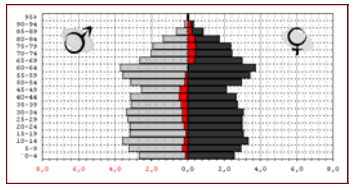	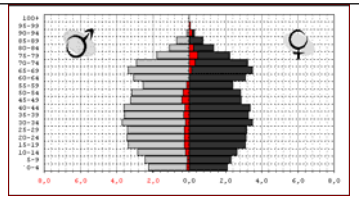
ΖΑΚΥΝΘΟΥ				
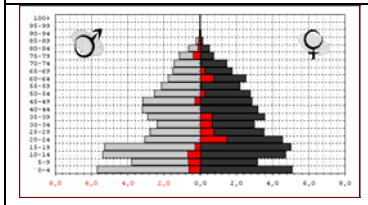	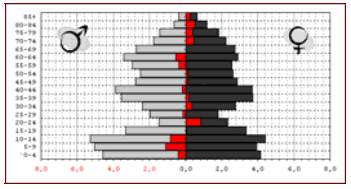	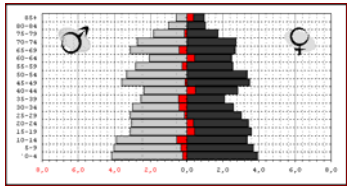	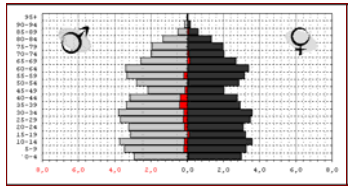	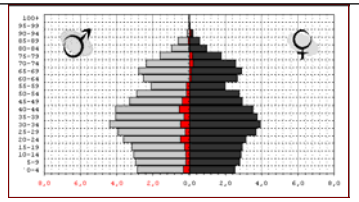

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ΑΠΟΓΡΑΦΗ 7/4/1951	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 14/3/1971	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 5/4/1981	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 17/3/1991	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18/3/2001
ΚΕΡΚΥΡΑΣ				
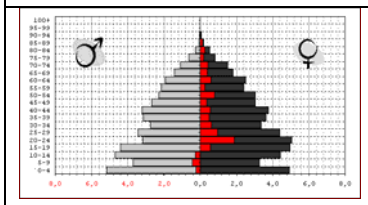	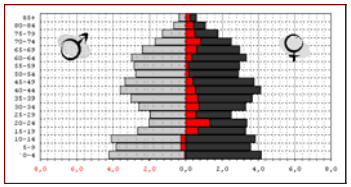	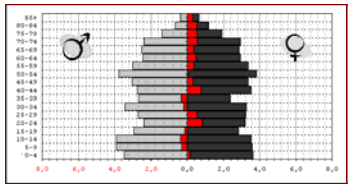	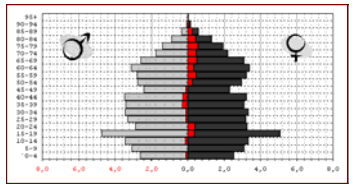	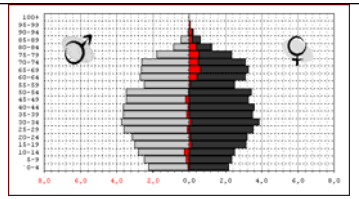
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ				
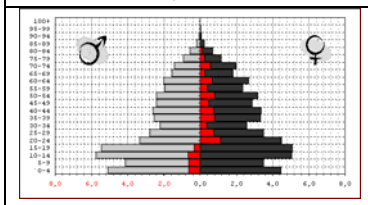	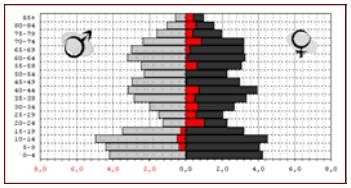	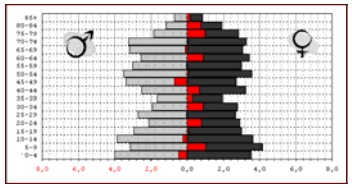	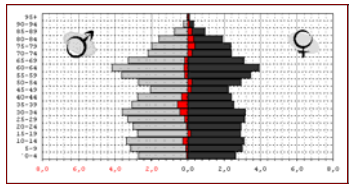	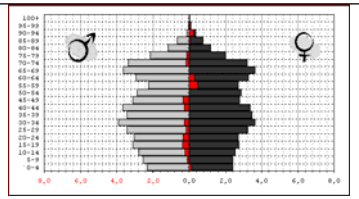
ΛΕΥΚΑΔΑΣ				
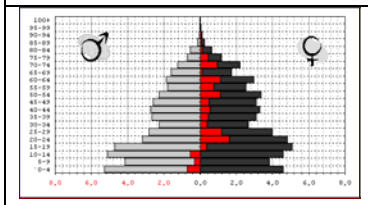	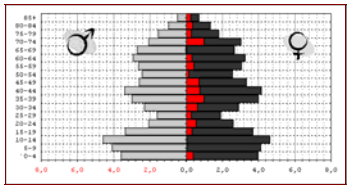	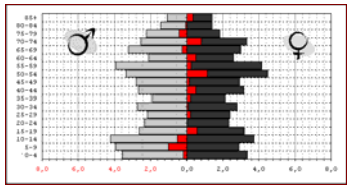	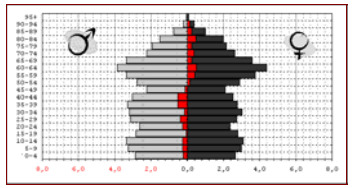	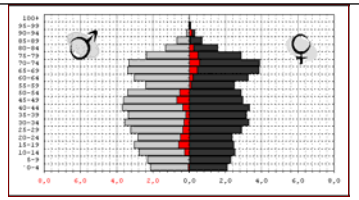
ΑΡΤΑΣ				
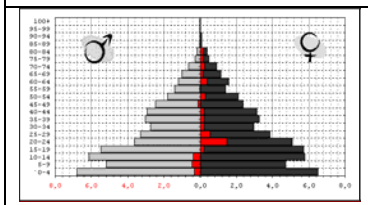	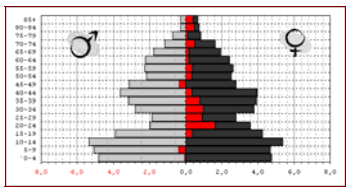	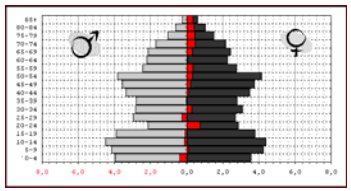	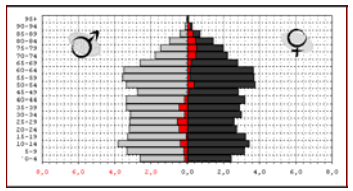	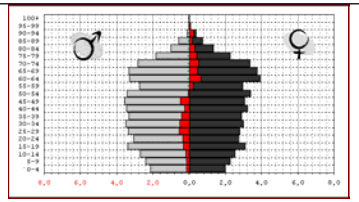

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ΑΠΟΓΡΑΦΗ 7/4/1951	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 14/3/1971	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 5/4/1981	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 17/3/1991	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18/3/2001
ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ				
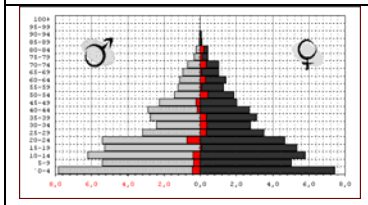	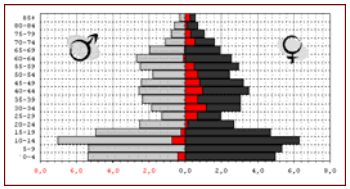	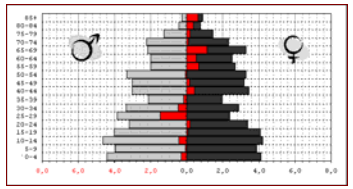	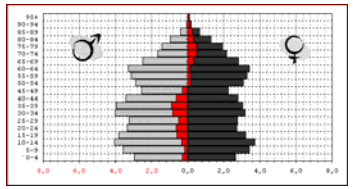	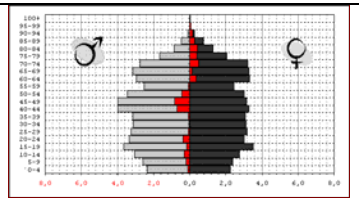
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ				
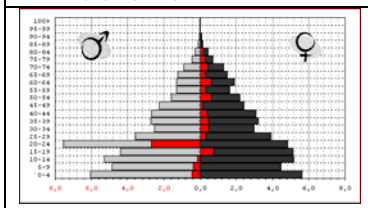	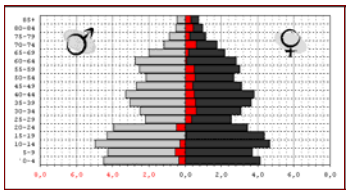	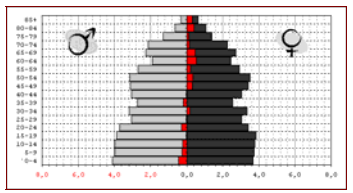	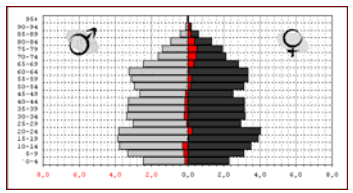	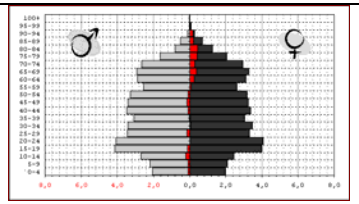
ΠΡΕΒΕΖΑΣ				
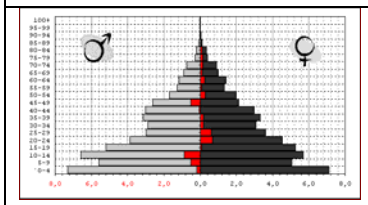	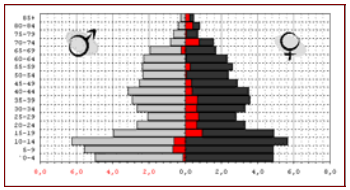	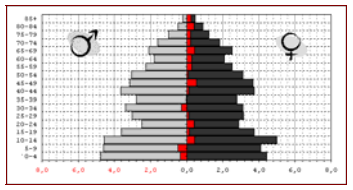	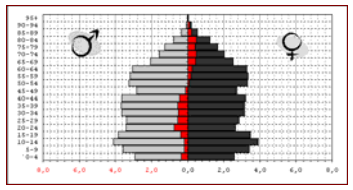	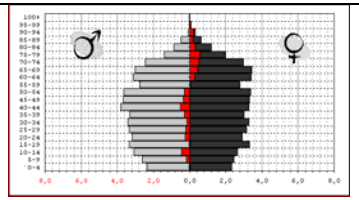
ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ				
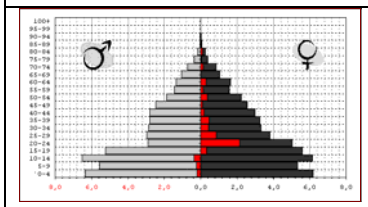	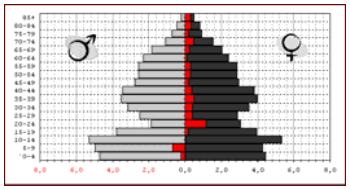	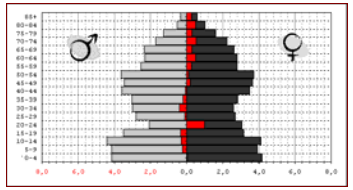	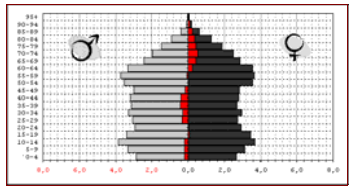	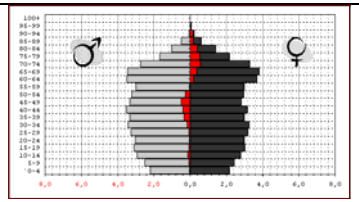

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ΑΠΟΓΡΑΦΗ 7/4/1951	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 14/3/1971	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 5/4/1981	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 17/3/1991	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18/3/2001
ΛΑΡΙΣΑΣ				
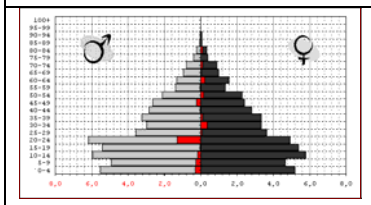	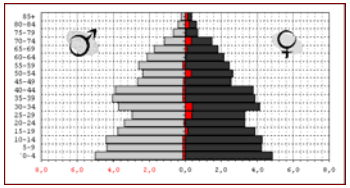	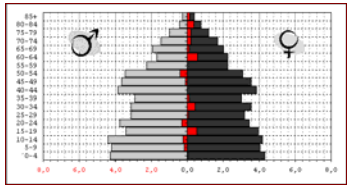	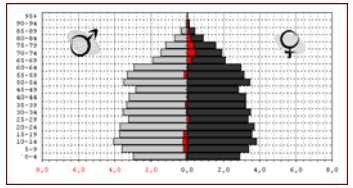	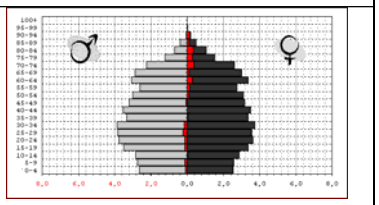
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ				
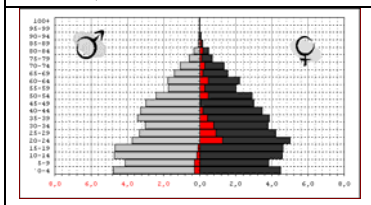	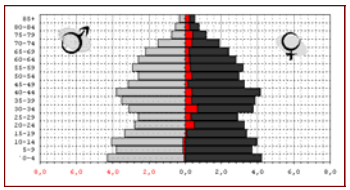	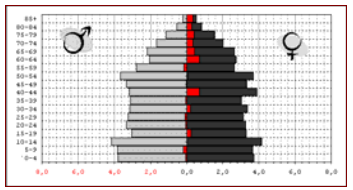	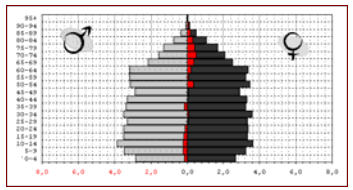	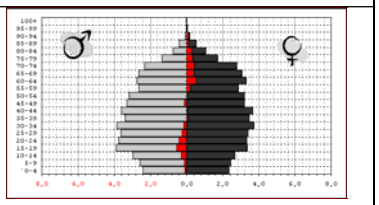
ΤΡΙΚΑΛΩΝ				
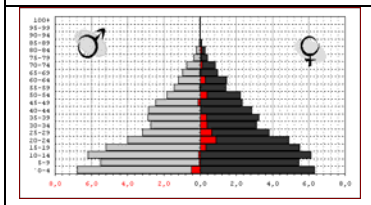	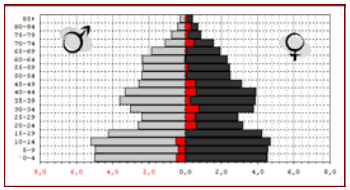	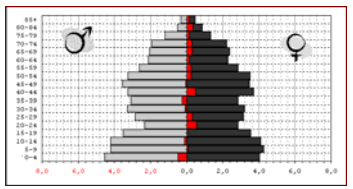	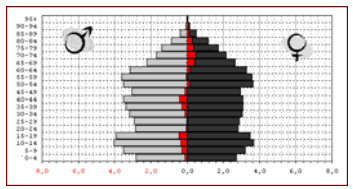	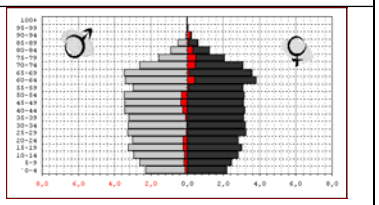
ΓΡΕΒΕΝΩΝ				
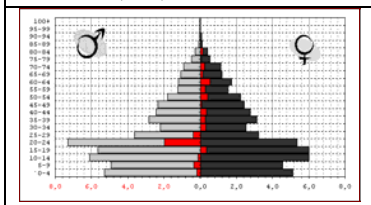	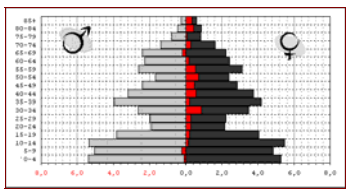	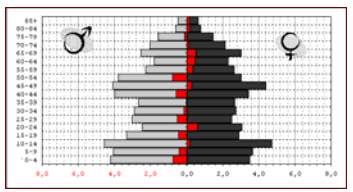	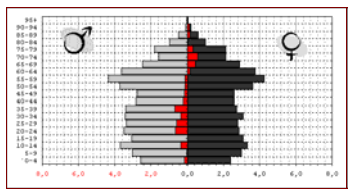	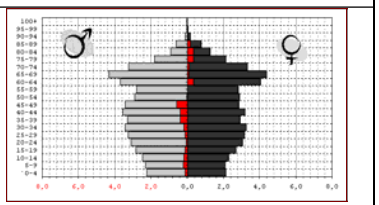

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ΑΠΟΓΡΑΦΗ 7/4/1951	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 14/3/1971	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 5/4/1981	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 17/3/1991	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18/3/2001
ΔΡΑΜΑΣ				
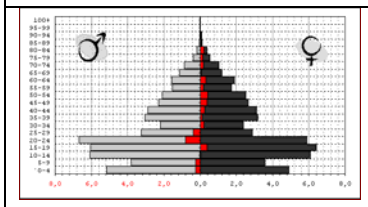	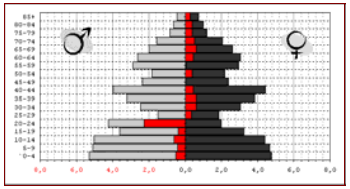	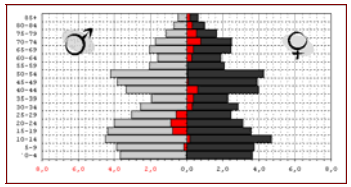	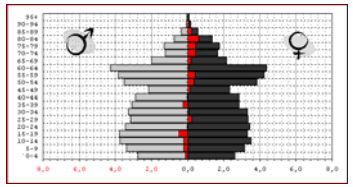	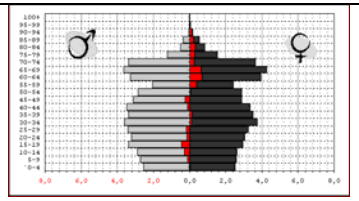
ΗΜΑΘΙΑΣ				
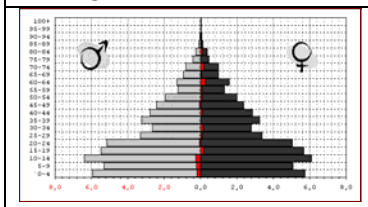	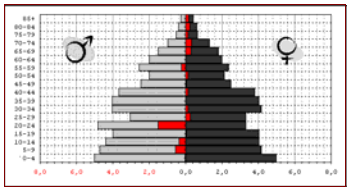	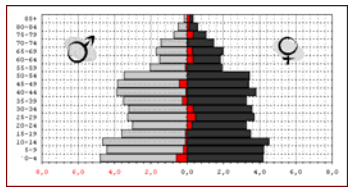	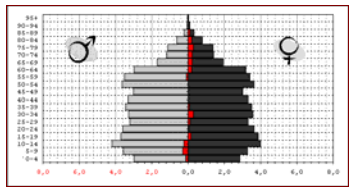	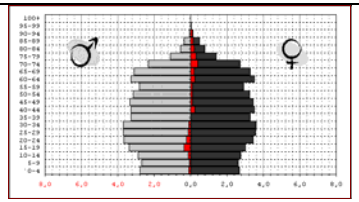
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ				
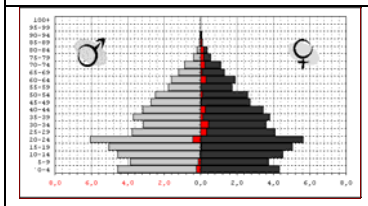	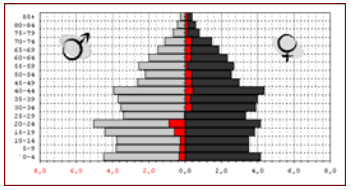	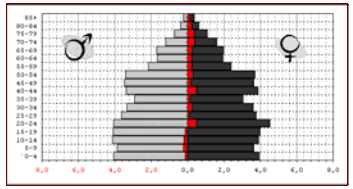	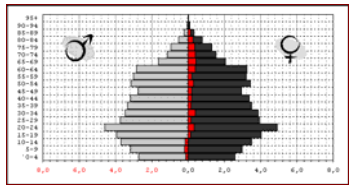	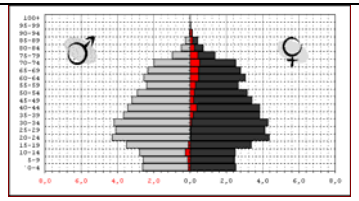
ΚΑΒΑΛΑΣ				
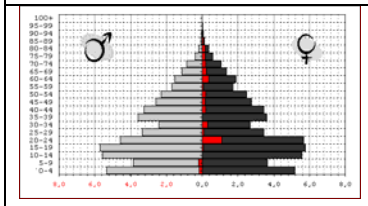	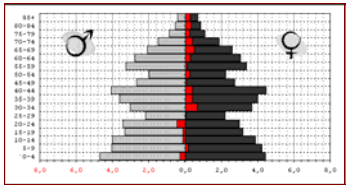	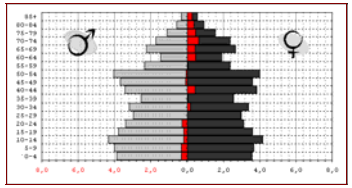	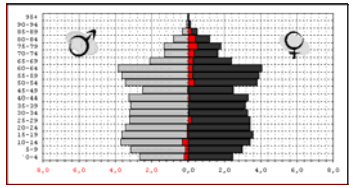	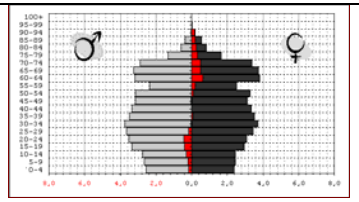

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ΑΠΟΓΡΑΦΗ 7/4/1951	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 14/3/1971	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 5/4/1981	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 17/3/1991	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18/3/2001
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ				
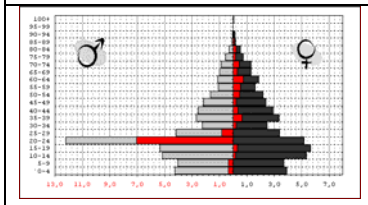	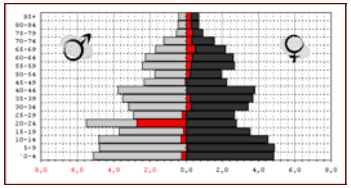	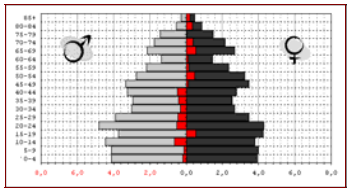	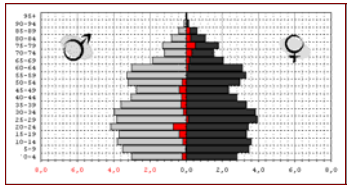	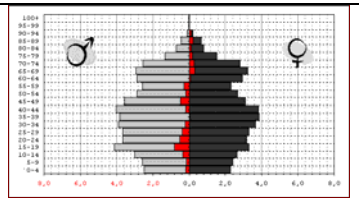
ΚΙΛΚΙΣ				
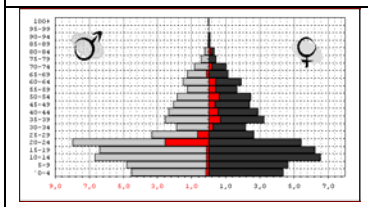	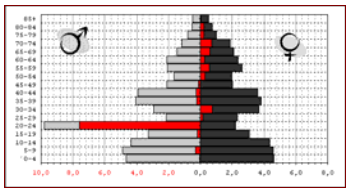	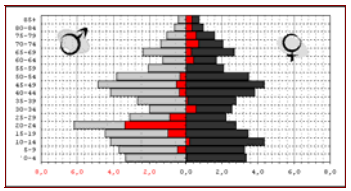	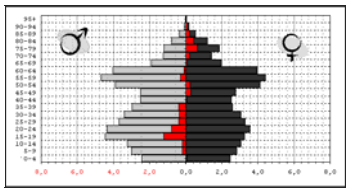	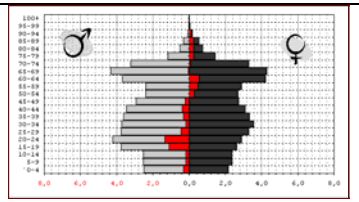
ΚΟΖΑΝΗΣ				
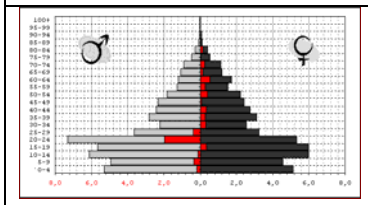	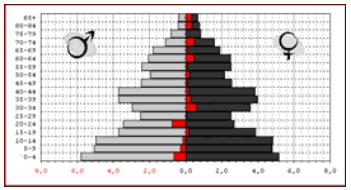	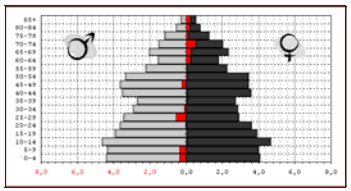	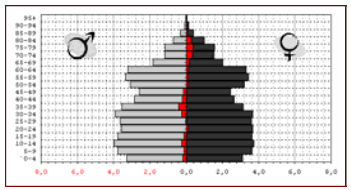	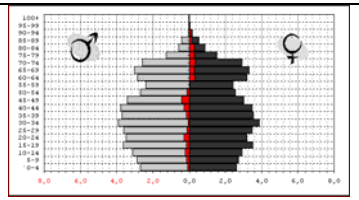
ΠΕΛΛΑΣ				
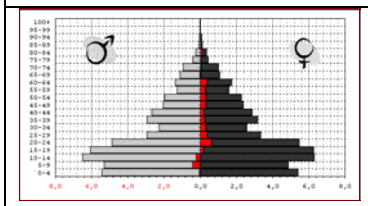	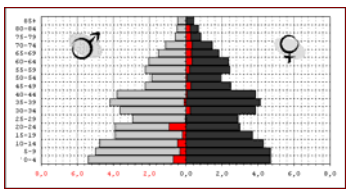	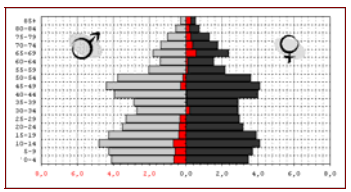	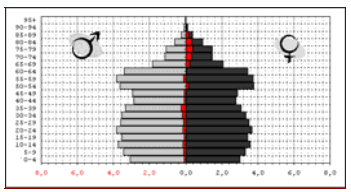	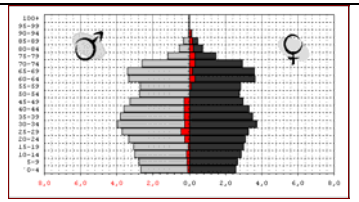

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ΑΠΟΓΡΑΦΗ 7/4/1951	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 14/3/1971	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 5/4/1981	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 17/3/1991	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18/3/2001
ΠΙΕΡΙΑΣ				
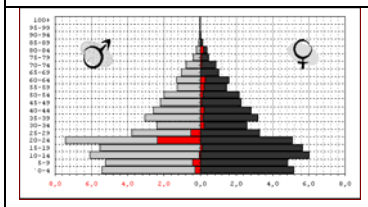	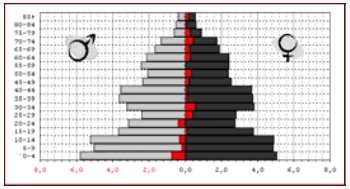	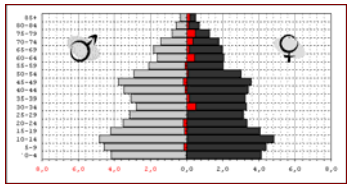	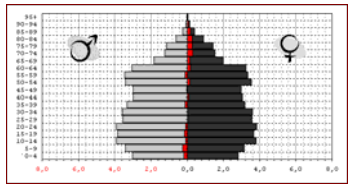	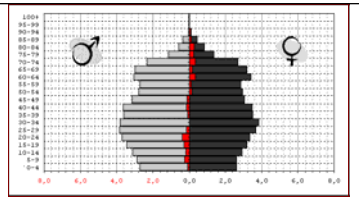
ΣΕΡΡΩΝ				
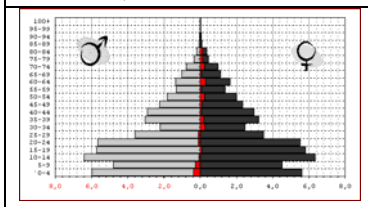	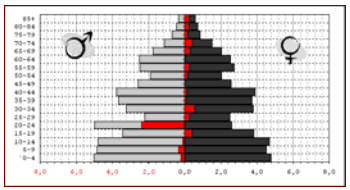	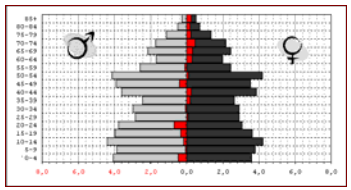	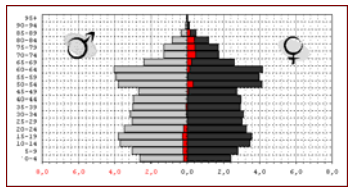	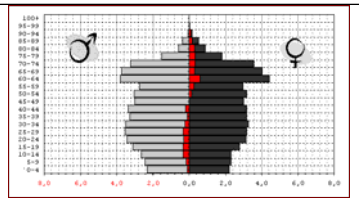
ΦΛΩΡΙΝΑΣ				
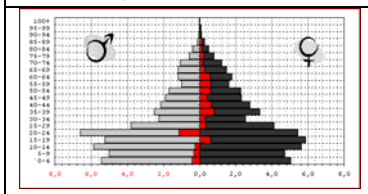	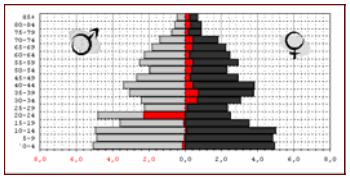	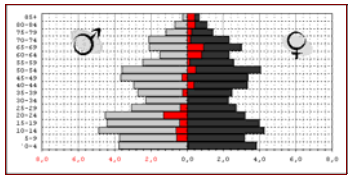	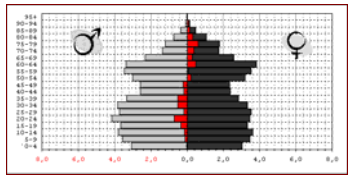	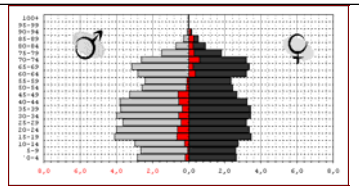
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ				
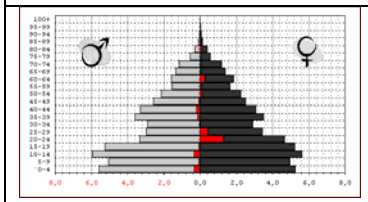	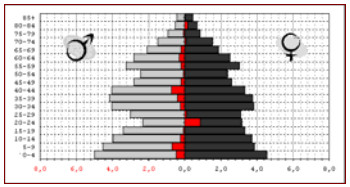	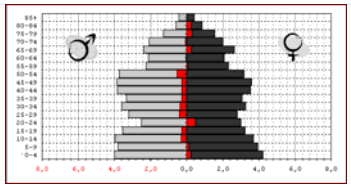	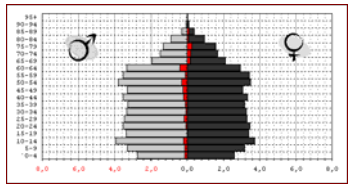	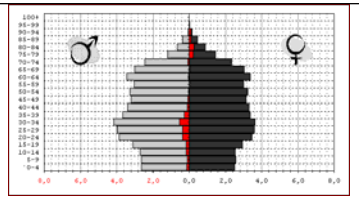

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ΑΠΟΓΡΑΦΗ 7/4/1951	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 14/3/1971	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 5/4/1981	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 17/3/1991	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18/3/2001
ΕΒΡΟΥ				
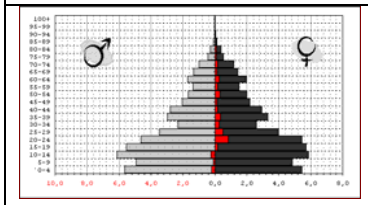	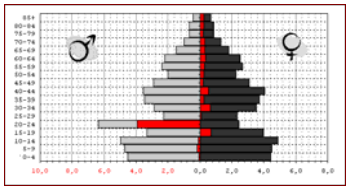	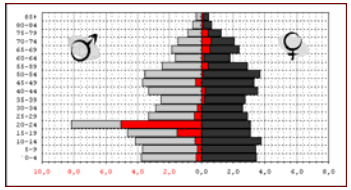	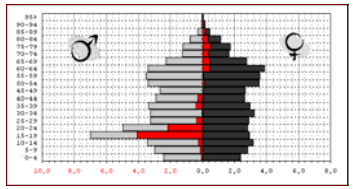	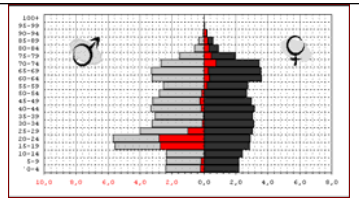
ΞΑΝΘΗΣ				
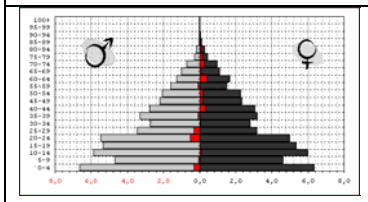	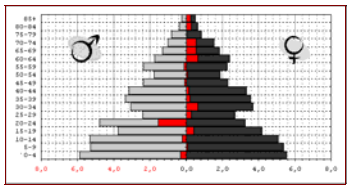	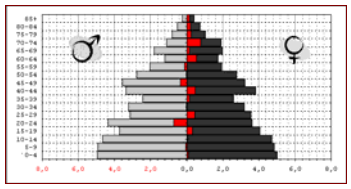	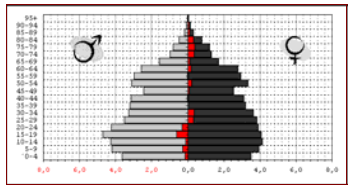	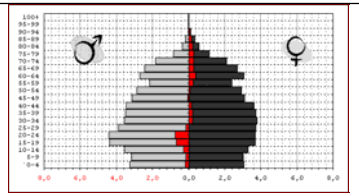
ΡΟΔΟΠΗΣ				
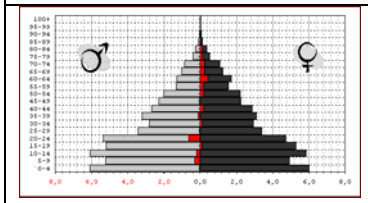	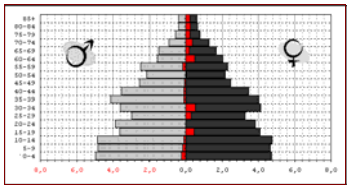	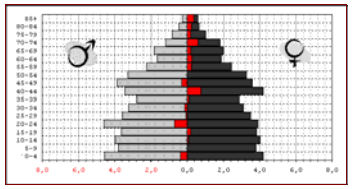	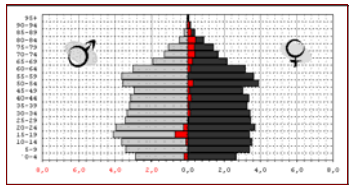	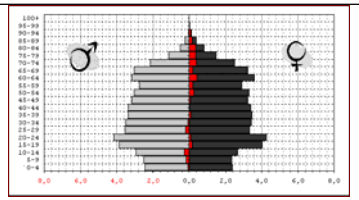
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ				
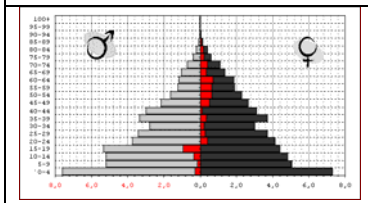	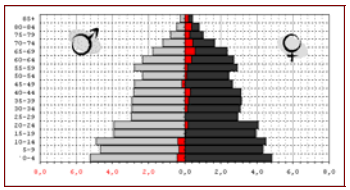	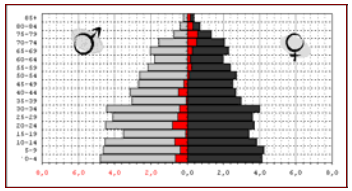	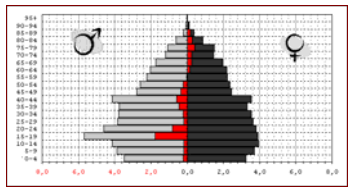	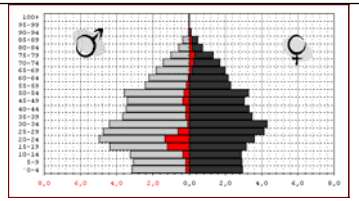

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ΑΠΟΓΡΑΦΗ 7/4/1951	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 14/3/1971	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 5/4/1981	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 17/3/1991	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18/3/2001
ΚΥΚΛΑΔΩΝ				
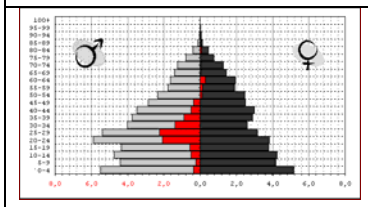	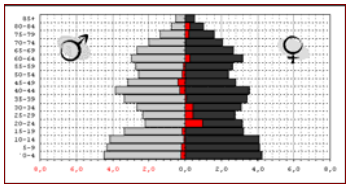	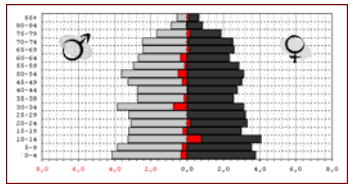	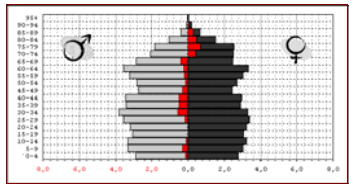	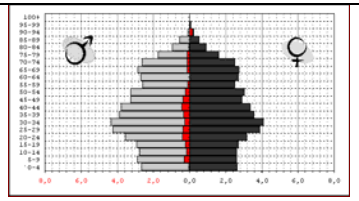
ΛΕΣΒΟΥ				
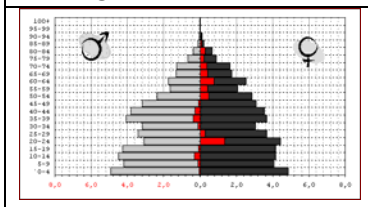	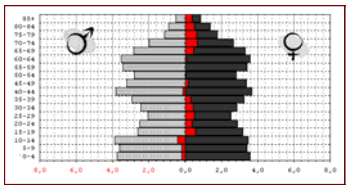	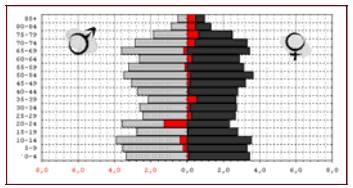	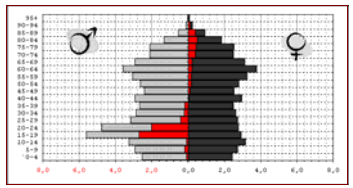	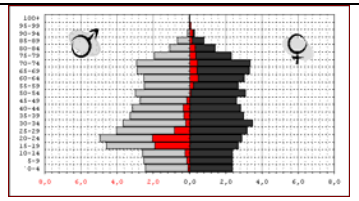
ΣΑΜΟΥ				
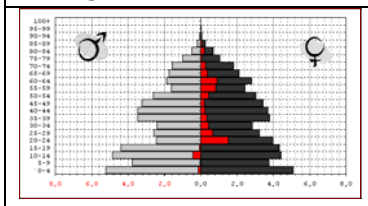	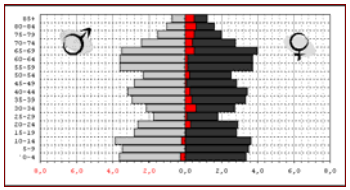	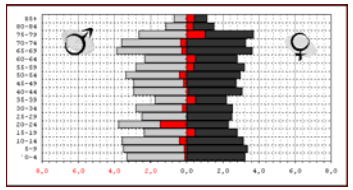	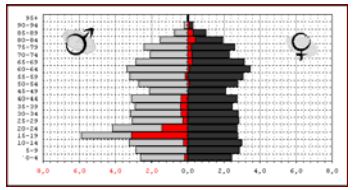	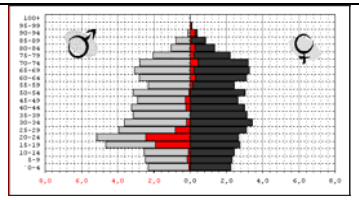
ΧΙΟΥ				
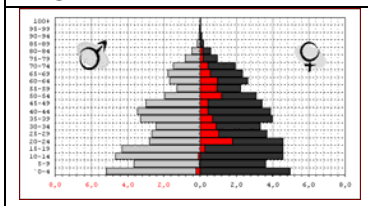	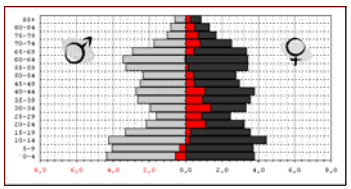	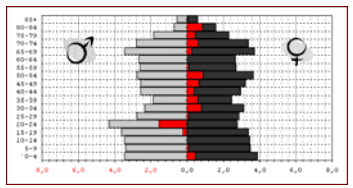	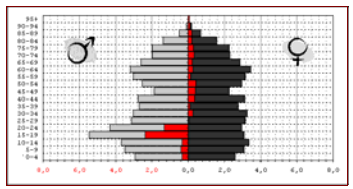	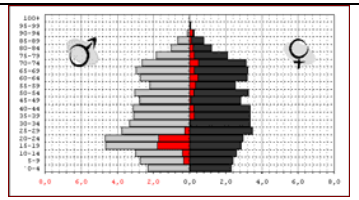

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ΑΠΟΓΡΑΦΗ 7/4/1951	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 14/3/1971	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 5/4/1981	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 17/3/1991	ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18/3/2001
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ				
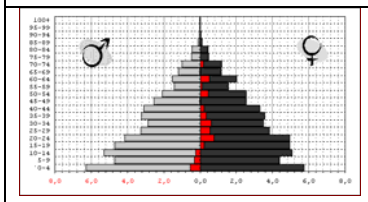	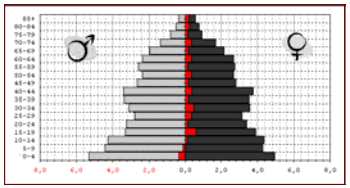	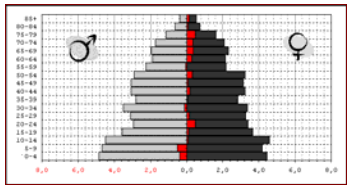	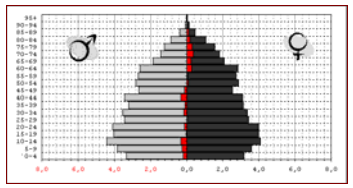	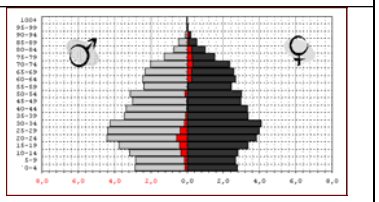
ΛΑΣΙΘΙΟΥ				
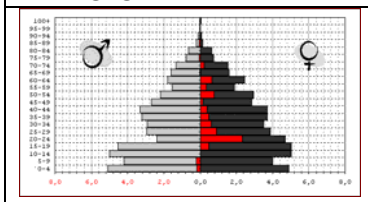	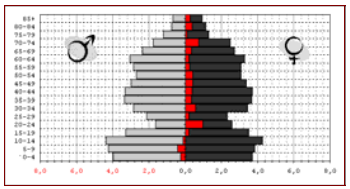	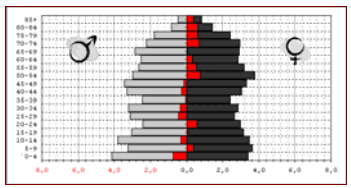	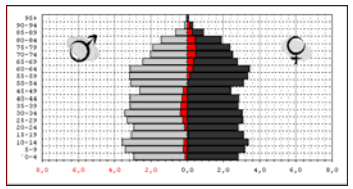	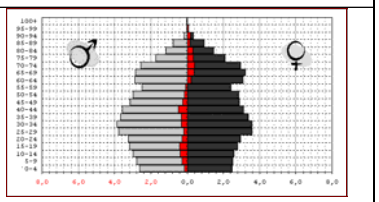
ΡΕΘΥΜΝΗΣ				
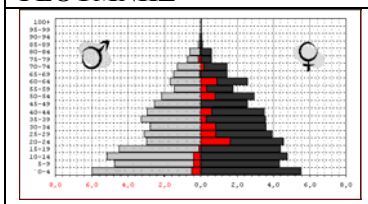	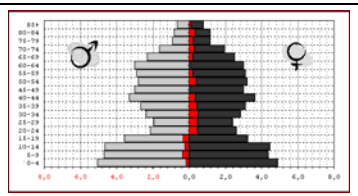	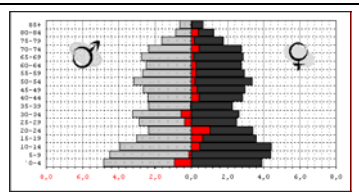	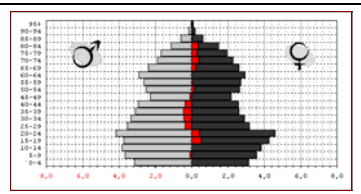	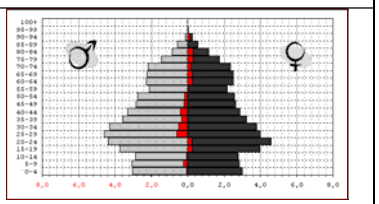
ΧΑΝΙΩΝ				
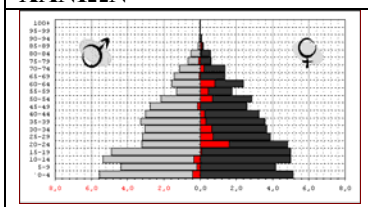	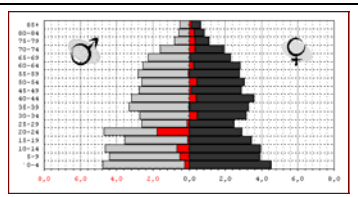	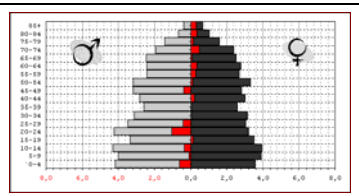	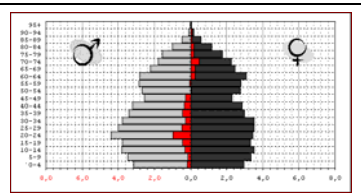	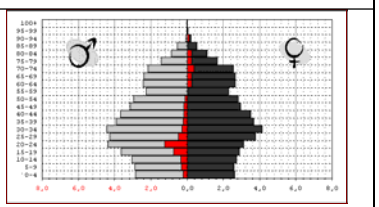

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Παρατηρήσεις:

- Η ενδιάμεση στήλη στις πυραμίδες απεικονίζει τη διαφορά των ποσοστών ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες
- Η πυραμίδα των ηλικιών του 1951 για το νομό Γρεβενών είναι κοινή με του νομού Κοζάνης όντας τμήμα του εκείνη την εποχή.

Πηγές: ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα απογραφών πληθυσμού, 7/4/1951, 14/3/1971, 5/4/1981, 17/3/1991, 18/3/2001

Παράρτημα Γ

Κεφαλαίου IV: Θνησιμότητα

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Περιεχόμενα Παραρτήματος Γ
Κεφαλαίου IV: Θνησιμότητα

Πίνακας Α: *Οι υπολογισμοί, βάσεις των Χαρτών του Κεφαλαίου IV: Θνησιμότητα*

Κατάλογος Χαρτών

Κατάλογος Πινάκων Επιβίωσης Παραρτήματος Γ

Α. Σύνολο Χώρας
Πίνακας 1: Πίνακες Επιβίωσης e_0 πηγών
Πίνακας 2: Πίνακες Επιβίωσης q_x άλλων, υπολογισμοί δικοί μας,
Πίνακας 3: Πίνακες Επιβίωσης, υπολογισμοί δικοί μας, 1981, 1991, 2001, Μόνιμος και Πραγματικός Πληθυσμός απογραφών

Β. 13 Περιφέρειες
Πίνακας 4: Πίνακες Επιβίωσης e_x υπολογισμοί δικοί μας, l_x, q_x και διαφορές e_x κατά τύπο πληθυσμού υπολογισμού: Μόνιμο/Πραγματικό
Γ. Νομοί
Πίνακας 5: Πίνακες Επιβίωσης, l_x, q_x: Πραγματικός Πληθυσμός
Πίνακας 6: Πίνακες Επιβίωσης, l_x, q_x: Μόνιμος Πληθυσμός

Κατάλογος Κειμένων

Μέθοδοι Προτυποποίησης

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας Α: Οι υπολογισμοί βάσεις των Χαρτών του Κεφαλαίου IV:Θνησιμότητα

Κωδικός Νομού	Νομός	% e0 Πραγματικού/ e0 Μόνιμου Πληθυσμού, 1991	% e0 Πραγματικού/ e0 Μόνιμου Πληθυσμού, 2001	TBM (1951-60) (pr)	TBM (1961-70) (pr)	TBM (1971-80) (pr)	TBM (1981-90) (pr)	TBM (1991-00) (pr)	TBMSTD 1981 (pr)	TBMSTD 1991 (pr)	TBMSTD 2001 (pr)	e0 Σύνολο, 1981 (pr)	e0 Σύνολο, 1991 (pr)	e0 Σύνολο, 2001 (pr)	B0 1961
		Χάρτης 1α	Χάρτης 1β	Χάρτης 2α	Χάρτης 2β	Χάρτης 2γ	Χάρτης 2δ	Χάρτης 2ε, 2στ	Χάρτης 3α	Χάρτης 3β	Χάρτης 3γ, 3δ	Χάρτης 4α	Χάρτης 4β	Χάρτης 4γ, 4δ	Χάρτης 5α
01	Αιτωλοακαρνανίας	99,95	100,07	6,32	7,46	8,54	9,53	10,31	8,98	9,53	8,87	75,28	76,72	78,44	35,80
03	Βοιωτίας	100,26	100,39	6,90	7,84	8,56	8,88	8,97	8,95	8,46	8,95	75,91	78,48	78,31	26,08
04	Ευβοίας	100,12	100,31	7,55	8,29	9,84	9,79	9,93	8,86	8,64	8,89	75,81	77,79	78,50	33,91
05	Ευρυτανίας	100,87	103,20	8,39	9,76	9,97	10,90	9,41	7,05	8,62	6,24	78,03	78,84	81,96	21,48
06	Φθιώτιδος	100,26	100,42	6,37	7,72	8,93	9,61	10,14	7,69	8,78	8,54	76,88	77,58	78,83	15,74
07	Φωκίδος	101,16	101,99	9,25	11,20	11,66	12,22	11,34	7,48	7,62	7,20	77,53	79,32	80,23	30,85
11	Αργολίδος	100,10	100,17	6,92	7,54	8,63	9,80	9,81	8,56	9,25	8,47	76,17	77,50	79,13	33,04
12	Αρκαδίας	100,41	100,91	8,38	10,01	10,86	12,31	12,33	7,83	7,09	7,44	77,18	80,08	80,25	30,08
13	Αχαΐας	100,06	100,13	7,16	8,21	8,50	8,55	8,74	8,90	8,94	8,80	75,85	77,52	78,55	35,50
14	Ηλείας	100,03	100,31	6,58	8,50	10,34	10,84	10,49	8,84	8,86	8,28	75,69	77,60	79,27	34,36
15	Κορινθίας	100,41	100,54	7,25	8,62	9,61	9,45	9,40	8,78	8,55	8,13	76,21	78,08	79,64	33,22
16	Λακωνίας	100,25	100,46	7,86	9,80	11,61	12,49	11,57	8,09	7,64	7,61	77,29	79,23	79,98	33,69
17	Μεσσηνίας	100,13	100,44	7,13	9,08	11,43	12,52	12,28	8,53	8,31	8,23	76,03	78,24	79,28	33,00
21	Ζακύνθου	99,86	99,97	7,67	10,12	11,70	12,31	10,67	8,88	9,58	8,82	76,09	76,98	78,68	19,61
22	Κερκύρας	100,03	100,05	9,05	10,63	11,76	11,60	10,56	9,72	9,84	8,79	75,60	76,96	78,96	37,45
23	Κεφαλληνίας	99,75	100,33	10,43	12,22	15,08	15,27	12,61	9,28	9,15	7,63	75,58	77,24	80,18	49,81
24	Λευκάδος	99,88	100,19	7,65	10,92	13,47	14,41	13,50	8,24	8,56	8,25	76,16	77,75	79,17	57,77
31	Άρτης	100,11	100,42	5,69	6,23	7,95	9,02	10,56	8,21	8,30	7,84	76,22	78,20	79,41	28,28
32	Θεσπρωτίας	100,19	100,34	5,86	6,30	8,16	8,78	9,95	9,06	8,07	7,48	74,84	78,83	80,32	34,22
33	Ιωαννίνων	100,17	100,48	7,51	8,44	9,23	9,45	9,48	8,49	8,32	7,58	76,15	78,36	80,11	33,44
34	Πρεβέζης	100,01	100,10	6,15	6,83	7,70	8,19	9,78	9,13	8,71	7,96	75,49	77,90	79,44	53,48
41	Καρδίτσης	100,02	100,55	5,90	6,81	8,83	10,51	11,33	8,66	9,02	9,24	75,91	77,36	77,84	26,35
42	Λαρίσης	99,92	99,87	6,23	6,92	7,41	8,17	8,68	9,07	9,10	9,18	75,43	77,33	78,41	41,39
43	Μαγνησίας	100,04	100,04	7,74	9,18	9,53	9,93	9,90	9,72	9,38	9,61	75,07	77,22	78,13	26,51
44	Τρικάλων	99,90	100,22	5,35	6,65	8,07	9,24	10,52	8,72	9,11	9,14	75,87	77,24	78,37	34,21
51	Γρεβενών	100,59	101,06	7,76	6,81	8,84	10,04	10,33	7,86	8,34	7,58	76,49	78,55	79,74	52,84
52	Δράμας	99,98	100,10	7,43	9,06	10,75	11,50	11,37	9,79	10,94	10,02	74,53	75,56	77,65	63,76
53	Ημαθίας	100,04	100,05	6,67	6,81	7,26	8,10	8,82	9,79	10,32	9,87	74,69	76,20	77,51	45,52
54	Θεσσαλονίκης	100,00	99,87	7,08	7,38	7,37	7,55	7,75	9,64	9,80	9,37	75,12	76,65	78,19	39,61
55	Καβάλας	100,00	100,13	7,41	8,74	9,88	10,65	10,82	9,53	10,13	9,73	75,02	76,41	77,81	50,15
56	Καστοριάς	99,95	99,96	7,65	8,03	7,61	8,22	9,49	7,94	8,91	8,21	77,15	77,99	79,38	45,10
57	Κιλκίς	100,15	100,22	6,05	7,56	9,08	10,75	10,96	9,36	9,74	10,05	74,90	76,94	77,46	52,90
58	Κοζάνης	99,95	100,06	7,76	8,29	8,39	8,81	9,00	9,21	9,77	8,77	75,27	77,02	78,55	52,84
59	Πέλλης	99,99	100,06	6,72	7,34	8,25	8,90	9,40	9,24	10,25	9,78	75,14	76,21	77,89	44,30
61	Πιερίας	100,10	100,14	5,86	7,07	7,87	8,41	8,94	9,05	9,69	9,30	75,28	76,72	78,02	21,19
62	Σερρών	100,08	100,18	6,75	7,49	9,09	10,31	11,40	10,08	10,44	10,20	74,27	75,93	77,29	39,25
63	Φλωρίνης	99,96	100,06	8,97	9,30	9,98	10,49	10,37	9,39	9,96	9,92	75,04	76,26	77,78	76,14
64	Χαλκιδικής	100,35	100,63	7,18	8,63	9,58	8,72	9,06	8,52	9,13	9,27	76,10	77,66	78,16	28,04
71	Έβρου	99,87	99,98	8,13	8,28	8,56	9,43	10,33	9,22	10,32	9,91	75,26	75,93	76,74	54,21
72	Ξάνθης	99,91	99,96	9,50	9,87	9,46	9,22	9,15	11,47	12,78	11,72	71,88	73,39	75,68	111,62
73	Ροδόπης	99,89	99,95	8,96	8,95	8,89	9,60	10,26	11,55	11,89	11,42	72,11	74,23	75,49	83,54
81	Δωδεκανήσου	100,03	100,05	7,79	8,30	8,38	7,74	7,36	9,07	9,75	8,36	75,88	76,72	79,17	45,84
82	Κυκλάδων	99,76	100,05	8,45	10,27	10,21	10,68	9,87	8,06	8,76	8,03	77,27	78,19	79,48	50,49
83	Λέσβου	99,72	99,93	9,23	11,07	12,80	14,15	13,03	9,03	9,27	8,69	75,82	77,35	78,82	40,02
84	Σάμου	99,65	99,82	9,98	12,90	14,69	14,51	13,54	8,18	8,64	8,21	76,92	77,76	78,93	44,18
85	Χίου	99,78	99,97	10,05	12,10	13,36	13,73	12,44	10,00	9,29	8,65	74,61	77,31	79,21	40,04
91	Ηρακλείου	99,95	100,08	7,05	7,31	7,54	7,86	7,99	7,21	7,93	7,86	77,53	78,76	79,60	32,13
92	Λασιθίου	99,95	99,98	7,72	9,06	9,78	10,89	11,44	6,67	7,41	7,07	78,64	79,28	80,41	32,18
93	Ρεθύμνης	99,95	100,21	7,57	9,67	10,61	10,35	9,88	8,12	8,21	8,06	76,46	78,33	79,55	36,69
94	Χανίων	99,97	100,08	7,40	9,02	9,64	9,97	9,85	9,07	8,86	8,64	75,53	77,59	78,54	34,36
A	ΑΤΤΙΚΗ	100,06	99,76	6,92	7,44	7,77	8,17	8,58	9,69	9,53	9,17	75,03	76,75	78,18	35,58
p1	ΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	99,93	100,03	8,18	8,89	9,43	10,06	10,42	10,19	10,99	10,36	73,94	75,28	76,79	70,49
p10	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	100,25	100,50	7,52	9,08	10,54	11,35	11,09	8,33	8,12	7,97	76,57	78,61	79,64	32,49
p11	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	99,72	99,92	9,58	11,69	13,33	14,12	12,98	9,06	9,12	8,58	75,76	77,45	78,94	40,84
p12	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	99,90	100,04	8,11	9,15	9,10	8,83	8,29	8,54	9,32	8,20	76,52	77,34	79,32	47,74
p13	ΚΡΗΤΗ	99,94	100,08	7,33	8,36	8,79	9,11	9,15	7,69	8,12	7,95	77,08	78,48	79,44	33,40
p2	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	100,02	100,00	6,78	7,40	7,90	8,30	8,67	9,56	9,94	9,58	75,03	76,54	77,95	39,61
p3	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	100,04	100,17	8,43	8,26	8,60	9,16	9,50	8,85	9,43	8,68	75,70	77,26	78,73	57,03
p4	ΗΠΕΙΡΟΣ	100,12	100,38	6,62	7,31	8,50	9,05	9,84	8,57	8,34	7,69	75,90	78,32	79,87	36,12
p5	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	99,96	100,08	6,34	7,39	8,35	9,25	9,81	9,09	9,16	9,28	75,52	77,29	78,24	33,09
p6	ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	99,94	100,10	8,89	10,91	12,58	12,66	11,26	9,21	9,45	8,49	75,78	77,17	79,15	39,78
p7	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	100,01	100,16	6,70	8,02	8,98	9,44	9,68	8,89	9,12	8,68	75,66	77,27	78,70	35,29
p8	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	100,31	100,68	7,29	8,36	9,43	9,77	9,86	8,31	8,55	8,46	76,41	78,06	78,92	25,49
T	Ελλάδα	100,02	100,03	7,25	8,06	8,64	9,07	9,31	8,64	9,07	9,31	75,41	77,00	78,42	39,53

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Νομός	Β0 1971	Β0 1981	Β0 1991	Β0 2001	e0 Άνδρες, 1981 (pr)	e0 Γυναίκες, 1981 (pr)	e0 Άνδρες, 1991 (mon)	e0 Γυναίκες, 1991 (mon)	e0 Άνδρες, 2001 (mon)	e0 Γυναίκες, 2001 (mon)	e0 M (%)/e0 F, 1981 (pr)	e0 M (%)/e0 F, 2001 (pr)
	Χάρτης 5β	Χάρτης 5γ	Χάρτης 5δ	Χάρτης 5ε, 5στ	Χάρτης 6α	Χάρτης 6β	Χάρτης 7α	Χάρτης 7β	Χάρτης 8α, 9α	Χάρτης 8β, 9β	Χάρτης 10α	Χάρτης 10β
Αιτωλοακαρνανίας	18,57	13,29	10,42	7,00	71,85	78,84	73,57	80,04	74,90	82,07	91,14	91,47
Βοιωτίας	19,33	9,62	4,86	7,91	73,57	78,44	75,65	81,13	75,31	80,99	93,79	93,31
Ευβοίας	31,07	17,16	5,79	4,32	73,68	77,96	75,28	80,28	75,64	81,08	94,52	93,54
Ευρυτανίας	23,26	8,06	5,43	0,00	75,32	80,67	75,81	80,34	77,20	81,36	93,38	96,86
Φθιώτιδος	19,27	7,39	11,18	4,50	74,51	79,29	74,67	80,26	75,65	81,55	93,97	93,10
Φωκίδος	20,18	5,21	3,50	6,80	75,61	79,49	75,26	81,05	77,15	80,72	95,12	96,63
Αργολίδος	26,12	19,67	7,18	4,58	73,87	78,62	75,09	79,95	76,54	81,65	93,96	93,97
Αρκαδίας	23,51	13,01	3,49	4,52	75,30	79,25	78,21	81,38	77,00	82,30	95,02	94,39
Αχαΐας	29,63	16,46	12,77	9,49	73,60	78,19	75,12	79,91	76,31	80,67	94,12	94,69
Ηλείας	28,82	17,71	8,80	5,43	73,41	78,07	75,10	80,17	76,69	81,53	94,02	94,38
Κορινθίας	22,85	11,93	8,76	7,79	74,88	77,49	75,47	80,22	76,93	81,59	96,63	94,63
Λακωνίας	23,87	17,86	7,80	0,00	75,08	79,55	77,33	80,79	77,73	81,58	94,38	95,70
Μεσσηνίας	20,27	14,46	5,68	2,29	73,32	78,81	75,61	80,85	76,35	81,72	93,04	93,85
Ζακύνθου	48,78	10,05	2,72	7,11	74,54	77,63	75,34	78,88	76,69	80,80	96,03	95,08
Κερκύρας	20,55	12,91	10,12	3,38	72,77	78,33	74,44	79,35	76,24	81,57	92,89	93,55
Κεφαλληνίας	38,02	16,76	10,71	2,90	73,05	77,92	75,09	79,86	78,07	81,70	93,76	95,93
Λευκάδος	22,54	21,10	19,87	0,00	74,26	77,80	75,31	80,19	76,02	81,87	95,44	93,21
Άρτης	15,63	14,37	7,66	1,93	72,79	79,62	74,81	81,49	75,97	82,30	91,42	92,69
Θεσπρωτίας	18,87	23,97	8,26	0,00	71,27	78,39	75,58	81,84	77,34	82,70	90,92	93,86
Ιωαννίνων	21,64	15,37	7,99	1,55	73,66	78,61	75,25	81,23	76,99	82,49	93,70	93,64
Πρεβέζης	22,73	11,06	3,83	0,00	72,35	78,70	74,80	81,04	76,15	82,66	91,94	92,26
Καρδίτσης	23,31	7,51	3,35	3,33	72,97	78,79	74,51	80,26	74,05	81,06	92,62	91,93
Λαρίσης	24,35	12,44	4,63	4,46	72,75	78,12	74,69	80,21	76,05	81,03	93,13	93,80
Μαγνησίας	18,49	10,88	5,04	3,95	72,45	77,64	74,67	79,68	75,97	80,21	93,31	94,77
Τρικάλων	26,19	12,49	7,23	7,60	73,33	78,37	74,44	80,34	76,01	80,42	93,57	94,76
Γρεβενών	29,14	2,47	13,10	0,00	74,52	78,38	76,16	79,34	76,42	81,56	95,08	94,43
Δράμας	24,81	18,43	9,05	4,58	71,65	77,42	73,01	78,16	75,03	80,09	92,55	93,79
Ημαθίας	26,61	12,05	9,66	4,07	72,12	77,32	73,90	78,52	75,02	80,00	93,28	93,80
Θεσσαλονίκης	28,21	19,33	12,90	4,78	72,73	77,44	74,21	78,97	75,93	80,54	93,92	94,12
Καβάλας	29,46	20,60	0,00	0,79	72,27	77,69	74,20	78,55	74,92	80,56	93,03	93,18
Καστοριάς	20,22	9,79	0,00	0,00	74,96	79,29	76,33	79,70	77,14	81,78	94,54	94,34
Κιλκίς	19,31	11,67	3,42	5,58	71,95	77,83	74,40	79,32	74,77	79,98	92,45	93,67
Κοζάνης	24,00	17,31	8,04	4,20	73,12	77,43	74,82	79,31	75,76	81,39	94,43	93,18
Πέλλης	23,90	15,56	6,89	2,88	72,83	77,46	73,79	78,72	75,44	80,36	94,02	93,92
Πιερίας	25,50	9,71	3,41	4,62	72,73	77,83	74,30	79,03	75,27	80,69	93,46	93,36
Σερρών	24,14	15,48	9,48	3,46	71,89	76,74	73,33	78,47	74,67	79,72	93,68	93,90
Φλωρίνης	50,51	10,75	15,04	5,67	72,57	77,34	74,24	78,32	75,62	79,84	93,83	94,86
Χαλκιδικής	16,07	10,75	1,29	4,13	74,23	78,08	74,84	80,09	75,47	80,02	95,07	94,80
Έβρου	31,22	19,48	9,75	10,49	72,68	77,77	73,34	78,79	73,85	79,85	93,46	92,53
Ξάνθης	59,76	25,29	18,91	10,30	68,64	75,10	70,77	76,26	72,59	79,02	91,41	91,79
Ροδόπης	59,76	39,13	7,22	12,30	69,25	75,04	71,40	77,34	72,49	78,64	92,28	92,17
Δωδεκανήσου	16,38	8,94	4,59	4,15	73,50	78,19	74,14	79,42	76,93	81,50	94,00	94,45
Κυκλάδων	28,93	15,01	2,09	4,52	75,87	78,75	76,93	79,94	78,04	80,93	96,34	96,72
Λέσβου	31,07	18,30	12,18	7,38	73,39	78,37	75,02	80,28	76,38	81,40	93,64	93,96
Σάμου	30,65	20,36	8,26	3,25	75,76	78,00	75,65	80,53	76,47	81,84	97,13	93,56
Χίου	29,55	14,06	5,77	2,25	71,69	77,42	75,43	79,51	76,89	81,51	92,60	94,28
Ηρακλείου	14,06	6,99	9,98	4,48	75,53	79,47	76,83	80,74	77,06	82,08	95,04	94,00
Λασιθίου	30,94	8,34	0,00	5,31	76,86	80,22	77,00	81,61	78,10	82,80	95,80	94,42
Ρεθύμνης	26,61	8,42	1,24	4,12	74,54	78,32	75,51	81,35	76,66	82,29	95,18	93,49
Χανίων	32,35	20,87	11,00	6,01	73,63	77,46	75,57	79,73	76,05	81,06	95,06	93,96
ΑΤΤΙΚΗ	28,35	17,98	10,16	5,52	72,78	77,17	74,20	79,12	75,79	80,83	94,31	93,44
ΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	42,13	24,86	8,87	6,04	71,16	76,74	72,74	77,99	73,89	79,75	92,73	92,71
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	22,94	15,08	6,60	4,10	74,47	78,78	76,26	80,70	76,88	81,77	94,52	94,46
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	30,52	17,41	9,52	5,29	73,46	78,09	75,27	80,17	76,53	81,52	94,07	93,96
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	21,00	10,84	3,77	4,28	74,66	78,46	75,37	79,66	77,42	81,32	95,16	95,36
ΚΡΗΤΗ	21,94	10,44	7,87	4,87	75,12	78,99	76,38	80,69	76,90	81,96	95,10	93,97
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	25,86	16,80	10,31	4,46	72,64	77,42	74,11	78,91	75,54	80,34	93,82	94,02
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	28,80	13,43	8,27	3,42	73,53	77,85	75,19	79,23	76,09	81,20	94,45	93,87
ΗΠΕΙΡΟΣ	19,81	15,47	7,21	1,18	72,97	78,87	75,12	81,37	76,65	82,51	92,53	93,19
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	23,24	11,28	4,98	4,67	72,88	78,16	74,61	80,10	75,70	80,71	93,24	93,92
ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ	28,79	13,89	9,51	3,81	73,36	78,14	74,89	79,50	76,64	81,48	93,88	94,25
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	25,11	15,69	11,24	7,85	73,03	78,41	74,63	80,00	75,96	81,32	93,14	93,61
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	23,70	11,77	6,92	5,45	74,18	78,74	75,25	80,55	75,73	81,24	94,21	93,70
Ελλάδα	26,81	16,24	9,01	4,96	73,05	77,76	74,49	79,50	75,86	80,95	93,95	93,73

Πηγές: ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα απογραφών πληθυσμού, Στατιστικές της Φυσικής Κίνησης, ίδιοι υπολογισμοί

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Κατάλογος Χαρτών Παραρτήματος Γ

Χάρτης 1α: Διαφορές στη μέση προσδοκώμενη ζωή (σε έτη), αναλόγως τον τύπο του πληθυσμού (e_0 πραγματικού/e_0 μόνιμου, (%)), 1991

Χάρτης 1β: Διαφορές στη μέση προσδοκώμενη ζωή (σε έτη), αναλόγως τον τύπο του πληθυσμού (e_0 πραγματικού/e_0 μόνιμου, (%)), 2001

Χάρτης 2α: Αδρός Δείκτης Θνησιμότητας (‰), 1951-60

Χάρτης 2β: Αδρός Δείκτης Θνησιμότητας (‰), 1961-70

Χάρτης 2γ: Αδρός Δείκτης Θνησιμότητας (‰), 1971-80

Χάρτης 2δ: Αδρός Δείκτης Θνησιμότητας (‰), 1981-90

Χάρτης 2ε: Αδρός Δείκτης Θνησιμότητας (‰), 1991-00

Χάρτης 2στ: Αδρός Δείκτης Θνησιμότητας (‰), 1991-00 (Χάρτης 5 ομάδων)

Χάρτης 3α: Αδρός Δείκτης Θνησιμότητας (‰), Μέθοδος άμεσης προτυποποίησης, 1981

Χάρτης 3β: Αδρός Δείκτης Θνησιμότητας (‰), Μέθοδος άμεσης προτυποποίησης, 1991

Χάρτης 3γ: Αδρός Δείκτης Θνησιμότητας (‰), Μέθοδος άμεσης προτυποποίησης, 2001

Χάρτης 3δ: Αδρός Δείκτης Θνησιμότητας (‰), Μέθοδος άμεσης προτυποποίησης, 2001 (Χάρτης 5 ομάδων)

Χάρτης 4α: Μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση, και τα δύο φύλα, 1981

Χάρτης 4β: Μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση, και τα δύο φύλα, 1991

Χάρτης 4γ: Μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση, και τα δύο φύλα, 2001

Χάρτης 4δ: Μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση, και τα δύο φύλα, 2001 (Χάρτης 5 ομάδων)

Χάρτης 5α: Δείκτης Βρεφικής Θνησιμότητας (Θάνατοι επί 1000 Γεννήσεων), 1961

Χάρτης 5β: Δείκτης Βρεφικής Θνησιμότητας (Θάνατοι επί 1000 Γεννήσεων), 1971

Χάρτης 5γ: Δείκτης Βρεφικής Θνησιμότητας (Θάνατοι επί 1000 Γεννήσεων), 1981

Χάρτης 5δ: Δείκτης Βρεφικής Θνησιμότητας (Θάνατοι επί 1000 Γεννήσεων), 1991

Χάρτης 5ε: Δείκτης Βρεφικής Θνησιμότητας (Θάνατοι επί 1000 Γεννήσεων), 2001

Χάρτης 5στ: Δείκτης Βρεφικής Θνησιμότητας (Θάνατοι επί 1000 Γεννήσεων), 2001 (Χάρτης 5 ομάδων)

Χάρτης 6α: Μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση, 1981, Άνδρες

Χάρτης 6β: Μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση, 1981, Γυναίκες

Χάρτης 7α: Μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση, 1991, Μόνιμος Πληθυσμός, Άνδρες

Χάρτης 7β: Μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση, 1991, Μόνιμος Πληθυσμός, Γυναίκες

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Χάρτης 8α: Μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση, 2001, Μόνιμος Πληθυσμός, Άνδρες

Χάρτης 8β: Μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση, 2001, Μόνιμος Πληθυσμός, Γυναίκες

Χάρτης 9α: Μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση, 2001 (Χάρτης 5 ομάδων), Άνδρες

Χάρτης 9β: Μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση, 2001 (Χάρτης 5 ομάδων), Γυναίκες

Χάρτης 10α: Σύγκριση της Μέσης Προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση, Γυναικών/Ανδρών, (e_0 Ανδρών/e_0 Γυναικών, (%)), 1981

Χάρτης 10β: Σύγκριση της Μέσης Προσδοκώμενης ζωής στη γέννηση, Γυναικών/Ανδρών, (e_0 Ανδρών/e_0 Γυναικών, (%)), 2001

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Χάρτης 1α

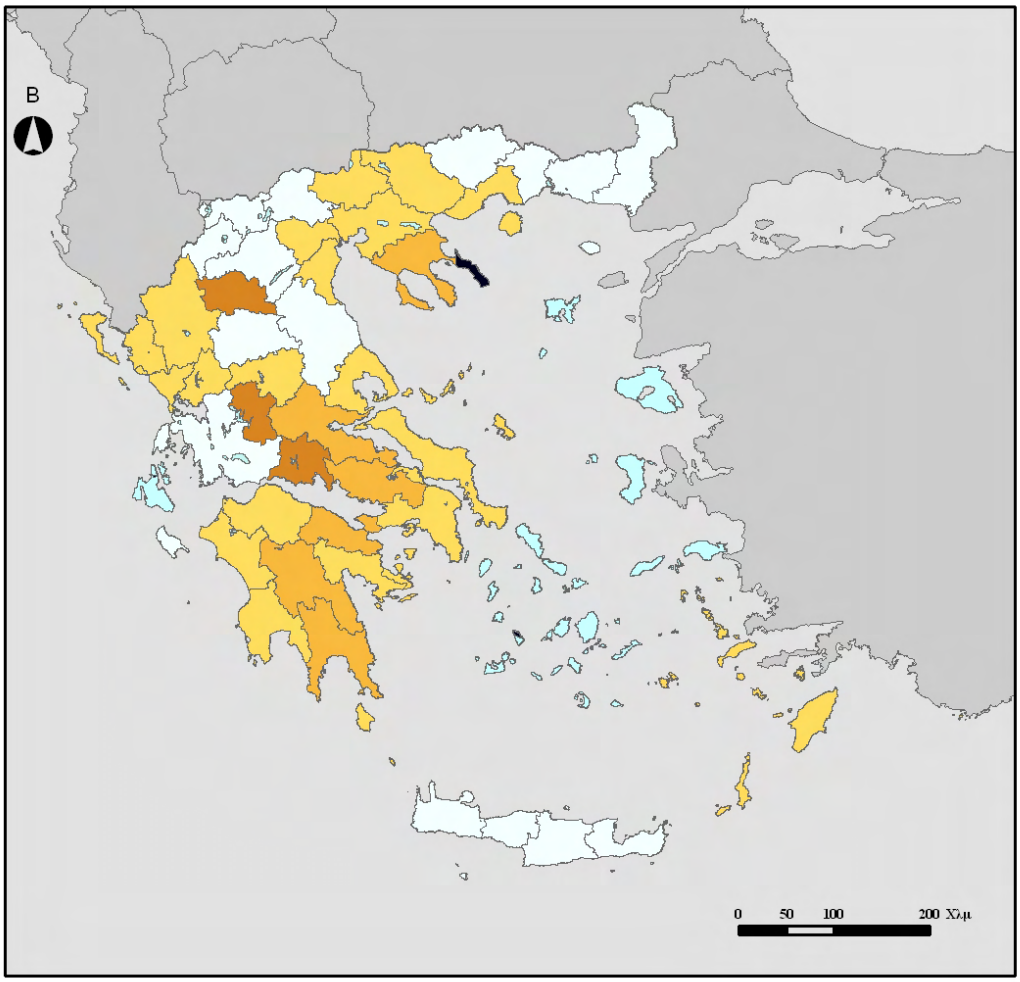

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΗ ΖΩΗ ΣΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ (ΣΕ ΕΤΗ), 1991, ΑΝΑΛΟΓΩΣ ΤΟΝ ΤΥΠΟ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ
(e0 ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ/ e0 ΜΟΝΙΜΟΥ (%))

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 99,80
- 99,81 - 100,00
- 100,01 - 100,20
- 100,21 - 100,50
- >100,50
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 100,03

ΒΟΛΟΣ, 2004

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΜΟΝΙΜΟΣ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΑΠΟΓΡΑΦΗ 17/3/1991

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Χάρτης 1β

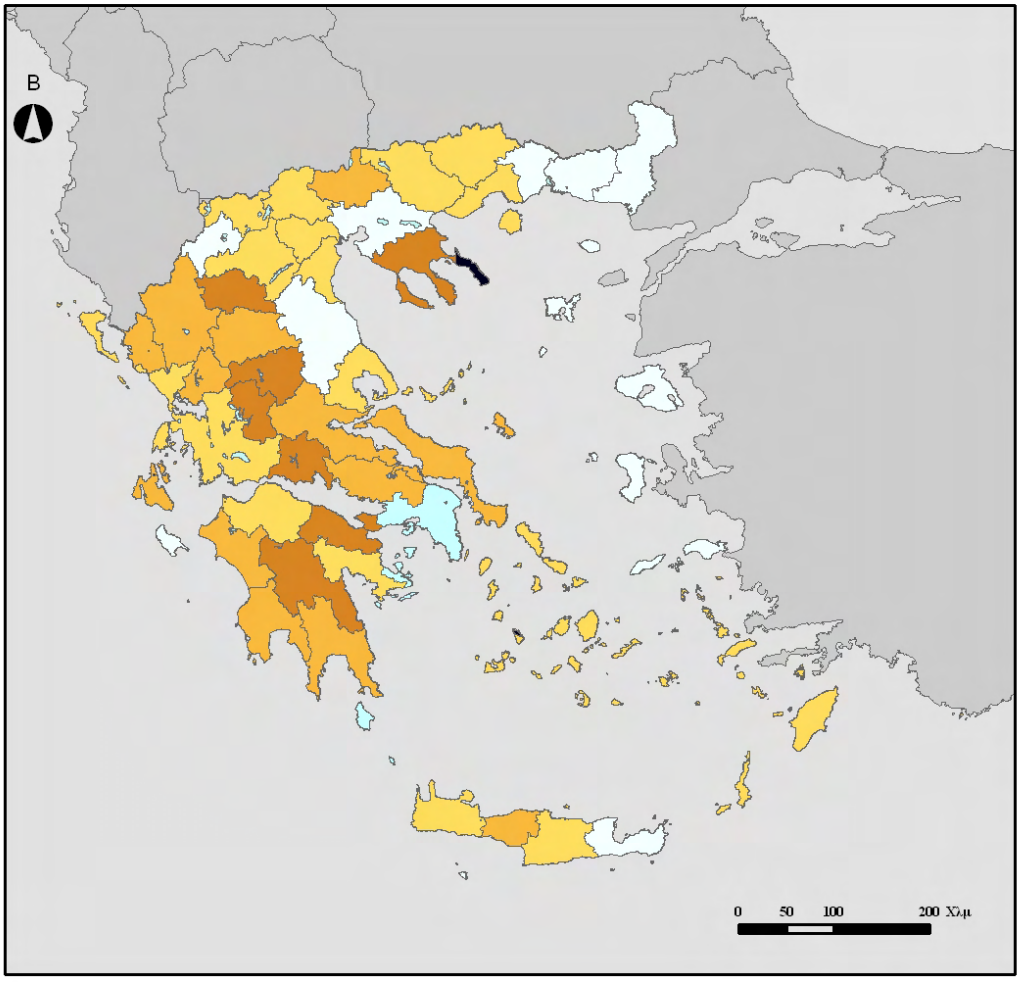

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΗ ΖΩΗ ΣΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ (ΣΕ ΕΤΗ), 2001, ΑΝΑΛΟΓΩΣ ΤΟΝ ΤΥΠΟ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ
(e0 ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΥ / e0 ΜΟΝΙΜΟΥ (%))

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 99,80
- 99,81 - 100,00
- 100,01 - 100,20
- 100,21 - 100,50
- >100,50
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 100,03

ΒΟΛΟΣ, 2004

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΜΟΝΙΜΟΣ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18/3/2001

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Χάρτης 2α

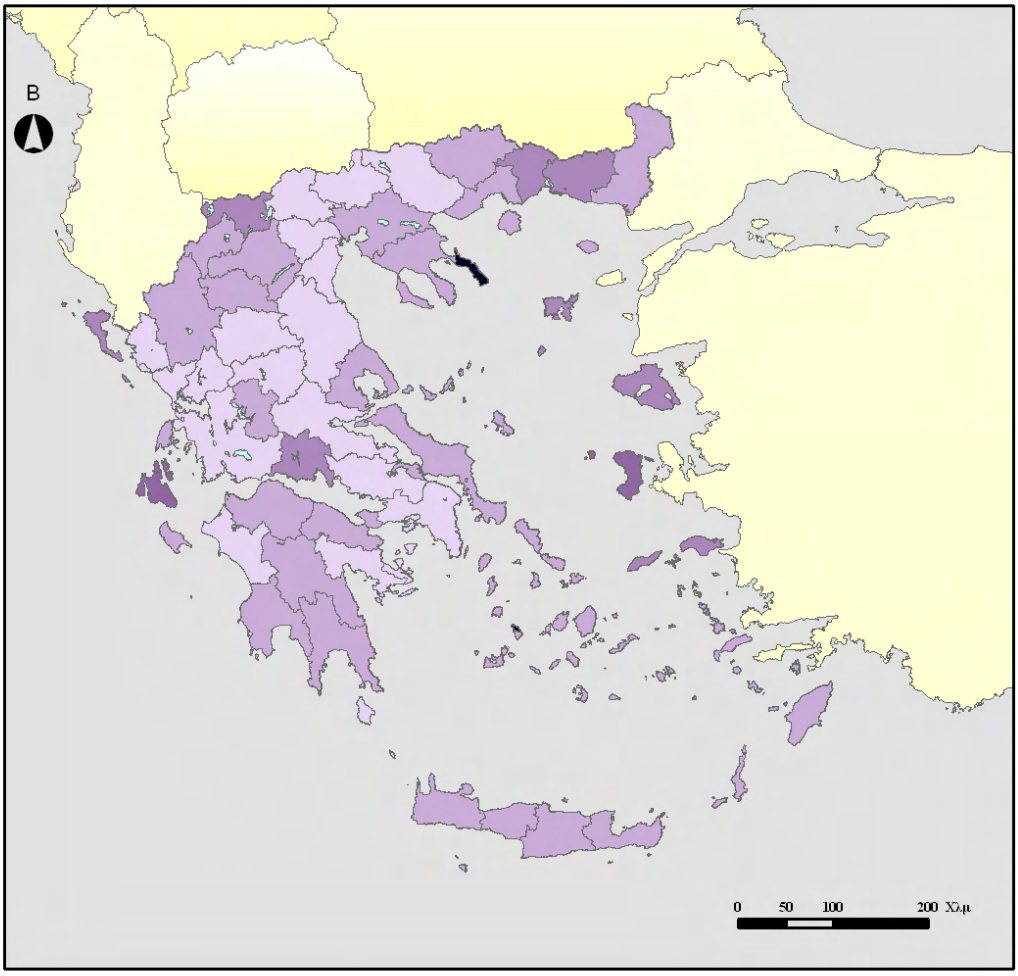

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΑΔΡΟΣ ΔΕΙΚΤΗΣ ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ (‰)
1951-1960

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 7,00
- 7,01 - 8,50
- 8,51 - 10,00
- 10,01 - 11,50
- 11,51 - 13,00
- >13,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 7,25

ΒΟΛΟΣ, 2004

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΑΠΟΓΡΑΦΕΣ 7/4/1951 19/3/1961, ΕΠΕΤΗΡΙΔΕΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ ΙΔΙΕΣ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ (1951)

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Χάρτης 2β

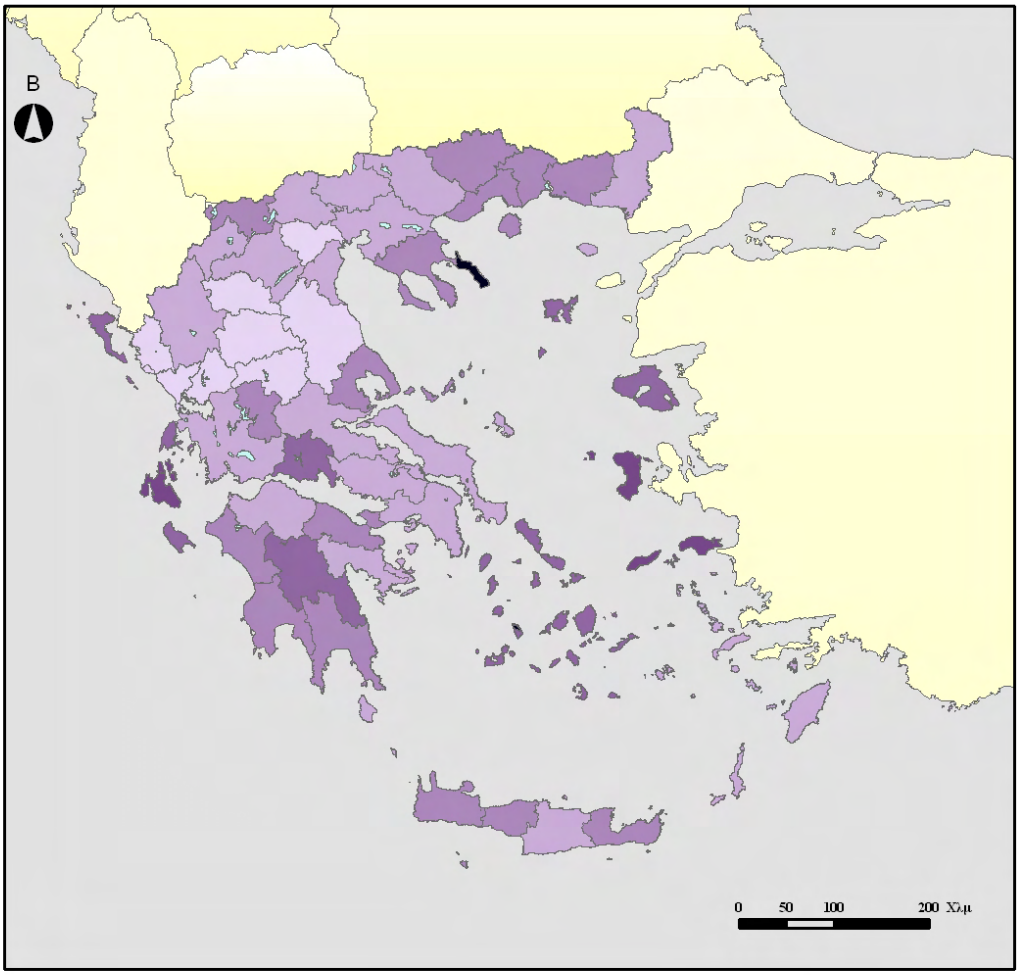

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΑΔΡΟΣ ΔΕΙΚΤΗΣ ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ (‰)
1961-1970

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 7,00
- 7,01 - 8,50
- 8,51 - 10,00
- 10,01 - 11,50
- 11,51 - 13,00
- >13,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 8,06

ΒΟΛΟΣ, 2004

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΑΠΟΓΡΑΦΕΣ 19/3/1961, 14/3/1971, ΕΠΕΤΗΡΙΔΕΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Χάρτης 2γ

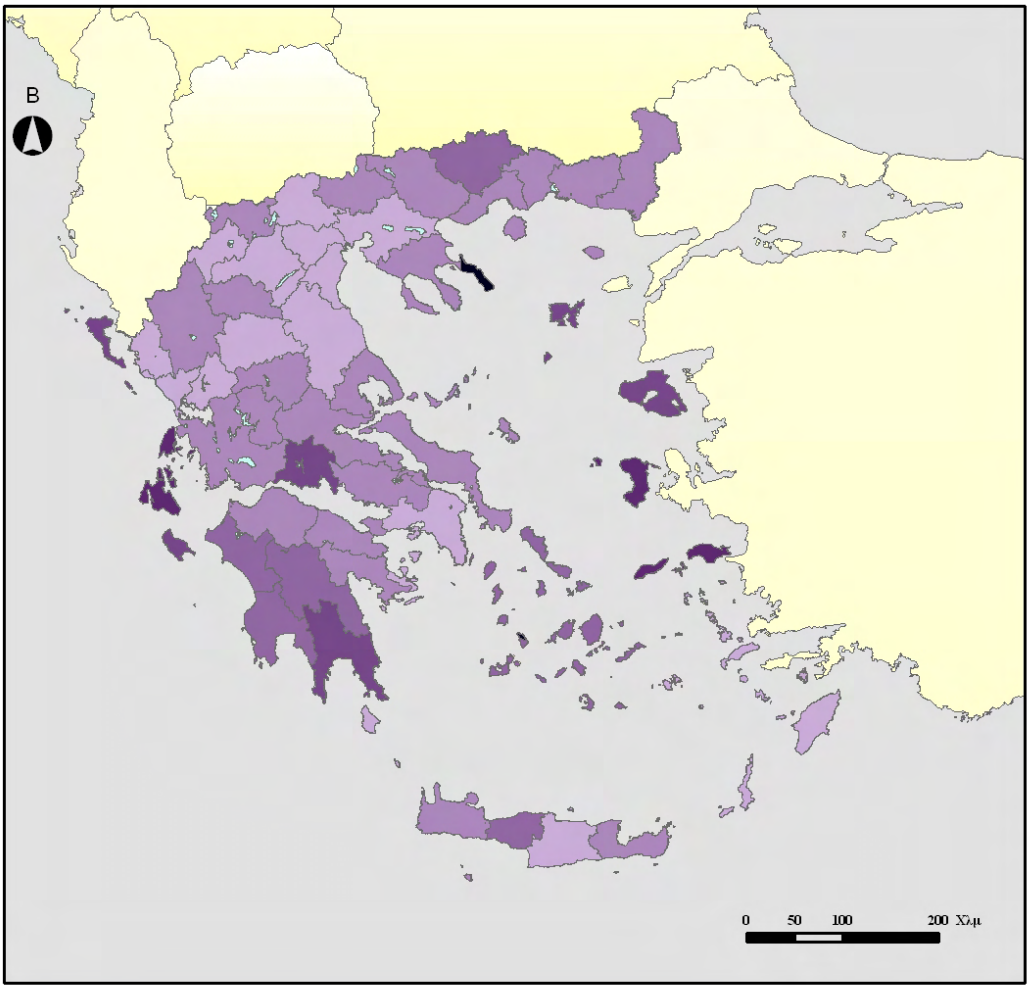

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΑΔΡΟΣ ΔΕΙΚΤΗΣ ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ (‰)
1971-1980

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 7,00
- 7,01 - 8,50
- 8,51 - 10,00
- 10,01 - 11,50
- 11,51 - 13,00
- >13,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 8,64

ΒΟΛΟΣ, 2004

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΑΠΟΓΡΑΦΕΣ 14/3/1971 & 5/4/1981, ΕΠΕΤΗΡΙΔΕΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Χάρτης 2δ

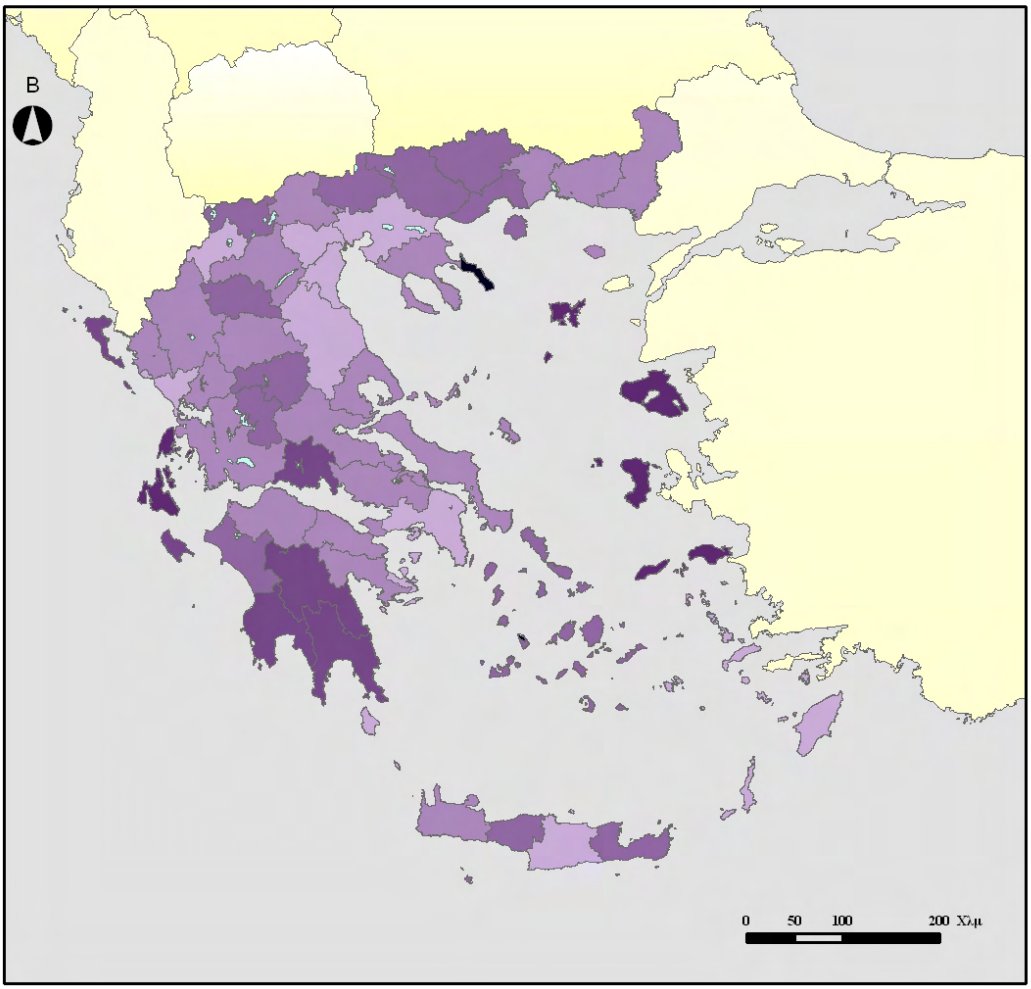

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΑΔΡΟΣ ΔΕΙΚΤΗΣ ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ (‰)
1981-1990

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <=7,00
- 7,01 - 8,50
- 8,51 - 10,00
- 10,01 - 11,50
- 11,51 - 13,00
- >13,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 9,07

ΒΟΛΟΣ, 2004

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΑΠΟΓΡΑΦΕΣ 5/4/1981 & 17/3/1991, ΕΠΕΤΗΡΙΔΕΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Χάρτης 2ε

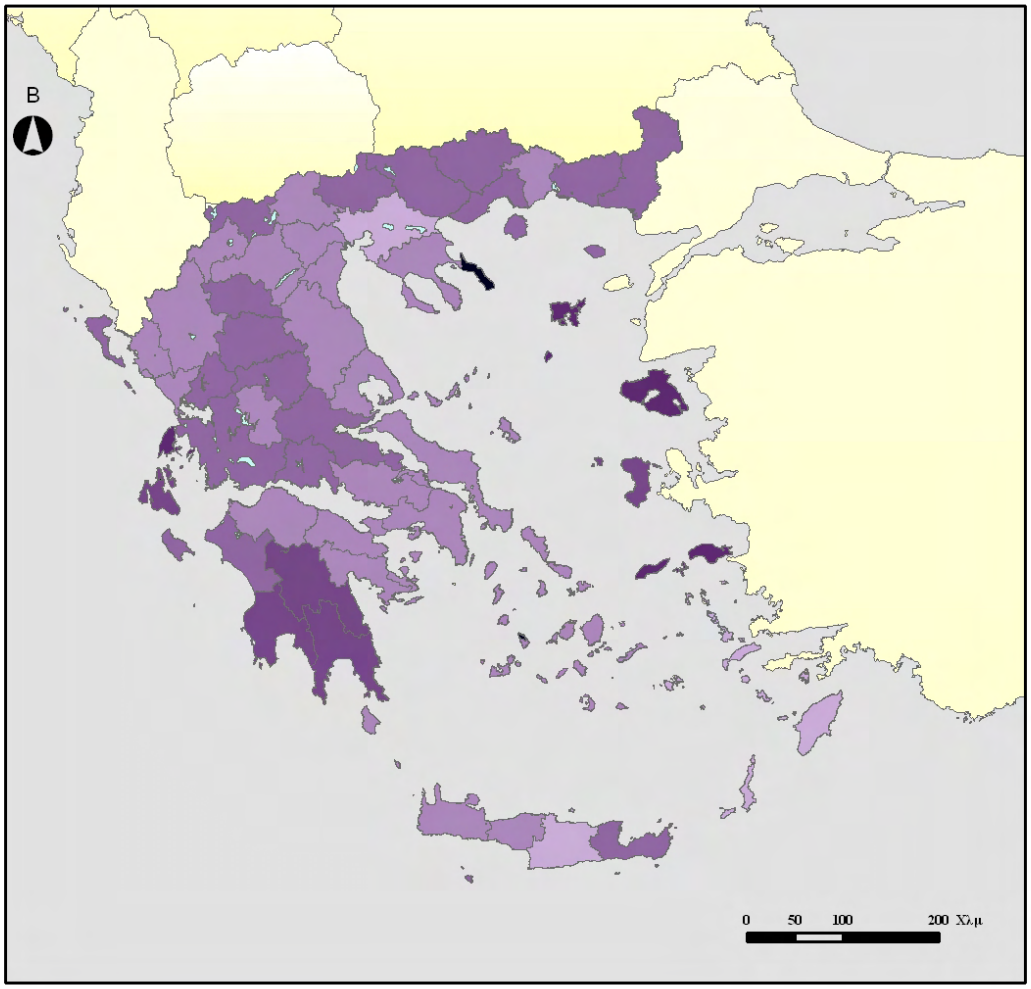

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΑΔΡΟΣ ΔΕΙΚΤΗΣ ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ (‰)
1991-2000

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 7,00
- 7,01 - 8,50
- 8,51 - 10,00
- 10,01 - 11,50
- 11,51 - 13,00
- >13,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 9,31

ΒΟΛΟΣ, 2004

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΠΟΓΡΑΦΩΝ 17/3/1991 & 18/3/2001, ΕΠΕΤΗΡΙΔΕΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Χάρτης 2στ

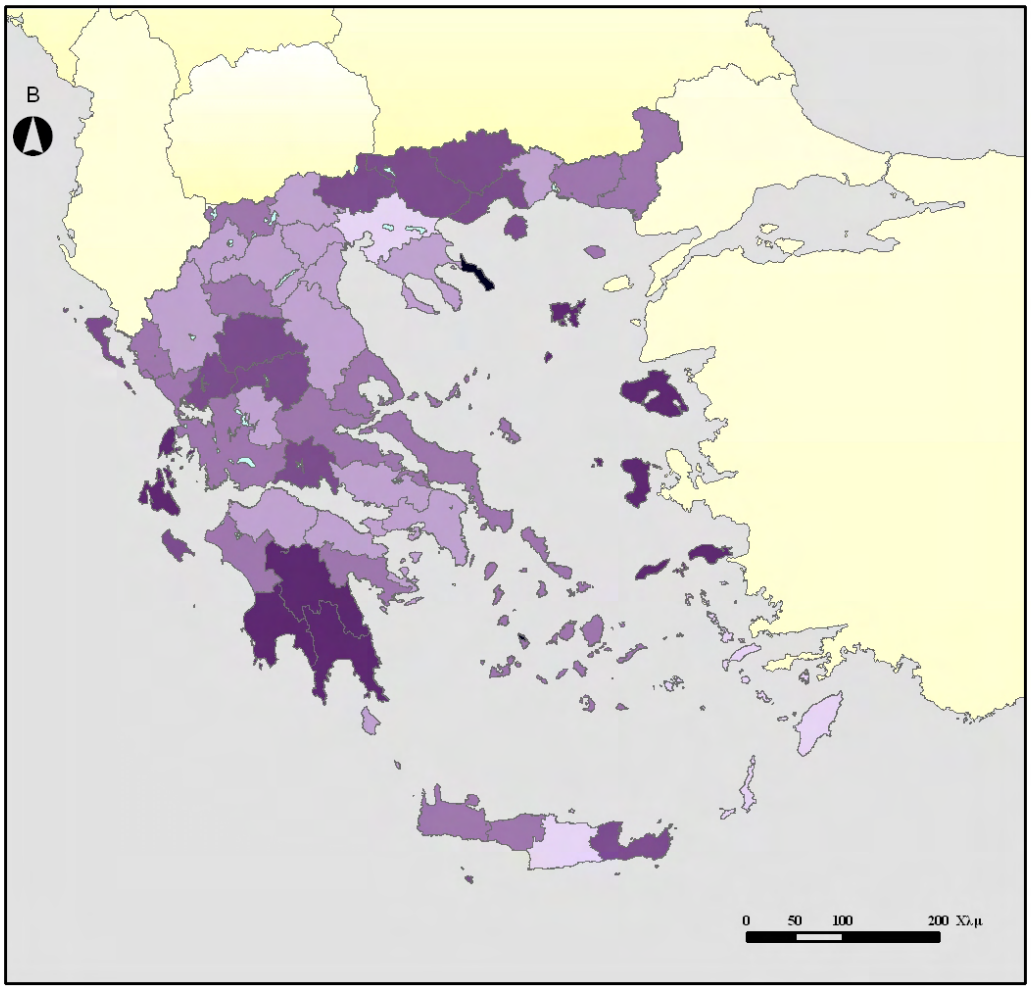

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΑΔΡΟΣ ΔΕΙΚΤΗΣ ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ (‰)
1991-2000
Χάρτης 5 ομάδων

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 8,00
- 8,01 - 9,50
- 9,51 - 10,50
- 10,51 - 11,50
- >11,50
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 9,31

ΒΟΛΟΣ, 2004

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΠΟΓΡΑΦΩΝ 17/3/1991 & 18/3/2001, ΕΠΕΤΗΡΙΔΕΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Χάρτης 3α

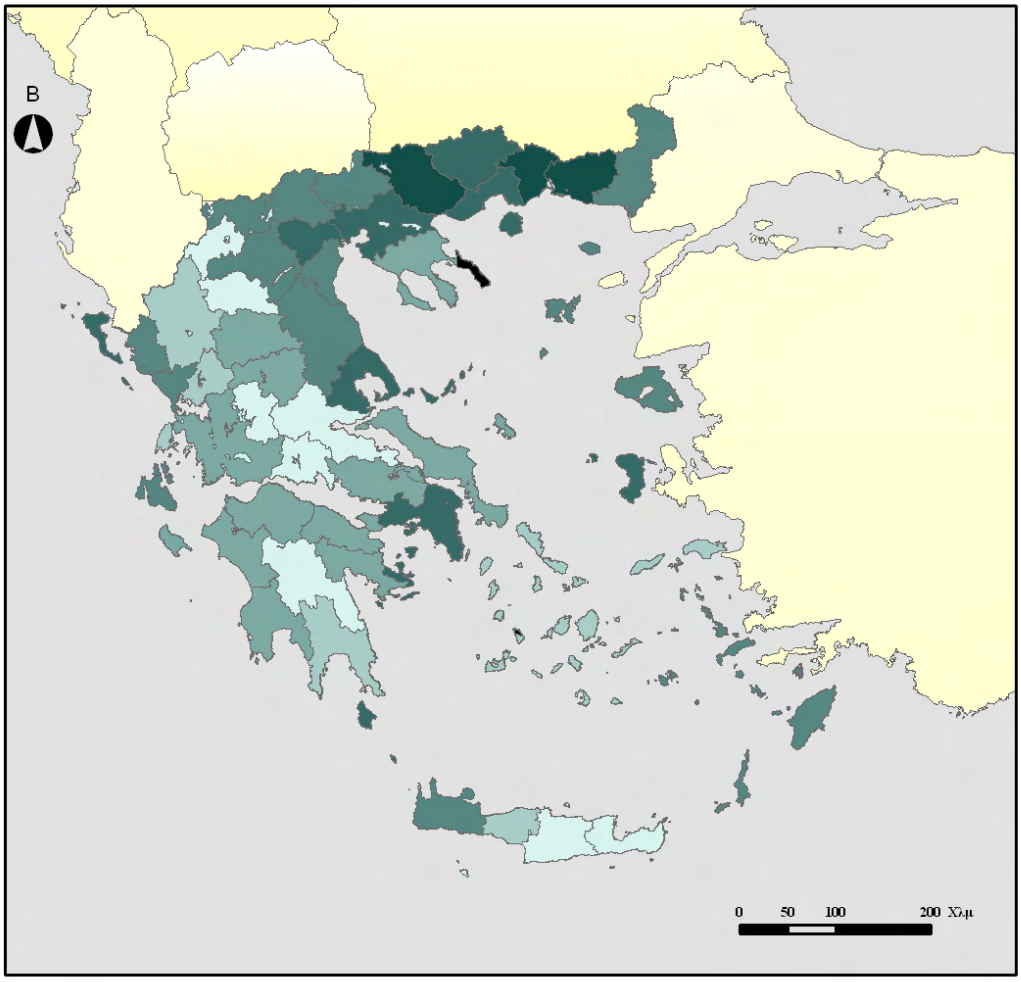

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΑΔΡΟΣ ΔΕΙΚΤΗΣ ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ (‰)
1981
ΜΕΘΟΔΟΣ
ΑΜΕΣΗΣ ΠΡΟΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <=8,00
- 8,01 - 8,50
- 8,51 - 9,00
- 9,01 - 9,50
- 9,51 - 10,00
- >10,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

ΒΟΛΟΣ, 2004

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ 5/4/1981, ΕΠΕΤΗΡΙΔΕΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Χάρτης 3β

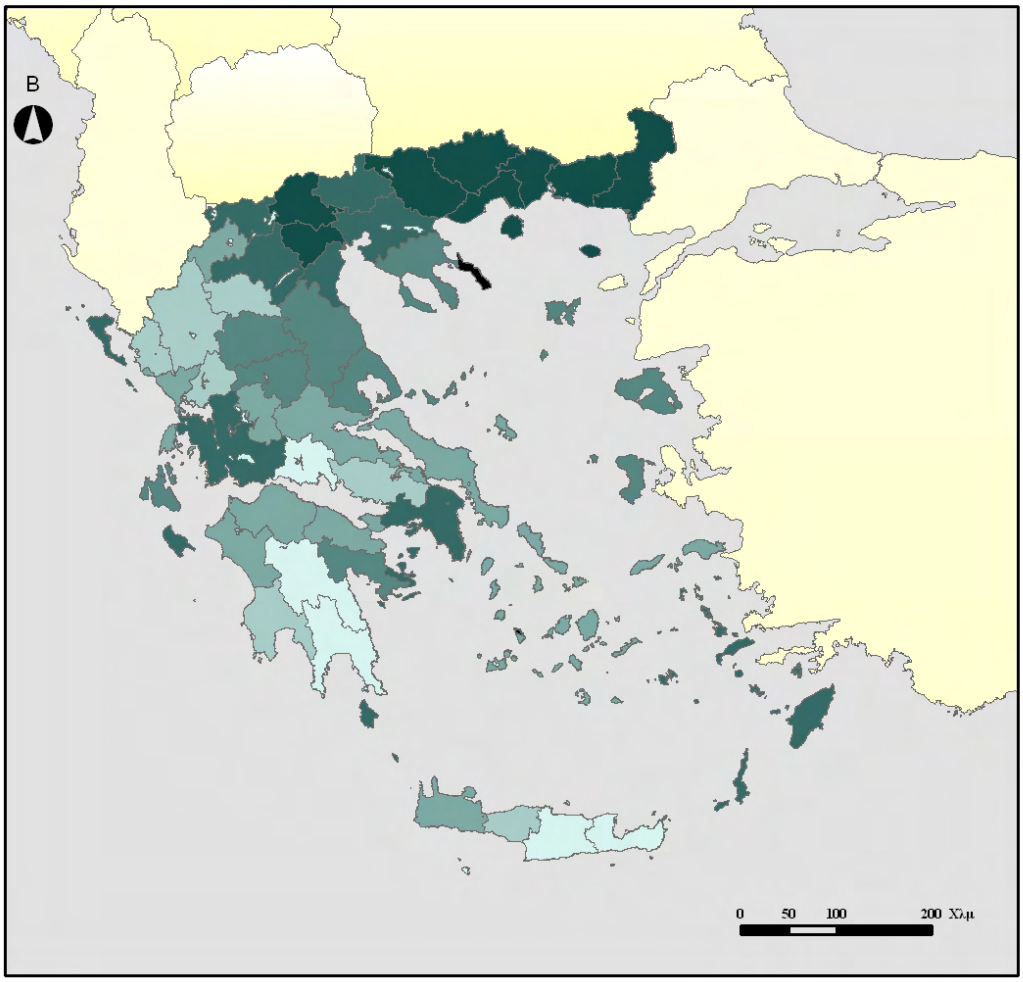

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΑΔΡΟΣ ΔΕΙΚΤΗΣ ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ (‰)
1991
ΜΕΘΟΔΟΣ
ΑΜΕΣΗΣ ΠΡΟΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <=8,00
- 8,01 - 8,50
- 8,51 - 9,00
- 9,01 - 9,50
- 9,51 - 10,00
- >10,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

ΒΟΛΟΣ, 2004

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ 17/3/1991, ΕΠΕΤΗΡΙΔΕΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Χάρτης 4α

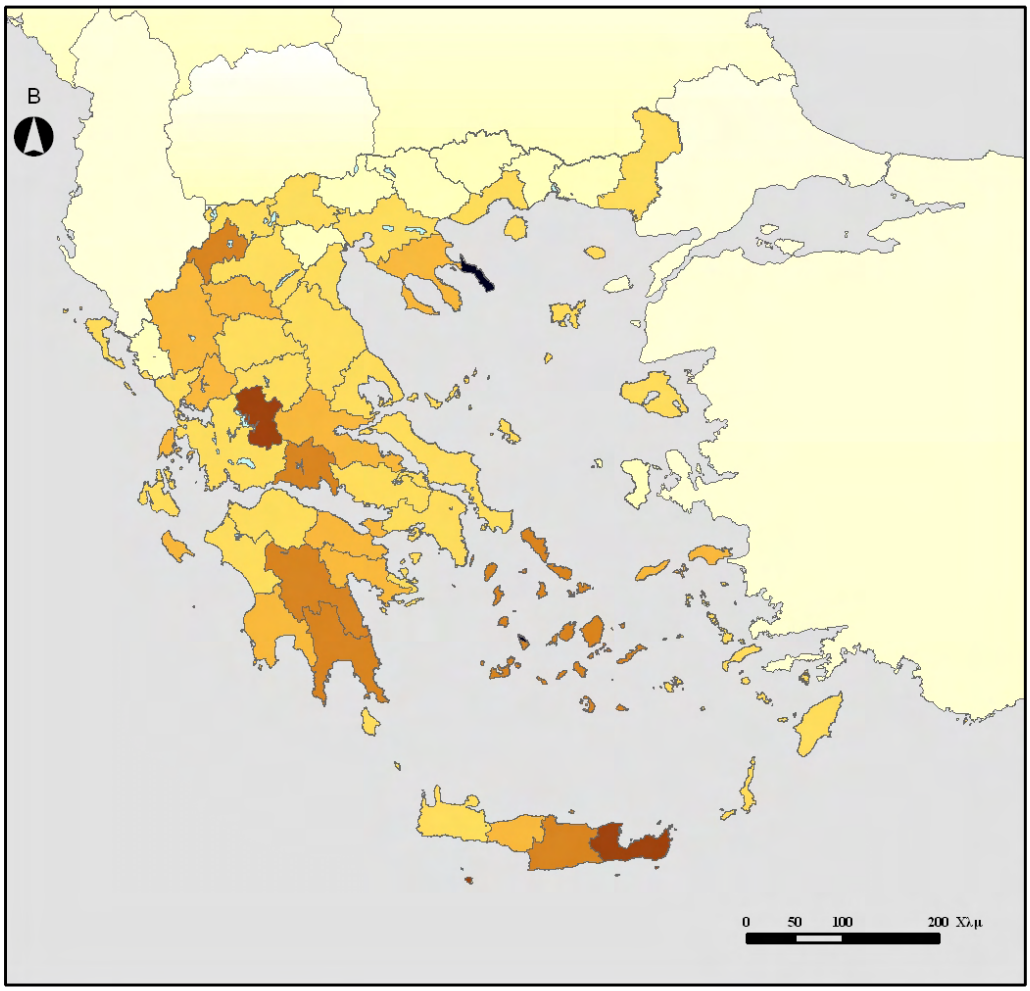

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΜΕΣΗ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΗ ΖΩΗ ΣΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ, ΚΑΙ ΤΑ ΔΥΟ ΦΥΛΑ, 1981

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <=75,00
- 75,01 - 76,00
- 76,01 - 77,00
- 77,01 - 78,00
- 78,01 - 79,00
- 79,01 - 80,00
- >80,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 75,4

ΒΟΛΟΣ, 2004

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΑΠΟΓΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ 5/4/1981, ΕΠΕΤΗΡΙΔΕΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Χάρτης 4β

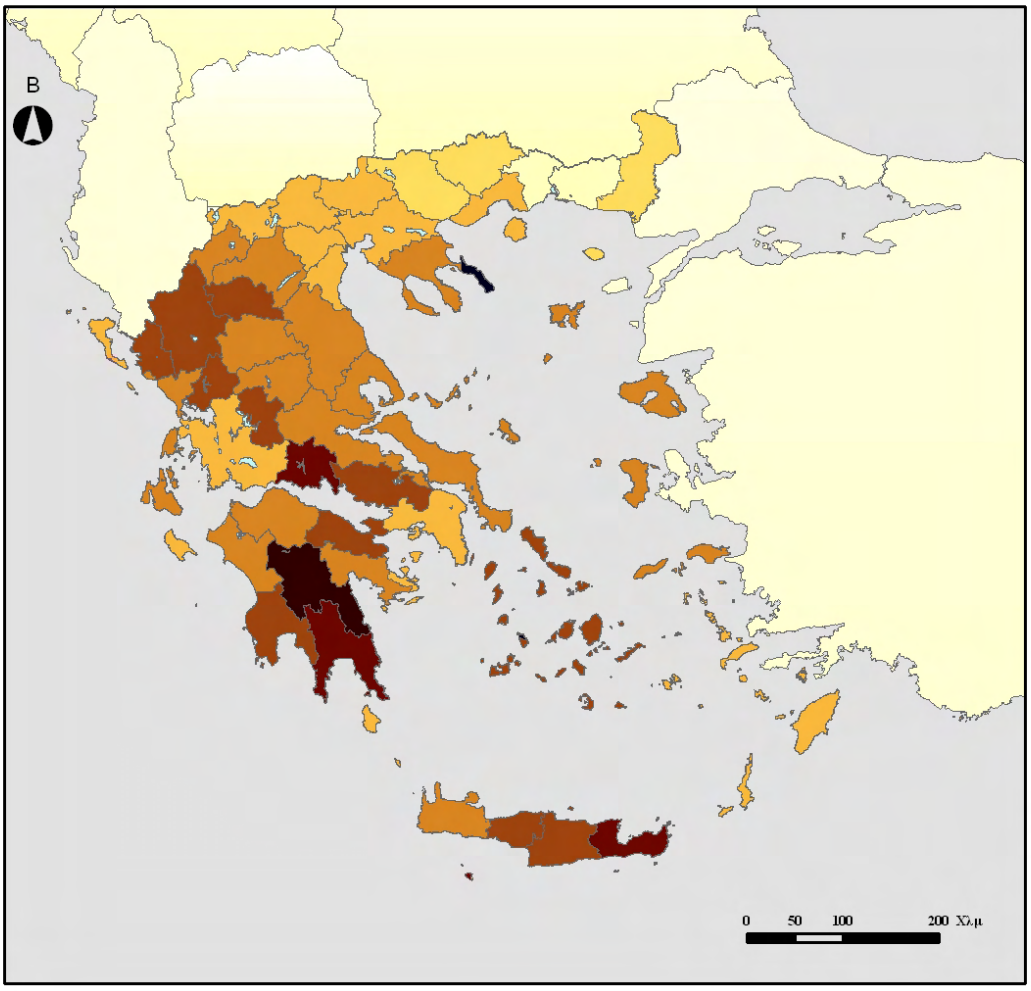

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΜΕΣΗ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΗ ΖΩΗ ΣΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ, ΚΑΙ ΤΑ ΔΥΟ ΦΥΛΑ, 1991

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <=75,00
- 75,01 - 76,00
- 76,01 - 77,00
- 77,01 - 78,00
- 78,01 - 79,00
- 79,01 - 80,00
- >80,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 77,0

ΒΟΛΟΣ, 2004

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΑΠΟΓΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ 17/3/1991, ΕΠΕΤΗΡΙΔΕΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Χάρτης 4γ

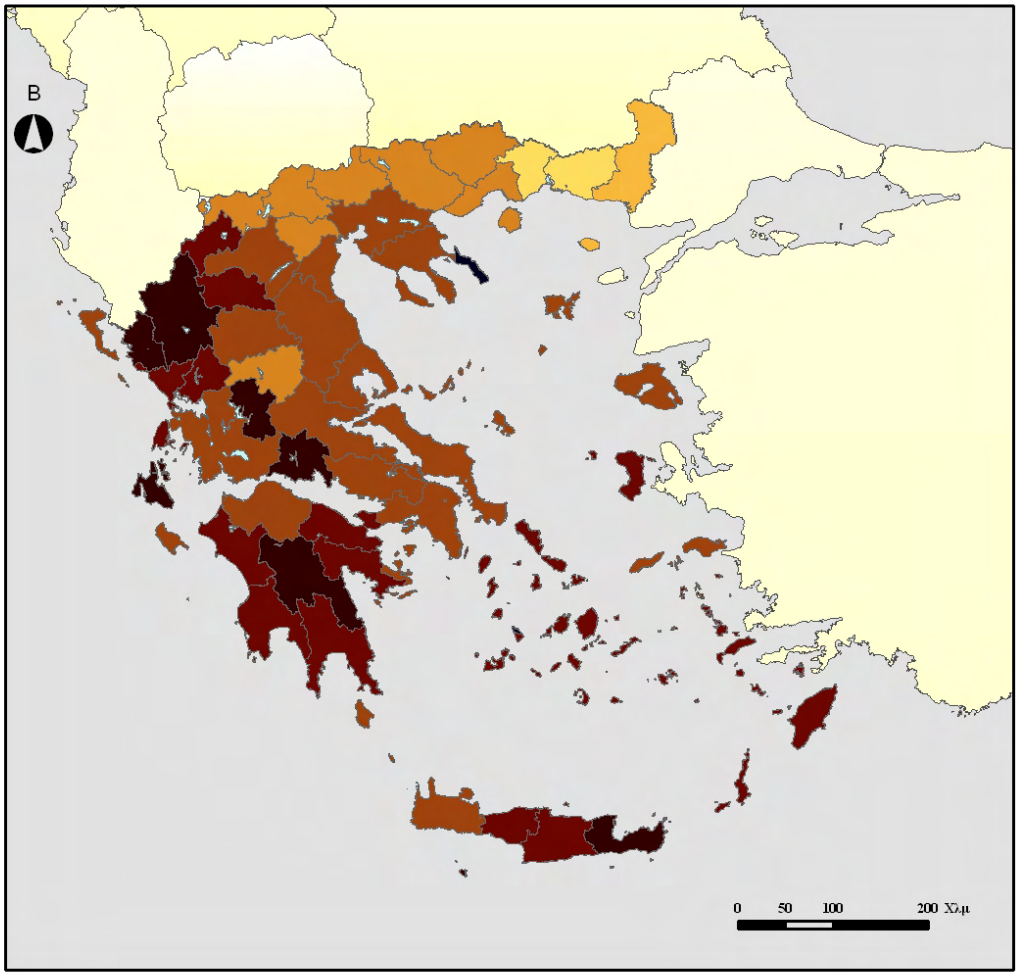

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΜΕΣΗ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΗ ΖΩΗ ΣΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΑ ΔΥΟ ΦΥΛΑ, 2001

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <=75,00
- 75,01 - 76,00
- 76,01 - 77,00
- 77,01 - 78,00
- 78,01 - 79,00
- 79,01 - 80,00
- >80,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 78,4

ΒΟΛΟΣ, 2004

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18/3/2001

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Χάρτης 4δ

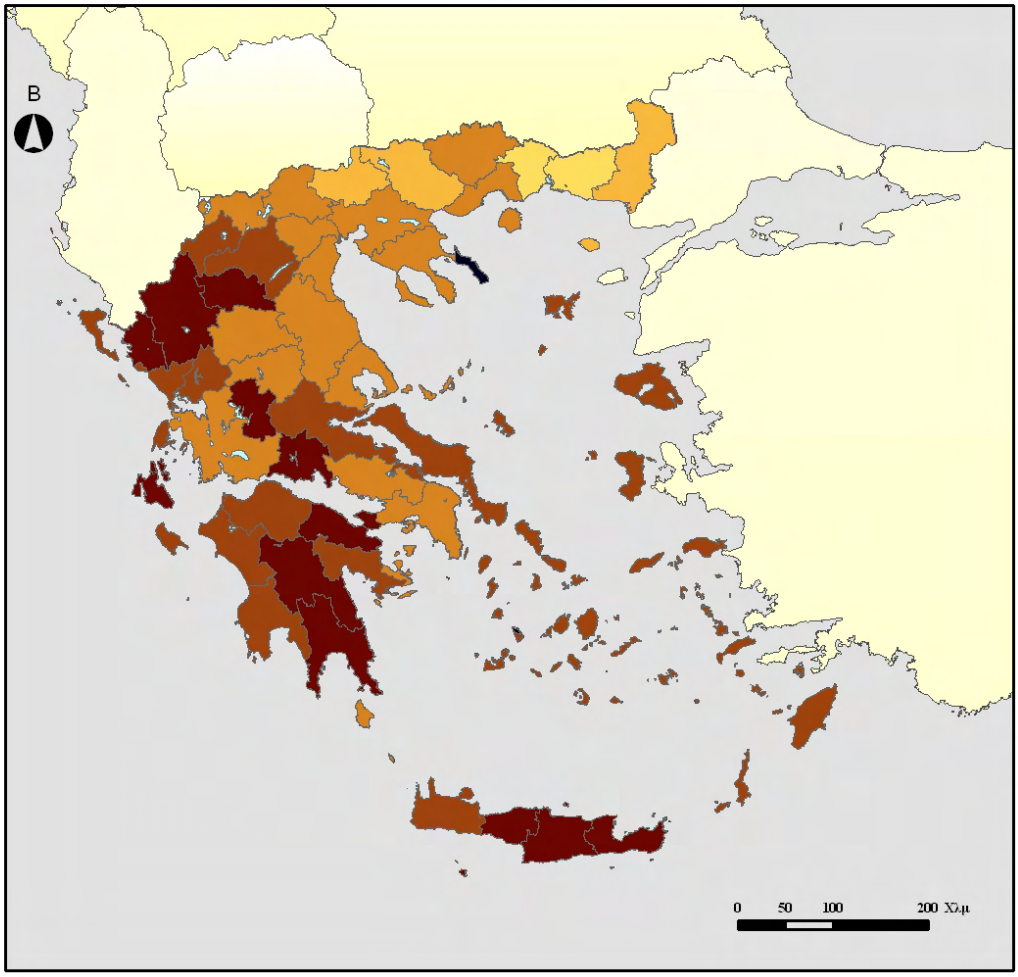

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΜΕΣΗ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΗ ΖΩΗ ΣΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΑ ΔΥΟ ΦΥΛΑ, 2001
Χάρτης 5 ομάδων

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 76,50
- 76,51 - 77,50
- 77,51 - 78,50
- 78,51 - 79,00
- >79,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 78,4

ΒΟΛΟΣ, 2004

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18/3/2001

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Χάρτης 5α

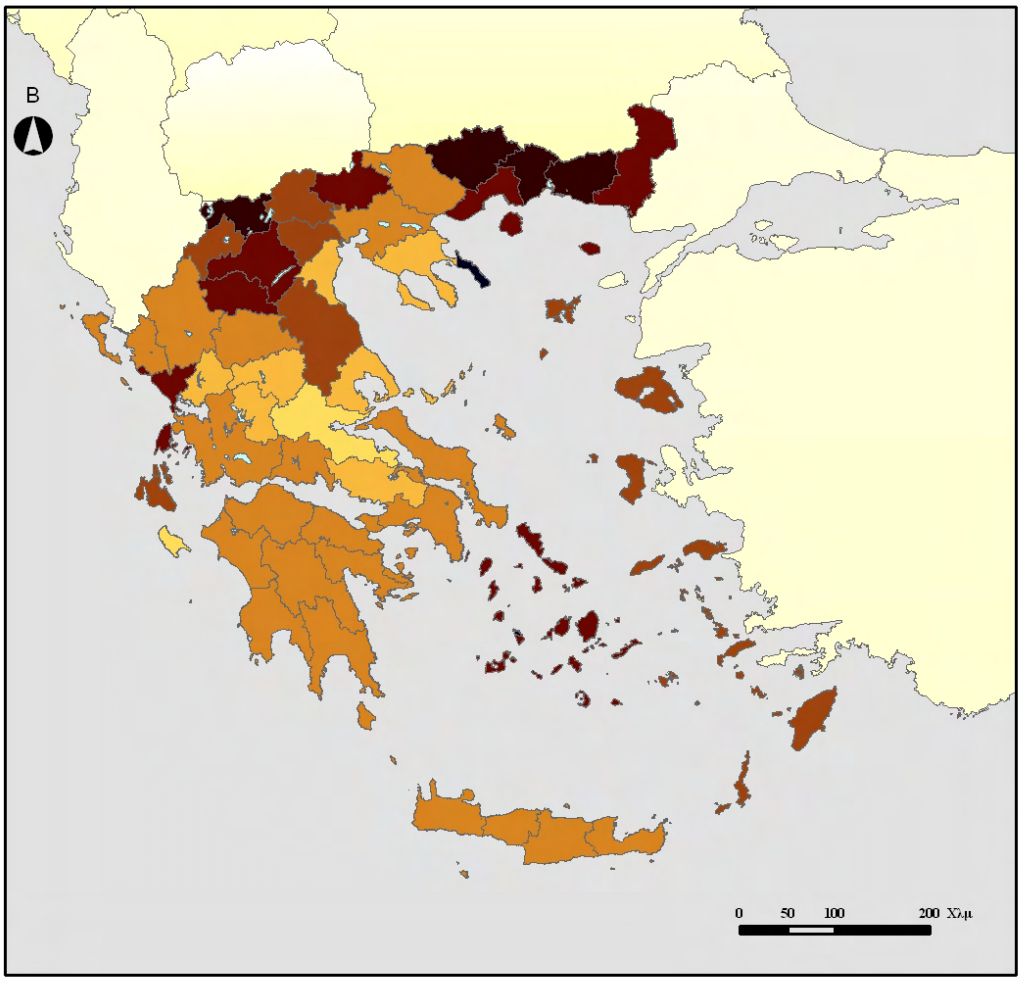

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΔΕΙΚΤΗΣ ΒΡΕΦΙΚΗΣ ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ
(ΘΑΝΑΤΟΙ ΕΠΙ 1000 ΓΕΝΝΗΣΕΩΝ)
1961

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <=10,00
- 10,01 - 20,00
- 20,01 - 30,00
- 30,01 - 40,00
- 40,01 - 50,00
- 50,01 - 60,00
- >60,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 39,53

ΒΟΛΟΣ, 2004

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΙΑΔΟΧΙΚΕΣ ΕΠΕΤΗΡΙΔΕΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Χάρτης 5β

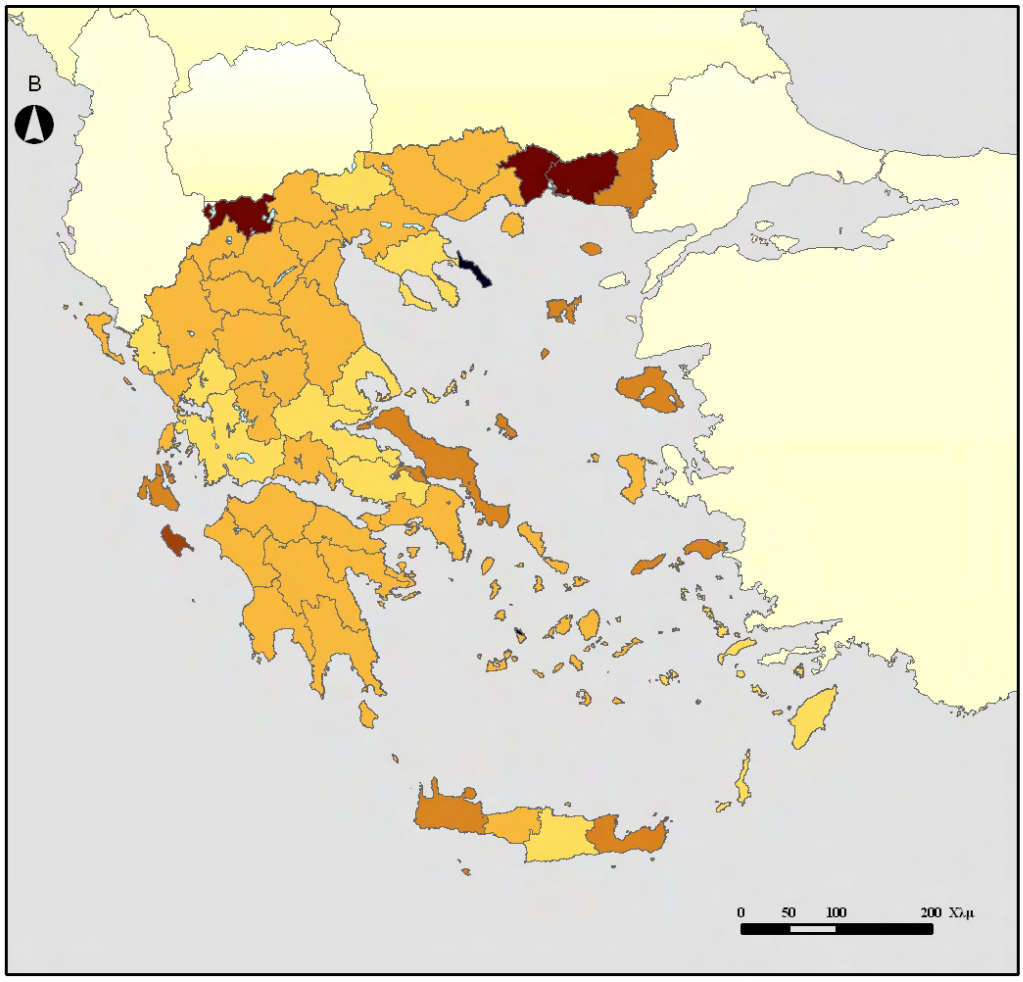

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΔΕΙΚΤΗΣ ΒΡΕΦΙΚΗΣ ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ
(ΘΑΝΑΤΟΙ ΕΠΙ 1000 ΓΕΝΝΗΣΕΩΝ)
1971

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <=10,00
- 10,01 - 20,00
- 20,01 - 30,00
- 30,01 - 40,00
- 40,01 - 50,00
- 50,01 - 60,00
- >60,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 26,81

ΒΟΛΟΣ, 2004

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΙΑΔΟΧΙΚΕΣ ΕΠΕΤΗΡΙΔΕΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Χάρτης 5γ

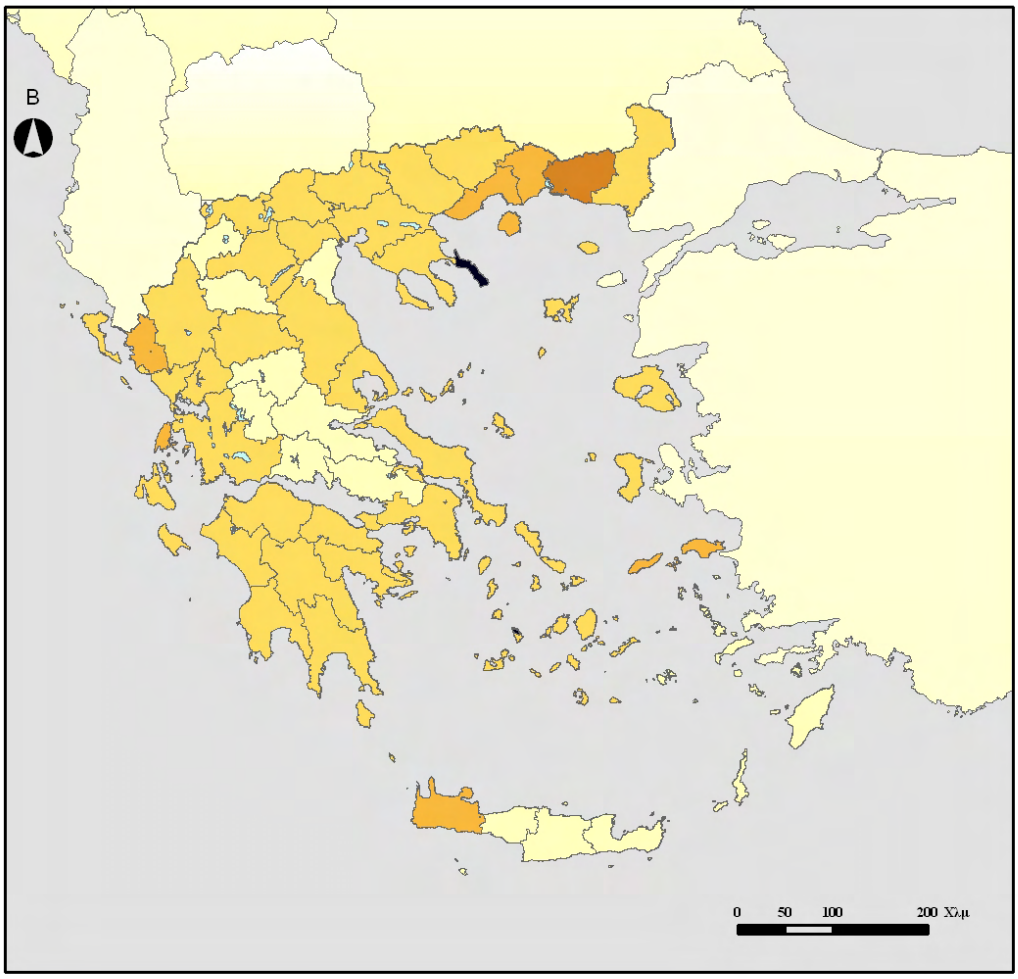

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΔΕΙΚΤΗΣ ΒΡΕΦΙΚΗΣ ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ
(ΘΑΝΑΤΟΙ ΕΠΙ 1000 ΓΕΝΝΗΣΕΩΝ)
1981

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <=10,00
- 10,01 - 20,00
- 20,01 - 30,00
- 30,01 - 40,00
- 40,01 - 50,00
- 50,01 - 60,00
- >60,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 16,24

ΒΟΛΟΣ, 2004

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΙΑΔΟΧΙΚΕΣ ΕΠΕΤΗΡΙΔΕΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Χάρτης 5δ

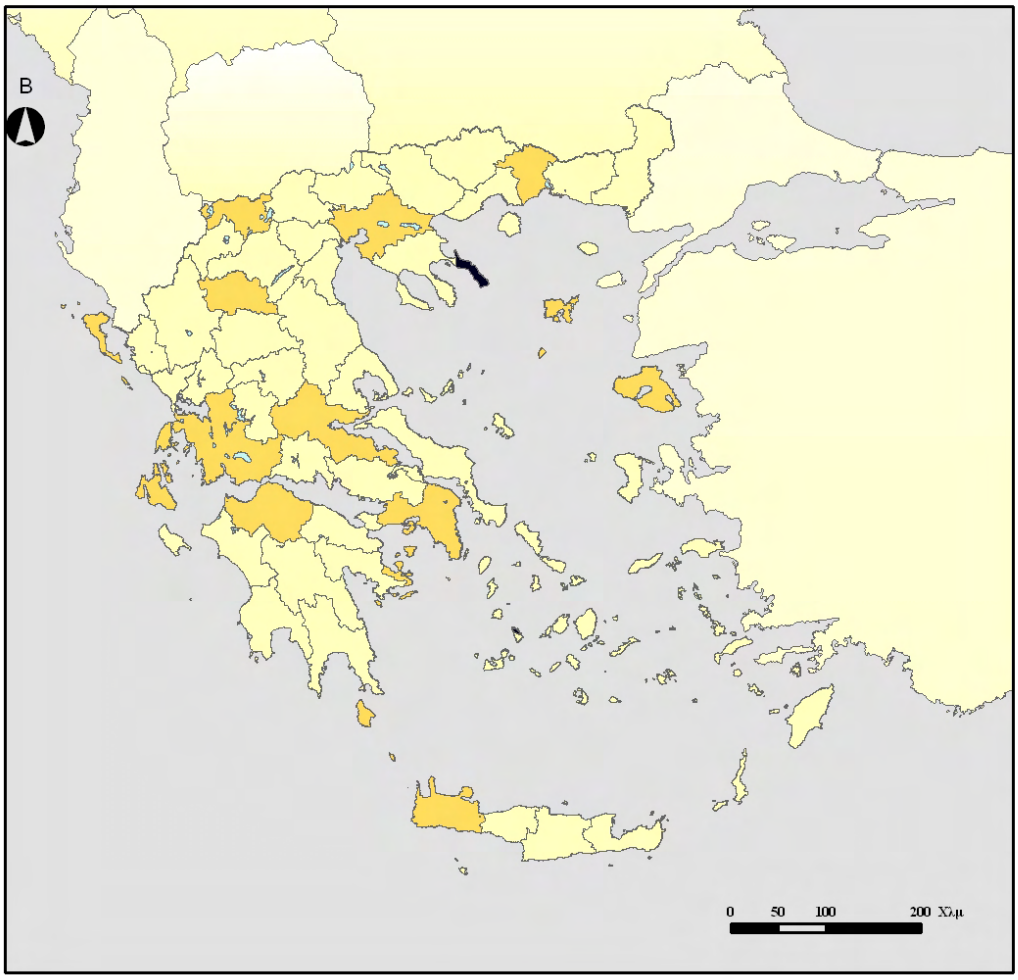

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΔΕΙΚΤΗΣ ΒΡΕΦΙΚΗΣ ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ
(ΘΑΝΑΤΟΙ ΕΠΙ 1000 ΓΕΝΝΗΣΕΩΝ)
1991

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <=10,00
- 10,01 - 20,00
- 20,01 - 30,00
- 30,01 - 40,00
- 40,01 - 50,00
- 50,01 - 60,00
- >60,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 9,01

ΒΟΛΟΣ, 2004

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΙΑΔΟΧΙΚΕΣ ΕΠΕΤΗΡΙΔΕΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Χάρτης 5ε

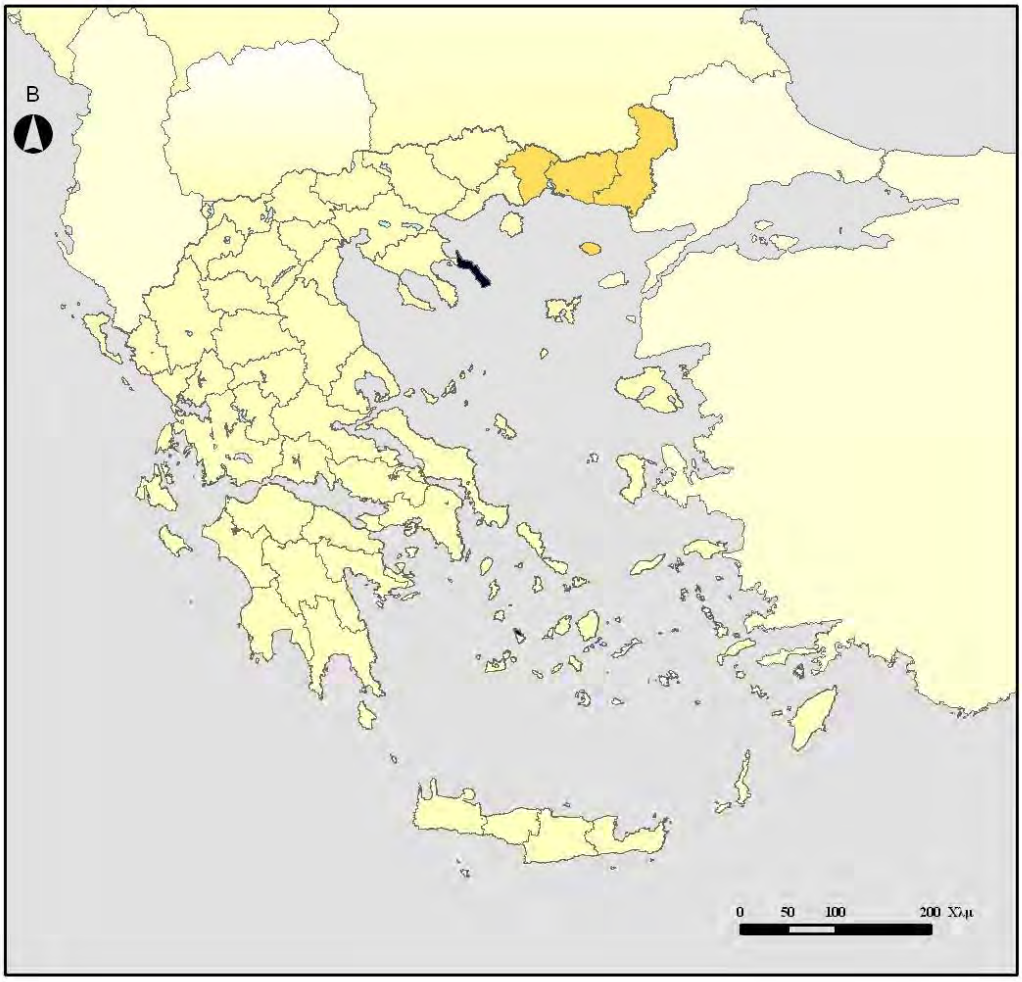

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΔΕΙΚΤΗΣ ΒΡΕΦΙΚΗΣ ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ
(ΘΑΝΑΤΟΙ ΕΠΙ 1000 ΓΕΝΝΗΣΕΩΝ)
2001

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <=10,00
- 10,01 - 20,00
- 20,01 - 30,00
- 30,01 - 40,00
- 40,01 - 50,00
- 50,01 - 60,00
- >60,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 4,96

ΒΟΛΟΣ, 2004

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΙΑΔΟΧΙΚΕΣ ΕΠΕΤΗΡΙΔΕΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Χάρτης 5στ

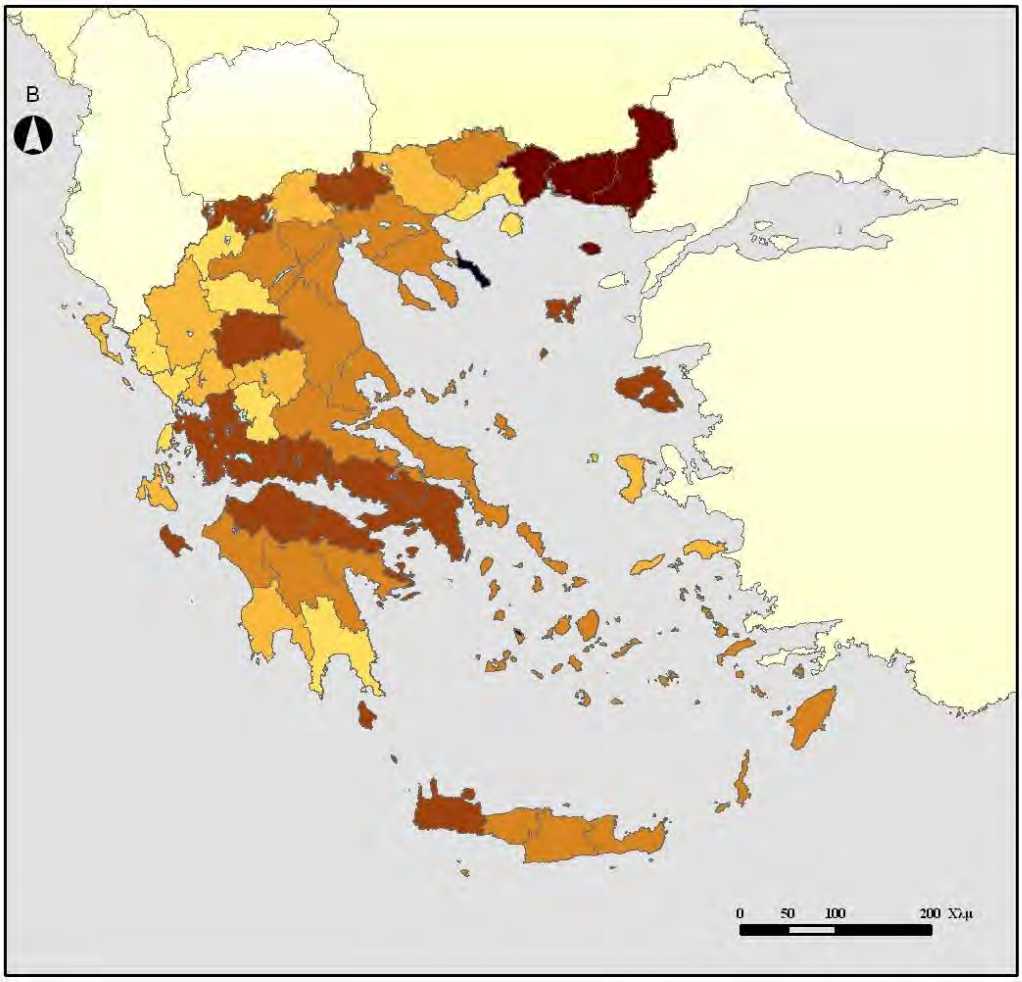

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΔΕΙΚΤΗΣ ΒΡΕΦΙΚΗΣ ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ
(ΘΑΝΑΤΟΙ ΕΠΙ 1000 ΓΕΝΝΗΣΕΩΝ)
2001
Χάρτης 5 ομάδων

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <=1,50
- 1,51 - 3,50
- 3,51 - 5,50
- 5,51 - 9,50
- >9,5
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 4,96

ΒΟΛΟΣ, 2004

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΙΑΔΟΧΙΚΕΣ ΕΠΕΤΗΡΙΔΕΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Χάρτης 6α

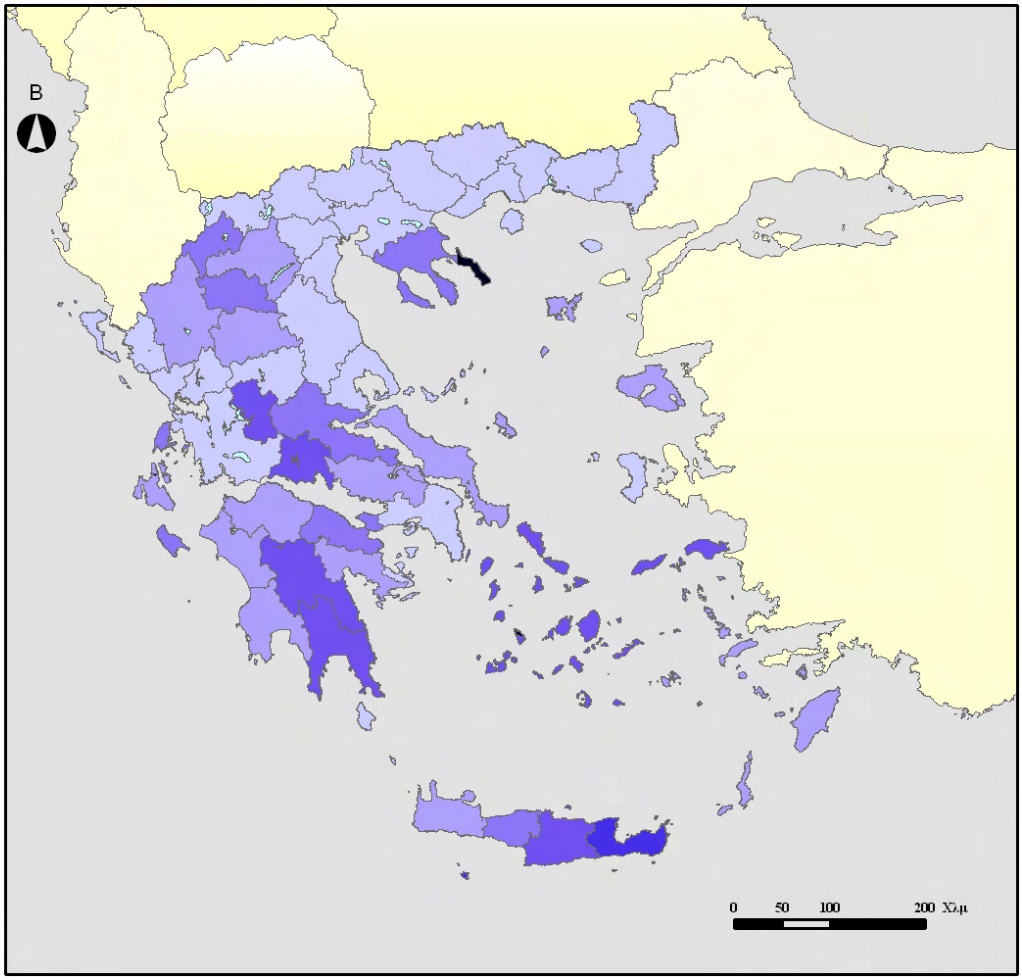

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΜΕΣΗ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΗ ΖΩΗ ΣΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ, ΑΝΔΡΕΣ, 1981

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 73,00
- 73,01 - 74,00
- 74,01 - 75,00
- 75,01 - 76,00
- 76,01 - 77,00
- >77,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 73,05

ΒΟΛΟΣ, 2004

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΑΠΟΓΡΑΦΗ 5/4/1981
ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Χάρτης 6β

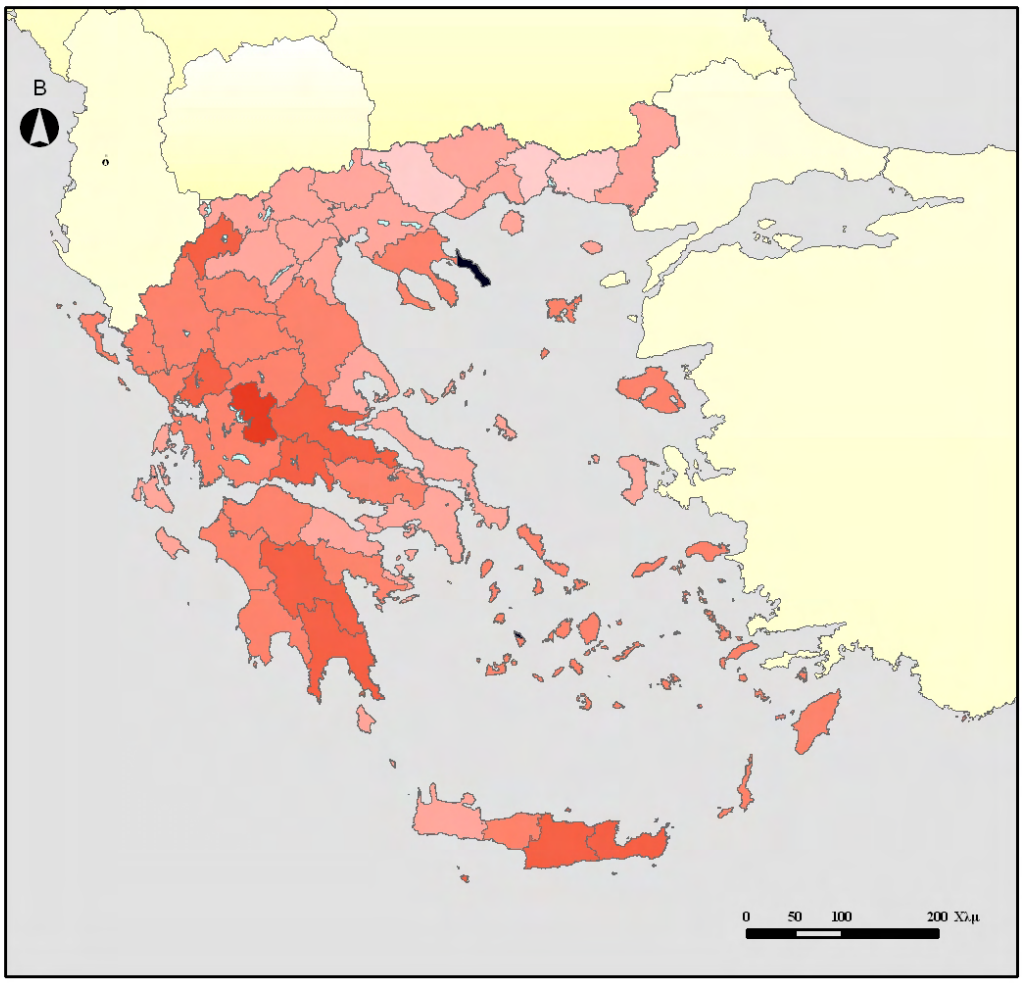

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΜΕΣΗ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΗ ΖΩΗ ΣΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ, ΓΥΝΑΙΚΕΣ, 1981

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 77,00
- 77,01 - 78,00
- 78,01 - 79,00
- 79,01 - 80,00
- 80,01 - 81,00
- >81,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 77,76

ΒΟΛΟΣ, 2004

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΑΠΟΓΡΑΦΗ 5/4/1981
ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Χάρτης 7α

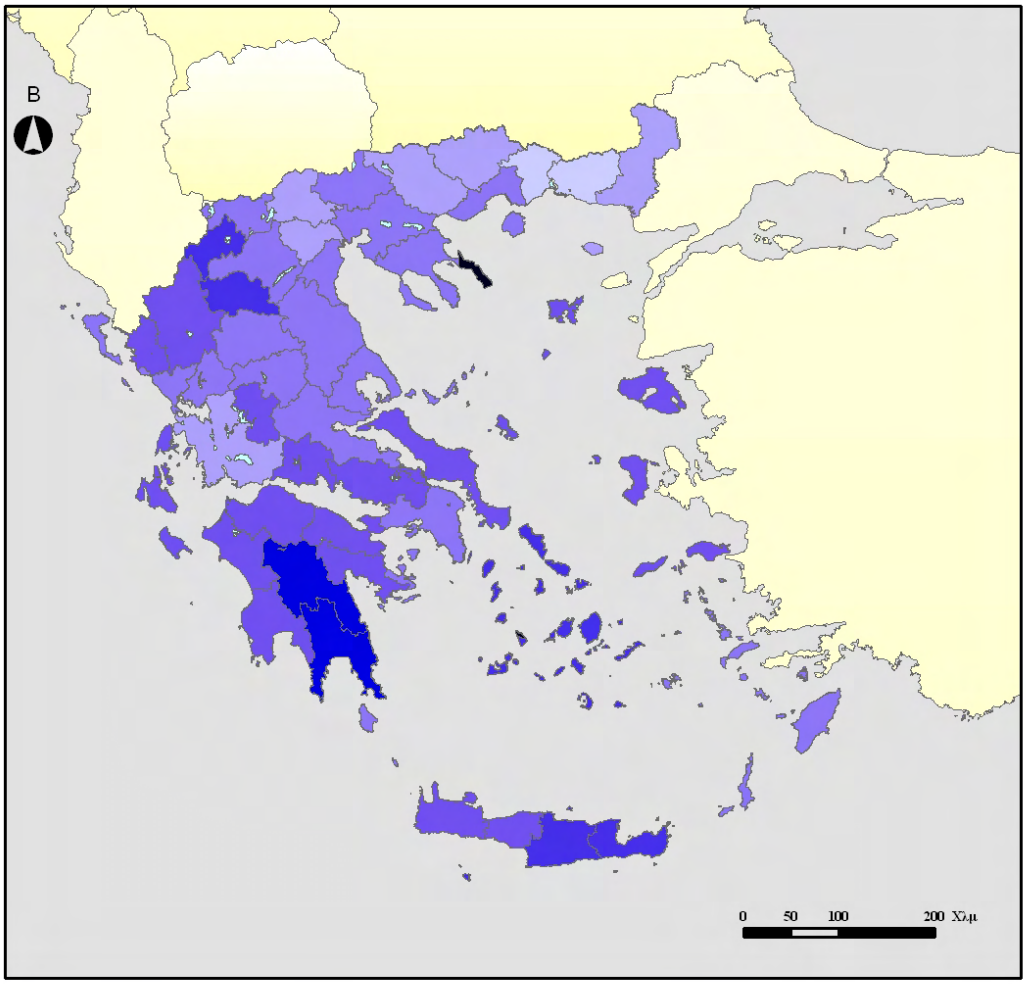

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΜΕΣΗ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΗ ΖΩΗ ΣΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ, ΑΝΔΡΕΣ, 1991

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <=73,00
- 73,01 - 74,00
- 74,01 - 75,00
- 75,01 - 76,00
- 76,01 - 77,00
- >77,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 74,49

ΒΟΛΟΣ, 2004

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΑΠΟΓΡΑΦΗ 17/3/1991
ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Χάρτης 7β

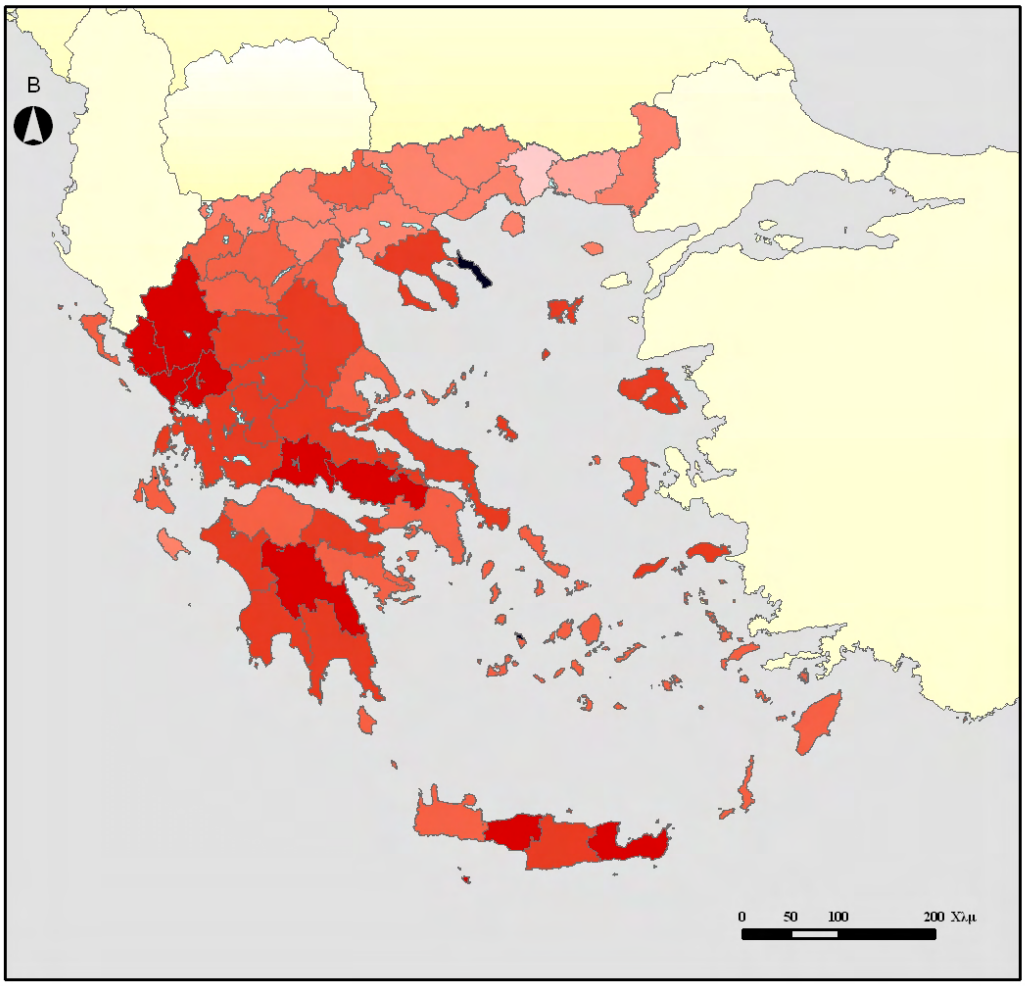

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΜΕΣΗ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΗ ΖΩΗ ΣΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ, ΓΥΝΑΙΚΕΣ, 1991

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 77,00
- 77,01 - 78,00
- 78,01 - 79,00
- 79,01 - 80,00
- 80,01 - 81,00
- >81,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 79,50

ΒΟΛΟΣ, 2004

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΑΠΟΓΡΑΦΗ 17/3/1991
ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Χάρτης 8α

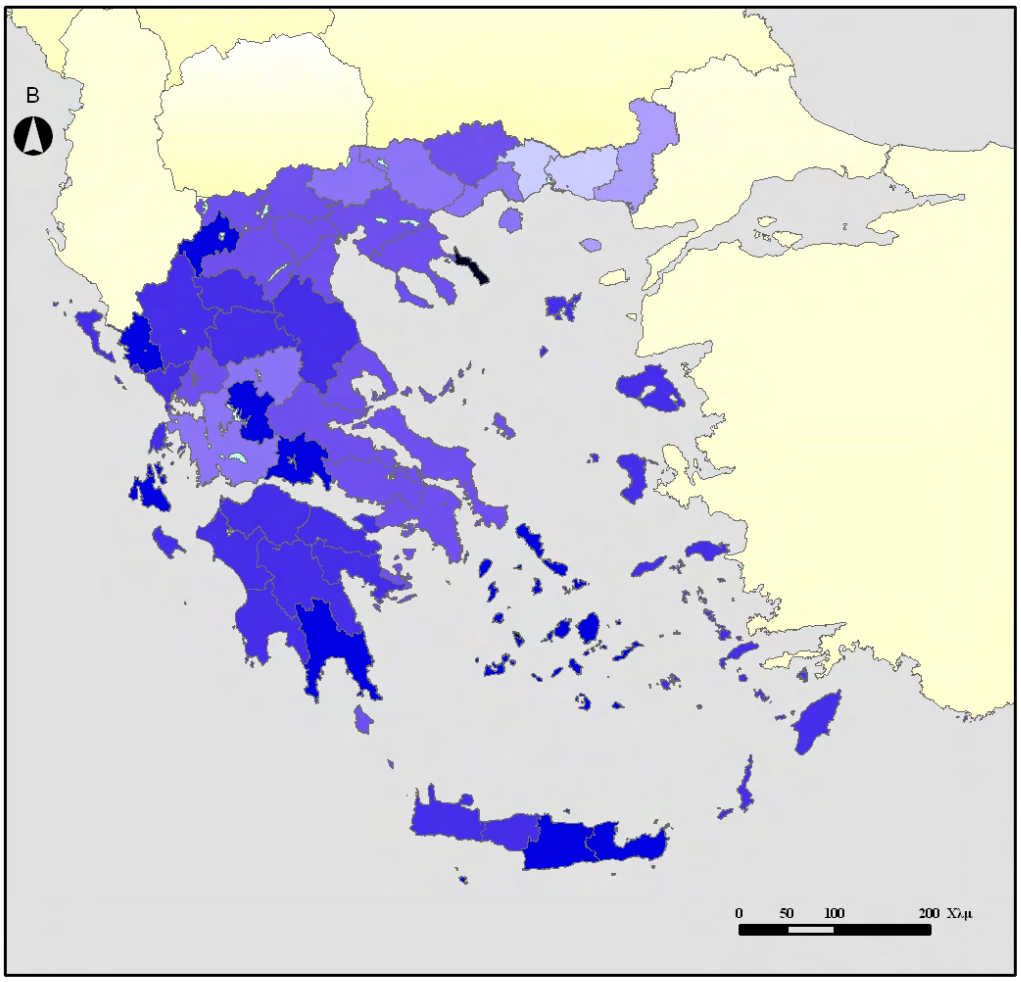

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΜΕΣΗ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΗ ΖΩΗ ΣΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ, ΑΝΔΡΕΣ, 2001

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 73,00
- 73,01 - 74,00
- 74,01 - 75,00
- 75,01 - 76,00
- 76,01 - 77,00
- > 77,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 75,86

ΒΟΛΟΣ, 2004

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ: *ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ*

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ: *ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18/3/2001*

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Χάρτης 8β

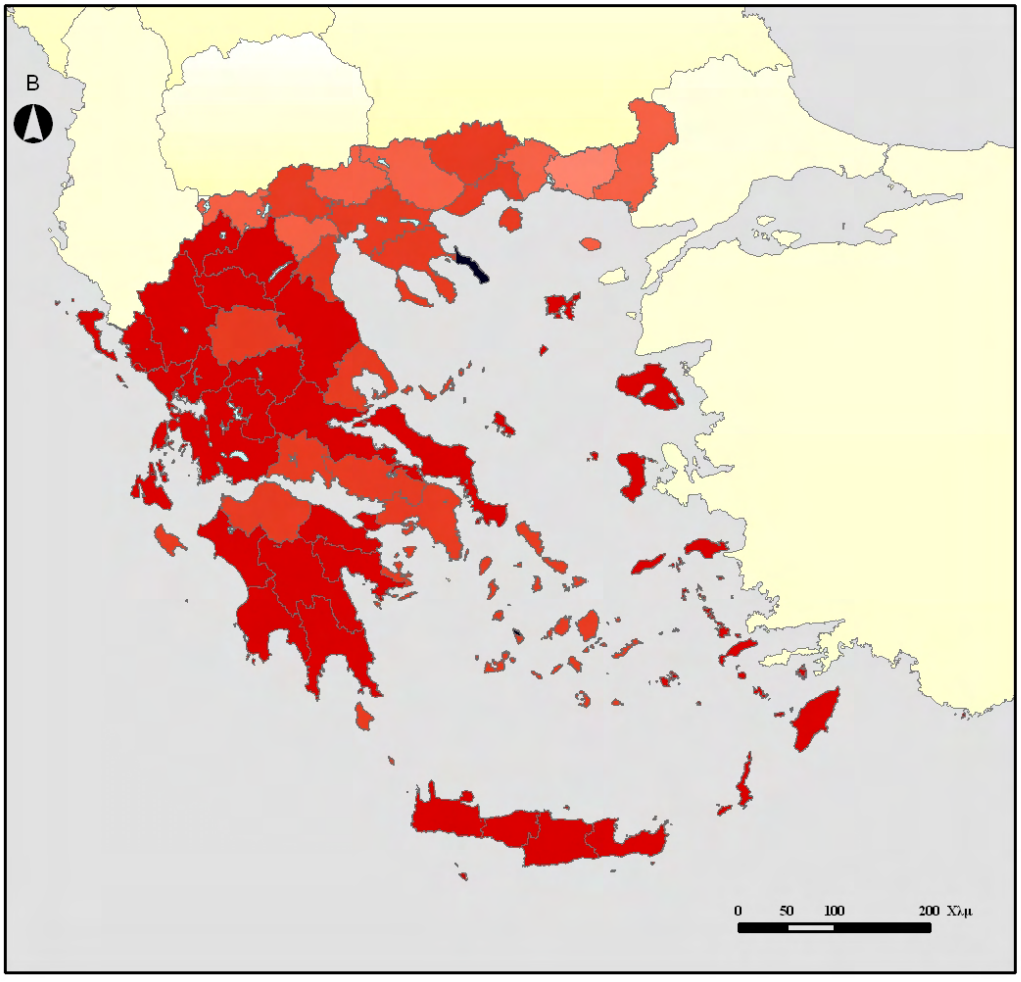

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΜΕΣΗ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΗ ΖΩΗ ΣΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ, ΓΥΝΑΙΚΕΣ, 2001

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <77,00
- 77,01 - 78,00
- 78,01 - 79,00
- 79,01 - 80,00
- 80,01 - 81,00
- >81,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 80,95

ΒΟΛΟΣ, 2004

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ: *ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ*

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ: *ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18/3/2001*

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Χάρτης 9α

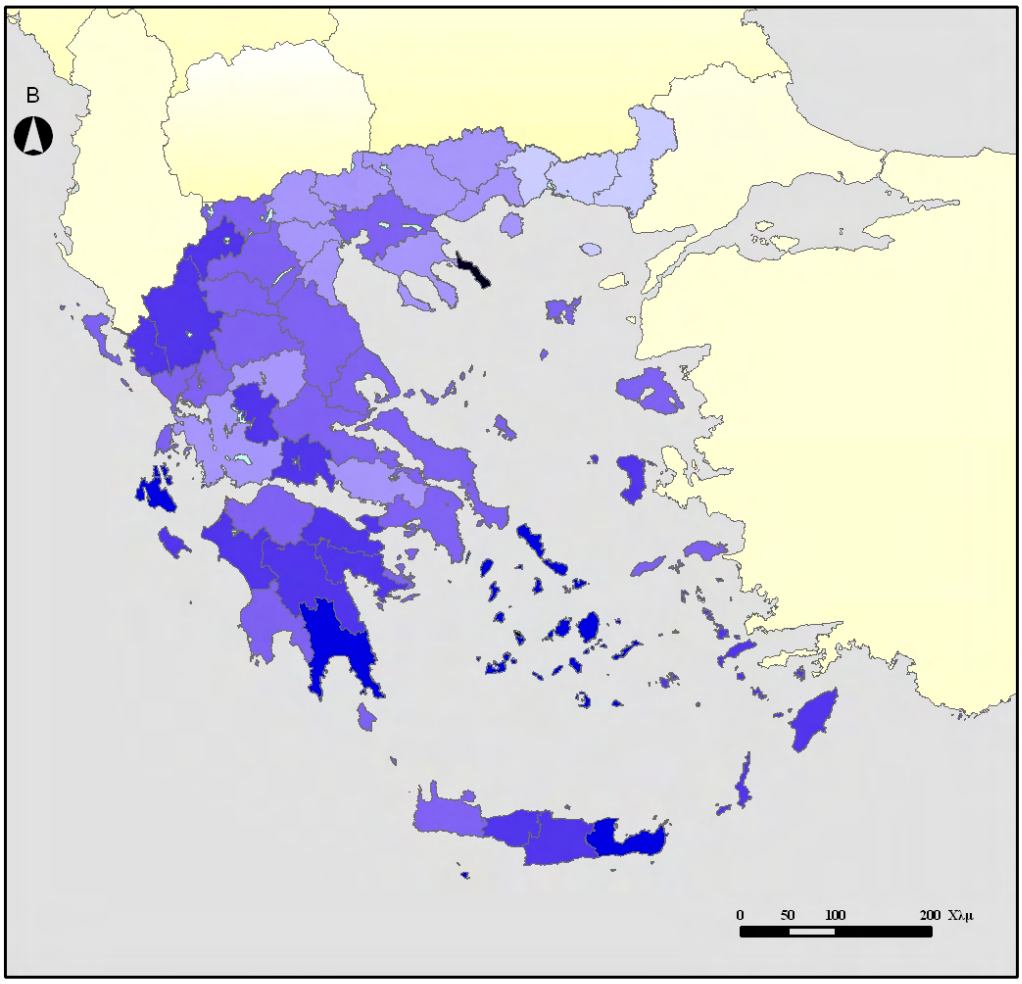

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΜΕΣΗ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΗ ΖΩΗ ΣΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ, ΑΝΔΡΕΣ, 2001
Χάρτης 5 ομάδων

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 74,00
- 74,01 - 75,50
- 75,51 - 76,50
- 76,51 - 77,50
- > 77,50
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 75,86

ΒΟΛΟΣ, 2004

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ: *ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ*

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ: *ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18/3/2001*

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Χάρτης 9β

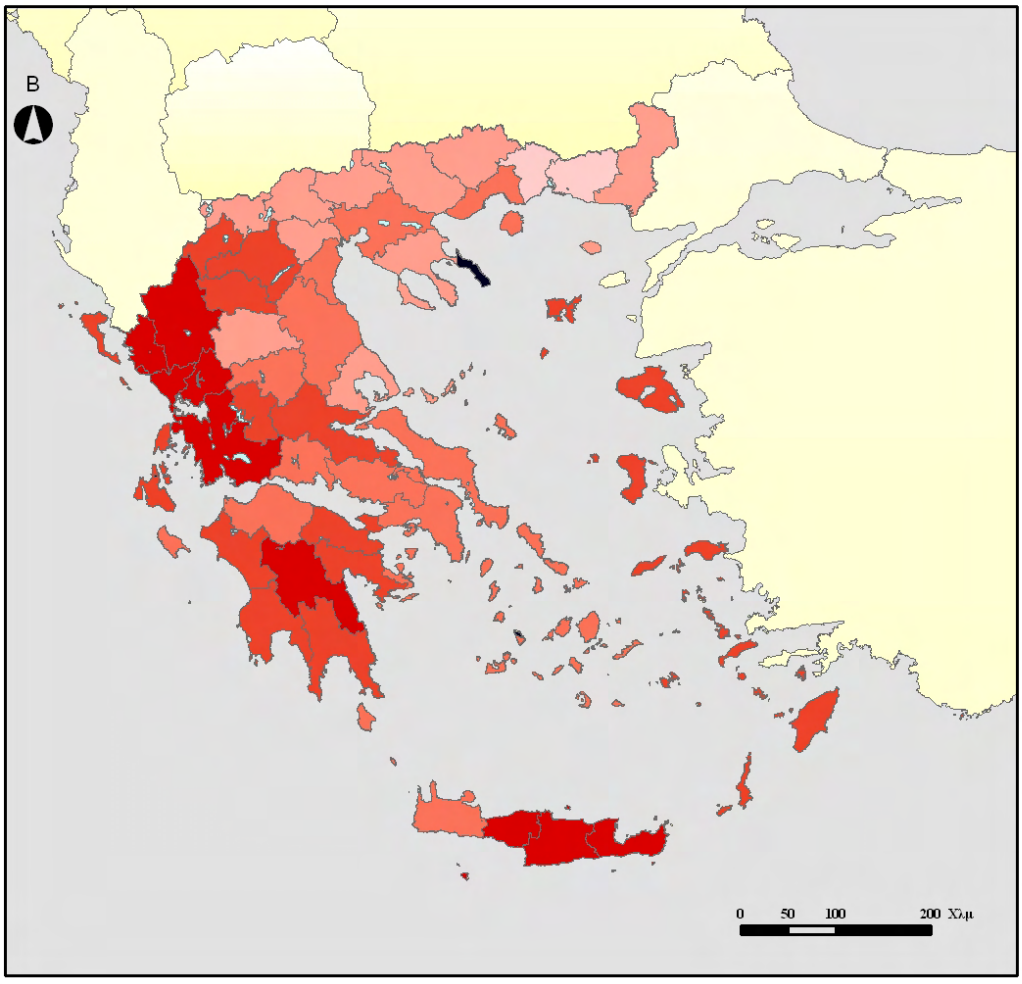

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΜΕΣΗ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΗ ΖΩΗ ΣΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ, ΓΥΝΑΙΚΕΣ, 2001
Χάρτης 5 ομάδων

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <=79,50
- 79,51 - 80,50
- 80,51 - 81,30
- 81,31 - 82,00
- >82,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 80,95

ΒΟΛΟΣ, 2004

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ: *ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ*

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ: *ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18/3/2001*

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Χάρτης 10α

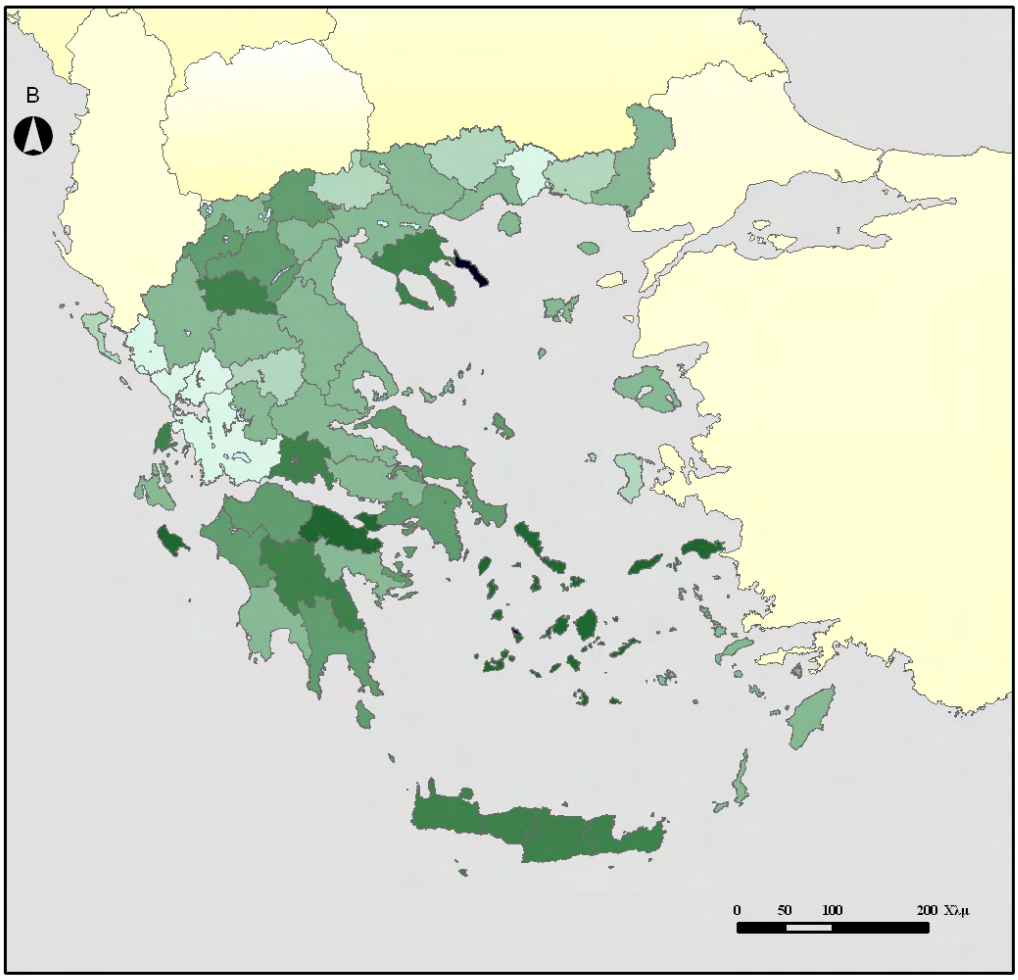

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΗΣ ΖΩΗΣ ΣΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝ-ΑΝΔΡΩΝ*
1981
*(e0Ανδρών/e0Γυναικών)%

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 92,00
- 92,01 - 93,00
- 93,01 - 94,00
- 94,01 - 95,00
- 95,01 - 96,00
- >96,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 93,95

ΒΟΛΟΣ, 2004

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΑΠΟΓΡΑΦΗ 5/4/1981

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Χάρτης 10β

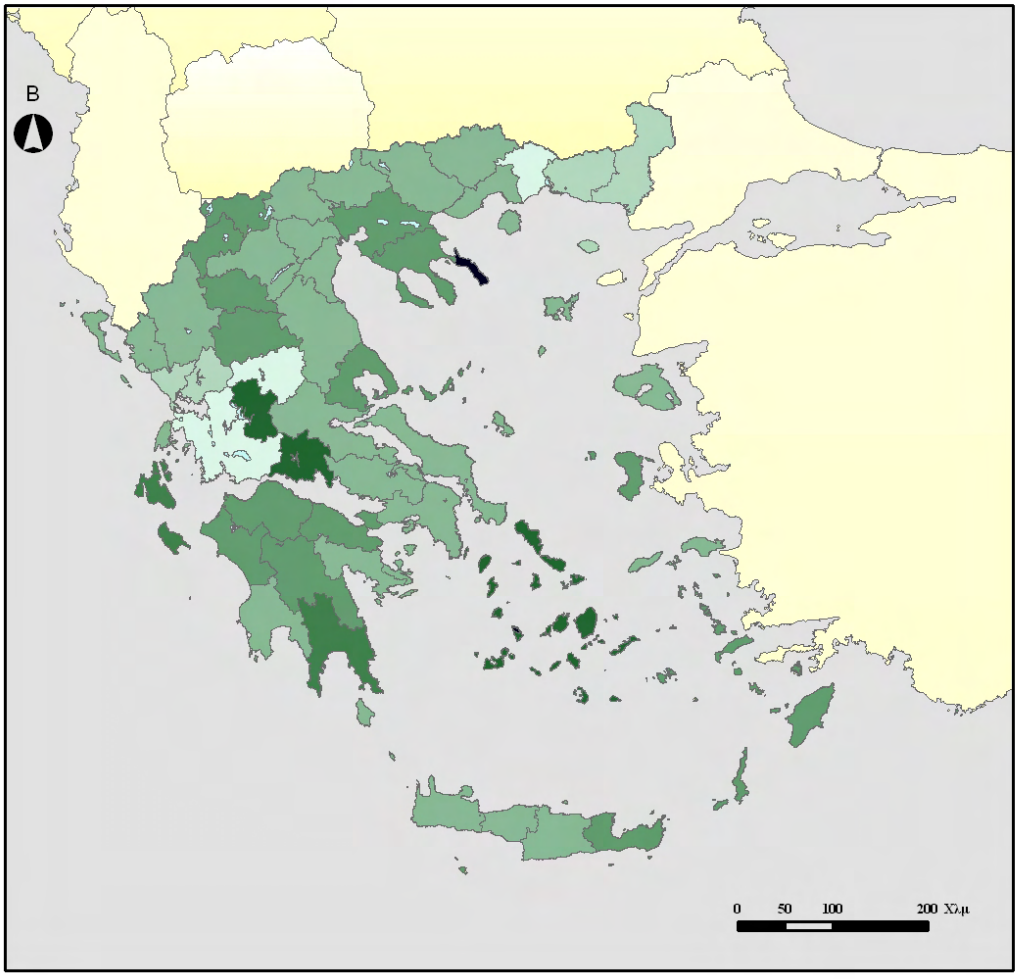

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΗΣ ΖΩΗΣ ΣΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝ-ΑΝΔΡΩΝ*
2001
*(e0Ανδρών/e0Γυναικών)%

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- <= 92,00
- 92,01 - 93,00
- 93,01 - 94,00
- 94,01 - 95,00
- 95,01 - 96,00
- >96,00
- Λίμνες
- Άγιο Όρος

Ελλάδα: 93,73

ΒΟΛΟΣ, 2004

ΨΗΦΙΑΚΟ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΣΕΩΝ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ:
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ, ΑΠΟΓΡΑΦΗ 18/3/2001

ΣΥΝΘΕΣΗ ΧΑΡΤΗ: *ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 1: Ελλάδα, 1879-2001, Μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση ανδρών

Ηλικίες	**1879**	**1928**	**1940**	**1957**	**1961**	**1971**	**1981**	**1991**	**2001**
0	35,96	44,95	52,94	66,36	67,30	70,13	72,15	74,60	75,89
5	49,75	54,96	59,82	66,62	67,19	68,66	69,02	70,46	71,42
10	46,39	51,73	54,92	61,89	62,40	63,81	64,13	65,54	66,47
15	43,08	47,57	50,55	57,09	57,56	58,94	59,26	60,62	61,52
20	39,53	43,62	46,42	52,34	52,77	54,09	54,48	55,84	56,71
25	36,10	39,95	42,44	47,63	47,05	49,32	49,74	51,19	52,00
30	32,61	36,30	38,46	42,93	43,36	44,58	45,01	46,44	47,25
35	29,17	32,62	34,48	38,24	38,69	39,86	40,29	41,69	42,49
40	25,52	28,93	30,51	33,59	34,02	35,14	35,58	36,97	37,76
45	22,16	25,26	26,58	29,04	29,42	30,47	30,94	32,37	33,11
50	18,61	21,66	22,74	24,68	24,97	25,92	26,42	27,82	28,62
55	15,66	18,19	19,08	20,56	20,77	21,58	22,13	23,49	24,31
60	12,92	14,93	15,67	16,75	16,88	17,54	18,17	19,41	20,25
65	10,51	11,94	12,59	13,31	13,37	13,87	14,59	15,66	16,36
70	8,34	9,34	9,90	10,28	10,29	10,64	11,48	12,25	12,79
75	6,21	7,14	7,60	7,75	7,69	7,91	8,84	9,31	9,61
80	4,68	5,34	5,70	5,70	5,62	5,78	6,68	6,93	7,03
85	3,05	3,92	4,16	4,13	4,09	4,26	4,95	5,07	4,89
90+	1,03	2,82	2,99	2,96	3,05	3,20	3,60	3,74	2,86

Πίνακας 1 (συν) : Ελλάδα, 1879-2001, Μέση προσδοκώμενη ζωή στη γέννηση γυναικών, βιβλ.πηγές

Ηλικίες	**1879**	**1928**	**1940**	**1957**	**1961**	**1971**	**1981**	**1991**	**2001**
0	37,46	47,46	55,8	36,74	70,42	73,64	76,55	79,40	80,96
5	51,04	57,72	61,98	69,69	70,04	71,74	73,15	75,25	76,38
10	48,10	54,45	58,07	64,91	65,23	66,86	68,24	70,31	71,43
15	44,45	50,25	53,65	60,06	60,35	61,95	63,32	65,36	66,47
20	40,72	46,31	49,42	55,24	55,50	57,05	58,43	60,44	61,54
25	37,05	42,78	45,41	50,45	50,70	52,20	53,54	55,56	56,62
30	33,39	39,33	41,44	45,69	45,92	47,38	48,66	50,68	51,70
35	29,68	35,85	38,26	40,94	41,16	42,57	43,96	45,81	46,80
40	25,89	32,27	33,47	36,23	36,42	37,77	38,95	40,95	41,93
45	22,60	28,57	29,46	31,57	31,72	32,98	34,15	36,15	37,11
50	19,24	24,78	25,46	27,03	27,14	28,26	29,46	31,44	32,36
55	16,15	21,00	21,52	22,70	22,74	23,69	24,93	26,78	27,69
60	13,06	17,32	17,72	18,63	18,59	19,33	20,63	22,27	23,12
65	10,73	13,89	14,17	14,90	14,77	15,29	16,69	17,94	18,64
70	7,96	10,80	10,97	11,57	11,35	11,66	13,17	13,88	14,40
75	6,23	8,14	8,24	8,68	8,45	8,39	10,32	10,37	10,55
80	4,71	5,99	6,04	6,31	6,16	6,19	7,58	7,45	7,42
85	3,07	3,34	4,33	4,47	4,50	4,48	5,54	5,36	5,06
90+	1,33	3,04	3,05	3,10	3,36	3,32	3,95	3,92	3,63

Πηγές: Μ. Παπαδάκης-Κ. Τσίμπος (1993) σ.60 , 1957: Βαλαώρας,1964:18,1991:www.statistics.gr, 2001:ίδιοι υπολογισμοί

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 2: Ελλάδα, 1879-2001, Πίνακες Επιβίωσης, Άνδρες

	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex
	1879	**1879**	**1928**	**1928**	**1940**	**1940**	**1957**	**1957**	**1961**	**1961**	**1971**	**1971**	**1981**	**1981**
0	100.000	36,13	100.000	45,05	100.000	52,99	100.000	66,38	100.000	67,27	100.000	70,16	100.000	72,03
1	73.146	48,20	84.290	52,35	88.702	58,67	93.860	69,69	94.337	70,28	95.838	72,19	97.734	72,69
5	65.220	49,82	74.512	54,96	82.693	58,79	92.592	66,62	93.169	67,13	95.174	68,68	97.458	68,89
10	62.350	47,00	72.095	51,72	81.116	54,89	92.208	61,89	92.866	62,35	94.951	63,83	97.302	63,99
15	60.543	43,33	70.898	47,55	80.146	50,52	91.900	57,09	92.619	57,50	94.762	58,95	97.090	59,13
20	58.736	39,58	69.272	43,61	78.715	46,39	91.485	52,33	92.253	52,72	94.502	54,11	96.711	54,35
25	56.428	36,10	67.089	39,94	76.931	42,41	90.950	47,63	91.743	48,00	94.090	49,34	96.227	49,61
30	53.920	32,66	64.756	36,29	75.013	38,43	90.345	42,93	91.122	43,31	93.554	44,60	95.684	44,88
35	51.432	29,12	62.325	32,61	72.936	34,46	89.658	38,24	90.408	38,63	92.942	39,88	95.067	40,15
40	48.755	25,58	59.736	28,92	70.661	30,48	88.789	33,59	89.578	33,97	92.246	35,16	94.325	35,45
45	45.642	22,16	56.868	25,25	68.064	26,55	87.502	29,05	88.460	29,37	91.319	30,50	93.308	30,81
50	42.329	18,69	53.554	21,66	64.917	22,72	85.429	24,69	86.655	24,93	89.859	25,95	91.767	26,28
55	37.597	15,73	49.566	18,20	60.875	19,06	82.138	20,58	83.677	20,72	87.366	21,62	89.095	22,00
60	32.065	13,02	44.616	14,94	55.511	15,66	77.045	16,77	78.835	16,84	83.139	17,59	84.579	18,04
65	25.816	10,56	38.342	11,97	48.388	12,60	69.352	13,36	71.347	13,35	76.314	13,94	77.441	14,47
70	19.158	8,36	30.526	9,40	39.332	9,92	58.534	10,36	60.517	10,29	65.936	10,74	66.900	11,35
75	12.779	6,29	21.639	7,23	28.754	7,65	44.390	7,87	46.122	7,72	51.373	8,08	52.837	8,71
80	6.800	4,62	12.852	5,47	17.941	5,76	28.344	5,91	29.456	5,68	33.489	6,06	36.453	6,50
85	2.590	3,07	5.839	4,03	8.760	4,18	13.895	4,46	14.164	4,11	16.509	4,72	20.566	4,59
90+	293	2,50	1.789	2,50	2.938	2,50	5.442	2,50	4.560	2,50	7.316	2,50	8.612	2,50

Πηγές: Μ. Παπαδάκης-Κ. Τσίμπος (1993) σ.60 , 1957: Βαλαώρας,1964:18,1991:www.statistics.gr, 2001:ίδιοι υπολογισμοί

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 2 (συνέχεια): Ελλάδα, 1879-2001, Πίνακες Επιβίωσης, Γυναίκες

	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex
	1879	**1879**	**1928**	**1928**	**1940**	**1940**	**1957**	**1957**	**1961**	**1961**	**1971**	**1971**	**1981**	**1981**
0	100.000	37,68	100.000	47,53	100.000	55,82	100.000	69,75	100.000	70,35	100.000	73,54	100.000	76,29
1	73.829	49,86	84.888	54,90	88.908	61,73	94.482	72,80	94.858	73,13	96.471	75,21	98.160	76,71
5	66.385	51,23	75.233	57,69	83.058	61,93	93.314	69,68	93.796	69,94	95.924	71,63	97.938	72,88
10	63.703	48,28	72.967	54,40	81.569	58,02	93.006	64,91	93.536	65,13	95.764	66,75	97.814	67,96
15	61.899	44,62	71.863	50,20	80.733	53,59	92.780	60,06	93.354	60,25	95.638	61,83	97.693	63,05
20	60.074	40,90	70.291	46,27	79.527	49,37	92.501	55,23	93.112	55,40	95.474	56,93	97.528	58,15
25	58.087	37,21	68.010	42,73	77.883	45,36	92.128	50,45	92.766	50,60	95.210	52,08	97.328	53,26
30	55.890	33,58	65.486	39,28	76.057	41,39	91.676	45,68	92.335	45,82	94.859	47,27	97.094	48,39
35	53.636	29,88	62.895	35,80	74.111	37,41	91.131	40,94	91.834	41,06	94.457	42,46	96.821	43,51
40	51.382	26,08	60.330	32,21	72.044	33,41	90.463	36,22	91.230	36,31	94.002	37,65	96.463	38,67
45	47.880	22,81	57.803	28,51	69.796	29,40	89.550	31,57	90.421	31,61	93.429	32,87	95.917	33,87
50	44.178	19,51	55.224	24,73	67.292	25,41	88.134	27,03	89.126	27,04	92.566	28,15	94.982	29,18
55	39.861	16,35	52.364	20,94	64.324	21,46	85.790	22,70	86.994	22,64	91.057	23,58	93.344	24,65
60	34.944	13,30	48.843	17,27	60.488	17,67	81.967	18,65	83.452	18,49	88.331	19,23	90.487	20,35
65	28.464	10,76	44.138	13,85	55.188	14,12	75.939	14,93	77.698	14,68	83.519	15,19	85.457	16,40
70	21.783	8,29	37.739	10,77	47.739	10,93	66.827	11,62	68.691	11,27	75.312	11,57	77.299	12,87
75	14.628	6,13	29.379	8,12	37.525	8,23	54.063	8,78	55.355	8,39	62.020	8,52	65.190	9,79
80	7.073	5,00	19.465	5,99	25.166	6,05	37.814	6,48	37.921	6,09	43.237	6,13	49.135	7,17
85	3.203	3,02	10.039	4,27	13.164	4,28	20.753	4,74	19.945	4,33	22.983	4,33	31.043	4,90
90+	333	2,50	3.545	2,50	4.680	2,50	9.311	2,50	7.316	2,50	8.408	2,50	14.896	2,50

Πηγές: Μ. Παπαδάκης-Κ. Τσίμπος (1993) σ.60 , 1957: Βαλαώρας,1964:18,1991:www.statistics.gr, 2001:ίδιοι υπολογισμοί

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 3: Πίνακες Επιβίωσης του πληθυσμού της Ελλάδας: 1981, Πραγματικός Πληθυσμός

	Άνδρες					Γυναίκες					Σύνολο				
Ηλικίες	l_x	d_x	L_x	T_x	e_x	l_x	d_x	L_x	T_x	e_x	l_x	d_x	L_x	T_x	e_x
	1981	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**
0	100.000	1.835	99.082	7.305.441	73,05	100.000	1.455	99.273	7.775.928	77,76	100.000	1.650	99.175	7.541.043	75,41
1	98.165	219	392.220	7.206.359	73,41	98.545	171	393.840	7.676.656	77,90	98.350	195	393.010	7.441.868	75,67
5	97.945	136	489.387	6.814.139	69,57	98.375	117	491.580	7.282.816	74,03	98.155	127	490.458	7.048.858	71,81
10	97.809	171	488.620	6.324.753	64,66	98.257	97	491.044	6.791.236	69,12	98.028	135	489.803	6.558.400	66,90
15	97.638	396	487.202	5.836.133	59,77	98.161	160	490.403	6.300.192	64,18	97.893	281	488.763	6.068.597	61,99
20	97.242	541	484.860	5.348.931	55,01	98.000	204	489.492	5.809.789	59,28	97.612	373	487.129	5.579.834	57,16
25	96.702	507	482.242	4.864.071	50,30	97.796	212	488.451	5.320.297	54,40	97.239	360	485.297	5.092.705	52,37
30	96.195	506	479.709	4.381.829	45,55	97.584	272	487.241	4.831.846	49,51	96.879	388	483.426	4.607.409	47,56
35	95.689	699	476.697	3.902.119	40,78	97.312	388	485.592	4.344.605	44,65	96.491	542	481.100	4.123.983	42,74
40	94.990	968	472.531	3.425.422	36,06	96.925	543	483.265	3.859.013	39,81	95.949	748	477.875	3.642.883	37,97
45	94.022	1.543	466.255	2.952.892	31,41	96.382	922	479.603	3.375.748	35,02	95.201	1.235	472.915	3.165.008	33,25
50	92.480	2.579	455.949	2.486.637	26,89	95.460	1.415	473.759	2.896.145	30,34	93.965	1.993	464.844	2.692.092	28,65
55	89.900	4.573	438.068	2.030.688	22,59	94.044	2.349	464.350	2.422.386	25,76	91.972	3.449	451.239	2.227.248	24,22
60	85.327	6.867	409.469	1.592.620	18,66	91.696	3.904	448.719	1.958.036	21,35	88.523	5.331	429.291	1.776.009	20,06
65	78.460	9.678	368.108	1.183.151	15,08	87.792	6.361	423.057	1.509.317	17,19	83.193	8.021	395.912	1.346.719	16,19
70	68.783	13.238	310.818	815.043	11,85	81.431	10.811	380.125	1.086.260	13,34	75.172	12.042	345.755	950.806	12,65
75	55.544	16.472	236.543	504.225	9,08	70.619	16.946	310.732	706.134	10,00	63.130	16.756	273.760	605.051	9,58
80	39.073	17.336	152.023	267.682	6,85	53.673	20.947	216.000	395.403	7,37	46.374	19.118	184.076	331.291	7,14
85	21.737	12.205	78.170	115.659	5,32	32.727	17.659	119.487	179.403	5,48	27.256	15.006	98.767	147.215	5,40
90	9.531	6.799	30.658	37.489	3,93	15.068	10.619	48.793	59.916	3,98	12.250	8.686	39.537	48.448	3,95
95+	2.732	2.732	6.830	6.830	2,50	4.449	4.449	11.123	11.123	2,50	3.564	3.564	8.911	8.911	2,50

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 3 (συνέχεια): Πίνακες Επιβίωσης του πληθυσμού της Ελλάδας: 1991, Πραγματικός Πληθυσμός

	Άνδρες					Γυναίκες					Σύνολο				
Ηλικίες	l_x	d_x	L_x	T_x	e_x	l_x	d_x	L_x	T_x	e_x	l_x	d_x	L_x	T_x	e_x
	1991	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**
0	100.000	942	99.529	7.451.385	74,51	100.000	863	99.568	7.951.185	79,51	100.000	903	99.548	7.700.373	77,00
1	99.058	117	395.999	7.351.856	74,22	99.137	94	396.358	7.851.616	79,20	99.097	106	396.174	7.600.825	76,70
5	98.941	88	494.486	6.955.856	70,30	99.043	70	495.037	7.455.258	75,27	98.991	80	494.754	7.204.650	72,78
10	98.853	118	493.970	6.461.370	65,36	98.972	67	494.694	6.960.221	70,32	98.911	93	494.322	6.709.896	67,84
15	98.735	399	492.677	5.967.401	60,44	98.905	124	494.216	6.465.527	65,37	98.818	266	493.424	6.215.573	62,90
20	98.336	620	490.128	5.474.724	55,67	98.781	178	493.459	5.971.311	60,45	98.552	402	491.753	5.722.149	58,06
25	97.715	585	487.114	4.984.597	51,01	98.603	217	492.470	5.477.852	55,55	98.149	401	489.744	5.230.396	53,29
30	97.130	567	484.234	4.497.482	46,30	98.385	253	491.293	4.985.381	50,67	97.748	410	487.716	4.740.652	48,50
35	96.563	716	481.025	4.013.248	41,56	98.132	325	489.847	4.494.088	45,80	97.338	523	485.383	4.252.936	43,69
40	95.847	1.031	476.656	3.532.223	36,85	97.807	531	487.709	4.004.240	40,94	96.815	784	482.115	3.767.553	38,92
45	94.815	1.627	470.009	3.055.567	32,23	97.276	843	484.275	3.516.532	36,15	96.031	1.239	477.059	3.285.438	34,21
50	93.188	2.362	460.035	2.585.559	27,75	96.433	1.136	479.326	3.032.257	31,44	94.792	1.743	469.602	2.808.379	29,63
55	90.826	3.834	444.545	2.125.524	23,40	95.297	1.901	471.733	2.552.931	26,79	93.049	2.882	458.039	2.338.777	25,13
60	86.992	5.950	420.085	1.680.979	19,32	93.396	2.984	459.521	2.081.198	22,28	90.167	4.467	439.667	1.880.738	20,86
65	81.042	9.296	381.969	1.260.895	15,56	90.412	5.438	438.467	1.621.678	17,94	85.700	7.352	410.120	1.441.071	16,82
70	71.746	12.769	326.806	878.925	12,25	84.974	9.698	400.627	1.183.211	13,92	78.348	11.174	363.805	1.030.951	13,16
75	58.977	16.133	254.552	552.119	9,36	75.277	15.832	336.803	782.583	10,40	67.174	16.024	295.809	667.146	9,93
80	42.844	17.513	170.438	297.567	6,95	59.445	21.369	243.800	445.780	7,50	51.150	19.479	207.052	371.337	7,26
85	25.331	14.980	89.206	127.129	5,02	38.075	21.179	137.429	201.981	5,30	31.671	18.080	113.154	164.286	5,19
90	10.351	7.942	31.900	37.923	3,66	16.897	12.435	53.396	64.551	3,82	13.591	10.160	42.554	51.131	3,76
95+	2.409	2.409	6.022	6.022	2,50	4.462	4.462	11.155	11.155	2,50	3.431	3.431	8.577	8.577	2,50

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 3 (συνέχεια): Πίνακες Επιβίωσης του πληθυσμού της Ελλάδας: 2001, Πραγματικός Πληθυσμός

	Άνδρες					Γυναίκες					Σύνολο				
Ηλικίες	l_x	d_x	L_x	T_x	e_x	l_x	d_x	L_x	T_x	e_x	l_x	d_x	L_x	T_x	e_x
	2001	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	616	99.692	7.589.032	75,89	100.000	458	99.771	8.096.435	80,96	100.000	539	99.731	7.841.626	78,42
1	99.384	86	397.364	7.489.340	75,36	99.542	63	398.044	7.996.664	80,33	99.461	75	397.695	7.741.896	77,84
5	99.298	69	496.315	7.091.977	71,42	99.480	59	497.250	7.598.620	76,38	99.386	65	496.771	7.344.200	73,90
10	99.228	81	495.938	6.595.662	66,47	99.420	56	496.960	7.101.370	71,43	99.322	69	496.436	6.847.429	68,94
15	99.147	320	494.937	6.099.724	61,52	99.364	111	496.541	6.604.410	66,47	99.253	221	495.712	6.350.993	63,99
20	98.828	523	492.830	5.604.787	56,71	99.253	144	495.904	6.107.868	61,54	99.032	343	494.303	5.855.282	59,13
25	98.305	491	490.296	5.111.957	52,00	99.109	145	495.182	5.611.965	56,62	98.689	324	492.636	5.360.979	54,32
30	97.814	517	487.777	4.621.661	47,25	98.964	189	494.346	5.116.783	51,70	98.365	357	490.935	4.868.342	49,49
35	97.297	648	484.865	4.133.884	42,49	98.774	299	493.124	4.622.438	46,80	98.008	475	488.855	4.377.407	44,66
40	96.649	972	480.815	3.649.019	37,76	98.475	441	491.275	4.129.313	41,93	97.534	707	485.901	3.888.552	39,87
45	95.677	1.559	474.486	3.168.204	33,11	98.035	717	488.380	3.638.038	37,11	96.827	1.143	481.278	3.402.651	35,14
50	94.117	2.423	464.530	2.693.718	28,62	97.317	1.059	483.939	3.149.659	32,36	95.684	1.742	474.066	2.921.373	30,53
55	91.695	3.775	449.036	2.229.188	24,31	96.258	1.602	477.286	2.665.719	27,69	93.942	2.685	463.000	2.447.307	26,05
60	87.920	5.190	426.624	1.780.152	20,25	94.656	2.323	467.474	2.188.433	23,12	91.258	3.719	446.991	1.984.308	21,74
65	82.730	7.714	394.365	1.353.527	16,36	92.334	4.150	451.294	1.720.959	18,64	87.539	5.939	422.847	1.537.317	17,56
70	75.016	11.295	346.844	959.162	12,79	88.184	7.783	421.462	1.269.665	14,40	81.600	9.549	384.126	1.114.470	13,66
75	63.721	16.184	278.146	612.318	9,61	80.401	15.152	364.123	848.203	10,55	72.051	15.702	320.998	730.344	10,14
80	47.537	18.407	191.667	334.172	7,03	65.248	22.778	269.298	484.081	7,42	56.349	20.584	230.284	409.346	7,26
85	29.130	16.138	105.302	142.505	4,89	42.471	24.766	150.440	214.783	5,06	35.765	20.409	127.803	179.062	5,01
90	12.991	12.046	34.840	37.203	2,86	17.705	13.689	54.303	64.343	3,63	15.356	12.782	44.825	51.259	3,34
95+	945	945	2.363	2.363	2,50	4.016	4.016	10.040	10.040	2,50	2.574	2.574	6.434	6.434	2,50

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 3: Πίνακες Επιβίωσης του πληθυσμού της Ελλάδας: 1991, Μόνιμος Πληθυσμός

	Άνδρες					Γυναίκες					Σύνολο				
Ηλικίες	l_x	d_x	L_x	T_x	e_x	l_x	d_x	L_x	T_x	e_x	l_x	d_x	L_x	T_x	e_x
	1991	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**
0	100.000	942	99.529	7.448.788	74,49	100.000	863	99.568	7.950.038	79,50	100.000	903	99.548	7.698.545	76,99
1	99.058	117	395.999	7.349.259	74,19	99.137	94	396.358	7.850.470	79,19	99.097	106	396.174	7.598.996	76,68
5	98.941	89	494.486	6.953.260	70,28	99.043	70	495.037	7.454.112	75,26	98.991	80	494.754	7.202.822	72,76
10	98.853	118	493.968	6.458.774	65,34	98.972	67	494.694	6.959.075	70,31	98.911	93	494.321	6.708.068	67,82
15	98.735	401	492.671	5.964.806	60,41	98.905	125	494.214	6.464.381	65,36	98.818	267	493.420	6.213.746	62,88
20	98.334	626	490.103	5.472.135	55,65	98.780	179	493.453	5.970.167	60,44	98.551	405	491.739	5.720.326	58,04
25	97.708	590	487.062	4.982.032	50,99	98.601	219	492.458	5.476.714	55,54	98.145	404	489.714	5.228.587	53,27
30	97.117	571	484.158	4.494.969	46,28	98.382	254	491.276	4.984.256	50,66	97.741	412	487.673	4.738.873	48,48
35	96.546	720	480.929	4.010.812	41,54	98.128	326	489.824	4.492.980	45,79	97.328	525	485.328	4.251.200	43,68
40	95.826	1.036	476.540	3.529.883	36,84	97.802	532	487.678	4.003.156	40,93	96.803	787	482.048	3.765.872	38,90
45	94.790	1.633	469.867	3.053.343	32,21	97.269	846	484.233	3.515.478	36,14	96.016	1.243	476.973	3.283.824	34,20
50	93.157	2.370	459.858	2.583.476	27,73	96.424	1.140	479.269	3.031.245	31,44	94.773	1.749	469.491	2.806.851	29,62
55	90.786	3.843	444.324	2.123.618	23,39	95.284	1.906	471.656	2.551.976	26,78	93.024	2.888	457.898	2.337.360	25,13
60	86.943	5.961	419.814	1.679.294	19,31	93.378	2.988	459.421	2.080.320	22,28	90.135	4.475	439.489	1.879.463	20,85
65	80.982	9.306	381.647	1.259.480	15,55	90.390	5.445	438.339	1.620.899	17,93	85.660	7.360	409.901	1.439.974	16,81
70	71.676	12.769	326.459	877.834	12,25	84.945	9.703	400.471	1.182.560	13,92	78.300	11.178	363.556	1.030.073	13,16
75	58.907	16.118	254.240	551.375	9,36	75.243	15.834	336.629	782.089	10,39	67.122	16.019	295.565	666.516	9,93
80	42.789	17.495	170.206	297.135	6,94	59.409	21.363	243.635	445.460	7,50	51.104	19.467	206.849	370.951	7,26
85	25.294	14.959	89.069	126.930	5,02	38.045	21.161	137.324	201.824	5,30	31.636	18.060	113.030	164.102	5,19
90	10.334	7.929	31.848	37.860	3,66	16.884	12.426	53.355	64.500	3,82	13.576	10.149	42.506	51.072	3,76
95+	2.405	2.405	6.012	6.012	2,50	4.458	4.458	11.145	11.145	2,50	3.427	3.427	8.566	8.566	2,50

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 3 (συνέχεια): Πίνακες Επιβίωσης του πληθυσμού της Ελλάδας: 2001, Μόνιμος Πληθυσμός

	Άνδρες					Γυναίκες					Σύνολο				
Ηλικίες	l_x	d_x	L_x	T_x	e_x	l_x	d_x	L_x	T_x	e_x	l_x	d_x	L_x	T_x	e_x
	2001	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	616	99.692	7.586.374	75,86	100.000	458	99.771	8.094.608	80,95	100.000	539	99.731	7.839.324	78,39
1	99.384	86	397.364	7.486.682	75,33	99.542	63	398.044	7.994.837	80,32	99.461	75	397.695	7.739.593	77,82
5	99.298	70	496.314	7.089.318	71,39	99.480	59	497.250	7.596.793	76,37	99.386	65	496.771	7.341.898	73,87
10	99.228	81	495.938	6.593.004	66,44	99.420	57	496.960	7.099.543	71,41	99.322	69	496.436	6.845.127	68,92
15	99.147	321	494.933	6.097.066	61,50	99.364	112	496.539	6.602.584	66,45	99.252	221	495.708	6.348.692	63,97
20	98.826	524	492.820	5.602.133	56,69	99.252	144	495.900	6.106.045	61,52	99.031	343	494.296	5.852.983	59,10
25	98.302	493	490.278	5.109.313	51,98	99.108	145	495.177	5.610.144	56,61	98.688	325	492.625	5.358.687	54,30
30	97.809	519	487.749	4.619.035	47,22	98.963	190	494.338	5.114.968	51,69	98.363	358	490.918	4.866.062	49,47
35	97.290	649	484.827	4.131.286	42,46	98.773	300	493.113	4.620.630	46,78	98.004	476	488.831	4.375.144	44,64
40	96.641	974	480.769	3.646.459	37,73	98.472	442	491.258	4.127.517	41,92	97.528	708	485.869	3.886.313	39,85
45	95.667	1.561	474.432	3.165.691	33,09	98.031	720	488.353	3.636.259	37,09	96.820	1.145	481.236	3.400.444	35,12
50	94.106	2.425	464.467	2.691.259	28,60	97.311	1.063	483.895	3.147.907	32,35	95.675	1.746	474.007	2.919.208	30,51
55	91.681	3.789	448.932	2.226.791	24,29	96.248	1.610	477.213	2.664.011	27,68	93.928	2.696	462.901	2.445.201	26,03
60	87.892	5.211	426.433	1.777.859	20,23	94.638	2.332	467.360	2.186.798	23,11	91.232	3.733	446.828	1.982.300	21,73
65	82.681	7.737	394.063	1.351.426	16,35	92.306	4.158	451.136	1.719.439	18,63	87.499	5.953	422.611	1.535.472	17,55
70	74.944	11.311	346.443	957.362	12,77	88.148	7.795	421.255	1.268.302	14,39	81.545	9.563	383.819	1.112.861	13,65
75	63.633	16.189	277.693	610.919	9,60	80.354	15.168	363.847	847.047	10,54	71.982	15.713	320.629	729.042	10,13
80	47.444	18.394	191.236	333.226	7,02	65.185	22.784	268.965	483.200	7,41	56.269	20.580	229.895	408.413	7,26
85	29.050	16.111	104.975	141.990	4,89	42.401	24.749	150.131	214.235	5,05	35.689	20.385	127.480	178.518	5,00
90	12.940	12.006	34.682	37.016	2,86	17.652	13.657	54.117	64.104	3,63	15.303	12.747	44.648	51.038	3,34
95+	933	933	2.333	2.333	2,50	3.995	3.995	9.987	9.987	2,50	2.556	2.556	6.390	6.390	2,50

ΠΗΓΕΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ: ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα απογραφών πληθυσμού 1981, 1991, 2001,
Στατιστικές της Φυσικής Κίνησης Πληθυσμού, ίδιοι υπολογισμοί

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 4: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης 13 Περιφερειών, ίδιοι υπολογισμοί, διαφορές κατά τύπο πληθυσμού υπολογισμού

1. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	1981-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ*						1991-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ						2001-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ					
ΗΛΙΚΙΕΣ	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
0	100.000	71,16	100.000	76,74	100.000	73,94	100.000	72,71	100.000	77,92	100.000	75,28	100.000	73,94	100.000	79,75	100.000	76,79
1	97.469	71,99	97.997	77,30	97.727	74,65	99.001	72,44	99.108	77,62	99.053	74,99	99.240	73,50	99.366	79,25	99.302	76,33
5	97.169	68,21	97.763	73,48	97.459	70,85	98.800	68,58	98.916	73,77	98.857	71,14	99.094	69,60	99.268	75,33	99.183	72,41
10	96.944	63,36	97.593	68,60	97.261	65,99	98.663	63,67	98.815	68,84	98.738	66,22	98.942	64,71	99.159	70,41	99.051	67,51
15	96.781	58,46	97.484	63,67	97.126	61,08	98.478	58,79	98.691	63,92	98.583	61,32	98.807	59,79	99.075	65,47	98.943	62,58
20	96.339	53,72	97.279	58,80	96.794	56,28	97.995	54,06	98.548	59,01	98.242	56,53	98.503	54,97	98.933	60,56	98.711	57,72
25	95.858	48,98	97.108	53,90	96.436	51,48	97.368	49,40	98.252	54,18	97.765	51,79	97.938	50,27	98.778	55,65	98.326	52,94
30	95.401	44,20	96.869	49,03	96.085	46,66	96.791	44,68	98.004	49,31	97.354	47,00	97.286	45,59	98.665	50,71	97.928	48,14
35	94.853	39,44	96.478	44,22	95.614	41,88	96.188	39,94	97.715	44,45	96.909	42,20	96.680	40,86	98.467	45,81	97.524	43,33
40	94.064	34,75	95.990	39,43	94.980	37,14	95.588	35,17	97.421	39,58	96.457	37,39	95.855	36,19	98.061	40,99	96.910	38,59
45	92.827	30,18	95.277	34,71	94.020	32,49	94.405	30,58	96.741	34,84	95.523	32,73	94.597	31,64	97.544	36,19	96.016	33,92
50	91.124	25,70	94.284	30,05	92.657	27,93	92.559	26,14	95.797	30,16	94.127	28,18	92.785	27,21	96.670	31,50	94.657	29,38
55	88.214	21,46	92.769	25,50	90.432	23,56	89.977	21,82	94.498	25,54	92.199	23,71	90.080	22,95	95.433	26,87	92.677	24,95
60	82.942	17,67	90.399	21,10	86.613	19,49	85.503	17,83	92.323	21,08	88.862	19,51	85.828	18,96	93.689	22,33	89.696	20,70
65	74.906	14,30	86.219	17,00	80.606	15,75	78.835	14,13	88.963	16,78	83.825	15,53	79.930	15,18	90.871	17,94	85.376	16,62
70	63.574	11,40	79.668	13,19	71.650	12,41	68.073	10,97	82.547	12,89	75.211	12,03	71.201	11,73	86.319	13,75	78.679	12,82
75	48.972	9,05	69.070	9,83	59.204	9,49	53.532	8,27	70.857	9,61	62.164	9,03	58.675	8,71	77.335	10,06	67.839	9,47
80	33.569	7,06	51.502	7,33	42.631	7,21	35.135	6,29	54.049	6,82	44.530	6,61	41.341	6,31	60.712	7,13	50.801	6,80
85	19.575	5,32	31.190	5,48	25.421	5,40	18.103	4,86	31.409	4,93	24.723	4,90	22.259	4,57	37.553	4,99	29.770	4,84
90+	8.583	3,93	14.361	3,98	11.425	3,95	6.978	3,62	12.378	3,66	9.662	3,65	8.829	2,72	15.279	3,62	11.995	3,32

2. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	1981-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ						1991-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ						2001-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ					
ΗΛΙΚΙΕΣ	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
0	100.000	72,64	100.000	77,42	100.000	75,03	100.000	74,11	100.000	78,93	100.000	76,54	100.000	75,54	100.000	80,35	100.000	77,95
1	98.097	73,03	98.560	77,54	98.323	75,30	98.984	73,87	99.004	78,72	98.994	76,31	99.447	74,96	99.545	79,71	99.495	77,34
5	97.870	69,20	98.391	73,67	98.124	71,45	98.824	69,98	98.911	74,79	98.867	72,40	99.343	71,03	99.451	75,78	99.397	73,42
10	97.717	64,30	98.279	68,75	97.991	66,54	98.730	65,05	98.839	69,85	98.785	67,46	99.245	66,10	99.391	70,83	99.318	68,48
15	97.532	59,42	98.180	63,82	97.849	61,63	98.596	60,13	98.754	64,90	98.675	62,53	99.178	61,15	99.339	65,86	99.260	63,51
20	97.180	54,63	98.039	58,91	97.599	56,79	98.220	55,35	98.631	59,98	98.425	57,69	98.872	56,33	99.245	60,92	99.056	58,64
25	96.723	49,87	97.888	53,99	97.294	51,96	97.703	50,63	98.464	55,08	98.085	52,88	98.369	51,60	99.092	56,01	98.724	53,83
30	96.313	45,08	97.661	49,11	96.976	47,12	97.191	45,89	98.296	50,17	97.746	48,05	97.885	46,84	98.949	51,09	98.407	48,99
35	95.860	40,28	97.412	44,23	96.627	42,28	96.667	41,12	98.067	45,28	97.373	43,23	97.390	42,07	98.743	46,19	98.055	44,16
40	95.228	35,53	97.046	39,39	96.129	37,49	96.004	36,39	97.785	40,40	96.899	38,43	96.758	37,33	98.435	41,33	97.584	39,36
45	94.310	30,85	96.540	34,58	95.423	32,74	94.979	31,76	97.267	35,61	96.129	33,71	95.789	32,68	98.022	36,49	96.897	34,62
50	92.803	26,31	95.639	29,89	94.212	28,13	93.485	27,22	96.434	30,89	94.968	29,10	94.291	28,16	97.324	31,74	95.798	29,99
55	90.182	22,00	94.288	25,28	92.225	23,69	91.194	22,84	95.245	26,25	93.235	24,59	91.883	23,83	96.200	27,08	94.040	25,51
60	85.282	18,12	91.803	20,89	88.530	19,57	87.350	18,74	93.355	21,73	90.352	20,29	88.284	19,70	94.597	22,50	91.455	21,16
65	77.733	14,64	87.698	16,76	82.751	15,76	81.053	15,00	90.239	17,39	85.636	16,27	82.992	15,80	92.115	18,03	87.604	16,98
70	67.406	11,50	80.759	12,98	74.112	12,31	71.045	11,76	84.586	13,39	77.836	12,66	74.805	12,25	87.472	13,86	81.169	13,12
75	53.256	8,89	69.075	9,75	61.205	9,38	57.417	8,96	73.909	9,96	65.752	9,52	62.768	9,13	78.816	10,11	70.787	9,68
80	36.802	6,75	51.557	7,22	44.245	7,01	40.404	6,68	56.847	7,20	48.696	6,98	45.322	6,68	62.395	7,11	53.876	6,94
85	19.982	5,32	30.471	5,48	25.261	5,40	22.846	4,89	34.926	5,14	28.927	5,04	26.418	4,66	38.128	5,04	32.296	4,90
90+	8.762	3,93	14.030	3,98	11.354	3,95	8.989	3,58	14.917	3,69	11.966	3,65	10.686	2,85	15.936	3,58	13.321	3,32

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

3. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	1981-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ						1991-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ						2001-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ					
ΗΛΙΚΙΕΣ	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex
0	100.000	73,53	100.000	77,85	100.000	75,70	100.000	75,30	100.000	79,20	100.000	77,26	100.000	76,29	100.000	81,27	100.000	78,73
1	98.268	73,82	98.683	77,88	98.470	75,87	99.474	74,70	99.341	78,72	99.413	76,71	99.336	75,80	99.718	80,50	99.526	78,10
5	98.061	69,97	98.528	74,00	98.289	72,01	99.394	70,76	99.251	74,79	99.336	72,77	99.235	71,87	99.635	76,56	99.440	74,17
10	97.844	65,12	98.434	69,07	98.133	67,12	99.283	65,83	99.220	69,81	99.272	67,81	99.196	66,90	99.558	71,62	99.392	69,20
15	97.637	60,26	98.320	64,15	97.971	62,22	99.181	60,90	99.165	64,85	99.197	62,86	99.081	61,97	99.520	66,65	99.323	64,25
20	97.247	55,49	98.070	59,31	97.651	57,42	98.826	56,11	99.029	59,93	98.951	58,01	98.712	57,20	99.406	61,72	99.075	59,40
25	96.654	50,81	97.940	54,38	97.282	52,63	98.257	51,42	98.928	54,99	98.612	53,21	98.298	52,43	99.217	56,83	98.767	54,58
30	96.133	46,07	97.838	49,44	96.956	47,80	97.875	46,61	98.659	50,13	98.285	48,37	97.934	47,61	99.098	51,90	98.523	49,71
35	95.467	41,38	97.567	44,57	96.481	43,02	97.427	41,81	98.392	45,26	97.923	43,54	97.402	42,86	98.959	46,97	98.184	44,87
40	94.925	36,60	97.058	39,79	95.955	38,24	96.702	37,11	98.137	40,38	97.416	38,76	96.688	38,16	98.663	42,10	97.671	40,10
45	93.972	31,95	96.476	35,01	95.184	33,53	95.698	32,47	97.565	35,60	96.618	34,06	95.622	33,55	98.208	37,28	96.893	35,40
50	92.515	27,41	95.355	30,39	93.890	28,96	94.462	27,86	96.882	30,83	95.644	29,38	94.437	28,94	97.621	32,49	95.980	30,71
55	89.762	23,17	93.952	25,81	91.812	24,56	92.055	23,53	95.527	26,23	93.760	24,92	92.144	24,60	96.471	27,85	94.236	26,23
60	85.993	19,08	91.435	21,45	88.668	20,34	88.784	19,30	93.611	21,72	91.158	20,56	88.486	20,52	94.695	23,33	91.486	21,95
65	79.365	15,46	87.963	17,20	83.732	16,39	83.164	15,44	90.532	17,37	86.802	16,46	83.430	16,61	92.609	18,80	87.925	17,73
70	70.331	12,13	82.341	13,20	76.474	12,71	73.601	12,12	84.503	13,43	79.012	12,84	76.034	12,98	88.688	14,52	82.225	13,79
75	57.742	9,23	71.356	9,85	64.683	9,57	60.044	9,29	74.018	9,98	67.103	9,68	65.433	9,68	80.209	10,79	72.656	10,28
80	41.909	6,77	53.086	7,38	47.552	7,12	43.847	6,80	57.676	7,10	50.859	6,97	48.544	7,17	66.278	7,53	57.172	7,38
85	22.894	5,32	32.467	5,48	27.791	5,40	24.816	5,09	35.110	5,06	30.012	5,07	30.681	4,90	42.926	5,26	36.652	5,12
90+	10.039	3,93	14.948	3,98	12.491	3,95	10.367	3,70	14.593	3,66	12.501	3,67	13.450	2,97	19.325	3,64	16.321	3,38

4. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	1981-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ						1991-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ						2001-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ					
ΗΛΙΚΙΕΣ	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex
0	100.000	72,97	100.000	78,87	100.000	75,90	100.000	75,36	100.000	81,35	100.000	78,32	100.000	77,07	100.000	82,70	100.000	79,87
1	98.062	73,40	98.387	79,15	98.221	76,27	99.050	75,08	99.193	81,01	99.120	78,01	99.644	76,34	99.779	81,88	99.714	79,09
5	97.831	69,57	98.198	75,30	98.010	72,43	98.922	71,17	99.102	77,08	99.015	74,09	99.569	72,40	99.750	77,91	99.675	75,12
10	97.612	64,72	98.067	70,40	97.836	67,55	98.885	66,20	99.048	72,12	98.974	69,12	99.545	67,42	99.653	72,98	99.628	70,16
15	97.425	59,84	97.983	65,45	97.700	62,65	98.790	61,26	98.999	67,15	98.906	64,16	99.451	62,48	99.524	68,07	99.523	65,23
20	96.919	55,14	97.813	60,56	97.362	57,85	98.309	56,55	98.904	62,22	98.614	59,35	99.179	57,64	99.417	63,14	99.333	60,35
25	96.090	50,59	97.578	55,70	96.834	53,16	97.723	51,87	98.730	57,32	98.227	54,57	98.675	52,93	99.277	58,23	99.009	55,54
30	95.384	45,95	97.284	50,86	96.324	48,42	97.252	47,11	98.507	52,44	97.873	49,76	98.086	48,23	99.220	53,26	98.681	50,72
35	94.749	41,24	97.018	46,00	95.873	43,64	96.824	42,31	98.261	47,57	97.531	44,92	97.680	43,42	98.978	48,38	98.355	45,88
40	93.862	36,61	96.517	41,22	95.173	38,94	96.061	37,62	98.089	42,65	97.043	40,14	96.844	38,77	98.685	43,52	97.782	41,13
45	92.792	32,00	96.072	36,40	94.415	34,24	95.270	32,91	97.747	37,79	96.467	35,36	96.021	34,08	98.406	38,64	97.217	36,35
50	91.260	27,50	95.276	31,69	93.262	29,63	93.362	28,54	97.140	33,01	95.188	30,80	94.246	29,68	97.702	33,90	95.941	31,80
55	88.923	23,15	93.944	27,10	91.434	25,17	91.055	24,20	96.162	28,32	93.551	26,30	92.099	25,31	96.897	29,16	94.435	27,27
60	84.706	19,18	92.021	22,61	88.396	20,95	87.563	20,06	94.656	23,73	91.050	21,95	88.840	21,15	95.837	24,45	92.259	22,86
65	77.664	15,69	88.807	18,34	83.344	17,07	82.085	16,23	92.501	19,23	87.183	17,81	84.255	17,16	93.834	19,92	88.981	18,61
70	69.599	12,22	83.785	14,29	76.844	13,30	74.619	12,61	88.599	14,96	81.490	13,88	77.327	13,48	90.411	15,58	83.793	14,60
75	57.309	9,31	74.986	10,67	66.129	10,05	62.604	9,55	81.289	11,08	71.914	10,40	67.614	10,05	83.862	11,60	75.619	10,91
80	40.098	7,23	59.153	7,86	49.392	7,61	45.984	7,09	66.906	7,93	56.399	7,57	52.261	7,27	71.389	8,19	61.690	7,81
85	24.251	5,32	39.735	5,48	31.928	5,40	27.823	5,09	45.737	5,44	36.677	5,30	33.345	4,98	51.007	5,47	42.086	5,28
90+	10.634	3,93	18.295	3,98	14.350	3,95	11.352	3,86	21.097	3,87	16.137	3,87	15.194	2,94	23.803	3,85	19.445	3,53

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

5. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	1981-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ						1991-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ						2001-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ					
ΗΛΙΚΙΕΣ	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex
0	100.000	72,88	100.000	78,16	100.000	75,52	100.000	74,62	100.000	80,03	100.000	77,29	100.000	75,82	100.000	80,73	100.000	78,24
1	98.751	72,79	99.046	77,91	98.895	75,36	99.323	74,13	99.439	79,48	99.380	76,77	99.493	75,20	99.531	80,11	99.512	77,62
5	98.601	68,90	98.934	74,00	98.763	71,46	99.202	70,22	99.304	75,59	99.252	72,86	99.366	71,30	99.470	76,15	99.420	73,69
10	98.445	64,01	98.773	69,11	98.605	66,57	99.124	65,27	99.208	70,66	99.165	67,92	99.291	66,35	99.391	71,21	99.343	68,75
15	98.248	59,13	98.699	64,16	98.468	61,66	98.983	60,36	99.160	65,69	99.069	62,99	99.221	61,39	99.328	66,26	99.277	63,79
20	97.765	54,41	98.499	59,29	98.131	56,86	98.510	55,64	99.049	60,76	98.772	58,17	98.883	56,60	99.213	61,33	99.047	58,93
25	97.192	49,71	98.264	54,42	97.730	52,08	97.718	51,07	98.880	55,86	98.288	53,44	98.379	51,87	99.054	56,43	98.709	54,13
30	96.597	45,01	98.051	49,54	97.326	47,29	97.201	46,33	98.682	50,97	97.930	48,63	97.894	47,12	98.906	51,51	98.388	49,30
35	95.956	40,29	97.814	44,65	96.890	42,49	96.578	41,61	98.429	46,09	97.489	43,84	97.378	42,35	98.703	46,61	98.025	44,47
40	95.128	35,62	97.450	39,81	96.289	37,74	95.888	36,89	98.115	41,23	96.979	39,06	96.772	37,60	98.524	41,69	97.629	39,64
45	94.068	30,99	96.963	34,99	95.523	33,02	94.836	32,27	97.558	36,45	96.166	34,37	95.704	32,99	98.074	36,87	96.863	34,93
50	92.281	26,54	96.099	30,29	94.188	28,45	93.549	27,68	96.770	31,73	95.122	29,72	94.110	28,51	97.400	32,10	95.708	30,33
55	89.660	22,25	94.570	25,74	92.094	24,04	91.107	23,36	95.766	27,04	93.399	25,22	91.669	24,20	96.362	27,42	93.946	25,85
60	85.117	18,30	92.168	21,34	88.598	19,89	87.384	19,24	93.994	22,50	90.611	20,92	88.046	20,10	94.842	22,82	91.366	21,51
65	77.490	14,85	88.592	17,10	83.136	16,04	81.412	15,47	91.185	18,12	86.181	16,86	82.784	16,22	92.534	18,33	87.600	17,32
70	68.139	11,55	82.592	13,16	75.403	12,42	72.029	12,16	85.947	14,07	78.889	13,19	75.185	12,60	88.373	14,07	81.665	13,40
75	55.148	8,68	71.460	9,82	63.286	9,33	59.254	9,24	76.494	10,50	67.852	9,93	64.139	9,34	80.540	10,20	72.208	9,83
80	38.216	6,42	53.285	7,32	45.668	6,96	43.298	6,73	61.129	7,51	52.152	7,17	47.105	6,81	64.169	7,17	55.507	7,03
85	19.163	5,32	32.185	5,48	25.768	5,40	24.607	4,94	39.338	5,28	31.844	5,14	28.011	4,76	41.001	4,80	34.430	4,81
90+	8.403	3,93	14.819	3,98	11.582	3,95	9.946	3,55	17.226	3,85	13.493	3,74	11.986	2,77	15.403	3,62	13.705	3,30

6. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	1981-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ						1991-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ						2001-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ					
ΗΛΙΚΙΕΣ	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex
0	100.000	73,36	100.000	78,14	100.000	75,78	100.000	74,93	100.000	79,38	100.000	77,17	100.000	76,80	100.000	81,49	100.000	79,15
1	98.556	73,43	98.817	78,07	98.683	75,79	99.170	74,56	99.128	79,07	99.150	76,83	99.496	76,19	99.619	80,80	99.561	78,50
5	98.382	69,55	98.678	74,17	98.527	71,91	99.020	70,67	98.974	75,19	99.012	72,93	99.372	72,28	99.576	76,83	99.499	74,55
10	98.240	64,65	98.613	69,22	98.429	66,97	98.896	65,75	98.820	70,31	98.886	68,02	99.263	67,36	99.493	71,89	99.411	69,61
15	98.096	59,74	98.565	64,25	98.342	62,03	98.735	60,86	98.745	65,36	98.778	63,09	99.184	62,41	99.457	66,92	99.370	64,64
20	97.518	55,08	98.416	59,35	97.981	57,25	98.303	56,11	98.686	60,40	98.547	58,24	98.753	57,67	99.336	62,00	99.098	59,81
25	96.679	50,54	98.212	54,47	97.495	52,52	97.784	51,40	98.459	55,53	98.182	53,44	98.195	52,99	99.199	57,08	98.748	55,01
30	96.255	45,75	98.024	49,57	97.198	47,68	97.208	46,69	98.221	50,66	97.770	48,66	97.684	48,25	98.967	52,21	98.375	50,21
35	95.868	40,92	97.756	44,69	96.875	42,83	96.636	41,95	98.061	45,74	97.401	43,83	97.152	43,50	98.797	47,29	98.024	45,38
40	95.067	36,25	97.515	39,80	96.339	38,05	95.716	37,33	97.567	40,96	96.683	39,14	96.735	38,68	98.379	42,48	97.606	40,57
45	94.019	31,62	97.113	34,95	95.647	33,31	94.658	32,72	97.254	36,08	95.973	34,41	95.986	33,96	97.876	37,69	96.975	35,82
50	92.077	27,24	96.063	30,31	94.150	28,80	93.312	28,15	95.984	31,52	94.663	29,85	94.929	29,31	97.282	32,90	96.135	31,11
55	89.338	22,99	94.752	25,69	92.123	24,38	91.112	23,77	95.009	26,82	93.087	25,31	92.781	24,93	96.269	28,22	94.535	26,59
60	85.128	19,01	92.529	21,25	88.897	20,17	88.081	19,50	93.328	22,26	90.741	20,90	88.941	20,90	95.081	23,55	92.016	22,25
65	78.701	15,36	89.188	16,95	84.103	16,18	82.411	15,67	90.778	17,82	86.613	16,78	84.540	16,86	93.355	18,93	88.974	17,93
70	71.450	11,66	83.332	12,97	77.479	12,35	73.203	12,33	85.673	13,73	79.431	13,07	78.195	13,02	89.591	14,63	83.926	13,85
75	58.850	8,62	72.721	9,49	65.827	9,09	61.792	9,15	76.677	10,05	69.211	9,63	67.879	9,62	82.734	10,63	75.273	10,16
80	39.333	6,66	53.989	6,92	46.630	6,80	45.011	6,62	60.132	7,12	52.524	6,90	51.913	6,81	68.942	7,26	60.310	7,06
85	20.916	5,32	29.904	5,48	25.404	5,40	25.821	4,69	37.709	4,87	31.691	4,79	31.329	4,64	44.610	4,85	37.836	4,77
90+	9.171	3,93	13.769	3,98	11.418	3,95	9.211	3,64	14.800	3,54	11.967	3,57	12.915	2,70	17.741	3,41	15.298	3,11

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

7. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	1981-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ						1991-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ						2001-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ					
ΗΛΙΚΙΕΣ	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex
0	100.000	73,03	100.000	78,41	100.000	75,66	100.000	74,72	100.000	79,93	100.000	77,27	100.000	76,17	100.000	81,37	100.000	78,70
1	98.245	73,32	98.563	78,54	98.400	75,88	98.846	74,59	98.901	79,81	98.873	77,14	99.076	75,88	99.350	80,90	99.210	78,32
5	98.035	69,47	98.394	74,67	98.211	72,02	98.720	70,68	98.744	75,94	98.732	73,25	98.955	71,97	99.300	76,94	99.124	74,39
10	97.919	64,55	98.234	69,79	98.073	67,12	98.590	65,77	98.632	71,02	98.611	68,34	98.913	67,00	99.266	71,96	99.086	69,42
15	97.686	59,70	98.099	64,88	97.886	62,24	98.505	60,83	98.602	66,04	98.552	63,38	98.858	62,03	99.202	67,01	99.027	64,46
20	97.224	54,97	97.939	59,99	97.570	57,44	98.056	56,09	98.429	61,15	98.240	58,57	98.543	57,22	99.075	62,09	98.802	59,60
25	96.513	50,36	97.711	55,12	97.109	52,70	97.373	51,47	98.210	56,28	97.783	53,83	98.083	52,48	98.970	57,15	98.506	54,77
30	95.860	45,69	97.470	50,25	96.656	47,93	96.791	46,76	98.015	51,39	97.391	49,04	97.648	47,70	98.810	52,24	98.200	49,93
35	95.296	40,94	97.191	45,39	96.227	43,14	96.277	42,00	97.791	46,50	97.016	44,22	97.190	42,92	98.613	47,34	97.867	45,10
40	94.545	36,25	96.821	40,55	95.664	38,37	95.546	37,30	97.421	41,67	96.455	39,46	96.646	38,14	98.364	42,45	97.465	40,27
45	93.413	31,66	96.260	35,77	94.824	33,69	94.547	32,67	97.066	36,81	95.760	34,73	95.750	33,48	97.990	37,61	96.815	35,52
50	91.754	27,18	95.279	31,12	93.499	29,13	92.935	28,19	96.321	32,08	94.565	30,14	94.251	28,97	97.336	32,84	95.714	30,90
55	89.124	22,91	94.000	26,50	91.532	24,71	90.344	23,93	95.382	27,37	92.788	25,67	91.591	24,74	96.494	28,11	93.921	26,45
60	84.602	19,00	92.034	22,02	88.269	20,53	86.899	19,78	93.588	22,85	90.145	21,34	87.837	20,69	95.204	23,45	91.367	22,12
65	78.262	15,34	88.280	17,85	83.206	16,62	81.347	15,96	90.996	18,43	86.047	17,24	82.695	16,82	93.221	18,90	87.817	17,91
70	69.656	11,93	83.041	13,82	76.274	12,91	72.585	12,58	86.510	14,25	79.407	13,47	75.468	13,19	89.313	14,62	82.224	13,96
75	57.020	9,02	73.231	10,33	64.951	9,72	60.678	9,56	77.911	10,55	69.154	10,10	64.273	10,05	82.133	10,68	72.991	10,41
80	39.108	7,00	57.629	7,45	48.105	7,25	45.122	7,00	62.868	7,48	53.815	7,27	49.461	7,31	68.051	7,37	58.520	7,36
85	22.498	5,32	35.751	5,48	28.934	5,40	27.417	4,90	40.250	5,27	33.672	5,12	31.497	5,06	44.738	4,91	37.941	5,00
90+	9.865	3,93	16.461	3,98	13.005	3,95	10.823	3,59	17.293	3,95	13.971	3,82	14.678	2,99	17.991	3,49	16.351	3,30

8. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	1981-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ						1991-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ						2001-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ					
ΗΛΙΚΙΕΣ	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex
0	100.000	74,18	100.000	78,74	100.000	76,41	100.000	75,67	100.000	80,61	100.000	78,06	100.000	76,44	100.000	81,58	100.000	78,92
1	98.802	74,08	98.968	78,56	98.883	76,27	99.348	75,17	99.486	80,03	99.418	77,52	99.245	76,02	99.432	81,05	99.336	78,45
5	98.658	70,18	98.846	74,66	98.750	72,37	99.204	71,27	99.398	76,10	99.304	73,60	99.120	72,11	99.355	77,11	99.241	74,52
10	98.524	65,27	98.747	69,73	98.635	67,45	99.119	66,33	99.330	71,15	99.230	68,66	99.059	67,15	99.290	72,16	99.183	69,56
15	98.296	60,42	98.651	64,79	98.473	62,56	98.982	61,42	99.247	66,20	99.121	63,73	98.951	62,22	99.244	67,19	99.107	64,61
20	97.790	55,72	98.450	59,92	98.115	57,78	98.503	56,71	99.145	61,27	98.826	58,91	98.606	57,43	99.121	62,27	98.866	59,76
25	97.173	51,06	98.071	55,14	97.618	53,06	97.606	52,21	99.016	56,35	98.300	54,21	97.992	52,78	99.024	57,33	98.490	54,98
30	96.444	46,42	97.822	50,28	97.124	48,32	97.038	47,50	98.913	51,40	97.958	49,39	97.557	48,00	98.922	52,38	98.208	50,13
35	95.837	41,70	97.616	45,38	96.715	43,51	96.627	42,69	98.695	46,51	97.641	44,55	96.963	43,28	98.752	47,47	97.812	45,33
40	95.091	37,01	97.155	40,58	96.111	38,77	95.904	37,99	98.363	41,66	97.103	39,78	96.262	38,58	98.518	42,58	97.333	40,54
45	94.306	32,30	96.514	35,83	95.396	34,04	94.914	33,36	97.988	36,81	96.407	35,05	95.292	33,94	98.080	37,75	96.613	35,82
50	92.942	27,73	95.716	31,11	94.307	29,40	93.517	28,82	97.354	32,03	95.380	30,40	93.870	29,42	97.440	32,99	95.559	31,19
55	90.674	23,37	94.388	26,51	92.492	24,93	91.475	24,41	96.333	27,34	93.844	25,86	91.457	25,13	96.727	28,21	93.979	26,67
60	86.479	19,38	92.310	22,05	89.329	20,73	88.143	20,24	94.903	22,72	91.423	21,47	88.132	20,98	95.220	23,62	91.555	22,31
65	80.318	15,67	88.947	17,79	84.548	16,76	82.877	16,36	92.216	18,31	87.386	17,35	83.427	17,03	93.142	19,09	88.169	18,07
70	71.434	12,31	83.467	13,80	77.338	13,09	74.626	12,90	86.802	14,29	80.477	13,63	76.640	13,31	89.678	14,73	82.973	14,05
75	59.234	9,33	74.326	10,19	66.643	9,79	63.277	9,76	78.009	10,62	70.397	10,22	66.213	10,01	82.411	10,81	74.042	10,44
80	43.405	6,82	58.443	7,28	50.677	7,08	48.397	7,00	62.738	7,60	55.310	7,32	51.166	7,22	67.961	7,57	59.189	7,43
85	23.994	5,32	34.973	5,48	29.386	5,40	29.506	4,87	41.717	5,17	35.396	5,04	32.385	4,96	46.007	5,00	38.865	5,01
90+	10.521	3,93	16.103	3,98	13.208	3,95	11.383	3,65	18.389	3,56	14.744	3,59	14.799	2,89	18.921	3,57	16.803	3,30

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

9. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	1981-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ						1991-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ						2001-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ					
ΗΛΙΚΙΕΣ	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex
0	100.000	72,78	100.000	77,17	100.000	75,03	100.000	74,11	100.000	79,26	100.000	76,75	100.000	75,46	100.000	80,75	100.000	78,18
1	97.946	73,30	98.320	77,48	98.128	75,45	98.932	73,91	99.032	79,03	98.981	76,54	99.396	74,91	99.556	80,11	99.474	77,59
5	97.701	69,48	98.123	73,63	97.907	71,62	98.849	69,97	98.978	75,07	98.912	72,59	99.345	70,95	99.500	76,16	99.421	73,63
10	97.601	64,54	98.023	68,71	97.807	66,69	98.773	65,02	98.937	70,10	98.853	67,63	99.292	65,99	99.470	71,18	99.379	68,66
15	97.478	59,62	97.948	63,76	97.707	61,76	98.668	60,09	98.879	65,14	98.771	62,69	99.210	61,04	99.413	66,22	99.309	63,71
20	97.175	54,80	97.825	58,83	97.491	56,89	98.338	55,28	98.755	60,22	98.543	57,82	98.902	56,22	99.303	61,29	99.097	58,84
25	96.748	50,03	97.657	53,93	97.198	52,05	97.787	50,58	98.590	55,32	98.188	53,02	98.357	51,52	99.151	56,38	98.745	54,04
30	96.356	45,22	97.482	49,02	96.917	47,19	97.197	45,87	98.350	50,45	97.778	48,24	97.859	46,77	98.996	51,46	98.416	49,21
35	95.971	40,40	97.216	44,15	96.594	42,34	96.627	41,12	98.116	45,56	97.383	43,42	97.311	42,02	98.806	46,56	98.046	44,39
40	95.364	35,64	96.839	39,31	96.106	37,55	95.925	36,41	97.774	40,71	96.867	38,64	96.659	37,28	98.507	41,69	97.573	39,59
45	94.481	30,95	96.325	34,51	95.419	32,80	94.916	31,77	97.205	35,94	96.085	33,93	95.671	32,64	98.010	36,89	96.842	34,87
50	92.948	26,42	95.378	29,83	94.184	28,20	93.153	27,32	96.303	31,25	94.759	29,37	94.045	28,16	97.258	32,16	95.672	30,27
55	90.401	22,09	93.901	25,26	92.194	23,75	90.795	22,97	95.128	26,61	93.010	24,88	91.578	23,86	96.118	27,51	93.891	25,80
60	85.640	18,18	91.416	20,87	88.625	19,61	86.600	18,96	93.045	22,14	89.878	20,66	87.459	19,86	94.366	22,97	90.985	21,54
65	78.288	14,65	87.196	16,76	82.942	15,78	80.276	15,25	89.840	17,85	85.179	16,66	81.973	16,02	91.854	18,53	87.074	17,40
70	67.573	11,58	79.994	13,05	74.019	12,38	70.425	12,04	83.998	13,91	77.423	13,08	73.681	12,55	87.505	14,33	80.824	13,55
75	53.411	8,98	68.042	9,90	60.961	9,50	56.939	9,30	73.761	10,50	65.685	9,97	61.887	9,46	79.486	10,52	71.007	10,07
80	36.995	6,86	50.641	7,44	43.985	7,20	40.414	7,08	57.517	7,76	49.221	7,47	45.483	6,97	64.078	7,45	55.069	7,27
85	20.635	5,32	31.367	5,48	26.137	5,40	23.953	5,22	37.187	5,63	30.704	5,47	27.428	4,91	41.403	5,16	34.626	5,08
90+	9.048	3,93	14.442	3,98	11.747	3,95	10.307	3,82	17.605	4,11	14.007	4,00	12.216	2,92	17.670	3,74	15.043	3,44

10. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	1981-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ						1991-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ						2001-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ					
ΗΛΙΚΙΕΣ	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex
0	100.000	74,47	100.000	78,78	100.000	76,57	100.000	76,62	100.000	80,75	100.000	78,61	100.000	77,45	100.000	81,99	100.000	79,64
1	98.299	74,75	98.799	78,74	98.543	76,70	99.380	76,09	99.282	80,33	99.332	78,13	99.475	76,86	99.517	81,39	99.495	79,04
5	98.096	70,90	98.658	74,84	98.370	72,83	99.279	72,17	99.195	76,40	99.242	74,20	99.396	72,92	99.479	77,42	99.443	75,09
10	97.981	65,98	98.544	69,93	98.256	67,91	99.207	67,22	99.104	71,46	99.163	69,26	99.348	67,95	99.429	72,46	99.398	70,12
15	97.828	61,08	98.430	65,01	98.122	63,00	99.132	62,27	99.066	66,49	99.108	64,30	99.263	63,01	99.373	67,50	99.331	65,16
20	97.427	56,32	98.269	60,11	97.833	58,18	98.709	57,52	98.962	61,56	98.843	59,46	98.923	58,21	99.313	62,54	99.125	60,29
25	96.614	51,77	97.979	55,28	97.279	53,50	98.098	52,87	98.798	56,66	98.444	54,69	98.473	53,47	99.192	57,61	98.826	55,47
30	95.871	47,15	97.766	50,39	96.789	48,75	97.638	48,11	98.615	51,76	98.115	49,87	97.984	48,72	99.052	52,69	98.499	50,64
35	95.161	42,49	97.496	45,53	96.291	43,99	97.119	43,35	98.290	46,92	97.688	45,08	97.516	43,94	98.905	47,76	98.185	45,80
40	94.430	37,80	97.174	40,67	95.764	39,22	96.545	38,59	98.043	42,03	97.269	40,26	96.941	39,19	98.596	42,90	97.737	41,00
45	93.506	33,15	96.678	35,87	95.051	34,50	95.688	33,91	97.571	37,22	96.592	35,52	96.236	34,46	98.250	38,05	97.202	36,21
50	92.209	28,58	95.871	31,15	93.983	29,86	94.217	29,41	96.870	32,47	95.483	30,91	94.894	29,91	97.658	33,26	96.215	31,55
55	90.015	24,21	94.634	26,52	92.259	25,37	92.329	24,96	95.886	27,78	94.032	26,35	92.796	25,53	96.795	28,54	94.712	27,02
60	86.435	20,11	92.457	22,09	89.361	21,11	89.011	20,79	94.372	23,19	91.582	21,98	89.525	21,37	95.495	23,89	92.385	22,63
65	81.934	16,08	89.049	17,84	85.399	16,98	84.176	16,84	91.872	18,75	87.862	17,81	85.102	17,35	93.688	19,30	89.239	18,34
70	73.494	12,64	84.190	13,72	78.767	13,20	76.449	13,29	87.552	14,55	81.799	13,94	78.666	13,57	90.519	14,89	84.378	14,26
75	62.249	9,47	74.469	10,19	68.231	9,85	65.411	10,11	79.142	10,83	72.068	10,49	68.350	10,24	83.992	10,85	75.866	10,57
80	45.736	6,99	57.560	7,44	51.477	7,24	51.097	7,25	64.974	7,65	57.810	7,46	52.799	7,52	69.988	7,52	60.999	7,54
85	26.234	5,32	35.653	5,48	30.878	5,40	31.849	5,12	43.025	5,27	37.224	5,20	34.890	5,09	47.484	4,91	40.884	5,02
90+	11.503	3,93	16.415	3,98	13.878	3,95	13.672	3,60	19.191	3,72	16.312	3,67	17.042	2,81	18.832	3,57	18.004	3,23

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

11. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	1981-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ						1991-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ						2001-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ					
ΗΛΙΚΙΕΣ	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex
0	100.000	73,46	100.000	78,09	100.000	75,76	100.000	75,08	100.000	79,93	100.000	77,45	100.000	76,51	100.000	81,43	100.000	78,94
1	98.165	73,82	98.745	78,07	98.448	75,94	99.286	74,62	99.251	79,53	99.269	77,01	99.219	76,11	99.570	80,78	99.390	78,42
5	97.946	69,98	98.597	74,19	98.264	72,08	99.147	70,72	99.160	75,60	99.168	73,09	99.069	72,22	99.450	76,87	99.260	74,52
10	97.826	65,07	98.557	69,22	98.191	67,13	99.104	65,75	99.094	70,65	99.126	68,12	99.019	67,26	99.372	71,93	99.207	69,56
15	97.602	60,21	98.379	64,34	97.992	62,26	99.005	60,81	98.930	65,76	99.000	63,20	98.971	62,29	99.254	67,01	99.139	64,61
20	97.142	55,48	98.095	59,52	97.620	57,49	98.726	55,98	98.817	60,84	98.778	58,34	98.764	57,41	99.128	62,10	98.966	59,71
25	96.621	50,77	97.753	54,72	97.168	52,75	98.233	51,25	98.711	55,90	98.440	53,53	98.375	52,63	99.008	57,17	98.679	54,88
30	96.131	46,01	97.473	49,87	96.786	47,95	97.604	46,56	98.645	50,93	98.083	48,72	98.072	47,78	98.927	52,21	98.479	49,99
35	95.654	41,23	97.197	45,00	96.418	43,12	97.001	41,84	98.384	46,06	97.647	43,92	97.654	42,98	98.696	47,33	98.151	45,15
40	95.001	36,50	96.935	40,12	95.982	38,30	96.497	37,04	97.970	41,25	97.186	39,12	97.065	38,22	98.287	42,52	97.651	40,36
45	94.023	31,85	96.338	35,35	95.199	33,60	95.394	32,44	97.252	36,53	96.276	34,47	96.056	33,60	98.022	37,62	97.000	35,62
50	92.647	27,29	95.392	30,67	94.043	28,98	93.713	27,98	96.399	31,83	95.020	29,89	94.506	29,11	97.254	32,90	95.829	31,02
55	90.376	22,91	93.738	26,17	92.086	24,54	91.199	23,68	95.274	27,18	93.219	25,42	92.462	24,70	96.378	28,18	94.368	26,46
60	86.291	18,88	91.617	21,72	88.966	20,32	87.583	19,55	93.371	22,68	90.451	21,12	88.957	20,57	94.984	23,55	91.940	22,10
65	80.570	15,04	87.890	17,53	84.253	16,31	82.176	15,68	90.969	18,22	86.527	16,96	83.961	16,65	92.892	19,03	88.453	17,87
70	72.000	11,53	81.657	13,68	76.755	12,66	73.719	12,19	85.898	14,14	79.716	13,20	76.714	12,98	89.032	14,74	82.879	13,90
75	57.891	8,73	72.182	10,15	64.872	9,52	60.304	9,34	77.217	10,45	68.611	9,93	65.760	9,73	82.523	10,71	74.094	10,26
80	40.357	6,44	56.441	7,28	48.301	6,93	44.783	6,72	62.168	7,38	53.219	7,08	50.263	6,96	67.766	7,50	58.850	7,26
85	20.342	5,32	33.819	5,48	27.100	5,40	26.373	4,66	41.201	4,86	33.509	4,78	30.471	4,85	46.262	4,82	38.120	4,86
90+	8.920	3,93	15.571	3,98	12.180	3,95	9.547	3,46	16.706	3,32	13.002	3,37	13.760	2,71	18.128	3,43	15.947	3,13

12. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	1981-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ						1991-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ						2001-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ					
ΗΛΙΚΙΕΣ	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex
0	100.000	74,66	100.000	78,46	100.000	76,52	100.000	75,40	100.000	79,49	100.000	77,34	100.000	77,52	100.000	81,29	100.000	79,32
1	99.112	74,32	99.169	78,11	99.140	76,18	99.332	74,90	99.533	78,87	99.430	76,78	99.507	76,90	99.720	80,52	99.611	78,63
5	99.005	70,40	99.071	74,18	99.037	72,26	99.230	70,98	99.417	74,96	99.324	72,86	99.483	72,92	99.694	76,54	99.592	74,64
10	98.890	65,48	98.911	69,30	98.901	67,35	99.108	66,06	99.343	70,01	99.226	67,93	99.392	67,98	99.616	71,60	99.507	69,70
15	98.699	60,60	98.714	64,43	98.707	62,48	98.959	61,16	99.256	65,07	99.107	63,01	99.303	63,04	99.590	66,61	99.451	64,74
20	98.203	55,90	98.519	59,56	98.358	57,69	98.554	56,40	99.079	60,18	98.801	58,20	98.974	58,24	99.480	61,69	99.218	59,89
25	97.710	51,16	98.223	54,73	97.957	52,92	97.983	51,71	98.990	55,23	98.454	53,40	98.509	53,50	99.401	56,73	98.920	55,06
30	97.191	46,42	98.020	49,84	97.590	48,11	97.510	46,95	98.722	50,37	98.081	48,59	98.070	48,73	99.171	51,86	98.579	50,24
35	96.796	41,60	97.753	44,97	97.254	43,27	97.049	42,16	98.319	45,57	97.647	43,79	97.676	43,92	99.003	46,94	98.296	45,38
40	96.112	36,88	97.433	40,10	96.748	38,48	96.432	37,42	98.039	40,69	97.185	38,99	97.218	39,11	98.646	42,10	97.886	40,56
45	95.404	32,14	97.023	35,26	96.180	33,69	95.509	32,75	97.699	35,83	96.529	34,24	96.402	34,42	98.288	37,25	97.289	35,79
50	94.012	27,58	96.462	30,45	95.184	29,02	93.997	28,24	96.859	31,12	95.328	29,64	94.954	29,91	97.497	32,53	96.147	31,19
55	91.842	23,17	94.963	25,90	93.338	24,54	91.767	23,86	95.690	26,47	93.600	25,14	92.697	25,58	96.377	27,88	94.427	26,71
60	87.644	19,16	92.697	21,47	90.106	20,33	88.583	19,63	93.452	22,04	90.872	20,82	90.003	21,27	94.738	23,32	92.236	22,28
65	81.250	15,47	88.712	17,32	84.865	16,43	82.830	15,82	90.344	17,71	86.403	16,77	85.228	17,32	92.469	18,83	88.665	18,08
70	72.044	12,13	82.966	13,35	77.383	12,78	74.211	12,37	85.147	13,64	79.403	13,02	78.729	13,54	87.976	14,66	83.135	14,12
75	59.260	9,20	73.374	9,76	66.201	9,52	62.107	9,29	75.120	10,13	68.251	9,74	68.715	10,15	80.424	10,80	74.308	10,50
80	42.519	6,84	56.386	6,95	49.430	6,90	45.938	6,68	60.067	7,04	52.690	6,88	52.978	7,43	66.823	7,49	59.605	7,47
85	23.609	5,32	31.454	5,48	27.519	5,40	26.515	4,75	36.935	4,88	31.513	4,83	35.296	4,89	44.069	5,07	39.497	5,00
90+	10.352	3,93	14.482	3,98	12.369	3,95	10.064	3,43	14.508	3,56	12.205	3,51	16.159	2,73	19.065	3,45	17.526	3,13

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

13. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	1981-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ						1991-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ						2001-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ					
ΗΛΙΚΙΕΣ	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
0	100.000	75,12	100.000	78,99	100.000	77,08	100.000	76,40	100.000	80,61	100.000	78,48	100.000	77,02	100.000	81,96	100.000	79,44
1	98.658	75,14	99.058	78,74	98.853	76,97	99.170	76,03	99.327	80,15	99.247	78,08	99.364	76,51	99.629	81,27	99.493	78,84
5	98.497	71,26	98.947	74,82	98.717	73,07	99.071	72,10	99.238	76,22	99.156	74,15	99.250	72,60	99.554	77,33	99.400	74,92
10	98.375	66,34	98.839	69,90	98.603	68,15	98.994	67,16	99.130	71,30	99.064	69,21	99.183	67,64	99.448	72,41	99.315	69,98
15	98.207	61,45	98.723	64,98	98.461	63,25	98.881	62,23	99.066	66,34	98.975	64,27	99.093	62,70	99.398	67,44	99.244	65,02
20	97.706	56,75	98.585	60,07	98.145	58,44	98.448	57,50	98.976	61,40	98.713	59,44	98.755	57,91	99.245	62,54	98.993	60,18
25	97.011	52,14	98.367	55,20	97.694	53,70	97.907	52,80	98.863	56,47	98.378	54,63	98.266	53,18	99.100	57,63	98.664	55,38
30	96.535	47,39	98.094	50,34	97.318	48,90	97.367	48,08	98.709	51,55	98.024	49,82	97.824	48,41	98.985	52,69	98.377	50,53
35	96.007	42,63	97.865	45,45	96.935	44,08	96.987	43,26	98.451	46,68	97.702	44,97	97.416	43,60	98.827	47,77	98.090	45,67
40	95.420	37,88	97.560	40,59	96.488	39,27	96.343	38,53	98.126	41,83	97.210	40,19	96.738	38,89	98.580	42,89	97.620	40,88
45	94.523	33,22	96.968	35,82	95.746	34,56	95.537	33,83	97.603	37,04	96.537	35,45	95.865	34,22	98.273	38,01	97.020	36,12
50	93.377	28,59	95.977	31,16	94.676	29,92	94.132	29,30	96.860	32,30	95.447	30,83	94.313	29,75	97.604	33,26	95.895	31,51
55	90.949	24,29	94.754	26,53	92.871	25,45	92.156	24,88	95.868	27,61	93.962	26,27	92.140	25,39	96.613	28,57	94.287	27,01
60	87.074	20,26	92.658	22,08	89.889	21,21	88.926	20,69	94.190	23,06	91.496	21,92	88.490	21,33	94.974	24,02	91.621	22,72
65	81.796	16,40	89.062	17,87	85.479	17,18	84.003	16,75	91.353	18,70	87.626	17,77	84.168	17,30	93.210	19,43	88.587	18,41
70	74.090	12,85	82.830	14,03	78.503	13,48	75.843	13,29	86.288	14,65	81.025	14,02	77.253	13,62	89.585	15,11	83.306	14,42
75	62.628	9,75	73.302	10,52	68.060	10,17	64.487	10,19	78.161	10,91	71.366	10,58	67.444	10,24	83.592	11,02	75.375	10,67
80	47.128	7,13	59.064	7,46	53.221	7,31	49.537	7,51	63.533	7,85	56.540	7,69	52.692	7,41	69.000	7,82	60.683	7,65
85	27.887	5,32	36.686	5,48	32.392	5,40	32.466	5,14	42.424	5,51	37.441	5,34	33.903	5,13	47.592	5,21	40.615	5,20
90+	12.228	3,93	16.891	3,98	14.559	3,95	14.043	3,60	20.346	3,78	17.157	3,71	16.531	2,90	20.695	3,74	18.650	3,38

*Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών

**Μόνιμος Πληθυσμός Απογραφών

ΠΗΓΕΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ: ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα απογραφών πληθυσμού 1981, 1991 και 2001, Στατιστικές της Φυσικής Κίνησης

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 4 (συνέχεια): Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης 13 Περιφερειών, ίδιοι υπολογισμοί, διαφορές κατά τύπο πληθυσμού υπολογισμού

1. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	1991-ΜΟΝΙΜΟΣ**						**2001-ΜΟΝΙΜΟΣ**						**ΔΙΑΦΟΡΕΣ 1991: ΜΟΝΙΜΟΣ-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ**						**ΔΙΑΦΟΡΕΣ 2001: ΜΟΝΙΜΟΣ-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ**					
ΗΛΙΚΙΕΣ	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
0	100.000	72,74	100.000	77,99	100.000	75,33	100.000	73,89	100.000	79,75	100.000	76,77	0	0,03	0	0,07	0	0,05	0	-0,05	0	0,00	0	-0,02
1	99.001	72,47	99.108	77,69	99.053	75,05	99.240	73,45	99.366	79,26	99.302	76,30	0	0,03	0	0,07	0	0,05	0	-0,05	0	0,00	0	-0,02
5	98.800	68,61	98.916	73,84	98.857	71,19	99.094	69,55	99.268	75,33	99.183	72,39	0	0,03	0	0,07	0	0,05	0	-0,05	0	0,00	0	-0,02
10	98.663	63,70	98.815	68,91	98.738	66,28	98.941	64,66	99.159	70,42	99.050	67,49	0	0,03	0	0,07	0	0,05	-1	-0,05	-1	0,00	-1	-0,02
15	98.477	58,82	98.691	64,00	98.583	61,38	98.806	59,74	99.073	65,47	98.942	62,56	0	0,03	0	0,07	0	0,05	-1	-0,05	-1	0,01	-1	-0,02
20	97.999	54,09	98.548	59,08	98.243	56,58	98.501	54,92	98.930	60,56	98.708	57,70	4	0,03	0	0,07	1	0,05	-3	-0,05	-3	0,01	-3	-0,02
25	97.374	49,42	98.247	54,26	97.764	51,85	97.936	50,22	98.773	55,66	98.321	52,92	7	0,03	-5	0,08	-1	0,06	-2	-0,05	-5	0,01	-5	-0,02
30	96.801	44,70	97.997	49,39	97.352	47,05	97.281	45,54	98.659	50,72	97.919	48,12	10	0,02	-7	0,08	-2	0,06	-5	-0,05	-6	0,01	-8	-0,02
35	96.199	39,96	97.706	44,53	96.906	42,26	96.668	40,82	98.459	45,82	97.512	43,31	10	0,02	-9	0,08	-2	0,06	-12	-0,05	-8	0,01	-12	-0,02
40	95.598	35,20	97.411	39,66	96.454	37,45	95.836	36,15	98.049	41,00	96.891	38,58	10	0,02	-10	0,08	-3	0,06	-19	-0,04	-12	0,01	-18	-0,01
45	94.414	30,61	96.728	34,92	95.517	32,79	94.567	31,60	97.528	36,20	95.990	33,91	9	0,03	-13	0,08	-6	0,06	-30	-0,04	-16	0,01	-25	-0,01
50	92.558	26,17	95.780	30,24	94.114	28,24	92.736	27,17	96.645	31,51	94.617	29,37	-2	0,03	-17	0,08	-13	0,06	-49	-0,04	-25	0,02	-40	-0,01
55	89.961	21,86	94.479	25,62	92.179	23,78	90.002	22,92	95.398	26,89	92.619	24,95	-16	0,03	-20	0,08	-20	0,07	-79	-0,03	-35	0,02	-58	0,00
60	85.473	17,87	92.308	21,17	88.841	19,58	85.681	18,95	93.642	22,35	89.604	20,71	-30	0,04	-14	0,09	-21	0,07	-147	-0,01	-47	0,02	-92	0,01
65	78.800	14,17	88.972	16,87	83.820	15,60	79.733	15,18	90.814	17,97	85.259	16,63	-35	0,04	8	0,08	-5	0,07	-197	0,00	-56	0,03	-117	0,02
70	68.070	11,01	82.631	12,97	75.271	12,09	70.989	11,74	86.277	13,78	78.568	12,84	-3	0,05	84	0,08	59	0,06	-212	0,01	-41	0,03	-112	0,02
75	53.611	8,31	71.071	9,67	62.334	9,08	58.487	8,72	77.326	10,08	67.756	9,49	79	0,04	213	0,06	169	0,06	-188	0,01	-9	0,02	-84	0,02
80	35.305	6,32	54.413	6,87	44.820	6,65	41.259	6,32	60.787	7,15	50.806	6,82	169	0,03	364	0,05	290	0,04	-83	0,01	75	0,02	5	0,01
85	18.301	4,88	31.903	4,95	25.084	4,92	22.254	4,58	37.632	5,01	29.809	4,86	197	0,02	494	0,02	361	0,02	-5	0,00	79	0,02	39	0,01
90+	7.099	3,63	12.638	3,68	9.858	3,66	8.841	2,73	15.404	3,63	12.064	3,33	121	0,01	261	0,01	196	0,01	12	0,00	126	0,01	69	0,01

2. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	1991-ΜΟΝΙΜΟΣ						**2001-ΜΟΝΙΜΟΣ**						**ΔΙΑΦΟΡΕΣ 1991: ΜΟΝΙΜΟΣ-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ**						**ΔΙΑΦΟΡΕΣ 2001: ΜΟΝΙΜΟΣ-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ**					
ΗΛΙΚΙΕΣ	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
0	100.000	74,11	100.000	78,91	100.000	76,52	100.000	75,54	100.000	80,34	100.000	77,95	0	0,00	0	-0,02	0	-0,01	0	0,00	0	-0,01	0	0,00
1	98.984	73,87	99.004	78,70	98.994	76,29	99.447	74,96	99.545	79,70	99.495	77,34	0	0,00	0	-0,02	0	-0,01	0	0,00	0	-0,01	0	0,00
5	98.824	69,98	98.911	74,77	98.867	72,39	99.343	71,04	99.451	75,78	99.397	73,42	0	0,00	0	-0,02	0	-0,01	0	0,00	0	-0,01	0	0,00
10	98.730	65,05	98.839	69,82	98.785	67,45	99.246	66,11	99.391	70,82	99.318	68,47	0	0,00	0	-0,02	0	-0,01	0	0,00	0	-0,01	0	0,00
15	98.597	60,13	98.754	64,88	98.676	62,52	99.178	61,15	99.340	65,86	99.260	63,51	0	0,00	0	-0,02	0	-0,02	0	0,00	0	-0,01	0	0,00
20	98.224	55,35	98.632	59,96	98.428	57,67	98.872	56,33	99.246	60,92	99.057	58,64	3	-0,01	1	-0,03	2	-0,02	0	0,00	1	-0,01	1	0,00
25	97.708	50,63	98.467	55,05	98.089	52,86	98.372	51,60	99.094	56,01	98.727	53,83	6	-0,01	3	-0,03	5	-0,02	2	0,00	2	-0,01	3	0,00
30	97.196	45,88	98.299	50,14	97.751	48,03	97.887	46,85	98.952	51,08	98.411	48,99	5	-0,01	3	-0,03	5	-0,02	2	0,00	3	-0,01	4	0,00
35	96.672	41,12	98.069	45,25	97.377	43,21	97.392	42,07	98.747	46,18	98.060	44,16	4	-0,01	3	-0,03	4	-0,02	2	0,00	4	-0,01	5	0,00
40	96.008	36,38	97.787	40,38	96.903	38,41	96.760	37,33	98.439	41,32	97.589	39,36	4	-0,01	3	-0,03	4	-0,02	3	0,00	4	-0,01	5	0,00
45	94.982	31,75	97.270	35,58	96.133	33,70	95.794	32,68	98.027	36,48	96.904	34,62	3	-0,01	3	-0,03	4	-0,02	5	0,00	5	-0,01	6	0,00
50	93.490	27,22	96.435	30,86	94.971	29,08	94.299	28,16	97.328	31,73	95.805	29,99	4	-0,01	1	-0,03	3	-0,02	8	0,00	5	-0,01	8	-0,01
55	91.201	22,84	95.245	26,22	93.238	24,57	91.894	23,83	96.204	27,07	94.048	25,50	7	-0,01	0	-0,03	3	-0,02	11	0,00	4	-0,01	8	-0,01
60	87.362	18,73	93.353	21,70	90.355	20,28	88.296	19,70	94.598	22,49	91.462	21,15	12	-0,01	-2	-0,03	3	-0,02	12	0,00	1	-0,01	6	-0,01
65	81.066	14,99	90.234	17,36	85.637	16,26	83.002	15,80	92.115	18,03	87.609	16,97	13	-0,01	-6	-0,03	1	-0,02	10	0,00	1	-0,01	5	-0,01
70	71.049	11,75	84.566	13,36	77.824	12,64	74.812	12,25	87.470	13,85	81.170	13,12	4	-0,01	-19	-0,03	-12	-0,02	7	0,00	-2	-0,01	1	-0,01
75	57.412	8,95	73.874	9,93	65.727	9,50	62.776	9,13	78.803	10,10	70.782	9,68	-6	-0,01	-35	-0,03	-25	-0,02	8	0,00	-13	-0,01	-5	0,00
80	40.384	6,67	56.753	7,17	48.633	6,96	45.339	6,67	62.358	7,10	53.862	6,93	-21	-0,01	-94	-0,02	-63	-0,02	17	0,00	-37	-0,01	-14	0,00
85	22.797	4,88	34.760	5,13	28.815	5,03	26.416	4,66	38.078	5,04	32.268	4,90	-49	-0,01	-166	-0,01	-112	-0,01	-2	0,00	-50	0,00	-28	0,00
90+	8.954	3,57	14.796	3,68	11.886	3,64	10.687	2,85	15.894	3,58	13.300	3,32	-36	0,00	-121	-0,01	-80	-0,01	1	0,00	-42	0,00	-21	0,00

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

3. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	1991-ΜΟΝΙΜΟΣ						2001-ΜΟΝΙΜΟΣ						ΔΙΑΦΟΡΕΣ 1991: ΜΟΝΙΜΟΣ-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ						ΔΙΑΦΟΡΕΣ 2001: ΜΟΝΙΜΟΣ-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ					
ΗΛΙΚΙΕΣ	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
0	100.000	75,19	100.000	79,23	100.000	77,23	100.000	76,09	100.000	81,20	100.000	78,59	0	-0,11	0	0,03	0	-0,03	0	-0,20	0	-0,07	0	-0,14
1	99.474	74,59	99.341	78,75	99.413	76,68	99.336	75,59	99.718	80,43	99.526	77,97	0	-0,11	0	0,03	0	-0,03	0	-0,21	0	-0,07	0	-0,14
5	99.394	70,65	99.251	74,82	99.336	72,74	99.235	71,67	99.635	76,49	99.440	74,03	0	-0,11	0	0,03	0	-0,03	0	-0,21	0	-0,07	0	-0,14
10	99.282	65,72	99.220	69,84	99.271	67,78	99.195	66,69	99.556	71,55	99.391	69,07	-1	-0,11	0	0,03	-1	-0,03	-1	-0,21	-2	-0,07	-1	-0,14
15	99.178	60,79	99.163	64,88	99.195	62,83	99.078	61,77	99.518	66,58	99.320	64,11	-3	-0,11	-1	0,04	-2	-0,03	-3	-0,20	-2	-0,07	-2	-0,14
20	98.814	56,01	99.026	59,97	98.944	57,99	98.701	57,00	99.400	61,65	99.066	59,27	-12	-0,10	-4	0,04	-7	-0,03	-11	-0,20	-6	-0,07	-9	-0,13
25	98.228	51,32	98.921	55,03	98.593	53,18	98.272	52,23	99.201	56,77	98.744	54,46	-29	-0,10	-7	0,04	-19	-0,02	-26	-0,19	-16	-0,06	-23	-0,12
30	97.839	46,52	98.650	50,18	98.262	48,35	97.897	47,42	99.078	51,84	98.493	49,59	-36	-0,09	-9	0,04	-23	-0,02	-37	-0,19	-20	-0,06	-30	-0,12
35	97.385	41,72	98.379	45,31	97.896	43,53	97.353	42,67	98.936	46,91	98.146	44,76	-42	-0,09	-13	0,04	-28	-0,02	-49	-0,18	-23	-0,06	-38	-0,12
40	96.650	37,02	98.119	40,42	97.380	38,74	96.624	37,98	98.634	42,05	97.623	39,98	-53	-0,09	-18	0,04	-37	-0,01	-64	-0,18	-29	-0,05	-49	-0,11
45	95.624	32,39	97.531	35,65	96.562	34,05	95.530	33,38	98.166	37,24	96.823	35,29	-74	-0,08	-34	0,05	-56	-0,01	-92	-0,17	-42	-0,05	-70	-0,11
50	94.356	27,79	96.835	30,89	95.566	29,38	94.311	28,78	97.560	32,45	95.883	30,61	-106	-0,07	-48	0,06	-78	0,00	-125	-0,16	-60	-0,04	-97	-0,10
55	91.882	23,48	95.453	26,30	93.637	24,93	91.936	24,46	96.368	27,82	94.075	26,15	-173	-0,05	-73	0,07	-122	0,02	-208	-0,14	-103	-0,03	-161	-0,08
60	88.549	19,26	93.518	21,79	90.997	20,58	88.156	20,40	94.544	23,31	91.243	21,89	-234	-0,04	-94	0,07	-161	0,03	-330	-0,11	-151	-0,02	-243	-0,06
65	82.854	15,42	90.435	17,45	86.610	16,50	82.970	16,52	92.410	18,79	87.595	17,70	-310	-0,02	-97	0,08	-191	0,04	-460	-0,08	-199	-0,01	-330	-0,04
70	73.217	12,12	84.421	13,51	78.800	12,89	75.440	12,92	88.460	14,52	81.823	13,77	-384	0,00	-82	0,08	-211	0,05	-594	-0,06	-228	0,00	-401	-0,02
75	59.691	9,30	74.023	10,06	66.956	9,73	64.758	9,64	79.968	10,79	72.210	10,27	-353	0,01	5	0,08	-146	0,05	-675	-0,03	-242	0,01	-446	-0,01
80	43.541	6,82	57.849	7,17	50.823	7,02	47.833	7,17	66.088	7,54	56.737	7,39	-306	0,02	173	0,07	-36	0,05	-711	0,00	-190	0,01	-435	0,00
85	24.688	5,11	35.559	5,10	30.191	5,11	30.224	4,89	42.796	5,28	36.366	5,12	-129	0,02	449	0,04	179	0,04	-457	-0,01	-130	0,01	-286	0,01
90+	10.392	3,71	14.994	3,67	12.721	3,69	13.195	2,98	19.337	3,65	16.203	3,38	25	0,01	401	0,02	220	0,01	-255	0,01	12	0,01	-118	0,01

4. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	1991-ΜΟΝΙΜΟΣ						2001-ΜΟΝΙΜΟΣ						ΔΙΑΦΟΡΕΣ 1991: ΜΟΝΙΜΟΣ-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ						ΔΙΑΦΟΡΕΣ 2001: ΜΟΝΙΜΟΣ-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ					
ΗΛΙΚΙΕΣ	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
0	100.000	75,12	100.000	81,37	100.000	78,22	100.000	76,65	100.000	82,51	100.000	79,56	0	-0,24	0	0,02	0	-0,10	0	-0,42	0	-0,19	0	-0,31
1	99.050	74,83	99.193	81,02	99.120	77,91	99.644	75,92	99.779	81,69	99.714	78,79	0	-0,24	0	0,02	0	-0,10	0	-0,42	0	-0,19	0	-0,31
5	98.922	70,93	99.102	77,10	99.015	73,99	99.569	71,98	99.750	77,72	99.675	74,82	0	-0,24	0	0,02	0	-0,10	0	-0,42	0	-0,19	0	-0,31
10	98.884	65,96	99.046	72,14	98.973	69,02	99.544	66,99	99.649	72,79	99.626	69,85	-1	-0,24	-2	0,02	-1	-0,10	-1	-0,42	-4	-0,19	-2	-0,30
15	98.785	61,02	98.995	67,17	98.901	64,07	99.444	62,06	99.511	67,89	99.514	64,93	-5	-0,24	-4	0,02	-4	-0,10	-7	-0,42	-13	-0,18	-9	-0,30
20	98.277	56,32	98.898	62,24	98.598	59,26	99.151	57,23	99.395	62,97	99.309	60,06	-32	-0,23	-6	0,02	-16	-0,09	-27	-0,41	-22	-0,17	-24	-0,29
25	97.650	51,67	98.718	57,35	98.190	54,49	98.624	52,53	99.248	58,06	98.969	55,26	-73	-0,20	-12	0,03	-37	-0,08	-51	-0,40	-29	-0,17	-40	-0,28
30	97.141	46,92	98.484	52,48	97.813	49,69	98.001	47,85	99.188	53,09	98.624	50,44	-110	-0,19	-23	0,03	-60	-0,06	-86	-0,38	-32	-0,17	-57	-0,27
35	96.681	42,14	98.226	47,61	97.450	44,87	97.571	43,05	98.934	48,22	98.281	45,61	-143	-0,17	-35	0,04	-81	-0,05	-109	-0,37	-43	-0,16	-75	-0,27
40	95.865	37,47	98.044	42,69	96.931	40,10	96.687	38,42	98.625	43,36	97.675	40,88	-196	-0,15	-45	0,04	-112	-0,04	-156	-0,36	-60	-0,16	-107	-0,25
45	95.019	32,78	97.684	37,84	96.319	35,33	95.814	33,74	98.329	38,49	97.076	36,11	-252	-0,13	-63	0,05	-148	-0,03	-207	-0,34	-77	-0,15	-141	-0,24
50	92.983	28,45	97.046	33,07	94.964	30,80	93.914	29,38	97.578	33,76	95.712	31,59	-379	-0,09	-94	0,06	-224	0,00	-332	-0,30	-124	-0,13	-229	-0,21
55	90.564	24,14	96.033	28,39	93.259	26,32	91.610	25,05	96.722	29,04	94.103	27,09	-491	-0,06	-129	0,07	-292	0,02	-489	-0,26	-175	-0,12	-332	-0,18
60	86.955	20,04	94.495	23,82	90.689	22,00	88.122	20,94	95.604	24,35	91.790	22,71	-608	-0,02	-161	0,08	-360	0,04	-718	-0,20	-234	-0,10	-469	-0,15
65	81.390	16,24	92.333	19,31	86.785	17,87	83.330	17,00	93.527	19,84	88.378	18,49	-695	0,00	-168	0,09	-398	0,06	-925	-0,16	-308	-0,08	-603	-0,12
70	73.892	12,63	88.454	15,05	81.095	13,95	76.192	13,36	90.014	15,51	83.044	14,52	-727	0,02	-145	0,09	-395	0,07	-1.135	-0,11	-396	-0,07	-749	-0,09
75	61.927	9,59	81.243	11,17	71.605	10,47	66.349	9,97	83.391	11,55	74.767	10,85	-677	0,04	-46	0,08	-309	0,07	-1.265	-0,08	-471	-0,06	-852	-0,07
80	45.517	7,15	67.052	8,00	56.281	7,64	50.988	7,23	70.824	8,15	60.773	7,77	-468	0,05	146	0,07	-118	0,06	-1.273	-0,04	-565	-0,04	-917	-0,04
85	27.709	5,13	46.119	5,50	36.829	5,35	32.369	4,95	50.503	5,42	41.333	5,25	-114	0,04	382	0,06	153	0,05	-976	-0,03	-504	-0,04	-754	-0,04
90+	11.469	3,86	21.573	3,91	16.436	3,89	14.570	2,93	23.309	3,84	18.878	3,51	117	0,00	476	0,03	299	0,02	-624	-0,01	-494	-0,02	-567	-0,02

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

5. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	1991-ΜΟΝΙΜΟΣ						2001-ΜΟΝΙΜΟΣ						ΔΙΑΦΟΡΕΣ 1991: ΜΟΝΙΜΟΣ-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ						ΔΙΑΦΟΡΕΣ 2001: ΜΟΝΙΜΟΣ-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ					
ΗΛΙΚΙΕΣ	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
0	100.000	74,61	100.000	80,10	100.000	77,32	100.000	75,70	100.000	80,71	100.000	78,18	0	-0,01	0	0,06	0	0,03	0	-0,12	0	-0,02	0	-0,06
1	99.323	74,12	99.439	79,55	99.380	76,80	99.493	75,09	99.531	80,09	99.512	77,56	0	-0,01	0	0,06	0	0,03	0	-0,12	0	-0,02	0	-0,06
5	99.202	70,21	99.304	75,65	99.252	72,90	99.366	71,18	99.470	76,14	99.420	73,63	0	-0,01	0	0,06	0	0,03	0	-0,12	0	-0,02	0	-0,06
10	99.124	65,26	99.207	70,72	99.165	67,96	99.290	66,23	99.391	71,20	99.342	68,68	0	-0,01	0	0,07	0	0,03	-1	-0,12	0	-0,02	0	-0,06
15	98.981	60,35	99.159	65,76	99.068	63,02	99.219	61,28	99.327	66,24	99.276	63,73	-1	-0,01	-1	0,07	-1	0,03	-2	-0,12	-1	-0,01	-2	-0,06
20	98.505	55,63	99.048	60,83	98.769	58,21	98.866	56,49	99.207	61,32	99.035	58,88	-5	-0,01	-1	0,07	-3	0,03	-17	-0,11	-6	-0,01	-12	-0,06
25	97.691	51,07	98.873	55,93	98.271	53,49	98.342	51,78	99.041	56,42	98.685	54,08	-27	0,01	-7	0,07	-17	0,04	-36	-0,10	-12	-0,01	-24	-0,05
30	97.166	46,34	98.671	51,04	97.906	48,68	97.842	47,03	98.889	51,50	98.354	49,25	-35	0,01	-11	0,07	-24	0,05	-51	-0,09	-17	-0,01	-34	-0,04
35	96.532	41,62	98.414	46,17	97.458	43,89	97.311	42,27	98.682	46,60	97.982	44,43	-46	0,02	-15	0,07	-31	0,05	-66	-0,08	-20	0,00	-43	-0,04
40	95.829	36,91	98.095	41,31	96.939	39,11	96.690	37,53	98.499	41,68	97.577	39,60	-58	0,02	-20	0,08	-40	0,05	-81	-0,08	-24	0,00	-52	-0,04
45	94.759	32,30	97.533	36,53	96.115	34,43	95.599	32,92	98.040	36,87	96.794	34,90	-77	0,03	-25	0,08	-51	0,06	-105	-0,07	-33	0,00	-68	-0,03
50	93.456	27,71	96.739	31,81	95.061	29,78	93.971	28,45	97.353	32,11	95.616	30,30	-93	0,03	-31	0,08	-61	0,06	-139	-0,06	-46	0,01	-92	-0,02
55	90.987	23,40	95.734	27,12	93.326	25,29	91.474	24,16	96.296	27,44	93.817	25,84	-121	0,04	-32	0,08	-72	0,07	-196	-0,04	-66	0,01	-129	-0,01
60	87.248	19,29	93.966	22,58	90.536	20,99	87.781	20,07	94.755	22,84	91.194	21,51	-136	0,05	-28	0,08	-74	0,07	-265	-0,02	-87	0,02	-171	0,00
65	81.290	15,52	91.176	18,20	86.126	16,94	82.450	16,21	92.437	18,35	87.396	17,33	-122	0,05	-9	0,08	-55	0,07	-334	-0,01	-97	0,02	-204	0,01
70	71.953	12,21	86.010	14,14	78.903	13,26	74.824	12,61	88.272	14,10	81.447	13,42	-76	0,05	63	0,07	14	0,07	-361	0,00	-101	0,02	-218	0,02
75	59.267	9,29	76.655	10,56	67.961	9,99	63.802	9,35	80.463	10,23	72.013	9,85	13	0,05	160	0,06	109	0,06	-337	0,01	-77	0,02	-195	0,02
80	43.428	6,77	61.443	7,56	52.394	7,21	46.876	6,82	64.160	7,19	55.395	7,05	130	0,04	314	0,05	242	0,05	-230	0,01	-9	0,02	-112	0,02
85	24.830	4,97	39.772	5,31	32.185	5,17	27.915	4,76	41.105	4,82	34.437	4,82	223	0,03	434	0,03	341	0,03	-96	0,01	104	0,02	7	0,01
90+	10.127	3,56	17.580	3,86	13.765	3,75	11.964	2,78	15.554	3,62	13.771	3,30	181	0,01	355	0,01	272	0,01	-22	0,01	151	0,00	65	0,00

6. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	1991-ΜΟΝΙΜΟΣ						2001-ΜΟΝΙΜΟΣ						ΔΙΑΦΟΡΕΣ 1991: ΜΟΝΙΜΟΣ-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ						ΔΙΑΦΟΡΕΣ 2001: ΜΟΝΙΜΟΣ-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ					
ΗΛΙΚΙΕΣ	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
0	100.000	74,89	100.000	79,50	100.000	77,22	100.000	76,64	100.000	81,48	100.000	79,07	0	-0,04	0	0,12	0	0,05	0	-0,17	0	-0,01	0	-0,08
1	99.170	74,51	99.128	79,20	99.150	76,88	99.496	76,02	99.619	80,79	99.561	78,42	0	-0,04	0	0,12	0	0,05	0	-0,17	0	-0,01	0	-0,08
5	99.020	70,62	98.974	75,32	99.012	72,98	99.372	72,12	99.576	76,82	99.499	74,47	0	-0,04	0	0,12	0	0,05	0	-0,17	0	-0,01	0	-0,08
10	98.895	65,71	98.819	70,43	98.885	68,07	99.262	67,19	99.492	71,88	99.410	69,53	-1	-0,04	-1	0,12	-1	0,05	-1	-0,17	-1	-0,01	-1	-0,08
15	98.732	60,81	98.744	65,48	98.776	63,14	99.182	62,25	99.456	66,91	99.369	64,56	-2	-0,04	-1	0,12	-2	0,05	-1	-0,17	-1	-0,01	-1	-0,08
20	98.169	56,15	98.665	60,53	98.471	58,33	98.732	57,52	99.331	61,99	99.086	59,74	-134	0,04	-22	0,14	-77	0,10	-21	-0,15	-5	-0,01	-12	-0,08
25	97.642	51,44	98.435	55,67	98.100	53,54	98.163	52,84	99.192	57,07	98.730	54,94	-143	0,04	-24	0,14	-82	0,10	-32	-0,15	-7	-0,01	-18	-0,07
30	97.061	46,73	98.194	50,80	97.684	48,76	97.644	48,10	98.954	52,20	98.350	50,14	-147	0,05	-27	0,14	-86	0,10	-39	-0,15	-13	0,00	-25	-0,07
35	96.482	42,00	98.033	45,88	97.312	43,94	97.107	43,36	98.783	47,29	97.995	45,32	-154	0,05	-28	0,14	-89	0,10	-45	-0,14	-14	0,00	-29	-0,07
40	95.551	37,38	97.535	41,10	96.586	39,25	96.686	38,53	98.359	42,48	97.572	40,50	-164	0,05	-32	0,14	-96	0,11	-49	-0,14	-20	0,00	-34	-0,07
45	94.477	32,78	97.219	36,23	95.868	34,52	95.923	33,82	97.846	37,69	96.929	35,75	-181	0,06	-35	0,15	-105	0,11	-63	-0,14	-30	0,00	-46	-0,06
50	93.115	28,22	95.943	31,68	94.547	29,97	94.843	29,18	97.238	32,91	96.070	31,05	-197	0,07	-41	0,15	-116	0,12	-86	-0,13	-44	0,01	-65	-0,05
55	90.882	23,85	94.963	26,98	92.957	25,44	92.625	24,82	96.194	28,24	94.419	26,55	-230	0,08	-45	0,15	-131	0,13	-156	-0,11	-76	0,02	-116	-0,04
60	87.826	19,60	93.295	22,41	90.610	21,04	88.655	20,82	94.969	23,58	91.818	22,23	-255	0,09	-33	0,15	-131	0,13	-286	-0,08	-112	0,03	-197	-0,02
65	82.160	15,78	90.772	17,97	86.505	16,91	84.114	16,80	93.223	18,97	88.713	17,92	-251	0,10	-5	0,15	-108	0,13	-426	-0,05	-131	0,03	-261	0,00
70	73.000	12,44	85.761	13,87	79.407	13,20	77.655	12,99	89.468	14,66	83.627	13,86	-204	0,11	88	0,14	-23	0,13	-541	-0,03	-123	0,04	-298	0,01
75	61.805	9,24	76.943	10,17	69.381	9,75	67.328	9,60	82.631	10,67	74.980	10,17	12	0,10	266	0,13	170	0,12	-551	-0,02	-104	0,04	-294	0,01
80	45.244	6,71	60.756	7,22	52.985	6,99	51.358	6,81	68.933	7,29	60.061	7,08	233	0,09	625	0,10	460	0,09	-554	0,00	-10	0,03	-249	0,02
85	26.329	4,73	38.497	4,95	32.354	4,86	31.040	4,64	44.709	4,89	37.755	4,78	508	0,05	788	0,08	663	0,06	-289	-0,01	99	0,03	-80	0,01
90+	9.532	3,67	15.457	3,60	12.461	3,62	12.796	2,68	17.977	3,43	15.355	3,11	320	0,03	657	0,06	494	0,05	-119	-0,02	236	0,02	57	0,00

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

7. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	1991-ΜΟΝΙΜΟΣ						2001-ΜΟΝΙΜΟΣ						ΔΙΑΦΟΡΕΣ 1991: ΜΟΝΙΜΟΣ-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ						ΔΙΑΦΟΡΕΣ 2001: ΜΟΝΙΜΟΣ-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ					
ΗΛΙΚΙΕΣ	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
0	100.000	74,63	100.000	80,00	100.000	77,26	100.000	75,96	100.000	81,32	100.000	78,58	0	-0,10	0	0,06	0	-0,01	0	-0,21	0	-0,05	0	-0,12
1	98.846	74,49	98.901	79,88	98.873	77,14	99.076	75,67	99.350	80,85	99.210	78,20	0	-0,10	0	0,07	0	-0,01	0	-0,21	0	-0,05	0	-0,12
5	98.720	70,58	98.744	76,00	98.732	73,24	98.955	71,76	99.300	76,89	99.124	74,27	0	-0,10	0	0,07	0	-0,01	0	-0,21	0	-0,05	0	-0,12
10	98.588	65,68	98.630	71,09	98.608	68,33	98.912	66,79	99.265	71,91	99.085	69,29	-2	-0,10	-2	0,07	-2	-0,01	-1	-0,21	-1	-0,05	-1	-0,12
15	98.501	60,73	98.600	66,11	98.549	63,37	98.855	61,83	99.200	66,96	99.025	64,34	-4	-0,10	-3	0,07	-3	-0,01	-2	-0,21	-3	-0,05	-3	-0,12
20	98.049	56,00	98.425	61,22	98.235	58,57	98.532	57,02	99.068	62,05	98.793	59,48	-7	-0,09	-4	0,07	-5	0,00	-11	-0,20	-7	-0,04	-9	-0,12
25	97.355	51,38	98.201	56,36	97.768	53,83	98.063	52,28	98.960	57,11	98.490	54,66	-19	-0,09	-9	0,07	-15	0,00	-20	-0,20	-10	-0,04	-16	-0,12
30	96.753	46,69	98.000	51,47	97.364	49,05	97.616	47,51	98.795	52,20	98.175	49,82	-38	-0,08	-15	0,08	-27	0,01	-33	-0,19	-15	-0,04	-25	-0,11
35	96.220	41,93	97.770	46,58	96.976	44,23	97.140	42,73	98.592	47,30	97.830	44,99	-57	-0,07	-22	0,08	-40	0,01	-50	-0,19	-21	-0,04	-37	-0,11
40	95.459	37,24	97.387	41,76	96.394	39,48	96.577	37,96	98.334	42,42	97.414	40,17	-87	-0,06	-34	0,08	-61	0,02	-69	-0,18	-30	-0,03	-51	-0,10
45	94.418	32,63	97.021	36,90	95.674	34,76	95.650	33,31	97.948	37,58	96.742	35,43	-129	-0,04	-44	0,09	-86	0,03	-100	-0,17	-42	-0,03	-73	-0,09
50	92.744	28,17	96.254	32,18	94.438	30,18	94.095	28,82	97.271	32,82	95.601	30,83	-191	-0,02	-67	0,10	-127	0,05	-156	-0,15	-65	-0,02	-113	-0,08
55	90.063	23,94	95.300	27,47	92.616	25,73	91.331	24,61	96.400	28,10	93.742	26,39	-281	0,01	-82	0,10	-172	0,06	-260	-0,12	-94	-0,01	-179	-0,06
60	86.556	19,80	93.490	22,96	89.938	21,42	87.425	20,60	95.081	23,45	91.109	22,08	-342	0,02	-98	0,11	-207	0,08	-411	-0,09	-123	0,00	-259	-0,04
65	80.948	16,00	90.902	18,54	85.821	17,33	82.161	16,76	93.071	18,91	87.492	17,89	-399	0,04	-94	0,11	-226	0,09	-534	-0,06	-150	0,01	-325	-0,02
70	72.184	12,64	86.457	14,36	79.211	13,57	74.826	13,16	89.138	14,63	81.839	13,95	-401	0,06	-53	0,11	-196	0,09	-641	-0,03	-175	0,01	-385	-0,01
75	60.401	9,62	77.988	10,65	69.087	10,19	63.601	10,04	81.933	10,70	72.575	10,41	-277	0,06	78	0,10	-67	0,09	-672	-0,01	-200	0,02	-416	0,01
80	45.024	7,05	63.238	7,55	53.983	7,34	48.823	7,32	67.891	7,39	58.135	7,38	-98	0,06	371	0,08	168	0,07	-638	0,01	-160	0,02	-384	0,02
85	27.547	4,94	40.821	5,33	34.039	5,17	31.105	5,07	44.762	4,92	37.763	5,01	130	0,04	571	0,06	367	0,05	-392	0,01	24	0,01	-178	0,01
90+	11.043	3,59	17.879	3,96	14.376	3,83	14.521	3,00	18.092	3,48	16.329	3,30	220	0,00	586	0,01	406	0,01	-157	0,01	101	0,00	-21	0,00

8. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	1991-ΜΟΝΙΜΟΣ						2001-ΜΟΝΙΜΟΣ						ΔΙΑΦΟΡΕΣ 1991: ΜΟΝΙΜΟΣ-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ						ΔΙΑΦΟΡΕΣ 2001: ΜΟΝΙΜΟΣ-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ					
ΗΛΙΚΙΕΣ	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
0	100.000	75,25	100.000	80,55	100.000	77,82	100.000	75,73	100.000	81,24	100.000	78,39	0	-0,43	0	-0,06	0	-0,24	0	-0,71	0	-0,34	0	-0,53
1	99.348	74,74	99.486	79,96	99.418	77,27	99.245	75,30	99.432	80,70	99.336	77,91	0	-0,43	0	-0,06	0	-0,24	0	-0,72	0	-0,34	0	-0,54
5	99.204	70,84	99.398	76,03	99.304	73,36	99.120	71,39	99.355	76,76	99.241	73,98	0	-0,43	0	-0,06	0	-0,24	0	-0,72	0	-0,34	0	-0,54
10	99.114	65,90	99.326	71,09	99.225	68,42	99.055	66,44	99.285	71,82	99.178	69,03	-5	-0,43	-4	-0,06	-5	-0,24	-4	-0,71	-5	-0,34	-4	-0,53
15	98.968	61,00	99.238	66,15	99.110	63,49	98.939	61,51	99.236	66,85	99.097	64,08	-14	-0,42	-9	-0,06	-11	-0,24	-12	-0,71	-8	-0,34	-10	-0,53
20	98.461	56,30	99.129	61,22	98.798	58,69	98.568	56,73	99.103	61,94	98.838	59,24	-42	-0,41	-15	-0,05	-29	-0,23	-38	-0,70	-18	-0,33	-28	-0,52
25	97.488	51,83	98.988	56,30	98.222	54,01	97.901	52,10	98.994	57,00	98.423	54,48	-118	-0,37	-28	-0,05	-78	-0,20	-91	-0,67	-30	-0,32	-67	-0,50
30	96.866	47,15	98.876	51,36	97.850	49,21	97.428	47,34	98.881	52,06	98.114	49,64	-172	-0,34	-37	-0,04	-109	-0,18	-129	-0,66	-41	-0,32	-94	-0,49
35	96.418	42,36	98.639	46,48	97.504	44,38	96.782	42,64	98.695	47,16	97.682	44,85	-209	-0,33	-56	-0,03	-137	-0,17	-181	-0,63	-57	-0,31	-130	-0,47
40	95.625	37,69	98.278	41,64	96.916	39,63	96.018	37,96	98.439	42,27	97.160	40,08	-279	-0,30	-85	-0,02	-186	-0,15	-244	-0,61	-79	-0,30	-174	-0,46
45	94.528	33,10	97.871	36,80	96.153	34,93	94.960	33,36	97.958	37,47	96.371	35,39	-386	-0,26	-117	-0,01	-253	-0,12	-332	-0,58	-122	-0,29	-242	-0,43
50	92.998	28,60	97.189	32,04	95.038	30,31	93.384	28,88	97.243	32,73	95.199	30,79	-519	-0,22	-165	0,01	-341	-0,09	-486	-0,54	-197	-0,26	-360	-0,39
55	90.783	24,24	96.106	27,38	93.391	25,80	90.671	24,67	96.449	27,97	93.430	26,33	-692	-0,17	-227	0,03	-452	-0,06	-786	-0,46	-279	-0,24	-549	-0,34
60	87.236	20,12	94.618	22,77	90.842	21,45	86.961	20,61	94.797	23,42	90.751	22,03	-907	-0,12	-285	0,05	-581	-0,02	-1.171	-0,37	-423	-0,20	-804	-0,28
65	81.768	16,30	91.867	18,37	86.679	17,36	81.871	16,74	92.585	18,92	87.119	17,85	-1.109	-0,06	-349	0,07	-708	0,01	-1.556	-0,28	-556	-0,17	-1.049	-0,22
70	73.354	12,88	86.415	14,38	79.675	13,67	74.726	13,10	88.975	14,58	81.676	13,87	-1.272	-0,01	-386	0,08	-802	0,04	-1.914	-0,21	-703	-0,15	-1.298	-0,18
75	61.990	9,79	77.690	10,71	69.626	10,28	64.051	9,87	81.504	10,69	72.508	10,31	-1.287	0,02	-319	0,09	-771	0,06	-2.162	-0,15	-907	-0,12	-1.534	-0,13
80	47.399	7,03	62.706	7,67	54.815	7,38	49.031	7,13	66.846	7,49	57.545	7,34	-998	0,04	-32	0,07	-496	0,06	-2.135	-0,10	-1.115	-0,09	-1.644	-0,09
85	28.987	4,91	41.971	5,23	35.265	5,08	30.619	4,91	44.877	4,93	37.390	4,95	-519	0,04	255	0,05	-132	0,05	-1.767	-0,06	-1.130	-0,07	-1.475	-0,06
90+	11.320	3,67	18.824	3,58	14.917	3,61	13.696	2,88	18.053	3,54	15.817	3,28	-63	0,02	434	0,02	173	0,02	-1.103	-0,01	-868	-0,03	-986	-0,02

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

9. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	1991-ΜΟΝΙΜΟΣ						2001-ΜΟΝΙΜΟΣ						ΔΙΑΦΟΡΕΣ 1991: ΜΟΝΙΜΟΣ-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ						ΔΙΑΦΟΡΕΣ 2001: ΜΟΝΙΜΟΣ-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ					
ΗΛΙΚΙΕΣ	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
0	100.000	74,20	100.000	79,12	100.000	76,71	100.000	75,79	100.000	80,83	100.000	78,37	0	0,08	0	-0,14	0	-0,04	0	0,33	0	0,08	0	0,19
1	98.932	73,99	99.032	78,89	98.981	76,49	99.396	75,25	99.556	80,19	99.474	77,78	0	0,09	0	-0,14	0	-0,04	0	0,34	0	0,08	0	0,19
5	98.849	70,05	98.978	74,93	98.912	72,55	99.345	71,29	99.500	76,23	99.421	73,82	0	0,09	0	-0,14	0	-0,04	0	0,34	0	0,08	0	0,19
10	98.775	65,10	98.938	69,96	98.855	67,59	99.294	66,32	99.470	71,25	99.380	68,85	2	0,08	1	-0,14	2	-0,05	2	0,33	1	0,07	1	0,19
15	98.673	60,17	98.881	65,00	98.774	62,64	99.215	61,37	99.416	66,29	99.313	63,90	5	0,08	2	-0,14	4	-0,05	5	0,33	3	0,07	4	0,19
20	98.350	55,36	98.760	60,08	98.552	57,77	98.918	56,55	99.310	61,36	99.109	59,02	12	0,08	6	-0,15	9	-0,05	16	0,33	7	0,07	12	0,18
25	97.806	50,65	98.599	55,17	98.203	52,97	98.391	51,84	99.165	56,45	98.770	54,22	20	0,07	9	-0,15	15	-0,05	34	0,32	13	0,07	25	0,18
30	97.230	45,94	98.364	50,30	97.802	48,18	97.911	47,08	99.014	51,53	98.453	49,38	32	0,07	14	-0,15	24	-0,06	52	0,31	19	0,06	36	0,17
35	96.676	41,19	98.137	45,41	97.418	43,36	97.382	42,32	98.831	46,62	98.094	44,56	50	0,06	20	-0,15	35	-0,06	71	0,30	24	0,06	48	0,17
40	96.000	36,46	97.803	40,55	96.918	38,57	96.755	37,58	98.541	41,75	97.638	39,75	75	0,05	30	-0,16	51	-0,07	96	0,30	34	0,06	65	0,16
45	95.031	31,81	97.250	35,77	96.161	33,85	95.809	32,93	98.060	36,94	96.935	35,02	115	0,04	44	-0,17	77	-0,08	138	0,28	50	0,05	92	0,15
50	93.339	27,34	96.370	31,07	94.878	29,28	94.268	28,42	97.337	32,20	95.816	30,40	185	0,01	67	-0,18	120	-0,10	223	0,26	78	0,04	144	0,13
55	91.069	22,96	95.218	26,42	93.179	24,76	91.937	24,08	96.238	27,54	94.116	25,91	275	-0,01	90	-0,18	170	-0,12	359	0,23	120	0,03	226	0,11
60	86.998	18,91	93.157	21,95	90.109	20,52	88.042	20,04	94.543	22,99	91.336	21,62	397	-0,04	112	-0,20	231	-0,14	583	0,17	177	0,01	351	0,08
65	80.787	15,17	89.942	17,64	85.443	16,51	82.793	16,15	92.085	18,53	87.549	17,45	510	-0,08	102	-0,20	264	-0,15	821	0,12	231	0,00	475	0,05
70	70.970	11,93	84.016	13,71	77.642	12,91	74.729	12,62	87.788	14,32	81.421	13,57	545	-0,11	18	-0,20	219	-0,17	1.048	0,07	283	-0,01	597	0,02
75	57.332	9,17	73.563	10,31	65.714	9,80	63.026	9,50	79.796	10,50	71.662	10,08	393	-0,13	-198	-0,19	29	-0,17	1.139	0,04	310	-0,02	655	0,00
80	40.501	6,94	56.881	7,60	48.884	7,32	46.524	6,98	64.315	7,43	55.655	7,26	88	-0,13	-636	-0,16	-337	-0,15	1.041	0,01	237	-0,02	586	-0,01
85	23.633	5,11	36.143	5,52	29.985	5,36	28.131	4,91	41.462	5,14	34.978	5,07	-320	-0,11	-1.045	-0,11	-719	-0,11	702	0,00	59	-0,02	351	-0,01
90+	9.854	3,76	16.636	4,06	13.282	3,95	12.562	2,90	17.567	3,73	15.151	3,43	-453	-0,06	-969	-0,05	-725	-0,05	346	-0,01	-102	0,00	108	-0,01

10. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	1991-ΜΟΝΙΜΟΣ						2001-ΜΟΝΙΜΟΣ						ΔΙΑΦΟΡΕΣ 1991: ΜΟΝΙΜΟΣ-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ						ΔΙΑΦΟΡΕΣ 2001: ΜΟΝΙΜΟΣ-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ					
ΗΛΙΚΙΕΣ	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
0	100.000	76,26	100.000	80,70	100.000	78,41	100.000	76,88	100.000	81,77	100.000	79,24	0	-0,36	0	-0,04	0	-0,20	0	-0,57	0	-0,22	0	-0,40
1	99.380	75,73	99.282	80,28	99.332	77,94	99.475	76,28	99.517	81,17	99.495	78,64	0	-0,36	0	-0,04	0	-0,20	0	-0,58	0	-0,22	0	-0,40
5	99.279	71,81	99.195	76,35	99.242	74,01	99.396	72,34	99.479	77,20	99.443	74,68	0	-0,36	0	-0,04	0	-0,20	0	-0,58	0	-0,22	0	-0,40
10	99.203	66,86	99.099	71,42	99.158	69,07	99.345	67,37	99.426	72,24	99.395	69,72	-4	-0,36	-5	-0,04	-4	-0,20	-3	-0,58	-3	-0,22	-3	-0,40
15	99.124	61,91	99.059	66,45	99.101	64,10	99.255	62,43	99.366	67,28	99.324	64,77	-8	-0,36	-7	-0,04	-8	-0,19	-9	-0,57	-7	-0,22	-7	-0,40
20	98.676	57,18	98.949	61,52	98.819	59,28	98.890	57,65	99.302	62,32	99.102	59,91	-34	-0,34	-13	-0,03	-23	-0,18	-34	-0,56	-11	-0,21	-23	-0,39
25	98.014	52,55	98.768	56,63	98.385	54,53	98.406	52,92	99.168	57,40	98.777	55,10	-84	-0,32	-29	-0,03	-59	-0,16	-68	-0,54	-24	-0,21	-49	-0,37
30	97.516	47,81	98.571	51,74	98.029	49,72	97.877	48,20	99.016	52,49	98.423	50,28	-122	-0,30	-44	-0,02	-86	-0,15	-106	-0,53	-36	-0,20	-76	-0,36
35	96.950	43,07	98.220	46,91	97.565	44,94	97.377	43,43	98.859	47,57	98.087	45,45	-169	-0,28	-70	0,00	-123	-0,13	-139	-0,51	-46	-0,19	-98	-0,35
40	96.322	38,33	97.953	42,04	97.109	40,14	96.760	38,69	98.527	42,72	97.606	40,66	-224	-0,26	-90	0,01	-160	-0,12	-181	-0,50	-69	-0,18	-131	-0,34
45	95.374	33,69	97.439	37,24	96.368	35,43	96.002	33,98	98.153	37,87	97.030	35,89	-314	-0,22	-131	0,02	-225	-0,09	-234	-0,48	-96	-0,17	-172	-0,32
50	93.755	29,23	96.682	32,52	95.157	30,85	94.541	29,46	97.506	33,11	95.954	31,26	-462	-0,18	-188	0,04	-326	-0,06	-353	-0,45	-152	-0,15	-262	-0,29
55	91.704	24,83	95.636	27,84	93.597	26,32	92.224	25,14	96.561	28,41	94.301	26,77	-625	-0,13	-251	0,06	-435	-0,02	-572	-0,39	-233	-0,13	-411	-0,25
60	88.170	20,72	94.058	23,27	91.016	22,00	88.605	21,07	95.159	23,79	91.759	22,44	-841	-0,07	-314	0,08	-566	0,02	-919	-0,30	-336	-0,10	-626	-0,20
65	83.118	16,83	91.503	18,85	87.170	17,86	83.816	17,13	93.252	19,22	88.395	18,20	-1.058	-0,01	-369	0,10	-692	0,05	-1.285	-0,22	-436	-0,08	-844	-0,15
70	75.259	13,33	87.162	14,66	81.039	14,02	77.094	13,40	89.985	14,83	83.350	14,15	-1.190	0,03	-390	0,11	-760	0,08	-1.572	-0,16	-534	-0,06	-1.028	-0,11
75	64.262	10,18	78.821	10,95	71.363	10,58	66.591	10,12	83.339	10,81	74.678	10,50	-1.150	0,06	-322	0,12	-705	0,10	-1.759	-0,12	-653	-0,04	-1.188	-0,08
80	50.222	7,33	64.942	7,76	57.377	7,56	51.019	7,45	69.229	7,51	59.730	7,50	-875	0,08	-33	0,11	-432	0,10	-1.780	-0,07	-760	-0,02	-1.268	-0,04
85	31.533	5,18	43.490	5,35	37.303	5,28	33.418	5,06	46.865	4,90	39.829	5,00	-316	0,07	465	0,08	79	0,07	-1.473	-0,04	-618	-0,01	-1.055	-0,02
90+	13.782	3,64	19.818	3,76	16.674	3,71	16.166	2,79	18.590	3,55	17.445	3,20	110	0,05	626	0,04	362	0,04	-875	-0,02	-241	-0,02	-559	-0,02

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

11. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	1991-ΜΟΝΙΜΟΣ						2001-ΜΟΝΙΜΟΣ						ΔΙΑΦΟΡΕΣ 1991: ΜΟΝΙΜΟΣ-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ						ΔΙΑΦΟΡΕΣ 2001: ΜΟΝΙΜΟΣ-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ					
ΗΛΙΚΙΕΣ	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex
0	100.000	75,27	100.000	80,17	100.000	77,67	100.000	76,53	100.000	81,52	100.000	79,00	0	0,18	0	0,23	0	0,22	0	0,02	0	0,09	0	0,06
1	99.286	74,80	99.251	79,77	99.269	77,24	99.219	76,13	99.570	80,87	99.390	78,49	0	0,18	0	0,24	0	0,22	0	0,02	0	0,09	0	0,06
5	99.147	70,91	99.160	75,84	99.168	73,31	99.069	72,24	99.450	76,97	99.260	74,59	0	0,19	0	0,24	0	0,22	0	0,02	0	0,09	0	0,06
10	99.103	65,94	99.093	70,89	99.126	68,34	99.018	67,28	99.371	72,03	99.206	69,62	0	0,19	0	0,24	0	0,22	-1	0,02	-1	0,10	-1	0,06
15	99.004	61,00	98.929	66,00	98.999	63,43	98.970	62,31	99.251	67,11	99.138	64,67	-1	0,19	-1	0,24	-1	0,22	-1	0,02	-3	0,10	-2	0,07
20	98.732	56,16	98.818	61,07	98.781	58,56	98.765	57,43	99.124	62,19	98.964	59,78	5	0,18	0	0,24	3	0,22	1	0,02	-4	0,10	-1	0,07
25	98.242	51,43	98.712	56,14	98.445	53,75	98.379	52,65	99.002	57,27	98.677	54,95	9	0,18	1	0,24	5	0,22	4	0,02	-6	0,10	-1	0,07
30	97.619	46,74	98.645	51,17	98.089	48,94	98.075	47,80	98.919	52,31	98.475	50,05	15	0,18	0	0,24	6	0,22	3	0,02	-8	0,10	-4	0,07
35	97.021	42,01	98.384	46,30	97.654	44,15	97.648	43,00	98.682	47,43	98.141	45,22	20	0,18	0	0,24	8	0,22	-6	0,02	-13	0,10	-11	0,07
40	96.518	37,22	97.968	41,49	97.193	39,34	97.055	38,25	98.266	42,62	97.634	40,44	21	0,18	-2	0,24	7	0,22	-11	0,03	-21	0,11	-17	0,07
45	95.427	32,62	97.248	36,78	96.286	34,69	96.049	33,62	97.997	37,73	96.979	35,69	32	0,18	-4	0,24	11	0,22	-7	0,03	-25	0,11	-21	0,08
50	93.750	28,16	96.402	32,08	95.037	30,11	94.494	29,14	97.220	33,01	95.799	31,10	36	0,18	3	0,24	17	0,22	-12	0,03	-34	0,11	-30	0,08
55	91.228	23,87	95.284	27,42	93.240	25,65	92.442	24,73	96.330	28,30	94.324	26,55	30	0,19	10	0,24	21	0,23	-20	0,03	-48	0,12	-44	0,09
60	87.616	19,75	93.413	22,92	90.498	21,35	88.848	20,63	94.926	23,68	91.857	22,20	34	0,19	43	0,24	47	0,23	-110	0,05	-58	0,12	-83	0,10
65	82.255	15,87	91.088	18,44	86.653	17,18	83.797	16,72	92.841	19,15	88.359	17,98	79	0,19	119	0,23	126	0,22	-164	0,07	-51	0,13	-94	0,11
70	73.909	12,38	86.194	14,35	80.007	13,40	76.520	13,07	89.039	14,86	82.817	14,01	190	0,19	296	0,21	291	0,20	-193	0,09	7	0,12	-62	0,11
75	60.783	9,51	77.801	10,63	69.203	10,11	65.705	9,81	82.672	10,82	74.183	10,35	479	0,17	584	0,17	592	0,17	-55	0,08	150	0,11	89	0,10
80	45.510	6,87	63.112	7,52	54.108	7,23	50.429	7,03	68.249	7,57	59.214	7,34	727	0,15	944	0,14	889	0,15	167	0,07	483	0,08	364	0,07
85	27.332	4,77	42.530	4,95	34.689	4,87	30.889	4,89	46.873	4,89	38.655	4,91	958	0,11	1.328	0,09	1.180	0,10	418	0,03	610	0,07	536	0,05
90+	10.283	3,54	17.821	3,34	13.941	3,41	14.053	2,75	18.788	3,46	16.418	3,17	736	0,08	1.115	0,02	938	0,04	293	0,04	660	0,03	471	0,04

12. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	1991-ΜΟΝΙΜΟΣ						2001-ΜΟΝΙΜΟΣ						ΔΙΑΦΟΡΕΣ 1991: ΜΟΝΙΜΟΣ-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ						ΔΙΑΦΟΡΕΣ 2001: ΜΟΝΙΜΟΣ-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ					
ΗΛΙΚΙΕΣ	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex	lx	ex
0	100.000	75,37	100.000	79,66	100.000	77,42	100.000	77,42	100.000	81,32	100.000	79,29	0	-0,03	0	0,16	0	0,08	0	-0,10	0	0,03	0	-0,03
1	99.332	74,87	99.533	79,03	99.430	76,86	99.507	76,80	99.720	80,55	99.611	78,60	0	-0,03	0	0,16	0	0,08	0	-0,10	0	0,03	0	-0,03
5	99.230	70,94	99.417	75,12	99.324	72,94	99.483	72,82	99.694	76,57	99.592	74,61	0	-0,03	0	0,16	0	0,08	0	-0,10	0	0,03	0	-0,03
10	99.107	66,03	99.342	70,17	99.225	68,01	99.391	67,88	99.615	71,62	99.506	69,67	-1	-0,03	-1	0,17	-1	0,08	-1	-0,10	-1	0,03	-1	-0,03
15	98.957	61,13	99.255	65,23	99.106	63,09	99.301	62,94	99.589	66,64	99.449	64,71	-2	-0,03	-1	0,17	-1	0,08	-2	-0,10	-1	0,03	-2	-0,03
20	98.547	56,37	99.075	60,35	98.795	58,28	98.976	58,14	99.478	61,71	99.217	59,86	-7	-0,03	-3	0,17	-5	0,08	1	-0,10	-2	0,03	-1	-0,03
25	97.967	51,69	98.986	55,40	98.444	53,48	98.508	53,41	99.398	56,76	98.918	55,03	-16	-0,02	-4	0,17	-9	0,08	0	-0,10	-3	0,03	-3	-0,03
30	97.484	46,93	98.714	50,55	98.064	48,68	98.062	48,64	99.164	51,89	98.570	50,21	-26	-0,02	-9	0,17	-17	0,09	-7	-0,10	-7	0,03	-9	-0,03
35	97.008	42,15	98.303	45,75	97.619	43,89	97.658	43,83	98.991	46,98	98.279	45,36	-41	-0,01	-15	0,17	-28	0,09	-18	-0,09	-12	0,03	-16	-0,02
40	96.377	37,41	98.021	40,87	97.150	39,09	97.189	39,03	98.628	42,14	97.861	40,54	-55	0,00	-18	0,18	-35	0,10	-29	-0,09	-18	0,04	-25	-0,02
45	95.431	32,76	97.680	36,00	96.484	34,34	96.353	34,34	98.263	37,29	97.250	35,78	-78	0,00	-19	0,18	-45	0,10	-49	-0,08	-25	0,04	-39	-0,01
50	93.874	28,26	96.840	31,30	95.264	29,75	94.863	29,84	97.456	32,57	96.081	31,18	-123	0,02	-19	0,18	-63	0,11	-91	-0,07	-41	0,05	-66	0,00
55	91.582	23,90	95.665	26,65	93.507	25,26	92.546	25,53	96.314	27,93	94.321	26,72	-185	0,04	-25	0,18	-93	0,12	-151	-0,05	-63	0,05	-106	0,01
60	88.312	19,70	93.432	22,23	90.745	20,95	89.745	21,25	94.646	23,38	92.066	22,31	-271	0,06	-20	0,19	-127	0,13	-258	-0,02	-92	0,06	-170	0,03
65	82.472	15,91	90.344	17,90	86.256	16,91	84.823	17,34	92.341	18,90	88.411	18,13	-358	0,09	0	0,19	-147	0,15	-405	0,02	-128	0,07	-254	0,05
70	73.818	12,49	85.216	13,83	79.285	13,18	78.207	13,59	87.857	14,74	82.837	14,18	-393	0,12	69	0,19	-118	0,16	-522	0,05	-119	0,08	-298	0,06
75	61.889	9,41	75.428	10,30	68.338	9,89	68.248	10,21	80.367	10,88	74.067	10,57	-218	0,12	307	0,17	87	0,15	-467	0,06	-57	0,07	-241	0,07
80	45.990	6,80	60.713	7,19	53.076	7,02	52.735	7,48	66.998	7,55	59.590	7,53	52	0,11	646	0,15	386	0,13	-243	0,05	175	0,06	-16	0,05
85	26.915	4,85	38.075	4,97	32.300	4,92	35.322	4,93	44.475	5,11	39.724	5,04	400	0,10	1.140	0,09	788	0,09	26	0,04	406	0,03	226	0,04
90+	10.481	3,52	15.405	3,61	12.866	3,58	16.326	2,76	19.381	3,48	17.775	3,17	417	0,10	897	0,05	661	0,07	167	0,03	316	0,04	248	0,04

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

13. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	1991-ΜΟΝΙΜΟΣ						**2001-ΜΟΝΙΜΟΣ**						**ΔΙΑΦΟΡΕΣ 1991: ΜΟΝΙΜΟΣ-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ**						**ΔΙΑΦΟΡΕΣ 2001: ΜΟΝΙΜΟΣ-ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ**					
ΗΛΙΚΙΕΣ	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
0	100.000	76,38	100.000	80,69	100.000	78,53	100.000	76,90	100.000	81,96	100.000	79,38	0	-0,02	0	0,09	0	0,04	0	-0,12	0	-0,01	0	-0,06
1	99.170	76,01	99.327	80,24	99.247	78,12	99.364	76,39	99.629	81,26	99.493	78,78	0	-0,02	0	0,09	0	0,04	0	-0,12	0	-0,01	0	-0,06
5	99.071	72,09	99.238	76,31	99.156	74,19	99.250	72,47	99.554	77,32	99.400	74,85	0	-0,02	0	0,09	0	0,04	0	-0,12	0	-0,01	0	-0,06
10	98.993	67,14	99.129	71,39	99.064	69,26	99.182	67,52	99.447	72,40	99.315	69,92	0	-0,02	0	0,09	0	0,05	0	-0,12	0	0,00	0	-0,06
15	98.881	62,22	99.065	66,43	98.975	64,32	99.093	62,58	99.397	67,44	99.244	64,96	-1	-0,02	-1	0,09	-1	0,05	0	-0,12	-1	0,00	-1	-0,06
20	98.445	57,48	98.975	61,49	98.711	59,48	98.754	57,78	99.244	62,54	98.992	60,12	-4	-0,01	0	0,09	-1	0,05	-1	-0,12	-1	0,00	-1	-0,06
25	97.895	52,79	98.861	56,56	98.372	54,68	98.256	53,06	99.097	57,63	98.657	55,32	-12	-0,01	-1	0,09	-5	0,05	-10	-0,12	-3	0,00	-6	-0,06
30	97.339	48,08	98.705	51,64	98.011	49,87	97.804	48,30	98.980	52,69	98.365	50,48	-28	0,00	-4	0,09	-13	0,05	-20	-0,11	-5	0,00	-12	-0,05
35	96.950	43,26	98.444	46,77	97.684	45,03	97.387	43,49	98.821	47,77	98.074	45,62	-36	0,00	-6	0,09	-19	0,06	-29	-0,11	-6	0,00	-16	-0,05
40	96.296	38,54	98.117	41,92	97.185	40,25	96.697	38,79	98.571	42,89	97.597	40,83	-48	0,01	-9	0,09	-25	0,06	-40	-0,11	-9	0,00	-23	-0,05
45	95.478	33,85	97.589	37,14	96.503	35,51	95.811	34,12	98.261	38,01	96.989	36,07	-60	0,01	-14	0,10	-33	0,06	-54	-0,10	-13	0,00	-31	-0,05
50	94.046	29,32	96.839	32,40	95.399	30,90	94.233	29,65	97.583	33,26	95.846	31,47	-86	0,02	-21	0,10	-48	0,07	-80	-0,09	-22	0,00	-48	-0,04
55	92.045	24,91	95.844	27,71	93.902	26,35	92.024	25,30	96.578	28,58	94.214	26,97	-112	0,03	-24	0,10	-61	0,07	-117	-0,09	-35	0,01	-73	-0,03
60	88.789	20,73	94.165	23,16	91.425	21,99	88.295	21,27	94.913	24,04	91.498	22,70	-137	0,04	-25	0,10	-71	0,08	-195	-0,07	-61	0,02	-123	-0,02
65	83.825	16,81	91.349	18,80	87.554	17,86	83.886	17,25	93.128	19,45	88.416	18,40	-177	0,05	-4	0,10	-72	0,08	-282	-0,05	-82	0,02	-170	-0,01
70	75.679	13,35	86.325	14,75	80.986	14,10	76.878	13,60	89.479	15,14	83.082	14,42	-164	0,06	38	0,10	-39	0,08	-375	-0,03	-107	0,03	-224	0,00
75	64.398	10,25	78.319	11,00	71.431	10,65	67.002	10,23	83.472	11,05	75.114	10,69	-89	0,06	157	0,09	65	0,08	-442	-0,01	-121	0,03	-261	0,01
80	49.545	7,57	63.898	7,92	56.757	7,76	52.258	7,41	68.936	7,86	60.452	7,67	8	0,06	366	0,07	217	0,07	-433	0,00	-64	0,04	-231	0,02
85	32.635	5,20	42.996	5,56	37.829	5,40	33.580	5,15	47.662	5,25	40.499	5,22	168	0,06	572	0,05	389	0,05	-323	0,02	70	0,03	-116	0,02
90+	14.333	3,64	20.840	3,81	17.554	3,74	16.425	2,91	20.958	3,75	18.730	3,39	290	0,04	494	0,03	397	0,03	-105	0,02	263	0,01	80	0,01

*Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών

**Μόνιμος Πληθυσμός Απογραφών

ΠΗΓΕΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ: ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα απογραφών πληθυσμού 1981, 1991 και 2001, Στατιστικές της Φυσικής Κίνησης

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 5: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1981, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Αιτωλοακαρνανίας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	71,85	100.000	78,84	100.000	75,28	100.000	73,64	100.000	79,93	100.000	76,72	100.000	75,05	100.000	82,05	100.000	78,44
1	98.657	71,82	98.842	78,75	98.747	75,23	98.932	73,43	98.677	80,00	98.808	76,64	98.997	74,81	99.737	81,27	99.358	77,95
5	98.496	67,93	98.706	74,86	98.598	71,34	98.789	69,53	98.579	76,07	98.686	72,73	98.910	70,87	99.706	77,29	99.298	73,99
10	98.432	62,98	98.510	70,00	98.469	66,43	98.579	64,67	98.436	71,18	98.509	67,85	98.861	65,91	99.679	72,31	99.260	69,02
15	98.210	58,11	98.380	65,09	98.290	61,54	98.510	59,72	98.418	66,19	98.465	62,88	98.817	60,93	99.630	67,35	99.213	64,05
20	97.568	53,48	98.176	60,22	97.862	56,80	98.069	54,97	98.294	61,27	98.182	58,06	98.559	56,09	99.500	62,43	99.016	59,17
25	96.507	49,04	97.918	55,38	97.244	52,15	97.102	50,50	98.047	56,42	97.560	53,41	98.034	51,37	99.360	57,51	98.669	54,37
30	95.775	44,40	97.678	50,51	96.755	47,40	96.336	45,88	97.842	51,53	97.062	48,67	97.452	46,67	99.152	52,63	98.259	49,59
35	95.131	39,68	97.410	45,64	96.291	42,62	95.874	41,09	97.631	46,64	96.715	43,84	96.807	41,96	99.022	47,70	97.853	44,78
40	94.413	34,96	97.046	40,80	95.753	37,84	95.220	36,35	97.219	41,83	96.172	39,07	96.095	37,25	98.837	42,78	97.388	39,99
45	93.378	30,32	96.713	35,93	95.083	33,09	94.177	31,73	96.751	37,02	95.401	34,37	95.121	32,61	98.386	37,96	96.650	35,27
50	91.370	25,93	95.756	31,27	93.616	28,57	92.545	27,24	96.314	32,17	94.357	29,72	93.547	28,12	97.839	33,16	95.540	30,65
55	88.174	21,78	94.552	26,63	91.390	24,20	89.400	23,11	95.425	27,45	92.351	25,31	90.484	23,98	97.038	28,42	93.554	26,25
60	82.918	18,01	92.575	22,15	87.778	20,10	86.011	18,92	93.394	22,99	89.633	21,00	86.363	20,01	95.919	23,72	90.901	21,94
65	75.651	14,49	89.237	17,88	82.439	16,24	79.914	15,18	90.807	18,58	85.256	16,95	80.718	16,23	94.063	19,14	87.198	17,77
70	65.902	11,27	83.952	13,85	74.806	12,64	70.551	11,86	86.761	14,33	78.533	13,19	73.509	12,58	90.044	14,88	81.576	13,82
75	52.705	8,46	74.622	10,27	63.419	9,46	57.437	9,00	78.277	10,61	67.738	9,90	61.174	9,61	83.599	10,83	72.122	10,31
80	34.021	6,74	58.014	7,49	45.511	7,20	41.400	6,51	63.323	7,52	52.162	7,10	46.299	6,90	69.683	7,50	57.684	7,26
85	18.446	5,32	36.294	5,48	27.051	5,40	22.983	4,73	40.782	5,30	31.646	5,09	27.364	4,94	46.518	4,99	36.619	5,00
90+	8.088	3,93	16.710	3,98	12.158	3,95	8.608	3,46	17.899	3,88	13.102	3,75	12.349	2,90	19.276	3,50	15.750	3,30

Ν. Βοιωτίας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	73,57	100.000	78,44	100.000	75,91	100.000	76,02	100.000	81,17	100.000	78,48	100.000	75,74	100.000	81,17	100.000	78,31
1	98.639	73,58	99.221	78,05	98.923	75,74	99.527	75,38	99.627	80,47	99.576	77,81	99.047	75,46	99.266	80,77	99.154	77,98
5	98.476	69,69	99.129	74,12	98.795	71,83	99.349	71,51	99.530	76,55	99.436	73,92	98.988	71,50	99.082	76,91	99.034	74,07
10	98.346	64,78	99.020	69,20	98.675	66,91	99.315	66,54	99.519	71,56	99.419	68,93	98.973	66,51	98.976	71,99	98.982	69,11
15	98.076	59,95	98.954	64,24	98.507	62,02	99.227	61,59	99.487	66,58	99.357	63,97	98.841	61,60	98.926	67,03	98.888	64,17
20	97.723	55,16	98.681	59,41	98.190	57,22	98.819	56,84	99.348	61,67	99.078	59,14	98.628	56,73	98.749	62,14	98.691	59,29
25	97.337	50,37	98.420	54,56	97.868	52,40	98.066	52,25	99.244	56,73	98.632	54,40	98.057	52,04	98.676	57,19	98.332	54,50
30	96.692	45,69	98.089	49,74	97.363	47,66	97.580	47,50	99.174	51,77	98.346	49,55	97.788	47,18	98.607	52,22	98.150	49,60
35	96.269	40,88	98.004	44,78	97.117	42,77	97.227	42,66	99.001	46,85	98.080	44,68	97.215	42,44	98.472	47,29	97.773	44,78
40	95.400	36,23	97.654	39,93	96.510	38,02	96.445	37,99	98.880	41,91	97.608	39,88	96.538	37,72	98.127	42,45	97.248	40,01
45	94.689	31,48	97.003	35,18	95.828	33,28	95.486	33,35	98.762	36,95	97.056	35,09	95.718	33,02	97.716	37,62	96.619	35,25
50	93.071	26,99	96.214	30,45	94.630	28,67	94.113	28,80	98.253	32,13	96.092	30,42	93.826	28,64	97.080	32,85	95.314	30,70
55	90.634	22,65	94.695	25,90	92.584	24,24	92.389	24,29	96.911	27,54	94.554	25,88	90.919	24,48	96.473	28,04	93.534	26,23
60	85.276	18,91	92.188	21,54	88.562	20,23	88.748	20,18	95.352	22,95	91.928	21,54	87.420	20,36	94.924	23,46	90.986	21,90
65	78.848	15,25	88.527	17,32	83.571	16,29	83.901	16,20	93.017	18,47	88.266	17,33	82.410	16,44	92.769	18,94	87.410	17,69
70	69.438	11,98	81.166	13,67	75.049	12,86	75.545	12,72	88.745	14,24	81.860	13,49	74.574	12,91	89.200	14,60	81.652	13,76
75	57.091	9,03	72.396	10,02	64.447	9,56	64.072	9,55	80.105	10,50	71.750	10,04	64.031	9,62	82.045	10,66	72.659	10,16
80	41.979	6,38	56.277	7,17	48.701	6,84	48.831	6,75	63.948	7,52	56.047	7,16	48.278	6,94	67.376	7,43	57.281	7,21
85	20.807	5,32	32.953	5,48	26.768	5,40	29.093	4,63	41.893	5,17	35.149	4,92	29.110	4,87	44.639	4,94	36.353	4,93
90+	9.124	3,93	15.172	3,98	12.031	3,95	10.529	3,39	18.209	3,64	14.097	3,54	12.720	2,92	18.702	3,33	15.539	3,18

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 5: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1981, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Εύβοιας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	73,68	100.000	77,96	100.000	75,81	100.000	75,48	100.000	80,27	100.000	77,79	100.000	75,98	100.000	81,23	100.000	78,50
1	98.378	73,89	98.443	78,18	98.409	76,02	99.228	75,07	99.493	79,67	99.358	77,29	99.362	75,46	99.665	80,50	99.510	77,89
5	98.183	70,03	98.260	74,32	98.221	72,17	99.116	71,15	99.374	75,76	99.242	73,38	99.230	71,56	99.630	76,52	99.424	73,95
10	98.079	65,11	98.173	69,39	98.125	67,23	99.029	66,21	99.328	70,80	99.175	68,43	99.172	66,60	99.567	71,57	99.364	69,00
15	97.813	60,28	98.128	64,42	97.965	62,34	98.887	61,30	99.222	65,87	99.050	63,51	99.067	61,67	99.539	66,59	99.296	64,04
20	97.159	55,66	97.929	59,54	97.544	57,60	98.330	56,63	99.200	60,89	98.754	58,69	98.527	56,99	99.436	61,66	98.960	59,25
25	96.270	51,16	97.595	54,74	96.951	52,93	97.236	52,24	99.085	55,95	98.139	54,05	97.827	52,38	99.319	56,73	98.533	54,50
30	95.632	46,48	97.407	49,84	96.536	48,15	96.652	47,54	98.991	51,00	97.795	49,23	97.231	47,69	99.210	51,79	98.165	49,69
35	94.945	41,80	97.120	44,98	96.041	43,39	96.383	42,67	98.632	46,18	97.481	44,38	96.541	43,01	99.025	46,88	97.719	44,91
40	94.361	37,04	96.722	40,15	95.543	38,60	95.863	37,89	98.244	41,35	97.024	39,58	95.856	38,30	98.756	42,00	97.234	40,12
45	93.639	32,31	96.119	35,39	94.880	33,85	94.872	33,26	97.756	36,55	96.271	34,87	94.695	33,74	98.279	37,19	96.403	35,44
50	92.369	27,72	95.246	30,69	93.799	29,21	93.273	28,78	97.086	31,78	95.119	30,26	93.409	29,17	97.443	32,49	95.332	30,81
55	89.979	23,39	93.601	26,19	91.784	24,80	91.266	24,36	96.101	27,08	93.619	25,70	91.097	24,85	96.570	27,76	93.717	26,30
60	86.146	19,32	91.388	21,76	88.728	20,57	88.111	20,14	94.593	22,47	91.247	21,31	88.250	20,57	94.781	23,24	91.390	21,91
65	79.395	15,75	87.893	17,53	83.530	16,69	82.773	16,28	91.852	18,07	87.157	17,19	83.024	16,70	92.549	18,74	87.664	17,73
70	70.104	12,50	82.355	13,54	76.223	13,05	74.508	12,81	85.259	14,27	79.659	13,57	76.124	12,99	88.775	14,43	82.252	13,73
75	58.351	9,52	73.928	9,80	66.175	9,66	62.476	9,80	76.092	10,69	69.086	10,27	64.514	9,88	80.838	10,60	72.364	10,27
80	43.440	6,93	57.002	6,96	50.156	6,94	47.691	7,06	61.597	7,62	54.395	7,36	49.476	7,12	65.757	7,45	57.220	7,32
85	24.586	5,32	31.870	5,48	28.187	5,40	29.501	4,87	41.605	5,08	35.328	4,99	31.117	4,85	44.839	4,77	37.633	4,83
90+	10.781	3,93	14.674	3,98	12.669	3,95	11.749	3,44	18.272	3,38	14.890	3,40	13.469	2,93	16.703	3,58	15.082	3,33

Ν. Ευρυτανίας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	75,32	100.000	80,67	100.000	78,03	100.000	77,01	100.000	80,54	100.000	78,84	100.000	80,55	100.000	83,16	100.000	81,96
1	99.154	74,96	99.704	79,91	99.422	77,48	99.286	76,56	99.625	79,84	99.452	78,27	99.359	80,06	98.654	83,28	99.015	81,77
5	99.051	71,04	99.669	75,93	99.353	73,54	99.201	72,63	99.516	75,92	99.404	74,31	99.230	76,17	98.534	79,38	98.953	77,82
10	99.005	66,07	99.618	70,97	99.329	68,55	99.138	67,67	99.443	70,98	99.370	69,33	99.165	71,21	98.469	74,43	98.920	72,85
15	98.846	61,17	99.565	66,01	99.245	63,61	98.941	62,80	99.375	66,02	99.265	64,40	99.115	66,25	98.288	69,57	98.833	67,91
20	98.587	56,33	99.228	61,22	98.951	58,79	98.728	57,93	99.312	61,06	99.159	59,47	98.948	61,36	98.237	64,60	98.749	62,97
25	98.195	51,54	98.458	56,68	98.396	54,11	98.339	53,15	99.242	56,11	98.947	54,59	98.789	56,45	98.187	59,63	98.668	58,02
30	97.182	47,05	97.988	51,94	97.634	49,51	97.814	48,42	99.024	51,22	98.557	49,80	98.331	51,70	98.026	54,73	98.354	53,19
35	96.776	42,24	97.702	47,09	97.277	44,68	97.633	43,51	98.951	46,26	98.454	44,85	98.066	46,84	97.976	49,75	98.205	48,27
40	96.256	37,45	97.438	42,21	96.884	39,85	97.045	38,75	98.689	41,38	98.003	40,04	97.704	42,00	97.931	44,77	98.003	43,36
45	95.205	32,84	96.129	37,75	95.706	35,31	95.442	34,36	98.377	36,50	96.945	35,45	97.340	37,15	97.767	39,85	97.724	38,48
50	93.329	28,45	95.959	32,81	94.683	30,67	94.909	29,54	97.793	31,70	96.387	30,64	96.507	32,45	97.403	34,99	97.093	33,72
55	90.872	24,15	94.728	28,20	92.861	26,22	93.692	24,89	97.224	26,87	95.504	25,90	95.205	27,86	97.020	30,11	96.211	29,00
60	87.651	19,95	93.383	23,57	90.599	21,81	91.564	20,41	96.364	22,09	93.993	21,28	93.468	23,33	96.034	25,40	94.844	24,38
65	84.401	15,62	90.641	19,21	87.554	17,49	86.114	16,55	93.756	17,64	89.928	17,13	90.693	18,96	94.557	20,75	92.745	19,88
70	76.805	11,92	86.966	14,92	81.853	13,53	78.936	12,82	87.976	13,63	83.402	13,27	86.152	14,83	91.672	16,33	89.001	15,61
75	61.808	9,20	77.961	11,35	69.875	10,42	68.312	9,43	78.540	9,97	73.373	9,74	79.888	10,80	86.660	12,13	83.371	11,49
80	44.712	6,76	64.159	8,26	54.092	7,73	53.160	6,41	59.273	7,39	56.143	6,97	64.528	7,78	73.640	8,83	69.113	8,35
85	24.376	5,32	46.276	5,48	35.807	5,40	27.660	5,01	37.791	5,18	32.880	5,13	44.900	5,08	54.719	6,02	49.819	5,62
90+	10.689	3,93	21.307	3,98	16.094	3,95	11.221	3,68	15.130	4,18	13.241	4,03	21.788	2,82	30.467	3,82	26.153	3,44

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 5: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1981, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Φθιώτιδας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	74,51	100.000	79,29	100.000	76,88	100.000	75,02	100.000	80,31	100.000	77,58	100.000	76,10	100.000	81,74	100.000	78,83
1	99.325	74,01	99.504	78,69	99.413	76,33	99.270	74,56	99.335	79,85	99.302	77,13	99.365	75,58	99.589	81,07	99.474	78,25
5	99.244	70,07	99.445	74,73	99.342	72,38	99.191	70,62	99.293	75,88	99.241	73,17	99.189	71,71	99.575	77,08	99.383	74,32
10	99.033	65,22	99.359	69,79	99.191	67,49	99.070	65,70	99.196	70,95	99.131	68,25	99.115	66,76	99.563	72,09	99.343	69,35
15	98.864	60,32	99.203	64,90	99.028	62,60	98.880	60,83	99.084	66,03	98.980	63,35	99.013	61,83	99.525	67,12	99.272	64,40
20	98.368	55,61	99.080	59,98	98.713	57,79	98.469	56,07	98.912	61,14	98.685	58,53	98.769	56,98	99.431	62,18	99.098	59,50
25	97.894	50,87	98.552	55,28	98.214	53,07	97.562	51,57	98.768	56,23	98.146	53,84	98.081	52,36	99.319	57,25	98.674	54,75
30	97.085	46,27	98.288	50,43	97.686	48,34	96.905	46,90	98.648	51,29	97.755	49,05	97.734	47,54	99.210	52,31	98.436	49,88
35	96.452	41,56	98.072	45,53	97.265	43,54	96.222	42,21	98.529	46,35	97.343	44,24	97.077	42,84	99.052	47,39	98.009	45,08
40	95.497	36,95	97.429	40,82	96.477	38,87	95.288	37,60	98.104	41,54	96.653	39,54	96.206	38,21	98.855	42,48	97.459	40,32
45	94.661	32,26	96.886	36,03	95.785	34,14	94.249	32,99	97.683	36,71	95.919	34,82	95.200	33,58	98.485	37,63	96.747	35,60
50	93.424	27,65	95.980	31,35	94.707	29,50	92.768	28,48	97.013	31,95	94.841	30,19	93.740	29,07	97.987	32,81	95.744	30,95
55	91.163	23,27	95.007	26,64	93.074	24,97	90.313	24,18	95.988	27,26	93.096	25,71	91.026	24,86	97.347	28,00	94.069	26,45
60	86.678	19,35	92.865	22,20	89.749	20,80	86.749	20,07	94.535	22,64	90.535	21,37	86.858	20,93	95.871	23,40	91.248	22,19
65	80.623	15,61	89.492	17,94	85.055	16,81	81.126	16,29	91.669	18,27	86.234	17,31	82.351	16,94	93.766	18,87	87.934	17,94
70	71.589	12,27	84.384	13,88	77.986	13,11	72.119	13,02	86.161	14,28	78.919	13,68	75.246	13,31	90.338	14,49	82.568	13,94
75	59.219	9,31	73.938	10,48	66.500	9,94	61.442	9,84	77.375	10,62	69.159	10,26	64.896	10,03	82.702	10,59	73.534	10,35
80	42.171	7,06	58.773	7,54	50.320	7,34	46.467	7,21	61.587	7,70	53.780	7,48	50.073	7,26	67.897	7,36	58.643	7,34
85	24.604	5,32	37.143	5,48	30.814	5,40	29.103	5,02	41.037	5,30	34.900	5,17	31.277	5,12	44.396	4,93	37.557	5,05
90+	10.789	3,93	17.102	3,98	13.850	3,95	11.354	3,96	18.556	3,69	14.834	3,78	15.281	2,86	17.657	3,61	16.480	3,32

Ν. Φωκίδας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	75,61	100.000	79,49	100.000	77,53	100.000	76,65	100.000	81,52	100.000	79,32	100.000	79,13	100.000	81,88	100.000	80,23
1	99.679	74,85	98.651	79,57	99.178	77,17	99.270	76,21	99.510	80,92	99.761	78,51	99.270	78,70	98.016	82,53	98.306	80,61
5	99.640	70,88	98.493	75,69	99.079	73,24	98.692	72,64	99.452	76,96	99.471	74,74	99.201	74,76	97.816	78,69	98.200	76,69
10	99.606	65,90	98.271	70,86	98.968	68,32	98.561	67,73	99.172	72,17	99.267	69,89	99.041	69,87	97.660	73,82	98.042	71,81
15	99.398	61,03	98.075	65,99	98.766	63,45	98.527	62,76	99.135	67,20	99.249	64,90	98.914	64,96	97.617	68,85	97.975	66,86
20	98.734	56,43	97.872	61,12	98.341	58,72	97.745	58,24	99.001	62,29	98.785	60,19	98.586	60,17	97.380	64,01	97.692	62,04
25	97.631	52,04	97.612	56,28	97.701	54,09	97.117	53,60	98.734	57,45	98.329	55,46	98.266	55,36	97.345	59,03	97.526	57,15
30	96.664	47,53	97.482	51,35	97.137	49,39	96.655	48,84	98.603	52,52	98.022	50,62	97.702	50,66	97.234	54,10	97.171	52,34
35	95.906	42,89	97.350	46,42	96.683	44,61	96.318	44,01	98.474	47,59	97.780	45,74	97.520	45,75	96.919	49,26	96.928	47,47
40	95.383	38,11	97.020	41,57	96.245	39,80	95.528	39,35	98.076	42,77	97.167	41,02	97.033	40,97	96.887	44,28	96.673	42,59
45	94.425	33,47	96.163	36,92	95.337	35,15	94.939	34,58	97.542	37,99	96.602	36,24	96.154	36,32	96.109	39,62	95.844	37,94
50	93.058	28,93	95.702	32,08	94.419	30,47	94.406	29,76	96.838	33,25	95.983	31,46	95.090	31,70	95.674	34,79	95.078	33,22
55	91.721	24,31	94.735	27,38	93.259	25,82	92.581	25,30	96.294	28,42	94.789	26,82	93.851	27,08	94.932	30,04	94.088	28,54
60	88.576	20,09	93.504	22,71	91.081	21,38	89.500	21,08	95.257	23,71	92.687	22,37	91.121	22,82	94.272	25,23	92.437	24,01
65	82.844	16,30	90.971	18,27	86.896	17,29	84.843	17,10	92.578	19,32	88.919	18,22	87.372	18,69	92.718	20,61	89.822	19,64
70	75.806	12,58	86.884	14,02	81.130	13,34	78.749	13,23	89.460	14,91	84.210	14,10	83.022	14,54	90.192	16,12	86.379	15,32
75	64.689	9,32	78.137	10,30	71.125	9,86	67.605	10,00	82.067	11,02	74.914	10,53	74.821	10,86	85.134	11,93	79.671	11,40
80	48.286	6,63	63.413	7,12	55.675	6,90	53.718	6,94	69.767	7,53	61.709	7,25	60.756	7,80	74.047	8,34	66.959	8,09
85	25.521	5,32	36.681	5,48	31.022	5,40	32.313	4,88	45.833	5,15	38.978	5,03	42.824	5,01	54.256	5,47	48.186	5,26
90+	11.190	3,93	16.889	3,98	13.943	3,95	11.920	3,94	20.377	3,46	16.022	3,65	20.101	2,86	25.913	3,72	22.835	3,33

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 5: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1981, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Αργολίδας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	73,87	100.000	78,62	100.000	76,17	100.000	75,27	100.000	79,93	100.000	77,50	100.000	76,77	100.000	81,69	100.000	79,13
1	98.079	74,31	99.128	78,31	98.590	76,26	99.282	74,81	99.178	79,59	99.232	77,09	99.491	76,16	99.466	81,13	99.479	78,55
5	97.849	70,47	99.025	74,39	98.423	72,38	99.165	70,90	99.112	75,64	99.138	73,17	99.420	72,21	99.392	77,18	99.406	74,60
10	97.670	65,60	98.976	69,42	98.306	67,47	99.150	65,91	99.005	70,72	99.087	68,20	99.402	67,22	99.329	72,23	99.375	69,62
15	97.432	60,75	98.846	64,51	98.120	62,59	99.106	60,94	98.991	65,73	99.065	63,22	99.298	62,29	99.311	67,24	99.320	64,66
20	96.858	56,10	98.644	59,64	97.727	57,83	98.638	56,21	98.892	60,79	98.776	58,39	98.844	57,56	99.296	62,25	99.076	59,81
25	96.452	51,32	98.240	54,87	97.322	53,06	97.852	51,65	98.843	55,82	98.346	53,64	98.443	52,79	99.146	57,34	98.787	54,98
30	95.596	46,76	98.019	49,99	96.778	48,35	97.433	46,86	98.636	50,93	98.028	48,80	97.735	48,15	99.101	52,37	98.383	50,20
35	94.957	42,06	97.902	45,05	96.400	43,53	96.544	42,27	98.444	46,03	97.473	44,07	97.435	43,29	99.060	47,39	98.207	45,28
40	94.455	37,27	97.780	40,10	96.090	38,66	96.017	37,48	98.339	41,07	97.148	39,21	97.103	38,43	98.744	42,53	97.882	40,43
45	93.655	32,57	97.494	35,21	95.546	33,86	95.332	32,73	97.998	36,21	96.629	34,40	96.572	33,63	98.394	37,68	97.439	35,60
50	92.459	27,96	96.700	30,48	94.536	29,20	94.017	28,16	96.912	31,59	95.424	29,81	94.862	29,19	97.909	32,85	96.318	30,98
55	89.901	23,68	95.502	25,83	92.652	24,74	92.284	23,64	95.880	26,90	94.029	25,21	92.633	24,83	97.194	28,07	94.836	26,43
60	85.751	19,71	93.169	21,41	89.311	20,57	88.370	19,58	94.017	22,38	91.098	20,94	89.529	20,61	95.617	23,50	92.475	22,04
65	79.637	16,03	89.160	17,26	84.179	16,68	82.961	15,69	90.908	18,06	86.744	16,87	84.146	16,77	93.317	19,01	88.625	17,89
70	70.863	12,70	84.609	13,06	77.587	12,88	74.129	12,26	86.312	13,89	79.930	13,09	76.560	13,18	90.053	14,61	83.099	13,91
75	58.893	9,77	71.072	10,07	64.813	9,93	59.328	9,70	77.401	10,20	67.971	9,96	65.794	9,93	83.586	10,55	74.309	10,26
80	45.286	6,96	56.078	7,09	50.515	7,03	45.501	6,88	62.175	7,09	53.422	6,99	50.193	7,24	67.264	7,50	58.284	7,39
85	25.825	5,32	32.255	5,48	28.943	5,40	26.577	5,00	38.779	4,86	32.315	4,92	31.463	5,05	44.678	5,03	37.705	5,07
90+	11.324	3,93	14.851	3,98	13.009	3,95	10.520	3,82	14.856	3,65	12.572	3,72	15.045	2,84	18.063	3,76	16.543	3,35

Ν. Αρκαδίας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	75,30	100.000	79,25	100.000	77,18	100.000	78,74	100.000	81,50	100.000	80,08	100.000	78,04	100.000	82,67	100.000	80,25
1	98.376	75,54	98.800	79,21	98.582	77,28	99.613	78,05	99.675	80,76	99.643	79,36	98.859	77,93	99.701	81,92	99.270	79,84
5	98.181	71,69	98.658	75,32	98.414	73,41	99.544	74,10	99.654	76,78	99.608	75,39	98.834	73,95	99.674	77,94	99.256	75,85
10	98.050	66,78	98.611	70,35	98.323	68,47	99.442	69,17	99.542	71,86	99.502	70,47	98.706	69,05	99.602	73,00	99.155	70,93
15	97.863	61,90	98.496	65,43	98.172	63,57	99.394	64,21	99.491	66,90	99.452	65,50	98.649	64,08	99.582	68,01	99.124	65,95
20	97.536	57,10	98.451	60,46	97.962	58,71	99.140	59,36	99.475	61,91	99.322	60,58	98.543	59,15	99.448	63,10	99.006	61,02
25	96.593	52,63	98.141	55,64	97.293	54,09	98.647	54,65	99.261	57,04	98.956	55,80	98.120	54,39	99.429	58,11	98.765	56,17
30	95.574	48,17	97.864	50,80	96.629	49,45	98.102	49,94	99.156	52,09	98.607	50,99	97.523	49,71	99.375	53,14	98.408	51,36
35	94.784	43,55	97.550	45,95	96.057	44,73	97.605	45,18	98.629	47,36	98.096	46,24	96.848	45,04	99.273	48,19	98.002	46,56
40	93.801	38,98	97.154	41,13	95.377	40,03	97.080	40,41	98.281	42,52	97.651	41,44	95.927	40,45	99.070	43,29	97.412	41,83
45	93.151	34,23	96.726	36,30	94.834	35,24	96.352	35,70	97.855	37,69	97.061	36,68	95.287	35,71	98.810	38,39	96.943	37,02
50	91.979	29,64	95.852	31,61	93.806	30,60	95.251	31,08	97.120	32,96	96.126	32,01	94.126	31,11	98.081	33,66	95.973	32,37
55	89.951	25,25	94.564	27,00	92.134	26,11	93.702	26,55	96.486	28,16	95.022	27,35	92.394	26,65	97.220	28,94	94.650	27,79
60	87.113	20,99	92.373	22,58	89.617	21,77	90.964	22,28	95.084	23,54	92.934	22,91	89.777	22,35	96.222	24,21	92.789	23,29
65	83.094	16,88	89.613	18,20	86.230	17,53	87.067	18,16	92.696	19,08	89.771	18,63	85.711	18,30	94.917	19,51	90.076	18,92
70	75.301	13,37	84.748	14,10	79.835	13,73	80.706	14,40	88.966	14,77	84.702	14,59	80.635	14,29	92.265	15,00	86.158	14,67
75	65.824	9,94	75.847	10,47	70.606	10,20	72.606	10,72	80.621	11,04	76.487	10,89	71.076	10,88	85.846	10,93	78.056	10,93
80	49.609	7,37	60.652	7,46	54.851	7,42	59.033	7,61	67.456	7,71	63.099	7,67	56.221	8,09	71.923	7,57	63.607	7,84
85	30.895	5,32	37.705	5,48	34.127	5,40	38.491	5,34	45.277	5,26	41.747	5,32	40.314	5,30	50.419	4,73	45.091	5,04
90+	13.547	3,93	17.360	3,98	15.339	3,95	18.218	3,51	20.065	3,73	19.155	3,64	20.868	2,90	19.101	3,38	20.287	3,14

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 5: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1981, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Αχαΐας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	73,60	100.000	78,19	100.000	75,85	100.000	75,22	100.000	79,91	100.000	77,52	100.000	76,45	100.000	80,73	100.000	78,55
1	98.065	74,04	98.415	78,44	98.236	76,20	98.758	75,16	98.834	79,85	98.795	77,45	99.099	76,14	98.986	80,55	99.044	78,31
5	97.834	70,21	98.229	74,59	98.027	72,36	98.665	71,23	98.620	76,02	98.643	73,57	98.930	72,26	98.920	76,61	98.925	74,40
10	97.675	65,32	98.090	69,69	97.878	67,47	98.622	66,26	98.528	71,08	98.576	68,62	98.874	67,30	98.899	71,62	98.886	69,43
15	97.425	60,48	98.004	64,75	97.706	62,58	98.529	61,32	98.500	66,10	98.514	63,66	98.792	62,36	98.862	66,65	98.825	64,47
20	97.097	55,68	97.910	59,81	97.486	57,72	98.166	56,54	98.347	61,20	98.255	58,82	98.439	57,57	98.753	61,72	98.590	59,61
25	96.577	50,96	97.753	54,90	97.151	52,91	97.647	51,82	98.179	56,30	97.910	54,02	98.047	52,79	98.679	56,76	98.346	54,76
30	96.049	46,23	97.536	50,02	96.774	48,10	97.158	47,07	97.979	51,41	97.567	49,20	97.659	47,99	98.486	51,87	98.050	49,91
35	95.506	41,48	97.305	45,13	96.386	43,29	96.609	42,33	97.746	46,53	97.174	44,39	97.307	43,16	98.285	46,97	97.772	45,05
40	94.789	36,77	96.950	40,29	95.845	38,52	95.832	37,65	97.392	41,69	96.605	39,64	96.844	38,35	97.973	42,11	97.385	40,22
45	93.721	32,16	96.446	35,48	95.060	33,82	94.913	32,99	97.079	36,82	95.974	34,88	96.035	33,65	97.621	37,25	96.800	35,45
50	92.382	27,59	95.344	30,86	93.833	29,22	93.480	28,46	96.093	32,17	94.757	30,30	94.507	29,16	96.871	32,52	95.653	30,84
55	90.024	23,25	94.156	26,22	92.058	24,74	91.080	24,14	95.068	27,49	93.023	25,82	91.952	24,90	96.078	27,77	93.953	26,35
60	86.090	19,20	92.204	21,72	89.074	20,49	87.285	20,08	93.502	22,91	90.300	21,52	88.458	20,78	94.532	23,18	91.411	22,02
65	79.929	15,49	87.831	17,68	83.808	16,62	81.895	16,24	90.997	18,47	86.353	17,39	83.235	16,93	92.238	18,70	87.658	17,85
70	71.349	12,05	82.448	13,67	76.859	12,89	73.613	12,78	86.297	14,34	79.822	13,61	75.818	13,34	88.082	14,46	81.849	13,94
75	58.601	9,12	71.585	10,37	64.973	9,79	61.716	9,77	77.921	10,61	69.677	10,22	64.924	10,16	80.600	10,57	72.656	10,39
80	40.255	7,14	56.454	7,48	48.225	7,32	46.296	7,19	62.502	7,61	54.229	7,42	49.873	7,47	65.704	7,40	57.636	7,45
85	23.905	5,32	35.206	5,48	29.449	5,40	28.836	5,02	40.001	5,49	34.286	5,29	32.744	5,07	42.662	5,05	37.612	5,08
90+	10.482	3,93	16.210	3,98	13.236	3,95	11.693	3,73	18.151	4,08	14.833	3,94	15.036	3,10	17.747	3,64	16.407	3,41

Ν. Ηλείας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	73,41	100.000	78,07	100.000	75,69	100.000	75,25	100.000	80,09	100.000	77,60	100.000	77,06	100.000	81,65	100.000	79,27
1	97.998	73,90	98.458	78,29	98.223	76,05	98.914	75,07	99.430	79,54	99.166	77,25	99.148	76,72	99.579	80,99	99.358	78,78
5	97.759	70,07	98.278	74,43	98.012	72,21	98.756	71,19	99.293	75,65	99.018	73,36	99.071	72,78	99.538	77,02	99.299	74,82
10	97.632	65,16	98.140	69,53	97.880	67,30	98.583	66,31	99.187	70,73	98.877	68,46	99.061	67,78	99.469	72,08	99.266	69,85
15	97.409	60,30	97.909	64,69	97.654	62,45	98.489	61,37	99.138	65,76	98.805	63,51	99.035	62,80	99.345	67,16	99.194	64,89
20	96.958	55,57	97.705	59,82	97.328	57,65	97.864	56,75	98.852	60,94	98.350	58,79	98.725	57,99	99.184	62,27	98.955	60,05
25	96.262	50,96	97.365	55,02	96.808	52,95	97.232	52,10	98.562	56,12	97.881	54,06	98.197	53,29	99.053	57,35	98.607	55,25
30	95.477	46,36	97.073	50,18	96.251	48,24	96.732	47,36	98.386	51,21	97.538	49,24	97.848	48,47	99.003	52,37	98.398	50,36
35	94.975	41,59	96.667	45,38	95.791	43,46	96.211	42,60	98.166	46,32	97.160	44,42	97.419	43,67	98.740	47,51	98.048	45,53
40	94.114	36,95	96.260	40,56	95.150	38,73	95.462	37,91	97.813	41,48	96.590	39,67	96.932	38,88	98.533	42,60	97.693	40,69
45	92.724	32,46	95.254	35,96	93.957	34,19	94.382	33,32	97.528	36,59	95.876	34,95	95.991	34,24	98.203	37,74	97.035	35,95
50	90.977	28,04	94.438	31,25	92.671	29,63	92.507	28,94	96.782	31,86	94.526	30,41	94.622	29,69	97.603	32,95	96.020	31,30
55	88.685	23,70	92.912	26,72	90.748	25,21	90.309	24,59	95.912	27,12	92.981	25,87	92.247	25,39	96.629	28,26	94.294	26,83
60	84.089	19,86	90.942	22,25	87.470	21,06	87.335	20,34	94.076	22,60	90.556	21,50	88.527	21,36	95.541	23,55	91.844	22,48
65	78.672	16,05	87.561	18,01	83.046	17,05	82.234	16,45	91.343	18,20	86.587	17,37	84.114	17,35	93.882	18,93	88.793	18,16
70	71.440	12,42	82.589	13,94	76.950	13,20	73.515	13,10	86.625	14,06	79.893	13,62	77.148	13,69	90.467	14,55	83.551	14,15
75	59.572	9,40	73.570	10,35	66.412	9,90	63.049	9,86	77.564	10,41	70.138	10,16	66.919	10,40	82.799	10,66	74.531	10,56
80	43.075	7,04	58.450	7,37	50.559	7,22	47.806	7,21	62.906	7,25	55.175	7,24	52.583	7,55	69.694	7,20	60.840	7,37
85	25.009	5,32	35.695	5,48	30.200	5,40	30.413	4,90	40.043	4,97	35.112	4,95	34.651	5,16	45.772	4,65	40.016	4,90
90+	10.966	3,93	16.435	3,98	13.574	3,95	12.156	3,51	15.516	3,87	13.794	3,74	16.977	2,93	16.954	3,30	16.989	3,16

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 5: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1981, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Κορινθίας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	74,88	100.000	77,49	100.000	76,21	100.000	75,93	100.000	80,40	100.000	78,08	100.000	77,49	100.000	81,89	100.000	79,64
1	98.646	74,90	98.406	77,74	98.529	76,34	99.036	75,66	99.226	80,03	99.129	77,76	99.438	76,93	99.785	81,06	99.608	78,95
5	98.483	71,02	98.219	73,88	98.354	72,47	98.802	71,84	99.128	76,10	98.961	73,89	99.391	72,96	99.770	77,07	99.583	74,97
10	98.387	66,09	98.079	68,99	98.237	67,55	98.697	66,91	99.015	71,19	98.852	68,97	99.379	67,97	99.757	72,08	99.577	69,98
15	98.225	61,19	97.981	64,05	98.107	62,64	98.580	61,99	98.983	66,21	98.776	64,02	99.340	63,00	99.676	67,14	99.518	65,02
20	97.906	56,38	97.736	59,21	97.822	57,81	98.191	57,22	98.820	61,31	98.500	59,19	98.835	58,31	99.565	62,21	99.200	60,22
25	97.543	51,58	97.348	54,43	97.447	53,03	97.713	52,49	98.652	56,41	98.172	54,38	98.221	53,65	99.434	57,29	98.808	55,44
30	97.086	46,82	97.221	49,50	97.145	48,18	97.270	47,72	98.477	51,51	97.861	49,54	97.874	48,84	99.288	52,37	98.557	50,58
35	96.374	42,14	96.833	44,69	96.594	43,44	96.833	42,92	98.201	46,65	97.504	44,72	97.523	44,00	99.173	47,43	98.321	45,70
40	95.663	37,44	96.550	39,81	96.097	38,66	96.332	38,13	97.998	41,74	97.151	39,87	97.132	39,17	98.899	42,55	97.988	40,84
45	94.551	32,85	95.958	35,04	95.237	33,98	95.295	33,52	97.465	36,95	96.358	35,18	96.480	34,42	98.527	37,70	97.473	36,04
50	93.204	28,29	95.024	30,36	94.086	29,37	94.039	28,94	96.816	32,19	95.396	30,51	95.204	29,84	97.968	32,90	96.552	31,36
55	90.777	23,98	93.723	25,75	92.250	24,90	92.047	24,51	95.752	27,52	93.852	25,97	93.481	25,35	96.934	28,23	95.168	26,78
60	87.192	19,86	91.000	21,44	89.069	20,70	88.944	20,28	94.636	22,81	91.705	21,52	90.149	21,19	95.657	23,57	92.831	22,40
65	83.174	15,70	87.434	17,22	85.265	16,51	83.656	16,40	92.269	18,33	87.815	17,36	85.661	17,17	93.632	19,03	89.550	18,12
70	74.236	12,29	82.070	13,18	78.187	12,78	75.993	12,80	87.475	14,20	81.499	13,51	78.602	13,49	90.339	14,63	84.336	14,09
75	62.604	9,10	71.881	9,69	67.114	9,48	64.008	9,73	78.185	10,59	70.804	10,18	68.025	10,20	83.074	10,69	75.362	10,47
80	46.370	6,42	52.464	7,35	49.358	6,99	48.227	7,10	62.763	7,58	55.156	7,35	52.416	7,49	69.019	7,36	60.374	7,45
85	23.224	5,32	31.911	5,48	28.055	5,40	29.481	5,02	39.682	5,53	34.329	5,30	34.908	4,99	45.664	4,85	40.065	4,96
90+	10.183	3,93	14.693	3,98	12.610	3,95	12.038	3,67	19.345	3,71	15.499	3,70	16.561	2,76	17.455	3,64	17.077	3,27

Ν. Λακωνίας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	75,08	100.000	79,55	100.000	77,29	100.000	77,67	100.000	80,85	100.000	79,23	100.000	78,27	100.000	81,79	100.000	79,98
1	98.220	75,43	98.823	79,49	98.515	77,45	99.564	77,01	99.085	80,59	99.330	78,77	99.738	77,47	98.993	81,61	99.375	79,48
5	98.007	71,59	98.685	75,60	98.338	73,58	99.543	73,03	99.062	76,61	99.319	74,77	99.652	73,54	98.904	77,69	99.287	75,55
10	97.958	66,62	98.476	70,76	98.211	68,67	99.526	68,04	99.001	71,66	99.290	69,79	99.581	68,59	98.881	72,70	99.251	70,57
15	97.916	61,65	98.277	65,89	98.097	63,75	99.423	63,10	98.889	66,73	99.183	64,87	99.563	63,60	98.754	67,79	99.189	65,62
20	97.568	56,86	98.225	60,93	97.883	58,89	99.054	58,33	98.773	61,81	98.934	60,02	99.309	58,76	98.695	62,83	99.025	60,72
25	96.716	52,34	98.024	56,05	97.380	54,18	98.602	53,59	98.532	56,95	98.578	55,23	98.885	54,00	98.636	57,87	98.764	55,87
30	96.346	47,53	97.894	51,12	97.127	49,31	98.146	48,82	98.183	52,15	98.171	50,45	98.395	49,25	98.271	53,07	98.331	51,11
35	95.758	42,81	97.814	46,16	96.782	44,48	97.894	43,94	97.767	47,36	97.844	45,61	98.015	44,44	98.074	48,18	98.036	46,25
40	95.285	38,01	97.597	41,26	96.443	39,63	97.400	39,15	97.510	42,48	97.460	40,78	97.417	39,69	97.818	43,30	97.599	41,45
45	94.177	33,43	97.091	36,46	95.650	34,93	96.708	34,42	97.158	37,62	96.928	35,99	96.740	34,95	97.404	38,47	97.045	36,67
50	93.137	28,77	96.382	31,71	94.752	30,24	95.051	29,97	96.382	32,91	95.698	31,42	95.824	30,26	96.907	33,65	96.330	31,93
55	90.840	24,44	95.265	27,05	93.023	25,76	93.153	25,53	95.182	28,29	94.143	26,90	93.439	25,97	96.010	28,94	94.679	27,44
60	87.203	20,35	93.556	22,50	90.347	21,45	90.190	21,29	93.704	23,70	91.907	22,49	89.790	21,93	94.704	24,31	92.179	23,12
65	83.154	16,22	90.345	18,21	86.732	17,23	86.197	17,16	91.192	19,28	88.618	18,23	86.080	17,76	93.075	19,69	89.484	18,74
70	74.566	12,80	85.193	14,16	79.847	13,51	78.760	13,54	87.426	15,00	82.987	14,30	80.036	13,92	89.773	15,32	84.772	14,64
75	63.357	9,62	76.513	10,48	69.848	10,08	67.576	10,37	79.521	11,24	73.478	10,83	70.254	10,51	84.006	11,20	76.916	10,88
80	46.912	7,12	60.554	7,59	53.621	7,37	53.573	7,43	66.671	7,93	60.046	7,69	56.846	7,39	71.521	7,72	63.875	7,59
85	27.715	5,32	38.588	5,48	33.083	5,40	34.194	5,22	46.861	5,23	40.364	5,23	36.701	5,08	49.069	5,11	42.636	5,13
90+	12.153	3,93	17.767	3,98	14.869	3,95	15.463	3,52	20.651	3,68	18.004	3,61	17.826	2,81	21.078	3,58	19.435	3,26

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 5: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1981, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Μεσσηνίας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	73,32	100.000	78,81	100.000	76,03	100.000	75,87	100.000	80,80	100.000	78,24	100.000	76,86	100.000	81,90	100.000	79,28
1	98.150	73,69	98.901	78,68	98.516	76,17	99.491	75,25	99.271	80,39	99.384	77,73	99.664	76,12	99.496	81,31	99.582	78,62
5	97.929	69,86	98.771	74,78	98.340	72,30	99.453	71,28	99.109	76,52	99.285	73,80	99.525	72,23	99.481	77,33	99.511	74,67
10	97.813	64,94	98.653	69,87	98.223	67,38	99.360	66,35	99.042	71,57	99.205	68,86	99.487	67,25	99.401	72,39	99.452	69,71
15	97.676	60,02	98.577	64,92	98.115	62,45	99.305	61,38	99.034	66,58	99.176	63,88	99.321	62,36	99.366	67,41	99.350	64,78
20	97.206	55,30	98.367	60,05	97.778	57,66	98.745	56,72	98.937	61,64	98.844	59,09	99.016	57,54	99.357	62,42	99.191	59,88
25	95.845	51,05	98.206	55,15	97.016	53,09	97.942	52,16	98.772	56,74	98.350	54,37	98.663	52,74	99.178	57,52	98.921	55,04
30	94.875	46,55	97.909	50,31	96.360	48,44	97.499	47,39	98.641	51,81	98.055	49,53	98.256	47,95	99.060	52,59	98.653	50,18
35	94.117	41,90	97.573	45,47	95.801	43,71	96.982	42,63	98.354	46,95	97.647	44,72	97.633	43,24	98.820	47,71	98.215	45,39
40	93.227	37,28	97.037	40,71	95.076	39,02	96.234	37,94	98.032	42,10	97.096	39,96	96.964	38,52	98.393	42,91	97.660	40,64
45	92.291	32,63	96.428	35,95	94.300	34,32	95.287	33,29	97.447	37,34	96.314	35,27	96.054	33,86	98.062	38,04	97.027	35,89
50	90.736	28,15	95.714	31,20	93.145	29,72	93.401	28,91	97.037	32,48	95.090	30,69	94.535	29,37	97.389	33,29	95.899	31,28
55	88.818	23,70	94.469	26,58	91.546	25,19	91.319	24,51	96.070	27,79	93.540	26,15	92.118	25,07	96.619	28,53	94.246	26,78
60	85.115	19,62	92.465	22,10	88.705	20,92	87.597	20,45	94.324	23,25	90.759	21,88	88.639	20,96	95.304	23,89	91.785	22,43
65	80.513	15,60	88.858	17,89	84.598	16,81	82.340	16,59	91.967	18,79	86.898	17,74	84.204	16,93	93.582	19,29	88.652	18,14
70	72.169	12,12	84.348	13,72	78.216	12,98	74.087	13,16	87.410	14,64	80.504	13,95	77.811	13,11	90.336	14,89	83.768	14,05
75	60.117	9,05	74.934	10,13	67.593	9,63	63.551	9,93	79.449	10,85	71.290	10,43	67.133	9,80	83.807	10,86	75.099	10,38
80	41.983	6,87	57.008	7,52	49.432	7,24	49.215	7,10	65.028	7,70	56.921	7,43	49.921	7,32	70.016	7,50	59.593	7,44
85	23.474	5,32	35.887	5,48	29.683	5,40	30.327	4,96	43.195	5,33	36.592	5,17	32.006	5,02	47.445	4,88	39.390	4,97
90+	10.293	3,93	16.523	3,98	13.341	3,95	12.313	3,56	19.568	3,75	15.820	3,69	15.358	2,75	18.639	3,56	17.052	3,20

Ν. Ζακύνθου

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	74,54	100.000	77,63	100.000	76,09	100.000	75,28	100.000	78,73	100.000	76,98	100.000	76,74	100.000	80,72	100.000	78,68
1	98.038	75,03	98.455	77,84	98.241	76,45	99.631	74,56	99.031	78,50	99.338	76,49	99.510	76,12	99.143	80,41	99.331	78,20
5	97.804	71,20	98.274	73,98	98.033	72,60	99.447	70,69	98.860	74,63	99.161	72,62	99.205	72,35	99.093	76,45	99.171	74,33
10	97.668	66,30	98.229	69,01	97.962	67,65	99.403	65,73	98.550	69,86	99.010	67,73	99.062	67,45	98.941	71,56	99.024	69,43
15	97.626	61,32	98.180	64,04	97.940	62,67	99.362	60,75	98.507	64,89	98.989	62,74	98.785	62,63	98.897	66,59	98.882	64,53
20	97.105	56,64	98.028	59,14	97.615	57,87	98.715	56,13	98.461	59,92	98.672	57,94	98.123	58,04	98.608	61,78	98.398	59,83
25	96.399	52,04	97.710	54,32	97.113	53,16	98.246	51,39	98.134	55,11	98.272	53,16	97.203	53,56	98.340	56,94	97.778	55,20
30	96.055	47,21	97.656	49,35	96.937	48,25	98.110	46,46	97.560	50,42	97.922	48,34	96.885	48,73	98.113	52,07	97.504	50,35
35	96.002	42,24	97.446	44,45	96.840	43,29	97.582	41,69	97.518	45,44	97.652	43,47	96.322	44,00	98.081	47,08	97.204	45,49
40	95.580	37,41	97.186	39,56	96.490	38,44	95.958	37,36	97.349	40,51	96.704	38,87	96.017	39,13	97.637	42,29	96.833	40,66
45	94.683	32,74	96.045	35,00	95.460	33,83	94.723	32,81	96.989	35,65	95.872	34,19	95.614	34,28	97.284	37,43	96.453	35,81
50	93.511	28,12	95.128	30,32	94.412	29,18	94.053	28,03	94.814	31,41	94.479	29,65	95.119	29,45	96.857	32,59	95.989	30,97
55	91.654	23,64	93.556	25,78	92.695	24,67	91.507	23,74	94.307	26,57	92.953	25,10	93.734	24,85	95.664	27,96	94.696	26,36
60	86.869	19,81	91.538	21,30	89.198	20,54	87.256	19,77	92.346	22,08	89.789	20,90	90.756	20,58	94.844	23,18	92.745	21,86
65	81.598	15,93	88.506	16,94	85.123	16,40	82.376	15,80	89.734	17,65	86.001	16,71	85.691	16,65	92.887	18,62	89.227	17,62
70	75.962	11,92	83.342	12,84	79.665	12,36	71.384	12,84	84.583	13,57	77.818	13,20	79.360	12,78	89.005	14,32	84.084	13,55
75	62.150	9,02	72.044	9,46	67.005	9,22	61.822	9,44	75.372	9,93	68.382	9,68	68.639	9,39	82.292	10,28	75.296	9,84
80	41.462	7,27	53.719	6,83	47.187	7,04	46.937	6,65	59.766	6,87	53.066	6,75	50.220	6,91	67.399	7,00	58.468	6,95
85	25.272	5,32	29.146	5,48	27.126	5,40	27.064	4,69	36.829	4,59	31.640	4,62	31.394	4,56	42.200	4,69	36.579	4,61
90+	11.081	3,93	13.420	3,98	12.192	3,95	9.289	3,88	13.210	3,32	11.118	3,54	12.643	2,60	16.098	3,25	14.348	2,89

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 5: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1981, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Κέρκυρας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	72,77	100.000	78,33	100.000	75,60	100.000	74,55	100.000	79,29	100.000	76,96	100.000	76,32	100.000	81,58	100.000	78,96
1	98.641	72,76	98.943	78,16	98.788	75,52	99.023	74,28	99.179	78,94	99.099	76,66	99.440	75,74	99.853	80,70	99.641	78,24
5	98.477	68,88	98.818	74,26	98.644	71,63	98.842	70,42	99.160	74,96	99.006	72,73	99.371	71,80	99.832	76,72	99.606	74,27
10	98.393	63,94	98.772	69,29	98.578	66,67	98.793	65,45	99.011	70,07	98.907	67,80	99.252	66,88	99.768	71,76	99.514	69,34
15	98.308	58,99	98.725	64,33	98.511	61,72	98.571	60,59	98.919	65,13	98.749	62,90	99.237	61,89	99.750	66,78	99.506	64,34
20	97.642	54,38	98.609	59,40	98.113	56,96	98.185	55,82	98.910	60,14	98.562	58,02	98.892	57,10	99.656	61,84	99.289	59,48
25	96.750	49,85	98.505	54,46	97.671	52,20	97.709	51,08	98.677	55,27	98.215	53,21	98.424	52,35	99.563	56,89	99.010	54,64
30	96.450	45,00	98.352	49,54	97.451	47,32	97.024	46,42	98.581	50,32	97.819	48,42	97.859	47,64	99.312	52,03	98.598	49,86
35	96.076	40,17	98.151	44,64	97.159	42,45	96.457	41,68	98.399	45,41	97.440	43,60	97.315	42,89	99.083	47,15	98.214	45,04
40	95.125	35,54	98.081	39,67	96.614	37,68	95.887	36,91	97.814	40,67	96.863	38,84	96.757	38,13	98.788	42,28	97.783	40,23
45	93.976	30,95	97.849	34,75	95.973	32,91	94.866	32,29	97.485	35,80	96.170	34,10	95.891	33,45	98.216	37,51	97.061	35,51
50	91.976	26,57	96.545	30,19	94.332	28,44	93.529	27,71	96.376	31,18	94.942	29,51	94.871	28,78	97.506	32,77	96.189	30,81
55	89.161	22,33	95.167	25,59	92.219	24,03	91.167	23,36	95.280	26,51	93.231	25,01	92.340	24,50	96.453	28,10	94.378	26,35
60	85.045	18,29	92.933	21,15	89.063	19,80	88.406	19,02	93.789	21,89	91.140	20,52	88.461	20,47	95.323	23,40	91.851	22,01
65	77.998	14,71	89.608	16,84	83.949	15,85	82.793	15,14	90.814	17,53	86.861	16,41	84.070	16,41	93.653	18,77	88.863	17,67
70	69.461	11,21	83.515	12,88	76.604	12,13	73.710	11,69	85.594	13,45	79.774	12,65	76.865	12,71	89.730	14,48	83.378	13,66
75	56.659	8,18	73.242	9,34	65.041	8,84	60.311	8,73	76.649	9,72	68.650	9,29	66.484	9,30	82.748	10,49	74.672	9,96
80	37.360	6,12	53.729	6,82	45.619	6,54	42.964	6,25	59.706	6,77	51.524	6,55	50.524	6,45	68.463	7,16	59.542	6,86
85	17.271	5,32	29.112	5,48	23.349	5,40	22.722	4,59	35.896	4,61	29.419	4,59	28.580	4,49	43.929	4,77	36.319	4,65
90+	7.573	3,93	13.404	3,98	10.494	3,95	8.000	3,45	13.356	3,16	10.729	3,24	11.098	2,62	16.875	3,40	14.016	3,07

Ν. Κεφαλληνίας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	73,05	100.000	77,92	100.000	75,58	100.000	75,05	100.000	79,55	100.000	77,24	100.000	78,48	100.000	81,82	100.000	80,18
1	98.437	73,21	98.769	77,88	98.599	75,64	99.324	74,56	99.290	79,12	99.307	76,78	99.422	77,94	99.393	81,31	99.408	79,65
5	98.249	69,34	98.624	73,99	98.432	71,77	99.264	70,60	99.228	75,16	99.277	72,80	99.365	73,98	99.339	77,36	99.380	75,68
10	97.914	64,57	98.497	69,09	98.216	66,92	98.776	65,94	99.178	70,20	99.028	67,98	99.315	69,02	99.287	72,40	99.355	70,69
15	97.643	59,74	98.454	64,12	98.076	62,01	98.731	60,97	99.128	65,23	99.005	62,99	99.270	64,05	99.237	67,43	99.331	65,71
20	97.111	55,06	98.278	59,23	97.722	57,23	98.364	56,19	98.778	60,46	98.646	58,21	98.867	59,30	99.191	62,46	99.116	60,85
25	95.883	50,73	97.917	54,44	96.995	52,64	97.694	51,55	98.607	55,56	98.222	53,45	98.456	54,53	99.145	57,49	98.898	55,98
30	95.314	46,02	97.721	49,54	96.609	47,84	97.091	46,86	98.286	50,73	97.755	48,70	98.213	49,66	98.888	52,63	98.648	51,11
35	95.047	41,14	97.347	44,72	96.279	42,99	96.953	41,92	98.127	45,81	97.607	43,77	97.682	44,92	98.773	47,69	98.317	46,28
40	94.436	36,39	96.550	40,07	95.569	38,29	95.671	37,45	97.335	41,16	96.543	39,22	97.563	39,97	98.292	42,91	98.017	41,41
45	93.243	31,82	96.231	35,19	94.861	33,56	94.427	32,91	97.128	36,24	95.778	34,51	96.778	35,28	97.925	38,06	97.431	36,64
50	91.632	27,34	95.281	30,52	93.533	29,00	92.786	28,45	96.025	31,63	94.415	29,98	95.339	30,77	97.776	33,12	96.594	31,94
55	89.419	22,95	94.288	25,81	91.921	24,47	90.873	23,99	94.861	26,99	92.885	25,43	93.813	26,23	96.916	28,39	95.395	27,31
60	84.181	19,23	91.959	21,40	88.075	20,43	87.485	19,83	92.649	22,57	90.053	21,15	90.182	22,19	95.264	23,84	92.825	23,00
65	78.231	15,50	88.583	17,12	83.552	16,40	81.423	16,12	90.620	18,02	85.867	17,06	87.017	17,90	93.313	19,28	90.277	18,57
70	71.767	11,67	82.206	13,26	77.085	12,56	72.113	12,87	85.508	13,95	78.433	13,44	81.998	13,84	89.376	15,02	85.766	14,42
75	59.708	8,52	69.761	10,18	64.774	9,47	62.775	9,42	75.096	10,54	68.594	10,01	72.569	10,32	82.692	11,03	77.570	10,68
80	39.528	6,59	53.817	7,45	47.054	7,10	44.972	7,16	60.005	7,56	52.162	7,37	57.687	7,33	71.110	7,42	64.061	7,40
85	20.690	5,32	33.402	5,48	27.403	5,40	28.736	4,79	38.825	5,32	33.560	5,08	36.604	5,12	44.659	5,34	40.437	5,27
90+	9.072	3,93	15.379	3,98	12.316	3,95	10.786	3,59	16.318	4,21	13.441	3,93	17.457	2,99	20.651	3,64	18.973	3,40

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 5: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1981, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Λευκάδας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	74,26	100.000	77,80	100.000	76,16	100.000	75,29	100.000	80,04	100.000	77,75	100.000	76,32	100.000	81,88	100.000	79,17
1	99.147	73,89	98.806	77,73	98.981	75,93	98.802	75,20	98.742	80,05	98.773	77,71	99.892	75,40	99.886	80,97	99.944	78,22
5	99.045	69,96	98.666	73,84	98.860	72,03	98.717	71,26	97.836	76,77	98.334	74,05	99.783	71,48	99.779	77,06	99.891	74,26
10	98.851	65,10	98.588	68,90	98.748	67,10	98.645	66,31	97.759	71,83	98.297	69,08	99.686	66,55	99.684	72,13	99.842	69,29
15	98.493	60,32	98.527	63,94	98.559	62,23	98.414	61,46	97.684	66,89	98.177	64,16	99.606	61,60	99.596	67,19	99.801	64,32
20	98.206	55,49	98.291	59,09	98.299	57,39	97.868	56,79	97.601	61,94	97.902	59,33	99.122	56,89	99.507	62,25	99.532	59,49
25	97.882	50,67	97.969	54,27	97.976	52,57	97.283	52,12	97.504	57,00	97.594	54,51	98.605	52,17	99.194	57,44	99.107	54,73
30	96.848	46,18	97.341	49,61	97.154	47,99	96.546	47,50	97.225	52,16	97.070	49,79	97.482	47,75	99.118	52,48	98.511	50,05
35	95.760	41,68	96.807	44,87	96.345	43,37	95.119	43,17	96.973	47,29	96.212	45,21	97.077	42,94	98.895	47,59	98.191	45,20
40	94.993	36,99	96.457	40,02	95.796	38,61	93.987	38,66	96.890	42,32	95.588	40,49	96.652	38,11	97.977	43,01	97.527	40,49
45	94.445	32,20	95.988	35,20	95.291	33,80	93.256	33,95	96.588	37,45	95.047	35,71	95.877	33,40	97.323	38,29	96.808	35,78
50	90.861	28,37	95.913	30,23	93.510	29,39	91.296	29,62	95.513	32,84	93.506	31,25	94.326	28,91	96.354	33,65	95.511	31,23
55	86.582	24,64	94.768	25,57	90.974	25,14	90.004	25,01	94.740	28,09	92.472	26,58	92.087	24,55	95.609	28,89	93.941	26,71
60	83.753	20,39	92.524	21,12	88.422	20,80	88.330	20,44	93.360	23,47	90.950	21,98	86.821	20,89	94.485	24,20	90.728	22,57
65	78.384	16,62	88.761	16,91	83.895	16,78	82.043	16,81	91.858	18,81	87.106	17,84	81.271	17,14	93.203	19,50	87.264	18,36
70	72.633	12,74	83.889	12,75	78.482	12,77	74.674	13,22	87.342	14,65	81.097	13,98	75.790	13,20	90.544	15,00	83.164	14,14
75	61.829	9,53	75.438	8,90	68.923	9,19	65.771	9,68	80.519	10,68	73.207	10,21	64.754	10,03	83.729	11,02	74.161	10,56
80	43.519	7,48	54.093	6,42	48.919	6,93	50.009	6,94	62.126	8,11	56.095	7,56	50.209	7,21	70.354	7,64	60.088	7,45
85	27.715	5,32	26.598	5,48	27.437	5,40	30.570	4,76	43.675	5,48	37.131	5,15	32.966	4,67	50.673	4,63	41.492	4,66
90+	12.152	3,93	12.246	3,98	12.332	3,95	10.880	3,85	19.828	4,06	15.208	3,97	13.378	2,85	18.765	3,26	16.065	3,08

Ν. Άρτας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	72,79	100.000	79,62	100.000	76,22	100.000	75,01	100.000	81,49	100.000	78,20	100.000	76,45	100.000	82,48	100.000	79,41
1	98.164	73,14	98.471	79,85	98.313	76,52	99.074	74,70	99.460	80,93	99.262	77,78	99.751	75,64	99.738	81,70	99.745	78,61
5	97.944	69,30	98.291	75,99	98.114	72,67	99.048	70,72	99.366	77,00	99.217	73,81	99.641	71,72	99.704	77,73	99.688	74,66
10	97.649	64,50	98.147	71,10	97.895	67,83	99.029	65,74	99.346	72,02	99.207	68,82	99.615	66,74	99.516	72,87	99.598	69,72
15	97.604	59,53	98.100	66,13	97.849	62,86	99.012	60,75	99.328	67,03	99.198	63,83	99.591	61,76	99.432	67,93	99.557	64,75
20	96.925	54,93	97.726	61,37	97.321	58,19	98.631	55,97	99.263	62,07	98.974	58,97	99.466	56,83	99.226	63,06	99.393	59,85
25	95.697	50,60	97.442	56,54	96.631	53,58	98.041	51,29	98.879	57,30	98.478	54,25	98.779	52,21	98.917	58,25	98.884	55,15
30	94.896	46,01	97.143	51,71	96.067	48,88	97.388	46,62	98.558	52,48	97.974	49,52	97.903	47,65	98.894	53,26	98.406	50,40
35	94.270	41,29	96.948	46,81	95.663	44,08	96.993	41,80	98.279	47,62	97.635	44,68	97.724	42,74	98.824	48,30	98.276	45,47
40	93.297	36,70	96.445	42,04	94.921	39,41	96.324	37,07	97.992	42,76	97.141	39,89	96.601	38,20	98.389	43,50	97.471	40,82
45	91.983	32,19	96.216	37,13	94.149	34,71	95.235	32,47	97.605	37,92	96.392	35,18	95.832	33,49	98.063	38,64	96.913	36,04
50	90.696	27,61	95.266	32,48	93.031	30,09	92.974	28,20	96.951	33,16	94.937	30,68	93.449	29,28	97.248	33,94	95.242	31,63
55	87.971	23,39	94.315	27,78	91.203	25,65	90.612	23,87	96.192	28,40	93.402	26,15	91.046	24,99	96.698	29,12	93.737	27,10
60	83.833	19,42	92.772	23,20	88.397	21,38	86.396	19,91	94.828	23,77	90.585	21,88	87.762	20,83	95.724	24,39	91.613	22,67
65	77.951	15,69	89.025	19,07	83.520	17,49	80.479	16,19	92.758	19,24	86.515	17,80	82.460	17,01	93.514	19,91	87.923	18,52
70	70.109	12,17	83.665	15,14	76.907	13,77	73.474	12,50	88.577	15,03	80.853	13,87	75.301	13,39	90.534	15,48	82.822	14,50
75	56.966	9,40	76.692	11,28	66.862	10,47	61.226	9,50	80.660	11,26	70.813	10,48	65.156	10,08	83.829	11,52	74.346	10,87
80	40.058	7,31	63.869	8,05	51.966	7,75	45.377	6,94	65.597	8,28	55.360	7,70	50.268	7,33	71.709	8,05	60.726	7,75
85	24.657	5,32	44.388	5,48	34.539	5,40	26.575	5,08	46.609	5,63	36.358	5,43	32.260	5,02	50.053	5,44	40.869	5,30
90+	10.812	3,93	20.437	3,98	15.524	3,95	11.010	3,73	23.040	3,83	16.878	3,80	15.388	2,79	23.926	3,66	19.518	3,36

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 5: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1981, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Θεσπρωτίας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	71,27	100.000	78,39	100.000	74,84	100.000	75,95	100.000	81,82	100.000	78,83	100.000	77,76	100.000	82,85	100.000	80,32
1	97.028	72,44	98.320	78,72	97.658	75,63	98.560	76,05	99.622	81,13	99.078	78,56	99.808	76,91	99.799	82,01	99.804	79,47
5	96.677	68,69	98.123	74,87	97.383	71,84	98.521	72,08	99.576	77,16	99.057	74,58	99.760	72,94	99.747	78,05	99.779	75,49
10	96.579	63,76	98.092	69,89	97.333	66,87	98.490	67,10	99.543	72,19	99.041	69,59	99.718	67,97	99.702	73,09	99.757	70,51
15	96.327	58,92	97.905	65,02	97.111	62,02	98.307	62,22	99.341	67,33	98.849	64,72	99.683	63,00	99.571	68,18	99.695	65,55
20	95.464	54,43	97.712	60,15	96.582	57,34	98.016	57,40	99.225	62,41	98.637	59,86	99.192	58,30	99.540	63,20	99.444	60,71
25	94.022	50,23	97.363	55,35	95.697	52,85	97.137	52,90	98.950	57,57	98.026	55,21	98.341	53,78	99.301	58,35	98.880	56,04
30	93.239	45,63	96.871	50,62	95.019	48,21	96.687	48,13	98.815	52,65	97.719	50,38	98.014	48,95	99.267	53,37	98.714	51,13
35	92.455	41,00	96.331	45,89	94.345	43,54	96.324	43,30	98.346	47,89	97.310	45,58	97.563	44,17	99.152	48,42	98.429	46,27
40	91.585	36,36	95.740	41,16	93.605	38,86	95.772	38,54	98.103	43,00	96.890	40,77	97.117	39,36	99.036	43,48	98.144	41,40
45	90.851	31,63	95.071	36,43	92.907	34,13	95.454	33,66	98.063	38,01	96.713	35,84	96.589	34,56	98.927	38,52	97.803	36,54
50	89.642	27,03	94.229	31,73	91.882	29,49	93.909	29,17	97.734	33,13	95.728	31,18	95.199	30,03	98.137	33,81	96.672	31,94
55	87.817	22,54	92.617	27,24	90.160	25,00	92.444	24,59	96.428	28,55	94.345	26,60	93.124	25,64	97.082	29,15	95.062	27,43
60	82.505	18,83	90.691	22,77	86.737	20,89	88.700	20,52	94.567	24,06	91.548	22,34	91.013	21,18	95.665	24,55	93.284	22,91
65	75.455	15,35	88.262	18,33	82.135	16,92	83.559	16,63	93.020	19,42	88.167	18,10	86.557	17,14	94.222	19,89	90.378	18,57
70	67.504	11,87	83.816	14,16	76.182	13,05	76.869	12,86	89.839	15,02	83.232	14,02	78.699	13,60	89.767	15,75	84.156	14,75
75	56.419	8,71	74.973	10,54	65.926	9,69	65.876	9,59	81.850	11,24	73.849	10,49	68.929	10,17	84.019	11,66	76.408	11,00
80	37.240	6,90	58.391	7,82	47.557	7,47	50.168	6,81	66.969	8,18	58.602	7,56	52.575	7,56	70.167	8,46	61.273	8,09
85	20.965	5,32	38.949	5,48	29.891	5,40	29.524	4,83	47.319	5,54	38.299	5,25	35.066	5,08	52.151	5,52	43.618	5,36
90+	9.193	3,93	17.933	3,98	13.434	3,95	10.726	3,92	22.755	3,83	16.554	3,86	15.504	3,35	24.996	3,81	20.266	3,65

Ν. Ιωαννίνων

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	73,66	100.000	78,61	100.000	76,15	100.000	75,52	100.000	81,25	100.000	78,36	100.000	77,49	100.000	82,76	100.000	80,11
1	98.180	74,02	98.381	78,90	98.278	76,47	98.940	75,32	98.836	81,20	98.889	78,24	99.539	76,85	99.731	81,98	99.632	79,41
5	97.963	70,18	98.191	75,05	98.074	72,63	98.763	71,45	98.742	77,28	98.752	74,34	99.489	72,89	99.715	77,99	99.607	75,43
10	97.685	65,37	98.013	70,18	97.845	67,79	98.731	66,47	98.709	72,30	98.720	69,37	99.475	67,89	99.622	73,06	99.561	70,46
15	97.407	60,55	97.954	65,22	97.673	62,90	98.594	61,56	98.679	67,32	98.635	64,43	99.330	62,99	99.543	68,12	99.448	65,54
20	97.066	55,75	97.868	60,28	97.459	58,04	98.032	56,90	98.626	62,36	98.328	59,62	99.071	58,15	99.495	63,15	99.293	60,64
25	96.536	51,04	97.771	55,33	97.135	53,22	97.544	52,17	98.524	57,42	98.039	54,79	98.690	53,36	99.399	58,21	99.054	55,78
30	95.752	46,44	97.516	50,47	96.613	48,50	97.101	47,40	98.348	52,52	97.727	49,95	98.132	48,65	99.311	53,26	98.725	50,96
35	95.140	41,72	97.287	45,58	96.196	43,70	96.648	42,61	98.218	47,58	97.430	45,10	97.601	43,90	98.947	48,44	98.277	46,18
40	94.192	37,12	96.769	40,81	95.454	39,02	95.730	37,99	98.087	42,64	96.892	40,34	96.889	39,21	98.663	43,58	97.777	41,40
45	93.423	32,40	96.266	36,01	94.816	34,26	95.090	33,23	97.761	37,78	96.403	35,53	95.990	34,55	98.294	38,73	97.138	36,66
50	91.970	27,88	95.502	31,28	93.718	29,63	93.116	28,88	96.951	33,07	94.987	31,02	94.320	30,12	97.794	33,92	96.031	32,05
55	89.848	23,48	94.004	26,74	91.920	25,17	90.667	24,60	95.937	28,39	93.255	26,55	92.279	25,73	96.928	29,20	94.557	27,51
60	85.938	19,43	91.940	22,29	88.942	20,92	87.889	20,30	94.617	23,76	91.210	22,09	89.103	21,56	95.990	24,46	92.483	23,07
65	78.652	16,00	88.765	17,99	83.894	17,03	82.987	16,35	92.165	19,32	87.491	17,92	84.834	17,52	93.956	19,93	89.328	18,80
70	70.809	12,49	83.805	13,91	77.521	13,23	75.314	12,76	88.173	15,08	81.667	14,02	78.935	13,64	90.583	15,58	84.699	14,69
75	58.609	9,57	74.306	10,37	66.493	10,01	63.418	9,68	81.689	11,08	72.589	10,46	69.618	10,13	83.771	11,65	76.585	10,98
80	42.416	7,28	56.814	7,79	49.516	7,58	46.487	7,30	68.657	7,71	57.595	7,54	54.187	7,30	71.877	8,16	62.928	7,82
85	25.903	5,32	37.668	5,48	31.836	5,40	29.404	5,09	45.489	5,36	37.434	5,25	34.373	5,07	51.437	5,41	42.950	5,29
90+	11.358	3,93	17.343	3,98	14.309	3,95	11.884	3,90	20.517	3,85	16.156	3,87	15.801	3,09	23.110	3,97	19.482	3,66

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 5: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1981, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Πρέβεζας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	72,35	100.000	78,70	100.000	75,49	100.000	74,96	100.000	80,95	100.000	77,90	100.000	76,29	100.000	82,68	100.000	79,44
1	98.346	72,56	98.346	79,01	98.346	75,75	99.634	74,23	99.488	80,36	99.563	77,24	99.698	75,52	99.952	81,72	99.845	78,56
5	98.148	68,70	98.152	75,16	98.150	71,90	99.428	70,38	99.376	76,45	99.402	73,36	99.576	71,61	99.914	77,75	99.783	74,61
10	98.084	63,75	98.081	70,22	98.083	66,95	99.350	65,43	99.210	71,57	99.281	68,44	99.544	66,63	99.880	72,78	99.767	69,62
15	97.957	58,83	97.965	65,30	97.961	62,03	99.329	60,45	99.189	66,59	99.270	63,45	99.453	61,69	99.563	68,00	99.571	64,75
20	97.553	54,06	97.888	60,35	97.724	57,17	98.814	55,75	98.945	61,75	98.884	58,69	99.121	56,89	99.311	63,17	99.279	59,94
25	96.627	49,55	97.386	55,64	97.025	52,56	98.156	51,11	98.839	56,81	98.468	53,93	98.685	52,13	99.282	58,19	99.051	55,07
30	96.344	44,69	97.111	50,79	96.746	47,71	97.828	46,27	98.544	51,97	98.155	49,09	98.189	47,38	99.256	53,20	98.794	50,21
35	95.754	39,95	96.833	45,93	96.305	42,92	97.371	41,47	98.188	47,15	97.744	44,29	97.866	42,52	99.085	48,29	98.545	45,33
40	95.142	35,19	96.419	41,12	95.791	38,13	96.699	36,75	98.099	42,19	97.340	39,46	96.794	37,97	98.810	43,42	97.849	40,63
45	93.529	30,76	95.962	36,30	94.758	33,52	95.576	32,15	97.578	37,40	96.495	34,78	95.867	33,31	98.725	38,45	97.307	35,84
50	91.169	26,49	95.345	31,52	93.325	29,00	94.051	27,63	97.374	32,48	95.610	30,08	94.268	28,83	97.648	33,85	95.950	31,32
55	88.547	22,20	93.996	26,94	91.329	24,58	91.617	23,30	96.381	27,79	93.890	25,59	92.122	24,45	96.839	29,11	94.431	26,78
60	83.970	18,27	91.919	22,49	88.030	20,40	87.515	19,27	94.429	23,31	90.861	21,36	87.876	20,51	95.581	24,46	91.643	22,52
65	75.654	15,00	88.715	18,21	82.305	16,65	80.818	15,66	92.487	18,75	86.512	17,31	83.391	16,48	93.553	19,94	88.383	18,26
70	66.661	11,69	83.457	14,20	75.168	12,99	72.538	12,16	88.681	14,44	80.520	13,41	74.790	13,08	90.122	15,60	82.351	14,41
75	54.184	8,81	73.953	10,71	63.977	9,83	59.836	9,21	80.508	10,65	70.127	10,02	64.600	9,75	83.884	11,57	74.105	10,73
80	35.446	7,14	58.896	7,80	46.648	7,55	42.274	7,00	63.591	7,82	52.789	7,50	49.531	6,96	70.310	8,33	59.863	7,69
85	21.044	5,32	39.143	5,48	29.813	5,40	24.018	5,43	43.645	5,26	33.702	5,33	30.775	4,68	50.060	5,68	40.234	5,23
90+	9.227	3,93	18.023	3,98	13.400	3,95	10.935	3,93	18.347	4,06	14.610	4,02	12.967	2,66	24.766	3,93	18.600	3,40

Ν. Καρδίτσας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	72,97	100.000	78,79	100.000	75,91	100.000	74,65	100.000	80,17	100.000	77,36	100.000	74,70	100.000	81,26	100.000	77,84
1	99.046	72,67	99.416	78,25	99.226	75,50	99.677	73,89	99.321	79,71	99.503	76,74	99.441	74,12	99.853	80,37	99.642	77,12
5	98.931	68,75	99.347	74,30	99.134	71,57	99.481	70,03	99.164	75,83	99.327	72,87	99.195	70,30	99.789	76,43	99.485	73,24
10	98.804	63,83	99.110	69,47	98.954	66,70	99.364	65,11	99.040	70,93	99.206	67,96	99.043	65,40	99.736	71,46	99.381	68,31
15	98.505	59,02	99.013	64,54	98.753	61,83	99.195	60,22	99.005	65,95	99.102	63,03	98.913	60,48	99.599	66,56	99.248	63,40
20	97.943	54,34	98.596	59,80	98.259	57,12	98.350	55,71	98.891	61,02	98.626	58,32	98.627	55,65	99.473	61,64	99.040	58,52
25	96.997	49,85	98.381	54,92	97.748	52,41	97.290	51,29	98.759	56,10	98.030	53,66	97.960	51,01	99.302	56,74	98.619	53,76
30	96.399	45,14	98.284	49,98	97.393	47,59	96.748	46,57	98.617	51,18	97.676	48,84	97.384	46,30	99.103	51,85	98.228	48,97
35	95.757	40,43	97.983	45,12	96.907	42,82	96.016	41,90	98.356	46,31	97.164	44,09	96.401	41,75	98.907	46,95	97.624	44,26
40	94.788	35,82	97.798	40,20	96.312	38,07	95.374	37,17	98.024	41,46	96.664	39,30	95.584	37,08	98.609	42,08	97.049	39,50
45	93.908	31,13	97.093	35,48	95.516	33,36	94.512	32,49	97.610	36,62	96.008	34,56	94.271	32,57	98.207	37,25	96.156	34,85
50	92.074	26,70	96.457	30,69	94.286	28,77	93.065	27,95	97.023	31,83	94.971	29,90	92.145	28,26	97.584	32,47	94.701	30,34
55	89.863	22,30	94.675	26,22	92.287	24,34	90.728	23,61	96.129	27,10	93.342	25,38	89.119	24,13	96.278	27,87	92.467	26,02
60	84.635	18,52	92.887	21,68	88.809	20,19	87.146	19,47	94.653	22,49	90.766	21,03	85.040	20,17	94.793	23,27	89.623	21,76
65	77.856	14,91	89.342	17,44	83.718	16,27	80.837	15,80	91.667	18,14	86.094	17,04	79.693	16,36	92.891	18,70	85.943	17,59
70	68.791	11,55	83.972	13,40	76.428	12,58	72.543	12,32	86.803	14,01	79.537	13,24	72.625	12,71	89.530	14,30	80.660	13,58
75	55.515	8,71	73.459	9,96	64.566	9,43	60.097	9,35	78.291	10,26	69.106	9,86	61.393	9,57	82.404	10,32	71.437	10,01
80	39.260	6,28	55.913	7,30	47.557	6,91	44.190	6,82	61.720	7,35	52.847	7,12	46.402	6,86	66.546	7,19	56.065	7,06
85	18.995	5,32	33.603	5,48	26.545	5,40	26.005	4,84	39.527	5,07	32.669	4,98	27.398	4,88	43.903	4,61	35.323	4,74
90+	8.329	3,93	15.472	3,98	11.931	3,95	10.063	3,55	17.028	3,47	13.494	3,49	12.215	2,84	15.735	3,38	13.920	3,19

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 5: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1981, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Λάρισας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	72,75	100.000	78,12	100.000	75,43	100.000	74,62	100.000	80,15	100.000	77,33	100.000	75,93	100.000	80,95	100.000	78,41
1	98.858	72,58	98.934	77,95	98.895	75,26	99.292	74,15	99.400	79,63	99.345	76,83	99.432	75,36	99.404	80,43	99.418	77,86
5	98.720	68,68	98.808	74,05	98.763	71,36	99.228	70,19	99.335	75,68	99.280	72,88	99.223	71,51	99.356	76,47	99.289	73,96
10	98.551	63,80	98.632	69,18	98.590	66,48	99.143	65,25	99.228	70,76	99.185	67,95	99.202	66,53	99.310	71,50	99.256	68,99
15	98.419	58,88	98.555	64,23	98.485	61,55	98.933	60,39	99.196	65,78	99.061	63,03	99.098	61,59	99.269	66,53	99.183	64,03
20	97.967	54,14	98.358	59,35	98.170	56,74	98.593	55,59	99.093	60,84	98.836	58,17	98.711	56,83	99.164	61,60	98.934	59,19
25	97.538	49,37	98.190	54,45	97.866	51,91	97.692	51,08	98.944	55,93	98.310	53,47	98.290	52,06	99.033	56,68	98.655	54,35
30	96.827	44,71	98.008	49,55	97.420	47,13	97.083	46,38	98.693	51,07	97.882	48,69	97.861	47,28	98.967	51,71	98.401	49,48
35	96.176	40,00	97.755	44,67	96.980	42,34	96.446	41,67	98.520	46,15	97.473	43,88	97.500	42,44	98.777	46,81	98.123	44,62
40	95.292	35,34	97.395	39,82	96.361	37,59	95.631	37,00	98.221	41,29	96.909	39,12	96.824	37,72	98.655	41,86	97.723	39,79
45	94.308	30,69	97.032	34,96	95.683	32,84	94.736	32,33	97.549	36,55	96.125	34,42	95.765	33,11	98.370	36,98	97.046	35,05
50	92.593	26,21	96.195	30,25	94.394	28,25	93.455	27,74	96.832	31,81	95.121	29,76	94.127	28,64	97.687	32,22	95.874	30,45
55	89.741	21,96	94.626	25,71	92.127	23,89	90.801	23,48	95.760	27,13	93.240	25,31	92.010	24,24	96.774	27,50	94.356	25,90
60	84.640	18,13	91.975	21,38	88.207	19,84	87.107	19,37	94.050	22,58	90.478	21,01	88.766	20,04	95.287	22,89	91.984	21,50
65	76.283	14,85	88.616	17,09	82.590	16,02	81.190	15,60	91.203	18,21	86.030	16,96	83.426	16,16	92.868	18,42	88.110	17,34
70	67.250	11,51	82.412	13,19	74.830	12,42	71.949	12,28	86.446	14,07	79.009	13,25	76.074	12,48	88.506	14,20	82.174	13,41
75	54.242	8,66	70.574	9,98	62.317	9,41	59.219	9,38	76.304	10,61	67.664	10,05	64.831	9,21	80.906	10,30	72.721	9,82
80	37.643	6,38	52.982	7,47	45.145	7,04	43.974	6,76	61.295	7,60	52.539	7,22	47.006	6,76	63.866	7,39	55.269	7,14
85	18.689	5,32	32.964	5,48	25.945	5,40	25.045	4,99	39.973	5,32	32.312	5,18	27.407	4,80	41.793	4,97	34.521	4,92
90+	8.195	3,93	15.178	3,98	11.661	3,95	10.487	3,44	17.387	3,98	13.829	3,76	12.128	2,70	16.338	3,81	14.269	3,37

Ν. Μαγνησίας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	72,45	100.000	77,64	100.000	75,07	100.000	74,76	100.000	79,67	100.000	77,22	100.000	76,02	100.000	80,22	100.000	78,13
1	98.658	72,43	99.165	77,29	98.905	74,89	99.336	74,25	99.477	79,09	99.405	76,68	99.599	75,33	99.655	79,50	99.626	77,42
5	98.497	68,54	99.066	73,37	98.775	70,99	99.246	70,32	99.319	75,21	99.281	72,77	99.588	71,34	99.551	75,58	99.574	73,46
10	98.379	63,62	98.943	68,46	98.655	66,07	99.221	65,34	99.241	70,27	99.231	67,80	99.463	66,42	99.486	70,62	99.479	68,53
15	98.227	58,72	98.878	63,50	98.546	61,14	99.178	60,36	99.172	65,31	99.176	62,84	99.437	61,44	99.456	65,65	99.450	63,55
20	97.698	54,02	98.823	58,53	98.262	56,31	98.751	55,61	99.072	60,38	98.908	58,00	99.089	56,65	99.337	60,72	99.209	58,70
25	97.242	49,26	98.575	53,68	97.909	51,51	98.230	50,90	98.925	55,46	98.570	53,19	98.602	51,91	99.194	55,80	98.883	53,88
30	96.693	44,53	98.316	48,81	97.501	46,71	97.730	46,14	98.801	50,53	98.258	48,35	98.036	47,20	98.959	50,93	98.477	49,09
35	96.047	39,81	98.050	43,94	97.050	41,92	97.123	41,42	98.478	45,69	97.794	43,57	97.588	42,40	98.767	46,03	98.153	44,25
40	95.339	35,09	97.668	39,10	96.502	37,14	96.496	36,67	98.274	40,78	97.374	38,75	97.125	37,59	98.629	41,09	97.854	39,38
45	94.113	30,51	97.120	34,30	95.646	32,45	95.450	32,04	97.703	36,00	96.563	34,05	96.279	32,90	98.000	36,33	97.116	34,66
50	92.077	26,13	96.140	29,63	94.127	27,94	94.260	27,42	96.808	31,31	95.519	29,40	95.044	28,30	97.261	31,59	96.122	29,99
55	89.646	21,77	94.769	25,02	92.214	23,46	92.105	23,00	95.644	26,66	93.879	24,87	92.733	23,94	96.164	26,92	94.412	25,49
60	85.461	17,72	92.036	20,69	88.708	19,29	88.143	18,92	93.759	22,15	90.941	20,59	88.951	19,85	94.609	22,32	91.762	21,15
65	77.348	14,31	87.742	16,58	82.711	15,51	82.313	15,08	90.963	17,75	86.613	16,50	83.891	15,90	92.014	17,88	88.005	16,95
70	67.268	11,08	81.019	12,75	74.329	11,98	71.873	11,91	84.781	13,86	78.338	12,97	75.373	12,41	87.298	13,71	81.418	13,11
75	53.040	8,38	68.843	9,56	61.058	9,04	58.605	9,04	74.782	10,38	66.802	9,78	63.751	9,22	79.198	9,86	71.546	9,58
80	34.782	6,47	51.398	6,96	43.153	6,75	41.828	6,67	59.347	7,43	50.650	7,10	46.084	6,80	62.119	6,89	54.118	6,86
85	17.672	5,32	28.702	5,48	23.204	5,40	23.273	4,99	36.875	5,43	30.078	5,25	27.572	4,68	38.198	4,63	32.901	4,67
90+	7.749	3,93	13.215	3,98	10.429	3,95	9.366	3,68	16.731	3,97	13.017	3,86	11.190	2,87	13.757	3,42	12.482	3,22

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 5: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1981, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Τρικάλων

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	73,33	100.000	78,37	100.000	75,87	100.000	74,40	100.000	80,24	100.000	77,24	100.000	76,29	100.000	80,50	100.000	78,37
1	98.406	73,51	98.815	78,30	98.606	75,94	99.042	74,11	99.577	79,57	99.303	76,78	99.521	75,65	99.372	80,01	99.449	77,80
5	98.216	69,65	98.675	74,41	98.440	72,06	98.822	70,28	99.346	75,75	99.078	72,95	99.505	71,66	99.355	76,02	99.440	73,81
10	98.012	64,79	98.561	69,49	98.282	67,17	98.720	65,35	99.272	70,81	98.989	68,01	99.459	66,70	99.159	71,17	99.322	68,89
15	97.725	59,97	98.501	64,53	98.106	62,29	98.603	60,42	99.208	65,85	98.897	63,07	99.447	61,70	99.073	66,23	99.280	63,92
20	97.312	55,22	98.294	59,67	97.796	57,48	98.119	55,71	99.071	60,94	98.576	58,27	99.187	56,86	98.955	61,30	99.089	59,04
25	96.378	50,73	97.910	54,89	97.164	52,84	97.378	51,11	98.775	56,12	98.054	53,57	98.594	52,19	98.700	56,46	98.659	54,28
30	95.959	45,94	97.602	50,06	96.803	48,02	97.057	46,27	98.530	51,25	97.771	48,72	98.197	47,39	98.554	51,54	98.386	49,43
35	95.343	41,22	97.489	45,11	96.433	43,20	96.546	41,50	98.221	46,40	97.358	43,91	97.651	42,64	98.296	46,66	97.983	44,62
40	94.581	36,53	96.982	40,33	95.791	38,47	95.963	36,74	97.724	41,63	96.816	39,14	97.175	37,83	98.030	41,78	97.610	39,78
45	93.396	31,96	96.530	35,51	94.992	33,77	94.468	32,28	97.308	36,79	95.818	34,53	95.988	33,27	97.476	37,01	96.726	35,12
50	91.834	27,46	95.537	30,85	93.707	29,20	93.181	27,69	96.359	32,13	94.695	29,91	94.459	28,77	96.876	32,22	95.633	30,49
55	88.974	23,27	94.099	26,29	91.569	24,83	90.700	23,38	95.602	27,37	93.076	25,38	91.800	24,53	95.916	27,52	93.768	26,05
60	85.456	19,12	91.923	21,85	88.730	20,54	87.088	19,25	93.595	22,90	90.236	21,10	88.175	20,44	94.354	22,93	91.163	21,72
65	78.762	15,53	89.083	17,47	83.936	16,57	81.141	15,48	91.008	18,48	85.928	17,04	82.923	16,57	92.252	18,40	87.511	17,53
70	69.690	12,23	83.880	13,40	76.777	12,88	71.881	12,15	85.943	14,42	78.818	13,35	75.496	12,96	88.361	14,10	81.757	13,58
75	58.577	9,08	74.523	9,76	66.481	9,49	59.337	9,19	77.462	10,73	68.353	10,01	65.833	9,49	79.813	10,34	72.662	9,97
80	42.590	6,55	53.578	7,60	48.051	7,17	43.273	6,67	62.769	7,65	52.854	7,21	48.947	6,90	64.854	7,15	56.821	7,06
85	22.030	5,32	34.249	5,48	28.406	5,40	24.316	4,92	41.648	5,26	32.665	5,12	30.027	4,68	40.359	4,97	35.147	4,86
90+	9.660	3,93	15.769	3,98	12.767	3,95	9.738	3,54	17.828	3,96	13.590	3,79	12.501	2,73	15.713	3,85	14.110	3,39

Ν. Γρεβενών

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	74,52	100.000	78,38	100.000	76,49	100.000	76,91	100.000	79,55	100.000	78,55	100.000	77,54	100.000	82,11	100.000	79,74
1	99.176	74,14	99.481	77,79	99.325	76,00	99.481	76,31	98.884	79,44	99.456	77,98	99.481	76,94	99.922	81,18	99.618	79,04
5	99.077	70,21	99.420	73,84	99.244	72,06	99.419	72,36	98.669	75,61	99.350	74,06	99.016	73,29	99.439	77,56	99.145	75,41
10	98.745	65,44	99.382	68,86	99.069	67,19	99.270	67,46	98.624	70,64	99.275	69,11	98.959	68,33	99.377	72,61	99.115	70,43
15	98.549	60,56	99.287	63,93	98.924	62,28	99.148	62,54	98.584	65,67	99.212	64,15	98.907	63,37	99.320	67,65	99.088	65,45
20	98.146	55,80	98.664	59,31	98.419	57,59	99.001	57,63	98.541	60,70	99.138	59,20	98.292	58,75	99.159	62,75	98.695	60,70
25	96.710	51,59	98.620	54,34	97.775	52,95	98.963	52,65	98.230	55,88	98.997	54,28	97.738	54,07	99.017	57,84	98.344	55,91
30	95.985	46,97	98.442	49,43	97.295	48,20	98.830	47,72	97.911	51,06	98.779	49,39	97.475	49,21	98.742	52,99	98.075	51,05
35	95.383	42,25	98.115	44,59	96.824	43,42	98.570	42,84	97.768	46,13	98.574	44,49	96.979	44,44	98.702	48,01	97.818	46,18
40	94.579	37,58	97.284	39,95	96.006	38,77	97.917	38,11	97.607	41,20	98.139	39,68	96.721	39,56	98.554	43,08	97.611	41,27
45	93.830	32,86	96.643	35,20	95.304	34,04	96.359	33,68	96.929	36,47	96.999	35,12	95.656	34,97	97.878	38,36	96.727	36,63
50	91.869	28,51	95.445	30,61	93.731	29,57	94.638	29,25	96.762	31,53	96.024	30,45	93.953	30,56	97.427	33,53	95.584	32,04
55	89.697	24,14	93.883	26,08	91.817	25,13	92.707	24,81	95.561	26,89	94.441	25,91	92.545	25,98	96.986	28,67	94.649	27,33
60	86.694	19,89	90.997	21,82	88.877	20,88	89.196	20,69	93.440	22,45	91.593	21,64	89.957	21,66	95.190	24,16	92.451	22,92
65	81.813	15,93	87.979	17,49	85.017	16,71	85.385	16,50	90.346	18,13	88.127	17,40	85.880	17,57	93.147	19,64	89.408	18,61
70	75.141	12,12	82.985	13,39	79.230	12,75	76.878	13,05	86.349	13,85	81.953	13,52	80.544	13,57	89.226	15,39	84.752	14,50
75	63.593	8,87	72.519	9,96	68.165	9,42	64.698	10,03	77.484	10,15	71.580	10,11	70.085	10,22	82.762	11,40	76.180	10,85
80	46.122	6,28	55.669	7,22	50.808	6,78	49.825	7,28	60.608	7,28	55.591	7,30	53.565	7,60	71.247	7,84	62.131	7,74
85	22.297	5,32	32.895	5,48	27.523	5,40	31.757	5,00	36.648	5,41	34.486	5,25	35.648	5,16	49.356	5,20	42.329	5,19
90+	9.777	3,93	15.146	3,98	12.370	3,95	14.176	3,11	16.663	3,90	15.554	3,59	16.670	3,20	22.650	3,39	19.587	3,31

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 5: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1981, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Δράμας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	71,65	100.000	77,42	100.000	74,53	100.000	73,06	100.000	78,09	100.000	75,56	100.000	75,16	100.000	80,13	100.000	77,65
1	97.842	72,22	98.735	77,41	98.278	74,83	99.291	72,58	99.181	77,73	99.237	75,14	99.631	74,43	99.535	79,51	99.584	76,97
5	97.585	68,41	98.586	73,52	98.074	70,98	99.094	68,72	99.043	73,84	99.069	71,26	99.611	70,45	99.516	75,52	99.574	72,98
10	97.320	63,59	98.402	68,66	97.848	66,14	99.043	63,75	98.880	68,96	98.964	66,34	99.494	65,53	99.454	70,57	99.485	68,04
15	97.244	58,64	98.217	63,78	97.717	61,23	98.951	58,81	98.783	64,02	98.869	61,40	99.329	60,63	99.394	65,61	99.369	63,12
20	96.736	53,93	97.928	58,96	97.307	56,47	98.410	54,12	98.526	59,18	98.461	56,64	99.002	55,83	99.340	60,64	99.168	58,24
25	96.271	49,18	97.912	53,97	97.044	51,62	97.526	49,59	98.328	54,30	97.919	51,94	98.560	51,06	99.324	55,65	98.941	53,37
30	95.659	44,48	97.632	49,12	96.579	46,86	96.992	44,85	98.127	49,40	97.556	47,13	97.959	46,36	99.226	50,70	98.584	48,55
35	95.132	39,71	97.271	44,29	96.139	42,06	96.534	40,05	97.821	44,55	97.175	42,30	97.526	41,56	98.971	45,83	98.241	43,71
40	94.007	35,16	97.047	39,39	95.498	37,33	96.105	35,21	97.762	39,57	96.921	37,41	96.788	36,85	98.476	41,04	97.627	38,97
45	92.974	30,52	96.532	34,59	94.743	32,60	94.792	30,67	97.233	34,78	95.995	32,74	96.208	32,06	98.007	36,23	97.100	34,17
50	91.620	25,93	95.452	29,95	93.525	28,00	92.857	26,25	96.304	30,09	94.573	28,20	94.977	27,44	97.138	31,53	96.041	29,52
55	89.203	21,57	94.240	25,30	91.699	23,50	90.687	21,82	94.885	25,50	92.789	23,69	92.382	23,15	95.642	26,99	93.993	25,11
60	84.336	17,67	91.741	20,92	87.981	19,39	86.370	17,79	92.787	21,02	89.609	19,44	88.417	19,07	93.581	22,52	91.043	20,84
65	76.842	14,15	87.439	16,83	82.145	15,59	80.033	14,00	89.431	16,72	84.704	15,42	82.518	15,26	91.440	17,99	87.129	16,67
70	64.688	11,34	80.736	13,02	72.717	12,29	67.934	11,05	83.557	12,71	75.600	11,98	73.736	11,78	87.802	13,64	80.945	12,75
75	50.196	8,89	70.088	9,62	60.296	9,30	54.036	8,24	71.436	9,45	62.687	8,93	60.697	8,77	78.523	9,95	69.559	9,43
80	34.950	6,67	52.511	7,00	43.860	6,85	36.151	6,09	54.279	6,64	45.131	6,44	42.450	6,46	61.878	6,96	51.978	6,77
85	18.649	5,32	29.596	5,48	24.171	5,40	16.820	5,21	31.816	4,57	24.396	4,78	23.747	4,58	37.707	4,81	30.652	4,74
90+	8.177	3,93	13.627	3,98	10.864	3,95	7.166	3,86	11.216	3,37	9.241	3,52	9.294	2,82	14.681	3,44	11.958	3,24

Ν. Ημαθίας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	72,12	100.000	77,32	100.000	74,69	100.000	73,94	100.000	78,54	100.000	76,20	100.000	75,07	100.000	80,03	100.000	77,51
1	98.350	72,32	98.981	77,11	98.658	74,70	99.464	73,33	99.062	78,28	99.268	75,76	99.332	74,57	99.486	79,44	99.407	76,97
5	98.152	68,46	98.861	73,20	98.498	70,82	99.422	69,36	98.932	74,38	99.183	71,82	99.157	70,70	99.441	75,48	99.296	73,05
10	97.959	63,59	98.773	68,26	98.356	65,91	99.389	64,39	98.896	69,40	99.148	66,85	99.072	65,76	99.397	70,51	99.231	68,10
15	97.723	58,74	98.719	63,30	98.210	61,01	99.333	59,42	98.837	64,44	99.091	61,88	98.991	60,81	99.355	65,54	99.170	63,14
20	97.320	53,97	98.405	58,49	97.851	56,22	98.888	54,68	98.655	59,56	98.780	57,07	98.855	55,89	99.240	60,61	99.043	58,22
25	96.641	49,34	98.182	53,62	97.408	51,47	98.270	50,00	98.429	54,69	98.359	52,30	98.387	51,14	99.039	55,73	98.704	53,41
30	96.236	44,53	97.919	48,76	97.078	46,63	97.690	45,29	98.217	49,80	97.966	47,50	98.110	46,28	98.879	50,82	98.485	48,52
35	95.494	39,86	97.713	43,86	96.615	41,85	97.232	40,49	98.021	44,90	97.643	42,65	97.591	41,51	98.657	45,92	98.111	43,70
40	94.721	35,16	97.454	38,97	96.085	37,06	96.464	35,79	97.822	39,98	97.160	37,85	96.732	36,86	98.171	41,14	97.438	38,98
45	93.693	30,52	96.786	34,22	95.233	32,37	95.322	31,19	97.364	35,16	96.357	33,15	95.468	32,31	97.588	36,37	96.524	34,33
50	92.002	26,04	96.220	29,40	94.058	27,75	93.416	26,77	96.255	30,54	94.845	28,64	93.760	27,86	96.997	31,58	95.374	29,71
55	89.423	21,72	95.183	24,70	92.228	23,25	91.234	22,36	95.099	25,88	93.167	24,11	90.926	23,65	95.856	26,92	93.382	25,29
60	85.049	17,70	91.280	20,65	88.072	19,23	86.776	18,38	93.454	21,29	90.056	19,85	87.107	19,58	94.649	22,23	90.851	20,93
65	76.698	14,36	87.135	16,51	81.936	15,48	80.190	14,68	90.256	16,95	85.136	15,86	81.628	15,72	92.186	17,76	86.852	16,78
70	65.885	11,31	79.064	12,94	72.489	12,17	69.294	11,59	84.029	13,02	76.542	12,36	73.493	12,18	87.152	13,64	80.188	12,96
75	52.800	8,49	66.829	9,85	59.671	9,25	55.189	8,92	72.521	9,69	63.701	9,34	61.367	9,10	77.545	10,02	69.298	9,61
80	33.428	6,96	49.506	7,42	41.493	7,20	39.728	6,42	54.611	7,05	47.024	6,77	44.209	6,66	59.914	7,24	51.917	6,99
85	19.060	5,32	30.529	5,48	24.694	5,40	21.861	4,62	33.094	5,02	27.325	4,85	25.902	4,60	36.855	5,20	31.288	4,94
90+	8.357	3,93	14.056	3,98	11.099	3,95	7.692	3,52	13.807	3,53	10.647	3,52	10.087	2,89	16.450	3,55	13.176	3,30

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 5: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1981, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Θεσσαλονίκης

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	72,73	100.000	77,44	100.000	75,12	100.000	74,12	100.000	79,05	100.000	76,65	100.000	75,76	100.000	80,49	100.000	78,19
1	97.820	73,34	98.402	77,69	98.104	75,56	98.716	74,08	98.832	78,98	98.772	76,59	99.427	75,19	99.538	79,87	99.481	77,60
5	97.561	69,53	98.215	73,83	97.880	71,73	98.562	70,19	98.743	75,05	98.650	72,69	99.318	71,27	99.456	75,93	99.385	73,67
10	97.440	64,61	98.121	68,90	97.773	66,80	98.474	65,25	98.673	70,10	98.571	67,74	99.228	66,34	99.406	70,97	99.315	68,72
15	97.295	59,70	98.020	63,97	97.649	61,89	98.366	60,32	98.580	65,17	98.470	62,81	99.183	61,37	99.368	65,99	99.273	63,75
20	97.028	54,86	97.912	59,03	97.460	57,00	98.102	55,47	98.468	60,24	98.283	57,92	98.862	56,56	99.276	61,05	99.064	58,88
25	96.681	50,05	97.784	54,11	97.228	52,13	97.670	50,71	98.321	55,32	97.999	53,08	98.378	51,82	99.143	56,13	98.756	54,05
30	96.362	45,21	97.605	49,20	96.979	47,26	97.231	45,93	98.158	50,41	97.700	48,24	97.920	47,05	99.022	51,20	98.467	49,20
35	95.961	40,38	97.383	44,31	96.671	42,40	96.668	41,18	97.953	45,51	97.325	43,41	97.456	42,27	98.822	46,29	98.135	44,36
40	95.460	35,58	96.976	39,49	96.218	37,59	96.032	36,43	97.702	40,62	96.884	38,60	96.903	37,49	98.541	41,42	97.721	39,54
45	94.616	30,88	96.559	34,64	95.600	32,82	95.065	31,78	97.160	35,84	96.135	33,88	96.037	32,81	98.140	36,58	97.097	34,78
50	93.105	26,34	95.659	29,95	94.399	28,20	93.559	27,25	96.333	31,12	94.976	29,27	94.605	28,27	97.465	31,81	96.050	30,13
55	90.612	21,99	94.237	25,36	92.456	23,74	91.177	22,90	95.127	26,48	93.198	24,78	92.180	23,94	96.282	27,17	94.260	25,65
60	85.805	18,09	91.857	20,95	88.895	19,59	87.430	18,77	93.270	21,96	90.402	20,47	88.742	19,78	94.619	22,61	91.736	21,29
65	78.374	14,56	87.702	16,83	83.140	15,78	81.079	15,05	90.045	17,66	85.653	16,46	83.424	15,88	91.986	18,18	87.823	17,13
70	67.327	11,54	80.557	13,10	74.028	12,41	71.232	11,78	84.669	13,62	78.147	12,80	75.275	12,32	87.401	14,01	81.507	13,26
75	53.475	8,89	69.415	9,80	61.591	9,41	57.355	9,03	73.696	10,28	65.809	9,73	63.358	9,17	78.921	10,24	71.353	9,79
80	37.062	6,71	51.849	7,27	44.639	7,04	40.118	6,83	57.292	7,50	48.941	7,23	45.576	6,78	62.761	7,24	54.459	7,06
85	19.964	5,32	31.008	5,48	25.624	5,40	23.164	5,00	36.562	5,34	30.022	5,21	26.866	4,75	38.816	5,16	33.034	5,01
90+	8.754	3,93	14.277	3,98	11.517	3,95	9.544	3,57	16.040	3,98	12.853	3,82	11.187	2,91	16.623	3,71	13.991	3,43

Ν. Καβάλας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	72,27	100.000	77,69	100.000	75,02	100.000	74,26	100.000	78,51	100.000	76,41	100.000	75,09	100.000	80,59	100.000	77,81
1	98.204	72,59	98.306	78,02	98.254	75,34	99.650	73,52	99.632	77,80	99.641	75,68	99.752	74,28	99.739	79,80	99.746	77,01
5	97.989	68,74	98.108	74,17	98.047	71,50	99.556	69,59	99.474	73,92	99.517	71,77	99.607	70,38	99.724	75,81	99.671	73,07
10	97.808	63,86	98.075	69,20	97.937	66,57	99.517	64,61	99.393	68,98	99.458	66,81	99.520	65,44	99.630	70,88	99.581	68,13
15	97.531	59,04	98.017	64,24	97.767	61,69	99.451	59,65	99.286	64,05	99.372	61,87	99.508	60,45	99.583	65,91	99.559	63,15
20	97.180	54,24	97.749	59,40	97.456	56,87	98.784	55,04	99.252	59,07	99.019	57,08	99.201	55,63	99.389	61,04	99.305	58,30
25	96.441	49,64	97.557	54,52	96.979	52,14	98.051	50,43	98.825	54,32	98.437	52,40	98.492	51,01	99.167	56,17	98.822	53,57
30	96.042	44,84	97.355	49,62	96.678	47,30	97.493	45,71	98.470	49,51	97.983	47,63	97.872	46,32	99.003	51,26	98.424	48,78
35	95.523	40,07	97.177	44,71	96.333	42,46	96.974	40,94	98.213	44,63	97.596	42,81	97.245	41,60	98.881	46,32	98.047	43,96
40	94.919	35,30	96.758	39,89	95.822	37,67	96.335	36,19	97.607	39,89	96.973	38,07	96.604	36,86	98.463	41,50	97.517	39,18
45	93.728	30,72	96.202	35,11	94.964	32,99	95.434	31,51	96.998	35,13	96.218	33,35	95.614	32,22	98.026	36,68	96.801	34,46
50	92.357	26,14	95.479	30,36	93.908	28,33	94.320	26,85	96.052	30,45	95.187	28,68	93.814	27,79	97.129	31,99	95.444	29,91
55	89.802	21,81	93.927	25,82	91.840	23,91	92.297	22,39	94.883	25,79	93.608	24,13	91.593	23,40	95.810	27,40	93.673	25,43
60	85.293	17,83	91.622	21,40	88.415	19,74	88.135	18,33	92.433	21,41	90.314	19,92	87.823	19,30	94.474	22,75	91.132	21,07
65	77.201	14,44	87.703	17,25	82.621	15,95	81.924	14,53	89.588	17,01	85.781	15,84	82.742	15,33	92.095	18,27	87.474	16,84
70	66.652	11,33	81.344	13,40	74.180	12,48	71.538	11,27	83.730	13,02	77.662	12,23	74.272	11,79	87.841	14,04	81.118	12,97
75	51.617	8,90	71.093	9,97	61.612	9,52	56.864	8,54	72.467	9,66	64.746	9,17	61.409	8,74	78.710	10,38	70.045	9,62
80	34.845	6,99	52.855	7,55	44.022	7,32	38.147	6,50	55.562	6,84	46.942	6,70	43.861	6,24	63.294	7,29	53.438	6,84
85	19.989	5,32	33.457	5,48	26.862	5,40	20.487	4,95	32.089	5,01	26.340	4,99	23.683	4,42	40.782	4,94	32.019	4,74
90+	8.765	3,93	15.404	3,98	12.073	3,95	8.208	3,61	13.351	3,53	10.799	3,56	8.910	2,61	16.305	3,60	12.496	3,23

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 5: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1981, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Καστοριάς

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	74,96	100.000	79,29	100.000	77,15	100.000	76,32	100.000	79,64	100.000	77,99	100.000	77,12	100.000	81,75	100.000	79,38
1	98.422	75,15	99.172	78,95	98.788	77,10	99.760	75,50	99.748	78,84	99.754	77,18	99.848	76,23	99.840	80,88	99.844	78,50
5	98.233	71,29	99.074	75,02	98.644	73,21	99.655	71,58	99.715	74,86	99.700	73,22	99.810	72,26	99.798	76,91	99.824	74,52
10	98.159	66,35	98.919	70,14	98.530	68,29	99.564	66,64	99.624	69,93	99.609	68,29	99.774	67,29	99.669	72,01	99.762	69,56
15	97.952	61,48	98.757	65,25	98.344	63,41	99.481	61,69	99.597	64,95	99.567	63,31	99.671	62,35	99.634	67,03	99.707	64,60
20	97.543	56,73	98.612	60,34	98.075	58,58	99.142	56,90	99.503	60,01	99.343	58,45	99.369	57,54	99.540	62,09	99.497	59,73
25	97.226	51,90	98.541	55,38	97.873	53,69	98.991	51,98	99.320	55,11	99.178	53,54	99.032	52,72	99.345	57,21	99.226	54,89
30	96.838	47,10	98.452	50,43	97.624	48,82	98.499	47,23	99.079	50,24	98.813	48,73	98.529	47,98	99.251	52,26	98.916	50,05
35	96.335	42,33	98.222	45,54	97.249	44,00	98.030	42,44	98.834	45,36	98.453	43,90	97.979	43,24	99.166	47,30	98.590	45,21
40	95.825	37,55	97.980	40,65	96.861	39,17	97.259	37,76	98.740	40,40	98.004	39,09	97.420	38,47	98.927	42,41	98.190	40,38
45	94.904	32,89	97.208	35,95	96.007	34,50	96.054	33,20	97.853	35,74	96.950	34,49	96.667	33,75	98.366	37,64	97.530	35,64
50	93.321	28,40	96.246	31,29	94.736	29,92	95.167	28,49	96.804	31,10	95.988	29,81	95.907	29,00	97.576	32,92	96.756	30,90
55	90.299	24,27	95.133	26,62	92.727	25,52	92.560	24,22	95.781	26,41	94.135	25,35	93.226	24,76	96.339	28,31	94.765	26,50
60	87.255	20,03	93.374	22,08	90.329	21,13	89.563	19,94	94.045	21,85	91.758	20,94	90.019	20,55	94.786	23,74	92.317	22,14
65	82.371	16,07	89.295	17,97	85.848	17,10	84.531	15,98	90.947	17,51	87.681	16,80	84.710	16,68	92.997	19,15	88.728	17,93
70	74.020	12,60	84.525	13,84	79.409	13,29	76.546	12,39	85.598	13,45	81.021	12,97	76.446	13,22	89.404	14,81	82.784	14,04
75	60.562	9,84	74.171	10,43	67.508	10,19	63.537	9,41	75.622	9,89	69.639	9,68	66.213	9,87	81.013	11,09	73.432	10,51
80	46.886	6,98	57.018	7,81	52.076	7,47	46.260	6,99	57.690	7,19	52.095	7,10	49.205	7,42	69.678	7,49	59.007	7,46
85	26.887	5,32	37.949	5,48	32.735	5,40	26.687	5,29	34.890	5,25	30.872	5,27	30.793	5,36	43.596	5,47	36.924	5,43
90+	11.790	3,93	17.473	3,98	14.713	3,95	11.523	3,96	15.302	3,78	13.455	3,85	15.083	3,35	20.778	3,74	17.793	3,59

Ν. Κιλκίς

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	71,95	100.000	77,83	100.000	74,90	100.000	74,67	100.000	79,29	100.000	76,94	100.000	75,01	100.000	80,08	100.000	77,46
1	98.326	72,17	99.247	77,42	98.775	74,83	99.679	73,91	99.663	78,56	99.671	76,19	99.616	74,30	99.496	79,48	99.558	76,80
5	98.125	68,31	99.158	73,49	98.629	70,93	99.587	69,97	99.568	74,63	99.578	72,26	99.592	70,32	99.468	75,50	99.545	72,81
10	97.855	63,49	99.139	68,50	98.485	66,04	99.567	64,99	99.546	69,65	99.567	67,27	99.371	65,47	99.232	70,68	99.316	67,97
15	97.807	58,52	99.046	63,56	98.414	61,08	99.252	60,18	99.527	64,66	99.406	62,37	99.225	60,56	99.074	65,79	99.165	63,07
20	97.269	53,83	98.872	58,67	98.034	56,31	98.981	55,34	99.464	59,70	99.222	57,48	98.928	55,74	98.863	60,92	98.903	58,23
25	96.980	48,99	98.656	53,79	97.767	51,46	98.379	50,67	99.066	54,93	98.711	52,77	98.404	51,02	98.799	55,96	98.565	53,42
30	96.282	44,32	98.209	49,03	97.172	46,75	97.835	45,93	98.822	50,06	98.309	47,97	97.769	46,33	98.687	51,02	98.175	48,63
35	95.302	39,75	97.975	44,14	96.609	42,01	97.426	41,12	98.624	45,16	97.998	43,12	97.231	41,58	98.271	46,23	97.696	43,85
40	94.865	34,93	97.546	39,32	96.176	37,19	96.960	36,30	98.547	40,19	97.713	38,24	96.333	36,94	97.939	41,37	97.066	39,12
45	94.075	30,20	97.077	34,50	95.537	32,42	96.089	31,61	98.152	35,34	97.081	33,47	95.402	32,28	97.525	36,54	96.376	34,38
50	92.431	25,69	95.946	29,87	94.130	27,87	94.378	27,14	97.503	30,56	95.921	28,84	93.646	27,84	96.524	31,89	94.981	29,85
55	89.368	21,49	94.281	25,36	91.718	23,54	92.463	22,65	96.737	25,78	94.589	24,21	91.493	23,43	95.720	27,14	93.527	25,28
60	84.180	17,66	92.648	20,76	88.252	19,36	88.485	18,55	94.216	21,40	91.293	20,00	87.741	19,33	94.366	22,49	91.052	20,90
65	75.982	14,29	87.656	16,80	81.841	15,68	82.432	14,73	91.574	16,95	86.851	15,89	82.551	15,39	92.094	17,99	87.358	16,67
70	68.187	10,64	81.482	12,88	74.834	11,92	71.947	11,51	85.561	12,97	78.495	12,32	74.052	11,86	87.196	13,86	80.502	12,88
75	49.254	8,77	68.293	9,89	59.125	9,42	57.666	8,74	73.256	9,72	65.209	9,32	61.466	8,78	78.494	10,11	69.629	9,50
80	33.210	6,79	51.261	7,35	42.565	7,11	39.226	6,68	55.173	7,09	47.187	6,92	43.138	6,45	63.906	6,85	53.035	6,69
85	18.232	5,32	31.121	5,48	24.854	5,40	23.093	4,60	32.811	5,22	27.951	4,96	24.601	4,43	38.534	4,72	31.263	4,62
90+	7.995	3,93	14.329	3,98	11.171	3,95	8.260	3,37	15.351	3,32	11.815	3,33	8.729	2,93	14.709	3,31	11.624	3,19

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 5: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1981, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Κοζάνης

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	73,12	100.000	77,43	100.000	75,27	100.000	74,83	100.000	79,24	100.000	77,02	100.000	75,84	100.000	81,39	100.000	78,55
1	97.959	73,64	98.400	77,68	98.174	75,66	99.468	74,23	99.442	78,68	99.455	76,44	99.226	75,43	99.819	80,54	99.515	77,93
5	97.715	69,81	98.212	73,83	97.958	71,82	99.400	70,28	99.334	74,76	99.368	72,50	99.144	71,49	99.777	76,57	99.452	73,97
10	97.486	64,97	98.129	68,89	97.798	66,94	99.312	65,34	99.325	69,77	99.323	67,53	99.107	66,52	99.698	71,63	99.395	69,02
15	97.271	60,11	98.033	63,95	97.643	62,04	99.230	60,39	99.266	64,81	99.252	62,58	98.971	61,61	99.661	66,66	99.307	64,07
20	96.903	55,33	97.806	59,10	97.346	57,22	98.967	55,54	99.116	59,90	99.044	57,71	98.564	56,85	99.631	61,68	99.084	59,21
25	96.391	50,61	97.684	54,17	97.027	52,40	98.293	50,91	99.107	54,91	98.712	52,89	98.108	52,10	99.463	56,78	98.765	54,40
30	95.823	45,90	97.570	49,23	96.665	47,59	97.904	46,10	98.895	50,02	98.411	48,05	97.700	47,31	99.341	51,84	98.496	49,54
35	95.081	41,23	97.260	44,38	96.135	42,84	97.459	41,30	98.596	45,17	98.037	43,22	97.190	42,54	99.203	46,91	98.170	44,69
40	94.600	36,43	96.695	39,62	95.612	38,06	96.762	36,58	98.283	40,30	97.519	38,44	96.321	37,91	98.844	42,07	97.548	39,96
45	93.751	31,74	96.113	34,85	94.896	33,32	95.864	31,90	97.792	35,49	96.815	33,70	95.229	33,31	98.480	37,22	96.800	35,25
50	92.621	27,09	95.010	30,22	93.779	28,69	94.716	27,25	96.997	30,76	95.836	29,02	94.128	28,67	97.816	32,45	95.899	30,56
55	89.745	22,88	93.671	25,62	91.669	24,29	92.239	22,92	95.477	26,21	93.842	24,58	91.489	24,43	96.680	27,81	93.979	26,13
60	85.611	18,87	91.295	21,22	88.393	20,10	88.902	18,68	93.509	21,71	91.187	20,22	87.724	20,37	95.195	23,20	91.329	21,82
65	78.759	15,29	87.779	16,97	83.273	16,18	82.191	15,00	90.564	17,34	86.327	16,22	82.676	16,46	92.910	18,71	87.673	17,63
70	69.046	12,09	81.735	13,04	75.388	12,62	72.041	11,77	84.860	13,33	78.366	12,61	74.917	12,90	88.971	14,43	81.776	13,72
75	56.536	9,21	70.466	9,73	63.591	9,49	57.583	9,09	74.156	9,90	65.873	9,53	64.263	9,63	80.118	10,75	71.986	10,24
80	40.679	6,83	51.635	7,36	46.194	7,13	42.005	6,54	57.703	7,00	49.857	6,79	47.304	7,19	65.064	7,65	55.930	7,46
85	22.517	5,32	31.447	5,48	27.044	5,40	22.650	4,99	34.998	4,93	28.799	4,93	29.948	4,90	42.289	5,43	35.972	5,22
90+	9.873	3,93	14.479	3,98	12.155	3,95	8.656	4,01	14.235	3,47	11.399	3,64	13.496	2,83	19.807	3,76	16.575	3,40

Ν. Πέλλας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	72,83	100.000	77,46	100.000	75,14	100.000	73,82	100.000	78,68	100.000	76,21	100.000	75,50	100.000	80,39	100.000	77,89
1	98.479	72,95	98.663	77,51	98.569	75,22	99.319	73,33	99.189	78,31	99.255	75,78	99.581	74,81	99.609	79,70	99.595	77,20
5	98.297	69,08	98.506	73,63	98.399	71,35	98.993	69,56	99.147	74,35	99.070	71,92	99.568	70,82	99.517	75,77	99.549	73,24
10	98.095	64,21	98.338	68,75	98.213	66,48	98.786	64,70	99.004	69,45	98.894	67,04	99.405	65,93	99.475	70,80	99.445	68,31
15	97.838	59,38	98.068	63,93	97.950	61,65	98.595	59,82	98.937	64,50	98.764	62,13	99.253	61,03	99.463	65,81	99.368	63,36
20	97.234	54,73	97.973	58,99	97.588	56,87	97.830	55,27	98.765	59,60	98.290	57,41	99.069	56,14	99.388	60,86	99.237	58,44
25	96.712	50,01	97.740	54,13	97.202	52,09	97.218	50,60	98.571	54,72	97.882	52,64	98.597	51,40	99.205	55,97	98.904	53,63
30	96.379	45,18	97.369	49,32	96.852	47,26	96.735	45,84	98.537	49,73	97.618	47,78	98.264	46,56	98.998	51,08	98.630	48,77
35	96.067	40,31	96.992	44,50	96.506	42,43	96.374	41,00	98.361	44,82	97.345	42,90	97.813	41,77	98.847	46,15	98.324	43,92
40	95.187	35,66	96.824	39,58	95.983	37,64	95.647	36,30	97.901	40,02	96.745	38,15	97.166	37,03	98.526	41,29	97.833	39,12
45	94.160	31,03	96.277	34,79	95.195	32,93	94.929	31,55	97.184	35,29	96.028	33,42	95.878	32,49	98.187	36,43	96.995	34,44
50	92.925	26,40	95.334	30,11	94.099	28,29	93.097	27,12	96.379	30,57	94.695	28,86	94.346	27,98	97.550	31,65	95.884	29,81
55	90.510	22,04	93.884	25,53	92.148	23,83	90.794	22,75	95.041	25,96	92.874	24,37	92.395	23,52	96.587	26,94	94.421	25,23
60	86.497	17,95	91.893	21,03	89.151	19,55	87.346	18,55	93.286	21,40	90.235	20,01	88.609	19,41	94.500	22,48	91.481	20,96
65	76.740	14,91	87.255	17,02	81.953	16,05	80.415	14,93	90.083	17,08	85.098	16,07	82.795	15,60	91.814	18,07	87.240	16,86
70	67.616	11,59	81.911	12,96	74.864	12,33	70.853	11,61	84.093	13,12	77.302	12,44	74.942	11,97	87.418	13,85	81.041	12,96
75	52.694	9,16	69.079	9,91	60.982	9,57	56.873	8,85	73.152	9,70	64.916	9,33	62.412	8,88	78.935	10,07	70.449	9,53
80	36.864	7,02	52.726	7,21	44.812	7,12	40.543	6,41	55.960	6,92	48.199	6,70	45.018	6,34	63.242	6,95	53.887	6,70
85	21.321	5,32	31.086	5,48	26.208	5,40	21.849	4,75	33.498	4,88	27.674	4,82	24.742	4,48	36.826	5,13	30.632	4,88
90+	9.349	3,93	14.313	3,98	11.779	3,95	8.058	3,59	12.833	3,70	10.444	3,66	9.056	2,92	15.875	3,61	12.401	3,38

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 5: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1981, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών

Ν .Πιερίας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	72,73	100.000	77,83	100.000	75,28	100.000	74,44	100.000	79,05	100.000	76,72	100.000	75,40	100.000	80,76	100.000	78,02
1	98.607	72,75	98.674	77,86	98.640	75,31	99.511	73,80	99.486	78,45	99.499	76,10	99.596	74,70	99.629	80,06	99.612	77,32
5	98.440	68,87	98.519	73,98	98.478	71,43	99.357	69,91	99.379	74,53	99.368	72,20	99.546	70,74	99.371	76,26	99.460	73,44
10	98.306	63,96	98.414	69,06	98.359	66,51	99.232	65,00	99.244	69,63	99.238	67,29	99.457	65,80	99.275	71,33	99.367	68,51
15	98.021	59,14	98.383	64,08	98.201	61,62	99.196	60,02	99.133	64,71	99.165	62,34	99.416	60,83	99.261	66,34	99.346	63,52
20	97.585	54,40	98.157	59,22	97.868	56,82	98.501	55,43	98.980	59,80	98.735	57,60	99.194	55,96	99.141	61,42	99.173	58,63
25	96.852	49,79	98.066	54,28	97.446	52,05	97.819	50,80	98.870	54,87	98.335	52,82	98.443	51,37	98.913	56,56	98.669	53,91
30	96.228	45,09	97.823	49,40	97.012	47,27	97.193	46,11	98.751	49,93	97.962	48,01	97.917	46,63	98.740	51,65	98.315	49,10
35	95.535	40,40	97.500	44,56	96.518	42,50	96.577	41,39	98.243	45,17	97.399	43,28	97.196	41,96	98.641	46,70	97.903	44,29
40	94.716	35,73	97.219	39,68	95.972	37,73	95.829	36,69	97.628	40,44	96.716	38,56	96.746	37,14	98.281	41,86	97.498	39,47
45	93.667	31,10	96.599	34,92	95.131	33,04	94.458	32,19	97.036	35,67	95.735	33,93	95.794	32,48	97.955	36,99	96.849	34,72
50	92.318	26,52	95.511	30,29	93.907	28,44	93.607	27,46	96.342	30,91	94.961	29,19	94.362	27,94	97.421	32,18	95.852	30,05
55	89.835	22,19	94.089	25,71	91.953	23,99	91.317	23,08	95.034	26,30	93.164	24,70	91.499	23,74	96.743	27,39	94.087	25,57
60	84.461	18,44	91.737	21,30	88.013	19,95	87.361	19,01	93.107	21,80	90.180	20,44	87.468	19,71	95.007	22,84	91.191	21,30
65	77.694	14,83	88.268	17,04	83.023	16,00	81.520	15,20	90.209	17,42	85.796	16,36	81.854	15,89	92.649	18,36	87.215	17,16
70	68.842	11,41	82.112	13,13	75.457	12,36	71.789	11,92	84.432	13,44	77.988	12,74	73.476	12,42	88.792	14,05	80.973	13,29
75	55.479	8,56	71.424	9,72	63.432	9,23	59.486	8,87	73.898	10,00	66.615	9,49	62.159	9,23	79.585	10,39	70.650	9,86
80	36.808	6,63	54.102	7,04	45.651	6,85	41.903	6,54	57.706	7,10	49.702	6,87	45.779	6,64	63.838	7,33	54.530	7,04
85	19.439	5,32	30.756	5,48	25.111	5,40	23.352	4,75	33.809	5,35	28.535	5,12	26.421	4,67	40.493	5,12	33.295	4,93
90+	8.524	3,93	14.161	3,98	11.286	3,95	8.620	3,59	15.346	3,79	12.007	3,72	11.145	2,64	17.722	3,49	14.346	3,15

Ν. Σερρών

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
	1981	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	71,89	100.000	76,74	100.000	74,27	100.000	73,50	100.000	78,43	100.000	75,93	100.000	74,90	100.000	79,77	100.000	77,29
1	98.480	71,99	98.523	76,88	98.501	74,39	99.208	73,08	99.081	78,15	99.146	75,58	99.339	74,40	99.722	78,99	99.526	76,65
5	98.298	68,12	98.349	73,01	98.323	70,52	99.030	69,21	98.925	74,27	98.979	71,71	99.141	70,54	99.558	75,12	99.345	72,79
10	98.126	63,23	98.174	68,14	98.150	65,64	98.889	64,30	98.865	69,32	98.876	66,78	99.075	65,59	99.522	70,15	99.293	67,82
15	97.879	58,39	98.168	63,14	98.024	60,72	98.680	59,43	98.741	64,40	98.709	61,89	98.950	60,67	99.345	65,27	99.144	62,92
20	97.523	53,59	98.007	58,24	97.761	55,88	98.255	54,68	98.621	59,48	98.431	57,06	98.583	55,88	99.286	60,30	98.921	58,06
25	96.821	48,96	97.817	53,35	97.287	51,14	97.426	50,12	98.440	54,58	97.916	52,34	98.085	51,15	98.998	55,47	98.524	53,28
30	96.125	44,30	97.502	48,51	96.783	46,39	96.514	45,57	98.187	49,72	97.331	47,64	97.327	46,53	98.818	50,57	98.037	48,53
35	95.661	39,50	97.190	43,66	96.394	41,57	96.063	40,77	97.888	44,86	96.955	42,82	96.867	41,74	98.543	45,70	97.666	43,71
40	94.634	34,90	96.753	38,85	95.671	36,87	95.267	36,09	97.601	39,98	96.407	38,05	96.062	37,07	98.260	40,83	97.115	38,94
45	93.500	30,29	96.116	34,09	94.792	32,19	94.085	31,52	97.204	35,14	95.612	33,34	94.956	32,47	97.850	35,99	96.343	34,24
50	91.867	25,79	95.125	29,42	93.457	27,61	92.732	26,94	96.381	30,42	94.523	28,70	93.400	27,97	96.915	31,31	95.093	29,65
55	88.863	21,58	93.961	24,75	91.364	23,19	90.338	22,59	95.083	25,80	92.689	24,22	91.037	23,63	95.710	26,67	93.311	25,17
60	83.401	17,82	91.046	20,46	87.098	19,20	86.360	18,51	92.856	21,36	89.563	19,97	87.370	19,52	94.417	22,00	90.850	20,78
65	76.179	14,28	87.401	16,21	81.729	15,30	79.919	14,80	90.076	16,94	84.892	15,94	82.214	15,59	92.173	17,48	87.194	16,55
70	65.521	11,19	79.801	12,52	72.578	11,91	69.598	11,63	84.211	12,94	76.729	12,36	73.741	12,09	87.303	13,31	80.458	12,73
75	50.346	8,81	67.597	9,33	58.906	9,09	55.872	8,87	74.779	9,26	65.293	9,09	61.115	9,07	78.517	9,52	69.603	9,32
80	35.141	6,54	49.038	6,91	41.988	6,75	39.840	6,43	55.255	6,65	47.515	6,56	44.120	6,61	60.284	6,65	51.973	6,64
85	18.174	5,32	27.097	5,48	22.575	5,40	21.240	4,88	31.228	4,84	26.227	4,85	25.702	4,55	34.948	4,66	30.188	4,62
90+	7.969	3,93	12.476	3,98	10.146	3,95	8.272	3,61	12.604	3,30	10.439	3,41	10.054	2,74	12.726	3,42	11.325	3,16

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 5: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1981, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Φλώρινας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	72,57	100.000	77,34	100.000	75,04	100.000	74,28	100.000	78,22	100.000	76,26	100.000	75,74	100.000	79,84	100.000	77,78
1	98.607	72,58	98.629	77,41	98.618	75,08	98.975	74,05	98.789	78,17	98.885	76,11	99.278	75,29	99.241	79,44	99.260	77,36
5	98.440	68,70	98.468	73,53	98.454	71,20	98.872	70,12	98.757	74,20	98.832	72,15	99.244	71,31	99.206	75,47	99.243	73,37
10	98.189	63,87	98.369	68,60	98.272	66,33	98.698	65,24	98.731	69,22	98.744	67,21	99.210	66,33	99.172	70,50	99.225	68,38
15	97.996	58,99	98.222	63,70	98.101	61,44	98.535	60,35	98.646	64,27	98.619	62,29	99.108	61,40	99.139	65,52	99.173	63,42
20	97.573	54,24	97.987	58,85	97.767	56,64	97.776	55,79	98.459	59,39	98.132	57,59	98.887	56,53	98.791	60,74	98.894	58,59
25	96.816	49,64	97.695	54,02	97.203	51,96	96.751	51,36	98.281	54,49	97.489	52,95	98.585	51,70	98.523	55,90	98.607	53,75
30	96.417	44,84	97.661	49,04	96.989	47,07	96.346	46,56	97.847	49,72	97.069	48,17	98.419	46,78	98.495	50,92	98.519	48,80
35	95.745	40,14	97.525	44,10	96.584	42,25	95.794	41,82	97.570	44,86	96.644	43,37	97.819	42,05	98.234	46,04	98.076	44,01
40	95.184	35,36	97.150	39,26	96.111	37,45	94.990	37,15	97.249	40,00	96.059	38,62	97.107	37,34	97.972	41,16	97.577	39,22
45	93.652	30,90	96.777	34,40	95.186	32,79	94.298	32,41	96.867	35,15	95.515	33,83	95.790	32,82	97.511	36,34	96.651	34,57
50	91.797	26,47	95.507	29,83	93.606	28,30	92.811	27,88	96.480	30,28	94.544	29,15	94.285	28,30	97.291	31,42	95.717	29,89
55	89.149	22,18	93.800	25,33	91.449	23,91	90.409	23,56	95.168	25,66	92.697	24,68	92.738	23,73	95.621	26,93	94.111	25,35
60	85.182	18,10	90.508	21,16	87.821	19,79	87.273	19,32	93.410	21,10	90.237	20,29	88.064	19,86	92.808	22,67	90.335	21,31
65	76.263	14,92	87.215	16,86	82.219	15,97	82.755	15,23	90.033	16,79	86.314	16,09	82.359	16,06	90.972	18,07	86.621	17,12
70	66.561	11,73	81.309	12,90	74.606	12,35	72.565	12,02	81.253	13,34	76.846	12,77	74.838	12,43	86.803	13,82	80.735	13,18
75	53.980	8,88	70.143	9,56	62.486	9,26	59.798	9,05	69.616	10,15	64.726	9,69	63.980	9,11	77.824	10,13	70.864	9,67
80	37.045	6,80	51.176	7,17	44.350	7,02	41.537	6,94	55.417	7,11	48.806	7,04	47.116	6,48	62.745	6,96	54.842	6,76
85	20.383	5,32	29.971	5,48	25.368	5,40	23.609	5,30	34.441	4,92	29.239	5,07	28.591	4,06	38.921	4,69	33.701	4,44
90+	8.938	3,93	13.799	3,98	11.402	3,95	11.262	3,38	13.044	3,88	12.187	3,68	8.472	2,76	14.319	3,45	11.525	3,16

Ν. Χαλκιδικής

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	74,23	100.000	78,08	100.000	76,10	100.000	75,31	100.000	80,19	100.000	77,66	100.000	76,15	100.000	80,32	100.000	78,16
1	98.814	74,11	99.031	77,84	98.920	75,92	99.182	74,93	99.399	79,67	99.288	77,22	99.518	75,51	99.277	79,91	99.400	77,63
5	98.671	70,22	98.917	73,93	98.791	72,02	99.035	71,03	99.376	75,69	99.213	73,27	99.452	71,56	99.256	75,92	99.366	73,66
10	98.455	65,37	98.708	69,08	98.579	67,17	99.019	66,04	99.359	70,70	99.205	68,28	99.393	66,60	99.195	70,97	99.306	68,70
15	98.251	60,50	98.487	64,23	98.366	62,31	98.746	61,22	99.344	65,71	99.064	63,37	99.375	61,61	99.176	65,98	99.297	63,71
20	97.790	55,77	98.361	59,31	98.066	57,49	98.218	56,54	99.239	60,78	98.748	58,57	98.819	56,95	99.122	61,01	98.985	58,90
25	96.989	51,21	98.158	54,42	97.589	52,76	97.818	51,76	99.084	55,87	98.469	53,73	98.331	52,22	99.077	56,04	98.706	54,06
30	96.491	46,46	98.014	49,50	97.255	47,93	97.464	46,94	98.869	50,99	98.181	48,88	97.741	47,52	98.859	51,16	98.292	49,27
35	96.325	41,54	97.765	44,62	97.049	43,03	96.885	42,20	98.705	46,07	97.806	44,05	97.146	42,79	98.686	46,24	97.892	44,47
40	95.848	36,73	97.435	39,76	96.642	38,20	96.407	37,40	98.481	41,17	97.451	39,21	96.307	38,14	98.362	41,39	97.298	39,72
45	95.123	31,99	96.698	35,05	95.911	33,47	95.181	32,85	98.160	36,29	96.658	34,51	95.363	33,50	97.841	36,60	96.561	35,01
50	93.754	27,42	96.088	30,25	94.904	28,80	93.990	28,23	97.300	31,59	95.623	29,85	93.769	29,02	97.100	31,86	95.382	30,41
55	90.827	23,23	95.094	25,54	92.850	24,38	92.215	23,73	96.450	26,85	94.282	25,24	91.793	24,59	95.823	27,25	93.746	25,89
60	85.331	19,56	92.834	21,10	88.947	20,34	88.423	19,64	95.236	22,16	91.720	20,88	88.160	20,51	94.222	22,67	91.100	21,57
65	79.119	15,90	88.774	16,95	83.746	16,45	83.613	15,62	91.786	17,90	87.509	16,76	84.075	16,38	92.420	18,06	88.102	17,22
70	70.358	12,57	82.571	13,04	76.256	12,82	73.726	12,38	85.627	14,00	79.461	13,21	76.474	12,76	87.334	13,97	81.688	13,38
75	59.155	9,48	70.426	9,86	64.567	9,69	62.400	9,18	77.576	10,20	69.739	9,70	65.862	9,41	79.242	10,14	72.183	9,81
80	44.267	6,82	53.074	7,26	48.504	7,07	43.857	7,00	62.148	7,11	52.657	7,04	49.278	6,74	63.124	7,09	55.889	6,94
85	24.465	5,32	31.679	5,48	28.048	5,40	25.991	5,10	39.828	4,69	32.506	4,85	28.772	4,76	39.192	4,89	33.820	4,84
90+	10.728	3,93	14.586	3,98	12.606	3,95	10.774	3,76	15.484	3,14	12.986	3,37	12.389	2,75	15.912	3,39	14.092	3,12

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 5: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1981, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Έβρου

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	72,68	100.000	77,77	100.000	75,26	100.000	73,28	100.000	78,67	100.000	75,93	100.000	73,86	100.000	79,82	100.000	76,74
1	97.752	73,34	98.293	78,11	98.016	75,78	98.890	73,10	98.834	78,59	98.863	75,79	98.853	73,71	99.070	79,56	98.959	76,54
5	97.484	69,54	98.093	74,27	97.781	71,95	98.743	69,20	98.587	74,79	98.666	71,94	98.657	69,85	98.860	75,73	98.756	72,69
10	97.365	64,62	97.869	69,43	97.612	67,07	98.666	64,26	98.466	69,87	98.567	67,01	98.563	64,91	98.709	70,84	98.635	67,78
15	97.312	59,65	97.860	64,44	97.584	62,09	98.467	59,38	98.322	64,97	98.395	62,12	98.517	59,94	98.695	65,85	98.612	62,80
20	97.077	54,79	97.648	59,57	97.358	57,23	98.206	54,53	98.205	60,05	98.177	57,26	98.360	55,04	98.541	60,95	98.456	57,89
25	96.810	49,94	97.507	54,66	97.125	52,36	97.818	49,74	97.884	55,24	97.813	52,46	97.898	50,28	98.276	56,11	98.060	53,12
30	96.322	45,18	97.317	49,76	96.775	47,54	96.984	45,15	97.611	50,38	97.243	47,75	97.166	45,64	98.203	51,14	97.610	48,35
35	95.607	40,50	96.982	44,92	96.240	42,79	96.538	40,34	97.400	45,49	96.914	42,91	96.333	41,02	97.959	46,27	97.065	43,61
40	94.684	35,87	96.666	40,06	95.629	38,05	95.843	35,62	97.250	40,55	96.473	38,09	95.463	36,37	97.635	41,41	96.464	38,86
45	93.469	31,30	95.838	35,38	94.613	33,43	94.485	31,09	96.695	35,77	95.493	33,46	94.062	31,87	97.014	36,66	95.438	34,25
50	91.916	26,79	94.709	30,78	93.257	28,88	92.808	26,61	95.816	31,08	94.211	28,88	91.844	27,58	96.144	31,97	93.854	29,79
55	89.037	22,57	93.304	26,20	91.114	24,50	90.075	22,34	94.785	26,39	92.328	24,42	88.997	23,38	95.221	27,26	91.917	25,36
60	84.407	18,67	91.079	21,78	87.757	20,34	85.358	18,44	92.753	21,91	88.924	20,25	84.784	19,42	93.378	22,74	88.894	21,14
65	78.228	14,95	87.412	17,59	82.841	16,40	78.630	14,80	89.743	17,56	84.087	16,28	78.550	15,76	90.507	18,39	84.340	17,15
70	67.543	11,92	81.567	13,67	74.729	12,91	69.197	11,48	84.241	13,55	76.654	12,61	70.082	12,37	85.924	14,23	77.719	13,40
75	53.206	9,46	71.493	10,24	62.673	9,91	55.869	8,62	74.434	10,00	65.149	9,40	59.138	9,19	78.200	10,39	68.434	9,87
80	37.389	7,40	55.692	7,44	46.841	7,42	38.328	6,42	58.101	7,11	48.200	6,82	42.918	6,72	62.108	7,44	52.262	7,16
85	23.445	5,32	34.484	5,48	29.170	5,40	21.013	4,65	35.079	5,14	27.990	4,94	24.529	4,89	39.671	5,23	31.960	5,11
90+	10.280	3,93	15.877	3,98	13.111	3,95	7.733	3,35	14.688	3,80	11.148	3,63	11.129	2,76	17.647	3,64	14.324	3,33

Ν. Ξάνθης

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	68,64	100.000	75,10	100.000	71,88	100.000	70,66	100.000	76,22	100.000	73,39	100.000	72,53	100.000	79,01	100.000	75,68
1	96.834	69,87	97.620	75,92	97.217	72,92	97.944	71,13	98.727	76,20	98.326	73,63	99.274	72,05	99.339	78,53	99.306	75,21
5	96.461	66,13	97.343	72,13	96.891	69,16	97.650	67,34	98.566	72,32	98.095	69,80	99.119	68,16	99.231	74,62	99.173	71,30
10	96.276	61,26	97.268	67,18	96.761	64,25	97.354	62,54	98.552	67,33	97.941	64,90	98.812	63,37	99.124	69,70	98.964	66,45
15	96.083	56,37	97.113	62,28	96.587	59,36	96.978	57,77	98.377	62,44	97.664	60,08	98.676	58,45	98.976	64,80	98.823	61,54
20	95.164	51,90	97.023	57,34	96.097	54,65	96.414	53,10	98.245	57,52	97.298	55,30	98.235	53,70	98.889	59,85	98.543	56,71
25	94.344	47,32	96.773	52,48	95.534	49,96	95.748	48,45	98.061	52,63	96.861	50,53	97.619	49,03	98.757	54,93	98.146	51,93
30	93.834	42,57	96.518	47,61	95.158	45,14	95.299	43,66	97.967	47,67	96.595	45,67	96.966	44,34	98.627	50,00	97.747	47,13
35	93.290	37,80	95.953	42,88	94.604	40,39	94.612	38,96	97.525	42,88	96.036	40,92	96.479	39,55	98.457	45,08	97.422	42,28
40	92.648	33,05	94.920	38,32	93.763	35,73	94.073	34,17	97.192	38,02	95.599	36,09	95.402	34,97	98.240	40,17	96.783	37,54
45	91.461	28,44	93.715	33,78	92.568	31,16	92.660	29,66	96.341	33,33	94.460	31,50	93.879	30,50	97.663	35,39	95.736	32,92
50	89.135	24,12	92.306	29,26	90.669	26,76	90.680	25,25	95.028	28,76	92.812	27,01	92.561	25,89	96.940	30,64	94.706	28,26
55	85.068	20,15	89.951	24,96	87.437	22,66	87.953	20,95	93.476	24,19	90.678	22,59	89.632	21,66	95.488	26,07	92.506	23,87
60	78.937	16,52	87.527	20,58	83.030	18,73	83.627	16,91	91.867	19,57	87.650	18,29	84.763	17,76	94.012	21,44	89.357	19,62
65	67.446	13,91	82.846	16,60	75.386	15,37	76.652	13,22	87.370	15,45	81.888	14,40	78.830	13,91	90.328	17,21	84.561	15,59
70	56.689	11,08	76.106	12,85	66.371	12,12	63.936	10,35	78.144	11,98	70.808	11,26	68.174	10,69	84.929	13,15	76.421	11,99
75	41.973	9,09	64.786	9,66	53.672	9,40	48.530	7,84	63.927	9,09	56.112	8,55	53.866	7,87	74.498	9,64	63.859	8,85
80	28.131	7,33	46.910	7,39	37.589	7,35	29.022	6,43	47.322	6,40	38.099	6,41	35.563	5,63	57.504	6,74	46.117	6,30
85	17.373	5,32	28.710	5,48	23.090	5,40	15.308	4,96	25.741	4,67	20.482	4,78	15.828	4,53	33.108	4,87	24.084	4,77
90+	7.618	3,93	13.219	3,98	10.378	3,95	5.916	3,86	8.815	3,85	7.338	3,85	6.216	2,66	12.437	3,82	9.192	3,45

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 5: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1981, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Ροδόπης

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	69,25	100.000	75,04	100.000	72,11	100.000	71,31	100.000	77,27	100.000	74,23	100.000	72,45	100.000	78,60	100.000	75,49
1	96.745	70,56	97.172	76,21	96.953	73,36	99.314	70,80	99.149	76,93	99.233	73,80	98.682	72,41	99.143	78,28	98.907	75,31
5	96.362	66,83	96.845	72,46	96.598	69,62	99.026	67,00	98.907	73,11	98.968	69,99	98.492	68,55	99.011	74,38	98.746	71,43
10	95.932	62,12	96.491	67,72	96.206	64,89	98.791	62,15	98.766	68,21	98.780	65,12	98.316	63,67	98.885	69,47	98.593	66,54
15	95.709	57,26	96.307	62,84	96.002	60,03	98.573	57,29	98.676	63,27	98.625	60,22	97.963	58,89	98.717	64,59	98.328	61,71
20	95.264	52,51	96.152	57,94	95.706	55,21	97.912	52,66	98.442	58,42	98.157	55,49	97.546	54,13	98.534	59,70	98.030	56,89
25	94.753	47,78	95.925	53,07	95.324	50,42	97.230	48,01	98.141	53,59	97.660	50,76	96.913	49,46	98.430	54,76	97.663	52,10
30	94.427	42,94	95.629	48,23	95.013	45,57	96.818	43,20	97.867	48,73	97.317	45,93	96.296	44,77	98.341	49,81	97.299	47,28
35	94.023	38,11	95.012	43,52	94.506	40,80	95.839	38,62	97.593	43,86	96.694	41,21	95.719	40,02	98.125	44,91	96.899	42,47
40	93.294	33,39	94.451	38,77	93.862	36,07	95.213	33,85	97.353	38,96	96.262	36,39	94.867	35,36	97.533	40,17	96.177	37,77
45	91.756	28,91	93.895	33,98	92.859	31,43	94.194	29,19	96.469	34,30	95.312	31,72	93.068	30,99	97.059	35,36	95.031	33,19
50	89.657	24,53	93.130	29,24	91.391	26,89	91.499	24,98	95.705	29,55	93.583	27,26	90.841	26,69	96.072	30,69	93.416	28,72
55	86.423	20,35	91.736	24,65	89.053	22,54	88.164	20,83	94.205	24,98	91.179	22,92	87.774	22,54	94.985	26,02	91.352	24,32
60	79.635	16,87	89.175	20,28	84.391	18,64	83.334	16,89	91.719	20,59	87.471	18,78	83.243	18,63	92.954	21,53	88.054	20,13
65	71.046	13,61	84.510	16,26	77.770	15,02	75.743	13,34	87.768	16,41	81.626	14,95	76.818	14,98	89.589	17,24	83.157	16,17
70	58.246	11,05	76.781	12,65	67.310	11,96	65.019	10,12	80.467	12,67	72.578	11,50	68.795	11,43	84.187	13,19	76.344	12,39
75	43.687	8,91	65.481	9,40	54.535	9,18	49.296	7,55	68.137	9,51	58.576	8,65	56.055	8,46	74.629	9,56	65.111	9,10
80	29.637	6,94	46.469	7,22	37.935	7,10	30.288	5,73	50.902	6,88	40.270	6,45	38.628	6,15	55.874	6,93	47.047	6,63
85	16.836	5,32	27.504	5,48	22.084	5,40	13.973	4,49	29.068	5,17	21.400	4,93	20.494	4,38	33.131	4,97	26.777	4,76
90+	7.382	3,93	12.663	3,98	9.926	3,95	4.606	3,54	12.177	3,88	8.272	3,78	7.138	2,89	13.207	3,69	10.155	3,46

Ν. Δωδεκανήσου

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	73,50	100.000	78,19	100.000	75,88	100.000	74,19	100.000	79,42	100.000	76,72	100.000	76,99	100.000	81,52	100.000	79,17
1	99.275	73,03	99.268	77,76	99.271	75,43	99.217	73,77	99.555	78,77	99.382	76,19	99.410	76,45	99.804	80,68	99.602	78,49
5	99.187	69,09	99.181	73,83	99.184	71,49	99.095	69,86	99.390	74,90	99.239	72,30	99.401	72,46	99.774	76,71	99.588	74,50
10	99.039	64,19	99.020	68,95	99.030	66,60	99.017	64,92	99.308	69,96	99.159	67,36	99.345	67,49	99.684	71,77	99.515	69,55
15	98.813	59,33	98.783	64,11	98.799	61,75	98.919	59,98	99.231	65,01	99.071	62,41	99.264	62,55	99.654	66,79	99.458	64,59
20	98.295	54,63	98.684	59,17	98.487	56,94	98.546	55,19	99.101	60,09	98.797	57,58	98.925	57,75	99.571	61,85	99.226	59,74
25	97.819	49,89	98.377	54,34	98.087	52,16	97.938	50,52	98.995	55,16	98.415	52,79	98.437	53,03	99.474	56,90	98.902	54,92
30	97.325	45,13	98.094	49,49	97.692	47,36	97.365	45,80	98.774	50,27	98.013	48,00	98.056	48,22	99.264	52,02	98.600	50,08
35	96.946	40,29	97.813	44,63	97.359	42,51	96.865	41,03	98.433	45,44	97.590	43,20	97.645	43,42	99.123	47,09	98.322	45,22
40	96.140	35,61	97.437	39,79	96.766	37,76	96.210	36,29	98.191	40,55	97.126	38,39	97.227	38,59	98.849	42,21	97.974	40,37
45	95.405	30,87	97.019	34,95	96.175	32,98	95.192	31,65	97.795	35,70	96.392	33,67	96.400	33,90	98.510	37,35	97.382	35,60
50	93.792	26,35	96.356	30,17	95.015	28,35	93.712	27,11	96.866	31,02	95.165	29,07	94.750	29,45	97.751	32,62	96.149	31,02
55	91.433	21,97	95.023	25,56	93.172	23,86	91.166	22,80	95.621	26,39	93.227	24,62	92.564	25,09	96.793	27,92	94.540	26,51
60	86.610	18,05	92.420	21,21	89.492	19,74	87.457	18,66	93.240	22,00	90.165	20,37	89.419	20,88	95.402	23,29	92.225	22,11
65	79.048	14,54	88.488	17,04	83.762	15,92	81.265	14,89	89.857	17,73	85.385	16,37	84.383	16,98	93.078	18,81	88.474	17,94
70	69.331	11,23	82.179	13,16	75.737	12,34	70.963	11,69	84.571	13,69	77.601	12,76	77.527	13,26	88.570	14,64	82.780	14,01
75	55.240	8,46	71.457	9,76	63.426	9,25	57.146	8,91	74.278	10,24	65.529	9,65	66.722	10,00	80.511	10,85	73.381	10,48
80	36.649	6,48	53.983	7,11	45.714	6,86	41.240	6,39	59.739	7,12	50.352	6,81	49.986	7,51	67.616	7,45	58.684	7,48
85	18.635	5,32	31.184	5,48	25.245	5,40	21.995	4,79	36.371	5,09	29.048	4,97	33.892	4,89	44.034	5,10	38.893	5,01
90+	8.171	3,93	14.358	3,98	11.347	3,95	8.425	3,47	15.269	3,66	11.794	3,58	15.094	2,86	19.363	3,41	17.191	3,18

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 5: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1981, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Κυκλάδων

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	75,87	100.000	78,75	100.000	77,27	100.000	76,95	100.000	79,58	100.000	78,19	100.000	78,21	100.000	80,86	100.000	79,48
1	98.746	75,83	98.947	78,59	98.844	77,16	99.579	76,28	99.485	78,99	99.533	77,56	99.698	77,44	99.555	80,22	99.628	78,77
5	98.596	71,94	98.823	74,68	98.707	73,27	99.517	72,32	99.465	75,00	99.501	73,58	99.640	73,49	99.538	76,23	99.599	74,80
10	98.547	66,98	98.667	69,80	98.606	68,34	99.310	67,47	99.408	70,04	99.366	68,68	99.487	68,60	99.482	71,27	99.492	69,87
15	98.434	62,05	98.530	64,89	98.480	63,42	99.051	62,64	99.302	65,12	99.182	63,80	99.380	63,67	99.465	66,28	99.437	64,91
20	97.976	57,33	98.160	60,12	98.064	58,68	98.545	57,95	99.021	60,29	98.789	59,04	99.079	58,85	99.301	61,39	99.202	60,06
25	97.443	52,63	97.881	55,29	97.663	53,91	98.064	53,22	98.968	55,32	98.522	54,20	98.668	54,09	99.254	56,42	98.962	55,20
30	96.874	47,92	97.824	50,32	97.349	49,08	97.777	48,37	98.614	50,51	98.202	49,37	98.118	49,38	98.990	51,56	98.548	50,42
35	96.450	43,12	97.588	45,44	97.008	44,24	97.379	43,55	98.095	45,77	97.749	44,58	97.752	44,55	98.775	46,67	98.254	45,56
40	95.987	38,32	97.374	40,53	96.665	39,39	96.836	38,78	97.744	40,92	97.293	39,78	97.231	39,78	98.281	41,89	97.746	40,79
45	95.328	33,57	96.976	35,69	96.136	34,59	96.109	34,06	97.516	36,01	96.795	34,97	96.433	35,09	97.892	37,05	97.140	36,03
50	94.237	28,93	96.554	30,83	95.363	29,85	94.540	29,58	96.828	31,25	95.638	30,36	95.342	30,46	97.042	32,35	96.161	31,37
55	92.294	24,48	94.821	26,35	93.514	25,39	92.808	25,09	95.773	26,57	94.232	25,78	92.954	26,18	95.629	27,79	94.236	26,96
60	88.856	20,33	93.022	21,81	90.863	21,06	90.248	20,73	93.715	22,10	91.910	21,37	90.975	21,69	93.611	23,33	92.238	22,49
65	83.783	16,41	88.964	17,69	86.240	17,06	84.899	16,88	90.915	17,70	87.758	17,26	86.567	17,67	91.421	18,83	88.918	18,23
70	75.389	12,96	84.050	13,58	79.569	13,28	78.077	13,13	85.843	13,60	81.700	13,36	80.438	13,83	86.963	14,67	83.576	14,24
75	64.082	9,81	76.014	9,75	69.802	9,79	67.939	9,72	76.231	10,00	71.755	9,86	71.125	10,31	80.014	10,73	75.344	10,52
80	48.685	7,12	59.581	6,75	53.908	6,93	51.717	6,99	60.409	6,96	55.750	6,97	56.361	7,36	65.509	7,55	60.649	7,46
85	28.752	5,32	31.719	5,48	30.259	5,40	32.139	4,72	37.597	4,67	34.673	4,69	36.899	4,92	43.943	5,03	40.181	4,99
90+	12.607	3,93	14.604	3,98	13.600	3,95	12.110	3,39	13.664	3,47	12.811	3,43	17.375	2,63	18.547	3,49	17.918	3,09

Ν. Λέσβου

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	73,39	100.000	78,37	100.000	75,82	100.000	74,84	100.000	80,06	100.000	77,35	100.000	76,39	100.000	81,31	100.000	78,82
1	98.288	73,66	98.840	78,28	98.558	75,92	99.358	74,32	99.026	79,84	99.196	76,97	99.119	76,07	99.502	80,71	99.306	78,37
5	98.084	69,81	98.704	74,39	98.386	72,05	99.228	70,41	99.006	75,86	99.130	73,02	98.990	72,16	99.365	76,82	99.173	74,47
10	97.995	64,87	98.657	69,42	98.318	67,10	99.174	65,45	98.989	70,87	99.102	68,04	98.972	67,18	99.302	71,87	99.142	69,49
15	97.797	60,00	98.392	64,60	98.088	62,25	99.125	60,48	98.741	66,04	98.955	63,14	98.955	62,19	99.110	67,00	99.051	64,55
20	97.233	55,33	98.113	59,78	97.667	57,51	98.845	55,64	98.634	61,11	98.735	58,28	98.758	57,31	98.997	62,07	98.885	59,66
25	96.632	50,66	97.780	54,98	97.171	52,79	98.351	50,91	98.617	56,12	98.422	53,45	98.393	52,51	98.841	57,17	98.597	54,82
30	96.189	45,88	97.373	50,20	96.747	48,01	97.807	46,18	98.560	51,15	98.104	48,62	98.094	47,66	98.746	52,22	98.389	49,93
35	95.718	41,09	97.204	45,28	96.430	43,16	97.104	41,50	98.382	46,24	97.652	43,83	97.609	42,89	98.531	47,33	98.034	45,11
40	95.154	36,32	97.031	40,36	96.082	38,31	96.531	36,73	97.949	41,43	97.147	39,05	97.203	38,05	97.979	42,58	97.559	40,31
45	94.210	31,66	96.483	35,57	95.337	33,59	95.434	32,12	97.163	36,75	96.206	34,40	96.408	33,35	97.819	37,65	97.061	35,51
50	92.843	27,09	95.767	30,82	94.300	28,93	93.881	27,61	96.494	31,98	95.101	29,78	94.965	28,82	97.304	32,83	96.067	30,85
55	90.407	22,75	94.234	26,28	92.319	24,49	91.133	23,37	95.519	27,29	93.257	25,31	92.864	24,41	96.635	28,04	94.682	26,26
60	86.091	18,77	92.370	21,76	89.169	20,27	87.393	19,26	93.721	22,76	90.490	21,01	89.515	20,23	95.119	23,45	92.266	21,89
65	80.286	14,94	88.638	17,57	84.413	16,27	81.713	15,43	91.541	18,24	86.531	16,86	83.788	16,44	93.119	18,90	88.493	17,71
70	71.370	11,50	82.767	13,64	76.860	12,63	73.074	11,96	86.466	14,17	79.602	13,11	75.827	12,91	89.197	14,62	82.547	13,81
75	57.470	8,68	73.967	9,96	65.449	9,39	59.516	9,11	77.752	10,48	68.421	9,84	64.441	9,75	82.625	10,58	73.464	10,21
80	39.375	6,51	57.250	7,14	48.106	6,88	43.375	6,57	63.221	7,31	52.950	6,99	49.123	7,01	66.582	7,53	57.711	7,31
85	20.204	5,32	33.290	5,48	26.641	5,40	24.756	4,63	41.472	4,83	32.774	4,75	29.758	4,94	46.228	4,75	37.758	4,85
90+	8.859	3,93	15.328	3,98	11.974	3,95	8.845	3,46	16.680	3,30	12.627	3,35	13.872	2,73	18.110	3,24	15.996	3,05

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 5: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1981, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Σάμου

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	75,76	100.000	78,00	100.000	76,92	100.000	75,45	100.000	80,23	100.000	77,76	100.000	76,40	100.000	81,66	100.000	78,93
1	98.468	75,93	98.392	78,27	98.431	77,13	99.120	75,12	98.891	80,12	99.008	77,54	99.221	76,00	99.386	81,16	99.301	78,48
5	98.285	72,07	98.203	74,41	98.245	73,28	99.075	71,15	98.558	76,38	98.851	73,66	98.889	72,25	99.207	77,31	99.043	74,68
10	98.169	67,15	98.167	69,44	98.186	68,32	99.034	66,18	98.422	71,49	98.782	68,71	98.736	67,36	99.043	72,43	98.884	69,80
15	98.055	62,23	98.039	64,53	98.065	63,40	98.913	61,26	98.383	66,51	98.720	63,75	98.587	62,45	98.996	67,46	98.808	64,85
20	97.540	57,54	97.607	59,80	97.595	58,69	98.647	56,42	98.242	61,60	98.494	58,89	98.426	57,55	98.722	62,64	98.605	59,98
25	97.327	52,66	97.258	55,01	97.331	53,85	97.990	51,78	97.818	56,86	97.930	54,21	97.696	52,96	98.680	57,67	98.124	55,26
30	97.164	47,75	97.098	50,09	97.170	48,93	97.235	47,16	97.777	51,88	97.536	49,42	97.506	48,06	98.559	52,74	97.965	50,34
35	96.878	42,88	97.051	45,12	97.020	44,00	96.510	42,50	97.502	47,02	97.021	44,67	96.997	43,30	98.121	47,96	97.490	45,58
40	96.649	37,98	96.514	40,35	96.617	39,18	95.982	37,72	97.346	42,09	96.664	39,83	96.058	38,70	97.764	43,13	96.841	40,87
45	96.111	33,18	96.125	35,51	96.155	34,35	94.642	33,22	96.647	37,38	95.621	35,23	94.934	34,13	97.391	38,28	96.074	36,17
50	94.367	28,74	94.983	30,90	94.702	29,84	92.879	28,80	95.210	32,91	94.020	30,79	93.327	29,67	96.550	33,59	94.826	31,61
55	92.883	24,16	93.421	26,38	93.181	25,29	90.858	24,38	94.401	28,17	92.605	26,22	91.298	25,28	95.228	29,03	93.140	27,14
60	90.049	19,84	91.041	22,00	90.588	20,94	87.982	20,10	92.473	23,70	90.181	21,86	87.324	21,31	94.047	24,36	90.564	22,84
65	84.004	16,09	87.761	17,73	86.040	16,91	82.652	16,23	90.481	19,17	86.486	17,69	83.723	17,12	92.561	19,71	88.033	18,43
70	75.666	12,59	81.398	13,92	78.604	13,28	75.107	12,61	86.442	14,95	80.673	13,78	77.977	13,20	90.211	15,16	83.934	14,21
75	63.327	9,56	71.606	10,49	67.368	10,07	62.486	9,66	79.859	10,97	70.924	10,33	68.104	9,75	83.696	11,14	75.726	10,47
80	47.178	6,97	58.935	7,20	53.190	7,09	47.596	6,89	65.444	7,84	56.118	7,40	51.939	7,01	71.411	7,63	61.245	7,36
85	26.967	5,32	34.717	5,48	30.926	5,40	28.543	4,83	46.861	4,96	37.173	4,90	31.903	4,84	49.389	4,92	40.194	4,90
90+	11.825	3,93	15.984	3,98	13.900	3,95	10.611	3,76	19.400	3,44	14.716	3,56	14.522	2,63	19.401	3,66	16.948	3,20

Ν. Χίου

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	71,69	100.000	77,42	100.000	74,61	100.000	75,27	100.000	79,33	100.000	77,31	100.000	76,84	100.000	81,50	100.000	79,21
1	97.753	72,33	98.820	77,34	98.273	74,91	99.280	74,81	99.874	78,43	99.569	76,64	99.428	76,28	99.850	80,62	99.634	78,50
5	97.485	68,52	98.681	73,45	98.069	71,06	99.053	70,98	99.836	74,46	99.450	72,73	99.386	72,31	99.808	76,65	99.613	74,51
10	97.294	63,65	98.653	68,47	97.974	66,13	99.026	65,99	99.733	69,54	99.402	67,76	99.352	67,33	99.769	71,68	99.595	69,52
15	96.918	58,89	98.624	63,49	97.785	61,25	98.854	61,10	99.638	64,60	99.267	62,85	99.321	62,35	99.734	66,71	99.578	64,54
20	96.651	54,04	98.431	58,61	97.553	56,39	98.566	56,28	99.535	59,66	99.045	57,99	99.055	57,51	99.701	61,73	99.413	59,64
25	96.054	49,36	98.076	53,81	97.048	51,67	98.201	51,48	99.503	54,68	98.828	53,11	98.922	52,59	99.596	56,79	99.291	54,71
30	95.244	44,76	97.961	48,87	96.588	46,91	97.503	46,83	99.403	49,73	98.428	48,31	98.511	47,80	99.570	51,80	99.077	49,82
35	94.570	40,06	97.335	44,17	95.942	42,21	97.194	41,97	99.015	44,92	98.079	43,48	98.327	42,88	99.478	46,85	98.939	44,89
40	93.398	35,54	97.071	39,28	95.280	37,48	96.848	37,11	98.448	40,16	97.622	38,67	97.633	38,17	99.292	41,93	98.508	40,07
45	91.952	31,06	96.203	34,61	94.138	32,91	95.954	32,43	97.846	35,40	96.882	33,94	96.283	33,67	98.924	37,08	97.660	35,40
50	90.876	26,39	94.915	30,05	92.948	28,29	94.016	28,05	97.025	30,67	95.550	29,38	94.565	29,24	97.734	32,50	96.204	30,90
55	88.279	22,10	92.949	25,63	90.708	23,93	91.561	23,73	95.373	26,16	93.523	24,97	92.628	24,79	96.800	27,79	94.778	26,32
60	83.749	18,16	90.465	21,27	87.185	19,80	87.566	19,70	93.274	21,69	90.473	20,72	89.169	20,66	95.503	23,13	92.444	21,93
65	78.445	14,22	86.374	17,16	82.452	15,79	82.719	15,71	90.061	17,38	86.442	16,57	84.381	16,69	92.743	18,75	88.712	17,74
70	70.408	10,55	79.575	13,41	75.015	12,11	73.886	12,29	84.109	13,43	79.031	12,89	77.318	12,99	87.779	14,66	82.673	13,86
75	54.117	7,98	69.049	10,07	61.639	9,19	60.144	9,53	73.908	9,94	67.036	9,75	66.510	9,69	81.405	10,62	74.081	10,17
80	36.210	5,68	51.693	7,61	43.898	6,90	45.342	6,82	57.261	7,10	51.282	6,98	51.236	6,83	67.460	7,30	59.333	7,08
85	14.744	5,32	33.107	5,48	24.438	5,40	27.919	4,51	35.992	4,83	31.926	4,70	30.767	4,72	43.697	4,90	37.121	4,82
90+	6.465	3,93	15.243	3,98	10.984	3,95	10.075	3,08	14.558	3,25	12.316	3,19	12.941	2,77	17.093	3,64	15.020	3,24

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 5: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1981, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Ηρακλείου

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
	1981	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	75,53	100.000	79,47	100.000	77,53	100.000	76,81	100.000	80,69	100.000	78,76	100.000	77,17	100.000	82,10	100.000	79,60
1	98.904	75,36	99.416	78,93	99.154	77,19	99.189	76,44	99.212	80,33	99.200	78,39	99.271	76,73	99.731	81,32	99.495	79,00
5	98.772	71,46	99.347	74,99	99.053	73,27	99.112	72,49	99.090	76,42	99.101	74,47	99.108	72,86	99.710	77,33	99.402	75,07
10	98.627	66,56	99.249	70,06	98.930	68,36	99.079	67,52	98.969	71,51	99.026	69,52	99.048	67,90	99.562	72,45	99.299	70,15
15	98.402	61,71	99.131	65,14	98.759	63,47	98.966	62,59	98.923	66,55	98.945	64,58	98.995	62,94	99.542	67,46	99.261	65,17
20	97.838	57,05	98.965	60,24	98.395	58,70	98.533	57,86	98.814	61,62	98.674	59,75	98.739	58,09	99.424	62,54	99.070	60,30
25	97.156	52,43	98.826	55,33	98.003	53,92	98.066	53,12	98.737	56,66	98.398	54,91	98.256	53,37	99.290	57,62	98.749	55,48
30	96.771	47,63	98.619	50,44	97.709	49,07	97.544	48,39	98.664	51,70	98.100	50,07	97.885	48,56	99.135	52,70	98.480	50,63
35	96.205	42,90	98.359	45,56	97.291	44,27	97.197	43,55	98.370	46,85	97.779	45,22	97.557	43,71	98.955	47,80	98.224	45,75
40	95.691	38,11	98.123	40,67	96.916	39,44	96.666	38,78	98.094	41,97	97.373	40,40	96.884	39,00	98.689	42,92	97.751	40,96
45	94.774	33,46	97.442	35,93	96.119	34,74	95.871	34,08	97.560	37,19	96.701	35,66	96.065	34,31	98.369	38,05	97.179	36,19
50	93.642	28,83	96.536	31,25	95.099	30,09	94.406	29,57	96.818	32,46	95.586	31,05	94.494	29,84	97.621	33,32	96.012	31,60
55	91.359	24,49	95.375	26,60	93.396	25,59	92.729	25,06	95.850	27,76	94.264	26,45	92.279	25,50	96.551	28,66	94.346	27,11
60	87.376	20,49	93.146	22,17	90.252	21,40	89.444	20,89	94.065	23,24	91.721	22,12	88.689	21,43	94.857	24,13	91.691	22,82
65	82.517	16,55	89.481	17,98	86.014	17,33	84.692	16,92	91.127	18,91	87.898	17,97	84.520	17,36	93.261	19,50	88.821	18,48
70	74.294	13,11	83.748	14,04	79.092	13,62	76.122	13,54	86.175	14,85	81.164	14,25	77.419	13,72	89.565	15,20	83.409	14,52
75	63.495	9,91	74.284	10,51	68.983	10,26	65.434	10,35	78.957	10,98	72.314	10,69	68.199	10,24	83.566	11,11	75.784	10,73
80	47.844	7,34	60.556	7,32	54.438	7,33	50.761	7,62	64.665	7,85	57.811	7,74	52.801	7,50	68.888	7,95	60.731	7,77
85	29.588	5,32	36.606	5,48	33.260	5,40	33.299	5,30	43.500	5,46	38.450	5,39	34.118	5,23	48.559	5,23	41.251	5,25
90+	12.974	3,93	16.854	3,98	14.949	3,95	14.809	3,79	21.028	3,62	17.932	3,69	17.036	2,97	20.880	3,85	19.021	3,47

Ν. Λασιθίου

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
	1981	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	76,86	100.000	80,22	100.000	78,64	100.000	77,04	100.000	81,52	100.000	79,28	100.000	78,13	100.000	82,75	100.000	80,41
1	99.395	76,32	99.206	79,86	99.303	78,19	99.570	76,37	99.639	80,82	99.604	78,59	99.469	77,55	99.814	81,90	99.637	79,70
5	99.322	72,38	99.112	75,94	99.219	74,25	99.484	72,43	99.613	76,84	99.560	74,63	99.443	73,57	99.722	77,97	99.593	75,73
10	99.249	67,43	99.093	70,95	99.185	69,28	99.464	67,45	99.591	71,85	99.550	69,63	99.365	68,62	99.549	73,11	99.470	70,83
15	99.125	62,51	99.025	66,00	99.088	64,35	99.269	62,57	99.384	67,00	99.349	64,77	99.220	63,72	99.465	68,16	99.353	65,91
20	98.817	57,69	98.950	61,04	98.899	59,46	98.521	58,03	99.309	62,05	98.939	60,03	98.949	58,89	99.387	63,22	99.172	61,02
25	98.039	53,13	98.399	56,37	98.245	54,84	97.748	53,47	99.061	57,19	98.419	55,33	98.550	54,11	99.365	58,23	98.962	56,15
30	97.440	48,44	97.873	51,66	97.680	50,15	97.541	48,58	98.760	52,36	98.167	50,47	97.984	49,41	99.347	53,24	98.670	51,30
35	96.935	43,68	97.849	46,67	97.412	45,28	97.011	43,83	98.609	47,44	97.814	45,64	97.599	44,60	99.165	48,33	98.381	46,45
40	96.655	38,80	97.561	41,80	97.128	40,40	96.224	39,17	98.527	42,48	97.355	40,84	96.963	39,87	98.844	43,48	97.895	41,67
45	96.032	34,04	97.027	37,02	96.547	35,63	95.438	34,47	98.123	37,64	96.748	36,08	95.908	35,29	98.567	38,60	97.196	36,95
50	95.109	29,34	95.988	32,39	95.568	30,97	94.007	29,96	97.369	32,91	95.635	31,47	94.527	30,76	97.902	33,84	96.151	32,32
55	92.714	25,04	94.779	27,78	93.829	26,50	91.696	25,65	96.057	28,33	93.814	27,04	92.754	26,30	97.008	29,13	94.799	27,75
60	89.178	20,93	92.952	23,27	91.215	22,18	88.853	21,39	94.454	23,77	91.590	22,63	89.568	22,15	95.267	24,62	92.303	23,43
65	83.402	17,21	89.821	19,00	86.799	18,19	84.325	17,40	91.872	19,36	88.051	18,44	85.502	18,09	94.131	19,88	89.702	19,04
70	77.288	13,37	85.357	14,86	81.462	14,21	77.427	13,73	87.560	15,19	82.468	14,52	79.453	14,27	90.504	15,58	84.876	14,98
75	67.032	10,03	77.226	11,16	72.375	10,68	66.867	10,50	78.924	11,58	72.924	11,09	70.178	10,83	85.438	11,36	77.703	11,13
80	52.893	7,05	64.764	7,83	59.140	7,52	53.680	7,47	66.580	8,27	60.180	7,91	55.943	7,95	69.872	8,33	62.815	8,17
85	30.763	5,32	43.221	5,48	37.540	5,40	35.498	5,02	46.775	5,71	41.187	5,41	37.734	5,58	51.156	5,46	44.357	5,53
90+	13.489	3,93	19.900	3,98	16.872	3,95	14.518	3,65	23.655	3,85	19.092	3,78	21.405	2,92	24.382	3,72	22.902	3,38

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 5: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1981, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Πραγματικός Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Ρεθύμνης

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
	1981	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	74,54	100.000	78,32	100.000	76,46	100.000	75,62	100.000	81,19	100.000	78,33	100.000	76,96	100.000	82,32	100.000	79,55
1	98.834	74,41	98.703	78,34	98.770	76,41	99.519	74,99	99.832	80,33	99.671	77,58	99.654	76,23	99.636	81,62	99.645	78,84
5	98.693	70,51	98.551	74,46	98.624	72,52	99.438	71,05	99.808	76,35	99.631	73,61	99.582	72,28	99.489	77,74	99.536	74,92
10	98.519	65,63	98.431	69,54	98.476	67,62	99.116	66,27	99.674	71,45	99.402	68,78	99.516	67,33	99.468	72,75	99.502	69,94
15	98.452	60,68	98.254	64,66	98.351	62,71	98.993	61,35	99.613	66,49	99.310	63,84	99.375	62,42	99.395	67,80	99.395	65,02
20	97.929	55,99	98.181	59,71	98.074	57,88	98.741	56,50	99.557	61,52	99.162	58,93	98.941	57,68	99.141	62,97	99.054	60,23
25	97.156	51,41	97.796	54,94	97.530	53,19	98.067	51,87	99.454	56,59	98.786	54,14	98.574	52,89	99.053	58,02	98.829	55,36
30	96.437	46,78	97.765	49,95	97.143	48,39	97.341	47,24	99.156	51,75	98.261	49,42	98.052	48,16	99.003	53,05	98.526	50,53
35	96.039	41,96	97.374	45,14	96.748	43,58	96.926	42,43	98.994	46,83	97.962	44,56	97.636	43,35	98.897	48,11	98.255	45,66
40	95.387	37,23	96.810	40,39	96.139	38,84	95.814	37,89	98.636	41,99	97.191	39,90	96.967	38,63	98.772	43,16	97.843	40,84
45	94.330	32,62	96.447	35,53	95.455	34,10	94.658	33,32	98.094	37,21	96.317	35,24	96.668	33,75	98.564	38,25	97.585	35,94
50	92.719	28,14	95.412	30,89	94.145	29,54	93.285	28,78	97.881	32,28	95.500	30,52	94.672	29,40	98.108	33,42	96.322	31,38
55	90.109	23,89	93.990	26,32	92.136	25,13	90.748	24,51	96.744	27,63	93.665	26,07	92.254	25,11	97.338	28,66	94.682	26,88
60	86.419	19,80	92.133	21,80	89.379	20,82	87.311	20,38	95.064	23,08	91.084	21,73	88.188	21,15	96.072	24,00	91.987	22,59
65	81.027	15,95	88.728	17,54	84.992	16,77	82.261	16,48	92.550	18,64	87.238	17,58	84.256	17,02	94.005	19,48	88.996	18,27
70	73.047	12,42	81.551	13,87	77.386	13,17	74.378	12,96	87.511	14,57	80.747	13,79	77.757	13,24	90.489	15,14	83.975	14,21
75	60.476	9,48	72.362	10,31	66.517	9,92	61.799	10,09	79.535	10,78	70.477	10,44	67.324	9,90	84.226	11,08	75.502	10,53
80	43.701	7,16	56.519	7,50	50.075	7,35	46.105	7,67	65.458	7,56	55.440	7,59	52.843	6,93	69.846	7,84	61.070	7,42
85	26.049	5,32	35.395	5,48	30.737	5,40	31.356	5,10	41.944	5,39	36.449	5,25	32.089	4,79	48.860	5,14	40.210	4,98
90+	11.422	3,93	16.297	3,98	13.815	3,95	13.369	3,60	19.168	3,82	16.110	3,72	13.724	2,85	20.732	3,72	17.129	3,32

Ν. Χανίων

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
	1981	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1981**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	73,63	100.000	77,46	100.000	75,53	100.000	75,64	100.000	79,64	100.000	77,59	100.000	76,17	100.000	81,07	100.000	78,54
1	97.602	74,43	98.321	77,77	97.953	76,10	98.717	75,61	99.134	79,33	98.920	77,43	99.334	75,68	99.301	80,63	99.318	78,07
5	97.317	70,64	98.125	73,92	97.711	72,29	98.554	71,73	99.047	75,40	98.794	73,53	99.252	71,74	99.169	76,74	99.212	74,15
10	97.252	65,68	97.959	69,04	97.597	67,37	98.483	66,78	98.936	70,48	98.704	68,59	99.176	66,79	99.127	71,77	99.152	69,20
15	97.133	60,76	97.860	64,11	97.487	62,44	98.419	61,83	98.901	65,50	98.653	63,63	99.068	61,86	99.046	66,83	99.057	64,26
20	96.673	56,04	97.712	59,20	97.186	57,63	98.030	57,06	98.827	60,55	98.411	58,78	98.585	57,15	98.857	61,95	98.704	59,48
25	96.012	51,41	97.591	54,27	96.756	52,87	97.504	52,36	98.684	55,63	98.052	53,98	97.987	52,48	98.577	57,12	98.238	54,75
30	95.538	46,65	97.210	49,48	96.325	48,10	96.870	47,68	98.510	50,73	97.632	49,20	97.505	47,73	98.462	52,18	97.928	49,92
35	95.014	41,89	97.007	44,58	95.960	43,27	96.519	42,85	98.230	45,86	97.315	44,36	96.946	42,99	98.330	47,25	97.575	45,09
40	94.146	37,25	96.662	39,73	95.352	38,53	95.959	38,08	97.695	41,10	96.767	39,59	96.232	38,29	98.094	42,36	97.091	40,30
45	93.181	32,61	96.115	34,94	94.601	33,82	95.291	33,33	97.144	36,32	96.153	34,83	95.081	33,73	97.754	37,49	96.331	35,60
50	92.069	27,98	94.997	30,32	93.485	29,19	94.005	28,75	96.139	31,67	94.997	30,22	93.689	29,19	97.135	32,72	95.308	30,96
55	89.475	23,72	93.753	25,69	91.566	24,75	91.900	24,35	95.361	26,91	93.556	25,65	91.522	24,82	96.146	28,03	93.706	26,44
60	85.498	19,70	91.570	21,24	88.513	20,52	88.650	20,15	93.843	22,31	91.145	21,26	87.703	20,79	94.485	23,48	90.941	22,17
65	79.957	15,90	87.742	17,06	83.858	16,52	83.276	16,29	90.879	17,95	86.986	17,16	82.731	16,89	92.180	19,00	87.310	17,99
70	72.215	12,33	80.121	13,44	76.162	12,93	74.942	12,83	85.159	13,99	79.964	13,45	75.443	13,28	88.634	14,66	81.870	14,02
75	59.650	9,40	69.460	10,12	64.621	9,80	62.845	9,82	75.843	10,40	69.346	10,12	64.636	10,09	82.253	10,60	73.251	10,37
80	44.324	6,79	53.802	7,34	49.079	7,11	46.972	7,29	58.815	7,69	52.850	7,50	50.524	7,21	68.270	7,26	59.138	7,25
85	24.320	5,32	32.647	5,48	28.624	5,40	29.865	5,03	38.125	5,51	33.954	5,29	32.251	4,87	43.190	5,03	37.561	4,98
90+	10.664	3,93	15.031	3,98	12.865	3,95	13.007	3,31	17.728	3,97	15.321	3,67	14.519	2,77	17.968	3,59	16.247	3,23

ΠΗΓΕΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ: ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα Απογραφών πληθυσμού 1981, 1991,2001, Στατιστικές της Φυσικής Κίνησης

Πίνακας 6: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Μόνιμος Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Αιτωλοακαρνανίας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	73,57	100.000	80,04	100.000	76,75	100.000	74,90	100.000	82,07	100.000	78,38
1	98.932	73,36	98.677	80,11	98.808	76,67	98.997	74,65	99.737	81,29	99.358	77,89
5	98.789	69,47	98.579	76,19	98.686	72,76	98.910	70,72	99.706	77,31	99.298	73,93
10	98.573	64,61	98.433	71,30	98.505	67,89	98.860	65,75	99.679	72,33	99.259	68,96
15	98.504	59,66	98.414	66,31	98.460	62,92	98.814	60,78	99.628	67,37	99.211	63,99
20	98.056	54,92	98.289	61,39	98.173	58,10	98.548	55,94	99.493	62,46	99.007	59,12
25	97.065	50,45	98.033	56,54	97.533	53,47	98.003	51,23	99.345	57,55	98.645	54,33
30	96.274	45,85	97.822	51,66	97.018	48,74	97.400	46,54	99.130	52,67	98.219	49,55
35	95.796	41,06	97.603	46,77	96.659	43,91	96.738	41,84	98.995	47,73	97.801	44,75
40	95.111	36,34	97.175	41,97	96.092	39,15	96.005	37,14	98.803	42,82	97.320	39,96
45	94.031	31,73	96.693	37,16	95.297	34,46	94.998	32,50	98.335	38,01	96.555	35,26
50	92.353	27,26	96.247	32,32	94.227	29,82	93.355	28,03	97.765	33,22	95.398	30,66
55	89.136	23,16	95.353	27,60	92.194	25,42	90.167	23,94	96.943	28,48	93.346	26,27
60	85.706	18,98	93.312	23,15	89.453	21,13	85.917	20,00	95.817	23,79	90.643	21,98
65	79.583	15,25	90.748	18,74	85.086	17,08	80.206	16,24	93.966	19,21	86.926	17,82
70	70.256	11,94	86.769	14,48	78.431	13,32	72.970	12,60	89.964	14,95	81.305	13,88
75	57.330	9,07	78.481	10,75	67.838	10,01	60.719	9,64	83.577	10,90	71.921	10,36
80	41.484	6,58	63.861	7,63	52.527	7,20	45.935	6,94	69.847	7,55	57.622	7,31
85	23.284	4,77	41.647	5,37	32.260	5,15	27.287	4,98	46.897	5,03	36.786	5,03
90+	8.850	3,48	18.675	3,90	13.618	3,77	12.415	2,94	19.676	3,52	15.988	3,33

Ν. Βοιωτίας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	75,65	100.000	81,13	100.000	78,27	100.000	75,31	100.000	80,99	100.000	78,00
1	99.527	75,01	99.627	80,43	99.576	77,61	99.047	75,03	99.266	80,59	99.154	77,67
5	99.349	71,14	99.530	76,51	99.436	73,71	98.988	71,07	99.082	76,73	99.034	73,76
10	99.313	66,16	99.518	71,52	99.418	68,72	98.972	66,09	98.972	71,82	98.980	68,80
15	99.219	61,22	99.484	66,54	99.352	63,77	98.838	61,17	98.920	66,85	98.884	63,86
20	98.781	56,48	99.334	61,64	99.051	58,95	98.609	56,31	98.733	61,98	98.674	58,99
25	97.944	51,94	99.216	56,71	98.551	54,24	97.991	51,65	98.649	57,03	98.276	54,22
30	97.406	47,22	99.139	51,75	98.237	49,41	97.702	46,79	98.573	52,07	98.079	49,32
35	97.017	42,40	98.949	46,85	97.943	44,55	97.097	42,07	98.428	47,14	97.676	44,52
40	96.154	37,75	98.817	41,91	97.425	39,77	96.384	37,36	98.065	42,31	97.124	39,76
45	95.099	33,14	98.689	36,96	96.821	35,00	95.525	32,67	97.625	37,49	96.459	35,01
50	93.587	28,64	98.144	32,15	95.774	30,36	93.511	28,32	96.940	32,73	95.062	30,49
55	91.733	24,17	96.717	27,59	94.130	25,85	90.357	24,23	96.285	27,94	93.136	26,07
60	87.896	20,11	95.103	23,01	91.386	21,55	86.546	20,18	94.646	23,38	90.403	21,78
65	82.902	16,18	92.727	18,54	87.635	17,36	81.287	16,33	92.417	18,88	86.678	17,61
70	74.463	12,72	88.475	14,31	81.212	13,54	73.210	12,85	88.779	14,55	80.775	13,71
75	62.996	9,59	79.858	10,58	71.112	10,10	62.671	9,59	81.557	10,62	71.736	10,13
80	48.025	6,80	64.046	7,58	55.708	7,21	47.041	6,95	66.897	7,40	56.409	7,20
85	28.852	4,65	42.255	5,20	35.205	4,95	28.290	4,90	44.135	4,93	35.671	4,93
90+	10.530	3,39	18.637	3,61	14.295	3,53	12.378	2,98	18.420	3,32	15.228	3,20

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 6: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Μόνιμος Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Εύβοιας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	75,28	100.000	80,28	100.000	77,70	100.000	75,64	100.000	81,08	100.000	78,26
1	99.228	74,86	99.493	79,68	99.358	77,20	99.362	75,12	99.665	80,35	99.510	77,64
5	99.116	70,95	99.374	75,78	99.242	73,29	99.230	71,22	99.630	76,38	99.424	73,71
10	99.026	66,01	99.326	70,81	99.172	68,34	99.170	66,26	99.565	71,42	99.362	68,75
15	98.880	61,10	99.218	65,89	99.044	63,42	99.062	61,33	99.536	66,44	99.292	63,80
20	98.310	56,44	99.195	60,90	98.741	58,61	98.513	56,66	99.431	61,51	98.951	59,01
25	97.172	52,07	99.074	55,97	98.096	53,98	97.794	52,06	99.309	56,58	98.508	54,26
30	96.558	47,39	98.976	51,02	97.737	49,17	97.177	47,37	99.195	51,65	98.126	49,46
35	96.278	42,52	98.600	46,21	97.410	44,33	96.459	42,71	99.000	46,74	97.659	44,69
40	95.736	37,75	98.195	41,39	96.934	39,53	95.748	38,01	98.722	41,87	97.157	39,91
45	94.689	33,14	97.685	36,59	96.141	34,84	94.549	33,46	98.223	37,07	96.293	35,24
50	93.002	28,69	96.987	31,84	94.934	30,25	93.204	28,90	97.334	32,38	95.164	30,63
55	90.907	24,30	95.966	27,15	93.374	25,71	90.736	24,62	96.406	27,67	93.443	26,15
60	87.619	20,11	94.422	22,55	90.923	21,34	87.698	20,39	94.512	23,18	90.971	21,79
65	82.168	16,28	91.651	18,16	86.766	17,24	82.218	16,58	92.201	18,69	87.090	17,65
70	73.803	12,84	85.081	14,37	79.233	13,64	75.113	12,91	88.364	14,40	81.551	13,68
75	61.830	9,85	76.065	10,78	68.776	10,34	63.391	9,84	80.372	10,58	71.578	10,24
80	47.270	7,11	61.850	7,68	54.331	7,42	48.449	7,10	65.298	7,44	56.476	7,31
85	29.396	4,91	41.975	5,13	35.465	5,04	30.353	4,84	44.488	4,76	37.067	4,82
90+	11.901	3,46	18.707	3,40	15.179	3,42	13.073	2,94	16.557	3,57	14.810	3,32

Ν. Ευρυτανίας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	75,81	100.000	80,34	100.000	78,16	100.000	77,20	100.000	81,36	100.000	79,42
1	99.286	75,35	99.625	79,64	99.452	77,58	99.359	76,69	98.654	81,47	99.015	79,21
5	99.201	71,41	99.516	75,72	99.404	73,62	99.230	72,79	98.534	77,56	98.953	75,25
10	99.122	66,47	99.431	70,78	99.363	68,65	99.120	67,87	98.426	72,65	98.898	70,29
15	98.889	61,62	99.350	65,84	99.237	63,73	99.039	62,92	98.118	67,87	98.754	65,39
20	98.641	56,77	99.278	60,88	99.115	58,81	98.747	58,10	98.034	62,92	98.611	60,48
25	98.187	52,02	99.193	55,93	98.863	53,95	98.474	53,25	97.942	57,98	98.466	55,57
30	97.521	47,36	98.909	51,09	98.363	49,21	97.623	48,70	97.639	53,15	97.878	50,89
35	97.291	42,46	98.810	46,14	98.227	44,28	97.143	43,93	97.546	48,20	97.608	46,02
40	96.461	37,81	98.445	41,30	97.596	39,55	96.500	39,20	97.459	43,24	97.237	41,19
45	94.038	33,72	98.003	36,47	96.038	35,15	95.840	34,45	97.153	38,37	96.723	36,39
50	93.251	28,98	97.240	31,74	95.264	30,42	94.220	30,00	96.440	33,63	95.491	31,83
55	91.667	24,44	96.561	26,95	94.168	25,74	91.652	25,77	95.706	28,87	93.773	27,37
60	89.156	20,05	95.597	22,19	92.430	21,18	88.290	21,66	94.043	24,34	91.311	23,04
65	82.966	16,36	92.762	17,79	87.914	17,14	83.967	17,65	91.992	19,82	88.241	18,75
70	75.362	12,76	86.924	13,82	81.157	13,35	78.130	13,78	88.338	15,54	83.454	14,69
75	64.352	9,52	77.744	10,16	71.105	9,89	70.558	9,99	82.486	11,47	76.769	10,75
80	50.268	6,48	59.110	7,57	54.719	7,10	54.823	7,14	68.988	8,22	62.024	7,71
85	26.620	5,02	38.387	5,31	32.654	5,21	35.703	4,62	48.982	5,56	42.335	5,13
90+	10.876	3,68	16.143	4,18	13.562	4,03	14.812	2,61	24.394	3,64	19.517	3,21

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 6: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Μόνιμος Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Φθιώτιδας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	74,67	100.000	80,26	100.000	77,39	100.000	75,65	100.000	81,55	100.000	78,51
1	99.270	74,21	99.335	79,79	99.302	76,93	99.365	75,13	99.589	80,88	99.474	77,92
5	99.191	70,27	99.293	75,83	99.241	72,97	99.189	71,26	99.575	76,89	99.383	73,99
10	99.064	65,36	99.191	70,90	99.126	68,05	99.111	66,32	99.562	71,90	99.341	69,02
15	98.864	60,48	99.074	65,98	98.967	63,16	99.004	61,39	99.522	66,93	99.266	64,07
20	98.428	55,74	98.892	61,10	98.655	58,35	98.751	56,54	99.424	61,99	99.084	59,18
25	97.458	51,27	98.736	56,19	98.073	53,68	98.019	51,94	99.301	57,07	98.627	54,45
30	96.753	46,63	98.605	51,26	97.652	48,90	97.651	47,13	99.185	52,13	98.375	49,58
35	96.017	41,96	98.478	46,33	97.209	44,11	96.956	42,45	99.017	47,22	97.922	44,80
40	95.011	37,38	98.024	41,53	96.469	39,43	96.042	37,83	98.806	42,31	97.340	40,05
45	93.889	32,80	97.577	36,71	95.683	34,74	94.975	33,22	98.414	37,47	96.585	35,34
50	92.314	28,32	96.873	31,96	94.544	30,13	93.418	28,73	97.875	32,66	95.508	30,71
55	89.707	24,07	95.807	27,28	92.711	25,67	90.504	24,58	97.184	27,88	93.705	26,26
60	86.002	19,99	94.320	22,67	90.068	21,35	86.036	20,73	95.626	23,29	90.705	22,04
65	80.260	16,25	91.434	18,31	85.706	17,31	81.310	16,79	93.449	18,77	87.257	17,81
70	71.210	12,99	85.872	14,34	78.334	13,70	74.007	13,20	89.952	14,41	81.760	13,84
75	60.535	9,84	77.155	10,67	68.613	10,29	63.616	9,94	82.176	10,53	72.618	10,27
80	45.737	7,22	61.498	7,75	53.380	7,52	48.819	7,20	67.166	7,33	57.629	7,29
85	28.565	5,06	41.177	5,35	34.705	5,21	30.281	5,07	43.780	4,91	36.730	5,02
90+	11.245	3,99	18.810	3,73	14.897	3,82	14.570	2,85	17.242	3,61	15.910	3,32

Ν. Φωκίδας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	75,26	100.000	81,05	100.000	78,42	100.000	77,15	100.000	80,72	100.000	78,66
1	99.270	74,81	99.510	80,44	99.761	77,60	99.270	76,72	98.016	81,34	98.306	79,01
5	98.692	71,24	99.452	76,49	99.471	73,82	99.201	72,77	97.816	77,50	98.200	75,09
10	98.529	66,35	99.113	71,74	99.220	69,00	99.004	67,91	97.624	72,65	98.006	70,24
15	98.487	61,38	99.068	66,77	99.198	64,02	98.843	63,01	97.570	67,69	97.922	65,30
20	97.556	56,94	98.912	61,87	98.651	59,36	98.416	58,28	97.252	62,90	97.547	60,54
25	96.753	52,39	98.559	57,09	98.060	54,70	98.002	53,51	97.206	57,93	97.329	55,67
30	96.148	47,71	98.395	52,18	97.665	49,91	97.282	48,89	97.059	53,02	96.868	50,92
35	95.699	42,92	98.234	47,26	97.353	45,06	97.046	44,00	96.650	48,23	96.553	46,08
40	94.651	38,37	97.723	42,49	96.552	40,42	96.417	39,27	96.608	43,25	96.222	41,23
45	93.821	33,68	97.035	37,78	95.789	35,72	95.250	34,72	95.567	38,69	95.117	36,68
50	93.110	28,92	96.097	33,12	94.964	31,01	93.772	30,23	94.967	33,92	94.057	32,06
55	90.638	24,64	95.440	28,33	93.440	26,47	91.996	25,77	93.965	29,26	92.680	27,50
60	86.804	20,62	94.241	23,66	90.917	22,14	88.303	21,74	93.090	24,51	90.471	23,11
65	81.534	16,79	91.237	19,36	86.665	18,10	83.607	17,82	91.179	19,97	87.227	18,88
70	74.846	13,07	87.946	14,99	81.590	14,07	78.468	13,82	88.232	15,55	83.183	14,68
75	63.496	9,96	80.380	11,16	72.085	10,60	69.244	10,33	82.599	11,44	75.663	10,89
80	50.135	6,95	68.555	7,66	59.360	7,33	54.624	7,43	70.367	8,00	62.020	7,73
85	30.106	4,91	45.591	5,25	37.752	5,10	36.762	4,83	49.978	5,24	42.977	5,05
90+	11.276	3,93	21.028	3,47	15.979	3,65	16.126	2,80	22.391	3,62	19.073	3,25

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 6: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Μόνιμος Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Αργολίδας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	75,09	100.000	79,95	100.000	77,42	100.000	76,54	100.000	81,65	100.000	79,00
1	99.282	74,63	99.178	79,60	99.232	77,02	99.491	75,92	99.466	81,08	99.479	78,41
5	99.165	70,72	99.112	75,66	99.138	73,09	99.420	71,98	99.392	77,14	99.406	74,47
10	99.150	65,73	99.003	70,74	99.087	68,13	99.401	66,99	99.328	72,19	99.375	69,49
15	99.105	60,76	98.988	65,75	99.063	63,14	99.295	62,06	99.310	67,20	99.318	64,53
20	98.621	56,04	98.886	60,81	98.765	58,33	98.816	57,35	99.293	62,21	99.058	59,69
25	97.767	51,51	98.833	55,84	98.302	53,59	98.388	52,59	99.131	57,31	98.747	54,87
30	97.317	46,74	98.619	50,96	97.965	48,76	97.638	47,97	99.085	52,34	98.322	50,10
35	96.368	42,17	98.419	46,06	97.381	44,04	97.320	43,12	99.043	47,36	98.138	45,19
40	95.815	37,40	98.311	41,11	97.042	39,19	96.977	38,26	98.718	42,51	97.804	40,33
45	95.102	32,67	97.957	36,24	96.502	34,39	96.428	33,47	98.361	37,65	97.349	35,51
50	93.744	28,10	96.837	31,64	95.259	29,81	94.654	29,05	97.859	32,83	96.187	30,91
55	91.944	23,60	95.794	26,95	93.830	25,22	92.355	24,71	97.118	28,06	94.654	26,37
60	87.966	19,56	93.916	22,44	90.863	20,97	89.162	20,50	95.505	23,49	92.233	21,99
65	82.466	15,70	90.776	18,13	86.448	16,91	83.614	16,70	93.168	19,02	88.294	17,86
70	73.589	12,29	86.183	13,96	79.616	13,15	75.896	13,14	89.891	14,62	82.708	13,90
75	58.896	9,73	77.345	10,27	67.745	10,01	65.110	9,91	83.394	10,57	73.885	10,26
80	45.195	6,92	62.251	7,16	53.318	7,04	49.578	7,23	67.110	7,53	57.905	7,40
85	26.554	5,02	39.176	4,90	32.501	4,96	31.094	5,03	44.742	5,04	37.550	5,06
90+	10.616	3,81	15.284	3,66	12.826	3,72	14.908	2,79	18.173	3,75	16.535	3,32

Ν. Αρκαδίας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	78,21	100.000	81,38	100.000	79,75	100.000	77,00	100.000	82,30	100.000	79,53
1	99.613	77,51	99.675	80,64	99.643	79,03	98.859	76,88	99.701	81,54	99.270	79,11
5	99.544	73,56	99.654	76,66	99.608	75,06	98.834	72,90	99.674	77,56	99.256	75,12
10	99.431	68,64	99.529	71,75	99.490	70,15	98.694	68,00	99.595	72,62	99.146	70,20
15	99.377	63,68	99.474	66,79	99.435	65,18	98.630	63,04	99.573	67,64	99.111	65,23
20	99.103	58,85	99.456	61,80	99.292	60,27	98.515	58,11	99.428	62,73	98.983	60,31
25	98.558	54,16	99.208	56,95	98.879	55,51	98.060	53,37	99.407	57,74	98.718	55,46
30	97.945	49,48	99.088	52,02	98.483	50,73	97.403	48,71	99.346	52,78	98.321	50,68
35	97.377	44,75	98.486	47,32	97.899	46,02	96.648	44,07	99.232	47,84	97.865	45,90
40	96.759	40,02	98.082	42,50	97.378	41,25	95.599	39,53	99.001	42,94	97.196	41,20
45	95.891	35,36	97.582	37,71	96.681	36,53	94.866	34,81	98.703	38,06	96.658	36,41
50	94.569	30,82	96.722	33,02	95.572	31,92	93.512	30,28	97.848	33,38	95.524	31,82
55	92.757	26,38	96.010	28,25	94.307	27,32	91.444	25,91	96.824	28,70	93.948	27,31
60	89.697	22,19	94.496	23,66	92.013	22,94	88.280	21,75	95.662	24,02	91.738	22,91
65	85.503	18,16	91.995	19,24	88.654	18,71	83.557	17,84	94.203	19,35	88.649	18,62
70	78.964	14,45	88.195	14,96	83.465	14,72	77.936	13,94	91.338	14,88	84.362	14,44
75	70.843	10,82	79.911	11,25	75.268	11,05	67.924	10,63	84.676	10,86	75.908	10,77
80	57.480	7,76	67.254	7,90	62.240	7,84	52.923	7,94	70.502	7,54	61.237	7,75
85	37.892	5,48	46.008	5,39	41.810	5,45	37.417	5,19	49.002	4,75	42.921	4,99
90+	18.486	3,60	21.134	3,79	19.826	3,71	18.788	2,86	18.691	3,39	18.980	3,12

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 6: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Μόνιμος Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Αχαΐας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	75,12	100.000	79,91	100.000	77,47	100.000	76,31	100.000	80,67	100.000	78,45
1	98.758	75,06	98.834	79,84	98.795	77,41	99.099	76,00	98.986	80,49	99.044	78,20
5	98.665	71,13	98.620	76,01	98.643	73,52	98.930	72,12	98.920	76,54	98.925	74,29
10	98.622	66,16	98.527	71,08	98.576	68,57	98.874	67,16	98.899	71,56	98.886	69,32
15	98.528	61,22	98.499	66,10	98.514	63,61	98.791	62,22	98.861	66,58	98.824	64,36
20	98.168	56,43	98.348	61,20	98.257	58,77	98.436	57,43	98.752	61,65	98.587	59,51
25	97.651	51,72	98.178	56,30	97.910	53,97	98.046	52,65	98.678	56,70	98.344	54,65
30	97.146	46,97	97.976	51,41	97.560	49,16	97.653	47,85	98.483	51,80	98.046	49,81
35	96.581	42,23	97.738	46,53	97.158	44,35	97.291	43,02	98.281	46,91	97.762	44,95
40	95.786	37,56	97.379	41,69	96.577	39,60	96.818	38,22	97.964	42,05	97.367	40,12
45	94.835	32,92	97.060	36,82	95.930	34,85	95.998	33,52	97.607	37,19	96.775	35,35
50	93.354	28,40	96.046	32,18	94.674	30,28	94.447	29,03	96.848	32,47	95.612	30,75
55	90.877	24,10	95.002	27,51	92.897	25,81	91.839	24,79	96.037	27,72	93.875	26,27
60	87.016	20,06	93.416	22,93	90.132	21,53	88.245	20,69	94.463	23,14	91.274	21,95
65	81.553	16,24	90.895	18,50	86.146	17,41	82.917	16,86	92.126	18,66	87.449	17,80
70	73.254	12,80	86.184	14,37	79.599	13,63	75.383	13,30	87.930	14,43	81.566	13,91
75	61.352	9,79	77.813	10,65	69.454	10,26	64.448	10,13	80.364	10,56	72.300	10,37
80	46.083	7,21	62.541	7,64	54.151	7,45	49.307	7,47	65.404	7,40	57.204	7,45
85	28.768	5,05	40.125	5,52	34.318	5,31	32.361	5,08	42.525	5,04	37.351	5,07
90+	11.777	3,72	18.390	4,08	14.993	3,94	14.876	3,11	17.620	3,62	16.271	3,41

Ν. Ηλείας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	75,10	100.000	80,17	100.000	77,57	100.000	76,69	100.000	81,53	100.000	79,02
1	98.914	74,92	99.430	79,63	99.166	77,22	99.148	76,34	99.579	80,87	99.358	78,53
5	98.756	71,03	99.293	75,74	99.018	73,33	99.071	72,40	99.538	76,90	99.299	74,57
10	98.575	66,16	99.184	70,82	98.872	68,44	99.061	67,41	99.466	71,96	99.264	69,60
15	98.479	61,22	99.133	65,85	98.798	63,49	99.033	62,42	99.333	67,05	99.188	64,65
20	97.834	56,61	98.840	61,04	98.329	58,78	98.704	57,62	99.161	62,16	98.933	59,81
25	97.173	51,98	98.535	56,22	97.837	54,06	98.149	52,94	99.021	57,24	98.566	55,02
30	96.654	47,24	98.350	51,32	97.479	49,25	97.781	48,12	98.968	52,27	98.344	50,14
35	96.105	42,50	98.118	46,44	97.081	44,44	97.323	43,34	98.688	47,42	97.970	45,32
40	95.309	37,83	97.745	41,61	96.478	39,70	96.805	38,56	98.467	42,52	97.592	40,49
45	94.162	33,26	97.446	36,73	95.723	35,00	95.800	33,94	98.115	37,66	96.890	35,76
50	92.178	28,92	96.665	32,00	94.301	30,49	94.340	29,42	97.473	32,89	95.806	31,14
55	89.861	24,61	95.770	27,28	92.692	25,97	91.804	25,17	96.434	28,22	93.964	26,70
60	86.811	20,38	93.922	22,77	90.229	21,61	87.823	21,19	95.293	23,53	91.368	22,39
65	81.647	16,51	91.199	18,37	86.241	17,50	83.216	17,23	93.585	18,91	88.206	18,10
70	72.912	13,19	86.557	14,22	79.599	13,75	76.070	13,61	90.121	14,54	82.859	14,11
75	62.663	9,94	77.727	10,55	70.065	10,28	65.718	10,36	82.396	10,67	73.748	10,54
80	47.631	7,29	63.499	7,36	55.426	7,34	51.520	7,53	69.303	7,21	60.119	7,37
85	30.581	4,96	40.845	5,05	35.622	5,03	33.875	5,15	45.577	4,67	39.533	4,90
90+	12.513	3,51	16.328	3,89	14.387	3,75	16.552	2,92	17.049	3,29	16.831	3,15

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 6: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Μόνιμος Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Κορινθίας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	75,47	100.000	80,22	100.000	77,76	100.000	76,93	100.000	81,59	100.000	79,21
1	99.036	75,20	99.226	79,84	99.129	77,43	99.438	76,36	99.785	80,77	99.608	78,52
5	98.802	71,37	99.128	75,92	98.961	73,56	99.391	72,40	99.770	76,78	99.583	74,54
10	98.689	66,45	99.007	71,01	98.844	68,65	99.378	67,41	99.756	71,79	99.576	69,55
15	98.563	61,53	98.973	66,03	98.762	63,70	99.338	62,43	99.671	66,85	99.514	64,59
20	98.144	56,78	98.800	61,14	98.467	58,89	98.809	57,76	99.554	61,92	99.181	59,80
25	97.624	52,07	98.612	56,25	98.106	54,09	98.136	53,13	99.407	57,01	98.746	55,05
30	97.147	47,32	98.423	51,36	97.770	49,27	97.759	48,33	99.247	52,10	98.472	50,20
35	96.673	42,53	98.122	46,51	97.382	44,46	97.384	43,51	99.123	47,16	98.219	45,32
40	96.122	37,76	97.899	41,61	96.994	39,62	96.969	38,68	98.830	42,29	97.864	40,47
45	94.962	33,19	97.309	36,84	96.111	34,97	96.275	33,94	98.431	37,46	97.314	35,69
50	93.574	28,65	96.604	32,09	95.057	30,33	94.901	29,40	97.820	32,67	96.315	31,03
55	91.397	24,27	95.452	27,45	93.378	25,83	93.002	24,95	96.683	28,03	94.792	26,49
60	88.051	20,10	94.275	22,76	91.087	21,41	89.320	20,87	95.304	23,40	92.238	22,16
65	82.441	16,30	91.832	18,30	87.015	17,30	84.452	16,93	93.158	18,88	88.722	17,93
70	74.598	12,75	86.925	14,19	80.548	13,49	77.112	13,30	89.762	14,50	83.323	13,93
75	62.585	9,72	77.594	10,60	69.811	10,17	66.279	10,07	82.336	10,58	74.136	10,35
80	47.062	7,10	62.166	7,61	54.273	7,37	50.549	7,43	68.006	7,29	58.928	7,38
85	28.748	5,02	39.456	5,55	33.841	5,31	33.368	4,96	44.630	4,79	38.776	4,91
90+	11.670	3,72	19.302	3,74	15.279	3,73	15.709	2,73	16.823	3,58	16.354	3,22

Ν. Λακωνίας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	77,33	100.000	80,79	100.000	79,04	100.000	77,73	100.000	81,58	100.000	79,61
1	99.564	76,66	99.085	80,53	99.330	78,57	99.738	76,93	98.993	81,40	99.375	79,11
5	99.543	72,68	99.062	76,55	99.319	74,58	99.652	73,00	98.904	77,47	99.287	75,18
10	99.525	67,69	98.999	71,59	99.289	69,60	99.576	68,05	98.880	72,49	99.248	70,20
15	99.417	62,76	98.882	66,68	99.177	64,67	99.556	63,07	98.735	67,60	99.178	65,25
20	99.022	58,00	98.758	61,76	98.911	59,84	99.278	58,24	98.670	62,64	98.998	60,37
25	98.522	53,28	98.492	56,92	98.517	55,07	98.827	53,49	98.605	57,68	98.716	55,53
30	98.020	48,54	98.109	52,13	98.070	50,31	98.300	48,76	98.205	52,90	98.247	50,78
35	97.738	43,68	97.664	47,36	97.712	45,49	97.896	43,95	97.991	48,01	97.929	45,94
40	97.196	38,91	97.388	42,48	97.294	40,67	97.252	39,23	97.713	43,14	97.458	41,15
45	96.429	34,19	97.013	37,64	96.716	35,90	96.513	34,51	97.260	38,33	96.852	36,39
50	94.592	29,81	96.166	32,95	95.363	31,37	95.515	29,84	96.711	33,53	96.069	31,67
55	92.528	25,42	94.887	28,36	93.688	26,89	92.864	25,63	95.735	28,85	94.253	27,23
60	89.373	21,23	93.344	23,78	91.330	22,52	88.782	21,69	94.340	24,24	91.520	22,97
65	85.198	17,15	90.790	19,38	87.937	18,29	84.776	17,60	92.627	19,64	88.648	18,63
70	77.597	13,58	87.030	15,11	82.249	14,38	78.519	13,80	89.235	15,29	83.786	14,57
75	66.462	10,44	79.230	11,35	72.823	10,92	68.601	10,43	83.397	11,19	75.821	10,84
80	52.788	7,49	66.644	8,03	59.676	7,78	55.237	7,35	70.891	7,72	62.776	7,57
85	33.960	5,26	47.159	5,31	40.410	5,29	35.422	5,06	48.637	5,11	41.785	5,12
90+	15.523	3,54	21.248	3,74	18.330	3,65	17.096	2,81	20.934	3,57	19.002	3,26

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 6: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Μόνιμος Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Μεσσηνίας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	75,61	100.000	80,85	100.000	78,15	100.000	76,35	100.000	81,72	100.000	78,94
1	99.491	74,99	99.271	80,44	99.384	77,63	99.664	75,61	99.496	81,14	99.582	78,27
5	99.453	71,02	99.109	76,57	99.285	73,70	99.525	71,71	99.481	77,15	99.511	74,32
10	99.357	66,08	99.039	71,62	99.202	68,76	99.484	66,74	99.397	72,21	99.449	69,37
15	99.298	61,12	99.030	66,63	99.172	63,78	99.309	61,85	99.360	67,24	99.341	64,44
20	98.715	56,47	98.930	61,69	98.827	59,00	98.978	57,05	99.350	62,24	99.169	59,55
25	97.876	51,93	98.755	56,80	98.307	54,30	98.600	52,26	99.156	57,36	98.878	54,72
30	97.408	47,17	98.617	51,87	97.994	49,46	98.163	47,48	99.028	52,43	98.589	49,87
35	96.858	42,42	98.309	47,03	97.559	44,67	97.503	42,79	98.774	47,56	98.125	45,09
40	96.055	37,76	97.969	42,18	96.973	39,93	96.790	38,08	98.317	42,77	97.532	40,35
45	95.029	33,14	97.347	37,44	96.132	35,25	95.818	33,44	97.959	37,92	96.853	35,62
50	92.990	28,81	96.914	32,59	94.822	30,71	94.169	28,99	97.229	33,18	95.628	31,04
55	90.773	24,45	95.902	27,91	93.185	26,20	91.504	24,76	96.395	28,45	93.821	26,59
60	86.856	20,44	94.110	23,39	90.294	21,96	87.694	20,72	94.981	23,83	91.151	22,30
65	81.439	16,63	91.734	18,94	86.359	17,85	82.944	16,77	93.182	19,25	87.836	18,04
70	73.109	13,24	87.219	14,79	79.966	14,07	76.340	13,00	89.875	14,86	82.824	13,98
75	62.680	10,03	79.370	11,00	70.861	10,56	65.589	9,72	83.253	10,84	74.057	10,34
80	48.691	7,20	65.314	7,83	56.838	7,55	48.446	7,28	69.443	7,50	58.565	7,42
85	30.270	5,05	43.967	5,42	36.966	5,26	30.796	5,02	47.151	4,87	38.619	4,96
90+	12.629	3,62	20.411	3,79	16.397	3,73	14.786	2,75	18.537	3,53	16.729	3,18

Ν. Ζακύνθου

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	75,34	100.000	78,88	100.000	77,09	100.000	76,69	100.000	80,80	100.000	78,70
1	99.631	74,62	99.031	78,65	99.338	76,60	99.510	76,07	99.143	80,49	99.331	78,23
5	99.447	70,75	98.860	74,78	99.161	72,73	99.205	72,30	99.093	76,53	99.171	74,35
10	99.403	65,78	98.550	70,01	99.010	67,84	99.062	67,40	98.940	71,65	99.024	69,46
15	99.362	60,81	98.508	65,04	98.989	62,85	98.793	62,57	98.897	66,68	98.885	64,55
20	98.690	56,21	98.459	60,07	98.660	58,06	98.103	58,00	98.609	61,86	98.391	59,86
25	98.222	51,46	98.138	55,26	98.264	53,28	97.168	53,53	98.339	57,03	97.765	55,23
30	98.087	46,53	97.560	50,57	97.915	48,46	96.847	48,70	98.108	52,16	97.487	50,38
35	97.558	41,77	97.519	45,59	97.645	43,59	96.276	43,97	98.076	47,17	97.185	45,53
40	95.903	37,45	97.349	40,66	96.685	39,00	95.969	39,11	97.635	42,37	96.814	40,70
45	94.633	32,92	96.984	35,81	95.836	34,32	95.559	34,26	97.279	37,52	96.428	35,85
50	93.953	28,14	94.823	31,57	94.435	29,79	95.058	29,43	96.851	32,67	95.961	31,01
55	91.367	23,86	94.314	26,72	92.895	25,24	93.647	24,84	95.651	28,05	94.652	26,41
60	87.118	19,90	92.384	22,23	89.756	21,04	90.599	20,59	94.833	23,27	92.678	21,91
65	82.250	15,93	89.808	17,80	85.998	16,85	85.462	16,68	92.904	18,70	89.161	17,68
70	71.349	12,99	84.742	13,71	77.914	13,34	79.153	12,80	89.060	14,40	84.051	13,60
75	62.076	9,55	75.694	10,05	68.699	9,79	68.439	9,42	82.451	10,36	75.331	9,89
80	47.495	6,72	60.345	6,97	53.659	6,84	50.175	6,94	67.647	7,08	58.608	7,00
85	27.699	4,73	37.713	4,65	32.409	4,68	31.483	4,57	42.514	4,78	36.804	4,66
90+	9.690	3,88	13.890	3,35	11.654	3,56	12.827	2,58	16.780	3,29	14.763	2,89

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 6: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Μόνιμος Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Κέρκυρας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	74,44	100.000	79,35	100.000	76,94	100.000	76,24	100.000	81,57	100.000	78,92
1	99.023	74,17	99.179	79,00	99.099	76,63	99.440	75,66	99.853	80,69	99.641	78,20
5	98.842	70,30	99.160	75,02	99.006	72,70	99.371	71,72	99.832	76,70	99.606	74,23
10	98.792	65,34	99.011	70,13	98.907	67,77	99.252	66,80	99.768	71,75	99.514	69,29
15	98.570	60,48	98.918	65,19	98.748	62,88	99.236	61,81	99.750	66,76	99.506	64,30
20	97.987	55,82	98.904	60,20	98.458	58,06	98.878	57,02	99.652	61,83	99.280	59,44
25	97.500	51,09	98.669	55,34	98.106	53,26	98.407	52,28	99.559	56,88	98.999	54,60
30	96.801	46,44	98.573	50,39	97.705	48,46	97.836	47,57	99.304	52,02	98.583	49,82
35	96.229	41,70	98.390	45,48	97.323	43,65	97.292	42,83	99.075	47,13	98.198	45,01
40	95.655	36,94	97.803	40,74	96.742	38,89	96.729	38,06	98.779	42,27	97.765	40,20
45	94.628	32,31	97.473	35,87	96.046	34,16	95.865	33,38	98.204	37,50	97.042	35,48
50	93.284	27,74	96.359	31,25	94.813	29,57	94.840	28,72	97.487	32,76	96.164	30,78
55	90.902	23,40	95.256	26,58	93.089	25,07	92.270	24,45	96.414	28,10	94.323	26,33
60	88.125	19,06	93.771	21,97	90.997	20,59	88.321	20,43	95.269	23,40	91.755	22,00
65	82.528	15,18	90.812	17,60	86.735	16,48	83.870	16,38	93.593	18,78	88.742	17,66
70	73.487	11,74	85.638	13,51	79.696	12,71	76.602	12,70	89.686	14,49	83.247	13,66
75	60.231	8,78	76.815	9,78	68.709	9,34	66.250	9,29	82.706	10,50	74.552	9,96
80	42.966	6,30	60.050	6,81	51.717	6,59	50.227	6,45	68.513	7,15	59.446	6,86
85	22.966	4,61	36.272	4,63	29.732	4,62	28.447	4,48	43.947	4,76	36.268	4,64
90+	8.133	3,47	13.623	3,18	10.931	3,26	11.025	2,61	16.833	3,39	13.962	3,06

Ν. Κεφαλληνίας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	75,09	100.000	79,86	100.000	77,43	100.000	78,07	100.000	81,70	100.000	79,92
1	99.324	74,60	99.290	79,43	99.307	76,97	99.422	77,52	99.393	81,20	99.408	79,39
5	99.264	70,64	99.228	75,48	99.277	72,99	99.365	73,57	99.339	77,24	99.380	75,41
10	98.767	65,98	99.177	70,52	99.024	68,17	99.313	68,60	99.286	72,28	99.354	70,43
15	98.721	61,01	99.127	65,55	99.000	63,19	99.266	63,63	99.234	67,32	99.329	65,45
20	98.346	56,24	98.778	60,77	98.638	58,41	98.837	58,90	99.185	62,35	99.100	60,59
25	97.668	51,61	98.601	55,88	98.205	53,66	98.409	54,15	99.137	57,38	98.874	55,73
30	97.072	46,91	98.273	51,06	97.736	48,90	98.163	49,27	98.869	52,53	98.617	50,87
35	96.931	41,98	98.112	46,13	97.586	43,98	97.617	44,54	98.748	47,59	98.273	46,04
40	95.621	37,52	97.300	41,50	96.497	39,44	97.494	39,59	98.240	42,82	97.961	41,17
45	94.329	33,00	97.091	36,58	95.712	34,75	96.666	34,91	97.851	37,98	97.342	36,42
50	92.642	28,55	95.974	31,98	94.321	30,22	95.150	30,42	97.691	33,04	96.452	31,73
55	90.679	24,12	94.822	27,34	92.781	25,68	93.492	25,92	96.744	28,34	95.140	27,14
60	87.232	19,97	92.630	22,93	89.936	21,42	89.536	21,95	94.918	23,84	92.319	22,89
65	81.135	16,28	90.633	18,38	85.768	17,34	86.105	17,73	92.867	19,31	89.602	18,51
70	71.916	13,05	85.765	14,28	78.541	13,70	80.777	13,73	88.881	15,06	84.925	14,39
75	62.853	9,57	75.706	10,84	69.005	10,25	71.133	10,26	82.203	11,08	76.633	10,68
80	45.399	7,29	61.298	7,80	53.107	7,57	56.214	7,31	70.581	7,50	63.070	7,43
85	29.483	4,87	40.450	5,54	34.793	5,23	35.669	5,09	44.550	5,42	39.912	5,30
90+	11.305	3,69	17.895	4,36	14.501	4,06	16.863	2,97	20.981	3,69	18.830	3,43

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 6: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Μόνιμος Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Λευκάδας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	75,31	100.000	80,19	100.000	77,84	100.000	76,02	100.000	81,87	100.000	79,03
1	98.802	75,22	98.742	80,21	98.773	77,80	99.892	75,10	99.886	80,96	99.944	78,07
5	98.717	71,28	97.836	76,93	98.334	74,14	99.783	71,18	99.779	77,04	99.891	74,11
10	98.644	66,33	97.757	71,99	98.296	69,17	99.685	66,25	99.682	72,12	99.842	69,15
15	98.408	61,48	97.681	67,04	98.174	64,25	99.604	61,30	99.593	67,18	99.799	64,17
20	97.863	56,81	97.598	62,10	97.899	59,43	99.100	56,60	99.500	62,24	99.521	59,35
25	97.263	52,15	97.495	57,16	97.579	54,61	98.549	51,90	99.165	57,44	99.066	54,61
30	96.521	47,53	97.208	52,32	97.045	49,90	97.384	47,49	99.084	52,49	98.441	49,94
35	95.039	43,23	96.952	47,45	96.165	45,33	96.971	42,68	98.856	47,60	98.115	45,10
40	93.899	38,72	96.866	42,49	95.529	40,62	96.537	37,86	97.911	43,04	97.434	40,39
45	93.153	34,01	96.557	37,62	94.976	35,84	95.719	33,17	97.226	38,32	96.678	35,69
50	91.153	29,71	95.466	33,02	93.407	31,40	94.047	28,71	96.196	33,71	95.289	31,17
55	89.817	25,11	94.679	28,28	92.347	26,73	91.657	24,39	95.423	28,96	93.634	26,68
60	88.114	20,55	93.309	23,66	90.817	22,14	86.147	20,79	94.262	24,28	90.294	22,58
65	81.820	16,94	91.835	19,00	87.012	18,00	80.299	17,13	92.961	19,59	86.715	18,40
70	74.421	13,37	87.412	14,83	81.052	14,14	74.786	13,20	90.328	15,09	82.622	14,19
75	65.687	9,82	80.767	10,84	73.337	10,36	63.978	10,01	83.529	11,11	73.709	10,61
80	50.274	7,06	63.033	8,19	56.716	7,67	49.511	7,21	70.447	7,71	59.828	7,49
85	31.382	4,80	44.681	5,53	38.037	5,20	32.554	4,66	51.067	4,69	41.500	4,69
90+	11.397	3,85	20.517	4,10	15.812	4,00	13.291	2,79	19.268	3,30	16.267	3,08

Ν. Άρτας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	74,81	100.000	81,49	100.000	78,12	100.000	75,97	100.000	82,30	100.000	79,08
1	99.074	74,50	99.460	80,93	99.262	77,69	99.751	75,16	99.738	81,52	99.745	78,28
5	99.048	70,52	99.366	77,01	99.217	73,73	99.641	71,24	99.704	77,54	99.688	74,32
10	99.028	65,53	99.345	72,02	99.207	68,74	99.613	66,26	99.503	72,69	99.591	69,40
15	99.010	60,55	99.325	67,04	99.197	63,74	99.587	61,27	99.413	67,76	99.547	64,42
20	98.603	55,79	99.258	62,08	98.961	58,89	99.453	56,35	99.191	62,90	99.371	59,53
25	97.988	51,12	98.842	57,33	98.435	54,19	98.716	51,75	98.858	58,11	98.824	54,85
30	97.276	46,48	98.498	52,52	97.889	49,48	97.772	47,23	98.834	53,12	98.310	50,12
35	96.848	41,67	98.196	47,68	97.522	44,66	97.577	42,32	98.758	48,16	98.169	45,19
40	96.121	36,97	97.889	42,82	96.990	39,89	96.363	37,82	98.282	43,38	97.294	40,58
45	94.943	32,39	97.481	37,99	96.190	35,20	95.528	33,13	97.930	38,53	96.689	35,81
50	92.556	28,16	96.801	33,24	94.665	30,72	92.947	28,98	97.049	33,86	94.881	31,45
55	90.102	23,86	96.026	28,49	93.084	26,20	90.341	24,74	96.466	29,04	93.267	26,95
60	85.766	19,94	94.644	23,87	90.209	21,96	86.858	20,64	95.452	24,33	91.036	22,55
65	79.862	16,23	92.600	19,34	86.166	17,87	81.407	16,85	93.189	19,86	87.252	18,42
70	72.902	12,54	88.500	15,12	80.576	13,94	74.068	13,27	90.160	15,44	82.044	14,43
75	60.741	9,56	80.725	11,33	70.662	10,54	63.787	10,01	83.459	11,48	73.515	10,81
80	45.099	7,00	65.762	8,34	55.341	7,77	49.058	7,26	71.239	8,02	59.889	7,70
85	26.578	5,14	46.968	5,68	36.556	5,48	31.194	4,99	49.707	5,41	40.155	5,26
90+	11.203	3,77	23.426	3,88	17.168	3,84	14.754	2,77	23.545	3,64	19.008	3,34

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 6: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Μόνιμος Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Θεσπρωτίας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	75,58	100.000	81,84	100.000	78,68	100.000	77,34	100.000	82,70	100.000	80,04
1	98.560	75,68	99.622	81,15	99.078	78,41	99.808	76,49	99.799	81,87	99.804	79,20
5	98.521	71,71	99.576	77,19	99.057	74,43	99.760	72,53	99.747	77,91	99.779	75,22
10	98.489	66,73	99.542	72,21	99.041	69,44	99.717	67,56	99.699	72,95	99.756	70,23
15	98.295	61,86	99.334	67,36	98.840	64,58	99.680	62,58	99.558	68,05	99.690	65,28
20	97.959	57,06	99.210	62,44	98.605	59,72	99.137	57,91	99.524	63,07	99.410	60,46
25	96.897	52,66	98.911	57,62	97.901	55,14	98.239	53,42	99.269	58,22	98.813	55,81
30	96.384	47,93	98.769	52,70	97.564	50,32	97.890	48,60	99.234	53,24	98.637	50,90
35	95.981	43,12	98.276	47,95	97.120	45,54	97.416	43,82	99.112	48,31	98.337	46,05
40	95.386	38,37	98.018	43,07	96.671	40,74	96.940	39,02	98.989	43,36	98.034	41,18
45	95.040	33,50	97.976	38,09	96.480	35,81	96.377	34,24	98.872	38,41	97.669	36,33
50	93.346	29,07	97.618	33,22	95.404	31,19	94.874	29,74	98.011	33,73	96.441	31,76
55	91.784	24,52	96.257	28,65	93.947	26,63	92.581	25,42	96.871	29,09	94.680	27,30
60	87.923	20,48	94.351	24,18	91.072	22,39	90.281	21,00	95.349	24,52	92.758	22,82
65	82.687	16,62	92.803	19,54	87.658	18,17	85.617	17,01	93.860	19,87	89.739	18,50
70	75.931	12,88	89.644	15,14	82.717	14,10	77.526	13,52	89.343	15,75	83.381	14,72
75	64.988	9,63	81.814	11,35	73.454	10,57	67.727	10,12	83.600	11,66	75.623	10,97
80	49.513	6,86	67.251	8,27	58.478	7,63	51.414	7,53	69.844	8,46	60.556	8,08
85	29.284	4,86	47.918	5,60	38.511	5,30	34.220	5,06	52.068	5,49	43.168	5,33
90+	10.881	3,86	23.391	3,85	16.943	3,86	15.071	3,31	24.956	3,75	20.029	3,60

Ν. Ιωαννίνων

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	75,25	100.000	81,23	100.000	78,23	100.000	76,99	100.000	82,49	100.000	79,73
1	98.940	75,05	98.836	81,18	98.889	78,10	99.539	76,35	99.731	81,71	99.632	79,02
5	98.763	71,18	98.742	77,25	98.752	74,21	99.489	72,38	99.715	77,72	99.607	75,04
10	98.730	66,21	98.708	72,28	98.719	69,23	99.475	67,39	99.619	72,80	99.560	70,07
15	98.588	61,30	98.677	67,30	98.630	64,29	99.319	62,50	99.534	67,86	99.438	65,16
20	98.012	56,65	98.623	62,34	98.318	59,49	99.039	57,67	99.481	62,89	99.269	60,26
25	97.511	51,92	98.520	57,40	98.024	54,66	98.641	52,89	99.381	57,95	99.020	55,41
30	97.047	47,16	98.338	52,50	97.699	49,84	98.050	48,19	99.289	53,00	98.674	50,60
35	96.567	42,38	98.204	47,57	97.388	44,99	97.489	43,46	98.912	48,20	98.205	45,82
40	95.590	37,79	98.065	42,63	96.816	40,24	96.739	38,77	98.612	43,34	97.678	41,06
45	94.906	33,04	97.717	37,78	96.295	35,44	95.786	34,13	98.222	38,50	97.001	36,33
50	92.786	28,74	96.854	33,09	94.779	30,97	93.990	29,74	97.684	33,70	95.811	31,75
55	90.184	24,50	95.781	28,43	92.943	26,53	91.792	25,39	96.752	29,00	94.225	27,24
60	87.275	20,23	94.408	23,81	90.809	22,10	88.352	21,28	95.745	24,28	91.986	22,84
65	82.216	16,32	91.909	19,39	86.993	17,96	83.787	17,30	93.587	19,78	88.626	18,61
70	74.454	12,76	87.894	15,16	81.120	14,07	77.627	13,48	90.069	15,45	83.796	14,54
75	62.528	9,72	81.475	11,16	72.081	10,53	68.110	10,01	83.065	11,54	75.477	10,87
80	45.827	7,35	68.606	7,78	57.272	7,60	52.574	7,23	71.007	8,08	61.676	7,74
85	29.141	5,13	45.697	5,43	37.423	5,31	33.092	5,02	50.505	5,35	41.810	5,23
90+	11.950	3,92	21.000	3,88	16.431	3,89	14.855	3,12	22.267	3,95	18.572	3,65

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 6: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Μόνιμος Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Πρέβεζας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	74,80	100.000	81,04	100.000	77,89	100.000	76,15	100.000	82,66	100.000	79,36
1	99.634	74,07	99.488	80,46	99.563	77,23	99.698	75,38	99.952	81,70	99.845	78,49
5	99.428	70,22	99.376	76,55	99.402	73,35	99.576	71,47	99.914	77,73	99.783	74,53
10	99.348	65,28	99.207	71,67	99.279	68,44	99.544	66,49	99.879	72,75	99.766	69,55
15	99.327	60,29	99.185	66,69	99.268	63,45	99.451	61,55	99.553	67,98	99.566	64,68
20	98.777	55,61	98.937	61,85	98.865	58,70	99.110	56,75	99.289	63,16	99.263	59,87
25	98.017	51,02	98.823	56,92	98.399	53,96	98.663	52,00	99.260	58,17	99.028	55,01
30	97.657	46,20	98.509	52,09	98.060	49,14	98.153	47,26	99.232	53,19	98.763	50,15
35	97.164	41,42	98.144	47,27	97.627	44,35	97.822	42,41	99.057	48,28	98.508	45,27
40	96.455	36,71	98.054	42,32	97.207	39,53	96.717	37,86	98.776	43,41	97.794	40,58
45	95.275	32,13	97.524	37,53	96.333	34,86	95.763	33,22	98.689	38,45	97.236	35,80
50	93.684	27,64	97.318	32,61	95.423	30,17	94.111	28,76	97.594	33,85	95.845	31,28
55	91.208	23,32	96.329	27,91	93.692	25,68	91.902	24,39	96.769	29,12	94.288	26,76
60	87.079	19,31	94.412	23,43	90.680	21,45	87.505	20,49	95.491	24,47	91.429	22,52
65	80.400	15,70	92.500	18,86	86.369	17,40	82.986	16,47	93.462	19,95	88.156	18,26
70	72.164	12,21	88.766	14,55	80.449	13,49	74.363	13,09	90.020	15,62	82.105	14,42
75	59.676	9,24	80.695	10,76	70.197	10,10	64.192	9,76	83.826	11,59	73.895	10,75
80	42.221	7,03	64.133	7,89	53.094	7,55	49.091	7,00	70.262	8,34	59.642	7,72
85	24.229	5,39	44.357	5,29	34.193	5,34	30.696	4,69	50.193	5,68	40.266	5,23
90+	11.074	3,82	18.801	4,09	14.920	4,01	13.097	2,64	24.784	3,93	18.681	3,39

Ν. Καρδίτσας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	74,51	100.000	80,26	100.000	77,34	100.000	74,05	100.000	81,06	100.000	77,41
1	99.677	73,75	99.321	79,81	99.503	76,73	99.441	73,46	99.853	80,18	99.642	76,69
5	99.481	69,90	99.164	75,93	99.327	72,86	99.195	69,64	99.789	76,23	99.485	72,81
10	99.359	64,98	99.035	71,02	99.201	67,95	99.033	64,75	99.732	71,27	99.374	67,89
15	99.183	60,09	98.999	66,05	99.094	63,02	98.890	59,84	99.584	66,38	99.229	62,98
20	98.296	55,61	98.880	61,13	98.593	58,33	98.577	55,02	99.445	61,47	99.001	58,12
25	97.164	51,23	98.737	56,21	97.955	53,69	97.819	50,43	99.254	56,58	98.526	53,39
30	96.588	46,52	98.589	51,29	97.581	48,89	97.171	45,75	99.032	51,70	98.087	48,62
35	95.818	41,87	98.311	46,43	97.040	44,14	96.061	41,25	98.817	46,81	97.416	43,94
40	95.141	37,15	97.959	41,59	96.511	39,37	95.166	36,61	98.490	41,95	96.785	39,21
45	94.231	32,49	97.528	36,76	95.823	34,64	93.711	32,14	98.045	37,13	95.796	34,58
50	92.729	27,97	96.923	31,97	94.751	30,00	91.367	27,90	97.362	32,38	94.195	30,13
55	90.311	23,65	96.019	27,25	93.084	25,49	88.041	23,86	95.949	27,82	91.757	25,86
60	86.672	19,54	94.545	22,64	90.489	21,15	83.685	19,98	94.371	23,24	88.728	21,66
65	80.401	15,87	91.592	18,29	85.857	17,16	78.078	16,23	92.408	18,68	84.899	17,53
70	72.157	12,40	86.817	14,15	79.381	13,36	70.865	12,63	88.998	14,30	79.523	13,54
75	59.854	9,44	78.477	10,39	69.116	9,97	59.658	9,53	81.854	10,33	70.295	9,99
80	44.244	6,88	62.184	7,46	53.133	7,21	44.954	6,83	66.047	7,20	55.076	7,06
85	26.237	4,89	40.349	5,14	33.215	5,04	26.411	4,87	43.554	4,63	34.628	4,75
90+	10.306	3,58	17.757	3,51	13.984	3,53	11.729	2,84	15.789	3,39	13.699	3,20

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 6: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Μόνιμος Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Λάρισας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	74,69	100.000	80,21	100.000	77,39	100.000	76,05	100.000	81,03	100.000	78,51
1	99.292	74,22	99.400	79,69	99.345	76,90	99.432	75,48	99.404	80,51	99.418	77,96
5	99.228	70,26	99.335	75,74	99.280	72,95	99.223	71,63	99.356	76,55	99.289	74,06
10	99.143	65,32	99.228	70,82	99.185	68,01	99.202	66,65	99.311	71,58	99.256	69,09
15	98.934	60,46	99.196	65,84	99.062	63,09	99.099	61,71	99.271	66,61	99.185	64,13
20	98.603	55,65	99.096	60,90	98.843	58,23	98.714	56,94	99.166	61,68	98.937	59,29
25	97.698	51,14	98.945	55,99	98.311	53,53	98.294	52,18	99.035	56,76	98.658	54,45
30	97.092	46,45	98.690	51,13	97.881	48,75	97.865	47,39	98.970	51,79	98.404	49,58
35	96.455	41,74	98.518	46,21	97.473	43,95	97.507	42,56	98.781	46,89	98.129	44,71
40	95.641	37,07	98.218	41,35	96.909	39,19	96.837	37,84	98.660	41,94	97.731	39,89
45	94.748	32,40	97.547	36,62	96.126	34,49	95.794	33,22	98.378	37,05	97.063	35,14
50	93.472	27,80	96.832	31,87	95.125	29,82	94.174	28,75	97.701	32,29	95.903	30,54
55	90.836	23,54	95.766	27,19	93.256	25,37	92.078	24,35	96.795	27,57	94.398	25,99
60	87.161	19,43	94.065	22,64	90.508	21,07	88.867	20,14	95.328	22,96	92.055	21,58
65	81.276	15,65	91.241	18,26	86.091	17,02	83.597	16,25	92.949	18,48	88.237	17,41
70	72.114	12,32	86.533	14,12	79.137	13,30	76.350	12,55	88.632	14,26	82.375	13,47
75	59.429	9,42	76.451	10,65	67.846	10,09	65.228	9,27	81.120	10,35	73.028	9,87
80	44.256	6,79	61.546	7,63	52.810	7,25	47.521	6,79	64.203	7,42	55.698	7,17
85	25.329	5,00	40.264	5,34	32.605	5,20	27.883	4,81	42.217	4,98	34.978	4,94
90+	10.651	3,44	17.631	3,99	14.034	3,77	12.357	2,72	16.629	3,80	14.525	3,36

Ν. Μαγνησίας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	74,67	100.000	79,68	100.000	77,18	100.000	75,97	100.000	80,21	100.000	78,10
1	99.336	74,17	99.477	79,09	99.405	76,64	99.599	75,27	99.655	79,49	99.626	77,39
5	99.246	70,23	99.319	75,22	99.281	72,74	99.588	71,28	99.551	75,57	99.574	73,43
10	99.222	65,25	99.242	70,27	99.232	67,77	99.464	66,36	99.486	70,62	99.479	68,50
15	99.178	60,28	99.173	65,32	99.176	62,81	99.437	61,38	99.456	65,64	99.451	63,52
20	98.739	55,53	99.070	60,38	98.901	57,98	99.071	56,60	99.332	60,72	99.197	58,68
25	98.195	50,83	98.918	55,47	98.550	53,17	98.575	51,87	99.186	55,80	98.866	53,86
30	97.682	46,08	98.791	50,54	98.231	48,34	98.004	47,16	98.949	50,93	98.455	49,08
35	97.062	41,36	98.464	45,70	97.759	43,56	97.549	42,37	98.755	46,03	98.128	44,23
40	96.424	36,62	98.257	40,79	97.331	38,74	97.081	37,56	98.616	41,09	97.826	39,36
45	95.351	32,00	97.680	36,02	96.505	34,05	96.226	32,87	97.981	36,34	97.081	34,64
50	94.138	27,38	96.775	31,33	95.446	29,40	94.986	28,27	97.234	31,60	96.080	29,98
55	91.930	22,98	95.601	26,69	93.779	24,88	92.649	23,92	96.129	26,93	94.353	25,48
60	87.931	18,91	93.711	22,17	90.824	20,61	88.820	19,84	94.557	22,34	91.672	21,15
65	82.060	15,08	90.906	17,78	86.473	16,52	83.705	15,90	91.953	17,90	87.890	16,96
70	71.576	11,93	84.773	13,89	78.215	13,00	75.161	12,42	87.249	13,73	81.302	13,13
75	58.374	9,06	74.832	10,40	66.739	9,80	63.534	9,24	79.160	9,88	71.433	9,60
80	41.669	6,69	59.516	7,43	50.680	7,12	45.953	6,82	62.158	6,90	54.082	6,87
85	23.231	5,02	37.064	5,42	30.162	5,26	27.604	4,69	38.247	4,64	32.946	4,68
90+	9.428	3,70	16.723	3,97	13.047	3,87	11.227	2,88	13.827	3,43	12.537	3,23

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 6: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Μόνιμος Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Τρικάλων

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	74,44	100.000	80,34	100.000	77,32	100.000	76,01	100.000	80,42	100.000	78,19
1	99.042	74,15	99.577	79,68	99.303	76,86	99.521	75,38	99.372	79,93	99.449	77,62
5	98.822	70,31	99.346	75,86	99.078	73,03	99.505	71,39	99.355	75,94	99.440	73,63
10	98.720	65,38	99.272	70,92	98.989	68,09	99.458	66,42	99.156	71,09	99.320	68,72
15	98.602	60,46	99.207	65,96	98.896	63,15	99.445	61,43	99.066	66,15	99.276	63,75
20	98.110	55,75	99.068	61,05	98.569	58,36	99.161	56,60	98.936	61,23	99.067	58,88
25	97.353	51,16	98.767	56,23	98.038	53,66	98.507	51,96	98.654	56,40	98.591	54,15
30	97.030	46,32	98.515	51,37	97.750	48,81	98.083	47,17	98.499	51,49	98.302	49,30
35	96.508	41,56	98.202	46,52	97.330	44,01	97.508	42,44	98.231	46,62	97.880	44,50
40	95.913	36,80	97.702	41,75	96.780	39,24	97.006	37,64	97.954	41,74	97.489	39,67
45	94.397	32,35	97.281	36,92	95.771	34,63	95.764	33,10	97.380	36,98	96.568	35,02
50	93.100	27,77	96.332	32,26	94.642	30,02	94.175	28,61	96.762	32,20	95.437	30,41
55	90.592	23,47	95.578	27,49	93.017	25,50	91.420	24,40	95.764	27,51	93.501	25,99
60	86.972	19,34	93.585	23,02	90.184	21,22	87.675	20,34	94.165	22,93	90.822	21,68
65	81.069	15,57	91.034	18,60	85.922	17,15	82.279	16,51	92.024	18,41	87.087	17,50
70	71.916	12,23	86.083	14,53	78.935	13,44	74.755	12,92	88.097	14,11	81.268	13,58
75	59.520	9,26	77.722	10,82	68.603	10,09	65.062	9,47	79.526	10,37	72.145	9,98
80	43.555	6,73	63.212	7,73	53.246	7,28	48.240	6,90	64.602	7,18	56.350	7,07
85	24.741	4,96	42.226	5,33	33.185	5,17	29.522	4,69	40.396	4,99	34.919	4,88
90+	10.032	3,56	18.497	3,96	14.067	3,80	12.369	2,72	15.837	3,85	14.112	3,39

Ν. Γρεβενών

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	76,16	100.000	79,34	100.000	78,09	100.000	76,42	100.000	81,56	100.000	78,90
1	99.481	75,56	98.884	79,23	99.456	77,52	99.481	75,82	99.922	80,63	99.618	78,20
5	99.419	71,60	98.669	75,40	99.350	73,60	99.016	72,16	99.439	77,01	99.145	74,56
10	99.247	66,72	98.617	70,44	99.263	68,66	98.950	67,21	99.364	72,06	99.110	69,59
15	99.107	61,81	98.571	65,47	99.190	63,71	98.887	62,25	99.297	67,11	99.078	64,61
20	98.934	56,92	98.521	60,50	99.105	58,76	98.136	57,71	99.092	62,24	98.587	59,92
25	98.890	51,94	98.150	55,72	98.940	53,85	97.449	53,10	98.905	57,36	98.140	55,18
30	98.737	47,02	97.773	50,92	98.685	48,99	97.138	48,26	98.572	52,54	97.818	50,35
35	98.430	42,16	97.609	46,01	98.446	44,10	96.545	43,54	98.524	47,57	97.512	45,50
40	97.661	37,47	97.420	41,09	97.935	39,32	96.243	38,67	98.346	42,65	97.267	40,61
45	95.840	33,13	96.624	36,41	96.598	34,83	94.944	34,16	97.517	37,99	96.186	36,04
50	93.819	28,79	96.429	31,48	95.459	30,21	92.894	29,86	96.966	33,19	94.799	31,53
55	91.576	24,44	95.111	26,88	93.672	25,74	91.175	25,38	96.423	28,36	93.654	26,89
60	87.694	20,41	92.873	22,47	90.594	21,53	88.077	21,18	94.340	23,94	91.065	22,58
65	83.669	16,27	89.632	18,19	86.948	17,33	83.556	17,19	92.084	19,46	87.698	18,35
70	74.834	12,90	85.566	13,93	80.605	13,50	77.829	13,28	87.960	15,26	82.752	14,30
75	62.461	9,96	76.770	10,24	70.209	10,12	66.870	10,04	81.324	11,30	73.861	10,72
80	47.750	7,25	59.896	7,42	54.272	7,36	50.341	7,52	69.826	7,74	59.814	7,65
85	30.195	5,02	36.892	5,49	33.846	5,30	33.502	5,04	47.871	5,15	40.496	5,10
90+	13.541	3,11	17.121	3,95	15.477	3,62	14.999	3,17	21.786	3,32	18.301	3,26

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 6: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Μόνιμος Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Δράμας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	73,01	100.000	78,16	100.000	75,58	100.000	75,03	100.000	80,09	100.000	77,57
1	99.291	72,53	99.181	77,80	99.237	75,15	99.631	74,31	99.535	79,47	99.584	76,89
5	99.094	68,67	99.043	73,90	99.069	71,28	99.611	70,32	99.516	75,48	99.574	72,90
10	99.042	63,70	98.879	69,02	98.963	66,35	99.492	65,40	99.453	70,53	99.483	67,96
15	98.949	58,76	98.780	64,09	98.867	61,41	99.326	60,51	99.391	65,57	99.366	63,04
20	98.385	54,08	98.513	59,26	98.442	56,67	98.991	55,70	99.336	60,60	99.161	58,17
25	97.468	49,57	98.303	54,38	97.873	51,98	98.539	50,95	99.320	55,61	98.927	53,30
30	96.921	44,83	98.096	49,49	97.501	47,17	97.932	46,25	99.218	50,67	98.562	48,49
35	96.453	40,04	97.786	44,64	97.112	42,35	97.487	41,45	98.957	45,79	98.210	43,65
40	96.018	35,21	97.726	39,66	96.856	37,45	96.732	36,75	98.452	41,02	97.582	38,92
45	94.698	30,66	97.188	34,87	95.919	32,80	96.138	31,96	97.976	36,20	97.046	34,12
50	92.717	26,27	96.245	30,18	94.470	28,26	94.888	27,35	97.087	31,51	95.966	29,47
55	90.510	21,85	94.813	25,60	92.663	23,76	92.236	23,07	95.562	26,98	93.876	25,07
60	86.144	17,83	92.708	21,13	89.460	19,52	88.152	19,02	93.470	22,52	90.863	20,82
65	79.803	14,04	89.375	16,82	84.570	15,51	82.135	15,23	91.309	18,00	86.892	16,66
70	67.710	11,11	83.561	12,82	75.515	12,07	73.291	11,77	87.682	13,64	80.697	12,75
75	53.858	8,32	71.646	9,53	62.743	9,02	60.257	8,77	78.395	9,96	69.301	9,43
80	36.230	6,15	54.772	6,70	45.447	6,50	42.178	6,46	61.852	6,95	51.843	6,77
85	17.114	5,23	32.526	4,57	24.914	4,79	23.621	4,57	37.491	4,85	30.478	4,76
90+	7.387	3,82	11.444	3,39	9.480	3,52	9.169	2,82	14.646	3,50	11.878	3,29

Ν. Ημαθίας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	73,90	100.000	78,52	100.000	76,17	100.000	75,02	100.000	80,00	100.000	77,47
1	99.464	73,30	99.062	78,26	99.268	75,73	99.332	74,53	99.486	79,41	99.407	76,93
5	99.422	69,33	98.932	74,36	99.183	71,79	99.157	70,65	99.441	75,44	99.296	73,01
10	99.389	64,35	98.896	69,38	99.148	66,82	99.071	65,71	99.397	70,47	99.231	68,06
15	99.331	59,39	98.836	64,42	99.089	61,86	98.992	60,76	99.354	65,50	99.170	63,10
20	98.881	54,65	98.643	59,54	98.768	57,05	98.854	55,84	99.238	60,58	99.042	58,18
25	98.226	50,00	98.399	54,68	98.318	52,30	98.374	51,11	99.030	55,70	98.692	53,37
30	97.635	45,28	98.183	49,80	97.916	47,50	98.093	46,24	98.864	50,79	98.468	48,49
35	97.166	40,49	97.985	44,90	97.588	42,65	97.567	41,48	98.640	45,90	98.089	43,67
40	96.393	35,79	97.783	39,98	97.101	37,86	96.705	36,83	98.149	41,11	97.412	38,95
45	95.236	31,20	97.326	35,16	96.294	33,15	95.441	32,28	97.567	36,35	96.498	34,30
50	93.327	26,79	96.208	30,54	94.774	28,64	93.732	27,83	96.972	31,55	95.344	29,68
55	91.155	22,36	95.054	25,88	93.102	24,11	90.882	23,62	95.824	26,90	93.340	25,27
60	86.707	18,38	93.419	21,29	90.003	19,86	87.037	19,55	94.610	22,21	90.793	20,91
65	80.105	14,69	90.228	16,95	85.082	15,86	81.533	15,70	92.152	17,74	86.791	16,76
70	69.272	11,60	83.992	13,03	76.505	12,36	73.402	12,17	87.115	13,62	80.126	12,94
75	55.148	8,93	72.488	9,70	63.661	9,35	61.285	9,08	77.505	10,00	69.237	9,58
80	39.767	6,42	54.659	7,04	47.064	6,76	44.067	6,65	59.791	7,22	51.784	6,97
85	21.790	4,65	33.047	5,01	27.264	4,86	25.732	4,60	36.747	5,18	31.149	4,93
90+	7.667	3,60	13.866	3,49	10.662	3,53	10.059	2,88	16.262	3,56	13.068	3,30

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 6: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Μόνιμος Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Θεσσαλονίκης

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	74,21	100.000	78,97	100.000	76,64	100.000	75,93	100.000	80,54	100.000	78,29
1	98.716	74,17	98.832	78,90	98.772	76,59	99.427	75,37	99.538	79,91	99.481	77,70
5	98.562	70,29	98.743	74,97	98.650	72,68	99.318	71,45	99.456	75,97	99.385	73,77
10	98.477	65,34	98.675	70,02	98.574	67,74	99.230	66,51	99.407	71,01	99.316	68,82
15	98.372	60,41	98.584	65,08	98.475	62,80	99.186	61,54	99.370	66,03	99.276	63,85
20	98.118	55,56	98.479	60,15	98.297	57,91	98.872	56,72	99.281	61,09	99.073	58,97
25	97.707	50,79	98.340	55,23	98.028	53,06	98.403	51,98	99.154	56,17	98.776	54,14
30	97.283	46,00	98.183	50,32	97.740	48,21	97.956	47,21	99.037	51,23	98.496	49,29
35	96.739	41,24	97.984	45,41	97.376	43,38	97.503	42,42	98.842	46,33	98.172	44,45
40	96.125	36,49	97.740	40,52	96.949	38,56	96.964	37,64	98.568	41,45	97.767	39,62
45	95.188	31,82	97.211	35,73	96.220	33,84	96.121	32,95	98.176	36,60	97.159	34,85
50	93.728	27,28	96.401	31,01	95.091	29,21	94.729	28,39	97.517	31,83	96.139	30,20
55	91.417	22,91	95.215	26,36	93.354	24,71	92.380	24,05	96.364	27,19	94.399	25,71
60	87.756	18,76	93.371	21,83	90.600	20,38	89.044	19,86	94.733	22,61	91.937	21,33
65	81.471	15,01	90.136	17,53	85.866	16,37	83.856	15,93	92.132	18,18	88.093	17,15
70	71.590	11,74	84.706	13,49	78.310	12,70	75.803	12,36	87.561	14,00	81.824	13,27
75	57.632	8,97	73.588	10,15	65.853	9,64	63.911	9,19	79.078	10,23	71.680	9,79
80	40.187	6,78	56.904	7,39	48.744	7,14	46.096	6,78	62.871	7,22	54.748	7,05
85	23.101	4,95	35.826	5,27	29.591	5,14	27.219	4,75	38.852	5,14	33.215	5,00
90+	9.416	3,52	15.423	3,93	12.469	3,77	11.320	2,91	16.575	3,69	14.027	3,42

Ν. Καβάλας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	74,20	100.000	78,55	100.000	76,40	100.000	74,92	100.000	80,56	100.000	77,72
1	99.650	73,45	99.632	77,84	99.641	75,68	99.752	74,10	99.739	79,77	99.746	76,91
5	99.556	69,52	99.474	73,96	99.517	71,77	99.607	70,21	99.724	75,78	99.671	72,97
10	99.517	64,55	99.392	69,02	99.457	66,81	99.518	65,27	99.629	70,85	99.579	68,03
15	99.450	59,59	99.284	64,09	99.371	61,87	99.506	60,27	99.581	65,88	99.557	63,05
20	98.767	54,98	99.250	59,12	99.011	57,08	99.181	55,46	99.377	61,01	99.289	58,21
25	97.990	50,40	98.809	54,37	98.403	52,42	98.431	50,87	99.145	56,15	98.782	53,50
30	97.416	45,68	98.451	49,56	97.941	47,65	97.788	46,19	98.975	51,24	98.369	48,71
35	96.890	40,92	98.191	44,68	97.548	42,84	97.136	41,48	98.850	46,30	97.979	43,90
40	96.241	36,18	97.578	39,95	96.917	38,10	96.471	36,75	98.422	41,49	97.434	39,13
45	95.328	31,50	96.962	35,18	96.153	33,38	95.457	32,11	97.973	36,67	96.699	34,41
50	94.201	26,85	96.013	30,51	95.114	28,72	93.592	27,70	97.059	31,99	95.305	29,87
55	92.144	22,39	94.836	25,86	93.517	24,17	91.318	23,33	95.714	27,41	93.495	25,40
60	87.939	18,34	92.374	21,48	90.198	19,96	87.424	19,26	94.355	22,77	90.891	21,06
65	81.700	14,55	89.544	17,08	85.666	15,89	82.251	15,31	91.954	18,30	87.183	16,85
70	71.346	11,30	83.752	13,09	77.605	12,28	73.731	11,79	87.706	14,06	80.812	12,98
75	56.690	8,57	72.579	9,72	64.749	9,22	60.903	8,75	78.578	10,40	69.751	9,64
80	38.150	6,53	55.780	6,89	47.073	6,74	43.522	6,24	63.177	7,33	53.217	6,86
85	20.562	4,97	32.424	5,05	26.557	5,02	23.534	4,42	40.928	4,95	32.023	4,74
90+	8.274	3,64	13.617	3,57	10.969	3,60	8.872	2,60	16.479	3,60	12.561	3,22

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 6: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Μόνιμος Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Καστοριάς

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	76,33	100.000	79,70	100.000	78,03	100.000	77,14	100.000	81,78	100.000	79,41
1	99.760	75,51	99.748	78,90	99.754	77,22	99.848	76,26	99.840	80,91	99.844	78,53
5	99.655	71,59	99.715	74,93	99.700	73,26	99.810	72,28	99.798	76,95	99.824	74,55
10	99.566	66,65	99.625	69,99	99.611	68,33	99.774	67,31	99.670	72,04	99.762	69,59
15	99.484	61,70	99.600	65,01	99.569	63,36	99.670	62,38	99.635	67,07	99.707	64,63
20	99.147	56,91	99.507	60,07	99.349	58,49	99.362	57,56	99.539	62,13	99.493	59,76
25	98.993	51,99	99.321	55,17	99.180	53,59	99.033	52,75	99.339	57,25	99.222	54,92
30	98.502	47,24	99.087	50,30	98.820	48,77	98.536	48,00	99.246	52,30	98.915	50,08
35	98.042	42,45	98.848	45,41	98.469	43,94	97.990	43,25	99.163	47,34	98.593	45,24
40	97.297	37,75	98.756	40,45	98.034	39,12	97.436	38,48	98.925	42,45	98.197	40,41
45	96.119	33,18	97.878	35,79	96.996	34,51	96.690	33,76	98.369	37,68	97.542	35,66
50	95.243	28,47	96.847	31,15	96.048	29,83	95.941	29,01	97.584	32,96	96.776	30,93
55	92.650	24,19	95.833	26,45	94.209	25,36	93.289	24,76	96.356	28,35	94.803	26,52
60	89.668	19,91	94.093	21,89	91.834	20,95	90.150	20,53	94.835	23,76	92.407	22,14
65	84.633	15,95	91.002	17,55	87.761	16,81	84.840	16,66	93.044	19,17	88.814	17,93
70	76.527	12,38	85.621	13,50	81.032	13,00	76.532	13,20	89.459	14,84	82.862	14,04
75	63.352	9,43	75.619	9,95	69.568	9,73	66.266	9,86	81.047	11,12	73.484	10,52
80	46.104	7,02	57.902	7,23	52.153	7,14	49.183	7,41	69.694	7,52	59.014	7,48
85	26.702	5,31	35.271	5,27	31.090	5,29	30.620	5,39	43.795	5,49	36.928	5,46
90+	11.529	4,00	15.469	3,82	13.550	3,89	15.089	3,37	20.872	3,78	17.840	3,63

Ν. Κιλκίς

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	74,40	100.000	79,32	100.000	76,82	100.000	74,77	100.000	79,98	100.000	77,29
1	99.679	73,63	99.663	78,58	99.671	76,07	99.616	74,06	99.496	79,38	99.558	76,63
5	99.587	69,70	99.568	74,66	99.578	72,14	99.592	70,08	99.468	75,40	99.545	72,64
10	99.565	64,71	99.545	69,67	99.567	67,15	99.361	65,23	99.220	70,58	99.306	67,81
15	99.230	59,92	99.523	64,69	99.393	62,26	99.210	60,33	99.057	65,70	99.149	62,91
20	98.948	55,09	99.456	59,73	99.200	57,38	98.912	55,50	98.836	60,84	98.882	58,08
25	98.317	50,43	99.002	54,99	98.644	52,69	98.385	50,79	98.771	55,88	98.539	53,27
30	97.721	45,72	98.733	50,14	98.202	47,91	97.739	46,11	98.655	50,94	98.138	48,48
35	97.268	40,92	98.514	45,24	97.858	43,07	97.177	41,36	98.219	46,15	97.637	43,71
40	96.751	36,12	98.429	40,28	97.543	38,20	96.245	36,73	97.874	41,31	96.983	38,99
45	95.781	31,46	98.003	35,44	96.850	33,46	95.275	32,08	97.440	36,48	96.263	34,26
50	93.926	27,04	97.313	30,68	95.607	28,86	93.444	27,66	96.392	31,85	94.804	29,75
55	91.896	22,58	96.520	25,91	94.211	24,25	91.182	23,29	95.556	27,11	93.287	25,20
60	87.770	18,52	93.939	21,55	90.813	20,07	87.253	19,22	94.155	22,47	90.712	20,84
65	81.653	14,72	91.275	17,11	86.328	15,98	81.928	15,31	91.862	17,97	86.954	16,63
70	71.210	11,52	85.278	13,13	77.997	12,42	73.348	11,81	86.929	13,85	80.038	12,85
75	56.908	8,78	73.249	9,88	64.861	9,43	60.736	8,74	78.137	10,13	69.092	9,49
80	38.757	6,72	55.475	7,24	47.135	7,03	42.523	6,41	63.522	6,88	52.526	6,70
85	22.932	4,64	33.620	5,33	28.305	5,05	23.975	4,44	38.273	4,77	30.815	4,66
90+	8.234	3,45	16.214	3,36	12.241	3,39	8.606	2,91	14.933	3,33	11.670	3,20

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 6: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Μόνιμος Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Κοζάνης

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	74,82	100.000	79,31	100.000	77,05	100.000	75,76	100.000	81,39	100.000	78,50
1	99.468	74,22	99.442	78,75	99.455	76,47	99.226	75,35	99.819	80,53	99.515	77,88
5	99.400	70,27	99.334	74,83	99.368	72,54	99.144	71,41	99.777	76,57	99.452	73,93
10	99.313	65,33	99.325	69,84	99.323	67,57	99.106	66,43	99.697	71,63	99.395	68,97
15	99.230	60,38	99.266	64,88	99.252	62,62	98.970	61,52	99.660	66,65	99.306	64,03
20	98.964	55,54	99.114	59,97	99.042	57,74	98.562	56,76	99.630	61,67	99.082	59,17
25	98.280	50,91	99.105	54,98	98.705	52,93	98.090	52,03	99.458	56,77	98.752	54,36
30	97.895	46,10	98.896	50,09	98.407	48,09	97.674	47,24	99.333	51,84	98.479	49,50
35	97.455	41,30	98.597	45,23	98.035	43,26	97.164	42,47	99.194	46,91	98.152	44,66
40	96.761	36,57	98.281	40,37	97.515	38,48	96.294	37,83	98.834	42,07	97.528	39,93
45	95.857	31,90	97.782	35,56	96.803	33,74	95.200	33,24	98.467	37,22	96.777	35,22
50	94.697	27,26	96.986	30,84	95.819	29,06	94.093	28,60	97.796	32,46	95.869	30,53
55	92.202	22,93	95.450	26,29	93.806	24,63	91.417	24,36	96.641	27,82	93.919	26,11
60	88.852	18,70	93.476	21,79	91.143	20,28	87.570	20,32	95.134	23,22	91.221	21,81
65	82.089	15,03	90.553	17,42	86.284	16,28	82.453	16,43	92.819	18,73	87.515	17,63
70	71.949	11,80	84.869	13,42	78.339	12,68	74.632	12,89	88.886	14,45	81.601	13,72
75	57.596	9,11	74.272	9,97	65.954	9,59	63.974	9,62	80.058	10,77	71.822	10,25
80	42.045	6,56	58.052	7,06	50.074	6,83	47.009	7,19	64.987	7,69	55.751	7,49
85	22.698	5,02	35.469	4,97	29.074	4,96	29.731	4,92	42.387	5,45	35.920	5,24
90+	8.798	3,99	14.682	3,46	11.695	3,63	13.469	2,84	20.016	3,76	16.667	3,40

Ν. Πέλλας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	73,79	100.000	78,72	100.000	76,22	100.000	75,44	100.000	80,36	100.000	77,84
1	99.319	73,30	99.189	78,36	99.255	75,79	99.581	74,76	99.609	79,67	99.595	77,16
5	98.993	69,53	99.147	74,39	99.070	71,93	99.568	70,77	99.517	75,74	99.549	73,19
10	98.782	64,67	99.001	69,50	98.890	67,05	99.403	65,88	99.474	70,77	99.444	68,27
15	98.589	59,80	98.934	64,54	98.759	62,14	99.251	60,98	99.462	65,78	99.366	63,32
20	97.804	55,26	98.756	59,66	98.271	57,43	99.062	56,09	99.386	60,83	99.233	58,40
25	97.161	50,61	98.549	54,78	97.839	52,68	98.573	51,36	99.193	55,94	98.885	53,60
30	96.664	45,85	98.515	49,79	97.568	47,82	98.234	46,52	98.981	51,06	98.605	48,74
35	96.295	41,02	98.334	44,88	97.290	42,95	97.776	41,73	98.828	46,13	98.294	43,89
40	95.554	36,32	97.866	40,08	96.678	38,20	97.125	36,99	98.504	41,28	97.799	39,10
45	94.826	31,58	97.144	35,36	95.953	33,47	95.822	32,46	98.159	36,41	96.949	34,42
50	92.977	27,16	96.335	30,64	94.612	28,91	94.269	27,96	97.512	31,64	95.822	29,79
55	90.658	22,79	94.993	26,04	92.782	24,43	92.295	23,50	96.531	26,93	94.336	25,22
60	87.211	18,59	93.238	21,48	90.144	20,07	88.494	19,40	94.422	22,48	91.376	20,96
65	80.276	14,98	90.064	17,15	85.028	16,13	82.636	15,60	91.727	18,07	87.112	16,86
70	70.786	11,65	84.153	13,18	77.314	12,49	74.778	11,98	87.335	13,85	80.914	12,96
75	56.937	8,88	73.290	9,76	65.025	9,38	62.281	8,88	78.882	10,07	70.355	9,53
80	40.707	6,42	56.176	6,97	48.394	6,74	44.915	6,34	63.245	6,94	53.838	6,69
85	21.986	4,76	33.892	4,91	27.950	4,85	24.704	4,49	36.809	5,12	30.604	4,88
90+	8.108	3,62	13.128	3,73	10.621	3,68	9.042	2,94	15.792	3,61	12.350	3,39

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 6: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Μόνιμος Πληθυσμός Απογραφών

Ν .Πιερίας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	74,30	100.000	79,03	100.000	76,64	100.000	75,27	100.000	80,69	100.000	77,92
1	99.511	73,67	99.486	78,44	99.499	76,02	99.596	74,57	99.629	79,99	99.612	77,22
5	99.357	69,78	99.379	74,52	99.368	72,12	99.546	70,61	99.371	76,19	99.460	73,33
10	99.229	64,86	99.241	69,62	99.235	67,21	99.456	65,67	99.273	71,26	99.366	68,40
15	99.193	59,89	99.128	64,70	99.161	62,26	99.412	60,70	99.259	66,27	99.343	63,41
20	98.466	55,31	98.963	59,80	98.705	57,54	99.169	55,84	99.122	61,36	99.150	58,53
25	97.741	50,70	98.841	54,87	98.272	52,78	98.388	51,27	98.884	56,50	98.625	53,83
30	97.088	46,03	98.717	49,94	97.882	47,98	97.850	46,53	98.706	51,60	98.262	49,02
35	96.446	41,32	98.192	45,19	97.298	43,25	97.117	41,87	98.605	46,65	97.843	44,22
40	95.670	36,63	97.556	40,47	96.591	38,55	96.661	37,05	98.238	41,82	97.430	39,40
45	94.258	32,14	96.951	35,71	95.584	33,93	95.696	32,40	97.906	36,95	96.771	34,65
50	93.396	27,42	96.241	30,95	94.797	29,19	94.236	27,86	97.360	32,14	95.754	29,99
55	91.058	23,06	94.907	26,35	92.964	24,72	91.318	23,67	96.667	27,36	93.952	25,52
60	87.042	19,00	92.964	21,85	89.943	20,47	87.217	19,67	94.905	22,82	91.010	21,26
65	81.161	15,20	90.066	17,47	85.546	16,39	81.541	15,86	92.521	18,34	86.990	17,13
70	71.456	11,92	84.312	13,50	77.764	12,78	73.121	12,40	88.633	14,04	80.707	13,27
75	59.179	8,88	73.913	10,04	66.481	9,52	61.803	9,22	79.351	10,38	70.340	9,85
80	41.731	6,55	57.812	7,14	49.676	6,90	45.411	6,64	63.555	7,34	54.190	7,05
85	23.313	4,75	34.078	5,38	28.654	5,13	26.269	4,66	40.208	5,16	33.060	4,95
90+	8.544	3,63	15.568	3,80	12.085	3,74	11.081	2,61	17.674	3,55	14.281	3,18

Ν. Σερρών

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
	1991	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	73,33	100.000	78,47	100.000	75,87	100.000	74,67	100.000	79,72	100.000	77,15
1	99.208	72,91	99.081	78,19	99.146	75,52	99.339	74,16	99.722	78,94	99.526	76,51
5	99.030	69,04	98.925	74,31	98.979	71,65	99.141	70,31	99.558	75,07	99.345	72,65
10	98.883	64,14	98.862	69,36	98.872	66,72	99.071	65,35	99.520	70,10	99.290	67,69
15	98.668	59,28	98.735	64,44	98.699	61,84	98.942	60,44	99.338	65,22	99.136	62,79
20	98.230	54,53	98.610	59,52	98.412	57,01	98.571	55,65	99.278	60,26	98.911	57,93
25	97.332	50,01	98.407	54,64	97.845	52,32	98.053	50,94	98.977	55,43	98.496	53,16
30	96.352	45,49	98.138	49,78	97.220	47,64	97.252	46,33	98.786	50,54	97.982	48,43
35	95.873	40,71	97.823	44,93	96.822	42,83	96.763	41,56	98.497	45,68	97.590	43,61
40	95.032	36,04	97.523	40,06	96.247	38,07	95.915	36,90	98.200	40,81	97.010	38,86
45	93.797	31,49	97.112	35,22	95.419	33,38	94.758	32,32	97.775	35,98	96.205	34,16
50	92.386	26,93	96.258	30,51	94.286	28,75	93.143	27,84	96.806	31,31	94.909	29,59
55	89.914	22,60	94.930	25,91	92.402	24,29	90.678	23,53	95.553	26,69	93.053	25,13
60	85.856	18,55	92.688	21,47	89.234	20,06	86.868	19,45	94.229	22,03	90.516	20,77
65	79.386	14,86	89.932	17,05	84.573	16,03	81.612	15,54	91.963	17,51	86.808	16,55
70	69.140	11,69	84.134	13,06	76.483	12,46	73.076	12,06	87.098	13,35	80.049	12,73
75	55.584	8,93	74.881	9,36	65.231	9,18	60.493	9,05	78.351	9,56	69.231	9,33
80	39.790	6,48	55.685	6,72	47.728	6,62	43.585	6,59	60.227	6,68	51.691	6,65
85	21.308	4,94	31.875	4,88	26.600	4,90	25.355	4,54	35.087	4,68	30.097	4,63
90+	8.470	3,64	13.018	3,33	10.748	3,44	9.879	2,73	12.880	3,44	11.323	3,17

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 6: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Μόνιμος Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Φλώρινας

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	74,24	100.000	78,32	100.000	76,28	100.000	75,62	100.000	79,84	100.000	77,74
1	98.975	74,00	98.789	78,27	98.885	76,14	99.278	75,17	99.241	79,45	99.260	77,31
5	98.872	70,08	98.757	74,29	98.832	72,18	99.244	71,20	99.206	75,48	99.243	73,32
10	98.694	65,20	98.730	69,31	98.742	67,24	99.209	66,22	99.171	70,50	99.225	68,34
15	98.527	60,30	98.644	64,37	98.615	62,33	99.107	61,29	99.139	65,52	99.172	63,37
20	97.760	55,76	98.455	59,49	98.122	57,63	98.889	56,41	98.796	60,74	98.897	58,54
25	96.714	51,33	98.269	54,60	97.459	53,00	98.586	51,58	98.520	55,91	98.606	53,71
30	96.295	46,55	97.826	49,83	97.028	48,23	98.416	46,67	98.491	50,92	98.516	48,75
35	95.724	41,81	97.543	44,97	96.591	43,43	97.800	41,94	98.225	46,05	98.063	43,97
40	94.891	37,15	97.216	40,11	95.990	38,69	97.068	37,24	97.959	41,17	97.553	39,18
45	94.184	32,41	96.828	35,26	95.435	33,90	95.713	32,73	97.489	36,36	96.604	34,54
50	92.676	27,90	96.434	30,40	94.450	29,23	94.156	28,23	97.264	31,44	95.643	29,87
55	90.218	23,59	95.105	25,79	92.569	24,77	92.560	23,68	95.565	26,95	93.997	25,35
60	87.047	19,36	93.341	21,23	90.091	20,38	87.821	19,82	92.718	22,70	90.172	21,31
65	82.486	15,29	89.983	16,93	86.162	16,20	82.031	16,04	90.874	18,11	86.423	17,13
70	72.313	12,09	81.399	13,45	76.813	12,86	74.472	12,42	86.697	13,86	80.516	13,20
75	59.763	9,11	69.925	10,25	64.877	9,77	63.604	9,11	77.758	10,17	70.663	9,70
80	41.562	7,00	55.822	7,20	49.043	7,12	46.662	6,51	63.012	6,96	54.794	6,78
85	23.895	5,33	35.131	4,97	29.743	5,12	28.502	4,06	38.975	4,72	33.709	4,46
90+	11.446	3,41	13.560	3,91	12.547	3,70	8.446	2,78	14.439	3,49	11.585	3,20

Ν. Χαλκιδικής

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	74,84	100.000	80,09	100.000	77,39	100.000	75,47	100.000	80,02	100.000	77,67
1	99.182	74,46	99.399	79,57	99.288	76,94	99.518	74,83	99.277	79,60	99.400	77,14
5	99.035	70,57	99.376	75,59	99.213	73,00	99.452	70,88	99.256	75,62	99.366	73,16
10	99.018	65,58	99.357	70,60	99.204	68,00	99.389	65,93	99.190	70,66	99.302	68,21
15	98.720	60,77	99.342	65,62	99.051	63,11	99.371	60,94	99.171	65,68	99.293	63,21
20	98.144	56,11	99.229	60,69	98.709	58,32	98.767	56,29	99.113	60,72	98.954	58,42
25	97.702	51,35	99.053	55,79	98.396	53,49	98.231	51,59	99.063	55,74	98.647	53,60
30	97.316	46,55	98.819	50,92	98.084	48,66	97.584	46,91	98.826	50,87	98.196	48,83
35	96.683	41,83	98.637	46,01	97.670	43,85	96.942	42,21	98.639	45,96	97.764	44,04
40	96.153	37,05	98.389	41,12	97.278	39,02	96.029	37,58	98.286	41,12	97.116	39,31
45	94.783	32,55	98.032	36,26	96.393	34,35	95.004	32,96	97.718	36,34	96.314	34,62
50	93.458	27,98	97.096	31,58	95.254	29,73	93.222	28,55	96.879	31,64	94.988	30,07
55	91.505	23,52	96.183	26,86	93.795	25,16	90.965	24,19	95.453	27,07	93.142	25,61
60	87.411	19,50	94.921	22,18	91.080	20,83	86.910	20,20	93.687	22,54	90.204	21,37
65	82.382	15,54	91.393	17,94	86.719	16,76	82.405	16,17	91.769	17,95	86.955	17,07
70	72.297	12,36	85.245	14,06	78.599	13,23	74.413	12,64	86.580	13,88	80.310	13,28
75	61.077	9,17	77.318	10,24	68.992	9,72	63.656	9,35	78.388	10,07	70.670	9,75
80	42.902	7,00	62.044	7,15	52.142	7,06	47.402	6,70	62.214	7,04	54.490	6,90
85	25.308	5,13	39.902	4,72	32.189	4,88	27.405	4,77	38.346	4,86	32.700	4,83
90+	10.629	3,76	15.594	3,19	12.972	3,40	11.880	2,74	15.448	3,37	13.611	3,11

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 6: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Μόνιμος Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Έβρου

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	73,34	100.000	78,79	100.000	76,02	100.000	73,85	100.000	79,85	100.000	76,76
1	98.890	73,15	98.834	78,71	98.863	75,89	98.853	73,70	99.070	79,60	98.959	76,56
5	98.743	69,26	98.587	74,90	98.666	72,04	98.657	69,84	98.860	75,76	98.756	72,71
10	98.666	64,31	98.466	69,99	98.568	67,11	98.563	64,90	98.709	70,88	98.635	67,80
15	98.467	59,44	98.322	65,09	98.395	62,22	98.518	59,93	98.695	65,88	98.612	62,81
20	98.212	54,59	98.206	60,17	98.181	57,35	98.362	55,02	98.540	60,98	98.456	57,91
25	97.835	49,79	97.884	55,36	97.823	52,55	97.903	50,27	98.271	56,14	98.061	53,13
30	97.008	45,19	97.611	50,50	97.256	47,84	97.168	45,63	98.199	51,18	97.609	48,37
35	96.560	40,39	97.399	45,61	96.924	43,00	96.327	41,01	97.954	46,31	97.061	43,63
40	95.859	35,66	97.247	40,68	96.481	38,18	95.451	36,36	97.628	41,45	96.456	38,88
45	94.490	31,14	96.693	35,89	95.496	33,55	94.030	31,87	97.006	36,70	95.421	34,28
50	92.803	26,67	95.816	31,20	94.213	28,98	91.793	27,59	96.130	32,01	93.825	29,82
55	90.062	22,40	94.787	26,51	92.329	24,52	88.917	23,40	95.205	27,30	91.877	25,40
60	85.357	18,50	92.782	22,03	88.952	20,35	84.658	19,45	93.357	22,79	88.833	21,18
65	78.648	14,86	89.801	17,68	84.144	16,37	78.414	15,80	90.494	18,43	84.280	17,19
70	69.280	11,53	84.378	13,65	76.792	12,70	69.985	12,40	85.953	14,27	77.704	13,44
75	56.062	8,66	74.720	10,10	65.422	9,47	59.089	9,23	78.270	10,43	68.463	9,91
80	38.584	6,46	58.637	7,18	48.639	6,88	42.985	6,75	62.358	7,45	52.439	7,18
85	21.270	4,68	35.799	5,16	28.506	4,97	24.646	4,91	39.857	5,25	32.117	5,14
90+	7.905	3,36	15.172	3,79	11.483	3,63	11.253	2,78	17.868	3,64	14.498	3,34

Ν. Ξάνθης

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	70,77	100.000	76,26	100.000	73,45	100.000	72,59	100.000	79,02	100.000	75,71
1	97.944	71,24	98.727	76,23	98.326	73,69	99.274	72,11	99.339	78,54	99.306	75,23
5	97.650	67,45	98.566	72,36	98.095	69,86	99.119	68,22	99.231	74,62	99.173	71,33
10	97.355	62,65	98.552	67,37	97.942	64,97	98.815	63,43	99.124	69,70	98.966	66,48
15	96.984	57,88	98.379	62,48	97.668	60,14	98.679	58,51	98.977	64,80	98.824	61,57
20	96.432	53,19	98.247	57,56	97.307	55,36	98.246	53,76	98.890	59,85	98.549	56,73
25	95.799	48,53	98.062	52,66	96.881	50,59	97.659	49,06	98.760	54,93	98.164	51,95
30	95.374	43,73	97.969	47,71	96.622	45,72	97.024	44,37	98.632	50,00	97.773	47,14
35	94.714	39,02	97.532	42,91	96.077	40,96	96.549	39,57	98.462	45,08	97.453	42,29
40	94.195	34,22	97.202	38,05	95.650	36,13	95.493	34,98	98.247	40,17	96.821	37,55
45	92.806	29,70	96.350	33,37	94.521	31,54	94.007	30,50	97.671	35,39	95.788	32,93
50	90.829	25,29	95.027	28,80	92.868	27,05	92.702	25,89	96.947	30,64	94.763	28,26
55	88.123	20,99	93.477	24,23	90.744	22,63	89.799	21,65	95.502	26,07	92.579	23,86
60	83.816	16,94	91.872	19,61	87.726	18,32	84.919	17,75	94.031	21,43	89.433	19,62
65	76.828	13,25	87.399	15,49	81.977	14,43	78.981	13,90	90.345	17,21	84.633	15,59
70	64.132	10,38	78.203	12,01	70.926	11,29	68.316	10,67	84.939	13,14	76.487	11,98
75	48.831	7,85	64.052	9,12	56.314	8,57	53.971	7,85	74.607	9,62	63.974	8,83
80	29.242	6,43	47.506	6,42	38.308	6,42	35.615	5,60	57.639	6,71	46.222	6,27
85	15.425	4,96	25.996	4,66	20.673	4,77	15.704	4,54	33.026	4,85	23.985	4,76
90+	5.926	3,89	8.867	3,85	7.371	3,86	6.198	2,66	12.297	3,82	9.121	3,45

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 6: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Μόνιμος Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Ροδόπης

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	71,40	100.000	77,34	100.000	74,31	100.000	72,49	100.000	78,64	100.000	75,52
1	99.314	70,89	99.149	77,00	99.233	73,88	98.682	72,45	99.143	78,32	98.907	75,35
5	99.026	67,10	98.907	73,18	98.968	70,07	98.492	68,58	99.011	74,42	98.746	71,47
10	98.791	62,25	98.765	68,28	98.779	65,20	98.316	63,70	98.884	69,51	98.592	66,58
15	98.575	57,38	98.676	63,34	98.626	60,30	97.962	58,92	98.716	64,62	98.327	61,75
20	97.942	52,73	98.449	58,48	98.176	55,56	97.553	54,16	98.535	59,74	98.033	56,93
25	97.276	48,08	98.151	53,65	97.686	50,83	96.931	49,49	98.432	54,80	97.672	52,13
30	96.872	43,27	97.877	48,79	97.347	46,00	96.318	44,79	98.343	49,85	97.309	47,31
35	95.908	38,68	97.602	43,92	96.728	41,27	95.748	40,04	98.128	44,95	96.912	42,50
40	95.287	33,91	97.363	39,03	96.298	36,45	94.905	35,37	97.535	40,21	96.193	37,80
45	94.281	29,25	96.480	34,36	95.355	31,78	93.111	31,01	97.062	35,39	95.051	33,22
50	91.604	25,03	95.718	29,61	93.632	27,32	90.893	26,70	96.075	30,73	93.438	28,75
55	88.285	20,88	94.218	25,04	91.236	22,97	87.815	22,55	94.987	26,05	91.370	24,34
60	83.465	16,94	91.744	20,65	87.541	18,84	83.261	18,65	92.951	21,57	88.060	20,17
65	75.893	13,38	87.818	16,46	81.721	15,00	76.829	15,00	89.592	17,28	83.165	16,21
70	65.168	10,17	80.626	12,71	72.746	11,54	68.809	11,46	84.199	13,23	76.358	12,43
75	49.593	7,58	68.402	9,53	58.866	8,68	56.125	8,48	74.716	9,59	65.196	9,13
80	30.526	5,75	51.151	6,91	40.524	6,47	38.723	6,17	55.979	6,97	47.150	6,66
85	14.178	4,50	29.339	5,18	21.646	4,94	20.666	4,38	33.306	5,01	26.950	4,78
90+	4.674	3,57	12.290	3,90	8.367	3,80	7.197	2,89	13.469	3,70	10.320	3,46

Ν. Δωδεκανήσου

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	74,14	100.000	79,42	100.000	76,70	100.000	76,93	100.000	81,50	100.000	79,13
1	99.217	73,72	99.555	78,77	99.382	76,17	99.410	76,39	99.804	80,66	99.602	78,45
5	99.095	69,81	99.390	74,90	99.239	72,28	99.401	72,39	99.774	76,68	99.588	74,46
10	99.016	64,87	99.307	69,96	99.158	67,33	99.345	67,43	99.683	71,75	99.515	69,51
15	98.918	59,93	99.230	65,01	99.070	62,39	99.263	62,49	99.653	66,77	99.457	64,55
20	98.539	55,15	99.097	60,10	98.791	57,56	98.929	57,69	99.570	61,83	99.227	59,69
25	97.925	50,48	98.989	55,16	98.404	52,78	98.443	52,96	99.473	56,88	98.903	54,88
30	97.344	45,77	98.763	50,28	97.995	47,99	98.060	48,16	99.259	52,00	98.598	50,04
35	96.834	40,99	98.416	45,45	97.564	43,19	97.640	43,36	99.115	47,07	98.314	45,18
40	96.171	36,26	98.172	40,56	97.095	38,38	97.214	38,54	98.837	42,20	97.960	40,33
45	95.140	31,63	97.775	35,71	96.355	33,66	96.371	33,85	98.495	37,34	97.361	35,57
50	93.639	27,09	96.845	31,03	95.118	29,07	94.693	29,41	97.733	32,61	96.113	31,00
55	91.054	22,79	95.591	26,40	93.158	24,62	92.491	25,05	96.762	27,91	94.488	26,49
60	87.312	18,66	93.197	22,02	90.074	20,38	89.288	20,86	95.358	23,28	92.140	22,10
65	81.058	14,91	89.815	17,75	85.271	16,39	84.162	16,97	93.004	18,81	88.331	17,94
70	70.685	11,73	84.488	13,72	77.429	12,80	77.271	13,26	88.471	14,65	82.607	14,01
75	56.953	8,95	74.185	10,27	65.384	9,69	66.487	10,01	80.426	10,86	73.224	10,49
80	41.207	6,42	59.798	7,14	50.363	6,84	49.894	7,51	67.606	7,45	58.630	7,48
85	22.063	4,82	36.496	5,11	29.141	5,00	33.767	4,90	44.041	5,09	38.831	5,02
90+	8.518	3,50	15.427	3,67	11.918	3,60	15.137	2,85	19.366	3,40	17.210	3,18

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 6: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Μόνιμος Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Κυκλάδων

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	76,93	100.000	79,94	100.000	78,38	100.000	78,04	100.000	80,93	100.000	79,44
1	99.579	76,26	99.485	79,36	99.533	77,75	99.698	77,28	99.555	80,29	99.628	78,74
5	99.517	72,30	99.465	75,37	99.501	73,77	99.640	73,32	99.538	76,30	99.599	74,76
10	99.308	67,45	99.408	70,41	99.365	68,87	99.483	68,44	99.480	71,35	99.490	69,84
15	99.048	62,62	99.301	65,49	99.180	63,99	99.375	63,51	99.463	66,36	99.434	64,87
20	98.543	57,93	99.024	60,66	98.790	59,23	99.074	58,69	99.299	61,46	99.199	60,02
25	98.046	53,21	98.971	55,69	98.519	54,39	98.652	53,93	99.251	56,49	98.952	55,17
30	97.749	48,36	98.615	50,89	98.192	49,56	98.084	49,23	98.979	51,64	98.525	50,39
35	97.329	43,56	98.088	46,15	97.722	44,79	97.705	44,41	98.757	46,75	98.221	45,54
40	96.762	38,80	97.734	41,30	97.254	39,99	97.168	39,64	98.249	41,98	97.698	40,77
45	95.997	34,09	97.505	36,39	96.741	35,19	96.341	34,96	97.845	37,14	97.068	36,02
50	94.339	29,65	96.819	31,64	95.551	30,60	95.195	30,35	96.957	32,46	96.043	31,38
55	92.522	25,18	95.761	26,96	94.109	26,03	92.655	26,12	95.498	27,92	94.024	27,00
60	89.837	20,86	93.725	22,49	91.743	21,64	90.528	21,67	93.418	23,48	91.921	22,56
65	84.382	17,04	90.964	18,09	87.574	17,55	85.899	17,70	91.185	19,00	88.486	18,34
70	77.552	13,33	86.095	13,98	81.622	13,64	79.576	13,91	86.778	14,83	83.088	14,37
75	67.647	9,91	77.043	10,33	72.055	10,12	70.354	10,41	79.940	10,89	74.955	10,66
80	51.833	7,17	61.883	7,24	56.575	7,21	55.894	7,45	65.909	7,68	60.635	7,58
85	32.867	4,87	40.015	4,83	36.253	4,85	37.066	4,97	44.840	5,11	40.717	5,07
90+	12.884	3,54	15.422	3,56	14.080	3,55	17.672	2,68	19.280	3,56	18.438	3,17

Ν. Λέσβου

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	75,02	100.000	80,28	100.000	77,57	100.000	76,38	100.000	81,40	100.000	78,87
1	99.358	74,50	99.026	80,07	99.196	77,19	99.119	76,06	99.502	80,81	99.306	78,42
5	99.228	70,59	99.006	76,09	99.130	73,24	98.990	72,15	99.365	76,92	99.173	74,52
10	99.174	65,63	98.989	71,10	99.102	68,26	98.972	67,17	99.300	71,97	99.142	69,55
15	99.125	60,66	98.740	66,27	98.954	63,36	98.954	62,18	99.105	67,10	99.049	64,61
20	98.851	55,82	98.634	61,34	98.738	58,50	98.760	57,30	98.991	62,18	98.884	59,71
25	98.361	51,09	98.617	56,35	98.427	53,67	98.397	52,50	98.833	57,27	98.595	54,88
30	97.820	46,36	98.560	51,38	98.110	48,84	98.094	47,65	98.737	52,33	98.383	49,99
35	97.115	41,68	98.382	46,47	97.657	44,05	97.593	42,88	98.516	47,44	98.019	45,17
40	96.537	36,91	97.947	41,66	97.148	39,27	97.179	38,06	97.953	42,70	97.534	40,38
45	95.446	32,30	97.161	36,98	96.210	34,63	96.368	33,36	97.790	37,76	97.026	35,58
50	93.893	27,80	96.497	32,22	95.109	30,00	94.889	28,84	97.265	32,95	96.010	30,93
55	91.132	23,56	95.528	27,52	93.267	25,54	92.736	24,45	96.585	28,17	94.597	26,36
60	87.403	19,46	93.768	22,99	90.535	21,24	89.292	20,29	95.066	23,58	92.145	21,99
65	81.776	15,63	91.659	18,46	86.658	17,08	83.511	16,53	93.077	19,03	88.367	17,82
70	73.267	12,15	86.780	14,36	79.915	13,31	75.581	13,00	89.230	14,74	82.490	13,91
75	60.003	9,29	78.326	10,64	69.017	10,01	64.401	9,82	82.793	10,69	73.577	10,30
80	44.170	6,72	64.132	7,44	53.861	7,13	49.298	7,06	67.089	7,61	58.093	7,38
85	25.771	4,74	42.711	4,92	33.940	4,85	30.174	4,95	46.843	4,82	38.295	4,90
90+	9.568	3,52	17.694	3,33	13.510	3,39	14.112	2,75	18.809	3,27	16.456	3,08

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 6: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Μόνιμος Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Σάμου

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	75,65	100.000	80,53	100.000	78,03	100.000	76,47	100.000	81,84	100.000	79,07
1	99.120	75,32	98.891	80,43	99.008	77,81	99.221	76,07	99.386	81,34	99.301	78,62
5	99.075	71,35	98.558	76,69	98.851	73,93	98.889	72,32	99.207	77,49	99.043	74,82
10	99.034	66,38	98.421	71,80	98.782	68,98	98.735	67,43	99.041	72,61	98.883	69,94
15	98.913	61,46	98.382	66,82	98.719	64,02	98.587	62,53	98.994	67,65	98.807	64,99
20	98.653	56,61	98.243	61,91	98.498	59,16	98.430	57,62	98.720	62,83	98.608	60,12
25	98.003	51,97	97.819	57,17	97.938	54,49	97.720	53,02	98.678	57,85	98.135	55,40
30	97.256	47,35	97.778	52,20	97.545	49,69	97.533	48,12	98.556	52,92	97.976	50,48
35	96.539	42,69	97.503	47,34	97.033	44,94	97.017	43,36	98.108	48,15	97.493	45,72
40	96.009	37,91	97.347	42,41	96.675	40,10	96.082	38,76	97.749	43,32	96.843	41,01
45	94.645	33,42	96.651	37,69	95.625	35,51	94.955	34,19	97.375	38,48	96.074	36,32
50	92.862	29,01	95.227	33,22	94.023	31,08	93.328	29,74	96.545	33,79	94.826	31,76
55	90.812	24,61	94.428	28,48	92.606	26,51	91.290	25,35	95.230	29,22	93.141	27,29
60	87.906	20,34	92.523	24,02	90.184	22,16	87.230	21,41	94.052	24,55	90.541	23,00
65	82.660	16,47	90.608	19,47	86.588	17,97	83.607	17,23	92.583	19,90	88.017	18,59
70	75.244	12,85	86.744	15,23	80.952	14,05	77.902	13,31	90.279	15,35	83.973	14,37
75	62.984	9,86	80.438	11,22	71.544	10,57	68.137	9,86	83.971	11,31	75.942	10,62
80	48.319	7,10	66.564	8,04	57.116	7,61	52.201	7,11	72.099	7,76	61.798	7,48
85	29.611	5,01	48.723	5,07	38.713	5,04	32.432	4,92	50.240	5,05	40.930	5,02
90+	11.618	3,89	21.048	3,45	16.065	3,62	15.102	2,70	20.575	3,73	17.820	3,29

Ν. Χίου

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
Ηλικίες	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	75,43	100.000	79,51	100.000	77,48	100.000	76,89	100.000	81,51	100.000	79,23
1	99.280	74,98	99.874	78,61	99.569	76,81	99.428	76,33	99.850	80,63	99.634	78,52
5	99.053	71,14	99.836	74,64	99.450	72,90	99.386	72,36	99.808	76,66	99.613	74,53
10	99.025	66,16	99.732	69,71	99.402	67,94	99.351	67,38	99.769	71,69	99.594	69,55
15	98.852	61,27	99.636	64,77	99.265	63,03	99.320	62,40	99.732	66,72	99.577	64,56
20	98.571	56,44	99.536	59,84	99.049	58,16	99.051	57,57	99.699	61,74	99.410	59,66
25	98.207	51,64	99.503	54,86	98.831	53,28	98.919	52,64	99.591	56,80	99.287	54,73
30	97.517	46,99	99.403	49,91	98.433	48,49	98.506	47,85	99.563	51,82	99.069	49,85
35	97.217	42,13	99.013	45,10	98.088	43,65	98.322	42,93	99.469	46,86	98.930	44,91
40	96.881	37,26	98.440	40,34	97.635	38,84	97.636	38,22	99.280	41,95	98.497	40,10
45	96.027	32,57	97.831	35,58	96.906	34,11	96.355	33,69	98.905	37,10	97.662	35,42
50	94.127	28,18	97.018	30,86	95.594	29,55	94.714	29,23	97.695	32,53	96.229	30,91
55	91.702	23,86	95.369	26,35	93.580	25,13	92.847	24,77	96.728	27,83	94.802	26,34
60	87.736	19,82	93.295	21,88	90.559	20,88	89.308	20,65	95.396	23,18	92.412	21,96
65	82.887	15,84	90.165	17,55	86.583	16,73	84.435	16,70	92.616	18,80	88.637	17,79
70	74.104	12,42	84.323	13,59	79.263	13,04	77.157	13,04	87.665	14,72	82.521	13,92
75	60.570	9,63	74.466	10,06	67.566	9,87	66.364	9,76	81.397	10,66	74.013	10,23
80	45.923	6,91	58.047	7,20	51.995	7,07	51.314	6,88	67.679	7,32	59.491	7,12
85	28.658	4,57	36.916	4,89	32.777	4,75	31.101	4,73	44.076	4,90	37.484	4,83
90+	10.550	3,11	15.384	3,23	12.978	3,19	13.081	2,81	17.241	3,63	15.167	3,25

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 6: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Μόνιμος Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Ηρακλείου

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
	1991	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	76,83	100.000	80,74	100.000	78,80	100.000	77,06	100.000	82,08	100.000	79,54
1	99.189	76,45	99.212	80,38	99.200	78,43	99.271	76,62	99.731	81,30	99.495	78,94
5	99.112	72,51	99.090	76,47	99.101	74,50	99.108	72,74	99.710	77,31	99.402	75,01
10	99.080	67,53	98.970	71,57	99.026	69,56	99.049	67,79	99.563	72,42	99.300	70,08
15	98.967	62,61	98.924	66,60	98.946	64,61	98.995	62,82	99.543	67,44	99.262	65,11
20	98.537	57,87	98.816	61,67	98.676	59,78	98.740	57,98	99.425	62,52	99.072	60,23
25	98.072	53,13	98.738	56,71	98.402	54,94	98.253	53,25	99.292	57,60	98.749	55,42
30	97.549	48,40	98.666	51,75	98.104	50,10	97.876	48,45	99.136	52,68	98.478	50,56
35	97.201	43,57	98.372	46,90	97.783	45,26	97.545	43,60	98.957	47,77	98.221	45,69
40	96.672	38,79	98.099	42,02	97.379	40,44	96.869	38,89	98.690	42,90	97.746	40,90
45	95.876	34,09	97.565	37,24	96.707	35,70	96.046	34,20	98.369	38,03	97.171	36,13
50	94.405	29,59	96.821	32,51	95.589	31,09	94.466	29,73	97.617	33,30	95.998	31,54
55	92.724	25,08	95.854	27,81	94.264	26,49	92.231	25,39	96.538	28,65	94.318	27,06
60	89.442	20,91	94.079	23,29	91.731	22,15	88.591	21,33	94.828	24,12	91.631	22,78
65	84.670	16,94	91.156	18,95	87.910	18,01	84.365	17,28	93.213	19,49	88.725	18,44
70	76.105	13,57	86.227	14,89	81.194	14,29	77.168	13,65	89.476	15,20	83.246	14,49
75	65.467	10,37	79.065	11,02	72.399	10,72	67.859	10,18	83.447	11,12	75.565	10,71
80	50.802	7,64	64.842	7,89	57.935	7,77	52.285	7,47	68.769	7,96	60.432	7,76
85	33.436	5,31	43.779	5,48	38.667	5,40	33.593	5,24	48.457	5,25	40.950	5,27
90+	14.920	3,79	21.285	3,62	18.120	3,69	16.791	2,98	20.964	3,85	18.949	3,48

Ν. Λασιθίου

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
	1991	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	77,00	100.000	81,61	100.000	79,32	100.000	78,10	100.000	82,80	100.000	80,43
1	99.570	76,33	99.639	80,91	99.604	78,63	99.469	77,51	99.814	81,96	99.637	79,72
5	99.484	72,39	99.613	76,93	99.560	74,66	99.443	73,53	99.722	78,03	99.593	75,75
10	99.464	67,41	99.590	71,94	99.549	69,67	99.365	68,59	99.545	73,17	99.468	70,84
15	99.265	62,54	99.380	67,09	99.345	64,81	99.220	63,69	99.462	68,22	99.352	65,92
20	98.495	58,01	99.305	62,14	98.927	60,07	98.950	58,85	99.383	63,28	99.171	61,04
25	97.685	53,47	99.049	57,29	98.387	55,39	98.548	54,08	99.361	58,29	98.959	56,16
30	97.471	48,58	98.733	52,47	98.125	50,53	97.971	49,39	99.343	53,30	98.663	51,33
35	96.919	43,84	98.578	47,55	97.759	45,71	97.577	44,58	99.159	48,39	98.369	46,47
40	96.115	39,19	98.494	42,59	97.290	40,92	96.931	39,86	98.833	43,55	97.874	41,69
45	95.313	34,50	98.082	37,76	96.670	36,16	95.863	35,27	98.554	38,66	97.169	36,98
50	93.851	29,99	97.309	33,04	95.532	31,56	94.456	30,76	97.876	33,91	96.105	32,36
55	91.489	25,70	95.995	28,45	93.690	27,14	92.658	26,31	96.973	29,20	94.735	27,79
60	88.615	21,46	94.383	23,90	91.446	22,74	89.405	22,18	95.224	24,70	92.207	23,49
65	84.027	17,49	91.835	19,49	87.911	18,55	85.296	18,12	94.079	19,97	89.583	19,10
70	77.153	13,83	87.588	15,31	82.379	14,63	79.227	14,32	90.465	15,66	84.758	15,05
75	66.698	10,60	79.121	11,69	72.977	11,20	69.947	10,89	85.434	11,44	77.608	11,20
80	53.684	7,57	67.011	8,34	60.436	8,00	55.846	8,01	70.062	8,40	62.880	8,24
85	35.758	5,11	47.447	5,76	41.678	5,47	37.802	5,63	51.605	5,51	44.632	5,59
90+	14.973	3,72	24.173	3,89	19.578	3,83	21.626	2,98	24.959	3,72	23.313	3,41

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 6: Ελλάδα, Πίνακες Επιβίωσης σε επίπεδο νομού, 1991, 2001, ίδιοι υπολογισμοί, Μόνιμος Πληθυσμός Απογραφών

Ν. Ρεθύμνης

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
	1991	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	75,51	100.000	81,35	100.000	78,37	100.000	76,66	100.000	82,29	100.000	79,39
1	99.519	74,87	99.832	80,49	99.671	77,62	99.654	75,92	99.636	81,59	99.645	78,67
5	99.438	70,93	99.808	76,51	99.631	73,65	99.582	71,97	99.489	77,71	99.536	74,76
10	99.109	66,16	99.672	71,61	99.397	68,82	99.514	67,02	99.467	72,73	99.501	69,78
15	98.985	61,24	99.609	66,65	99.303	63,88	99.366	62,12	99.391	67,78	99.389	64,86
20	98.727	56,39	99.554	61,69	99.155	58,98	98.921	57,39	99.129	62,95	99.038	60,08
25	98.039	51,77	99.451	56,75	98.776	54,19	98.537	52,60	99.038	58,01	98.804	55,21
30	97.277	47,16	99.145	51,91	98.230	49,48	97.996	47,88	98.985	53,04	98.488	50,38
35	96.848	42,35	98.976	47,00	97.920	44,63	97.562	43,08	98.876	48,09	98.205	45,52
40	95.679	37,84	98.603	42,17	97.112	39,98	96.870	38,37	98.746	43,15	97.778	40,71
45	94.461	33,30	98.038	37,40	96.196	35,34	96.554	33,49	98.527	38,24	97.506	35,82
50	93.002	28,78	97.819	32,47	95.342	30,63	94.449	29,18	98.049	33,42	96.178	31,28
55	90.377	24,54	96.656	27,83	93.454	26,20	91.873	24,92	97.250	28,67	94.454	26,80
60	86.869	20,43	94.943	23,29	90.821	21,89	87.531	21,04	95.914	24,04	91.592	22,56
65	81.700	16,57	92.452	18,85	86.946	17,75	83.371	16,96	93.785	19,52	88.472	18,27
70	73.883	13,06	87.485	14,78	80.526	13,97	76.719	13,21	90.213	15,20	83.350	14,24
75	61.432	10,20	79.752	10,97	70.469	10,60	66.136	9,93	83.899	11,15	74.778	10,58
80	45.946	7,79	66.197	7,71	55.805	7,73	51.943	6,96	69.674	7,92	60.552	7,48
85	31.491	5,22	43.114	5,49	37.147	5,36	31.677	4,81	49.071	5,20	40.111	5,02
90+	13.929	3,65	20.230	3,88	16.939	3,77	13.652	2,86	21.291	3,72	17.346	3,33

Ν. Χανίων

	Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες		Σύνολο	
	lx	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**	**lx**	**ex**
	1991	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**1991**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**	**2001**
0	100.000	75,57	100.000	79,73	100.000	77,61	100.000	76,05	100.000	81,06	100.000	78,48
1	98.717	75,55	99.134	79,42	98.920	77,45	99.334	75,55	99.301	80,63	99.318	78,01
5	98.554	71,67	99.047	75,49	98.794	73,55	99.252	71,62	99.169	76,73	99.212	74,09
10	98.483	66,72	98.936	70,57	98.704	68,61	99.176	66,67	99.127	71,76	99.152	69,14
15	98.419	61,76	98.901	65,59	98.653	63,65	99.068	61,74	99.046	66,82	99.056	64,20
20	98.022	57,00	98.826	60,64	98.408	58,80	98.588	57,03	98.856	61,94	98.705	59,42
25	97.471	52,31	98.678	55,73	98.034	54,02	97.972	52,37	98.570	57,12	98.226	54,70
30	96.800	47,66	98.498	50,82	97.594	49,25	97.475	47,62	98.453	52,18	97.908	49,87
35	96.432	42,83	98.214	45,96	97.266	44,41	96.897	42,89	98.319	47,25	97.546	45,04
40	95.849	38,07	97.671	41,21	96.702	39,65	96.163	38,20	98.079	42,36	97.051	40,26
45	95.164	33,33	97.113	36,43	96.077	34,89	94.988	33,64	97.735	37,50	96.279	35,56
50	93.846	28,76	96.101	31,79	94.903	30,29	93.571	29,11	97.110	32,72	95.242	30,92
55	91.697	24,38	95.323	27,02	93.446	25,73	91.382	24,75	96.108	28,04	93.621	26,42
60	88.398	20,20	93.804	22,42	91.015	21,35	87.507	20,74	94.420	23,49	90.813	22,16
65	83.007	16,34	90.862	18,07	86.866	17,25	82.435	16,86	92.105	19,02	87.139	17,99
70	74.670	12,89	85.184	14,10	79.868	13,54	75.048	13,27	88.553	14,68	81.657	14,02
75	62.663	9,88	76.003	10,51	69.367	10,21	64.235	10,09	82.172	10,63	73.033	10,39
80	46.941	7,35	59.211	7,78	53.056	7,58	50.205	7,21	68.207	7,30	58.962	7,27
85	29.978	5,10	38.743	5,56	34.332	5,35	32.037	4,88	43.221	5,07	37.478	5,00
90+	13.242	3,39	18.252	4,01	15.703	3,73	14.408	2,78	18.174	3,61	16.287	3,25

ΠΗΓΕΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ: ΕΣΥΕ, Αποτελέσματα Απογραφών πληθυσμού 1991,2001, Επετηρίδες Φυσικής Κίνησης

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

ΜΕΘΟΔΟΙ ΠΡΟΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ (Πηγή: Β. Κοτζαμάνης κ.ά, 1999)

Άμεση μέθοδος προτυποποίησης

Στην περίπτωση της άμεσης προτυποποίησης εφαρμόζουμε τους ειδικούς κατά ηλικιακή ομάδα συντελεστές του κάθε χώρου σε ένα πρότυπο πληθυσμό με δεδομένη την κατανομή του κατά ηλικία. Με αυτόν τον τρόπο υπολογίζουμε τα γεγονότα που θα συνέβαιναν στον πρότυπο πληθυσμό εάν αυτός ακολουθούσε τους ειδικούς συντελεστές του εκάστοτε χώρου. Έπειτα υπολογίζουμε τον προτυποποιημένο δείκτη για τον κάθε χώρο, δείκτης ο οποίος έχει απαλλαγεί πλέον από την επίδραση της δομής των υπο σύγκριση πληθυσμών. Αυτή η μέθοδος είναι ιδιαίτερα χρήσιμη όταν έχουμε να συγκρίνουμε πολλές περιοχές ή περιφέρειες (για παράδειγμα το επίπεδο θνησιμότητας ανάμεσα στους νομούς της χώρας) Γ (βλ. Πίνακα 2).

Παράδειγμα άμεσης μεθόδου προτυποποίησης[1]:

Έστω ότι έχουμε τις πόλεις Α και Β και τη θνησιμότητα τους στη διάρκεια ενός έτους:

Πίνακας 1: Άμεση μέθοδος προτυποποίησης

	Πόλη Α			**Πόλη Β**		
Ηλικία	**Πληθυσμός**	**Θάνατοι**	**Θνησιμότητα (‰)**	**Πληθυσμός**	**Θάνατοι**	**Θνησιμότητα (‰)**
0-19	15.000	75	5	30.000	300	10
20-39	15.000	150	10	10.000	150	15
40+	20.000	800	40	10.000	500	50
Σύνολο	50.000	1025	20,5	50.000	950	19

Πηγή: Γ. Παπευαγγέλου και Κ.Τσίμπος, 1993

Μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι στην πόλη Β για κάθε μια από τις ηλικιακές ομάδες η Θνησιμότητα είναι υψηλότερη από ότι στην πόλη Α, αλλά παρόλα αυτά ο συνολικός αδρός δείκτης στην πόλη Β είναι χαμηλότερος (20,5 ‰ στην πόλη Α έναντι 19 ‰ στην πόλη Β). Άν είχαμε μονάχα το συνολικό αδρό δείκτη θα μπορούσαμε να συμπεράνουμε ότι η θνησιμότητα στην πόλη Α είναι υψηλότερη από την πόλη Β. Όμως, για να συγκρίνουμε θα πρέπει να προτυποποιήσουμε το δείκτη μέσω ενός πρότυπου πληθυσμού -και δεδομένων των ειδικών συντελεστών θνησιμότητας ανά ηλικιακή ομάδα- μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τη μέθοδο της άμεσης προτυποποίησης. Ως πρότυπο πληθυσμό μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε είτε τον πληθυσμό της πόλης Α, είτε τον πληθυσμό της πόλης Β, ή ακόμη έναν τρίτο πληθυσμό που προέρχεται από το άθροισμα των πληθυσμών των δύο πόλεων.

[1] Τα παραδείγματα προέρχονται από το βιβλίο των Γ. Παπαευαγγέλου και Τσίμπου, 1993:23-31

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Έστω ότι επιλέγουμε ως πρότυπο πληθυσμό τον πληθυσμό της πόλης Α. Έτσι, αν εφαρμόσουμε τους ειδικούς συντελεστές της πόλης Β στις ηλικιακές ομάδες της πόλης Α (πρότυπο πληθυσμό) θα έχουμε:

10 x 15.000=150 θανάτους στην ομάδα 0-19 ετών αν ο πρότυπος πληθυσμός (της πόλης Α) ακολουθούσε τον ειδικό συντελεστή θνησιμότητας της ομάδας 0-19 ετών της πόλης Β. Αντιστοίχως θα έχουμε:

15 x 15.000=225 θανάτους στην ομάδα 20-39 και

50 x 20.000=1.000 στην ομάδα άνω των 40.

Συνολικά θα είχαμε 1.375 (150+225+1.000) θάνατοι. Αν υπολογίσουμε τώρα το νέο προτυποποιημένο δείκτη για την πόλη Β, αυτός είναι 1.375 x 1.000/50.000 (ο συνολικός πληθυσμός του πρότυπου χώρου) ίσος με 27,5 (συγκρίσιμος και μεγαλύτερος όπως αναμενόταν από τον αντίστοιχο δείκτη της πόλης Α). Μπορούμε τώρα να υπολογίσουμε έναν επιπλέον συγκριτικό δείκτη ανάμεσα στις δύο πόλεις, ο οποίος είναι απλά η αναλογία των δύο επιμέρους δεικτών, δηλαδή, 20,5 x 100/27,5=74,5%. Ο δείκτης αυτός παραστατικά μας εκφράζει τη σχέση της θνησιμότητας ανάμεσα στις δύο πόλεις, δηλαδή ότι η θνησιμότητα στην πόλη Α είναι σε επίπεδο μόλις του 74,5% της θνησιμότητας στην πόλη Β παρόλο που από τους αρχικούς αδρούς δείκτες φαινόταν ότι η θνησιμότητα στην πόλη Β ήταν μικρότερη από αυτήν στην πόλη Α.

Έμμεση μέθοδος προτυποποίησης

Η έμμεση μέθοδος προτυποποίησης χρησιμοποιείται όταν δε γνωρίζουμε τους ειδικούς συντελεστές και θέλουμε να συγκρίνουμε την ένταση των γεγονότων σε διαφορετικούς πληθυσμούς (με γνωστή όμως την ηλικιακή τους σύνθεση). Στην περίπτωση αυτή χρησιμοποιούμε ως πρότυπο ένα γνωστό πληθυσμό (δηλαδή έναν τρίτο πληθυσμό που γνωρίζουμε γι αυτόν τους ειδικούς συντελεστές για το συγκεκριμένο γεγονός) με κοινά χαρακτηριστικά με τους υπό εξέταση πληθυσμούς. Έπειτα εφαρμόζουμε τους ειδικούς συντελεστές του πρότυπου πληθυσμού σε κάθε έναν από τους υπό εξέταση πληθυσμούς για να υπολογίσουμε τον αναμενόμενο σε αριθμό του γεγονότων αν ακολουθούσαν το μοτίβο του πρότυπου πληθυσμού. Έπειτα υπολογίζουμε τους προτυποποιημένους δείκτες για τους διαφορετικούς πληθυσμούς και μπορούμε να τους συγκρίνουμε.

<u>Παράδειγμα έμμεσης μεθόδου προτυποποίησης</u>

Έστω ότι έχουμε τις δύο πόλεις Α και Β, με την κατανομή ανά ηλικία του πληθυσμού τους και το σύνολο των θανάτων που έλαβαν χώρα σε αυτές στη διάρκεια ενός έτους (1025 και 950 αντίστοιχα). Επιλέγουμε λοιπόν μια τρίτη, κοντινή σε αυτές πόλη Γ με γνωστούς ειδικούς συντελεστές θνησιμότητας την οποία θα χρησιμοποιήσουμε ως πρότυπο για να υπολογίσουμε τους ανά ηλικιακή ομάδα θανάτους που θα εμφάνιζαν οι πόλεις Α και Β αν ακολουθούσαν το πρότυπο θνησιμότητας του πληθυσμού της πόλης Γ (βλ. Πίνακα 3).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Πίνακας 2: Έμμεση μέθοδος προτυποποίησης

	Πρότυπη Πόλη Γ	**Πόλη Α**		**Πόλη Β**	
Ηλικία	**Θνησιμότητα (‰)**	**Πληθυσμός**	**Αναμενόμενοι Θάνατοι**	**Πληθυσμός**	**Αναμενόμενοι Θάνατοι**
0-19	10	15.000	150	30.000	300
20-39	20	15.000	300	10.000	200
40+	50	20.000	1.000	10.000	500
Σύνολο	24,0	50.000	1.450	50.000	1.000

Πηγή: Γ. Παπευαγγέλου και Κ.Τσίμπος, 1993

Αν εφαρμόσουμε λοιπόν τους ειδικούς συντελεστές της πρότυπης πόλης Γ στον πληθυσμό της κάθε πόλης που θέλουμε να συγκρίνουμε (πολλαπλασιάζοντάς τους με τον πληθυσμό κάθε ηλικιακής ομάδας) φτάνουμε σε μια σειρά από αναμενόμενους θανάτου ς για τις δύο πόλεις. Ωστόσο, από τα δεδομένα του προβλήματός μας έχουμε τους πραγματικούς θανάτους (το σύνολό τους) για κάθε πόλη. Έτσι, παρατηρούμε ότι οι θάνατοι στην πόλη Α στην πραγματικότητα είναι το 70,7% των αναμενόμενων (1025/1450) ενώ στην πόλη Β το 95,0% (950/1000). Συνεπώς και οι γενικοί δείκτες θνησιμότητας θα πρέπει να είναι μικρότεροι του γενικού δείκτη θνησιμότητας του πρότυπου πληθυσμού κατά 70,7% και 95,0% αντίστοιχα. Δηλαδή, οι προτυποποιημένοι δείκτες θα είναι για την πόλη Α: 70,7% x 24=17,0 και για την πόλη Β: 95,0% x 24 = 22,8. Τέλος μπορούμε τώρα να υπολογίσουμε τον συγκριτικό δείκτη ανάμεσα στις δύο πόλεις, ο οποίος είναι η αναλογία των δύο επιμέρους δεικτών, δηλαδή, 17,0 x 100/22,8=74,4%.

Παρατηρούμε ότι και με τις δύο μεθόδους προτυποποίησης (άμεση ή έμμεση προτυποποίηση) καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η θνησιμότητα της πόλης Α είναι μόνο το 74,4% ή 74,5% (παρατηρούμε την ελάχιστη διαφορά ανάμεσα στις δύο μεθόδους) της συνολικής θνησιμότητας της Β, παρόλο που ο αδρός δείκτης υποδεικνύει πλασματικά ότι η Β έχει μικρότερη θνησιμότητα από τον Α. Πρέπει ωστόσο να τονιστεί η σημασία επιλογής του πρότυπου πληθυσμού έτσι ώστε να μην έχει σημαντικές δομικές διαφορές σε σχέση με τους υπό σύγκριση πληθυσμούς και ιδιαίτερα στην μέθοδο της έμμεσης προτυποποίησης για να αποφευχθούν περιπτώσεις εσφαλμένων αποτελεσμάτων.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
03/05/2026 02:06:14 EEST - 216.73.217.38